

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:

ห้กรณีศึกษาเปรียบเทียบ”

Thai Foreign Policy towards neighboring countries during Cold War period:

(A comparative study of Five Cases)

โดย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

31 มกราคม พ.ศ. 2559

สัญญาเลขที่ RDG5710037

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:

หำกรณีศึกษาเปรียบเทียบ”

Thai Foreign Policy towards neighboring countries during Cold War period:

(A comparative study of Five Cases)

ผู้วิจัย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

	หน้า
บทนำ (Executive Summary)	1
บทคัดย่อ	23
Abstract	25
บทที่ 1	
• ระเบียบวิธีวิจัยและขอบเขตของการวิจัย	27
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ไทย – พม่า	30
• บทนำ	31
• นโยบายต่างประเทศของพม่าต่อไทย	40
• นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า	58
• ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า	78
• บทสรุป	153
• ภาคผนวก	172

บทที่ 3 ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย	177
• บทนำ	178
• นโยบายต่างประเทศของมาเลเซียต่อไทย	191
• นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมาเลเซีย	214
• ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย	234
• บทสรุป	282
บทที่ 4 ความสัมพันธ์ไทย – ลาว	294
• บทนำ	295
• นโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย	361
• นโยบายต่างประเทศของไทยต่อลาว	441
• ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – ลาว	485
• บทสรุป	514
• ภาคผนวก	521
บทที่ 5 ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา	537
• บทนำ	538
• นโยบายต่างประเทศของกัมพูชาต่อไทย	600
• นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกัมพูชา	782
• ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา	868
• บทสรุป	874
• ภาคผนวก	880

บทที่ 6	ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม	891
•	บทนำ	892
•	นโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อไทย	938
•	นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนาม	1018
•	ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม	1040
•	บทสรุป	1340
•	ภาคผนวก	1358
บทที่ 7	บทสรุป	1378

บทนำ (Executive Summary)

สงครามเย็นเป็นความขัดแย้งในระดับโลกระหว่างสอง

อภิมหาอำนาจกล่าวคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตและระหว่างค่ายทุนนิยมกับค่ายสังคมนิยมเป็นสำคัญ โดยการต่อสู้ระหว่างสองค่ายดังกล่าวมีพื้นที่ครอบคลุมทุกภูมิภาคของโลกและเกี่ยวข้องกับทุกประเทศในโลกยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2488 – 2532) มีบางประเทศได้เลือกที่จะเข้าสังกัดไม่ค่ายใดก็ค่ายหนึ่ง บางประเทศถูกบังคับให้สังกัดอยู่กับค่ายสังคมนิยม (เช่น กลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก) ในขณะที่บางประเทศได้เลือกที่จะเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ค่ายใด แต่ไม่มีประเทศใดรอดพ้นจากอิทธิพลครอบงำของยุคสงครามเย็น (“The Cold War in East Asia” 1945 – 1991 โดย Tsuyoshi Hasegawa หน้า 1 และ Odd Arne Westad: “The Global Cold War” หน้า 3)

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่าสงครามเย็นในทวีปเอเชียมีลักษณะ

และพัฒนาการที่แตกต่างจากที่มีขึ้นในทวีปยุโรปด้วยสงครามเย็นในทวีปยุโรปนั้นความขัดแย้งระหว่างสองค่ายมีเส้นแบ่งเขตชัดเจน (เขตอิทธิพลของแต่ละค่าย) ในขณะที่ในทวีปเอเชียมีลักษณะที่ซับซ้อนมากกว่าสืบเนื่องจากลักษณะความเป็นพลวัตรและอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ข้อเท็จจริงดังกล่าวมีผลทำให้สหรัฐฯ หันกลับมาพิจารณาการดำเนินการทางการเมืองในทวีปเอเชียหลังสิ้นสุดสงครามโลก

ครั้งที่สองดังเป็นที่ประจักษ์ในสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม โดยศัตรูหมายเลขหนึ่งของสหรัฐฯในทวีปเอเชียช่วงแรกคือจีนคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุผลที่ฝ่ายสหภาพโซเวียตในยุคของสตาลินไม่ได้ให้ความสำคัญกับทวีปเอเชียเท่ากับทวีปยุโรปและยินดีปล่อยให้ทำหน้าที่ของจีนที่จะมีบทบาทชี้นำขบวนการคอมมิวนิสต์ในทวีปเอเชียเป็นนโยบายและท่าทีของฝ่ายโซเวียตที่ต่อมาได้มีผลส่งเสริมและเชื้อเชิญให้จีนเข้ามาท้าทายอิทธิพลอำนาจนำของโซเวียตในค่ายคอมมิวนิสต์นำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างสองยักษ์ใหญ่ของค่ายคอมมิวนิสต์ช่วง 30 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น เป็นความขัดแย้งที่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในโครงสร้างอำนาจและดุลแห่งอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับโลกและระดับภูมิภาคจนนำไปสู่การล่มสลายของค่ายคอมมิวนิสต์และการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยจีน (ชัยชนะของการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน พ.ศ. 2492) ประจวบกับการมีระเบิดปรมาณูในครอบครองของฝ่ายโซเวียตได้สร้างความวิตกกังวลอย่างสูงแก่สหรัฐฯและกลุ่มประเทศภาคีคือองค์การนาโต้ (NATO) เกี่ยวกับภัยคุกคามร้ายแรงของระบอบคอมมิวนิสต์รวมทั้งได้มีอิทธิพลโดยตรงทำให้รัฐบาลสหรัฐฯสมัยประธานาธิบดีทรูแมนตัดสินใจรับรายงานฉบับที่ 68 ของคณะมนตรีความมั่นคง (NSC68) ของรัฐบาลสหรัฐฯ มาเป็นนโยบายหลักที่เปรียบเสมือนเป็นคัมภีร์ของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ เพื่อใช้ในการต่อสู้กับค่ายคอมมิวนิสต์ตลอดยุคสงครามเย็น (เพ็ญอักษร หน้า 2-3)

พอจะกล่าวได้ว่าในภาพรวมนโยบายของสหรัฐฯ ต่อทวีปเอเชียในยุคสงครามเย็นอยู่ที่คำถามสำคัญประการหนึ่งนั่นคือ สหรัฐฯ ได้สร้างความสมดุลระหว่างนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีกับโซเวียตและที่มีกับจีนอย่างไร ทั้งนี้เป็นเพราะนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียล้วนเป็นนโยบายที่มาจากอิทธิพลของนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อโซเวียตและต่อจีนเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าก่อนหน้านี้ นโยบายปรับความสัมพันธ์กับจีนในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน นโยบายของสหรัฐฯ ต่อทวีปเอเชียโดยรวมเป็นนโยบายที่มองค่ายคอมมิวนิสต์ว่ามีความเป็นเอกภาพอยู่ภายใต้อำนาจนำ (hegemony) ของโซเวียตรัสเซียและจีนเองก็เชื่อฟังและยินดียอมรับอำนาจนำของโซเวียต รัสเซียมีผลทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่ยุคประธานาธิบดีทูแมนถึงยุคประธานาธิบดีจอร์จฮันสัน มีความเข้าใจและมองปัญหาภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ตามแนวความคิดข้างต้น ซึ่งก็คือที่มาของกรอบความคิดที่มีอยู่ในรายงาน NSC 68 ของรัฐบาลประธานาธิบดีทูแมน (อ้างแล้ว หน้า 17-18 และ Campbell Craig and Fredrik Logevall, America's Cold War: The Politics of Insecurity หน้า 108 -109)

กล่าวได้ว่าในภาพรวมเอกสาร NSC 68 สะท้อนให้เห็นว่า สหรัฐฯ มองปัญหาภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างไร มีนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าวทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคอย่างไร เป็นเอกสารด้านนโยบายที่หาใช่มีอิทธิพลชี้้นำโดยตรงต่อนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ เท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลครอบงำกำกับความคิด ทศนะ เนื้อหาและทิศทางของนโยบายต่างประเทศของ

ประเทศต่างๆ ในค่ายทุนนิยม (โลกเสรี) ในระดับหนึ่งเช่นกัน ทั้งนี้สหรัฐฯ เองมีนโยบายให้ทุกประเทศในค่ายทุนนิยมมองปัญหาภัยคุกคามจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ผ่านแว่นสายตาของยุคสงครามเย็นที่สอดคล้องกับเอกสาร NSC 68 จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่ายุคสงครามเย็นในทวีปเอเชียบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐฯ มีสูงสุดและมากกว่าประเทศมหาอำนาจอื่นใด

ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือภูมิภาคอาเซียนโดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่าสหรัฐฯ ได้เข้ามามีบทบาทสูงสุดและอิทธิพลโดยตรงในช่วง 10 ปีของสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2508 – 2518) แต่หลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนาม สหรัฐฯ ก็ได้ลดบทบาททางการเมืองและการทหารอย่างชัดเจน โดยเพียงพยายามรักษาบทบาทและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าในระดับหนึ่งและหันกลับไปสนใจเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การนาโต้ (NATO) และภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นสำคัญ

การเข้ามาครองความเป็นใหญ่ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือจากอิทธิพลชั้นนำของเอกสาร NSC 68 ของรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมนแล้ว กล่าวได้ว่ามีอีกสองปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการมองปัญหาภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการตัดสินใจเข้ามามีอำนาจนำ (hegemonic power) สร้างจักรวรรดิของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้แทนที่อิทธิพลเดิมของอดีตประเทศเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษ ฝรั่งเศสและฮอลแลนด์ คือ อิทธิพลของทฤษฎีโดมิโนและ

ความกลัวที่จะสูญเสียความน่าเชื่อถือ (domino theory and loss of credibility) หรืออีกนัยหนึ่งสหรัฐฯ มีความเชื่อว่าหากสหรัฐฯ ไม่สามารถป้องกันมิให้เวียดนามได้ตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์อิทธิพลของฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์ก็จะแผ่ขยายครอบงำประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ จนในที่สุดสามารถเป็นภัยคุกคามประเทศญี่ปุ่นและประเทศอื่นๆ นอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ เช่นเดียวกับในส่วนที่เกี่ยวกับความกลัวที่จะสูญเสียความน่าเชื่อนั้นก็มาจากความเชื่อของสหรัฐฯ ว่าหากสหรัฐฯ ในฐานะเป็นผู้นำของโลกเสรีไม่สามารถมีจุดยืนที่เข้มแข็งมั่นคงเพื่อปกป้องเวียดนามได้ให้พ้นจากภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็จะทำให้ประเทศพันธมิตรตะวันตกและกลุ่มประเทศที่อยู่ในค่ายเสรีขาดความเชื่อมั่นว่าสหรัฐฯ จะสามารถปกป้องช่วยเหลือให้พ้นจากภัยรุกรานของฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์ได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการดำรงความน่าเชื่อถือจึงเป็นหลักการพื้นฐานของยุทธศาสตร์ระดับโลกของสหรัฐฯ (อ้างแล้วหน้า 21 และ Robert J. McMahon: The Limits of Empire, หน้า 40 -42)

ในกรณีของประเศมหาอำนาจที่ถือได้ว่าเป็นตัวแสดงหลักที่มีความสำคัญและมี ส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับพัฒนาการและเหตุการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในระดับโลกในยุคสงครามเย็นช่วง 30 ปีแรก ได้แก่ สหรัฐฯ จีน สหภาพโซเวียตรัสเซียและญี่ปุ่นเป็นสำคัญ ส่วนกลุ่มประเทศอาเซียนและอินเดียได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นช่วงหลังสิ้นสุดสงครามในอินโดจีน (เมษายน พ.ศ. 2518)

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) แม้จะไม่มีฐานะเป็นประเทศมหาอำนาจแต่กล่าวได้ว่าสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2507 -2518) ตามด้วยสงครามกลางเมืองในลาวและกัมพูชา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) ได้มีอิทธิพลอย่างมากและอย่างกว้างขวางต่อความเปลี่ยนแปลงในดุลแห่งอำนาจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคในยุคสงครามเย็น ในทางกลับกันความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนก็ดี การปรับความสัมพันธ์เพื่อการคืนดีระหว่างสหรัฐฯ กับจีนก็ดี ตลอดจนนโยบายท่าทีและผลประโยชน์ของทั้งสามมหาอำนาจดังกล่าวที่มีต่อสงครามในอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) และต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนมีอิทธิพลส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและข้างเคียงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของโลกและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างปราศจากข้อสงสัย ไม่มีประเทศใดในภูมิภาคนี้ที่สามารถมองข้ามข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้างต้นหรือมีนโยบายและท่าทีที่เป็นอิสระจากเหตุการณ์ในด้านต่างๆ ที่ได้มีขึ้น ทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างได้รับผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคง ส่งผลโดยตรงทำให้จำต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและท่าทีให้สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขที่ผันแปรเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยมีเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศเป็นเป้าหมายสูงสุด

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทั้งหมดข้างต้นเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เราเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอกในด้านต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลสูงต่อการมองปัญหา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาร้ายคุกคามต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ) การกำหนดนโยบายและท่าที

ของแต่ละประเทศต่อแต่ละเหตุการณ์ต่อแต่ละปัญหาและต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแต่ละบริบท ฉะนั้นได้นั้นอิทธิพลของปัจจัยภายในของแต่ละประเทศย่อมมีอิทธิพลมากต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศต่อปัญหาระหว่างประเทศ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกต่างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมีอิทธิพลต่อกัน ส่วนปัจจัยด้านใดมีมากน้อยกว่ากันย่อมขึ้นอยู่กับโดยตรงกับอิทธิพลของเหตุการณ์และบริบทที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา (intermestic หรือ international + domestic) อิทธิพลของปัจจัยภายในโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับอิทธิพลและผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของการเมืองภายในประเทศเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจและของภาคส่วนต่างๆ ของประชาสังคมซึ่งต่างมุ่งเน้นเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศเพื่อหวังใช้นโยบายต่างประเทศเป็นเครื่องมือส่งเสริมปกป้องผลประโยชน์เฉพาะของแต่ละกลุ่มผลประโยชน์ภายในของแต่ละประเทศ (Campbell Craig and Fredrik Logevall, America's Cold War: The Politics of Insecurity หน้า 10 -11) ในกรณีของสหรัฐฯ จะเห็นได้ชัดเจนว่านโยบายสกัดกั้น (containment Policy) การแผ่อิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น ตามเอกสารรายงานของคณะมนตรีความมั่นคงของรัฐบาลสหรัฐฯ (NSC 68) ซึ่งเป็นผลทำให้สหรัฐฯ ตัดสินใจเข้าสู่สงครามเวียดนามโดยตรง เป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลแรงกดดันส่วนหนึ่งจากปัจจัยภายในเรื่องการสูญเสียเงินให้กับการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน พ.ศ. 2492 สมัยรัฐบาลพรรคเดโมแครต ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารัฐบาลเดโมแครตของประธานาธิบดีเคนเนดีและของประธานาธิบดีจอห์นสันยอมตอกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากพรรครีพับลิกันและกลุ่มธุรกิจการเมืองในสหรัฐฯ ที่สนับสนุนได้หวั่นจึงมีผลทำให้รัฐบาลของประธานาธิบดีจอห์น

สันตติสันใจเข้าทำสงครามในเวียดนามโดยตรงเพราะไม่ต้องการถูกกล่าวหาว่าทำให้สูญเสีย
เวียดนามได้ให้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเหมือนที่สูญเสียเงินให้กับการปฏิวัติของ
เหมาเจ๋อตุง

อิทธิพลของปัจจัยภายในต่อการกำหนดและดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศมีแน่นอนมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแต่
ละยุค สภาวะทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ปรากฏในแต่ละประเทศแต่ละช่วงเวลาและ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของกลุ่มผู้นำ/ผู้มีอำนาจตลอดจนการมองปัญหาและความ
เข้าใจของผู้มีอำนาจต่อแต่ละสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ในส่วนที่เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยภายในต่อการ
กำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(กลุ่มประเทศอาเซียน) นั้น Natasha – Hamilton Hart ได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดรอบ
ด้านโดยเขาได้ข้อสรุปอย่างชัดเจนว่าโครงสร้างอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ยุคสงครามเย็นหาได้มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้มีอำนาจของแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ในการมีนโยบายต่างประเทศที่ฝักใฝ่และเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ตรงกันข้ามการที่
ผู้นำ ผู้มีอำนาจของแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรี
ได้เลือกที่จะฝักใฝ่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ มีสาเหตุมาจากการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจกับศัตรู
ทางการเมืองภายในแต่ละประเทศที่สังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

ได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีอำนาจในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรีใช้การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือให้ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นพวกที่ฝักใฝ่ในระบอบคอมมิวนิสต์เป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองเพื่อสร้างความพอใจและไว้วางใจของสหรัฐฯ โดยหวังจะได้รับการตอบแทนจากฝ่ายสหรัฐฯ ในรูปของการได้รับการปกป้องสนับสนุนและความช่วยเหลือทางการเมือง เศรษฐกิจและการทหาร อันเป็นการช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับฐานอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจในประเทศเหล่านี้ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าในยุคสงครามเย็นกลุ่มอำนาจที่ได้รับชัยชนะทางการเมืองของบรรดาประเทศที่สังกัดในค่ายโลกเสรีส่วนใหญ่ได้แก่ กลุ่มอำนาจที่ได้รับอนิสงส์จากการส่งเสริมสนับสนุนให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อำนาจและอิทธิพลของสหรัฐฯ ได้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้กับฐานอำนาจการเมืองของกลุ่มที่อยู่ในอำนาจทำให้อยู่ในฐานะได้เปรียบคู่แข่ง ชัดเจนจริงดังกล่าวยังเป็นสิ่งตอกย้ำและยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าในยุคสงครามเย็น กลุ่มชนชั้นนำหรือกลุ่มผู้มีอำนาจในบรรดาประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับภัยคุกคามที่มาจากภายในมากกว่าที่มาจากภายนอกโดยมองภัยคุกคามจากภายนอกผ่านการมองปัญหาภัยคุกคามจากภายในประเทศ ทั้งนี้การให้ความสำคัญกับภัยคุกคามจากภายในมากกว่าจากภายนอกเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มผู้นำหรือผู้มีอำนาจของบรรดาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์คำนึงเรื่องความมั่นคงและความอยู่รอดของระบอบการเมืองภายในประเทศมากกว่าความอยู่รอดของประเทศและ

การมองบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้เป็นการมองที่มีรากเหง้ามาจากบริบทของความขัดแย้ง การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจการเมืองภายในแต่ละประเทศ การเข้าเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์ของการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจภายในประเทศ (Natasha – Hamilton Hart, “Hard Interests and Soft Illusions: Southeast Asia and American Power” หน้า 10,14,18,21 และ 22)

นโยบายต่างประเทศของไทยยุคสงครามเย็นได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ โครงสร้างอำนาจระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แบ่งเป็นสองขั้วที่ถูกกำหนดและขับเคลื่อนด้วยความขัดแย้งด้านอุดมการณ์เศรษฐกิจและการเมืองระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของฝ่ายโลกเสรี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบาย NSC 68 ของสหรัฐฯ และทฤษฎีโดมิโนได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น) ตลอดจนนโยบายของสหรัฐฯ ที่มุ่งให้การสนับสนุนช่วยเหลือปกป้องรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรี (ไม่ว่ารัฐบาลของประเทศนั้นจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่) โดยมีปัจจัยเรื่องการมีนโยบายร่วมกับสหรัฐฯ ต่อต้านค่ายคอมมิวนิสต์เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่รัฐบาลไทย (ไม่ว่าในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร) มองปัญหาภัยคุกคามจากภายในว่ามีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลมากกว่าภัยคุกคามจากภายนอกหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเสถียรภาพความมั่นคงความอยู่รอดของรัฐบาลเป็นประเด็นเร่งด่วนสำคัญกว่าเสถียรภาพความมั่นคง

ความอยู่รอดของประเทศ เป็นการมองว่าศัตรูของกลุ่มผู้มีอำนาจคือกลุ่มการเมือง
ภายในประเทศที่มีทัศนะและผลประโยชน์ขัดแย้งกับรัฐบาลการมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์
นอกประเทศควบคู่กับการปราบปรามให้ร้ายป้ายสีศัตรูการเมืองภายในประเทศว่าผิดใฝ่
เกี่ยวข้องกับฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสร้างความ
มั่นคงให้กับกลุ่มผู้มีอำนาจ (รัฐบาล) ตลอดจนสร้างความมั่นใจและพอใจให้แก่ฝ่ายสหรัฐฯ
โดยได้รับความสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากฝ่ายสหรัฐฯ เป็นเครื่องตอบแทน

ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวอย่างของอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มี
ต่อการมองปัญหาระหว่างประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความมั่นคง) และต่อการ
กำหนดนโยบายต่างประเทศของกลุ่มผู้มีอำนาจของไทยตลอดยุคสงครามเย็นมีหลายกรณี ดัง
อาทิ อิทธิพลของนโยบายสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั่วโลก
(Containment Policy) ดังปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ของรายงานสภาความมั่นคงของรัฐบาล
สหรัฐฯ (National Security Council Report หรือ NSC 68) ซึ่งมองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตเสถียรภาพและความมั่นคงของกลุ่มประเทศยุโรป
ตะวันตกและญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นผลทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อนโยบายการต่อสู้และสกัดกั้น การแผ่อิทธิพลของค่าย
คอมมิวนิสต์ ความคิดและการมองปัญหาเกี่ยวกับภัยคุกคามของฝ่ายค่ายคอมมิวนิสต์ได้รับ
การตอกย้ำมากขึ้นจากชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในจีนจากความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสในอิน
โดจีนจากสงครามเกาหลี ตลอดจนจากสงครามกลางเมืองในลาวซึ่งได้รับการชะลอชั่วคราว

จากผลของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 (Robert J. McMahon, “The Limits of Empire”

หน้า 36 – 48)

อิทธิพลของความคิดการมองปัญหาภัยคุกคามของฝ่าย

คอมมิวนิสต์ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการสกัดกั้นการแผ่ขยายอิทธิพลของค่าย

คอมมิวนิสต์ของรัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่ยุคของประธานาธิบดีทูแมนจนถึงยุคของประธานาธิบดี

จอห์นสัน (ปัจจัยภายนอก) ล้วนมีอิทธิพลสูงต่อความคิด ทักษะและการกำหนดนโยบาย

ต่างประเทศของรัฐบาลไทยในยุคสงครามเย็น อย่างน้อยก็ในช่วงก่อนการแตกหักระหว่าง

สหภาพโซเวียตกับจีนและก่อนที่เวียดนามจะเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา ธันวาคม พ.ศ.

2521 ตลอดจนก่อนไทยปรับความสัมพันธ์กับจีน (พล.อ.อ. สิทธิ เศรษฐศิลา, ผ่านร้อน....ผ่าน

หนาว หน้า 70)

ตัวอย่างอิทธิพลของปัจจัยภายในต่อนโยบาย

ต่างประเทศไทยในยุคสงครามเย็นมีให้เห็นได้ชัดที่สุดในยุคของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูล

สงครามและยุคของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตัวอย่างเช่น กรณีรัฐบาลจอมพล ป. พิบูล

สงคราม ยอมให้การรับรองรัฐบาลของกษัตริย์เบปไต (พ.ศ. 2493) ของเวียดนามใต้ เพื่อเป็น

การเอาใจฝ่ายสหรัฐฯ ทั้งๆ ที่กระทรวงการต่างประเทศรวมทั้งรัฐมนตรีต่างประเทศและ

รัฐมนตรีอีก 6 คนในคณะรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความเห็นคัดค้านการให้การ

รับรองดังกล่าว โดยมีความเห็นร่วมกันว่าการให้การรับรองรัฐบาลเบปไตจะเป็นผลเสีย

มากกว่าผลดี อีกทั้งเป็นการดำเนินการที่สวนทางกับนโยบายที่มีอยู่ของไทยที่ต่อต้านลัทธิอาณานิคมและสนับสนุนหลักการกำหนดใจตนเองของสหประชาชาติ (UN Policy of self-determination) อีกทั้งการรับรองรัฐบาลเบาได้ จะทำให้ประเทศถูกมองว่าสนับสนุนรัฐบาลที่ขาดความชอบธรรมเสี่ยงต่อการสร้างสภาวะแปลกแยกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่จำเป็นยิ่งหากฝ่ายโฮจิมินห์ประสบความสำเร็จในการทำสงครามกับเวียดนามใต้ก็เท่ากับไทยเชื้อเชิญให้สงครามเย็นมาสู่ประเทศไทยแต่จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลของรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลของตน (Jayanama Soravis, 2001 “Stacking the Chips”: Rethinking the Origins of the Thai - U.S. special Relationships. In Santi Pracha Dhamma: Essays in Honour of the late Puey Ungphakorn. หน้า 224 และ 234 – 238)

สำหรับเหตุผลว่าอะไรเป็นสาเหตุทำให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทยจากเดิมยึดมั่นในความเป็นอิสระมาเป็นนโยบายร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ จากหลักฐานในผลงานวิจัยเรื่องนี้ของสรวิศ ชัยนาม บ่งชี้ชัดว่าความช่วยเหลือของสหรัฐมีอิทธิพลสูงและโดยตรงต่อการเปลี่ยนนโยบายดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์จากการที่ฝ่ายสหรัฐฯ จงใจหน่วงเหนี่ยวเลื่อนการให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนกว่าฝ่ายไทยจะยอมประกาศการให้การรับรองรัฐบาลเบาได้อย่างเป็นทางการ ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่สหรัฐฯ ได้ให้กับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีผลช่วยเสริมความมั่นคงทางการเมืองแก่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามอย่างมาก

นอกจากนั้นทางฝ่ายนาย Dean Acheson รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ยังได้แถลงเป็นทางการว่าฝ่ายสหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะแก่ประเทศที่มียุทธศาสตร์ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเป็นทางการแล้ว (เพ้งอ้าง หน้า 228) สรุปได้ว่าการตัดสินใจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เข้าร่วมหัวจมท้ายกับฝ่ายสหรัฐฯ ในช่วงระยะแรกของยุคสงครามเย็นเป็นการตัดสินใจเพื่อหวังได้รับความช่วยเหลือทางทหารและทางเศรษฐกิจจากสหรัฐฯ ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมและกระชับฐานะทางการเมืองของตนให้มีความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง/คู่อริทั้งที่เป็นฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน (อ้างแล้ว หน้า 224) นอกจากนั้นเป็นที่ประจักษ์อีกด้วยว่าความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ได้มีผลช่วยสนับสนุนและเสริมฐานอำนาจและความมั่นคงให้กับรัฐบาลทหารหลังยุคของจอมพล ป. พิบูลสงครามอีกเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ภายในประเทศหรือภายนอกประเทศล้วนเป็นเครื่องมือของรัฐบาลเพื่อใช้จัดการกับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองและเพื่อให้ได้มาซึ่งความช่วยเหลือจากฝ่ายสหรัฐฯ (Natasha – Hamilton Hart, “Hard Interests and Soft Illusions: Southeast Asia and American Power” หน้า 53)

ในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ปรากฏว่ามีภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศดังที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเองก็ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อ พ.ศ. 2492 ว่าประเทศไทยไม่มีปัญหาภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งนี้พรรคคอมมิวนิสต์ไทยได้ประกาศสงครามกับรัฐบาลไทยอย่างเป็นทางการเมื่อ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ที่อำเภอเรณูนคร บ้านนาบัว จังหวัดนครพนม (วันเสียงปืนแตก) หลังจากที่ยอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. 2505 จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าทั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามและจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ ได้ใช้ปัจจัยคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือเพื่อกำจัดฝ่ายที่ถูกมองว่าเป็นศัตรู
ภายในประเทศและมีนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเปิดเผยโดยมี
เป้าประสงค์หลักเพื่อแลกกับความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางการเมือง เศรษฐกิจและ
การทหารจากฝ่ายสหรัฐฯ เป็นสำคัญ ซึ่งความช่วยเหลือในหลายด้านที่สหรัฐฯ ได้ให้กับไทย
ตลอดยุคสงครามเย็นมีผลช่วยสร้างความมั่นคงให้กับระบอบการเมืองที่มีทหารเป็นผู้นำ ไม่ว่าจะ
จะเป็นสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สมัยรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจรก็ดี
ตลอดจนสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร หลังเหตุการณ์ 16 ตุลาคม 2519 ก็ต่างได้
หาประโยชน์อย่างเต็มที่จากความเชื่อในทฤษฎีโดมิโนของฝ่ายสหรัฐฯ และจากข้อกังวลของ
สหรัฐฯ ในเรื่องของการรักษาภาพพจน์และความน่าเชื่อถือของตนมิให้เป็นที่แคลงใจสงสัยของ
มิตรประเทศ นอกจากนั้นต้องถือได้ว่าทั้งรัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และสมัยจอม
พลถนอม กิตติขจร ต่างตระหนักดีว่าในด้านภูมิรัฐศาสตร์ไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ
นโยบายและยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ที่มีต่อสงครามในลาวและเวียดนามและสหรัฐฯ เองก็
ตระหนักดีในข้อเท็จจริงดังกล่าว (Robert J. McMahon: “The Limits of Empire” หน้า 97
หน้า 126 -128 หน้า 139) จึงกล่าวได้ว่าการที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และรัฐบาลจอม
พลถนอม กิตติขจร ได้ยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยเพื่อปฏิบัติการทำสงครามทั้งในลาว
ในเวียดนามใต้และเวียดนามเหนือ (ทั้งทางลับและเปิด) ตลอดจนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การ
ซีโต้ (SEATO) และให้องค์การซีโต้มีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ เป็นการดำเนินนโยบายที่
ให้ประโยชน์ด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศไทย อีกทั้งได้ช่วยเสริมความมั่นคง

ทางการเมืองแก่ทั้งรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จนถึง
กลางปี พ.ศ. 2518 หลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามในอินโดจีนเป็นผลทำให้อิทธิพลของ
อำนาจนำ (hegemonic power) และบทบาทของสหรัฐฯ ที่เคยมีสูงมากก่อนหน้านี้ พ.ศ. 2518
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัดพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงในดุล
แห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังเช่น การผงาดขึ้นมาและบทบาทโดดเด่นของ
อิทธิพลและอำนาจของจีนในฐานะมหาอำนาจระดับทวีปและอิทธิพลผูกขาดของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชาและเวียดนาม ตามด้วยความขัดแย้งและสงครามระหว่างประเทศ
คอมมิวนิสต์ (สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาและระหว่างจีนกับเวียดนาม) เหตุการณ์
สำคัญๆ เหล่านี้ได้เพิ่มความระแวง กังวล หวาดกลัวและสับสนให้กับบรรดากลุ่มประเทศที่มี
นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจนเปรียบเสมือนเป็นฝันร้ายเชิงยุทธศาสตร์ (strategic
nightmare) สำหรับกลุ่มที่ต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยกล่าวได้ว่าข้อเท็จจริงของ
บริบทสงครามเย็นดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุสำคัญทำให้อิทธิพลของปัจจัยภัยคุกคาม
คอมมิวนิสต์และอิทธิพลของปัจจัยทฤษฎีโดมิโนเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลครอบงำต่อ
ความคิดและทั้งต่อนโยบายต่างประเทศและนโยบายภายในของรัฐบาลไทยโดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งช่วงระหว่างพ.ศ. 2498 – 2518 (อานันท์ ปันยารชุน: การเจรจาปรับความสัมพันธ์ทางการ
ทูตไทย – เวียดนาม จากหนังสือรวมงานเขียนและปาฐกถาเรื่องการต่างประเทศของไทยจาก
อดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 1 บรรณาธิการ รศ. ดร. ไกรณ เฟื่องเกษมและคณะ หน้า 234)

ประเทศไทยได้เริ่มปรับ/เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นขั้นตอน และอย่างเป็นรูปธรรมช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เรื่อยมาจนกระทั่งสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ปี พ.ศ. 2532 ทั้งหมดนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงทางภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitical reality) ที่บ่งบอกให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจและดุลแห่งอำนาจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคและเพื่อเป็นการปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติตลอดจนเพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายต่างประเทศที่มีความยืดหยุ่นเปิดทางเลือกทางหนีทีไล่ให้กับประเทศได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของอิทธิพลสงครามเย็นดังที่ผ่านมา (เพ็ญอ้าง หน้า 235 – 237)

กล่าวโดยสรุปได้ว่านโยบายต่างประเทศของไทยในปลายยุคสงครามเย็นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมสามารถดูแลปกป้องเอกราชอธิปไตยบูรณภาพแห่งดินแดนและผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างชัดเจนที่สุดในสมัยรัฐบาลที่มี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีและสมัยรัฐบาลที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีด้วยมีการปรับ/เปลี่ยนนโยบายเพื่อให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับภาวะวิสัยทางภูมิรัฐศาสตร์และความเปลี่ยนแปลงทางดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง พ.ศ. 2518 จนสิ้นสุดสงครามเย็น พ.ศ. 2532 (โดยประมาณ) ทั้งนี้ยังกล่าวได้อีกด้วยว่าช่วงประมาณ 14 ปี (พ.ศ. 2518 – 2532) สุดท้ายของยุคสงครามเย็นกระทรวงการต่างประเทศของไทยมีบทบาทและความสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในด้านการริเริ่มการปรับ/เปลี่ยนตลอดจนการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศและการทูตต่อปัญหาในมิติต่างๆ โดยมี

เป้าหมายสูงสุดเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงในเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน
ของประเทศตลอดจนเพื่อปกป้องและขยายผลประโยชน์แห่งชาติในด้านต่างๆ เป็นสำคัญ
(พล.อ.อ. สิทธิ เศวตศิลา: ผ่านร้อน ผ่านหนาว หน้า 104 – 111)

เหตุการณ์ระหว่างประเทศหลัง พ.ศ. 2521 ทั้งในระดับโลก
และระดับภูมิภาคเป็นสิ่งที่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าอิทธิพลของทั้งปัจจัยภัยคุกคามของ
คอมมิวนิสต์และปัจจัยทฤษฎีโดมิโนแทบจะไม่มีผลหรือความสำคัญหลงเหลืออยู่ดัง
เป็นที่ประจักษ์จากความขัดแย้งอย่างแตกหักระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนและระหว่างจีนกับ
เวียดนาม (หลังรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียวแล้ว) การเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่าง
สหรัฐฯ กับจีน การที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติและเป็นผู้แทนประเทศจีนแทนที่
สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตลอดจนเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง
ขององค์การสหประชาชาติและทำยุทธการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตและค่าย
คอมมิวนิสต์ ซึ่งก็คือปรากฏการณ์ของทฤษฎีโดมิโนในมุมกลับ (domino theory in reverse)
หรืออีกนัยหนึ่งคือโดมิโนในค่ายโลกเสรีมิได้ล้มแต่กลับกลายเป็นโดมิโนของค่ายโลก
คอมมิวนิสต์ที่ล้มครืนทั้งแถบ

เหตุการณ์สำคัญๆ ที่ถือได้ว่าเป็นการยืนยันให้เห็นถึงการ
ปรับเปลี่ยนด้านนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วง 15 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็นพอสรุป
ได้ดังนี้

- 1) การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (พ.ศ. 2518) และการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม (พ.ศ. 2519)
- 2) การเจรจากับสหรัฐเพื่อขอให้สหรัฐ ถอนทหารออกจากประเทศไทยและยุติการอนุญาตให้สหรัฐ ใช้ฐานทัพในไทยเพื่อทำสงครามในอินโดจีน ตลอดจนให้ปิดสถานีดักฟังที่ค่ายรามสูร (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2519)
- 3) การร่วมมือกับสมาคมอาเซียนทางการเมืองและการทูตเพื่อกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาและให้ประชาชนกัมพูชาได้ใช้สิทธิกำหนดใจตนเองได้อย่างเสรีผ่านการเลือกตั้งควบคุมโดยองค์การสหประชาชาติ (UNTAC) ให้มีการปรองดองแห่งชาติเกิดขึ้น ตลอดจนให้กัมพูชาเป็นกลางห้ามให้ประเทศใดใช้กัมพูชาเป็นฐานโจมตีประเทศอื่น โดยมียุทธศาสตร์ทำให้ปัญหา กัมพูชาเป็นปัญหาระหว่างประเทศ (internationalized the problem of Cambodia) ไม่ให้เป็นเพียงแค่ปัญหาสงครามกลางเมืองภายในกัมพูชาหรือเป็นแค่ปัญหาของภูมิภาคอาเซียนเท่านั้น การกดดันเวียดนามกระทำทั้งในทางเปิดเผย (เวทีสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและเวทีการเจรจาระหว่างสมาคมอาเซียนกับบรรดาประเทศคู่เจรจาของอาเซียนเป็นสำคัญ) และในทางลับ (การร่วมมือกับสหรัฐและจีน) ซึ่งการดำเนินการคู่ขนานทั้งทางลับและทางเปิดเผยดังกล่าวได้เป็นผลทำให้การรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนามถูกประณามโดยข้อมติของสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติมาตลอด 10 ปีของการยึดครองและมีผลทำให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาในที่สุด (พ.ศ. 2532) ตลอดจนมีผลทำให้ประเทศไทยมีบทบาท

โดดเด่นเป็นที่ยอมรับเชื่อกันของประชาคมโลก เป็นผู้นำอาเซียนที่มีอิทธิพลชั้นนำนโยบายด้านการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอด 10 ปี สุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2532 โดยประมาณ)

- 4) การที่รัฐบาลไทยในช่วงปลายยุคสงครามเย็นรู้จักหาประโยชน์จากการปรับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนและจีนกับสหภาพโซเวียตเพื่อให้ความสัมพันธ์สามเส้าดังกล่าวเป็นผลดีต่อความมั่นคงของไทยและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังอาทิการไปเยือนจีนและสหภาพโซเวียตของอดีตนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
- 5) การที่สหรัฐฯ ยืนยันกับไทยว่านโยบายของสหรัฐฯ ต่อปัญหาแก้มพูชาและต่ออินโดจีนในภาพรวมไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นสหรัฐฯ จะยึดผลประโยชน์ของอาเซียนเป็นหลักในการกำหนดนโยบายของตน โดยจะไม่ดำเนินการใดที่ขัดแย้งหรือสวนทางกับผลประโยชน์ของอาเซียน กับยังเห็นด้วยว่าไทยควรมีบทบาทนำในอาเซียนเพราะอยู่ใกล้ขีดสถานการณ์ที่สุด สหรัฐฯ จึงให้การสนับสนุนข้อเสนอต่างๆ ของไทยมาโดยตลอด ทั้งนี้ฝ่ายสหรัฐฯ ได้แจ้งให้ไทยทราบว่าวัตถุประสงค์ของสหรัฐฯ มีอยู่ 3 ประการ คือ
 - 5.1) เพื่อป้องกันเอกราชอธิปไตยของไทยในฐานะประเทศด้านหน้า
 - 5.2) เพื่อกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากแก้มพูชา
 - 5.3) เมื่อมีการเลือกตั้งในแก้มพูชา สหรัฐฯ ไม่ประสงค์ให้ฝ่ายเขมรแดงกลับมามีอำนาจอีก (พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา: ผ่านร้อน ผ่านหนาว หน้า 147 และ 154)

วัตถุประสงค์หลักของผลงานวิจัยนโยบายต่างประเทศไทย

ต่อประเทศเพื่อนบ้านในบริบทของยุคสงครามเย็นพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) เพื่อชี้ให้เห็นอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นว่าอิทธิพลของความคิดเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็นของทฤษฎีสำนักสังคมนิยมมีอิทธิพลผูกขาดและครอบงำกระบวนการมองปัญหาการกำหนดผลประโยชน์และนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ
- 2) เพื่อพิสูจน์ให้เห็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าอิทธิพลของโครงสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ปรากฏในแต่ละยุคเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ
- 3) เพื่อพิสูจน์ให้เห็นที่ประจักษ์ว่าพฤติกรรมและนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่จากสภาวะแวดล้อมภายนอกมากกว่าจากลักษณะภายในของระบบเศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละประเทศ
- 4) เพื่อชี้ให้เห็นว่าในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทุกประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของยุคสงครามเย็น) ประเด็นเกี่ยวกับว่าประเทศใด “ดี” หรือ “ไม่ดี” เป็น “มิตร” หรือ “ศัตรู” ไม่ใช่เป็นปัจจัยที่จะชี้นำด้านนโยบายด้วยเหตุผลสำคัญ กล่าวคือ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่มีมิตรถาวรมีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร ทุกประเทศ (ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก) ย่อมมีพฤติกรรมและการดำเนินการที่ยึดความจริงของตรรกะข้างต้น โดยไม่เกี่ยวกับว่าประเทศนั้นมีระบบเศรษฐกิจ มีระบบการเมืองการ

ปกครอง มีวัฒนธรรมและค่านิยมเช่นใด อีกทั้งไม่เกี่ยวกับว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้กุมบังเหียนรัฐบาล

- 5) เพื่อชี้ให้เห็นว่าเมื่อวิเคราะห์กันถึงที่สุด เป้าประสงค์สูงสุดของทุกประเทศคือการได้มาซึ่งความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศเป็นสำคัญ ไม่เกี่ยวอะไรกับอุดมการณ์ไม่ว่าทางเศรษฐกิจการเมือง ศาสนา หรือวัฒนธรรม
- 6) เพื่อตอกย้ำและยืนยันว่าในการศึกษาทำความเข้าใจตลอดจนการวิเคราะห์ การประเมินเหตุการณ์และพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา (ไม่ว่าจะเป็นในยุคสงครามเย็นหรือยุคหลังสงครามเย็น) ได้อย่างถูกต้องตรงต่อข้อเท็จจริง อยู่ที่การมองและศึกษาแต่ละเหตุการณ์แต่ละปัญหาจากปรากฏการณ์ที่มีขึ้นในทางเป็นจริง ไม่ใช่จากที่มนุษย์ผู้เกี่ยวข้องของสมมติเอาเองว่าเป็นจริงหรือจากแรงปรารถนาที่อยากจะให้มันเป็นจริง (John J. Mearsheimer, “ The Tragedy of Great Power Politics” หน้า 17,18,21,30,45,47,48 และ 49)

บทคัดย่อ (Abstract)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าภาพรวมนโยบายต่างประเทศของไทยในยุคสงครามเย็น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1) ช่วงระยะแรกของยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายต่างประเทศที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของปัจจัยภายในมากกว่าปัจจัยภายนอก โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อตอบสนองผลประโยชน์และความมั่นคงทางการเมืองของกลุ่มผู้อำนาจมากกว่าเรื่องของความมั่นคงของประเทศ เป็นการใช้ประโยชน์จากปัจจัยภายนอก (การที่โครงสร้างอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบ่งเป็นสองขั้วอย่างชัดเจนและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ) มารับใช้ผลประโยชน์ด้านการเมืองและความมั่นคงของกลุ่มอำนาจ/รัฐบาลในยุคนี้ (ดังเช่นสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ สมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) เป็นเรื่องของ การพึ่งอิทธิพลของปัจจัยภายนอกเพื่อมาเสริมฐานอำนาจภายในให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นและเพื่อการกำจัดศัตรูภายในได้สะดวกยิ่งขึ้น

2) ช่วงกลางยุคสงครามเย็น อิทธิพลของปัจจัยภายนอกได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญโดยตรงต่อการมองปัญหาด้านความมั่นคงและต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยทำให้ประเด็นเกี่ยวกับความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศมีน้ำหนักและความสำคัญสูงสุด ปัจจัยด้านอุดมการณ์มีอิทธิพลผูกขาดและครอบงำชี้ขาดทั้งด้านนโยบายภายในและภายนอก

มีการมองว่าผลประโยชน์ของสหรัฐฯ คือผลประโยชน์ของไทยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่าง “ความดี” กับ “ความชั่วร้าย” ระหว่างขาวกับดำ (Manichean view)

3) ช่วงปลายยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจเริ่มมีพัฒนาการที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการปรับ/เปลี่ยนด้านนโยบาย ท่าทีและผลประโยชน์ของมหาอำนาจทั้งสองค่าย ซึ่งได้มีผลกระทบต่อดุลอำนาจ (ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค) และต่อนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ (รวมทั้งไทยด้วย) เป็นปรากฏการณ์ที่ตอกย้ำและยืนยันความเป็นสัจธรรมของคำกล่าวที่ว่าในโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่มีมิตรถาวรมีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร นอกจากนั้นคำจำกัดความของคำว่าความมั่นคงเริ่มมีลักษณะซับซ้อนและกินใจความกว้างกว่าเพียงแค่มิติด้านการเมืองและการทหาร อีกทั้งปรากฏการณ์ของการเสื่อมของอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ที่เคยมีอิทธิพลสูงในช่วงกลางยุคสงครามเย็นได้เป็นผลทำให้โครงสร้างอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความเป็นสัเทหะชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็นเป็นนโยบายต่างประเทศที่ได้รับอิทธิพลและผลกระทบทั้งโดยตรงและทางอ้อมจากพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในด้านต่างๆ ตลอดจนจากความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างประเทศมหาอำนาจตลอดช่วงประมาณ 45 ปี ของยุคสงครามเย็น

Abstract

In summary, the foreign policy of Thailand during the Cold War can be categorized into three periods as follows:

- 1) Early period of the Cold War The foreign policy of Thailand during this period was largely influenced by domestic factors more than external factors and was designed to serve the political and security interests of powerful groups rather than to national security. It is a foreign policy that is based on the exploitation of external factors (a clearly defined bi-polar international system and the anti - communist foreign policy of the United States) in serving the political and security interests of powerful groups /government of the period (such as during the governments of General P. Pibulsonggram and Field Marshal Sarit Thanarat). This period witnessed the dependency of the Government on influential external factors in strengthening domestic political base and in facilitating the elimination of perceived internal political enemies.

- 2) Mid-period of the Cold War External factors have directly and significantly influenced the shaping of security perceptions and the formulation of Thai foreign policy. Security issues and the survival of the nation-state were of highest importance in the national agenda of Thailand. The influence of Ideological factors both monopolized and decisively influenced the formulation of domestic and foreign policies. It was perceived that the interest of the United States was the interest of Thailand as well. International relations was perceived as a struggle between two opposing forces of “Good” and “Evil” and between the dark side black and bright side of international relations. (Manichean view).

- 3) End of the Cold War The major powers of both camps began to show signs of policy adjustment and change in their interests and relationship to each other. The position and national interests of major powers of both camps, impacted the balance of power (at both the global and regional levels) and the foreign policies of all countries (including Thailand) reaffirmed and confirmed that in international relations there are no permanent friends or enemies only permanent interests. It also testified that the definition of security has become more complex and broader than just the political and security dimensions. The waning of ideological factor, which was highly predominant during the Cold War period, has transformed the power structure in the international system into more visible shades of grey.

During the Cold War period the foreign policy of Thailand towards neighboring countries was both directly and indirectly influenced by the various developments and changes as well as the conflict and cooperation between major powers throughout the 45 years of the Cold War period.

ระเบียบวิธีวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในโครงการนี้จะใช้กรอบความคิดและทฤษฎีของสำนักสังคมนิยมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ กล่าวคือ แม้ยุคสงครามเย็นได้สิ้นสุดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ก็ตาม แต่ก็ยังมีนักคิด นักทฤษฎี นักวิชาการจากหลายสำนักความคิดที่พยายามอธิบายให้เหตุผลว่าการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น หมายถึงการ “สิ้นสุดของประวัติศาสตร์” ตลอดจนหมายถึงความอ่อนแอของอำนาจอิทธิพลและบทบาทที่นำและชี้นำของรัฐบาล รวมทั้งหมายถึงความพยายามโน้มน้าวที่ระบุว่าในยุคหลังสงครามเย็นบรรดากลุ่มประเทศมหาอำนาจต่างไม่มองประเทศมหาอำนาจด้วยกันเป็นคู่แข่ง/ปฏิปักษ์ทางการทหารอีกต่อไป แต่จะมองว่าทุกประเทศล้วนเป็นสมาชิกครอบครัวใหญ่เดียวกัน (ของประชาคมระหว่างประเทศ) ดังอาทิหนังสือเรื่อง “การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์(The End of History)” ของ Francis Fukuyama ต้องถือได้ว่าการอ้างว่าการแข่งขันด้านความมั่นคงและการมีสงครามระหว่างประเทศมหาอำนาจได้ถูกกำจัดให้หมดสิ้นไปจากระบบระหว่างประเทศ (international system) เป็นการอ้างที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและความจริงเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลังยุคสงครามเย็น ซึ่งโดยเนื้อหาและสาระได้แตกต่างอะไรมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น

การนำกรอบความคิดและทฤษฎีแบบสังคมนิยมมาเป็นเครื่องมือใช้วิจัยมาจากเหตุผลและข้อเท็จจริงที่สำคัญ 5 ประการ เกี่ยวกับระบบระหว่าง

ประเทศ ตลอดจนทัศนคติและท่าทีของแต่ละประเทศที่มีต่อกัน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติและท่าทีระหว่างประเทศมหาอำนาจด้วยกันย่อมจะมีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศของประเทศที่ไม่มีฐานะเป็นมหาอำนาจ) กล่าวโดยสรุปดังนี้

- 1) ทุกประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ) ต่างมีความเกรงกลัวกันและต่างแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเหนือคู่แข่ง
- 2) เป้าหมายสำคัญที่สุดของทุกประเทศคือการได้มาซึ่งอำนาจให้มากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความสามารถเพิ่มพูนอำนาจที่ได้มาจากการลดอำนาจของคู่แข่ง/ศัตรู
- 3) กล่าวโดยทั่วไปได้ว่าในระบบระหว่างประเทศ (international system) ไม่มีประเทศใด (โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ) ที่มีความพึงพอใจในสถานะที่เป็นอยู่ (status quo) ตรงกันข้าม ประเทศต่างๆ ล้วนประสงค์เปลี่ยนแปลงสถานะที่เป็นอยู่ไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ต่อตนมากขึ้นทั้งสิ้น (revisionist intentions)
- 4) การที่ไม่มีประเทศใดสามารถมีอำนาจนำระดับโลกได้ (global hegemony) เป็นผลทำให้โลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเวทีความขัดแย้งและการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นั่นก็คือมหาอำนาจแต่ละประเทศมีแนวโน้มที่จะแสวงหาโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในระดับโลกและระดับภูมิภาคให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน
- 5) ด้วยเหตุผลที่ระบบระหว่างประเทศไม่ว่าในยุคสมัยใดเป็นระบบระหว่างประเทศที่ปราศจากอำนาจศูนย์กลาง (central authority) หรือรัฐบาลโลก (World Government) ที่

มีอำนาจผูกขาดเหนือทุกประเทศและมีความสามารถให้ความคุ้มครองทุกประเทศจากภัยอันตรายที่มาจากความขัดแย้งระหว่างกัน (anarchic system) นอกจากนั้นในการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่มีประเทศใดสามารถหยั่งรู้แน่ชัดเกี่ยวกับเจตนาแท้จริงของประเทศอื่นได้

สำหรับขอบเขตของการวิจัย จะมีขอบเขตที่เป็นการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) นโยบายต่างประเทศไทยภายใต้บริบทของยุคสงครามเย็นเท่านั้น
- 2) อิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ
- 3) อิทธิพลของเฉพาะประเทศมหาอำนาจที่มีผลประโยชน์และบทบาทโดยตรงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของไทยและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาพรวม
- 4) นโยบายและท่าทีของประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านเฉพาะที่มีต่อไทย

ทั้งระเบียบวิธีวิจัยและขอบเขตของการวิจัยจะกระทำผ่าน

การศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมของกระทรวงการต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่และศึกษาจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องของไทยที่ยังมีชีวิตอยู่เท่าที่เวลาและโอกาสจะอำนวยให้กระทำได้

นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:
หำกรณืศึภษาเปรียบเทียบ

**Thai Foreign Policy towards neighboring countries during Cold War period:
(A comparative study of Five Cases)**

โดย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

ความสัมพันธ์ไทย – พม่า

ความสัมพันธ์ ไทย – พม่า

บทนำ

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่าในภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – พม่า ตลอดยุคสงครามเย็นเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของปัจจัยทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศและอิทธิพลของบริบทยุคสงครามเย็นเป็นสำคัญ อีกทั้งความเปลี่ยนแปลงทั้งในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและสภาพแวดล้อมภายในของทั้งไทยและพม่าซึ่งต่างมีปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลต่อกันและกันไม่อาจแยกแยะออกจากกัน (inextricable) ล้วนเป็นความเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและมโนทัศน์ของผู้นำ/กลุ่มอำนาจของทั้งสองประเทศในการมองปัญหา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคงของประเทศ) ระหว่างประเทศทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาคตลอดจนต่อการมีนโยบายเพื่อดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ข้อเท็จจริงดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นเป็นข้อเท็จจริงที่ตอกย้ำและยืนยันให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นในด้านพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับการมองปัญหาด้านการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจที่เป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคตลอดยุคสงครามเย็น ความขัดแย้งที่มีสาเหตุโดยตรงมาจากความแตกต่างทั้งด้านนโยบายภายในและนโยบายต่างประเทศระหว่างไทยกับพม่ามีความเด่นชัดตั้งแต่ พ.ศ. 2501 อันเป็นปีที่นายกรัฐมนตรี อุ นู ถูกลอยแพลง เน วินรัฐประหารทำให้ต้องพ้นจากอำนาจ ส่งผลให้ประเทศ

พม่าตกอยู่ภายใต้ระบบการเมืองการปกครองที่ฝ่ายทหารพม่ามีอำนาจปกครองแบบเบ็ดเสร็จ ตราบจนทุกวันนี้(พ.ศ. 2557) อีกทั้งระบอบเน วิน ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของ พม่าในยุคสงครามเย็นจากการมีท่าทีโน้มเอียงเข้าค่าย “โลกเสรี” เป็นนโยบายเป็นกลางไม่ ผักใฝ่ข้างใดโดยเฉพาะและหลีกเลี่ยงการเข้าไปพัวพันในความขัดแย้งระหว่างประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศมหาอำนาจ) ส่วนในด้านเศรษฐกิจเปลี่ยนจากนโยบาย สนับสนุนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาเป็นนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบ สังคมนิยมหรือที่รัฐบาลทหารพม่าตั้งแต่นั้นของนายพล เน วิน เป็นประธานาธิบดีเรียกว่า “วิถี สู่สังคมนิยมพม่า” (Burmese Way to Socialism) มายกเลิกนโยบายด้านเศรษฐกิจดังกล่าว สมัยการรัฐประหารของพล เอก ซอ หม่อง เมื่อ กันยายน พ.ศ. 2531 และได้สถาปนาระบบอบ การปกครองโดยฝ่ายทหารเช่นเดิมที่เรียกว่า สภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของ รัฐ(State Law and Order Restoration Council หรือ SLORC)

การปราบปรามประชาชนเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 ดังกล่าวได้เป็นผลทำให้ มีนักศึกษาและประชาชนพม่าหลายพันคนหนีการปราบปรามอย่างรุนแรงของฝ่ายทหารพม่า มาลี้ภัยอยู่ฝั่งไทย ซึ่งเหตุการณ์ร้ายแรงในครั้งนั้นทำให้รัฐบาลทหารพม่าถูกกดดันประณาม และโดดเดี่ยวจากประชาคมโลก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มประเทศตะวันตก) และต่อมา เพื่อลดกระแสกดดันและการถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลกฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าจึงได้ทำการ เปลี่ยนชื่อระบอบการปกครองโดยทหารพม่าจาก SLORC มาเป็นสภาเพื่อสันติภาพและการ

พัฒนา (State Peace and Development Council หรือ SPDC) โดยกองทัพพม่ายังคง

ผูกขาดอำนาจทุกด้านอย่างเบ็ดเสร็จเช่นเดิม

การเลือกตั้งที่จัดให้มีขึ้นโดยสภาพันฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของ
รัฐ (SLORC) เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2533 (ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น) เป็นการ
เลือกตั้งทั่วประเทศครั้งแรกหลังจากไม่ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นเวลา 28 ปี แม้ผลออกมาทำ
ให้พรรคสันนิบาตประชาธิปไตย (NLD) ของนางอองซานซูจีชนะอย่างท่วมท้นโดยได้ที่นั่งใน
รัฐสภาถึง 392 ที่นั่งจาก 485 ที่นั่ง ส่วนพรรคของรัฐบาลพรรคเอกภาพแห่งชาติ (National
Unity Party หรือ NUP) ได้รับเพียง 10 ที่นั่งเท่านั้น แต่ชัยชนะดังกล่าวถูกปฏิเสธจากฝ่าย
ทหารพม่าและถูกปลงทิ้งไปโดยฝ่ายทหารได้กลับมาผูกขาดอำนาจเช่นเดิม จึงเป็นที่ประจักษ์
ชัดเจนมาโดยตลอดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2501 เป็นต้นมาว่าการเมืองในพม่าตกอยู่ภายใต้อำนาจ
ปกครองอย่างสมบูรณ์ของกองทัพพม่าแม้จะมีความพยายามลดกระแสกดดันจากภายนอกใน
บางช่วงเวลา แต่หากศึกษาพิจารณาอย่างถี่ถ้วนโดยยึดข้อเท็จจริงและความเป็นจริงย่อมเป็น
ที่ประจักษ์ได้ว่าเป็นเรื่องของการเปลี่ยนฉากแต่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือยิ่งเปลี่ยนยิ่งเหมือนเดิม (สุ
รพงษ์ ชัยนาม: “การทุตการเมืองไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ภาค 2” หน้า 11 -45)

ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – พม่ายุคสงครามเย็น

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับพม่า นั้น เป็นที่ประจักษ์ว่า นโยบายท่าทีและทัศนะของผู้นำและรัฐบาลของทหารพม่าที่มีต่อไทยตลอด 40 กว่าปีของยุคสงครามเย็นเป็นนโยบายท่าทีและทัศนะที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยชาตินิยม ระบบการเมืองและปัญหาความมั่นคงภายในของพม่า (ปัญหาชนกลุ่มน้อย) ตลอดจนนโยบายและปฏิกริยาท่าทีของไทยต่อพม่าในแต่ละปัญหาที่มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบระหว่างกัน

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นตอกย้ำให้เห็นถึงความหวาดระแวงและระดับต่ำของการไว้วางใจต่อกันจนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันตลอดยุคสงครามเย็นเป็นความสัมพันธ์ที่มีความไม่ปกติมากกว่าความเป็นปกติเป็นเรื่องของความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือ ในประเด็นเรื่องนี้ทางฝ่ายพม่ามักจะไม่ลังเลที่จะมีปฏิกริยาท่าทีต่อไทยในโอกาสต่างๆรวมทั้งในโอกาสที่มีการพบปะหารือระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศดังที่อู เน วิน ในฐานะผู้นำสูงสุดและประธานสภาปฏิวัติและผู้บัญชาการทหารสามเหล่าทัพได้กล่าวพาดพิงถึงประเทศไทยในที่ประชุมประจำปีของนายทหารชั้นผู้บังคับบัญชาของหน่วยทหารทั้งสามเหล่าทัพ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 ซึ่งนอกจากนายทหารแล้วยังมีสมาชิกสภาปฏิวัติกับสมาชิกคณะรัฐมนตรีเข้าร่วมฟังด้วย ข้อความที่พาดพิงถึงไทยมีรายละเอียดดังนี้ “บางประเทศในบรรดาเพื่อนบ้านของพม่า เช่น ประเทศไทยกับจีนแดง มีศัตรูของพม่าที่คอยจะทำ

ปฏิกิริยาต่อต้านรัฐบาลพม่า ประเทศไทยนั้นมีพวกฝ่ายขวาส่วนจีนแดงมีพวกฝ่ายซ้าย บุคคลเหล่านี้ได้รับการคุ้มกันและได้อาศัยอยู่ในฐานะผู้ลี้ภัยแต่อย่างไรก็ตามเพียงเหตุเท่านั้นพม่าก็ไม่ควรจะไปถือประเทศที่รับศัตรูของพม่าให้อาศัยและลี้ภัยอยู่ว่าเป็นศัตรูของพม่าตามที่ไทยและจีนแดงเคยปฏิเสธเสมอมาว่าไม่ได้ให้ศัตรูดังกล่าวของพม่าอาศัยอยู่เลยถึงแม้ความจริงเป็นอย่างใด ใครๆ ก็รู้กันทั่วไป แต่โดยที่พม่าทำการปฏิบัติสำเร็จทันเวลา ผลกระทบหรือภัยอันตรายใดๆ ที่จะพึงเกิดขึ้นจากศัตรูเหล่านั้นก็ไม่มีขึ้นได้ พม่าจำเป็นต้องรักษาสัมพันธไมตรีฉันเพื่อนกับทุกประเทศไปก่อน ตามประวัติศาสตร์นั้น ประเทศไทยเกลียดชังพม่าเสมอมาแต่ไทยก็อาจมีเหตุผลที่จะเกลียดชังพม่าได้อยู่ เป็นธรรมดาอยู่เองที่ประเทศไทยจะให้ความอุปถัมภ์แก่พวกทหารก๊กมินตั๋งในระยะหลังสงครามแต่ด้วยท่าทีอันถูกต้องของพม่า พม่าได้ดำเนินการทำความเข้าใจกับไทยได้สำเร็จ ต่อมาไทยก็ได้ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเรื่องทหารก๊กมินตั๋ง”(รายงานการเมืองของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 1129/2507 ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2507)

จากทัศนะข้างต้นของนายพลเน วิน เป็นที่ยืนยันได้อย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ว่าทางฝ่ายพม่ายังคงคลั่งใจในท่าทีของรัฐบาลไทยแม้ว่าไทยจะได้ประกาศนโยบายเป็นทางการว่าไทยไม่สนับสนุนพวกกบฏชนกลุ่มน้อยเสมอมา แต่พม่าก็ยังไม่สิ้นความระแวงสงสัยโดยยังคงปักใจเชื่อว่ากบฏชนกลุ่มน้อยได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มาจากฝั่งไทยและเพราะรัฐบาลไทยไม่ยอมให้ความร่วมมือกับพม่าในการปราบปรามพวกกบฏชนกลุ่ม

น้อยต่างๆ ความเคลงใจต่อไทยดังกล่าวทำให้พม่าไม่ให้ความร่วมมือกับไทยใน

คณะกรรมการชายแดนไทย – พม่าและในปัญหาชายแดนด้านอื่นๆ

เป็นที่ประจักษ์ตลอดยุคสงครามเย็นว่าในการหารือ (ทุกระดับ) ระหว่างทั้งสอง ประเทศฝ่ายพม่าจะเน้นให้ฝ่ายไทยทราบตลอดเวลาว่าพม่าให้ความสำคัญสูงสุดในประเด็น เรื่องความมั่นคงของพม่าและต้องการให้ไทยร่วมมือปราบปรามชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดน ไทย – พม่า ในขณะที่ฝ่ายไทยถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องภายในของพม่าเองและรัฐบาลไทยทุกยุค ทุกสมัยก็ได้แถลงเป็นทางการมาโดยตลอดว่าไทยไม่มีนโยบายสนับสนุนชนกลุ่มน้อยและ ไม่ยินยอมให้ชนกลุ่มน้อยใช้ดินแดนไทยกลับไปบ่อนทำลายประเทศพม่า ซึ่งในประเด็นเรื่อง การสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยในพม่าแม้ฝ่ายไทยได้พยายามทุกวิถีทางให้ฝ่าย พม่าหมดความระแวงสงสัยไทย ดังเช่น ไทยเรียกชนกลุ่มน้อยว่าเป็นกบฏชนกลุ่มน้อยเพื่อให้ พม่าเห็นว่าไทยถือว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้เป็นพวกกบฏเท่ากับเป็นการบอกให้พม่ารู้ว่าฝ่ายไทย เองก็ไม่เห็นด้วยกับนโยบายและท่าทีของบรรดาชนกลุ่มน้อยเหล่านี้แต่ก็หาได้มีผลลดความ คลางเคลงใจของฝ่ายรัฐบาลพม่า

ในประเด็นสำคัญนี้กล่าวได้ว่าผู้นำของไทยคนแรกที่กำลังชี้แจงอย่างมีตรรกะ มีเหตุมี ผลกับนายพล เน วิน ประธานสภาปฏิวัติและผู้นำสูงสุดของพม่าต่อข้อกล่าวหาของอู เน วิน ว่าเจ้าหน้าที่ไทยให้ความช่วยเหลือร่วมมือสนับสนุนและคุ้มกันให้ฝ่ายกบฏพม่าที่หนีเข้ามาลี้ ภัยในเขตไทย (แต่ก็ไม่มีหลักฐานยืนยันให้ฝ่ายไทยได้) คือ ดร. ถนัด คอมันตร์ อธิบดีรัฐมนตรี

ต่างประเทศในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร จากการเข้าพบปะ
หารือกับนายพล เน วิน ที่กรุงย่างกุ้ง รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้ชี้แจงให้นายพล เน วิน
ทราบถึงเจตนาของไทยว่า “ไทยมิได้คิดมุ่งร้ายต่อพม่าแต่ประการใดและนายพล เน วิน เองก็
เข้าใจดีว่าพม่ากับไทยจะแยกกันอยู่ไม่ได้ จะชอบหรือไม่ชอบกันก็ต้องอยู่ร่วมกันฉันท์เพื่อน
บ้านเสมอไป” พร้อมกับได้ย้ำให้ เน วิน เห็นว่า “สาเหตุของความเดือดร้อนต่างๆ เกิดขึ้นจาก
พม่าเองทั้งสิ้น ไทยมิได้เป็นผู้ส่งเสริมหรือยุยงให้มีการกบฏในพม่าหรือให้ความช่วยเหลือ
สนับสนุนกลุ่มกบฏแต่ประการใด พม่าเองมีหน้าที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่องภายในของพม่า
ไทยจะไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของพม่า” ซึ่งนายพล เน วิน ก็ยอมรับข้อเท็จจริงนี้
ในส่วนที่เกี่ยวกับฝ่ายพม่าแสดงความไม่พอใจที่คนพม่าเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความคิด
หัวก้าวหน้า นักศึกษาและปัญญาชน พยายามหลบหนีออกนอกประเทศพม่าเพื่อมาอาศัยอยู่
ในไทยนั้น ฝ่ายไทยได้ชี้แจงไปว่าก็ไม่ใช่เป็นความผิดของฝ่ายไทยอีกนั้นแหละ แต่เป็นความ
รับผิดชอบของรัฐบาลพม่าเองที่จะต้องทำให้ประชาชนพม่าพึงพอใจในประเทศของตน
(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0100/12045 ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2509)

สรุปได้ว่าช่วงประมาณ 30 ปีแรกของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2489 – 2519)

ความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในภาพรวมดำเนินไปในลักษณะที่เป็นเชิงสัญลักษณ์มากกว่าด้านที่
มีเนื้อหา ทั้งสองประเทศพยายามประคับประคองเพื่อรักษาความสัมพันธ์กันไว้ให้ดูเป็นปกติ
เท่าที่จะทำได้ แม้จะไม่มี ความใกล้ชิดสนิทสนมฉันท์มิตรเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันยาว
กว่า 2,000 กิโลเมตรก็ตาม แต่ก็ไม่มี ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกันหรือห่างเหินกันอย่าง

ชัดเจนและแม้ว่าฝ่ายพม่าแสดงความคลางแคลงใจและระแวงสงสัยการปฏิบัติของไทยต่อ
ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ชายแดนระหว่างกัน (เช่น ปัญหาชนกลุ่มน้อยพม่า ปัญหายา
เสพติดและปัญหาการค้าเถื่อน เป็นต้น) แต่ฝ่ายไทยไม่เคยแสดงความระแวงสงสัยหรือแสดง
ความไม่พอใจอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมของฝ่ายพม่าที่ก่อปัญหาให้กับไทยมาโดยตลอดยุค
สงครามเย็น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่างพ.ศ. 2518 – 2530)
เช่น การปฏิบัติการปราบปรามกลุ่มชนส่วนน้อยอย่างรุนแรงโดยรัฐบาลเข้ามาในเขตไทย การยิง
กระสุน เข้ามาในเขตไทยส่งผลให้คนไทยได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ตลอดจนทรัพย์สินถูก
ทำลายหรือปล่อยให้มีการลักลอบผลิตยาเสพติดและค้ายาเสพติดในดินแดนพม่าซึ่งลี้ลับ
เข้ามาในเขตไทย เป็นต้น ในเรื่องเหล่านี้ ฝ่ายพม่า ไม่เคยยอมรับผิดชอบและไม่เคยยอมชดเชย
ค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายไทยเลยแม้แต่ครั้งเดียว ไม่ว่าฝ่ายไทยจะมีหนังสือประท้วงพร้อม
หลักฐานไปให้ฝ่ายพม่าแต่ก็ไม่เกิดผลอะไรทั้งสิ้น

สำหรับเหตุผลทำไมฝ่ายไทยพยายามมีความอดทนอดกลั้นไม่ตอบโต้การ
กระทำของฝ่ายพม่าที่ทำให้ไทยได้รับความเสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518
– 2530 (ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชาและเวียดนาม สงครามในกัมพูชา
ระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับเวียดนามและการรุกรานและยึดครองกัมพูชากว่า 10 ปีของกอง
กำลังเวียดนาม ตลอดจนการรัฐประหารของทหารพม่า นำโดย นายพล ซอ หม่อง ตามด้วย
การปราบปรามนิสิต นักศึกษาและประชาชนพม่าอย่างโหดเหี้ยม) เหตุผลสำคัญเพราะไทย
กำลังเผชิญกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงที่มาจากด้านทิศตะวันออก (ด้านลาวกับกัมพูชา) จึง

มีความจำเป็นที่ฝ่ายไทยต้องพยายามควบคุมมิให้สถานการณ์ชายแดนด้านทิศตะวันตก
(ด้านชายแดนที่ติดกับพม่า) มีความตึงเครียดลุกลามใหญ่โตขึ้นมาเป็นการเปิดศึกสองด้าน
เปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อยฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์ให้ลุกลามบานปลายเกิดการ
เผชิญหน้าระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพพม่า ไทยไม่ต้องการเผชิญกับศัตรูรอบด้าน (บันทึก
กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2526)

1.นโยบายต่างประเทศของพม่าต่อไทย

เป็นนโยบายที่ปรับเปลี่ยนทิศทางและมีเนื้อหาที่เน้นการดำเนินความสัมพันธ์กับไทยในหลายมิติไม่เฉพาะเพียงด้านความมั่นคงเท่านั้น เป็นความเปลี่ยนแปลงที่บ่งบอกให้เห็นถึงอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ทำให้พม่าจำเป็นต้องพยายามปรับเปลี่ยนนโยบายต่อไทย พัฒนาการดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ในช่วง 8 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2526 – 2532)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงที่มาจากอิทธิพลของเหตุการณ์ภายในพม่า (ปัจจัยภายใน) ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) สภาวะล้มละลายของเศรษฐกิจพม่าสืบเนื่องจากนโยบายสังคมนิยมตามวิถีทางของพม่า (Burmese Way to Socialism)
- 2) ความขัดแย้งและการช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มอำนาจในกองทัพพม่าเป็นผลทำให้พลจัตวา ติน อู (ซึ่งเคยถูกมองว่าจะเป็นผู้ที่นายพล เน วิน จะให้ขึ้นมาสืบทอดอำนาจแทนตน) ถูกศาลพิพากษาจำคุกตลอดชีวิตเมื่อ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 แต่ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระเมื่อปี 2531 พลจัตวา ติน อู เคยดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาฝ่ายกิจการทหารของประธานาธิบดี อู ซาน อู และถูกมองว่าเป็นผู้นิยมสหรัฐและเป็นพันธมิตรกับปูนกับประธานาธิบดี อู ซาน อู ซึ่งนิยมโซเวียต นอกจากนั้นพลจัตวา ติน อู ยังถูก

มองว่ามีความใกล้ชิดกับไทย (กับพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์) ซึ่งฝ่ายพม่า
ปักใจเชื่อว่าเขาได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากไทยและยังเชื่ออีกว่าไทย
สามารถบ่อนทำลายล้มล้างรัฐบาลพม่าได้ (หนังสือ รายงานการเมืองของ
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งที่ 666/26 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.
2526)

- 3) การรัฐประหารโดยนายพล ซอ หม่อง เมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นเหตุการณ์
ที่ทำให้พม่าได้รับการกดดัน ประณามและโดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่าง
ประเทศสืบเนื่องจากการที่กองทัพพม่าได้ปราบปรามนักศึกษาและประชาชน
อย่างโหดเหี้ยมและรุนแรง ไม่มีประเทศใด (นอกจากจีนและไทย) ให้การ
ยอมรับระบอบการปกครองที่ถูกสถาปนาขึ้นมาหลังจากการรัฐประหารภายใต้
ชื่อสภาพัฒนาการปกครองและความสงบเรียบร้อยของรัฐ (State Law and Order
Restoration Council หรือ SLORC)

สำหรับปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความพยายามปรับ/เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ
ของพม่าต่อไทยนั้นพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การที่อาเซียนประสบความสำเร็จในการยุติปัญหาสงครามในกัมพูชาทำให้
เวียดนามต้องถอนทหารออกจากกัมพูชา ส่งผลให้สันติภาพและความมั่นคง
กลับคืนสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สมาคมอาเซียนมีภาพพจน์

ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือสูง เป็นที่ยอมรับสรรเสริญของประชาคมระหว่างประเทศ โดยบทบาทความเป็นผู้นำอาเซียนของไทยในช่วง 10 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2522 – 2532) มีความโดดเด่นเป็นที่ยกย่องนับถือของประชาคมระหว่างประเทศอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น จึงเชื่อได้ว่าพม่าเริ่มให้ความสนใจอาเซียนและหวังเข้ามาเป็นสมาชิกในอนาคตเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของระบอบเผด็จการทหารพม่า

- 2) การที่ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518) และกับเวียดนาม (2 สิงหาคม พ.ศ. 2519) ย่อมเป็นสัญญาณให้พม่ารู้ว่าชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชาและเวียดนามก็ดีหรือความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนามก็ดี มิได้เป็นผลทำให้ไทยอ่อนแอลงตรงกันข้ามได้ทำให้ไทยกลับมีความเข้มแข็งกว่าเดิมเสียอีก
- 3) สัญญาณบ่งชี้ให้เห็นถึงการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตและการสิ้นสุดของค่ายคอมมิวนิสต์ย่อมมีส่วนทำให้ฝ่ายผู้นำพม่าตระหนักดีว่าอนาคตและความเจริญก้าวหน้าความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นอยู่กับค่ายทุนนิยมและบทบาทนำของสมาคมอาเซียนที่มีไทยเป็นประเทศสมาชิกสำคัญในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2532 ที่พม่าไม่อาจมองข้ามไปได้

อิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกช่วง 10 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็นได้ส่งผลทำให้พม่าตระหนักดีว่าถึงแม้พม่ายังไม่ได้รับความร่วมมือ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนไทย – พม่า) จากฝ่ายไทยตามที่ฝ่ายพม่าปรารถนาแต่พม่าก็ตระหนักดีว่าปัญหาเหล่านี้ไม่อาจจัดให้หมดไปได้หากไม่ได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากฝ่ายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตราบไคที่พม่าไม่อาจใช้อำนาจรัฐเข้าควบคุมพื้นที่บริเวณชายแดนไทย – พม่า ได้อย่างแท้จริงและยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายไทยในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างจริงจัง (รายงานสรุปความสัมพันธ์ไทย – พม่าในรอบปี พ.ศ. 2527 ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง) พม่าจึงเห็นถึงความจำเป็นที่จำเป็นต้องพยายามปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อไทยจากที่เคยเป็นมาในอดีตกล่าวคือ จากการมีนโยบายที่แข็งกร้าวไม่ยินดียินร้ายต่อกันมาเป็นนโยบายและท่าทีที่พยายามประนีประนอมต่อกันเพื่อหวังได้รับการตอบสนองด้วยดีจากฝ่ายไทย

การปรับ/เปลี่ยนด้านนโยบายต่อไทยของพม่าดังกล่าวข้างต้นเป็นไปเพื่อให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มีความใกล้ชิดและมีความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างกันไม่เพียงหวังให้ไทยร่วมปราบปรามชนกลุ่มน้อยเท่านั้นดังที่เป็นท่าทีที่พม่ายืนกรานมาตลอด ซึ่งความเปลี่ยนแปลงในนโยบายและท่าทีดังกล่าวของพม่าเป็นความปรารถนาของฝ่ายไทยมาโดยตลอดอยู่แล้วและในประเด็นนี้อดีตนายกรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้เคยเน้นกับ อู จอ โซ รัฐมนตรีต่างประเทศของพม่าเมื่อครั้ง อู จอ โซ ได้เข้าเยี่ยมคารวะและหารือกับฝ่ายไทยที่ทำเนียบรัฐบาลว่าไทยประสงค์ให้ความร่วมมือไทย – พม่า

ดำเนินไปในกรอบของคณะกรรมการชายแดนไทย – พม่า พร้อมกับขอให้ฝ่ายพม่าเห็นด้วยกับการรื้อฟื้นการประชุมของคณะกรรมการดังกล่าวซึ่งไม่ได้มีการประชุมระหว่างกันมานานแล้ว แต่ฝ่ายพม่าเพียงแสดงความเห็นด้วยในหลักการเท่านั้นพร้อมกับเน้นเรื่องพม่าให้ความสำคัญสูงสุดกับปัญหาชนกลุ่มน้อยและต้องการให้ไทยร่วมมือกับพม่าปราบปรามกบฏชนกลุ่มน้อย ซึ่งไทยยืนยันตลอดยุคสงครามเย็นว่าไทยไม่มีนโยบายสนับสนุนกลุ่มกบฏชนกลุ่มน้อยและถือว่าปัญหานี้เป็นปัญหาภายในของพม่าเอง (บันทึกกรรมการเมืองเกี่ยวกับการหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516)

ส่วนเหตุการณ์อะไรบางอย่างที่ถือได้ว่าเป็นสัญญาณจากฝ่ายพม่าที่ประสงค์ให้ฝ่ายไทยได้รับรู้ถึงความปรารถนาอยากให้ความร่วมมืออย่างรอบด้านกับฝ่ายไทยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันพอสรุปได้ดังนี้

- 1) จากการที่ อู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่าได้แสดงความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าทั้งพอใจที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ยังมีระหว่างกันอย่างจริงจังและจริงจัง พร้อมกับแสดงความเชื่อมั่นว่าทั้งสองประเทศจะสามารถร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด (บันทึกการสนทนา ระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์กับ อู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า ลงวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2523)
- 2) จากการที่ฝ่ายพม่าในการไปเยือนลาวได้ช่วยพูดแทนให้ฝ่ายไทยเพื่อให้ฝ่ายลาวเข้าใจเจตนาที่เป็นมิตรของไทยต่อลาวและได้แนะนำให้ฝ่ายลาวส่งผู้แทนมาเจรจากับฝ่าย

ไทยเพื่อหาทางยุติปัญหาขัดแย้งระหว่างกันโดยสันติวิธี ตลอดจนจากการที่ฝ่ายพม่า
มีนโยบายและท่าทีอย่างเป็นทางการสนับสนุนนโยบายการแก้ปัญหาสงครามใน
กัมพูชาของอาเซียนพร้อมทั้งได้เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาอีก
ทั้งได้แสดงความปรารถนาให้ไทยและพม่ามีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น
(บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์กับ อู เล หม่อง รัฐมนตรี
ต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2523)

- 3) จากการที่ อู คิน หม่อง ยี่ รัฐมนตรีพาณิชย์พม่าได้ปรารภกับเอกอัครราชทูตไทย
ประจำพม่าว่าอยากให้ทั้งสองประเทศลืมเรื่องความมั่นคงและหันมาสนใจที่จะ
ค้าขายระหว่างกันดีกว่า (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง เรื่องท่าทีพม่า
ต่อไทย ที่ 666/26 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2526)
- 4) การที่รัฐบาลพม่าพอใจการดำเนินการของฝ่ายไทยในการป้องกันไม่ให้ชาวต่างชาติใช้
ดินแดนไทยผ่านเข้าไปช่วยฝึกอบรมให้ทหารกะเหรี่ยงรวมทั้งได้วางมาตรการให้
เจ้าหน้าที่ไทยที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านชายแดนของไทยเข้มงวดกวดขันในการระมัดระวังมิ
ให้เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเข้าใจผิดระหว่างกันเช่นในอดีตและทางการพม่าได้มี
หนังสือขอบคุณรัฐบาลไทยที่ได้ดำเนินการสมกับเป็นมิตรแท้จริง นอกจากนั้นฝ่าย
พม่ายังแสดงความประสงค์ที่จะมีความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมกับไทยอย่างเป็นทางการ
รูปธรรมโดยได้ขอให้ฝ่ายไทยส่งอาจารย์สอนภาษาไทยไปช่วยสอนภาษาไทยให้กับ
นักศึกษาพม่า ซึ่งฝ่ายไทยได้ตอบรับคำขอของฝ่ายพม่าด้วยความยินดีและเต็มใจ

(บันทึกการหารือระหว่างปลัดกระทรวงการต่างประเทศกับ อู กอ กอयी

เอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทย ลงวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2528)

- 5) การที่รัฐบาลพม่าได้เสนอที่จะกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเสด็จไปเยือนพม่าในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2529 ซึ่งสมเด็จพระเทพฯ ทรงตอบรับที่จะเสด็จไปเยือนแล้ว ตลอดจนการที่พม่าได้ให้การต้อนรับการเยือนพม่าของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอย่างสมเกียรติซึ่งการเยือนของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้แผ้วทางให้มีการเยือนของผู้ในระดับสูงของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง ดังอาทิ การเยือนพม่าของพลเอกสิทธิ เสวตศิลาสองครั้งระหว่างวันที่ 14 – 16 มกราคม พ.ศ. 2525 กับ 24 – 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 การไปเยือนพม่าของ ร.ต. ประพาส ลิมปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 รวมทั้งการมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการของนายพล เน วิน เพื่อเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและทูลเกล้าถวายพระพุทธรูปพร้อมกับถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

เกี่ยวกับความพยายามปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อไทยของพม่าดังกล่าว

ข้างต้น มีข้อสังเกตและการวิเคราะห์พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในยุคสงครามเย็นได้ดำเนินมาถึงจุดสูงสุดสร้าง

ความหวังที่ทั้งสองฝ่ายเชื่อมั่นว่าจะดำเนินไปด้วยดีด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างกันอย่าง

ต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นตอนก็ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2532 (มาสะดุดช่วงเหตุการณ์ที่

รัฐบาลพม่าปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างรุนแรงวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2531)

เหตุการณ์วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลทั้งด้านลบและด้านบวก

ให้กับไทย กล่าวคือ ในด้านลบเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลทำให้ไทยถูกกดดันอย่างมาก

จากประชาคมระหว่างประเทศ(โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มประเทศตะวันตกนำโดย

สหรัฐฯ) ซึ่งต่างมองว่าไทยไม่ได้สนใจในเรื่องของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน สิทธิ

เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือแม้แต่เรื่องหลักนิติธรรมจึงเป็นประเทศอาเซียน

ประเทศเดียวที่ยอมให้การรับรองและปฏิสัมพันธ์ในช่วงนี้กับระบอบการปกครองภายใต้

อำนาจนำของสภาพัฒนาการปกครองและความสงบเรียบร้อยของรัฐ (SLORC) หลังการ

รัฐประหารของพลเอก ชอ หม่อง พ.ศ. 2531 ในขณะที่ประชาคมระหว่างประเทศร่วมกัน

ประณามและไม่ให้การรับรองรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารของพลเอก ชอ หม่อง

ส่วนผลด้านบวกแก่ไทยจากการยอมมีท่าทีไม่รู้ร้อนรู้หนาวต่อเหตุการณ์ในพม่าช่วงที่มี

การปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างโหดเหี้ยมทำให้ฝ่ายพม่าซึ่งถูกประณามและ

โดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่างประเทศเห็นถึงความสำคัญของไทย(และจีน) ที่มีส่วนช่วย

ให้พม่านำไปอ้างได้ว่าพม่าไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่มีประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยที่ยังรักษาสัมพันธภาพอันดีกับพม่าและส่งผู้แทนของรัฐบาลไทย (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) ไปเยือนพม่าตามคำเชิญของรัฐบาลพม่าหลังเหตุการณ์รัฐประหารปี พ.ศ. 2531 ซึ่งฝ่ายพม่าได้หาประโยชน์ทางการเมืองจากการเยือนดังกล่าวอย่างเต็มที่ด้วยการให้การต้อนรับขับสู้อย่างเต็มที่และด้วยการเสนอข่าวอย่างกว้างขวางของสื่อทุกแขนงซึ่งล้วนอยู่ในการควบคุมของรัฐบาลทั้งสิ้น

การที่ไทยมีนโยบายคงความสัมพันธ์ที่ปกติกับรัฐบาลพม่าหลังเกิดเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างรุนแรง (เหตุการณ์วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2531) ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่นักศึกษาและประชาชนพม่าโดยแสดงปฏิกิริยาต่อต้านการเยือนพม่าของคณะผู้แทนไทยคณะต่างๆ ซึ่งในประเด็นนี้สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าได้เคยมีข้อสังเกตว่าทางการพม่าได้ใช้ประโยชน์จากการมาเยือนพม่าของบรรดาคณะผู้แทนของไทยในการทำประชาสัมพันธ์ให้เป็นประโยชน์แก่รัฐบาลทหารพม่าอย่างเต็มที่ (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2532)

อย่างไรก็ตามเป็นที่ประจักษ์ทั่วไปแล้วว่าช่วง 10 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น ปรากฏการณ์ของความสำคัญของปัจจัยทางเศรษฐกิจได้เริ่มเข้ามามีบทบาทเด่นชัดมากขึ้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความสำคัญของปัจจัยด้านการเมืองและความมั่นคงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ (รวมทั้งของไทยและ

พม่าด้วย) ก็ได้รับอิทธิพลและผลกระทบโดยตรงจากพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างอำนาจและดุลอำนาจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค (ปัจจัยภายนอก) รวมทั้งจากปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ (ปัจจัยภายใน) ข้อเท็จจริง ดังกล่าวนี้นี้ได้รับการยืนยันอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นจากบันทึกความทรงจำ ของพลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา (พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา: ผ่านร้อน.....ผ่านหนาว หน้า 164 – 167, 184 – 185 และ 195 – 196) ในการไปเยือนพม่าสามครั้ง(พ.ศ. 2523, พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2529) ของพลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลาในฐานะรัฐมนตรี ต่างประเทศไทย (พ.ศ. 2522 - 2533) ฝ่ายไทยได้เสนอให้พม่าพิจารณาร่วมมือทาง เศรษฐกิจและพัฒนาพร้อมกับไทยซึ่งการเยือนทั้งสามครั้งได้รับการตอบรับด้วยดีเนื่องจาก พม่าพอใจและเชื่อมั่นในความจริงใจของไทย (เพ็ญอักษร หน้า 195) ความสัมพันธ์ไทย – พม่าช่วง 4 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ระหว่างพ.ศ. 2529 - 2532) เป็นการยืนยัน และสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยเศรษฐกิจต่อนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อ พม่าในช่วงนี้ (นโยบายการทูตการค้าและเศรษฐกิจนำการเมือง)

เกี่ยวกับการปรับ/เปลี่ยนด้านนโยบายและท่าทีของไทยที่มีต่อพม่าดังกล่าว ข้างต้น เมื่อพิจารณาร่วมกับการรัฐประหารของพลเอก ชอ หม่อง พ.ศ. 2531 และการ ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างรุนแรงโดยฝ่ายทหารพม่าเมื่อ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นสิ่งยืนยันให้เห็นได้ว่าไทยรู้จักใช้วิกฤตการเมืองพม่ามาเป็นโอกาสตอบสนอง ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของไทยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการใช้ด้านลบของเหตุการณ์

ดังกล่าวในพม่าให้เป็นผลบวกแก่ไทย ซึ่งก็เป็นผลดีต่อไทยในระดับหนึ่งด้วยในช่วง
ระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2532 พม่าไม่มีทางเลือกเพราะตกอยู่ภายใต้การกดดันและโดด
เดี่ยวจากประชาคมระหว่างประเทศอย่างมาก ฝ่ายพม่าเองก็ตระหนักดีในประเด็นนี้จึงได้
หาทางตอบรับความต้องการด้านเศรษฐกิจของไทยซึ่งในอดีตก่อน พ.ศ. 2531 พม่าไม่
เคยมีนโยบายและท่าทีที่เป็นการบ่งบอกถึงความพร้อมและเห็นดีด้วยกับข้อเสนอของไทย
ในเรื่องของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน

อย่างไรก็ตามพม่าก็ไม่ยอมเสียเปรียบแต่พยายามให้การตอบรับข้อเสนอของ
ไทยเป็นไปในทางที่ได้ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย (quid pro quo) กล่าวคือฝ่ายพม่ายังคง
ให้ความสำคัญสูงสุดแก่ปัญหาความมั่นคงของพม่า (การปราบปรามกลุ่มกบฏชนกลุ่ม
น้อย) จึงได้ปรับยุทธศาสตร์ของพม่าในประเด็นนี้จากการเรียกร้องให้ไทยร่วมปราบปราม
กบฏชนกลุ่มน้อยอย่างเดียวดังเดิมโดยไม่มีข้อแลกเปลี่ยนมาเป็นยุทธศาสตร์ “ผลประโยชน์ด้าน
เศรษฐกิจของไทยแลกกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของพม่า” หรืออีกนัยหนึ่งพม่า
ต้องการให้ไทยรู้ว่าไทยจะได้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากพม่ามากขึ้นอยู่ด้วยกับ
ระดับความร่วมมือด้านความมั่นคงที่พม่าจะได้รับจากไทยเป็นสำคัญ ดังเป็นที่ประจักษ์
จากการหารือระหว่างพลโท ตัน ฉ่วย (ในปี พ.ศ. 2532 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการ
ทหารบกพม่า) กับร้อยตรีประพาส ลิ้มปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศของไทย
ซึ่งในการหารือครั้งนี้ฝ่ายพม่าได้มีท่าทีเปิดกว้างไม่ปฏิเสธข้อเสนอของไทยเกี่ยวกับความ
ร่วมมือในทุกๆ ด้านระหว่างกันและแสดงความพอใจกับระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่มี

ระหว่างกันพร้อมกับใช้ปัจจัยเศรษฐกิจมาล่อโดยหวังว่าฝ่ายไทยจะยินดีให้ความร่วมมือกับพม่าปราบปรามกบฏชนกลุ่มน้อย ดังที่พลโท ตัน ช่วย แจ้งแก่ฝ่ายไทยว่าพม่าได้ให้สัมปทานไม้และประมงแก่บริษัทเอกชนของไทยไปส่วนหนึ่งแล้วและในอนาคตจะมีการให้สัมปทานเหมืองแร่อีกด้วย ตามด้วยการให้ทัศนะของพม่าต่อปัญหาบริเวณชายแดนไทย – พม่า โดยพม่ามีความเห็นว่าสิ่งสำคัญในความร่วมมือบริเวณชายแดนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การติดต่อค้าขายระหว่างกันยังมีเรื่องของเสถียรภาพความมั่นคงและความสงบสุขเช่นกัน และว่าทางฝ่ายพม่าถือว่าการทำให้พื้นที่บริเวณชายแดนระหว่างกันมีความสงบและมีระเบียบสามารถดำเนินการได้หลายวิธีรวมทั้งวิธีการทางทหาร (การปราบปรามกลุ่มกบฏชนกลุ่มน้อยด้วยกำลังทหาร) ความเห็นของนายพล ตัน ช่วย ในประเด็นหลังนี้ตอกย้ำให้เห็นได้ว่าฝ่ายพม่ายังคงยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นในนโยบายแก้ปัญหาขัดแย้งกับกลุ่มชนส่วนน้อยด้วยการพึ่งวิธีการทหารเป็นสำคัญไม่เคยคิดที่จะแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางการเมืองหรือการยุติปัญหาขัดแย้งด้วยการนั่งโต๊ะเจรจา (บันทึกการสนทนาระหว่างร้อยตรีประพาส ลิ้มปะพันธ์ กับ พลโท ตัน ช่วย ผู้บัญชาการทหารบกของพม่า ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

ส่วนฝ่ายไทยนั้นในการพบปะหารือกับฝ่ายพม่าในช่วงปี พ.ศ. 2532 ก็

พยายามเน้นการหารือไปในด้านเศรษฐกิจ – การค้าและการลงทุนเสียส่วนใหญ่ พม่าเองก็มีท่าทีพยายามตอบสนองความประสงค์ของไทย ดังเห็นได้จากการที่พม่าได้ให้สัมปทานทำการประมงแก่บริษัทประมงของไทยถึง 6 บริษัทมากกว่าที่ให้กับบริษัทประมงของ

ต่างชาตินั้นๆ และได้ร่วมลงนามในข้อตกลงทางการค้าระหว่างกัน เป็นช่วงที่พม่าเริ่มเห็นถึงความจำเป็นต้องเปิดประเทศมากขึ้นเพื่อหวังลดกระแสกดดันทางการเมืองจากประชาคมระหว่างประเทศหลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2531 และการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรง นอกจากนั้นพม่ายังเห็นด้วยกับการให้มีการเปิดจุดผ่านแดนที่ 3 จุด คือ ที่แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก แม่สอด – เมียวดี และที่ระนอง – เกาะสอง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่า อย่างไรก็ตามฝ่ายไทยเองยังประเมินว่าในภาพรวมฝ่ายพม่าเพียงตอบสนองข้อเสนองของฝ่ายไทยในเรื่องการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างกันเพียงในหลักการเสียส่วนใหญ่ยังไม่มีอะไรที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง (สรุปผลการเยือนพม่าของร้อยตรีประพาส ลิ้มปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 รายงานของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ที่ กต. 0305/31707 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

- 2) นอกจากพม่าได้ให้ความสำคัญกับไทยในมิติของความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีแล้วในช่วง 4 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2529 – 2532) ไทยยังมีความสำคัญต่อพม่าในมิติพหุภาคีอีกเช่นกัน กล่าวคือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้มีขึ้นในช่วงปลายยุคสงครามเย็นและได้มีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคเกิดความเปลี่ยนแปลงในดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังความพ่ายแพ้ของสหรัฐในสงครามเวียดนามและการลดบทบาทของสหรัฐที่มีต่อภูมิภาคนี้ส่งผลให้องค์การอาเซียนขึ้นมามีอิทธิพลและบทบาทโดยตรงต่อการรักษาสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคง

ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ภูมิภาคอาเซียน) เหตุการณ์เหล่านี้มีผลทำให้พม่า
เริ่มตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของอาเซียนต่ออนาคตของภูมิภาคนี้รวมทั้งได้
เริ่มแสดงความสนใจในองค์การอาเซียนตั้งแต่ พ.ศ. 2532 เรื่อยมาจนได้รับเข้ามาเป็น
สมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 การที่ฝ่ายนักการทูตพม่าได้พยายามติดต่อบรรดานักการ
ทูตของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนและการที่รัฐบาลของ
พลเอก ซอ หม่อง ประกาศเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาเป็นเศรษฐกิจแบบ
ทุนนิยมนอกจากมีสาเหตุมาจากเพราะรัฐบาลกลุ่มประเทศตะวันตกได้ระงับความ
ช่วยเหลือที่เคยให้กับพม่าก่อนการรัฐประหาร พ.ศ. 2531 ของพลเอก ซอ หม่อง ต้องถือ
ได้ว่าเป็นการเปลี่ยนนโยบายด้านเศรษฐกิจเพื่อหาทางลดแรงกดดันจากปัจจัยภายนอก
และเพื่อเป็นการปูทางให้การสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การอาเซียนของพม่ามีโอกาสเป็น
จริงขึ้นมาได้ซึ่งในประเด็นนี้พม่ารู้ดีว่าการพยายามมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับไทยด้วย
การมีท่าทีสนองความประสงค์ด้านเศรษฐกิจของไทยช่วงปลายยุคสงครามเย็นจะมีส่วน
ทำให้โอกาสการขอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่ามีความเป็นไปได้มากเพราะไทยเป็น
หนึ่งในห้าประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียนอีกทั้งหลักเกณฑ์ที่อาเซียนใช้ในการพิจารณารับ
ประเทศสมาชิกใหม่ คือ หลักฉันทามติ (consensus) กล่าวคือต้องได้รับความเห็นชอบ
จากสมาชิกอาเซียนทุกประเทศเท่านั้นจึงจะเกิดฉันทามติ พม่าจึงรู้ว่าจำเป็นต้อง
พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับไทยและพยายามมีท่าทีที่ตอบสนองความประสงค์ด้าน
เศรษฐกิจของไทย (อย่างน้อยในด้านรูปแบบหากยังไม่พร้อมหรือประสงค์ตอบแทนไทยใน

ด้านเนื้อหา) เพราะหากไทยแสดงความไม่เห็นด้วยกับการให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน โอกาสที่พม่าจะได้เป็นสมาชิกอาเซียนก็ย่อมไม่เกิดขึ้น

พม่าตระหนักดีและให้ความสำคัญกับปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical factor) จึงเห็นถึงความสำคัญของไทยต่อโอกาสของพม่าที่จะได้รับเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของอาเซียนเพราะไทยเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศเดียว (ในยุคสงครามเย็น) ที่มีพรมแดนติดต่อกับพม่า (ยาวกว่าสองพันกิโลเมตร) และเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศเดียวที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตการเมืองและเศรษฐกิจในพม่ามาโดยตลอด (ทั้งในยุคสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น)

ในประเด็นเกี่ยวกับการอ่านการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค) เฉพาะที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – พม่า เมื่อมองย้อนหลังกลับไปช่วงระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2532 จะเห็นได้ว่าฝ่ายพม่าอ่าน วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ระหว่างประเทศตลอดจนผลกระทบต่อพม่าได้อย่างใกล้เคียงกับความจริงในช่วงดังกล่าวพอสมควรและสามารถปรับ/เปลี่ยนนโยบายทั้งภายในและนโยบายต่างประเทศของพม่าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนเป็นผลทำให้พม่าหลุดพ้นจากการถูกโดดเดี่ยวและแรงกดดันจากภายนอกและได้เข้ามาเป็นสมาชิกองค์การอาเซียนเป็นผลสำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2540 (8 ปีหลังจากสิ้นสุดยุคสงครามเย็น) พม่าสามารถประคับประคองตัวเป็น

อย่างดีจากการถูกโดดเดี่ยวและกดดันอย่างมากช่วงระหว่างพ.ศ. 2531 – 2532 ที่
จำเป็นต้องพึ่งไทยและจีนอย่างมากจนในที่สุดรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2531
ได้รับการรับรองจากนานาประเทศเป็นผลสำเร็จทำให้พม่ามีทางเลือกมากขึ้นมีไฟให้เล่น
หลายสำหรับ (ไม่ว่าสำหรับญี่ปุ่น อาเซียน สหภาพยุโรป จีน อินเดีย สหรัฐฯ และออสเตรเลีย
เป็นอาทิ) ไม่ถูกจำกัดเพียงแค่ว่าสำหรับของจีนและไทยเท่านั้น

ในขณะเดียวกันหากเรามองย้อนกลับไปศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับนโยบาย
และท่าทีของไทยต่อพม่า (โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่างพ.ศ. 2530 – 2532) เราจะเห็น
ได้ว่าไทยมิได้ศึกษาพิจารณาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง
ด้านนโยบายและท่าทีของพม่าต่อไทยอันเป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากอิทธิพลของปัจจัย
ภายในพม่าและจากปัจจัยภายนอก) อย่างรอบด้านอย่างถี่ถ้วนจึงเป็นที่น่าเสียดายที่ไทย
ไม่สามารถใช้โอกาสหาประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากการตกอยู่ในสภาวะโดดเดี่ยวและไร้
ทางเลือกของพม่าในช่วงดังกล่าว เป็นการมองปัญหาเกี่ยวกับพม่าที่ตื่นขึ้นเพียงเพื่อหวัง
ได้รับการตอบแทนจากพม่าในด้านผลประโยชน์อันคับแคบเฉพาะหน้า(ผลประโยชน์ของ
บริษัทเอกชนและของบรรดานักการเมืองและข้าราชการที่อิงอยู่กับธุรกิจการเมืองเป็น
สำคัญ เช่น ด้านประมง ป่าไม้ เหมืองแร่และบ่อนการพนัน เป็นต้น) มากกว่าผลประโยชน์
ของประเทศชาติจึงมิได้มีการพิจารณาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์อย่างจริงจัง
อย่างรอบด้านเกี่ยวกับสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้พม่าเริ่มเปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อไทย ไม่ได้
มีการมองไปข้างหน้าเกี่ยวกับเหตุผลและความสนใจของพม่าต่ออาเซียนไม่ได้ใช้โอกาส

ในช่วงที่พม่าถูกกดดันและโดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่างประเทศและต้องหันมาพึ่งพาความร่วมมือจากไทยให้เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาต่างๆที่มีระหว่างกันบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า เช่นเรียกร้องให้พม่าแก้ปัญหาที่มีกับบรรดาชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่าด้วยวิธีทางการเมือง (ด้วยการเจรจา) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงยุติปัญหาขัดแย้งระหว่างกันอย่างถาวรไม่ใช่เพียงแค่สัญญาหยุดยิงเท่านั้นอันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่มีลักษณะชั่วคราวชั่วคราวเพราะมีการละเมิดจากทั้งสองฝ่ายทุกครั้งไป ไม่ได้หาทางบีบให้พม่าร่วมมืออย่างจริงจังกับไทยในเรื่องของการปราบปรามยาเสพติดร่วมกัน ไม่ได้ใช้ความปรารถนาของพม่าที่อยากเข้ามาเป็นสมาชิกองค์การอาเซียน (ปัจจุบันอาเซียน) ให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายไทยให้มากที่สุด แต่กลับไปให้ความสนใจและความสำคัญกับการได้มาซึ่งผลประโยชน์เฉพาะหน้าอันคับแคบแทนที่จะเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการทำให้พม่าต้องให้ความร่วมมือกับไทยภายใต้กรอบความตกลงของคณะกรรมการชายแดนไทย – พม่าอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง แต่ไทยก็พลาดโอกาสและในที่สุดพม่าก็ได้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียนเมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยปัญหาร้ายแรงบริเวณชายแดนไทย – พม่ายังดำรงอยู่ตราบจนทุกวันนี้ พม่าก็ไม่มีเจตจำนงอันใดที่จะต้องพึ่งพาไทยเหมือนในช่วงปลายยุคสงครามเย็น ตรงกันข้ามทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกพม่า (หลังจากที่พม่าได้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียนแล้ว พ.ศ. 2540) ล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้อและช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้นโยบายต่างประเทศของพม่ามีความคล่องตัวและมีทางเลือก (options) มากกว่าที่มีในยุคสงครามเย็น พม่าได้ทุกอย่างที่คาดหวังไว้ที่เป็นเช่นนี้เหตุผลสำคัญเป็นเพราะพม่ามี

ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นในช่วงปลายยุคสงครามเย็นได้อย่างถูกต้อง จากการตกเป็นจำเลยของประชาคมระหว่างประเทศถูกประณามและกดดันมากกว่า 20 ปี แต่เมื่อได้เข้ามาเป็นสมาชิกองค์การอาเซียน มีแต่ประเทศต่างๆ วิ่งเข้าหาพม่าต้องการปฏิสัมพันธ์กับพม่าต้องการค้าขายลงทุนในพม่า โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ในด้านต่างๆ เป็นปัจจัยชี้ขาดไม่เกี่ยวอะไรกับอุดมการณ์การเมืองเศรษฐกิจหรือด้านใดทั้งสิ้น

2.นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า

กล่าวได้ว่านโยบายของไทยต่อพม่าช่วง 36 ปีแรกของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2489 – 2525) เป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ (การต่อต้านภัยคุกคามจากประเทศคอมมิวนิสต์) ความจริงในประเด็นนี้ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนหลังจากรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี อุนุ่ ฤกษานายพล เน วิน ทำการรัฐประหารจนพ้นจากอำนาจเมื่อ พ.ศ. 2505 และได้ประกาศให้พม่าเป็นสังคมนิยมดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (วิธีแห่งสังคมนิยมพม่าหรือ **Burmese Way to Socialism**) และมีนโยบายต่างประเทศที่ยึดความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

การรัฐประหารของนายพล เน วิน ในปีพ.ศ. 2505 มีผลโดยตรงทำให้นโยบายของไทยต่อพม่าถูกกำหนดโดยอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์โดยมองว่าพม่าแม้จะไม่ใช่เป็นประเทศคอมมิวนิสต์แต่เพราะมีนโยบายแบบสังคมนิยมจึงถือว่าเป็นประเทศที่โน้มเอียงเข้าข้างค่ายคอมมิวนิสต์ไทยไม่ได้พยายามแยกแยะความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์สังคมนิยมกับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ระหว่างระบบเศรษฐกิจและการเมืองสังคมนิยมกับระบบเศรษฐกิจและการเมืองคอมมิวนิสต์ แต่เป็นการมองระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบขาวกับดำประเทศใดที่มีได้สังกัดอยู่ในค่าย “โลกเสรี” จะถือว่าเป็นประเทศที่หากไม่ได้อยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์ก็เป็นประเทศที่ฝักใฝ่อยู่กับค่ายคอมมิวนิสต์

การมองพม่าหลังการรัฐประหารของนายพล เน วิน (พ.ศ. 2505) ว่าเป็นประเทศที่เข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ถือได้ว่ารัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และจอมพลถนอม กิตติขจรเลือกที่จะมองพม่าเช่นนี้ เพราะเป็นการมองพม่าที่จะได้รับการสนับสนุนและผลประโยชน์ตอบแทนจากฝ่ายสหรัฐฯ อันเป็นการเสริมฐานอำนาจให้กับรัฐบาลไทยให้มีความแข็งแกร่งและมั่นคงยิ่งขึ้น ในแง่นี้ถือได้ว่ารัฐบาลของไทยในช่วง 36 ปีแรกของยุคสงครามเย็นเลือกที่จะสมัครใจให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในบรรดารัฐบริวารของสหรัฐฯ (Client State) เพื่อหวังได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ

ฝ่ายสหรัฐฯ เองก็ไม่ยอมรับนโยบายเป็นกลางของกลุ่มประเทศที่ไม่ประสงค์สังกัดอยู่กับค่ายใดค่ายหนึ่งและมีความผิดหวังกับการรัฐประหารของนายพล เน วิน เพราะมิได้มีผลทำให้พม่าหันมาเข้าข้าง “โลกเสรี” แต่รัฐบาลพม่าของนายพล เน วิน และของบรรดาทายาททางการเมืองของนายพล เน วิน ล้วนยังคงยึดนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลางอย่างเหนียวแน่นตลอดยุคสงครามเย็น (Robert J. McMahon: The Limits of Empire หน้า 101)

ในต้นยุคสงครามเย็นช่วงที่พม่ายังไม่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ รัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ไทยยังไม่ได้มองว่าพม่าเป็นประเทศที่เข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ ตรงกันข้าม ไทยมีนโยบายสนับสนุนพม่าในการสู้รบกับอังกฤษเพื่อให้หลุดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษดังเป็นที่ประจักษ์ในคำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูล

สงคราม ที่มีกับประชาชนไทยเกี่ยวกับการแสดงความยินดีต้อนรับคณะทูตานุทูตของพม่าที่
ได้มาประชุมในประเทศไทยเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2484 มีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“การที่ประเทศพม่าได้เสียเอกราชนั้นเป็นสิ่งที่พึงเศร้าสลด ไม่จะเพาะแต่ในหมู่ชน
ชาวพม่า ประชาชนชาวไทยก็มีความเห็นอกเห็นใจประชาชนชาวพม่าอยู่เสมอ เพราะทราบ
ดีว่าเวลานี้ชาวพม่าถูกกดขี่ข่มเหงได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัส พระบรมพุทธศาสนา
ของเราก็ถูกเหยียบย่ำ ไม่ได้รับการทำนุบำรุงแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ข้าพเจ้าทราบดีว่าชาว
พม่ามีความรักชาติรื้อนแรงอยู่ในหัวใจ และพยายามคิดกู้เอกราชเสมอมา

พี่น้องทั้งหลาย บัดนี้เป็นโอกาสของพี่น้องชาวพม่าที่จะลุกขึ้นทำการกู้เอกราช ใน
บัดนี้ญี่ปุ่นกับไทยได้ร่วมมือกันเพื่อเอกราชของเอเชีย และสร้างความสุขสมบูรณ์สำหรับ
พวกเราชาวบูรพทิศ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้พี่น้องชาวพม่าเข้ามาร่วมมือกับพวกเรา ไม่มี
โอกาสใดจะเหมาะสมเท่ากับเวลานี้ เป็นการแน่นอนว่าถ้าเราร่วมมือกันเป็นอย่างดี เราจะได้
ชัยชนะ ประเทศชาติของพม่าจะได้คงคืนความเป็นอิสระ พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว
ของเรา จะกลับรุ่งโรจน์ถาวรสืบไป.....”

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

24 ธันวาคม 2484

ไทยได้เริ่มปรับนโยบายและท่าทีต่อพม่าในยุคของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์
ชมนันทน์ ปี พ.ศ. 2521 ด้วยการพยายามเป็นมิตรกับพม่าอย่างเป็นรูปธรรมและนโยบายนี้

ได้รับการสานต่อจากรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จนกล่าวได้ว่าช่วงระหว่าง พ.ศ.
2521 – 2530 ในภาพรวมถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ไทย – พม่ามีความใกล้ชิดและ
มีการเยือนระดับสูงที่ต่อเนื่องระหว่างกันเป็นความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะแลกเปลี่ยน
ความเห็นระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมาพร้อมทั้งพยายามทำความเข้าใจในเหตุผลและจุดยืน
ของกันและกันแต่ก็ไม่สามารถนำไปสู่ความร่วมมือและผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมยังประโยชน์ให้
ทั้งสองฝ่ายได้อย่างแท้จริงยังคงเป็นความร่วมมือในเชิงสัญลักษณ์โดยฝ่ายพม่าจะให้
ความสำคัญสูงสุดกับเรื่องกบฏชนกลุ่มน้อยและความประสงค์ที่จะให้ไทยร่วมมือทำการ
ปราบปรามอย่างจริงจังพร้อมกับเอาเรื่องการปราบปรามกบฏชนกลุ่มน้อยและความร่วมมือที่
หวังจะได้รับจากฝ่ายไทยไปเชื่อมโยง (linkage) กับความร่วมมือในด้านอื่นๆ ที่ทางฝ่ายไทย
เรียกร้องให้ฝ่ายพม่าร่วมมือกับไทย (ความร่วมมือระหว่างกันด้านเศรษฐกิจ การค้า การ
ลงทุน) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือฝ่ายพม่าต้องการให้ฝ่ายไทยตระหนักให้ดีเสมอว่าความ
ร่วมมือที่ฝ่ายไทยประสงค์จะได้รับจากพม่าจะมีความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับ
โดยตรงกับความก้าวหน้าในด้านความร่วมมือที่ฝ่ายพม่าต้องการจากไทยในเรื่องของการ
ปราบปรามชนกลุ่มน้อย ซึ่งในประเด็นนี้แม้ฝ่ายพม่าจะได้แสดงความพอใจในคำชี้แจงของ
ไทยว่าไทยไม่มีนโยบายแทรกแซงในกิจการภายในของพม่า ไม่สนับสนุนกบฏชนกลุ่มน้อยและ
ผู้พลัดถิ่นชาวพม่าในไทยโดยรัฐบาลไทยมีมาตรการในการควบคุมมิให้กบฏชนกลุ่มน้อยพม่า
และผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าทำการเคลื่อนไหวดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า แต่ฝ่าย
พม่าก็ยังไม่หายสงสัยในความจริงใจของไทยโดยตั้งข้อสังเกตว่ายังมีคนไทยบางกลุ่มที่มี
ความสัมพันธ์และผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับกลุ่มกบฏชนกลุ่มน้อยที่ยังให้การสนับสนุนกบฏ

ชนกลุ่มน้อยพม่า(สรุปรายงานผลการเยือนพม่าของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 – 16 มกราคม พ.ศ. 2525 หนังสือ กต. ที่ 0305/3641 ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2525)

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2521 – 2530 ย่อมเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าแม้ปัญหาต่างๆ ที่มีระหว่างกัน (ปัญหากฎหมายชนกลุ่มน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาเส้นเขตแดน เป็นอาทิ) ยังหาได้รับการแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จแต่การที่ผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศได้มีโอกาสพบปะหารือระหว่างกันบ่อยครั้งเป็นผลทำให้สองฝ่ายแสดงความพอใจในภาพรวมและความก้าวหน้าด้านความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันและต่างเห็นชอบร่วมกันที่จะกระชับความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้นบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมบ่งบอกให้เห็นถึงความคืบหน้าด้านความสัมพันธ์ทวิภาคีคือฝ่ายไทยตกลงในหลักการให้มีการเจรจาปัญหาเขตแดนแม่น้ำสาย – แม่น้ำรวก (ตามที่ฝ่ายพม่าเสนอ) ด้วยเหตุผลเพราะฝ่ายไทยเห็นว่าฝ่ายพม่ามีความกังวลในสองด้านคือ ปัญหากฎหมายชนกลุ่มน้อยและปัญหาเส้นเขตแดนแม่น้ำสาย – แม่น้ำรวก ทั้งนี้ฝ่ายไทยมองว่าหากปัญหาทั้งสองดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นธรรมก็จะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่ฝ่ายไทยจะได้ประโยชน์เช่นด้านเศรษฐกิจและการค้าฝ่ายไทยจะยึดความยุติธรรมและข้อเท็จจริงเป็นหลักโดยเสนอให้เจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิคของทั้งสองฝ่ายตกลงกันก่อน พร้อมขอให้พม่าพิจารณาเกี่ยวกับบริเวณเส้นเขตแดนที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบบริเวณดอยกลางเป็นการตอบแทน (หนังสือสรุปผลการเยือนพม่าของรัฐมนตรีต่างประเทศที่ กต. 0305/3641 ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2525

และคำสัมภาษณ์ของรัฐมนตรีต่างประเทศ พล.อ. สิทธิ เศวตศิลา เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2525 หลังเดินทางกลับจากพม่าตามปรากฏในข่าวกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของไทยที่มีต่อพม่าได้ดำเนินมาอย่างเป็นขั้นตอนและมีความเด่นชัดที่สุดในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2521 – 2530 (ช่วงของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์และรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์) โดยมีเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาคและภายในไทยเองเป็นสาเหตุทำให้ไทยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นต้องหาทางปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อพม่าหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของไทยต่อพม่าในช่วง พ.ศ. 2521 – 2530 เป็นการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีที่มีอิทธิพลทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เป็นปัจจัยนำไปสู่การปรับ/เปลี่ยนด้านนโยบายและท่าทีของไทยต่อพม่า อิทธิพลทั้งสองด้านดังกล่าวพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน

- 1.1 การที่การเมืองไทยได้กลับมาสู่ความเป็นประชาธิปไตย (ด้านเนื้อหา) อีกครั้ง หลังการสิ้นอำนาจของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร พร้อมกับการเติบโตของภาคประชาสังคมและบทบาทของมติมหาชนในระบบประชาธิปไตยไทย

- 1.2 วิถีชีวิตเศรษฐกิจไทยและการลดค่าเงินบาทสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
ส่งผลให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลโดยตรงทางการเมืองและต่อ
การกำหนดทิศทางของนโยบายต่างประเทศไทยด้านเศรษฐกิจและการค้าที่มี
ความสำคัญไม่ด้อยกว่าด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศ
- 1.3 การเมืองไทยเริ่มมีลักษณะความเป็นธุรกิจการเมืองที่มีเรื่องของผลประโยชน์ของ
พรรคและพวกเหนือผลประโยชน์ของประเทศไทย

2) ปัจจัยภายนอก

- 2.1 การสิ้นสุดของสงครามในอินโดจีนและความพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของ
สหรัฐฯ และการลดบทบาททางการทหารของสหรัฐฯ
- 2.2 การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯกับจีนและการเข้ามามีบทบาทโดยตรง
ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2.3 สงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกัน(สงคราม
ระหว่างจีนกับเวียดนามและระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตย ของ
ฝ่ายเขมรแดง เป็นสำคัญ)
- 2.4 การคืนดีกันด้านความสัมพันธ์ระหว่างอดีตสหภาพโซเวียตกับจีนและระหว่าง
จีนกับเวียดนาม
- 2.5 บทบาทสำคัญและโดดเด่นขององค์การอาเซียน (ภายใต้การชี้นำสำคัญของ
ไทย) ทั้งในช่วงสงครามในกัมพูชาและหลังสิ้นสุดสงครามและการถอนทหาร
เวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา

2.6 การรัฐประหารของพลเอก ชอ หม่อง พ.ศ. 2531 และการปราบปรามนักศึกษา
และประชาชนอย่างรุนแรงของคณะรัฐประหารในเหตุการณ์ 8 สิงหาคม พ.ศ.
2531 เป็นผลให้มีผู้ลี้ภัยจำนวนหลายพันคนหนีเข้ามาฝั่งไทยส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อความมั่นคงของไทย

นอกเหนือจากอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังกล่าว
ทั้งหมดข้างต้นการที่ผู้นำในระดับสูงของทั้งสองประเทศได้มีโอกาสพบปะสนทนาปรึกษาหารือ
แลกเปลี่ยนความเห็นกันในเรื่องที่เป็นที่สนใจและเป็นผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอช่วง
ระหว่างพ.ศ. 2521 – 2530 นับว่ามีส่วนช่วยสร้างความเข้าใจในทัศนะจุดยืนและท่าทีของกัน
และกันมากยิ่งขึ้นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ฝ่ายไทยมีความเข้าใจ
อย่างถูกต้องมากขึ้นในจุดยืนและหลักการสำคัญของนโยบายต่างประเทศของพม่าตลอดจน
นโยบายและท่าทีของพม่าต่อปัญหาต่างๆ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคง) ที่มีขึ้นทั้งใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในระดับโลกดังเป็นที่ประจักษ์จากโอกาสการพบปะ
สนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทย (พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา) กับนายพล เน วิน ผู้นำ
สูงสุดของพม่าและกับพลเอก อู ซาน ยู่ ประธานาธิบดีพม่า อูหม่อง หม่อง ข่า นายกรัฐมนตรี
พม่า ตลอดจน อู ชิต หล่าย รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ซึ่งในโอกาสดังกล่าวฝ่ายพม่าได้ชี้แจง
และอธิบายเนื้อหาแก่นแท้ของนโยบายต่างประเทศของพม่าว่ารัฐบาลพม่ามีนโยบายส่งเสริม
ความสัมพันธ์สองฝ่ายกับทุกประเทศ และเห็นว่าประเทศต่างๆ ควรแก้ปัญหาระหว่างกัน
โดยตรงโดยไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันและจากประเทศที่สามเมื่อมีปัญหา

กับประเทศเพื่อนบ้าน พม่าไม่เคยออกแถลงการณ์หรือให้ข่าวประณามคู่กรณีเลย แต่พม่าจะ
ใช้วิธีเจรจาเป็นการภายในในทางการทูตเพื่อหาทางแก้ปัญหาระหว่างกันในระดับทวิภาคีและ
ว่าพม่าไม่ยอมรับบทบาทขององค์การระหว่างประเทศให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาที่พม่ามีกับ
ประเทศใดและว่าถ้าเมื่อใดพม่ามีปัญหาที่พม่าไม่สามารถควบคุมแก้ไขได้ด้วยตนเองพม่าก็จะ
ไม่ขอความช่วยเหลือจากประเทศอื่นๆ หรือฝ่ายอื่นๆ เพราะพม่าไม่เคยเห็นว่าเวทีระหว่าง
ประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศใดสามารถแก้ปัญหาต่างๆ อย่างได้ผล รัฐบาลพม่าไม่
ปรารถนาที่จะเข้าร่วมในองค์การส่วนภูมิภาคใดๆ เพราะรัฐบาลพม่าพอใจที่จะกระชับ
ความสัมพันธ์สองฝ่ายมากกว่าและเห็นว่าถ้าความสัมพันธ์สองฝ่ายเป็นไปด้วยดี ภูมิภาคนี้ก็
จะมีสันติภาพและความร่วมมือเกิดขึ้นเอง (เพ็งอ้าง) หรือในการพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรี
จอมพล ถนอม กิตติขจร กับ รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516 ทาง
ฝ่ายพม่าได้ย้าให้ฝ่ายไทยทราบถึงนโยบายต่างประเทศของพม่าที่ยึดมั่นในนโยบายไม่ฝักใฝ่
ฝ่ายใดตลอดมา โดยจะไม่ไปพัวพันกับความขัดแย้งระหว่างประเทศแต่ต้องการเป็นมิตรกับทุก
ประเทศ พม่าไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้กลุ่มประเทศเล็กๆ จัดตั้งกลุ่มที่สาม (Third Bloc)
ขึ้นมาเพื่อคานอำนาจของฝ่ายตะวันตกและฝ่ายคอมมิวนิสต์ พม่าเคารพอธิปไตยและบูรณ
ภาพแห่งดินแดนของทุกประเทศ ไม่รุกราน ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่นๆ
ตลอดจนยึดหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ (peaceful coexistence) (หนังสือที่ กต.

0305/7316 ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516)

นอกจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาระัตถะของนโยบายเป็นกลางของพม่าแล้ว การที่ฝ่ายไทยได้มีโอกาสรับรู้โดยตรงจากกลุ่มผู้นำของพม่า (ช่วงระหว่างพ.ศ. 2522 – 2531) ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายทัศนคติและท่าทีของพม่าต่อประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์อย่างสหภาพโซเวียตและจีนตลอดจนทัศนคติของพม่าต่อปัญหาการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนามและต่อปัญหาระหว่างไทยกับลาวถือได้ว่ามีส่วนสำคัญทำให้ฝ่ายไทยมีความเข้าใจมากขึ้นและอย่างตรงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของพม่าในยุคสงครามเย็น อีกทั้งเข้าใจดีขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยชาตินิยมที่มีต่อการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงของพม่า ไม่ถึงกับมองความสัมพันธ์ไทย – พม่า ผ่านแว่นสายตาของยุคสงครามเย็นที่มีผลทำให้ไทยมองว่าพม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ฝักใฝ่ประเทศคอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อ “โลกเสรี” และความมั่นคงของไทย ((หนังสือกรรมการเมืองที่ กต. 0305/52103 ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531))

ในส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติของพม่าต่อสหภาพโซเวียตและจีนนั้น อุ เน วิน ประธานพรรคโครงการสังคมนิยมแห่งพม่าได้ให้ทัศนะแก่ฝ่ายไทยว่า แม้พม่าจะพยายามดำเนินความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตและจีนอย่างเท่าเทียมกัน แต่ฝ่ายพม่ามีความเชื่อว่าจีนเป็นฝ่ายมีเหตุผลมากกว่าโซเวียต เนื่องจากโซเวียตมีการดำเนินการที่ทำให้สงสัยว่าจะมุ่งขยายอิทธิพลเข้าครอบงำประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ โซเวียตสามารถเสริมสร้างอิทธิพลในทวีปเอเชียได้สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนาม (รายงานเรื่องความสัมพันธ์ไทย –

พม่า หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 1198/2520) นอกจากนี้ อู เน วิน ยังได้ให้ทัศนะว่านโยบายของจีนนั้นเป็นนโยบายที่สองหน้ากล่าวคือในขณะที่รัฐบาลจีนมีนโยบายไม่แทรกแซงประเทศอื่นๆ แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนกลับมีนโยบายสนับสนุนให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์พม่าทำการต่อสู้ล้มล้างรัฐบาลพม่าและว่าพม่าเห็นใจไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยกล่าวว่าประเทศพม่าตระหนักถึงปัญหานี้ดีเพราะตลอดเวลานับตั้งแต่ได้รับเอกราชพม่าต้องเผชิญกับปัญหาทมิฬชนกลุ่มน้อยและจากพรรคคอมมิวนิสต์พม่า พร้อมกันนี้ อู เน วิน ได้ย้ำถึงนโยบายพม่าต่อไทยว่า พม่าจะไม่ยินยอมให้คนไทยหรือต่างชาติหรือคนพม่าเองใช้ดินแดนพม่ากระทำการอย่างใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศและรัฐบาลไทยโดยเด็ดขาด ขอให้ฝ่ายไทยไว้วางใจได้ในข้อนี้ (ทัศนะของ อู เน วิน ประธานสภาปฏิวัติและนายกรัฐมนตรีพม่าที่ได้แสดงต่อเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่า หนังสือสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 327/2516 ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2516) ในประเด็นเดียวกันนี้ นาย อู จอ โซ รัฐมนตรีต่างประเทศพม่าก็ได้เคยให้ความเห็นแก่นายกรัฐมนตรีของไทย (จอมพลถนอม กิตติขจร) เกี่ยวกับข่าวลือที่ฝ่ายประเทศตะวันตกปล่อยออกมาว่าพม่ายินยอมให้จีนสร้างถนนอันเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในพม่านั้นไม่เป็นความจริงแม้แต่น้อย พร้อมกับย้ำว่าพม่าจะไม่ยินยอมให้ประเทศใดหรือบุคคลใดใช้ดินแดนของพม่าเพื่อคุกคามหรือเป็นภัยต่อไทยอย่างเด็ดขาด (บันทึกการหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร กับ อู จอ โซ รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516) ในส่วนที่เกี่ยวกับความขัดแย้งไซเวียต – จีนและระหว่างจีนกับ

เวียดนามนั้น ญู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่าได้ให้ทัศนะอย่างชัดเจนแก่ฝ่ายไทยว่าพม่ามีนโยบายแน่วชัดไม่ต้องการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่มีระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน (บันทึกการสนทนาระหว่างญู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า กับ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2523)

สำหรับปัญหาสงครามในกัมพูชา (สงครามระหว่างเวียดนามที่ได้รุกรานจะยึดครองกัมพูชาพร้อม 10 ปีกับฝ่ายเขมรแดง พอล พต หรือรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย Democratic Kampuchea หรือ DK) ญู เล หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่าได้ให้ทัศนะว่าเนื่องจากพม่าเป็นประเทศเล็กและไม่ปรารถนาที่จะสู้รบปรบมือกับใครแต่เมื่อพม่าต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวกับปัญหาในอินโดจีนรู้สึกว่าจะต้องระมัดระวังตลอดเวลาเหมือนกัน ดังนั้นพม่าจึงไม่ปรารถนาที่จะวิจารณ์อะไรให้มาก ความเป็นกลางของพม่าจึงทำให้บางประเทศคิดว่าพม่าอยู่ในโลกคอมมิวนิสต์เต็มตัว ในยามที่พม่าสนทนากับประเทศคอมมิวนิสต์พม่าจะเน้นเสมอว่าพม่ามีนโยบายรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และว่าในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในกัมพูชา พม่าไม่รับรองรัฐบาลเฮงสัมรินเพราะพม่าได้ให้การรับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยอยู่แล้วและไม่เห็นด้วยกับการที่เวียดนามได้ใช้กำลังเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาทั้งจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นในกัมพูชา เพราะถ้าพม่ายอมให้เวียดนามทำเช่นนั้นได้ พม่าก็จะอยู่ในฐานะลำบากหากจีนหันมาเลียนแบบเวียดนามและตนได้แจ้งให้บรรดาประเทศ

คอมมิวนิสต์ทราบว่าพม่าไม่ได้เข้าข้างอาเซียน แต่บังเอิญความคิดเห็นบางประการ

สอดคล้องกัน พม่าไม่ได้เข้าข้างฝ่ายใดแต่พม่าเข้าข้างหลักการที่ถูกต้อง

นอกจากการแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนที่สุดของพม่าต่อปัญหาแกมพูชา ดังกล่าวข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศพม่ายังได้ชี้แจงเพิ่มเติมอีกว่า พม่าทราบดีว่าการเป็นกลางอย่างชัดเจนอย่างเคร่งครัดนั้น ที่จริงแล้วไม่มีความหมายอะไร แต่พม่าจำเป็นต้องกล่าวว่าตนเป็นกลาง ประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตระหนักดีว่าพม่าไม่ใช่เป็นประเทศสหายคอมมิวนิสต์ จึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะดึงให้พม่าเข้าเป็นพวกตน โดยหยิบยื่นแม้กระทั่งความช่วยเหลือทางทหารเพื่อใช้ปราบปรามผู้ก่อการร้ายภายในพม่า พร้อมให้ข้อสังเกตว่าบางทีพวกประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนไม่ต้องการให้มีพรรคคอมมิวนิสต์พม่าที่ได้รับการสนับสนุนจากจีน และว่าตนเชื่อว่าสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกอยู่ในความล่อแหลมมาก ไชเวีตและเวียตนามเสียค่าใช้จ่ายมหาศาลซึ่งอาจเป็นเหตุให้พวกเขาทำอะไรอย่างจนตรอกก็ได้ และท้ายสุด อู เล หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่าได้กล่าวแสดงความเห็นใจไทยที่ถูกกล่าวหาว่าฉกฉวยประโยชน์จากผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวแกมพูชาแถมเวียตนามยังกล่าวหาว่าไทยร่วมมือกับจีนอีกซึ่งพม่าถือว่าข้อกล่าวหาเช่นนี้ไม่เป็นธรรมแก่ประเทศไทย (บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี กับ อู เล หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2523) ฝ่ายไทยได้แสดง

ความขอบคุณรัฐบาลพม่าที่ได้ให้การสนับสนุนจุดยืนและท่าทีของไทยและอาเซียนในเรื่องปัญหาแก้มพุกาด้วยดีตลอดมา

ในส่วนที่เกี่ยวกับลาว ผู้นำพม่าได้ให้ทัศนะของพม่าที่มีต่อลาวอย่างตรงไปตรงมาในหลายโอกาสที่มีการพบปะหารือกับผู้นำไทย ดังอาทิ นายพล เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่าได้ให้ความเห็นเป็นข้อสังเกตว่าเหตุที่ลาวพยายามห่างเหินจากไทยอาจเป็นเพราะไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ (บันทึกการสนทนาระหว่างอู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่ากับพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2523) หรือที่ อู เล หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่าได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลาวและความสัมพันธ์ไทย – ลาวว่า ที่จริงแล้วลาวไม่มีปัญหาอะไรแต่เป็นเพราะถูกบงการโดยโซเวียตรัสเซียและเวียดนาม ข้อเสนอต่างๆ ของฝ่ายลาวจึงมิใช่ของลาวโดยแท้จริงและทั้งฝ่ายโซเวียตและลาวร่วมมือกันเพื่อต่อต้านจีนและลาวได้กล่าวหาไทยว่าสมคบกับจีนและสหรัฐฯ พร้อมกับได้พยายามชักชวนให้พม่าสนับสนุนลาว แต่ตนได้ยืนยันกับฝ่ายลาวว่าพม่าถือนโยบายเป็นกลางอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้น อู เล หม่อง ยังได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบถึงสถานการณ์ภายในประเทศลาวตามที่ตนได้พบเห็นเมื่อครั้งไปเยือนลาวว่ามีทหารเวียดนามมาอยู่ในลาวรวมทั้งเครื่องบินด้วย ฉะนั้น ฝ่ายไทยควรเตรียมวางแผนในเรื่องกำลังไว้ด้วยเช่นกัน นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวขอบคุณ อู เล หม่อง ที่ได้ช่วยพูดแทนให้ฝ่ายไทยและที่ได้แนะนำให้ฝ่ายลาวส่งผู้แทนมาเจรจากับ

ฝ่ายไทยในเรื่องการเปิดพรมแดน ไทย – ลาว เพราะลาวมีความจำเป็นต้องทำการค้า
โดยผ่านพรมแดนไทยและการมาเจรจากับฝ่ายไทยจะช่วยลดความตึงเครียดระหว่าง
กันได้ (บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี กับ อู เล
หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2523)

3.ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย - พม่า

กล่าวในภาพรวมได้ว่าตลอดยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าส่วนใหญ่มีลักษณะของความสัมพันธ์ที่ขาดความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างกัน ขาดความต่อเนื่อง ความไว้วางใจหรือใจระหว่างกันเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา มีความไม่เป็นปกติมากกว่าความเป็นปกติ (ยกเว้นช่วงปลายยุคสงครามเย็น) ข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลยาวนานของปัจจัยทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองและอิทธิพลของปัจจัยยุคสงครามเย็นเป็นสำคัญ จนกล่าวได้ว่าอิทธิพลของสองปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความพยายามร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีระหว่างกันตลอดยุคสงครามเย็นประสบกับอุปสรรคหลายด้าน มีความชะงักงันไม่คืบหน้าตามความประสงค์ของทั้งสองฝ่าย

สำหรับปัญหาต่างๆ ที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีที่ใกล้ชิดระหว่างไทยกับพม่า ได้แก่

- ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่า
- ปัญหายาเสพติดบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า
- ปัญหาการลี้ภัยทางการเมืองของอุ นุ อติตนายกรัฐมนตรีพม่า

- ปัญหาการศึกษาและประชาชนพม่าที่เข้ามาลี้ภัยในฝั่งไทยสืบเนื่องจากการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง และการปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างโหดเหี้ยมของคณะรัฐประหาร
- ปัญหากองทัพก๊กมินตั๋ง (KMT)
- ปัญหาเขตแดนไทย – พม่า

1) ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่า

ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่าถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ทางฝ่ายรัฐบาลพม่าให้ความสำคัญสูงสุดโดยพม่ายังคงมองว่าฝ่ายไทยไม่มีความจริงจังในการให้ความร่วมมือปราบปรามกบฏชนกลุ่มน้อย ขณะที่ฝ่ายไทยจะเน้นความร่วมมือกันในการปราบปรามยาเสพติดและด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกัน (เอกสารประกอบการเตรียมการเจรจาของไทยกับพม่า จัดทำโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง พ.ศ. 2520) นอกจากนั้นปัญหาชนกลุ่มน้อยเป็นปัญหาที่สร้างความหวาดระแวงและความบาดหมางใจระหว่างกันมากที่สุด เป็นปัญหาที่ฝ่ายพม่าจะยกขึ้นหารือกับฝ่ายไทยเป็นอันดับแรกในทุกโอกาสที่มีการเจรจาหรือระหว่างกันและในทุกระดับตั้งแต่ระดับผู้นำสูงสุดจนกระทั่งระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย

ความสัมพันธ์ไทย – พม่า ตลอดยุคสงครามเย็นเป็นเช่นใด มีความคืบหน้ามากน้อยเพียงใด มีความเข้าใจอันดีระหว่างกันมากน้อยเพียงใด หรือมีลักษณะเป็นปกติ

หรือไม่ปกติ ใกล้ชิดหรือห่างเหินระหว่างกัน ทางฝ่ายพม่าจะเจาะประเด็นเรื่องความร่วมมือที่พม่าหวังได้รับจากฝ่ายไทยในด้านการปราบปรามชนกลุ่มน้อยมาเป็นหลักเกณฑ์ใช้พิจารณาความจริงใจและจริงจังของฝ่ายไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด ปัญหาชนกลุ่มน้อยบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่าและความคาดหวังของฝ่ายพม่าที่จะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายไทยในการช่วยปราบปรามชนกลุ่มน้อยจึงเปรียบเสมือนเป็นปรอทวัดระดับและอุณหภูมิของความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – พม่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเมื่อใดที่ฝ่ายพม่ามีความพอใจในความร่วมมือจากไทย พม่าก็จะกล่าวชมเชยไทยอย่างเปิดเผยพร้อมกับพยายามสร้างภาพ (ในเชิงสัญลักษณ์) ให้ฝ่ายไทยเกิดความหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนด้านเศรษฐกิจและการค้าที่ฝ่ายพม่าจะหยิบยื่นให้ ในทางกลับกันเมื่อใดที่ฝ่ายพม่าไม่พอใจในนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่า ฝ่ายพม่าก็จะตอบโต้ด้วยการทำให้ความสัมพันธ์ไทย – พม่าในด้านอื่นๆ ต้องหยุดชะงักลงโดยปริยายหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งฝ่ายพม่าจะเอาเรื่องผลคืบหน้าด้านการปราบปรามชนกลุ่มน้อยไปเชื่อมโยงกับผลคืบหน้าของความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ที่มีกับไทย

ฝ่ายไทยถือว่าเรื่องปัญหาความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เป็นปัญหาภายในของพม่า ไทยไม่มีนโยบายแทรกแซงในกิจการภายในของพม่า ทั้งมีนโยบายชัดเจนไม่สนับสนุน (ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม) ชนกลุ่มน้อยทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่าและได้ตอกย้ำประเด็นนี้ให้ฝ่ายพม่าทราบในทุกระดับของการพบปะหารือระหว่างผู้แทนของทั้งสองประเทศตลอดยุคสงครามเย็น แต่ก็หาได้มีผลลดความหวาดระแวงที่พม่ามีต่อ

ไทยในเรื่องชนกลุ่มน้อย โดยพม่ายังคงปักใจเชื่อว่าไทยมีส่วนสนับสนุนชนกลุ่มน้อยพม่าแต่ก็
ไม่เคยมีหลักฐานแน่ชัดมาพิสูจน์ว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยแม้แต่ครั้งเดียว

นับตั้งแต่การรัฐประหารของนายพลเน วิน (พ.ศ. 2505) นโยบายและท่าทีของพม่า
ต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยเป็นนโยบายที่พึ่งการใช้กำลังทางทหารแก้ปัญหาความขัดแย้งที่รัฐบาล
พม่ามีกับฝ่ายชนกลุ่มน้อยมาตลอดยุคสงครามเย็นไม่เคยเปลี่ยนแปลง ฝ่ายรัฐบาลพม่าไม่เคย
คิดที่จะหาทางยุติปัญหาขัดแย้งที่มีกับบรรดาชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ด้วยการเจรจาทาง
การเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงที่เป็นการยุติความขัดแย้งได้อย่างถาวร ข้อตกลงที่เคยมี
ระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยเป็นข้อตกลงหยุดยิงชั่วคราวเท่านั้น ไม่เคยมีข้อตกลงเพื่อ
สันติภาพระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชนส่วนน้อยไม่ว่ากลุ่มใด ปัญหาชนกลุ่มน้อยจึงยังคงเป็น
ปัญหาเรื้อรังและร้ายแรงสำหรับพม่าตราบจนทุกวันนี้

ฝ่ายไทยได้เคยเสนอให้พม่าหาทางยุติปัญหาขัดแย้งที่มีกับบรรดาชนกลุ่มน้อย
บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่าด้วยวิธีการทางการเมืองอันจะเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายพม่าเองและ
ว่าสำหรับปัญหาที่มีอยู่ระหว่างกันนั้นขออย่าได้หวังที่จะให้รัฐบาลไทยเป็นผู้แก้ปัญหาแต่เพียง
ฝ่ายเดียว ทั้งอย่าได้คิดว่าปัญหาที่มีอยู่จะได้รับการแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น ฝ่ายไทยเห็นว่า
ควรค่อยๆ ร่วมกันแก้ปัญหาไปที่ละน้อย ข้อสำคัญคือทั้งสองฝ่าย (ไทยและพม่า) ต้องมีความ
เต็มใจที่จะแก้ปัญหาต่างๆ (ไม่ใช่แต่ปัญหาชนกลุ่มน้อยเท่านั้น) เหล่านั้นจึงจะสามารถ
แก้ปัญหาที่มีอยู่ต่อกันให้ลุล่วงไปได้ (บันทึกการสนทนาระหว่างพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ

รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศไทยกับ อู ตุน ติน เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทย ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514) นอกจากนี้ฝ่ายไทยยังได้เคยพยายามเกลี้ยกล่อมให้ฝ่ายกะเหรี่ยง KNU ของนายพลโบ เมียะ เจริญสงบศึกกับฝ่ายพม่า โดยฝ่ายไทยยินดีเป็นคนกลางนัดหมายให้ทั้งสองฝ่ายพบปะเจรจากันโดยเตือนว่าหากมีการสู้รบต่อไป กะเหรี่ยงจะต้องใช้ไทยเป็นฐานสนับสนุนสำหรับอาวุธและเสบียงอาหารซึ่งจะทำให้ฝ่ายพม่าเข้าใจว่าไทยเป็นผู้สนับสนุนให้กะเหรี่ยงสู้รบกับพม่า พร้อมให้ความเห็นว่าความสำเร็จที่ฝ่ายกะเหรี่ยงจะร่วมมือกับฝ่ายชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เพื่อล้มล้างรัฐบาลพมานั้นคงเป็นไปได้แน่นอนเพราะรัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายพลเน วิน มีความเข้มแข็งมาก นายพลโบ เมียะ มีท่าทีไม่เห็นด้วยกับรัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศไทยโดยให้เหตุผลว่าฝ่ายกะเหรี่ยงเคยเจรจากับพม่ามาถึง 3 ครั้งแล้วแต่ไม่เคยสำเร็จผลเลยเพราะฝ่ายพม่าไม่เคยรักษาคำพูดที่ให้ไว้กับคู่เจรจา (บันทึกการสนทนา ระหว่างพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ กับ นายพลโบ เมียะ ลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2516) ความพยายามของไทยดังกล่าวหาได้มีผลทำให้ฝ่ายพม่าเปลี่ยนความคิดไม่ ตรงกันข้ามพม่ากลับมองว่าฝ่ายไทยพยายามแทรกแซงในกิจการภายในของพม่า อีกทั้งเมื่อฝ่ายไทยชี้ให้ฝ่ายพม่าเห็นว่าทั้งๆ ที่ไทยไม่มีนโยบายประสงค์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งและการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับบรรดาชนกลุ่มน้อย อีกทั้งไม่มีนโยบายสนับสนุนช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่า แต่ไทยกลับได้รับผลกระทบร้ายแรงจากนโยบายของพม่าที่มุ่งใช้มาตรการทางทหารเพื่อหวังปราบปรามบรรดาชนกลุ่มน้อยให้สิ้นซาก ในประเด็นนี้ฝ่ายพม่ากลับมีปฏิกิริยาทำที่ไม่ยอมรับความจริงและโยนความรับผิดชอบไปให้ชนกลุ่มน้อยว่าเป็นฝ่ายสร้างความเดือดร้อนให้กับไทยโดยอ้างเหตุผลว่ารัฐบาลพม่าไม่มีนโยบายบังคับให้ชนกลุ่มน้อย

หนีมาฝั่งไทยแต่คนพวกนี้เลือกจะข้ามมาฝั่งไทยเอง และว่าการปฏิบัติการทางทหารของพม่า บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า เป็นไปเพื่อความมั่นคงของทั้งพม่าและไทยเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน (บันทึกการสนทนาระหว่างร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ กับพลโทตัน ฉ่วย ผู้บัญชาการทหารบกพม่า ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2532)

ในเรื่องความประสงค์ของฝ่ายพม่าที่จะให้ไทยร่วมมือปราบปรามชนกลุ่มน้อยพื้นที่บริเวณชายแดนไทย – พม่า เคยมีกรณีที่ฝ่ายไทยได้ให้ความร่วมมือกับพม่าโดยไทยได้อนุญาตให้พม่าบินลำเข้ามาในเขตแดนไทยได้ถึง 10 กิโลเมตรเพื่อทำการโจมตีชนกลุ่มน้อย (บันทึกการสนทนาระหว่าง อู จอ โซ รัฐมนตรีการต่างประเทศพม่ากับจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีและพลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516) หรือในกรณีที่ฝ่ายไทยต้องการแสดงความจริงใจให้เป็นที่ประจักษ์แก่พม่าด้วยการเสนอให้รัฐบาลไทย (สมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี) ออกประกาศและจับกุมตัวกบฏชนกลุ่มน้อยพม่าที่อยู่ในไทยและไม่อาจไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามได้ ส่วนกรณีมีการขอลี้ภัยทางการเมืองในไทยและได้รับอนุญาตให้ลี้ภัยทางการเมืองได้ ให้รัฐบาลกำหนดเงื่อนไขให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือมีการกระทำใดๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า ส่วนกรณีมีบุคคลที่มีได้ขอลี้ภัยทางการเมืองให้รัฐบาลพิจารณาผลักดันกลับไปพม่า หรือด้วยวิธีอื่นใดที่ทั้งสองรัฐบาลจะตกลงร่วมกัน และสำหรับกลุ่มชนส่วนน้อยพม่าที่ทำการต่อต้านรัฐบาลพม่าตามบริเวณชายแดนไทย – พม่า ให้มีการดำเนินการมิให้กลุ่มเหล่านี้มาตั้งฐานปฏิบัติการในประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับรายงานหรือการเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทยที่ทำให้ฝ่ายพม่าไม่

พอใจนั้น ให้มีการใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 เพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืน (หนังสือ
กระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. 0305/9635 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 รายงานผลการ
เยือนพม่าของนายอุปดิศร์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีต่างประเทศ) ความพยายามของฝ่ายไทยใน
โอกาสต่างๆ ที่จะให้ฝ่ายพม่าสิ้นสุดความระแวงสงสัยไทยแทนที่จะได้ผลกลับส่งผลทางตรง
ข้าม พม่ายิ่งเรียกร้องมากขึ้นมีท่าทีแบบได้คืบเอาศอกได้ศอกเอวากับไทยตลอดยุคสงคราม
เย็น

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาชนกลุ่มน้อยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า
ตลอด 46 ปีของยุคสงครามเย็นมีข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว
ที่ล้วนยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ว่าเหตุที่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบด้านลบมากที่สุดต่อ
ความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับพม่าสืบเนื่องโดยตรงมาจากชุดความคิดในการมองปัญหา
ที่แตกต่างกัน ผลประโยชน์และการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของแต่ละปัญหาที่
แตกต่างกันซึ่งความแตกต่างระหว่างกันเหล่านี้เป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยประวัติศาสตร์
ของทั้งสองประเทศและปัจจัยของบริบทสงครามเย็น ตลอดจนอิทธิพลของข้อเท็จจริงด้านภูมิ
รัฐศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ไทยและพม่ามีนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างกันมาก มี
ความอ่อนไหวและการมองเรื่องผลประโยชน์และปัญหาด้านความมั่นคงที่ต่างระดับกัน
นอกจากนั้นยังเป็นที่น่าสังเกตได้ว่าการพบปะหารือกับฝ่ายไทยทุกครั้งผู้นำฝ่ายพม่า
(โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายพลเน วิน ผู้นำสูงสุดของพม่า) จะหลีกเลี่ยงที่จะวิพากษ์วิจารณ์หรือ
กล่าวหาไทยในเรื่องที่พม่าสงสัยหรือระแวงว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยผู้รบกับรัฐบาล
พม่าโดยพยายามแสดงความเห็นใจและเข้าใจในความจริงจังของรัฐบาลและผู้นำระดับสูงของ

ไทยว่าไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการสนับสนุนชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่า แต่ที่มีปัญหา ก็เพราะเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นของไทยไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้

ในขณะเดียวกันเมื่อใดที่ฝ่ายผู้นำพม่าสนทนากับบรรดาสื่อมวลชนต่างประเทศและเอกอัครราชทูตต่างประเทศที่ประจำอยู่ในพม่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า นายพลเน วิน มักไม่ปิดบังความรู้สึกแท้จริงที่มีต่อไทยโดยจะแสดงทัศนคติอย่างเปิดเผยที่บ่งบอกให้เห็นถึงความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจไทย (การสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่ากับอู เล หม่อง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2523 และบันทึกการสนทนาระหว่างนาย Christopher Lamb เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำพม่ากับเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่า ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2532 และหนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เรื่องนาย N.M. Fenn เอกอัครราชทูตอังกฤษแจ้งให้เอกอัครราชทูตไทยทราบเกี่ยวกับทัศนคติของอู จ่อ ติน รัฐมนตรีกลาโหมพม่ากล่าวหาไทยสนับสนุนชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง)

หลักฐานและข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้นล้วนบ่งชี้ชัดและยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าตลอดยุคสงครามเย็นทั้งไทยและพม่าต่างมีนโยบายทำที่และทัศนคติต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า ที่มีลักษณะสวนทางกัน ทั้งนี้ความแตกต่างอย่างชัดเจนดังกล่าว เป็นความแตกต่างที่สืบเนื่องโดยตรงจากการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของผลประโยชน์แห่งชาติที่แตกต่างกันและจากความเข้าใจในปัญหาชนกลุ่มน้อยที่มาจากมุมมองต่างกัน กล่าวคือฝ่ายพม่าให้ความสำคัญสูงสุดกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคง โดยมีเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศพม่าและของระบอบการเมืองการปกครองที่

กองทัพมีอำนาจผูกขาดทุกด้านเป็นเป้าประสงค์สูงสุด รัฐบาลพม่าจึงได้เน้นและให้ความสำคัญกับการมีนโยบายแน่วแน่ที่พึงการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยพร้อมกับเอาเรื่องโอกาสที่นโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ไปเชื่อมโยงโดยตรงกับความร่วมมือที่ฝ่ายพม่าประสงค์ได้รับจากฝ่ายไทย เป็นผลทำให้ความคืบหน้าด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันในด้านอื่นๆ ถูกผูกโยงโดยตรงกับระดับของความคืบหน้าของนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยและกับความร่วมมือที่ฝ่ายพม่าคาดว่าจะได้รับจากฝ่ายไทยว่ามีความคืบหน้าหรือไม่ เป็นที่พอใจของฝ่ายพมามากน้อยเพียงใด เพราะหากเมื่อใดที่ฝ่ายพม่าเห็นว่านโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยไม่มีความคืบหน้าตามที่พม่าต้องการ ความร่วมมือระหว่างพม่ากับไทยในด้านอื่นๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันก็จะหยุดชะงักไปจนกว่าพม่าจะยินยอมหันมาให้ความร่วมมือ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่เห็นได้ชัดแจ้งที่สุดตลอดยุคสงครามเย็น คือเรื่องของการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee หรือ GBC) ระหว่างไทยกับพม่าซึ่งลงนามก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2506 และตลอด 26 ปี(พ.ศ. 2506 – 2532) ได้มีการประชุมเพียงไม่เกิน 5 ครั้ง การมีคณะกรรมการชายแดนทั่วไปเป็นความคิดของรัฐบาลไทย (สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี) โดยฝ่ายไทยหวังใช้คณะกรรมการฯ เป็นกลไกส่งเสริมความร่วมมือบริเวณพื้นที่ชายแดนระหว่างไทยกับพม่าและเป็นกลไกเพื่อแก้ปัญหาชายแดนทุกด้านระหว่างกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าฝ่ายพม่ามิได้ปฏิเสธข้อเสนอของฝ่ายไทยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – พม่า แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วฝ่ายพม่าไม่เคยให้ความสนใจ

หรือมีความกระตือรือร้นที่จะให้คณะกรรมการฯ มีบทบาทอย่างจริงจังในเรื่องของการส่งเสริม
ความร่วมมือไทย – พม่า บริเวณชายแดนให้บังเกิดผลสืบหน้าและเป็นรูปธรรม แต่ฝ่ายพม่ามุ่ง
ที่จะให้คณะกรรมการฯ เป็นเครื่องมือใช้ปราบปรามฝ่ายชนกลุ่มน้อยมากกว่าความร่วมมือใน
ทุกๆ ด้านเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา ฝ่ายพม่าไม่สนใจที่จะ
ประชุมคณะกรรมการนี้มา 7 ปีแล้วก่อนหน้าที่จะมีปัญหา ญู ลี้ภัยการเมืองอยู่ในไทยเสียอีก
นอกจากนี้ในโอกาสที่เอกอัครราชทูตไทยได้ยื่นพระราชสาส์นกับอู เน วิน ประธานาธิบดีของ
พม่าเมื่อปี พ.ศ. 2509 อู เน วิน ก็ได้พูดกับเอกอัครราชทูตไทยว่าพม่าไม่สนใจการประชุม
คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – พม่า ดังนั้นการที่ฝ่ายพม่าได้นำเอาปัญหาทกฏ ญู เข้ามา
เกี่ยวข้องกับการประชุมคณะกรรมการฯ พร้อมทั้งแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่าตราบโดที่ยังมีอดีต
นายกรัฐมนตรีอู ญู อยู่ในไทย พม่าจะไม่ยอมประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป จึงเป็นเรื่องที่
พม่านำมาเป็นข้ออ้างเพื่อเป็นการบอกให้ฝ่ายไทยรู้ถึงความไม่พอใจของพม่าที่มีต่อไทยใน
ประเด็นที่ฝ่ายไทยปล่อยให้ทกฏ ญู เคลื่อนไหวทางการเมืองโจมตีรัฐบาลพม่าจากฝั่งไทย แต่
การกักขังทกฏ ญู ให้ออกนอกประเทศจึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะแก้ปัญหายาชายแดนไทย – พม่าให้หมดสิ้น
ไปด้วยเหตุผลสำคัญเป็นเพราะปัญหายาชายแดนไทย – พม่า มีมากมายหลายด้านมากไม่ใช่
เพียงแค่ปัญหาทกฏ ญู และปัญหากลุ่มน้อยเท่านั้น (บันทึกการประชุมข้าราชการสถาน
เอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 เกี่ยวกับปัญหา ญู กับ
ความสัมพันธ์ไทย – พม่า) เรื่องความพยายามรื้อฟื้นให้มีการประชุมคณะกรรมการชายแดน
ทั่วไปไทย – พม่า ขึ้นอีกครั้งก็ในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
เมื่อครั้งไปเยือนพม่า พ.ศ. 2521 และได้ยกเรื่องนี้หารือกับอู เน วิน แต่ก็ไม่ประสบผลเนื่องจาก

ฝ่ายพม่าเพียงรับทราบข้อเสนองของฝ่ายไทยเท่านั้นโดยไม่ได้อำตอบแต่อย่างใด (หนังสือ
รายงานผลการเยือนพม่าของนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ กต. 0305/27151
ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2521)

เรื่องของความขัดแย้งและการสู้รบที่ยืดเยื้อยาวนานระหว่างบรรดาชนกลุ่มน้อย
(ซึ่งพม่าถือว่าเป็นพวกกบฏหรือพวกก่อการร้าย) กับรัฐบาลพม่า เป็นปัญหาที่ได้มีผลกระทบ
โดยตรงต่อการมีสัมพันธที่ดีและใกล้ชิดระหว่างไทยกับพม่าตลอดยุคสงครามเย็น ทำให้
ฝ่ายพม่ามีความหวาดระแวงและสงสัยในความจริงจังของนโยบายไทยต่อปัญหาความขัดแย้ง
ระหว่างรัฐบาลพม่ากับบรรดาชนกลุ่มน้อยบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า และไม่ว่าฝ่ายไทย
จะประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการตลอดมาเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีเป็นกลางของไทยใน
เรื่องนี้ก็ไม่มีผลทำให้ฝ่ายพม่าสิ้นสงสัยไทยและยังคงปักใจเชื่อว่าไทยมีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือ
ชนกลุ่มน้อยทำการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า

ปฏิกิริยาและท่าทีของรัฐบาลพม่าที่มีต่อไทยในเรื่องนี้เป็นปฏิกิริยาและท่าทีที่บ่ง
ชี้ให้เห็นได้ว่าฝ่ายพม่าถือว่าสิ่งที่จะช่วยทำให้ฝ่ายพม่าสิ้นสงสัยไทยได้ คือไทยต้องให้ความ
ร่วมมือกับพม่าในการปราบปรามชนกลุ่มน้อยให้หมดสิ้น สำหรับฝ่ายพม่า การที่ไทยมีนโยบาย
แน่วแน่ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อย (ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม) ไม่แทรกแซงในปัญหภายในของ
พม่า ไม่ยินยอมให้ชนกลุ่มน้อยใช้ดินแดนไทยเป็นแหล่งพักพิงและเป็นฐานปฏิบัติการกลับไป
โจมตีรัฐบาลพม่า เป็นเรื่องไม่เพียงพอและไม่สามารถช่วยทำให้พม่าหมดความคลางแคลงใจ

ไทย ด้วยฝ่ายพม่าถือว่าตัวชี้วัดความตั้งใจของไทยที่มีต่อพม่าคือการให้ความร่วมมือกับพม่า
ทำการปราบปรามบรรดาชนกลุ่มน้อยที่เป็นปฏิปักษ์กับพม่า ตลอดจนยุติสงครามเย็นปัญหาชน
กลุ่มน้อยจึงเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดระหว่างไทยกับพม่า (แม้ในยุค
หลังสงครามเย็นก็ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญเช่นกัน)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าความพยายามของฝ่ายพม่าในเรื่องของการหาวิธีการโน้มน้าว
(แกมบีบคั้น) ให้ไทยยอมร่วมมือกับพม่าเพื่อปราบปรามบรรดาชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดน
ไทย – พม่า เป็นความพยายามหายุทธศาสตร์ที่ฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าเชื่อว่าจะมีผลทำให้พม่า
ได้รับความร่วมมือจากไทย ในช่วง 44 ปีของยุคสงครามเย็นรัฐบาลทหารพม่าได้ทำการปรับ/
เปลี่ยนยุทธศาสตร์เพื่อให้รัฐบาลไทยเห็นดีด้วยกับการร่วมมือกับพม่าทำการปราบปรามชน
กลุ่มน้อยในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย – พม่า ประมาณสามครั้ง พอสรุปสาระสำคัญของแผน
ยุทธศาสตร์ทั้งสามได้ดังนี้

1) แผนยุทธศาสตร์ครั้งที่หนึ่ง

เป็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงการประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไป
ไทย – พม่า (GBC) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาทุกด้านที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ชายแดน
ไทย – พม่าไว้กับความคับหน้าและความร่วมมือระหว่างไทยกับพม่าในด้านการ
ปราบปรามชนกลุ่มน้อย กล่าวอีกนัยหนึ่ง พม่าจะไม่เข้าร่วมการประชุม

คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – พม่าและจะไม่ให้ความสนใจร่วมมือกับไทย

แก้ปัญหาด้านอื่นๆ ที่มีขึ้นในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย – พม่า

2) แผนยุทธศาสตร์ครั้งที่สอง

เป็นยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงการร่วมมือกันปราบปรามยาเสพติดโดยผูกไว้กับการร่วมมือปราบปรามชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่า ยุทธศาสตร์ครั้งที่สองนี้มาจากการที่ฝ่ายพม่ามองปัญหายาเสพติดมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่าอีกทั้งพม่ารู้ว่ารัฐบาลไทยให้น้ำหนักและความเร่งด่วนกับปัญหาปราบปรามยาเสพติดมากกว่าเรื่องปัญหาชนกลุ่มน้อย (เพราะฝ่ายไทยมองปัญหาชนกลุ่มน้อยว่าเป็นปัญหภายในของพม่า โดยเฉพาะแต่ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหานี้) ฝ่ายรัฐบาลพม่าจึงนำสองปัญหาดังกล่าวมาเชื่อมโยงไว้ด้วยกัน เพื่อเป็นการเอาเรื่องของความร่วมมือที่พม่าจะให้กับไทยในการปราบปรามยาเสพติดแลกกับความร่วมมือที่ไทยให้กับพม่าในเรื่องการปราบปรามชนกลุ่มน้อยยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงปัญหายาเสพติดไว้กับปัญหาชนกลุ่มน้อยดังกล่าวมาจากข้ออ้างของฝ่ายพม่าได้ชี้แจงกับฝ่ายไทยว่าปัญหายาเสพติดและปัญหาชนกลุ่มน้อยเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออก ดังนั้นการปราบปรามยาเสพติดให้ได้ผลจึงจำเป็นต้องปราบปรามชนกลุ่มน้อยก่อนเป็นอันดับแรก (รายงานผลการหารือระหว่างพล.อ.อ.

สิทธิ เศรษฐกิจ รัฐมนตรีต่างประเทศกับคุณ เน วิน ประธานาธิบดีพม่าและคุณ เย กอง รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า ลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529) คำชี้แจงและเหตุผลของฝ่ายพม่าดังกล่าวมาจากความเข้าใจของฝ่ายพม่าว่าฝ่ายไทยต้องการกำจัดปัญหาเสพติดจึงล่อใจให้ฝ่ายไทยร่วมกับพม่าปราบปรามชนกลุ่มน้อยก่อน

3) แผนยุทธศาสตร์ครั้งที่สาม

เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลพม่านำมาใช้กับไทยในช่วง 2 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (หลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง เมื่อกันยายน พ.ศ. 2531) เป็นช่วงเวลาที่มีอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากและอย่างชัดเจนต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ (ทั้งในมิติด้านการเมือง ความมั่นคงและเศรษฐกิจ) ของไทยและของพม่า ประเด็นด้านเศรษฐกิจได้รับการให้ความสำคัญอย่างมากจากทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายพม่า ฝ่ายพม่ามีสาเหตุจากสภาวะล้มละลายของนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและจากแรงกดดันในทุกด้านจากกลุ่มประเทศตะวันตกที่ได้ระงับการให้ความช่วยเหลือแก่พม่าหลังการรัฐประหารและการปราบปรามประชาชนอย่างโหดร้ายของรัฐบาลพลเอกชอ หม่อง หัวหน้าคณะรัฐประหาร ส่วนฝ่ายไทยนั้นมาจากวิกฤตเศรษฐกิจไทยและการลดค่าเงินบาท

ฝ่ายพม่าประสบกับปัญหาการถูกโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจและการเมืองจากประชาคมระหว่างประเทศในภาพรวมและแรงกดดันทุกด้านจากกลุ่มประเทศตะวันตก ดังอาทิ ปัญหาการที่ประเทศต่างๆ ยังไม่ยอมให้การรับรองรัฐบาลพม่าหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2531 และปัญหากลุ่มประเทศตะวันตกระงับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ให้กับพม่า ประจวบกับฝ่ายพม่าเริ่มตระหนักดี (จากการพบปะหารือกับฝ่ายไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2525 – 2531) ว่าฝ่ายไทยพยายามเน้นในทุกโอกาสกับพม่าเรื่องความประสงค์แน่วแน่ของฝ่ายรัฐบาลไทยที่ต้องการให้ไทยกับพม่ามีการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีให้แน่นแฟ้นกว่าที่ผ่านมา รัฐบาลทหารพม่าหลังการรัฐประหาร กันยายน พ.ศ. 2531 (ยุคของระบอบสภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยแห่งรัฐ หรือ SLORC) จึงได้พยายามทำวิกฤตให้เป็นโอกาสโดยใช้ปัจจัยเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือของยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศพม่าที่มีต่อไทยช่วงปลายยุคสงครามเย็น เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าประสงค์สำคัญเพื่อให้พม่าหลุดพ้นจากภาวะโดดเดี่ยวทางการเมืองและเศรษฐกิจ นี่ก็คือที่มาของยุทธศาสตร์เพื่อการเชื่อมโยงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ฝ่ายไทยต้องการได้รับการตอบสนองจากฝ่ายพม่าโดยผูกไว้กับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของพม่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าที่ฝ่ายไทยประสงค์ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายพม่าจะได้รับการตอบสนองด้วยดีก็ต่อเมื่อฝ่ายไทยสามารถตอบสนองผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของพม่าเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ฝ่ายพม่ามีเป้าประสงค์ชัดเจนจากความร่วมมือที่ประสงค์ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายไทย นั่นก็คือ ไทยต้องช่วยให้พม่าหลุดพ้นจากสถานะถูกโดดเดี่ยวทางการเมืองและเศรษฐกิจจากประชาคมระหว่าง

ประเทศ อีกทั้งความร่วมมือจากไทยต้องมีผลช่วยให้รัฐบาลของระบอบสภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยแห่งรัฐ (SLORC) ได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ (กลุ่มประเทศตะวันตก)

ยุทธศาสตร์ฟื้นฟูปัจจัยเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือดึงดูดความร่วมมือจากรัฐบาลไทย ดังกล่าวข้างต้นได้รับการตอบรับและตอบสนองด้วยดีจากรัฐบาลไทยด้วยสามารถตอบสนองผลประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายได้อย่างลงตัวภายใต้บริบทช่วง 2 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2531 – 2532) เป็นลักษณะของความร่วมมือระหว่างกัน ที่แม้จะมาจากเหตุผลและความจำเป็นที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายสูงสุดสุดท้ายที่เหมือนกันคือความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศทั้งสอง กล่าวได้ว่าวงการธุรกิจ – การค้า การลงทุนของไทยได้เข้าไปดำเนินการในพม่าอย่างเป็นทางการอย่างต่อเนื่องในช่วงปลายยุคสงครามเย็นหลังเหตุการณ์รัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง ปลายปี พ.ศ. 2531

ส่วนการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรมจากฝ่ายไทยที่เห็นได้ในเชิงประจักษ์คือ บทบาทที่เริ่มและชี้นำของรัฐบาลไทยผ่านการนำเสนอนโยบาย “ปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์” (Constructive Engagement) เมื่อปลาย พ.ศ. 2534 ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นนโยบายขององค์การอาเซียนต่อพม่า (พ.ศ. 2535) เป็นนโยบายของอาเซียนเพื่อใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่าและในการกำหนดท่าทีร่วมกันของอาเซียนต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดในพม่า

โดยข้อเท็จจริงแล้วนโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์(ไทยเสนออย่างเป็นทางการ พ.ศ. 2535) ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไทยคิดค้นขึ้นมาเองหากเป็นนโยบายที่รัฐบาลสหรัฐฯ ยุค ประธานาธิบดีเรแกนเป็นผู้เสนอขึ้นมาครั้งแรกเพื่อโน้มน้าวให้ประชาคมระหว่างประเทศ เห็นชอบด้วยในการใช้นโยบายดังกล่าวกับประเทศแอฟริกาใต้สมัยที่ยังมีระบบแบ่งแยก ผิวกาย(apartheid) ปกครองประเทศแอฟริกาใต้ โดยสหรัฐฯ มีเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่ประสงค์ให้แอฟริกาใต้ต้องถูกประชาคมโลกใช้นโยบายคว่ำบาตร(sanction)

ต้องไม่ลืมว่าในช่วงที่สหรัฐฯ ใช้นโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ต่อปัญหาระบบแบ่งแยกผิวกายในประเทศแอฟริกาใต้ยังเป็นยุคของสงครามเย็น สหรัฐฯ มองปัญหาแอฟริกาใต้ในบริบทของสงครามเย็นเป็นสำคัญ กล่าวคือสหรัฐฯ ต้องการสกัดกั้นและหยุดการแพร่ขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในทวีปแอฟริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุผลดังกล่าวสหรัฐฯ จึงมองว่าประเทศแอฟริกาใต้ที่ปกครองโดยระบบเผด็จการของคนขาว แต่มีบทบาทสำคัญและให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำการต่อสู้กับประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกาตอนใต้ที่สหภาพโซเวียตให้การหนุนอยู่ เป็นตัวแทนสำคัญของฝ่ายโลกเสรีในการต่อสู้กับอิทธิพลของอดีตสหภาพโซเวียตในทวีปแอฟริกา

จึงเห็นได้ว่านโยบายการคว่ำบาตรประเทศแอฟริกาใต้ไม่ได้ผลในช่วงยุคสงครามเย็น แต่มามีผลอย่างจริงจังจนสามารถล้มระบบแบ่งแยกผิวกาย(apartheid)ได้ก็เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นแล้ว ด้วยเหตุผลสำคัญคือ สหรัฐฯ ไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยระบบ

แบ่งแยกผิวพรรณ(apartheid)ทำการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ในทวีปแอฟริกาตอนใต้

ต่อไป เนื่องจากการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต

นโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ที่ไทยได้เสนอให้อาเซียนยอมรับนั้นมีสาระสำคัญ

ดังต่อไปนี้

- เคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกันตลอดจนไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน
- มีความสัมพันธ์และร่วมมือกับพม่าในทุกๆ ด้านบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- ไม่โดดเดี่ยวพม่าแต่ช่วยเหลือพม่าจะเป็นการช่วยให้พม่ามีเสถียรภาพ ความมั่นคง ก้าวหน้า และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนพม่าและการช่วยเหลือพม่าจะทำให้พม่ามีพัฒนาการทางการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตยได้
- เมื่อพม่ามีสันติสุข ประชาชนพม่าอยู่ดีกินดีย่อมจะมีผลช่วยเสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงให้กับภูมิภาคอาเซียนโดยส่วนรวม (สุรพงษ์ ชัยนาม: การทูตการเมืองไม่ใช่เรื่องส่วนตัว(2) หน้า 55 -57)

อย่างไรก็ตามแม้เหตุผลที่มีอยู่ในนโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ของอาเซียนจะ

เป็นเหตุผลที่สอดคล้องในระดับหนึ่งกับบริบทของปลายยุคสงครามเย็น แต่ 13 ปีของการใช้

นโยบายดังกล่าวกับพม่าหาได้มีผลตามที่อาเซียนหวังไว้ไม่ ตรงกันข้ามพัฒนาการในด้านต่างๆ ของพม่ากลับมีลักษณะถอยหลังเข้าคลองและยังไม่มีแม้แต่เงาของระบอบประชาธิปไตยในพม่า ส่วนด้านเศรษฐกิจก็มีแต่ปรากฏการณ์ของความล้มละลาย ประชาชนพม่าต้องประสบกับความยากจนแร้นแค้นมากขึ้นทุกวัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าสืบเนื่องมาจากเหตุผลสำคัญสองประการคือ

- 1) เป็นเพราะอาเซียนเหมาเอาเองว่ารัฐบาลเผด็จการทหารพม่ามองปัญหา มีความคิดและมีเป้าประสงค์อย่างเดียวกันกับสมาชิกประเทศอาเซียน
- 2) เป็นเพราะอาเซียนมีเพียงนโยบาย แต่ไม่มียุทธศาสตร์ร่วมกันที่จะช่วยให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ของนโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์

ผลที่ปรากฏออกมาในที่สุดคือนโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้แต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถตีความและหาเหตุผลจากนโยบายดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้เป็นข้ออ้างในการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของแต่ละประเทศสมาชิกในการมีความสัมพันธ์กับพม่า ไทยเองก็ได้พึ่งพานโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือใช้ตอบสนองผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของไทยที่มีกับพม่าในช่วงปลายยุคสงครามเย็น(เพ็ญอ้าง หน้า 57 – 60)

โดยข้อเท็จจริงทั้งไทยและพม่าต่างเริ่มตระหนักดีเกี่ยวกับความจำเป็น (แม้เพื่อผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน) ที่จำเป็นต้องมีการทบทวนนโยบายและท่าทีระหว่างกันจากพัฒนาการเชิงประจักษ์ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคที่เป็นสัญญาณบ่งบอกให้เห็นถึงแนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงปลายยุคสงครามเย็น กล่าวคือฝ่ายพม่าให้ความสำคัญสูงสุดกับความมั่นคงภายในพม่า ในขณะที่ไทยหันมาให้ความสำคัญเร่งด่วนกับปัญหาด้านเศรษฐกิจของไทยดังเป็นที่ประจักษ์จากการสนทนาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ระหว่างปลัดกระทรวงต่างประเทศไทยกับ อู กอ กอ ยี เอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทย ซึ่งในโอกาสดังกล่าวฝ่ายไทยได้ย้ำกับเอกอัครราชทูตพม่าว่าไทยให้ความสำคัญอย่างมากกับการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับพม่า และไทยมีนโยบายแน่วแน่ที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ฝ่ายไทยต้องการจะให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันทั้งในระดับผู้นำระดับสูงและระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศอย่างน้อยปีละครั้งเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือกันในปัญหาทั่วไปที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

ขณะเดียวกันเอกอัครราชทูตพม่าก็ได้กล่าวว่าพม่ามีความจริงใจในการติดต่อกับไทยและว่าการที่พม่าจะติดต่อกับใครนั้น พม่าจะถือหลักการให้ความเชื่อถือนั่นและกันเป็นนโยบายหลัก พร้อมแจ้งว่าในโอกาสที่ตนได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีของไทย ก็ได้เรียนให้ทราบว่าพม่าจะไม่มีวันเป็นคอมมิวนิสต์เด็ดขาด เพราะพม่าเป็นประเทศแรกในภูมิภาคนี้ที่ได้ประกาศว่าพรรคคอมมิวนิสต์ในพม่าเป็นพรรคที่ผิดกฎหมายและพม่าได้ทำการต่อสู้กับพรรค

คอมมิวนิสต์พม่ามาโดยตลอด นับแต่ได้รับเอกราชและถึงแม้พม่าจะมีนโยบายอุดมการณ์เศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างจากไทย แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยและพม่าจะไม่เป็นคอมมิวนิสต์แน่นอน พม่าพอใจที่จะไม่ยุ่งกับใคร ไม่ต้องการเป็นศัตรูกับใคร แต่ต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศ ไม่เข้าร่วมกับกลุ่มประเทศใดหรือองค์การการเมืองเศรษฐกิจใดๆ ทั้งสิ้น นโยบายต่างประเทศของพม่าจะถูกกำหนดโดยคณะผู้นำสูงสุดของพม่า และหากเมื่อใดมีคณะผู้นำใหม่เห็นความจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศก็เป็นเรื่องปกติ เพราะพม่าเองก็ได้เคยเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศมาแล้วในอดีต (บันทึกการสนทนาระหว่างปลัดกระทรวงการต่างประเทศกับ อู กอ กอ ยี เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทย ลงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2527)

ท่าทีของทั้งสองฝ่ายที่เป็นการชี้ให้เห็นถึงความพร้อมและสนใจที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มีความใกล้ชิดมากขึ้น ได้รับการยืนยันจากการพบปะหารือระหว่างปลัดกระทรวงการต่างประเทศกับอู กอ กอ ยี เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทยที่ได้แจ้งให้ฝ่ายไทยได้รู้ว่ามีรัฐบาลพม่าพอใจการดำเนินการของฝ่ายไทยในการป้องกันไม่ให้ชาวต่างชาติใช้ดินแดนไทยผ่านเข้าไปช่วยฝึกอาวุธให้ทหารกะเหรี่ยง รวมทั้งพอใจที่ฝ่ายไทยได้วางมาตรการให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านชายแดนของไทยเข้มงวดกวดขันในการระมัดระวังมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นอีกและทางการพม่าได้มีหนังสือขอขอบคุณรัฐบาลไทยที่ได้ดำเนินการสมกับเป็นมิตรประเทศแท้จริง นอกจากนั้นเอกอัครราชทูตพม่ายังได้แจ้งฝ่ายไทยว่า พม่าประสงค์ส่งนักศึกษามาเรียนภาษาไทยในสถาบันชั้นอุดมศึกษาของไทยและขอให้

ไทยส่งอาจารย์สอนภาษาไทยไปช่วยสอนนักศึกษาพม่าซึ่งฝ่ายไทยได้ตอบรับยินดีที่จะ
ตอบสนองฝ่ายพม่าอย่างเต็มที่ (บันทึกการสนทนาระหว่างปลัดกระทรวงการต่างประเทศกับ
อู กอ กอ ยี เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทย ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2528) หรือในโอกาส
เอกอัครราชทูตพม่าอู กอ กอ ยี พบปะสนทนากับอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการ
ต่างประเทศเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ซึ่งฝ่ายไทยได้ย้ำและยืนยันกับ
เอกอัครราชทูตพม่าว่าไทยไม่มีนโยบายสนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าและพยายาม
ป้องกันมิให้มีการลักลอบเดินทางเข้าไปดำเนินการก่อการร้ายในพม่าของบุคคลต่างๆ

2) ปัญหายาเสพติดบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดยืนยันอย่างชัดเจนว่าเป็นปัญหาใหญ่
และ ร้ายแรงโดยมีผลกระทบต่อไทยมากกว่าพม่า ด้วยเหตุผลสำคัญกล่าวคือ ประเทศไทย
ไม่ได้เป็นแหล่งผลิตแต่เป็นทางผ่านและแหล่งการค้ายาเสพติดที่ทะลักเล็ดลอดเข้ามาจากฝั่ง
พม่าทั้งสิ้น ในขณะที่ดินแดนฝั่งพม่าที่มีพื้นที่ติดกับชายแดนไทย – พม่า เป็นที่อยู่อาศัยของชน
กลุ่มน้อยสัญชาติพม่าและเป็นพื้นที่ที่อำนาจปกครองของรัฐพม่ายังไม่สามารถเข้าไปปกครอง
ในทางพฤตินัยพม่าจึงตกเป็นข่าวในหนังสือต่างประเทศเป็นประจำตลอดยุคสงครามเย็น
เกี่ยวกับนโยบายและการปราบปรามยาเสพติดที่ล้มเหลวของรัฐบาลพม่าและในบางกรณีมี
การพาดพิงถึงข้อตกลงทางลับระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยที่ผลิตและค้ายาเสพติดโดย
มีนัยว่าฝ่ายพม่ายินยอมมองข้ามการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของชนกลุ่มน้อยเพื่อแลกกับการ
ให้ชนกลุ่มน้อยยุติการสู้รบและความคิดแบ่งแยกดินแดน

เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดนั้น ฝ่ายพม่ารู้ว่าฝ่ายไทยเดือดร้อนมากเพราะเป็นฝ่ายได้รับผลกระทบร้ายแรงโดยตรงและเป็นผลกระทบที่มาจากทางฝั่งพม่า รัฐบาลพม่าจึงได้หันมาใช้ยุทธศาสตร์เชื่อมโยงปัญหาเสพติดไว้กับปัญหาชนกลุ่มน้อย สัญชาติพม่ากล่าวคือพม่าพยายามอ้างเหตุผลว่า เป็นเพราะชนกลุ่มน้อยเกี่ยวข้องกับการผลิตและค้ายาเสพติด ดังนั้นหากต้องปราบปรามยาเสพติดให้ได้ผล ก็จำเป็นต้องให้ไทยและพม่าร่วมมือกันปราบปรามชนกลุ่มน้อยเป็นอันดับแรก (รายงานผลการหารือระหว่าง พล.อ. อ. สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศกับ อู เน วิน ประธานาธิบดีพม่าและ อู เย กอง รัฐมนตรีต่างประเทศ พม่า ลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529)

ถึงแม้ว่าฝ่ายไทยเองไม่ได้ปฏิเสธในประเด็นเรื่องการร่วมมือกับพม่าปราบปรามยาเสพติด แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธที่จะยอมให้มีการเชื่อมโยงปัญหาเสพติดกับการปราบปรามชนกลุ่มน้อย สัญชาติพม่าด้วยเหตุผลเพราะรัฐบาลไทยถือว่าปัญหาระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย สัญชาติพม่า เป็นปัญหาภายในของพม่าโดยเฉพาะและไทยไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง กับปัญหาขัดแย้งและการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยของพม่า ทั้งมีนโยบายแน่วแน่ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยทำการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า

ในเรื่องการปราบปรามยาเสพติดและร่วมมือกับพม่าในการปราบปรามยาเสพติด
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส) ได้เสนอนโยบายของไทยต่อพม่าในปี
พ.ศ. 2525 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- แสดงความจริงใจของฝ่ายไทยที่จะร่วมมือกับพม่าปราบปรามยาเสพติดบริเวณ
ชายแดนไทย – พม่า รวมทั้งแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด
- สกัดกั้นน้ำยาเคมีจากชายแดนไทยทางใต้มิให้ขึ้นไปถึงดินแดนพม่า
- ไทยพร้อมจะทำความตกลงในระดับรัฐบาล หากฝ่ายพม่าประสงค์จะให้มีการไล่
ล่าติดตามปราบปรามยาเสพติดเข้ามาในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งได้ (ในประเด็นนี้
ฝ่ายไทย หมายถึง การปราบปรามฝ่ายที่ทำการผลิตและค้ายาเสพติด ไม่
เกี่ยวกับการปราบปรามชนกลุ่มน้อยตามที่ฝ่ายพม่าต้องการเชื่อมโยงสอง
ปัญหานี้)

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าได้เคยเสนอความเห็นมายัง
กระทรวงต่างประเทศว่าไทยอาจร่วมมือกับพม่าปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่พัวพันกับการค้ายา
เสพติดให้หมดสิ้น และว่าสำหรับชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้ค้ายาเสพติด เช่น กลุ่มกะเหรี่ยงและ
กลุ่มมอญนั้น การประกาศว่าไทยไม่สนับสนุนการต่อสู้ของชนกลุ่มน้อยอย่างเดียวยังไม่
เพียงพอ ดังนั้นในเมื่อฝ่ายไทยรู้ว่รัฐบาลพม่าไม่ใช่คอมมิวนิสต์ที่มีเป้าหมายบ่อนทำลาย
ประเทศไทย เช่นที่เคยคิดกันในอดีต แต่รัฐบาลพม่าเป็นเผด็จการทหารที่ปราบปราม
คอมมิวนิสต์และให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ปกติกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะ

กับไทย ดังนั้นไทยและพม่าน่าจะร่วมมือกันหาทางบีบให้กบฏชนกลุ่มน้อยกลับเข้าไปในพม่า และว่าการร่วมมือกับพม่าทำได้หลายวิธี เช่น ร่วมมือกันในด้านข่าวสารเกี่ยวกับกองกำลังติดอาวุธของกบฏชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า การอนุญาตให้มีการติดตามอย่างกระชั้นชิด (hot pursuit) การควบคุมสินค้ายุทธปัจจัยโดยตรงไม่ให้ข้ามเข้าไปในพม่า เอกอัครราชทูตไทยได้อ้างความเห็นของฝ่ายทหารพม่าว่าหากไทยร่วมมือกับพม่าได้ก็เชื่อว่าพม่ากับไทยจะคบกันได้ อย่างจริงใจ(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 666/26 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2526)

ในเรื่องปัญหาเสพติดและความร่วมมือระหว่างไทยกับพม่าปราบปรามยา เสพติด อู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่าได้เคยให้ทัศนะของฝ่ายพม่าอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมากับฝ่ายไทยว่า พม่าเห็นใจไทยและมีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศไทย โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดให้โทษนั้น อู เน วิน ให้ทัศนะว่าความยากลำบากที่รัฐบาลไทยต้องประสบมีสองประการ

- 1) ปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและพื้นที่ทุรกันดาร ทำให้การปราบปรามต้องประสบกับความยากลำบากซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาสำหรับฝ่ายพม่าเช่นกัน
- 2) ส่วนปัญหาที่สอง เป็นปัญหาของฝ่ายไทยโดยเฉพาะ กล่าวคือ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการปราบปราม ทั้งนี้ ปัญหานี้จะไม่

เกิดขึ้นกับฝ่ายพม่าเพราะกองทัพพม่าสามารถควบคุมเจ้าหน้าที่พม่าได้ร้อยละ
เปอร์เซ็นต์ แต่ฝ่ายไทยไม่สามารถควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ไทยได้
อย่างทั่วถึง ทางฝ่ายพม่าเชื่อในความจริงจังใจของผู้นำไทย แต่การปราบปราม
ของทางฝ่ายไทยไม่ได้ผลเท่าที่ควรก็เพราะมีการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
ไทยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ทางฝ่ายพม่ามิได้มุ่งที่จะปกป้องรักษา名誉รัฐมนตรีในเรื่อง
นี้ เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตและต้องการใช้เวลา ทางฝ่ายพม่ามี
ความพอใจและยินดีที่ท่านนายกรัฐมนตรีจะได้พยายามแก้ไขข้อบกพร่อง
เหล่านี้เท่าที่สามารถจะทำได้ ในเรื่องนี้ฝ่ายไทยยืนยันกับพม่าว่าภายใต้การนำ
ของนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ไทยจะปฏิบัติตามพันธกรณีที่มี
อยู่และตามที่ได้ประกาศไว้ (บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลา
นันท์ นายกรัฐมนตรีกับ อู เน วิน ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า
เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2523)

อู เน วินยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่าท่านได้รู้จักกับผู้นำไทยในอดีตหลายท่าน
อาทิ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และว่าท่านทั้งสองแม้จะไม่มีส่วน
เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตและการลักลอบค้ายาเสพติดแต่บรรดาเจ้าหน้าที่ที่ห้อมล้อมผู้นำ
ของไทยทั้งสองท่านต่างมีผลประโยชน์ได้เสียกับการผลิตและการลักลอบต่างๆ ผลที่เกิดขึ้นคือ
ทางฝ่ายไทยไม่สามารถจะทำการปราบปรามทุจริตเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ (เพ็ญอ้าง)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเยือนพม่าของนายกรัฐมนตรีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (วันที่ 10 – 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2521) ก็ได้มีการหารือกับผู้ในระดับสูงของพม่า (อู เน วิน ประธานาธิบดีพม่า อู ซาน ยู เลขาธิการคณะมนตรีแห่งรัฐและกับ อู หม่อง หม่อง ช่าง นายกรัฐมนตรีพม่า) เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการปราบปรามยาเสพติด โดยฝ่ายไทยได้แจ้งให้ฝ่ายพม่า (อู หม่อง หม่อง ช่าง นายกรัฐมนตรีพม่า) ว่าไทยได้ผลักดันขุนส่าหรือจาง ซี ฟู่ ออกจากบ้านหินแตกในเขตไทยแล้วพร้อมกับได้เสนอให้พม่าเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเรื่องการก่อการร้าย ยาเสพติดและสถานการณ์ชายแดนทั่วไป แต่ฝ่ายพม่ากลับนิ่งเฉยไม่รับหรือปฏิเสธข้อเสนอของไทย นอกจากนี้ฝ่ายไทยยังได้เน้นเรื่องการผลิตและการลักลอบค้ายาเสพติดพร้อมกับเสนอให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เริ่มจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันให้มีเจ้าหน้าที่ติดต่อระหว่างกัน ฝ่ายพม่าให้คำตอบว่าถ้าสามารถควบคุมการขนย้ายสารเคมีข้ามพรมแดนได้ก็เท่ากับแก้ปัญหาไปได้ครึ่งหนึ่งแล้ว ในช่วงท้ายของการหารือนายกรัฐมนตรีไทยเน้นเรื่องที่ได้พูดกับฝ่ายพม่ามาหลายครั้งแล้วในอดีต แต่มักไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงขอเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายมีการปฏิบัติร่วมมือกันอย่างจริงจัง(หนังสือที่ กต. 0305/27151 ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2521)

สรุปได้ว่าปัญหายาเสพติดเช่นเดียวกับปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนยืดเยื้อและเป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความหวาดระแวงและความเข้าใจผิดระหว่างไทยกับพม่ามาตลอดยุคสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน ทั้งสองปัญหาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดระหว่างไทยกับพม่า สืบเนื่องโดยตรง

จากการที่แต่ละฝ่ายมีมุมมองต่อทั้งสองปัญหาที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญ และความเร่งด่วนของทั้งสองปัญหานี้ที่แตกต่างกันเป็นผลทำให้ความร่วมมือระหว่างกันในสองด้านนี้ขาดความต่อเนื่องและความจริงจังต่อกันตราบจนทุกวันนี้

3) ปัญหาการลี้ภัยทางการเมืองของอุ นุ อติตนายกรัฐมนตรีพม่า

อติตนายกรัฐมนตรีอุ นุ ได้ถูกนายพลเน วิน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดพม่า ร่วมกับนายทหารอีก 17 คน ทำการรัฐประหาร (2 มีนาคม พ.ศ. 2505) โค่นอำนาจทำให้ต้องขอเข้ามาลี้ภัยการเมืองในประเทศไทยจนถึงปี พ.ศ. 2523 อย่างไรก็ตามช่วง 18 ปีของการลี้ภัยอยู่ภายนอกประเทศพม่า อุ นุ มิได้อยู่ในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 18 ปี แต่ได้ใช้เวลาบางช่วงเดินทางไปยังบางประเทศในทวีปเอเชียใต้ เช่น อินเดียและปากีสถาน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2523 กล่าวได้ว่าได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากการดำเนินการทางการเมืองและการทหารของฝ่ายอุ นุ และนักการเมืองบางคนที่เป็นพรรคพวกของอุ นุ (กลุ่ม 30 สหาย) ร่วมกับชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม ดังอาทิ กลุ่มไทยใหญ่ กลุ่มปะหล่อง กลุ่มกะเหรี่ยงของพวกพลจัตวาโบ เมียะ และกลุ่มมอญ เป็นต้น เป็นการปฏิบัติการทางการเมืองและทางทหารที่ถูกทางรัฐบาลพม่า (หลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2505 โดยนายพลเน วิน และคณะ

นายทหารอีก 17 คน) มองว่าเป็นการดำเนินการที่ได้รับการสนับสนุนทางลับโดยตรงจาก
รัฐบาลไทยและสหรัฐฯ

กลุ่มอุ นู นับว่าเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าที่มีฐานปฏิบัติการติด
กับพรมแดนไทยมากที่สุด นับจากทิศเหนือตั้งแต่จังหวัดเชียงใหม่ลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ที่
จังหวัดระนองและได้เจรจาขอความร่วมมือกับกลุ่มชนส่วนน้อยเชื้อชาติต่างๆ โดยสัญญาว่า
เมื่อสามารถโค่นรัฐบาลของนายพลเน วิน ได้สำเร็จแล้ว จะปกครองพม่าแบบสหพันธรัฐ โดย
ให้ชนกลุ่มน้อยมีเสรีในการปกครองตนเองทางเศรษฐกิจและทางทหารเพียงแต่ต้องอยู่ภายใต้
การควบคุมของรัฐบาลกลาง ทั้งนี้จะยอมรับว่าประเทศพม่ามีฐานะเป็นเพียงรัฐหนึ่งเท่าเทียม
กับรัฐอื่นๆ (เอกสารภูมิหลังเกี่ยวกับพม่าปี พ.ศ. 2516 ที่กระทรวงการต่างประเทศเตรียมให้
นายกรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจร ใช้ประกอบการหารือกับ อุ จอ โซ รัฐมนตรี
ต่างประเทศพม่า ในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2516 หนังสือ กต. 0305/7316 ลงวันที่ 8 มีนาคม
พ.ศ. 2516)

ในระหว่างการสนทนากับ อุ จอ โซ รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า
นายกรัฐมนตรีได้ปรารภกับอุ จอ โซ ว่าฝ่ายพม่านั้นจะบอกให้ไทยทราบว่าพม่าไม่ต้องการให้อู
นู อยู่ในไทย เพราะไทยเคยสอบถามพม่าไปแล้วก่อนที่จะอนุญาตให้เข้ามาและถึงแม้จะไม่
บอกกันเป็นทางการก็สามารถกระชับให้ทราบกันได้ ซึ่งในประเด็นนี้ อุ จอ โซ ได้ตอบว่า

ประธานสภาปฏิวัติพม่า (อู เน วิน) ไม่ขัดข้องที่อู นู จะอยู่ในไทย แต่ขออย่าให้ก่อความยุ่งยาก
ให้แก่พม่าและว่าฝ่ายพม่าทราบดีถึงปัญหาต่างๆ ที่รัฐบาลไทยต้องประสบ (เพ็งอ้าง)

เกี่ยวกับปัญหาอู นู และปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า (ซึ่งรัฐบาลพม่า
ถือรวมว่าเป็นพวกกบฏเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพม่า) เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบด้วยกับนโยบายที่คณะกรรมการวางแผนสภาพความมั่นคง
แห่งชาติเสนอและให้ถือเป็นแนวปฏิบัติว่า:

“ให้ส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับสหภาพพม่าและไม่สนับสนุนกบฏเชื้อชาติ
ต่างๆ ของสหภาพพม่าให้ใช้ดินแดนไทยเพื่อเป็นปฏิปักษ์ต่อพม่า แต่ก็ไม่ใช้วิธีตัดญาติขาด
มิตรกับกลุ่มชนส่วนน้อยเหล่านี้ โดยจะช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมและให้สัถยทาง
การเมืองได้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ”

สำหรับสาเหตุที่ทำให้ อู นู และพรรคพวกปฏิบัติการเป็นปฏิปักษ์ต่อ
รัฐบาลพม่าหลังการปฏิวัติของนายพลเน วิน และคณะนายทหารอีก 17 คน เมื่อวันที่ 2
มีนาคม พ.ศ. 2505 กล่าวได้ว่ามาจากสาเหตุสำคัญสองประการ กล่าวคือ ประการแรกได้แก่
การทำให้ อู นู ต้องหลุดจากอำนาจทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ส่วนประการที่สอง ได้แก่ การที่
รัฐบาลปฏิวัติของนายพลเน วิน ประกาศล้มเลิกระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยน่านโยบาย
เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเข้ามาแทนที่ ในประเด็นหลังนี้เป็นที่ประจักษ์ได้จากการที่รัฐบาล
ปฏิวัติพม่าได้ทำการกวาดล้างและจับตัวคุมขังบรรดามิตรร่วมสาบานจำนวน 30 คนหรือ 30
สหายของนายพลเน วิน ที่ได้ร่วมกันทำการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมอังกฤษเพื่อกอบกู้เอกราช

และอธิปไตยของพม่าช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ดังตัวอย่างกรณีของนายโบ เซต
จา (Bo Set Kya) กับนายโบ เลต ยา (Bo Let Ya) สองสหayaร่วมสาบานและเป็นสองสหayaใน
30 สหaya (thirty Comrades) ของนายพลเน วิน ที่ได้มีความเห็นและพฤติกรรมไม่เห็นด้วย
กับนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของรัฐบาลคณะปฏิวัติ ด้วยทั้งนายโบ เซต จา กับนายโบ
เลต ยา(ทั้งสองคนนี้มีบิดาเป็นอังกฤษและมารดาเป็นพม่าหรือที่เรียกกันว่าพวก Anglo
Burmese) หลังจากลาออกจากการเป็นนายทหารของกองทัพพม่าได้หันไปทำธุรกิจส่วนตัว
จนร่ำรวยแต่มาได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของ
รัฐบาลนายพลเน วิน (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 474/2507 ลงวันที่ 25
มีนาคม พ.ศ. 2507)

เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2515 เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทยได้รับ
เชิญจากผู้อำนวยการฝ่ายรักษาความมั่นคงแห่งชาติ คณะปฏิวัติให้มารับฟังคำชี้แจงของฝ่าย
ไทยเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของไทยที่มีต่อพม่าและการดำเนินการของอู นู ในประเทศไทย
โดยฝ่ายไทยได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตพม่าทราบว่า หลังจากที่ถูกอู นูและพวกได้ลี้ภัยการเมืองเข้ามา
มาอยู่ในไทยแล้ว ทางรัฐบาลไทยก็ได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยติดตามความ
เคลื่อนไหวของอู นู และพวกมิให้ดำเนินการใดๆ ที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับ
พม่าได้รับผลเสียหายสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลพม่า

เอกอัครราชทูตพม่าได้กล่าวว่ารัฐบาลพม่าไม่มีนโยบายที่จะสนับสนุนให้ต่างชาติใช้ดินแดนพม่าปฏิบัติการเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศเพื่อนบ้านและการปฏิบัติการของพวกกบฏพม่าในประเทศไทยนั้นตนได้รับคำสั่งจากรัฐบาลพม่ามิให้ดำเนินการทวงตงหรือต่อว่ารัฐบาลไทยในเรื่องนี้แต่ประการใด แต่ขณะนี้ฝ่ายพม่าทราบดีว่าบรรดาหัวหน้ากบฏพม่ามีฐานปฏิบัติการในประเทศไทยที่ใดบ้าง เช่นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี เพราะมีสายลับพม่าปะปนอยู่กับพวกกบฏเหล่านี้ นอกจากนั้นทางการพม่าก็ทราบดีอีกด้วยว่ามีการประชุมพบปะระหว่างพวกกบฏอยู่บ่อยครั้งในกรุงเทพฯ เอกอัครราชทูตพม่าได้กล่าวเกี่ยวกับการขจัดข้อสงสัยของรัฐบาลพม่าที่มีต่อไทยว่า หากทางการไทยสามารถแก้ปัญหาอุ นู ได้สำเร็จ ความสัมพันธ์ไทย – พม่า ก็จะมีพื้นฐานกลับสู่สภาพดีเช่นเดิมได้ ทางการพม่ามิได้ต้องการให้ไทยขับไล่อุ นู ออกนอกประเทศ แต่ใครจะให้มีการควบคุมอย่างแน่นนอนและห้ามมิให้อุ นู ปฏิบัติการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าต่อไป นอกจากนั้นบรรดาค่ายต่างๆของพวกกบฏก็ควรได้รับการรื้อถอนมิให้เป็นสถานที่ฝึกอาวุธของพวกกบฏอีกต่อไป

เกี่ยวกับรัฐบาลต่างชาติที่ถูกรัฐบาลพม่าสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนอุ นู และพรรคพวกเพื่อหวังโค่นรัฐบาลปฏิวัติของอุ เน วิน ประธานสภาปฏิวัติ นอกจากประเทศไทยก็มีสหรัฐอเมริกาอีกประเทศหนึ่ง ดังเห็นได้จากการที่รัฐบาลพม่าได้ดำเนินการสนับสนุนและจัดการให้คนงาน ข้าราชการและประชาชนเดินทางคัดค้านและประณามการปฏิบัติการของอุ นู และพรรคพวกซึ่งเอกอัครราชทูตอเมริกันก็ได้ยืนยันกับเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าว่าในการเดินทางบนประณามอุ นู นั้น ได้มีการกล่าวพาดพิงถึง

สหรัฐอเมริกาว่ามีส่วนพัวพันและเกี่ยวข้องกับสนับสนุนอู๋ นู และพรรคพวกที่หลบภัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากนั้นเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำม่ายังได้แจ้งเพิ่มเติมว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายพม่าได้แจ้งให้ตนทราบว่า ทางหน่วยสืบราชการลับของพม่าที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ และในประเทศไทยได้รายงานพร้อมกับมีหลักฐานอย่างแน่นนอนว่าอู๋ นู และพวกได้มีวี่แวม ประชุม และดำเนินการร่วมกับคนพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยและที่อยู่ตามชายแดนด้านพม่า เช่น พวกกบฏพม่ากลุ่มโบ ยัน ไน (Bo Yan Naing) และกลุ่มอื่นๆ เพื่อดำเนินการโค่นรัฐบาลสภาพัฒติ นอกจากนั้นตามรายงานของหน่วยสืบราชการลับของพม่ายังแจ้งว่า ในการประชุมและในการติดต่อของอู๋ นู และพรรคพวกตลอดจนผู้ลี้ภัยพม่าได้มีข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของไทยร่วมอยู่ด้วย นอกจากนั้นเอกอัครราชทูตอเมริกันยังได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตไทยทราบว่า หน่วยสืบราชการลับพม่าสามารถที่จะทราบการเคลื่อนไหวและพฤติกรรมของอู๋ นู และพรรคพวกที่ปฏิบัติการอยู่ในไทยอย่างดียิ่งด้วยและว่าในส่วนที่เกี่ยวกับการที่สหรัฐฯ ถูกกล่าวหาว่าหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ (CIA) มี “ส่วนพัวพัน” และสนับสนุนกลุ่มอู๋ นู และพวกนั้น ตนกำลังหาหรือไปยังกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เพื่อขอคำสั่งว่าควนจะดำเนินการอย่างไรต่อไป (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งลงวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2513)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความเห็นของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ในเรื่องนี้สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) การที่รัฐบาลพม่าได้จัดให้มีการเดินขบวนเพื่อประณามอู นุและพรรคพวก ก็เพื่อต้องการชักจูงและเพิ่มพูนการสนับสนุนของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล สภาปฏิวัติและในขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะแสดงให้เห็นทั้งภายในและ ภายนอกประเทศได้เห็นว่าประชาชนมิได้สนับสนุนอู นุ และพรรคพวก
- 2) การเดินขบวนและประณามอู นุและพรรคพวกนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยก็เพื่อต้องการที่จะให้ทางฝ่ายไทยได้เห็นว่าอู นุ และพรรคพวกไม่ได้ ปฏิบัติตามคำมั่นที่ได้ให้ไว้กับฝ่ายไทย แต่ตรงกันข้ามกลับดำเนินการเป็น ปฏิปักษ์กับรัฐบาลพม่าและเชื่อว่าการดำเนินการครั้งนี้เป็นการเริ่มต้น เท่านั้น คงจะมีอยู่ต่อไปตราบเท่าอู นุและพวกยังอยู่ในประเทศไทย
- 3) ถึงแม้ว่าทางนายพลเน วิน ประธานสภาปฏิวัติจะได้เคยแจ้งให้ฝ่ายไทย ทราบหลายครั้งแล้วก็ตามว่าขออย่าให้ฝ่ายไทยเป็นกังวลใจเกี่ยวกับเรื่องอู นุ แต่ในใจจริงนั้นทั้งนายพลเน วินและคณะปฏิวัติพม่ามีความเป็นห่วง เกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก (เพิงอ้าง)

เหตุการณ์เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2515 ที่ทางพม่าได้ทำการปราบปรามกลุ่ม กบฏอู นุ และได้มีการสัมภาษณ์พาดพิงถึงประเทศไทย (โดยฝ่ายพม่าไม่ระบุชัดเจนเพียงใช้คำว่าประเทศเพื่อนบ้าน) เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ตอกย้ำให้เห็นถึงข้อกังวลห่วงใยอย่างมากของ ฝ่ายรัฐบาลพม่า ดังกรณี พันเอกติน อู เจ้ากรมข่าวทหารพม่าได้แถลงต่อผู้สื่อข่าวทั้งของพม่า และของต่างประเทศ (เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2515) ว่าพวกกบฏอู นุ และพวกมิได้เพียง

ส่งคนเล็ดลอดเข้ามาในพม่าเฉพาะทางภาคใต้ (จังหวัดระนอง) เท่านั้น แต่ปรากฏว่ามีพวก
กบฏจากฐานซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนประเทศเพื่อนบ้านได้ส่งกำลังเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ทาง
ภาคตะวันออกและบริเวณพื้นที่ราบลุ่มตอนใต้เพื่อก่อวินาศกรรมตามโรงงานและอาคาร
สถานที่ราชการและดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า แต่
การปฏิบัติการของฝ่ายกบฏดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จล้มเหลว นอกจากนั้นเจ้ากรมข่าวทหาร
พม่าได้แถลงรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติการของกลุ่มอู๋ นู พร้อมกับแจ้งว่าเมื่อวันที่ 17
ตุลาคม พ.ศ. 2515 อู๋ ทะ วิน และโบ เล็ด ยา ได้เชิญผู้สื่อข่าวต่างประเทศในประเทศไทย (แต่
ไม่ได้เชิญผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทย) ไปเยี่ยมค่ายกำลังของตนแห่งหนึ่งที่ชายแดนไทย – พม่า
ใกล้เมียวดี

เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือกราบเรียน
หัวหน้าคณะปฏิวัติพร้อมให้ข้อสังเกตไปว่า การแถลงข่าวของทางการพม่าพาดพิงถึงประเทศ
ไทยในครั้งนี้ได้รับการแพร่หลายอย่างกว้างขวางอันจะมีผลทำให้ต่างชาติเข้าใจได้ว่าประเทศ
ไทยได้ให้การสนับสนุนพวกกบฏต่อต้านรัฐบาลพม่าซึ่งเป็นการยากที่ทางการไทยจะปฏิเสธข้อ
กล่าวหาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะมีข้อเท็จจริงอยู่ว่าพวกกบฏเหล่านี้ได้ใช้ดินแดนไทยเป็นฐาน
ปฏิบัติการจริง ในกาลข้างหน้าหากประเทศไทยมีความจำเป็นต้องร้องเรียนบ้างว่าประเทศ
เพื่อนบ้านได้ให้ฝ่ายศัตรูใช้ดินแดนดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อไทย ความเห็นอกเห็นใจที่
ประเทศไทยพึงจะได้รับก็จะหมดไป หากมีผู้กล่าวอ้างว่าฝ่ายไทยเองก็เคยได้ยินยอมให้พวก

กบฏของประเทศอื่นมาใช้ดินแดนของไทยเป็นฐานปฏิบัติการเช่นเดียวกันและมีได้ดำเนินการ
ขัดขวางแต่ประการใด

ฉะนั้น กระทรวงการต่างประเทศจึงพิจารณาเห็นว่าจะต้องมีการดำเนินการกับ
พวกกบฏพม่าเหล่านี้อย่างเด็ดขาดและทันที ทั้งนี้ฝ่ายไทยก็มีนโยบายอย่างแน่ชัดในเรื่องนี้อยู่
แล้ว และโดยที่ ฯพณฯ หัวหน้าคณะปฏิวัติได้อนุมัติให้จัดตั้งผู้แทนหน่วยปฏิบัติตามนโยบาย
ของไทยที่มีต่อพม่าภายใต้ความรับผิดชอบของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งมีภาระหน้าที่
รับผิดชอบทางด้านการประสานงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้อยู่แล้ว ดังนั้นจึง
เห็นควรให้คณะหน่วยงานนี้พิจารณากำหนดการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนและเด็ดขาด
(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียนหัวหน้าคณะปฏิวัติเรื่องทางการพม่าแถลงข่าว
การปราบปรามพวกกบฏกลุ่มอู นู มีความพาดพิงถึงประเทศไทยโดยตรง ที่ กต.
0305/37290 ลงวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2515)

ในเรื่องเดียวกันนี้ฝ่ายพม่าก็ได้เคยกล่าวพาดพิงถึงประเทศไทยมาก่อนหน้านี้
กล่าวคือ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2515 นายพลซาน ยู ผู้บัญชาการทหารบกและรอง
นายกรัฐมนตรีพม่าได้เดินทางไปเยี่ยมหน่วยทหารส่วนหน้าในเขตเบงกู – โยมาและในโอกาส
ดังกล่าวได้กล่าวถึงกลุ่มที่ดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าว่าที่ฝ่ายกบฏยังสามารถมี
ชีวิตอยู่ได้ถึงขณะนี้ก็เนื่องมาจากประเทศเพื่อนบ้านไม่ดีบางประเทศ (It is due to some
bad neighbouring countries that the insurrection in the country has such an
undesirably long life)

ในประเด็นข้างต้นนี้ทางสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งได้ให้ข้อสังเกตและ
ความเห็นดังต่อไปนี้

“ข้อความตอนที่นายพล ซาน ยู๊ ได้กล่าวว่ากบฏและกลุ่มปฏิบัติการ
เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลยังสามารถมีชีวิตอยู่ได้มาถึงขณะนี้ก็เนื่องมาจากประเทศ
เพื่อนบ้านไม่ดีที่ว่า “ประเทศเพื่อนบ้านไม่ดี” นั้น ถึงแม้จะไม่ได้ระบุชื่อว่าเป็นประเทศ
ไทยโดยตรง จากข้อความที่นายพล ซาน ยู๊ พาดพิงถึงกลุ่มอุ นุ และพรรคพวก ซึ่ง
ทางการพม่าได้แถลงเสมอว่าปฏิบัติการอยู่ในดินแดนไทยย่อมให้เข้าใจได้ว่านายพล
ซาน ยู๊ หมายถึงประเทศไทย โดยปกตินายพล ซาน ยู๊ เป็นคนจริงจัง เป็นคนไม่ชอบ
พูด การที่นายพล ซาน ยู๊พูดตำหนิประเทศเพื่อนบ้าน (ซึ่งในใจคงหมายถึงประเทศ
ไทย) เช่นนั้น ย่อมเป็นการสื่อให้เห็นความรู้สึกของนายพล ซาน ยู๊ เองและของรัฐบาล
พม่าที่มีต่อประเทศไทยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องกลุ่มอุ นุและกบฏอื่นๆ ซึ่งพม่าเชื่อว่ายัง
ปฏิบัติการอยู่ในดินแดนไทย”

(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ที่ 237/2515 ลงวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.
2515)

ฝ่ายรัฐบาลไทยทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทาง
การเมืองและการทหารของกลุ่มอุ นุและพรรคพวกมานานก่อนหน้าที่นายพล ซาน ยู๊ ผู้
บัญชาการทหารบกและรองนายกรัฐมนตรีพม่าจะกล่าวตำหนิและพาดพิงถึงประเทศไทยในปี

พ.ศ. 2515 ดังเป็นที่ประจักษ์ในหนังสือกระทรวงมหาดไทยลงนามโดยพลเอกประภาส จารุเสถียร ถึงจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี รายงานเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของอุ นู และพรรคพวกในไทยเช่นกรณี อุ นู ให้ชาวพม่าที่ลี้ภัยอยู่ในไทยที่อำเภอสังขละบุรี จัดซื้ออาวุธปืนจากตลาดมืดแล้วจัดส่งให้กะเหรี่ยงอิสระกลุ่มกอกูเล โดยมีหัวหน้าไทยใหญ่ กลุ่มหนุ่มศึกหาญเข้าร่วมประชุมด้วย (มีเจ้าหน้าที่ข่าวกรองของรัฐบาลพม่าเข้ามาหาข่าวความเคลื่อนไหวของอุ นู ในเขตด้านเจดีย์สามองค์ซึ่งยอมได้ทราบข่าวนี้เช่นเดียวกับฝ่ายไทย) นอกจากนั้น รายงานของกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ยังได้ระบุว่า เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 พลตรีโบ เลต ยา พร้อมทหารหน่วยจัสแม็ก (Jusmag) 1 นาย(ยศร้อยเอก) และเลขานุการของอุ นู ยังได้เดินทางไปเปิดการฝึกทหารที่ค่ายอำเภอสังขละบุรี มีทหารของสหรัฐฯ เป็นที่ปรึกษา พลเอกประภาส จารุเสถียร ยอมรับว่าการตั้งค่ายฝึกอาวุธของกองกำลังของอุ นู ในไทย ย่อมขัดต่อนโยบายของรัฐบาลไทยและจะกระทบความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับพม่า รวมทั้งมีทหารต่างชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบไปติดต่อขอให้หยุดการฝึกดังกล่าว หากฝ่าฝืนก็จะผลักดันให้ออกนอกประเทศและปลดอาวุธ (หนังสือกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2513)

ในประเด็นเดียวกันนี้ เอกอัครราชทูตพม่าประจำไทยได้เคยเข้าพบ เลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศเพื่อยืนยันบันทึกช่วยจำเพื่อเสนอข้อเท็จจริงให้รัฐบาลไทยทราบ โดยเอกอัครราชทูตพม่ามีความเห็นว่าความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับพม่าจะถูกกระทบกระเทือนก็ต่อเมื่อรัฐบาลไทยยอมให้อู นู ใช้ประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการอันเป็น

ปฏิปักษ์ต่อพม่า ซึ่งเลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศได้ชี้แจงเอกอัครราชทูตพม่าไปว่าไทย
ดำเนินการตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐบาลไทยได้แจ้งกับอู๋ นู ไปแล้วว่าไม่ให้
ดำเนินการใดอันมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า (บันทึกเลขานุการรัฐมนตรี
ต่างประเทศลงวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2513)

นอกจากการชี้แจงของเลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศข้างต้น กระทรวงการ
ต่างประเทศยังได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเรื่องอู๋ นู ลี้ภัยทางการเมืองในไทยว่า จากการที่อู๋
นู และพรรคพวกดำเนินการในไทยอันเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า นั้น กระทรวงการ
ต่างประเทศได้มีหนังสือถึงอู๋ นู เพื่อตักเตือนไปยังชาวพม่าที่ลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในประเทศ
ไทย ให้ระลึกถึงพันธะของพวกเขาที่จะต้องปฏิบัติตามจารีตและประเพณีปฏิบัติระหว่าง
ประเทศ รวมทั้งต้องเคารพต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของไทยที่ยอมให้พวกเขาเข้ามาลี้
ภัยการเมืองในไทยได้ จึงขอให้ยุติการกระทำที่ทั้งนี้เลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศได้รับ
มอบหมายให้ไปพบกับอู๋ นู ที่บ้านพัก เลขที่ 49/4 สุขุมวิทซอย 31 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.
2513 เพื่อส่งมอบหนังสือดังกล่าวให้อู๋ นู (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 23
มีนาคม พ.ศ. 2513)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าอาจเป็นเพราะอู๋ นู เป็นหนึ่งใน 30 สหายร่วมสาบานกับนาย
พลเน วิน และเป็นสหายรุ่นอาวุโส นายพลเน วิน จึงมีความเคารพเป็นการส่วนตัว ทศนะและ
ปฏิกิริยาท่าทีของนายพลเน วิน ต่ออู๋ นู จึงเป็นไปในลักษณะไม่ก้าวร้าวและพยายามเข้าใจ

ไทยตั้งเป็นที่ประจักษ์ในการหารือระหว่างนายพลเน วิน กับพลเอกประภาส จารุเสถียรและพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ในโอกาสที่พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีไปเยือนพม่าระหว่างวันที่ 10 -12 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ซึ่งในโอกาสการหารือดังกล่าวได้มีการพูดถึงเรื่องที่อู๋ นู ลี้ภัยมาอยู่ในประเทศไทย โดยนายพลเน วิน ได้บอกกับพลเอกประภาส จารุเสถียรว่าขออย่าให้ฝ่ายไทยเกิดความกระวนกระวายใจแต่อย่างใด เพราะฝ่ายพม่ามีความเข้าใจดี (หนังสือของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง รายงานผลการหารือระหว่างพลเอกประภาส จารุเสถียรกับนายพลเน วิน ลงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2512)

อย่างไรก็ตามไม่ว่าท่าทีและคำพูดของนายพลเน วิน เกี่ยวกับการเข้ามาลี้ภัยการเมืองในไทยจะมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและทัศนคติประนีประนอมต่อไทยของผู้นำสูงสุดของพม่าแต่ก็ได้หมายความว่านายพลเน วิน มีความอดกลั้นอดทนยินดีที่จะเห็นฝ่ายอู๋ นู และพรรคพวกดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าและไม่สนใจดีว่ารัฐบาลไทยจะจัดการกับอู๋ นู และพรรคพวกอย่างไร ตรงกันข้ามเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่านายพลเน วิน มีวิธีการส่งสัญญาณให้ฝ่ายไทยรู้ว่าฝ่ายพม่าไม่พอใจที่ฝ่ายไทยยังปล่อยให้อู๋ นู และพวกเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่าจากดินแดนไทยมากนักน้อยเพียงใด โดยผ่านการให้สัมภาษณ์และการแสดงทัศนคติในเรื่องนี้จากปากของบรรดาผู้นำคนอื่นๆ (ทั้งของฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน) ของรัฐบาลพม่า อาทิ กรณี พลเอก ซาน ยู่ ผู้บัญชาการทหารบกและรองนายกรัฐมนตรีกล่าววิจารณ์ไทยว่าอยู่เบื้องหลังการสนับสนุนให้อู๋ นู และพวกดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

ในเรื่องเดียวกันนี้สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าได้เคยให้ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อกระทรวงการต่างประเทศอย่างตรงไปตรงมาและอย่างตรงประเด็นมากที่สุด โดยสถานเอกอัครราชทูตได้ให้ความเห็นว่า ถึงแม้ฝ่ายไทยจะแถลงหลายครั้งว่ารัฐบาลไทยไม่มีนโยบายสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือกลุ่มอุ นุ แต่ในความเป็นจริง กลุ่มอุ นุ ก็ยังคงดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าอย่างเปิดเผยในดินแดนไทยและว่าฝ่ายรัฐบาลพม่ามีการข่าวที่ดีและอย่างละเอียดและรวดเร็ว เจ้ากรมข่าวทหารพม่าเคยบอก เอกอัครราชทูตสหรัฐประจำพม่าว่า ทางพม่าทราบกระทั่งชื่อเจ้าหน้าที่อารักขาประจำตัวอุ นุ ที่กรุงเทพฯ ซึ่งในเรื่องนี้ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งได้ให้ความเห็นว่า การที่ฝ่ายอุ นุ ใช้ดินแดนไทยดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่ามาตลอดนั้น จะทำให้พม่าแคลงใจ รัฐบาลไทยและเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ดังนั้นการจะขจัดความระแวงสงสัยของพม่าให้หมดไปจะต้องอาศัยผลปฏิบัติของทางฝ่ายไทยในการควบคุม และป้องกันมิให้อุ นุ และพรรคพวกใช้ดินแดนไทยปฏิบัติการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าเป็นสำคัญมากกว่าการแถลงโต้ตอบหรือการแก้ข้อกล่าวหาโดยวาจาเท่านั้น (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2514)

จากรายงานความเห็นของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งดังกล่าวข้างต้น เป็นผลทำให้กระทรวงการต่างประเทศมีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีขอให้คณะรัฐมนตรีกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติต่ออุ นุ และพรรคพวกโดยกระทรวงการต่างประเทศเห็นว่า

เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะป้องกันมิให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองกระทำการใดๆ อันเป็นภัยอันตราย
ต่อความมั่นคงของอีกประเทศหนึ่งโดยจัดตั้งขบวนการเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศนั้น(หนังสือ
กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2514)

ความจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องอู๋ นุและพรรคพวกหรือเรื่องกบฏชนกลุ่มน้อย
สัญชาติพม่าปฏิบัติการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าโดยข้อเท็จจริงแล้วทางฝ่ายไทยเองก็มีได้
ปฏิเสธว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้เคลื่อนไหวบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-พม่าและฝ่ายพม่าเองก็รู้ดีทั้ง
ตระหนักดีอีกด้วยว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่นโยบายของรัฐบาลไทยเพราะรัฐบาลไทยทุกรัฐบาลก็ได้
แถลงนโยบายและท่าทีของไทยต่อทั้งปัญหาชนกลุ่มน้อยพม่าและต่อปัญหาอู๋ นุและพรรค
พวกอย่างเปิดเผยและชัดเจนมาตลอดยุคสงครามเย็นหากแต่ปัญหาอยู่ที่การทำให้นโยบาย
ของรัฐบาลไทยบังเกิดผลในทางเป็นจริง ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลพม่าเองก็ได้แจ้งให้ผู้นำของไทยรู้
มาโดยตลอดว่าฝ่ายพม่าไม่สงสัยในความจริงใจของผู้นำไทย เพราะเชื่อมั่นว่ากลุ่มผู้นำ
ระดับสูงของไทยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนอู๋ นุและพวกหรือสนับสนุนชนกลุ่มน้อย
และยอมรับว่าปัญหาใหญ่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ระดับล่างของไทยบางคนที่มีส่วนช่วยเหลืออู๋ นุและ
พวกหรือช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า ในประเด็นนี้พลจัตวา
ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศก็ได้เคยแจ้งกับเอกอัครราชทูตพม่า
ประจำไทยว่าเรื่องพวกต่อต้านรัฐบาลพม่าในดินแดนไทยนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมากที่หลบซ่อน
อยู่บริเวณชายแดนแล้วอ้างว่าได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บางท่านของรัฐบาลไทย ซึ่งเป็น

ความเท็จทั้งสิ้น (บันทึกการสนทนาระหว่างพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณกับเอกอัครราชทูต
พม่าประจำไทย ลงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2516)

เมื่อพิจารณาจากคำพูดและความเห็นของบรรดาผู้นำของพม่า

(โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนะของอู เน วิน ผู้นำสูงสุดของพม่า) พอสรุปได้ว่าท่าทีของรัฐบาลพม่า
ตลอด 18 ปี ของปัญหาอู นู (ระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2523) เป็นทัศนะและท่าทีที่บ่งบอกให้
เห็นได้ชัดเจนว่าฝ่ายพม่ามิได้เป็นห่วงเรื่องรัฐบาลไทยยินยอมให้อู นู และพวกลี้ภัยทาง
การเมืองมาอยู่ในประเทศ เพราะรัฐบาลพม่าย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า ฝ่ายไทยอนุญาตให้อู นู
และพวกเข้ามาลี้ภัยทางการเมืองในไทยโดยไทยยึดหลักปฏิบัติในเรื่องนี้ตามหลักประเพณีที่
เป็นสากล นั่นคือ รัฐบาลไทยอนุญาตให้อู นู และพวกลี้ภัยทางการเมืองบนเงื่อนไขว่าอู นู และ
พวกต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับและเงื่อนไขที่รัฐบาลไทยกำหนดกล่าวคือต้องไม่เคลื่อนไหว
ทางการเมืองหรือดำเนินการใดๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าอันเป็นการส่งผลกระทบ
เสียหายแก่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งในเรื่องนี้ข้อเท็จจริงบ่งชี้ชัดว่าอู นู และ
พวกละเมิดเงื่อนไขดังกล่าวมาตลอดเวลาที่ลี้ภัยอยู่ในไทยเป็นผลทำให้รัฐบาลพม่าสงสัยแคลง
ใจในนโยบายและท่าทีของไทยมาตลอด

ความเห็นของนายพลเน วิน นายกรัฐมนตรีและผู้นำสูงสุดของพม่าที่ได้
พูดกับพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ เกี่ยวกับทัศนะของฝ่ายรัฐบาลพม่าต่อปัญหาผู้ลี้ภัยทาง

ทางการเมืองสัญชาติพม่าในประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นทัศนคติอันภาพรวมทัศนคติและท่าที
ของฝ่ายพม่าต่อปัญหาผู้ลี้ภัยการเมืองสัญชาติพม่าในไทย

อู เน วิน นายกรัฐมนตรีพม่าได้พูดถึงพลจัตวาทอมมี คลิฟต์ (อดีตผู้
บัญชาการทหารอากาศพม่า) ซึ่งลี้ภัยไปอังกฤษ สหรัฐฯ และไทย ได้พลอากาศเอกทวี จุลละ
ทรัพย์ช่วยไว้จนมีฐานะดีขึ้น พลจัตวาทอมมี คลิฟต์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงกบฏพม่าในไทยแต่ตอน
หลังย้ายไปอยู่ออสเตรเลีย แต่ยังไม่อยู่อย่างสงบปากสงบคำ แต่พลเอกเน วิน ไม่สนใจเพราะ
พลจัตวาทอมมี คลิฟต์อยู่ห่างพม่าจนไม่อาจก่อความยุ่งยากให้พม่าได้ พลเอกเน วิน ได้กล่าว
กับพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณก่อนอำลากันว่ามีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยบางคนมีบทบาท
พัวพันกับกบฏพม่าแต่ถ้าจะกลับใจ อู เน วิน ก็พร้อมจะให้ความสนทนสมเช่นเดิม ทั้งนี้ อู เน
วิน มิได้ระบุชื่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยคนดังกล่าว (บันทึกการสนทนาระหว่างพลจัตวา
ชาติชาย ชุณหะวัณรัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศกับพลเอกเน วิน นายกรัฐมนตรีพม่า ลง
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516)

ปัญหาการลี้ภัยทางการเมืองของอู นู และพรรคพวกได้เริ่มคลี่คลายไป
ในทางที่มีผลช่วยลดระดับของความระแวงแคลงใจที่รัฐบาลพม่ามีต่อไทยมาตั้งแต่ พ.ศ.
2505 จากเหตุการณ์เกี่ยวกับนาย โบ มู อ่อง อดีตรัฐมนตรีกลาโหมสมัยรัฐบาลอู นู (และเป็น
หนึ่งใน 30 สหายหรือ 30 comrades ของอู เน วิน) ที่หลบหนีการจับกุมของนายพลเน วิน
เข้ามาในไทย แต่ต่อมาได้เดินทางกลับไปพม่าเพื่อเข้ามอบตัวต่อทางการพม่า โดยคำแนะนำ

ของรัฐบาลไทยเนื่องจากฝ่ายไทยต้องการให้รัฐบาลพม่าเลิกระวางสงสัยไทย โดยมีรายงาน
ข่าวว่าโบ มุ อ่อง ไม่ถูกจับกุมขังหรือต้องรับโทษอะไร ซึ่งข่าวนี้ทำให้สถานเอกอัครราชทูตไทย
ประจำพม่า มีความเห็นว่ามันจะเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า เป็นการแสดงให้เห็นว่า
ฝ่ายไทยได้เริ่มปฏิบัติตามความเข้าใจระหว่างประเทศทั้งสอง อันเป็นผลมาจากการไปเยือน
พม่าของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยเมื่อ มกราคม พ.ศ. 2520 (หนังสือของสถานเอกอัครราชทูต
ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2520)

อดีตนายกรัฐมนตรีอุ นู ได้เดินทางกลับพม่าเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.

2523 ตามคำเชิญของประธานาธิบดีอู เน วิน เป็นการกลับไปพม่าตามประกาศกฤษฎีกา
โทษกรรมนักโทษการเมืองและนักโทษอาญาของรัฐบาลพม่าและเพื่อรับ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของพม่า

ในเรื่องดังกล่าวข้างต้นสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่ามีข้อสังเกตว่า
การเดินทางกลับพม่าของอุ นู ผิดกับกรณีของโบ มุ อ่อง(อดีตรัฐมนตรีกลาโหมของรัฐบาลอุ
นู) กล่าวคือ อุ นู กลับพม่าโดยการเชิญของประธานาธิบดีอู เน วิน ซึ่งนับเป็นการให้เกียรติ
อย่างสูง ส่วนโบ มุ อ่องนั้นเดินทางกลับในฐานะผู้ได้รับอภัยโทษตามประกาศนิรโทษกรรม

ประธานาธิบดีอู เน วิน ได้จัดเลี้ยงต้อนรับให้ผู้ที่กลับใจมาสวมักัดต่อรัฐบาล
พม่า โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอดีตนายกรัฐมนตรีอุ นู มีอดีตผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่าเข้า

มาสวามีภักดีตามกฎหมายนิรโทษกรรมของประธานาธิบดีเน วิน รวม 1,400 คน (หนังสือ
กระทรวงการต่างประเทศถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รายงานสถานการณ์การเมืองพม่า ลง
วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2523)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าเช่นเดียวกับปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า ปัญหาอดีต
นายกรัฐมนตรีอู นู และพรรคพวกลี้ภัยการเมืองในไทยต่างเป็นปัญหาสำคัญยิ่งที่ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า เป็นปัญหาที่ซ้ำเติมความขัดแย้งและความ
คลางแคลงใจสงสัยที่รัฐบาลพม่ามีต่อไทย (ไม่ว่าฝ่ายไทยจะเพียรพยายามยืนยันตอกย้ำและ
ชี้แจงให้ฝ่ายพม่าเห็นถึงนโยบายแน่วแน่และแน่วแน่ชัดของไทยที่ไม่สนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มชน
ส่วนน้อยและกลุ่มอู นู ดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าจากดินแดนไทย) จะแตกต่างกัน
ตรงที่ปัญหาการลี้ภัยการเมืองของอู นู และพรรคพวกมีระยะเวลาเพียง 18 ปี (พ.ศ. 2505 –
2523) และยุติลงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 หลังจากที่รัฐบาลประธานาธิบดีเน วิน
ได้เชิญให้อู นู กลับประเทศพม่าและประกาศกฎหมายนิรโทษกรรมแก่อดีตรัฐมนตรี
พม่า แต่ปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่ายังคงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบและสร้างความระแวง
สงสัยของรัฐบาลพม่าที่มีต่อไทยตราบจนปัจจุบัน

เช่นเดียวกันกับปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าและปัญหาอาชญากรรม ปัญหา
อู นู ลี้ภัยทางการเมืองในไทยเป็นปัญหาที่นอกจากเป็นการเพิ่มความระแวงสงสัยให้กับฝ่าย
พม่าแล้ว ยังเป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องของกลไกและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

ระดับล่าง (ระดับปฏิบัติการบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า) ของหน่วยงานของรัฐบาลไทยที่เกี่ยวข้องที่ไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทั้งสามปัญหาดังกล่าวเป็นผลทำให้นโยบายของรัฐบาลไทยขาดความน่าเชื่อถือ มาเริ่มดีขึ้นและได้รับการแก้ไขควบคุมอย่างเคร่งครัดให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลก็ในสมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

4. ปัญหานักศึกษาพม่าลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง (กันยายน พ.ศ. 2531)

ปัญหาการจลาจลประท้วงของนักศึกษาและประชาชนพม่าทั่วประเทศเริ่มตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2531) เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของเหตุการณ์ 8/8/88 คือวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1988)

การจลาจลประท้วงของนักศึกษา พระสงฆ์และประชาชนพม่าที่ได้มีขึ้นตามเมืองใหญ่ๆ ของพม่าได้นำไปสู่การเผาบ้านเผาเมืองมีการฆ่าทหาร ตำรวจ และปิดมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ เป็นผลทำให้มีผู้เสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 1,000 คน

สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นชนวนให้เกิดการจลาจลต่อต้านรัฐบาลของนายพลเน วิน อย่างรุนแรงทั่วประเทศ กล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุที่มาจากปัจจัยภายในของ

พม่าเองเป็นสำคัญ กล่าวคือจากความขัดแย้งภายในศูนย์อำนาจของระบอบเผด็จการทหารของพม่ามีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ประชุมคณะกรรมการพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Party Program หรือ BSPP) ได้มีมติเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 แต่งตั้งอู เส่ง ลวิน (ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดและได้รับความไว้วางใจจากอู เน วิน ผู้นำสูงสุดของพม่า) เป็นประธานพรรคฯ คนใหม่แทน อู เน วิน ที่ได้ลาออกจากประธานพรรคฯ (23 กรกฎาคม พ.ศ. 2531) และอู ซาน ยู้ ก็ได้ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีและรองประธานพรรคฯ เป็นผลทำให้อู เส่ง ลวิน สามารถดำรงตำแหน่ง 3 ตำแหน่งในเวลาเดียวกัน คือ เป็น ประธานพรรคฯ เลขาธิการพรรคฯ และเป็นประธานาธิบดีพม่า นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ การเมืองพม่าหลังได้รับเอกราชแล้ว

เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 มีประกาศจากทางการพม่าให้อู เส่ง ลวิน เป็นประธานาธิบดีและประธานสภามন্ত্রীแห่งรัฐ (ทำหน้าที่เป็นคณะรัฐมนตรี) ให้อู ตุน ติน เป็นนายกรัฐมนตรี ให้อู เย กอง เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ พลเอกจ่อ ติน เป็นเลขาธิการสภามंत्रीแห่งรัฐ พลเอกซอ หม่อง เป็นรัฐมนตรีกลาโหมและให้พลโทตาน ช่วย เป็นรัฐมนตรีช่วยกลาโหม โดยให้หม่อง หม่อง ข่า พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ความเปลี่ยนแปลงในสมการอำนาจทั้งในพรรคและในรัฐบาลดังกล่าวได้สร้างความแตกแยกในระบอบเผด็จการทหารพม่าอย่างรุนแรงมีผู้ไม่เห็นด้วยกับอู เส่ง ลวิน มาก เช่น พลเอกจ่อ ติน พลเอกซอ หม่อง ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลโทตาน ช่วย ผู้

ปัญหาการทหารบก เป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับอู เส่ง ลวิน และกลุ่มที่สนับสนุนอู เส่ง ลวิน (ซึ่งรวมถึงอู เน วิน) เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การประกาศจับกุมกลุ่มผู้ต่อต้านความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เช่น จั๊บกุม พลเอกติน อู อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด โบ ยัน แนน ประธานกลุ่มปฏิวัติผู้รักชาติ หม่อง หม่อง ซ่า อดีตนายกรัฐมนตรื พลจัตวาอ่อง จี อดีตรองผู้บัญชาการทหารบก เป็นต้น จนเกิดจลาจลทั่วกรุงย่างกุ้งและเมืองใหญ่ของพม่า (เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2531) ทำให้รัฐบาลพม่าประกาศเคอร์ฟิว (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2531)

สถานการณ์ลุกลามทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย กระทรวงการต่างประเทศพม่ามีหนังสือลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2531 แจ้งให้บุคคลในคณะทูตระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและสถานเอกอัครราชทูตไทยได้มีโทรเลขถึงกระทรวงการต่างประเทศขออนุมัติให้บุคคลในครอบครัวของข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไทยเดินทางกลับประเทศไทยชั่วคราว รัฐบาลพม่าประกาศกฎอัยการศึกตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2531 และประกาศห้ามออกนอกบ้านในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นไป มีนักศึกษา พระสงฆ์และประชาชนหลายหมื่นคนออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาล อู เส่ง ลวิน (โทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2531)

วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2531 อู เส่ง ลวิน ประธานพรรคฯ ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (BSPP) ประธานสภามนตรืแห่ง

รัฐและประธานาธิบดี (รวม 3 ตำแหน่งพร้อมกัน) และ ดร. หม่อง หม่อง ได้รับแต่งตั้งเป็น
ประธานาธิบดีและประธานพรรคฯ มีอู เอ โก เป็นรองประธานาธิบดี(วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.
2531) ทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนยุติการประท้วง แต่เรียกร้องให้
ปล่อยตัวพลจัตวา ติน อู และพลจัตวาออง จี อติตรองนายกรัฐมนตรี จนมีผลทำให้รัฐบาล
พ่ายกเลิกกฎอัยการศึกและออกคำสั่งถอนทหารกลับที่ตั้งเดิม ปล่อยผู้ถูกจับกุมในเหตุการณ์
ประท้วงทั้งหมด

วิกฤตการเมืองพม่าสิงหาคม 2531 เป็นเหตุการณ์ที่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อ
การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนางออง ซาน ซู จี โดยเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531
ออง ซาน ซู จีได้ปราศรัยกับประชาชนร่วมกับพลเอกติน อู อดีตผู้บัญชาการทหารบก มี
ใจความสำคัญคือให้มีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวและให้ ดร. หม่อง หม่อง ลาออกจากตำแหน่ง
ประธานาธิบดีและให้ยกเลิกระบบพรรคเดียว ยกเลิกพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (BSPP)
(โทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2531) การ
ปราศรัยของออง ซาน ซู จี ในครั้งนี้มีประชาชนเข้าฟัง 1 ล้านคน (โทรเลขของสถาน
เอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2531) นอกจากนั้นพลจัตวาออง จี
เขียนจดหมายเปิดผนึก 2 ฉบับถึงอู เน วิน ดำเนินการบริหารประเทศที่ล้มเหลวของรัฐบาล

อย่างไรก็ตามบรรยากาศประชาธิปไตยในพม่ามีอายุสั้นมากเพียงเดือนกว่า
เท่านั้น เนื่องจากในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2531 พลเอกชอ หม่อง ได้ทำรัฐประหารโดยอ้าง

สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศ แต่กลุ่มผู้ทำรัฐประหารครั้งนี้ก็ยังคงเป็นกลุ่มนายทหารที่มีความใกล้ชิดและภักดีต่อกองพลเน วิน และได้ทำการปราบปรามจับกุมขังนักศึกษา พระสงฆ์และประชาชนหลายร้อยคนอย่างรุนแรง

คณะรัฐประหารได้ใช้ชื่อคณะกรรมการฟื้นฟูความสงบเรียบร้อยแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council หรือ SLORC) เป็นองค์กรบริหารประเทศพม่า โดยพลเอกชอ หม่อง ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐบาลทหารโดยไม่มีประธานาธิบดีพลเอกชอ หม่อง เองควบคุมตำแหน่งคือนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรีต่างประเทศ เปลี่ยนชื่อพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าหรือ BSPP เป็นพรรคสามัคคีแห่งชาติ (National Unity Party หรือ NUP) เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2531 มีอุ ทา จ่อ เป็นประธานพรรค (อ้างแล้ว)

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2531 มีพรรคการเมืองจดทะเบียนตั้งพรรคใหม่ร่วม 148 พรรค พรรคที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุดคือพรรคสันนิบาตแห่งชาติ (National League for Democracy หรือ NLD) มีพลจัตวาอ่อง ยี เป็นประธาน พลเอกติน อู เป็นรองประธานและนางออง ซาน ซู จี เป็นเลขาธิการและโฆษกพรรคมีสมาชิกในกรุงย่างกุ้ง ประมาณ 2 สองแสนคนและทั่วประเทศประมาณ 1 ล้านคน

ภายหลังการปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างรุนแรงโดยรัฐบาลทหารของพลเอกชอ หม่อง มีนักศึกษาหลบหนีไปอาศัยอยู่กับบรรดาชนกลุ่มน้อย 9,000 คน (รัฐบาลพม่าอ้างว่ามีแค่ 3,000 คน ส่วนวงการทูตตะวันตกเชื่อว่ามีถึง 6,000 คน) โดยไปอยู่กับกลุ่มกะเหรี่ยง 4,000 คน ที่เหลือหลบไปอยู่กับกลุ่มสหภาพวิวัติไทยใหญ่ กลุ่มมอญอิสระ และกลุ่มกะยาอิสระ พรรคคอมมิวนิสต์พม่าเสนอให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธ แต่ฝ่ายนักศึกษาพม่าได้ปฏิเสธไป ระหว่างวันที่ 14 - 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 มีการจัดตั้งพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยพม่า (Democratic Alliance of Burma หรือ DAB) โดยมีนายพลโบ เมียะ เป็นประธานมีทิน หม่อง วิน เป็นเลขาธิการ มีกองบัญชาการที่ค่ายคะเลเต ตรงข้ามบ้านแม่สลิด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก (ข้างแล้ว)

เกี่ยวกับนโยบายและปฏิบัติการทำทั้ของรัฐบาลไทยต่อเหตุการณ์หลังการรัฐประหารในพม่าของพลเอกชอ หม่อง กล่าวได้ว่าในระดับรัฐบาลนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่า รัฐบาลไทยได้แสดงท่าทีไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภายในของพม่า โดยยังคงยึดถือนโยบายเสริมสร้างความสัมพันธ์กับพม่าและยืนยันไม่ให้การสนับสนุนกบฏชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ภายหลังการรัฐประหารแล้ว รัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่ายังคงมีการติดต่อสัมพันธ์ตามปกติ ผ่านสถานเอกอัครราชทูตทั้งสองโดยไทยให้การรับรองพม่าในฐานะรัฐ

ส่วนการที่มีนักศึกษาพม่าหลบหนีเข้ามาในเขตไทยนั้นรัฐบาลพม่าได้แจ้งต่อฝ่ายไทยให้เจ้าหน้าที่ไทยบริเวณชายแดนช่วยแนะนำให้นักศึกษาพม่าเดินทางกลับภูมิลำเนาของตนภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2531 โดยพม่าได้จัดตั้งศูนย์แรกรับตัวนักศึกษาตามแนวชายแดนในเขตพม่า 27 จุด ซึ่งในเรื่องนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ว่าให้กระทรวงการต่างประเทศแจ้งให้ทางการพม่าทราบถึงนโยบายของไทยที่อนุญาตให้นักศึกษาพม่าเข้ามาพักพิงในดินแดนไทยเป็นการชั่วคราว หากนักศึกษาคนใดประสงค์จะกลับบ้านโดยสมัครใจก็ให้เร่งดำเนินการรับตัวนักศึกษาพม่ากลับประเทศโดยเร็วและไม่มีการเอาผิด สำหรับในระดับท้องถิ่นทางการไทยได้ปิดพรมแดนด้านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2531 เพื่อป้องกันการอพยพของราษฎรพม่า และป้องกันราษฎรไทยที่อาจได้รับอันตรายจากเหตุการณ์ในพม่า แต่ต่อมาก็ได้เปิดพรมแดนตามปกติในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2531 เนื่องจากการขอรับรองจากราษฎรพม่า (เอกสารของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ คณะที่ปรึกษาการข่าว ธันวาคม พ.ศ. 2531)

เอกสารของคณะที่ปรึกษาการข่าวข้างต้น ซึ่งได้วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ในพม่าหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง(ระหว่างมีนาคม -ตุลาคม พ.ศ. 2531) โดยให้ความเห็นว่า ทางด้านการเมืองพม่าจะกระชับความสัมพันธ์กับไทยในทุกด้านหลังพลเอกชอ หม่อง เข้าบริหารประเทศพม่า และว่าพม่าน่าจะหวังการสนับสนุนจากไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรับรองสถานภาพของรัฐบาลพลเอกชอ หม่อง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งไทยน่าจะแสวงประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างกัน ตลอดจนแก้ปัญหาที่มีอยู่กับพม่าโดยระมัดระวังมิให้กลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า (ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มการเมืองอื่นๆ ที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า) ตลอดจนสื่อมวลชนต่างประเทศใช้ไทยเป็นศูนย์กลางและเวทีการเมืองในการดำเนินการต่อต้านรัฐบาลพม่า (เพ็งอ้าง)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า แม้ว่าความเห็นในเอกสารของคณะที่ปรึกษาการข่าวดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นได้ว่าคณะที่ปรึกษาการข่าวตระหนักดีว่ารัฐบาลพม่าหลังการปฏิวัติของพลเอกชอ หม่อง ตกอยู่ในฐานะลำบาก เพราะถูกกดดันและโดดเดี่ยวโดยประชาคมระหว่างประเทศ(กลุ่มประเทศตะวันตกเป็นสำคัญ) อีกทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าว่าการปราบปรามนักศึกษาและประชาชน(สิงหาคม พ.ศ. 2531)และการรัฐประหาร(กันยายน พ.ศ. 2531)จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อไทยในหลายด้าน แต่เอกสารของคณะที่ปรึกษาการข่าวเพียงแต่ให้ความเห็นว่าฝ่ายไทยน่าจะพิจารณาใช้วิกฤตการณ์พม่าให้เป็นโอกาสเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในทางที่ให้ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย แต่ได้ละเว้นที่จะระบุว่าฝ่ายไทยควรดำเนินการอย่างไรและควรมียุทธศาสตร์เพื่อการนี้อย่างไรจึงจะตอบสนองผลประโยชน์ของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อให้ฝ่ายพม่าตอบสนองไทยทั้งในด้านวาทะและการปฏิบัติ เอกสารดังกล่าวมิได้มีการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ความไม่สงบในพม่าหลังการรัฐประหารกันยายน พ.ศ. 2531 อย่างเป็นระบบ มิได้ศึกษาและพิจารณาอย่างรอบด้านเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งของรัฐบาลพม่า (หลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง) ทั้งมิได้พิจารณาจุดอ่อน จุดแข็งของไทยในช่วงดังกล่าว เป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงพื้นฐานเป็นการเสนอความเห็นในเชิงพรรณนามากกว่าด้านอื่น

ในด้านนโยบายท่าทีและการดำเนินการของรัฐบาลไทยต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่าดังกล่าว ในภาพรวมกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทยที่ได้ประกาศอย่างเปิดเผยมาตลอดยุคสงครามเย็น กล่าวคือระมัดระวังที่สุดที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของพม่าและจากเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าช่วงระหว่างสิงหาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2531 รัฐบาลไทยก็ได้พยายามรักษาความสัมพันธ์ปกติกับรัฐบาลพม่าด้วยการให้ความร่วมมือกับฝ่ายพม่าเท่าที่พึงกระทำได้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือสถานการณ์เลวร้ายในพม่ามีโอกาสกลับสู่ภาวะปกติในโอกาสแรกและเพื่อลดผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยและลดความไร้เสถียรภาพบริเวณชายแดนไทย – พม่า ตลอดจนให้ความช่วยเหลือนักศึกษาพม่าที่หลบหนีภัยมาอยู่ฝั่งไทย ตามหลักปฏิบัติสากลและเหตุผลด้านมนุษยธรรมเป็นสำคัญ ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่ทางฝ่ายรัฐบาลพม่าแจ้งขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่ไทยช่วยชี้แนะให้นักศึกษาพม่าที่หลบหนีเข้ามาในไทยได้เดินทางกลับพม่า ซึ่งในเรื่องนี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ) ได้มีบัญชาให้กระทรวงมหาดไทยให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายพม่าขอมา หรือต่อมารกรณีรัฐบาลพม่าขอความร่วมมือเพิ่มเติม โดยขอให้ทางการไทยพิจารณาระับการผลักดันนักศึกษาพม่ากลับไปยังพม่าและขอให้ฝ่ายไทยให้ที่พักพิงชั่วคราวแก่นักศึกษาพม่า เนื่องจากฝ่ายพม่าเกรงว่านักศึกษาพม่าจะกลับไปอยู่กับชนกลุ่มน้อยและว่ารัฐบาลพม่าจะส่งเครื่องบินมารับนักศึกษาพม่าที่สมัครใจกลับโดยไม่เอาผิดกับนักศึกษาพม่าซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้ให้ความร่วมมือตามคำขอของรัฐบาลพม่าโดยรัฐบาลไทยได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 เห็นชอบให้นักศึกษา

พม่าเข้ามาพักพิงในเขตไทยเป็นการชั่วคราวและจะแจ้งให้ฝ่ายพม่าทราบเมื่อมีนักศึกษา
ประสงค์จะเดินทางกลับด้วยความสมัครใจให้ฝ่ายพม่าทราบ (เอกสารคณะที่ปรึกษาการข่าว
สำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531) หรือกรณี ดร. อุ โก ฮอ อติต
เอกอัครราชทูตพม่าประจำกรุงเทพฯ มาพบเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่า เมื่อวันที่ 2 กันยายน
พ.ศ. 2531 โดยแจ้งแก่เอกอัครราชทูตไทยว่าตนเป็นสมาชิกสันนิบาตเพื่อประชาธิปไตยและ
สันติภาพที่มีอดีตนายกรัฐมนตรีอุ นู เป็นประธานและที่มาพบก็เพื่อมอบสำเนาจดหมายถึง
ดร. หม่อง หม่อง ประธานาธิบดีพม่าเรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวที่เป็น
ประชาธิปไตยและให้มีระบบหลายพรรคการเมือง พร้อมกับแจ้งว่าตนยินดีจัดให้
เอกอัครราชทูตไทยได้พบกับอุ นู ซึ่งเรื่องนี้เอกอัครราชทูตไทยก็ได้ตอบชี้แจงไปว่าไทยมี
นโยบายชัดเจนมาตลอดว่าไม่ต้องการแทรกแซงในปัญหาภายในของพม่าจึงไม่สามารถติดต่อกับ
กับอุ นู ได้ (โทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2531)

เกี่ยวกับการมองปัญหาความไม่สงบในพม่าหลังการปราบปรามนักศึกษา
และประชาชน(สิงหาคม พ.ศ. 2531) และการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง(กันยายน พ.ศ.
2531) ของกระทรวงการต่างประเทศไทย ซึ่งกล่าวได้ว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดด้านการชี้แนะ
และชี้ขาดด้านนโยบายในระยะแรกของเหตุการณ์ไม่สงบ(สิงหาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2531)
เมื่อพิจารณาจากเอกสารรายงานทั้งของสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าและจากบันทึก
ภายในของกรมการเมืองกระทรวงการต่างประเทศ เป็นที่ประจักษ์ว่านอกเหนือจากการ
รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าตลอดจนปฏิบัติการทำที่ของต่างประเทศต่อ

เหตุการณ์ดังกล่าว ยังไม่มีข้อความใดๆ ที่จะเป็นการบ่งบอกให้เห็นได้ว่ารัฐบาลไทยมีนโยบาย และยุทธศาสตร์เพื่อปกป้องและขยายผลประโยชน์ที่ไทยพึงได้จากเหตุการณ์ไม่สงบในพม่า และเพื่อให้พม่าร่วมมือกับไทยแก้ปัญหาต่างๆ บริเวณชายแดนไทย – พม่า บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะมีก็เพียงการแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนของ เหตุการณ์ผันผวนในพม่าและการเน้นเรื่องความจำเป็นที่จำเป็นต้องมีการติดตามสถานการณ์ อย่างใกล้ชิดพร้อมกับข้อกังวลว่าหากพม่าหันเหไปทางซ้ายจัด จะเป็นอันตรายต่อประเทศไทย อย่างแน่นอน (หนังสือสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง รายงานสถานการณ์ในพม่า หลังการรัฐประหาร ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531)

เป็นที่น่าสังเกตคือรายงานของกระทรวงการต่างประเทศถึงสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีเรื่องสถานการณ์ในพม่าหลังการรัฐประหารกันยายน พ.ศ. 2531 ที่อาจส่งผลกระทบต่อไทย รายงานดังกล่าวมีความเห็นว่ากลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่ายังไม่สามารถรวมตัว กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าได้ เป็นผลทำให้ฝ่ายรัฐบาลทหารพม่ามี ความได้เปรียบ จึงยังไม่ประกาศกำหนดเวลาการเลือกตั้งทั่วไปในอนาคตและการระงับ ความช่วยเหลือของกลุ่มประเทศตะวันตกทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อสถานะเศรษฐกิจของ พม่า ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศซื้อสินค้าที่จำเป็น ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จากท่าทีของกลุ่มประเทศตะวันตกอาจทำให้รัฐบาลทหารพม่าไม่มีทางเลือก และหันหน้าไป ขอความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์เป็นการทดแทน ซึ่งก่อนหน้านี้ประเทศเชค โกลโลวาเกีย เยอรมันตะวันออกก็ให้ความช่วยเหลือพม่าอย่างมาก ดังนั้น หากปล่อยให้กลุ่ม

ประเทศคอมมิวนิสต์สามารถเข้าไปมีอิทธิพลในพม่าได้ ก็จะมีผลกระทบต่อไปในอนาคต ในตอนท้ายรายงานนี้ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผลกระทบอีกประการหนึ่งคือ รัฐบาลหรือองค์กรเอกชนนอกประเทศไทยอาจมุ่งหวังใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าหรือช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่า ซึ่งจะทำให้ไทยอยู่ในฐานะลำบากและความสัมพันธ์ไทย – พม่า ย่อมจะถูกระทบกระเทือน (รายงานกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2531)

รายงานดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นได้ว่าในช่วงปีแรกของเหตุการณ์ไม่สงบในพม่า (ระหว่างสิงหาคม พ.ศ. 2531 - 2532) เป็นช่วงที่รัฐบาลไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ต่อปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองในพม่าอย่างแน่ชัด ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาของการเฝ้าติดตามพัฒนาการความผันแปรของสถานการณ์อย่างใกล้ชิดโดยยึดถือและปฏิบัติตามนโยบายหลักของไทยในเรื่องการไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของพม่า เพื่อมิให้สถานการณ์ความไม่สงบในพม่าลุกลามบานปลายส่งผลกระทบต่อไทยมากกว่าที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของยุคสงครามเย็น (ปัจจัยภายนอก) ยังคงมีมากเหนือกรอบความคิดด้านการมองปัญหาระหว่างประเทศ และการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าช่วงสิงหาคม พ.ศ. 2531- 2532 กล่าวคือไทยยังคงมองว่าระบบสังคมนิยมพม่าไม่ได้แตกต่างจากระบบคอมมิวนิสต์ ทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายต่างประเทศพม่าที่ยึดการไม่ฝักใฝ่กับกลุ่มใดอย่างเคร่งครัด แต่จะอยู่ข้างหลักการที่ถูกต้อง (อาทิ ที่มีอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติและ

กฎหมายระหว่างประเทศ) ตลอดจนไทยมิได้คำนึงหรือให้ความสำคัญกับอิทธิพลของลัทธิ
ชาตินิยมของพม่าและนโยบายต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศโดยพม่าเป็นประเทศแรก
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกาศกฎหมายที่ระบุว่าพรรคคอมมิวนิสต์พม่าเป็น
พรรคการเมืองที่ผิดกฎหมาย อีกทั้งมิได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์
(Geopolitical Factor) ที่มีต่อนโยบายต่างประเทศของพม่าที่มีผลทำให้พม่าจำเป็นต้อง
รักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนไว้ ทั้งที่พม่าตระหนักดีว่าจีนให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์
(โดยรัฐบาลจีนจะอ้างว่าเป็นเรื่องระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐบาล
จีนมิได้เกี่ยวข้อง) นอกจากนั้นกลุ่มผู้นำพม่าก็ได้เคยแสดงทัศนคติในหลายโอกาสให้กลุ่มผู้นำ
ฝ่ายไทยได้รู้และเข้าใจในนโยบายต่างประเทศของพม่าและเหตุผลที่พม่าไม่สนับสนุนลัทธิ
คอมมิวนิสต์ ทั้งไม่มีวันที่จะเป็นคอมมิวนิสต์ตลอดจนได้อธิบายให้ฝ่ายไทยทราบเหตุผลทำไม
พม่าจึงต่อต้านคัดค้านการรุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาโดยเวียดนาม ดังนั้นการมอง
และวิเคราะห์ปัญหาความไม่สงบในพม่าหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง (กันยายน
พ.ศ. 2531) ของไทยจึงถูกตีกรอบโดยอิทธิพลของยุคสงครามเย็นอยู่มาก เป็นการมองที่ไม่ได้
มีผลช่วยให้ไทยเห็นถึงผลประโยชน์แท้จริงของไทยและเป็นอุปสรรคต่อการมีนโยบายเพื่อใช้
ประโยชน์จากวิกฤตการณ์พม่าเป็นโอกาสแก่ไทย

กระทรวงการต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและชี้นำในการปรับ
นโยบายและท่าทีของไทย(หลังจากที่มีท่าทีแบบเพียงติดตามเฝ้ามองเหตุการณ์ในพม่ามา
ตลอดพ.ศ. 2531) ต่อปัญหาเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าโดยมีเหตุการณ์หลายด้านตั้งแต่

สิงหาคมพ.ศ. 2531 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2532 ที่มีผลก่อดันรัฐบาลไทยจำเป็นต้องหันมา
ทบทวนและพิจารณาอย่างจริงจังเกี่ยวกับความจำเป็นต้องมีจุดยืนแนชัดและจำเป็นต้องปรับ
นโยบายของไทย เพื่อให้ไทยได้ประโยชน์มากที่สุดเท่าที่สถานการณ์จะอำนวยและเพื่อเป็น
การปกป้องความมั่นคงไทย เป็นการยอมรับการมีท่าทีแบบ wait and see ไม่สามารถ
ตอบสนองผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของไทยได้

สำหรับเหตุการณ์ต่างๆ หลายด้านที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างสิงหาคมพ.ศ.
2531 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2532 นอกจากแรงกดดันที่มาจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ด้าน
อย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลของกลุ่มประเทศตะวันตกและจากสื่อมวลชนทั้งภายในและภายนอก
ประเทศตลอดจนจากขบวนการนิสิต นักศึกษาในประเทศและองค์กรเอ็นจีโอทั้งภายในและ
ภายนอกประเทศที่ล้วนกล่าวหาตำหนิรัฐบาลไทยว่าเข้าข้างฝ่ายรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าจน
กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ที่รัฐบาลทหารพม่าได้กักบริเวณนางออง ซาน ซู จี และพลเอกติน อู
(ประธานพรรคสันนิบาตเพื่อประชาธิปไตยหรือ NLD) เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 โดย
อ้างว่าบุคคลทั้งสองทำลายความสามัคคีในชาติทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างกองทัพพม่า
กับประชาชนเปรียบเสมือนเป็นเหตุการณ์สำคัญล่าสุดที่บีบให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องปรับ
นโยบายและมีจุดยืนชัดเจนกว่าที่ผ่านมา(โทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลง
วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 รายงานเหตุการณ์ในพม่าหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ
หม่อง)

จากเหตุการณ์การกักบริเวณนางออง ซาน ซู จี และพลเอกติน อู ดังกล่าว
ข้างต้นบวกกับแรงกดดันจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่องเป็นผลทำให้กอง
เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ของกระทรวงต่างประเทศเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่
รัฐบาลไทยต้องมีปฏิกิริยาต่อรัฐบาลพม่า เพราะไทยถูกตำหนิมามากแล้วว่าเข้าข้างฝ่ายเผด็จ
การทหารพม่าและมองว่าสถานการณ์เลวร้ายในพม่าจะไม่ยุติลงได้ง่ายๆ จำเป็นที่ไทยต้อง
เตรียมท่าทีไว้เพื่อปกป้องผลประโยชน์และความมั่นคงของไทยเป็นสำคัญ ความเห็นดังกล่าว
ได้นำไปสู่การกำหนดท่าทีและแนวปฏิบัติของไทยต่อรัฐบาลพม่าขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้อง
กับภาวะวิสัยที่ปรากฏทั้งในพม่าและในไทย

ดังนั้นเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2532 กองเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง
จึงได้จัดทำบันทึกกองเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้หัวข้อเรื่อง สถานการณ์ภายใน
พม่าและท่าทีของรัฐบาลไทย โดยมีความเห็นและข้อเสนอเพื่อการปรับนโยบายและท่าทีของ
ไทย สรุปได้ดังนี้

- 1) นับตั้งแต่เหตุการณ์ไม่สงบในพม่าปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ฝ่ายไทย
ได้รับการโจมตีจากกลุ่มประเทศตะวันตกและองค์กรสิทธิมนุษยชนทั้ง
ภายในและภายนอกประเทศตลอดจนจากสื่อมวลชนไทยและ
ต่างประเทศ จึงน่าจะเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดท่าทีและแนวปฏิบัติ
ของไทยต่อรัฐบาลทหารพม่าเสียใหม่ การคงความสัมพันธ์ของไทยต่อ

พม่าในลักษณะเดิมก็จะนำมาซึ่งการถูกโจมตีเพิ่มขึ้น โดยฝ่ายไทยไม่สามารถมีเหตุผลที่จะลบล้างได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ทางการไทยควรมีความระมัดระวังและใช้ความแนบเนียนในการติดต่อกับฝ่ายพม่า รวมทั้งลดการเดินทางไปเยือนพม่าของคณะทางการไทยในช่วงระยะนี้ จนกว่าเหตุการณ์ในพม่าจะคลี่คลาย

- 2) นโยบายของไทยต่อพม่าคือต้องการให้พม่ามีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และเป็นเพื่อนบ้านที่ดีของไทย แม้ว่าประชาคมระหว่างประเทศยังไม่ยอมรับรัฐบาลพม่า (รัฐบาลหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง) แต่ไทยมีความจำเป็นต้องคบค้าสมาคมกับพม่าเพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงบริเวณชายแดนไทย – พม่าและการสนองตอบนโยบายด้านเศรษฐกิจของไทย
- 3) ไทยเห็นว่าการกดดันพม่าให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวอาจทำให้พม่าไม่มีทางเลือกและยังมีผลกระทบต่อประชาชนพม่าโดยรวม ซึ่งฝ่ายไทยควรเข้าไปช่วยพม่าให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอันจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาทางการเมืองของพม่า
- 4) การที่ไทยมีนโยบายคงความสัมพันธ์กับพม่าได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่นักศึกษาและประชาชนพม่าโดยแสดงปฏิกิริยาต่อต้านการเยือนพม่าของคณะผู้แทนไทยคณะต่างๆ ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งได้เคยมีข้อสังเกตว่าทางการพม่าได้ใช้ประโยชน์ด้าน

ประชาสัมพันธ์จากการเยือนพม่าของคณะผู้แทนต่างๆ จากไทย ทำให้ฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าได้รับประโยชน์เต็มที่แต่ได้เพิ่มความไม่พอใจของนักศึกษาและประชาชนพม่าที่มีต่อไทยมากขึ้น

- 5) ไทยไม่ถือว่าระบอบการเมืองการปกครองที่แตกต่างเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพราะเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศแต่หากไทยได้รับผลกระทบที่ทำให้ไทยได้รับความเสียหายเดือดร้อน ไทยก็จำเป็นต้องมีปฏิกริยาให้ฝ่ายพม่ารู้และยุติที่จะสร้างปัญหาให้กับไทย (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2532)

จากข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนพม่าและการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง ตลอดจนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายท่าที และปฏิกริยาของทั้งรัฐบาลพม่าและรัฐบาลไทยที่มีต่อกันและต่อเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2532 พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) การที่รัฐบาลพม่ามีท่าทีตอบสนององความประสงค์ด้านเศรษฐกิจของไทย อย่างเป็นรูปธรรมถือได้ว่าเป็นนโยบายและท่าทีของพม่าที่มาจากภาวะจำยอมเนื่องจากถูกประชาคมระหว่างประเทศ(โดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันตก) ประณาม กดดัน โดดเดี่ยวและตัดความช่วยเหลือตลอดจน

ไม่ให้การรับรองรัฐบาลพม่าหลังการรัฐประหารไม่ใช่เป็นนโยบายและ
ท่าทีที่มาจากความประสงค์อย่างแท้จริง หากแต่มาจากความ
จำเป็นต้องทำทุกอย่างเพื่อให้รัฐบาลทหารพม่าและระบอบการเมืองที่
ทหารพม่าผูกขาดทุกด้านอยู่รอดและอยู่อย่างมั่นคงได้ต่อไป จึง
จำเป็นต้องหันมาพึ่งไทยเพราะปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้ฝ่ายพม่า
ตระหนักดีว่านโยบายและท่าทีของไทยต่อเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าช่วง
ระหว่างพ.ศ. 2531 – 2532 มีความสำคัญยิ่งต่อการทำให้สถานการณ์
คลี่คลายลงได้ หากได้รับความเห็นใจและร่วมมือที่ดีจากฝ่ายไทย

- 2) ฝ่ายพม่ารู้ว่าฝ่ายไทยมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและต้องการขยาย
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับพม่าอย่างเป็นรูปธรรมและ
ต่อเนื่องจึงได้ใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญของนโยบาย
พม่าต่อไทยช่วงพ.ศ. 2531 – 2532 เพื่อดึงดูดความสนใจและความ
ร่วมมือจากไทยในการช่วยคลี่คลายปัญหาความไม่สงบในพม่าแลกกับ
ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการค้าที่ไทยประสงค์มีกับพม่า ซึ่งถือได้
ว่าสมประสงค์แก่ทั้งสองฝ่ายเฉพาะช่วงระยะสั้นเท่านั้น
- 3) เมื่อพม่าสามารถหลุดพ้นจากภาวะถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่าง
ประเทศ รัฐบาลพม่าได้รับการรับรองจากนานาประเทศแล้วได้รับความ
ช่วยเหลืออย่างเต็มที่จากกลุ่มประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นอีกครั้ง ปัจจัย
ไทยก็ค่อยๆ หมดความสำคัญสำหรับพม่าเพราะพม่าที่เริ่มเปิดประเทศ

ปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากขึ้นย่อมมีไฟให้เล่นได้หลายสำหรับไม่มี
แค่สำหรับไทยและสำหรับจีนเท่านั้น

4) ในขณะที่รัฐบาลไทยก็ตระหนักดีว่าสภาพการณ์ในพม่าช่วงพ.ศ. 2531

– 2532 เป็นเงื่อนไขที่เปิดโอกาสอย่างมากให้ฝ่ายไทยหาประโยชน์จาก

การทำให้พม่าหันมาให้ความร่วมมือกับไทยอย่างจริงจังได้เพื่อ

ผลประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ

ที่มีระหว่างกัน บริเวณชายแดนไทย – พม่า ไม่เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

เท่านั้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ไทยพลาดโอกาสดังกล่าวด้วยฝ่ายไทยมี

เป้าประสงค์จำกัดเพียงเพื่อขอความร่วมมือจากฝ่ายพม่าในด้าน

เศรษฐกิจและการค้าเท่านั้นมิได้มียุทธศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อป้อน

ให้พม่าจำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับไทยในปัญหาทุกด้านบริเวณ

ชายแดนไทย – พม่า ความได้เปรียบและโอกาสที่ไทยมีในช่วงนี้จึงหมด

ไปหลังพ.ศ. 2533

5) หลังพ.ศ. 2533 (อันเป็นปีสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น) ปัญหาสำคัญที่เป็น

อุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์อันดีและใกล้ชิดระหว่างไทยกับพม่าก็

ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังตราบจนทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชนกลุ่มน้อย

หรือปัญหายาเสพติดก็ตาม ความระแวง ความคลางแคลงใจที่พม่ามีต่อ

ไทยก็หาได้หมดไปไม่ พม่ายังคงใช้นโยบายเชื่อมโยงปัญหายาเสพติดไว้

กับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยเชื่อมโยงความประสงค์และผลประโยชน์

ด้านเศรษฐกิจของไทยไว้กับปัญหาชนกลุ่มน้อยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง
หากไทยต้องการให้พม่าร่วมมือแก้ปัญหายาเสพติดบริเวณชายแดนไทย
– พม่าหรือต้องการให้พม่าร่วมมือและขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
และการค้าระหว่างกัน ไทยต้องร่วมมือกับพม่าปราบปรามบรรดาชน
กลุ่มน้อยสัญชาติพม่าที่ทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่า

โดยสรุปในยามที่ฝ่ายพม่าตกอยู่ในฐานะลำบาก (อย่างเช่น ช่วงหลังการ
รัฐประหารกันยายน พ.ศ. 2531) ก็จะมีที่ท่าร่วมมือตอบสนองความต้องการของไทยแต่จะมี
ลักษณะเฉพาะกิจเฉพาะคราวและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ตลอดยุคสงครามเย็นพม่าไม่เคยมี
นโยบายหรือท่าทีที่จะเป็นการบ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าพม่าประสงค์มีความสัมพันธ์รอบ
ด้านกับไทยหรือมีความไว้วางใจไทยจนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – พม่า ช่วง 40 กว่าปี
ของยุคสงครามเย็นเป็นความสัมพันธ์ที่สลับกันระหว่างความเป็นปกติกับความไม่ปกติ
มากกว่าเรื่องของความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างกัน

5) ปัญหาของพลก๊กมินตั๋ง (KMT)

เช่นเดียวกับปัญหาอุ นู และและปัญหาการปราบปรามนักศึกษาและ
ประชาชนโดยรัฐบาลทหารพม่า(สิงหาคม พ.ศ. 2531) ปัญหาทหารจีนคณะชาติ(ทหารก๊ก
มินตั๋ง) ที่ตกค้างอยู่ทางตอนเหนือของพม่าติดต่อกับชายแดนพม่า – จีนหลังชัยชนะของการ

ปฏิกิริยาของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พ.ศ. 2492) ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง ถือได้ว่าเป็นอีก ปัญหาสำคัญที่มีส่วนสร้างความคลางแคลงใจและหวาดระแวงของพม่าต่อไทยและ เช่นเดียวกันกับปัญหา อนุ และปัญหานักศึกษาพม่าและประชาชนที่ได้หนีการปราบปรามของ รัฐบาลทหารพม่ามาฝั่งไทย ปัญหาทหารจีนคณะชาติ(ทหารก๊กมินตั๋ง) มิได้เป็นปัญหาที่มี ลักษณะยืดเยื้อไม่สิ้นสุด ดังเช่นปัญหาชนกลุ่มน้อยและปัญหายาเสพติด เนื่องจากการ แก้ปัญหาเป็นที่ยุติลงได้ในที่สุด

ปัญหาทหารจีนคณะชาติเป็นปัญหาที่มีรากเหง้ามาจากสงครามกลางเมือง ในจีน ความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับรัฐบาลก๊กมินตั๋งของเจียง ไคเชค (อิทธิพลของปัจจัยภายใน) และความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับฝ่ายคอมมิวนิสต์จีน (อิทธิพลของปัจจัยภายนอก) ซึ่งจบลงด้วยชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีน เหนือพรรคก๊กมินตั๋งของประธานาธิบดีเจียงไคเชคที่มีสหรัฐฯ สนับสนุนเป็นสาเหตุสำคัญ ประการหนึ่งนำไปสู่นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ทั่วโลกของสหรัฐฯ (นโยบายของ NSC 68 ที่ ฝ่ายสภาความมั่นคงของประธานาธิบดีทรูแมนเสนอให้รัฐบาลสหรัฐฯ ทำการต่อต้านการแพร่ ขยายภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ทั่วโลกเพราะถือเป็นภัยร้ายแรงและศัตรูหมายเลขหนึ่ง ของค่ายโลกเสรี)

ความพ่ายแพ้ของฝ่ายก๊กมินตั๋ง (และของสหรัฐฯ) ได้ทำให้สหรัฐฯ หันมาพึ่งนโยบาย ปิดล้อม/สกัดกั้น (Containment Policy) และการทำสงครามผ่านตัวแทน (Proxy War) หรือ

การสนับสนุนช่วยเหลือประเทศในค่ายโลกเสรีที่ประสบกับภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ สามารถต่อต้านและต่อสู้กับภัยคุกคามดังกล่าวโดยสหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังตลอดจนการมีนโยบายสร้างรัฐบริวารของสหรัฐฯ ในค่ายโลกเสรีทำหน้าที่เป็นตัวแทนของอิทธิพลของสหรัฐฯ ทำการต่อสู้กับค่ายคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็นหรือยุคที่โครงสร้างอำนาจในระบบระหว่างประเทศแบ่งเป็นสองขั้ว (bipolar)

ทหารจีนคณะชาติ(ทหารก๊กมินตั๋ง) ที่หนีฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนมาตกค้าง อยู่ในพม่าตอนเหนือของพม่าหลังชัยชนะของการปฏิวัติพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พ.ศ. 2492) ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของนโยบายทำสงครามผ่านตัวแทนของสหรัฐฯ เป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่ฝ่ายสหรัฐฯ ใช้เพื่อทำสงครามบ่อนทำลายจีนคอมมิวนิสต์จากภายนอก จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ปัญหาก๊กมินตั๋งหลังชัยชนะของการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงกลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพม่าและความสัมพันธ์พม่า – จีน ความสัมพันธ์พม่า – ไทย ตลอดจนระหว่างพม่า – สหรัฐฯ และความเป็นปฏิปักษ์รุนแรงระหว่างจีนกับสหรัฐฯ

นับได้ว่าอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Factor) ปัจจัยโครงสร้างอำนาจยุคสงครามเย็นและความขัดแย้งรุนแรงระหว่างประเทศมหาอำนาจสองค่าย ได้เป็นผลบีบให้พม่าต้องตัดสินใจเลือกที่จะมีนโยบายต่างประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดอย่างเช่น อินเดียในช่วงต้นยุคสงครามเย็น พม่ายุครัฐบาลที่มีอู นู เป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นประเทศที่

มิใช่คอมมิวนิสต์ประเทศแรกในโลกที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตง (พ.ศ. 2492) เพื่อความมั่นคงอยู่รอดของประเทศพม่าท่ามกลางการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างสองค่ายการเมืองในยุคสงครามเย็น โดยตระหนักดีว่าหากพม่าต้องการหลีกเลี่ยงไม่ถูกดึงดูดเข้าไปมีส่วนพัวพันกับความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจของทั้งสองค่าย จำเป็นที่พม่าจำต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาความสัมพันธ์ฉันมิตรกับจีนไว้ให้ได้ ในขณะที่ไทยได้เลือกที่จะสังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรีร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์กับสหรัฐฯ อย่างชัดเจน

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้นเมื่อนำมาพิจารณากับปัญหาทหารจีนคณะชาติ(ทหารก๊กมินตั๋ง) ประมาณ 12,000 คน ที่มีอยู่ทางตอนเหนือของดินแดนพม่าช่วงปี พ.ศ. 2492 มีผลทำให้อิทธิพลของสหรัฐฯ ต่อรัฐบาลอู นู ลดลง ด้วยรัฐบาลอู นู มองว่าทหารจีนคณะชาติที่ยังอยู่ในดินแดนพม่าเป็นผลผลิตของนโยบาย (ที่ผิดพลาด) ของสหรัฐฯ ที่มุ่งใช้ทหารจีนคณะชาติในพม่าเป็นเครื่องมือกดดันรัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนต่อไป ทั้งนี้ ที่นาย Henry B. Day อุปทูตฯ สหรัฐฯ ที่ย่างกุ้งได้ให้ความเห็นคัดค้านรัฐบาลสหรัฐฯ ในเรื่องนี้ โดยเขาเห็นว่านโยบายของสหรัฐฯ ที่นอกจากเป็นการละเมิดอธิปไตยของพม่าแล้วยังเป็นการดำเนินการที่สวนทางกับนโยบายทางการของสหรัฐฯ ที่ได้แถลงไว้ว่าสหรัฐฯ ประารถนาต้องการช่วยให้พม่ามีความมั่นคงภายในและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับความเป็นเอกราชของพม่า นอกจากนี้ช่วงปลายปี พ.ศ. 2496 รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีอู นู ยังได้เรียกร้องกับประธานาธิบดีไอ เซน เฮาท์ ขอให้ฝ่ายสหรัฐฯ ช่วยดำเนินการเอาทหารจีนคณะชาติออกจากดินแดนพม่า เพราะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์จีน – พม่า และต่อความมั่นคง

ภายในของพม่า แต่ความพยายามดังกล่าวมิได้รับการตอบสนองจากฝ่ายสหรัฐฯ แต่อย่างใด (Robert J. McMahon: The Limits of Empire หน้า 52 – 53) นับว่าปัญหาทหารจีนคณะชาติในดินแดนพม่าเป็นปัญหาที่ได้สร้างความระแวงให้กับพม่าที่มีต่อทั้งสหรัฐฯ และต่อไทย เพราะพม่าเกรงว่าจะทำให้พม่าเสี่ยงต่อการต้องเข้าไปพัวพันกับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ (รายงานการเมืองพม่าของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2522)

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาของพล 93 ก็ก่อกำเนิดขึ้นในพม่าและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ไทย – พม่านั้นกล่าวได้ว่าอิทธิพลของการเมืองภายในของไทยและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามบวกกับอิทธิพลของอำนาจนำ (Hegemonic Influence) ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง (ปัจจัยภายนอก) ได้มีส่วนอย่างมากดึงไทยเข้าไปพัวพันกับปัญหาทหารก๊กมินตั๋งในพม่าและสร้างความระแวงที่พม่ามีต่อไทย ดังกรณีการสนทนาระหว่างพันตรี (ยศขณะนั้น) บุญมาก เทศบุตร รักษาการผู้ช่วยทูตทหารบกกับพันเอกเคอเรน ทูตทหารบกสหรัฐฯ ประจำย่างกุ้ง เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2496 การสนทนาดังกล่าวได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความไม่พอใจของรัฐบาลที่ฝ่ายทหารก๊กมินตั๋งสนับสนุนกบฏคอมมิวนิสต์พม่าในรัฐฉาน โดยพม่าจะยังไม่ทำการปราบปรามกบฏคอมมิวนิสต์พม่า แต่จะรอให้กองกำลังก๊กมินตั๋งถอนตัวออกไปจากพม่าก่อน นอกจากนั้นรัฐบาลพม่าได้ขอรับรองรัฐบาลไทย โดยขอให้เห็นแก่สันถวไมตรีต่อกันมิให้ไทยปล่อยผู้แทนทหารจีนคณะชาติ (ก๊กมินตั๋งหรือ KMT) 5 นาย ซึ่งมา

ประชุมในเขตไทยกลับเข้าไปยังพม่าอีก และว่าหากการเจรจาเพื่อให้ทหารจีนคณะชาติออกไปจากพม่าไม่ประสบผลก็อาจใช้วิธีขอให้ทหารจีนคอมมิวนิสต์ในมณฑลยูนนานเข้าร่วมทำการปราบปรามกองพลก๊กมินตั๋งในรัฐฉานด้วย แต่ในที่สุดฝ่ายพม่าก็ได้ล้มเลิกความคิดนี้เพราะเกรงว่าจะเกิดความยุ่งยากทางการเมืองในระยะยาว ส่วนท่าทีของรัฐบาลไทยในขณะนั้น คือจะให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการอพยพทหารจีนคณะชาติออกไปจากพม่าอย่างดีที่สุด และฝ่ายไทยจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ฝ่ายไทยได้ยกเรื่องทหารจีนคณะชาติ (ก๊กมินตั๋งหรือ KMT) แจ้งให้ฝ่ายสหรัฐฯ ตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ. 2506 ในโอกาสการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับนายเคนเนธ. ที. ยัง เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย โดยฝ่ายไทยได้บอกกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าการที่ทหารจีนคณะชาติ (ก๊กมินตั๋ง) ที่อยู่ตามบริเวณชายแดนภาคเหนือของประเทศไทยได้เข้ามาปล้นสะดมในเขตไทยทำความยากลำบากให้กับประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมาก กับทั้งยังดำเนินอาชีพลักลอบของเถื่อน เช่น ฝิ่น เป็นต้น ได้สร้างปัญหาและความเปราะอาให้กับฝ่ายไทยมาก ไทยประสงค์ที่จะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อขจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว ซึ่งอาจหมายถึงการรวมกับฝ่ายพม่าปฏิบัติการกวาดล้างทหารจีนคณะชาติดังกล่าวโดยเฉียบขาด จึงใคร่ขอให้ฝ่ายอเมริกันพิจารณาหาหนทางในอันที่จะช่วยดำเนินการให้ทหารจีนคณะชาติกลับไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ไต้หวัน ในประเด็นนี้เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ตอบว่าทหารก๊กมินตั๋งเหล่านี้ไม่ประสงค์ที่จะกลับไปไต้หวัน แต่ถ้าทางฝ่ายไทยจะพิจารณาจัดตั้งนิคมให้กับทหารก๊กมินตั๋งเหล่านี้ได้ก็อาจเป็นการดี ต่อข้อเสนอของฝ่ายสหรัฐฯ ใน

ประเด็นหลังนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศได้ให้คำตอบไปว่านายกรัฐมนตรีไทยไม่ชอบวิธีการที่จะ
จัดตั้งนิคมคนจีนดังกล่าว จึงขอให้ฝ่ายสหรัฐฯ กลับไปพิจารณาปัญหาและกลับมา
ปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีต่างประเทศต่อไป (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีที่ สร. (0100)
14462/2506 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2506)

อย่างไรก็ตามท่าทีของไทยดังกล่าวข้างต้น มิได้มีผลทำให้ฝ่ายพม่าสิ้นหรือ
ลดความระแวงไทยก็หาไม่ เพราะหลังจากที่ทหารพม่าสามารถยึดเมืองฮาด (Mong Hsat)
ในรัฐฉานจากกองทหารจีนคณะชาติเป็นผลสำเร็จแล้ว รายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์พม่าฉบับ
ภาษาอังกฤษ **New Times of Burma** ฉบับประจำวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2497 ได้ลงข่าวว่า
เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของกองทหารจีนคณะชาติที่ฝ่ายพม่าจับได้นั้นได้ให้การว่า การที่กองทหารจีน
คณะชาติถอยหนีเข้าไปในเขตไทยได้อย่างสะดวกนั้น เนื่องมาจากความช่วยเหลือของ
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนของรัฐบาลไทยและสถานเอกอัครราชทูตอเมริกันที่กรุงเทพฯ และ
ว่าการช่วยเหลือนี้มีได้เนื่องมาจากความประสงค์ที่จะสนับสนุนการต่อต้านคอมมิวนิสต์
หากแต่เป็นความประสงค์ที่จะได้กำไรในทางการค้าโดยแท้ ตัวอย่างเช่น นายพล Limi เองได้
มีกำไรจากการค้าฝิ่น ไม่ช้าและแร่ที่ปล้นไปจากประเทศพม่า ไปขายต่อให้กับฝ่ายไทยถึงปีละ
10 ล้านบาท (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้งถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ที่ กต.
372/2497 ลงวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2497)

ในการประชุมที่กรุงเทพฯ เรื่องปัญหาชาวจีนโพ้นทะเล (กันยายน พ.ศ. 2496)

หลังจากความพยายามของฝ่ายพม่าขอให้ทหารจีนคณะชาติ(ก๊กมินตั๋ง) ถอนออกจากดินแดนพม่าประสบกับความล้มเหลว ฝ่ายพม่าได้ถอนตัวออกจากการประชุมโดยแถลงต่อที่ประชุมจัดโดยสหประชาชาติว่าฝ่ายจีนคณะชาติไม่มีความจริงใจและไม่ประสงค์ถอนทหารออกจากพม่า ซึ่งต่อมารัฐบาลพม่า หนังสือพิมพ์พม่า พรรคการเมืองตลอดจนองค์กรต่างๆ ในพม่าได้ออกมาเรียกร้องให้ประชาชนพม่าต่อต้านจีนคณะชาติ (จีนได้หวั่นในปัจจุบัน) และได้ประณามสหรัฐฯ และไทยว่าเป็นผู้ส่งเสริมและยุยงให้จีนคณะชาติรุกรานประเทศพม่าและว่าจีนคณะชาติให้การสนับสนุนกบฏชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าทำการต่อต้านรัฐบาลพม่า (โทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2496) นอกจากนั้นในโทรเลขฉบับเดียวกันนี้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ยังได้ประเมินว่า ถ้าเมื่อใดปัญหาการอพยพของกำลังทหารจีนคณะชาติ(ก๊กมินตั๋ง) ออกจากพม่าจบลงและเมื่อฝ่ายพม่าหันมาปราบปรามกลุ่มกบฏชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในพม่าก็น่าจะเกิดความระแวงต่อไทยต่อไปอีก กล่าวหาว่ามีการช่วยเหลือจากประเทศไทยเกิดขึ้นอีก ซึ่งก็เป็นไปตามที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง ได้ประเมินไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะรัฐบาลพม่าไม่เคยมีนโยบายแก้ปัญหาขัดแย้งกับกลุ่มชนกลุ่มน้อยด้วยวิธีการทางการเมืองแต่จะมุ่งปราบปรามให้สิ้นซากอย่างเดียว เป็นผลทำให้ไทยได้รับผลกระทบโดยตรงและต้องแบกภาระหนักหน่วงดูแลผู้อพยพชนกลุ่มน้อยที่หนีการปราบปรามมาฝั่งไทยด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรมเป็นสำคัญ ทั้งๆ ที่ฝ่ายไทยมิได้สนับสนุนหรือส่งเสริมให้ผู้อพยพชนกลุ่มน้อยข้ามมาพักพิงอยู่ในเขตไทยและเป็นสาเหตุทำให้รัฐบาล

พม่าระแวงไทย สงสัยว่าไทยสนับสนุนกลุ่มชนกลุ่มน้อย ทั้ๆ ที่พม่าเองเป็นฝ่ายก่อปัญหา
ให้กับตนเองปราบปรามชนกลุ่มน้อยทำให้ชนกลุ่มน้อยหนีเข้ามาเขตไทย

สำหรับท่าทีของสหรัฐฯ ที่เกี่ยวกับปัญหาทหารจีนคณะชาติที่ยังอยู่ในพม่า
เอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าได้เคยรายงานมายังกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการ
พบปะสนทนาเรื่องนี้กับเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำพม่าเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2496
โดยทางเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้แจ้งแก่ฝ่ายไทยว่า เมื่อครั้งรองประธานาธิบดีนิคสันมาเยือน
พม่าเมื่อพฤศจิกายน พ.ศ. 2496 รองประธานาธิบดีนิคสันได้ให้ความเห็นว่าเรื่องทหารจีน
คณะชาติ(ก๊กมินตั๋ง) เป็นปัญหาใหญ่ของพม่า การมีกองกำลังของฝ่ายก๊กมินตั๋งอยู่ในพม่าจะ
ไม่ช่วยให้เหตุการณ์ดีขึ้น สหรัฐฯ จะดำเนินการให้รัฐบาลจีนคณะชาติ(รัฐบาลของเจียงไคเช็ค
ที่ได้วัน) จัดการถอนกำลังทหารจีนคณะชาติออกจากพม่าให้เป็นทีพอใจของพม่า
เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ เห็นว่า หากปัญหาทหารจีนคณะชาติยังไม่ได้รับการแก้ไขและยังคงอยู่
ในพม่า ความรู้สึกลบของพม่าก็จะคงมีอยู่กับสหรัฐฯ และไทยต่อไป เป็นผลให้หนังสือพิมพ์ใน
พม่าลงข่าวโจมตีสหรัฐฯ และไทยอยู่บ่อยๆ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ เชื่อว่าเป็นการให้ข่าวโดย
รัฐบาลพม่าซึ่งไม่พอใจสหรัฐฯ และไทย (รายงานการเมืองพม่า หนังสือสถานเอกอัครราชทูต
ไทย ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2496) ในที่สุดความเห็นของรองประธานาธิบดี
นิคสันได้ทำให้ทหารจีนคณะชาติออกจากพม่าโดยมาพะวี่อยู่ในดินแดนไทย นอกจากมิได้
ช่วยลดความระแวงสงสัยที่พม่ามีต่อไทยแล้ว ยังเป็นการซ้ำเติมเพิ่มข้อระแวงสงสัยต่อไทยที่
พม่ามีอยู่เดิม

กองทหารจีนคณะชาติ(ก๊กมินตั๋ง) ที่ตกค้างอยู่ในพม่าเป็นเรื่องเรื้อรังมานาน แม้ว่าได้ช่วยกันขนออกไปจากพม่าครั้งใหญ่ๆ สองครั้งแล้วก็ตาม พวกทหารจีนคณะชาตินี้ตะเวนไปมาอยู่ทั้งทางฝั่งไทยและฝั่งพม่า ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าพวกทหารจีนคณะชาติเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายไทย ฝ่ายไทยได้พยายามชี้แจงให้ฝ่ายพม่าทราบ ทั้งในวงการบริหารพม่าและหนังสือพิมพ์พม่าอยู่เสมอมา นอกจากนั้นฝ่ายพม่าได้พยายามนำหลักฐานแสดงว่าทหารจีนคณะชาติเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาและสถานทูตจีนคณะชาติในกรุงเทพฯ และอาจจะรู้สึกเป็นทำนองเข้าใจว่าไทยรู้เห็นเป็นใจในเรื่องการช่วยเหลือดังกล่าวนี้ด้วย เรื่องทหารจีนคณะชาตินี้จึงเป็นหนามสำคัญอันหนึ่งซึ่งอาจเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพระหว่างไทยกับพม่า (เอกสารกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2506) อย่างไรก็ตามปัญหาทหารจีนคณะชาติที่ตกค้างอยู่ในพม่าหลังชัยชนะของการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ยุติลงช่วงปลายสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ความระแวงที่พม่ามีต่อไทยในเรื่องนี้ก็ค่อยๆ เจือจางและหมดไปในที่สุด ตลอดจนปัญหาขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในประเด็นนี้ก็สิ้นสุดหลังการปรับความสัมพันธ์จีน – สหรัฐฯ และการเยือนจีนเป็นทางการของประธานาธิบดีนิกสันช่วง พ.ศ. 2515 เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์จีน – พม่ากลับมามีความก้าวหน้าและดีขึ้นตามลำดับ

6) ปัญหาเขตแดน

ในบรรดาปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าด้านความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับพม่า ปัญหาเรื่องเขตแดนนับว่าเป็นปัญหาที่กล่าวได้ว่าแทบไม่มีความคืบหน้าเลยตลอดยุคสงครามเย็น สาเหตุสำคัญของภาวะชะงักงันในเรื่องนี้พอสรุปได้ว่า มีสาเหตุมาจากข้อเท็จจริง 3 ประการ กล่าวคือ

6.1) ฝ่ายพม่าให้ความสำคัญและเร่งด่วนกับปัญหากบฏชนกลุ่มน้อยเป็น

อันดับแรก ตลอดยุคสงครามเย็นและได้ใช้ยุทธศาสตร์เชื่อมโยง

ความก้าวหน้าในปัญหาอื่นๆ ที่มีระหว่างไทยกับพม่าไว้กับความก้าวหน้า

ของปัญหากบฏชนกลุ่มน้อย

6.2) ฝ่ายพม่าใช้คณะกรรมการชายแดนไทย – พม่า เป็นเครื่องมือบีบให้ไทย

หันมาให้ความร่วมมือกับพม่าปราบปรามกบฏชนกลุ่มน้อยด้วยวิธีการแสดง

ความเห็นด้วยในหลักการเท่านั้นหรือไม่ก็จะเตะถ่วง หน่วงเหนี่ยว ขอลือ่น

การประชุมคณะกรรมการชายแดนไทย – พม่า ทุกครั้งที่ฝ่ายไทยเสนอให้มี

การรื้อฟื้นข้อตกลงความร่วมมือปัญหาชายแดนไทย – พม่าผ่าน

คณะกรรมการชายแดนไทย – พม่า

6.3) ในทางพฤตินัย อำนาจอธิปไตยของรัฐพม่าไม่สามารถครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณชายแดนไทย – พม่าที่บรรดาชนกลุ่มน้อยมีอิทธิพล (ในดินแดนฝั่งพม่า) และอำนาจปกครองตนเองเป็นผลทำให้ฝ่ายรัฐบาลพม่าไม่กระตือรือร้น หรือเห็นถึงความสำคัญเร่งด่วนในเรื่องปัญหาเขตแดนที่มีระหว่างไทยกับพม่า หรือหากเมื่อใดที่ฝ่ายพม่าประสงค์เจรจาปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนกับไทย พม่าก็จะเน้นเจรจาเฉพาะในพื้นที่ที่พม่าเห็นว่าฝ่ายตนได้เปรียบจะไม่ยอมเจรจาเส้นเขตแดนทั้งหมดที่มีระหว่างไทยกับพม่า

เกี่ยวกับเรื่องที่ของรัฐบาลพม่าต่อการแก้ปัญหาเส้นเขตแดนไทย – พม่า การหารือระหว่างเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่ากับอู ชิต ห่วย รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า เป็นเหตุการณ์ที่ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์อย่างดีเกี่ยวกับข้อเท็จจริงปรากฏในข้อ 6.1 – 6.3 ข้างต้นด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศพม่าได้แจ้งกับเอกอัครราชทูตไทยว่า พม่าถือว่าปัญหาแม่น้ำเมยมีความสำคัญอย่างมาก (ขณะนั้นยังไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้) เพราะจะเป็นเรื่องที่พิสูจน์ว่ารัฐบาลไทยมีความจริงใจหรือไม่ และว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องแม่น้ำเปลี่ยนเส้นทางเดินแต่

เป็นเรื่องไทยผนวกดินแดนพม่า ในประเด็นข้อกล่าวหาของฝ่ายพม่านี้ ทางเอกอัครราชทูตไทย ได้ชี้แจงกับรัฐมนตรีต่างประเทศพม่าว่า ทั้งไทยและพม่าต้องหารือกันต่อไป เพื่อให้ปัญหานี้ได้ข้อยุติ แต่ขอให้ฝ่ายพม่าตระหนักว่าการแก้ปัญหาโดยใช้กำลัง เช่นการที่ทหารพม่ายิงปืนข้ามไปฝั่งไทยกับที่ได้มีการชู้และปฏิบัติไปบ้างแล้วนั้น ไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ไทยไม่ได้ต้องการดินแดนพม่า แต่ก็จะรักษาดินแดนที่ถือว่าเป็นของไทยไว้ นอกจากนี้ เอกอัครราชทูตไทยมีข้อสังเกตว่าปัญหาแม่น้ำเมย แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลพม่ามีนโยบายแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่เป็นเรื่องๆ ไปโดยด่วน แต่ไม่พร้อมจะร่วมมือกับไทยเพื่อแก้ปัญหาเขตแดนตลอดแนวพรมแดนไทย – พม่า ทั้งหมดให้เป็นทีพอใจแก่ทั้งสองประเทศ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง ลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2526)

เรื่องการเจรจาปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนไทย – พม่าในยุคสงครามเย็น ฝ่ายไทยมีนโยบายและจุดยืนที่ชัดเจนอยู่แล้วว่าหากมีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาในระหว่างการหารือระดับสูงของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายไทยพร้อมเจรจาเรื่องเส้นเขตแดนทั้งหมด ไม่เจรจาเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ด้วยเหตุผลสำคัญเพราะสภาพเส้นเขตแดนที่เป็นอยู่มีทั้งที่ให้ความได้เปรียบและเสียเปรียบแก่ทั้งสองฝ่าย (เอกสารเกี่ยวกับนโยบายของไทยต่อสาธารณรัฐสังคมนิยมพม่า ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบด้วย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521)

ฝ่ายไทยได้พยายามปรับท่าทีในเรื่องการเจรจาเส้นเขตแดนกับพม่าเพื่อให้พม่าเห็นว่าไทยมีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะร่วมมือกับพม่าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันเมื่อครั้ง

พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลาไปเยือนพม่า(14 – 16 มกราคม พ.ศ. 2525) ซึ่งในการเยือนพม่าของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยครั้งนี้ ฝ่ายไทยได้เน้นเรื่องการกระชับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในสองประเด็นสำคัญ กล่าวคือ ด้านความมั่นคงและการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกันและได้มีโอกาสเข้าพบหารือกับประธานาธิบดีอู ซาน อู (ได้เข้ามาเป็นประธานาธิบดีเพราะอู เน วิน ได้ลาออกหลังวิกฤตรุนแรงทางการเมืองพม่า) กับอู หม่อง หม่อง ข่า นายกรัฐมนตรีและอู ชิด หล่าย รัฐมนตรีต่างประเทศพม่า

ในการหารือเกี่ยวกับปัญหาเขตแดนไทย – พม่า ฝ่ายไทยตกลงในหลักการให้มีการเจรจาปัญหาเขตแดนแม่น้ำสาย – แม่น้ำรวก (ตามที่ฝ่ายพม่าเสนอ) ด้วยเหตุผลเพราะฝ่ายไทยเห็นว่าฝ่ายพม่ามีความกังวลในสองเรื่องคือ ปัญหากฎหมายชนกลุ่มน้อยและปัญหาเส้นเขตแดนแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก ทั้งนี้ฝ่ายไทยมองว่าหากปัญหาทั้งสองดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยุติธรรมก็จะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่ฝ่ายไทยจะได้ประโยชน์เช่น ด้านเศรษฐกิจและการค้า ทั้งที่ฝ่ายไทยจะยึดหลักความยุติธรรมและข้อเท็จจริงเป็นหลัก จึงได้เสนอให้เจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิคของทั้งสองฝ่ายตกลงกันก่อน พร้อมขอให้ฝ่ายพม่าพิจารณาเกี่ยวกับบริเวณเส้นเขตแดนที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบที่บริเวณดอยยาง เป็นการตอบแทนด้วยทั้งนี้หลังการเสร็จสิ้นการเยือน ฝ่ายไทยได้ประเมินผลว่าฝ่ายพม่ามีความพอใจต่อบทบัญญัติและการดำเนินการของรัฐบาลไทย โดยไทยเชื่อว่าหากฝ่ายไทยดำเนินการในสองเรื่อง (เรื่องกฎหมายชนกลุ่มน้อยและการทำความเข้าใจเรื่องเส้นเขตแดนบริเวณแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก) ที่พม่ามีความกังวลใจให้บังเกิดผลที่พม่าพอใจ ฝ่ายพม่าก็พร้อมที่จะดำเนินการ

ตามข้อเสนอของฝ่ายไทยเกี่ยวกับการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนนโยบายและเสถียรภาพทางการเมืองของฝ่ายไทยด้วยเช่นกัน (ข่าวสารนิเทศเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2525 หลังจากเดินทางกลับจากพม่าและหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่ กต. 0305/3641 ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2525) อย่างไรก็ตามโดยข้อเท็จจริงแล้ว ฝ่ายพม่าได้ตอบสนองความร่วมมือทางเศรษฐกิจ – การค้ากับไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมก็ในช่วง พ.ศ. 2531 – 2532 (หลังจากที่รัฐบาลทหารพม่าทำการปราบปรามนักศึกษาและประชาชนอย่างรุนแรง และหลังการรัฐประหารของพลเอกชอ หม่อง กันยายน พ.ศ. 2531) การตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของไทย สืบเนื่องจากเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนและการรัฐประหาร กันยายน พ.ศ. 2531 ถูกประชาคมระหว่างประเทศประณามและนานาประเทศไม่ยอมให้การรับรองรัฐบาลพลเอกชอ หม่อง เป็นผลทำให้พม่าถูกโดดเดี่ยวและถูกตัดความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศตะวันตกและญี่ปุ่น รัฐบาลพม่าจึงจำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญและพึ่งพาไทยให้ช่วยเหลือพ้นจากสภาวะถูกโดดเดี่ยวและตำหนิจากประชาคมระหว่างประเทศและนี่คือที่มาของยุทธศาสตร์ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของไทยแตกต่างผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและความอยู่รอดของระบอบเผด็จการทหารพม่าที่รัฐบาลทหารพม่าได้นำมาใช้กับไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา และใช้กับกลุ่มประเทศตะวันตกหลังยุคสงครามเย็นอย่างได้ผลตราบจนทุกวันนี้

4.บทสรุป

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย – พม่าตลอดกว่า 40 ปี ของยุคสงครามเย็น เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ทวิภาคีที่บางช่วงเป็นปกติสลับกับบางช่วงที่ไม่ปกติ ช่วงที่มีลักษณะไม่ปกตินั้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาใหญ่ 6 ประการ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกเหนือจากปัญหา 6 ประการ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่ปรารถนาจะมีความสัมพันธ์ที่ดีใกล้ชิดระหว่างกันทั้งเป็นปัญหาที่ได้สร้างความระแวงและกลางแครงใจต่อกัน ยังมีอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายและฝ่ายพม่ามองปัญหาเกี่ยวกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศ(ความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ตลอดจนการจัดความเร่งด่วนและความสำคัญของแต่ละปัญหาที่แตกต่างกัน การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์แต่ละด้านจึงแตกต่างกัน ทั้งหมดนี้สืบเนื่องจากเหตุผลและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยสำคัญๆ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) อิทธิพลของปัจจัยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทั้งสองประเทศที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยที่มีส่วนทำให้ทั้งสองประเทศยังคงมีความไม่ไว้วางใจต่อกันสงสัยระแวงในเจตนาแท้จริงของแต่ละฝ่าย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งความระแวงสงสัยที่พม่ามีต่อไทย)

- 2) อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ในบริบทของยุคสงครามเย็นมีอิทธิพลต่อทั้งไทยและพม่าในการมองปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ตลอดจนต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศและผลประโยชน์แห่งชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ด้านความมั่นคง) ที่แตกต่างกัน กล่าวคืออิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ได้ทำให้รัฐบาลพม่าในยุคสงครามเย็นเลือกที่จะมีนโยบายต่างประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดอย่างเคร่งครัด ในขณะที่รัฐบาลไทยในยุคสงครามเย็นได้เลือกที่จะเข้าสังกัดอยู่กับค่าย “โลกเสรี” ที่ต่อต้านค่าย “คอมมิวนิสต์” ข้อเท็จจริงในประเด็นนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีระหว่างกันและต่อการมองปัญหาและการแก้ปัญหาที่มีระหว่างกัน
- 3) อิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาควบคู่กับอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยมที่เข้มข้นของฝ่ายพม่าล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) อิทธิพลของบริบทสงครามเย็นและปัจจัยโครงสร้างอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคสงครามเย็นอันเป็นปัจจัยโครงสร้างอำนาจของโลกยุคสองขั้ว

ที่ส่งเสริมการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างประเทศมากกว่าความร่วมมือ
มีอิทธิพลทำให้นโยบายต่างประเทศของแต่ละประเทศขาดความยืดหยุ่นที่
จำเป็นต่อการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

- 5) อิทธิพลของปัจจัยภายใน (การเมืองและเศรษฐกิจของไทยและพม่า) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยภายในของไทยหลัง พ.ศ. 2516 ซึ่งมีความแปรปรวนผันผวนอย่างมากหาความแน่ชัดได้ยาก โดยเฉพาะอย่างช่วงปลายยุคสงครามเย็น เมื่อวงการธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลโดยตรงทางการเมืองเป็นผลทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า (และต่อประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ) ขาดทิศทางและไร้ความต่อเนื่องเปิดโอกาสให้เกิดการแทรกแซงจากภายนอกเป็นช่วงๆ ด้วยต้องประสบกับการแทรกแซงและแรงกดดันจากบรรดากลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ (นักการเมือง พรรคการเมือง พ่อค้า นักธุรกิจ เป็นอาทิ) ที่ต้องการใช้นโยบายต่างประเทศของไทยเป็นเครื่องมือตอบสนองผลประโยชน์อันคับแคบของพรรคและพวก มากกว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวมานี้ มีความเด่นชัดอย่างต่อเนื่องหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น (ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา)

เกี่ยวกับประเด็นใน 5 ข้อ ข้างต้น เราจะเห็นได้ว่าระบอบการเมืองการปกครองของพม่าแม้จะมีความเป็นอำนาจนิยม (เผด็จการ) สูง แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วก็ต้องยอมรับว่ามีความมั่นคงและความต่อเนื่องอย่างชัดเจน (นับตั้งแต่การรัฐประหารของนายพลเน วิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา) นโยบายต่างประเทศของพม่ามีความคงเส้นคงวา มีทิศทางที่ชัดเจน ไม่ถูกแทรกแซงจากภายนอกและไม่ต้องเผชิญกับแรงกดดันและอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจการเมือง นักการเมือง พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ด้านต่างๆ อย่างที่ไทยประสบช่วงปลายยุคสงครามเย็น

รัฐบาลทหารพม่าศึกษาและรู้ดีเกี่ยวกับปัญหาและจุดอ่อนภายในของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความไร้เอกภาพ ความแตกแยกและความเปราะบางของสังคมการเมืองไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองและเศรษฐกิจช่วงปลายยุคสงครามเย็น) จึงพยายามในทุกโอกาสหาประโยชน์จากจุดอ่อนของไทย ด้วยวิธีตอกลิ้มให้สังคมการเมืองไทยมีความแตกแยกมากขึ้น ดังเป็นที่ประจักษ์จากนโยบายสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งระดับผู้นำกองทัพและระหว่างกองทัพของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ฝ่ายพม่าหวังใช้ทหารไทย นักธุรกิจและนักการเมืองไทยไปบีบบังคับรัฐบาลไทยให้ยอมทำตามความประสงค์ของพม่าโดยฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าใช้ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ (อาทิ สัมปทานไม้ ประมง เหมืองแร่ ก๊าซธรรมชาติ) ที่พม่ามีและที่เป็นที่ต้องการของไทยมาเป็นเหยื่อล่อให้ผู้นำกองทัพไทยและนักการเมืองไทยยอมติดเบ็ดพม่าซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่ง ดังเป็นที่ทราบกันทั่วไปอยู่แล้ว วิธีการที่พม่านำมาใช้กับทหารไทย นักการเมืองไทยและกลุ่มธุรกิจบางกลุ่มของไทยเป็นวิธีการที่ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ของ

ไทยไม่ว่าจะเป็นลาว เวียดนามหรือเขมร ก็ได้นำมาใช้สร้างความแตกแยกในสังคมการเมืองไทยเช่นกัน ดังจะได้นำมากล่าวในบทที่เกี่ยวกับประเทศเหล่านี้ต่อไป

ในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า จุดอ่อนของไทยและประโยชน์ที่พม่าได้รับ ตลอดจนข้อเสียเปรียบของฝ่ายไทย ทางอดีตเอกอัครราชทูตปักษี นิลอุบล ซึ่งเคยเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่า (พ.ศ. 2538 – 2540) ท่านได้ให้ความเห็นไว้อย่างชัดเจนถึงความตอนหนึ่งว่า

“ระบบการเมืองและการบริหารของไทย ตลอดจนวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจของไทย และการที่ไทยไม่มีความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหาทวิภาคี โดยเฉพาะปัญหาชายแดนไทย – พม่า ซึ่งนับตั้งแต่ SLOC ขึ้นครองอำนาจ ทำให้พม่ามีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อปัญหาชายแดนมากขึ้นเรื่อยๆ และอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเสมอมา เพราะไทยไม่ต้องการโต้ตอบ ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควรและอย่างจริงจัง อีกทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยก็ไม่ได้มีการตอบสนองตามที่คาดหวัง ความตกลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ตอบสนองผลประโยชน์ของพม่ามากกว่าแทนที่จะเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน..... ” (เข้าใจพม่าผ่านประสบการณ์ของปักษี นิลอุบล อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง พ.ศ. 2538 – 2540 หน้า 103 -105)

บทสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

วันที่: 14 มิถุนายน พ.ศ. 2557

สัมภาษณ์: นาย Soe Nay Lin (ชื่อในประเทศไทย)

นาย Tun Wai (ชื่อในพม่า)

นาย Muang Soe Thit (นามปากกาในพม่า)

สถานที่: อ. แม่สอด จ. ตาก

1. ประวัติย่อ: อาชีพเคยเป็นครูสอนภาษาอังกฤษที่เมือง Bassein ได้เคลื่อนไหวทางการเมืองกับนักศึกษาพม่าในช่วงปี 1975 เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่า โดยการเคลื่อนไหวครั้งแรกได้อาศัยการนำศพของนายอูธัน (U Thant) อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ เป็นสัญลักษณ์ขับเคลื่อนต่อต้านระบอบเผด็จการทหารพม่า
2. นาย Soe Nay Lin ยอมรับว่าผลสำเร็จของการต่อสู้ระบอบเผด็จการรัฐบาลถนอม – ประภาส โดยนิสิต นักศึกษา ประชาชนไทยในช่วงปี ค.ศ. 1973 ได้มีอิทธิพลต่อความคิดของขบวนการนักศึกษาพม่าในระดับหนึ่ง
3. นาย Soe Nay Lin เคยติดคุก 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นเวลา 3 ปี (ช่วง 1976 – 1978) ครั้งที่สองเป็นเวลา 8 ปี (ช่วง 1989 – 1997) หลังจากออกจากคุกได้เดินทางมาลี้ภัยในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2003 จนถึงปัจจุบัน
4. ปัจจุบันเป็นนักเขียนประจำนิตยสาร “The New Era Journal” และเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนพม่าในอำเภอแม่สอด โดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ

5. ช่วงที่เคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ปี 1975 จนกระทั่งหลังจากออกจากคุกปี 1978 ส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมกับกลุ่มปัญญาชนพม่า ภายใต้การชี้นำขององค์กรใต้ดิน นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์ของพม่า โดยตัวเค้าเองเคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ของพม่า
6. นาย **Soe Nay Lin** ยืนยันว่าขบวนการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยทุกยุคที่ผ่านมาเป็นขบวนการที่ประกอบด้วยบุคคลสัญชาติพม่าจากทุกชนชั้นและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่มีการแบ่งแยกชาติพันธุ์ ถือว่าทุกคนเป็นพลเมืองพม่าไม่เคยมีปัญหาขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า ซึ่งได้พยายามใช้ความแตกต่างทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ เป็นเครื่องมือสร้างความแตกแยกในสังคมการเมืองพม่า
7. นาย **Soe Nay Lin** คิดว่าปัญหาใหญ่ที่สุดและมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่าในยุคสงครามเย็นมี 2 ประการคือ
 - 7.1 ปัญหาขบวนการคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการประสานงานร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - 7.2 ปัญหาที่มาจากสงครามกลางเมืองในพม่าและนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลทหารพม่าซึ่งได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ด้วยเหตุผลสำคัญ กล่าวคือ รัฐบาลทหารพม่าไม่เคยคิดหรือมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาที่ตนมีกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ด้วยวิธีการเจรจาทางการเมืองเพื่อหาข้อยุติความขัดแย้งทางการเมืองแต่ยังคงยึดมั่นว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการทางการเมืองทหารอย่างเดียว
8. ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและความเข้าใจของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในพม่าต่อรัฐบาลและประชาชนไทย ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นว่าในภาพรวมชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ของพม่ามี

ทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยด้วยเชื่อมั่นว่าประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มชนส่วนน้อยต่างๆ ที่ได้หนีภัยการสู้รบมาพึ่งความปลอดภัยในดินแดนไทย เป็นความช่วยเหลืออย่างจริงจังด้านมนุษยธรรมและการส่งเสริมปกป้องสิทธิมนุษยชนทำให้ภาพพจน์ ภาพลักษณ์ของประเทศไทยได้รับการยกย่องสรรเสริญในทางบวกจากประชาคมระหว่างประเทศ

9. ต่อคำถามทำไมนักศึกษาและประชาชนพม่าได้เลือกที่จะเข้ามาลี้ภัยในประเทศไทยช่วงที่มีการปราบปรามนักศึกษา ประชาชนพม่าอย่างรุนแรงจากรัฐบาลทหารพม่ายุคที่มีนายพล อู เนวิน เป็นทั้งประธานพรรคสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าและเป็นนายกรัฐมนตรีพม่า เมื่อ 8 สิงหาคม 1988 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในสมัยปลายยุคสงครามเย็น โดยนโยบายต่างประเทศของอินเดีย ซึ่งเดิมตลอดยุคสงครามเย็นได้ให้ความสำคัญและการสนับสนุนขบวนการประชาธิปไตยในพม่า แต่เข้าปลายยุคสงครามเย็นรัฐบาลอินเดียได้หันกลับมาให้ความสำคัญในเรื่องปัจจัยของทางเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องของการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยขึ้นในพม่าจึงได้เลือกที่จะมาฝั่งไทย
10. นาย **Soe Nay Lin** มีความเชื่อมั่นว่าตราบไคที่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมหาทางยุติปัญหาขัดแย้งกับบรรดาชนกลุ่มน้อยต่างๆ ด้วยวิธีการเจรจาทางการเมือง ปัญหาความสัมพันธ์ไทย – พม่า ก็จะได้รับผลกระทบโดยตรงเหมือนในยุคสงครามเย็น

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

วันที่: 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2557

สัมภาษณ์: นาย Aye Chan Naing

นายสถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง เสียงประชาธิปไตยพม่า (Democratic Voice of Burma หรือ DVB)

สถานที่: อ. เมือง จ. เชียงใหม่

1. ประวัติย่อ: อดีตนักศึกษาคณะทันตแพทย์ ได้ลี้ภัยมาฝั่งไทยล่วงหน้า 3 วัน ก่อนรัฐประหารของพลเอกชอหม่องวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531
2. นาย Aye Chan Naing ตัดสินใจเลือกมาลี้ภัยในไทยมีสาเหตุมาจากเหตุผลสำคัญ 3 ประการ ประการแรก เพราะในอดีตรัฐบาลไทยได้เคยให้อดีตนายกรัฐมนตรีนพมา นายอู๋ มาลี้ภัยในประเทศไทยเป็นเวลานาน ประการที่สอง การที่ฝ่ายไทยมีทัศนะและนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยพม่าที่ทำให้ประชาชนพม่าทั่วไปตระหนักดีว่าประเทศและประชาชนชาวไทยมีทัศนะที่ดีต่อประชาชนและชนกลุ่มน้อยพม่า การปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยพม่าของไทยในอดีตทำให้เข้าใจได้ว่าไทยไม่มีนโยบายให้ความร่วมมือกับพม่าปราบปรามชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ทำให้นักศึกษาและประชาชนพม่าทั่วไปมีความเข้าใจและเห็นว่าฝ่ายไทยคงคิดใช้ชนกลุ่มน้อยเป็นกั้นชนให้กับไทยในส่วนของเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ตลอดยุคสงครามเย็นและประการที่สามคือมีเพื่อนเป็นคนไทยและมีการติดต่อกับนักศึกษาไทยจากสถาบันอุดมศึกษาของไทย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น
3. ตลอดช่วงเวลาที่ขบวนการนักศึกษาพม่าลี้ภัยอยู่ในประเทศไทย แม้ในภาพรวมได้รับความช่วยเหลือและการดูแลที่ดีด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย แต่นาย Aye

Chan Naing มีความเห็นว่านักศึกษาและประชาชนพม่าที่ได้ลี้ภัยมาฝั่งไทยหลังการรัฐประหารของนายพลชอหม่อง เมื่อกันยายน พ.ศ. 2531 ส่วนใหญ่มีจิตหวังที่ทั้งประเทศไทยและประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายมิได้ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาและประชาชนพม่าที่ได้ทำการต่อต้านและต่อสู้ต่อระบอบเผด็จการทหารพม่า หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งนักศึกษาและประชาชนพม่ามองว่าประเทศต่างๆ ที่สนับสนุนให้พม่าเป็นประชาธิปไตย ได้พิสูจน์ให้เห็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าเป็นเพียงการสนับสนุนด้วยวาจาเท่านั้น

4. นาย **Aye Chan Naing** ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความล้มเหลวของการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาพม่าในปี พ.ศ. 2531 ว่า มีสาเหตุสำคัญจากความไร้เดียงสาทางการเมืองระหว่างประเทศที่ทำให้มองไม่เห็นในสัจธรรมประการหนึ่งที่ว่า ไม่มีมิตรที่ถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
5. ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และปัญหาระหว่างไทย -พม่า ในยุคสงครามเย็น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาระหว่างผู้นำของรัฐบาลทั้งสองฝ่าย ระบบความคิดของสถาบันทหารพม่า ตลอดจนบริบทของสงครามเย็นที่มีอิทธิพลครอบงำต่อความคิด ทักษะ และนโยบายของไทยและพม่าในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน
6. สำหรับนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อพม่าในยุคสงครามเย็น นาย **Aye Chan Naing** ได้ให้ความเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลทหารหรือรัฐบาลพลเรือนของไทย โดยสภ�รตละต่างมีนโยบายต่อพม่าไม่ได้แตกต่างอะไรจากกัน
7. นาย **Aye Chan Naing** ได้ให้ทัศนะส่วนตัวเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าและรัฐบาลเผด็จการทหารไทยว่า แม้ว่ารัฐบาลทหารไทยจะมีความเป็นเผด็จการแต่ตนมีความเห็นว่ารัฐบาลเผด็จการทหารไทยมีความเอื้ออาทรและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนมากกว่าระบอบเผด็จการทหารพม่า

8. นาย **Aye Chan Naing** ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในยุคสงครามเย็นว่าอิทธิพลของระดับของความระแวงต่อไทยที่มีในหมู่ชนชั้นนำของพม่า (โดยเฉพาะอย่างยิ่งความระแวงของนายพลเนวิน ผู้นำสูงสุดของพม่าในยุคสงครามเย็น) มีสูงมาก ซึ่งปัจจัยระแวงดังกล่าวได้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของพม่าต่อไทย ตลอดยุคสงครามเย็น

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

วันที่: 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

สัมภาษณ์: นาย Khin Maung Win

รองหัวหน้าบรรณาธิการสถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง เสียงประชาธิปไตยพม่า
(Democratic Voice of Burma หรือ DVB)

สถานที่: กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

1. ประวัติย่อ: อดีตนักศึกษาพม่า คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยย่างกุ้งและสมาชิกแนวร่วมประชาธิปไตยนักศึกษาพม่า (All Burma Students' Democratic Front: ABSDF) ได้ลี้ภัยมาฝั่งไทยภายหลังการรัฐประหารของพลเอกชอหม่องวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531 โดยเดินทางเข้ามาฝั่งไทยด้านเขตจังหวัดกาญจนบุรี อันเป็นพื้นที่แหล่งพักพิงของสหภาพกะเหรี่ยง (Karen National Union หรือ KNU) โดยใช้เวลาลี้ภัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2538 ที่ค่ายมานอพอว์ อันเป็นกองบัญชาการใหญ่ของ KNU หลังจากนั้นระหว่างช่วงปลาย พ.ศ. 2538 – 2541 ได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลประเทศนอร์เวย์ ในระดับปริญญาโท หลักสูตรสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมิดเดิล หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2541 ได้ไปลี้ภัยอยู่กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ ในปี พ.ศ. 2555 ได้รับสัญชาตินอร์เวย์ ในปี พ.ศ. 2556 เดินทางกลับมายังย่างกุ้ง ประเทศพม่า โดยมาปฏิบัติหน้าที่รองหัวหน้าบรรณาธิการสถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง เสียงประชาธิปไตยพม่า (DVB)
2. ต่อคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของนาย Khin Maung Win ในเรื่องความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในยุคสงครามเย็น นาย Khin Maung Win ได้ให้ความเห็นว่าในภาพรวมนักศึกษาและประชาชนพม่าส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยหรือมีความรู้ค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับประเทศไทยและความสัมพันธ์ไทย – พม่า ทั้งนี้ด้วยข้อเท็จจริง เนื่องจากข้อมูลข่าวสารทั้งหมดเกี่ยวกับประเทศไทยทางฝ่ายนักศึกษาและประชาชนพม่าจะได้รับจากแหล่งข่าวของฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น ซึ่งข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในยุคสงครามเย็นเป็นข้อมูลและข่าวสารที่ทำให้เข้าใจว่าประเทศไทยมีความใกล้ชิด สนับสนุน ร่วมมือกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับสังคมนิยมและว่า

ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่เป็นปฏิปักษ์กับสังคมนิยมพม่า นักศึกษาและประชาชนพม่าได้มีโอกาสรู้ความจริงในด้านต่างๆ เกี่ยวกับประเทศไทยก็ต่อเมื่อได้ลี้ภัยมาอยู่ในพื้นที่ของไทยช่วงหลังการรัฐประหารของนายพลชอหม่อง เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531

3. เกี่ยวกับผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า ที่มาจากปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยพม่าและนโยบายมุ่งปราบปรามชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า นาย Khin Maung Win มองว่าปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยนี้ เป็นปัญหาที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรัฐบาลทหารพม่า ไม่ใช่เป็นเรื่องที่รัฐบาลไทยเป็นฝ่ายสร้างปัญหาขึ้นมา ตรงกันข้าม ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลทหารพม่า ทั้งนี้โดยข้อเท็จจริงบรรดานักศึกษาหลายพันคนที่ได้ลี้ภัยมายังฝั่งไทยต่างเห็นร่วมกันว่า รัฐบาลไทยมีนโยบายชัดเจนที่เห็นใจชนกลุ่มน้อยด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรมและได้ให้การปฏิบัติช่วยเหลือบรรดาชนกลุ่มน้อยที่หนีร้อนมาพึ่งเย็นในฝั่งไทยจากผลของการปราบปรามของฝ่ายรัฐบาลทหารพม่า นอกจากนั้นฝ่ายนักศึกษาและชนกลุ่มน้อยต่างก็มีทัศนะเห็นร่วมกันว่า ฝ่ายไทยมองว่าชนกลุ่มน้อยสามารถเป็นกัณชนให้กับประเทศไทยได้ จึงสรุปได้ว่านโยบายของไทยต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยมีสาเหตุมาจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ประการแรกเป็นเหตุผลด้านมนุษยธรรม ส่วนประการที่สองเป็นเหตุผลที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ของฝ่ายไทย เป็นสำคัญ

นาย Khin Maung Win ได้ให้ข้อสังเกตว่านโยบายเห็นใจชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลไทยได้เปลี่ยนไปอย่างชัดเจน เมื่อพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้เข้ามาบริหารโดยตรง หลังการรัฐประหารของพลเอกชอหม่องหลังวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531 โดยนโยบายของไทยต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า ในยุคของนายกรัฐมนตรีนพพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนโยบายที่ได้ให้ความร่วมมือกับทหารพม่าปราบปรามชนกลุ่มน้อย เพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ฝ่ายรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าได้หยิบยื่นให้กับฝ่ายไทย และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา รัฐบาลไทยไม่ได้มองชนกลุ่มน้อยในฐานะเป็นกัณชนให้กับฝ่ายไทยได้อีกต่อไป

4. ต่อคำถามที่ว่านักศึกษาและประชาชนพม่าที่ได้ร่วมกันลุกฮือขึ้นมาต่อต้านเพื่อโค่นระบอบเผด็จการทหารพม่ารู้สึกผิดหวังหรือไม่ที่มีได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมจากบรรดาประเทศที่เป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นาย **Khin Maung Win** ได้ตอบว่าความคิดและความรู้สึกของบรรดานักศึกษาและประชาชนในช่วง พ.ศ. 2531 เป็นความคิดและความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความมั่นใจ ความฮึกเหิม และความมุ่งมั่น โดยเชื่อว่าจะโค่นระบอบเผด็จการทหารพม่าได้ จากความร่วมมือที่ได้รับจากบรรดาชนกลุ่มน้อย และที่คาดว่าจะได้รับจากบรรดาประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดย นาย **Khin Maung Win** ยอมรับว่านักศึกษาในยุคนั้นมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศน้อยมาก ความผิดหวังมาจากความไร้เดียงสามากกว่าที่จะมาจากข้อผิดพลาดด้านการวิเคราะห์ การประเมิน สถานการณ์ระหว่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2532 แต่ในกรณีของประเทศไทยนักศึกษาและประชาชนพม่ารู้สึกผิดหวังที่ฝ่ายไทยยอมเป็นเครื่องมือให้กับรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า เพื่อแลกกับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการค้าที่ทางฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าหยิบยื่นให้ นอกจากนั้น นาย **Khin Maung Win** ยังได้ให้ความเห็นว่ายานโยบาย”ปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์(Constructive Engagements)” ที่ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายเสนอให้ประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศตะวันตกยอมรับ เป็นนโยบายเพื่ออำพรางหรือบดบังผลประโยชน์อันแท้จริงที่ไทยมีกับรัฐบาลทหารพม่า และท้ายสุดในเรื่องนี้ นาย **Khin Maung Win** ได้ให้ความเห็นว่าในบรรดารัฐบาลของไทยที่มีความเข้าใจและเห็นใจ ขบวนการประชาธิปไตยในพม่ามากที่สุดคือรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์
5. ข้อวิเคราะห์ของนาย **Khin Maung Win** เกี่ยวกับนโยบายของไทยต่อชนกลุ่มน้อยนั้น นาย **Khin Maung Win** ได้วิเคราะห์ว่าที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้มีทัศนคติเห็นใจชนกลุ่มน้อยมีสาเหตุสำคัญมาจากเหตุผล 2 ประการ ประการแรก เป็นเหตุผลที่มาจากปัจจัยอิทธิพลของภูมิรัฐศาสตร์หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่ง ไทยไม่ยากเห็นพม่าเข้มแข็ง สามารถเอาชนะชนกลุ่มน้อยได้ด้วยไทยมองว่าหากพม่าสามารถปราบปรามชนกลุ่มน้อยได้สำเร็จ ก็อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของไทย เหตุผลประการที่สองเป็นเหตุผลด้านมนุษยธรรมและเพื่อผลประโยชน์ด้านการค้าชายแดน

6. ต่อคำถามว่ามีนโยบายด้านใดของไทยต่อพม่าที่ได้ส่งผลลบทางลบและทำความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่าในยุคสงครามเย็น นาย **Khin Maung Win** ได้ให้คำตอบอย่างไม่ลังเล โดยเค้ามองว่านโยบายของพม่าต่อไทยในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายที่ได้สร้างความเสียหายร้ายแรง ต่อความสัมพันธ์ไทย – พม่า ไม่ใช่ในนโยบายของไทยต่อพม่า ด้วยเหตุผลสำคัญที่นโยบายของพม่าต่อไทยในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายของพม่าที่มีลักษณะก้าวร้าว มีความเป็นชาตินิยมรุนแรง อีกทั้งมีนโยบายให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกบิดเบือนและมีเนื้อหาที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อมากกว่าที่จะมุ่งให้ข้อเท็จจริงและความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับประเทศไทยแก่ประชาชนพม่า
7. นาย **Khin Maung Win** ได้ให้ความเห็น ในเรื่องรัฐบาลทหารพม่ามีนโยบายปลุกระดมให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมอย่างเข้มข้นในหมู่ประชาชนพม่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับประเทศไทย ทั้งนี้ นาย **Khin Maung Win** ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ในการฟื้นฟูลัทธิชาตินิยมเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ หากไม่มีศัตรูก็จำเป็นต้องสร้างศัตรูขึ้นมาเพื่อสามารถโน้มน้าวให้ประชาชนพม่าเห็นว่าไทยเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของพม่าในยุคสงครามเย็น
8. โดยภาพรวมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่าในยุคสงครามเย็น นาย **Khin Maung Win** ได้ให้ทัศนะส่วนตัวว่าไทยสามารถรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลที่รัฐบาลไทยทุกรัฐบาลในยุคสงครามเย็นล้วนมีนโยบายต่างประเทศที่มีวิสัยทัศน์การณ์ไกล มีความชาญฉลาดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ จึงสามารถดูแลผลประโยชน์แห่งชาติได้เป็นอย่างดี ในขณะที่นโยบายต่างประเทศของพม่าในยุคสงครามเย็นส่วนใหญ่ มักเป็นนโยบายต่างประเทศที่ขาดความยืดหยุ่นด้วยเหตุผลเป็นเพราะอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ (Too Ideological)

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

วันที่: 1 มีนาคม พ.ศ. 2558

สัมภาษณ์: นาย Soe Myint

บรรณาธิการนิตยสาร Mizzima (Mizzima Media)

สถานที่: กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

1. ประวัติย่อ: อดีตนักศึกษาพม่า คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ได้ลี้ภัยออกนอกประเทศพม่าเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 โดยเข้ามาทางพื้นที่ด่านเจดีย์สามองค์อันเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของชนกลุ่มน้อยมอญ โดยใช้เวลาลี้ภัยทั้งหมด 24 ปี หลังจากเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีเป็นเวลา 1 ปี ได้เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครด้วยความช่วยเหลือจากบุตรสาวของนายอู้นัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2533 ได้ร่วมกับเพื่อนคนหนึ่งทำการซื้อเครื่องบินสายการบินไทยจากเที่ยวบินกรุงเทพมหานครไปกรุงเดลี โดยบังคับให้ไปลงที่เมืองกัลกัตตา และเมื่อถึงสนามบินกัลกัตตา ได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวต่างประเทศเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ในพม่าหลังการรัฐประหารของพลเอกชอหม่อง หลังจากนั้นได้มอบตัวกับเจ้าหน้าที่อินเดียและเป็นผลให้ถูกคุมขังเป็นเวลา 3 เดือน ในปี พ.ศ. 2546 ศาลอินเดียได้ยกฟ้องคดีซื้อเครื่องบินสายการบินไทยของนาย Soe Myint และเพื่อน เหตุผลสำคัญประการหนึ่งเป็นเพราะพยานปากเอกคือกัปตันสายการบินไทยในเที่ยวบินที่นาย Soe Myint ได้ซื้อเครื่องบินมิได้มาให้การกับศาล หลังจากได้รับการปล่อยตัวนาย Soe Myint ได้เดินทางกลับมาย่างกุ้งในปี พ.ศ. 2555 เพื่อจดทะเบียนให้กับนิตยสาร Mizzima อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีการก่อตั้งนิตยสาร Mizzima ที่กรุงเดลีประเทศอินเดีย ในปี พ.ศ. 2541

นาย Soe Myint ได้ให้ข้อมูลว่า ก่อนที่ตนและเพื่อนนักศึกษาได้ตัดสินใจลี้ภัยการเมืองมายังประเทศไทย ได้มีการปรึกษาร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในพม่า โดยเป็นที่เห็นชอบร่วมกันว่าควรดำเนินการไปพร้อมกันใน 3 ด้าน

กล่าวคือ ส่วนหนึ่งของนักศึกษาไปร่วมกับชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย – พม่า ส่วนที่สองควรอยู่เคลื่อนไหวในกรุงย่างกุ้ง เพื่อสนับสนุนนางอองซานซูจี และส่วนสุดท้ายควรปฏิบัติภารกิจได้ดิน

2. นาย **Soe Myint** ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทัศนะและนโยบายของรัฐบาลทหารพม่าที่มีต่อประเทศไทยว่าสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 3 ด้าน คือ

1. ไทยมีความสำคัญต่อพม่าในฐานะเป็นแหล่งที่มาของสินค้าอุปโภค บริโภค บริเวณชายแดนไทย – พม่า ซึ่งแม้การค้าชายแดนส่วนใหญ่คือ การค้าที่ผิดกฎหมายแต่ก็มีความสำคัญสำหรับพม่า เนื่องจากสินค้าที่พม่าขาดแคลนส่วนใหญ่สามารถนำเข้าจากประเทศไทยได้ดีกว่าประเทศจีน
2. ไทยมีความสำคัญต่อพม่าในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์ด้วยเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่าต่อชนกลุ่มน้อย ซึ่งฝ่ายพม่ามองบทบาทและท่าทีของไทยต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยด้วยความระแวงสูงและถือว่าความร่วมมือที่พม่าประสงค์ได้รับจากไทยในการช่วยปราบปรามชนกลุ่มน้อยต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญยิ่งยวดต่อพม่า
3. ตลอดจนยุคสงครามเย็นรัฐบาลทหารพม่ามองไทยว่าเป็นตัวแทนของอิทธิพลของสหรัฐฯ และของค่ายทุนนิยมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งฝ่ายพม่าย่อมมองว่าบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐฯ ตลอดจนอิทธิพลครอบงำของอุดมการณ์ทุนนิยมย่อมเป็นภัยต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของระบอบทหารพม่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงมีผลทำให้รัฐบาลทหารพม่าหันมาพึ่งอุดมการณ์ชาตินิยมเป็นเครื่องมือสำคัญทางการเมืองเพื่อใช้ขับเคลื่อนในการต่อสู้กับอิทธิพลของค่ายทุนนิยมและของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์ชาตินิยมจะมีพลังได้อย่างแท้จริงจำเป็นต้องมีสิ่งที่เป็นศัตรูของอุดมการณ์ชาตินิยม ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าว ระบอบทหารพม่าจึงอุปโลกน์ให้ไทยเป็นศัตรูของอุดมการณ์ชาตินิยมพม่า

3. ในประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-พม่าตลอดยุคสงครามเย็น นาย **Soe Myint** ได้ให้ข้อสังเกตสรุปภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-พม่าว่าฝ่ายไทยไม่พยายามศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครองของพม่า รวมทั้งความคิดและวัฒนธรรมของกองทัพพม่า ไทยจะมีความรู้ดีและเน้นความสนใจหนักไปในด้านปัญหาชนกลุ่มน้อย ส่วนฝ่ายรัฐบาลทหารพม่าจะเน้นศึกษาและมีความรู้และมีความเข้าใจมากเกี่ยวกับการเมืองไทยและบทบาทของนักการเมืองและของทหารไทย ซึ่งฝ่ายทหารพม่าตระหนักดีว่าเริ่มตั้งแต่ปลายยุคสงครามเย็น (ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา) ทหารไทยได้แปรสภาพมาเป็นทหารเศรษฐกิจ สนใจในเรื่องของผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการค้ามากกว่าในด้านความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นทางฝ่ายทหารพม่าจึงได้พยายามใช้นโยบายเชื่อมโยงเรื่องการปราบปรามชนกลุ่มน้อย (ซึ่งฝ่ายพม่าต้องการให้ไทยให้ความร่วมมือปราบปราม) ไว้กับความต้องการและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าที่ฝ่ายนักการเมืองและฝ่ายทหารไทยต้องการได้รับจากพม่า จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่านโยบายเชื่อมโยงประเด็นชนกลุ่มน้อยไว้กับประเด็นเรื่องเศรษฐกิจและการค้าที่ฝ่ายพม่าจะหยิบยื่นให้ไทยเป็นนโยบายเชื่อมโยงที่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังของฝ่ายพม่า เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2531 (การรัฐประหารของนายพลชอหม่อง) นาย **Soe Myint** ได้ยกตัวอย่างให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งดังกรณีสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและในสมัยที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเหตุการณ์ในช่วงนั้นบ่งชี้ให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าฝ่ายไทยมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจการค้ากับพม่า เป็นสำคัญ นโยบายชัดเจนที่ไทยเคยมีต่อชนกลุ่มน้อยพม่า ได้ถูกรอบงำโดยอิทธิพลของผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการค้าของไทยที่มีกับพม่า
4. นาย **Soe Myint** ได้สรุปความเห็นของตนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่าในยุคสงครามเย็นว่าบริบท เงื่อนไข และความขัดแย้งด้านลัทธิอุดมการณ์ระหว่างสองค่ายในยุคสงครามเย็น ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อนโยบายและท่าทีของไทยและพม่าที่มีต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก อีกทั้งปัจจัยสงครามเย็นได้ตีกรอบความสัมพันธ์ไทย – พม่าอย่างชัดเจน และโดยทั้งไทยและพม่าต่างมีทางเลือกที่มีข้อจำกัดในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน

5. นาย Soe Myint ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศพม่าที่มีต่อไทย ว่าเป็นนโยบายที่ใช้กับไทย ไม่ว่าในยุคที่ไทยมีรัฐบาลทหารหรือรัฐบาลพลเรือนปกครอง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายพม่าพอใจที่จะเห็นประเทศไทยปกครองด้วยรัฐบาลทหารมากกว่าเพราะฝ่ายพม่าถือว่าจะสามารถใช้นโยบายเชื่อมโยงปัญหาชนกลุ่มน้อยกับปัญหาความต้องการทางเศรษฐกิจของฝ่ายไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายพม่าอย่างเต็มที่ หากประเทศไทยมีรัฐบาลทหาร

ภาคผนวก

ลำดับเหตุการณ์โดยสังเขปเกี่ยวกับการเมืองพม่า

ปี 2367 – 2429 - พม่าถูกผนวกเข้ากับบริติชอินเดียระหว่างสงครามอังกฤษ – พม่า 3 ครั้ง

2480 - พม่าแยกตัวจากอินเดีย ได้รับรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้อำนาจอย่างจำกัดต่อรัฐบาล ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

24 กันยายน 2490 – รัฐธรรมนูญใหม่เพื่อเอกราชในอนาคตของพม่าได้รับความเห็นชอบเป็น หลักคำประกันระบบประชาธิปไตย และระบบสหพันธรัฐที่จำกัด รัฐฉาน และรัฐกะเหรี่ยง ได้รับ สิทธิที่จะแยกตัวออกจากสหภาพพม่าที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หลังจากการเป็นเอกราช 10 ปี (ความตกลงปางลอง)

4 มกราคม 2491 – พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ อู นู ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีคน แรกตามระบอบประชาธิปไตยของพม่า

2503 – ดอร์ ซีน ยี มารดาของดอร์ ออง ซาน ซู จี ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น เอกอัครราชทูตของ พม่าประจำอินเดีย ออง ซาน ซู จี เดินทางร่วมไปกับมารดาด้วยในการแต่งตั้งนี้

2 มีนาคม 2505 – กองทัพพม่านำโดยพลเอกเนวิน ยึดอำนาจและถอดถอนรัฐบาลอู นู ประธานาธิบดีมาห์น วิน หม่อง นายกรัฐมนตรีอู นู คณะรัฐมนตรี รวมทั้งผู้นำชนกลุ่มน้อยต่างๆ ถูกจับกุม

3 มีนาคม 2505 – รัฐธรรมนูญปี 2490 และรัฐสภาถูกล้มล้าง เนวินประกาศจัดตั้งสภาคณะ ปฏิวัติประกอบด้วย นายทหารอาวุโส 17 คน ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของตน

กรกฎาคม 2505 – พรรคโครงการสังคมนิยมพม่าถูกจัดตั้งขึ้น ภายใต้ “วิธีพม่าสู่สังคมนิยม”

7 กรกฎาคม 2505 – การเดินขบวนต่อต้านการปกครองของทหารโดยนักศึกษา ถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาด ตึกที่ทำการของสหภาพนักศึกษาพม่าถูกระเบิดทำลาย มีนักศึกษาจำนวนมากถูกสังหาร บาดเจ็บ และถูกจับกุม

สิงหาคม 2505 – คณะกรรมการตรวจพิจารณาสื่อถูกจัดตั้งขึ้น และบทความกับข้อเขียนต่างๆ ต้องผ่านการตรวจจากคณะกรรมการนี้ก่อน

23 กุมภาพันธ์ 2506 – กิจการของเอกชนและบริษัทอุตสาหกรรมทั้งหมดถูกโอนเป็นของรัฐบาล

4 มีนาคม 2508 – กฎหมายคุ้มครองความเป็นเอกภาพของชาติถูกประกาศใช้ มีผลยกเลิกพรรคการเมืองทุกพรรค ยกเว้นพรรคโครงการสังคมนิยมของรัฐบาล

3 มกราคม 2517 – รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถูกยกร่างขึ้น พม่ากลายเป็นรัฐที่มีพรรคเดียวภายใต้การควบคุมของพรรคโครงการสังคมนิยมของทหาร ประเทศมีชื่อว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า เนวิน ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า และเป็นประธานาธิบดีของประเทศ

11 – 12 ธันวาคม 2517 – นักศึกษาเดินขบวนในพิธีศพของอู่อ้น เลขาธิการสหประชาชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ในพุทธศาสนา นักศึกษานำร่างของอู่อ้นไปไว้ที่สุสานของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง กองทหารบุกเข้าไปในบริเวณมหาวิทยาลัยและนำร่างของอู่อ้นกลับคืนไป มีนักศึกษาได้รับบาดเจ็บ และถูกจับกุมจำนวนมาก รัฐบาลประกาศกฎอัยการศึก และปิดโรงเรียนจำนวนมาก

- 1 ตุลาคม 2519 – นักศึกษาเดินขบวนที่อนุสาวรีย์ ตะขิน โกดอร์ หม่อง ผู้นำนักศึกษาถูกนำตัวขึ้นศาล และถูกตัดสินให้ประหารชีวิต
- 5 กันยายน 2530 – ธนบัตรฉบับละ 25,35 และ 75 จั๊ต ถูกประกาศยกเลิกใช้ มีการเดินขบวนประท้วงของนักศึกษา ทำให้มีผู้ถูกจับกุมจำนวนมาก
- 23 กรกฎาคม 2531 – ประธานาธิบดีเนวิน ลาออก ผู้สืบทอดอำนาจต่อคือ พลเอก เสง์ วิน ซึ่งถูกเรียกว่า “นักฆ่าสัตว์แห่งพม่า” เนื่องจากเป็นผู้สังหารนักศึกษาที่ประท้วงอย่างโหดร้าย
- 8 สิงหาคม 2531 – ประชาชนทุกภาคส่วน เข้าร่วมในการเดินขบวนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ซึ่งถูกเรียกว่า “การลุกขึ้นต่อต้าน 8888” กองทัพปราบปรามด้วยกระสุนปืนต่อการเดินขบวนโดยสันติ
- 12 สิงหาคม 2531 – ประธานาธิบดีเสง์ วิน ลาออกหลังจากรับตำแหน่งได้ 18 วัน โรงพยาบาลในกรุงย่างกุ้งเต็มไปด้วยนักศึกษาและเยาวชนผู้ต่อต้านรัฐบาลที่บาดเจ็บ
- ดร. หม่อง หม่อง พลเรือนสายกลางถูกแต่งตั้งเป็นประธานาธิบดีคนใหม่ ผู้เดินขบวนมากกว่า 3,000 คน ส่วนมากเป็นนักศึกษา ถูกยิงเสียชีวิต ระหว่างวันที่ 8 ถึง 12 สิงหาคม 2531
- 26 สิงหาคม 2531 – ออง ซาน ซู จี ปราศรัยเป็นครั้งแรกต่อฝูงชน หน้าเจดีย์ชเวดากองในกรุงย่างกุ้ง โดยมีประชาชนเข้าร่วมมากกว่าหนึ่งแสนคน
- 8 กันยายน 2531 – ฝ่ายทหารนำโดย พลเอกชอหม่องยึดอำนาจโดยปราบปรามผู้ประท้วงอย่างรุนแรง สภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (SLORC) ถูกจัดตั้งขึ้น และมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก

24 กันยายน 2531 – สันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้การนำของออง ซาน ซู จี, อู ถิ่น โอ, และอู อ่อง ยี คณะทหารทำการจับกุมประชาชนทั่วประเทศพม่า

27 พฤษภาคม 2532 – คณะทหารผู้ปกครอง ตั้งชื่อประเทศว่าเมียนมาร์

20 กรกฎาคม 2532 – ออง ซาน ซู จี และอู ถิ่น โอ ถูกกักขังในบ้าน

27 พฤษภาคม 2533 – พรรค NLD ที่นำโดย ออง ซาน ซู จี ชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มถลายในการเลือกตั้งทั่วไป ได้รับที่นั่ง 392 ที่นั่งจากจำนวนทั้งหมด 485 ที่นั่ง

10 ธันวาคม 2534 - ออง ซาน ซู จี ได้รับรางวัลโนเบล นักศึกษาเดินขบวนในกรุงย่างกุ้งเพื่อให้ปลดปล่อยเธอ นักศึกษาจำนวนมากถูกจับกุมและมหาวิทยาลัยถูกปิดอีกครั้ง

กรกฎาคม 2538 - ออง ซาน ซู จี ถูกปล่อยตัวเป็นอิสระ แต่ยังไม่ได้รับเสรีภาพในการเคลื่อนไหว และการทำกิจกรรมการเมือง

14 พฤศจิกายน 2538 – อินเดียมอบรางวัล “เยาวยาลาล เนห์รู สำหรับความเข้าใจระหว่างประเทศปี 2536” แก่ออง ซาน ซู จี โดย ดอร์ ทัน เย เพื่อนผู้ใกล้ชิดของครอบครัวเป็นผู้รับมอบรางวัลแทน ออง ซาน ซู จี

4 มกราคม 2539 – “การประชุมระหว่างประเทศเพื่อฟื้นฟูประชาธิปไตยในพม่า” เป็นเวลา 3 วัน เริ่มขึ้นในกรุงนิวเดลี

กรกฎาคม 2540 – พม่าเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน)

16 พฤศจิกายน 2540 – คณะทหารผู้ปกครองพม่าเปลี่ยนชื่อจาก SLORC เป็นสภาเพื่อพัฒนาและสันติภาพของรัฐ (SPDC)

กันยายน 2541 - สันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ประกาศจัดตั้งคณะกรรมการ
ตัวแทนสภาประชาชน (CRPP) ประกอบด้วยตัวแทนจากพรรคการเมืองซึ่งชนะการเลือกตั้งใน
ปี 2533

มิถุนายน 2543 - องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ตัดสินใจใช้มาตรการลงโทษรัฐบาล
พม่าจากการใช้แรงงานบังคับอย่างกว้างขวาง

กันยายน 2543 - ออง ซาน ซู จี ถูกคุมขังในบ้านพักเป็นครั้งที่สอง

ตุลาคม 2544 - นายเซอร์จิโอ เปาโล ปิน เฮโร ผู้แทนพิเศษขององค์การสหประชาชาติเพื่อความ
สมานฉันท์ ถูกเชิญจากรัฐบาลทหารพม่าให้ไปสืบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า

มกราคม 2544 - นายราชาลี อีสเมล ผู้แทนพิเศษขององค์การสหประชาชาติสำหรับพม่า
ประกาศว่า ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2543 ได้มี “การเจรจาลับ” ระหว่างรัฐบาลทหารกับออง ซาน ซู
จี นายอีสเมล ได้เดินทางไปพม่า 8 ครั้ง และได้พบปะกับทั้งสองฝ่าย

6 พฤษภาคม 2545 - ออง ซาน ซู จีได้รับการปลดปล่อยจากการถูกจำขังที่บ้านรัฐบาลทหาร
พม่ากับออง ซาน ซู จี ได้ประกาศว่าได้มีการตกลงกันแล้วในกระบวนการสร้างความไว้วางใจ
ใจ รัฐบาลทหารประกาศว่า เป็นวันเริ่มต้นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของพม่า

(ไซ มินท์, “เอกสารพม่า: ปัญหาของประชาธิปไตย” หน้า 34 – 37; Soe Myint; Burma File:

A Question of Democracy หน้า 34 – 37)

**นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:
หำกรณืศึภษาเปรียบเทียบ**

**Thai Foreign Policy towards neighboring countries during Cold War period:
(A comparative study of Five Cases)**

โดย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย

ความสัมพันธ์ ไทย – มาเลเซีย

บทนำ

ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับมาเลเซียเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2505 เมื่อครั้งยังเป็นประเทศสหพันธรัฐมลายา หลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ (ซึ่งยังรวมสิงคโปร์ ซาราวัก บอร์เนียวเหนือและบรูไน) ต่อมาเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2508 สิงคโปร์ได้แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมลายา สหพันธรัฐมลายาได้เปลี่ยนมาเป็นประเทศมาเลเซีย

ตลอด 43 ปี ของยุคสงครามเย็น ไทยมีความสัมพันธ์กับมาเลเซียภายใต้รัฐบาลของ 4 นายกรัฐมนตรี เริ่มตั้งแต่รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซีย ตันกู อับดุล ราห์มาน (พ.ศ. 2500 – 2513) ตามด้วยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ตันกู อับดุล ราซัค (พ.ศ. 2513 – 2519) รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีสุสเซน ออนัน (พ.ศ. 2519 – 2524) และรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ดร. มหาเธร์ โมฮัมหมัด (พ.ศ. 2524 – จนถึงสิ้นสุดสงครามเย็น พ.ศ. 2532)

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความร่วมมือมากกว่าความขัดแย้ง

ความพยายามทำความเข้าใจและเห็นใจต่อกันมากกว่าความหวาดระแวงกลางแจ้งใจกัน และแม้มีความขัดแย้งกันในบางกรณีบางช่วง แต่ทั้งสองฝ่ายก็ได้พยายามเข้าใจว่าเป็น ปรากฏการณ์ปกติระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน พร้อมกับหันมาฟังการเจรจา ปรีกษาหารือกัน เพื่อหาข้อยุติโดยสันติวิธี ไม่คิดพึ่งการใช้กำลังหรือความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหา ที่มีระหว่างกัน ไม่ปล่อยให้ปัญหาขัดแย้งบานปลายถึงขั้นมีผลกระทบร้ายแรงต่อความสัมพันธ์ อันดี และสนิทสนมแนบแน่นที่มีระหว่างกัน ดังเป็นที่ประจักษ์ตลอดยุคสงครามเย็นว่า ทั้ง รัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซีย ต่างเห็นคุณค่าร่วมกันที่จะยึดและให้ความสำคัญสูงสุดกับ ผลประโยชน์สำคัญและหลากหลายที่มีร่วมกัน เป็นปัจจัยกำหนดทิศทาง รูปแบบและเนื้อหา ของการมีความสัมพันธ์ที่ดีและที่สนิทสนมใกล้ชิดระหว่างกัน ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ได้รับการ ยืนยันในเชิงประจักษ์มาตลอดยุคสงครามเย็น ดังเห็นได้ว่านโยบายต่างประเทศของมาเลเซีย ต่อไทย ไม่ว่าจะเป็นสมัยของตงกู อับดุล ราห์มาน, ตงกู อับดุล ราซัค, ฮุสเซน ออนัน หรือ สมัยของดร. มหาเธร์ โมฮัมหมัด ยังคงเป็นนโยบายที่มีเนื้อหาเดิม ไม่มีความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือยังคงเป็นนโยบายต่อไทยที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความไว้วางใจและความร่วมมือ ระหว่างกัน เพื่อส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกระดับมีความก้าวหน้า บนพื้นฐาน ของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน การเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน และการตระหนักร่วมกันว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นในประเทศหนึ่ง ย่อมจะส่งผลกระทบเกี่ยวพันหรือกระทบต่ออีกประเทศหนึ่งอย่าง หลีกเลี่ยงได้ยาก

ความปรารถนาและความมุ่งมั่นของทั้งสองประเทศที่จะส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกันในทุกด้าน ได้รับการสะท้อนออกมาจากการร่วมกันก่อตั้ง คณะกรรมาธิการร่วมไทย – มาเลเซีย (Joint Commission – JC) อันเป็นกลไกความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาและขยายความร่วมมือในทุกๆ ด้านระหว่างกัน มีรัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม คณะกรรมาธิการร่วมไทย – มาเลเซีย ก่อตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. 2530 และเป็นคณะกรรมาธิการร่วมครั้งแรกที่ไทยมีกับต่างประเทศ เป็นกลไกที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ทวิภาคีในทุกด้าน นอกจากนั้น ความเป็นประเทศมิตรเพื่อนบ้านที่ดีและใกล้ชิด เป็นพิเศษระหว่างไทยกับมาเลเซีย ยังได้รับการสะท้อนออกมาในรูปของการมีความตกลงที่สำคัญๆ ร่วมกันถึง 31 ฉบับนับว่ามากที่สุดที่ไทยมีกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ความตกลงทั้ง 31 ฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

- ความตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงเทพฯ – อังกฤษ (ลงนามเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2454)
- ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกของการเดินรถไฟ (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2465)
- ความตกลงว่าด้วยการจราจรข้ามแดน (ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2483)
- ความตกลงว่าด้วยการคมนาคมและขนส่งทางบก (ลงนามเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2497)
- ความตกลงว่าด้วยการเดินรถไฟร่วม (ลงนามเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2497)

- ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราหนังสือเดินทางทูตและราชการ (ลงนามเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2505)
- ความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศ (ลงนามเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2509)
- ความตกลงว่าด้วยการศุลกากร (ลงนามเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2511)
- ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตรา (ลงนามเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2513)
- ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการประมง (ลงนามเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2514)
- ความตกลงว่าด้วยการสำรวจและปักปันเขตแดน (ลงนามเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2515)
- ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งองค์การร่วมมาเลเซีย - ไทย (ลงนามเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522)
- ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการเกษตร (ลงนามเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522)
- ความตกลงว่าด้วยการแบ่งเขตทางทะเล/ทะเลอาณาเขต (ลงนามเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2522)
- ความตกลงว่าด้วยการแบ่งเขตไหล่ทวีป (ลงนามเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2522)

- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการขนส่งสินค้าเน่าเสียผ่านแดนมาเลเซียไปยังสิงคโปร์ (ลงนามเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522)
- ความตกลงว่าด้วยการขนส่งสินค้าไป – กลับระหว่างฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตกของ มาเลเซียผ่านแดนไทยโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย (ลงนามเมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2523)
- ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีชั้น (ลงนามเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2525)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาลุ่มน้ำโก – ลก (ลงนามเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2526)
- ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย – มาเลเซีย (ลงนามเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2530)
- ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือข้ามฟากบริเวณปากแม่น้ำโก – ลก (ลงนามเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2533)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา (ลงนามเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2536)
- ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (ลงนามเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านยางพารา (ลงนามเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2542)

- ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือชายแดน (ลงนามเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2543)
- ความตกลงว่าด้วยการค้าทวิภาคี (ลงนามเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2543)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดทำ Bilateral Payment Arrangement (Account Trade) (ลงนามเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2544)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือ 3 ฝ่าย ด้านยางพารา อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย (ลงนามเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545)
- บันทึกความเข้าใจเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิธีการในการเคลื่อนย้ายสินค้า (ลงนามเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2546)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือระหว่างตลาดหลักทรัพย์ไทยกับมาเลเซีย (ลงนามเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2546)
- ความตกลงโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโก – ลก แห่งที่ 2 เชื่อมบ้านบูเกะตา อ. แวง จ. นราธิวาสกับบ้านบูเกะตาบูนา รัฐกลันตัน (ลงนามเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2547)
- (ข้อมูลจากกรมเอเชียตะวันออก กองเอเชียตะวันออก 1 วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550)

เมื่อเปรียบเทียบกับอีกสามประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย (ลาว กัมพูชา และพม่า) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด มีปัญหาระหว่างกันน้อยที่สุดและไม่เคยมีการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหา

ที่ขัดแย้งกัน โดยทั่วไป ไทยและมาเลเซียสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาหรือระงับปัญหาชั่วคราว
มิให้บานปลายลุกลาม ด้วยการเห็นชอบร่วมกันที่จะพึงกลไกต่างๆ ที่มีอยู่และด้วยการ
ปรึกษาหารือ หรือการเจรจาระหว่างกันได้ ด้วยความเข้าใจในจุดยืนของกันและกัน และบน
พื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงคราม
เย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับทั้งในความเหมือนและความต่างที่มี
ระหว่างกัน โดยทั้งไทยและมาเลเซีย ตระหนักดีร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของอิทธิพลของ
ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ที่มีต่อความมั่นคง ความอยู่รอดและอนาคตความก้าวหน้าของทั้งสอง
ประเทศ อันเป็นเป้าประสงค์และผลประโยชน์สูงสุดของทั้งไทยและมาเลเซีย

ในประเด็นข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น นับว่าอิทธิพลของปัจจัย
สงครามเย็น ได้มีส่วนสำคัญช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย มี
ลักษณะพิเศษกว่าความสัมพันธ์ทวิภาคีที่ไทยมีกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ที่มีพรมแดนติดต่อกับ
ไทย อิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็นดังกล่าว ที่สำคัญได้แก่ ทั้งไทยและมาเลเซียร่วมกัน
สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรี ทั้งสองประเทศมีนโยบายแน่วแน่ชัดร่วมกันต่อต้านภัยคุกคามของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ (ทั้งภายในและภายนอกประเทศ) ทั้งไทยและมาเลเซียมีระบบการเมืองการ
ปกครองที่คล้ายคลึงกัน ต้องเผชิญกับภัยคุกคามและการบ่อนทำลายจากพรรคคอมมิวนิสต์
ในประเทศเหมือนกัน เป็นประเทศสมาชิกร่วมก่อตั้งสมาคมอาสาและอาเซียนด้วยกัน มอง

ปัญหาภัยคุกคามต่อเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแนวทางเดียวกัน เป็นต้น

อิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น (Cold War Factor) นอกจากเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทั้งไทยและมาเลเซียเห็นถึงคุณประโยชน์ที่จะได้จากการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และจากการมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกันแล้ว ยังเป็นปัจจัยช่วยให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกันอีกด้วย ดังเป็นที่ประจักษ์ได้จากทัศนะของนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียทุกคน ไม่ว่าในยุคสงครามเย็นหรือยุคหลังสงครามเย็น ที่ไม่เคยกล่าวหารัฐบาลไทยว่ามึนนโยบายกบฏชิงแก่ประชาชนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งรัฐบาลมาเลเซียทุกรัฐบาลก็ได้ประกาศยอมรับว่า 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นของไทย นอกจากนั้นไทยยังได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ให้ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างสามประเทศ สืบเนื่องจากการก่อตั้งรัฐบาลมาเลเซียเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2506 ซึ่งทั้งอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ต่างประกาศต่อต้านและไม่ยอมรับของรัฐบาลมาเลเซียดังกล่าว ส่วนอินโดนีเซียนั้น ก็ได้แสดงการคัดค้านอย่างรุนแรง โดยประกาศใช้นโยบายบดขยี้มาเลเซียและนโยบายประจันหน้ามาเลเซีย (konfrontasi) จนนำไปสู่การสู้รบระหว่างกองกำลังของฝ่ายอินโดนีเซียกับทหารอังกฤษและมาเลเซีย ช่วงระหว่างปลายปี พ.ศ. 2506 จนถึงต้นปี พ.ศ. 2507 การสู้รบมีขึ้นบริเวณชายแดนด้าน ซาบาห์ (เกาะบอร์เนียวเหนือ) และทางเกาะซาราวัก ซึ่งพื้นที่ซาบาห์เป็นดินแดนที่ฝ่ายฟิลิปปินส์ อ้างอธิปไตยเหนือเกาะซาบาห์ ส่วนอินโดนีเซียนั้นไม่พอใจที่มีการจัดตั้งรัฐบาลมาเลเซียขึ้น โดยไม่ปรึกษาหารือกับตนก่อน อินโดนีเซียถือว่าการ

ที่อังกฤษจะถอนตัวออกจากดินแดนเหล่านี้ ควรได้มีการปรึกษาหารือกับอินโดนีเซียก่อน แต่ อังกฤษกลับยกดินแดนชาบาห์และซาราวักให้กับมาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายอินโดนีเซียจึงมองว่าการดำเนินการของอังกฤษถือได้ว่า เป็นแผนการของลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่(neo-colonialism) นอกจากนั้นอินโดนีเซียก็ได้แสดงความไม่พอใจที่สหประชาชาติได้รื้อฟื้นการสำรวจวัดเจตนารมณ์ของประชาชนในดินแดนเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม การสู้รบระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียยุติลงได้ จากการเข้ามาไกล่เกลี่ยของสหรัฐฯ โดยนายโรเบิร์ต เคนเนดี น้องชายของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้เดินทางไปเจรจากับประธานาธิบดีซูการ์โน ที่กรุงโตเกียว กับประธานาธิบดีมาคาปาگل ที่กรุงมะนิลา และกับตงกู อับดุล ราห์มาน ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ผลของการเจรจาได้ทำให้อินโดนีเซียและมาเลเซียตกลงหยุดยิงกันตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2507(เอกสารที่ปรึกษาการข่าว กันยายน พ.ศ. 2507)

ประเทศไทยได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาขัดแย้งสามเส้าระหว่างมาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เป็นเพราะได้รับการขอรับรองโดยตรงจากรัฐบาลของทั้งสามประเทศคู่ขัดแย้ง ให้ไทยทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการควบคุมดูแลการหยุดยิง ระหว่างมาเลเซียกับอินโดนีเซีย โดยรัฐบาลมาเลเซียและอินโดนีเซียเห็นชอบร่วมกันให้สหประชาชาติแต่งตั้งประเทศไทย ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการหยุดยิงและให้เจ้าหน้าที่ผู้สังเกตการณ์ของไทยรายงานโดยตรงกับรัฐบาลไทย แล้วรัฐบาลไทยจะรายงานเลขาธิการสหประชาชาติ และแจ้งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องต่อไป (เพ็งอ้าง)

จากข้อเท็จจริงข้างต้น ย่อมเป็นเหตุการณ์เชิงประจักษ์ที่บ่งบอกให้
เห็นถึงระดับความไว้วางใจที่ทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีต่อไทยอย่างชัดเจน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายมาเลเซียได้แสดงความชื่นชมความมีน้ำใจและความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี
ของไทยต่อมาเลเซีย ดังที่พระราชาริบัติของมาเลเซียได้กล่าวขอบคุณในมิตรภาพและความ
ช่วยเหลือที่ไทยได้ให้กับมาเลเซียเป็นอย่างดี ในโอกาสพิธีเปิดประชุมรัฐสภามาเลเซีย เมื่อ
วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2508 (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง กัวลาลัมเปอร์ ที่
594/2508 ลงวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2508) ส่วนตนกู อับดุล ราห์มาน นายกรัฐมนตรีคนแรก
ของมาเลเซีย ก็ได้กล่าวขอบคุณรัฐบาลไทยที่ได้มีบทบาทสำคัญช่วยทำหน้าที่เป็นคนกลางให้
มาเลเซียและอินโดนีเซียสามารถคืนดีกันได้เป็นผลสำเร็จในการเจรจาที่กรุงเทพฯ จนสามารถ
ร่วมลงนามกันในความตกลงยุติภาวะเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2509 ตน
กู อับดุล ราห์มาน ได้กล่าวขอบคุณประเทศไทยในโอกาสวันขึ้นปีใหม่เมื่อวันที่ 1 มกราคม
พ.ศ. 2510 (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง กัวลาลัมเปอร์ ที่ 22/2510 ลงวันที่ 6
มกราคม พ.ศ. 2510)

นอกจากอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น ที่นับว่าเป็นส่วนสำคัญช่วย
ส่งเสริมและสนับสนุนให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย มีความใกล้ชิดและตระหนักดีถึง
ความสำคัญของการมีผลประโยชน์ร่วมกันและความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างกัน กล่าวได้
อีกด้วยว่า บุคคลสำคัญที่สุด ที่ได้มีบทบาทและอิทธิพลโดยตรงด้านการวางหลักการและการ
กำหนดนโยบายของมาเลเซียต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับไทย คือ ตนกู อับดุล ราห์มาน

นายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซีย ขอให้จริงดังกล่าวนี้นี้ได้รับการยืนยันในเชิงประจักษ์ใน
หลายโอกาสหลายเหตุการณ์ ตลอดช่วง 13 ปี ของการเป็นนายกรัฐมนตรีของตงกู อับดุล ราห์
มาน (พ.ศ. 2500 – 2513) โดยตงกู อับดุล ราห์มาน ได้เคยแสดงทัศนคติและความรู้สึก
ที่ตนมีต่อประเทศและประชาชนไทย ต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย อันเป็นทัศนคติและ
ความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความปรารถนาดีต่อไทย ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับประเทศไทย
และสังคมไทย ตลอดจนเป็นทัศนคติที่สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอย่างจริงจัง ที่จะส่งเสริมให้
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย มีความมั่นคง ก้าวหน้าเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้ง
สองประเทศ อาทิ ตงกู อับดุล ราห์มาน สมัยที่ยังไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ได้เคย
เล่าให้อดีตนายกรัฐมนตรีวิไลรัตน์ (ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งของท่าน) ว่า เมื่อ
มาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษ ตนได้ตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา (พรรค UMNO) และได้ขอรับ
บริจาคเงินจากคนมาเลเซีย โดยไม่จำกัดชั้นวรรณะ แต่ปรากฏว่าหาคนที่เต็มใจบริจาคยาก
เต็มทีและว่าเงินบริจาคที่ได้รับ มาจากมิตรสหายที่เป็นคนไทยเท่านั้น ความจริงดังกล่าวนี้นี้
ได้รับการยืนยันในบทความภาษาอังกฤษของตงกู อับดุล ราห์มาน ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์
รายวัน The Star ฉบับลงวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1987 ดังมีความตอนหนึ่งว่า

“When we fought our first election in 1955, I personally went
begging and wrote to all the rulers, the rich men among the Arabs of Singapore, and
begged from all the Muslim countries in the Middle East, and I went to Thailand to

ask for help. Only the friends from Thailand gave us help, and we had to stump up the rest of the money for elections; we managed to raise about \$135,000”

(จากหนังสือ “เสี้ยวหนึ่งของการทูตไทยร่วมสมัย: อยากรู้เป็นทูตก็ไม่ยาก” โดยอดีตทูต(วิ) สามัญ หน้า 142)

เมื่อพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความเห็นของตนกู อับดุล ราห์มาน ที่มีเกี่ยวกับประเทศไทยและผู้นำไทย ก็ยังคงเป็นทัศนะที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากที่มีมาตลอด ดังเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างตนกู อับดุล ราห์มานกับรองกงสุลใหญ่ของไทยประจำเมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2515 ซึ่งในการสนทนาครั้งนี้ ตนกู อับดุล ราห์มานได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำไทยว่า ผู้นำไทยมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก มองการณ์ไกลและดำเนินนโยบายอย่างแนบเนียน และว่า ในระหว่างที่ตนเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้พยายามกระชับสัมพันธ์ภาพระหว่างมาเลเซียกับไทยทุกวิถีทาง เพื่อมาเลเซียจะได้นำประสบการณ์ที่ได้จากไทยไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินนโยบายของตน

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายของไทยต่อชาวไทยมุสลิม ตนกู อับดุล ราห์มานได้ให้ความเห็นว่า นโยบายของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ เป็นนโยบายที่ได้ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาต่างๆ ไม่เคยเกิดปัญหาขัดแย้งด้านศาสนา ระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากนโยบายของรัฐบาลฟิลิปปินส์ ที่มี

นโยบายกีดขี่ชาวมุสลิม จนเกิดการสังหารมุสลิม โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้เพิกเฉย เพื่อเอาใจฝ่ายที่นับถือศาสนาคริสต์

สำหรับทัศนะของตนกู อับดุล ราห์มาน ที่มีต่อนโยบายของรัฐบาลมาเลเซียช่วงระหว่าง พ.ศ. 2515 นั้น ตนกูฯ ได้ให้ทัศนะว่า รัฐบาลมาเลเซียปัจจุบัน ดำเนินนโยบายแตกต่างจากหลักการเดิม โดยเป็นไปและตามอินโดนีเซียมากเกินไป ทั้งที่อินโดนีเซียดำเนินนโยบายไม่แน่นอน ซึ่งควรให้อินโดนีเซียตามมาเลเซียมากกว่า เพราะมาเลเซียมีนโยบายแน่นอน และมีความสอดคล้องกับแนวนโยบายของไทย (หนังสือที่ กต. 0305/21553 ลงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2515)

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาพรวมของความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ในยุคสงครามเย็น ทั้งหมดข้างต้น พอสรุปได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาด้านความร่วมมือมากกว่าความขัดแย้ง มีความเข้าใจและยืดหยุ่นต่อกันมากกว่าการเผชิญหน้าเพื่อหวังเอาชนะกัน เป็นความสัมพันธ์ที่มองการเจรจาเพื่อหาทางแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีระหว่างกันว่าเป็นเรื่องของการแสวงหาความยินยอมโดยสมัครใจระหว่างกัน (consent) มากกว่าการใช้มาตรการเพื่อการบีบบังคับ (coercion) เพื่อให้อีกฝ่ายจำนนและมองเรื่องของการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งโดยสันติวิธีว่าเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อประนีประนอม เป็นที่ยอมรับได้แก่ทั้งสองฝ่าย ไม่มองว่าเป็นการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อเอาชนะขั้นเด็ดขาด กล่าวได้ว่าปัญหาที่มีระหว่างไทยกับมาเลเซีย ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีได้มีสาเหตุโดยตรงมาจากการที่

ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีนโยบายที่จะให้เกิดขึ้น หรือเป็นต้นเหตุของปัญหาแต่ละเรื่อง หากปัญหาส่วนใหญ่เป็นมรดกหรือสิ่งตกค้างจากอดีต ที่ถูกสะสมมาเป็นเวลาหลายทศวรรษก่อนหน้านี้ยุคสงครามเย็น

1.นโยบายต่างประเทศของมาเลเซียต่อไทย

ประเทศมาเลเซีย (เดิมมลายา) ได้เริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 และแม้ว่าเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเนื้อหาและข้อเท็จจริงแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันอย่างเช่น มาเลเซียกับไทย) สลับกันไป ตามเงื่อนไข เหตุการณ์และบริบท ปรากฏในแต่ละช่วงเวลาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และจากอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกที่มีต่อรัฐบาลของทั้งมาเลเซียและไทยตลอดยุคสงครามเย็น

ในภาพรวมกล่าวได้ว่า ปัญหาในด้านต่างๆ ที่มีระหว่างกัน ที่แม้โดยเนื้อหาและข้อเท็จจริงแล้ว ไม่ได้แตกต่างไปมากจากปัญหาต่างๆ ที่ไทยมีกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย แต่ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทนำสรุปภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในข้อ 1 ข้างต้น เมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม นับว่าความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย เป็นความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดสนิท

สนมและมีความร่วมมือระหว่างกันมากกว่าที่ไทยมีกับพม่า ลาว กัมพูชาและเวียดนาม ปัญหาในด้านต่างๆ ที่มีระหว่างกัน ส่วนใหญ่มักได้รับการพิจารณาแก้ไขอย่างทันท่วงที ไม่ปล่อยให้ลุกลามบานปลายจนไม่สามารถควบคุมได้ จนนำไปสู่การฟุ้งกำลังและความรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าความสัมพันธ์ไทย - มาเลเซียตลอดยุค สงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่บางช่วงมีลักษณะใกล้ชิดสนิทสนมแนบแน่น บางช่วงเป็น ปกติและบางช่วงเย็นชาต่อกัน แต่ไม่เคยปรากฏความสัมพันธ์ไทย - มาเลเซียที่เป็นวิกฤต ร้ายแรงและการเผชิญหน้าระหว่างกัน ในประเด็นสำคัญนี้ นับว่า ปัจจัยยุคสงครามเย็นและ การมีผลประโยชน์ร่วมกันด้านความมั่นคงได้มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อการมองปัญหาเกี่ยวกับ ภัยคุกคาม เสถียรภาพความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ตลอดจนนโยบาย และการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน บนพื้นฐานของการเคารพในเอกราชอธิปไตยและ บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน ตลอดจนการเคารพหลักการไม่แทรกแซงในกิจการ ภายในของกันและกัน

สำหรับนโยบายต่างประเทศของมาเลเซียในยุคสงครามเย็นที่มีต่อ ไทยโดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่มาเลเซียได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 ย่อมเป็นที่ประจักษ์มาโดยตลอดว่า รัฐบาลมาเลเซียทุกรัฐบาล ได้พยายามที่จะกระชับ ความสัมพันธ์กับไทยให้แน่นแฟ้น ราบรื่นและอย่างต่อเนื่องมากที่สุด บนพื้นฐานของการมี ผลประโยชน์ร่วมกันในหลายด้านและแม้ในบางกรณี บางครั้งความสัมพันธ์ระหว่างกันจะ ได้รับผลกระทบทางลบจากปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้น เช่น ความระแวงสงสัยในนโยบายและท่าที

ของแต่ละฝ่ายที่มีต่อปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ต่อปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ปัญหาขบวนการโจรก่อการร้ายหรือซก.) ใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย ปัญหาบุคคลสอง สัญชาติในจังหวัดปัตตานี ตลอดจนปัญหาการมองเรื่องภัยคุกคามต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สืบเนื่องจากสงครามในกัมพูชาและจากความขัดแย้งและการช่วงชิงอิทธิพลระหว่างจีนกับเวียดนามในภูมิภาคนี้ แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ได้รับการระงับมิให้ลุกลาม จึงกล่าวได้ว่า ตลอดยุคสงครามเย็น นโยบายและท่าทีของ มาเลเซียต่อไทย เป็นนโยบายและท่าทีที่บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ทุกรัฐบาลมาเลเซียในยุคสงคราม เย็นต่างตระหนักดีและเห็นถึงความสำคัญของประเทศไทยต่อมาเลเซีย ทั้งในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ ภูมิยุทธศาสตร์และ (หลังสงครามเย็น) ในแง่ภูมิเศรษฐกิจศาสตร์ ฝ่ายมาเลเซียจึงพยายาม หลีกเลี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขัดแย้งที่มีขึ้นบางครั้งระหว่างกัน มามีผลลบตบบ่อนทำลาย ผลประโยชน์ที่สำคัญหลายด้านที่มาเลเซียกับไทยมีร่วมกัน (รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหา ขัดแย้งระหว่างมาเลเซียกับไทยจะอยู่ในบทที่ 4 ว่าด้วยเรื่องนี้โดยเฉพาะ)

ในบรรดาผู้นำของมาเลเซีย ผู้ที่มีความสำคัญ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับไทยมากที่สุดและเป็นผู้วางรากฐานด้านนโยบายต่างประเทศของมาเลเซียต่อไทย คือ ตันกู อับดุล ราห์มัน ผู้มีมารดาเป็นคนไทยและเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศมาเลเซีย

ทัศนะที่ผูกพันเป็นมิตรที่ดีกับไทยมาโดยตลอดของตันกู อับดุล ราห์ มั่น เป็นทัศนะที่มีความแน่วแน่ คงเส้นคงวา ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนเป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง

ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือช่วงหลังลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏใน รายงานการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีตณู อับดุล ราห์มัน กับเอกอัครราชทูตไทยประจำ มาเลเซียช่วงปี พ.ศ. 2510 ซึ่งในการสนทนาครั้งนั้น ตณูฯ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรัฐบาลไทย ในยุคนั้นว่า เป็นรัฐบาลที่ดีกว่ารัฐบาลก่อนหน้านี้ เพราะมีท่าที่เป็นมิตรกับมาเลเซียมาก ช่วยเหลือคนไทยที่นับถือศาสนาต่างๆ ให้เสถียรภาพทางศาสนาเต็มที่ และว่าทุกศาสนาสอน ให้คนทำความดี ฉะนั้นตราบใดที่บุคคลนั้นมีศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ก็ควรได้รับความ สนับสนุนทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อต่อต้านอิทธิพลชั่วร้าย ทารุณ และไร้ซึ่งศีลธรรมของลัทธิ คอมมิวนิสต์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนเชื้อชาติไทยในมาเลเซียที่ยังไม่ได้รับสัญชาติมาเลเซีย ตณูฯ มีความเห็นว่า คนเหล่านี้เป็นผู้วุ่นวายง่าย ไม่เคยก่อความวุ่นวายความยุ่งยาก ให้แก่รัฐบาลมาเลเซีย (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 108/2510 ลง วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2510)

ความคิดของตณู อับดุล ราห์มัน เกี่ยวกับความสำคัญของความ จำเป็นยิ่งยวดที่จะต้องพยายามปกป้องรักษามิตรภาพอันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย (หรือมลายา สมัยพ.ศ. 2504) ได้สะท้อนออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์ “สเตรทส์ไทมส์” ของสิงคโปร์ ฉบับ ลงวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2504 ซึ่งได้ลงบทความภายใต้หัวเรื่อง “คนมาลายูในประเทศไทย” มีใจความสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ถึงแม่สหพันธ์มลายา จะได้ยกเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินแล้วก็ตาม แต่ตนถูก นายกรัฐมนตรีมลายา (หลัง พ.ศ. 2506 คือประเทศมาเลเซีย) ก็ได้สนใจในเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ที่พยายามยึดอำนาจรัฐในมลายา
- ตนถูก ได้แสดงความเป็นห่วงอย่างมากในเรื่องนี้และได้แถลงต่อที่ประชุมพรรคอัมโน (พรรครัฐบาล) ถึงเรื่องพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาใหม่ภายใต้ชื่อ “พรรคประชาชนมลายา” ซึ่งกำลังดำเนินงานอยู่ในตอนใต้ของประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายหาทางให้รัฐบาลไทยอ่อนแอและให้สัมพันธ์ภาพไทย – มลายา เสื่อมทรามลง
- พวกคอมมิวนิสต์กำลังแสวงประโยชน์ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ด้วยการยุยงชาวไทยมาลายุในสี่จังหวัดภาคใต้ให้กระด้างกระเดื่องต่อนโยบายของรัฐบาลไทย ที่ให้คนไทยทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใด ปฏิบัติตนอย่างคนไทยซึ่งชาวไทยมาลายุไม่อาจยอมรับได้
- พวกคอมมิวนิสต์ ประสงค์ให้เกิดความไม่สงบเพราะไทยกับมลายาอาจแตกแยกกัน ซึ่งย่อมจะมีผลต่อการปฏิบัติร่วมกันในการปราบปรามพวกโจรคอมมิวนิสต์บริเวณชายแดนภาคใต้

- บทความดังกล่าวยังแจ้งด้วยว่า นอกจากตนกูฯ จะอนุญาตให้ชาวไทยมาลาญกลับไปตั้งถิ่นฐานในมลายาได้แล้ว ตนกูฯ กำลังพิจารณาข้อเสนอต่างๆ สำหรับอนาคตของคนเหล่านี้ ซึ่งเขาคิดว่ารัฐบาลไทยอาจยอมรับได้
- ตนกูฯ ไม่ประสงค์จะกระทำสิ่งใดให้กระทบกระเทือนมิตรภาพอันดีระหว่างไทยกับมลายาและจะไม่กระทำอย่างเด็ดขาดตามคำแนะนำอันบ้าคลั่ง ที่เคยมีผู้เสนอบ่อยๆ ในเรื่องให้มลายาเรียกดินแดน 4 จังหวัดคืน (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ 5923/2504 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2504)

นโยบายและท่าทีของมาเลเซีย (มลายาสมัย พ.ศ. 2505) ต่อไทย

ยุครัฐบาลชุดแรกของมาเลเซียที่มีตนกู อับดุล ราห์มัน เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกได้รับการตอกย้ำในเรื่องของความมุ่งมั่นของตนกู อับดุล ราห์มัน จะส่งเสริม สนับสนุนให้ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับไทยมีความใกล้ชิดแนบแน่นระหว่างกัน ดังเป็นที่ประจักษ์ว่า ในระหว่างการประชุมสมาคมอาสา (ต่อมา พ.ศ. 2510 พัฒนามาเป็นสมาคมอาเซียน) ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ในปี 2505 ตนกู อับดุล ราห์มัน ได้มอบเอกสารลับ สรุปการดำเนินการของผู้ที่กระด้างกระเดื่องใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทยและการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ให้แก่ ฯพณฯ พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย และเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.

2506 ตนกฯ ได้แถลงในรัฐสภาของมาเลเซีย (มลายาในขณะนั้น) ว่า เรื่อง 4 จังหวัดภาคใต้ เป็นปัญหาที่ควรจะมีมติระงับอย่างที่สุด เพราะเป็นที่ยอมรับแล้วว่า 4 จังหวัดภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ไม่ใช่เรื่องที่มาเลเซียจะเข้ามาแทรกแซงกิจการของประเทศ ซึ่งมี ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และยังได้ร่วมมือช่วยเหลือในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ แต่เป็น ธรรมดาที่มาเลเซียย่อมจะสนใจในความเป็นอยู่ของประชาชนใน 4 จังหวัดภาคใต้ (ด้วย เหตุผลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และศาสนา/หมายเหตุ:ผู้วิจัย) และได้ เสนอให้รัฐบาลไทยเร่งรัดพัฒนาภาคใต้ โดยมาเลเซียพร้อมที่จะสนับสนุนและร่วมมือกับฝ่าย ไทยผ่านทางสมาคมอาสาหรือโดยตรง ตามแต่ฝ่ายไทยจะเห็นสมควร นอกจากนั้น ยังได้เสนอ ว่า “วิธีการปกครองของไทยสมัยก่อนซึ่งยกย่องฐานะของฝ่ายเจ้าหรือสุลต่านในภาคใต้ได้ผลดี หากไทยจะกลับมาใช้วิธีเดิมโดยยกย่องให้ลูกหลานของฝ่ายเจ้ามีฐานะที่ได้รับการเชิดชู แต่ไม่ มีอำนาจในทางปกครอง ก็อาจช่วยให้ชาวมุสลิมในภาคใต้มีความผูกพันอยู่กับประเทศไทยดี กว่าเดิม“ ในปี พ.ศ. 2506 ตนกฯ อับดุล ราห์มัน ได้ระบุข้อเสนอสมาชิกพรรคอัมโน (พรรค รัฐบาล) ที่เรียกร่องดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย (เอกสารสรุปความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ลงวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2521)

นอกจากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เมื่อครั้งที่ตนกฯ อับดุล ราห์มัน ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ได้แถลงยืนยันว่า รัฐบาลมาเลเซียไม่ต้องการแทรกแซง กิจการภายในของไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ 4 จังหวัดภาคใต้ อย่างไรก็ตามก็ปรากฏว่า มาเลเซียได้จัด ฝึกลายลับส่งเข้ามาในเขตแดนไทย “เพื่อต่อต้านผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และอื่นๆ” และใน

เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2514 สภาความมั่นคงแห่งชาติ(สมช.) ได้ประชุมพิจารณาพฤติการณ์ของนักศึกษา馬來เซียที่ยุ้งบรรดาชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ นับตั้งแต่การออกวารสารลงบทความโจมตีรัฐบาลไทยว่าทารุณโหดร้ายต่อชาวไทยมุสลิม และการเดินขบวนต่อต้านนายกรัฐมนตรี(จอมพลถนอม กิตติขจร) ระหว่างเดินทางไปเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 – 16 มิถุนายน พ.ศ. 2514 แล้วมีความเห็นว่า “แม้จะได้ทราบอย่างเป็นทางการว่า รัฐบาลมาเลเซียไม่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกระทำของนักศึกษา馬來เซีย ดังกล่าว แต่ก็ยากที่จะเชื่อได้อย่างสนิทว่ารัฐบาลมาเลเซียไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย” (เพ็ญอ้าง)

ตนกู อับดุล ราห์มัน ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2513 และตนูราชัดได้เข้ารับตำแหน่งแทน สาเหตุที่แท้จริงของการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของตนกู อับดุล ราห์มัน คือการถูกบีบบังคับจากกลุ่มมาเลย์ชาตินิยมรุนแรง ซึ่งเป็นกลุ่มคนหนุ่มภายในพรรคอัมโน (พรรครัฐบาล) โดยกลุ่มดังกล่าวหาว่าตนกูฯ อ่อนข้อกับคนจีนมากเกินไป ต้องการสนับสนุนตนูราชัด ขึ้นมาแทน การบีบบังคับนี้แสดงออกทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำความรำคาญใจและน้อยใจให้กับตนกูฯ มาก สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ตนกูฯ ลาออก และเหตุผลที่ว่ากรณีที่ตนกูฯ ยอมรับตำแหน่งเลขาธิการองค์การอิสลาม (OIC หรือ Organization of the Islamic Conference) ทำให้ต้องตัดสินใจลาออกเร็วขึ้นเพื่อให้ช่วงเวลาทั้งหมดทุ่มเทให้กับองค์การอิสลามนั้นเป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนเท่านั้น เข้าใจว่ามีการตกลงระดับสูงภายในพรรคอัมโน และเป็นความประสงค์ของตนกูฯ เองที่จะดำรงตำแหน่งนี้เพราะเป็นทางออกที่ดีที่สุดขณะนั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น ทั้งมาเลเซียและไทยยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่ การร่วมมือสองฝ่ายระหว่างกัน ก็ไม่มีที่ท่าจะลดหย่อนลงไปเมื่อต้นฤดู นอกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ตรงกันข้ามรัฐบาลชุดของนายกรัฐมนตรีตูน ราซัค ย่อมตระหนักดีว่ารัฐบาลไทยมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อต้นฤดู अबดุล ราห์มัน พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาเลเซียไปแล้ว จึงได้พยายามขจัดความสงสัยในข้อนี้ และแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่ยังต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยต่อไป โดยการเจาะจงเลือกการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการเป็นประเทศแรก ภายหลังจากดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่ กต 0302/36358 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514)

นอกจากนี้ ทั้งมาเลเซียและไทย ยังได้ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์ตามชายแดนร่วมกันอีก แม้ว่าในระยะแรกมาเลเซียมีข้อสงสัยบ้างว่า ไทยจะให้ความร่วมมือปราบปรามอย่างจริงจังเพียงใด แต่บัดนี้ก็ได้ประจักษ์แล้วว่า ฝ่ายไทยได้ร่วมปฏิบัติการปราบปรามอย่างจริงจัง โดยการยึดค่ายคอมมิวนิสต์ทางฝั่งไทยได้แห่งและแสดงให้เห็นว่าภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นภัยที่ทั้งสองฝ่ายประสบร่วมกัน

การร่วมมือระหว่างสองฝ่ายที่ริเริ่มโดยมาเลเซียในสมัยตูน अबดุล ราซัค เป็นนายกรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบในหลักการจากฝ่ายไทยแล้วคือ ข้อเสนอที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวกรองระหว่างกัน และการแลกเปลี่ยนการเยือนไปมา

ระหว่างข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศทั้งสอง ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำมาเลเซียจึงมีความเห็นว่า มาเลเซียไม่มีเหตุผลอื่นใดหรือจะรับประโยชน์อันใดที่จะสร้างตนเป็นศัตรูกับไทย ตราบใดที่ทั้งสองฝ่ายยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่ ไม่ว่าจะมิบุคคลอื่นใดดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำของประเทศก็ตาม และสำหรับกรณี 4 จังหวัดภาคใต้ของไทยนั้น นับว่าเป็นพื้นฐานแห่งข้อระแวงสงสัยที่ไทยมีต่อมาเลเซีย แม้ว่าทั้งรัฐบาลของตงกู อับดุล ราห์มันและรัฐบาลของตงกู อับดุล ราซัค จัดได้แถลงย้ำเสมอว่ามาเลเซียไม่ประสงค์แทรกแซงกิจการภายในของประเทศใด และไม่สนับสนุนขบวนการใดที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย แต่ฝ่ายมาเลเซียก็เคยกล่าวในบางโอกาสว่า “ข้อเท็จจริงที่ว่าทางการไทยกดขี่ข่มเหงชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ฝ่ายมาเลเซียไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ ประการใด (เพิงอ้าง)”

กล่าวได้ว่านโยบายของรัฐบาลมาเลเซียที่มีต่อไทยสมัยนายกรัฐมนตรี ตงกู อับดุล ราซัค ยังคงเป็นนโยบายเดียวกันกับสมัยรัฐบาลของตงกู อับดุล ราห์มัน โดยเมื่อครั้งนายกรัฐมนตรี ตงกู อับดุล ราซัค มาเยือนไทยอย่างเป็นทางการเป็นประเทศแรก นายกรัฐมนตรี ตงกู อับดุล ราซัค ก็ได้กล่าวย้ำอยู่หลายครั้งว่า รัฐบาลมาเลเซียจะไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่อประเทศไทย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะตงกู อับดุล ราซัค ไม่แน่ใจว่าประชาชนและผู้นำบางคนของไทยจะให้ความเชื่อมั่นในตัวท่านเช่นเดียวกับอดีต นายกรัฐมนตรีตงกู อับดุล ราห์มัน และอาจมีความคิดไปในทำนองที่ว่าท่านเป็นนักชาตินิยม

หัวรุนแรง ซึ่งอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียดำเนินไปในทางที่ไม่ดีได้ ในประเด็นหลังนี้ฝ่ายไทยโดยเลขาธิการรัฐมนตรีต่างประเทศได้กล่าวตอบว่า สำหรับในด้านรัฐบาลและข้าราชการระดับสูงของไทยแล้วเข้าใจและรู้จัก ฯพณฯ ตงกู อับดุล ราซัคดี เพราะได้เดินทางมาประเทศไทยบ่อย และได้ร่วมมือกันในกิจการด้านต่างๆ อยู่เสมอ รัฐบาลไทยตระหนักดีว่า ฯพณฯ ตงกู อับดุล ราซัค เป็นมิตรและประเทศทั้งสองถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (บันทึกการสนทนาระหว่างเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทกับนาย Wan Y. Abdullah เลขาธิการฝ่ายบริหารของพรรคอัมโน (พรรครัฐบาล) ของรัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2513)

อนึ่งเกี่ยวกับบรรดาบุคคลชั้นผู้นำของไทยนั้น เป็นที่รู้จักดีต่อรัฐบาลมาเลเซียแทบทุกคน ยกเว้น ฯพณฯ พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐบาลมาเลเซียได้พยายามติดต่อเพื่อเชิญให้มาเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการหลายครั้ง เพื่อทำความรู้จักมากขึ้นให้ใกล้ชิดสนิทสนมขึ้นและเพื่อให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นการช่วยขจัดข้อสงสัยท่านรองนายกรัฐมนตรี อาจยังมีต่อรัฐบาลมาเลเซีย แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนี้ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มีความเห็นว่า ถึงแม้ในขณะนั้นมาเลเซียจะมีความสนิทสนมกับอินโดนีเซียเป็นพิเศษ แต่ก็มีค่านิยมที่เกรงใจไทยอยู่เสมอ ดังเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าหลังจากตงกู อับดุล ราซัค เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วก็ได้มาเยือนไทยเป็นประเทศแรก และแม้พระราชอาคันตุกะของมาเลเซียก็เช่นกัน รัฐบาลมาเลเซียได้กำหนดให้ไทยเป็นประเทศแรกที่จะเสด็จมาเยือนอย่างเป็นทางการ

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ จึงมีความเห็นมายังกระทรวงการต่างประเทศว่า ควรที่รองนายกรัฐมนตรีพลเอกประภาส จารุเสถียร จะได้ตอบสนองท่าทีของมาเลเซีย โดยการรับมาเยือนมาเลเซียเป็นทางการสักครั้งหนึ่ง อันจะเป็นโอกาสให้ผู้นำทั้งสองประเทศได้ ปรับความเข้าใจและปรึกษาหารือกันอย่างตรงไปตรงมา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสำคัญๆ ระหว่างประเทศทั้งสองในระดับสูง (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 54/2516 ลงวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2516)

กล่าวได้ว่า ความพยายามของฝ่ายรัฐบาลมาเลเซียที่มีความปรารถนา อยากรให้พลเอกประภาสฯ รองนายกรัฐมนตรีของไทยตอบรับคำเชิญของรัฐบาลมาเลเซียให้ มาเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการ มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่พลเอกประภาสฯ ได้ให้ สัมภาษณ์กับสำนักข่าวรอยเตอร์เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 ว่า คนเชื้อชาติไทยใน รัฐกลันตันถูกทางการมาเลเซียเลือกปฏิบัติ จากการที่ไม่ได้รับแจกข้าวที่รัฐบาลไทยส่งไป ช่วยเหลือมาเลเซีย กรณีนี้ท่อมปี พ.ศ. 2509 จึงยินดีต้อนรับชาวมาเลเซียเชื้อชาติไทย 20,000 คนในรัฐกลันตัน ที่ได้รับการเลือกปฏิบัติให้กลับเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และรัฐบาล ไทยจะให้ที่ดินทำกินแก่บุคคลเหล่านี้ต่อไป ทั้งนี้รองนายกรัฐมนตรีพลเอกประภาสฯ ยังได้ แถลงด้วยว่า ไทยจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของมาเลเซีย

การให้สัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้ฝ่ายมาเลเซียลำบากใจ มาก ต้นศรี กาซาลี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของมาเลเซียเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นเรื่อง

ภายในของมาเลเซีย แต่เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรองนายกรัฐมนตรีพลเอกประภาสฯ มาเลเซียก็
จำต้องรับฟังและหาทางแก้ไข เพราะมาเลเซียไม่ต้องการให้บุคคลเช่นรองนายกรัฐมนตรีพล
เอกประภาสฯ รู้สึกไม่เป็นมิตรต่อมาเลเซีย และเรื่องนี้อาจบานปลายกระทบความสัมพันธ์
ไทย - มาเลเซียได้ ดังนั้น กษัตริย์กาฬราชได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาไปยังนายกรัฐมนตรี
สถานกงสุลใหญ่เมืองโกตาบารู และว่าเรื่องนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลรัฐกลันตันไม่ใช่
นโยบายของรัฐบาลกลาง แต่ตันศรี กษัตริย์กาฬราชก็ยอมรับว่าเรื่องนี้มีความจริงอยู่บ้าง เพราะรัฐบาลกลันตัน
ของพรรคPMIP (Pan Malayan Islamic Party) เองก็เลือกปฏิบัติต่อพวกชาวมาเลเซียอื่นๆ ที่
ไม่ใช่สมาชิกของพรรค PMIP หรือที่ไม่ใช่คนมุสลิม พรรค PMIP ถือว่าคนไทยมุสลิมใน 4
จังหวัดภาคใต้ของไทยเป็นคนมาเลย์ จึงให้ความช่วยเหลือ เช่น ให้ทุนการศึกษาเข้ามาเรียน
หนังสือในมาเลเซีย ดังนั้น กษัตริย์กาฬราชยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าพรรค PMIP ดำเนินการทุก
วิถีทางที่จะบ่อนทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย เพราะหวังผลทางนโยบาย
เชื้อชาติ ศาสนาอย่างแคบๆ ของตน ซึ่งรัฐบาลมาเลเซียไม่เคยสนับสนุน เพราะเห็นว่า 4
จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยอย่างไม่มีปัญหา

ตันศรี กษัตริย์กาฬราชได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยประจำมาเลเซียเมื่อวันที่
4 มีนาคม พ.ศ. 2510 ว่าการที่พลเอกประภาสฯ พูดเรื่องจะรับคนเชื้อชาติไทยกลับเข้ามาอยู่
ในประเทศไทย จำทำให้ประเทศจีนพูดเช่นเดียวกันบ้าง ซึ่งจะไม่ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นเลย จึง
ขอให้ระงับเสียบ้าง และว่าการกระทำดังกล่าวของพรรค PMIP ต่อคนเชื้อชาติไทยในรัฐกลันตัน
ต้นเป็นกรกระทำของพรรค PMIP เพราะรัฐบาลกลางจะไม่ทำเช่นนั้น เนื่องจากคนเชื้อชาติ

ไทยในกลันตันออกเสียงให้พรรคอัมโน(พรรครัฐบาลของมาเลเซีย) เอกอัครราชทูตไทยได้ตอบ
ตันศรี กาซาลี ไปว่ารัฐบาลมาเลเซียควรจัดการกับรัฐบาลของรัฐกลันตัน (พรรค PMIP) เพื่อ
ช่วยให้คนเชื้อชาติไทยในกลันตันได้รับความเป็นธรรมบ้าง เพราะหากปล่อยปละละเลย ก็
ทำให้รัฐบาลกลางเสื่อมเสียจนได้ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ลงวันที่
4 มีนาคม พ.ศ. 2510)

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าด้านความ
ร่วมมือระหว่างกันมากยิ่งขึ้นในหลายด้าน ทั้งในรูปแบบและเนื้อหา ในสมัยของนายกรัฐมนตรี
ดาโต๊ะ สุสเซน ออนน์ ซึ่งได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากตนกู อับดุล รา
ซัค ในสมัยของนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ สุสเซน ออนน์ ได้มีการพบปะหารือกับนายกรัฐมนตรีของ
ไทยถึงสองครั้ง ครั้งแรกกับนายกรัฐมนตรีม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในโอกาสมาเยือนไทยอย่าง
เป็นทางการระหว่างวันที่ 11 – 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 ครั้งที่สองกับนายกรัฐมนตรีม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช ในโอกาสที่ฝ่ายไทยเดินทางไปพบกับนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ สุสเซน ออนน์ ที่
เมืองปีนัง เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

ในการพบปะหารือกับฝ่ายไทยทั้งสองครั้ง เป็นที่ประจักษ์ว่า นโยบาย
ของรัฐบาลมาเลเซียต่อไทย ยุคของนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ สุสเซน ออนน์ เป็นนโยบายที่สาน
ต่อเนื่องจากนโยบายของมาเลเซียต่อไทยตั้งแต่สมัยของนายกรัฐมนตรีตนกู อับดุล ราห์มัน
ตามด้วยของนายกรัฐมนตรีตนกู อับดุล ราซัค นั่นคือ ดาโต๊ะ สุสเซน ออนน์ ได้กล่าวกับ

นายกรัฐมนตรีม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่าตนเดินทางมาพบปะหารือกับฝ่ายไทย โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อ “กระชับสัมพันธไมตรีที่มีระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อปรึกษาหารืออย่างเปิดอกในปัญหาและความเข้าใจผิดบางประการ อันอาจจะมีระหว่างกัน โดยได้ยืนยันท่าทีและความประสงค์อันแน่วแน่ของมาเลเซียที่จะเป็นมิตรสนิทของไทยตลอดไปและความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียจะต้องไม่ให้เกิดแยกกันเป็นอันขาดและมาเลเซียจะพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษามิตรภาพกับไทยไว้” (บันทึกการปรึกษาหารือข้อราชการระหว่างฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทยกับ ฯพณฯ ดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์น นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519)

นโยบายต่างประเทศของมาเลเซียที่มีต่อไทยตลอดยุคสงครามเย็น แม้ว่า จะเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างกันในทุกๆ ด้าน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีก็ตาม แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า นโยบายต่างประเทศของมาเลเซียต่อไทย(และของไทยต่อมาเลเซีย) ในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายที่ส่วนใหญ่จะเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องของความมั่นคงบริเวณชายแดนระหว่างกันและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสำคัญ (การต่อต้านภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ที่มาจากภายในและภายนอก) เป็นการมองปัญหาภัยคุกคามต่อสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคง ที่มีอิทธิพลของปัจจัยลัทธิอุดมการณ์และปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ เป็นตัวกำหนดนโยบายและท่าทีของมาเลเซียต่อไทยและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ยืนยันได้จากผลการเจรจาหารือในระดับสูงระหว่างผู้นำของประเทศทั้งสองที่ได้มีขึ้นตลอดยุคสงครามเย็น ดังอาทิ การหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์นกับนายกรัฐมนตรีม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ฝ่ายมาเลเซียได้ให้ความเห็นว่า มาเลเซียและไทยอาจมีความเห็นที่แตกต่างกันในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาชายแดนที่มีระหว่างกัน เช่น มาเลเซียให้ความสำคัญกับการปราบปรามผู้ก่อการร้าย (คอมมิวนิสต์มลายา) เป็นอันดับแรก ในขณะที่ฝ่ายไทยอาจให้ความสำคัญกับปัญหาแบ่งแยกดินแดน (ขบวนการโจรก่อการร้ายหรือ ขจก.) ซึ่งปัญหาทั้งสองดังกล่าวจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือกัน และว่าในความคิดเห็นของนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียนั้น ปัญหาทั้งสองตลอดจนปัญหาอื่นๆ ต่างมีผลกระทบต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง จึงสมควรอย่างยิ่งที่ทั้งมาเลเซียและไทย ต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป (เพ็งอ้าง)

ในส่วนที่เกี่ยวกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ของไทยนั้น นายกรัฐมนตรีไทยได้กล่าวกับนายกรัฐมนตรีมาเลเซียว่า ไทยเชื่อแน่วแน่ว่า ขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย มิได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลมาเลเซีย หากได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่มีความคิดเห็นรุนแรงทางเชื้อชาติและศาสนา และว่าเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทยในจังหวัดภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาแบ่งแยกดินแดนมากกว่าปัญหาการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามบริเวณชายแดนไทย – มาเลเซีย อย่างไรก็ตาม

ฝ่ายไทยเชื่อว่าคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย คงจะสามารถร่วมมือกันหาทาง
แก้ปัญหาเหล่านี้ได้ต่อไป (อ้างแล้ว)

เรื่องปัญหาชายแดนไทย – มาเลเซียได้รับการหยิบยกขึ้นมาหารืออย่าง
จริงจังเป็นครั้งที่สองในช่วง พ.ศ. 2519 ในโอกาสการพบปะระหว่างดาโต๊ะ ยูสเซน ออนันต์
นายกรัฐมนตรีมาเลเซียกับม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทยที่เมืองปีนัง ประเทศ
มาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งในโอกาสดังกล่าวนายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้
แสดงความห่วงใยในประเด็นที่ว่า ความตกลงฉบับใหม่ด้านความร่วมมือบริเวณชายแดนไทย
– มาเลเซีย จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ทั้งรัฐบาลและประชาชนมาเลเซียมีความ
มุ่งมั่นที่จะต้องปราบฝ่ายคอมมิวนิสต์ให้หมดจนได้ พร้อมกล่าวว่า การที่ประชาชนมาเลเซีย
เห็นทหารของพวกเขาถูกกับระเบิด ขาขาด แขนขาดและล้มตาย เป็นสิ่งที่พวกเขาทนไม่ได้ ซึ่ง
ในเรื่องนี้นายกรัฐมนตรีของไทย ได้แสดงความเข้าใจและเห็นใจรัฐบาลและประชาชน
มาเลเซีย ทั้งนี้เพราะฝ่ายไทยเองก็ประสบกับเหตุการณ์เลวร้ายเช่นนี้มาตลอดเช่นกัน และ
ไม่ใช่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งแต่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย สำหรับไทยนั้น ภาครัฐได้มีนโยบาย
ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แต่ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่เป็นอันตรายหลายด้าน อย่างไรก็ตาม
ทั้งไทยและมาเลเซียจะต้องช่วยกันกระชับความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
จะต้องพยายามไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ มามีผลบ่อนทำลายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน (สรุปการ
หารือระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยกับนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ณ เมืองปีนังเมื่อวันที่ 24
กรกฎาคม พ.ศ. 2519)

เกี่ยวกับปัญหาการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ของไทยนั้น

นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้กล่าวว่า นับตั้งแต่สมัยอดีตนายกรัฐมนตรีตุนกู อับดุล ราห์มัน มาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลของมาเลเซียไม่เคยให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมขบวนการนี้เลย แต่รับว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดน มีการดำเนินการเข้าไปข้ามมาระหว่างสองประเทศพร้อมกับแจ้งว่าฝ่ายมาเลเซียไม่ประสงค์ที่จะให้ใส่ข้อความ “ชนกลุ่มน้อยมุสลิม” (Muslim Minority) ในไทย ในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านชายแดนระหว่างสองประเทศ แต่รัฐบาลมาเลเซียจะร่วมมืออย่างเงียบๆ กับรัฐบาลไทยที่จะแก้ไขปัญหา และว่าที่มาเลเซียไม่อาจประกาศท่าทีของมาเลเซียเกี่ยวกับปัญหาแบ่งแยกดินแดนอย่างเปิดเผยในอดีตก็ด้วยเหตุผลทางการเมืองภายในของมาเลเซียเอง (เพราะประชาชนมาเลเซียส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม การที่รัฐบาลมาเลเซียจะประกาศร่วมมือกับไทยอย่างเปิดเผยเพื่อปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีสมาชิกนับถือศาสนาอิสลามและเป็นบุคคลเชื้อชาติมาเลย์ ย่อมส่งผลเสียหายทางการเมืองต่อรัฐบาลมาเลเซียและจะเป็นการเพิ่มฐานสนับสนุนทางการเมืองให้กับพรรค PAS ของรัฐกลันตัน ซึ่งเป็นพรรคที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย) (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ในเรื่องเดียวกันนี้ นายกรัฐมนตรีไทยได้แสดงทัศนะว่าถึงแม้สื่อมวลชนไทยจะไม่พูดถึงเรื่องนี้มากนัก แต่รัฐบาลไทยชุดนี้เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ฉะนั้น ส.ส. ก็เริ่มตั้งคำถามและติดตามปัญหานี้ โดยมีการตั้งคำถามว่า การ

ร่วมมือกับมาเลเซียในอดีตนั้น ฝ่ายไทยได้อะไรบ้างหรือว่าสัญญาเก่านั้นฝ่ายมาเลเซียได้ประโยชน์แต่ข้างเดียว การกระทำของรัฐบาลไทยจึงต้องคำนึงถึง ส.ส. ด้วย เพราะพวกเขาควบคุมรัฐบาลอีกทีแม้ในการทำความตกลงกันใหม่กับมาเลเซีย หากไม่แสดงให้เห็นสาธารณะชนได้รับรู้ด้วยและได้เห็นว่ายไทยได้อะไรบ้าง ก็น่าเป็นห่วงว่า ความไม่พอใจของคนไทยในเรื่องการแบ่งแยกดินแดนนั้นจะค่อยๆ ทำให้คนไทยมีความเป็นชาตินิยมที่รุนแรงขึ้นมาได้ ซึ่งจะไม่เป็นผลดีแก่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง (เพ็งอ้าง)

ตลอดจนยุคสงครามเย็น นโยบายของมาเลเซียต่อไทย เป็นนโยบายที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า มาเลเซียให้ความสำคัญกับไทยในด้านความมั่นคงอย่างชัดเจน โดยมองว่าความมั่นคงของไทยคือความมั่นคงของมาเลเซีย การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับไทยก็ดี การสนับสนุนช่วยเหลือให้ไทยมีความมั่นคงก็ดี ล้วนเป็นไปเพื่อให้มาเลเซียมีความมั่นคงปลอดภัย เป็นนโยบายของมาเลเซียต่อไทย ที่มองปัญหาภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมาเลเซีย จากมิติด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ (Geopolitical and Geostrategic Dimensions) ดังนั้น การที่มาเลเซียสนับสนุนนโยบายของไทยและอาเซียนต่อปัญหากัมพูชา ถือได้ว่าเป็นนโยบายของมาเลเซียที่มาจาก การมองประเทศไทยเป็นรัฐด่านหน้าหรือรัฐกันชนให้กับมาเลเซีย ในการเผชิญกับภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนั้น การที่รัฐบาลมาเลเซียไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยทำการบ่อนทำลายประเทศไทย การคัดค้านองค์การอิสลาม (โอไอซี) ไม่ให้รับรองแนวร่วมปลดปล่อยปัตตานี (ปูโล)

รวมทั้งช่วยขัดขวางมิให้องค์การไอโอซีออกแถลงการณ์ประณามประเทศไทย ในเรื่องปัญหา 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การดำเนินการของมาเลเซียต่อปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็น เหตุการณ์ที่ตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีแต่ ปัจจัยผลประโยชน์แห่งชาติเท่านั้นที่ถาวร (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ความจริงข้างต้น ได้รับการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์จากคำพูดของนายกา ซาลี ซาฟี รัฐมนตรีมหาดไทยของมาเลเซียที่ได้กล่าวกับรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย ในการหารือระหว่างวันที่ 18 -19 กันยายน พ.ศ. 2523 ว่าหากไทยถูกเวียดนามรุกรานขนานใหญ่ มาเลเซียจะเข้ามาช่วยไทยอย่างแน่นนอนและว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2525 รัฐบาลมาเลเซียมี นโยบายเพิ่มงบประมาณทางทหารให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมรับสถานการณ์หากไทยถูกรุกราน จากเวียดนาม (หนังสือที่ กต 0106/57281 ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2523)

ในเรื่องการมีผลประโยชน์ด้านความมั่นคงร่วมกันระหว่างไทยกับ มาเลเซียในยุคสงครามเย็น เป็นที่ประจักษ์ว่า ในการพบปะหารือระหว่างผู้นำระดับสูงของทั้ง สองประเทศ ทั้งมาเลเซียและไทยต่างแสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับความร่วมมือด้านความ มั่นคงระหว่างกันและเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกระชับให้เข้มแข็งแนบแน่นยิ่งขึ้นเพื่อ สามารถรับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยทั้งสองประเทศเห็นร่วมกันว่า หากมีเหตุการณ์ใดๆ อันร้ายแรงเกิดขึ้นแก่ประเทศหนึ่ง ก็ย่อมส่งผลกระทบกระเทือนอีก ประเทศหนึ่งอย่างไม่ต้องสงสัย (อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์)

ประเด็นข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการกล่าวอ้างจากฝ่ายมาเลเซีย เมื่อครั้งที่พลเอกเปรม ตินสุลานนท์ ไปเยือนมาเลเซียในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารบกระหว่างวันที่ 13 – 17 มิถุนายน พ.ศ. 2522 ในโอกาสหารือกับดาโต๊ะ อามาร์ อับดุล ทาฮิบ มาห์มุด รัฐมนตรีกลาโหมของมาเลเซีย ฝ่ายมาเลเซียได้กล่าวยืนยันกับรัฐมนตรีกลาโหมไทยว่า ถ้าไทยถูกรุกรานและต้องการความช่วยเหลือ ทางฝ่ายมาเลเซียก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ รัฐมนตรีกลาโหมของมาเลเซียมีความเห็นว่า เวียดนามมิได้เปลี่ยนท่าทีในการคุกคามแต่อย่างใด ในเรื่องความร่วมมือของมาเลเซียที่จะให้ความช่วยเหลือไทยหากถูกเวียดนามรุกราน พลเอกเปรมฯ ได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวที่สนามบินชูปัง ก่อนเดินทางต่อไปยังประเทศอินโดนีเซียว่า โดยที่ไทยและมาเลเซียมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอ จึงเชื่อว่าคงไม่จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเอ่ยปากขอความช่วยเหลือ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 991/2522 ลงวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2522)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายของมาเลเซียต่อไทยในยุคสงครามเย็น ไม่ว่าจะเป็นสมัยของรัฐบาลตงกู อับดุล ราห์มัน รัฐบาลตงกู อับดุล ราซัค รัฐบาลดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์น ตลอดจนรัฐบาลดร. มาฮาเธอร์ โมฮาหมัดก็ตาม ต่างก็มีนโยบายเพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยไว้ในทุกๆ ด้าน และต่างเห็นถึงความสำคัญของไทยที่มีต่อความมั่นคงของมาเลเซีย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ทุกรัฐบาลมาเลเซียในยุคสงครามเย็น ล้วน

ตระหนักดีว่า เป็นผลประโยชน์ของมาเลเซียเอง ที่จะต้องพยายามรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับไทยไว้ ความคิดด้านนโยบายดังกล่าว ได้ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2532 (ตั้งแต่ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม เมื่อพ.ศ. 2518 และการที่กองทัพเวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2521 – 2533) ส่วนระดับของความใกล้ชิดและขอบเขตของความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสองนั้น กล่าวได้ว่าในสมัยของนายกรัฐมนตรีถินกู อับดุล ราห์มัน และสมัยของนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ ฮุสเซน ออนันต์ ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย มีความสนิทสนมเป็นอย่างดี นอกจากนั้นในสมัยของดาโต๊ะ ฮุสเซน ออนันต์ ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียได้รับการพัฒนาออกไปอย่างกว้างขวาง ความร่วมมือในระดับทวิภาคี ได้ขยายวงครอบคลุมสาขาต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เป็นช่วงที่ฝ่ายมาเลเซียมีความตระหนักดีว่าความอยู่รอดของมาเลเซียมีความผูกพันกับความอยู่รอดของไทยอย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้ ดังคำกล่าวในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ ฮุสเซน ออนันต์ เมื่อครั้งมาเยือนไทย เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 ว่า “ไทยกับมาเลเซียเปรียบเสมือนเป็นฝาแฝดกัน” (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 1220/2523 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523)

ส่วนความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคของนายกรัฐมนตรีถินกู อับดุล ราซัค และยุคของนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ โมฮัมหมัด แม้จะไม่มี ความสนิทสนมราบรื่น แต่ก็ยังถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทวิภาคีที่มีลักษณะปกติ มีความเย็นชา ระแวงสงสัย

ระหว่างกันในช่วง (ฝ่ายไทยไม่เชื่ออย่างสนิทใจว่ามาเลเซียไม่ให้การสนับสนุนกลุ่ม
แบ่งแยกดินแดน ขณะที่ฝ่ายมาเลเซียก็มองว่าไทยไม่เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ช่วย
ปราบปรามฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายา) อย่างไรก็ตามในเรื่องความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย
และนโยบายของมาเลเซียต่อไทยในยุคสงครามเย็น นับว่าอิทธิพลของบริบทสงครามเย็นได้มี
ส่วนช่วยให้ทั้งสองประเทศเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพยายามรักษา
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันไว้ เพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เป็นที่
แน่ชัดอยู่แล้วว่าการที่มาเลเซียพยายามมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับไทย หรืออย่างน้อย
สัมพันธ์ไมตรีที่ปกติกับไทย ไม่ใช่เพราะมาเลเซียเป็นห่วงประเทศไทย หากเป็นเพราะมาเลเซีย
เป็นห่วงความมั่นคงของมาเลเซียเป็นสำคัญ การสนับสนุนให้ไทยมีความมั่นคงจึงเป็นไปเพื่อ
ความมั่นคงของมาเลเซีย เป็นสำคัญ การพึ่งพาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากไทย
เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของมาเลเซียมากกว่าสิ่งอื่นใด (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

2. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมาเลเซีย

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมาเลเซียช่วงยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอก ภายใต้บริบทของสงครามเย็น (อาทิ ปัญหาภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ในประเทศ ปัญหาสงครามเวียดนาม สงครามกลางเมืองในลาวและกัมพูชา สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ยุคระบอบเขมรแดงของพอล พต เป็นต้น)

เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วว่า ในยุคสงครามเย็น ภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทย เป็นภัยคุกคามจากด้านทิศตะวันออกเป็นสำคัญ นโยบายของไทยต่อมาเลเซียจึงเป็นนโยบายที่คำนึงถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์ชัดเจน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนสัมพันธไมตรีที่ดีมีความสนิทสนมแน่นแฟ้นระหว่างกันเท่าที่โอกาสและเงื่อนไขจะอำนวยให้มีต่อกันได้ในแต่ละช่วงเวลา เป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์แนชัดเพื่อลดอัตราเสี่ยงที่จะทำให้ไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่มาจากทิศใต้ของประเทศ การที่มาเลเซียต้องประสบกับภัยคุกคามคอมมิวนิสต์และมีนโยบายต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ (ทั้งจากภายในและภายนอก) เช่นเดียวกับประเทศไทย รวมทั้งเป็นประเทศร่วมก่อตั้งสมาคมอาสาและสมาคมอาเซียนกับไทย ย่อมถือได้ว่ามาเลเซียเป็นมิตรประเทศที่พอเป็นที่ไว้วางใจระหว่างกันได้

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียตลอดยุคสงครามเย็น จึงเป็น

เรื่องที่สำคัญเกี่ยวข้องกับความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันเป็นเรื่องของการมีนโยบายต่อกันบนพื้นฐานของหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ด้านความมั่นคงร่วมกัน และการตระหนักดีร่วมกันว่า อนาคต ความมั่นคง และความอยู่รอดของประเทศทั้งสอง มีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน อย่างยากที่จะปฏิเสธได้

โดยภาพรวมตลอดยุคสงครามเย็นความสัมพันธ์ไทย –

มาเลเซีย เป็นความสัมพันธ์ที่แม้บางครั้งได้มีผลกระทบกระทั่งขัดแย้งเย็นชาต่อกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะใกล้ชิดและร่วมมือกันในด้านต่างๆ ด้วยดีบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างไรก็ตามยังเป็นข้อเท็จจริงอีกด้วยว่า ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในช่วงที่ประเทศทั้งสองมีความขัดแย้งกันเย็นชาต่อกันอย่างชัดเจน คือช่วงที่มาเลเซียอยู่ภายใต้อำนาจบริหารของรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ โมฮามัด (พ.ศ. 2524 – 2548)

นายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ โมฮามัด เคยถูกขับไล่ออกจากพรรคอัม

โน (พรรครัฐบาล) ในยุคของนายกรัฐมนตรีตนกู อับดุล ราห์มัน หลังถูกขับออกจากพรรคอัมโน มาฮาเธอร์ได้เขียนจดหมายกล่าวหานายกรัฐมนตรีตนกู อับดุล ราห์มัน อย่างรุนแรงว่าเป็นผู้ทอดทิ้งไม่ดูแลผลประโยชน์ของชาวมาเลเซียที่เป็นมุสลิม (Michael Leifer, Dictionary of the Modern Politics of South – East Asia, หน้า 146) ดร. มาฮาเธอร์ถึงแม้จะมาจากรัฐเคดาห์

ซึ่งเคยใกล้ชิดกับประเทศไทยในอดีตก็ตาม แต่ดร. มาฮาเธอร์ก็หาได้มีความใกล้ชิดกับผู้นำไทยคนใดมาก่อนไม่ และโดยที่ดร. มาฮาเธอร์ฯ มีเชื้อสายปากีสถาน จึงได้เพียรพยายามหาเสียงกับชาวมาเลย์ภูมิบุตร ด้วยการพิสูจน์ให้ชาวมาเลย์ภูมิบุตรเห็นถึงความรักชาติและความห่วงใยในผลประโยชน์ของชาวมาเลย์ภูมิบุตรเสมอ ก่อนขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ฯ เคยกล่าวพาดพิงถึงประเทศไทยครั้งหนึ่งว่า เพื่อความอยู่รอดของประเทศไทย ไทยอาจยอมให้กองทัพต่างชาติเดินผ่านเข้ามาในดินแดนมาเลเซียได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจในการดำเนินนโยบายของไทยมากนัก (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 1220/2523 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523)

เมื่อครั้งเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (16 กรกฎาคม พ.ศ. 2524)

ดร. มาฮาเธอร์ฯ ได้แถลงว่ารัฐบาลของเขาจะไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและมาเลเซียจะยึดถือนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดต่อไป ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น นายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ฯ ได้แถลงว่าในการปราบปรามโจรจีนคอมมิวนิสต์ (พรรคคอมมิวนิสต์มลายา) ให้ราบคาบลงได้นั้น มาเลเซียจะต้องได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากรัฐบาลไทย จึงจะสามารถกระทำได้อย่างสำเร็จ และจะนำความสงบสุขและเสถียรภาพมาสู่มาเลเซียได้ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 626/2524 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2524)

การมีทัศนคติต่อไทยเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการตอกย้ำให้เป็นที่

ประจักษ์ว่า นายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ นอกจากไม่เคยมีความสนิทสนมใกล้ชิดเป็นการส่วนตัวกับผู้นำระดับสูงของไทยคนใด ยังเป็นการยืนยันให้เห็นถึงระดับของความไม่ไว้วางใจไทยว่ามีค่ามาก เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียของนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ มีความเย็นชาห่างเหินระหว่างกัน เป็นเพราะช่วงการขึ้นมามีอำนาจรัฐบาลของ ดร. มาฮาเธอร์ เป็นช่วงปลายยุคสงครามเย็น สงครามในลาว กัมพูชา และเวียดนามได้สิ้นสุดลงแล้ว ซึ่งย่อมมีผลทำให้ความสำคัญของไทยต่อมาเลเซียในมิติด้านความมั่นคงย่อมลดลงโดยปริยาย อีกทั้งนโยบายต่างประเทศของมาเลเซียยุคนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ มุ่งเน้นเป้าประสงค์ไปที่เรื่องของเศรษฐกิจและการค้าเป็นสำคัญ มาเลเซียพยายามมุ่งมีบทบาทในเวทีทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคเด่นชัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นในกรอบของอาเซียน ของขบวนการกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือแม้แต่ในกรอบของสหประชาชาติ ทำให้นายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ มีภาพลักษณ์ของความเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาโดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการสิ้นอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โตของอินโดนีเซีย (พ.ศ. 2530) จุดเน้นของนโยบายต่างประเทศของมาเลเซียยุคนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ คือส่งเสริมบทบาทของมาเลเซียในระดับโลก

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมาเลเซียช่วงยุคสงครามเย็น เป็น

นโยบายและท่าทีที่ได้พยายามปรับ/เปลี่ยนตามพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงทาง

การเมือง ความมั่นคง ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในแต่ละช่วงเวลา ดังเป็นที่

ประจักษ์ได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียช่วงรัฐบาลของตงกู อับดุล ราห์มันและรัฐบาลของตงกู อับดุล ราซัค ผลประโยชน์ของไทยมีจุดเน้นในประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงภายในและภายนอกอย่างชัดเจน และหลังสิ้นสุดสงครามในอินโดจีน (ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) พ.ศ. 2518 ทั้งไทยและมาเลเซียได้เห็นประโยชน์ร่วมกันที่จะได้มีการปรับนโยบายต่อกันโดยหันมาให้ความสนใจความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกัน ควบคู่กับความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในกรอบของสมาคมอาเซียนในยุคของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์น และของนายกรัฐมนตรี ดร. มาฮาเธอร์ (อ้างแล้วในบันทึกการปรึกษาหารือราชการระหว่าง ฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทยกับดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์น นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 และสรุปการหารือระหว่างม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทยกับดาโต๊ะ ฮุสเซน ออห์น นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ที่เมืองปีนัง วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2519)

ในด้านปัญหาความมั่นคงโดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่าหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม สงครามกลางเมืองในลาว และกัมพูชา (พ.ศ. 2518) ตลอดจนการยุติบทบาททางการทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการเข้ามามีบทบาทโดยตรงทั้งทางการเมืองและการทหารของจีน (ด้วยการสนับสนุนเห็นดีด้วยของสหรัฐฯ) เพื่อเข้ามาคานอิทธิพลของเวียดนามและโซเวียตในภูมิภาคนี้และเพื่อกดดัน (ร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน) ให้เวียดนามยุติการรุกรานและยึดครองกัมพูชา โดยต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา เหตุการณ์สำคัญๆ เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจ

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ทั้งมีผลต่อการมองปัญหา
เรื่องภัยคุกคามและความมั่นคงหลัง พ.ศ. 2518 ของทั้งไทยและมาเลเซีย ซึ่งเริ่มมองแตกต่าง
กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลและบทบาทของจีนและของเวียดนามต่อ
ภูมิภาคดังกล่าว รวมทั้งมีผลต่อการมองปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน (โจรก่อการร้าย
หรือขจก.) กับปัญหาโจรคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ระหว่างไทยกับมาเลเซีย

หลังจากที่ไทยได้ช่วยมาเลเซียให้พ้นจากภัยคุกคามของพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาโดยส่งผู้แทนไปพบปะเจรจากับจีนเป่ิงผู้นำระดับสูงของพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาที่เมืองกวางโจว ประเทศจีนถึง 5 ครั้งจนเป็นผลสำเร็จ ทำให้ฝ่ายพรรค
คอมมิวนิสต์มลายายอมทำความตกลงยุติการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธและได้ร่วมลงนามกับ
ฝ่ายรัฐบาลมาเลเซีย (ในฐานะคู่กรณี) ในความตกลงดังกล่าว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2532
(ปีสิ้นสุดยุคสงครามเย็น) ที่โรงแรมลีการ์เดนส์ อำเภอบาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กล่าวได้ว่า ฝ่ายมาเลเซียย่อมมองว่าความตกลงดังกล่าว มีผล
ทำให้ฝ่ายตนได้รับชัยชนะทางการเมืองและการทหารอย่างสมบูรณ์แล้ว ความสำคัญของไทย
ต่อความมั่นคงของมาเลเซียในเรื่องนี้ย่อมหมดไปโดยปริยาย ในขณะที่ฝ่ายไทยซึ่งคาดหวังไว้
ว่าการให้ความช่วยเหลือฝ่ายมาเลเซียให้พ้นจากภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์มลายา จะ
มีผลช่วยทำให้ฝ่ายมาเลเซียหันมาช่วยเหลือไทยในเรื่องภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย
ที่มาจากการต่อสู้ด้วยอาวุธของขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของ

ไทย แต่เหตุการณ์หาเป็นดังที่ฝ่ายไทยคาดหวังไว้ ตราบจนทุกวันนี้ (ยุคหลังสงครามเย็น) ฝ่ายมาเลเซียก็ยังคงยืนกรานตามทัศนคติและท่าทีเดิม กล่าวคือยืนยันว่ามาเลเซียไม่มีนโยบายส่งเสริมหรือสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ขณะเดียวกันมาเลเซียก็ไม่เคยคิดช่วยเหลือจากขบวนการแบ่งแยกดินแดนขอให้ยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธ เหมือนอย่างฝ่ายไทยได้ช่วยเหลือจากจีนเป็ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาจนเป็นผลสำเร็จดังกล่าวข้างต้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นอีกเหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดแจ้งว่าในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่มีเรื่องมิตรที่ถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น หากนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ที่ไทยมีกับพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ย่อมเป็นที่ประจักษ์ในภาพรวมว่า ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียจะมีลักษณะใกล้ชิดและเป็นปกติมากกว่า ที่เป็นเช่นนี้ก็กล่าวได้ว่าสืบเนื่องจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และบริบทของยุคสงครามเย็น มีส่วนสำคัญกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อมาเลเซีย ดังเห็นได้จากผลการหารือระหว่างผู้นำระดับสูงของประเทศทั้งสองที่ได้นำไปสู่การจัดตั้งกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกันในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย (กชท. หรือ GBC) เมื่อพ.ศ. 2508 มีหน้าที่พิจารณาและกำหนดวิธีการและมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในบริเวณชายแดนของประเทศทั้งสอง (ทั้งทางบกและทางทะเล) และเพื่อร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมบริเวณชายแดน

ของทั้งสองประเทศ การจัดตั้งคณะกรรมการชายแดนระดับสูงโดยมีนายกรัฐมนตรีของ
ประเทศทั้งสองเป็นประธาน ตลอดจนคณะกรรมการชายแดนระดับภูมิภาคและล่าสุด
(มิถุนายน พ.ศ. 2530) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย – มาเลเซีย ขึ้นมาอีกคณะหนึ่ง เพื่อดูแล
และติดตามความคืบหน้าในความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ
และสังคมในส่วนที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย –
มาเลเซีย ล้วนเป็นไปเพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน โดยมีเรื่องของ
ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของไทยเป็นเป้าประสงค์สูงสุด

ตลอดยุคสงครามเย็น นโยบายของไทยต่อมาเลเซียเป็นลักษณะ
ของนโยบายที่บ่งชี้ให้เห็นถึงภาวะจำยอมและระดับของการพึ่งพามาเลเซียของไทย รวมทั้ง
สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามอดกลั้นอดทนต่อเหตุการณ์ที่สวนทางกับความคาดหวังที่ไทย
มีต่อมาเลเซียดังปรากฏในรายงานสรุปการสัมมนาปัญหาความมั่นคงชายแดนไทย –
มาเลเซีย เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2525 มีความตอนหนึ่งดังนี้

“ฝ่ายไทยนั้น แม้จะได้รับทราบข่าวการให้ความร่วมมือสนับสนุน
ขบวนการโจรก่อการร้าย (โจรแบ่งแยกดินแดน) จากรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย แต่โดยพื้นฐาน
นิสัยและเอกลักษณ์แห่งชาติ ได้ดำเนินวิเทโศบายทางการเมืองผ่อนสั้นผ่อนยาวสืบช่วงต่อกัน
มา การเจรจาปัญหาขบวนการโจรก่อการร้ายกับฝ่ายมาเลเซีย จึงมีลักษณะนุ่มนวลไม่หัก
หาญ ประนีประนอมอย่างไม่เป็นทางการ อีกทั้งภาวะคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ด้านลาว

และกัมพูชา (และไซเรียต) ในฐานะที่ไทยมีพรมแดนติดต่อกับมาเลเซีย จำต้องพึ่งพาอาศัย มาเลเซียเป็นฐานพิงหลัง เพราะเป็นมิตรประเทศเดียวที่ยังพอมีความจริงจั่งอยู่บ้าง มากกว่า เครือประเทศอื่นใดในอาเซียน ในการสกัดกั้นภัยคุกคาม รวมถึงความร่วมมือร่วมเป็นร่วมตาย ในยามคับขัน นอกจากนั้นรัฐบาลไทยยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้อาศัยการพึ่งพาช่วยเหลือ จากมาเลเซีย ในเรื่องความช่วยเหลือด้านไม่ให้กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนสามารถนำเรื่อง ปัญหา 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเข้าสู่ที่ประชุมองค์การกลุ่มประเทศอิสลาม (โอไอซี) เพื่อหวังให้องค์การโอไอซีประณามไทย

วิเทโศบายทางการเมือง ข้อจำกัดของฝ่ายมาเลเซียและความจำเป็น ที่ฝ่ายไทยจำต้องพึ่งพาอาศัยมาเลเซีย ไม่เป็นการยากสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องฝ่าย ไทยในสายงานความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย ที่จะทำความเข้าใจ เพียงแต่จะต้องหา วิธีการลักษณะใด อย่างไร ให้ราษฎรในท้องถิ่นของไทยได้เข้าใจพฤติการณ์ความจำเป็นของ รัฐบาลไทย และขีดจำกัดของรัฐบาลมาเลเซีย รวมถึงสลายความเคลือบแคลงใจตลอดทุกยุค ทุกสมัยของรัฐบาลที่ผ่านมา ในข้อที่ว่า เป็นเพราะเหตุใดการประชุมร่วมกันทั้งในระดับ คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคและกรรมการชายแดนทั่วไป จึงไม่นำปัญหาขบวนการ แบ่งแยกดินแดนเข้าพุดเจรจากันในที่ประชุมให้เป็นที่กระจ่างเสีย”

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กท 0301(06) กขท. 3687 ลงวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2525
สรุปรายงานผลการสัมมนาปัญหาความมั่นคงชายแดนไทย – มาเลเซีย จัดขึ้นโดยสำนักงาน กรรมการชายแดนทั่วไป (ฝ่ายไทย))

ความเพียรพยายามของนโยบายของไทยต่อมาเลเซียในเรื่องของ

ปัญหาด้านความมั่นคงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อไทย (ปัญหา ขจก. หรือขบวนการแบ่งแยกดินแดน) และความหวังที่จะพึ่งพามาเลเซียให้ร่วมมือช่วยปราบปรามขบวนการโจรก่อการร้าย (โจรแบ่งแยกดินแดน) สะท้อนอยู่ในเอกสารของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ที่ได้เสนอเหตุผลเพื่อใช้โน้มน้าวให้ฝ่ายมาเลเซียเห็นด้วยกับเหตุผลของฝ่ายไทย

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ทศนคติของประชาชนไทย โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ตามชายแดนไทย - มาเลเซียในขณะนี้ รู้สึกว่าโจรจีนคอมมิวนิสต์(จคม. หรือพรรคคอมมิวนิสต์มลายา) มิใช่ปัญหาของไทย การที่ไทยไปร่วมมือกับมาเลเซียปราบปราม จคม. จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับมาเลเซียแต่ฝ่ายเดียว โดยมีได้ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการกระทำของ ขจก. ซึ่งเป็นปัญหาของไทย ด้วยในบางครั้งก็มีทศนคติหรือความเชื่อว่าฝ่ายมาเลเซียสนับสนุนขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก. หรือโจรแบ่งแยกดินแดน) ด้วย ดังนั้นการขยายความร่วมมือปราบปรามโจรผู้ร้ายทุกรูปแบบจะช่วยเสริมสร้างทศนคติและความเข้าใจอันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย
- หากประชาชนไทยมีทศนคติที่ไม่ดีต่อมาเลเซีย เมื่อปัญหาขจก. รุนแรงขึ้นและไม่ได้รับความร่วมมือในการปราบปราม

หรือแก้ไขจากมาเลเซีย อาจมีผลกระทบต่อนโยบายของ
รัฐบาลที่จะต้องปรับความร่วมมือกับมาเลเซียในการ
ปราบปรามโจรคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) เสียใหม่ ทั้งนี้
เพราะรัฐบาลไทย ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลใด ก็จะต้องคำนึงถึง
ทัศนคติและความต้องการของประชาชน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อ
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียด้วย

- ความร่วมมือของฝ่ายไทยในการปราบปราม จคม. อาจ
กระทำได้น้อยลง เมื่อมีการปฏิบัติการของ ขจก. เพิ่มมากขึ้น
ทั้งนี้เพราะไทยจะต้องทุ่มเทและให้ความสำคัญต่อการ
ปราบปราม ขจก. ด้วยเช่นกัน ซึ่งได้สร้างความเดือดร้อน
ให้กับราษฎรไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะมีผลทำให้ความร่วมมือ
ระหว่างไทยกับมาเลเซียทั้งในด้านการปราบปราม จคม. และ
การพัฒนาร่วมชายแดนไทย – มาเลเซียลดลงด้วย
- ขณะนี้ จคม. กับขจก. ในบางพื้นที่ มีความสัมพันธ์กันใน
ระดับหนึ่ง หากต่างมุ่งเน้นหรือเพิ่มการปราบปรามหรือแก้ไข
ปัญหาของแต่ละฝ่ายโดยมิได้ร่วมมือกันแล้ว การปราบปราม
ก็จะได้ผลดีเท่าที่ควรและอาจทำให้ความร่วมมือของกลุ่ม
โจรผู้ร้ายทั้งสองกลุ่ม (จคม. และ ขจก.) เพิ่มมากขึ้น ซึ่ง
ย่อมจะประสบความยากลำบากในการปราบปรามของแต่ละ

ฝ่าย ดังนั้นหากได้มีการร่วมมือปราบปรามโจรผู้ร้ายทุกกลุ่ม
เสียแต่บัดนี้ ก็จะช่วยให้ปัญหาโจรผู้ร้ายลดน้อยลงและตัด
ทอนความร่วมมือของโจรผู้ร้ายกลุ่มต่างๆ ที่จะเข้มแข็งในวัน
ข้างหน้าด้วย การร่วมมือกันปราบปรามทั้ง ขจก. และ จคม.
บริเวณชายแดนไทย – มาเลเซีย จึงเป็นประโยชน์ด้านความ
มั่นคงปลอดภัยของทั้งไทยและมาเลเซีย

(หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ สร0406/1514 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม
พ.ศ. 2524)

อย่างไรก็ตาม ความเพียรพยายามของฝ่ายไทยที่จะชี้แจงโน้มน้าวด้วยเหตุด้วยผล ให้ฝ่ายมาเลเซียเข้าใจและร่วมกับไทยปราบปรามโจรผู้ร้ายทุกกลุ่ม (ขจก.และจคม.) เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศทั้งสอง หาได้ประสพผลตามที่ฝ่ายไทยคาดหวังไว้ ทั้งนี้ฝ่ายมาเลเซียมักนำเรื่องการเมืองภายในมาเลเซียมาเป็นข้ออ้าง โดยจะกล่าวกับฝ่ายไทยว่า เนื่องจากประชาชนมาเลเซียส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน หากมาเลเซียร่วมมือกับไทยทำการปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดน จะทำให้มาเลเซียถูกตำหนิอย่างรุนแรงจากกลุ่มประเทศอิสลาม และมักอ้างอีกด้วยว่า ในอดีตมาเลเซียได้ช่วยปกป้องไทยในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมาแล้ว (เวทีการประชุมกลุ่มประเทศอิสลามหรือองค์การโอไอซี) และถ้าจะให้มาเลเซียร่วมมือปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบวนการโจรก่อการร้ายหรือ

ขจก.) กับไทย คำพูดของมาเลเซียก็จะมีน้ำหนักในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เพราะประเทศอิสลามอื่นๆ ก็จะทำให้มาเลเซียเข้าข้างฝ่ายไทย อีกทั้งจะมีผลทำให้พรรค PAS ซึ่งเป็นพรรคที่ปกครองรัฐกลันตันและมีนโยบายใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือหาเสียงทางการเมือง ได้คะแนนนิยมเพิ่มมากขึ้นในรัฐกลันตัน รัฐบาลมาเลเซียจึงใช้วิธีการตอกย้ำกับฝ่ายไทยทุกครั้งไปว่ารัฐบาลมาเลเซียไม่มีนโยบายสนับสนุนหรือส่งเสริมขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย และว่าการที่ขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้รับการสนับสนุนจากบุคคลบางกลุ่มบางพวกในมาเลเซียเป็นเรื่องของนักการเมือง พรรคการเมืองบางพรรคและรัฐบาลท้องถิ่นของแต่ละรัฐ ไม่เกี่ยวกับรัฐบาลกลางของมาเลเซีย พร้อมกับพยายามเกลี้ยกล่อมให้ฝ่ายไทยเห็นร่วมกับฝ่ายมาเลเซียว่า มีแนวโน้มที่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายากับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนจะร่วมมือกัน จึงควรที่ฝ่ายไทยและฝ่ายมาเลเซียควรร่วมมือกันปราบปรามฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) อย่างเต็มที่ (บันทึกการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับนาย Abdul Jalal เอกอัครราชทูตมาเลเซียประจำไทย ลงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2520 และบันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายกาซาลี ซาฟี รัฐมนตรีมหาดไทยมาเลเซีย ลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2524)

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ย่อมเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าฝ่ายมาเลเซีย จะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในทุก

โอกาสที่มีการประชุมหารือกับฝ่ายไทย ไม่ว่าจะเป็นการหารือระดับสูงหรือระดับ
เจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย และจะไม่ยินยอมหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อย่างเป็นทางการไม่
ว่าในกรอบของการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย (GBC) หรือ
ในคณะกรรมการร่วมไทย – มาเลเซีย (JC) หรือในคณะกรรมการชายแดนไทย –
มาเลเซียระดับภูมิภาค (RBC) แต่จะมุ่งเน้นการประชุมหารือกับฝ่ายไทยในประเด็น
เรื่องภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์มลายาว่าเป็นภัยคุกคามต่อทั้งสองประเทศ
นอกจากนั้นยังเป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่า การที่ฝ่ายมาเลเซียได้อ้างศาสนาอิสลามมา
เป็นเหตุผลว่า ไม่สามารถรวมปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้
ของไทย เพราะกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเป็นฝ่ายนับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน เป็นการ
แสดงให้เห็นได้ว่า ฝ่ายมาเลเซียยึดสองมาตรฐานในเรื่องของการก่อการร้ายและ
ความรุนแรงโดยฝ่ายมาเลเซียจะมองว่า การก่อการร้ายโดยโจรแบ่งแยกดินแดนนั้นไม่
เลวร้ายหรือเป็นภัยเท่ากับการก่อการร้ายโดยฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ทั้งนี้
มาเลเซียมองว่าฝ่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนนับถือศาสนาอิสลามและไม่เป็นภัย
คุกคามต่อความมั่นคงของมาเลเซีย ทั้งๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแล้ว มีสมาชิกระดับแนว
หน้าของพรรคคอมมิวนิสต์มลายาหลายคนที่เป็นรองจากจินเป็ง เลขาธิการพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงเห็นได้ว่าทั้งไทยและมาเลเซียต่างมี
นโยบายและท่าทีต่อปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์มลายาและจาก
ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่แตกต่างกัน โดยฝ่ายมาเลเซียจะเน้นภัยจากพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาว่าเป็นภัยร้ายแรงสุดต่อความมั่นคงของมาเลเซีย ขณะที่ฝ่ายไทย

จะเน้นภัยจากขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ เป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย เป็นเรื่องของการจัดลำดับความร้ายแรงและความเร่งด่วนของแต่ละภัยคุกคามที่แตกต่างกัน ที่มาจากเหตุผลและข้อเท็จจริงทางการเมืองภายในและความมั่นคงของประเทศทั้งสองที่แตกต่างกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวโดยสรุป นโยบายของไทยต่อมาเลเซียตลอดยุคสงครามเย็น ส่วนใหญ่เป็นนโยบายต่อมาเลเซียที่มีจุดเน้นในมิติด้านความมั่นคงภายในของไทย (ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนหรือ ขจก.) และปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย (ปัญหาสงครามเวียดนามระหว่าง พ.ศ. 2508 —2518 และปัญหาสงครามในกัมพูชาที่มีสาเหตุมาจากการที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา ระหว่าง พ.ศ. 2521 — 2531) เป็นนโยบายที่มุ่งส่งเสริมและสร้างสัมพันธไมตรีความร่วมมือกับมาเลเซีย ทั้งด้านทวิภาคี (ความร่วมมือด้านปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนและพรรคคอมมิวนิสต์มลายา) และด้านพหุภาคี (ความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องปัญหา กัมพูชาในกรอบของอาเซียน) เป็นนโยบายของไทยต่อมาเลเซียที่มีอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกภายใต้บริบทของยุคสงครามเย็น เป็นตัวกำหนดนโยบาย อย่างค่อนข้างชัดเจน ซึ่งบริบทของสงครามเย็นได้มีอิทธิพลมากพอสมควรต่อนโยบายและท่าทีของไทยต่อมาเลเซีย ส่งผลให้นโยบายของไทยต่อมาเลเซียมีลักษณะอะลุ่มอล่วย ประนีประนอมต่อกัน โดยตระหนักดีถึงผลด้านลบต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือ

ระหว่างกัน หากไทยดำเนินนโยบายเผชิญหน้าต่อมาเลเซียในยุคสงครามเย็น หรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่ง การตัดสินใจด้านนโยบายของไทยแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการ
ตัดสินใจ ที่มาจากเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์เป็นสำคัญ (Geopolitical Decisions)
โดยมีเรื่องผลประโยชน์หลายด้านร่วมกันในระยะยาวเป็นปัจจัยกำหนดนโยบายและ
ท่าทีของไทยต่อมาเลเซียในยุคสงครามเย็น

เป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า แม้ไทยมีนโยบายเพื่อส่งเสริมและ
ขยายความร่วมมือกับมาเลเซียในสาขาต่างๆ และได้พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์
ทวิภาคีด้านเศรษฐกิจการค้าและการเมืองให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อผลประโยชน์
ร่วมกัน (เริ่มอย่างจริงจังหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม พ.ศ. 2518) แต่สถานการณ์
ด้านการเมืองและความมั่นคงภายในทั้งไทยและมาเลเซียตลอดจนสถานการณ์
การเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงยุคสงครามเย็น
ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและอย่างต่อเนื่องระหว่างกัน

รัฐบาลไทยได้หันมาให้ความสำคัญกับการศึกษา

วิเคราะห์และประเมินนโยบายของไทยต่อมาเลเซียอย่างเป็นระบบและอย่างจริงจัง
ช่วง 2 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2531 – 2532) ดังเป็นที่ประจักษ์ตามวรรค
3 และวรรค 4 ของคำแถลงของนายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.
2531 มีใจความสำคัญว่า ในกรอบทวิภาคีรัฐบาลมุ่งปรับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

การค้า และการเมืองเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้อยู่ร่วมกัน โดยสันติบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วนในกรอบพหุภาคี รัฐบาลจะ เสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น เป็นคำแถลงของนายกรัฐมนตรีที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่า ไทยมุ่งมีความสัมพันธ์กับมาเลเซียแบบรอบด้าน ครบวงจร ไม่เน้นแค่ด้านความมั่นคงเหมือนช่วง 40 ปีแรกของความสัมพันธ์ไทย - มาเลเซียในยุคสงครามเย็น การร่วมมือกับ มาเลเซียก่อตั้งคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย - มาเลเซีย (General Border Committee หรือ GBC) และคณะกรรมการร่วมไทย - มาเลเซีย (Joint Commission หรือ JC) เพื่อความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างกัน และเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีระหว่างกัน เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าไทยเริ่มมองความสัมพันธ์ ไทย - มาเลเซียอย่างเป็นระบบ มองความสัมพันธ์ระหว่างกันว่าเป็นความสัมพันธ์แบบเบ็ดเสร็จ มีความเกี่ยวโยงกันทุกด้าน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (บันทึก กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมืองที่ 0305/544 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2532)

ช่วง พ.ศ. 2532 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้าน ความสัมพันธ์ไทย - มาเลเซีย ได้ร่วมกันทำการศึกษา ทบทวนความสัมพันธ์ไทย - มาเลเซียในภาพรวม และได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ที่ผ่านมา การพิจารณากำหนดลู่ทาง

และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มักกระทำแบบครั้งคราว ไม่มีความสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ดังนั้น การดำเนินความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียจึงขาดการมองและการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในภาพรวม ขาดการตอรองและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ระหว่างกัน ขาดการกำหนดและลำดับความสำคัญก่อน – หลัง (Prioritize) ของแต่ละ ปัญหา รวมทั้งขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานภายในของทั้ง ไทยและมาเลเซีย และระหว่างหน่วยงานร่วมไทย – มาเลเซีย ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงการต่างประเทศจึงได้ริเริ่มให้มีการพิจารณาความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียใน ภาพรวมเพื่อให้มีการประสานงานกันอย่างทั่วถึงภายในไทยและมาเลเซียและระหว่าง องค์กรร่วมต่างๆ ระหว่างไทยและมาเลเซีย ทั้งนี้กระทรวงต่างประเทศไทยมีความเห็น ว่า ความสำเร็จของคณะกรรมการมาธิการร่วมไทย – มาเลเซีย (JC) ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ

1. การประสานงานอย่างใกล้ชิดอย่างมีประสิทธิภาพระหว่าง คณะกรรมการมาธิการร่วม (ฝ่ายไทย) กับคณะกรรมการมาธิการ เฉพาะเรื่องแต่ละชุด (ฝ่ายไทย) โดยคณะกรรมการมาธิการร่วมฯ ต้องชี้แจงให้คณะกรรมการชุดต่างๆ ตระหนักถึง ผลประโยชน์ของประเทศชาติในด้านอื่นๆ นอกเหนือจาก ด้านที่คณะกรรมการนั้นๆ รับผิดชอบหรือกล่าวอีกนัย หนึ่ง ให้คณะกรรมการแต่ละชุดของฝ่ายไทย ตระหนักถึง

ภาพรวมความสัมพันธ์ไทยมาเลเซียและผลประโยชน์ของ
ไทยในแต่ละเรื่อง

2. รัฐบาลทั้งสองประเทศ จะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับ
รายงานและข้อเสนอของคณะกรรมการร่วมไทย –
มาเลเซียและดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อช่วยให้บรรลุ
เป้าหมายของคณะกรรมการร่วมฯ

และท้ายสุดกระทรวงการต่างประเทศ ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหามีระหว่างไทย – มาเลเซีย
เพื่อให้รัฐบาลไทยพิจารณามีเนื้อหา 3 ข้อ ดังนี้

1. ควรให้มีการกระชับความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียระดับ
ท้องถิ่นและระดับชาติมากยิ่งขึ้น
2. จำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ในภาพรวมระยะยาว เป็น
สำคัญ
3. ใช้กลไกของคณะกรรมการร่วมไทย – มาเลเซียระดับชาติ
ให้มากที่สุด เพื่อกำจัดอุปสรรคและปัญหาที่มีอยู่

ข้อเสนอดังกล่าวข้างต้น ได้เป็นที่ยอมรับของรัฐบาลไทยและได้นำไปสู่
การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องเกี่ยวกับการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2532) เป็น

ผลทำให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับมาเลเซียมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ
ด้านอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและ
การค้าระหว่างกันจนกล่าวได้ว่ามิติของความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจได้เข้ามาแทนที่มิติด้าน
ความมั่นคงในความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียยุคหลังสงครามเย็น (เพ็งอ้าง)

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย

ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย

นับว่าความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียมีอุปสรรคและปัญหาน้อยกว่าที่ไทยมีกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ อีกทั้งเมื่อมีอุปสรรคและปัญหาระหว่างกันก็ไม่เคยปรากฏว่า มีการปล่อยให้ความขัดแย้งที่มีระหว่างกันดำเนินไปสู่การเผชิญหน้าอย่างเปิดเผยในเวทีสาธารณะหรือมีการใช้กำลังหรือความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีระหว่างกัน ประกอบกับอิทธิพลของบริบทยุคสงครามเย็นและของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ นับได้ว่ามีส่วนสำคัญช่วยให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย อยู่ในกรอบที่ทำให้ประเทศทั้งสองสามารถตระหนักดีร่วมกันถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพยายามร่วมกันควบคุมมิให้ความขัดแย้งระหว่างกันลุกลามบานปลาย จนเกินความสามารถที่รัฐบาลประเทศทั้งสองจะควบคุมไว้ได้

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เราสามารถกล่าวได้ว่าแม้ อุปสรรคและปัญหาด้านต่างๆ ที่ไทยมีกับมาเลเซีย โดยภาพรวมแล้ว มิได้แตกต่างอะไรมาจากที่ไทยประสบกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ที่มีชายแดนติดต่อกับไทย แต่เนื่องจากความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ส่วนใหญ่มีความเป็นปกติ สลับกับความไม่ใกล้ชิด (ในบางช่วง) ระหว่างกัน ปลอดจากอิทธิพลของความขัดแย้งด้านลัทธิอุดมการณ์ทางการเมือง จึงมีผลทำให้ส่วนใหญ่ของปัญหาและความขัดแย้งระหว่างกันได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยดีได้

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าตลอดยุคสงครามเย็นมีเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง 3 ประการที่ได้เป็นอุปสรรคและปัญหาต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาโดยตลอดยุคสงครามเย็น สร้างความขัดแย้งอย่างเด่นชัดระหว่างประเทศทั้งสองและได้ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือที่มีระหว่างกันในด้านอื่นๆ ทำให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียหยุดชะงักหรือมีความเย็นชาระหว่างกันในช่วง ปัญหา 3 ประการดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบวนการโจรก่อการร้ายหรือ ขจก.) ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) และปัญหาการมองภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังกรณีเวียดนามได้รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชา (ธันวาคม พ.ศ. 2521)

4.1 ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย

ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน เป็นปัญหาที่ได้สร้างความระแวงแคลงใจที่ไทยมีต่อมาเลเซียมาตั้งต่อก่อนยุคสงครามเย็น และแม้หลังยุคสงครามเย็น ความระแวงนี้ยังคงมีอยู่ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ส่วนระดับของความระแวงแคลงใจ

ต่อมาเลเซียในเรื่องนี้ มีมากนักน้อยเพียงใดมากขึ้นอยู่กับปริมาณและประเภทของความร่วมมือที่ฝ่ายมาเลเซียได้ให้กับฝ่ายไทย ตลอดจนความจริงจังและความต่อเนื่องของความร่วมมือที่ฝ่ายมาเลเซียให้กับไทย ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว ฝ่ายมาเลเซียไม่เคยให้ความร่วมมือกับไทยทำการปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนตามที่ฝ่ายไทยได้ขอร้อง ทั้งนี้รัฐบาลมาเลเซียได้กล่าวให้ความเห็นกับฝ่ายไทยมาโดยตลอดว่า มาเลเซียถือว่าปัญหาแบ่งแยกดินแดนเป็นปัญหาภายในของไทยโดยเฉพาะ มาเลเซียไม่มีนโยบายสนับสนุนหรือส่งเสริมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย นอกจากนั้น รัฐบาลมาเลเซียยังได้นำปัจจัยศาสนามาเป็นข้ออ้างเพื่อหลีกเลี่ยงการให้ความร่วมมือกับไทยโดยอ้างว่า มาเลเซียไม่สามารถร่วมมือกับไทยปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนด้วยเหตุผลที่กลุ่มแบ่งแยกดินแดนเป็นพวกที่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน หากมาเลเซียยอมร่วมมือกับไทยทำการปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ก็จะถูกกลุ่มประเทศอิสลามประณาม โจมตีกล่าวหาว่ามาเลเซียเข้าข้างไทย ข้ออ้างต่างๆ เหล่านี้ หากอ่านระหว่างบรรทัด ย่อมเป็นที่ชัดเจนว่าฝ่ายมาเลเซียต้องการบอกให้ฝ่ายไทยรู้ว่ามาเลเซียไม่เคยถือว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นภัยต่อความมั่นคงของมาเลเซีย ดังนั้น ฝ่ายมาเลเซียจึงไม่มองว่าปัญหานี้เป็นปัญหาร่วมกัน แต่เป็นปัญหาต่อความมั่นคงของไทยโดยเฉพาะ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย) นอกจากนั้น ฝ่ายมาเลเซียยังอ้างการเมืองภายในของมาเลเซียมาเป็นเหตุผลทำให้มาเลเซียไม่สามารถแสดงท่าทีและร่วมมือกับไทยอย่างเปิดเผยและในระดับที่ฝ่ายไทยเรียกร้อง เพราะจะมีผลทำให้พรรคอัมโน (พรรครัฐบาล) เสียคะแนนนิยมในรัฐต่างๆ ของมาเลเซียที่มีชายแดนติดต่อกับภาคใต้ของไทยโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในรัฐกลันตัน (รายละเอียดเกี่ยวกับคำชี้แจงของฝ่ายมาเลเซียในเรื่องขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีอยู่ในบทที่ 2 และ 3 ข้างต้น)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลมาเลเซียไม่เคยปฏิเสธที่จะหารือกับฝ่ายไทยในปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน พร้อมกับได้ย้ำเสมอกับฝ่ายไทยว่า มาเลเซียถือว่าหากเกิดความไม่สงบเรียบร้อยใน 4 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยแล้ว ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยในมาเลเซียด้วย ดังที่ตนกู อับดุล ราห์มัน นายกรัฐมนตรีของมาเลเซียได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยประจำมาเลเซียว่า การแก้ปัญหาแบ่งแยกดินแดนควรกระทำในระดับสูง ซึ่งสามารถตัดสินใจต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ มิใช่ในระดับเจ้าหน้าที่ (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต 0305/30313 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517) อย่างไรก็ตาม ความหมายของการหารือระหว่างไทยกับมาเลเซียในระดับสูงนั้น ในความหมายของฝ่ายมาเลเซียคือระหว่างหัวหน้ารัฐบาลและต้องเป็นการหารือที่อยู่นอกกรอบของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย - มาเลเซีย (GBC) และของคณะกรรมการร่วมไทย - มาเลเซีย (JC) ฝ่ายมาเลเซียจะไม่ยอมให้นำปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นวาระหรือหัวข้อการประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมของ GBC หรือของ JC ก็ตาม แต่จะยอมหารือเรื่องปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนกับฝ่ายไทยนอกกรอบของการประชุม GBC หรือ JC

เหตุการณ์ตัวอย่าง เกี่ยวกับความพยายามของฝ่าย

มาเลเซียที่จะบ่ายเบี่ยงไม่ยอมพิจารณาปัญหาขอบเขตการแบ่งแยกดินแดน (ขบวนการโจรก่อการร้ายหรือ ขจก.) ในที่ประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee หรือ GBC) ไทย – มาเลเซีย ได้เป็นที่ประจักษ์ในการประชุมของคณะกรรมการ ครั้งที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ซึ่งทางฝ่ายมาเลเซียไม่ยอมให้มีการหยิบยกประเด็นปัญหาทางด้านการเมืองเข้ามาพิจารณาในที่ประชุมของคณะกรรมการ และได้พยายามบ่ายเบี่ยงขอให้มีการเลื่อนการประชุมให้พ้นจากเดือนกันยายน พ.ศ. 2526 ไปก่อน โดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา แต่สาเหตุแท้จริงที่ฝ่ายมาเลเซียต้องการเลื่อนการประชุมออกไปเพื่อให้พ้นเดือนกันยายน พ.ศ. 2526 ก็เพื่อให้พลโทหาญ ลีนาณนท์ แม่ทัพภาค 4 ในขณะนั้น (ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งใหม่) ได้พ้นจากตำแหน่งแม่ทัพภาค 4 เสียก่อน ทั้งนี้เนื่องจากพลโทหาญ ลีนาณนท์ ได้เคยประกาศว่า จะนำปัญหาขอบเขตการแบ่งแยกดินแดนขึ้นเจรจากับฝ่ายมาเลเซียในการประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียครั้งที่ 28 นั้นเอง ผลของการประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียครั้งที่ 28 ดังกล่าว ไม่มีความคืบหน้าที่เป็นสิ่งใหม่แต่ประการใด เป็นเพียงการรับรองผลการปฏิบัติการที่ผ่านไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมืองที่ 67952/2526 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 รายงานผลการประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียครั้งที่ 28)

ความระแวงสงสัยของฝ่ายไทยที่มีต่อมาเลเซียในเรื่องปัญหาขอบเขตการแบ่งแยกดินแดน เป็นความระแวงที่มาจากบรรดาข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่หน่วยงาน

ที่รับผิดชอบในด้านนี้ของฝ่ายไทยมี เกี่ยวกับความช่วยเหลือ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทางเปิดหรือทางปิดที่ทางขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย(ขก.) ได้รับจากเจ้าหน้าที่หรือกลุ่มการเมืองบางกลุ่มในระดับท้องถิ่นของบรรดารัฐของมาเลเซียที่มีชายแดนติดต่อกับไทย ตลอดจนจากหลักฐานและข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ชัดว่ารัฐของมาเลเซียที่มีชายแดนติดต่อกับไทยมักยินยอมให้พื้นที่ของตนเป็นแหล่งพักพิง (sanctuary) ทั้งทางกายภาพและทางการเมืองให้กับบรรดาสมาชิกของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลของรัฐกลันตันภายใต้การบริหารของพรรค PAS มีนโยบายและทำที่สนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย อย่างเปิดเผยมาตลอดยุคสงครามเย็น นอกจากนั้น ยังเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า แม้รัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายแน่วแน่ชัดว่าไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมช่วยเหลือปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ซึ่งผู้นำรัฐบาลมาเลเซียตั้งแต่ตนกู อับดุล ราห์มัน นายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซียจนถึงดร. มาฮาเธอร์ โมฮัมหมัด ก็ได้ย่ำประเด็นนี้กับฝ่ายไทยมาโดยตลอด แต่ในฐานะที่ระบบการเมืองการปกครองของมาเลเซียเป็นแบบสหพันธ์รัฐที่อำนาจบริหารของรัฐบาลกลางผูกขาดด้านความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศอยู่แล้ว แต่ไม่เคยปรากฏว่ารัฐบาลมาเลเซียได้ดำเนินการอย่างจริงจังให้รัฐบาลพรรค PAS ของรัฐกลันตันและรัฐอื่นๆ ที่มีนโยบายสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ยุติการดำเนินการที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย รัฐบาลมาเลเซียเพียงยืนยันว่าไม่มีนโยบายสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนและว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นโดยพลการหรือไม่ก็อ้างว่า เป็นเรื่องของบางพรรคบางกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ของบางรัฐที่มีชายแดนติดต่อกับไทย รัฐบาลกลางไม่เกี่ยวไม่รู้เห็น

เป็นใจด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลมาเลเซียเอาปัญหาแบ่งแยกดินแดนในไทยมาเป็น
เครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองภายในของมาเลเซียและเพื่อมาใช้ต่อรองกับฝ่ายไทย
ในเรื่องของการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เพื่อให้ไทยร่วมมือกับมาเลเซีย
ปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งมาเลเซียก็ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง แต่ฝ่าย
ไทยก็ยังคงต้องประสบกับปัญหาแบ่งแยกดินแดนตราบจนทุกวันนี้ (ยุคหลังสงครามเย็น) และ
หนักข้อกว่าในยุคสงครามเย็นเสียอีก (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น รัฐบาลไทยตระหนักดีเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีการ
จัดประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียระดับสูง ฝ่ายไทยครั้งที่ 1 ขึ้นเมื่อ
วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2518 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน เพื่อ
ร่วมกันพิจารณาทบทวนความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับมาเลเซีย และเพื่อให้มี
การปรับปรุงคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย (ฝ่ายไทย) ให้เหมาะสมกับความ
จำเป็นของสถานการณ์ โดยที่ประชุมเห็นร่วมกันให้แบ่งคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย –
มาเลเซียออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. คณะกรรมการระดับสูงไทย – มาเลเซีย มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศเป็นประธานและรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธาน

2. คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยและเสนาธิการทหารเป็นรองประธาน
3. คณะกรรมการส่วนภูมิภาคไทย – มาเลเซียมีแม่ทัพภาคหรือผู้อำนวยการกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเป็นประธาน

สำหรับเหตุผลและสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องปรับปรุงให้คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย ให้เหมาะสมกับความจำเป็นของสถานการณ์นั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากคำชี้แจงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะประธานที่ประชุม มีข้อความสำคัญตอนหนึ่งดังนี้

“เหตุผลในการปรับปรุงคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย ก็โดยที่มาเลเซียเป็นเพื่อนบ้านกับไทย การดำเนินนโยบายกับมาเลเซียเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับความตกลงระหว่างไทยกับมาเลเซียทางด้านชายแดน เท่าที่ผ่านมา ส่วนใหญ่นักไปทางด้านการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (พรรคคอมมิวนิสต์มลายาหรือจคม.) การปราบปรามผู้ก่อการร้ายดังกล่าว ได้กระทำมาในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อมาเลเซียฝ่ายเดียว โดยประเทศไทยไม่เคยมีโอกาสนเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านชายแดนกับมาเลเซียเลย และไม่มีผลงานของฝ่ายไทยปรากฏ เพราะเราได้มอบหมายให้ฝ่ายมาเลเซีย

ดำเนินการทั้งหมด แม้แต่จัดทำเอกสารรายงานการประชุมก็ให้ฝ่ายมาเลเซียทำให้หมด ฝ่ายไทยเคยเสนอขอให้มาเลเซียช่วยปราบโจรแบ่งแยกดินแดน แต่มาเลเซียหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับรู้ข้อเสนอดังกล่าว ข้อเสนอเปรียบอีกประการหนึ่งของไทยคือ การยอมรับให้ทหารมาเลเซียเข้ามาปราบปรามโจรจีนและผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในเขตไทย แต่ไทยไม่มีโอกาสเข้าไปปฏิบัติการปราบปรามโจรแบ่งแยกดินแดนที่หนีข้ามไปฝั่งมาเลเซีย”

(บันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียระดับสูงฝ่ายไทย ครั้งที่ 1 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ณ ห้องประชุมกระทรวงการต่างประเทศ)

นอกจากคำชี้แจงที่สำคัญยิ่งของประธานที่ประชุมข้างต้น

ประธานฯ ยังได้กล่าวกับที่ประชุมว่า แม้ฝ่ายไทยจะเสียเปรียบตลอดมา แต่การเจรจาต่อรองที่จะทำกับมาเลเซีย ควรกระทำโดยละมุนละม่อมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายไทยมากที่สุดและว่าเรื่องการเสนอให้มีการปรับปรุงคณะกรรมการชายแดนฯ เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าสถานการณ์ทางการเมืองในมาเลเซียมีความยุ่งยากซับซ้อน มีนักการเมืองบางกลุ่มเอนเอียงเข้ากับฝ่ายอินโดนีเซียและแข็งข้อต่อนายกรัฐมนตรีตนกู อับดุล ราซัค เพราะปัจจุบันกำลังเกิดการแก่งแย่งอำนาจกันในมาเลเซียระหว่างตันศรี กาชาลี ซาฟีกับเต็งกู อาหมัด ริทาอุติน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเลเซียและผู้ที่ต้องการจะรวบอำนาจคือตันศรี กาชาลี ซาฟี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของมาเลเซีย จึงไม่ต้องการให้เต็งกู อาหมัด ริทาอุติน เข้ามาเกี่ยวข้องและต้องการให้การประชุมชายแดนฯ เป็นไปในรูปแบบเดิม เพราะทำให้ฝ่ายมาเลเซียได้เปรียบ (เพ็งอ้าง)

กล่าวได้ว่าการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย
ระดับสูงฝ่ายไทยดังกล่าวข้างต้น มีสาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากผลของการประชุม
คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย ครั้งที่ 20 เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ซึ่ง
การประชุมของคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 20 ดังกล่าว เป็นการประชุมที่มีวาระการประชุมที่เน้น
เรื่องความร่วมมือปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์บริเวณชายแดนไทย – มาเลเซียเป็น
สำคัญ

ฝ่ายมาเลเซียพยายามโน้มน้าวให้ฝ่ายไทยเห็นดีด้วยกับข้อ
วิเคราะห์ของฝ่ายมาเลเซีย เกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังชัย
ชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม พร้อมกับพยายามเสนอแนะให้ฝ่าย
ไทยเห็นร่วมกับมาเลเซียว่า พรรคคอมมิวนิสต์มลายาเป็นภัยต่อไทยเช่นกัน นอกจากนั้นต้นศรี
กาชาลี ชาฟี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและเป็นประธานฝ่ายมาเลเซียยังได้พยายาม
วาดภาพอย่างน่าสะพึงกลัวเกี่ยวกับภัยคุกคามของเวียดนามต่อไทย โดยอ้างว่าฝ่ายมาเลเซีย
มีข่าวกรองที่ยืนยันว่า เวียดนามมีนโยบายที่จะผนวกดินแดนบางส่วนของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย อีกทั้งอ้างอีกด้วยว่า ฝ่ายมาเลเซียมีเอกสารที่ยึดได้ของพรรค
คอมมิวนิสต์มลายา ซึ่งมีข้อความปลุกปั่นมวลชนสนับสนุนขบวนการนักศึกษาไทยและพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้ทำการยึดอำนาจเพื่อล้มล้างระบอบการเมืองการปกครองของ
ไทย ทำให้ฝ่ายมาเลเซียเชื่อว่าเป็นหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่ามีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่าง

พรรคคอมมิวนิสต์มลายากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และว่าสำหรับมาเลเซียนั้น หากไทยเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ มาเลเซียก็จะอยู่ต่อไปไม่ได้ เช่นเดียวกับหากมาเลเซียเป็นคอมมิวนิสต์ ไทยก็จะรักษาเอกราชไว้ไม่ได้ ที่สำคัญคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของมาเลเซียได้เสนอต่อที่ประชุมในครั้งนี้นี้ว่า มาเลเซียมีความเห็นว่าภายใต้สถานการณ์หลังจากที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสามประเทศอินโดจีนได้ชัยชนะขั้นสมบูรณ์ (เมษายน พ.ศ. 2518) ทั้งไทยและมาเลเซียมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อให้งานปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์บริเวณชายแดนไทย – มาเลเซียมีประสิทธิภาพและได้ผลยิ่งขึ้น ในการนี้มาเลเซียจึงมีความเห็นว่าประเทศทั้งสองไม่ควรให้การคำนึงอย่างเคร่งครัดต่อดัวปทที่มีอยู่ในข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางชายแดนระหว่างกัน โดยกล่าวต่อไปว่า เจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย ในการปฏิบัติการแบบติดตามอย่างกระชั้นชิด ไม่จำเป็นต้องรักษาไว้ซึ่งข้อตกลง แต่อาจมีการผ่อนผันกันได้โดยอนุโลมให้ทั้งสองฝ่ายเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ของแต่ละฝ่ายได้ จะเป็น 5 – 50 ไมล์ ก็ได้ สุดท้ายความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวและความยืดหยุ่นของข้อตกลง และว่าฝ่ายมาเลเซียยินดีที่จะให้ฝ่ายไทยเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ของมาเลเซียตามความต้องการ (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง สรุปรายงานผลการประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียครั้งที่ 20 ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2518)

ประธานฝ่ายไทย (เสนาธิการทหาร) ได้แสดงทัศนคติ้อยตามความคิดเห็นของฝ่ายมาเลเซีย พร้อมกล่าวในเชิงเปรียบเทียบว่าปัจจุบันประเทศไทย

นอกจากจะถูกล้อมล้อมด้วยบรรดาจะเข้ทั้งหลาย (พวกประเทศคอมมิวนิสต์) ยังมีบรรดา
อสรพิษต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในประเทศไทย (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ขบวนการนักศึกษา กรรมกร
และชาวนา) ส่วนข้อเสนอของฝ่ายมาเลเซียที่จะให้มีการทบทวนนโยบายเพื่อปฏิบัติการ
ร่วมกันใหม่นั้น ฝ่ายไทยเห็นชอบด้วย และว่าควรเสนอให้รัฐบาลของประเทศทั้งสองพิจารณา
เห็นชอบในหลักการ (เพ็งอ้าง)

เกี่ยวกับทัศนะ ท้าที การอ้างเหตุผล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ
ความเห็นของฝ่ายมาเลเซีย ต่อที่ประชุมของคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียครั้งที่
20 ผ่านคำแถลงชี้แจงของนายตันศรี กาสาลี ซาฟี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและ
เป็นประธานฝ่ายมาเลเซีย ดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ฝ่ายมาเลเซียหลีกเลี่ยงที่จะ
กล่าวถึงปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย แต่จะเน้นเรื่องภัยจากพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาและความจำเป็นที่ไทยและมาเลเซียจะต้องร่วมมือกันเพื่อปราบปรามให้
หมดสิ้น สำหรับฝ่ายมาเลเซียผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หมายถึงสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มลา
ยาเป็นสำคัญ อีกทั้งปัญหาด้านความมั่นคงบริเวณชายแดนไทย – มาเลเซียเกี่ยวข้องกับการ
ก่อการร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) เท่านั้น ไม่เกี่ยวอะไรกับการก่อการร้ายของ
ขบวนการแบ่งแยกดินแดน เพราะฝ่ายมาเลเซียถือว่าปัญหาแบ่งแยกดินแดนเป็นปัญหา
ภายในของไทยโดยเฉพาะไม่เกี่ยวกับมาเลเซีย ทั้งๆ ที่กลุ่มแบ่งแยกดินแดนหรือขบวนการโจร
ก่อการร้าย (ขจก.) ได้อาศัยพื้นที่ของมาเลเซียเป็นแหล่งหลบซ่อน พักพิงมาตลอดยุคสงคราม
เย็นถึงปัจจุบัน

ฝ่ายมาเลเซียพยายามโน้มน้าว เกลียกล่อมให้ฝ่ายไทย

เห็นดีด้วยกับทัศนะและข้อเสนอของฝ่ายมาเลเซีย โดยการเชื่อมโยงปัญหาภัยพรรค
คอมมิวนิสต์มลายาไว้กับปัญหาภัยพรรคคอมมิวนิสต์ไทย เพื่อให้เห็นว่าทั้งสองปัญหาเป็น
ปัญหาเดียวกัน เพราะทั้งสองพรรคมีความร่วมมือกันอย่างแนบแน่น มีเป้าหมายเดียวกัน การ
ปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายาคือการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ในไทยโดยปริยาย
ซึ่งเป็นเรื่องผิดทั้งความจริงและข้อเท็จจริง เพราะแต่ละพรรคมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน มี
ความเป็นอิสระจากกัน มีการปฏิบัติการขับเคลื่อนภายใต้บริบท เงื่อนไขและสังคมเศรษฐกิจ
การเมืองที่แตกต่างกันอย่างมาก ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ข้ามเข้ามาในเขตพื้นที่
ของไทยเพื่ออาศัยเป็นแหล่งพักพิงหนีการปราบปรามของเจ้าหน้าที่มาเลเซียในขณะที่พรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ไม่มีความจำเป็นและไม่เคยข้ามเข้าไปอาศัยพื้นที่ของ
มาเลเซียเป็นแหล่งพักพิง นอกจากนั้น การที่ฝ่ายมาเลเซียแจ้งกับฝ่ายไทยว่า มาเลเซียยินดีให้
ฝ่ายไทยข้ามเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ของมาเลเซีย ย่อมเป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจนว่า ฝ่าย
มาเลเซียหมายถึงให้ฝ่ายไทยเข้ามาในพื้นที่ของมาเลเซียเพื่อการตามล่าปราบปราม
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) แต่จะไม่ยินยอมให้ฝ่ายไทยเข้ามาในพื้นที่มาเลเซีย
เพื่อไล่ล่าปราบปรามขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) หรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่หนีจาก
ด้านไทยมาหาแหล่งพักพิงในมาเลเซีย โดยฝ่ายมาเลเซียจะอ้างเสมอว่า ความตกลงที่มี
ระหว่างกัน ไม่มีเรื่องการปราบปรามกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน มีแต่เรื่องของการร่วมมือ

กันปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เท่านั้น ซึ่งในแง่ของฝ่ายมาเลเซียหมายถึงสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เป็นสำคัญ (อ้างแล้ว)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในความพยายามของฝ่ายมาเลเซียที่จะเกลี้ยกล่อมหวานล้อมโน้มน้าวให้ฝ่ายไทยคล้อยตามทัศนคติของมาเลเซียต่อปัญหาภัยคอมมิวนิสต์ และปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชาและเวียดนาม (เมษายน พ.ศ. 2518) ฝ่ายมาเลเซียโดยนายตันศรี กาซาลี ชาฟี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมาเลเซีย ได้ใช้จิตวิทยาการเมืองอย่างมากกับฝ่ายไทย โดยฝ่ายมาเลเซียตระหนักดีว่าการเมืองไทยหลังเมษายน พ.ศ. 2518 เป็นการเมืองที่เต็มไปด้วยความแตกแยก มีกระแสกลัวคอมมิวนิสต์อย่างไร้เหตุผลสูงมาก ประชาชนไทยมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงเป็นผลทำให้กลุ่มอำนาจเก่าที่สูญเสียอำนาจหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีความหวั่นวิตกเกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ในประเทศอย่างไร้สติจนนำไปสู่เหตุการณ์ โคกนาฏกรรม 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในที่สุด ฝ่ายมาเลเซียได้ใช้วิกฤติการเมืองไทยช่วงหลังเมษายน พ.ศ. 2518 เป็นเครื่องมือใช้ตอกย้ำซ้ำเติมเพื่อปลุกกระแสความกลัวภัยคอมมิวนิสต์ในสังคมการเมืองไทย โดยมีจุดประสงค์ให้ฝ่ายไทยเห็นดีด้วยกับทัศนคติและข้อเสนอของฝ่ายมาเลเซีย (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ปัญหาแบ่งแยกดินแดนยังได้รับผลกระทบจากเรื่องของบุคคล
สองสัญชาติและเรื่องของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนพยายามนำปัญหาแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้
ของไทยเข้าสู่การพิจารณาขององค์การการประชุมอิสลาม(Organization of Islamic
Conference หรือ OIC)

เรื่องบุคคลสองสัญชาติที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานีและ
จังหวัดอื่นที่มีชายแดนติดต่อกับมาเลเซีย เป็นปัญหาสำหรับฝ่ายไทยมากกว่ามาเลเซีย
เนื่องจากทั้งฝ่ายรัฐบาลมาเลเซียและพรรค PAS ซึ่งมีอำนาจบริหารในรัฐกลันตันและเป็น
พรรคฝ่ายค้าน ต่างได้ประโยชน์จากการที่มีคนไทยในจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับมาเลเซีย
(โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปัตตานี) เป็นบุคคลสองสัญชาติ โดยรัฐบาลมาเลเซียถือว่าบุคคล
สองสัญชาติในจังหวัดภาคใต้ของไทยที่มีชายแดนติดต่อกับมาเลเซียเป็นฐานเสี่ยงสนับสนุน
พรรค UMNO ของรัฐบาลมาเลเซียช่วงฤดูการเลือกตั้งในรัฐกลันตัน ส่วนพรรค PAS ซึ่งมี
นโยบายสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย จะมองว่าคนไทยที่มีสอง
สัญชาติในจังหวัดปัตตานี เป็นกำลังสำคัญให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดน พรรคจึงให้การ
สนับสนุนคุ้มครอง เวลาคนเหล่านี้หนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ไทยด้วยการออกบัตรให้เป็น
บุคคลถือสัญชาติมาเลเซีย สรุปก็คือ ทั้งฝ่ายรัฐบาลมาเลเซียและพรรค PAS ต่างได้รับ
ประโยชน์จากการมีบุคคลสองสัญชาติในบรรดาจังหวัดของประเทศไทยที่มีชายแดนติดต่อกับ
มาเลเซียโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปัตตานี ซึ่งติดกับรัฐกลันตันของมาเลเซีย ทั้งไม่มี

นโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลสองสัญชาติเลือกถือสัญชาติเดียว ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาเรื้อรังมาตลอดจนปัจจุบัน

ส่วนเรื่ององค์การการประชุมอิสลาม (OIC) กับปัญหาแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยนั้น เป็นปัญหาขึ้นมาสำหรับประเทศไทย สืบเนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการทูตของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ที่พยายามนำปัญหาแบ่งแยกดินแดนไปสู่เวทีระหว่างประเทศ เพื่อเรียกร้องความสนใจและการสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาคมกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เวทีองค์การการประชุมอิสลาม (OIC) จึงเป็นเวทีที่ฝ่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยได้เลือกใช้เป็นที่เพื่อขับเคลื่อนทางการเมืองและการทูตและเพื่อหวังให้ขบวนการฯ ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากประชาคมอิสลาม องค์การโอไอซีจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งพักพิงทางการเมือง (Political Sanctuary) ให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งขบวนการแบ่งแยกดินแดน อย่างเช่น องค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานี (Pattani United Liberation Organization – PULO) มีเป้าหมายแน่ชัดเพื่อต้องการให้องค์การการประชุมอิสลาม (OIC) ให้องค์การบูโลมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี เหมือนอย่างที่องค์การโอไอซีได้ให้สถานะดังกล่าวแก่แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (Moro National Liberation Front – MNFL) ของประเทศฟิลิปปินส์ อันเป็นการช่วยยกสถานะขององค์การโมโร ให้เป็นที่ยอมรับในเวทีการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ

ประเทศไทยมีความร่วมมือกับองค์การโอไอซีในหลายด้าน มาตั้งแต่ก่อนหน้าที่ไทยจะเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี โดยที่ผ่านมาเลขาธิการและผู้บริหารระดับสูงขององค์การโอไอซี ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นระยะตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา และด้วยเหตุผลที่ไทยเริ่มตระหนักดีในประเด็นเกี่ยวกับความพยายามของขบวนการแบ่งแยกดินแดนอย่างองค์กรพูโล ที่มีเป้าหมายที่จะให้องค์การโอไอซีรับรองสถานะของพูโลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลไทยจึงเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญที่ไทยจำเป็นต้องสมัครขอเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี ความพยายามของไทยได้ประสบผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 ทำให้ไทยได้เข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี

ในการเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ ไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่ออาศัยเวทีขององค์การการประชุมอิสลามในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมในภาคใต้

2. เพื่อสกัดกั้นความพยายามของกลุ่มผู้ไม่หวังดี ที่จะใช้เวทีของ
องค์การโอไอซี เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการของตนใน
ภาคใต้
3. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับชุมชนมุสลิม
4. เพิ่มช่องทางการขยายความร่วมมือกับประเทศอิสลาม
5. เพื่อขยายโอกาสติดต่อร่วมมือระหว่างชุมชนไทยมุสลิมกับ
มุสลิมทั่วโลก

หลังได้เข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ ไทยได้ส่งคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมสำคัญๆ
ขององค์การโอไอซีเป็นประจำ

(เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – องค์การการประชุมอิสลาม (โอไอซี) กอง
ตะวันออกเฉียงใต้ตะวันออกกลางและแอฟริกา วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น และจากเหตุการณ์เชิง
ประจักษ์ที่ผ่านมา นับตั้งแต่ไทยได้เข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี (วันที่ 1
ตุลาคม พ.ศ. 2541) เป็นที่ปรากฏชัดแจ้งมาโดยตลอดว่า เนื่องจากไทยไม่คิดที่จะมีนโยบาย
และยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิมและต่อองค์การการประชุมอิสลาม (โอไอซี) ดังนั้นเมื่อ
ขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยได้พยายามนำปัญหา

แบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย เพื่อขอให้ที่ประชุมขององค์การการประชุมอิสลาม (โอไอซี) บรรลุเป็นส่วนหนึ่งของวาระการประชุมขององค์การโอไอซี โดยมีเป้าประสงค์เพื่อหวังให้ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาระหว่างประเทศและหลังให้ที่ประชุมประจำปีขององค์การโอไอซีพิจารณาดำเนินและประณามประเทศไทยว่ามีนโยบายกดขี่ข่มเหงและเอาัดเอาเปรียบชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ รัฐบาลไทยทุกรัฐบาล (ก่อนหน้ากันยายน พ.ศ. 2549) ได้หาทางป้องกันมิให้การดำเนินการของขบวนการแบ่งแยกดินแดนประสบผลสำเร็จ ด้วยการวิ่งรอกไปมายังประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกองค์การโอไอซี (ปัจจุบันมีสมาชิก 57 ประเทศและก่อตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. 2512) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหวังพึ่งมิตรประเทศสมาชิกอาเซียน อย่างมาเลเซีย อินโดนีเซียและบรูไน เพื่อขอรับรองวงวนให้มิตรประเทศอิสลามที่เป็นสมาชิกองค์การโอไอซีช่วยสกัดกั้นและระงับมิให้ข้อเรียกร้องของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์การโอไอซี อันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตลอดมา และแม้ว่าความพยายามของฝ่ายไทยจะประสบผลทุกครั้งก็ตาม แต่ต้องถือว่าเป็นการดำเนินการที่กินทั้งแรงทั้งเวลา เป็นการดำเนินการเพื่อหวังเอาตัวรอดเป็นครั้งๆ ไป หาใช่เป็นการดำเนินการที่มาจากการมีนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ อย่างมีขั้นตอนและอย่างมีเป้าหมายชัดเจน ที่สำคัญคือเป็นการดำเนินการของไทย ที่คิดพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าการคิดที่จะพึ่งพาตนเอง ด้วยการมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเป็นระบบเป็นขั้นตอน ไม่คิดที่จะหาทางลดการพึ่งพาเพื่อหลุดพ้นจากภาวะพึ่งพาได้ในที่สุด เป็นความเคยชินที่คิดว่าเคยประสบผลสำเร็จทุกครั้งที่ผ่านมาก็เลยไม่คิดหรือเห็นถึงความจำเป็นที่จำต้องหาหนทางหรือวิธีการอื่นที่ถูกต้องและเป็นการดูแลผลประโยชน์ของ

ประเทศได้ดีกว่า (Path Dependence Theory) เป็นเรื่องของความมั่งงายไม่เห็นถึงผลเสียในระยะยาวต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

กล่าวได้ว่า นโยบายของไทยต่อปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนและต่อองค์การโอไอซีในเรื่องนี้ มีความชัดเจนจากสองเหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์แรกได้แก่การตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่ขอเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี (วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541) และเหตุการณ์ที่สองได้แก่การตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่จะให้มยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิมที่มาจากมติของคณะรัฐมนตรี (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550) การตัดสินใจด้านนโยบายที่สำคัญยิ่งสองครั้งดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจด้านนโยบายที่ตระหนักดีว่า ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนด้วยมีทั้งมิติภายในประเทศและมิติภายนอกประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไม่อาจแยกแยะออกจากกันได้ ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าว การศึกษาทำความเข้าใจอย่างถูกต้องจำเป็นต้องพิจารณาในมิติทั้งสองด้านควบคู่กัน จึงจะสามารถหาทางแก้ปัญหาโดยสันติวิธีได้ (แก้ปัญหาทางการเมืองผ่านการเจรจาอย่างเป็นขั้นตอน) (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

การขยายตัวอย่างกว้างและรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์และอารยธรรมตะวันตก ทั้งในด้านระบบความคิด เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้สร้างความรู้สึกเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความแปลกแยกทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ประชาคมมุสลิมโดยรวม ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านและกระแสการตอบโต้ รวมทั้งการอ้างอิง

อุดมการณ์ทางศาสนาเป็นความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงของกลุ่มอิสลามจารีตต่างๆ โดยมีเหตุการณ์ 9/11 เป็นภาพสะท้อนที่เป็นรูปธรรม นอกจากนั้น ความตึงเครียดขัดแย้งระหว่างโลกอิสลามกับโลกตะวันตกยังขยายวงต่อไป จากเหตุการณ์สำคัญ เช่นสงครามในอัฟกานิสถาน สงครามอิรัก และสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งชาวมุสลิมจำนวนมากเห็นว่าเป็นสงครามต่อต้านอิสลาม ส่งผลให้ภาวะความเปราะบางทางการเมืองในระดับโลกทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสภาพการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการที่ปัญหาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งมิติภายในและภายนอกจากการที่กลุ่มผู้มีความคิดแบ่งแยกดินแดนได้ใช้กระแสโลกอิสลามเพื่อสร้างความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนาและพยายามเรียกร้องความสนใจและแสวงหาการสนับสนุนจากต่างประเทศ รวมทั้งในกลุ่มประเทศมุสลิมและเวทีประชาคมมุสลิม เพื่อให้สถานการณ์ภาคใต้กลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ

กระทรวงต่างประเทศ ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการแก้ปัญหามิติภายนอกประเทศ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ไทยต่อประชาคมมุสลิม ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อตอบสนองและสนับสนุนการดำเนินนโยบายหลักของรัฐบาลไทยในการสร้างความสมานฉันท์ภายในประเทศและการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีสันติสุขและความยุติธรรมเป็นเครื่องชี้นำ

(บทนำของยุทธศาสตร์ไทยต่อประชาคมมุสลิมคัดจากเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์

ไทย – องค์การโอไอซี กองตะวันออกเฉียงกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา วันที่

9 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

ยุทธศาสตร์ไทยต่อประชาคมมุสลิม ซึ่งรวมด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม เป็นความคิดริเริ่มของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งได้มอบให้กระทรวงการต่างประเทศ จัดการประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยประจำประเทศสมาชิกองค์การการประชุมอิสลาม(โอไอซี) ที่กรุงเทพฯ เพื่อพิจารณาจัดทำยุทธศาสตร์ทางการทูตและการเมืองที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบสำหรับโลกมุสลิม ซึ่งจะสนับสนุนต่อยุทธศาสตร์ระดับชาติของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ของไทย การประชุมดังกล่าวมีขึ้น ระหว่างวันที่ 24 – 26 มกราคม พ.ศ. 2550 (บันทึก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักการเมืองต่างประเทศ ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550) และเพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงการต่างประเทศอีกครั้ง เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 เพื่อร่วมกันพิจารณาสรุปจัดทำยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิม ในการนี้นายกรัฐมนตรีมีบัญชาให้นำยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิมซึ่งที่ประชุมเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 เห็นชอบร่วมกันแล้ว เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบและได้สั่งการให้กระทรวงการต่างประเทศจัดประชุมซักซ้อมความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป (หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีที่ นร 0407/ ล.1198 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550) และเมื่อ

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบตามที่สำนักเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรีเสนอ (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร 0506/2982 ลงวันที่ 26
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550)

นอกจากการจัดทำยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิมดังกล่าวข้างต้น ยังมีเอกสารสำคัญยิ่งอีกชิ้นหนึ่งที่มีคุณค่าเสมือนเป็นความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การ
การประชุมอิสลาม (โอไอซี) เอกสารดังกล่าวคือ แถลงข่าวร่วม (Joint Press Statement)
ระหว่างศาสตราจารย์ Ekmeleddin Ihsanoglu เลขาธิการองค์การการประชุมอิสลาม (โอ
ไอซี) และนายนิตย์ พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในโอกาสการ
เยือนไทยอย่างเป็นทางการของเลขาธิการองค์การการประชุมอิสลาม วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.
2550

แถลงข่าวร่วมดังกล่าวข้างต้น มีสาระสำคัญสะท้อนความเห็นและ
ความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การการประชุมอิสลามเกี่ยวกับปัญหาและแนว
ทางแก้ไขปัญหาใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยมีทั้งหมด 18 ข้อด้วยกัน ที่สำคัญ
ได้แก่ ข้อ 6, 7, 10, 11, 12, 15 และ 16 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อ 6 – คณะผู้แทนโอไอซีแสดงความห่วงกังวลถึงสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่ง
ยังคงมีความรุนแรงและกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจและ

ความไว้วางใจของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งลดความกังวลเกี่ยวกับการไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด และการได้รับความไม่ยุติธรรม ควรมีการเร่งรัดกระบวนการของความรับผิดชอบ พร้อมกับการ ดำเนินการสอบสวนโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในข้อหาที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ มนุษยชนและการส่งเสริมการใช้กฎหมายในด้านต่างๆ นอกจากนั้นคณะผู้แทนโอไอซี ยังเชื่อ ว่าการแก้ปัญหาในระยะยาวควรจะรวมถึงการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนรับผิดชอบมากขึ้นใน การบริหารกิจการในท้องถิ่น ภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (within the framework of the Thai Constitution)

ข้อ 7 – คณะผู้แทนโอไอซี ยินดีที่รัฐบาลไทยให้ความมั่นใจว่า การแก้ไขปัญหาคความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นวาระแห่งชาติ และรัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง คณะผู้แทนโอไอซีได้แสดงความยินดีที่รัฐบาลไทยมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วย แนวทางแบบบูรณาการบนพื้นฐานของความสมานฉันท์และความปรองดอง ฝ่ายไทยได้ย้ำ ความสำคัญในการใช้แนวทางดังกล่าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนไทยมุสลิมทุกด้าน ด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ปกครองส่วนท้องถิ่น และการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเคารพ ในอัตลักษณ์ วัฒนธรรมและศาสนา คณะผู้แทนโอไอซีได้แสดงความยินดีในมาตรการความ ร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในการดำเนินการด้านนี้ด้วย

ข้อ 10 – คณะผู้แทนโอไอซี ย้ำการสนับสนุนแนวทางสมานฉันท์ของนายกรัฐมนตรีไทยต่อชุมชนไทยมุสลิม ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ย้ำความสำคัญของการเพิ่มมาตรการสร้างความเชื่อมั่น และแสดงความหวังว่า ความพยายามดังกล่าวจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนโดยสันติวิธี นอกจากนี้ คณะผู้แทนโอไอซี ได้ยืนยันความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหา บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งฝ่ายไทยมีความยินดีที่โอไอซีได้เสนอให้การสนับสนุน

ข้อ 11 – คณะผู้แทนโอไอซีแสดงความพอใจที่ชาวไทยมุสลิมทั่วประเทศ รวมทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสิทธิและเสรีภาพโดยสมบูรณ์ในการนับถือศาสนา เช่นเดียวกับคนไทยที่นับถือศาสนาอื่น คณะผู้แทนโอไอซีย้ำว่าสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่ความขัดแย้งทางศาสนา แต่เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง สิทธิพลเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม

ข้อ 12 – ทั้งสองฝ่ายแสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อการสูญเสียชีวิตของประชาชนเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวพุทธ ชาวมุสลิม และผู้ที่นับถือศาสนาอื่น พร้อมทั้งได้ประณามการใช้ความรุนแรงโดยไม่ละเว้นต่อผู้บริสุทธิ์ เพราะการกระทำรุนแรงต่อประชาชน ไม่ว่าจากฝ่ายใดก็ตาม ได้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และไม่ควรให้เกิดขึ้นต่อไป

ข้อ 15 – คณะผู้แทนโอไอซี ชื่นชมความร่วมมืออันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิก โอไอซี ซึ่งครอบคลุมความร่วมมือในสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข อาหารฮาลาล และการท่องเที่ยว พร้อมทั้งแสดงความหวังว่าความร่วมมือใน ลักษณะหุ้นส่วนดังกล่าวจะยังคงดำเนินต่อไป.....

ข้อ 16 – ไทยและโอไอซี ได้ย้ำถึงความพร้อมที่จะขยายความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ระหว่าง กัน ที่จะช่วยให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนรับผิดชอบกิจการในท้องถิ่น ตาม กระบวนการกระจายอำนาจ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตตามลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม และภาษา และสามารถการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยยึดมั่นในอธิปไตยและบูรณ ภาพแห่งดินแดนของประเทศไทย

(แถลงข่าวร่วมระหว่างนายนิธย์ พินุลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ ศาตราจารย์ Ekmeleddin Ihsanoglu เลขาธิการองค์การการประชุมอิสลาม วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2550)

เป็นที่ประจักษ์อย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นว่าไม่ว่าจะเป็นการ ที่ไทยได้เข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ขององค์การโอไอซี (วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541) การมี ยุทธศาสตร์ไทยต่อโลกมุสลิม (วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550) และการมีแถลงข่าวร่วม ระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การโอไอซี (วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2550) เหตุการณ์สำคัญทั้ง สามเหตุการณ์ดังกล่าว ล้วนบ่งชี้ชัดให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ในประเด็นของปัญหาแบ่งแยก

ดินแดน ไทยเริ่มตระหนักดีถึงประโยชน์และความมั่งงายที่จะหวังแก้ไขปัญหา แบ่งแยกดินแดน แบบเฉพาะหน้าแบบ “ขอไปที” ด้วยการวิ่งรอกไปขอความเห็นใจความ สนับสนุนจากบรรดามิตรประเทศสมาชิกองค์การโอไอซีในแต่ละปี โดยไม่เคยคิดพึ่งตนเอง อย่างจริงจัง ทั้งสามเหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่า ไทยเห็นถึงความสำคัญของความจำเป็น ที่จะต้องหาหนทางเข้าถึงองค์การโอไอซีโดยตรง ด้วยการเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ อันจะ เป็นการลดภาวะพึ่งพามิตรประเทศให้เหลือน้อยที่สุดและเท่าที่จำเป็น ด้วยการพึ่งพาตนเองให้ มากที่สุด ดังนั้นการได้เข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์องค์การโอไอซี การมียุทธศาสตร์ไทยต่อ โลกมุสลิมที่ดี ตลอดจนการมีกรอบความร่วมมืออย่างชัดเจนกับองค์การโอไอซีในรูปของแถลง ขาวร่วมระหว่างกัน ล้วนเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นถึงการมีนโยบายและยุทธศาสตร์ของไทยต่อ ปัญหาแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย ที่มีความเป็นระบบและชัดเจนที่สุด เป็นนโยบายและ ยุทธศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับข้อเท็จจริงว่า ปัญหาแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย มีความซับซ้อนด้วยมีทั้งอิทธิพลของมิติภายในและมิติภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของมาเลเซียต่อปัญหา

แบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย เมื่อศึกษาและพิจารณาจากข้อเท็จจริงปรากฏในบทที่ 2 และ 3 ข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ด้วยเหตุผลด้านปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม มาเลเซียย่อมมอง 4 จังหวัดภาคใต้ของไทยเป็นส่วนขยาย(extension) ของความ มั่นคงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของมาเลเซีย และแม้โดยข้อเท็จจริง รัฐบาลมาเลเซียไม่มี นโยบายสนับสนุนหรือส่งเสริมขบวนการแบ่งแยกดินแดนก็จริง แต่มาเลเซียย่อมถือว่า 4

จังหวัดภาคใต้ของไทยเป็นเขตอิทธิพลของมาเลเซียที่มาเลเซียสามารถมีอำนาจนำเหนือไทยได้ (Hegemonic Influence) ด้วยปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เอื้อและส่งเสริมให้มาเลเซียมีอำนาจนำได้ แต่มาเลเซียยอมไม่สนับสนุนให้มีการแบ่งแยกดินแดน เพราะนอกจากจะมีผลนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างไทยกับมาเลเซีย ยังสามารถสร้างปัญหาให้กับมาเลเซียได้อีกด้วย เพราะไม่มีสิ่งใดที่จะรับประกันได้ว่ารัฐที่เกิดขึ้นใหม่จากผลของการแบ่งแยกดินแดนจะยอมอยู่ภายใต้อธิปไตยและอิทธิพลครอบงำของมาเลเซีย ผลประโยชน์แท้จริงของมาเลเซียจึงอยู่ที่การดำรงไว้ซึ่งสถานภาพที่เป็นอยู่ (Status Quo) ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ชุมชนไทยมุสลิมที่ต่อต้านอำนาจรัฐไทยจำเป็นต้องพึ่งพาความสนับสนุนและการคุ้มครองดูแลจากมาเลเซียตลอดไป นโยบายของมาเลเซียต่อปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย จึงเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการพึ่งพามาเลเซียโดยปราศจากการแบ่งแยกดินแดน เป็นการช่วยเหลือทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายให้มีการพึ่งพามาเลเซียอย่างถาวร (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในเรื่องของความไม่ไว้วางใจที่หน่วยงานด้านความมั่นคงของไทยมีต่อมาเลเซียเกี่ยวกับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทยและนโยบายท่าทีของมาเลเซียในเรื่องนี้ เป็นที่ประจักษ์มาโดยตลอดว่าทุกหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทยไม่เคยเชื่อฝ่ายมาเลเซียอย่างสนิทใจ เพียงแต่ระดับของความระแวงแคลงใจต่อมาเลเซียอาจแตกต่างกันบ้าง ความระแวงของฝ่ายไทยมีสาเหตุมาจากหลักฐานที่ไทยรวบรวมได้ และจากพฤติกรรมของฝ่ายมาเลเซียที่สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างคำพูดกับการกระทำ

ของฝ่ายมาเลเซียที่มีต่อปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งมีส่วนตอกย้ำข้อระแวงสงสัยของฝ่ายไทยเกี่ยวกับท่าทีของฝ่ายมาเลเซีย ดังเช่นกรณีบุคคลในคณะรัฐบาลของมาเลเซียไปพูดให้ร้ายประเทศไทยในเรื่องปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนกับต่างชาติ กรณีตัวอย่างได้แก่ การที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของมาเลเซียไปบอกกับผู้แทนราษฎรของรัฐบาลแคนาดาและเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่ารัฐบาลไทยข่มเหงชาวไทยมุสลิมหรือกล่าวหาไทยว่าไปแบ่งแยกดินแดนจากลาว เป็นต้น แต่ฝ่ายมาเลเซียก็อ้างอย่างหน้าตาเฉยว่าเป็นทัศนคติส่วนตัวของรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ไม่ใช่ทัศนคติของรัฐบาลมาเลเซีย หรือการที่นายกาซาลี ซาฟี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของมาเลเซีย กล่าวกับฝ่ายไทยว่าประเทศที่ให้การสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย คือประเทศซีเรีย ไม่ใช่ลิเบีย โดยไม่มีหลักฐานยืนยัน เพียงอ้างว่าตนได้พบกับประธานาธิบดีกาดาฟี ผู้นำลิเบีย ด้วยตนเองจึงทราบดี ดังนั้นจึงขอให้ฝ่ายไทยเชื่อดน (หนังสือที่ กต 0100/57281 ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2523)

เกี่ยวกับเรื่องลิเบียหรือซีเรียเป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ฝ่ายไทยเคยได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวกรองของออสเตรเลียว่า ประเทศลิเบียมีฐานปฏิบัติการ เพื่อสร้างความไม่มั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ที่สำนักงานประชาชนลิเบีย (สถานเอกอัครราชทูตลิเบีย) ประจำกัวลาลัมเปอร์ และออสเตรเลียไม่เชื่อว่ามาเลเซียและอินโดนีเซียจะมีความจริงใจกับไทยในเรื่องขบวนการแบ่งแยกดินแดน (หนังสือที่ กต 0307/45210 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2530)

4.2 ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์มลายา

ไทยได้ทำความตกลงร่วมมือกับมาเลเซียในเรื่องการร่วมมือปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (โจรจีนคอมมิวนิสต์หรือ จคม.) ตั้งแต่มาเลเซียประกาศภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2491 โดยได้จัดตั้ง “กองปราบปรามผสม” อยู่ในความรับผิดชอบของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย

ต่อมาหลังจากที่รัฐบาลไทยสั่งยุบกองอำนาจการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2506 ได้โอนความรับผิดชอบมาไว้ที่กองอำนาจการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) จึงมาอยู่ในความรับผิดชอบของกรป.กลาง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2506 การรับโอนงานปราบปรามครั้งนี้ฝ่ายกรป.กลางเห็นว่าควรจะเน้นหนักการป้องกันมากกว่าการปราบปราม โดยดำเนินการให้ประชาชนมีความรู้สึกซาบซึ้งในเจตนาดีของรัฐบาลและพยายามขังขังมวลงชนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ส่วนการปราบปรามให้ใช้เป็นวิธีสุดท้าย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลไทยจึงได้ขอยกเลิกความตกลงฉบับเดิมทั้งหมด และให้ทำความตกลงใหม่กับมาเลเซียอีก 3 ครั้ง คือฉบับวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2508 ซึ่งได้กำหนดให้มีกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย (GBC) และ

คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซียส่วนภูมิภาค (RBC) ฉบับแก้ไขใหม่วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2513 และฉบับแก้ไข วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2520 (เป็นความตกลงฉบับสุดท้าย) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทยกับมาเลเซียตามบริเวณชายแดนไทย – มาเลเซียและมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดมาตรการอันมีประสิทธิผลเพื่อใช้ในการต่อต้านและกวาดล้าง ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และสมาชิกขององค์การที่เกี่ยวข้องตามแนวชายแดนไทย – มาเลเซีย ส่วนการดำเนินการของขบวนการโจรก่อการร้าย (ขบวนการแบ่งแยกดินแดน) ทางฝ่าย มาเลเซีย ถือว่าอยู่นอกเหนือข้อตกลงดังกล่าว จึงไม่ต้องการให้นำเข้ามาเกี่ยวข้องกับความตกลงฉบับวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2520 แต่มาเลเซียต้องการให้ฝ่ายไทยร่วมมือกับมาเลเซียทำการปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) อย่างเดียว (หนังสือสำนักงานกรรมการชายแดนทั่วไปที่ กท 0312.8/002 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530)จึงเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นความตกลงฉบับวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2513 หรือความตกลงฉบับแก้ไขสุดท้าย วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2520 ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการไล่ติดตามโดยกระชั้นชิด ซึ่งมีผลบังคับว่า พฤติกรรมใด ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นภัยคุกคามร่วมของประเทศทั้งสองแล้ว แต่ละฝ่ายก็มีสิทธิใช้กำลังข้ามเขตแดน เข้าขับไล่โจมตีกิจกรรมที่เป็นการก่อวินาศกรรมทำลายนั้นได้ หลังจากที่ผู้บัญชาการกองกำลังทั้งสองประเทศได้วินิจฉัยร่วมกันแล้ว ข้อนี้ เป็นสาระสำคัญ เมื่อนำมาพิจารณากับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ของไทย ซึ่งฝ่ายไทยถือว่าเป็นปัญหาที่บ่อนทำลายความมั่นคงของไทยโดยตรง แต่ฝ่ายมาเลเซียถือว่าเป็นภัยร่วมกัน ก็ต่อเมื่อมีประจักษ์พยานหลักฐานแน่ชัดว่า ได้เกี่ยวพันกัน หรือได้รับความสนับสนุนร่วมมือจากพวกคอมมิวนิสต์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หากว่าพวกขบวนการแบ่งแยกดินแดน มิได้สมคบ

เกี่ยวข้อง หรือได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากพวกคอมมิวนิสต์แล้ว ฝ่ายไทยจะส่งกำลังติดตามเข้ามาปราบปรามในเขตแดนของมาเลเซียไม่ได้ เพราะจะขัดกับหลักการใหญ่ของนโยบายต่างประเทศมาเลเซีย ที่จะไม่ทำการปราบปรามพวกที่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน (ข้อมูลจากกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง สำหรับการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย – มาเลเซีย (GBC) ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2513)

นับตั้งแต่การประกาศใช้นโยบาย 66/2523 หรือนโยบายการเมืองนำการทหารของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนโยบายได้รื้อฟื้น มีกองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหาร (พตท 43) ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายทุกรูปแบบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงปราบปรามคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ด้วย เป็นที่น่าสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า ฝ่ายมาเลเซียเริ่มออกอาการไม่พอใจไทย ด้วยฝ่ายมาเลเซียกลัวว่าฝ่ายไทยจะไม่ให้ความร่วมมือปราบปรามคอมมิวนิสต์มลายาอย่างจริงจัง อย่างที่ฝ่ายมาเลเซียต้องการ ทั้งเป็นกังวลว่ามาเลเซียจะไม่สามารถครอบงำไทยให้ดำเนินการในทิศทางที่ฝ่ายมาเลเซียต้องการเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

อาการหงุดหงิดเป็นกังวลดังกล่าวข้างต้น ได้ระเบิดออกมาสู่สาธารณชนในโอกาสการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปมาเลเซีย – ไทย ครั้งที่ 27 เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2525 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยมีพิธีเปิดการประชุม ซึ่งสื่อมวลชนได้รับเชิญเข้าร่วมด้วย และในพิธีดังกล่าว ดาโต๊ะ มุซซา ฮิดัม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงมหาดไทยของมาเลเซียได้กล่าวปราศรัยต่อที่ประชุม และในวันถัดมา หนังสือพิมพ์ นิวสเตรลส์ไทม์ของมาเลเซียได้พาดหัวข่าวในปกหน้าว่า มุซ่า เตือนฝ่ายไทยว่า ทำกันยังไม่พอที่จะกำจัดฝ่ายแดง และรายงานข่าวความว่า นายมุซ่า แสดงความกังวลในความก้าวหน้าอย่างไม่เป็นที่พึงพอใจของความเพียรพยายามมาเลเซีย – ไทยที่จะจัดการคุกคามของคอมมิวนิสต์ กล่าวคือทำไม่สำเร็จเท่าที่ควร เวลา 20 – 25 ปีนี้ นับว่านานพอที่จะขจัดศัตรูเพียงสองสามพันคน ฉะนั้น คณะกรรมการฯ ควรจะคำนึงถึงข้อนี้อย่างจริงจัง และทำการประเมินว่าได้ดำเนินการอย่างเป็นผลสำเร็จหรือไม่ การแก้ปัญหานี้ (ปัญหาคอมมิวนิสต์มลายา) อยู่ที่ยการยอมรับต้นตอที่แท้จริงของปัญหา และการมุ่งแก้อย่างจริงจัง นายมุซ่าอ้างว่า “เรารู้สึกว่า เมื่อจำนวนคนไทยในพรรคคอมมิวนิสต์มลายาชักมีมากกว่า และเข้าแทนที่คนมาเลเซียที่กำลังชราในขบวนการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์มลายาก็จะเป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศไทยยิ่งขึ้น“ และว่าผู้ก่อการร้ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายาที่หลบหนีอยู่ในทางใต้ของประเทศไทยสามารถปฏิบัติการอย่างค่อนข้างง่ายดาย เพราะขาดการกีดกันทางทหารที่เข้มข้นและสม่ำเสมอ ทั้งเป็นที่ทราบกันดีว่า มีคนเห็นอกเห็นใจพวกนี้เป็นจำนวนมาก ในบริเวณชายแดนทั้งมีผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ที่ถูกขู่เชิญให้สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เพราะขาดการคุ้มครองที่เชื่อถือได้ จากหน่วยรักษาความปลอดภัย (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีที่ กต 0200/53458 ลงวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2525)

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งที่สุดว่า ความเห็นข้างต้นของนายมุซา อิตัม
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของมาเลเซีย เป็นความเห็นที่มี
ข้อความให้ร้ายประเทศไทยอย่างชัดแจ้ง ด้วยเหตุนี้ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของไทย ซึ่ง
ได้ไปร่วมประชุมในวันนั้น จึงได้เรียนเสนอผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทย ในทันทีหลังจาก
เสร็จพิธีเปิดประชุมว่า คำปราศรัยของรองนายกรัฐมนตรีมาเลเซียที่เน้นถึงเรื่องคนไทยใน
พรรคคอมมิวนิสต์มลายา ถือได้ว่าเป็นการส่อเจตนาโดยโยนบาปมาให้ฝ่ายไทยเป็นการวาง
ฐานให้ฝ่ายไทยเป็นผู้รับผิดชอบต่อไป ทั้งการกล่าวทำนองด่าหาว่าไม่มีการดำเนินการอย่าง
พอเพียง ก็เป็นการเรียกร้องให้ฝ่ายไทย ต้องรับภาระที่จะต้องแก้ไขปัญหานั้น จึงควรหาทาง
พูดจากับฝ่ายมาเลเซียให้เป็นที่กระจ่างเสีย เพื่อให้ฝ่ายมาเลเซียได้รู้เสียบ้างว่าไทยรับไม่ได้กับ
คำพูดที่ไร้ความรับผิดชอบของฝ่ายมาเลเซีย (เพ็ญอ้าง)

จากข้อเสนอข้างต้นของปลัดกระทรวงการต่างประเทศของไทย
ในคำวันเดียวกัน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทย จึงได้เชิญผู้บัญชาการทหารสูงสุดและ
เลขาธิการสภาความมั่นคงของฝ่ายมาเลเซียมาพบ โดยมีปลัดกระทรวงการต่างประเทศและ
แม่ทัพภาคที่ 4 ของไทยร่วมอยู่ด้วย ในการนี้ฝ่ายไทยได้พูดกับฝ่ายมาเลเซียอย่าง
ตรงไปตรงมาว่า ตามที่รองนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย กล่าวว่ามาเลเซียถือว่าความมั่นคงของทั้ง
สองประเทศเกื้อกูลต่อกันนั้น ไทยเห็นตลอดมาว่า ความมั่นคงของทั้งสองประเทศผูกพันอย่าง
ใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้จึงได้มุ่งมั่นร่วมมือปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายาอย่างจริงจังตลอด
มา ด้วยความเสียสละเลือดเนื้อและเงินทอง และไม่ได้ดำเนินอย่างลดราวาศอก ดังเห็นได้จาก

ปฏิบัติการที่สำคัญของกองทัพภาคที่ 4 เมื่อไม่นานมานี้ ไทยถือว่าผู้ก่อการร้ายไม่ว่าจะ
ประเภทใดก็ตาม เป็นปฏิภูมที่จะต้องกำจัดให้สิ้นซาก และจะมาพูดว่าปฏิภูมนี้เป็นคนไทยก็ไม่
ชอบ เพราะไทยไม่เคยถือว่าคนเหล่านี้เป็นคนไทย เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์มลายาคุกคามความ
มั่นคงของมาเลเซีย ไทยก็ถือมาตั้งแต่ต้นว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกันที่จะต้องกำจัด และถือว่า
แม้ไทยขอบคุณมาเลเซียที่ช่วยเป็นปากเสียงป้องกันมิให้พวกเขวนการแบ่งแยกดินแดนใช้เวที
อิสลามระหว่างประเทศเพื่อประโยชน์ของตน แต่รัฐบาลและประชาชนชาวไทยก็ยอมไม่ได้เป็น
อันขาดที่จะให้ผู้ก่อการร้ายมาแบ่งแยกดินแดนไทย และถ้ามาเลเซียเห็นเป็นเช่นเดียวกับไทย
ว่าความมั่นคงของทั้งสองประเทศผูกพันกันแน่นแฟ้นอย่างแยกมิได้ ก็จำเป็นต้องให้ความร่วมมือ
ในเรื่องนี้อย่างจริงจังด้วย (หมายเหตุ: ชิดเส้นใต้: ผู้วิจัย) นอกจากการแจ้งปฏิกริยาทำที่ของ
ฝ่ายไทยต่อคำพูดของรองนายกรัฐมนตรีมาเลเซียดังกล่าวข้างต้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศไทย ยังได้มีโทรเลขสั่งการให้เอกอัครราชทูตไทยประจำมาเลเซียไปแจ้งด้วย
วาจาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของมาเลเซีย เพื่อให้ฝ่ายมาเลเซียได้รู้ว่าทั้ง
นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยรู้สึกเสียใจอย่างมากกับคำพูด
ของดาโต๊ะ มูซา ฮิดัน รองนายกรัฐมนตรีมาเลเซียในครั้งนี้ (อ้างแล้ว)

ปฏิกริยาทำที่ของไทยต่อทัศนคติของฝ่ายมาเลเซียข้างต้น

ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ฝ่ายไทยมีปฏิกริยาตอบโต้ฝ่ายมาเลเซียโดยตรงไปตรงมาและไม่อ้อม
ค้อมในระดับสูง อย่างไรก็ตาม โดยข้อเท็จจริงแล้วก่อนหน้านี้ ในโอกาสเข้าดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ดร. มาฮาเธอร์ ก็ได้เคยแถลงพาดพิงถึงประเทศไทยว่าในการ

ปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์มลายาให้ราบคาบลงได้ มาเลเซียจะต้องได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากรัฐบาลไทย จึงจะสามารถกระทำสำเร็จ ที่จะนำความสงบสุขและเสถียรภาพมาสู่มาเลเซียได้ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 662/2524 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2524)

ความพยายามของฝ่ายมาเลเซียที่จะกดดันไทยให้ร่วมปราบปรามคอมมิวนิสต์มลายาตามความต้องการของฝ่ายมาเลเซีย มีมาโดยตลอด ดังกรณีรัฐบาลสมัยตันกู อับดุล ราซัค เป็นนายกรัฐมนตรี มาเลเซียได้เสนอตัวเลขจำนวนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มลายาว่ามีประมาณ 2,000 คน เป็นชาวจีนมาเลย์ 730 คน เป็นมาเลย์ 107 คน ชาวจีนเชื้อสายไทย 660 คน และเป็นชาวไทยมุสลิม 510 คน โดยชี้ให้เห็นว่า พวกคอมมิวนิสต์มลายากว่าครึ่งหนึ่งเป็นคนไทย (ข้อมูลจากหนังสือสภาความมั่นคงแห่งชาติที่ สร. 0403/10327 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518)

ในขณะที่ความช่วยเหลือและร่วมมือที่ไทยได้รับจากฝ่ายมาเลเซียเกี่ยวกับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน เป็นความร่วมมือจากฝ่ายมาเลเซียที่เต็มไปด้วยข้ออ้างและการตั้งเงื่อนไขต่างๆ นานา เพื่อหลบเลี่ยงที่จะร่วมมือกับฝ่ายไทยปราบปรามกลุ่มแบ่งแยกดินแดนอย่างจริงจัง อย่างที่ฝ่ายไทยได้ให้ความร่วมมือกับฝ่ายมาเลเซียปราบปรามพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มลายาอย่างเต็มที่มาตลอด และที่สำคัญยิ่งคือ ฝ่ายไทยมีบทบาทโดยตรงทำให้พรรคคอมมิวนิสต์มลายายอมยุติการสู้รบด้วยอาวุธ มีผลนำไปสู่พิธีลง

นามระหว่างฝ่ายไทย – มาเลเซียและพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2532 (อันเป็นปีที่สิ้นสุดยุคสงครามเย็น) ไทยร่วมลงนามในความตกลงสันติภาพไตรภาคี ดังกล่าวในฐานะฝ่ายพยาน ระหว่างสองคู่กรณีคือมาเลเซียและพรรคคอมมิวนิสต์มลายา โดยก่อนหน้านี้ฝ่ายไทยได้ส่งคณะทำงานเดินทางไปเจรจากับจีนเป่ิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์มลายาถึง 5 ครั้งที่กวางโจว ตามด้วยการมีบทบาทเป็นผู้จัดให้มีการเจรจา สันติภาพไตรภาคี (โดยไทยเป็นฝ่ายพยาน) ถึง 5 ครั้งเช่นกัน (ระหว่างวันที่ 2- 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532, วันที่ 15- 17 มีนาคม พ.ศ. 2532, วันที่ 11- 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2532, วันที่ 2- 3 ตุลาคม พ.ศ. 2532 และวันที่ 2- 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532) โดยหลังการประชุมสามฝ่ายครั้งที่ 4 ที่จังหวัดภูเก็ต ฝ่ายไทยได้ดำเนินการสำคัญคือนำตัว จีนเป่ิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์มลายา จากกวางโจว ประเทศจีนมาไทย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2532 ทั้งนี้การเจรจาครั้งที่ 5 จะสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของจีนเป่ิง

พิธีลงนามระหว่างฝ่ายไทย – มาเลเซียและพรรคคอมมิวนิสต์มลายาได้มีขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ที่โรงแรมลีการ์เดนส์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยความตกลงยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธมีมาเลเซียกับพรรคคอมมิวนิสต์มลายาเป็นคู่กรณี ส่วนไทยเป็นพยาน ความตกลงอีก 1 ฉบับ เป็นความตกลงระหว่างกองทัพภาคที่ 4 กับพรรคคอมมิวนิสต์มลายา เรื่องการยุติการเคลื่อนไหวด้วยอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ในเขตประเทศไทย มีพลตรีกิตติ รัตนฉายา เป็นผู้ลงนามกับจีนเป่ิง (สรุปจากหนังสือ “ถอดรหัสไฟใต้” โดยพลเอกกิตติ รัตนฉายา)

ปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์มลายาจบลงเมื่อวันที่ 2

ธันวาคม พ.ศ. 2532 แต่ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของไทย โดยตรงยังหาได้ยุติลงไม่ แต่กลับมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องในยุคหลังสงครามเย็น

4.3 ปัญหาการมองเรื่องภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างไทยกับมาเลเซียหลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดย
กองกำลังของเวียดนาม

ปี พ.ศ. 2523 เป็นปีที่ดาโต๊ะ ฮุสเซน ออนัน นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้พบปะหารือกับประธานาธิบดีซูฮาร์โต ของอินโดนีเซียที่เมืองกวนตัน ประเทศมาเลเซีย เกี่ยวกับปัญหาการรุกราน การเข้ามามีอิทธิพลตลอดจนความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจในค่ายคอมมิวนิสต์ ผลของการหารือได้นำไปสู่การออกแถลงการณ์ร่วมของผู้นำประเทศทั้งสอง (Kuantan Statement) ที่มีสาระสำคัญบ่งบอกถึงข้อกังวลร่วมกันของมาเลเซียและอินโดนีเซีย ต่อนโยบายเผชิญหน้าเวียดนามขององค์การอาเซียน หลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนาม (ธันวาคม พ.ศ. 2521) ทำที่ดังกล่าวของมาเลเซียและอินโดนีเซีย มีสาเหตุมาจากการที่ประเทศทั้งสอง มีความวิตกกังวลมากกับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างไทยกับจีนในปัญหาการรุกราน ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซีย มีความเห็นร่วมกันว่าจีนเป็นภัยมากกว่าเวียดนาม อีกทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียมีความวิตก

ร่วมกันเกี่ยวกับการแทรกซึมของอิทธิพลโซเวียตในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งเห็นร่วมกันว่า ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อในภูมิภาคสืบเนื่องมาจากปัญหาแกมพูชา เป็นปัจจัยชักนำความขัดแย้ง ระหว่างจีนกับโซเวียตมาสู่ภูมิภาคอาเซียน

จากทัศนะร่วมดังกล่าวข้างต้น มีผลทำให้ประเทศทั้งสองออก แถลงการณ์ร่วม (Joint Statement หรือ Kuantan Statement) ที่มีเนื้อหาสำคัญบ่งบอกให้ เป็นที่เข้าใจได้ว่าทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซีย ประสงค์ให้เวียดนามเป็นประเทศที่ปลอดจาก อิทธิพลของทั้งจีนและโซเวียต เป็นแถลงการณ์ร่วมที่มีนัย (โดยพฤตินัย) ยอมรับผลประโยชน์ ด้านความมั่นคงของเวียดนามในอินโดจีน (ในลาวและแกมพูชา)

อย่างไรก็ตามแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว ยังไม่ทันมีผลอะไรก็ต้อง ถูกยกเลิกไป ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะว่ามีเนื้อหาที่มีนัยยอมรับ บทบาทและอำนาจนำ (Hegemonial Role) ของเวียดนามในอินโดจีน อันเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยอมรับไม่ได้อย่าง เด็ดขาด ฝ่ายไทยถือเอาเรื่องนี้เป็นกรณีทดสอบความเป็นเอกภาพและความสามัคคีของ อาเซียน ซึ่งในประเด็นนี้ทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียย่อมไม่ประสงค์ที่จะให้เกิดความแตกแยก ในอาเซียน จึงยินยอมปล่อยให้แถลงการณ์ร่วมดังกล่าวหมดสภาพไปโดยปริยาย (Dictionary of the Modern Politics of South – East Asia: Michael Leifer หน้า 135)

นโยบายและท่าทีของมาเลเซียที่มีต่อปัญหาการค้าทาสชาวพ.ศ.

2523 ที่ได้นำไปสู่การออกแถลงการณ์ร่วมกับอินโดนีเซียเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2523 ที่เมืองกวนตัน เป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากอิทธิพลของสังคมการเมืองมาเลเซีย ซึ่งเป็นสังคมการเมืองที่มีความอ่อนไหวสูงมากต่อปัจจัยชาติพันธุ์ เป็นสังคมการเมืองที่มีความระแวงสูงต่อชุมชนชาวมาเลย์เชื้อสายจีนและจากอิทธิพลของการมองภัยคุกคามจีนกับภัยคุกคามเวียดนามที่แตกต่างกันมาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้โดยทั่วไปมาเลเซียเล็งเห็นภัยคุกคามที่มาจากเวียดนาม แต่เมื่อเทียบกับจีนแล้ว มาเลเซียมีความหวาดระแวงจีนมากกว่า ก่อนหน้าที่เวียดนามจะรุกรานกัมพูชา ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับเวียดนามได้กระตือรือร้นขึ้นตามลำดับ ถึงแม้หลังจากที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาแล้วก็ตาม มาเลเซียก็ยังพยายามรักษาการติดต่อกับเวียดนามไว้เสมอ โดยเต็งกู อาหมัด ริตฮาอูดีน รัฐมนตรีต่างประเทศของมาเลเซียได้เดินทางไปเยือนเวียดนามเมื่อมกราคม พ.ศ. 2523 มาเลเซียมีความเห็นว่าการรับฟังความเห็นของเวียดนามไว้บ้างอาจช่วยในการคลี่คลายปัญหาในภูมิภาคที่มีอยู่ได้ จากการที่มาเลเซียเปิดช่องทางเจรจากับเวียดนามไว้เสมอ จึงทำให้เวียดนามเห็นว่าจะสามารถพูดจากับอาเซียนได้โดยผ่านมาเลเซีย และการที่มาเลเซียมีความหวาดระแวงอิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ จึงทำให้มาเลเซียต้องการให้เวียดนามเป็นประเทศที่มั่นคงที่จะเป็นตัวของตัวเอง และป้องกันภัยที่จะมาจากจีนได้ ซึ่งทัศนศึกษาดังกล่าวของมาเลเซียก็มิได้แตกต่างจากทัศนะของอินโดนีเซียที่มองเวียดนามและความเป็นชาตินิยมสูงของเวียดนามเปรียบเสมือนเป็นประเทศยูโกสลาเวียของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียมีความเชื่อว่าเวียดนามสามารถคานอิทธิพลของ

จีนเหมือนอย่างที่ยูโกสลาเวีย สมัยประธานาธิบดีได้สามารถเป็นอิสระจากอิทธิพลครอบงำ
ของโซเวียต (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายของมาเลเซียต่อจีนนั้น ถึงแม้มาเลเซียและจีน
จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันตามปกติ และมีการติดต่อกันทางการค้าและเศรษฐกิจจะหวั่น
กันด้วยดีก็ตาม แต่โดยทั่วไปรัฐบาลมาเลเซียมีความหวาดระแวงการดำเนินการของจีนใน
ภูมิภาคนี้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาเลเซียเชื่อมั่นว่าจีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์มา
ลายา ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมาเลเซีย มาเลเซียมองว่าการที่จีนยังคงมีนโยบาย
แยกความสัมพันธ์รัฐบาลต่อรัฐบาลออกจากความสัมพันธ์ระหว่างพรรคต่อพรรค เป็นสิ่งสร้าง
ความหวาดระแวงแก่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการยากที่รัฐบาล
มาเลเซียจะวางใจต่อการดำเนินการของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าใน
ปัจจุบันหรืออนาคต (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ 1220/2523 ลง
วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523)

ตลอดจนยุคสงครามเย็นหน่วยงานด้านความมั่นคงของมาเลเซีย
ไม่เคยเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อจีนดังผลการสัมภาษณ์ชาวกรองระหว่างหน่วยงานด้านข่าวกรองของ
ไทย มาเลเซียและสิงคโปร์ ภายใต้หัวข้อภัยคุกคามจากภายนอก ฝ่ายมาเลเซียได้แสดง
ความเห็นอย่างชัดเจนว่า มาเลเซียถือว่าจีนเป็นต้นเหตุแห่งภัยคุกคามทั้งหลาย ด้านความ
มั่นคงภายใน พรรคคอมมิวนิสต์มลายามีต้นกำเนิดจากจีน สำหรับภัยคุกคามจากภายนอก

ปัญหาแกมพูชามีผลให้ภูมิภาคนี้ไร้เสถียรภาพและจีนเป็นคู่กรณีสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหานี้เกิดขึ้น (หนังสือสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ที่ นร 1812/7497 ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2529) หรือในโอกาสการหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับนายกาซาลี ซาฟี รัฐมนตรีมหาดไทยของมาเลเซียระหว่างวันที่ 18 – 19 กันยายน พ.ศ. 2523 ซึ่งนายกาซาลี ซาฟี ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชาและบทบาทของจีน โดยได้กล่าวว่า มาเลเซียไม่เห็นด้วยกับจีนประการหนึ่ง ที่จีนต้องการจะยืดเวลาสงครามในแกมพูชาออกไปให้นาน เพราะความเดือดร้อนย่อมตกอยู่กับประเทศในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับไทย จึงควรที่จะต้องรีบหาทางออกให้ดีที่สุด (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 0100/57281 ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2523)

มาเลเซียเริ่มแสดงความเข้าใจนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาแกมพูชาช่วงปลายยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2529 – 2532) และเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในช่วงเวลาดังกล่าว พอจะวิเคราะห์ได้ว่า น่าจะสืบเนื่องมาจากเหตุผลสำคัญสองประการ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. เป็นเพราะมาเลเซียเริ่มตระหนักดีแล้วว่า ปัญหาแกมพูชาจะยุติลงได้ทางการเมือง ปัจจัยชี้ขาด มิได้อยู่ที่ความพยายามของมาเลเซียและอินโดนีเซียในกรอบของอาเซียน (แถลงการณ์ร่วมที่เมืองกวนตันพ.ศ. 2523) หากแต่ปัจจัยชี้ขาดจะอยู่กับการเมืองระดับโลก กล่าวอีกนัยหนึ่ง อยู่ที่พัฒนาการด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ที่มีอิทธิพลโดยตรง และมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับปัญหาภูมิพหุเป็น สำคัญ ว่าจะเป็นการพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาอำนาจ ที่เอื้อและส่งเสริมให้มีการเจรจาเพื่อยุติปัญหา ภูมิพหุโดยสันติวิธีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด อาเซียนสามารถ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการแก้ปัญหาภูมิพหุไปในทางที่จะเป็น ประโยชน์แก่อาเซียนได้ ก็ต่อเมื่ออาเซียนสามารถพิสูจน์ความ เป็นเอกภาพของอาเซียน ไม่แตกแถว เปิดช่องโหว่ให้ฝ่าย เวียดนามตอกลิ้ม สร้างความแตกแยกในอาเซียนได้และความ เป็นเอกภาพของอาเซียน จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อทุกประเทศ สมาชิกอาเซียน มีความเข้าใจเหมือนกันว่า รากเหง้าของ ปัญหาภูมิพหุ คือ การที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครอง ภูมิพหุเป็นสำคัญ ไม่ใช่มาจากปัญหาเงินพยายามแผ่อิทธิพล (ดังที่ฝ่ายเวียดนามและโซเวียตอ้างตลอดเวลา) ดังนั้นเรื่องข้อ เรียกร้องของอาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศ ให้ เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากภูมิพหุ เพื่อให้ประชาชน ภูมิพหุใช้สิทธิกำหนดใจตนเองได้อย่างเสรี จึงเป็นเงื่อนไขแรก ที่สำคัญที่สุด ที่จะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาภูมิพหุโดย สันติวิธี อันเป็นที่ยอมรับได้ของประชาคมระหว่างประเทศ

มาเลเซียคงจะตระหนักดีว่า การมองปัญหาแก้มพูซา เพียงผ่าน
 แฉกสายตาของผลประโยชน์ของมาเลเซียเท่านั้น (ดังที่ปรากฏ
 ในแถลงการณ์ร่วมกวนตัน มีนาคม พ.ศ. 2523) โดยไม่คำนึงถึง
 อิทธิพลของพัฒนาการของการเมืองระดับโลก (ปัจจัย
 ภายนอก) เช่น การดำเนินการเพื่อหาทางปรับความสัมพันธ์ให้
 เป็นปกติระหว่างจีน - โซเวียต จีน - เวียดนาม การเจรจา
 ระหว่างประเทศที่กรุงปารีส เพื่อหาทางยุติปัญหาการสู้รบใน
 แก้มพูซา พ.ศ. 2528 ย่อมไม่เป็นผลดีต่อเอกภาพของอาเซียน
 และการปกป้องผลประโยชน์ของอาเซียนในเรื่องปัญหาแก้มพูซา

2. เหตุผลประการที่สอง ที่ทำให้มาเลเซีย มีท่าทีต่อปัญหาแก้มพูซา
 ในแนวทางที่ไม่ขัดแย้งอย่างชัดเจนกับไทย น่าจะได้แก่การที่
 ไทยประสบความสำเร็จ มีการติดต่อกับฝ่ายโจรจีน
 คอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ทุกกลุ่มได้ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม
 พ.ศ. 2530 ถึง วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2530 มีผลทำให้จคม.
 มามอบตัวกับฝ่ายไทยจำนวน 631 คน และมีผลทำให้พรรค
 คอมมิวนิสต์มลายายอมรับข้อเสนองของฝ่ายไทยในการยุติการ
 สู้รบด้วยอาวุธ (สรุปจากหนังสือ “ถอดรหัสไฟใต้” ของพลเอก
 กิตติ รัตนฉายา) ผลงานสำคัญดังกล่าวของฝ่ายไทย ย่อมเป็น
 ผลดีโดยตรงต่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของมาเลเซีย จน

สามารถกล่าวได้ว่า บทบาทสำคัญของไทยในเรื่องนี้ ย่อมมีผล
ทำให้ฝ่ายมาเลเซีย ปรับทัศนคติต่อปัญหากัมพูชาไปในทิศทางที่
สนับสนุนนโยบายของไทยต่อปัญหากัมพูชาได้ในระดับหนึ่ง ดัง
เป็นที่ประจักษ์จากท่าทีของมาเลเซียในที่ประชุมทวิภาคีไทย –
มาเลเซียร่วมกับสถาบันศึกษายุทธศาสตร์และการต่างประเทศ
(ISIS) ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 2- 3 กันยายน พ.ศ. 2530 โดย
ในการประชุมครั้งนั้น ฝ่ายมาเลเซียได้กล่าวยืนยันว่าทุก
ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าใจและตระหนักดีว่า ไทยจะไม่ยอม
เปลี่ยนท่าทีต่อปัญหากัมพูชา ตราบใดที่ยังไม่มีความแน่นอนใจ
ในเรื่องความมั่นคงของไทย พร้อมทั้งยืนยันหนักแน่นว่า
มาเลเซียพร้อมสนับสนุนไทย (หนังสือของนโยบายและ
วางแผน กระทรวงการต่างประเทศ ที่ 0206/612 ลงวันที่ 17
กันยายน พ.ศ. 2530) (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ช่วงปี พ.ศ. 2523 เป็นช่วงที่ไทยขัดแย้งกับมาเลเซียและ
อินโดนีเซียอย่างชัดเจน ในเรื่องปัญหากัมพูชา เป็นความขัดแย้งในลักษณะการเผชิญหน้า
ก่อน ครั้งแรกและครั้งเดียวในยุคสงครามเย็น และโดยที่เป็นการขัดแย้งที่มีประเด็นเนื้อหาที่
มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของไทยโดยตรง และต่อภูมิภาคอาเซียนโดยรวม

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ถูกบันทึกไว้ในบันทึกความทรงจำของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ซึ่งผู้วิจัยขอคัดย่อบางตอนที่สำคัญยิ่งดังนี้

“ก่อนที่ผมและนายกรัฐมนตรีจะเดินทางไปกรุงกัวลาลัมเปอร์ และสิงคโปร์ รัฐมนตรีต่างประเทศมาเลเซียได้เดินทางไปเยือนฮานอย เพื่อเจรจากับนาย เหงียน โกธัค รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามซึ่งเราไม่ทราบรายละเอียดของการเจรจามากนัก แต่ที่เกิดติดตามมาก็คือมีการเจรจาระหว่างนายกรัฐมนตรีมาเลเซียกับประธานาธิบดีซูฮาร์โต แห่งอินโดนีเซีย ที่เมืองกวนตันในมาเลเซีย ผู้นำทั้งสองแสดงความเป็นห่วงประเทศไทยและมีการตกลงกันในการทำงานว่า ควรจะได้หาทางยุติสงครามในกัมพูชาโดยเร็ว เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ไทยที่จะต้องการรับภาระในเรื่องผู้พลีชีพและเรื่องอื่นๆ ที่จะติดตามมาภายหลัง และประการที่สองเขาเห็นว่าถ้าเวียดนามยังรบอยู่เช่นนี้ ความผูกพันระหว่างเวียดนามกับไซเปรต จะทำให้ไซเปรตเข้ามามีอิทธิพลในเวียดนามมากยิ่งขึ้น และยิ่งนานวันเข้า เวียดนามเองก็จะอ่อนแอลงไปด้วย ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพในภูมิภาคนี้โดยปริยาย แต่จะเป็นด้วยความเข้าใจผิดหรืออย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีประเด็นที่เวียดนามต้องการถอนทหารออกไปจากกัมพูชาทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด.....”

“เราเห็นด้วยกับหลักการกวนตัน (แถลงการณ์ร่วมกวนตัน) ที่ว่า สงครามไม่ควรยืดเยื้อ แต่เราไม่เห็นด้วยกับวิธีที่จะผ่อนปรนโดยเราเป็นฝ่ายเสนอให้แก่ เวียดนาม เพราะเราเคยทำมาแล้วแต่ไม่ประสบผล เราได้ย้ากับฝ่ายมาเลเซียว่าความเป็น

ปีกแผ่นของอาเซียนมีความสำคัญที่สุด และเราจะต้องยึดถือหลักการที่ได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาใหญ่สหประชาชาติและคำแถลงร่วม ASEAN – EC ต่อไป โดยเราจะต้องไม่เป็นผู้ที่เสนอการแก้ปัญหาให้แก่วียดนาม เวียดนามต่างหากที่ต้องเป็นฝ่ายเสนอหนทางให้เราพิจารณา แต่ตราบดีที่ทหารเวียดนามยังคงอยู่ในกัมพูชา เราคงจะตกลงกันไม่ได้ สรุปคือปัญหาจะไม่สามารถแก้ไขได้สำเร็จ หากไม่มีการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา ส่วนการแก้ปัญหาระยะสั้นในเวลานี้ ก็จะไม่ช่วยแก้ปัญหาระยะยาวให้แก่อไทยได้และการที่จะให้ไทยเชื่อว่า การที่ประเทศต่างๆ จะเข้าไปช่วยเหลือเวียดนามในขณะนี้ จะทำให้เวียดนามกลับตัวได้นั้นไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะทางจีนเองเคยบอกว่า เคยช่วยเวียดนามไปสองหมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม จีนก็ยังไม่สามารถดึงเวียดนามไว้ได้.....

นายกรัฐมนตรีไทยได้บอกกับผู้นำอาเซียนว่าการเจรจากับเวียดนามนั้นจะต้องเป็นเอกภาพและใช้ความมานะอดทน”

“เวียดนามพยายามสร้างความแตกแยกในอาเซียนโดยใช้อินเดียเป็นกระบอกเสียงช่วยพูดแทนในที่ต่างๆ โดยส่งนักการทูตอินเดียคนหนึ่งชื่อนายชิงห์ ออกตะเวนกล่าวหาไทยว่าเข้าไปทำอะไรผิดๆ ในกัมพูชา เมื่อไปอินโดนีเซียก็ไปชี้แนะว่าอินโดนีเซียควรหาแนวทางแก้ไขปัญหากัมพูชา เพราะเค้ารู้ว่าอินโดนีเซียและเวียดนามใกล้ชิดกันมาก เมื่อไปมาเลเซียก็พูดอย่างเดียวกัน ทั้งสองชาติก็ออกจะคล้อยตาม เพราะในขณะนั้น

อินโดนีเซียและมาเลเซียเห็นภัยจากจีนมากกว่าเวียดนาม จึงเห็นว่าควรจะรักษาเวียดนามไว้เป็นกันชน อีกทั้งยังมีการอ้างด้วยว่าคอมมิวนิสต์แทรกแซงประเทศที่เป็นพหุรยางค์กว่าประเทศอิสลาม แม้ภาคเหนือของไทยจะมีภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์จนมีความไม่สงบอยู่มาก แต่ก็เชื่อว่าภาคใต้ซึ่งมีคนมุสลิมอยู่มากจะสามารถรักษาสถานการณ์ไว้ได้ ดังนั้น หากไทยพลาดต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ก็ปล่อยให้ประเทศเดียว เรื่องนี้เป็นสิ่งที่สังคิโปรเล่าให้เราฟัง ตอนที่นายชิงห์มาพบกับฝ่ายไทย เขาขอให้เราไปเจรจากับเวียดนาม ขณะนั้นรัฐบาลไทยได้เปลี่ยนจากพลเอกเกรียงศักดิ์ มาเป็นพลเอกเปรมฯ พอดี เวียดนามเลยพยายามฉวยโอกาสสร้างความแตกแยกในอาเซียนเข้าไปอีก และค่อนข้างจะได้ผล ดังเห็นได้จากการพบปะระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซียและมีการออกแถลงการณ์กวนตั้น เป็นต้น”

(พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา: ผ่านร้อน.....ผ่านหนาว หน้า 148 – 150)

ความขัดแย้งระหว่างไทยกับมาเลเซียในปัญหาแกมพูชามีความร้ายแรงแค่ไหน พิจารณาได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่ประชุมอาเซียนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ พ.ศ. 2523 ซึ่งในการประชุมครั้งนั้น มีการเสนอให้แบ่งประเทศแกมพูชาออกเป็นสองส่วน ไทยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทำให้รัฐมนตรีต่างประเทศถึงกับทุบโต๊ะและขู่ว่าไทยอาจถอนตัวออกจากอาเซียน แต่เมื่อมีการออกเสียง ฝ่ายไทยชนะ 3 - 2 โดยอินโดนีเซียและมาเลเซียเป็นเสียงข้างน้อย (เพ็ญอักษร หน้า 91)

4. บทสรุป

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ (เมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม) สลับกันระหว่างความเป็นปกติกับความสนิทใกล้ชิด ไม่เคยมีเหตุการณ์กระทบกระทั่งที่รุนแรงถึงขั้นบาดหมางระหว่างกันหรือมีการใช้กำลังเพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจสรุปได้ว่า มีปัจจัย 3 ปัจจัยที่ได้มีส่วนสำคัญเกื้อกูลต่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามปัจจัยดังกล่าวได้แก่

- ก. ปัจจัยสงครามเย็น
- ข. ปัจจัยอาเซียน
- ค. ปัจจัยระบบการเมือง

ก. ปัจจัยสงครามเย็น

40 กว่าปีของบริบทสงครามเย็น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงสูงสุดต่อการส่งเสริมและสนับสนุนความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับมาเลเซีย ด้วยเหตุผลสำคัญเพราะยุคสงครามเย็นเป็นยุคที่เน้นและให้ความสำคัญกับเรื่องของผลประโยชน์

ด้านความมั่นคงเป็นหลัก เป็นเป้าหมายสูงสุดของนโยบายต่างประเทศของทั้งไทยและมาเลเซีย บริบทของสงครามเย็นพิสูจน์ให้เห็นในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงต่อกันระหว่างนโยบายภายในกับนโยบายต่างประเทศว่าสองด้านดังกล่าวต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อเท็จจริงที่ว่า นโยบายต่างประเทศคือส่วนขยายหรือส่วนสะท้อนของนโยบายภายใน (Foreign Policy as Extension of Domestic Policy)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น มีอิทธิพลโดยตรงทั้งต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย และต่อความสัมพันธ์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ดังเป็นที่ประจักษ์ตลอดยุคสงครามเย็นว่า ปัจจัยเกื้อกูลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับมาเลเซียคือปัจจัยความมั่นคง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ทั้งไทยและมาเลเซียมองภัยคุกคามคอมมิวนิสต์(จากทั้งภายในและภายนอก) เป็นภัยคุกคามร่วมกัน ปัจจัยความมั่นคงมีอิทธิพลโดยตรงต่อการมองปัญหาความขัดแย้งและสงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งด้านลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจในระดับโลก (ความขัดแย้งระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์) เป็นการมองความขัดแย้งและสงครามระหว่างประเทศที่มาจากเหตุผลด้านลัทธิอุดมการณ์ (Ideological Approach) เป็นโลกทัศน์และวาทกรรมในยุคสงครามเย็นที่ไม่เปิดช่องให้มองปัญหาความขัดแย้งและสงครามจากมุมมองที่หลากหลายได้ แต่จะถูกตีกรอบและกำกับโดยบริบทของยุคสงครามเย็น ให้มองปัญหาความขัดแย้งและสงครามว่ามีสาเหตุมาจากการต่อสู้ระหว่างสองด้าน (Binary or Dichotomous View)

กล่าวคือเป็นการต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่ว ความจริงกับความเท็จ ความยุติธรรมกับ
ความอยุติธรรม ความสว่างกับความมืด (Manichaen World View) ไม่มีประเทศใดสามารถ
หลุดพ้นจากกรอบระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ได้

การที่ไทยและมาเลเซียสังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรีด้วยกัน ย่อม
มีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย มีลักษณะเป็นมิตรใกล้ชิดกัน มีความร่วมมือ
มากกว่าความขัดแย้ง มีการมองปัญหาภัยคุกคามในแนวทางเดียวกัน มีผลประโยชน์ด้าน
ความมั่นคงร่วมกัน มาเลเซียและไทยต่างถือว่าความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าของฝ่ายหนึ่ง
ย่อมหมายถึงความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของอีกฝ่าย อนาคตของทั้งสองประเทศผูก
ติดซึ่งกันและกัน

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง
กรอบและกำหนดทิศทางโดยอิทธิพลของบริบทยุคสงครามเย็นเป็นประการสำคัญ แต่เป็น
บริบทสงครามเย็นที่ช่วยตอบสนองผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศทั้งสอง ทั้งช่วย
ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือใกล้ชิดระหว่างไทยกับมาเลเซีย
พิจารณาในมุมมองนี้จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยสงครามเย็นเป็นผลด้านบวกต่อความสัมพันธ์ไทย
– มาเลเซีย และต่อการปกป้องรักษาเอกราช อธิปไตยและความมั่นคงของประเทศทั้งสอง

ข. ปัจจัยอาเซียน

ไทยและมาเลเซียเป็นประเทศผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนเมื่อวันที่

8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ปัจจัยอาเซียนได้มีส่วนสำคัญช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย มีความสนิทสนมและความร่วมมือระหว่างกันหลายด้าน กล่าวได้ว่า การเป็นสมาชิกอาเซียนของทั้งไทยและมาเลเซียได้มีผลทำให้ประเทศทั้งสองตระหนักร่วมกันในประเด็นสำคัญๆ สรุปได้ดังนี้

- 1) การรักษาเอกราช อธิปไตย และความมั่นคงของประเทศสมาชิกจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริงระหว่างกันและความร่วมมือดังกล่าว จะเป็นจริงขึ้นมาได้ จำเป็นต้องมีการก่อตั้งองค์การเพื่อความร่วมมืออย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาทำหน้าที่ประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก
- 2) การลดภาวะเสี่ยงต่อการแทรกแซงจากภายนอก ปัญหาภูมิภาคอาเซียนพึงได้รับการแก้ไขโดยประเทศในภูมิภาคเป็นสำคัญ

- 3) การพัฒนาประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นนโยบายที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมประเทศได้ อีกทั้งเป็นการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการมีสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงดำรงอยู่ในภูมิภาคอาเซียนได้
- 4) ความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยมีนโยบายร่วมกันเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ เป็นการใช้เวลาให้กับการพัฒนาประเทศ จะประสบผลในทางเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศ เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีนโยบายละเว้นที่จะใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีระหว่างกัน และด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเผชิญกับภัยคุกคามทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาค
- 5) ปักจ้ยอาเซียน เป็นปักจ้ยของการมีอัตลักษณ์ร่วมกันของประเทศสมาชิก โดยเป็นปักจ้ยที่จะช่วยส่งเสริมความเหมือนและลดความแตกต่างที่มีระหว่างกัน เป็นปักจ้ยที่สนับสนุนความเป็นหนึ่งเดียวกันในความหลากหลาย (Unity within

Diversity) ช่วยให้การขับเคลื่อนขององค์กร

อาเซียน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศ

สมาชิก มีพลังและอำนาจต่อรอง

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยอาเซียนมีอิทธิพลสูงทำให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็นได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความสนิทสนมและเป็นมิตร เพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน โดยมีเรื่องของผลประโยชน์หลากหลายที่มีร่วมกัน (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง) เป็นพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ตั้งแต่ก่อตั้งอาเซียนขึ้นมา ไม่เคยปรากฏว่าประเทศสมาชิกร่วม ก่อตั้งอาเซียนได้ใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน สมาชิกทั้ง 5 ประเทศต่างให้การเคารพและถือปฏิบัติตามหลักการที่ได้ให้ความเห็นชอบร่วมกันอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการว่าด้วยการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน อันเป็นหลักการสำคัญที่สุดของอาเซียน อย่างไรก็ตามหลังยุคสงครามเย็น เมื่ออาเซียนได้รับสมาชิกใหม่เข้ามา หลักการศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของอาเซียนได้ถูกเหยียบย่ำทำลายจนหมดความหมายโดยรัฐบาล กัมพูชาของระบอบฮุนเซนได้ทำลายหลักการนี้ในการดำเนินความสัมพันธ์กับไทยช่วง พ.ศ.

2552 – 2554

ค. ปัจจัยระบบการเมือง

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่า ประเทศที่มีระบบการเมืองที่คล้ายคลึงกัน มักมีทัศนะการมองปัญหาและนโยบายด้านการเมืองและความมั่นคง (ภายใต้บริบทเดียวกัน) ไปในแนวทางเดียวกัน มีค่านิยมและแนวความคิดพื้นฐานทางการเมืองที่คล้ายคลึงกัน ระบบการเมืองที่ใกล้เคียงกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีอิทธิพลต่อการมีผลประโยชน์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเมืองและความมั่นคง) ร่วมกัน ในประเด็นนี้พบว่า บริบทของยุคสงครามเย็น ที่โครงสร้างอำนาจในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบ่งออกเป็นสองขั้วอย่างชัดเจน เป็นยุคของการเผชิญหน้ามากกว่าความร่วมมือระหว่างประเทศ มีเรื่องของอิทธิพลของลัทธิอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างสองค่ายอำนาจเป็นเครื่องกำกับกำหนดและชี้นำการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แม้ปราศจากความยืดหยุ่นแต่ก็มีความชัดเจนและพอเป็นที่คาดการณ์ล่วงหน้าได้เกี่ยวกับปฏิกิริยาทำที่ของแต่ละค่ายต่อปัญหาต่างๆ ที่มีขึ้นในยุคสงครามเย็น

ประเทศไทยและมาเลเซียในยุคสงครามเย็น มีระบบการเมืองการปกครองที่มีความเป็นอำนาจนิยมคล้ายกัน รัฐบาลประเทศทั้งสองมีอำนาจบริหารที่เข้มแข็ง มีกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงที่เข้มงวดครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม

การเมือง เป็นเครื่องมือกำกับดูแลความมั่นคงของประเทศ ประชาสังคมไทยและมาเลเซียยังเป็นเพียงหน่ออ่อนและอ่อนแอ การเมืองประเทศทั้งสองมีความเป็นประชาธิปไตยในด้านรูปแบบมากกว่าเนื้อหา เป็นการเมืองที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศเป็นประเด็นหลัก (การต่อต้านภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ทั้งภายในและภายนอก) ส่วนเรื่องด้านอื่นๆ ถือเป็นประเด็นรอง ปัจจัยความคล้ายกันของระบบการเมือง จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ในภาพรวมมีความสนิทสนมเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เป็นความสัมพันธ์ที่รัฐบาลและผู้นำของประเทศทั้งสองต่างเห็นร่วมกันว่า อนาคตและความมั่นคงของทั้งไทยและมาเลเซียอยู่ที่ความร่วมมือและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดกัน มีความร่วมมือระหว่างกัน แม้ในบางช่วงจะได้รับผลกระทบจากความ “เข้าใจผิด” ระหว่างกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงผลกระทบระยะสั้น หากได้นำไปสู่วิกฤตร้ายแรงและยืดเยื้ออย่างที่ไทยประสบในยุคสงครามเย็นกับลาว พม่า กัมพูชา และเวียดนาม ในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่าบริบทสงครามเย็นได้มีส่วนสำคัญช่วยมิให้ความขัดแย้งระหว่างไทยกับมาเลเซียบานปลายจนเกิดการเผชิญหน้าและการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาระหว่างกัน นับได้ว่าปัจจัยสงครามเย็นได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลด้านบวกต่อความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ตลอดยุคสงครามเย็น

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันด้านบวกย่อมมีด้านลบแฝงอยู่เสมอ กล่าวคือ การที่ทั้งไทยและมาเลเซียต่างสังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรีด้วยกัน มองและเน้นภัยคุกคาม คอมมิวนิสต์ว่าเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งร่วมกัน เป็นผลทำให้ฝ่ายไทยมักมองข้ามข้อเท็จจริง เกี่ยวกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศว่ามีหลายด้าน ไม่จำกัดอยู่ เพียงแค่ภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งจากภายในและภายนอกเท่านั้น อีกทั้งได้มีผลทำให้ฝ่ายไทยเกิดความเข้าใจเอาเองว่า ฝ่ายมาเลเซียให้ความสำคัญกับความมั่นคงและอยู่รอดของไทยในระดับเท่าเทียมกับความมั่นคงและความอยู่รอดของมาเลเซีย เกิดความเข้าใจเอาเองว่าฝ่ายมาเลเซียมองปัญหาความมั่นคงตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนในด้านนี้ (Prioritization of Security Issues) เหมือนกับไทย ทำให้ฝ่ายไทยเกิดความเชื่อมั่นว่าหากไทยให้ความร่วมมือกับมาเลเซียอย่างเต็มที่ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ไทยก็จะได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่จากฝ่ายมาเลเซียในเรื่องการปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขจก.) เช่นกัน ทั้งๆ ที่นโยบายทัศนะและพฤติกรรมของฝ่ายมาเลเซียที่มีต่อปัญหาแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย ล้วนตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ตลอดยุคสงครามเย็น (และยุคหลังสงครามเย็นในปัจจุบัน) ว่ามาเลเซียถือว่ามีปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบวนการโจรก่อการร้ายหรือขจก.) เป็นปัญหาภายในของไทยโดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวกับมาเลเซียและไม่มีผลกระทบหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของมาเลเซีย ไม่เหมือนปัญหาภัยจากพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ซึ่งมาเลเซียถือว่าเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อความมั่นคงของมาเลเซีย อีกทั้งฝ่ายมาเลเซียพยายามตอกย้ำตลอดเวลา

กับฝ่ายไทยว่า พรรคคอมมิวนิสต์มลายาเป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยเช่นกัน เป็นความพยายามของฝ่ายมาเลเซียที่จะทำการเชื่อมโยงความมั่นคงของไทยผูกไว้กับความมั่นคงของมาเลเซีย ผ่านการเน้นเรื่องภัยพรรคคอมมิวนิสต์มลายาว่าเป็นภัยร้ายแรงทั้งต่อมาเลเซียและไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งมาเลเซียพยายามเกลี้ยกล่อม โน้มน้าว(โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝ่ายทหารของไทย) ให้ฝ่ายไทยคล้อยตามทัศนคติของมาเลเซีย โดยยอมรับข้ออ้างของฝ่ายมาเลเซียที่ว่า ไทยจะมีความมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อต้องร่วมมือกับมาเลเซียปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์มลายาเท่านั้น ซึ่งความพยายามของฝ่ายมาเลเซียในประเด็นนี้ ประสบผลสำเร็จตามความประสงค์ทุกประการของฝ่ายมาเลเซีย เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2530 พรรคคอมมิวนิสต์มลายายอมวางอาวุธยุติการต่อสู้กับมาเลเซีย ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวเป็นผลโดยตรงว่าด้วยความร่วมมือที่ไทยได้ให้กับมาเลเซียอย่างเต็มที่ ฝ่ายไทยมีบทบาทสำคัญยิ่งโดยตรงที่ทำให้ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์มลายายอมยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธ หลังเดือนเมษายน พ.ศ. 2530 ไม่มีปัจจัยใดเหลืออยู่ที่จะเป็นสิ่งกระตุ้นหรือจูงใจ (incentive) ให้ฝ่ายมาเลเซียร่วมมืออย่างจริงจังกับไทยในเรื่องของปัญหาภัยต่อความมั่นคงของไทยที่มาจากขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะมาเลเซียได้ขยับชนะเหนือพรรคคอมมิวนิสต์มลายาอย่างชัดเจนแล้ว จากความร่วมมือที่ได้รับจากไทย จึงไม่มีความจำเป็นที่มาเลเซียจะต้องร่วมมือกับไทยในการปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (ซึ่งมาเลเซียก็ได้เล็งบ้ายเบี่ยงที่จะให้ความร่วมมือกับไทยมาโดยตลอดยุคสงครามเย็นอยู่แล้ว) ปัญหาแบ่งแยกดินแดนจึงยังคงเป็นปัญหาร้ายแรงที่ไทยยังต้องเผชิญโดยลำพังตราบนานทุกวันนี้

ปัจจัยสงครามเย็นได้มีส่วนบดบังทำให้ฝ่ายไทยมองข้าม

ความสำคัญของปัจจัยประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ที่ล้วนมีอิทธิพลต่อกันโดยรอบ ท่าทีและการมองปัญหา 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของมาเลเซีย กล่าวอีกนัยหนึ่งจากอิทธิพลของปัจจัยประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ย่อมทำให้มาเลเซียมอง 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยว่า เป็นส่วนขยาย (extension) ของอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของมาเลเซีย ผลประโยชน์ของมาเลเซียที่มีต่อ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยย่อมแตกต่างและขัดกับผลประโยชน์ของไทยอย่างชัดเจน

ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของไทยที่ได้ช่วยให้การเจรจา

ระหว่างฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายากับรัฐบาลมาเลเซียประสบผลสำเร็จโดยฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายายอมยุติบทบาทการต่อสู้ด้วยอาวุธเมื่อธันวาคม พ.ศ. 2532 นั้น กล่าวได้ว่าเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวมีขึ้นได้เพราะนโยบายของจีนต่อปัญหาการปฏิวัติในบอร์เนียวประเทศในโลกที่สามได้เปลี่ยนไปมากหลักการเสียชีวิตของเหมาเจ๋อตุง (พ.ศ. 2519) ทั้งนี้การขึ้นมามีอำนาจของเติ้ง เสี่ยว ผิง ซึ่งมีนโยบายชัดเจนมุ่งปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจของจีนเป็น เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์มลายาที่ยอมยุติบทบาทการต่อสู้ด้วยอาวุธกับรัฐบาลมาเลเซีย หลังจากที่ได้รับการแนะนำจากเติ้งเสี่ยวผิง ให้พรรคคอมมิวนิสต์มลายาเข้าสู่กระบวนการเจรจากับฝ่ายรัฐบาลมาเลเซีย (Cheah Boon

Kheng “The Communist Insurgency in Malaysia, 1948 – 1989 in Cold War South East Asia, edited by Malcolm H. Murfett หน้า 45)

ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ยุคสงครามเย็น เป็น

ความสัมพันธ์แบบทวิภาคีที่ปราศจากปัจจัยภายนอกมากัดดันหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนิน

ความสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นปกติระหว่างกัน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และ

สหภาพโซเวียตได้แบ่งเขตอิทธิพลระหว่างกันหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง แต่โดย

ข้อเท็จจริงแล้วประเทศมาเลเซียมิได้ตกเป็นบริเวณหนึ่งของความขัดแย้งและการช่วงชิง

อิทธิพลระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต

**นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:
หำกรณืศึภษาเปรียบเทียบ**

**Thai Foreign Policy towards neighboring countries during Cold War period:
(A comparative study of Five Cases)**

โดย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

ความสัมพันธ์ไทย – ลาว

ความสัมพันธ์ ไทย – ลาว

บทนำ

กล่าวโดยในภาพรวม ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ในยุคสงครามเย็นเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลของความขัดแย้งอย่างรุนแรงด้านอุดมการณ์ระหว่างสองค่าย (ค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์) ความขัดแย้งและการแผ่ขยายอิทธิพลและอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจ ตลอดจนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมืองและความมั่นคงปรากฏทั้งในประเทศไทยและลาวตลอดช่วงยุคสงครามเย็น เป็นปัจจัยสำคัญขับเคลื่อนและกำหนดนโยบายและท่าทีที่มีต่อกัน และที่มีต่อแต่ละประเทศมหาอำนาจที่ขัดแย้งระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดและปัญหาด้านความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับลาว ในแต่ละช่วงเวลาแต่ละบริบทของยุคสงครามเย็นมีความจำเป็นจะต้องกล่าวถึงภูมิหลังของความเป็นมาของปัญหาลาว ที่ถือได้ว่ามีจุดเริ่มต้นจากความขัดแย้งภายในลาว ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ของลาวหลังลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อปี พ.ศ. 2492 เป็นปัญหาและความขัดแย้งภายในที่มีส่วนสำคัญเชื้อเชิญให้เกิดการแทรกแซงจากภายนอก (จากประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ส่งผลทำให้ลาวกลายเป็นสนามรบใหญ่ ความขัดแย้งและความแตกแยกระหว่างกลุ่มการเมืองและการทหารต่างๆ ของลาว (ฝ่ายขวา ซ้าย และกลาง) ได้พัฒนากลายเป็นสงคราม

กลางเมืองที่มีประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค และบางประเทศในภูมิภาคชักใยกำกับ และ
แก่งแย่งอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เป็นลักษณะของสงครามการเมืองขนาดย่อม ที่ในที่สุดได้แปร
สภาพเป็นสงครามผ่านตัวแทน (proxy war) ที่มีเรื่องของผลประโยชน์และอิทธิพลด้าน
การเมืองและความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจของแต่ละค่ายเป็นเดิมพัน เป็นสงครามผ่าน
ตัวแทนที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลาถึง 21 ปี (พ.ศ. 2497 – 2518) และมายุติลงเมื่อฝ่ายปเทศลาว
(พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ได้รับชัยชนะขั้นเด็ดขาดเมื่อธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นผลทำให้ลาว
ต้องเปลี่ยนระบอบการเมืองการปกครองจากราชอาณาจักรลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว (สปป.ล.) ซึ่งเป็นการปกครองภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์

หลังได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส(พ.ศ. 2492) อนาคตของลาวถูกกำหนดโดย
อิทธิพลและความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจของค่ายโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์
ผ่านความตกลงระหว่างประเทศสองฉบับ และจากความล้มเหลวของทั้งสองความตกลง อัน
ได้แก่ความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 (ความตกลงเพื่อยุติสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 หรือสงคราม
ระหว่างเวียดนามเหนือกับฝรั่งเศส) และความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 (ความตกลงว่าด้วย
ความเป็นกลางของลาว ซึ่งเป็นความตกลงเพื่อยุติสงครามกลางเมืองในลาวชั่วคราว)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความล้มเหลวของความตกลงเจนีวาทั้งสองฉบับดังกล่าว ล้วนมา
จากสาเหตุหลายด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ ความอ่อนแอและไร้ประสิทธิภาพของคณะกรรมการ
ระหว่างประเทศเพื่อการควบคุมดูแลให้มีการเคารพและปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งความตก

ลง (ในกรณีของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 คือ International Commission for Supervision and Control หรือ ICCS ส่วนกรณีของลาวคือคณะกรรมการอิการระหว่างประเทศเพื่อการควบคุมหรือ International Control Commission หรือ ICC) ซึ่งไม่สามารถบังคับให้เวียดนามเหนือถอนทหารทั้งหมดออกจากลาวและกัมพูชา เป็นผลทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดนามกลางสามารถคงกำลังทหารอยู่ในลาวและกัมพูชาได้ ตลอด 21 ปีของสงครามในลาว เวียดนามใต้และกัมพูชา นอกจากนี้ การที่มีบางประเทศที่ร่วมลงนามไม่ว่าจะเป็นในความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 หรือความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 ได้ทำการละเมิดความตกลง ก็มีผลสำคัญทำให้ความตกลงเจนีวาทั้งสองฉบับประสบกับความล้มเหลว ส่งผลทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ไร้เสถียรภาพ ความมั่นคงมากที่สุดในยุคสงครามเย็น ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบ โดยตรงอย่างร้ายแรงมากที่สุดจากภาวะสงครามในลาว กัมพูชา และเวียดนาม จนกล่าวได้ว่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคสงครามเย็น ประเทศไทยได้กลายเป็นรัฐด่านหน้า (front line state) ในการเผชิญกับภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ใน ลาว เวียดนามและกัมพูชา

ด้วยมีเหตุผลและข้อเท็จจริงสำคัญหลายประการ

เกี่ยวกับความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 และพ.ศ. 2505 ที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ความขัดแย้งและสงครามในลาวยืดเยื้อถึง 21 ปี จึงจำเป็นต้องสรุปเนื้อหาและความเป็นมาของความตกลงทั้งสองฉบับดังกล่าวเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของประเทศ

มหาอำนาจของทั้งสองค่าย ที่ได้เข้าร่วมประชุม และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลลัพธ์ของ
ความตกลงเจนีวาทั้งสองฉบับ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497

เป็นความตกลงที่มาจากผลของการประชุมระหว่างประเทศที่นครเจนีวา ประเทศ
สวิสเซอร์แลนด์ระหว่างวันที่ 8 พฤษภาคม ถึงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2497 โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อให้สันติภาพกลับคืนสู่ภูมิภาคอินโดจีนของฝรั่งเศส (ภูมิภาคที่รวมประเทศ
เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในฐานะเมืองขึ้นของฝรั่งเศส) และเพื่อยืนยันเอกราชและอธิปไตย
ของประเทศลาวและกัมพูชา

การประชุมระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุม
ระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และฝรั่งเศส ที่กรุง
เบอร์ลิน (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497) ซึ่งได้เห็นชอบร่วมกันให้มีการนำปัญหาอินโดจีน เป็นวาระ
หนึ่งของที่ประชุมระหว่างประเทศเพื่อพิจารณาปัญหาเกาหลี ซึ่งได้ตกลงกันและกำหนดวัน
ประชุมไว้ล่วงหน้าแล้ว อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาอินโดจีนหนึ่ง
วัน (วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2497) ฝรั่งเศสประเทศเจ้าอาณานิคมได้ประสบกับความพ่าย
แพ้ครั้งใหญ่ที่สุดในการสู้รบกับฝ่ายขบวนการชาตินิยมของเวียดนาม (หรือฝ่ายเวียดนามห์) นำ
โดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามของโฮจิมินห์ ณ สมรภูมิดียนเบียนฟู ส่งผลให้อำนาจการ
เจรจาต่อรองทางการเมืองของฝรั่งเศสลดลงไปอย่างเห็นได้ชัด

ในการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 เพื่อพิจารณาปัญหาอินโดจีน มีผู้แทนจาก ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต ฝรั่งเศส อังกฤษ สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ ราชอาณาจักรลาว และราชอาณาจักรกัมพูชาเข้าร่วมการประชุม โดยมี รัฐมนตรีต่างประเทศของสหภาพโซเวียตและอังกฤษทำหน้าที่เป็นประธานร่วม

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ฝ่ายสหภาพโซเวียตในฐานะประธานร่วมของที่ประชุม ได้ปฏิเสธคำขอของฝ่ายเวียดนามเหนือที่ต้องการให้มีผู้แทนของกลุ่มลาวและกัมพูชา ที่อ้างตนเป็นผู้แทนของฝ่ายขบวนการต่อต้านเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส เข้าร่วมประชุมด้วย ท่าทีของฝ่ายโซเวียตในประเด็นนี้ ถือได้ว่าเป็นท่าทีที่บ่งบอกถึงการมีผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งฝ่ายโซเวียตและฝ่ายจีน ที่ไม่ประสงค์จะมีปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายสหรัฐฯ ในขณะนี้ ซึ่งการตัดสินใจของฝ่ายโซเวียตในประเด็นนี้ได้มีส่วนสำคัญต่อผลของการแบ่งเส้นเขต (ชั่วคราว) ระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ เป็นเส้นแบ่งเขตที่ไม่ได้มีลักษณะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ฝ่ายเวียดนามเหนือ) ที่มาจากผลสำเร็จของการปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เวียดนามเหนือหรือเวียดนามใต้ ซึ่งเท่ากับว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ ถูกฝ่ายโซเวียตและจีน บีบให้ต้องยอมรับข้อเสนองานที่ขัดกับผลประโยชน์แท้จริงทางการเมืองของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ นอกจากนี้ความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 ยังได้ระบุให้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้นภายในพ.ศ. 2499 เพื่อให้ประชาชนเวียดนามทั้งเหนือและใต้ได้ใช้สิทธิตัดสินใจ

อนาคตของประเทศเวียดนามว่าจะสนับสนุนการรวมเป็นประเทศเดียวกัน หรือแยกออกเป็นสองประเทศ โดยให้การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการเพื่อการกำกับดูแลและควบคุมระหว่างประเทศ (International Commission for Supervision and Control หรือ ICCS) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากสามประเทศคืออินเดีย แคนาดาและโปแลนด์ (หรือจากฝ่ายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์) โดยคณะกรรมการฯ มีหน้าที่กำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามความตกลงสัญญาหยุดยิงระหว่างคู่สัญญา ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับความตกลงหยุดยิงในลาวและกัมพูชานั้น มีข้อความระบุชัดเจนให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากประเทศทั้งสอง และให้มีการยอมรับอำนาจอธิปไตยของรัฐบาลเดียวที่มีในลาวและกัมพูชา (recognized a single governmental authority) และในกรณีของประเทศลาว มีการรับรู้ว่ามีพื้นที่ของสองแขวงในลาวที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือและอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามห์ (Michael Leifer, Dictionary of the Modern Politics of Southeast Asia หน้า 99)

หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ความสำคัญของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 มิได้อยู่ที่ความสำเร็จ หากแต่อยู่ที่ความล้มเหลวมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งความล้มเหลวในประเด็นสำคัญๆ สรุปได้ดังนี้

1) ปฏิญญาสุดท้าย (Final Declaration) ของที่ประชุมฯ แม้จะมี

ข้อความเกี่ยวกับการหยุดยิงและการจัดระเบียบการเมืองในลาว

- กัมพูชาและเวียดนาม ตลอดจนการกล่าวถึงพันธกรณีด้านการเมือง และการเลือกตั้งที่ทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวต้องปฏิบัติตาม รวมทั้งมีการกล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามความตกลง แต่ปฏิญญาดังกล่าวมิได้เป็นปฏิญญาที่ได้รับการลงนามจากประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
- 2) ไม่มีสนธิสัญญาเป็นทางการที่เป็นการผูกมัดประเทศเข้าร่วมประชุม มีแต่ถ้อยแถลงของผู้แทนของทั้ง 9 ประเทศ ที่เข้าร่วมประชุมที่มีลักษณะเห็นชอบด้วยกับเนื้อหาในภาพรวมของปฏิญญา หรือไม่ก็เป็นข้อความที่สะท้อนทัศนะทั่วไปอย่างมีเงื่อนไข
- 3) เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปฏิญญาสุดท้ายของที่ประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ไม่ได้รับการลงนามจากประเทศที่เข้าร่วมประชุม ก็เพราะได้รับการคัดค้านจากผู้แทนของสหรัฐฯ ที่ไม่พอใจ เพราะเห็นว่าการประชุมครั้งนี้ยอมรับชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ อีกทั้งเพราะมีผู้แทนประเทศจีนคอมมิวนิสต์ร่วมอยู่ด้วย ทำให้นาย John Foster Dullas รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ไม่เข้าร่วมประชุม
- 4) สหรัฐฯ เพียงแสดงท่าทีรับทราบว่าได้มีความตกลงเกิดขึ้น และได้ให้คำมั่นสัญญาว่าสหรัฐฯ จะไม่ดำเนินการใดๆ ที่จะเป็นการขัดขวางที่ส่งผลกระทบต่อความตกลงต่างๆ ของที่ประชุม แต่ได้ย้ำว่าการเลือกตั้งในทั้งสองส่วนของประเทศเวียดนามที่จะมีขึ้นในเดือน

กรกฎาคม พ.ศ.2499 ควรได้รับการจัดการและควบคุมโดยองค์การ
สหประชาชาติ ซึ่งจุดยืนดังกล่าวของสหรัฐฯ มีผลทำให้รัฐบาล
เวียดนามได้ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่
ระบุไว้ในปฏิญญาสุดท้ายของที่ประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497

จากข้อเท็จจริงทั้ง 4 ข้อข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่าความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 เป็นความตกลงที่เพียงช่วยให้เกิดสภาวะพักรบ (Interlude) ที่คั่นระหว่างสองช่วงของสงครามอินโดจีน กล่าวคือ ระหว่างสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 (สงครามระหว่างฝ่ายเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือหรือเวียดนามห์) กับสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 (สงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งผลลัพธ์ของการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ได้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่มีใครตั้งใจให้เกิดขึ้น นั่นคือการมีผลทำให้ประเทศเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับการแบ่งข้างในบริบทของยุคสงครามเย็น และในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศลาวโดยเฉพาะนั้น ความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 ไม่ได้มีผลทำให้สองแนวทางเหนือของลาวที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือ และอยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามห์กลับไปอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลลาวที่เวียงจันทน์ จนกระทั่งเมื่อฝ่ายปเทศลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ได้รับชัยชนะขึ้นเด็ดขาดเมื่อธันวาคม พ.ศ. 2518 สองแหวงดังกล่าวจึงได้กลับไปอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐบาลลาวในระบบคอมมิวนิสต์ (เพิงอ้างหน้า 100)

2) ความตกลงเจนีวาว่าด้วยความเป็นกลางของลาวพ.ศ.2505

เป็นการประชุมระหว่างประเทศที่นครเจนีวาเริ่มเมื่อพฤษภาคม พ.ศ. 2504 สิ้นสุดเมื่อ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 เป็นความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็นกลางของประเทศลาว มี 14 ประเทศ (รวมประเทศไทยด้วย) เข้าร่วมประชุมและได้ร่วมลงนามในความตกลงดังกล่าว สาระสำคัญของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 คือที่ประชุมเห็นชอบร่วมกันให้มีรัฐบาลผสมประกอบด้วยสามฝ่าย (ขวา ซ้ายและกลาง) ขึ้นในลาวและให้รัฐบาลผสม(ชั่วคราว) หาโอกาสจัดให้มีการเลือกตั้งให้ได้มาซึ่งรัฐบาลปกติ แต่มีได้ระบุนายละเอียดยไปมากกว่านี้

กล่าวได้ว่าความล้มเหลวของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 เป็นสาเหตุสำคัญขัดขวางมิให้เกิดสันติภาพขึ้นในลาว และแม้ว่าประเทศลาวมิได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองส่วน (เช่นกรณีของประเทศเวียดนาม) แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ด้วยเหตุผลสำคัญเป็นเพราะอำนาจอธิปไตยของรัฐบาลผสมชั่วคราวของลาวไม่สามารถเข้าไปปกครองแขวงพงสาตีและจำเหนือ ซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายปเทศลาว (ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) ที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ

ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ของลาว ได้รับการสนับสนุนจากประเทศภายนอกเช่นเวียดนามเหนือสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต จีน ไทย เวียดนาม

ใต้และฝรั่งเศส เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นลาวฝ่ายขวา ฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายกลาง ต่างมีประเทศผู้อุปถัมภ์ ปกป้องช่วยเหลือฝ่ายตน(patrons) เป็นผลทำให้การเมืองลาวแบ่งออกเป็นสามขั้ว (ซ้าย ขวา และกลาง) ซึ่งเป็นการเมืองที่ไร้เสถียรภาพและความมั่นคงตลอดทศวรรษระหว่าง พ.ศ. 2493 – 2503 จนเกิดการรัฐประหารเมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2503 มีร้อยเอกกองแลเป็นหัวหน้าคณะ รัฐประหาร การรัฐประหารโดยร้อยเอกกองแลได้ทำให้ลาวมีรัฐบาลที่ดูเสมือนว่าเป็นกลางคือ มีเจ้าสุววรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็หาได้เป็นเหตุการณ์ที่ช่วยลดความวุ่นวายที่มีใน การเมืองลาว ตรงกันข้ามกลับส่งผลให้การเมืองลาวแตกแยกออกเป็นเสี่ยงๆ มากยิ่งขึ้น และ นับตั้งแต่พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา สงครามอินโดจีนครั้งที่สองระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐฯ ก็ได้เริ่มก่อตัวขึ้นอย่างชัดเจน ประเทศลาวได้กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญต่อการทำ สงครามของทั้งฝ่ายเวียดนามเหนือและฝ่ายสหรัฐฯ เนื่องจากพื้นที่ของประเทศลาวที่ติดต่อกับ เวียดนามเหนือ เป็นที่ตั้งของเส้นทางโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh Trail) อันเป็นเส้นทาง ยุทธศาสตร์ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือใช้ลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และทหารลงมายัง เวียดนามใต้ จนกล่าวได้ว่าช่วงปีพ.ศ. 2504 ประเทศลาวมีฐานะเป็นเพียงประเทศในนาม หรือในข้อสมมุติทางกฎหมายเท่านั้น (Legal Fiction) เพราะโดยข้อเท็จจริง ลาวมีลักษณะ ของความเป็นรัฐที่ล้มเหลว (failed State) มีสามกลุ่มการเมืองที่ขัดแย้งกัน แต่ละกลุ่มต่างมี กองกำลังติดอาวุธของตน และต่างได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากประเทศภายนอก อย่างไรก็ตามหลังจากที่ฝ่ายสหภาพโซเวียตได้เสนอให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อยุติปัญหา ขัดแย้งในลาว ฝ่ายสหรัฐฯ ก็ได้แสดงความสนับสนุนข้อเสนอของฝ่ายโซเวียตเพราะทั้งฝ่ายโซ เวียตและสหรัฐฯ ต่างมีความกังวลร่วมกันว่า หากปล่อยให้สถานการณ์เลวร้ายในลาวยืดเยื้อ

อีกต่อไป จะทำให้ความขัดแย้งบานปลายจนยากแก่การควบคุม และอาจนำไปสู่การ

เผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ (อ้างแล้วหน้า 100 -101)

อย่างไรก็ตามความสำเร็จ(ชั่วคราว) ของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 มีอายุสั้นมากคือเพียงปีกว่าเท่านั้น เพราะตั้งแต่พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา ความเป็นกลางของลาวเป็นความเป็นกลางที่ปรากฏเพียงบนแผ่นกระดาษเท่านั้น หาได้เป็นกลางในเชิงประจักษ์ไม่ การแทรกแซงทางทหารจากภายนอกเป็นเหตุการณ์ยืนยันให้เห็นได้ว่า ประเทศลาวได้กลายเป็นสมรภูมิย่อยในสมรภูมิใหญ่ของสงครามเวียดนาม จนในที่สุดอนาคตของประเทศลาวก็ได้ถูกกำหนดโดยผลลัพธ์ของสงครามเวียดนาม นั่นคือจากชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ และการสิ้นสุดบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองการทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518

3) นโยบาย บทบาทและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อลาว

ด้วยเหตุผลสำคัญที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าในบรรดาประเทศมหาอำนาจที่ได้เข้ามามีอิทธิพลและบทบาท(ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงระหว่างพ.ศ. 2497 – 2518 มากที่สุดและเด่นชัดที่สุดคือประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้สหรัฐฯ ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทโดยตรง (ทั้งในทางเปิดและทางลับ) เริ่มตั้งแต่สมัยรัฐบาลจอห์น เอฟ. เคนเนดี จนปลายสมัยของรัฐบาลเจรัลด์ ฟอर्ड (พ.ศ. 2506 –

2518) และไม่ว่าจะเป็นสงครามในเวียดนาม ในลาวหรือในกัมพูชา สหรัฐฯ ได้เข้าไปมีบทบาททั้งโดยตรงและทางอ้อม ไม่ว่าในด้านการเมือง การทหารหรือด้านเศรษฐกิจหรือในทั้งสามด้าน ไม่ในทางเปิดก็ในทางลับหรือดำเนินคู่ขนานพร้อมกัน(ทั้งทางเปิดและทางลับ) ช่วง 12 ปีของสงครามเวียดนาม สหรัฐฯ ได้เป็นประเทศมหาอำนาจประเทศเดียวที่ได้เข้าไปทำการสู้รบโดยตรงกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสมรภูมิของทั้งสามประเทศในอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และเขมร) นอกจากนั้นยังเป็นข้อเท็จจริงอีกด้วยว่า นโยบายและท่าทีของไทยในยุคสงครามเย็นที่มีต่อปัญหาภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นนโยบายและท่าทีที่ถูกกำหนดโดยตรงจากอิทธิพลของบริบทของยุคสงครามเย็น (ยุคที่กลุ่มประเทศที่สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรี มองเห็นว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของโลก ซึ่งเป็นยุคแห่งการเผชิญหน้าและความขัดแย้งรุนแรงระหว่างสองค่าย ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีโครงสร้างอำนาจแบ่งออกเป็นสองค่าย สองขั้วอย่างชัดเจน) อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (การมีพรมแดนติดต่อกับลาว) อิทธิพลของปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศ (ปัจจัยภายใน) ตลอดจนอิทธิพลของทฤษฎีโดมิโน (ทฤษฎีที่มองว่าหากรัฐบาลเวียดนามใต้ตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ จะนำไปสู่การปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามใต้ อันจะเป็นผลทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถขยายอิทธิพลครอบงำประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ที่สังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรี) ที่มีต่อนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่สหรัฐฯ ได้ให้กับไทย (ปัจจัยภายนอก)

จากเหตุผลและข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าว ชำงตัน จึงเป็น

เรื่องจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในสาระสำคัญของนโยบายและบทบาทของ
สหรัฐฯ ต่อปัญหาความขัดแย้งและสงครามที่เกิดขึ้นในลาว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังความ
ล้มเหลวของทั้งความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 และพ.ศ. 2505) ก่อนหน้าที่จะพิจารณาเรื่อง
นโยบายและท่าทีของไทยต่อลาวและของลาวที่มีต่อไทย ด้วยเหตุผลสำคัญกล่าวคือ นโยบาย
และท่าทีของไทยต่อปัญหาภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเป็นในเวียดนาม ลาว หรือกัมพูชา
ไม่อาจแยกออก หรือเป็นเอกเทศจากนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาเดียวกันนี้

กล่าวได้ว่าความล้มเหลวของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 ซึ่งเป็น
การประชุมระหว่างประเทศเพื่อยุติปัญหาสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับขบวนการชาตินิยม
ภายใต้การนำของโฮจิมินห์ผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม(กลุ่มเวียดมินห์) ได้สร้าง
ความวิตกกังวลให้กับฝ่ายสหรัฐฯ เพราะเป็นความล้มเหลวที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการสู้รบ
ในลาวระหว่างกลุ่มต่อต้านคอมมิวนิสต์ (ลาวฝ่ายขวา) กับกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนโดยตรง
จากฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (ขบวนการปลดปล่อยลาว) ครั้นเมื่อลาวสามารถจัดตั้งรัฐบาล
ผสม 3 ฝ่าย (ฝ่ายขวา กลางและซ้าย) ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีก้าวรณรงค์ มี
การรวมกำลังทหารของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน ปรากฏว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ฝ่ายซ้ายหรือปลดปล่อยลาว) มี
ความเข้มแข็ง มีวินัยและการจัดตั้งที่ดีกว่าอีกสองฝ่าย ทำให้สหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดี
ไอเซนฮาวร์เกิดความวิตกกังวลว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว (ปลดปล่อยลาว) จะมีอิทธิพลมากเกินไป จึง
ได้สนับสนุนให้ฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ร่วมกันลงมติให้เจ้าสุวรรณหงษ์พ้นจากตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรี มีผลทำให้รัฐบาลผสมของลาวตั้งแต่พ.ศ. 2501 เริ่มมีท่าที่เป็นกลางและโน้ม
เอียงไปทางฝ่ายกลุ่มประเทศตะวันตกจนได้รับการทำทลายจากฝ่ายปเทศลาว (พรรค
คอมมิวนิสต์ลาว) ที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ผลของความ
ขัดแย้งและการทำทลายจากฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ แม้จะยังมีได้นำไปสู่การเกิดสงครามกลาง
เมืองในลาว แต่ก็ได้ทำให้เกิดการแบ่งแยกประเทศในรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ กองกำลังของ
ฝ่ายรัฐบาล (ฝ่ายขวา) ซึ่งได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงจากฝ่ายสหรัฐฯ สามารถยันกับ
กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถเอาชนะอย่างเด็ดขาดเหนือ
ฝ่ายปเทศลาว (ฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) ในขณะที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ
แม้ไม่สามารถเข้าไปมีอำนาจควบคุมรัฐบาลกลางของลาว แต่ก็มีความพอใจที่สามารถ
ควบคุมพื้นที่ต่างๆ ในลาว (โดยเฉพาะแขวงพงสาลีและข้าเหนือที่อยู่ติดกับชายแดนเวียดนาม
เหนือ) ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามเหนือในเวียดนามใต้ (พื้นที่
เส้นทางโฮจิมินห์)

สภาวะขัดแย้งและการแย่งชิงอำนาจระหว่างฝ่ายรัฐบาล

(ฝ่ายขวาและกลาง) กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ปเทศลาว) เป็นผลทำให้รัฐบาลของเจ้าสุววรรณภูมา
ตกเป็นเหยื่อของการรัฐประหาร(พ.ศ. 2501) ของฝ่ายขวานำโดย นายพลภูมิ หน่อสวัน ที่มี
องค์การสืบราชการลับ(ซี.ไอ.เอ) ของสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ตามด้วยการ
รัฐประหารโดยร้อยเอกกองแล (สิงหาคม พ.ศ. 2503) เป็นผลทำให้เจ้าสุววรรณภูมาได้กลับมา
เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง และถึงแม้ว่าเจ้าสุววรรณภูมาได้แสดงความพร้อมที่จะตีตนออกห่าง

จากฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทดลาว (หลังจากที่ก่อนหน้านี้เคยมีความพยายามเจรจากับฝ่าย
คอมมิวนิสต์ลาว) ท่าทีดังกล่าวทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ เกิดความกังวล เพราะไม่มั่นใจในความเป็น
กลางของเจ้าสุวรรณภูมิฯ จึงนำไปสู่การรัฐประหารครั้งที่สองของนายพลภูมิฯ หน่อสวัน
(ธันวาคม พ.ศ. 2503) และรัฐบาลของนายพลภูมิฯ ได้รับการรับรองจากกลุ่มประเทศ
ตะวันตก ขณะที่รัฐบาลของเจ้าสุวรรณภูมิฯ ที่ถูกรัฐประหารให้พ้นจากอำนาจ ยังคงได้รับการ
รับรองจากสหภาพโซเวียต จีน และอินเดีย นอกจากนั้นการรัฐประหารของนายพลภูมิฯ ครั้งที่
สองนี้ ได้เป็นผลทำให้เจ้าสุวรรณภูมิฯ หนีภัยโดยได้เข้าไปร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว (ฝ่ายป
เทดลาว) และได้รับความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากฝ่ายสหภาพโซเวียต จึงกล่าวได้
ว่าการเป็นพันธมิตรระหว่างฝ่ายกลางของเจ้าสุวรรณภูมิฯ กับฝ่ายปะเทดลาว ได้มีผลช่วยให้
ฝ่ายกลางและฝ่ายซ้าย
(ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) ได้พื้นที่ครอบครองเพิ่มมากขึ้น จากชัยชนะในการสู้รบกับกองกำลัง
ฝ่ายขวาของนายพลภูมิฯ หน่อสวัน

เมื่อประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดีเข้ามาบริหารประเทศ ความเป็นกลางของ
ปะเทดลาว อยู่ในสภาพที่สั่นคลอนไร้เสถียรภาพจนเกิดสงครามกลางเมืองในลาว ประธานาธิบดีไอ
เซนฮาวร์ ก่อนพ้นจากตำแหน่งได้เรียกร้องให้รัฐบาลใหม่ของสหรัฐฯ สนับสนุนนายพลภูมิฯ หน่อสวัน
ต่อไป ทั้งๆ ที่รู้ดีว่านายพลภูมิฯ อยู่ในฐานะอ่อนแอและอ่อนแอมาก นอกจากนั้นก่อนพ้นจากอำนาจ
รัฐบาลของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ มีความคิดที่จะใช้องค์การสนธิสัญญาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้หรือซีโต้ (SEATO) เข้ามาสนับสนุนการต่อสู้ของนายพลภูมิฯ หน่อสวัน

องค์การซีโต้ก่อตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ.2497 มีสมาชิกรวม 8 ประเทศ

(สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไทย ฟิลิปปินส์ และปากีสถาน) ก่อตั้งขึ้นมาได้เพราะกลุ่มประเทศตะวันตกต้องการแสดงความไม่พอใจต่อผลลัพธ์ของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 เป็นองค์การที่ถูกออกแบบมาเพื่อปกป้องคุ้มครองประเทศสมาชิกจากภัยคุกคามและรุกรานที่มาจากภายนอก และพิธีสารต่อท้ายของสนธิสัญญาดังกล่าวได้รวมเอาประเทศเวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา เข้าไว้ด้วย โดยมาตรา 4 ของสนธิสัญญาซีโต้มีข้อความที่ระบุว่า ประเทศสมาชิกละทิ้งไว้ว่า หากมีสมาชิกประเทศหนึ่งประเทศใดในพื้นที่ครอบคลุมโดยสนธิสัญญาฯ ประสบกับภัยรุกรานจากภายนอก ถือเป็นภัยอันตรายต่อสันติภาพและความปลอดภัยของส่วนรวม และแต่ละประเทศสมาชิกจะดำเนินการร่วมกันในการเผชิญกับภัยอันตรายดังกล่าว ทั้งนี้โดยเป็นไปตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศสมาชิก (Lawrence Freedman: Kennedy's Wars หน้า 293 – 294)

รัฐบาลประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ มองว่าเวียดนามเหนือเป็นฝ่าย “รุกราน”

ลาว และให้การสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว (ฝ่ายปะเทดลาว) และนี่คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดองค์การซีโต้ ฝ่ายสหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ จึงมีความเห็นว่า หากต้องการยับยั้งการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหตุการณ์ในลาวเป็นความเหมาะสมที่จะทำให้มีการดำเนินการดังกล่าว ทัดนะและท่าที่ดังกล่าวของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ทำให้ประธานาธิบดีเคนเนดีมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่า

ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์คาดหวังว่า รัฐบาลของประธานาธิบดีเคนเนดีจะเข้าแทรกแซงโดยตรงในลาว และหากเกิดขึ้นจริงก็จะได้รับการสนับสนุนจากอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศอย่างโรเจอร์แทนเบิร์ก ประธานาธิบดีเคนเนดีเชื่อว่าหากสหรัฐฯ ตัดสินใจเข้าแทรกแซงในลาว โอกาสที่สหรัฐฯ จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวย่อมเกิดขึ้นได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษและฝรั่งเศส ประธานาธิบดีเคนเนดี จึงมีความรู้สึกว่าการที่อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศได้ทิ้งสภาวะเลวร้ายและไร้เสถียรภาพในลาวเป็นมรดกให้ตนสานต่อ (เพ็ญอักษร หน้า 295)

เกี่ยวกับเรื่องมาตรา 4 ของสนธิสัญญาซีโต้ดังกล่าวข้างต้น เป็นที่สังเกตได้ว่ามีเพียง 2 ประเทศสมาชิกเท่านั้นที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (คือไทยและฟิลิปปินส์) และในประเด็นว่าด้วยการมองปัญหา “ภัยรุกราน” ประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งประเทศใดโดยกองกำลังจากภายนอก ถือเป็นภัยอันตรายร่วมกันต่อสันติภาพและความปลอดภัยของประเทศสมาชิกอื่นๆ เช่นกัน ส่วนการดำเนินการเพื่อร่วมกันให้เป็นไปตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศสมาชิก ในประเด็นหลังนี้ความสำคัญอยู่ที่ประโยค “ให้เป็นไปตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศสมาชิก” ความหมายก็คือการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ถูกรุกรานจากกองกำลังจากภายนอก ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการที่จะส่งผลโดยอัตโนมัติ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เคยเสนอสหรัฐฯ ให้จัดทำสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน

หลายครั้ง แต่ฝ่ายสหรัฐบ้ายเบี่ยงทุกครั้ง โดยในการพบปะสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยกับนายเคนเนดี ที. ยัง เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย ฝ่ายไทยได้ให้ทัศนะแก่เอกอัครราชทูตสหรัฐฯว่า ตามปกติแล้วการส่งทหารไปประจำประเทศใดนั้น จะต้องมีการจัดทำสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน เช่น สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นและกับจีน (จีนคณะชาติ) แต่กรณีของไทยนับว่าพิเศษกว่าประเทศอื่นๆ เพราะทหารสหรัฐฯ เข้ามาในไทยโดยไม่มีมูลฐานทางกฎหมายที่สมบูรณ์ จริงอยู่ที่ทหารอเมริกันเข้ามาโดยอ้างอิงสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ. หรือซีโต้) แต่การเข้ามาประจำการนั้นมิได้กระทำภายใต้สนธิสัญญาสปอ. และได้เรียกชื่อว่าเป็นกองทหารสปอ. จึงนับว่าการตกลงระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มีลักษณะพิเศษและเป็นการร่วมมือระหว่างพันธมิตรอย่างแท้จริง แต่ที่สำคัญคือฝ่ายสหรัฐฯ ยินดีและพร้อมที่จะแสดงตัวอย่างเปิดเผยหรือไม่ว่าเป็นพันธมิตรกับไทย และเพื่อพิสูจน์ความปรารถนาดีที่มีต่อกัน จึงน่าจะได้มีการพิจารณาจัดทำสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันขึ้นอีกครั้ง (หนังสือจากรัฐมนตรีต่างประเทศกราบเรียนนายกรัฐมนตรี เรื่องทหารอเมริกันในไทย ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505)

ในระยะแรกของการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาล

ประธานาธิบดีเคนเนดี ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ประกาศยืนยันนโยบายสนับสนุนรัฐบาลลาวต่อไป ขณะเดียวกันได้เริ่มมีการศึกษาเพื่อหาทางเลือกใหม่ เพื่อให้ความเป็นกลางของลาวมีผลในทางปฏิบัติ (หรือในเชิงประจักษ์) ด้วยการสรรหาสุทธรัฐบาลลาวที่เป็นกลางโดยไม่มีฝ่ายกลาง (ฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมา) และไม่มีฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ฝ่ายปเตดลาว) แต่ความหวังของฝ่าย

สหรัฐฯ ดังกล่าวไม่ประสบผลตามที่สหรัฐฯ คาดหวัง เพราะมีอุปสรรคสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคืออังกฤษในฐานะประธานร่วมของการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2505 กับสหภาพโซเวียตมีความเห็นว่า จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบและร่วมมือจากฝ่ายโซเวียต ซึ่งฝ่ายอังกฤษเชื่อว่าฝ่ายโซเวียตจะไม่ยินยอมให้มีการตัดฝ่ายปเทศลาว (คอมมิวนิสต์ลาว) ออกจากสมการรัฐบาลผสมที่เป็นกลางของลาว และปัญหาที่สอง ซึ่งถือได้ว่าสำคัญที่สุดและทางฝ่ายสหรัฐฯ เองก็ยอมรับ นั่นคือในบรรดาฝ่ายที่ขัดแย้งทำการสู้รบกันในลาว ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว (ปเทศลาว) เป็นฝ่ายที่เข้มแข็งและมีวินัยที่สุด ส่วนฝ่ายขวาของนายพลภูมิ หน่อสุวรรณและพวก (ซึ่งสหรัฐฯ เชื่อมั่นว่าจะสามารถเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้) กลับล้มเหลว (H. Hunt and Steven I. Levine: Arc of Empire หน้า 200)

ความคิดและท่าทีของประธานาธิบดีเคนเนดีเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านนโยบายช่วงกลางปี พ.ศ. 2504 โดยให้ลาวเป็นกลาง เพื่อยุติสงครามระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในลาว เป็นการตัดสินใจที่มีสาเหตุสำคัญมาจากความล้มเหลวหลายด้านของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในช่วงนั้น ดังกรณีสหรัฐฯ ไม่สามารถโค่นประธานาธิบดีฟีเดล คาสโตร แห่งคิวบาเมื่อเมษายน พ.ศ. 2504 (กรณีกองกำลังของกลุ่มต่อต้านระบอบคาสโตรในสหรัฐฯ ซึ่งจัดตั้งโดยองค์การสืบราชการลับซี.ไอ.เอ.ของสหรัฐฯ ถูกฝ่ายคาสโตรสังหารหลังจากพยายามขึ้นบกที่อ่าวหมูบนเกาะคิวบา) และจากกรณีประธานาธิบดีเคนเนดียอมให้ฝ่ายโซเวียตสร้างกำแพงเบอร์ลินเพื่อแบ่งเบอร์ลินออกเป็นสองส่วน เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีเคนเนดีเกิดความรู้สึกขยาดที่จะเข้าไปแทรกแซงโดยตรง

ในลาว ประกอบกับคณะที่ปรึกษาของเขาได้ให้เห็นว่า ประเทศลาวไม่ใช่เป็นประเทศที่
สหรัฐฯ สมควรประกาศจุดยืนทางการทหาร และว่าประเทศเวียดนามได้เปิดโอกาสให้การ
ปฏิบัติทางทหารของสหรัฐฯ มีโอกาสประสบผลสำเร็จมากกว่า (เพ็งอ้างหน้า 201)

นอกจากนั้นความล้มเหลวของสหรัฐฯ ที่ไม่สามารถโค่นระบอบคาส-โตรของ
คิวบาได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อความคิดของประธานาธิบดีเคนเนดี ทำให้เขาไม่เห็นด้วยกับ
ข้อเสนอฝ่ายทหารของสหรัฐฯ ที่ต้องการให้สหรัฐฯ เข้าแทรกแซงทางทหารในลาวเพื่อช่วยฝ่าย
นายพลภูมิ หน่อสวัน (ฝ่ายขวาลาว) แต่ก็ไม่ถึงกับปฏิเสธที่จะใช้กำลังทหารสหรัฐฯ เข้า
แทรกแซงในลาว ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าประธานาธิบดีเคนเนดียังต้องการเก็บเรื่องนี้ไว้เป็นเครื่อง
ต่อรองกับฝ่ายโซเวียตและฝ่ายปะเทดลาว เพื่อให้มีการหยุดยั้งก่อนการเปิดการเจรจาที่กรุงเจนี
วาอีกครั้ง (การประชุมที่กรุงเจนีวา พ.ศ. 2505 เรื่องความเป็นกลางของลาว) หลังจากที่ทั้ง
ฝ่ายโซเวียตและอังกฤษ (ในฐานะประธานร่วมของที่ประชุม) เห็นชอบร่วมกันที่จะสนับสนุนให้
เจ้าสุววรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลผสมสามฝ่ายของลาวต่อไปเพื่อให้ลาวดำรง
ฐานะเป็นกลางตามความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 (Lawrence Freedman: Kennedy's
Wars หน้า 300)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสหรัฐฯ จะมีได้ให้ความสำคัญกับลาวมากเท่ากับเวียดนาม
ได้ ด้วยมองว่าลาวเป็นเพียงส่วนย่อยของสงครามเวียดนาม กระนั้นก็ตามสงครามกลางเมือง
ในลาวได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปลายยุคอาณานิคมของฝรั่งเศส เป็นเวลากว่า 20
ปีจนมาถึงสิ้นสุดช่วงพ.ศ. 2518 เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทดลาวได้รับชัยชนะขั้นเด็ดขาด 20 ปี

ของสงครามกลางเมืองในลาวเป็นผลทำให้ลาวถูกต่างประเทศแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นฝ่าย
สหภาพโซเวียต จีน ไทย เวียดนามใต้และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ และเวียดนามเหนือ เป็น
ผลทำให้มีคนไทยเสียชีวิตกว่า 7 แสนคน (จากประชาชนลาวประมาณ 3 ล้านคน) และ
สหรัฐฯ ได้ทิ้งระเบิดลงในลาวกว่า 2 ล้านตัน นับตั้งแต่พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา บทบาทและ
การแทรกแซงในลาวของสหรัฐฯ ได้ยุติลงหลังจากมีความตกลงหยุดยิงพ.ศ.2516 ระหว่าง
ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทดลาว (H. Hunt and Steven I. Levine: Arc of Empire
หน้า 249)

ปัญหาใหญ่สำหรับรัฐบาลของประธานาธิบดีเคนเนดี

คือ เมื่อฝ่ายสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจเชื่อมโยงชะตากรรมของนายพลภูมิ หน่อสวันไว้กับศักดิ์ศรีของ
สหรัฐฯ ทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ หนักใจ ด้วยด้านหนึ่งก็ไม่ต้องการให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสพชัย
ชนะในลาวแต่อีกด้านหนึ่งก็วิตกกังวลว่าจะถูกดึงลากเข้าไปร่วมทำสงครามที่ไม่มีโอกาสชนะ
ได้ ดังนั้นเมื่อรู้ว่าทั้งฝ่ายโซเวียตและอังกฤษเห็นชอบร่วมกันที่จะให้มีการประชุมเจนีวาอีกครั้ง
(พ.ศ.2505) เพื่อรักษาความเป็นกลางของลาว ฝ่ายสหรัฐฯ จึงได้หันมาสนับสนุนการประชุม
เจนีวาพ.ศ.2505 นอกจากนั้นแถลงการณ์ร่วมของการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดี
เคนเนดีกับเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต (นายนิคิตา ครุชเชฟ) ที่กรุงเวียนนา ประเทศ
ออสเตรียได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจสนับสนุนให้มีการประชุมเจนีวาพ.ศ.2505 ว่า
ด้วยความเป็นกลางของลาวด้วยเนื้อหาสำคัญของแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว มีข้อความระบุว่า
ผู้นำสูงสุดของทั้งสองประเทศตกลงร่วมกันที่จะควบคุมประเทศบริวารของตนให้เคารพความ

ตกลงหยุดยิงและผลของความตกลงที่จะมีขึ้นของที่ประชุมกรุงเจนีวาพ.ศ.2505 (อ้างแล้ว
หน้า 296 – 299 และหน้า 304)

การตัดสินใจของประธานาธิบดีเคนเนดีที่สนับสนุนให้มี
ความตกลงใหม่ว่าด้วยความเป็นกลางของลาว แม้จะมีส่วนสำคัญช่วยยืดเวลาการตัดสินใจ
ของสหรัฐฯ ในการเข้าแทรกแซงทางการทหารในลาวได้ระยะหนึ่ง แต่หลังการเสียชีวิตของ
ประธานาธิบดีเคนเนดี (พฤศจิกายนพ.ศ.2506) สถานการณ์สู้รบในเวียดนามใต้ได้ทวีความ
รุนแรงขึ้นตามลำดับ ทำให้รัฐบาลใหม่ของประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน ต้องหันมาให้ความสำคัญกับเวียดนามใต้อย่างจริงจัง และโดยที่คณะที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศ
และความมั่นคงของประธานาธิบดีจอห์นสัน ส่วนใหญ่คือชุดเดิมของประธานาธิบดีเคนเนดี
นโยบายของรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อปัญหาสงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคของ
จอห์นสันจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกับของยุคเคนเนดี จะแตกต่างก็ตรงที่ในยุคของ
ประธานาธิบดีจอห์นสัน สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจเข้าทำสงครามโดยตรงกับฝ่ายคอมมิวนิสต์
เวียดนามเหนือ และการเข้าสู่สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ ได้ส่งผลกระทบข้างเคียงต่อ
สถานการณ์สู้รบในลาวอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้สงครามกลางเมืองในลาวและกัมพูชา
(ในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน) ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสมรภูมิใหญ่ของสงครามเวียดนาม
ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทยอย่างชัดเจน (อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และ
ภูมิยุทธศาสตร์) บังคับให้ไทยจำเป็นต้องตัดสินใจด้านนโยบายและบทบาทโดยตรงของไทยต่อ
สถานการณ์สงครามในทั้งสามประเทศ ทำให้นโยบายต่างประเทศและด้านความมั่นคงของ

ไทยได้รับอิทธิพลและถูกกำหนดโดยนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อสงครามเวียดนามอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้เช่นกัน

กล่าวได้ว่าลาวได้เข้ามาอยู่ในจอร์แดนของฝ่ายความมั่นคงของสหรัฐฯ เริ่มตั้งแต่พ.ศ.2502 หลังจากที่ฝ่ายสหรัฐฯ มีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับเส้นทางโฮจิมินห์ที่ฝ่ายทหารเวียดนามเหนือใช้ลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพลเพื่อไปปฏิบัติการสู้รบในเวียดนามใต้ และเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายของสหรัฐฯ ต่อสงครามในลาวโดยเฉพาะนั้น นับตั้งแต่ปลายยุคของอดีตประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ (พ.ศ.2504) สหรัฐฯ ไม่มีนโยบายที่จะส่งทหารสหรัฐฯ ไปทำการรบในลาว แต่จะเน้นการส่งสงครามผ่านตัวแทน (ผ่านกองกำลังเผ่าม้งของนายพลวังเปาและทหารอาสาสมัครของไทย) ซึ่งจะอยู่ในการควบคุมดูแลและได้รับการสนับสนุนจากองค์การสืบราชการลับของสหรัฐฯ (ซี.ไอ.เอ) สงครามระหว่างสหรัฐฯ กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและฝ่ายปทอลาว (คอมมิวนิสต์ลาว) จึงได้ชื่อว่าเป็น “สงครามลับของซี. ไอ.เอ” ในลาว ทั้งนี้องค์การซี. ไอ.เอ ได้ใช้ฐานทัพที่จังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์บัญชาการสงครามลับของซี. ไอ.เอ ในลาว พอมาสมัยของประธานาธิบดีจอห์นเอฟ. เคนเนดี ก็ได้สานต่อนโยบายที่ทางรัฐบาลของรัฐบาลของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้วางรากฐานไว้ให้แล้ว นั่นคือนโยบายแทรกแซงลาวทั้งทาง การเมืองและการทหารผ่านการปฏิบัติการทางลับเป็นสำคัญ และโดยที่รัฐบาลของประธานาธิบดีเคนเนดีมีนโยบายแน่วชัดคือไม่ประสงค์ส่งทหารสหรัฐฯ ไปตายในลาว จึงได้สั่งการให้องค์การซี. ไอ.เอ เพิ่มกำลังติดอาวุธให้กับเผ่าม้งเป็นทวีคูณเพื่อหาทางเข้าไปปฏิบัติการ

ทำสงครามจรรยาพิณในพื้นที่ประเทศเวียดนามเหนือจนกล่าวได้ว่า 12 ปีของสงครามในลาว (ระหว่างพ.ศ.2504-2516) องค์การซี. ไอ.เอมีบทบาทและอิทธิพลสูงมากในลาวซึ่งได้รับการ ยืนยันจากนายจอห์น กันเธอร์ ดิน เคยเป็น (อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยและ เอกอัครราชทูตคนสุดท้ายของสหรัฐฯ ประจำกัมพูชาสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีลิตอนนอล) สมัยเขาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยในสถานทูตสหรัฐฯ ที่เวียงจันทน์ ว่า เนื่องจาก ทางซี. ไอ.เอ ใช้เงินซื้อนักการเมืองและข้าราชการลาวระดับสูงได้ทุกคน ฝ่ายลาวจึงตระหนักดี ว่าผู้มีอำนาจแท้จริงในสถานทูตสหรัฐฯ คือ หัวหน้าสำนักงานซี. ไอ.เอ(CIA Station Chief) ไม่ใช่เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ (Tim Weiner: Legacy of Ashes, the History of the CIA หน้า 243 – 245) จนกล่าวได้ว่าหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ทุกคน ได้รับอิทธิพลจากข่าวกรอง (ทั้งที่มาจากหน่วยข่าวของฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร) ในการ ตัดสินใจครั้งสำคัญๆ ด้านนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ เป็น ประธานาธิบดีที่มีความเชื่อมั่นสูงในประสิทธิภาพของข่าวกรองและในบรรดาประธานาธิบดี สหรัฐฯ หลังสงครามโลกครั้งที่สองถือได้ว่าประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ เป็นคนเดียวที่หันมาพึ่ง การปฏิบัติการลับ (covert action) ขององค์การซี. ไอ.เอมากกว่าประธานาธิบดีคนอื่นๆ (ทั้ง ก่อนและหลังเขา) เป็นผลทำให้การปฏิบัติการทางลับกลายเป็นส่วนสำคัญของนโยบาย ต่างประเทศสหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ผลงานขององค์การซี. ไอ.เอ ในสมัย ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ เป็นที่ประจักษ์ได้จากการโค่นรัฐบาลในประเทศอิหร่าน กัวเตมาลา อินโดนีเซีย คิวบา เป็นอาทิ (Christopher Andrew: For the President's Eyes Only หน้า 2- 4 และ หน้า 201)

โดยข้อเท็จจริงแล้วรัฐบาลไทยไม่เคยเปิดเผยให้ประชาชนรู้ว่า
“อาสาสมัคร” ไทยทำการสู้รบในลาว เรื่องนี้ได้ถูกเปิดเผยครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ **New York Times** และ **Washington Post** ของสหรัฐฯ และต่อมาได้รับการนำมาเปิดเผยในบทความ
“ทหารไทยในลาว: เรื่องจริงหรืออิงนิยาย?” โดยผู้ใช้นามปากกาว่า “สมบัติ วณิพก” ตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ (มิถุนายน – สิงหาคมพ.ศ.2514) อย่างไรก็ตามต่อมาเรื่องนี้ก็ไม่
เป็นความลับอีกต่อไปเพราะได้รับการยืนยันในเอกสารของหน่วยงานด้านการข่าวของรัฐบาล
เมื่อพ.ศ. 2517 ว่าไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาว เกือบทุกด้านตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ช่วงที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เพิ่มการปฏิบัติการในลาวมากขึ้น เป็นผลทำให้ความช่วยเหลือที่ไทย
ให้กับลาวช่วงนี้เน้นหนักไปในด้านการทหาร โดยส่งอาสาสมัครไปร่วมรบในลาวเพื่อช่วยยับยั้ง
กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่พยายามครอบครองลาวทั้งประเทศ บทบาทด้านการทหาร
ของไทยได้ยุติลงหลังจากฝ่ายรัฐบาลลาวและฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว(ปะเทดลาว) ได้ทำความตกลง
สันติภาพกันเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2516 (เอกสารสำนักงานที่ปรึกษาการข่าว พ.ศ.2517)

เรื่องกองกำลังอาสาสมัครไทยไปร่วมรบในลาว ทางฝ่ายปะเทดลาว
(คอมมิวนิสต์ลาว) ก็ทราบดี และได้เคยประนามไทยในหลายโอกาสว่าเป็นสมุนของอเมริกา
และได้ทำหนังสือถึงประธานร่วมที่ประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ประท้วงสหรัฐฯ ที่ได้ทิ้งระเบิดใน
ลาวและไทยที่ส่งทหารไปรบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว ตลอดจนประนามเจ้าสุวรรณภูมาว่า

เป็นสมุนของอเมริกา (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 2622/12 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2512 รายงานเรื่องท้าวภูมิ วงวิจิตร แดลงประณามไทยและสหรัฐ)

ในปีพ.ศ. 2515 ก็ได้มีรายงานเกี่ยวกับเรื่องอาสาสมัคร(ทหารไทย) ไปร่วมกับองค์การสืบราชการลับซี.ไอ.เอ ของสหรัฐฯ ที่ล่องแจ้งในลาว โดยเมื่อ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 นายลืออน แดเนียลหัวหน้าสำนักข่าวยู พี ไอ ประจำไทยได้รายงานว่ามีทหารไทยจำนวน 5,000 คน ทำการสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวที่บริเวณแขวงล่องแจ้งในลาวและว่าทหารไทยได้รับเงินค่าจ้างจากฝ่ายสหรัฐฯ และว่ามีทหารไทยตายจำนวนมากจากการปะทะกับฝ่ายคอมมิวนิสต์และการสูญเสียดังกล่าวคงจะมีผลสะท้อนทางการเมืองอย่างรุนแรงในประเทศไทย เพราะประชาชนไทยไม่เคยได้รับแจ้งจากรัฐบาลไทยเลยว่าฝ่ายไทยได้เข้าไปพัวพันในลาวมากนักน้อยเพียงใด ข้อมูลทั้งหมดดังกล่าว นายลืออนได้อ้างคำให้สัมภาษณ์ของท้าวสีสุก ณ จำปาศักดิ์ รัฐมนตรีป้องกันประเทศลาว (นักการเมืองของฝ่ายขวาของลาว) ต่อมาหนังสือพิมพ์ The Nation ฉบับวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2515 ก็ได้นำเอาข่าวของนายแดเนียลไปลง (หนังสือ กต. ที่ 0705/1430 ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2515 รายงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี เรื่องทหารไทยที่ไปรบที่ล่องแจ้งในลาว)

นอกจากเรื่องความไม่พอใจเกี่ยวกับการที่ไทยได้ส่งอาสาสมัครไปรบกับฝ่ายเวียดนามเหนือและฝ่ายปเตดลาว (คอมมิวนิสต์ลาว) หลังจากที่ฝ่ายขวาและฝ่ายกลางฝ่ายแพ้ฝ่ายปเตดลาว ทางรัฐบาลลาว(ที่อยู่ภายใต้อำนาจเบ็ดเสร็จของฝ่าย

คอมมิวนิสต์) ได้ทำการจับกุม พ.ท. เลิศ พึ่งพัสดุ (รองผู้ช่วยทูตทหารบก สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์) กับ พ.ต. ประเสริฐ ทองผิว ในข้อหาเป็นจารชนและแทรกแซงลาวอย่างเปิดเผย และถูกขับไล่ออกจากลาวโดยมติของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ขณะเดียวกันกระทรวงต่างประเทศลาวก็ได้ออกแถลงการณ์กล่าวหาไทยว่าแทรกแซงกิจการภายในของลาวอย่างเปิดเผยโดยดำเนินนโยบายสองหน้า ซึ่งรัฐบาลไทยต้องรับผิดชอบ พร้อมกับให้รัฐบาลไทยดำเนินการขับไล่ฝ่ายปฏิการลาวในไทยออกจากไทยโดยเร็วและส่งคนลาวอพยพคืนให้ลาว ห้ามส่งสายลับมาทำจารกรรมในลาว ให้เคารพอำนาจอธิปไตยตามชายแดนโดยแท้จริง และให้ไทยส่งทรัพย์สินที่เป็นของราชการลาวคืนโดยเร็ว

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลไทยได้ยื่นประท้วงต่อรัฐบาลลาวที่ทำในการจับกุมบุคคลในคณะทูต และขอให้ปล่อยตัวนายทหารไทยทั้งสองคนโดยเร็ว แต่นายพูนศรีประเสริฐ รัฐมนตรีต่างประเทศลาว ยังยืนยันที่จะทำการสอบสวนก่อน รัฐบาลไทยจึงตอบโต้โดยการขับไล่ท้าวหนูแดง นาควนิชและท้าวคำทอง บุญม สองนักการทูตลาวออกจากไทยในฐานะบุคคลไม่พึงปรารถนา และเรียกเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกลับกรุงเทพฯ ต่อมาเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2518 รัฐบาลลาวจึงยอมปล่อยตัวรองผู้ช่วยทูตทหารบกทั้งสองคน (หนังสือรายงานจากศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก ที่ กท. 0845/4658 ลงวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2518)

4) ทัศนะของไทยต่อความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505

นับว่าความล้มเหลวของการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497

ได้มีผลนำไปสู่สงครามระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ ตามด้วยสงครามระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐ(พ.ศ. 2507) และการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาวและกัมพูชา การเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลของฝ่ายโซเวียตและจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนความขัดแย้งและการช่วงชิงอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจของทั้งสองค่าย ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นสมรภูมิสงครามเย็นแหล่งที่สองรองจากภูมิภาคยุโรป ลาวได้กลายเป็นเหยื่อของความขัดแย้งระหว่างสองค่ายโดยมหาอำนาจของแต่ละค่ายต่างต้องการหลีกเลี่ยงการทำสงครามกันโดยตรง แต่จะผ่านประเทศที่เป็นบริวารของตน(proxy war) ความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 จึงเป็นปัจจัยช่วยประวิงเวลาของการเผชิญหน้าและการทำสงครามโดยตรงระหว่างประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย

ไทยเป็นหนึ่งใน 14 ประเทศภาคีที่ร่วมลงนามความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505

แต่หากพิจารณาศึกษาย้อนหลังกลับไปยังห้วงเวลาดังกล่าว โดยพิจารณาข้อเท็จจริงทั้งจากเอกสารชั้นปฐมและจากภาวะแวดล้อมทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศในบริบทของยุคสงครามเย็นขณะนั้น ย่อมเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ทางเลือกอื่นเพื่อการตัดสินใจด้านนโยบายของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้นับว่าแทบไม่มีเลยเพราะทางเลือกที่มีเป็นทางเลือกที่ถูกต้องกรอบโดยอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายใน (ภัยคอมมิวนิสต์ในประเทศ) และปัจจัยภายนอก (ภัย

คุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์นอกประเทศและความเป็นภาคิขององค์กรสนธิสัญญาป้องกัน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือสปอ. ตลอดจนสถานภาพความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ)
แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ก็เป็นทางเลือกเดียว (ในขณะนั้น) ที่จะเป็นการปกป้องผลประโยชน์
แห่งชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคง)

จึงกล่าวได้ว่าการที่ไทยได้ร่วมเป็นภาคีลงนามในความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 มา
จากเหตุผลเพื่อความมั่นคงของไทยเป็นสำคัญและจากที่ได้ปรึกษาหารือกับมิตรประเทศ
ตะวันตก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ) อย่างใกล้ชิด ทำให้ไทยทราบแนชัดในนโยบายของ
มหาอำนาจประเทศตะวันตกในเรื่องอนาคตของลาว ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อความที่ผู้แทน
สหรัฐฯ ได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบเกี่ยวกับผลการหารือภายในระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของ
สหรัฐฯ อังกฤษและฝรั่งเศสช่วงสิงหาคมพ.ศ. 2504 โดยมีข้อสรุปร่วมกันดังนี้

- 1) ทั้งสามประเทศพอใจในผลคืบหน้าของการประชุมและท่าที
ของฝ่ายโซเวียตพอจะมีเหตุผลทำให้เชื่อได้ว่าฝ่าย
คอมมิวนิสต์ก็มีความปรารถนาที่จะให้ลาวเป็นกลางอย่าง
แท้จริงโดยไม่หาทางเปลี่ยนให้ลาวเป็นคอมมิวนิสต์ใน
ภายหลัง
- 2) รัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งสามประเทศมีความเห็นต้องกัน
ว่าจะต้องไม่ให้ฝ่ายปเทศลาว(ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) และฝ่าย

ซ้ายจัดของเจ้าสุวรรณภูมาได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีใน

กระทรวงสำคัญๆ เช่น กลาโหม ต่างประเทศและมหาดไทย

- 3) ทั้งสามประเทศเห็นชอบร่วมกันว่าคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ (International Control Commission หรือ ICC) ควรได้รับอำนาจหน้าที่มากขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ

- 4) นาย ดิน รัสค์ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้แจ้งให้รัฐมนตรีต่างประเทศของอังกฤษและฝรั่งเศสทราบอย่างแจ้งชัดว่า สหรัฐฯ มีความห่วงใยในเรื่องปัญหาความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้านลาว (ไทยและเวียดนามใต้) และไม่ประสงค์ที่จะให้มีมาตรการใดๆ ทั้งสิ้นอันจะทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวมีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้องกับภาคใต้ของลาว กล่าวคือสหรัฐฯ ไม่ต้องการเห็นการรวมกำลังทหารฝ่ายปลดปล่อยลาวมาอยู่ในกองกำลังของประเทศลาวที่เป็นกลางหรือยอมให้มีการปลดอาวุธทหารฝ่ายขวาและฝ่ายกลางในภาคใต้ของลาว

(รายงานจากเลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศถึงดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรี

ต่างประเทศเรื่องความคืบหน้าของการประชุมเจนีวา ลงวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2504)

สำหรับนโยบายและท่าทีต่อปัญหาลาวและความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ของรัฐบาลไทยก่อนการตัดสินใจร่วมลงนามในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ที่ปรากฏชัดเจนมีอยู่สองช่วงเหตุการณ์ กล่าวคือ ช่วงแรกก่อนวันพิธีลงนาม (23 กรกฎาคม พ.ศ. 2505) และช่วงที่สองคือหลังลงนามไปแล้วเกือบสองปี(พ.ศ.2507) ซึ่งท่าทีของไทยที่ปรากฏในทั้งสองช่วงดังกล่าวเป็นท่าทีที่สะท้อนให้เห็นถึงการวิเคราะห์ การประเมินและการคาดการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ในลาว รวมทั้งจุดอ่อนและข้อบกพร่องสำคัญที่มีในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ได้อย่างแหลมคม และตรงกับความเป็นจริงทางภาวะวิสัยด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคช่วงระหว่างพ.ศ. 2504 – 2505 เป็นนโยบายและท่าทีของไทยที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศชาติ

ประมาณหนึ่งสัปดาห์ก่อนสิ้นสุดการประชุมเจนีวาพ.ศ. 2505 นายเคนเนธ ที. ยัง เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยได้เข้าพบหารือกับดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศเกี่ยวกับการประชุมเจนีวา โดยนายเคนเนธ ที. ยัง ได้สอบถามความเห็นของฝ่ายไทยว่ามีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับท่าทีของนายพลภูมิ หน่อสุวรรณ ที่คัดค้านไม่ให้มีการระบุข้อความเกี่ยวกับการรวมกองกำลังของทั้งสามฝ่าย (ขวา กลาง และซ้าย) เป็นกองกำลังเดียวกันลงในปฏิญญาความเป็นกลางของลาว ทั้งนี้เพราะฝ่ายขวามีจำนวนทหารมากกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว และว่าหากมีการรวมกำลัง ทางนายพลภูมิฯ ยืนยันว่าจะต้องทำกันอย่างมีสัดส่วน และฝ่ายตนจะไม่ยอมแต่ฝ่ายเดียวโดยที่ฝ่ายปเทศลาว (คอมมิวนิสต์ลาว) ไม่ยอมปฏิบัติตามและถ้าไม่สามารถมีการรวมกำลังทางทหารได้อย่างสมบูรณ์ กองกำลังของฝ่ายนายพลภูมิฯ ก็

อยู่ในฐานะได้เปรียบและจะสามารถควบคุมอาณาบริเวณที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของฝ่ายตนไว้ได้ต่อไป ซึ่งในประเด็นเรื่องการรวมกำลังของสามฝ่ายดังกล่าว ทางเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้แจ้งกับฝ่ายไทยว่าสหรัฐฯ มองเห็นคุณค่าและมีท่าทีเห็นด้วยกับการไม่กล่าวถึงประเด็นเรื่องการรวมทหาร ซึ่งทางรัฐมนตรีต่างประเทศได้ตอบกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าไทยไม่มีข้อคิดเห็นประการใด เพราะรู้สึกว่าการที่ประเทศฝ่ายตะวันตก ไม่ค่อยจะใยดีกับความรู้สึกและข้อคิดเห็นของฝ่ายไทยนัก ในขณะที่เดียวกันฝ่ายไทยไม่คิดว่าความตกลงเจนีวาพ.ศ.2505 จะมีผลสมบูรณ์ดังที่ฝ่ายกลุ่มประเทศตะวันตกแสดงความหวังไว้ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ย้ากับเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ไปว่าฝ่ายไทยถือว่าประเด็นสำคัญของความตกลงเจนีวาคือการถอนทหารต่างชาติออกจากลาว ซึ่งตัวบทความตกลงนั้นมิได้ให้อำนาจคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ (ICC) ตรวจสอบการถอนทหารต่างชาติได้อย่างเต็มที่ ผลที่ปรากฏก็คือ ทหารเวียดมินห์ (ทหารคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) จะอยู่ในลาวต่อไปและถึงแม้จะมีการถอนทหารเวียดมินห์ออกไป คณะกรรมการฯ ก็จะไม่มีความสามารถได้อย่างแน่ชัดว่ามีการส่งทหารเวียดมินห์กลับเข้ามาในดินแดนลาวอีกหรือไม่

รัฐมนตรีถนัดฯ ยังได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้สึกของฝ่ายไทยต่อท่าทีของฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนและเวียดนามเหนือ) ว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่สนใจเท่าใดนักว่าจะมีการลงนามความตกลงเจนีวาหรือไม่ เพราะสิ่งที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องการมากที่สุดคือการที่ฝ่ายประเทศลาวสามารถเข้าร่วมในรัฐบาลผสมเพื่อมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศลาวโดยชอบด้วยกฎหมาย

ซึ่งในประเด็นนี้ฝ่ายปเทศลาวได้ประสบผลสำเร็จขึ้นมาแล้วและถ้าไม่มีการลงนามฝ่าย
คอมมิวนิสต์ก็ไม่เสียเปรียบแต่อย่างใดหรือถ้ามีการลงนามก็ยิ่งทำให้ได้เปรียบมากขึ้น จึง
ขอให้เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ รายงานให้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ทราบด้วยว่าฝ่าย
ไทยนั้นมีความรู้สึกอยู่มากว่าการมีรัฐบาลผสมในลาวถือเป็นชัยชนะแรกและขั้นสำคัญของ
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะลงนามในความตกลงนี้หรือไม่นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับ
กับว่ารัฐบาลไทยจะร่วมลงนามด้วยหรือไม่ แต่เป็นเรื่องที่ว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ผลเป็นที่พอใจ
ในสิ่งที่ฝ่ายตนได้รับไปแล้ว กล่าวคือการมีส่วนร่วมบริหารงานในราชอาณาจักรลาว ฉะนั้น
ความเร่งรัดในการลงนามในความตกลงจึงน้อยลงไป (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีนที่ สร.
(0100) 23140/2505 ลงวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 เรื่องการสนทนากับเอกอัครราชทูต
อเมริกัน)

ในโอกาสที่รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้พูดถึงเรื่อง
ทหารอเมริกันในไทยว่า ในอดีตรัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและหวังว่าฝ่าย
สหรัฐฯ คงไม่มีมูลฐานที่จะต่อว่าไทย ไทยอนุญาตให้ทหารอเมริกันมาประจำอยู่ในไทยก็
เพราะฝ่ายอเมริกันเป็นผู้ร้องขอ นอกจากนั้นไทยได้สั่งให้ผู้แทนไทยกลับเข้าร่วมประชุมเจนีวา
ก็เพื่อแสดงความเห็นใจอเมริกาแต่การร่วมมือกันนั้นจะต้องทำทุกด้านและในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่ว่า
เรื่องใดที่ฝ่ายอเมริกันต้องการให้เราร่วมมือจึงจะมีการร่วมมือกัน แต่ในเรื่องอื่นแล้วอเมริกาทำ
ไปแต่ผู้เดียวโดยไม่ปรึกษาหารือและไม่ฟังความเห็นของผู้อื่น ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มีการ
ส่งถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย 1,000 คนนั้น ไม่ปรากฏว่ามีการแถลงว่าเป็นการ

กระทำภายหลังจากที่ได้มีการปรึกษาหารือระหว่างรัฐบาลทั้งสองและเมื่อเร็วๆ นี้ เจ้าหน้าที่ทหารอเมริกันก็ได้ให้ข่าวว่าการแทรกแซงของทหารเวียดนามโดยผ่านลาวนั้นมิได้มีจำนวนมากขึ้น ทั้งๆที่รัฐบาลเวียดนามใต้ได้ประกาศว่าอยู่ตลอดเวลาว่าการแทรกซึมเข้าไปในเวียดนามใต้มีมากขึ้นในระยะหลังนี้ ซึ่งในประเด็นนี้นายเคนเนดี ที. ยัง เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แก้วตัวว่าในหนังสือที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ มิไปถึงประเทศภาคีองค์การสปอ. และสถานเอกอัครราชทูตของบางประเทศในกรุงวอชิงตัน มีข้อความพูดถึงการปรึกษาหารือร่วมกันของรัฐบาลทั้งสองในเรื่องการถอนทหาร พร้อมกล่าวต่อไปว่า ความมุ่งประสงค์ของรัฐบาลสหรัฐฯ ในเรื่องลาวนั้น คือการช่วยเหลือเพิ่มพูนกำลังของฝ่ายที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และหวังว่ารัฐบาลไทยคงจะไม่มีข้อสงสัยในเรื่องนี้ ซึ่งในประเด็นนี้ฝ่ายไทยได้ตอบไปว่าเท่าที่ได้ทราบจากฝ่ายนายพลภูมิ หน่อสวน ปรากฏว่าไม่ได้มีการติดต่อกับฝ่ายสหรัฐฯ และยังมีได้รับความช่วยเหลือแต่ประการใด ทั้งๆ ที่นายแฮร์รีแมน หัวหน้าคณะผู้แทนสหรัฐฯ ที่การประชุมเจนีวาได้เคยให้คำมั่นใจอย่างแน่อนแล้วและถ้าฝ่ายสหรัฐฯ ยืนยันที่จะส่งความช่วยเหลือให้ลาวโดยผ่านทางเจ้าสุวรรณหมาทั้งหมดแล้ว ก็เป็นที่คาดได้ว่าฝ่ายเราไม่มีทางที่จะเอาชนะได้

ต่อประเด็นหลังนี้ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ชี้แจงว่า การติดต่อกับนายพลภูมิฯในระดับสูงได้ขาดไปชั่วคราวเพราะเอกอัครราชทูตบรวาร์นได้เดินทางออกจากกรุงเวียงจันทน์ เนื่องจากพันตำรวจเอกและนายลีโอนาร์โด อังเกอร์ เอกอัครราชทูตคนใหม่ซึ่งไปร่วมประชุมปรึกษาหารือกับนายแฮร์รีแมนที่กรุงปารีสเพิ่งจะไปรับตำแหน่งแทนนายบรวาร์น และว่า

สำหรับความช่วยเหลือลานั้นมิใช่ประสงค์จะช่วยฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมิแต่ฝ่ายเดียวแต่เป็น
เรื่องของวิธีการมากกว่า ในระยะนี้มีข่าวดีที่ว่านายพลภูมิ หน่อสวันกำลังรวบรวมจัดตั้งพรรค
การเมือง ซึ่งเมื่อถึงเวลาก็คงจะร่วมมือกับฝ่ายเจ้าสุวรรณภูมิอย่างใกล้ชิดโดยการแบ่งเขต
การต่อสู้ในการเลือกตั้งเพื่อหวังเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ และฝ่ายสหรัฐฯ ก็พร้อมที่จะให้
ความช่วยเหลือเต็มที่ในเรื่องนี้ (เพ่งอ้าง)

หลังการรัฐประหารของกลุ่มนายพลภูมิ หน่อสวัน (ลาวฝ่ายขวา) เมื่อ
วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2507 ท่าทีของไทยต่อปัญหาความล้มเหลวของความตกลงเจนีวา
(พ.ศ. 2505) และปัญหาความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างลาวฝ่ายขวากับลาวฝ่ายซ้าย
(ปะเทดลาว) มีความชัดเจนยิ่งกว่าสมัยพ.ศ. 2505 ดังปรากฏในการสนทนาระหว่างนาย
เกรแฮม มาร์ติน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยกับดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรี
ต่างประเทศ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2507 มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

ฝ่ายสหรัฐฯ เห็นด้วยกับฝ่ายไทยที่ว่าความตกลงเจนีวาพ.ศ.2505 ไม่มีผล
แต่ภายใต้สภาวะที่เป็นอยู่ ฝ่ายสหรัฐฯ ยังเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งไทยและสหรัฐฯ หาก
ยังคงมีการรักษาโครงร่างของความตกลงเจนีวาว่าด้วยความเป็นกลางของลาวไว้โดยยังคงมี
รัฐบาลผสมภายใต้นายกรัฐมนตรีเจ้าสุวรรณภูมิ อีกทั้งฝ่ายสหรัฐฯ ก็เห็นด้วยกับข้อเสนอของ
ฝ่ายไทยที่จะให้คณะรัฐประหาร (กลุ่มนายพลภูมิ หน่อสวัน) บางคนเข้าร่วมในคณะรัฐมนตรี
ของรัฐบาลผสม เช่น ให้นายพลกฤษติ์ อกัย เป็นรัฐมนตรีกลาโหม และว่าในกรณีนี้

สถานการณ์ไม่กลับคืนสู่สภาวะปกติ รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่สามารถที่จะสนับสนุนรัฐบาลลาว ภายใต้การนำของนายพลสีโ (หัวหน้าคณะรัฐประหาร) ทั้งนี้ฝ่ายสหรัฐฯ มีความเห็นว่า หาก รัฐบาลลาวไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และมิตรประเทศอื่นๆ กำลังของฝ่ายขวาและ ฝ่ายกลางที่มีอยู่ในปัจจุบันก็จะไม่สามารถต้านทานกองกำลังของฝ่ายปลดปล่อยและหากฝ่าย คอมมิวนิสต์ลาว (ปลดปล่อย) เลือกที่จะรุกรานก็จะสามารถนำกำลังมาประชิดแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณท่าแขกได้

ต่อความเห็นข้างต้นของฝ่ายสหรัฐฯ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ตอบเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ โดยอ้างความเห็นที่ได้ให้กับนายวิลเลียม บันดี ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ไทยเห็นว่าคณะรัฐประหารของลาวจะไปไม่ได้ไกล และว่าประเทศไทยไม่ขัดข้องในการที่ลาว จะมีรัฐบาลผสม โดยมีเจ้าสุววรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรี ถึงแม้เจ้าสุววรรณภูมาจะไม่สามารถ ดำเนินการให้มีผลตามความปรารถนา แต่ก็ได้พยายามอย่างดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้และ ว่าความตกลงเจนีวาพ.ศ.2505 มีข้อบกพร่องหลายประการ ข้อบกพร่องที่สำคัญคือการ ยอมรับให้ใช้ระบบ “สามเส้า” ในรัฐบาลผสม ซึ่งทำให้ฝ่ายปลดปล่อยมีอำนาจตามกฎหมายใน การบริหารงานของรัฐบาล นอกจากนั้นความล้มเหลวของความตกลงเจนีวามีขึ้นเพราะฝ่ายปลด ปล่อย (ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) ไม่ยอมรับและปฏิบัติตามความตกลงเจนีวาพ.ศ.2505 และ เรื่องนี้ประธานร่วม(สหภาพโซเวียตและอังกฤษ) และรัฐบาลประเทศภาคีทั้งหลายก็มีได้ พยายามแก้ไขสถานการณ์ให้เรียบร้อย นอกจากนั้นฝ่ายไทยได้เสนอแนะว่าการที่จะช่วย

ประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะรัฐประหารกับเจ้าสุวรณภุมมาและชักชวนให้เจ้ามหาชีวิตใช้พระราชอำนาจจัดการให้สถานการณ์กลับคืนสู่ภาวะปกตินั้น สหรัฐฯ น่าจะสนับสนุนฝ่ายคนลาวที่ไม่มีหัวรุนแรงนัก เช่น นายพลภูมิ ท้าวผุย ชนะนิกร ซึ่งฝ่ายสหรัฐฯ เองก็ยอมรับว่าเป็นมิตรที่ดีให้ไปเข้าเฝ้าเจ้ามหาชีวิต แต่ปรากฏว่ามีเอกอัครราชทูตของฝ่ายประเทศตะวันตก พร้อมด้วยเอกอัครราชทูตอินเดียและโซเวียตร่วมกันไปเฝ้าเจ้ามหาชีวิตเสียก่อน และยื่นข้อเรียกร้องให้เจ้าสุวรณภุมมาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งฝ่ายไทยเห็นว่าการกระทำเช่นนี้ไม่สามารถทำให้ฝ่ายไทยมีความยินดีด้วยได้ เพราะเท่ากับเป็นการประกาศให้ทั่วโลกเข้าใจผิดว่าคณะรัฐประหารของลาวเป็นฝ่ายรับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียวในความล้มเหลวของความตกลงเจนีวา ซึ่งโดยข้อเท็จจริงเป็นเรื่องตรงข้าม และว่าในอดีตเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์โจมตีที่มั่นของฝ่ายกลางหรือฝ่ายขวาก็ไม่ปรากฏว่ากลุ่มเอกอัครราชทูตดังกล่าวได้พยายามทำการประท้วงร่วมกัน ฝ่ายไทยจึงมีความรู้สึกว่าการตกลงเจนีวาไม่ได้ให้ผลดีแต่ประการใด แต่โดยที่รัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามไปและก็พร้อมที่จะเคารพความตกลงนี้ต่อไป และเชื่อว่าฝ่ายสหรัฐฯ คงจะเห็นด้วยในข้อที่ว่าความตกลงเจนีวาเกือบจะหมดความหมายแล้ว

ในเรื่องความตกลงเจนีวาเกือบจะหมดความหมายแล้วนั้น ทางเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แสดงความเห็นด้วยและว่าทั้งประธานาธิบดีจอห์นสันและนายดิน รัสค์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้พยายามเน้นอยู่ตลอดเวลาว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายละเมิดและขัดขวางความตกลงเจนีวา แต่ก็ยังเห็นว่ารัฐบาลผสมภายใต้นายกรัฐมนตรีเจ้าสุวรณภุมมามีประโยชน์อยู่ เพราะอย่างน้อยที่สุดก็ยังช่วยประคับประคองสถานการณ์ทางการเมืองมิให้ทรุดลงไป และถ้าไม่มี

รัฐบาลผสมและความตกลงเจนีวา ฝ่ายสหรัฐฯ มองเห็นว่าสถานการณ์จะเลวร้ายยิ่งขึ้น ปัญหาสำคัญคือจะเป็นผลดีหรือไม่ต่อประเทศไทยและต่อสหรัฐฯ และพันธมิตรที่สหรัฐฯ มีกับไทย ซึ่งเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ กล่าวยืนยันในนามของรัฐบาลสหรัฐฯ อีกครั้งหนึ่งว่าสหรัฐฯ จะดำเนินการต่อสู้ในลาวและบริเวณแม่น้ำโขงเพื่อกดดันเวียดนามเหนือต่อไปและพยายามจะเอาชนะสงครามในเวียดนามได้

เมื่อถูกฝ่ายไทยถามว่าฝ่ายสหรัฐฯ ต้องการให้รัฐมนตรีต่างประเทศไทยประกาศออกมาหรือไม่ว่าความตกลงเจนีวายังมีโครงร่างเหลืออยู่แต่ไร้ซึ่งความหมาย เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ กล่าวให้ความเห็นว่า หากไม่ยึดโครงร่างความตกลงเจนีวา ทางสหรัฐฯ เห็นว่าคงจะต้องมีการแบ่งแยกประเทศลาวหรือมีการสู้รบอย่างหนัก หรือไม่ก็ต้องมีการปรึกษาหารือกับรัฐบาลลาวเพื่อแก้ไขสถานการณ์ตามมาตรา 4 ของปฏิญญาความเป็นกลางของลาว ซึ่งวิธีการเหล่านี้ย่อมไม่เป็นผลดีทั้งต่อไทยและสหรัฐฯ (บันทึกการสนทนาระหว่างนายเกรแฮม มาร์ติน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยกับรัฐมนตรีต่างประเทศ ลงวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2507)

เกี่ยวกับเรื่องความเป็นกลางของลาว เจ้าสุววรรณภูมา นายกรัฐมนตรีได้เคยให้ทัศนะกับเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวว่า เหตุผลที่ลาวต้องยึดมั่นในความเป็นกลางไว้ ทั้งๆ ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามนี้ได้ละเมิดความตกลงเจนีวาตลอดมา ก็เพื่อถนอมน้ำใจสหภาพโซเวียตไว้ และทรงยืนยันว่ารัฐบาลลาวจะไม่ยอมรับลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาในลาวจะและต่อต้านลัทธินี้ แต่เมื่อลาวเป็นกลางก็จะประกาศตนเป็นศัตรูกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่ได้ ส่วนเรื่อง

รัฐบาลผสมสามฝ่ายนั้น แม้ฝ่ายกลางและฝ่ายขวาได้รวมตัวกันแล้วก็ตามแต่เป็นการรวมตัวภายในเท่านั้น ยังจำเป็นที่จะต้องรักษารูปแบบว่ายังเป็นสามฝ่ายอยู่เพื่อให้เป็นไปตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา ฉบับที่ 1156/2508 ลงวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2508) นอกจากนี้เป็นที่ปรากฏชัดแจ้งตั้งแต่พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา เจ้าสุววรรณภูมาได้เคยประกาศยอมรับว่า มีทหารเวียดนามเหนืออยู่ในลาวจำนวนมากตั้งแต่พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา และไม่เคยมีการถอนทหารเวียดนามเหนือออกไปจากลาวทั้งๆ ที่มีการระบุชัดเจนไว้ทั้งในความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 โดยได้ให้ทัศนะกับฝ่ายไทยครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2506 ขณะเสด็จผ่านไทยเพื่อต่อไปประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติว่า เหตุการณ์ในลาวคงจะสงบไปนานแล้วหากไม่มีการแทรกแซงจากภายนอกและว่าเจ้าสุภานุวงศ์เป็นลูกเลี้ยงเวียดนามเหนือ หากเวียดนามเหนือไม่ส่งอาวุธให้ขบวนการ ปเทดลาว พวกปเทดลาวคงจะอดตายไม่สามารถทำการรบได้ต่อไป และหากเวียดนามสามารถรวมกันได้ตามที่ประธานาธิบดีนายพล เดอ โกล ของฝรั่งเศสได้เสนอ เหตุการณ์ในประเทศลาวก็คงยุติลงได้(บันทึกเสนาอรัญมนตรีต่างประเทศเรื่องเจ้าสุววรรณภูมาเสด็จผ่านประเทศไทย ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2506) หรือในการให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ “เสียงเสรี” ของลาว เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2511 ที่เจ้าสุววรรณภูมาได้ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้าทุกฝ่ายปฏิบัติตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 และถ้าสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงพวกปเทดลาวก็จะเข้ามาร่วมวงกับรัฐบาล และว่าการรวมลาวและสันติภาพในลาวยังมีอุปสรรคเพราะเวียดนามเหนือยังต้องการรุกรานลาวต่อไป และถ้าการประชุมเจนีวาคู่ครองความเป็นกลางของลาวไม่ได้ก็เนื่องมาจากเวียดนามเหนือ และว่าสถานการณ์ในลาวจะเลวลงหรือจะดีขึ้นอยู่กับท่าทีของประเทศ

มหาอำนาจ(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.

2511) ตลอดจนในโอกาสที่เจ้าสุวรรณหงษาแถลงผลงานต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 30

พฤษภาคม พ.ศ. 2511 ซึ่งมีความตอนหนึ่งกล่าวถึงอนาคตของลาวว่า ขึ้นอยู่กับต่างประเทศ

มากกว่าลาวเองและว่าประชาชนลาวต้องเข้าใจด้วยว่าสหรัฐฯ ไม่อาจยุติการทิ้งระเบิดทราบ

ใดที่เวียดนามเหนือยังมีทหารของตนอยู่ในลาวถึง 4 กองพลและมีการใช้เส้นทางโฮจิมินห์

สหรัฐฯ จะยุติการทิ้งระเบิดในลาวต่อเมื่อเวียดนามเหนือยุติการบุกรุกทำลายลาว (หนังสือ

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2511) นอกจากความเห็น

ของเจ้าสุวรรณหงษาเกี่ยวกับภัยคุกคามจากเวียดนามเหนือ เจ้ามหาชีวิตก็ทรงเคยให้ความเห็น

เรื่องเวียดนามเหนือแทรกซึมบ่อนทำลายไทย โดยในโอกาสที่ทรงให้เอกอัครราชทูตไทยเข้าเฝ้า

ในวันตรุษสงกรานต์ พระองค์ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

ผ่านทางจังหวัดน่านนั้น เป็นเรื่องป้องกันได้ยากเพราะกำลังทหารของรัฐบาลลาวมีน้อย และ

พระองค์เชื่อว่าพวกที่แทรกซึมเข้าไปในไทยเป็นพวกเวียดนามเหนือที่แต่งกายเป็นชาวเขาเข้า

ไปปฏิบัติการในไทย (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 16 เมษายน

พ.ศ. 2511)

เจ้าสุวรรณหงษาได้แถลงท่าทีของรัฐบาลลาวต่อปัญหาภัยคุกคามจากเวียดนามเหนือเมื่อวันที่

1 เมษายน พ.ศ. 2511 มีความตอนหนึ่งว่า

“การที่ประเทศเวียดนามเหนือรับรู้ความเป็นกลางของลาวและเซ็นสัญญาค้ำประกันให้มัน เป็นแผนการอันหนึ่งที่พวกเขาฉวยโอกาสผ่านลาวลงสู่เวียดนามใต้ให้สะดวกเท่านั้น เพราะว่า รัฐบาลปฏิบัติตามความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และไม่ยอมให้เวียดนามเหนือใช้ผืนแผ่นดิน ลาวเป็นเส้นทางผ่านลงสู่เวียดนามใต้ พวกเขาจึงบงการให้ผู้นำคณะปลดปล่อยลาวใช้กลยุทธ์ สร้างความแตกแยกขึ้นในวงการบริหารบาลผสมเพื่อทำลายความเป็นกลางของเรา คือได้พากัน หลบหนีเข้าป่าตั้งหน้าทำการโจมตีรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตทุกๆ ด้าน โดย อ้างตนเองว่าเป็นผู้กู้ชาติและเป็นผู้ปลดปล่อยประชาชน แท้ที่จริง พวกคณะปลดปล่อยลาวเป็นผู้รับ ใช้กลยุทธ์ของเวียดนามเหนืออย่างสิ้นเชิงเท่านั้น โดยไม่มองเห็นความเป็นชาติลาวของ ตนเองแม้แต่หน่อย

แผนการของเวียดนามเหนือ ไม่ใช่เพียงแค่จะใช้ดินแดนลาวเราบางแห่งเป็นเส้นทางผ่านไป เวียดนามใต้เท่านั้น พวกเขายังมีนโยบายจะยึดครองเมืองลาวเราอีกด้วยเพื่อนำเอาลัทธิการ ปกครองแบบคอมมิวนิสต์ของเขามาครอบครองประเทศเรา โดยใช้คณะปลดปล่อยลาวเป็น เครื่องมือและฉากบังหน้า หากเราเห็นประจักษ์ตาแน่นอนแล้วว่า การโจมตีทุกครั้งนั้น ก็คือ ญวนเหนือจำนวน 40,000 คน ที่ประจำอยู่ในเมืองลาวนั่นเองเป็นผู้โจมตีและก่อความไม่สงบ แก่พี่น้องร่วมชาติตลอดมา.....และเพราะความบ้าสงครามของเวียดนามเหนือและ การยอมรับเป็นทาสของคณะปลดปล่อยลาวนี้บ้านเรือนของพวกเราจึงถูกภัยสงครามเผาผลาญ อย่างร้ายแรง.....”

(ถอดความจากข่าวประจำวันของกระทรวงแถลงข่าวและโฆษณาการลาวฉบับประจำวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2511 หัวข้อ “คำเรียกร้องของเสด็จนายกรัฐมนตรี”) นอกจากนั้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2513 เจ้าสุววรรณภูมายังได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าววิทยุโทรทัศน์ซี.บี.เอส. ของสหรัฐฯ และผู้สื่อข่าวเกาหลีใต้โดยทงยีนยันว่า ได้ส่งสาส์นถึงประธานร่วมทั้งสองของที่ประชุมความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 แล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรา 4 ของบรรดาประเทศที่ร่วมลงนามคำประกันความเป็นกลางของลาว ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการที่เวียดนามเหนือได้โจมตีทุ่งไหหินและที่มั่นต่างๆ ของรัฐบาลในเขตทหารภาค 2 และทงแถลงว่าถ้าประเทศมหาอำนาจไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตัว โดยนึกถึงแค่ประเทศลาวที่น่าสงสารนี้แล้ว ก็เป็นการแน่นอนว่าความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 ก็จะเป็นความตกลงที่มีความหมายเพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองป้องกันความเป็นกลางของลาว วัยในบรรดาประเทศที่ได้ร่วมลงนามนั้นมีประเทศมหาอำนาจรวมอยู่ด้วย ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่ประเทศมหาอำนาจจะช่วยให้มีการปฏิบัติตามความตกลงนี้ นอกจากนั้นเหล่าประเทศมหาอำนาจที่ได้ร่วมลงนามในความตกลงนี้ก็ได้ให้คำมั่นว่าจะเคารพนับถือความเป็นกลาง อธิปไตยและเอกราชของลาวด้วย (หนังสือพิมพ์ชาติลาว ลงวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2513)

ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2513 เสด็จเจ้าสุววรรณภูมายังได้ประทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวทั้งลาวและต่างประเทศประมาณ 100 คน โดยทงกล่าวว่ารัฐบาลลาวได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้สงครามยุติลง โดยได้ดำเนินการทั้งทางการเมืองและการทูต ได้ส่งสาส์นไปยังประธานร่วมฯ และได้กล่าวถึงมาตรา 4 แห่งความตกลงเจนีวาทุกๆ ปี เป็นเวลา

8 ปีแล้ว(พ.ศ. 2505 – 2513) คงจะมีภาคีต่างๆ รับฟังบ้าง และว่าจนบัดนี้ยังไม่ได้รับคำตอบจากฝ่ายประธานร่วมเลย ส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของสหรัฐฯ ในลาว เจ้าสุวรรณหงษ์มาทรงให้ทัศนะว่าในฐานะที่สหรัฐฯ เป็นผู้ลงนามคำประกันความตกลงเจนีวา สหรัฐฯ ย่อมมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำขอของรัฐบาลกลางตามมาตรา 6 คือ ห้ามนำอาวุธยุทโธปกรณ์เข้ามาในลาว นอกจากรัฐบาลลาวจะขอเพื่อป้องกันตัวเองเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเวียดนามเหนือได้รุกรานลาว และว่าการที่สหรัฐฯ ทิ้งระเบิดในลาว ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดความตกลงเจนีวา เนื่องจากเวียดนามเหนือได้เข้ามาอยู่ในลาวตั้งแต่ปีพ.ศ. 2497 และไม่ได้ถอนกลับออกไปเลยและในปีพ.ศ. 2508 ก็ได้โจมตีลาวอย่างหนัก รัฐบาลลาวจึงได้ขอร้องไปยังสหรัฐฯ ให้ช่วยเหลือ และว่าถ้าทหารเวียดนามเหนือถอนออกไปจากลาวทั้งหมด สหรัฐฯ ก็จะยุติการทิ้งระเบิด(หนังสือพิมพ์ชาติลาว ลงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2513 และหนังสือพิมพ์เสียงเสรี ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2513)

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อบกพร่องและความล้มเหลวของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น กอปรกับสถานการณ์อันเลวร้ายในด้านต่างๆ ที่ได้มีขึ้นในประเทศลาวช่วงระหว่างพ.ศ. 2506 – 2507 (เช่น การละเมิดสัญญาหยุดยิง การรบราฆ่าฟันระหว่างกำลังทหารของฝ่ายรัฐบาลกับทหารฝ่ายปลดปล่อย ตลอดจนการรัฐประหารโดยฝ่ายขวา นำโดยนายพลสีโห และนายพลกุประสิทธิ์ อภัย เมื่อเมษายน พ.ศ.2507) ล้วนเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่ได้สร้างความวิตกกังวลให้กับไทยเป็นอย่างมาก ด้วยรัฐบาลไทยถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่อประเทศไทย รัฐบาลไทยไม่อาจนิ่งเฉย จำเป็นต้องแสดงปฏิกิริยา

และจุดยืนให้ประชาคมระหว่างประเทศได้รู้ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยจึงได้มีหนังสือถึงประธานร่วม (สหภาพโซเวียตและอังกฤษ) แห่งการประชุมระหว่างประเทศเพื่อระงับปัญหาลาว (การประชุมเจนีวาพ.ศ. 2505) โดยเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 ได้เชิญทั้งเอกอัครราชทูตโซเวียตและอังกฤษมารับหนังสือดังกล่าวเพื่อแสดงทัศนคติของไทยเกี่ยวกับสถานการณ์ในลาว สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) ตามทัศนคติของรัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่ได้นำไปสู่สถานการณ์เลวร้ายและการรัฐประหารในประเทศลาวเมื่อเร็วๆ นี้ อันทำให้ความตกลงเจนีวาถูกคุกคามนั้นมีหลายประการ แต่ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า การแทรกแซงจากฝ่ายคอมมิวนิสต์บางพวกและการละเมิดที่จะปฏิบัติตามความตกลงเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้สถานการณ์เสื่อมลง
- 2) การทำความตกลงดังกล่าว มิได้บรรลุผลสำเร็จในการก่อให้เกิดการหยุดยิงอย่างแท้จริงระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ขัดแย้งกันในลาว การสงบศึกซึ่งบางครั้งคณะปะเทดลาวได้ตกลงด้วยก็พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าเป็นสิ่งหลอกลวงและอย่างดีก็เป็นการหยุดพักซึ่ง เล่นตามขบวนการของแผนยุทธศาสตร์ของฝ่ายคอมมิวนิสต์
- 3) คณะปะเทดลาวซึ่งหาทางจะยึดครองพื้นที่เพิ่มขึ้นและจะล้มความพยายามทั้งหลายที่จะให้มีสันติภาพและเอกภาพในประเทศลาวไม่เคย

หยุดกระทำการโจมตีที่ตั้งของรัฐบาลลาว การรบราฆ่าฟันจึงเกิดขึ้นในที่ต่างๆ ระหว่างกำลังทหารของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายปลดปล่อยลาวซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามเหนือ

- 4) ตามบทบัญญัติแห่งความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการระหว่างประเทศเพื่อการดูแลและควบคุม(ICC) ที่จะดูแลและควบคุมการหยุดยิงในลาว แต่เป็นที่น่าเสียใจที่งานของคณะกรรมการในเรื่องนี้ไม่ได้บรรลุผล นอกจากทำที่ขัดขวางของคณะปลดปล่อยและของสมาชิกประเทศหนึ่งของคณะกรรมการฯ คณะกรรมการฯ ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าแม้คณะกรรมการฯ จะไม่ถึงกับปฏิบัติการไม่ได้เลยแต่ก็เป็นกลไกที่ไร้ประสิทธิภาพ
- 5) การแทรกแซงจากภายนอก เป็นการละเมิดความตกลงเจนีวาอย่างชัดแจ้งและร้ายแรงตั้งแต่ต่อสันติภาพและเอกภาพของลาว แต่ยังเป็นภัยต่อสันติภาพและความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 6) ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น การละเมิดความตกลงอย่างชัดแจ้งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มกองกำลังของการปฏิบัติการทางทหารของคณะปลดปล่อย ซึ่งบางครั้งเกิดขึ้นไม่ไกลจากชายแดนไทยนั้น เป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของไทย ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลไทยมีหลักฐานอย่างแจ่มแจ้งว่าการปฏิบัติการบ่อนทำลายในบางภาคของประเทศ

ไทยได้รับการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ในประเทศลาว ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่าพวกคอมมิวนิสต์เหล่านี้ยังคงใช้ดินแดนลาวเพื่อเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศไทยอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505

- 7) รัฐบาลไทยปรารถนาจะให้ทราบว่า รัฐบาลไทยได้ปฏิบัติตามความตกลงอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอมาและเห็นด้วยกับท่าทีของประธานร่วมทุกประการที่ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงปฏิบัติตามความตกลงอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยเห็นว่า การที่ประธานร่วมได้ “ประณาม” รัฐประหารที่มีขึ้นในเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2507 ว่าเป็นการกระทำซึ่งมีจุดประสงค์จะ “ทำลายความตกลงเจนีวา” ทางประธานร่วมก็ควรระลึกว่าหลายครั้งในอดีตเมื่อคณะปะเทดลาวไม่ให้ความร่วมมือแก่นายกรัฐมนตรีลาวและข้าหลวงการดำเนินงานตามปกติของคณะกรรมการฯ การละเมิดอันชัดแจ้งเหล่านี้ก็หาได้ก่อให้เกิดความกังวลใจหรือการประณามจากประธานร่วมเลยหรือแม้แต่เล็กน้อย ในสภาพการณ์เช่นนี้ รัฐบาลไทยปรารถนาจะแสดงความเสียใจที่ประธานร่วมมิได้ดำเนินการอย่างรุนแรงเท่ากับการที่การรัฐประหารเมษายน พ.ศ. 2507

- 8) รัฐบาลไทยไม่สามารถจะทนนิ่งต่อสภาพการณ์ปัจจุบันเช่นนี้อีกต่อไปได้ หากจะยอมให้สถานการณ์อันน่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งในประเทศ

ลาวยังคงเป็นเช่นเดิม ประเทศไทยก็จำเป็นต้องพิจารณาฐานะของตนใหม่ ในฐานะที่เป็นภาคีความตกลงเจนีวาพ.ศ.2505 ไทยได้ปฏิบัติพันธะของตนอย่างซื่อสัตย์ในฐานะเป็นประเทศที่ร่วมลงนาม อีกประการหนึ่งก็เป็นสิทธิอันชอบธรรมอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยที่จะเรียกร้องให้ภาคีอื่นๆ ปฏิบัติตามความตกลงอย่างไม่บ่ายเบี่ยงและในทำนองเดียวกัน

- 9) ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงไม่มีทางเลือกนอกจากจะดำเนินการในขั้นต้นนี้แสดงความกังวลใจอย่างยิ่งในการละเมิดอันซ้ำซากต่อความตกลงเจนีวาและเพื่อเรียกร้องความสนใจของประธานร่วมเกี่ยวกับการคุกคามอย่างรุนแรงของสถานการณ์ในลาวที่มีผลกระทบต่อสันติภาพเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงขอเรียกร้องให้ประธานร่วมดำเนินมาตรการอันเหมาะสมโดยด่วน เพื่อประกันให้ภาคีทุกประเทศปฏิบัติตามความตกลงเจนีวาอย่างเคร่งครัด

(แถลงข่าวของโฆษกกระทรวงการต่างประเทศไทย 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2507)

เกี่ยวกับปฏิกริยาของรัฐบาลไทยต่อเหตุการณ์

รัฐประหารของฝ่ายขาลาวเมื่อ 23 เมษายน พ.ศ. 2507 อันเป็นปฏิกริยาทำที่ที่บ่งบอกถึงจุดยืนและผลประโยชน์ของไทยที่มีต่อลาวช่วง 6-7 ปี หลังการลงนามความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 กล่าวคือเป็นจุดยืนและผลประโยชน์ของไทยที่เน้นการสนับสนุนกลุ่มลาวฝ่ายขวาเป็น

สำคัญ ดังปรากฏในถ้อยแถลงเกี่ยวกับเรื่องนี้ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ซึ่งมีสาระสำคัญ
ตอนหนึ่งดังนี้

“เราถือว่า เรื่องการเปลี่ยนแปลงในราชอาณาจักรลาวเป็นเรื่องภายในลาว ไม่ใช่เรื่องของ
ประเทศใดประเทศหนึ่ง เพราะฉะนั้นกระทรวงการต่างประเทศจึงได้สั่งให้เอกอัครราชทูต ณ
กรุงเวียงจันทน์ ไม่ให้เข้าไปร่วมกับผู้แทนทางการทูตของบางประเทศซึ่งได้รวมกันไปแสดง
ความคิดเห็นเพื่อจะบีบบังคับหรือเพื่อจะทำการหนึ่งสิ่งใดให้ฝ่ายลาวต้องปฏิบัติตามข้อคิดเห็น
ของผู้แทนทางการทูตของประเทศเหล่านั้น.....

ที่เราเข้าใจนั้นก็เห็นว่าการปฏิบัติหรือการรัฐประหาร
ครั้งนี้ไม่ได้กระทำเพื่อมุ่งหมายจะทำลายอำนาจของเจ้าสุววรรณภูมา แต่ที่กระทำไปเพราะเบียด
หนายต่อการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะเกิดความตกลงเจนีวาตลอดมา ซึ่งถ้าจะนับครั้งแล้วเป็น
จำนวนหลายร้อยครั้งนับพันครั้งแต่เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์จะเกิดความตกลงเจนีวา ไม่มีผู้ใดที่
จะกล้าออกเสียงหรือว่ากล่าวหรือบีบบังคับหรือหาทางที่จะให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เปลวซึ่ง
จะเกิดความตกลงเจนีวานั้นงดเว้นการละเมิดเสียได้ แต่เมื่อถึงคราวที่ฝ่ายอื่นที่ไม่ใช่
คอมมิวนิสต์แสดงความเบียดหนายต่อการจะเกิดความตกลงเจนีวาก็มีผู้แทนของหลายประเทศ
ที่เข้ามาแทรกแซงเข้าไปยุ่งเกี่ยวไปบีบบังคับให้ลาวทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ สำหรับฝ่ายไทยนั้น
ถือว่าเรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องภายในของลาว เราไม่ต้องการเข้าไปสอดแทรกเราต้องการแต่เพียง
ที่จะเห็นลาวนั้นอยู่ด้วยความสุข อยู่ด้วยสันติ เพราะฉะนั้นเราจึงได้สั่งให้ทูตไทยไม่ให้เข้าไป
ร่วมในการดำเนินการของผู้แทนทางการทูตของบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่เคยปฏิเสธ

ไม่ยอมรับผิดชอบ ไม่ยอมที่จะเสี่ยงต่อการรักษาสันติภาพในภาคนี้ไว้ แต่ข้อสำคัญมีอยู่ว่า
เท่าที่เราทราบมาตามความเข้าใจของเรา ฝ่ายปฏิวัติไม่ได้มีอะไรที่เป็นการแสวงหาทางที่จะ
ทำลายอำนาจของเจ้าสุวรรณภูมิโดยเฉพาะเกี่ยวกับพระองค์ท่าน แต่ที่ฝ่ายปฏิวัตินี้ก็เพื่อ
อยากที่จะได้เห็นการปฏิบัติตามความตกลงเจนีวาได้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ไม่มีการละเมิดก็
เห็นได้ชัดๆ ว่าในระหว่างนับตั้งแต่วิธีที่ได้มีการลงนามความตกลงเจนีวามาแล้ว ฝ่าย
คอมมิวนิสต์ ฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ได้รุกร้าเข้ามา ได้ใช้กำลัง ได้ใช้วิธีการต่างๆ รุกร้าเข้ามาใน
เขตของฝ่ายที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์อยู่เป็นเนืองนิตย์ แต่เมื่อถึงเวลาที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นผู้
ละเมิด ไม่มีใครที่จะกล้าแม้แต่ประธานร่วมของการประชุมเจนีวาก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างหนึ่ง
อย่างใดให้มีประสิทธิภาพที่จะระงับหรือยับยั้งการละเมิดความตกลงเจนีวานั้นเลย แต่พอ
มาถึงว่าชาวลาวทั่วไปมีความเบื่อหน่าย มีความคลื่นเหียนต่อการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ละเมิด
ความตกลงเจนีวาล้วนแล้วกลับเข้าไปรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนคล้ายๆ จะตั้งเป็นคณะขึ้นเพื่อจะ
บังคับให้ชาวลาวให้รัฐบาลและประชาชนลาวต้องปฏิบัติตามข้อคิดเห็นของตน สิ่งเหล่านี้ไทย
เราไม่เห็นด้วยและจะไม่ยอมเห็นด้วยเป็นอันขาด”

(สรุปถ้อยแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศ กรมสารนิเทศ ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2507)

ในเรื่องเดียวกันนี้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยก็ได้เสนอ
บทความขนาดยาวภายใต้หัวข้อ”เหตุการณ์ในลาวเป็นความผิดของใคร” มีข้อความสำคัญ
ตอนหนึ่งที่ว่า

“การปฏิบัติของคณะนายทหารฝ่ายขวาอาจไม่แก้เหตุการณ์ในลาวได้ แต่เหตุที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นได้ชัดว่า การกระทำของขบวนการปลดปล่อยนั้นเองเป็นเครื่องบีบคั้นให้ฝ่ายอื่นต้องหาทางแก้ไขที่ประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นฝ่ายตะวันตก ประเทศที่วางตัวเป็นกลางและประเทศคอมมิวนิสต์พยายามตั้งหน้าตัดทานคณะปฏิวัติในครั้งนี้ การกระทำเช่นนั้นหากมองกันให้ลึกซึ้งย่อมเป็นผลดีแก่ขบวนการปลดปล่อย เป็นผลดีแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นการลงโทษฝ่ายขวาเพียงฝ่ายเดียว ทั้งๆ ที่ทำความผิดเพียงเล็กน้อยเทียบไม่ได้กับความผิดทั้งหลายที่ขบวนการปลดปล่อยก่อขึ้นตลอดมา เป็นการแทรกแซงกิจการภายในของลาว เป็นการก้าวร้าวซึ่งเป็นผลดีทำให้ฐานะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาวเข้มแข็งขึ้น อย่างที่พันเอกถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้แถลงไว้ด้วยเหตุนี้ที่ไทยไม่ยอมเกี่ยวข้องกับประเทศอื่นบีบบังคับฝ่ายขวาที่ทำการปฏิวัติในลาว จึงเป็นการกระทำที่ถูกต้องหากจะบีบคั้นให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามความตกลงเจนีวา เหตุใดจึงตั้งหน้าตั้งตาบีบเฉพาะคณะปฏิวัติฝ่ายขวาฝ่ายเดียว เรื่องว่าเหตุการณ์ในลาวขณะนี้ใครเป็นฝ่ายผิดนั้น เป็นที่รู้อยู่แก่ใจกันทั่วไป ผู้ที่ผิดยิ่งกว่าใครๆ ก็คือคอมมิวนิสต์และขบวนการปลดปล่อยไม่ใช่ใครอื่นใดทั้งสิ้น”

(บทความเรื่อง”เหตุการณ์ในลาวเป็นความผิดของใคร” ออกอากาศทางสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาคเช้าวันอังคารที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2507 เวลา 9:35

น.)

ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อเท็จจริงข้างต้น กล่าวได้ว่ากรณีของเหตุการณ์และวิกฤติทางการเมืองและการทหารในลาวช่วงระหว่างพ.ศ. 2503 – 2506 เป็น

ช่วงเวลาที่มีความร้ายแรงส่งผลกระทบและได้สร้างความกังวลให้กับไทยอย่างมาก และเป็นช่วงที่สหรัฐฯ เองก็ยังไม่มียุทธศาสตร์แนชัดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในลาว นอกเหนือจากพยายามให้ลาวมีความเป็นกลางภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีเจ้าสุวรรณภูมิ ข้อเท็จจริงดังกล่าวมานี้ ปรากฏในการสนทนาระหว่างนายเคนเนธ ที. ยัง เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยกับ ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2506 ในโอกาสดังกล่าวฝ่ายไทยได้ให้ทัศนะกับเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ว่าการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามความตกลงเจนีวา เป็นเรื่องที่ทั้งสหรัฐฯ และไทยควรจะทราบมานานแล้ว เพราะวิธีการดำเนินการต่างๆ ของฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นที่ประจักษ์แน่ชัดว่า ฝ่ายโซเวียตไม่มีความประสงค์ที่จะห่วงเหี่ยวเวียดนามและจีนคอมมิวนิสต์ประการใด และทั้งสหรัฐฯ และไทยก็ไม่น่าจะคาดหวังว่าโซเวียตจะสามารถใช้อิทธิพลบีบบังคับให้เวียดนามเหนือและจีนคอมมิวนิสต์เลิกล้มความตั้งใจที่จะครอบครองลาวได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าฝ่ายเราจะทำอย่างไรต่อไป เพราะการเฝ้าดูและติดตามเหตุการณ์ในลาวนั้นเป็นการไม่เพียงพอ ฝ่ายเราจำเป็นต้องคิดหาแผนการล่วงหน้าไว้ ฉะนั้นประเด็นใหญ่ที่ฝ่ายไทยสนใจคือเราจะทำอย่างไรต่อไป ซึ่งในประเด็นนี้นายเคนเนธ ที. ยัง ได้ให้คำตอบว่า ในขั้นนี้ทางฝ่ายสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรพยายามที่จะให้คณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ (ICC) มีอำนาจและสิทธิสมบูรณ์ตามความตกลงเจนีวา และยังยึดมั่นในหลักการที่จะให้ลาวเป็นกลางภายใต้การนำของเจ้าสุวรรณภูมิ และว่าประธานาธิบดีเคนเนดีก็ได้เคยแถลงต่อหน้าหนังสือพิมพ์แล้วว่า ถ้าหากฝ่ายคอมมิวนิสต์ยังละเมิดความตกลงเจนีวาต่อไป ทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็จะต้องหาหนทางอื่นเพื่อแก้ไขปัญหาลาว ซึ่งในขั้นนี้ทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็ยังไม่รู้แน่ชัดว่าจะมีทางแก้ไขอื่นอย่างไร และว่า

ในระยะนี้ใครขอให้ฝ่ายไทยอย่าเพิ่งดำเนินการอย่างใดที่จะถอนตัวออกจากความตกลงเจนีวา
ในประเด็นนี้รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ตอบไปว่า ฝ่ายไทยจะยังไม่ดำเนินการถอนตัวออก
จากความตกลงเจนีวา และจะได้ปรึกษาหารือกับฝ่ายสหรัฐฯ ในเรื่องนี้ต่อไป แต่ถ้าจะถอนตัว
เมื่อใดก็อาจต้องกระทำอย่างฉับพลัน มิฉะนั้นแล้วจะมีได้ผลสมความมุ่งหมาย(หนังสือกราบ
เรียนนายกรัฐมนตรี ที่ สร.(0100) 14462/2506 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2506)

เกี่ยวกับคำตอบข้างต้นของนายเคนเนดี ที. ยัง เอกอัครราชทูต
สหรัฐฯ ที่ว่าในขั้นนี้ทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็ยังไม่รู้แน่ชัดว่าจะมีหนทางแก้ไขอื่นใดในปัญหาลาว มี
แต่การยืนยันที่จะสนับสนุนความเป็นกลางของลาวภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีเจ้า
สุววรรณูมาต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่สหรัฐฯ ยังไม่มีนโยบายและแผนดำเนินการแน่ชัด
ต่อปัญหาลาวน่าจะเป็นเพราะช่วงระหว่างพ.ศ. 2503 – 2506 เป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลของ
ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดีต้องเผชิญกับวิกฤตหลายด้านที่สำคัญๆ ได้แก่ความ
ล้มเหลวขององค์การลับ ซี.ไอ.เอ. ของสหรัฐฯ ที่ได้ส่งกลุ่มต่อต้านระบอบคาสโตรเข้าไปใน
คิวบาเพื่อโค่นล้มประธานาธิบดีฟิเดล คาสโตร แต่ถูกฝ่ายกำลังทหารของคาสโตรขัดขวางและ
จับกุมในการปะทะกันที่พื้นที่บริเวณอ่าวหมู (Bay of Pigs) ของประเทศคิวบาเมื่อปีพ.ศ.
2503 ความผิดพลาดอย่างร้ายแรงครั้งนี้มีผลกระทบทางลบอย่างมากต่อภาพพจน์
ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประธานาธิบดีเคนเนดีและรัฐบาลสหรัฐฯ วิกฤตกรุง
เบอร์ลิน พ.ศ. 2504 ระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตนำไปสู่การสร้างกำแพงเบอร์ลินโดย
ฝ่ายโซเวียตแบ่งเขตกรุงเบอร์ลินออกเป็นเบอร์ลินตะวันออกกับเบอร์ลินตะวันตก เช่นเดียวกัน

วิกฤตกรุงเบอร์ลินได้มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสหรัฐฯ ในสายตาของประชาคมโลกเสรี ตามด้วยวิกฤติขีปนาวุธ (Missile Crisis) พ.ศ. 2505 ซึ่งเกี่ยวกับฝ่ายความมั่นคงของสหรัฐฯ สามารถชี้ชัดว่ามีขีปนาวุธโซเวียตอยู่บนเรือสินค้าโซเวียตที่ฝ่ายโซเวียตกำลังนำไปติดตั้งในคิวบา นับเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดและเป็นการเผชิญหน้าโดยตรงระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตในยุคสงครามเย็นที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะเกิดสงครามระหว่างมหาอำนาจของทั้งสองค่าย แต่ในที่สุดวิกฤติดังกล่าวนี้ก็ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการทางการเมืองและการทูตจนเป็นที่พอใจแก่ทั้งสองฝ่าย และวิกฤตสุดท้ายของรัฐบาลประธานาธิบดีเคนเนดี ได้แก่ การรัฐประหารปีพ.ศ. 2506 โดยกลุ่มนายทหารเวียดนามใต้ (ด้วยการรับรู้และสนับสนุนอยู่เบื้องหลังขององค์การ ซี. ไอ. เอ และนายพลอดจ์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำเวียดนามใต้) เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ถูกสังหารโดยฝ่ายคณะรัฐประหาร จึงน่าจะเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าวิกฤตการณ์ร้ายแรงที่ได้มีขึ้นช่วงระหว่างพ.ศ. 2503 – 2506 เป็นผลทำให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ จำเป็นต้องเน้นและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับทวีปยุโรปและคิวบา มากกว่าการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าวนโยบายต่อปัญหาลาวในยุคของประธานาธิบดีเคนเนดีจึงยังขาดความชัดเจน เพียงความพยายามมิให้สถานการณ์ในลาวทรุดหนักไปกว่าเดิม โดยสนับสนุนฝ่ายกลางและฝ่ายขวาของลาวให้มีความแข็งแกร่งอยู่ในฐานะยันกับฝ่ายปลดปล่อย (ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) และด้วยความพยายามทำให้บทบาทของลาวมีความตกลงเงินวพ.ศ. 2505 มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างชัดเจน (no win policy) อย่างไรก็ตามเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า หลังการเสียชีวิตของประธานาธิบดีเคนเน

ดีในเดือนพฤศจิกายนพ.ศ. 2506 สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจแน่วแน่ที่จะทำสงครามโดยตรงกับฝ่าย
คอมมิวนิสต์ในสมรภูมิของประเทศเวียดนามใต้ เริ่มจากการตัดสินใจของรัฐบาล
ประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน ด้วยการส่งทหารสหรัฐฯ ไปปฏิบัติการทำสงครามใน
เวียดนาม ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐบาลของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ลาวได้กลายเป็นเพียงส่วน
ขยายของสงครามเวียดนาม ขนาดของลาวถูกผูกโยงโดยตรงอยู่กับขนาดของเวียดนามใต้
การสิ้นสุดของสงครามเวียดนามพ.ศ. 2518 มีผลโดยตรงทำให้สงครามในลาวสิ้นสุดลง
เช่นกัน ฝ่ายสหรัฐฯ มีความเชื่อมั่นว่าหากเวียดนามใต้ตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ประเทศ
อื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ (ทฤษฎีโดมิโน) แต่หากสหรัฐฯสามารถเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ได้
ก็จะมีผลทำให้ฝ่ายปลดปล่อย(ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว) อ่อนแอลงและจะประสบกับความพ่ายแพ้
ในลาวในที่สุดและในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาคู่คุกคามของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ทั้งในไทย ในลาว เวียดนามใต้และกัมพูชาเป็นนโยบายและท่าทีของไทยที่ยอมรับ
การวิเคราะห์และการประเมินภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ
สหรัฐฯ ทั้งนี้การยอมรับทั้งการขึ้นและการพึ่งพาสหรัฐฯ อย่างปราศจากเงื่อนไข กล่าวได้ว่า
เป็นการยอมรับและการพึ่งสหรัฐฯ ที่ถูกตีกรอบโดยอิทธิพลของบริบทสงครามเย็นที่บีบให้มี
ทางเลือกที่แคบมากประกอบกับทุกรัฐบาลไทย (ตั้งแต่พ.ศ. 2497 – 2518) ต่างมองว่าการ
พึ่งพาและเดินตามนโยบายของสหรัฐฯ จะเป็นการช่วยเสริมฐานอำนาจและความมั่นคง
ภายในประเทศให้กับรัฐบาลและเป็นโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากสหรัฐฯ

มากยิ่งขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในภาพรวมนโยบายของรัฐบาลไทยช่วงระหว่างพ.ศ.2497 – 2518 เป็นนโยบายที่มีลักษณะทั้งมุ่งพึ่งพาและใช้สหรัฐฯ (หมายเหตุ: ความเห็นของผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ (สหภาพโซเวียตและจีน) ต่อปัญหาลาว ทั้งหลังความตกลงเงินวพ.ศ.2497 และ ความตกลงเงินวพ.ศ.2505 นั้น เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า ไม่ว่าในกรณีของความตกลงเงินวพ.ศ. 2497 หรือความตกลงเงินวพ.ศ.2505 บทบาทและอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ต่อปัญหา ลาวมีอย่างเด่นชัดและมากกว่าของฝ่ายสหภาพโซเวียต ทั้งนี้ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริง กล่าวคือนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองมาจนกระทั่งพ.ศ.2508 ฝ่ายโซเวียตทั้งในยุค ของสตาลินและยุคของนิกิต้า ครุชเชฟ ได้ให้ความสำคัญและสนใจกับปัญหาความมั่นคงใน ทวีปยุโรปมากกว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเหตุผลที่มาจากอิทธิพลโดยตรงของ บัณฑิตภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ ในบริบทของยุคสงครามเย็นเป็นสำคัญ ทั้งนี้สตาลิน ผู้นำสูงสุดของฝ่ายโซเวียตไม่เคยแสดงความสนใจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ แสดงความเห็นและความปรารถนาที่จะมอบให้จีนเป็นผู้รับภาระรับผิดชอบแทนโซเวียตใน เรื่องการสนับสนุนช่วยเหลือขบวนการต่อสู้ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา และแม้ว่าสตาลินจะไม่เคยไว้วางใจผู้นำคอมมิวนิสต์จีนและเวียดนามเหนือ แต่ก็เห็นถึงความ จำเป็นที่จะต้องมีการแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างฝ่ายโซเวียตกับจีน โดยสตาลิ นได้บอกกับเหมาเจ๋อตุงว่า ฝ่ายโซเวียตมีภาระรับผิดชอบต่อประเทศบริวารของโซเวียตใน ยุโรปตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ซึ่งนโยบายและท่าทีของฝ่ายโซเวียตในช่วงนี้ย่อมตรงกับความต้องการ

ประสงค์ของฝ่ายจีนเพราะเหมาเจ๋อตงมองว่าเป็นโอกาสที่จีนจะสามารถส่งเสริมการปฏิวัติตามแนวทางของจีนให้เป็นที่แพร่หลาย โดยหวังให้บรรดาขบวนการคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยึดเป็นเยี่ยงอย่างได้ อีกทั้งเป็นผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของจีนที่จะได้เข้ามาบีบคั้นโดยตรงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยจีนไม่ประสงค์ให้สหรัฐฯ เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทโดยตรงในภูมิภาคนี้ เพราะจีนมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของจีน และในประเด็นนี้กล่าวได้ว่าโจวเอนไหล นายกรัฐมนตรีจีนมีบทบาทสูงมากทั้งในที่ประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 โดยบีบให้เวียดนามเหนือจำต้องยอมรับผลของความตกลงเจนีวาทั้งสองครั้ง ทั้งนี้จีนได้แถลงชัดเจนต่อที่ประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 ว่า จีนถือว่าปัญหาและสถานการณ์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา มีความแตกต่างกันและจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาแยกออกจากกัน โดยไม่นำมาเป็นปัญหาเดียวกัน นายกรัฐมนตรีโจวเอนไหลยังได้บอกกับนายแอนโทนี อีเดน นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ซึ่งเป็นประธานร่วมของการประชุมเจนีวาทั้งของพ.ศ.2497 และ พ.ศ. 2505 ว่า จีนพร้อมที่จะรับรองฐานะความเป็นกลางทั้งของลาวและกัมพูชา เหมือนความเป็นกลางของพม่าและอินเดีย รวมทั้งยอมรับให้ลาวและกัมพูชายังคงสังกัดอยู่กับสหภาพฝรั่งเศส (French Union) แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องไม่มีฐานทัพของสหรัฐฯ หรือของประเทศอื่นๆ ตั้งอยู่ในลาวและกัมพูชา ขณะเดียวกันนายฟาม วัน ดอง นายกรัฐมนตรีเวียดนามเหนือและหัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนามเหนือก็ได้แจ้งแก่ที่ประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ว่าเวียดนามเหนือพร้อมที่จะถอนทหารออกจากลาวและกัมพูชาหากไม่มีฐานทัพต่างชาติอยู่ในอินโดจีน (Fredrik Logevall, Embers of War: The Fall of an Empire and The Making of America's Vietnam หน้า XVII, หน้า 226 – 228, หน้า 581 – 585)

ท่าที่ยึดหยุ่นของจีนข้างต้นมาจากเหตุผลของจีนที่ไม่

ต้องการเห็นที่ประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ล้มเหลว ด้วยจีนมุ่งฟังความตกลงเจนีวาให้เป็น
เครื่องมือทางการเมืองและการทูตเพื่อหาทางป้องกันมิให้สหรัฐฯ เข้ามาตั้งฐานทัพในลาวและ
กัมพูชา อันจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของจีน และนี่ก็เป็นเหตุผลสำคัญที่จีนบีบให้เวียดนาม
เหนือยอมรับและสนับสนุนให้มีการระบุในความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 ให้มีการถอนทหาร
ต่างชาติทั้งหมดออกจากลาวและกัมพูชา ซึ่งรวมทั้ง “อาสาสมัคร” เวียดนามเหนือด้วย อีกทั้ง
บีบให้เวียดนามเหนือยอมรับว่า ปัญหาของลาว กัมพูชาและเวียดนามมีความแตกต่างกัน ไม่
สามารถรวมเป็นปัญหาเดียวกันได้ ซึ่งนโยบายและท่าทีของจีนดังกล่าวเท่ากับเป็นการทำลาย
ความฝันของเวียดนามเหนือในเรื่องความคิดที่จะจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีนที่จะทำให้ลาวและ
กัมพูชาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือ ละการที่จีนไม่ประสงค์ให้สหรัฐฯ
เข้ามามีอิทธิพลครอบงำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นผลทำให้จีนพยายามปรับ
ท่าทีด้วยการมีทัศนะและข้อเสนอที่ยึดหยุ่นเพื่อหาทางประนีประนอมกับฝ่ายตรงข้าม การที่
ผลของความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 ยุติลงอย่างเป็นที่ยอมรับได้ของประเทศภาคีส่วนใหญ่
และการยอมให้มีการแบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วน (ชั่วคราว) ถือได้ว่าเป็นข้อยุติที่สนอง
ผลประโยชน์ด้านการเมืองและความมั่นคงของจีนได้ระดับหนึ่ง นโยบายและท่าทีของจีนใน
การประชุมเจนีวาพ.ศ. 2497 ได้ทำให้ฝ่ายเวียดนามเหนือไม่พอใจและมีความระแวงจีน
โดยฝ่ายเวียดนามเหนือเกิดความเชื่อว่าจีนต้องการให้ลาวและกัมพูชาตกอยู่ใต้เขตอิทธิพล
ของจีน (sphere of influence) (เพ็งอึ้ง: หน้า 601 – 602)

เช่นเดียวกันในภาพรวม กล่าวได้ว่านโยบายและบทบาทของจีนต่อความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 โดยสารถะแล้วไม่ได้แตกต่างอะไรมาจากนโยบายและท่าทีของจีนที่มีต่อความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 กล่าวคือนโยบายของจีนต่อความตกลงเจนีวาว่าด้วยความมั่นคงของลาวพ.ศ. 2505 มีเป้าประสงค์คือหาทางป้องกันมิให้สหรัฐฯ เข้ามาอิทธิพลครอบงำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นการสนับสนุนให้ลาวเป็นกลางถือได้ว่าเป็นนโยบายที่จะสามารถตอบสนองผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของจีนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งนโยบายและท่าทีดังกล่าวต่อปัญหาลาวได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนในโอกาสการไปเยือนจีนของเจ้าสุวรรณหงมา ซึ่งเจ้าสุวรรณหงมาได้ถ่ายทอดให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวได้รับทราบ กล่าวคือเจ้าสุวรรณหงมามีความพอพระทัยผลการเจรจากับฝ่ายจีนในข้อที่ทรงเห็นว่าจีนยอมแยกปัญหาลาวออกจากปัญหาเวียดนามใต้ ถึงกับทรงเชิญเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ มาแจ้งให้ทราบและขอให้เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แจ้งไปยังรัฐบาลสหรัฐฯ ขอให้สหรัฐฯ แสดงท่าทีอย่างเดียวกันนี้ด้วย นอกจากนั้นทรงรับสั่งด้วยว่า นายกรัฐมนตรีโจวเินไคกล่าวว่าสำหรับกรณีของเวียดนามใต้นั้น ถ้าสหรัฐฯ ถอนทหารออกไปเสียเมื่อใด การรပ်พุงในเวียดนามใต้อีกจะยุติลงเมื่อใด ก็ได้ซึ่งหมายความว่าทราบใดที่สหรัฐฯ ยังอยู่ การสู้รบก็จะมีต่อไปเพราะฝ่ายเวียดนามเหนือโฆษณากับประชาชนของตนว่า สหรัฐฯ ได้เข้ามาแทนที่ฝรั่งเศส ซึ่งถ้าสหรัฐฯ ยังดื้ออยู่ต่อไปในเวียดนามใต้อีกจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบเรื่อยไป นอกจากนี้เจ้าสุวรรณหงมายังอ้างว่าทรงรู้จักคนสำคัญๆ ในเวียดนามเหนือหลายคน รวมทั้งพวกตระกูลโฮที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ และยังมีคนนับถือมาก โดยทรงกล่าวว่า เวลานี้ยังไม่สายเกินไปเพราะพวกคอมมิวนิสต์เพิ่งเข้า

มาในเวียดนามเหนือเพียง 10 ปีเท่านั้น ถ้าทำให้เวียดนามเป็นกลางได้แล้วยึดเอาคนสำคัญๆ ที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์เป็นหลัก ก็อาจมีผลดึงเวียดนามเหนือออกจากลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ ทั้งนี้ เพราะคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือในปัจจุบัน ยังมีท่าทีกำกวมอยู่ว่าจะเอียงไปทางจีนหรือโซเวียต แต่โดยที่ทรงเห็นว่าคนเวียดนามเหนือยังนิยมฝรั่งเศสอยู่มาก จึงน่าจะไปทางโซเวียต มากกว่าจีน ทศนะเช่นนี้ของเจ้าสุวรรณหงษ์ทำให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวมีความเห็นว่า เจ้าสุวรรณหงษ์เองก็นิยมฝรั่งเศสอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งยังมีท่าทีสนับสนุนข้อเสนอของนายพลเดอโกล(ประธานาธิบดีฝรั่งเศส) ให้อินโดจีนของฝรั่งเศสเป็นกลาง ด้วยเชื่อว่าหากปล่อยให้ฝรั่งเศสเข้ามาจัดการปัญหาในอินโดจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเวียดนามได้ ก็มีโอกาสรบผลสำเร็จได้ (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ที่ 467/2507 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2507)

ในกรณีของนโยบายและบทบาทของสหภาพโซเวียตในลาวตลอดช่วงวิกฤตปัญหาลาว (พ.ศ. 2505 - 2518) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่มีทหารโซเวียตในลาวมีแต่ชาวรัสเซียประมาณ 100 กว่าคน ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่การทูตและเจ้าหน้าที่สายการบินแอร์ฟลอตของรัสเซียและครอบครัว การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของสถานทูตโซเวียตในลาวส่วนใหญ่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือลาว และการติดตามท่าทีและความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ของประเทศต่างๆ ในลาวเช่นสหรัฐฯ จีน ไทย และเวียดนามเหนือ นอกจากนั้นเป็นเรื่องของการเผยแพร่วัฒนธรรมและลัทธิการเมืองของสหภาพโซเวียต เจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของโซเวียตทราบความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ อย่างละเอียด เช่น

ทราบว่ารัฐบาลไทยได้ส่งทหารฝ่ายข่าวของไทยมาประจำตัวบุคคลสำคัญทางทหารและพลเรือนของลาวในเวียงจันทน์ (ประจำกับฝ่ายกลางและฝ่ายขวาลาว) และได้ส่งสารวัตรทหารไทยไปคอยควบคุมดูแลกำลังทหารไทยที่ปากเซ เป็นต้น

ในด้านความช่วยเหลือที่โซเวียตให้แก่ลาว มีอาทิ ให้เครื่องบินอิลยูชิน 9 ลำและเฮลิคอปเตอร์ 1 ลำพร้อมนักบินและเจ้าหน้าที่รวม 65 คน แต่ต่อมาได้ถอนนักบินและเจ้าหน้าที่กลับหมด(เมษายน พ.ศ. 2506) ทำให้เครื่องบินใช้การไม่ได้ในเวลาต่อมา ได้เคยให้เงินกู้ 35 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสร้างเขื่อนที่เชียงของ สร้างสถานีวิจัยขนาด 50 กิโลเมตรที่เวียงจันทน์และสร้างโรงพยาบาลขนาด 200 เตียงตลอดจนให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาลาวไปศึกษาต่อในโซเวียต หลังพ.ศ. 2506 สหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออกได้ลดความช่วยเหลือแก่ลาวจนแทบไม่เหลืออะไร (หนังสือที่ กต. 0305/23678 ลงวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517)

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบทบาทและความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตที่ให้แก่ลาว พอสรุปได้ว่าส่วนใหญ่หนักไปในด้านความช่วยเหลือทางการเมือง การทูต เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เป็นเช่นนี้มีโซเวียตไม่มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือลาว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายคอมมิวนิสต์) แต่สาเหตุที่ทำให้สหภาพโซเวียตจำกัดความช่วยเหลือแก่ลาวน่าจะมาจากเหตุผลพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ฝ่ายโซเวียตยังไม่มีความมั่นใจในฐานอำนาจและอิทธิพลครอบงำของตนในบรรดารัฐบริวารของตนในภูมิภาคยุโรปตะวันออก ด้วยไม่ต้องการประสบกับปัญหาดังที่เคยประสบมาแล้วในฮังการี เช็กโกสโลวาเกียและโปแลนด์และโซเวียต ย่อมตระหนักดีว่าฝ่ายสหรัฐฯ มีศักยภาพที่จะทำการบ่อนทำลายจักรวรรดิโซเวียตในยุโรปตะวันออกได้เสมอ
- 2) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2503 – 2518 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียตมีความเข้มข้นรุนแรงขึ้นตามลำดับ(ขัดแย้งด้านเส้นเขตแดนและด้านอุดมการณ์) ฝ่ายโซเวียตย่อมตระหนักดีว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปรียบเสมือนเป็นหลังบ้าน (back yard) ของจีน ดังที่ฝ่ายโซเวียตเองย่อมถือว่าประเทศในยุโรปตะวันออกเป็นเขตอิทธิพลของโซเวียต ดังนั้นฝ่ายโซเวียตจึงต้องระมัดระวังไม่ดำเนินการอะไรที่จะเป็นการเพิ่มความระแวงของจีนที่มีต่อโซเวียตเพิ่มอุณหภูมิความขัดแย้งกับจีน จึงมีความระมัดระวังในเรื่องบทบาทและนโยบายของตนต่อลาว
- 3) โซเวียตพอใจที่จะทำสงครามผ่านตัวแทน (proxy war) กับสหรัฐฯ ในเวียดนามด้วยการสนับสนุนเวียดนามเหนืออย่างเต็มที่เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับสหรัฐฯ และโดยที่เป็นยุคความขัดแย้งระหว่างสองประเทศมหาอำนาจค่ายคอมมิวนิสต์

เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยการพยายาม
รักษาภาพลักษณ์ ภาพพจน์ และความน่าเชื่อถือของไซเวียตใน
สงครามเวียดนามแข่งกับอิทธิพลของจีนที่มีต่อเวียดนามเหนือ ซึ่ง
ในประเด็นนี้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าฝ่ายเวียดนามเหนือก็ได้พยายาม
ทุกวิถีทางหาประโยชน์จากความขัดแย้งระหว่างสองมหาอำนาจ
ของค่ายคอมมิวนิสต์จนกระทั่งพ.ศ. 2522(หลังชัยชนะของ
เวียดนามเหนือในสงครามเวียดนามและหลังจากที่เวียดนามที่
รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้วได้รุกรานและยึดครองกัมพูชายุค
เขมรแดงตามด้วยสงคราม”สังคมน” ที่จีนทำกับเวียดนาม)
เวียดนามจึงได้หันมาเข้าข้างฝ่ายไซเวียตอย่างเต็มตัว

- 4) ไซเวียตมองว่าเป็นผลประโยชน์แก่ฝ่ายไซเวียตที่จีนนโยบายทำ
สงครามผ่านตัวแทนในเวียดนามด้วยเชื่อว่าจะมีผลทำให้สหรัฐฯ
อ่อนแอลงและเปิดโอกาสให้ฝ่ายไซเวียตหาประโยชน์และขยาย
อิทธิพลของตนได้คล่องตัวมากขึ้นในภูมิภาคอื่นๆ ของโลก ดังเป็น
ที่ประจักษ์จากบทบาทและอิทธิพลของฝ่ายไซเวียตที่ได้เพิ่มมาก
ขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลางและในทวีปอเมริกาใต้ช่วง พ.ศ.

2503 -2523

5) โซเวียตพอใจและเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการมีนโยบายต่อ

ลาวด้วยการประกาศสนับสนุนความเป็นกลางของลาวด้วยวาจา

แต่ละวันที่จะดำเนินการให้บังเกิดในทางเป็นจริง

(หมายเหตุ:ความเห็นของผู้วิจัย)

ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากเรามองย้อนหลังกลับไป

โดยพิจารณา ศึกษาจากบริบทของยุคสงครามเย็น (ในกรณีปัญหาลาว ได้แก่ ระหว่าง พ.ศ.

2497 – 2518) ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น

ในช่วงดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงต่อความขัดแย้ง การกำหนดนโยบายและท่าทีต่อกันของ

บรรดาประเทศมหาอำนาจที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับปัญหาในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ ในบรรดาประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย สหรัฐฯ เป็นประเทศ

มหาอำนาจประเทศเดียวที่ได้เข้ามาพัวพันมีบทบาทโดยตรงทั้งด้านการทหาร การเมืองและ

เศรษฐกิจกับปัญหาในภูมิภาคนี้ โดยอ้างเหตุผลด้านอุดมการณ์(การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์)

ด้านเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง (จากการที่สหรัฐฯ มองว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

ใต้เป็นแหล่งทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจทั้งของยุโรป

ตะวันตกและโดยเฉพาะอย่างยิ่งของญี่ปุ่นหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง) ผลของความตก

ลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้นำไปสู่การแบ่งประเทศเวียดนามออกเป็นสองส่วน การก่อตั้งองค์การ

สนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(สปอ.) เมื่อ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 และ

การให้กำเนิดสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีโง ดินห์

เดิม ทั้งหมดนี้มาจากอิทธิพลกำหนดของนโยบายของสหรัฐฯ เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งความล้มเหลวของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้นำไปสู่ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยปัญหาลาวและความเป็นกลางของลาวที่สหรัฐฯ เองได้มีส่วนร่วมสำคัญผลักดันให้เกิดความตกลงดังกล่าว นับว่านโยบายบทบาทและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาในเวียดนามและลาวเริ่มตั้งแต่พ.ศ. 2497 จนถึงพ.ศ. 2518 ย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาในอินโดจีน (ลาว เวียดนาม และกัมพูชา) ในช่วงดังกล่าว (อิทธิพลของปัจจัยภายนอก) นอกจากนั้นบทบาทและนโยบายของสหรัฐฯ ต่อปัญหาลาวยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อท่าทีของทั้งสามกลุ่มการเมืองที่ขัดแย้งกันในลาวและโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการทางการเมืองและการทหารในลาว

เช่นเดียวกันหลังจากพ.ศ. 2507 อันเป็นปีที่รัฐบาลของประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจส่งทหารสหรัฐฯ เข้าไปทำสงครามโดยตรงกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ รวมทั้งทำการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือและในตอนเหนือของลาว ทำสงครามผ่านตัวแทนในลาวโดยมอบให้องค์การสืบราชการลับ ซี.ไอ.เอ รับภาระจัดกองกำลังของเผ่าม้งของนายพลวังเปาและกองกำลังของ"อาสาสมัคร" ไทยร่วมกันทำการสู้รบกับฝ่ายปเตดลาวและเวียดนามเหนือในพื้นที่พงสาลีและข้าเหนือของลาวเป็นผลทำให้สงครามในลาวกลายเป็นส่วนขยายของสงครามเวียดนาม (extension of the Vietnam War) มีความเชื่อมโยงกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ดังเป็นที่พิสูจน์ทราบได้จากชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว (พรรคปฏิวัติประชาชนลาวหรือฝ่ายปเตดลาว) ที่ได้มีขึ้นหลังจากชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของฝ่ายคอมมิวนิสต์

เวียดนามเหนือในเวียดนามใต้วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 พร้อมกับการถอนทหารสหรัฐฯ
ทั้งหมดออกจากเวียดนามใต้ อันเป็นการยุติบทบาททางการทหารของสหรัฐฯ ณ บัดนั้น จง
กล่าวได้ว่านโยบายของไทยต่อปัญหาลาวผันแปรไปตามนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อสงคราม
ในเวียดนามและลาว

อนาคตของลาวขึ้นอยู่กับผลประโยชน์และท่าทีขัดแย้งกันระหว่าง
มหาอำนาจของทั้งสองค่าย หาได้ขึ้นอยู่กับความปรารถนาของประชาชนลาวหรือกับ
ความสำเร็จของการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมระหว่างทั้งสามกลุ่มการเมืองในลาว และ
ไม่ว่าเสด็จเจ้าสุวธรรมภูมาจะได้พยายามอย่างเต็มที่ ที่จะผลักดันให้ความตกลงเงินวาท.ศ.
2505 สัมฤทธิ์ผลในทางเป็นจริงขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดเอกราชและอธิปไตยของลาว โดยยัง
ทรงเชื่อว่ามหาอำนาจทั้งสองค่ายจะช่วยให้ลาวรอดพ้นจากหายนะของสงครามได้โดยให้ลาว
เป็นกลางได้อย่างแท้จริง แต่เหตุการณ์เมษายน พ.ศ. 2518 ได้เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เป็นที่
ประจักษ์แล้วว่า ประเทศมหาอำนาจทั้งสองค่ายที่ขัดแย้งกันในปัญหาลาวตลอดจนกลุ่ม
ประเทศที่เป็นพันธมิตรของแต่ละค่าย ล้วนมีนโยบายสนับสนุนความเป็นกลางที่ไม่เป็นกลาง
ของลาว เพื่อรอจังหวะและโอกาสทำให้ลาวเป็นประเทศในสังกัดของค่ายตน และในเดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2518 ลาวได้กลายเป็นประเทศที่มีระบบการเมืองและเศรษฐกิจแบบ
คอมมิวนิสต์ และได้เปลี่ยนชื่อประเทศจากราชอาณาจักรลาวเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว (สปป.ล.) ซึ่งประเทศไทยก็ได้ประกาศให้การรับรองสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวในปีเดียวกัน ส่วนเสด็จเจ้าสุวธรรมภูมานั้นจบชีวิตผู้นำทางการเมืองของลาว

ด้วยตำแหน่งสุดท้ายที่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้อุปโลกน์ให้คือเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล และได้สิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2527 มีอายุรวม 83 ปี

สำหรับความสัมพันธ์ไทย – ลาว ตลอดยุคสงครามเย็น สรุปได้ว่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2517 ไม่มีนโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย มีแต่นโยบายของฝ่ายขวา ฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์) และฝ่ายกลางของลาวต่อไทย ว่าเพราะรัฐบาลผสมสามฝ่ายของลาวมีความตกลงว่า นโยบายต่างประเทศของลาวจำเป็นต้องเป็นนโยบายต่างประเทศที่เป็นที่เห็นชอบร่วมกันของทั้งสามฝ่าย นโยบายต่างประเทศของลาวที่มีต่อไทยจึงมีขึ้นจริงก็ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2518 หลังชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายปลดลาว และเป็นนโยบายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ล.) ต่อไทย ไม่ใช่ของราชอาณาจักรลาวอีกต่อไป

1. นโยบายต่างประเทศของลาวต่อไทย

ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทความความสัมพันธ์ไทย - ลาว ข้างต้นนับตั้งแต่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส (ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497) ไม่เคยปรากฏว่าลาวมีรัฐบาลที่เป็นที่ยอมรับของฝ่ายกลุ่มการเมืองต่างๆ ที่ขัดแย้งกัน มีแต่เรื่องของการจับอาวุธเพื่อแก้ไขปัญหาคัดแย้งและเพื่อช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่ขัดแย้งกัน จนกล่าวได้ว่า ช่วง 21 ปีแรกของประเทศลาวที่หลุดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส (พ.ศ. 2497- 2518) ลาวมีเอกราชและอธิปไตยก็เพียงในทางนิตินัยเท่านั้น แต่ในทางพฤตินัย ลาวมีแต่ความไร้เสถียรภาพและความมั่นคง ไร้เอกภาพภายในสังคมการเมืองลาวมีปรากฏการณ์ของรัฐซ้อนรัฐ ที่แต่ฝ่ายที่ขัดแย้งมีเขตยึดครองเขตปกครองของตนเองอำนาจปกครองของรัฐบาลกลางมีก็เพียงในนครเวียงจันทน์และหลวงพระบาง สภาพการณ์เช่นนี้เป็นสภาพการณ์ที่เชื้อเชิญให้มีการแทรกแซงจากภายนอกอย่างเต็มที่และอย่างต่อเนื่องมาตลอด 21 ปี ความขัดแย้งและการสู้รบมีความรุนแรงเป็นช่วงๆ และมีพัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอนจากกึ่งสงครามกลางเมืองสู่สงครามกลางเมืองจนกระทั่งเป็นสงครามผ่านตัวแทนเต็มรูปแบบช่วงระหว่างพ.ศ. 2508 - 2518 และมายุติลงด้วยชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายปเตดลาว (ฝ่ายคอมมิวนิสต์) ธันวาคม พ.ศ. 2518 พร้อมกับการมีรัฐบาลลาวที่มีอำนาจอธิปไตยปกครองประเทศลาวทั่วประเทศ เป็นรัฐบาลทั้งในทางนิตินัยและพฤตินัย มีระบบการเมืองและเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์มีผลทำให้ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 และความเป็นกลางของลาวสิ้นสภาพโดยปริยายหลัง พ.ศ. 2518

สำหรับนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาวต่อไทยเป็นนโยบายต่างประเทศที่ปฏิเสธเนื้อหาของนโยบายต่างประเทศรัฐบาลผสมสาม
ฝ่ายที่มาจากความตกลงระหว่างสามเจ้าลาว (เจ้าสุวรรณภูมา เจ้านุญคุ้ม ณ จำปาศักดิ์และ
เจ้าสุภานุวงศ์) ในที่ประชุมสามฝ่ายที่ทุ่งไหหินมีประเด็นสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

- ยึดหลักปรัชญาศีลและขยายการติดต่อของการทูตกับทุกประเทศ
โดยเฉพาะประเทศใกล้เคียงบนพื้นฐานของความเสมอภาค
- ไม่เข้าร่วมอยู่ในกลุ่มการทหารใดๆ ไม่อนุญาตให้ต่างประเทศ
เข้าตั้งฐานทัพในลาวและไม่อนุญาตให้ประเทศใดใช้ดินแดน
ลาวเพื่อประโยชน์ทางการทหาร
- ให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากลาวทั้งหมด
- ได้รับความช่วยเหลือโดยตรงและปราศจากเงื่อนไขทางทหารและ
การเมือง
- เคารพสัญญาและความตกลงที่ได้มีการลงนามกันอย่างถูกต้อง
โดยเพาะอย่างยิ่งความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505

(หนังสือกระทรวงต่างประเทศ ลงวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2505 รายงานเรื่องนโยบาย
ต่างประเทศของรัฐบาลผสมลาว)

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและความเป็นจริงที่ได้ปรากฏช่วง 13 ปี(พ.ศ.
2505 - 2518) ของยุครัฐบาลผสมสามฝ่าย (ซึ่งในระยะแรกประกอบด้วยสามฝ่าย ต่อมาเมื่อ

ฝ่ายขวารวมตัวกับฝ่ายกลางได้กลายเป็นรัฐบาลผสมสองฝ่ายและท้ายสุดเหลือเพียงฝ่ายเดียว เมื่อฝ่ายปเทศลาวถอนตัวออกจากการร่วมรัฐบาลผสมของเจ้าสุวณณมา) แนวนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลผสมสามฝ่ายดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงตัวอักษรบนแผ่นกระดาษเท่านั้น หากได้มีผลในทางเป็นจริงไม่ ด้วยเป็นที่ประจักษ์ตลอด 13 ปี ของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองทั้งสามฝ่ายว่า แต่ละฝ่ายต่างกล่าวหาอีกฝ่ายว่าไม่เคารพและปฏิบัติตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ไม่เคารพแนวนโยบายต่างประเทศที่ได้ตกลงระหว่างกันแล้วที่ทุ่งไหหิน อีกทั้งบรรดาประเทศมหาอำนาจและประเทศในภูมิภาคที่สนับสนุนแต่ละฝ่ายก็ได้เข้ามาแทรกแซงชักใยอยู่เบื้องหลังให้ความช่วยเหลือ (ทั้งทางการเมือง การทูตและการทหาร) แก่ฝ่ายที่ตนสนับสนุนโดยหวังให้ฝ่ายที่ตนสนับสนุนสามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้

เป็นที่ปรากฏให้เห็นได้ระหว่างพ.ศ.2505 - 2518 ทุกครั้งที่มีความขัดแย้งรุนแรงและการสู้รบระหว่างกัน แต่ละฝ่ายก็จะหันไปพึ่งมหาอำนาจและประเทศที่ฝ่ายตนถือว่าเป็นมิตร อาทิ ฝ่ายกลางก็จะเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ฝรั่งเศส โซเวียต และอังกฤษ (ในฐานะประธานร่วมของที่ประชุมเจนีวาพ.ศ.2505) รวมถึงไทย ขณะที่ฝ่ายขวาของกลุ่มนายพลภูมิหน่อสวันและกลุ่มนักการเมืองภาคใต้ของลาว (แขวงสุวรรณเขต ปากเซ และจำปาศักดิ์) ของตระกูลจำปาศักดิ์และชนะนิกร ก็จะหันมาพึ่งความช่วยเหลือจากไทยและสหรัฐฯ เป็นสำคัญ ส่วนฝ่ายปเทศลาว(คอมมิวนิสต์) จะพึ่งความช่วยเหลือและความช่วยเหลือจากเวียดนามเหนือ จีน และโซเวียต

อย่างไรก็ดีระหว่างพ.ศ.2521 - 2531 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกัน มีความเข้มข้นรุนแรงที่สุด ดังอาทิความขัดแย้งระหว่าง จีน – โซเวียต จีน – เวียดนาม (จากการที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาสมัยระบอบเขมรแดงของ พอลพต และจากสงคราม “สังคมนิยม” ที่จีนได้ทำต่อเวียดนามและจากการที่เวียดนามได้เลือกเข้าข้างฝ่ายโซเวียตในเรื่องความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียต) เหตุการณ์ความขัดแย้งและสงครามระหว่างประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ช่วงทศวรรษดังกล่าว ประจวบกับอิทธิพลครอบงำของเวียดนามที่มีต่อลาวได้มีผลบีบให้ลาวจำต้องตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ของเวียดนาม ทำให้ลาวต้องยอมสวามิภักดิ์เป็นปากกระบอกเสียงให้กับเวียดนามและระบอบเฮงสัมรินในเรื่องปัญหาการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนาม รวมทั้งถูกเวียดนามบีบให้ลาวเชื่อมโยงอนาคตของความสัมพันธ์ไทย – ลาว โดยผูกไว้กับการที่ไทยต้องให้การรับรองระบอบเฮงสัมรินและยอมรับอิทธิพลครอบงำของเวียดนามในกัมพูชา นอกจากนั้นความขัดแย้งและสงครามระหว่างกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ในช่วงทศวรรษดังกล่าว ได้ส่งผลทำให้ลาวมองจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งแทนสหรัฐและไทย นโยบายของลาวต่อไทยในช่วงทศวรรษนี้ยังคงเป็นนโยบายต่างประเทศลาวที่ถูกอิทธิพลของเวียดนามกำกับชี้นำ เป็นทศวรรษที่ทั้งเศรษฐกิจเวียดนามและลาวไม่ดีอย่างมากมาย ใกล้เคียงยุคสงครามเย็นและการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศสนธิสัญญาออร์ซอ (กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออก) เวียดนามไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยลาวได้ทางเศรษฐกิจ

ปัญหาขัดแย้งรุนแรงระหว่างไทยกับลาวในเรื่องการอ้าง

อธิปไตยเหนือพื้นที่สามหมูบ้านอันได้แก่ บ้านสว่าง บ้านกลาง และบ้านใหม่ จังหวัดอุตรดิตถ์ พ.ศ.2527 ได้นำไปสู่การใช้กำลังทหารระหว่างกันและทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันตึงเครียดและถดถอยในช่วงนี้ ปัญหาที่แม้ทั้งสองฝ่ายได้มีความพยายามแก้ไขปัญหามาโดยการพบปะเจรจากันแต่ไม่เป็นผล จนในที่สุดไทยได้ถอนทหารออกจากบริเวณพื้นที่พิพาทและยอมรับสถานะไม่เป็นปัญหาของเรื่องนี้ (non – issue) แต่ฝ่ายลาวไม่ยอมโดยลาวอ้างว่าการละเมิด “ดินแดนลาว” เป็นหัวใจของความสัมพันธ์ไทย – ลาว ซึ่งไทยต้องยอมรับผิดชอบความสัมพันธ์ไทย – ลาว ได้หยุดชะงักและเสื่อมโทรมลงอีกเมื่อเกิดกรณีทหารลาวยิงแทรกเตอร์ไทยและจับตัวชาวบ้านไทย 7 คน ในบริเวณบ้านร่มเกล้า เมื่อพฤษภาคม พ.ศ. 2530 กรณีบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ได้บานปลายจนเกิดการสู้รบอย่างรุนแรงตั้งแต่วันที่เดือนธันวาคม พ.ศ.2530 ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์พ.ศ.2531 นับเป็นการต่อสู้ทางทหารที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของไทย – ลาว ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสองฝ่าย ตราบจนปัจจุบัน (พ.ศ.2557) ปัญหาทั้งสองนี้ยังหาข้อยุติผ่านการเจรจาไม่ได้ เพียงแต่ทั้งสองประเทศเห็นร่วมกันที่จะปล่อยปัญหาค้างไว้ก่อนและหาทางคลี่คลายปัญหาในระดับท้องถิ่นและโดยสันติวิธีต่อไป (บันทึก กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2527 และสรุปภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – ลาว กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2531)

จากสองเหตุการณ์ร้ายแรงดังกล่าวข้างต้นทำให้ทั้งลาวและ
เวียดนามเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จำเป็นต้องมีการปรับท่าทีของลาวที่มีต่อไทยเพื่อรักษา
ความสัมพันธ์ที่ปกติและหาทางทำให้ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ดีขึ้น ด้วยการลดการกล่าวหา
โจมตีไทยในเรื่องปัญหาแก้มพูซาและหันกลับมาแสวงหาความร่วมมือกับไทยเพื่อแก้ปัญหา
ด้านต่างๆ ที่มีระหว่างกันโดยในช่วงระหว่างพ.ศ. 2521 - 2531 เป็นช่วงที่ความสัมพันธ์
ระหว่างจีน – เวียดนามและจีน – ลาว ตกต่ำที่สุด สืบเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างจีนกับ
เวียดนามในปัญหาแก้มพูซา หากเป็นไปได้ฝ่ายเวียดนามย่อมไม่ประสงค์ผลักดันให้ไทยมีความ
ใกล้ชิดกับจีนมากกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นจึงเห็นถึงความจำเป็นต้องสนับสนุนให้ลาวมี
ความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยไว้เพราะทั้งเวียดนามและลาวรู้ดีว่าหากสามารถทำให้ความสัมพันธ์
ไทย – ลาวกลับสู่ภาวะปกติและดีขึ้นตามลำดับ ไทยอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือลาวได้ในหลาย
ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและการค้า การลงทุน อันจะเป็นการช่วยลดภาระ
รับผิดชอบให้กับเวียดนามและลดเงื่อนไขที่จะมีส่วนทำให้ไทยมีความใกล้ชิดกับจีนมากขึ้น
รวมทั้งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ทางการเมืองของเวียดนามเพื่อหาทางลดโอกาสที่
อิทธิพลของจีนจะเข้ามาแทนที่อิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง
พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

จากหลักฐานที่ปรากฏ เป็นที่ประจักษ์ว่านโยบายของลาวต่อไทยเป็น
ส่วนหนึ่งและไม่อาจแยกออกจากนโยบายของเวียดนามที่มีต่อจีน ต่อไทยและต่อภูมิภาค

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงระหว่างพ.ศ.2521 - 2531 และแม้ว่ามีหลักฐานยืนยันอย่างชัดเจนว่าตลอดยุคสงครามเย็นไทยตระหนักดีว่าอิทธิพลครอบงำของเวียดนามที่มีเหนือฝ่ายปเทศลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) เป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าฝ่ายไทยได้พยายามอ่านและวิเคราะห์นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อไทย ต่อความสัมพันธ์ไทย – ลาว และต่อเหตุการณ์ทางการเมืองในไทยที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลาพร้อมกับการวิเคราะห์นโยบายและท่าทีของลาวต่อไทย ส่วนใหญ่มักจะศึกษาพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ไทย – ลาว เป็นเอกเทศจากความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม พิจารณานโยบายของลาวต่อไทย เป็นอิสระจากนโยบายของเวียดนามต่อไทย ในขณะที่ฝ่ายลาวนั้น จะเชื่อมโยงพัฒนาการความสัมพันธ์ลาว – ไทย ไว้โดยตรงกับพัฒนาการและความคืบหน้าของปัญหาทมิฬ การไม่มีฐานทัพต่างชาติในไทย (ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของเวียดนาม) และกับความคืบหน้าด้านการแก้ปัญหาทมิฬที่มีระหว่างไทยกับลาว (เช่น ปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่มีอยู่ในไทย ปัญหาเรื่อง นปช. ปัญหาลาวอพยพ เป็นต้น) นอกจากนั้น การที่ฝ่ายไทยมองความสัมพันธ์ไทย – ลาว ในยุคสงครามเย็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่างพ.ศ.2521 - 2531 โดยให้น้ำหนักกว่าเป็นเรื่องทมิฬโดยเฉพาะได้มีส่วนทำให้โอกาสที่จะหยั่งรู้ถึงสาเหตุและเหตุผลแท้จริงทำไมลาวจึงได้มีการปรับ/เปลี่ยนแปลงทัศนะและท่าทีต่อไทยในบางช่วงเวลา บางสถานการณ์มีน้อยลง(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เมื่อมองย้อนหลังกลับไป เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าชัยชนะของฝ่ายปเทศลาว (พรรคปฏิวัติประชาชนหรือพรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ไม่มีทางเป็นจริงได้หากปราศจากการขึ้นนำ

และสนับสนุนทางการทหารและการเมืองจากพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ทั้งนี้เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า พรรคคอมมิวนิสต์ลาวเป็นพรรคที่ถูกสร้างขึ้นมาจากฝ่ายเวียดนาม (ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) และอยู่ภายใต้การขู่ข่มและบงการอย่างใกล้ชิดจากพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ดังนั้น ด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงเป็นคำตอบว่าทำไมชัยชนะของฝ่ายปลดปล่อยลาวในเดือนธันวาคมพ.ศ. 2518 ไม่มีทางเกิดขึ้นก่อนชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ที่ประสบชัยชนะเหนือสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 เป็นผลทำให้สองส่วนของเวียดนามกลับมารวมเป็นประเทศเดียวกัน การสิ้นสุดของสงครามเวียดนามได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถานการณ์และความมั่นคงของรัฐบาลลาวภายใต้นายกรัฐมนตรี เจ้าสุววรรณาและบรรดาผู้นำกลุ่มการเมืองของฝ่ายขบวนการ เป็นผลทำให้กลุ่มผู้นำทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารของทั้งฝ่ายกลางและฝ่ายขวาเสียขวัญและกำลังใจลี้ภัยมาอยู่ฝั่งไทยเพื่อเดินทางต่อไปยังประเทศที่สาม (ส่วนใหญ่อพยพไปสหรัฐฯ และฝรั่งเศส)

ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ในยุครัฐบาลผสมสามฝ่ายของรัฐบาลกลางแห่งราชอาณาจักรลาวภายใต้นายกรัฐมนตรีเจ้าสุววรรณา(พ.ศ. 2505 - 2518) โดยข้อเท็จจริงแล้วมีความเป็นรัฐบาลผสมเพียงทางนิตินัยเท่านั้น ด้วยในทางพฤตินัยในช่วงดังกล่าวลาวมีแต่ความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างสามฝ่ายเป็นส่วนใหญ่ ในทางพฤตินัยไม่มีนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลผสม มีแต่นโยบายและท่าทีของฝ่ายกลาง ฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย(คอมมิวนิสต์) ที่มีต่อแต่ละปัญหาภายในและระหว่างประเทศ ต่อแต่ละประเทศภายนอก

ที่แต่ละฝ่ายมองว่าเป็นมิตรหรือเป็นศัตรูกับตน (เช่น ฝ่ายซ้ายจะมองว่าสหรัฐฯ และไทยเป็นศัตรู ส่วนเวียดนาม จีน และโซเวียต เป็นมิตร ในขณะที่ฝ่ายขวาจะมองว่าสหรัฐฯ ไทยและเวียดนามได้เป็นมิตร แต่จีน โซเวียตและเวียดนามเหนือเป็นศัตรู ส่วนฝ่ายกลางจะมองว่าสหรัฐฯ ไทย จีน ฝรั่งเศสและโซเวียตไม่ได้เป็นปฏิปักษ์ แต่เวียดนามเหนือคือศัตรูบ่อนทำลายลาว)

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ปัญหาลาวช่วง พ.ศ. 2505- 2518 เป็นปัญหาที่ทั้งกำหนดและกำกับโดยปัจจัยและบริบทของสงครามเย็น กล่าวคือ เป็นปัญหาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำโดยตรงของความขัดแย้ง การแก่งแย่ง สร้างอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจทั้งสองค่ายที่ต่างมีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับปัญหาลาว กลุ่มลาวสามฝ่ายที่ขัดแย้งกันเป็นเพียงหมากที่ถูกใช้เดินไปในทิศทางที่มหาอำนาจที่ขัดแย้งกันต้องการ

ปัญหาลาวยุติลงได้ไม่ใช่จากความสามารถที่จะปรองดองกันของกลุ่มลาวสามฝ่ายที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง หากยุติลงได้จากการที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนามเป็นสำคัญและชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของเวียดนามเหนือในสมรภูมिवietnam ได้ เหตุการณ์สำคัญดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการเปิดไฟเขียวให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ลาว (ฝ่ายป-เทดลาว) ทำสงครามเต็มรูปแบบกับฝ่ายกลางและฝ่ายขวาของลาว ชัยชนะของเวียดนามเหนือในเวียดนามใต้ เท่ากับเป็นปัจจัยสำคัญช่วยค้ำประกันให้กับชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวโดยปริยาย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาลาวระหว่างพ.ศ. 2505 - 2518 เป็นไป
ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น การกล่าวและพิจารณาในประเด็นเรื่องนโยบายต่างประเทศของลาว
ต่อไทยในยุคสงครามเย็น จึงเป็นการขอด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่จะหมายถึงนโยบาย
ต่างประเทศของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ล.) ที่มีต่อไทยช่วง
ระหว่างพ.ศ. 2518 - 2532 เป็นสำคัญ และในภาพรวมกล่าวได้ว่า 14 ปี ของความสัมพันธ์
ไทย – ลาว ช่วงพ.ศ. 2518 - 2532 เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะบางช่วงปกติ บางช่วงไม่ดี
และบางช่วงเลวร้ายมาก โดยสามารถศึกษาพิจารณานโยบายของลาวต่อไทย โดยแบ่งเป็น 7
ช่วง ดังนี้

- 1) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ (14 ตุลาคม พ.ศ. 2516
ถึง 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518)
- 2) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (14 มีนาคม พ.ศ.
2518 ถึง 20 เมษายน พ.ศ. 2519)
- 3) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช (20 เมษายน พ.ศ.
2519 ถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519)
- 4) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร (8 ตุลาคม พ.ศ. 2519
ถึง 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520)

- 5) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ถึง 3 มีนาคม พ.ศ. 2523)
- 6) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (3 มีนาคม พ.ศ. 2523 ถึง 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531)
- 7) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ถึง 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534)

1) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์

สำหรับนโยบายและท่าทีของลาวฝ่ายซ้าย (ปะเทดลาวหรือพรรคคอมมิวนิสต์) ที่มีต่อไทยในช่วงของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ แม้ว่าจะมีนโยบายของรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อไทย (เพราะพรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้รับชัยชนะขึ้นสมบูรณ์เมื่อธันวาคม พ.ศ. 2518) แต่ก็ยังเป็นนโยบายที่หลังธันวาคม พ.ศ. 2518 รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ล.) ได้ยึดเป็นหลักการที่เสนอโดยองค์กรแนวลาวยุทธชาติ (เป็นองค์กรแนวร่วมที่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของพรรคในการดำเนินการทางการเมืองยุครัฐบาลผสมสามฝ่าย) มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานของแนวร่วม

เสด็จเจ้าสุภานุวงศ์ในฐานะประธานมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติได้

เสนอโครงการสร้างสันติภาพ ซึ่งคณะมนตรีผสมการเมืองได้ให้ความเห็นชอบให้รัฐบาลผสม

ชั่วคราวของเจ้าสุวรวงศ์พิจารณาเมื่อมิถุนายน พ.ศ. 2517 ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย

ต่างประเทศนั้นมีทั้งหมด 6 ข้อ ดังนี้

- 1) ขอให้สหรัฐฯ ไทยและประเทศอื่นๆ เคารพเอกราช อธิปไตยและ
บูรณภาพแห่งดินแดนของลาว โดยปฏิบัติตามสัญญาและ
อนุสัญญาสันติภาพอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้จะขอให้สหรัฐฯ มี
ส่วนในการบูรณะฟื้นฟูลาวอันมีผลสืบเนื่องมาจากสงครามในลาว
- 2) ส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน
โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการเมืองและสังคมของ
ประเทศนั้น จะดำเนินความสัมพันธ์กับทุกประเทศที่เคารพเอกราช
และอธิปไตยของลาว โดยยึดหลักปัญญาศีลและจะไม่เข้าร่วมกลุ่ม
ทางทหารใดๆ
- 3) ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศต่างๆ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกมัด แต่โดย
ยึดหลักการแห่งความเสมอภาคและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) เคารพสัญญาและข้อตกลงต่างๆ ที่ทำไว้กับต่างประเทศที่
สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนลาวและจะยกเลิกสัญญา
ที่ตรงข้ามกับหลักการดังกล่าว

5) จะรับความสนับสนุนจากรัฐบาลและประชาชนของประเทศต่างๆ

ตลอดจนจากองค์การระหว่างประเทศที่ต่อสู้เพื่อสันติภาพและ
ความเป็นธรรม

6) สนับสนุนขบวนการต่อสู้ของประชาชนของประเทศต่างๆ ในอินโด

จีน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทั่วโลกที่ทำการต่อสู้เพื่อ
สันติภาพ เอกภาพและความก้าวหน้าทางสังคม

รัฐบาลผสมของเจ้าสุวรรณหงมามีได้ปฏิเสธข้อเสนอ 6 ข้อ ดังกล่าว แต่
เห็นว่ายังมีข้อความหลายตอนที่ยังคงมีความหมายคลุมเครืออยู่ จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้น
ประกอบด้วยรัฐมนตรีของฝ่ายแนวลาวัชชาติ 2 คน และของฝ่ายรัฐบาล (เจ้าสุวรรณหงมา) 2
คน เพื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมก่อนเสนอให้รัฐบาลพิจารณาอีกครั้ง แต่ในที่สุดข้อเสนอ 6 ข้อ
ด้านนโยบายต่างประเทศก็มิได้รับการพิจารณาขั้นสุดท้ายจากรัฐบาลผสมของเจ้าสุวรรณหงมา
เพราะเกิดความขัดแย้งและการสู้รบปะทุขึ้นมาอีกและดำเนินต่อเนื่องจนฝ่ายกลางและฝ่าย
ขวาฝ่ายแพ้แก่ฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์) วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2518 (หนังสือที่ กต.
0305/27165 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517)

โดยที่ข้อเสนอ 6 ข้อ ด้านนโยบายต่างประเทศเป็นข้อเสนอที่มาจากฝ่ายแนวลาวัช
ชาติ (องค์กรแนวร่วมจัดตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ย่อมเป็นที่คาดได้ว่าฝ่ายพรรค

คอมมิวนิสต์ลาวย่อมจะต้องคำนึงถึงเหตุการณ์ในประเทศไทยช่วงนี้ด้วย โดยพิจารณาจาก
ข้อเสนอนี้ในข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 6 ข้างต้น โดยเนื้อหาในทั้ง 3 ข้อดังกล่าว สะท้อนให้เห็นที่
ประจักษ์ได้ว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวให้ความสำคัญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในไทย
ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ด้วยฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวย่อมต้องมองว่าชัยชนะของ
การต่อสู้ของนักศึกษาและประชาชนไทยที่สามารถทำให้รัฐบาลจอมพลถนอมพินิจจากอำนาจ
ได้ย่อมส่งผลดีต่อการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการของประชาชนในภูมิภาคนี้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์
ลาวย่อมถือว่า การเมืองไทยมีกลับลำบากมาเป็นประชาธิปไตยหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516
และรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ย่อมไม่เป็นภัยต่อลาวและสามารถปรับความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
ได้เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในลาว (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ข้อสังเกตข้างต้นนี้ได้รับการพิสูจน์เชิงประจักษ์จากบทสนทนา
ระหว่างเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกับเอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือ เมื่อวันที่ 14
สิงหาคม พ.ศ. 2517 ซึ่งในโอกาสดังกล่าวเอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือได้ให้ความเห็นกับ
เอกอัครราชทูตไทยว่า ทั้งไทยและเวียดนามเหนือควรให้ความช่วยเหลือแก่ลาว เนื่องจาก
ความมั่นคงของรัฐบาลลาวนั้นจะมีได้ก็ด้วยการสนับสนุนของไทยและเวียดนามเหนือ
(เวียดนามเหนือหมายถึงรัฐบาลผสมชุดสุดท้ายของลาว 5 เมษายน พ.ศ. 2517) โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งจากไทย ซึ่งเอกอัครราชทูตไทยได้ตอบไปว่าไทยช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถอยู่
แล้วและในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อกับเวียดนามเหนือในนครเวียงจันทน์นั้น เอกอัครราชทูต
เวียดนามเหนือเห็นพ้องกับความคิดของเอกอัครราชทูตไทยว่า ควรมีการติดต่อกันโดยตรง

และว่าเวียดนามเหนือมีความยินดีที่จะร่วมมือกับทุกประเทศที่ปรารถนาดีต่อเวียดนามเหนือ
(หนังสือ กต.ที่ 0305/40799 ลงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2517)

เกี่ยวกับบทสนทนาดังกล่าวข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตได้ว่ารายงานของสถาน
เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์ ไม่ได้มีการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
ในลาวช่วงนี้ โดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกลาว ดังเช่นกรณี
ความเห็นของฝ่ายเวียดนามเหนือที่ได้แสดงทัศนะกับเอกอัครราชทูตไทยครั้งนี้ น่าจะเป็นที่
สันนิษฐานได้ว่าการที่ฝ่ายเวียดนามเหนือมีท่าทีต่อไทยเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะฝ่ายเวียดนาม
เหนือสามารถประสบความสำเร็จในการเจรจาระหว่างนายเล ดึก เถาะ กับนายเฮนรี คิสซิง
เจอร์ที่กรุงปารีสเมื่อมกราคม พ.ศ. 2516 เพื่อยุติสงครามเวียดนาม พร้อมกับการถอนทหาร
ทั้งหมดของสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้ แต่ไม่มีการพูดถึงการถอนทหารเวียดนามเหนือ ซึ่งในช่วงนี้
มีประมาณ 190,000 คน อีกทั้งฝ่ายเวียดนามเหนือทราบดีว่ารัฐสภาสหรัฐฯ ได้ออกกฎหมาย
ตัดงบประมาณด้านการทหารของสหรัฐฯ ทั้งหมดเมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2516 เป็นผลทำให้
บทบาททางการทหารของสหรัฐฯ ต้องยุติลงทั้งในลาว กัมพูชาและเวียดนามใต้และเหนือ
นอกจากนั้นได้มีการลงนามความตกลงเพื่อสันติภาพและความปรองดองในลาวระหว่าง
รัฐบาลลาวของเจ้าสุวอรรณภูมิกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทดลาวเดือนตุลาคมพ.ศ. 2516 มีผลทำ
ให้ทหารไทยที่ไปรบในลาวต้องถอนกลับโดยชุดสุดท้ายออกจากลาวเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม
พ.ศ. 2517 เป็นเพราะด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงเหล่านี้ จึงทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวและ
ฝ่ายเวียดนามเหนือมีท่าทีที่ยืดหยุ่นและเป็นมิตรกับไทยและไม่ต้องการให้ฝ่ายไทยยอมเป็น

เครื่องมือให้สหรัฐฯ ทำสงครามในลาวต่อแทนสหรัฐฯ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลไทย ในช่วงนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวและเวียดนาม หลังความตกลงที่กรุง ปารีส มกราคม พ.ศ. 2516 ระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐฯ ฝ่ายเวียดนามเหนือและฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทดลาวย่อมมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นว่าจะสามารถเอาชนะในเวียดนามใต้และในลาวได้ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย) โดยข้อเท็จจริงแล้ว รายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง เวียงจันทน์ ช่วงระหว่างพ.ศ. 2518 -2532 ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะเชิงพรรณนาให้ ข้อเท็จจริงและรายละเอียดแต่ก็ให้ความสำคัญน้อยกับประเด็นอิทธิพลของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนไม่ค่อยจะให้ความสำคัญกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ ในแต่ละบริบทว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยอะไรบ้าง

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงนโยบายและท่าทีของลาวฝ่ายคอมมิวนิสต์ในรัฐบาล ผสมชุดสุดท้ายของเจ้าสุวรรณหงษ์ที่มีต่อไทยในยุครัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าฝ่ายปะเทดลาวต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยเพราะเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีความสำคัญต่ออนาคตของการต่อสู้ของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวและต่ออนาคตของลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ที่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทย อย่างน้อยในระยะแรกชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว เพื่อความมั่นคงของลาวภายใต้ระบอบการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ ปรากฏว่าในการประชุมระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทนรัฐบาลผสมชั่วคราว(ชุดสุดท้ายของลาว) ที่เวียงจันทน์

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 โดยมีรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยและพระยาภูมิวงศ์วิจิตร
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศของลาวเป็นหัวหน้าคณะของแต่ละฝ่าย

พระยาภูมิฯ เป็นตัวแทนของฝ่ายแนวลาวยุทธชาติ(องค์การแนวร่วมจัดตั้งโดย
พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ในรัฐบาลผสมของเจ้าสุววรรณา มาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ไทย – ลาวว่า ลาวจะปฏิบัติตามนโยบายการอยู่ร่วมกันโดยสันติและให้ความร่วมมือ
แก้ปัญหาต่างๆ โดยสันติวิธี ลาวและไทยมีพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในหลายด้าน ลาว
ต้องพึ่งพาอาศัยไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะไทยเป็นช่องทางออกสู่ทะเลสำหรับลาวและว่าปัญหา
ฐานทัพสหรัฐ ในไทยนั้น เป็นการขัดต่อข้อตกลงสันติภาพทั้งหลาย เรื่องฐานทัพสหรัฐ ใน
ไทย เป็นเสมือนหนึ่ง “เส้นหนามที่แทงหัวใจคนลาว” เมื่อใดที่สหรัฐ ถอนออกไปหมด
ความระแวงสงสัยระหว่างกันก็จะหมดสิ้นไปด้วย ส่วนเรื่องทหารไทยที่เคยมาปฏิบัติการรบใน
ลาวนั้น เป็นเรื่องเก่าและควรลืมเสียให้หมด ลาวจะเป็นกลางอย่างแท้จริงและต้องการเป็น
มิตรกับทุกประเทศ ลาวไม่ประสงค์จะมีส่วนยุ่งเกี่ยวใดๆ ทั้งสิ้นกับองค์การสนธิสัญญาป้องกัน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ หลังได้รับทราบทัศนะ ทำที่ของฝ่ายลาวแล้ว
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ตอบฝ่ายลาวไปว่า รัฐบาลไทยหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มี
นโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศเพื่อน
บ้านและว่าในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ลาวนั้น ฝ่ายไทยมาร่วมประชุมกับฝ่ายลาว
ครั้งนี้ก็เพื่อ “ขบไล่ความมีดหรือความระแวงสงสัยของใจระหว่างกันให้หมดสิ้นไปด้วย” และ
ว่ารัฐบาลไทยเห็นด้วยกับคำแถลงของรัฐบาลผสมลาวที่จะไม่ยอมให้มีกำลังทหารต่างชาติ

ใดๆ คงอยู่ในดินแดนลาวเพราะ “การมีทหารต่างชาติในลาวนั้น ย่อมทำให้ไทยเกิดความ
ระแวงสงสัยว่า จะมีเจตนาประการใดต่อประเทศไทย นอกจากนั้น ยังจะทำให้ไทยวิตกกังวล
ด้วยว่าบางฝ่ายไม่ยอมให้ความเคารพต่อความปรารถนาของลาวโดยแท้จริง”

ต่อคำตอบและความเห็นของฝ่ายไทยข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศลาวได้
แถลงตอบว่าเกี่ยวกับทหารต่างชาติในลาว ลาวขออย่าว่า ลาวไม่ประสงค์ที่จะให้มี นับตั้งแต่
ลาวยังอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสและก็ได้ร่วมกันต่อสู้มาโดยตลอด ส่วนในปัจจุบัน
หลังจากมีสันติภาพในลาวแล้ว ลาวขอให้คำมั่นว่า จะไม่ยอมให้ทหารต่างชาติอยู่ในดินแดน
ลาวอีกต่อไป ลาวมีจำนวนทหารน้อยที่สุด เพราะลาวไม่ประสงค์รุกรานฝ่ายใด (รายงานการ
ประชุมระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทนรัฐบาลสมัชชาคราวของลาวลงวันที่ 8
พฤศจิกายน พ.ศ. 2517)

เกี่ยวกับคำชี้แจงของพระยาภูมิฯ เรื่องทหารต่างชาติในลาวข้างต้น เป็นที่
น่าสังเกตได้ว่าฝ่ายลาวยอมรับว่าทัศนคติของฝ่ายไทยหมายถึงทหารเวียดนามเหนือในลาว (ที่
ไม่เคยถอนออกจากลาวตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505) ในขณะเดียวกัน
สำหรับฝ่ายลาวนั้น ทหารต่างชาติในลาวหมายถึงทหารไทยและหน่วยปฏิบัติการลับของ
องค์การสืบราชการลับ ซี ไอ เอ เป็นสำคัญ ฝ่ายลาวมีวิธีการตอบปัญหาด้วยการเลียงที่จะ
ตอบตรงประเด็นแต่จะใช้วิธีการอ้างหลักการที่เป็นสากลทั่วไป เป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่า พระ
ยาภูมิฯ ได้ให้ทัศนะว่าหลังจากลาวมีสันติภาพแล้วลาวให้คำมั่นว่า จะไม่ยินยอมให้ทหาร

ต่างชาติอยู่ในดินแดนลาวต่อไป หากอำนาจบรรทัดและโดยคำนึงถึงบริบทและ
สถานการณ์ในภูมิภาคและในลาวขณะนั้น ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า สำหรับพระยาภูมิฯ คำพูด
“หลังจากลาวมีสันติภาพแล้ว” ย่อมหมายถึงหลังจากที่ฝ่ายปเทศลาว(ฝ่ายคอมมิวนิสต์) ได้ชัย
ชนะในลาวแล้ว จะตีความเป็นอย่างอื่นมิได้ ซึ่งถึงตอนนั้นแล้ว ความจำเป็นที่จะต้องมีการ
เวียดนามเหนือในลาวย่อมไม่มีอยู่แล้ว (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ในเรื่องทหารต่างชาติที่มีในอีกประเทศหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2505 พระยาภูมิ
วงศ์วิจิตร ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงแถลงข่าวของรัฐบาลผสมสามฝ่ายในขณะนั้น ได้
ให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนลาวเกี่ยวกับการที่สหรัฐฯ ได้นำทหารเข้ามาในไทยว่ารัฐบาลผสม
แห่งชาติลาว คัดค้านการมีกองกำลังของสหรัฐฯ ในไทยว่าเป็นการขัดต่อความตกลงเจนีวา
พ.ศ. 2505 ซึ่งเรื่องนี้ นายพลภูมิหน่อส่วนได้แถลงว่า คำแถลงข่าวของพระยาภูมิวงศ์วิจิตร
เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของพระยาภูมิฯ ไม่ผูกมัดรัฐบาลผสมด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นข้อตกลง
ระหว่างกลุ่มการเมืองทั้งสามฝ่ายว่าเรื่องใดๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญต้องผ่านความเห็นชอบของ
คณะรัฐมนตรีของรัฐบาลผสมก่อน (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่
29 มิถุนายน พ.ศ. 2505)

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปรับทัศนะที่ของฝ่ายพรรค
คอมมิวนิสต์ลาวต่อความผันแปรของสถานการณ์ทั้งในลาวและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้(ไม่ว่าจะผ่านแนวลาวยุทธชาติหรือโดยผู้แทนของพรรคฯ) เป็นปรากฏการณ์ที่ยืนยันให้

เป็นที่ประจักษ์ว่าฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวตระหนักและให้ความสำคัญกับสถานการณ์
เงื่อนไขและบริบทที่เปลี่ยนแปลงกับนโยบายและท่าทีของประเทมหาอำนาจที่มีส่วน
เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาในลาวและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนให้
ความสำคัญกับนโยบายท่าทีและผลประโยชน์ของประเทศเพื่อนบ้านลาว และกับพัฒนาการ
ทางการเมืองที่มีขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านของลาว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ทางการเมือง
ในประเทศไทย)

2) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

นโยบายของลาวต่อไทยในยุคของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชเป็น
นโยบายที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนอีกครั้งว่ารัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาวยังคงต้องการสานต่อนโยบายของตนที่มีต่อรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นการยืนยันให้
เป็นที่ประจักษ์ว่าฝ่ายลาวให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก (ความเป็นประชาธิปไตยของการ
เมืองไทยหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และนโยบายของรัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่
สามารถเจรจาให้สหรัฐฯ ถอนทหารทั้งหมดออกจากประเทศไทยรวมทั้งปิดฐานทัพสหรัฐฯ ใน
ไทย) ต่อการปกป้องรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว เป็นช่วงปีแรกที่ลาวอยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ และเป็นช่วงที่

พรรคคอมมิวนิสต์ลาวยังไม่มี ความมั่นใจในเสถียรภาพและความมั่นคงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยยังคงต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ดังเช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาลาวอพยพ ปัญหากลุ่มอำนาจเก่าซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มนักการเมืองและนายทหารระดับสูงของฝ่ายขวาลาวที่ต่างลี้ภัยมาอยู่ในประเทศไทย (เช่น พวกดระกูล ณ จำปาศักดิ์ ชนะนิกร หน่อสวันและอภัย เป็นต้น)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น มีผลทำให้ลาวยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยในช่วงนี้และเชื่อได้แน่ว่าเวียดนามเองก็คงจะสนับสนุนให้ลาวพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีไว้กับไทย ด้วยเวียดนามเอง แม้ได้ประสบชัยชนะในสงครามเวียดนามและได้รวมประเทศเวียดนามได้เป็นหนึ่งเดียวกับเวียดนามเหนือแล้วก็ตาม แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาความมั่นคงภายในไม่น้อยกว่าลาว ยิ่งเมื่อรัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (กรกฎาคม พ.ศ. 2518) ยิ่งทำให้เวียดนามมีความวิตกเกี่ยวกับผลกระทบที่จะมีต่อความมั่นคงของเวียดนามและลาว การสนับสนุนให้ลาวพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยไว้ จึงเป็นผลประโยชน์แก่เวียดนามเช่นกัน ขณะเดียวกันลาวเองย่อมไม่มีความมั่นใจในพัฒนาการของประชาธิปไตยของการเมืองไทยและย่อมจะตระหนักดีว่าพลังของกลุ่มอำนาจเก่าที่ถูกเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทำให้หลุดจากอำนาจย่อมจำต้องพยายามหวนกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง ซึ่งย่อมเป็นผลร้ายต่อลาว ดังนั้นการรักษาท่าทีที่เป็นมิตรกับไทยไว้ในช่วงนี้ จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนและสำคัญสำหรับลาว ซึ่งข้อกังวลของฝ่ายลาวเกี่ยวกับความไม่มั่นคงของการเมือง ประจวบกับ

การที่มีผู้อพยพลาวจำนวนมากอยู่ในประเทศไทยอีกทั้งบรรดานักการเมืองฝ่ายขวาก็ลี้ภัยอยู่ในไทยเป็นข้อกังวลที่หาใช่จะปราศจากเหตุผลเสียทีเดียว เพราะปรากฏตามข้อเท็จจริงว่าฝ่ายหน่วยข่าวด้านความมั่นคงของไทยก็มีข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่อาจมีการปฏิวัติเพื่อล้มรัฐบาลของไกสอน พมวิหาน ภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 เป็นข่าวที่มาจากหน่วย 917 ของศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก (ศปก. ทบ.) แจ้งผ่านสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) โดยเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติได้ทำหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช รายงานว่าจะมีการปฏิวัติเพื่อโค่นรัฐบาลไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาวในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 โดยคณะผู้ก่อการต้องการความช่วยเหลือจากไทยในการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บที่อาจมีได้และขอให้ไทยปล่อยให้เรื่องนี้เป็นเรื่องภายในที่คนลาวจะจัดการกันเองไม่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กับขอให้มีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ไทยไปอยู่ตามบริเวณชายแดน เพื่อจะได้ขอคำปรึกษาในทางลับและว่า หากทำสำเร็จแล้ว คณะผู้ก่อการขอเงิน 3 ล้านบาทจากไทยเพื่อเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงทหารลาวที่ร่วมทำการปฏิวัติในครั้งนี้

เกี่ยวกับรายงานของเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติดังกล่าวข้างต้นนี้ นายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาในเบื้องต้นว่า “ถ้าเกิดปฏิวัติในลาวเมื่อไร ต้องปิดพรมแดนทันที ขอให้ติดตามข่าวและแจ้งให้ผมทราบ” ซึ่งเรื่องนี้ฝ่ายไทยได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติการพิเศษ 917 ของ ศปก. ทบ. ที่ประจำอยู่ในเวียงจันทน์ติดตามข่าวอย่างใกล้ชิดและรายงานให้หน่วยเหนือทราบพร้อมกำชับมิให้เข้าไปรบกวนแผนต่างๆ เพราะจะถูกมองว่าไทยได้

เข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของลาว (หนังสือสภาความมั่นคงแห่งชาติ ลงวันที่ 11
กรกฎาคม พ.ศ. 2518)

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งโดยตลอดว่านับตั้งแต่รัฐบาลของนายสัญญา ธรรม
ศักดิ์ (14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 – 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518) ตามด้วยรัฐบาลม.ร.ว. เส็นย์
ปราโมช(1) (16 กุมภาพันธ์ – 14 มีนาคม พ.ศ. 2518) ถึงรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(14 มีนาคม พ.ศ. 2518 - 20 เมษายน พ.ศ. 2519) นโยบายและท่าทีของรัฐบาลลาวต่อไทย
มีความต่อเนื่องและมีเนื้อหาที่คล้ายกันบ่งบอกให้เห็นได้ว่าฝ่ายลาวประสงค์มีความสัมพันธ์
กับไทยที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยเพราะถือว่าจะส่งผลกระทบต่อความ
มั่นคงของลาวน้อยกว่ารัฐบาลทหารไทยเช่นในอดีต ฝ่ายลาวจึงพยายามประคับประคอง
ความสัมพันธ์ที่มีกับรัฐบาลไทยในระบบประชาธิปไตยในระดับที่เป็นที่ยอมรับของเวียดนาม
(เพราะในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2522 ยังไม่มีปัญหาขัดแย้งรุนแรงระหว่างระบอบเขมร
แดงพอลพตกับเวียดนาม และความขัดแย้งจีน – เวียดนาม) ดังปรากฏในหนังสือของนายพูน
สีปะเลิด รัฐมนตรีต่างประเทศลาวที่ได้มีถึงพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศ
ไทยแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่าลาวได้เปลี่ยนชื่อประเทศจากราชอาณาจักรลาวเป็นสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวและว่ารัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยยึดถือหลักเอก
ราช สันติภาพ มิตรภาพ และการไม่แทรกแซงในกิจการภายในระหว่างกัน และว่า
ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวจะยังคงอยู่และจะเพิ่มพูนขึ้นทุกวัน
ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศก็ได้มีหนังสือตอบขอบขอบคุณรัฐมนตรีต่างประเทศลาว พร้อมยืนยันว่า

พันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาวในฐานะบ้านพี่เมืองน้องสายโลหิตเดียวกัน
ย่อมจะยั่งยืนมั่นคงยิ่งขึ้นชั่วกาลนาน (หนังสือจากรัฐมนตรีต่างประเทศไทยถึงรัฐมนตรี
ต่างประเทศลาว ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2518)

ช่วงหนึ่งปีหลังชัยชนะเบื้องต้นของพรรคปฏิวัติประชาชนลาว (พรรคคอมมิวนิสต์
ลาว) ระหว่าง เมษายน พ.ศ. 2518 และชัยชนะขั้นสมบูรณ์ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็น
ช่วงเวลาที่ผ่านมาจะมีความอ่อนไหวสูงต่อสถานการณ์ทั้งภายในประเทศลาวและภายนอก
ประเทศ(โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ทางการเมืองของไทย) เป็นช่วงเวลาที่พรรคฯ ยัง
ไม่มีความมั่นใจในเสถียรภาพ ความมั่นคงของลาวด้วยมีกระแสข่าวลือแพร่สะพัดเป็นช่วงๆ
เกี่ยวกับกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว (กลุ่มฝ่ายขวาลาว) พยายามทำรัฐประหารโค่นระบอบ
คอมมิวนิสต์ลาวเพื่อกลับมาใช้อำนาจในลาวอีกครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนจากไทยซึ่งใน
ประเด็นนี้ ฝ่ายลาวจึงมีวิธีการทดสอบปฏิกิริยาของไทยด้วยการกล่าวหาไทยเพื่อเป็นการหยั่ง
ท่าทีไทย โดยมอบให้สำนักข่าวสารปเทดลาวทำการแถลงข่าวที่ฮ่องกงกล่าวหาว่ารัฐบาลไทย
ได้มีบทบาทสนับสนุนกลุ่มเจ้าสีสุก ณ จำปาศักดิ์ ให้ทำการปฏิวัติเพื่อโค่นรัฐบาลลาว ซึ่ง
วิธีการดังกล่าวได้ให้ผลตามที่ฝ่ายลาวคาดหวังเพราะหลังจากที่สำนักข่าวสารปเทดลาวได้
แถลงข่าวดังกล่าว (11 พฤษภาคม พ.ศ. 2518) รัฐมนตรีต่างประเทศไทยก็ได้มีหนังสือกราบ
เรียนนายกรัฐมนตรีเสนอให้รัฐบาลออกคำแถลงเพื่อปฏิเสธข้อกล่าวหาของฝ่ายลาว และ
ยืนยันว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายแน่วแน่ที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงกิจการภายในของลาว

อย่างเด็ดขาด(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/19061 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม
พ.ศ. 2518)

ความรู้สึกล่อลวงใจและความระแวงของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวที่ยังมีต่อไทยช่วงหลังเมษายน พ.ศ. 2518 ได้รับการการยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์อีกครั้ง
ในการปฏิเสธข่าวของสถานเอกอัครราชทูตลาวประจำไทย เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เป็นการ
ปฏิเสธข่าวที่หนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาอังกฤษ The Nation ได้ลงข่าวเกี่ยวกับการมารักษา
สุขภาพที่กรุงเทพฯ ของนายภูมิวงวิจิตร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาว โดยคำแถลง
ปฏิเสธข่าวดังกล่าวของสถานเอกอัครราชทูตลาว มีข้อความยอมรับว่าในระยะนี้สุขภาพของรอง
นายกรัฐมนตรีลาวไม่สู้ปกติและความประสงค์จะไปรักษาตัวยังต่างประเทศ แต่มิใช่ประเทศไทย การ
ปฏิเสธข่าวมีข้อความที่บ่งบอกถึงระดับของความระแวงที่ลาวยังคงมีต่อไทยแต่ขณะเดียวกัน ยังเห็นถึง
ความจำเป็นและประโยชน์ที่ฝ่ายลาวจะได้รับจากการพยายามรักษาความสัมพันธ์ปกติกับไทยไว้ ดัง
ข้อความต่อไปนี้

“ความจริงพระราชอาณาจักรและประเทศไทยก็เป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน ประชาชนสองฝั่งโขงมีไมตรีจิต
และรักใคร่กันเป็นอันดีมาหลายศตวรรษแล้ว แต่ปัจจุบันนี้ มีชาวลาวที่ปฏิบัติตนเป็นผู้ขายชาติหลบหนี
ออกจากลาวมาลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยพวกเขาเหล่านี้มิใช่เพียงแต่จะมาลี้ภัยอยู่เฉยๆ เท่านั้น แต่หาก
ยังฉวยโอกาสเอาแผ่นดินไทยเป็นสถานที่ซ่อนสมุ่ เสริมสร้างกำลังอย่างผิดกฎหมายและมีการ
เคลื่อนไหวไปมาระหว่างชายแดนของสองประเทศอยู่เสมอ และยังส่งนักจารกรรมไปก่อวินาศกรรมความสงบ

ของพี่น้องผองบ้าน ต่อต้านรัฐบาลผสมชั่วคราวแห่งชาติและแสดงตัวเป็นปรปักษ์ต่อประชาชนลาวทั้ง
ชาติที่รักสันติภาพ และความถูกต้องปรองดองของชาติ
ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ การที่ ฯพณฯ ภูมิ วงวิจิตร จะมารักษาดำรงในประเทศไทยคงจะหาความ
ปลอดภัยมิได้”

(เอกสารการปฏิเสชาำของสถานเอกอัครราชทูตลาว ลงวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2518)

กล่าวได้ว่านโยบายและท่าทีของลาวต่อไทยในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็น
นโยบายและท่าทีของลาวที่มีจุดประสงค์ชัดเจนเพื่อมุ่งทดสอบหยั่งท่าทีของไทยที่มีต่อลาวหลังชัยชนะ
ของพรรคคอมมิวนิสต์ (เมษายน พ.ศ. 2518) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลลาวดำเนินนโยบายรุกต่อ
ไทยทั้งทางการเมืองและการทูตอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อบีบให้ไทยแถลงออกมาให้หมด
เปลือกเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาลาวอพยพ (หรือที่ฝ่ายลาวเรียกว่ากลุ่มปฏิการ)
ปัญหานักการเมืองลาวที่หนีมาอยู่ฝั่งไทยต่อปัญหาแม่น้ำโขงและการปฏิบัติการของหน่วย นปช. ของ
ไทยที่ลาวกล่าวหาว่าล่วงล้ำน่านน้ำของลาว เป็นต้น

กล่าวได้ว่าการรุกอย่างต่อเนื่องของลาวเพื่อบีบให้ฝ่ายไทยแถลงจุดยืนของไทยออกสู่สาธารณชนมีผล
ทำให้อริบดียักรบสารนิเทศในฐานะโฆษกกระทรวงการต่างประเทศออกมาให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชน
เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2518 เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ไทย – ลาว (รวม 6 หน้า) สำระสำคัญ ได้
ดังนี้

1) กระทรวงการต่างประเทศเชื่อมั่นและกล่าวได้ว่า นอกจากลาวเอง
แล้วไม่มีประเทศใดอีกแล้วที่จะมุ่งสนับสนุนลาวด้วยความหวังดี
และไม่ทรยศอย่างจริงจังมากไปกว่าประเทศไทย ทั้งนี้เพราะสาย
สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์
ร่วมกันตลอดมา ซึ่งผู้นำของลาวเองย่อมจะทราบดีว่าประเทศไทย
เป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในการต่อสู้เพื่อเอกราช
ตั้งแต่สมัยลาวอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส.....

2) เมื่อปลายปี พ.ศ. 2517 รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้นำคณะ
ผู้แทนไทยไปเยือนลาวตามคำเชิญของลาวและในระหว่างการ
หารือกันนั้น ทั้งสองฝ่ายได้แสดงความประสงค์อันมุ่งมั่นที่จะ
กระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นและร่วมมือร่วมใจกัน
ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะขจัดปัญหาที่มีระหว่างกันให้หมดสิ้นไป
โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศและ
ในโอกาสดังกล่าว คณะผู้แทนไทยได้เสนอให้มีการจัดตั้ง
คณะกรรมการผสมไทย – ลาว ระดับรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ให้
คณะกรรมการนี้มีภาระหน้าที่พิจารณาหารือในเรื่องที่เกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างกันตามแต่ทั้งสองฝ่ายจะเห็นเหมาะสม นับว่า
เป็นการจัดตั้งกลไกถาวรอันสำคัญยิ่ง เพื่อการกระชับความสัมพันธ์

ระหว่างไทยกับลาว และก็ได้มีการประชุมของคณะกรรมการผสม

ไทย – ลาว ครั้งที่ 1 ไปแล้วที่กรุงเทพฯ เมื่อมกราคม 2518

3) เพื่อให้เป็นไปตามความตกลงของที่ประชุมของคณะกรรมการฯ

รัฐบาลไทยได้พยายามติดต่อกับรัฐบาลลาวตลอดมาเพื่อให้มีการ

ประชุมคณะกรรมการผสมไทย – ลาว ครั้งต่อไปที่นครเวียงจันทน์

ตามที่ได้ตกลงกันไว้ แต่ก็ได้รับการตอบสนองด้วยดีจากฝ่ายลาว

ทั้งๆ ที่รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้แถลงอยู่เป็นเนืองนิจว่าพร้อม

เดินทางไปประชุมร่วมกับฝ่ายลาวเมื่อใดก็ได้ แต่คำตอบเป็น

ทางการที่ได้รับจากฝ่ายลาวมีอยู่เพียงว่าลาวยังไม่พร้อม เนื่องจาก

ภาวการณ์ในลาวไม่เอื้อกุลแก่การประชุมระดับสูงดังกล่าว

นอกจากจะมีการแจ้งทำที่เป็นทางการดังกล่าวของรัฐบาลลาวแล้ว

ทางฝ่ายลาวยังได้แถลงทำที่ผ่านสื่อมวลชนของลาวและ

ต่างประเทศว่า การประชุมกรรมการผสมไทย – ลาวยังมีขึ้น

ไม่ได้จนกว่าฝ่ายไทยจะ “แสดงความจริงใจ” ให้ลาวเชื่อถือได้ว่า

มิได้สนับสนุนพวก “ปฏิการ” ลาวให้กลับไปบ่อนทำลายประเทศ

ลาว.....

4) ประเทศไทยถูกกล่าวหาโจมตีอย่างไม่เป็นธรรมว่าดำเนินนโยบาย

สองหน้าต่อลาวในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้อพยพจากลาวที่ฝ่ายลาว

เรียกว่าพวก “ปฏิการลาว” ในไทยทั้งๆ ที่ประเทศไทยได้ดำเนินการ

ต่างๆ โดยสุจริตใจโดยอาศัยหลักมนุษยธรรมและโดยคำนึงว่าไทย
และลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องและเป็นชาวพุทธด้วยกัน.....

- 5) ในส่วนที่เกี่ยวกับอดีตนักการเมืองลาวที่ได้เข้ามาในไทยเพื่อขอลี้ภัย
นั้น ทางฝ่ายไทยก็ได้ตอบสนองคำขอรับรองของรัฐบาลลาวด้วยดี โดย
ให้อดีตนักการเมืองลาวออกไปจากประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้จาก
การที่ได้ประกาศให้ผู้นำลาวฝ่ายขวาจำนวน 6 คน เดินทางออก
จากไทยไปเมื่อเร็วๆ นี้ และสำหรับผู้มีได้มีชื่ออยู่ในบัญชีของอดีต
นักการเมืองลาวที่จะต้องถูกขับไล่ออกไปจากประเทศไทย เช่น นาย
พล วังเปา นายพลกฤษประสิทธิ์ อภัย ท้าวโง่น ชนะนิกร ก็ได้เดินทาง
ออกไปจากไทยแล้วด้วยความสมัครใจของตนเอง พวกที่ยังคง
เหลืออยู่ในประเทศไทย ในบรรดานักการเมืองเหล่านั้น ก็เป็นพวกที่
มิใช่เป็นบุคคลชั้นหัวหน้า ซึ่งยังหาประเทศที่จะให้เดินทางไปอาศัย
ลี้ภัยไม่ได้ หรือบุคคล เช่น เสต็จเจ้าบุญอุ้ม ซึ่งป่วยหนักจนไม่อยู่ใน
ฐานะที่จะมีบทบาททางการเมืองอะไรต่อไป

- 6) ปัญหาเรื่องผู้อพยพจากลาวนี้ เป็นปัญหาทั้งทางลาวและไทย
จะต้องรับผิดชอบร่วมกันและหาทางร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง
ประเทศลาวเองก็ควรพยายามแก้ไขสถานการณ์ในลาวที่เป็น
สาเหตุผลักดันให้ชาวลาวอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทย แทนที่
จะมุ่งประณามรัฐบาลไทยว่าสมรู้ร่วมคิดกับพวกผู้อพยพเหล่านี้

ดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อลาว ซึ่งการโจมตีดังกล่าวนั้น นอกจาก
ไม่เป็นจริงแล้ว ยังเป็นอุปสรรคแก่ความพยายามของฝ่ายไทยที่จะ
แก้ปัญหาอีกด้วย.....

- 7) นอกจากปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพจากลาวแล้ว ที่เป็นปัญหาระหว่าง
กันอีกประเด็นหนึ่งคือปัญหาแม่น้ำโขง ซึ่งฝ่ายลาวได้แสดงความไม่
พอใจการปฏิบัติการของหน่วย นปช. ของไทย ว่าเป็นการทำลาย
หรือล่องลำน่าน้ำของลาว แต่ที่จริงแล้วการลาดตระเวนตามลำน้ำ
โขงนั้นเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นในการรักษาความมั่นคงแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมของรัฐอธิปไตยทุกรัฐที่
จะกระทำได้ในลำน้ำที่เป็นเส้นกันเขตแดนระหว่างประเทศ
แนวนโยบายของไทยเกี่ยวกับการลาดตระเวนลำน้ำโขงนั้นก็เพื่อ
รักษาความมั่นคงตามบริเวณชายแดนไทย – ลาว และเพื่อการ
ป้องกันการลักลอบต่างๆ ทางฝ่ายไทยได้ยึดหลักการที่จะทำการ
ลาดตระเวนในเขตของไทยเท่านั้น เมื่อมีเหตุการณ์เรื่อง นปช. ถูก
ซุ่มโจมตีด้วยกำลังอาวุธ นปช. ก็จำเป็นต้องตอบโต้เพื่อป้องกันตัว
ตามสมควรแก่กรณี ภายในขอบเขตของกฎหมายระหว่างประเทศ
ดังนั้นฝ่ายไทยได้เคยเสนอให้มีการลาดตระเวนร่วมเพื่อป้องกัน
ความเข้าใจผิดและการกระทบกระทั่งระหว่างกัน แต่ฝ่ายลาวไม่
เคยให้คำตอบ.....

(ข่าวสารนิเทศ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2518)

หากมองย้อนหลังกลับไปยังปี พ.ศ. 2518 ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่าข่าวสารนิเทศซึ่งมีความยาว 6 หน้า เกี่ยวกับคำให้สัมภาษณ์ของโฆษกกระทรวงการต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุการณ์ยืนยันให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า ฝ่ายลาวยังคงมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความไร้เสถียรภาพของการเมืองไทยในช่วงนี้ ตลอดจนความมั่นคงของรัฐบาลพลเรือนของไทยและความเป็นไปได้ที่อิทธิพลของอำนาจรัฐบาลทหารไทยก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีโอกาสหวนกลับมาอีกครั้ง อันจะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ไทย - ลาว กลับมาสู่สภาวะตึงเครียดได้ นโยบายของลาวต่อไทยช่วงพ.ศ. 2518 จึงเป็นเรื่องของการทดสอบและหยั่งท่าทีนโยบายของไทยที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลาว ด้วยวิธีการทั้งกล่าวหาไทยและรับฟังความเห็นและข้อเสนอของไทยคู่ขนานกันไป การกล่าวหาไทยในบางกรณีลาวก็จะใช้เวทีการประชุมระหว่างประเทศเป็นเวทีประจานไทย ดังกรณีนายคำผาย นุปผา รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศลาวได้ไปกล่าวประณามไทยต่อที่ประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่กรุงลิมา ประเทศเปรู วันที่ 25 -27 สิงหาคม พ.ศ. 2518 มีบางตอนที่กล่าวหาประเทศไทยว่ายอมให้สหรัฐฯ มีฐานทัพในไทยและมีกลุ่มกำลังทหารเพื่อการรุกรานประเทศอื่น เช่น องค์กรซีโต้ กล่าวหาว่าประเทศไทยสนับสนุนขบวนการเพื่อบ่อนทำลายและขัดขวางการบูรณาการประเทศลาวให้เจริญรุ่งเรือง นอกจากนั้นกล่าวหาว่าไทยมีพฤติกรรมยั่วยุนับครั้งไม่ถ้วน เช่น ละเมิดน่านน้ำและน่านฟ้าลาว เป็นต้น

3) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

ห้าเดือนกว่า (20 เมษายน พ.ศ. 2519 – 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519) ของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ถือได้ว่าเป็นห้าเดือนกว่าของวิกฤตการเมืองไทยที่ร้ายแรงที่สุดของยุค การเมืองสมัยใหม่ของไทยที่ได้นำไปสู่โคกนาฏกรรม 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ที่มี ผลตกย่ำช้ำวิตกของฝ่ายลาวเกี่ยวกับเสถียรภาพของการเมืองไทยและของรัฐบาลพลเรือน ในยุคที่ประชาธิปไตยไทยแบ่งบานช่วงหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

ภายใต้สถานการณ์ที่ล่อแหลมและฐานะสั่นคลอนของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จึงเป็นที่คาดได้ว่าฝ่ายลาวย่อมจะให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์การเมืองไทยอย่างใกล้ชิดและหาทางทดสอบและหยั่งท่าทีไทยเพื่อดูว่ารัฐบาลไทยชุดนี้จะยังคงมี นโยบายต่อลาวที่เป็นการต่อเนื่องจากของรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์และของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มากน้อยเพียงใด หรือจะยอมจำนนต่ออิทธิพลของพวกที่รัฐบาลลาวเรียกว่า “พวกปฏิกริยาขวาจัด” ของไทย ท่าทีของลาวช่วงนี้เป็นที่ประจักษ์ได้ จากรายงานต่อสภาประชาชนสูงสุดของลาวในการประชุมสมัยสามัญครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ของนายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการต่างประเทศนั้น มี ข้อความที่นายกรัฐมนตรีลาวได้แถลงพาดพิงถึงประเทศไทย มีความว่า รัฐบาลไทยไม่ว่าชุด ก่อนหรือชุดปัจจุบัน ล้วนมีเพียงแต่คำพูดอันไพเราะต่อลาว เป็นต้นว่าต้องการรักษา ความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างไทยกับลาว ประสงค์จะเจรจาแก้ไขปัญหาค้างคั่งระหว่าง

ประเทศทั้งสอง และต้องการช่วยเหลือลาวทางด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว
รัฐบาลไทยเพียงแต่ช่วยเหลือลาวพลัดถิ่นด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้แล้วแม้ผู้มีมโน
ธรรมในวงการเมืองไทยก็ทราบดีว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้กระทำการอัน
เป็นการก่อกวนและบ่อนทำลายประเทศลาวทางด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ โดย
ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากพวกปฏิวัติไทย ประชาชนไทยและลาวมีความสัมพันธ์ทาง
ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมาแต่โบราณกาล และมีความปรารถนาที่จะ
สร้างความสัมพันธ์ฉันเพื่อนบ้านและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ความปรารถนา
ดังกล่าวของประชาชนทั้งสองประเทศจะสัมฤทธิ์ผลไม่ได้ ถ้ารัฐบาลไทยยังคงเดินตามสหรัฐฯ
โดยการรักษาสถานทัพและกำลังของสหรัฐฯ ไว้บนแผ่นดินไทยภายใต้รูปแบบใหม่ รวมทั้งการที่
รัฐบาลไทยยังคงขู่เบียดเบียนพวกปฏิวัติลาวขายชาติไว้ เพื่อต่อต้านการปฏิวัติของลาว นายไ
สอนได้กล่าวด้วยว่า การกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ดังกล่าว จะต้องถูกประชาชนของทั้งสอง
ประเทศร่วมกันต่อต้านและคัดค้านอย่างแน่นนอน ลาวเองยินดีที่จะเจรจาและแก้ไขปัญห
ต่างๆ ที่มีระหว่างกัน จึงหวังว่า รัฐบาลไทยจะปฏิบัติตามคำพูดและตามความปรารถนาของ
ประชาชนทั้งสองประเทศในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่ยังคงค้าง ด้วยความจริงใจและไม่
แทรกแซงกิจการภายในของลาว (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ เรียบเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/22870 ลงวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2519) ถ้อยแถลงดังกล่าวของ
นายไสสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว ได้มีการแจกจ่ายให้กับคณะสื่อมวลชนไทยที่ติดตาม
นายไพฑูรย์ เครือแก้ว ประธานคณะกรรมการต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรไทยซึ่งอยู่

ระหว่างเยือนลาว อีกทั้งนายพุน สีปะเสิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาวก็ได้
ให้สัมภาษณ์ผู้แทนสื่อมวลชนไทย โดยนำถ้อยแถลงของนายไกสอน พมวิหาน มากล่าวซ้ำอีก

เกี่ยวกับถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรีลาวข้างต้น หากศึกษาพิจารณาจาก
ถ้อยคำและจากวิธีการนำเสนอ พอจะวิเคราะห์และประเมินท่าทีของฝ่ายลาวที่มีต่อไทยใน
บริบทของพ.ศ. 2519 ได้ดังนี้

- 1) การที่นายไกสอน พมวิหาน เน้นเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่าง
ประชาชนไทยและลาว ตลอดจนในประเด็นหากรัฐบาลไทยยังคง
เดินตามสหรัฐฯ และยังคงขุบเลี้ยงพวกปฏิกริยาลาวขายชาติ
ประชาชนของทั้งสองประเทศจะร่วมกันต่อต้านและคัดค้านอย่าง
แน่นนอน ถือได้ว่าฝ่ายลาวยังมองว่ากระแสประชาธิปไตยและความ
ตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนไทยยังมีสูงจึงยังหวังที่จะสามารถ
ฟุ้งกระแสประชาธิปไตยไทยและการเคลื่อนไหวของนักศึกษาและ
ประชาชนไทยกดดันรัฐบาลมิให้ยอมจำนนต่ออำนาจปฏิกริยาขวา
จัดที่พยายามหวนกลับมาใช้อำนาจอีก
- 2) เป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองของฝ่ายลาวที่มุ่งหาประโยชน์จาก
ภาวะขัดแย้งที่ปรากฏในสังคมการเมืองไทยที่แบ่งออกเป็นขั้วอย่าง
ชัดเจน

3) ขณะเดียวกัน หลังการดำเนินวิจารณ์ไทย (อย่างหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำรุนแรง) ว่าเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบต่อความไม่คืบหน้าในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศแต่ก็ปิดท้ายด้วยทัศนะที่ที่บ่งบอกให้เห็นถึงความพร้อมและยินดีที่จะเจรจากับไทย เพื่อหาทางแก้ปัญหาที่ค้างค้ำระหว่างกัน ทัศนะและท่าทีเช่นนี้ทำให้พอประเมินได้ว่า ฝ่ายลาวตระหนักดีว่า ผลประโยชน์ของลาวในช่วงนี้ยังคงอยู่กับการพยายามรักษาความสัมพันธ์ปกติกับรัฐบาลพลเรือนของไทยและหลีกเลี่ยงการดำเนินการใดๆ ที่จะเป็นตัวเร่งทำให้รัฐบาลประชาธิปไตยของ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช พ้นจากอำนาจบริหารเร็วขึ้น ด้วยฝ่ายลาวรู้ว่าหากเมื่อใดที่กลุ่มอำนาจเก่ากลับมา ความสัมพันธ์ไทย – ลาว จะมีปัญหาและตึงเครียดมากกว่าที่เป็นอยู่ เป็นถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรีลาวที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ฝ่ายลาวมีความตระหนักดีว่าเรื่องของนโยบายต่างประเทศคือเรื่องของการเลือกและในโลกแห่งความเป็นจริงทางเลือกที่ดีที่สุดไม่มี มีแต่ทางที่เลวร้ายที่สุดเท่านั้น(หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

วันเวลาผ่านไปเพียงหนึ่งเดือนเศษหลังการแถลงรายงานต่อสภา

ประชาชนสูงสุดของนายไกสอน พมวิหาน นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยก็ได้

นำข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางไปเวียงจันทน์เพื่อเจรจาปรับความสัมพันธ์
กับลาวอย่างเป็นผลสำเร็จตามความประสงค์ของทั้งสองประเทศ ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้
สะท้อนออกมาในรูปแบบของแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ฉบับวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519

แถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ฉบับวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็น

แถลงการณ์ร่วมฉบับแรกระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลลาวหรือรัฐบาลสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวอันเป็นชื่อทางการของประเทศลาวหลังชัยชนะของพรรคปฏิวัติ
ประชาชน (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) เมื่อธันวาคม พ.ศ. 2518 เป็นหนึ่งในสองแถลงการณ์ร่วมที่
ทั้งสองประเทศยึดถือปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ฉบับที่สองได้แก่
แถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ที่ลงนามโดยนายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับ
นายกรัฐมนตรีโกสอน พมวิหาน เมื่อพ.ศ. 2522

สำหรับแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ฉบับวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ลงนาม
โดยรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยและลาวมีผลของการเจรจาที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมดังนี้

- ประชาชนทั้งสองประเทศมีสิทธิที่จะใช้ลำนํ้าโขงเพื่อการสัญจร
และทำมาหากิน
- ลาวตกลงจะปล่อยตัวคนไทยที่ถูกจับกุมขังในลาว

- ประเทศทั้งสองจะส่งเสริมการค้าขายตามที่จะปรึกษาหารือ
รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการขนส่งผ่านแดนให้ลาว
- ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะให้เจ้าหน้าที่ระดับชายแดน
ปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราวเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาและ
อุปสรรคที่จะเกิดขึ้นบริเวณชายแดน
- ฝ่ายไทยรับจะเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มอีก 2-3 จุด

ส่วนผลการเจรจาที่มีได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมได้แก่

- ลาวยอมรับผู้อพยพลาวกลับคืนประเทศลาวโดยให้ประกันว่าจะ
ไม่มีการลงโทษบุคคลเหล่านั้น
- นอกจากจะปล่อยคนไทยที่กระทำผิดกฎหมายแล้ว ฝ่ายลาว
สัญญาว่าจะสืบหาคนไทยอื่นๆ ที่อาจสูญหายหรือตกค้างอยู่ใน
ลาว เพื่อส่งตัวกลับคืน(มีอาสาสมัครไทยไปรบในลาวแล้วสูญ
หายโดยไม่ทราบจำนวนแน่นอน)

(เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาระหว่างไทยกับลาว กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง
ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520)

ก่อนการเดินทางไปปรับความสัมพันธ์กับลาวของคณะรัฐมนตรี

ต่างประเทศไทยระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม ถึง 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 มีเหตุการณ์ทางการเมืองในไทยที่มีลักษณะต่อต้านการไปเยือนลาวของรัฐมนตรีพิชัย รัตตกุลและคณะอย่างรุนแรง ด้วยการใส่ร้ายป้ายสี ไปปดมดเท็จผ่านทางสถานีวิทยุยานเกราะและการปลุกระดมมวลชนจัดตั้งโดยฝ่ายอำนาจปฏิกริยาชาวจัดที่ไม่ต้องการเห็นการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นกลุ่มอำนาจเก่าที่ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงหลังเมษายน พ.ศ. 2518 ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นกลุ่มการเมืองที่กลัวภัยคอมมิวนิสต์อย่างไร้สติ ไร้เหตุผลและอย่างมีวาระซ่อนเร้นทางการเมือง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย) ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงการต่างประเทศที่ถูกใส่ร้ายว่าเป็นพวกซ้ายจัดและถูกเรียกว่าเป็นแก๊ง 4 นาย (Gang of Four) ได้แก่ นายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศ นายโกศล สินธวานนท์ อธิบดีกรมการเมือง นายชวาลย์ ขวณิช รองอธิบดีกรมการเมืองและนายวรพุทธิ์ ชัยนาม หัวหน้ากองอเมริกา กรมการเมือง

ส่วนเหตุผลทำไมรัฐบาลไทยจึงเลือกที่จะไปลาวก่อนไปเวียดนาม นายอานันท์ ฯ ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

“ตอนนั้นเราต้องยอมรับว่า ลาวนั้นอยู่ภายใต้อาณัติของเวียดนาม เป็นอย่าง มาก เราคิดว่าเราต้องไปลาวก่อน สำหรับเวียดนามมีปัญหามากกว่า เราคิดว่าเราต้องไปลาวก่อน เพราะว่าเราต้องการไปชิมลาง เพราะว่าถ้าเมื่อเราไปเวียดนามก่อนและไม่

สำเร็จ เราก็ไม่แน่ใจว่าไปที่ลาวก็ไม่สำเร็จเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นก็เป็นนโยบายของท่าน
รัฐมนตรีพิชัย ที่ว่าต้องไปลาวก่อน ไปขิมกลางถ้าเพื่อสำเร็จที่ลาวแล้ว โอกาสที่จะสำเร็จที่
เวียดนามก็มีมากขึ้น” (การเจรจาปรับความสัมพันธ์ทางการทูต ไทย – เวียดนาม: อานันท์ ปัน
ยารชุน จากรวมงานเขียนและปาฐกถาเรื่องการต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่ม
1 หน้า 237)

ในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเดินทางไปปรับ
ความสัมพันธ์กับลาว มีกระแสต่อต้านการไปลาวอย่างรุนแรง นายอานันท์ ฯ ได้กล่าวไว้ดังนี้

“พวกข้าราชการกระทรวงฯ มาหาผมบอกว่าสถานการณ์ไม่ดีเลย ไปลาว ไป
เวียดนามคราวนี้แน่แน่ ไม่มีทางสำเร็จหรือถ้าเพื่อสำเร็จกลับมา เราก็อาจจะไม่มีที่อยู่ เขาบอก
ผมว่าควรไปคุยกับคุณพิชัยหน่อย

ผมก็เข้าไปหาคุณพิชัย พร้อมกับคุณโกศล คุณชวาลย์ แล้วก็อาสา แทบจะ
ไปยื่น ultimatum กับคุณพิชัยว่าอย่าไปเลย เพราะว่าถ้าเผื่อไปแล้วกลับมาเท่ากับเดินเข้าไป
ใน trap ของฝ่ายขวาจัดในเมืองไทย ที่เตรียมดักเราอยู่แล้ว เราพอจะรู้ถึงเหตุการณ์ได้ว่า
เหตุการณ์ข้างหน้าจะเป็นอย่างไร เพราะตอนนั้นกระแสคลื่นของความขวาจัดกับความกลัว
คอมมิวนิสต์ของเรามากเหลือเกิน สังคมไทย panic ไร้สติ ไร้ rationality ทุกอย่าง
ประกอบด้วยบางคนก็มีผลประโยชน์ส่วนตัว ก็ไม่อยากเสียผลประโยชน์ส่วนตัวไปด้วยเช่นกัน

คุณพิชัยก็ดี รับฟังทั้งหมดและอันนี้ก็ต้องชมคุณพิชัย คุณพิชัยบอกเข้าใจดี
สิ่งที่เรามาเรียนให้ทราบและข้อวิจารณ์ ข้อที่เรา analyze ในเหตุการณ์แต่คุณพิชัยถือว่าเป็น
mission ของรัฐบาลที่จะต้องไปปรับความสัมพันธ์กับลาวกับเวียดนามให้ได้ และถ้าเมื่อปรับ
ได้แล้วเมื่อกลับมา อะไรมันจะเกิดก็ให้มันเกิดขึ้น เมื่อเป็นนโยบายของรัฐมนตรีย่างนี้ และ
หลังจากที่เราได้ให้ข้อเท็จจริง ได้เล่าถึงความรู้สึกของเรา เมื่อรัฐมนตรีเขากำหนดนโยบาย
ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศก็ต้องปฏิบัติตามซึ่งเราก็เห็นด้วยกับนโยบายนั้นอยู่แล้ว
(เพ็ญอำนาจ หน้า 239)

และแล้วเมื่อคณะเดินทางกลับจากลาวพร้อมกับความสำเร็จที่
เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างแท้จริง หลังจากนั้น สองเดือนถัดมาก็เกิดเหตุการณ์ 6
ตุลาคม พ.ศ. 2519 ความมืดและความเสื่อมในทุกด้านได้กลับมาสู่สังคมการเมืองไทยอีกครั้ง

4) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวได้เฝ้ามองและติดตามสถานการณ์การเมืองไทยอย่างใกล้ชิดและด้วยความ
ระมัดระวัง ด้วยตระหนักดีถึงลักษณะและความเป็นมาของรัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่มี
นโยบายและท่าทีต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์อย่างออกหน้าออกตา อย่างไม่ยอมรับรู้เกี่ยวกับ
ความเปลี่ยนแปลงด้านสมการอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคหลัง
เมษายน พ.ศ. 2518 และด้วยข้อเท็จจริงดังกล่าวนโยบายและท่าทีของลาวต่อไทยยุครัฐบาล

ธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงเป็นนโยบายและท่าทีที่บ่งบอกถึงระดับของความระแวดระวังของไทยที่สูงกว่าที่ผ่านมา ทั้งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของฝ่ายลาวที่จะเผชิญกับความตึงเครียดด้านความสัมพันธ์ไทย – ลาว

รัฐบาลลาวได้เลือกที่จะส่งสัญญาณให้ไทยรู้เกี่ยวกับทัศนะและท่าทีของลาวต่อไทยในช่วงนี้ผ่านการดำเนินการและแสดงปฏิกริยาร่วมกับเวียดนามต่อเหตุการณ์ทางการเมืองหลัง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

การแสดงปฏิกริยาร่วมกับเวียดนามต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งในโอกาสการไปเยือนลาวของนาย เล ชวน เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามพร้อมกับนายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามและคณะระหว่างวันที่ 15 -18 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 ทางลาวได้เปิดเผยว่า ในระหว่างการเยือน นอกจากจะได้มีการลงนามในปฏิญญาร่วม ลาว – เวียดนาม เมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 ทั้งสองฝ่ายยังได้ลงนามในสนธิสัญญาความตกลงและสัญญาอีก 3 ฉบับ คือ

1) สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2) ความตกลงชายแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

3) สัญญาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือของสาธารณรัฐสังคมนิยม

เวียดนามแก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวระหว่างปี พ.ศ.

2521 – 2523

ในส่วนที่เกี่ยวกับปฏิญญาร่วมนั้น มีข้อความพาดพิงถึงสหรัฐฯ ไทยและอาเซียน ดังนี้

- กล่าวหาว่าสหรัฐฯ มุ่งจะใช้อาเซียน เป็นเครื่องมือต่อต้านเอก
ราช สันติภาพ และความเป็นกลางของภูมิภาคนี้
- ประณามสหรัฐฯ ที่คงกำลังทหารและฐานทัพไว้ในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้
- กล่าวหาว่า นับตั้งแต่ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อ 6
ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบาย
เป็นปฏิปักษ์ต่อลาวและเวียดนาม โดยให้ที่พักพิงแก่พวกปฏิการ
ลาวพลัดถิ่น แทรกแซงและละเมิดอธิปไตยและกิจการภายใน
ของลาว ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือบีบบังคับและกดดันลาว ซึ่ง
เป็นประเทศไร้ทางออกทางทะเล ตลอดจนไม่ปฏิบัติตาม
แถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ลงวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519
นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ไทยยังได้กดขี่และกระทำการทารุณกรรมต่อ
ชาวเวียดนามในประเทศไทย

- สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามสนับสนุนอย่างเต็มที่การต่อสู้ของประชาชนไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช และประชาธิปไตย สันติภาพ และความ เป็นกลางอย่างแท้จริง รวมทั้งการสิ้นสุดแห่งการคว่ำไ้ซึ่งฐานทัพ และกำลังทหารของจักรวรรดินิยมในประเทศไทย ทั้งสอง ประเทศหวังที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและฉันเพื่อนบ้าน ที่ดีกับประเทศไทยและเรียกร้องให้ไทยปฏิบัติตามแถลงการณ์ ร่วมที่ทำได้กับประเทศทั้งสองอย่างจริงจัง กับยุติความ เคลื่อนไหวที่เป็นปฏิปักษ์ต่อลาวและเวียดนาม

(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ รายงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/36206

ลงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2520)

เป็นที่สังเกตได้ว่า รายงานข้างต้นของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ที่ได้มี ถึงกระทรวงการต่างประเทศ เป็นลักษณะของการรายงานเชิงพรรณนาและตามข้อเท็จจริง เท่านั้น มิได้มีบทวิเคราะห์และการประเมินสถานการณ์ที่จะเป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงเหตุผล ของการมีทัศนะและทำที่ดังกล่าวของทั้งลาวและเวียดนามที่มีต่อไทยในช่วงดังกล่าว ตลอดจนผลกระทบที่อาจมีผลต่อความสัมพันธ์ไทย – ลาว ดังอาทิ ข้อความที่ปฏิญญาร่วมได้ กล่าวถึงการสนับสนุนอย่างเต็มที่กับการต่อสู้ของประชาชนไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช

ประชาธิปไตย สันติภาพ และความเป็นกลางอย่างแท้จริง หากได้มีการวิเคราะห์ข้อความดังกล่าวนี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของความหวังของทั้งลาวและเวียดนามที่จะใช้ปัจจัยประชาธิปไตยและภาวะขัดแย้งรุนแรงในสังคมการเมืองไทยเป็นเครื่องมือ (การพยายามรักษาความสัมพันธ์ปกติกับรัฐบาลพลเรือนของไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และการสนับสนุนขบวนการนักศึกษาประชาชนไทย) เพื่อซื้อเวลาให้กับการกระชับอำนาจของทั้งพรรคคอมมิวนิสต์ลาวและเวียดนาม ด้วยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2520 ทั้งลาวและเวียดนามยังมีปัญหาความมั่นคงทุกด้านภายในประเทศ หรือข้อความที่ว่าทั้งสองประเทศหลังที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและฉันเพื่อนบ้านที่ดีกับประเทศไทย หากได้วิเคราะห์ข้อความนี้ ก็น่าจะเป็นข้อความที่บ่งบอกได้ว่าทั้งลาวและเวียดนาม ยังไม่พร้อมที่จะมีนโยบายและท่าทีเชิงกว้างกับไทย และยังคงเห็นถึงความจำเป็นและคุณประโยชน์ร่วมกันที่จะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทั้งหากมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) ช่วงปลายปี พ.ศ. 2520 เวียดนามเริ่มที่จะมีปัญหาขัดแย้งรุนแรงกับกัมพูชาของระบอบพอลพต (เขมรแดง) และขัดแย้งกับจีนในปัญหาการกัมพูชา รวมทั้งขัดแย้งกับจีนในประเด็นความขัดแย้งจีน – ไชเวียด ที่ทั้งเวียดนามและลาว (เพราะถูกเวียดนามบังคับ) ได้เลือกที่จะเข้าข้างฝ่ายไชเวียด ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นผลทำให้เวียดนามจำเป็นต้องสนับสนุนให้ลาวพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่อย่างน้อยเป็นปกติกับไทยไว้ เพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้เวียดนามต้องเผชิญกับแรงกดดันหลายด้าน ปัญหาความสัมพันธ์ไทย – ลาว และไทย – เวียดนาม ประสบกับความเสื่อมและเลวร้ายลงอย่างต่อเนื่องหลังจากที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2522 อันมีผล โดยตรงทำให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับ

จีนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคงที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว) นับแต่นั้นมา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย) แต่ปัจจัยภายนอกเหล่านี้หาได้มีอิทธิพลต่อการอ่าน วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แม้แต่น้อย ตรงกันข้ามรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มองความสัมพันธ์และปัญหาไทย – ลาว จนมุมมองที่แคบมาก โดยถือว่าเป็นเรื่องทวิภาคีโดยเฉพาะและเป็นการมองความสัมพันธ์ไทย – ลาว ที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน (การเมืองภายในไทย) เท่านั้น

5) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

ช่วงพ.ศ. 2521 – 2522 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งและสงครามระหว่างประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกันปะทุรุนแรงและอย่างเปิดเผยต่อโลกภายนอก (ดังอาทิ สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาของระบอบพอลพต และ สงครามสังคมนิสต์ที่จีนได้ทำกับเวียดนาม พ.ศ. 2522 หลังจากที่ได้เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชายุคเขมรแดง พ.ศ. 2521) เหตุการณ์สำคัญสองเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อลาวโดยตรง ด้วยเป็นการบีบให้ลาวต้องเลือกที่จะอยู่ข้างเวียดนามอย่างไม่ต้องสงสัยเลย ทำให้จีนกลายเป็นปฏิปักษ์กับลาวด้วย ภายใต้บริบทและสถานการณ์เช่นนี้ ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ย่อมเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของลาวที่มีต่อไทย นั่นก็คือ ลาวจำเป็นต้องหันมาให้ความสนใจและความสำคัญกับไทยเป็นพิเศษอีกครั้งหนึ่ง ด้วยเหตุผลสำคัญที่ลาวต้อง

พยายามทุกวิถีทางทำให้ชายแดนลาวที่ติดต่อกับไทยเป็นที่ไว้วางใจได้ ไม่ก่อปัญหาและเป็นภัยต่อความมั่นคงของลาว เพื่อที่ลาวจักได้หันไปสนใจกับชายแดนตอนเหนือของลาวที่ติดต่อกับจีน และนี่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ลาวแสดงความกระตือรือร้นและพร้อมร่วมมือกับไทยในด้านต่างๆ เพื่อหาทางแก้ปัญหา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาวงเวียนชายแดนไทย – ลาว) ต่างๆ ที่ยังคงค้างค้ำระหว่างกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ลาวยอมทราบดีมาตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2519 แล้วว่าเวียดนามมีความขัดแย้งกับระบบพอล พต (ความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาของเขมรแดง ตลอดจนความขัดแย้งด้านเขตแดนระหว่างสองประเทศ) และเป็นความขัดแย้งที่จะมีผลดึงลาวเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะอิทธิพลครอบงำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่มีเหนือพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ดังนั้นหลังรัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร พ้นจากอำนาจ (20 ตุลาคม พ.ศ. 2520) ลาวจึงเริ่มส่งสัญญาณมายังรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดังปรากฏในคำปราศรัยของนายไกสอน พมวิหานนายกรัฐมนตรีลาว เนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความตอนหนึ่งว่า

“ลาวประสงค์จะเป็นมิตรกับสหรัฐฯ แต่สหรัฐฯ ต้องให้ความ ช่วยเหลือลาว รักษาบาดแผลสงครามที่ได้ทำไว้กับลาวระหว่างสงคราม สำหรับไทย ลาวมีความคงเส้นคงวาที่จะมีสัมพันธไมตรีแบบบ้านพี่เมืองน้องกับไทยเสมอ ผู้นำไทยก็ได้แสดงท่าทีที่จะกระชับ

ความสัมพันธ์ฉันมิตรกับลาวยิ่งขึ้น ซึ่งลาวก็พอใจ แต่ลาวยึดถือแถลงการณ์ร่วมที่ทำไว้ต่อกัน เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 และประสงค์จะให้ไทยปฏิบัติตรงกับที่พูดไว้อย่างแท้จริง”

ในคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีลาวครั้งนี้ ไม่มีข้อความใดกล่าวโจมตี สหรัญกับไทยอย่างรุนแรงดังที่เคยปรากฏมาในปีก่อนๆ (โทรเลข สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง เวียงจันทน์ ลงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2520) และแม้ว่าระหว่างพ.ศ. 2522 – 2523 สงคราม ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาได้ทวีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยตาม บริเวณชายแดนไทย – กัมพูชาอย่างมาก แต่ทางฝ่ายลาวยังต้องพยายามถนอมความสัมพันธ์ ไทย – ลาว ไว้ให้อยู่ในสภาพที่เป็นมิตรต่อกัน ดังข้อความปรากฏในรายงานต่อที่ประชุมสภา ประชาชนสูงสุดของนายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว เกี่ยวกับสภาพการณ์ของโลก และสถานการณ์ภายในลาวในรอบปี พ.ศ. 2522 และทิศทางสำหรับปี พ.ศ. 2523 มีความ ตอนหนึ่งเกี่ยวกับไทย ดังนี้

“สำหรับความสัมพันธ์กับไทยนั้น ลาวมีความพึงพอใจที่เห็นสายสัมพันธ์บ้านพี่ เมืองน้องได้รับการปรับปรุงและเสริมขยาย บนพื้นฐานของแถลงการณ์ร่วมระหว่างลาว – ไทย และไทย – ลาว ที่มีขึ้นเมื่อเดือนมกราคมและเมษายน พ.ศ. 2522 ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องร่วมกัน เกี่ยวกับหลักการและวิธีการที่จะทำให้ชายแดนไทย – ลาว เป็นชายแดนแห่งสันติภาพอย่าง แท้จริง แต่กระนั้นก็ตาม ลาวเห็นว่ายังมีปัญหาค้างค้างและความยุ่งยากบางประการหลงเหลือ

อยู่บ้าง อันเนื่องมาจากศัตรูผู้หวังทำลายมิตรภาพระหว่าง 2 ชาติ ลาว - ไทยและ ลาวหวังว่า
ฝ่ายไทยจะพยายามฟื้นฝาคความยุ่งยากได้....."

(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 134/2523 ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.

2523)

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย – ลาวและลาว – ไทย ในยุค
ของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดีเป็นปกติ โดยทั้งสอง
ประเทศต่างเห็นชอบร่วมกันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยยึดแถลงการณ์ร่วมฉบับ
วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 (ทำขึ้นในรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นย์ ปราโมช) และฉบับวันที่ 4
เมษายน พ.ศ. 2522 เป็นพื้นฐานร่วมกัน

แถลงการณ์ร่วมฉบับ พ.ศ. 2519 มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ดังนี้

- 1) เคารพเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพ แห่งดินแดนของกันและกัน
- 2) เคารพสิทธิของแต่ละประเทศที่จะดำรงคงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซง
และการคุกคามจากภายนอก
- 3) ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ทั้งละเว้นการดำเนินการบ่อน
ทำลายต่อกัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม
- 4) ระวังข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

- 5) ละเว้นการคุกคามหรือใช้กำลังต่อกัน และจะไม่ยอมให้ผู้อื่นใช้ดินแดนของตนเป็นฐานทัพเพื่อแทรกแซง คุกคาม หรือรุกรานประเทศอื่นไม่ว่าในรูปใด

ส่วนแถลงการณ์ร่วมฉบับวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2522 มีสาระสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

- 1) ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่า การส่งเสริมแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนในระดับและแขนงต่างๆ ของทั้งสองประเทศให้เพิ่มขึ้น จะเป็นการขยายความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 2) ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่า จะทำให้ชายแดนไทย – ลาว ทั้งหมด ที่เป็นแม่น้ำโขงและทางบก เป็นชายแดนแห่งสันติภาพและมิตรภาพ บนหลักการเคารพในเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ของกันและกัน การเคารพสิทธิประโยชน์อันชอบธรรมของกันและกัน การแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศทั้งสองโดยสันติวิธี
- 3) ทั้งสองฝ่ายยืนยันอีกครั้งหนึ่งที่จะปฏิบัติตามหลัก 5 ประการ ที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมฉบับลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2522 อันเป็นพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

4) ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าเรื่องต่างๆ ที่ได้ตกลงกันแล้วในแถลงการณ์ร่วม

ฉบับนี้ จะได้ปรึกษาหารือกันต่อไปโดยละเอียดเพื่อให้เกิดผลในทาง

ปฏิบัติ

(กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิงหาคม พ.ศ. 2522)

สรุปได้ว่านโยบายขอลาวต่อไทยยุคของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

(11พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 – 3 มีนาคม พ.ศ. 2523) เป็นนโยบายที่แม้จะมีผลส่งเสริม

ความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง อาทิ การเยือนระหว่างกันของ

นายกรัฐมนตรีไทยและลาวตลอดจนการมีแถลงการณ์ร่วมฉบับลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.

2522 (ในโอกาสนายกรัฐมนตรีไทยไปเยือนลาว) แต่หากพิจารณาจากบริบทของสถานการณ์

ในภูมิภาคขณะนั้นและจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน (สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ

และความมั่นคงของลาว) และปัจจัยภายนอก (ปัญหาสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา

ระหว่างจีนกับเวียดนาม) ที่มีต่อลาวในช่วงนั้น ย่อมกล่าวได้ว่าได้มีส่วนสำคัญช่วยให้

ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ในยุคของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นความสัมพันธ์

ระหว่างกันที่มีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง และที่แน่ชัดคือฝ่ายลาวได้แสดงท่าทีอย่างเปิดเผย

ว่าต้องการเห็นพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อยู่ในอำนาจต่อไป ข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ มาจาก

การสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกับเอกอัครราชทูตสวีเดน (นาย Jean –

Christophe Oberg) ประจำทั้งไทยและลาว มีข้อความในรายงานตอนหนึ่งว่า

“ต่อคำถามของเอกอัครราชทูต Oberg เกี่ยวกับทัศนคติของลาวต่อการจัดตั้ง รัฐบาลใหม่ของ ไทย เอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ได้ชี้แจงว่า เท่าที่สังเกตจากถ้อยคำที่ได้สนทนากับ เจ้าหน้าที่ลาวและคณะทูตต่างประเทศในเวียงจันทน์ โดยเฉพาะประเทศสังคมนิยม บุคคล เหล่านั้นให้ความสนใจเรื่องนี้มาก และปรารถนาที่จะให้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีก ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า ท่านมีนโยบายและการปฏิบัติที่เป็นมิตร และสามารถกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศที่มีระบบ การเมืองแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากผิดจากท่านแล้วก็ไม่แน่ใจว่าจะเป็นเช่นนั้น”

(หนังสือเรียนเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/28464 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.

2522)

6) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงยุคสงครามเย็น พ.ศ.

2532 ถือได้ว่ารัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย – ลาวนานที่สุดและแม้จะเป็นรัฐบาลไทยที่มีเสถียรภาพและความมั่นคงนานที่สุดช่วง 16 ปี สุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ปัจจัยภายใน) แต่ด้วยต้องประสบกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอก อย่างมากและต่อเนื่อง(ปัญหาแก้มพูซา ปัญหาพม่า ปัญหาความขัดแย้งจีน – เวียดนาม จีน – ลาว จีน – ไชยเวียต) อิทธิพลของปัจจัยภายนอกดังกล่าว ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อ ความสัมพันธ์ไทย – ลาวช่วง 8 ปีของรัฐบาลพลเอกเปรมฯ

เกี่ยวกับนโยบาย ทศนะ และท่าทีของลาวต่อไทยและต่อปัญหาในภูมิภาคต้นยุค

รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พอจะเห็นภาพรวมได้จากการสนทนาระหว่างอุปทูตสหรัฐฯ

ประจำประเทศลาวกับอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศของไทย เมื่อวันที่ 20

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 สรุปสาระสำคัญความเห็นของอุปทูตสหรัฐฯ ได้ดังนี้

- 1) สิ่งที่น่าแปลกใจคือไม่มีประเทศคอมมิวนิสต์ใดที่พึ่งพาอาศัยประเทศที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ มากเท่าลาวต้องพึ่งไทย โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ
ซึ่งเวียดนามก็คงไม่ต้องการเปลี่ยนสภาพดังกล่าวเพราะจะทำให้
เวียดนามมีบิรารชีโรค การรักษาไว้ซึ่งสภาพที่เป็นอยู่จะเป็นประโยชน์
แก่ลาว เวียดนาม และไทย แต่สภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้ จะคงอยู่ได้หรือไม่
ยังเป็นปัญหา เนื่องจากรัฐบาลลาวอ่อนแอและเงินไม่พอใจต่อสถานการณ์
ปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าสนใจที่จีนยังไม่พยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์
ที่เป็นอยู่ดังกล่าว อย่างไรก็ตามสหรัฐฯ ไม่ต้องการที่จะเห็นเงินเข้ามา
อิทธิพลในลาวแทนเวียดนาม
- 2) สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ หากวันหนึ่งเวียดนามเห็นว่าจำเป็นต้องใช้กำลังโจมตี
บริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา รวมทั้งค่ายผู้ลี้ภัยแล้ว เวียดนามอาจ
บังคับให้ลาวเป็นศัตรูกับไทย เหมือนกับที่ให้เป็นศัตรูกับจีน แม้ว่าการ
กระทำนี้จะขัดกับผลประโยชน์ลาวก็ตาม

- 3) จีนยังมีมิตรและผู้ที่ฝักใฝ่ตนอยู่มากในหมู่ชาวเขาภาคเหนือของลาว แต่ขณะนี้ยังไม่เห็นสิ่งใดที่แสดงว่าจีนพยายามยุยงประชาชนลาว ส่วนเรื่องกลุ่มสนับสนุนจีนนั้น จีนยังมีสายลับของตนอยู่ และยังมีกลุ่มที่เห็นว่าลาวไม่ควรแตกกับจีนอย่างสิ้นเชิงหรือเด็ดขาด แต่กลุ่มนี้ไม่ต้องการเห็นจีนเข้ามามีอิทธิพลในลาวแทนเวียดนาม
- 4) รัฐบาลลาวยังมีคนที่ต้องการเปิดช่องทางติดต่อกับประเทศต่างๆ อาทิ ญี่ปุ่น สหรัฐฯ ฝรั่งเศส ไร่บ้าง แต่ความคิดนี้ไม่มีการพูดกันอย่างเปิดเผย
- 5) ขณะนี้เวียดนามมีฐานะเหนือโซเวียตในลาว อาจเป็นเพราะโซเวียตและเวียดนามให้ความสำคัญและสนใจลาวต่างกัน โซเวียตนั้นคงไม่ต้องการให้ลาวเป็นบริวารของเวียดนาม แต่ต้องการเพียงมิให้ลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจีน
- 6) คาดว่ามีทหารเวียดนามอยู่ในลาวมากกว่า 5 กองพล แต่ทหารเหล่านั้นมิได้เป็นหน่วยรบหลักทั้งหมด ซึ่งเรื่องนี้ก็ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ชาวลาวอยู่บ้าง

หลังจากได้รับฟังทัศนะของอุปทูตสหรัฐฯ แล้วอธิบดีกรมการเมืองได้ให้ทัศนะสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ลาวไม่น่าจะทำตัวเป็นศัตรูกับไทย ทั้งลาวและไทยไม่มีทางเลือกอย่างอื่น นอกจากรักษาสถานภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถ้าลาวทำตัวเป็นศัตรูกับไทย ไทยอาจต้องปิดพรมแดน เมื่อเร็วๆ นี้ ลาวขอความช่วยเหลือจาก

ไทย ซึ่งไทยก็พยายามตอบสนองเท่าที่จะทำได้ แต่ก็จะไม่ยอมให้ลาวใช้

ไทยเป็นทางผ่านได้ตามอำเภอใจ

- 2) จีนคงจะไม่รุกรานลาว เพราะจีนไม่มีทางอธิบายให้โลกเชื่อได้ว่า การรุกรานของจีนต่อประเทศซึ่งมีประชากรเพียง 3 ล้านคนเป็นการทำไปเพื่อรักษาสันติภาพ
- 3) ลาวเคยพูดกับฝ่ายไทยในทำนองขออย่าให้จีนรับผู้ลี้ภัยชาวลาวที่เข้ามาในประเทศไทยไป เนื่องจากลาวเกรงว่าจีนจะเอาไปฝึกอบรบเพื่อส่งกลับไปก่อความไม่สงบในลาว ซึ่งฝ่ายไทยก็ได้อธิบายว่าเรื่องนี้ไทยดำเนินการผ่านสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ลาวควรจะติดต่อสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ และควรรับผู้อพยพเหล่านั้นกลับ
- 4) รู้สึกว่าเวียดนามก็ไม่พอใจการที่ไซเวียตไปให้คำยืนยันกับประเทศต่างๆ ว่าเวียดนามจะไม่รุกรานไทยหรืออาเซียน

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/18037 ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2523)

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ทักษะของลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว) ที่มีต่อรัฐบาลไทยทุกรัฐบาลหลัง พ.ศ. 2518 จนถึงยุคสงครามเย็นพ.ศ. 2532 เป็น

ทักษะและท่าทีที่มีเรื่องของความระแวงไทยเป็นพื้นฐาน ตอกย้ำด้วยอิทธิพลของปัจจัยลัทธิ

อุดมการณ์และของปัจจัยภายในและภายนอกลาวที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลาของบริบทยุค

สงครามเย็น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของข้อกล่าวหา

ข้อโจมตีและการบิดเบือนข้อเท็จจริงและความเป็นจริงที่ฝ่ายลาวดำเนินการต่อไทย กล่าวคือ เมื่อใดที่ฝ่ายลาวไม่สามารถกดดันหรือบีบให้ไทยตอบสนองความต้องการของลาว ฝ่ายลาวก็จะใช้ยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตเพื่อให้ไทยตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลยตลอดเวลา ด้วยการให้ร้ายป้ายสี กล่าวโจมตีไทยในทุกเวทีทุกโอกาส ทำให้ความขัดแย้งไทย – ลาว เปรียบเสมือนสงครามระหว่างความดีกับความชั่ว ระหว่างความจริงกับความเท็จ ระหว่างผู้ดีกับผู้ร้าย โดยลาวเป็นฝ่ายโจทก์และไทยเป็นฝ่ายจำเลยทุกครั้งไป ลาวจะมองเรื่องปัญหาความขัดแย้งและการเจรจาเป็นเรื่องของการต่อสู้ การทำสงครามทางการเมืองอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องของไม่ชนะก็แพ้ (zero sum game) ไม่ใช่เป็นเรื่องของการหาข้อประนีประนอมระหว่างกัน ซึ่งท่าทีเช่นนี้ก็ไม่ได้แตกต่างจากบรรดาประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆ ลาวจะยอมเห็นคุณค่าของการยุติปัญหาขัดแย้งด้วยการประนีประนอม ก็ต่อเมื่อคู่เจรจาหรือฝ่ายตรงข้ามไม่ยอมจำนนต่อการข่มขู่ กดดัน บีบบังคับลาว หรือไม่ก็ต่อเมื่อบริบทและปัจจัยภายในและภายนอกได้เปลี่ยนไป มีผลทำให้ลาวจำเป็นต้องปรับ/เปลี่ยนทัศนคติและท่าทีต่อไทย หากยังคงประสงค์รักษาผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานของลาวไว้ได้ต่อไป ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากนโยบายและท่าทีกระตือรือร้นของลาวต่อไทย แสดงความพร้อมและยินดีที่จะร่วมมือกับไทยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน หลีกเลี่ยง ละเว้นที่จะกล่าวหาหรือโจมตีไทยไม่ว่าในประเด็นเรื่องใด ในช่วง 2 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ช่วงที่จีน-โซเวียตเริ่มปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน จีน – เวียดนาม หันมาเจรจาเพื่อการคืนดีต่อกัน เวียดนามได้ถอนทหารออกจากกัมพูชาแล้ว การล่มสลายของสหภาพโซเวียต และองค์การกติกาวอร์ซอ เป็นต้น)

ในยุคของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบาลลาวย่อมรู้ดีว่านโยบายของไทยต่อลาวยังคงเหมือนเดิม กล่าวคือ เป็นนโยบายที่สานต่อจากนโยบายของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นั่นคือ ไทยยึดแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2522 เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงและดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งฝ่ายลาวก็เห็นดีด้วย ดังเป็นที่ประจักษ์จากการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย – ลาว ซึ่งได้มีการพบปะเจรจากันหลายครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมทั้งสองฉบับดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ได้มีความคืบหน้าเท่าที่ควร ด้วยต้องมาหยุดชะงักในสองช่วงคือ ช่วง พ.ศ. 2527 เพราะเกิดปัญหา 3 หมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานีและปัญหามันร่งเกล้า อำเภอนาคู นครราชสีมา จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2530 - 2531 ทั้งสองเหตุการณ์เป็นปัญหาที่ทั้งสองประเทศอ้างอธิปไตยเหนือพื้นที่ทั้งสองแห่งดังกล่าว และได้เกิดการใช้กำลังทหารเพื่อแก้ปัญหา ระหว่างกัน ปัญหามันร่งเกล้าได้ทำความสูญเสียแก่ทั้งสองฝ่ายอย่างมากจากความรุนแรงและบานปลายของการสู้รบ ในขณะที่ปัญหามันร่งเกล้าได้สร้างปัญหาในเวทีการเมืองระหว่างประเทศให้กับไทย ด้วยลาวได้พยายามทำปัญหาทวิภาคีโดยเฉพาะระหว่างไทยกับลาวให้มีความซับซ้อนให้มีลักษณะเป็นปัญหาที่จะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หวังให้ปัญหาทวิภาคีแปรสภาพเป็นปัญหาของภูมิภาค (regionalized bilateral issue) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวของลาวย่อมส่งผล

กระทบกระเทือนต่อภาพพจน์ของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ไทยกำลังจะสมัครเข้าเป็นสมาชิก (ประเภทไม่ถาวร) ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ แต่ในที่สุดทั้งสองปัญหาดังกล่าวยุติลงได้เนื่องจากทั้งไทยและลาวยอมพักความขัดแย้งระหว่างกันและรอโอกาสที่เหมาะสมเพื่อหาทางเจรจากันต่อไปในอนาคต (พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา: ผ่านร้อนผ่านหนาว หน้า 160 -165 และ หน้า 173 – 176)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ทุกครั้งที่ลาวระแวงไทยหรือทุกครั้งที่มีปัญหากับไทย ฝ่ายผู้นำของลาวมักมีแนวโน้มสูงที่จะนำปัญหาทวิภาคีกับไทยไปฟ้องผู้แทนรัฐบาลต่างชาติเพื่อหวังสร้างแรงบีบบังคับไทย และยังเมื่อใดที่ฝ่ายไทยไม่ยอมสยบจำนนตามความต้องการของลาว ลาวยิ่งจะโหมการให้ร้ายป้ายสีไทยและปลุกความเท็จฝังความจริงเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีแท้จริงของไทยที่มีต่อลาว ตลอดจนเสียงที่จะพบปะเจรจาโดยตรงกับไทย

ข้อเท็จจริงข้างต้นได้รับการพิสูจน์ยืนยันจากทัศนะของนายไกลซอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาวที่ได้พบกับนายบิลล์ เฮเดน รัฐมนตรีต่างประเทศออสเตรเลีย เมื่อครั้งที่นายเฮเดน ไปเยือนลาวโดยนายไกลซอนได้พูดถึงประเทศไทยว่า ลาวยึดมั่นในแถลงการณ์ร่วม พ.ศ. 2522 (ลงนามโดยนายไกลซอน พมวิหานและนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์) และปรารถนาที่จะเป็นมิตรที่ดีกับไทยเสมอ แต่กลับถูกไทยรังแกบ่อยๆ โดยเฉพาะด้านแนวชายแดนแม่น้ำโขงซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมระหว่างกันและว่าไทยละเมิดเขตแดน ยิ่งข้ามฝั่งมาทำให้ลาวได้รับความเสียหายและยังลักขโมยทรัพยากรสินแร่ วัว ควาย

ฯลฯ จึงฝากให้มาบอกกับฝ่ายไทยด้วย (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2526)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการโจมตีไทยเรื่องปัญหาสามหมูบ้านโดยเฉพาะนั้น ระหว่างวันที่ 6 – 8 เมษายน พ.ศ. 2528 นายไคสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาวได้กล่าวโจมตีไทยในที่ประชุมพรรคฯ แขวงหลวงพระบางครั้งที่ 1 โดยนายไคสอนได้โจมตีประเทศไทยว่าไทยดำเนินการตามแผนชักใยของปักกิ่ง ทำการบุกรุกยึดครองสามหมูบ้านของลาว ขณะนี้ไทยก็ยังยึดที่ดินตามเนินบางแห่งในบริเวณสามหมูบ้าน ก่อความวุ่นวาย สอดแนม ช่มชู้ และบีบบังคับประชาชนสามหมูบ้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำของทหารไทย ไม่ส่งประชาชนลาวที่ถูกกวาดต้อนไปกลับคืน ยิ่งกว่านั้นยังปฏิเสธข้อเสนอที่จะให้มีการเจรจาของฝ่ายลาว (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 434/2528 ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2528) หรือกรณีนายเบอร์นาร์ด ดอบบส์ เอกอัครราชทูตอังกฤษที่ได้พบนายพูน สีปะเสิด รัฐมนตรีต่างประเทศลาว เพื่ออำนวยการจากพื้นที่ที่ นายพูนฯ ได้โจมตีไทยอย่างรุนแรง โดยหาว่าไทยสมรู้ร่วมคิดกับจีน หวังทำลายสามชาติอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ภายใต้รัฐบาลหุ่นเชิดของเวียดนามคือระบอบเฮงสัมริน: หมายถึง ผู้วิฉัย) และว่าในกรณีสามหมูบ้าน ไทยยังไม่ยอมแก้ไขให้ลุล่วง ทั้งไม่ยอมให้การรับรองอธิปไตยของลาวเหนือสามหมูบ้าน ซึ่งเอกอัครราชทูตอังกฤษเห็นว่าการแสดงทัศนคติดังกล่าวของรัฐมนตรีต่างประเทศลาวที่ได้ให้แก่นตน ถือเป็นการเสียมารยาทอย่างยิ่ง และไม่ถูกกาลเทศะ นอกจากนี้ นายจอห์น เพนเตอร์ เอกอัครราชทูตแคนาดาประจำลาว ซึ่งได้เข้าพบ

นายสมพะวัน อินทะวง รองรัฐมนตรีวางแผนแห่งชาติลาว ได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทย ประจำลาวว่า นายสมพะวัน ก็โจมตีไทยอย่างรุนแรงเช่นกัน (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 358/2528 ลงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2528)

ช่วงปลายยุคสงครามเย็น (ก่อนเกิดปัญหามันรุ่มเกล้า) ได้มีความพยายามอย่างจริงจังของทั้งสองประเทศ ที่จะมีการพบปะหารือกันอย่างเปิดเผยระหว่างคณะผู้แทนของไทยและลาวที่เวียงจันทน์วันที่ 27 - 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 โดยหัวหน้าคณะผู้แทนของไทยได้แก่นายอรุณ ภาณุพงศ์ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีส่วนหัวหน้าคณะผู้แทนลาวคือนายสุบัน สะลิดทิลาด รองรัฐมนตรีต่างประเทศลาว ฝ่ายไทยประเมินผลการหารือระหว่างกันครั้งนี้ว่าเป็นที่น่าพอใจ ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้สร้างความไว้วางใจต่อกันเป็นผลให้สามารถเห็นพ้องต้องกันในหลายประเด็น อันเป็นการวางรากฐานที่เหมาะสมสำหรับการพบปะหารือกันในอนาคต ซึ่งน่าจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้นอีกได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของหัวข้อหรือตลอดจนท่าทีของแต่ละฝ่ายที่มีต่อแต่ละเรื่อง พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- หัวหน้าคณะของทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันให้มีการหารือกัน
อย่างตรงไปตรงมา ว่ามีปัญหาอะไรบ้างและแต่ละฝ่ายมอง
ปัญหากันอย่างไร

- ร่วมกันพิจารณาว่า มีช่องทางใดบ้างที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- ฝ่ายไทยเน้นว่าการหารือกันครั้งนี้ จะเป็นเครื่องชี้ระดับความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในอนาคต โดยย้ำประเด็นในสองข้อที่เห็นชอบร่วมกันข้างต้น
- ฝ่ายไทย กล่าวถึงแนวการดำเนินความสัมพันธ์ไทย – ลาว ซึ่งมีหลักการที่เป็นที่ยอมรับกัน ดังปรากฏในแถลงการณ์ร่วม พ.ศ. 2522 แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินการตามหลักการดังกล่าว ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง จึงควรที่ทั้งสองฝ่ายจะค้นหาทางส่งเสริมความสัมพันธ์ ตามหลักการดังกล่าว ด้วยการเริ่มต้นแก้ปัญหาที่ไม่ยุ่งยากและแก้ไขง่ายก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- ฝ่ายลาวได้แสดงความเห็นว่า หลักการตามแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว มีอยู่แล้ว แต่มิได้มีการปฏิบัติให้บังเกิดผลจริงจัง หากได้มีการปฏิบัติจริงจังตามหลักการแล้วปัญหาเล็กน้อยก็จะหมดไป

ประเด็นท่าทีของฝ่ายลาวข้างต้นนี้ ดีความได้ว่าฝ่ายลาวทั้งไว้เป็นที่เข้าใจได้ว่าลาว

กล่าวหาไทยเป็นฝ่ายไม่ปฏิบัติตามหลักการของแถลงการณ์ร่วม พ.ศ. 2522 (หมายเหตุ:

ผู้วิจัย)

สำหรับความเห็นของแต่ละฝ่ายต่อปัญหาเฉพาะเรื่องนั้น พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ท่าที่ฝ่ายลาว - ลาวเห็นว่าปัญหาในภูมิภาคฯ เกี่ยวพันกันหมดโดยยกตัวอย่างว่า ใน อินโดจีนมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกันหมด ลาวมีอาณาเขตติดต่อกับกัมพูชาและเวียดนาม เช่นเดียวกับไทย ที่มีเขตแดนติดต่อกับลาว เพราะฉะนั้นผลกระทบต่อประเทศหนึ่งในอินโดจีน อาจมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศหนึ่งในอินโดจีนด้วย ตัวอย่างเช่น ลาวกับจีนเคยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่เมื่อจีนมีความสัมพันธ์ที่เสื่อมทรามกับเวียดนาม ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนก็ถูกกระทบและต้องเสื่อมทรามลงไปด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับลาว จะเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามและไทย – กัมพูชา

ท่าที่ของลาวข้างต้นนี้ นับว่าเป็นวิธีการอันแยบยลของฝ่ายลาวเพื่อหวังให้ฝ่ายไทยติดกับดักการเมืองที่ลาววางไว้ กล่าวคือ การที่ลาวเน้นว่าการยอมรับลาวและมีความสัมพันธ์ดีกับลาวเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอ แต่ไทยต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกัมพูชาด้วย ซึ่งหมายถึงกัมพูชาภายใต้ระบอบเฮงสัมริน หากไทยเกิดเห็นดีด้วยกับลาวก็เท่ากับไทยยอมรับระบอบเฮงสัมรินทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัย อีกทั้งเท่ากับไทยยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนามว่าเป็นเรื่องถูกต้องและชอบธรรม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ท่าที่ฝ่ายไทย - ไทยถือว่าการรวมกลุ่มประเทศอินโดจีนของลาว เวียดนาม และระบอบเฮงสัม
ริน เป็นเรื่องภายในของลาว ไทยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย การที่ลาวอ้างว่าปัญหากระทบต่อ
ประเทศหนึ่งในอินโดจีนมีผลกระทบต่อลาวด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยยอมรับได้ยากเพราะไทย
ถือว่า ไทยมีความสัมพันธ์กับเวียดนามและกัมพูชาเป็นเอกเทศ ฉะนั้นการที่ลาวจะเจรจากับ
ไทยเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย – ลาวโดยตรง จึงเป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยไม่
อาจยอมรับได้ นอกจากนั้น การโยงความสัมพันธ์สองฝ่ายเข้ากับเรื่องเวียดนามและกัมพูชา
ยังทำให้ความสัมพันธ์สองฝ่ายระหว่างไทย – ลาว กลับยุ่งยากสับสนยิ่งขึ้นไปอีก ฝ่ายไทยได้
ยืนยันด้วยว่าระบอบการปกครองที่แตกต่างกันมิใช่เป็นอุปสรรคหรือเป็นปัญหาต่อไทยที่จะมี
ความสัมพันธ์อันดีกับลาว

2) เรื่องปัญหาสามหมูบ้าน

ท่าที่ฝ่ายลาว - แม้การถอนทหารของไทยออกไปจากบริเวณสามหมูบ้าน จะช่วยลดความตึง
เครียดลงบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีกำลังทหารไทยอยู่ห่างจากชายแดนในเขตลาว 300 – 1,000
เมตรและประชาชนลาวที่ถูกไทยดันไปก็ยังคงถูกกักขังอยู่ในไทย

ท่าที่ฝ่ายไทย - เรื่องสามหมูบ้าน เป็นปัญหาในแง่ข้อเท็จจริงว่าเส้นเขตแดนที่ถูกต้องอยู่ที่ใด
การแก้ปัญหาพึงกระทำด้วยการร่วมกันสำรวจในพื้นที่จริงๆ ซึ่งอาจรวมถึงจุดอื่นๆ ที่มีปัญหา

ตามแนวชายแดนด้วย ส่วนกองกำลังทหารไทยที่อยู่ห่างจากชายแดน 300 – 1,000 เมตรนั้น ไม่ปรากฏในข้อมูลของไทย แต่เป็นเรื่องที่ตรวจสอบกันดูได้อีกครั้ง ส่วนคนลาวที่อ้างว่าฝ่ายไทยต้อนรับนั้นก็เชื่อว่าไทยต้องการประชาชนลาวเพิ่มเติมในไทย ไทยต้องแบกภาระลาวอพยพ ในไทยมากหนักพออยู่แล้ว

3) กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว

ท่าที่ฝ่ายลาว - ฝ่ายลาวอ้างว่ามีกองกำลังต่อต้านรัฐบาลลาวอยู่ในดินแดนไทย โดยรายงานสำนักข่าวฝรั่งเศส AFP เกี่ยวกับคำให้สัมภาษณ์ของนายพลคำฮู่ที่กรุงวชิงตัน ประเทศสหรัฐฯ เมื่อ 8 พฤศจิกายน ศกนี้ว่า ตนมีกองกำลังภายใต้บังคับบัญชา 10,000 คน และมี 2,000 คนปฏิบัติการอยู่ในลาว ส่วนอีก 8,000 คนอยู่ในไทย ฝ่ายลาวยังอ้างคำสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ Bangkok Post ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย เกี่ยวกับไทยมีนโยบายไม่อนุญาตให้ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านประเทศเพื่อนบ้าน โดยลาวหวังว่าไทยจะปฏิบัติตามคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

ท่าที่ฝ่ายไทย - กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว 8,000 คน ที่มีการอ้างว่าอยู่ในไทยนั้น จำนวนมากขนาดนี้จะซุกซ่อนไว้ในดินแดนไทยไม่ได้ง่ายๆ และได้ยืนยันตัวอย่างให้เห็นว่าไทยไม่ต้องการให้นายพลวังเปาเข้าประเทศไทย แม้ว่าวังเปาจะร้องขอมาทางช่องทางใดก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ไทยได้ทราบว่ามีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลไทยที่เรียกว่าพรรคใหม่ตั้งอยู่ในลาวและเข้ามา

ปฏิบัติการในไทย นอกเหนือจากการบ่อนทำลายไทยดังกล่าวแล้ว ยังมีคนบางกลุ่มในลาว
ลักลอบขนส่งยาเสพติดผ่านประเทศไทยและจำหน่ายในไทย ฝ่ายไทยได้มอบแผนที่แสดงที่ตั้ง
ของโรงงานผลิตยาเสพติดและฐานที่ตั้งของกองกำลังพรรคใหม่ในลาวให้กับคณะผู้แทนลาว
ไปพิจารณาหาทางแก้ไข

4) ปัญหาการค้า

ทำที่ฝ่ายลาว - ลาวและไทยมีความตกลงทางการค้าระหว่างกันและในเรื่องการส่งสินค้าผ่าน
แดน แต่จะฉบับลงนามวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ฝ่ายลาวต้องการให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติ
ตามความตกลงดังกล่าว

ทำที่ฝ่ายไทย - ความร่วมมือด้านการค้า เศรษฐกิจและวิชาการ รวมทั้งการร่วมลงทุนระหว่าง
กัน เป็นเรื่องสร้างสรรค์และฝ่ายไทยก็อยู่ในฐานะร่วมมือช่วยเหลือได้ ทั้งสองฝ่ายควรพิจารณา
ความตกลงที่มีอยู่ระหว่างกันและหาทางแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง
การแก้ปัญหาที่มีอยู่ จะทำได้เป็นอย่างดีเป็นค่อยไป

5) การจัดตั้งคลังอาวุธสำรองในประเทศไทย

ท่าทีฝ่ายลาว - ฝ่ายลาวมีความเป็นห่วงว่า หากมีการจัดตั้งคลังอาวุธสำรองขึ้นในไทย ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – ลาว และต่อประเทศในภูมิภาคนี้ ฝ่ายลาวได้อ้างด้วยว่า นักการเมืองไทยบางคนก็คัดค้านโครงการดังกล่าว

ท่าทีฝ่ายไทย - เรื่องคลังอาวุธสำรองนี้ เป็นเพียงโครงการที่ยังไม่เป็นรูปเป็นร่างอย่างไร แต่ฝ่ายไทยก็เข้าใจในความเป็นห่วงกังวลของลาว ซึ่งก็คงมีไม่มากไปกว่าความห่วงกังวลของไทย ที่มีต่ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่โซเวียตส่งเข้ามาในลาวและประเทศอินโดจีนรวมถึงการคุกคามที่เกิดจากการใช้ฐานทัพคัมภานห์ ดานัง และกัมปงโสมของสหภาพโซเวียต

6) สื่อมวลชนไทยโจมตีลาวและปัญหาเรือ นปช.

ท่าทีฝ่ายลาว - สื่อมวลชนไทย โดยเฉพาะวิทยุหนองคาย ยังกล่าวโจมตีลาวอยู่ ซึ่งอาจทำให้บรรยากาศความสัมพันธ์ทางการเมืองมัวหมองได้หากไม่แก้ไข นอกจากเรือ นปช. ก็ยังสร้างปัญหาอยู่ โดยได้ทำการยิงฝั่งลาวที่ท่าแขกเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ที่ผ่านมา แต่ลาวพยายามไม่ป่าวประกาศ เพื่อเห็นแก่บรรยากาศทางการเมืองที่ดีขึ้น รวมทั้งเพื่อไม่ตรึงจิตที่จะเกิดจากการเดินทางมาเยือนเวียงจันทน์ของคณะผู้แทนไทยในครั้งนี้

ท่าที่ฝ่ายไทย - ไทยเองก็มีความเคลงใจต่อถ้อยคำที่ทางฝ่ายลาวได้ใช้ในรายงานการเมืองที่ นายไกสอน พมวิหานเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 13 - 14 พฤศจิกายน ศกนี้ แม้รายงานดังกล่าวให้ร้ายต่อไทยอยู่ด้วย แต่ไทยก็อดกลั้นอดทน และไม่ถือเป็นอุปสรรค จึงได้ตกลงเดินทางมาหารือด้วยในครั้งนี้

7) ข้อสังเกตของคณะผู้แทนไทย

- เป็นที่สันนิษฐานกันมาตั้งแต่ต้นว่า การที่ฝ่ายลาวแสดงท่าทีต้องการจะมีความสัมพันธ์อันดีกับไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา นี้ เป็นการดำเนินการภายใต้นโยบายกรอบใหญ่ของสหภาพโซเวียต ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะรุกทางการทูตในภูมิภาคเอเชีย/แปซิฟิก ตามที่นายมิคาเอล กอร์บาชอฟ ได้แถลงไว้ที่เมืองวลาดิวอสต็อก ข้อสันนิษฐานดังกล่าว น่าจะใกล้เคียงความจริงอยู่มาก เนื่องจากในระหว่างการหารือ ฝ่ายลาวจะพยายามหาเหตุอ้างว่าความสัมพันธ์ไทย – ลาว มีผลสะท้อนถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างไทย – เวียดนาม ไทย – กัมพูชา และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในภูมิภาคได้ ทั้งนี้เป็นการแสดงความเป็นปากเสียงของลาวให้แก่ประเทศที่ชักใยอยู่เบื้องหลัง
- อย่างไรก็ดี ภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดโทรมและความรู้สึกผูกพันที่เคยมีกับไทย น่าจะเป็นตัวเร่งให้ลาวมีความต้องการที่จะปรับความสัมพันธ์กับไทย อาจกล่าวได้ว่า เมื่อลาวได้รับการชี้แนะและไฟเขียวจากประเทศที่มีอิทธิพลเหนือตน ลาวก็ไม่รีรอที่จะแสดงท่าทีดังกล่าว ด้วยความกระตือรือร้นอย่างเห็นได้ชัด

- รายได้เกือบครึ่งของลาวมาจากการขายไฟฟ้าให้กับไทย ความสำคัญที่ลาวให้กับเรื่องนี้มี
มาก แต่ลาวก็พยายามสงวนท่าทีในระหว่างการประชุม ไม่ยกเรื่องนี้ขึ้นหารือ แต่ในการหารือ
เป็นการเฉพาะระหว่างหัวหน้าคณะผู้แทนของทั้งสองฝ่าย ลาวได้แสดงความเร่งร้อนใจ โดย
ขอให้ไทยช่วยคลี่คลายปัญหาให้ลาว

(รายงานสรุปผลการเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของคณะผู้แทนไทย
ระหว่างวันที่ 27 – 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 เอกสาร กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการ
เมือง พ.ศ. 2529)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับท่าทีของฝ่ายลาวต่อปัญหาในภูมิภาค

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และปัญหาทวิภาคีระหว่างไทยกับลาว ดังปรากฏข้างต้น เป็นท่าทีที่
สะท้อนให้เห็นถึงความนี้กว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกเสมอ (self – righteous) หรือเอาความดีใส่ตัว
ความชั่วให้คนอื่น ขณะเดียวกัน การแสดงทัศนะของคณะผู้แทนฝ่ายไทยถือได้ว่า เป็นทัศนะที่
บ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบาย ท่าทีและจุดยืนหนักแน่นของไทยที่มีต่อแต่
ละปัญหาทวิภาคีระหว่างกันและต่อปัญหาในภูมิภาคฯ เป็นทัศนะและท่าทีของฝ่ายไทยที่
พิสูจน์ให้เห็นได้ว่า คณะผู้แทนไทย ยึดผลประโยชน์แห่งชาติ เป็นตัวตั้ง อีกทั้งเป็นการบอกให้
ฝ่ายลาวพึงตระหนักอีกด้วยว่า ฝ่ายไทยไม่เห็นด้วยกับการที่ฝ่ายลาวมุ่งใช้เวทีการเจรจาหรือ
เป็นเวทีเพื่อการโจมตีกล่าวร้าย สั่งสอนและประคารมระหว่างกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

7) นโยบายของลาวต่อไทยยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ช่วงนี้เป็นช่วง 2 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น ในแง่ของการเมืองไทยถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของยุคธุรกิจการเมือง ในแง่ของการต่างประเทศของไทยคือการใช้นโยบายต่างประเทศและการทูตไทยเป็นเครื่องมือตอบสนองผลประโยชน์ทั้งของประเทศชาติและของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจการเมืองในไทยภายใต้หัวข้อใหญ่ “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” เป็นช่วงเวลาของการปรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างจีน – สหภาพโซเวียต สหรัฐ – สหภาพโซเวียต และการปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีน – เวียดนาม อันส่งผลกระทบโดยตรงต่อการแก้ปัญหาแก้มพูกาและการยึดครองแก้มพูกาโดยเวียดนามและบทบาทของลาวในฐานะกระบอกเสียงให้สามประเทศอินโดจีนในเรื่องปัญหาแก้มพูกาและความขัดแย้งจีน – เวียดนาม

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงข้างต้น และจากผลการเยือนลาวของนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วันที่ 24 - 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของปัจจัยเศรษฐกิจได้เข้ามามีความสำคัญต่อความคิดและนโยบายของทั้งลาวและไทยในการพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์ต่อกันอีกครั้งหลังเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า ดังเป็นที่ประจักษ์จากทัศนคติของนายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว ซึ่งได้บอกกับฝ่ายไทยว่า ลาวเห็นด้วยกับทัศนคติของนายกรัฐมนตรีไทยที่ต้องการจะทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศอยู่ดีกินดี และแนวทางการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างกัน และว่าปัจจุบันมีตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว คือมีเอกชนไทยมาร่วมลงทุนในลาวในด้านอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

สะพานข้ามแม่น้ำโขง ฝ่ายลาวเห็นดีด้วย แต่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องคือ จะต้องพัฒนาลาวให้มีสินค้า
เพียงพอที่จะขนผ่านสะพานดังกล่าวได้

นอกจากนั้น นายไกสอน พมวิหานยังได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทาง
เศรษฐกิจและการค้าระหว่างกันว่า จะต้องหาทางขจัดปัญหาที่เป็นอุปสรรค เช่น จุดผ่านแดน
ไม่เพียงพอ ค่าขนส่งสินค้าโดย ร.ส.พ. มีราคาแพง ไทยเก็บภาษีสินค้าผ่านแดนสูงและกำหนด
บัญชีสินค้าด้านยุทธปัจจัยที่จะส่งไปลาว ซึ่งเป็นแนวทางความคิดเก่าที่ไม่อาจควบคุมลาว ซ้ำ
ยังทำให้ลาวต้องหันไปหาทางออกทางอื่นด้วย อย่างไรก็ตาม ฝ่ายลาวมีความยินดีที่ไทย
ประกาศจะเปลี่ยนสนาอมรบให้เป็นตลาดการค้า ซึ่งมีความหมายต่อภูมิภาคและโลกที่
สอดคล้องกับผลประโยชน์ของคนไทยและภูมิภาค อันเป็นการเปลี่ยนทางด้านยุทธศาสตร์
มิใช่เฉพาะด้านยุทธวิธี

นายกรัฐมนตรีไทยได้เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย – ลาวระดับชาติ เพื่อหารือ
กันเกี่ยวกับความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้มีการจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย – ลาว และให้มีการ
จัดทำแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว เพื่อให้ประชาชนและโลกรับรู้ผลการเยือนครั้งนี้ ซึ่ง
นายกรัฐมนตรีลาวได้ตอบรับเห็นด้วยกับข้อเสนอของฝ่ายไทย

สำหรับสาระของแถลงการณ์ลงนามโดยนายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศเมื่อวันที่ 25

พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 มีสาระสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

- ยืนยันในหลักการที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ทั้งสองฉบับของ พ.ศ. 2522
- เห็นพ้องกันที่จะพัฒนาประเทศและส่งเสริมการกินดีอยู่ดีของประชาชนทั้งสองฝ่าย ด้วยการร่วมมือระหว่างกันทั้งภาครัฐและเอกชน ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การแลกเปลี่ยนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรม การศึกษาและการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ
- ตกลงกันในหลักการที่จะให้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง
- ตกลงกันให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว ในระดับรัฐบาลขึ้นเพื่อเป็นกลไกส่งเสริมให้มีการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ
- ตกลงกันที่จะสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย – ลาว และลาว – ไทยขึ้นในแต่ละประเทศ
- ทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือกันและกับองค์กรข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติในการแก้ปัญหาผู้อพยพชาวลาวในประเทศไทย
- ทั้งสองฝ่ายจะแต่งตั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำที่นครหลวงของแต่ละฝ่าย
- ตกลงกันที่จะจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย – ลาวขึ้นและให้คณะกรรมการดังกล่าวพบปะเจรจาโดยเร็ว

- หัวหน้ารัฐบาลทั้งสองจะพยายามอย่างสุดความสามารถของตน เพื่อแก้กฎการแก้ไขปัญหากัมพูชาโดยทางการเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหากัมพูชาโดยเฉพาะนั้น ฝ่ายลาวได้แสดงทัศนะว่า ปัญหา กัมพูชาเป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือกันระหว่างไทย – ลาว ที่จะต้องช่วยกันหาทางแก้ไข บรรดา ประเทศใหญ่ๆ เห็นด้วยกับการกำจัดกลุ่มเขมรแดง และเวียดนามก็จะถอนทหารออกจาก กัมพูชาในปี พ.ศ. 2533 จึงเป็นที่แน่ชัดว่าปัญหานี้จะได้รับการแก้ไขภายในพ.ศ. 2532 หรือ พ.ศ. 2533 ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของนายกรัฐมนตรีไทยที่จะเปลี่ยนสนามรบเป็น ตลาดการค้า (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. 0305/93404 ลงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2531)

เกี่ยวกับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ระหว่างไทยกับ ลาว หลังจากที่ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าช่วงปีพ.ศ. 2532 ทางพรรคและรัฐบาลลาวได้มีปฏิริยาทางลบ และต่อต้านระบบทุนนิยมและพ่อค้า นักธุรกิจไทยอย่างเปิดเผย ดังกรณีทางการลาวได้จัดให้มีการประชุมทางการเมืองที่ศูนย์การเมืองของเมืองไชยเซษฐา บริเวณธาตุหลวงส่วนเหนือ กำแพงนครเวียงจันทน์ โดยที่ประชุมเน้นนโยบายทางการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ที่ปลุกกระดมให้ประชาชนลาวต่อต้านระบบทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อต้านคนไทยที่เข้าไปดำเนินการตามสถาบันเชิงมัยในเวียงจันทน์ พร้อมทั้งห้ามมิให้

ประชาชนลาวเข้าไปเที่ยวตามสถานที่เหล่านี้ วิจารณ์นักธุรกิจไทยขาดความจริงใจต่อลาว คิด
แต่จะตักตวงผลประโยชน์จากลาว และหวังกุมอำนาจเศรษฐกิจไว้แต่ผู้เดียว (หนังสือสถาน
เอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 1313/2532 ลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2532)

ในประเด็นข้างต้นนี้ มีเอกสารของกรมข่าวทหารลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.

2532 สรุปรายงานสถานการณ์ในลาวมีความตอนหนึ่งว่า

“สำหรับความสัมพันธ์กับไทยนั้น นับตั้งแต่ไทย – ลาว ได้ปรับปรุงความสัมพันธ์
ระหว่างกันอีกครั้งหนึ่ง หลังกรณีบ้านร่มเกล้าเป็นต้นมา ประกอบกับแนวทางการพัฒนา
ความสัมพันธ์ตามนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าของไทย ทำให้แนวโน้ม
ความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยในระยะแรกลาวและเวียดนามได้มีท่าทีสนองต่อ
นโยบายดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่เมื่อเวลาผ่านไป กลับปรากฏว่า ผู้นำระดับสูงของลาวเริ่มมี
ท่าทีแข็งกร้าวและกลับมองนโยบายของไทยในแง่ร้าย โดยเฉพาะในห้วงตั้งแต่ พฤษภาคม
พ.ศ. 2532 จนถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2532 ผู้นำระดับสูงและสื่อมวลชนของลาวได้กล่าวโจมตี
นโยบายของไทยหลายครั้งว่ามีจุดประสงค์เพื่อบ่อนทำลายลาวทางเศรษฐกิจ หลังจากที่ต้อง
ประสบความล้มเหลวในการทำลายลาวด้วยกำลังทหาร แท้ที่จริงแล้วนโยบายการทำสนามรบ
ให้เป็นตลาดการค้า ก็คือยุทธวิธีแบบใหม่ที่จะเข้ายึดครองลาวโดยไม่ต้องใช้อาวุธ.....”

เมื่อพิจารณาย้อนหลังกลับไป จะเห็นได้ว่า เอกสารสรุปรายงาน

สถานการณ์ในลาวดังกล่าว เป็นลักษณะการรายงานเชิงพรรณนามากกว่าการพยายามวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุแท้จริงว่า ทำไมลาวจึงต้องมีท่าทีแบบเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาหรือแบบคำพูดกับการกระทำที่ขัดแย้งกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า มาจากเหตุผลสำคัญคือ เป็นเพราะหน่วยงานของไทยที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศและความมั่นคง มักไม่ค่อยจะให้ความสนใจและความสำคัญกับเรื่องของบริบทที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา ทั้งไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ต่างมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่มักจะพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ไทย – ลาวในกรอบทวิภาคีเป็นการเฉพาะ เป็นเอกเทศ อิสระจากบริบทและสภาวะแวดล้อมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ที่มีความเปลี่ยนแปลงผันแปรตลอดเวลา และในกรณีท่าทีของลาวที่มีต่อไทยช่วงพ.ศ. 2532 ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า เอกสารสรุปรายงานสถานการณ์ในลาวดังกล่าวข้างต้น มิได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับพัฒนาการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในสหภาพโซเวียตและในบรรดาประเทศบริวารของโซเวียตในภูมิภาคยุโรปตะวันออกช่วง พ.ศ. 2532 อันเป็นช่วงเวลาที่ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการเมืองและความมั่นคง (สงครามในอัฟกานิสถานที่โซเวียตยังยึดครองอยู่) ตลอดจนการกลับมามีอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยมในบรรดากลุ่มประเทศบริวารของโซเวียตในภูมิภาคยุโรปตะวันออก ล้วนมีส่วนทำให้อิทธิพลของฝ่ายโซเวียตเสื่อมและลดน้อยลง เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงสถานะสั่นคลอนของค่ายคอมมิวนิสต์ นโยบายเปิดกว้างทางสังคมและทางการเมือง (glasnost) และนโยบายปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจ (perestroika) ของนายกอร์บาชอฟ

เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตก็เป็นอีกเหตุการณ์สำคัญ บ่งบอกถึงสภาวะอ่อนแอของ สหภาพโซเวียต ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ ย่อมมีอิทธิพลและผลกระทบต่ออนาคตและความ มั่นคงของลาว รวมทั้งต่อนโยบายและท่าทีของลาวที่มีต่อไทยช่วง พ.ศ. 2532 ฝ่ายลาวย่อม ตระหนักดีและมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับวิกฤตด้านต่างๆ ของสหภาพโซเวียตในที่ที่สุดได้ นำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต (พ.ศ.2533)

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้นจึงเป็นเหตุทำให้ลาวจำเป็นต้องมี ปฏิกริยาให้ฝ่ายไทยรู้ว่า ที่ลาวยอมขยายความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับไทย เป็นการตัดสินใจ ด้านนโยบายที่ไม่ได้มาจากความอ่อนแอหรือจากความสิ้นหวังของลาวแต่มาจากความมั่นใจ ในเสถียรภาพและความมั่นคงภายในของลาว ดังนั้นการปลุกระดมประชาชนให้ออกมา ต่อต้านระบบทุนนิยมและต่อต้านพ่อค่านักธุรกิจไทย ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการทางการเมือง ของพรรคฯ เพื่อหวังผลด้านจิตวิทยาการเมืองภายในลาว เป็นสำคัญ ให้ประชาชนเห็นว่า พรรคฯ ยังมีอำนาจเบ็ดเสร็จและมั่นคง (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

นายกรัฐมนตรีไทยได้พบปะหารือกับนายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรี ลาวเป็นครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 การหารือในครั้งนี้ เช่นเดียวกับครั้งแรก (24 – 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531) เป็นการทบทวนความคืบหน้าด้านความร่วมมือระหว่าง กัน โดยฝ่ายไทยได้แจ้งให้ลาวทราบว่าไทยได้เปิดจุดผ่านแดน 5 จุดแล้วและได้ประกาศยกเลิก บัญชีสินค้ายุทธปัจจัยหมดแล้ว พร้อมกับแจ้งว่ามีบริษัทไทย 600 บริษัทจดทะเบียนกับ

กระทรวงพาณิชย์เพื่อทำการค้ากับลาว โดยนายกรัฐมนตรีไทยได้สั่งกำชับให้ส่งเสริมการค้าขายและไม่เอาเปรียบกัน

อย่างไรก็ตาม ที่น่าสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการหารือระหว่างสองผู้นำรัฐบาลในครั้งนี้คือ ทั้งสองฝ่ายได้หารือกันในเรื่องปัญหาแกมพูชาที่มีนโยบายชี้ชัดว่านโยบายของไทยต่อปัญหาแกมพูชาได้เปลี่ยนไปอย่างชัดเจน จากเดิมที่ยึดถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ มาจนถึงรัฐบาลพลเอกเปรมฯ และเป็นนโยบายต่อปัญหาแกมพูชาของสมาคมอาเซียนด้วย ไม่ใช่ของไทยเท่านั้น เป็นนโยบายของไทยและอาเซียนที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศมาโดยตลอดตั้งแต่พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ที่ฝ่ายอาเซียนเป็นผู้เสนอต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากทุกปีที่ผ่านมา ข้อมติดังกล่าวยึดหลักการสำคัญดังนี้

- 1) ให้มีการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากแกมพูชา
- 2) แกมพูชาต้องเป็นกลาง(ห้ามมิให้ประเทศใดใช้เป็นฐานโจมตีประเทศอื่น)
- 3) ให้มีการปรองดองแห่งชาติ
- 4) ต้องให้ประชาชนแกมพูชามีสิทธิกำหนดใจตนเองผ่านการเลือกตั้งที่

สหประชาชาติเป็นฝ่ายจัดการและควบคุมดูแล

ในประเด็นหัวข้อสนทนาที่เกี่ยวกับปัญหาสัมพันธภาพ โดยเฉพาะ
นั้น นายไกลสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาวได้กล่าวเห็นใจนายกรัฐมนตรีไทยที่สุด และ
ชมเชยอย่างยิ่งที่พยายามแก้ไขปัญหามิตรภาพและสร้างมิตรภาพลาวกับไทย พร้อมกับขอให้
ไทยขอรับรองจีนมิให้ส่งอาวุธให้เขมรแดง จีนส่งอาวุธให้เขมรแดงผ่านไทย ให้คนกัมพูชาฆ่า
กันเองฉะนั้น ทักษะของท่านนายกรัฐมนตรีถูกต้องแล้ว จึงขอให้ท่านนายกรัฐมนตรีอยู่ใน
ตำแหน่งนานๆ จะได้แก้ปัญหามิตรภาพ รวมทั้งแก้ไขปัญหากับลาวด้วย

ต่อความเห็นข้างต้นของนายกรัฐมนตรีลาว นายกรัฐมนตรีของไทยได้
แสดงทัศนะโดยตอบไปว่า ไทยและลาวมีปัญหากันน้อยมาก ไทยกับพม่าและมาเลเซียเสียอีก
มีปัญหามากกว่า ภาคใต้ของไทยมีปัญหามุสลิม แต่ไทย – ลาว มีศาสนาเดียวกัน หากลาวมี
ปัญหาอะไรก็มาพูดคุยกันได้ ถ้ากัมพูชาไม่สันติภาพเมื่อใดทุกอย่างก็จะเรียบร้อย
ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ก็ดีขึ้น ในขณะนี้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามก็ดีขึ้น
มากโดยลำดับ โดยไม่มีใครคาดคิดมาก่อน (บันทึกการสนทนาระหว่าง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
กับนายไกลสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลงวันที่ 2
พฤศจิกายน พ.ศ. 2533)

ทัศนะข้างต้นของนายกรัฐมนตรีไทยถือได้ว่าเป็นทัศนะครั้งแรกของรัฐบาลไทยที่
เห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายลาวที่ว่าอนาคตความสัมพันธ์ไทย – ลาวจะมีความคืบหน้า

ใกล้ชิดกันมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคืบหน้าในการแก้ปัญหาแก้มพูชาที่ต้องเป็นไปตามแนวทางที่สามประเทศอินโดจีนประสงค์ นั่นคือ ไทยและอาเซียนต้องยอมรับทัศนะของสามประเทศอินโดจีน (ลาว เวียดนามและระบอบเฮงสัมริน) เกี่ยวกับปัญหาแก้มพูชา สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- 1) ต้องถือปัญหาแก้มพูชาเป็นปัญหภายในของแก้มพูชา (สงครามกลางเมือง) ไม่ใช่เป็นปัญหาระหว่างประเทศ
- 2) ปัญหาแก้มพูชาไม่เกี่ยวอะไรกับเรื่องการรุกรานจากภายนอก
- 3) ปัญหาแก้มพูชาจะยุติลงได้ง่ายหากระบอบเฮงสัมรินได้รับการรับรองจากประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากไทยและประเทศอาเซียน
- 4) เวียดนามไม่ใช่ตัวสร้างปัญหา ตัวปัญหาคือระบอบเขมรแดง
- 5) ปัญหาแก้มพูชาไม่เกี่ยวอะไรกับการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติหรือการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ จึงไม่จำเป็นต้องเอาสหประชาชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเทศในภูมิภาคเดียวกันก็สามารถพูดคุย หรือ ตัดรองกันเองได้เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา
- 6) เหตุผลที่เวียดนามจำเป็นต้องเข้าไปในแก้มพูชา ไม่ใช่เพื่อไปรุกรานยึดครองประเทศแก้มพูชา แต่เข้าไปเพื่อไปช่วยประชาชนแก้มพูชาให้รอดพ้น

จากนโยบายฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของระบอบเขมรแดง เป็นการเข้าไปด้วย
เหตุผลด้านมนุษยธรรมเท่านั้น

- 7) ไทย อาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศต้องยอมรับว่าสถานการณ์ใน
กัมพูชาหลัง 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เป็นเรื่องที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงให้
กลับไปอย่างเดิมได้ (irreversible) ความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว
(fait accompli) จำต้องได้รับการยอมรับเท่านั้น

ท่าทีและข้ออ้างของสามประเทศอินโดจีน ตามปรากฏใน 7 ข้อข้างต้น ได้รับ
การปฏิเสธทุกข้อมาโดยตลอดจากทุกรัฐบาลไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ดังเป็นที่
ประจักษ์จากการโต้ตอบฝ่ายลาวในเรื่องนี้จากคณะผู้แทนไทย ในโอกาสการพบปะหารือ
แลกเปลี่ยนทัศนะกันระหว่างคณะผู้แทนไทยและคณะผู้แทนลาว เมื่อวันที่ 27 - 29
พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ที่เวียงจันทน์ รายละเอียดปรากฏภายใต้หัวข้อนโยบายลาวต่อไทย
ยุครัฐบาลพลเอกเปรมฯ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ในที่สุดนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าก็ได้เข้ามามี
บทบาทและอิทธิพล (ผ่านทางกลุ่มที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศของนายกรัฐมนตรีที่เป็น
ที่รู้จักกันในนามของกลุ่มบ้านพิษณุโลก) ต่อการเปลี่ยนนโยบายแก้ปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทยและ
อาเซียน โดยคณะที่ปรึกษาต้องการเข้ามามีบทบาทโดยตรง ด้วยการดึงเอาการประชุมเขมร 4

ฝ่ายที่เรียกว่า Jakarta Informal Meeting หรือ JIM มาประชุมกันที่กรุงเทพฯ เป็นการแย่ง
บทบาทของเพื่อนสมาชิกอาเซียน และยังไปเชิญให้ญี่ปุ่นมาร่วมแก้ปัญหากัมพูชา
นอกจากนั้นคณะที่ปรึกษากลุ่มบ้านพิษณุโลกยังได้ผลักดันให้รัฐบาลไทยเชิญนายฮุนเซน (ซึ่ง
ขณะนั้นไทยยังไม่ได้รับรองรัฐบาลฮุนเซน) มาไทย โดยส่งเครื่องบินไปรับที่เวียงจันทน์ มี
รัฐมนตรีของไทยร่วมเดินทางไปด้วย อีกทั้งนายกรัฐมนตรียังได้โทรศัพท์ถึงรัฐมนตรี
ต่างประเทศขอให้รัฐมนตรีต่างประเทศส่งอธิบดีกรมพิธีการทูตร่วมเดินทางไปรับฮุนเซนด้วย
แต่รัฐมนตรีต่างประเทศปฏิเสธ แต่ให้เพียงผู้อำนวยการกองรับรองไปแทน เป็นความขัดแย้งที่
เริ่มทำให้ไทยแตกแยกกันและได้นำไปสู่การปรับรัฐมนตรีต่างประเทศออกจากคณะรัฐมนตรี
รัฐบาลพลเอกชาติชายฯ

การเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของไทยต่อการแก้ปัญหากัมพูชา เป็น
การดำเนินการโดยเอกเทศของรัฐบาลไทย ปราศจากการปรึกษาหารือกับบรรดามิตรประเทศ
(โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอาเซียน) จึงได้สร้างความสับสน งุนงงให้กับประเทศต่างๆ ที่
สนับสนุนไทยและอาเซียนมาตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – 2532 ดังอาทิ กรณีพลเอกชวลิตฯ ไป
พบตั้งเสี้ยวผิงที่ปักกิ่ง โดนตั้งเสี้ยวผิงตำหนิเอาไว้ว่า ทำไมไทยไปเปลี่ยนนโยบายที่ดีอยู่แล้วทำ
ให้เสียหายหมด เป็นการต่อว่าพลเอกชวลิตฯ ต่อหน้าคณะคนไทยที่ร่วมฟังอย่างไม่เกรงใจว่า
อย่าทำตัวเป็นเด็กๆ (พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา:ผ่านร้อน ผ่านหนาว หน้า 101 – 104)

เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของลาวต่อไทยช่วง 14 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (ระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2532) เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ไม่ว่าบางช่วงท่าทีของลาวต่อไทยจะมี ลักษณะแข็งกร้าว ขัดแย้ง รุนแรง หรือบางช่วงยืดหยุ่นแลดูเป็นมิตร แต่เท่าที่ปรากฏหลักฐาน ฝ่ายไทยจะไม่ค่อยให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญกับเรื่องของการพยายามศึกษา วิเคราะห์ อย่างจริงจังเกี่ยวกับที่มาและสาเหตุของการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของลาวที่มีต่อไทย ในแต่ละช่วงเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่งฝ่ายไทยจะไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับอิทธิพลของ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อลาวในแต่ละช่วงเวลา เป็นเหตุทำให้ไทยมักมอง ปฏิกริยาท่าทีของลาวต่อไทยว่า ไม่มีความชัดเจนแน่นอน โดยสามารถเปลี่ยนจากหน้ามือเป็น หลังมือได้ทุกเมื่อ หรือมองว่าลาวไม่จริงใจ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วเรื่องของผลประโยชน์ไม่เกี่ยว อะไรเลยกับความจริงใจหรือไม่จริงใจ ความเป็นมิตรหรือไม่เป็นมิตรของลาว เพราะในทาง การเมืองไม่มีมิตรถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร ดังนั้นสำหรับฝ่ายไทย ความสัมพันธ์ ไทย – ลาวช่วง 14 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น จึงมักเป็นเรื่องระหว่างความหวังกับความ ผิดหวัง ด้วยเหตุผลสำคัญ ฝ่ายไทยมักจะประเมินทัศนคติและท่าทีของลาวต่อไทย โดยยึดเรื่อง ของมิตรภาพเป็นหลักเกณฑ์ในความพยายามวิเคราะห์เหตุผลแท้จริงของนโยบายของลาวต่อ ไทยในแต่ละช่วงเวลา แทนการให้ความสำคัญกับเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติทั้งของลาว และไทย

นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” แม้จะเป็นนโยบายที่ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของ ปัจจัยภายใน (ไทยต้องการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย) และอีกส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพล

ของปัจจัยภายนอก (ความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจและวิกฤตค่ายคอมมิวนิสต์ เป็นอาทิ) อย่างไรก็ตาม หากศึกษาพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในช่วง พ.ศ. 2531 – 2532 นโยบายดังกล่าว มีโอกาสน้อยมากที่จะก่อประโยชน์อันใด หากไม่มีอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกที่บีบให้ลาวจำเป็นต้องปรับ/เปลี่ยนนโยบายและทำที่ต่อไทย ดังนั้นสิ่งที่ทำให้ลาวต้องปรับ/เปลี่ยนนโยบาย ไม่ใช่อิทธิพลของนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” แต่คืออิทธิพลของการปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีน – โซเวียต และ จีน – เวียดนามเป็นสำคัญ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อลาว

ไทยได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาลาวตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2518 อันเป็นปีที่ฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ได้รับชัยชนะขั้นสมบูรณ์เหนือกลุ่มลาวฝ่ายกลาง (กลุ่มเจ้าสุวรรณภูมา) และลาวฝ่ายขวา (กลุ่มนักการเมืองและนายทหารของแขวงภาคใต้ของลาว ดังอาทิ กลุ่มตระกูล ณ จำปาศักดิ์ ตระกูลชนานิกรและตระกูลหน่อสวัน เป็นต้น)

รัฐบาลไทยสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำทางการเมืองฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือขบวนการลาวอิสระอย่างมาก ด้วยการมอบหมายให้เสรีไทยสายอีสานดำเนินการให้ความสนับสนุนการก่อตั้งเสรีลาวในประเทศไทย ซึ่งการก่อตั้ง

ขบวนการเสรีลาวเริ่มจาก ทางผู้นำของขบวนการเสรีไทยติดต่อประสานงานกับกลุ่มชาตินิยมลาว ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เช่น ท้าวฮุ่น ชนะนิกรและคณะกู้อิสรภาพลาว เพื่อชักชวนให้มาร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่น ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2488 ตรงกับสมัยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ (1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 – 31 สิงหาคม พ.ศ. 2488) เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม จากการสนับสนุนของผู้นำทางการเมืองฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์

การที่เสรีไทยต้องการให้ท้าวฮุ่น ชนะนิกรและคณะกู้อิสรภาพลาวเข้าร่วมด้วยนั้น น่าจะมาจากความต้องการความร่วมมือด้านกำลังคนจากคนลาว เพราะท้าวฮุ่น ชนะนิกรและผู้นำคนสำคัญในคณะกู้อิสรภาพลาว เป็นที่รู้จักของคนลาวทางฝั่งลาวอยู่แล้ว ดังนั้น การนำกลุ่มชาตินิยมลาวเหล่านี้ มาร่วมในขบวนการเสรีไทยน่าจะทำให้จำนวนของพลพรรคต่อต้านญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น โดยทางเสรีไทยเห็นว่าศัตรูของลาวคือทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นลาวจึงควรร่วมมือกับไทยต่อต้านญี่ปุ่นก่อน แล้วจึงหาทางต่อสู้กับฝรั่งเศสเพื่อเอกราชต่อไป นายเตียง ศิริขันธ์ หัวหน้าเสรีไทย สายอีสาน จึงให้ท้าวฮุ่น ชนะนิกร เป็นหัวหน้าหน่วยเสรีลาวเพื่อดำเนินการรวบรวมกำลังคน (น.ส. พิมพ์รัตน์ พิมพ์นกุล: บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวระหว่าง พ.ศ. 2483 – 2492 วิทยานิพนธ์ อักษร ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2544 หน้า 88-89)

กล่าวได้ว่าหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2488 แม้ไทยจะไม่สามารถช่วยเหลือลาวในการต่อสู้กับฝรั่งเศสได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากในขณะนั้น รัฐบาลไทยต้องประสบปัญหาใน

การเจรจาเลิกสถานะสงครามกับนานาชาติ และขอเข้าเป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาติ แต่การร่วมมือกันในช่วงสงคราม ได้ส่งผลให้ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวสามารถรวมตัวกัน เป็นปึกแผ่น มีโอกาสสะสมอาวุธทันสมัย และมีการฝึกการรบในรูปแบบต่างๆ เพื่อกลับไปต่อสู้ กับฝรั่งเศสในลาวต่อไป นอกจากนั้น ยังกล่าวอีกได้ว่า ความขัดแย้งทางการเมืองภายในไทย เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ความขัดแย้งนี้ เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีมาตั้งแต่ช่วงสงครามอินโดจีนและถึงขั้นแตกหัก ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้นำทางการเมืองไทยทั้งสองกลุ่ม ผลัดกันช่วงชิงอำนาจบริหาร และหาทางกำจัดอิทธิพลของอีกฝ่ายหนึ่ง จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ โดยคณะทหารที่สนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ และพวกเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของ ประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะเป็นการเปลี่ยนกลุ่มอำนาจจากฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นรัฐบาลในช่วงหลังสงคราม มาเป็นฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลใหม่ดำเนินการ เพื่อกำจัดอิทธิพลของฝ่ายผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ด้วยการจับกุมและสังหารบุคคลที่ เคยร่วมงานใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำอีสาน เมื่อกลุ่มผู้นำอีสานถูก ปราบปรามจนหมดสิ้น จึงส่งผลให้การช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวทั้งหมดยุติลง ไปด้วย (เพ็ญอ้าง หน้า 190)

ในบทสรุป (บทที่ 6) ของวิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิตของ น.ส. พิมพ์รัตน์ ดังกล่าวข้างต้น เจ้าของวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นว่า บริบทของสงครามเย็น ได้มีผลทำให้ไทยต้องเลือกข้างโดยรัฐบาลยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เลือกที่อยู่ข้างฝ่าย โลกเสรีเพราะหวังได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากสหรัฐฯ และเพราะกลัวการขยายตัวของ ลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ตลอดจนเป็นเพราะสหรัฐฯ ไม่มีนโยบายให้ความช่วยเหลือ ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ในอินโดจีน เป็นผลทำให้รัฐบาลไทยยุติบทบาทการ ให้ความช่วยเหลือขบวนการลาวอิสระและผลักดันให้อพยพออกไปจากประเทศไทย ถือเป็น การสิ้นสุดบทบาทของรัฐบาลไทยและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว (อ้างแล้ว หน้า 190)

เกี่ยวกับความเห็นดังกล่าวข้างต้น สหรัฐฯ ไม่เคยมีนโยบายสนับสนุน การต่อสู้ของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ในทวีปเอเชีย (รวมอินโดจีน) สหรัฐฯ ใน ยุคของประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ (Franklin D. Roosevelt หรือ FDR) มีนโยบาย และท่าทีต่อต้านระบบอาณานิคมและเคยคิดที่จะไม่สนับสนุนให้ประเทศเจ้าอาณานิคม ตะวันตก (เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศสและฮอลแลนด์) กลับมามีอำนาจปกครองเมืองขึ้นของตนใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก เพราะต้องการให้ประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นฝ่ายตะวันตก ได้รับเอกราชหมด เพราะสหรัฐฯ มองว่าลัทธิอาณานิคมเป็นสิ่งเลวร้ายและอยู่ติตรรม อย่างไร ก็ตาม หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดีแฮร์รี ทรูแมน มอง การแผ่ขยายอิทธิพลของภัยคอมมิวนิสต์ว่า เป็นภัยร้ายแรงต่อสันติภาพโลกและต่อความ

มั่นคงของสหรัฐฯ ตลอดจนต่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและการเมืองในระบบประชาธิปไตยเสรีนิยม สหรัฐฯ จำเป็นต้องต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยคุกคามจากประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีต่อยุโรปตะวันตกและนี่คือที่มาของลัทธิทรูแมน (Truman Doctrine) ซึ่งเป็นนโยบายที่เน้นการปิดล้อมภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ (Containment) ตามนโยบายของสภาความมั่นคงฉบับที่ 68 (NSC 68) ของรัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีทรูแมน พอมาถึงสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ รัฐบาลสหรัฐฯ ได้หันมาให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น หลังจากที่ฝ่ายก๊กมินตั๋งฝ่ายแพ้การปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พ.ศ. 2492) และหลังฝ่ายเวียดมินห์ (พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม) สามารถเอาชนะสงครามกับฝรั่งเศสที่สมรภูมิดิเอยนเบียนฟู ทางตอนเหนือของเวียดนาม มีผลนำไปสู่การยุติสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง ผ่านความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และการก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (Southeast Asia Treaty Organization หรือ SEATO) มีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศไทย ตลอดจนเกิดสงครามเกาหลี พ.ศ. 2493 ซึ่งปัจจัยภายนอกเหล่านี้ ล้วนมีอิทธิพลต่อการมองปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศ การกำหนดนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคสงครามเย็น ซึ่งก็หมายถึงอิทธิพลของสหรัฐฯ ต่อประเทศไทย (ในฐานะเป็นหนึ่งในบรรดารัฐบริวารหรือ Client State ของสหรัฐฯ) และการมองปัญหาด้านความมั่นคงภายในและภายนอกของไทย การกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศข้างเคียงไทย กล่าวโดยสรุปหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐฯ ถือว่าปัญหาภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และ

การขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ เป็นภัยและเลวร้ายกว่าปัญหาที่มาจากลัทธิอาณานิคม
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับเหตุผลที่ทำให้รัฐบาลไทย (หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490) ยุติการให้ความช่วยเหลือแก่ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว เมื่อพิจารณาจากบริบทและข้อเท็จจริงปรากฏในช่วงนั้น จะเห็นได้ว่า มาจากเหตุผลการเมืองภายในหรืออิทธิพลของปัจจัยภายในมากกว่าด้านอื่น กล่าวคือ เป็นการพึ่งปัจจัยภายนอกเป็นเครื่องมือเพื่อมาสนับสนุน รองรับ และส่งเสริมความมั่นคงให้กับรัฐบาลไทยยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ (ทั้งภายในและภายนอกประเทศ) เพื่อแลกกับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่จะได้จากฝ่ายสหรัฐฯ ซึ่งจะเป็นการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความมั่นคงให้กับรัฐบาลไทยช่วงระหว่างพ.ศ. 2490 – 2516 เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะใช้กำจัดกลุ่มการเมืองภายในประเทศที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูเป็นการดำเนินการโดยกระทำในนามของนโยบายต่อต้านภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งเท่ากับเป็นการตอบสนองนโยบายของสหรัฐฯ โดยปริยาย ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า หลักเกณฑ์สำคัญที่สหรัฐฯ ใช้ในการพิจารณาว่า ประเทศใดเป็นฝ่ายโลกเสรีคือนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ ต่อต้านและต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ ไม่ใช่ประเด็นความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตย ของระบอบการเมืองการปกครองของประเทศที่ร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ในยุคสงครามเย็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ที่สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรีส่วนใหญ่ จะมีระบอบการเมืองการ

ปกครองที่ไม่เป็นเผด็จการทหารก็เป็นเผด็จการพลเรือน (รายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ได้กล่าวไว้แล้วในบทนำนโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็นและในบทความความสัมพันธ์ไทย – ลาว)

กล่าวได้ว่า นโยบายของไทยต่อลาวในยุคสงครามเย็น สามารถแบ่งออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกเกี่ยวข้องกับลาวในสภาวะสงครามกลางเมือง (พ.ศ. 2505 – 2518) กับช่วงที่สอง ได้แก่ ช่วงที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะทะลาวหรือพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ชัยชนะเหนือกลุ่มการเมืองฝ่ายกลางและฝ่ายขวาของลาว (พ.ศ. 2518 – 2533) ช่วงแรกเป็นนโยบายของไทยต่อราชอาณาจักรลาว ส่วนช่วงที่สองเป็นนโยบายของไทยต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาวคอมมิวนิสต์)

ในช่วงแรกของปัญหาความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างฝ่ายรัฐบาลของเจ้าสุววรรณา (ฝ่ายกลางกับฝ่ายขวา) กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะทะลาว รัฐบาลไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เลือกที่จะสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลลาว (โดยเน้นให้การสนับสนุนกลุ่มฝ่ายขวาของนายภูมิ หน่อสวัน เป็นสำคัญ) ซึ่งก็ตรงกับนโยบายของสหรัฐฯ ในช่วงแรกนี้ แต่ต่อมาหลังการรัฐประหารของร้อยเอกกองแล (9 สิงหาคม พ.ศ. 2503) ขั้วใ้รัฐบาลของนายพลภูมิฯ และให้เจ้าสุววรรณาเป็นนายกรัฐมนตรี ตามด้วยการรัฐประหารอีกครั้งของนายพลภูมิฯ (ครั้งแรก พ.ศ. 2501 ครั้งที่สอง พ.ศ. 2503 และครั้งสุดท้าย พ.ศ. 2508) เป็นผลทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ เห็นถึงความไร้วินัย ไร้อุดมการณ์และไร้

จิตสำนึกกับผิวดอกใบในหมู่ข้าราชการเมืองและนายทหารของฝ่ายขวา (ทั้งที่การรัฐประหารสองครั้ง
แรกของนายพลภูมิฯ ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากสหรัฐฯ) ตลอดจนการคอร์รัปชัน
อย่างกว้างขวางของบรรดากลุ่มการเมืองฝ่ายขวา และความด้อยประสิทธิภาพในการสู้รบกับ
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว มีผลทำให้สหรัฐฯ หันมามุ่งให้การสนับสนุนแก่ฝ่ายกลางของเจ้าสุววรรณ
ภูมาอย่างเต็มที่ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะสหรัฐฯ มองไม่เห็นทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้ และก็
ได้ขอร้องให้ไทยเห็นดีด้วยกับนโยบายดังกล่าว ซึ่งไทยเองก็ได้คัดค้านแต่ก็ต้องการให้สหรัฐฯ
เอาจริงเอาจังเพิ่มความช่วยเหลือแก่ลาวฝ่ายขวาและฝ่ายกลางมากกว่าที่เป็นอยู่ (บันทึกการ
สนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกับนายเลียวนาร์ต อังเกอร์ เอกอัครราชทูต
สหรัฐฯ ประจำลาว หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 508/2507 ลงวันที่ 10
พฤษภาคม พ.ศ. 2507 และหนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ที่ 492/2507 ลง
วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2507)

เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ภาพพจน์ และความน่าเชื่อถือในทางลบ
ของนายพลภูมิ หน่อสวัณนั้น เป็นที่ทราบกันดีแม้ในวงการคณะทูตในนครเวียงจันทน์ ดัง
ปรากฏจากการสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตไทยกับเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำลาว เมื่อ
วันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2508 (หลังการรัฐประหารที่ล้มเหลวครั้งสุดท้ายของนายพลภูมิ
หน่อสวัณ) ซึ่งเอกอัครราชทูตอังกฤษได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยว่า รัฐบาลสวิสไม่ยอมรับ
นายพลภูมิ หน่อสวัณ ลี้ภัยทางการเมืองและว่าหากข่าวนี้เป็นจริง แสดงว่ารัฐบาลสวิสทราบว่า
นายพลภูมิฯ เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าฝิ่น จึงไม่เต็มใจ (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ 0302/21324 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2508) หรือที่เจ้า
สุวรรณหงษ์มาได้เล่าให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวว่า ถ้านายพลภูมิฯ ยอมออกจากไทยไปอยู่
ประเทศสวิต ถ้าจะต้องขอแลกเงินไปใช้ระหว่างอยู่ที่นั่น ก็จะสามารถให้แลกเงินไปใช้จ่ายได้ (คือ
เอาเงินเก็บมาแลก) แต่รัฐบาลลาวจะไม่ใช่ผู้ออกค่าใช้จ่ายอะไรให้ แต่เจ้าสุวรรณหงษ์ไม่
สามารถยืนยันได้ว่ารัฐบาลสวิตจะรับนายพลภูมิฯ หรือไม่ ที่แน่นอนคือรัฐบาลลาวต้องการ
เห็นนายพลภูมิฯ เดินทางออกจากประเทศไทย หรืออย่างน้อยให้ไปอยู่ไกลจากชายแดนไทย –
ลาว (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ที่ 786/2508 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.
2508)

กล่าวได้ว่า นโยบายของไทยต่อลาวช่วงแรก (พ.ศ. 2505 – 2518) เป็น
นโยบายที่มีอิทธิพลของปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองตลอดจนความ
ขัดแย้งแก่งแย่งอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย ภายใต้บริบทของยุค
สงครามเย็น เป็นปัจจัยชี้ขาดและต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อลาว ส่วนช่วง
ที่สอง (พ.ศ. 2518 – 2533) อันเป็นช่วง 15 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น มีข้อเท็จจริงเชิง
ประจักษ์ที่บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าปัจจัยเศรษฐกิจและผลประโยชน์แห่งชาติด้านอื่นๆ ได้เข้ามามี
อิทธิพลแทนที่อิทธิพลผูกขาดเดิมที่ปัจจัยลัทธิอุดมการณ์เคยมี (influence of non –
ideological factors) ต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อลาวในยุคหลังนี้ หรือกล่าว
อีกนัยหนึ่ง ความแตกต่างของระบบเศรษฐกิจและการเมืองไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการมี

ความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการเคารพในเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน

รัฐบาลไทยยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และรัฐบาลยุคจอมพล ถนอม กิตติขจร ถือได้ว่าเป็นรัฐบาลที่มีนโยบายต่อลาว ที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ (นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์) อย่างชัดเจน เป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงภายในประเทศ และความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่จะได้รับจากสหรัฐฯ เป็นสำคัญ เป็นการให้ความสำคัญสูงสุดกับเรื่องของความอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศ

ประเด็นข้างต้นนี้ เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากคำแถลงของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกี่ยวกับสถานการณ์ในราชอาณาจักรลาว เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2503 (ก่อนความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) ดังข้อความสำคัญบางตอน สรุปได้ดังนี้

“จำเดิมแต่ได้เกิดรัฐประหารขึ้นในราชอาณาจักรลาวเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม ที่แล้วมา รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พิจารณาสถานการณ์ด้วยความวิตกห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีสัญลักษณ์แสดงออกให้เห็นตั้งแต่เริ่มต้นว่า เป็นอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ เนื่องจากแถลงการณ์ฉบับแรกๆ ของคณะรัฐประหาร ได้แสดงความคิดเห็นแบบคอมมิวนิสต์ทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่การประณามสหรัฐอเมริกาและประกาศนโยบายว่า จะกำจัดชาวอเมริกัน

ออกจากราชอาณาจักรลาวทั้งสิ้น อันที่จริงสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่
ราชอาณาจักรลาวมากมาย ถ้าคิดตามส่วนจำนวนพลเมือง ก็มากกว่าความช่วยเหลือที่
สหรัฐฯ ได้ให้แก่ประเทศไทยหลายเท่า ถ้าหากมีอิทธิพลของคอมมิวนิสต์แล้ว คณะ
รัฐประหารคงจะไม่แสดงนโยบายอย่างนั้นเลย.....

รัฐบาลไทยมีทางสืบเสาะอย่างกว้างขวาง หาเรื่องราวข่าวสารทุกวิถีทาง มา
ประกอบการพิจารณา จนได้หลักฐานที่เชื่อแน่ว่า อิทธิพลคอมมิวนิสต์ได้ครอบงำเวียงจันทน์
อยู่ทั่วไป รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทราบจนกระทั่งว่าคนสำคัญของ
คอมมิวนิสต์เข้ามาอยู่ในเวียงจันทน์ กำลังคนของคอมมิวนิสต์ได้แทรกซึมเข้ามาเพียงไร เป็น
การแน่นอนโดยปราศจากข้อสงสัยว่า ถ้าเหตุการณ์ดำเนินไปอย่างนี้ราชอาณาจักรลาวจะต้อง
ตกอยู่ในมือคอมมิวนิสต์โดยสิ้นเชิง

รัฐบาลนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวข้าพเจ้าเอง ไม่ประสงค์จะเข้าแทรกแซงกับการภายในของ
ประเทศลาว ไม่มักใหญ่ใฝ่สูงที่จะมีอำนาจอิทธิพลใดๆ เหนือราชอาณาจักรลาว และไม่ใช้เวลาที่
รัฐบาลไทยจะเกี่ยวข้องกับกิจการของประเทศอื่น เพราะกิจการของรัฐบาลนี้ ก็เต็มมือเต็มกำลังอยู่แล้ว
ความระแวงสงสัย หรือการปลุกปั่นชวนเชื่อให้เข้าใจว่า ประเทศไทยต้องการมีอำนาจเหนือประเทศ
ลาวนั้น เป็นเรื่องที่ไม่สมมูล เพราะจุดหมายของการปฏิบัติที่ข้าพเจ้าทำนั้น อยู่ในเรื่องการพัฒนา
เศรษฐกิจ.....

แต่ความเกี่ยวข้องระหว่างราชอาณาจักรไทยกับลาวนั้น มีลักษณะพิเศษ ผิดกับเพื่อนบ้าน
ทั้งหลาย เนื่องจากประเทศทั้งสอง มีพรมแดนติดต่อกันอย่างยืดยาว ประชาชนเป็นเชื้อชาติ
เดียวกัน มีภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและรูปร่างผิวพรรณอย่างเดียวกัน..... โดย
ลักษณะอันเป็นพิเศษอย่างนี้ เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในลาว ย่อมกระทบกระเทือนถึง
ประเทศไทย โดยไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้

เรื่องรัฐประหารในราชอาณาจักรลาว แม้เท่าที่เป็นมาแล้ว ก็ได้กระทบกระเทือนประเทศไทย
อย่างแรง ทั้งภายนอกและภายใน ทางภายนอก รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถูก
ประณามกล่าวร้ายอยู่ตลอดเวลา จากวิทยุเวียงจันทน์ ฮานอย ปักกิ่ง กล่าวหาว่าแทรกแซง
ในกิจการของราชอาณาจักรลาว กล่าวหาว่า ยอมให้ทหารของนายพลภูมิ หน่อสวัน เดินทาง
บกในเขตไทยจากสุวรรณเขตมาใกล้เวียงจันทน์ หาว่าสนับสนุนนายพล ภูมิฯ ด้วยการประการ
ต่างๆ.....

ทางภายใน ตั้งแต่เกิดรัฐประหารขึ้นในราชอาณาจักรลาวเพียงชั่วเวลาเดือน
เดียว คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยก็ได้กำเริบเลิบบานขึ้นมาเป็นอันมาก ถึงกับมีใบปลิวซึ่งบอก
เปิดเผยว่า เป็นกรรมกรของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย กล่าวร้ายรัฐบาลและพยายาม
ชักชวนคนไทยให้นิยมชมชอบและใช้นโยบายแบบคอมมิวนิสต์..... ถ้าราชอาณาจักรลาวตก
อยู่ในความควบคุมของคอมมิวนิสต์โดยสิ้นเชิง อันตรายจะมีขึ้นแก่ประเทศไทยสักเพียงไร
.....

โดยเราทราบกันอยู่แน่นอนแล้วว่า ถ้าประเทศไทยตกอยู่ใต้อำนาจของคอมมิวนิสต์

เราจะต้องสูญเสียอิสรภาพของชาติ พระศาสนาจะดำรงอยู่ไม่ได้ พระมหากษัตริย์และ

ราชบัลลังก์จะต้องถูกทำลาย.....

ข้าพเจ้าจะต่อสู้จนสิ้นสุดลมหายใจ ทุกกระเปาะดื่มน้ำแห่งผืนแผ่นดินไทย ข้าพเจ้าจะ

รักษาไว้ด้วยชีวิตและเลือดเนื้อของข้าพเจ้า จะไม่ยอมให้ประเทศไทยตกเป็นทาสของ

คอมมิวนิสต์ ในขณะที่ข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่.....

รัฐบาลนี้ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้พรรคและ

บุคคลสำคัญทางการเมืองของลาวตกลงกันให้เรียบร้อย และให้ราชอาณาจักรลาวพ้น

จากอำนาจครอบงำของคอมมิวนิสต์ ถ้าไม่สามารถจะเป็นอย่างนั้น โดย

ราชอาณาจักรลาวตกไปในมือของคอมมิวนิสต์และมีพฤติกรรมอันเป็นการรุกราน

ประเทศไทย ประเทศไทยก็ต้องตัดสินใจของตนเอง ทำการป้องกันประเทศชาติทุก

วิถีทางที่สามารถกระทำได้ โดยไม่ว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางใดหรือไม่

.....

ขอให้ประชาชนทั่วโลกจงพินัยคอมมิวนิสต์และดำรงชีวิตอยู่ใน
สันติสุขโดยทั่วกัน (คำแถลงของนายกรัฐมนตรี เรื่อง สถานการณ์ในราชอาณาจักรลาว วันที่
21 กันยายน พ.ศ. 2503)

ปฏิริยาข้างต้นของรัฐบาลไทย เป็นปฏิริยาทำที่ที่มีต่อการรัฐประหาร
ของร้อยเอกกมล เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2503 อันเป็นผลทำให้รัฐบาลของนายพลภูมิ
หน่อสนั่น ต้องพ้นจากอำนาจบริหารและการกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีของเจ้าสุวรวงศ์
นายพลภูมิฯ ได้รับความช่วยเหลือจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้เป็นน้ำชาวย ให้จัดตั้งรัฐบาล
ฝ่ายขวาขึ้นที่สุวรวงศ์ โดยมอบให้เจ้าบุญคุ้ม ณ จำปาศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (สรุปข่าว
เรื่อง “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเหตุการณ์ระหว่างไทย – ลาว” เลขที่
1/2519 กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ มกราคม พ.ศ. 2519)

การมองปัญหาความสัมพันธ์ไทย – ลาว โดยมีปัจจัยอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์
เป็นตัวชี้ นำ กำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อลาว ทั้งในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
และยุครัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (ideological approach) เป็นที่ประจักษ์ได้จาก
รายงานเรื่องการป้องกันคอมมิวนิสต์ลาวบ่อนทำลายไทย ที่พลเอกประภาส จารุเสถียร
รัฐมนตรีมหาดไทย กราบเรียนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

- 1) ลาวคอมมิวนิสต์พยายามบ่อนทำลายประเทศไทยและพยายามเข้าครอบครองพื้นที่ประเทศลาวฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เพื่อประชิดชายแดนไทย
- 2) จีนแดง เตรียมทหารไว้หนึ่้นคนเศษเพื่อบ่อนทำลายประเทศไทย โดยผ่านจากลาว และวางแผนให้มีการเรียกร่องดินแดน 3 จังหวัดคือ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์และสุรินทร์ไปรวมกับลาว
- 3) พฤติกรรมของลาวคอมมิวนิสต์ดังกล่าว นายพลภูมิฯ ไม่อาจต้านทานได้ นับว่าเป็นภัยอันใหญ่หลวงต่อประเทศไทย
- 4) กระทรวงมหาดไทยได้กำชับจังหวัดต่างๆ ให้พยายามป้องกันโดยเข้มงวดอยู่เสมอ แต่การกระทำของลาวคอมมิวนิสต์คาดว่าจะทวีกำลังเข้มแข็งขึ้นทุกที การข่มขู่ประเทศไทยเช่นนี้ กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า รัฐบาลควรจัดให้จังหวัดชายแดนด้านลาวได้รับการสนับสนุนทางด้านกำลังคน (ทหาร ตำรวจ พลเรือน) ยานพาหนะ การสื่อสาร อาวุธ และเงิน ตลอดจนอื่นๆ ทุกวิถีทางเป็นพิเศษ เพื่อเสริมสร้างกำลังให้เข้มแข็งขึ้นเป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์ และบำรุงขวัญของราษฎร

ต่อประเด็นความเห็นและข้อเสนอของ

กระทรวงมหาดไทยข้างต้นจอมพลสฤษดิ์ฯ ได้มีคำสั่งให้รัฐมนตรีกลาโหมทราบและดำเนินการป้องกันตามชายแดนตามแผนและนโยบายเฉพาะอย่างยิ่งให้กองทัพบกทราบและดำเนินการด่วน ลงนามคำสั่งวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2505 (หนังสือพลเอกประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีมหาดไทย กราบเรียน นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2505)

เกี่ยวกับนโยบายและทัศนะของผู้นำลาวในเรื่องการอ้างอธิปไตย

เหนือดินแดนภาคอีสานของไทย ฝ่ายไทยทราบมาเป็นระยะๆ จากหลายแหล่งข่าว ดังอาทิ
จากผลการเจรจาตกลงกันเป็นการส่วนตัวระหว่างเจ้าสีหนุกับเจ้าสุววรรณภูมา เมื่อปี พ.ศ.
2504 (ก่อนความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- ทั้งสองฝ่ายจะยึดถือนโยบายเป็นกลางต่อไป
- ทั้งสองจะรักษาสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันตลอดไปทั้งจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกโจมตี
- เจ้าสีหนุได้กล่าวถึงดินแดนหลายจังหวัดของไทยว่าแต่ก่อนเป็นของกัมพูชา และได้กล่าวถึงกรณีเขาพระวิหารว่า กัมพูชามีหลักฐานอย่างพร้อมมูลที่แสดงว่า โบราณสถานแห่งนี้เป็นของกัมพูชา
- เจ้าสุววรรณภูมา ได้กล่าวว่า ภาคอีสานทั้งหมดเป็นดินแดนของลาวแต่สมัยโบราณ ถ้าได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลลาวเรียบร้อยเมื่อใด จะจัดการเรียกร่องดินแดนเหล่านั้นกลับมาเป็นของลาวให้ได้

- ทั้งสองวางโครงการร่วมกันว่า ถ้าเจ้าสุวรรณภูมาเรียกห้อง
ดินแดนอีสานของไทยเมื่อใด เจ้าสีหนุก็จะเรียกห้อง จังหวัดศรี
สะเกษ สุรินทร์และบุรีรัมย์ ด้วยเมื่อนั้น
- ขพณฯ นายกรัฐมนตรีได้รับทราบแล้ว มีคำสั่งให้เสนอ
คณะรัฐมนตรีทราบและได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีทราบเมื่อวันที่
29 สิงหาคม พ.ศ. 2504

(หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ กต. 10121/2504 ลงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.

2504 รายงานข่าวของเสนาธิการทหารบกเกี่ยวกับผลการเจรจาระหว่างเจ้าสีหนุกับเจ้า
สุวรรณภูมา)

เรื่องผู้นำลาว (ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายขวากลางหรือซ้ายคอมมิวนิสต์) ยังมี
ความคิดที่จะเอา 17 จังหวัดภาคอีสานของไทยกลับคืนเป็นของลาว ไขว่คว้าความคิดดังกล่าวนี้
จะยุติลงหลังจากที่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้รับชัยชนะ (พ.ศ. 2518) แล้วก็หาไม่ ผู้นำฝ่าย
คอมมิวนิสต์ลาวก็ยังคงมีความคิดเช่นนั้น ไม่แตกต่างจากผู้นำฝ่ายขวาและฝ่ายกลางของลาว
ดังเห็นได้จากคำบอกเล่าของนายอาร์มิน คราเมอร์ เอกอัครราชทูตสวิตที่ได้นำให้
เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวฟัง เกี่ยวกับการที่ตนได้มีโอกาสเข้าพบเจ้าสุภานุวงศ์ ประธาน
ประเทศลาวเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2528 ซึ่งเจ้าสุภานุวงศ์ได้บอกกับเอกอัครราชทูตสวิต
ว่า ปัจจุบันลาวมีพลเมือง 2 ล้านคน แต่ยังมีคนลาวอีก 30 ล้านคนอาศัยอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำ
โขง ในภาคอีสานของไทย และว่าบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคนลาวทั้งสิ้น รับฟังวิทยุและ

โทรทัศน์ลาว และต้องการกลับมาอยู่กับประเทศลาว นายคราเมอร์ได้บอกกับเอกอัครราชทูต
ไทยว่าตนได้ทักท้วงเจ้าสุภานุวงศ์ว่า ไทยมีพลเมือง 50 ล้านคน ไม่น่าเชื่อว่าจะอยู่ในอีสานถึง
30 ล้านคน และว่าผู้นำลาวในระบายนี้นักพูดกับคนต่างชาติ เช่นกับเอกอัครราชทูตสเปน
เอกอัครราชทูตแคนาดาบ่อยๆ ว่า คนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นคนลาว แสดงว่า
ลาวมีจุดประสงค์ไว้ลับอยู่เบื้องหลัง ยิ่งขณะนี้เวียดนามประชิดชายชนะทางทหารในกัมพูชา
ยิ่งเป็นเหตุให้เวียดนามและลาวฮึกเหิมยิ่งขึ้น ฝ่ายไทยจึงน่าจะระมัดระวังเพื่อความมั่นคงของ
ไทยในระยะยาว (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ.
2528) เกี่ยวกับเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า เมื่อใดที่ผู้นำลาวไม่พร้อมที่จะกล่าวหาไทยโดยตรง แต่จะ
ใช้วิธีการกล่าวหาไทยทางอ้อมผ่านการพูดกับบุคคลต่างชาติ เป็นวิธีการเดียวกับที่ผู้นำพม่า
กัมพูชาและเวียดนามมักใช้เวลาต้องการให้ร้ายประเทศไทยทางอ้อม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นอกจากผู้นำในระดับสูงสุดของประเทศที่มีความเห็นทำนองดังกล่าว
ข้างต้นแล้ว ยังมีผู้นำลาวระดับรองรัฐมนตรีต่างประเทศของลาว อย่างเช่น นายสุบัน สะลิดทิ
ราด ก็มีความเห็นเช่นเดียวกับเจ้าสุวรวงศ์และเจ้าสุภานุวงศ์ โดยนายสุบันฯ ได้เล่าให้
อุบทูตมาเลเซียฟังในงานเลี้ยงอาหารค่ำเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527 ว่า ใน
ประวัติศาสตร์ ลาวเคยเป็นชาติใหญ่ เคยรุกรบไปตีประเทศข้างเคียง ดังนั้นดินแดนแถบนี้จึง
เคยเป็นของลาวมาก่อน และว่า ฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญาเขตแดนที่ทำให้ลาวเสียดินแดน
เสียเปรียบ ซึ่งถ้าเป็นที่ถูกต้องแล้ว สมควรรวมดินแดนเหล่านี้เข้ามาไว้เป็นของลาวด้วย ดังนั้น
เมื่อใดที่ลาวเข้มแข็งพอ ลาวอาจเรียกร้องดินแดนเหล่านั้นคืน นายสุบันฯ ไม่ได้เอ่ยชื่อประเทศ

ช้างเคียง (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527)

นอกจากนี้ฝ่ายลาวยังได้ใช้หนังสือพิมพ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว กล่าวหาไทยผนวกดินแดน

17 จังหวัดภาคอีสาน ซึ่งตามประวัติศาสตร์เป็นของลาวหมด (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ที่ 845/2529 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2529)

อิทธิพลของปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ (ideological factor) ต่อนโยบายของไทยที่มีต่อลาวและต่อปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม เริ่มเสื่อมลงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นผลทำให้รัฐบาลไทยมองปัญหาต่างๆ ที่มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยและเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ (อิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอก) โดยให้ความสนใจและความสำคัญมากขึ้น ดังอาทิ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทย หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การต่อต้านสงครามเวียดนามอย่างกว้างขวางทั่วทุกมุมโลก ความพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ และการยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างจีน – โซเวียต จีน – เวียดนาม – กัมพูชา การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ – จีน (พ.ศ. 2515) ตลอดจนความตกลงสันติภาพกรุงปารีสระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ (พ.ศ. 2516) ซึ่งเป็นผลทำให้สงครามกลางเมืองลาวยุติลงชั่วคราว

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นโยบายด้านต่างประเทศและด้านความมั่นคงของไทย ได้หันกลับมาให้ความสนใจและความสำคัญกับ

อิทธิพลของปัจจัยภายนอกดังกล่าวข้างต้นมากขึ้น ไม่มองปัญหาความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างประเทศในบริบทของยุคสงครามเย็นว่ามีเพียงเรื่องของความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างสองค่าย สองลัทธิอุดมการณ์ ระหว่างความดีกับความชั่ว ความจริงกับความเท็จ ระหว่างขาวกับดำ (Manichean World View) เท่านั้น แต่เริ่มที่จะทำความเข้าใจกับความหมายและความสำคัญของคำว่าผลประโยชน์ ความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศ มีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับลักษณะอย่างสัมพัทธ์ (relativity) ของเรื่องผลประโยชน์ มีความเข้าใจดีขึ้นว่า ผลประโยชน์สูงสุดของประเทศคือความอยู่รอด และประเทศชาติจะอยู่รอดได้ก็ด้วยการอยู่ด้วยความจริงที่ปรากฏในแต่ละบริบท แต่ละช่วงเวลา ไม่ใช่อยู่กับสิ่งที่สมมติเอาเองว่าเป็นความจริง

การปรับ/เปลี่ยนนโยบายของไทยต่อลาวที่มีลักษณะเป็นการยืนยันให้เห็นถึงการหันมาให้ความสนใจและความสำคัญมากขึ้น กับเรื่องของอิทธิพลของปัจจัยภายนอก และเรื่องของผลประโยชน์และความอยู่รอดของประเทศ การไม่ยึดปัจจัยลัทธิอุดมการณ์อย่างเคร่งครัดเหมือนที่เป็นมาในอดีต ได้เริ่มเป็นที่ประจักษ์สมัยรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ โดยสามารถศึกษาพิจารณาได้จากผลการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับผู้นำของลาว ในโอกาสการไปเยือนราชอาณาจักรลาวอย่างเป็นทางการของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ระหว่างวันที่ 6 – 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 เป็นการพบปะระหว่างกันหลังความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส ระหว่างสหรัฐกับเวียดนามเหนือ เพื่อยุติสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2516) ซึ่งความตกลงดังกล่าว ได้นำไปสู่การมีพิธีสารต่อท้ายความตกลงว่าด้วยการฟื้นฟูสันติภาพและการให้ได้มา

ซึ่งความปรองดองแห่งชาติลาวฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 และเป็นความพยายาม
ครั้งสุดท้ายของการรวมชาติลาว (ภายใต้รัฐบาลผสมชั่วคราว) ของเจ้าสุววรรณภูมา

ในโอกาสการหารือดังกล่าว รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้แสดงทัศนะ
ของฝ่ายไทยที่เป็นการยืนยันให้เห็นถึงการมีนโยบายของไทยต่อลาว ที่มีลักษณะสอดคล้องกับ
พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ทั้งในระดับ
ภูมิภาคและระดับโลกช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 ดังมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

- ฝ่ายไทยได้ยืนยันถึงความต้องการที่จะกระชับสัมพันธภาพ
ระหว่างรัฐบาลและประชาชนของทั้งสองประเทศในฐานะที่ไทย
กับลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้องอย่างแท้จริง
- ไทยจะเคารพและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสัญญาและ
อนุสัญญาเกี่ยวกับเอกราช เสรีภาพ เอกภาพและบูรณภาพแห่ง
อาณาเขต ตามความปรารถนาของฝ่ายต่างๆ ของลาว อย่าง
เคร่งครัดตลอดไป
- นโยบายของรัฐบาลไทยมีอยู่อย่างชัดเจน กล่าวคือไทยไม่
ประสงค์ให้มีกำลังทหารต่างชาติอยู่ในประเทศไทย ยกเว้นใน
กรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ ดังนั้น หลังจากที่ได้มีการลงนามใน
ความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อปีที่แล้ว รัฐบาลไทยจึงได้ทำ

การเจรจากับสหรัฐฯ ให้ถอนกำลังทหารออกไปจากไทย ขอให้
ลาวมั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะไม่อนุญาตให้ทหารสหรัฐฯ ไป
ปฏิบัติการแทรกแซงในประเทศอื่น โดยใช้ดินแดนไทยเป็นฐาน
ปฏิบัติการดังกล่าว

- รัฐบาลไทยมีความชื่นชมยินดีที่ฝ่ายการเมืองต่างๆ ในลาว
สามารถหาทางตกลงปรองดองกันได้ ดังนั้น ฝ่ายลาวจึงควรจะ
หันมาเพ่งเล็งขจัดปัญหาที่มีบ่อเกิดจากภายนอกได้อย่างเต็มที่
การที่ฝ่ายลาวต้องการมีอธิปไตยอย่างสมบูรณ์นั้น ฝ่ายไทยจะ
ให้ความเคารพและสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่า ปัจจุบัน
การครอบงำหรือการล่าอาณานิคมอย่างในอดีตนั้น หดสมัย
แล้ว
- ประเทศไทยไม่ประสงค์จะเห็นทหารต่างชาติคุกคามอธิปไตย
ของลาว เพราะจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย
ด้วย
- รัฐบาลไทยยินดีให้ความร่วมมือกับฝ่ายลาว ตามความต้องการ
ของลาวในด้านเศรษฐกิจ การค้า วิชาการ สังคมและวัฒนธรรม
อีกทั้งไทยพร้อมที่จะร่วมมือกับลาว แก้ปัญหาด้านต่างๆ ที่ยังมี
ระหว่างกัน

คณะผู้แทนไทยได้ประเมินภาพรวมของการพบปะหารือกับผู้นำ

ลาวและมีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

- 1) เป็นการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวนโยบายของไทยที่มีต่อลาว

เพราะเป็นการแผ้วถางทางให้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

และแสดงไมตรีจิต มิตรภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝ่ายแนวลาว

รักษาชาติ (ฝ่ายคอมมิวนิสต์) ในรัฐบาลผสมชั่วคราวของลาว

- 2) การทอดสัมพันธ์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในด้าน

เศรษฐกิจ เพื่อฟื้นฟูบูรณะประเทศตามความต้องการของฝ่าย

ลาว รวมทั้งการที่ฝ่ายลาวยินดีที่จะมีความร่วมมือในด้านอื่นๆ

นั้น เป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นในเจตนาอันดีของไทย และ

จะอำนวยผลประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินนโยบายของไทย

กล่าวโดยสรุปคือ เพื่อให้ลาวหันมาพึ่งพาอาศัยไทยมากยิ่งขึ้น

ไม่ให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย และช่วยให้ลาวหลุด

พ้นจากการครอบงำของเวียดนามเหนือในที่สุดอีกด้วย

- 3) ข้อระแวงสงสัยและปัญหาต่างๆ ระหว่างกัน เป็นเรื่องที่สมควร

อย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแก้ไขให้หมดสิ้นไป ไม่ว่าด้วยการ

แสวงหามาตรการที่ถูกต้อง เหมาะสมมาใช้แก้ปัญหาเหล่านั้นๆ หรือ

ด้วยการย้าชี้แจงเจตจำนงและทัศนะของไทย ให้เป็นที่ประจักษ์

ต่อลาว เพื่อต่างจะได้หมดความเคลงใจระแวงสงสัยซึ่งกันและ

กัน และมีความเข้าใจอันดียิ่งขึ้นต่อกันเหล่านี้ เป็นสิ่งที่จะต้อง

ปฏิบัติในอนาคตต่อไป

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0206/49707 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517)

เกี่ยวกับรายงานและข้อสังเกตของฝ่ายไทย ในหนังสือกราบเรียน

นายกรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น เป็นที่น่าเชื่อได้ว่า การไปเยือนลาว (ตามคำเชิญของฝ่ายลาว)

ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยและคณะในครั้งนี้เป็นคำเชิญของฝ่ายลาว ที่มีอิทธิพลของความ

ตกลงสันติภาพกรุงปารีส พ.ศ. 2516 เป็นปัจจัยกำหนดการตัดสินใจเชิญไทยของฝ่ายลาว

นอกจากนี้ ยังกล่าวได้อีกด้วยว่า ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทยหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ.

2516 ย่อมเป็นเหตุผลสำคัญอีกเหตุผลหนึ่ง ที่มีส่วนสำคัญทำให้ลาวต้องการมีความสัมพันธ์ที่

ดีกับไทยในช่วงนี้ จุดประสงค์สำคัญของลาวต่อไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 น่าจะ

ได้แก่การหาทางไม่ให้สหรัฐฯ กลับมามีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองในภูมิภาคนี้ต่อไป

ดังนั้น จึงจำเป็นที่ฝ่ายลาวจำต้องพยายามหลีกเลี่ยงที่จะมีการดำเนินการใดๆ ที่จะเป็น

ปฏิปักษ์ต่อไทยอย่างเปิดเผย ด้วยจะทำให้โอกาสที่ระบอบเผด็จการทหาร กลับมามีอำนาจ

การเมืองในไทยอีก พร้อมกับการกลับมาของอิทธิพลครอบงำของสหรัฐฯ ต่อไทย

หากมองย้อนหลังกลับไป ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า นโยบายและท่าทีของลาวต่อ

ไทยในช่วงนี้ เป็นนโยบายและท่าทีที่เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการเตรียมการท่า

สงครามกลางเมืองครั้งสุดท้ายของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาว เพื่อเอาชนะปฏิปักษ์ฝ่ายกลาง

และฝ่ายขวา โดยให้มีการเสี่ยงน้อยที่สุดกับการถูกแทรกแซงทางทหารจากภายนอก (จาก
สหรัฐฯ และไทย) ทั้งนี้เห็นได้ชัดจากทัศนคติของผู้นำฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว ที่ได้แสดงต่อ
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยและคณะ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าสุภานุวงศ์ ประธานคณะมนตรีผสม
การเมืองแห่งชาติ หรือพระยาภูมิ วงศ์วิจิตร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาว
ต่างได้แสดงทัศนคติในภาพรวมเป็นบวกต่อไทย เป็นทัศนคติที่สะท้อนให้เห็นถึงการเลือก
เฟ้นคำพูด การเสี่ยงที่จะใช้คำพูดรุนแรงเชิงกล้าวหาไทยอย่างที่เคยเป็นมา ละเว้นที่จะมุ่งให้
ร้ายไทย แต่จะเน้นเรื่องความปรารถนาดีและจริงจังของลาว ที่ต้องการมีความสัมพันธ์อัน
บ้านพี่เมืองน้องกับไทย รวมทั้งแสดงความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกับไทยแก้ปัญหาที่ยังมีระหว่าง
กัน บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ในที่สุด ชัยชนะของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนามช่วง พ.ศ. 2518 ส่งผลให้การเมืองในระบบ
ประชาธิปไตยของไทย ต้องสิ้นสุดลงอีกครั้ง เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พร้อม
กับการกลับมาของความตึงเครียดด้านความสัมพันธ์ไทย – ลาว อีกครั้ง (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เป็นที่สันนิษฐานได้ว่า ฝ่ายไทยคงจะตระหนักดีอยู่แล้วเกี่ยวกับอิทธิพล
ของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการตัดสินใจของฝ่ายลาวในการเชิญฝ่ายไทยไปร่วมหารือระหว่าง
วันที่ 6 - 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 แต่เป็นที่น่าเสียดาย ที่ฝ่ายไทยมิได้พยายามวิเคราะห์และ
ประเมินนโยบายและท่าทีของลาวต่อไทยในช่วงนี้อย่างจริงจัง อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่ง เกี่ยวกับความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหารของความตกลงสันติภาพ
กรุงปารีส พ.ศ. 2516 ที่จะมีต่อการต่อสู้ของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ และความสำคัญของ

พัฒนาการทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย ต่อการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์
ลาว

กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ต่างๆ (ปัจจัยภายนอก) ที่เกิดขึ้นช่วงระหว่าง พ.ศ.
2516 – 2517 เป็นที่รับรู้ของฝ่ายไทยก็จริง เพียงแต่ระดับของการรับรู้ ยังไม่ถึงขั้นที่จะทำให้
ไทยเห็นถึงความสำคัญของอิทธิพลของปัจจัยภายนอก ที่มีโดยตรงต่อการต่อสู้ของฝ่ายพรรค
คอมมิวนิสต์ลาว และต่อนโยบายและท่าทีของฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวที่มีต่อไทยในช่วงนี้ ไทยจึง
ยังคงมีความพึงพอใจในทัศนะท่าที “เปลี่ยน” ไปของฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวในการหารื้อระหว่าง
กัน เมื่อวันที่ 6 - 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 โดยฝ่ายไทยยังเชื่อว่า การมีรัฐบาลผสมชั่วคราว
(ตามความตกลงกรุงปารีส พ.ศ. 2516 และพิธีสารต่อท้าย) จะสามารถนำไปสู่การปรองดอง
แห่งชาติในลาวได้ในที่สุด เป็นนโยบายและท่าทีของไทยต่อลาวในช่วงนี้ ที่ยอมรับว่า การมี
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ร่วมอยู่ในรัฐบาลผสมชั่วคราว ไม่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการมี
ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นท่าทีของไทยที่ไม่ยึดติดกับอิทธิพลของลัทธิอุดมการณ์ เป็น
ปัจจัยชี้ขาดการมองปัญหาความสัมพันธ์ไทย – ลาว ดังที่เป็นมาในสมัยของรัฐบาล
จอมพลสฤษดิ์ฯ และรัฐบาลจอมพลถนอมฯ ซึ่งในประเด็นนี้ถือได้ว่า ผลของความตกลง
สันติภาพกรุงปารีส พ.ศ. 2516 และการสิ้นสุดบทบาททางการทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดและนโยบายของไทยต่อลาวและต่อปัญหา
ในภูมิภาคอินโดจีนโดยรวม เป็นการเริ่มต้นปรับ/เปลี่ยน นโยบายและท่าทีของไทยต่อลาวและ
ต่อปัญหาในภูมิภาคนี้ ที่เป็นการบ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ไทยเริ่มให้ความสำคัญกับ

ผลประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่พึงมีกับลาวได้ และเรื่องของความอยู่รอด (survival) ของประเทศ
ท่ามกลางความผันแปรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในภูมิภาค การปรับ/เปลี่ยน ทศนนโยบาย
และท่าทีของไทยต่อลาวและต่อปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความชัดเจน
ยิ่งขึ้นหลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม ตั้งแต่เมษายน พ.ศ.
2518 เป็นต้นไป (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

จากการศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ลาว ตั้งแต่ พ.ศ. 2518
จนถึงสิ้นสุดยุคสงครามเย็น พ.ศ. 2532 เท่าที่ปรากฏเอกสาร เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งโดยตลอด
ว่า กระบวนการต่างประเทศไทยมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในด้านการชี้แนะและการกำหนดนโยบาย
ของไทยต่อลาว เป็นนโยบายที่ยึดผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริงเป็น
ตัวตั้ง ความจริงและข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นที่ปรากฏชัดเจนในเอกสารด้านนโยบายขึ้นสำคัญ
ที่สุด ว่าด้วยนโยบายของไทยต่อลาวช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2532 เอกสารด้านนโยบาย
ดังกล่าวนี้ เป็นบันทึกของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ทำขึ้นกลางเดือนตุลาคม
พ.ศ. 2518 มีเนื้อหาเสนอให้รัฐบาลยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในระบบ
การเมืองและเศรษฐกิจที่ได้มีขึ้นในลาว หลังชัยชนะของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาว (เมษายน
พ.ศ. 2518) ซึ่งต่อมากระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สรุป
ประเด็นสำคัญในบันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อขอให้ทำความเข้าใจความกราบเรียน
นายกรัฐมนตรีทราบข้อเสนอด้านนโยบายดังกล่าว และรัฐบาลก็ได้เห็นชอบด้วยกับ
แนวนโยบายที่กระทรวงการต่างประเทศเสนอ ตั้งแต่นั้นมา

สำหรับเนื้อหาของหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่มีถึง

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2518 สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- 1) โดยที่ลาวถูกครอบงำโดยเวียดนามเหนือ โดยผ่านพรรคปฏิวัติประชาชนลาวที่เข้าเหนือ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว จึงขึ้นอยู่กับความต้องการของเวียดนามเหนือและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวจะราบรื่นได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลไทยได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับเวียดนามเหนือเรียบร้อยแล้ว

จากข้อเท็จจริงปรากฏในข้อ 1 ข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศได้พิจารณา โดยตลอดแล้ว มีความเห็น ดังนี้

- 1.1 ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในราชอาณาจักรลาวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากท่าทีและการดำเนินนโยบายของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคและการที่รัฐบาลและประชาชนลาวส่วนใหญ่จะเลื่อมใส ศรัทธา และรับเอาลัทธิการเมืองที่เป็นปฏิบัติต่อระบบการปกครองในประเทศไทย ย่อมเป็นสิ่งที่รัฐบาลและประชาชนลาวสามารถที่จะเลือกได้อย่างชอบธรรม โดยฝ่ายไทยไม่มีสิทธิที่จะได้แย้งหรือคัดค้านการดำเนินนโยบายภายในของลาวแต่อย่างใด แม้ว่ากลุ่มการเมืองบางกลุ่มในลาว ซึ่งเคยมีไมตรีจิตต่อไทยจะต้องถูกทำลายไป

แต่เป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในวิสัยของไทย ที่จะเข้าแทรกแซงเพื่อช่วยสนับสนุน

คำจูงกลุ่มชนเหล่านั้น เนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองระหว่าง

ประเทศในปัจจุบัน

1.2 เป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่า เวียดนามเหนือได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้าครอบงำ

ลาว โดยผ่านพรรคปฏิวัติประชาชนและแนวลาวยุติวัติ แต่ทราบเท่าที่

ประชาชนลาวยังคงยอมรับสภาพดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ก็เป็นเรื่อง

ยากที่จะแก้ไขได้ เพราะตามข้อเท็จจริงแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่า ลาว

เป็นประเทศที่มีเอกราชและอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ซึ่งย่อมมีสิทธิที่จะ

เลือกระบบการปกครองและอุดมการณ์ทางการเมืองได้ และการที่

รัฐบาลลาวจะเลือกที่จะเป็นมิตรอย่างใกล้ชิดกับประเทศใดประเทศ

หนึ่ง ย่อมเป็นสิทธิของรัฐบาลลาวที่จะพึงทำได้อยู่แล้ว

1.3 การแปรพักตร์ของนโยบายทางการเมืองของลาวอาจทำให้ฝ่ายไทย

ต้องเสียผลประโยชน์ไป ทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ

แต่ในระยะปัจจุบัน ช่องทางที่จะรักษาผลประโยชน์ของไทยได้ดีที่สุด ก็

คือการที่จะพยายามรักษาสัมพันธภาพไว้ก่อน และแม้ว่าจะมีประจักษ์

พยานอย่างเด่นชัดว่า เวียดนามเหนือได้พยายามยั่วยุให้ลาวดำเนิน

นโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อไทย การโต้ตอบอย่างรุนแรงของฝ่ายไทยต่อ

ลาว จะยิ่งช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้รัฐบาลและประชาชนลาวต้องหันหน้า

เข้าพึ่งพาฝ่ายเวียดนามเหนือมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เสียประโยชน์ต่อ
ฝ่ายไทย

1.4 อาจเป็นการยากที่จะหวังให้รัฐบาลลาวมีนโยบายผ่อนปรนต่อไทย

ดังเช่นที่เป็นมาแล้วในอดีต แต่สิ่งที่พึงกระทำในขณะนี้ก็คือ การที่จะมี
ความสัมพันธ์กับลาวอย่างถูกต้อง ภายในวงกรอบของกฎหมาย
ระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อประเทศไทยในระยะยาว เพราะ
ความเจริญทางเศรษฐกิจของไทย อาจเกื้อกูลให้ประชาชนลาวเห็น
ประโยชน์จากการที่จะผูกมิตรกับไทยมากกว่าที่จะยอมตัวเป็นทาส
ให้แก่เวียดนามเหนือ

(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. 0305/45356 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2518)

ไม่มีผู้ใดกล้าปฏิเสธได้ว่า ในยุคสงครามเย็นมีทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีเดี่ยวนั้นที่
สามารถปกป้องและดูแลผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างแท้จริง ข้อเสนอและเหตุผลของ
กระทรวงการต่างประเทศข้างต้น เป็นสิ่งยืนยันในเชิงประจักษ์ว่า กระทรวงการต่างประเทศ
ตระหนักดีในเรื่องของอำนาจ ผลประโยชน์ ความมั่นคง และความอยู่รอดของประเทศ เป็น
ข้อเสนอและเหตุผลที่อิงอยู่กับความเป็นจริงเชิงประจักษ์ ไม่ใช่กับความเป็นจริงที่มาจากข้อ
สมมุติหรือจากการนั่งเทียนจินตนาการเอาเอง

หลังตุลาคม พ.ศ. 2518 มีเอกสารด้านนโยบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ลาว อีก
สองฉบับที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าเอกสารฉบับแรกดังกล่าวข้างต้น เอกสารสองชิ้นหลัง
นี้ได้แก่ แถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ลงวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 (สมัยรัฐบาล ม.ร.ว. เสรี
ปราโมช) และแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว ลงวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2522 (สมัยรัฐบาลพลเอก
เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์) ซึ่งเอกสารทั้งสองฉบับดังกล่าวนี้ ยึดหลักการและเหตุผลที่มีอยู่ใน
หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. 0305/45356 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2518
ดังกล่าวข้างต้น แถลงการณ์ทั้งสองฉบับดังกล่าว เป็นผลงานโดยตรงของกระทรวงการ
ต่างประเทศเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายของไทยต่อราชอาณาจักรลาว (พ.ศ. 2505 – 2518)
เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดโดยตรงจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน (ต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อความ
มั่นคงของรัฐบาลและความช่วยเหลือที่จะได้จากสหรัฐฯ) และจากปัจจัยภายนอก (นโยบาย
ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของสหรัฐฯ หลังความตกลงเจนีวา
พ.ศ. 2497) เป็นนโยบายที่มุ่งให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองฝ่ายขวาและฝ่ายกลาง โดยในช่วง
10 ปีแรก หลังความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 นโยบายของไทยจะเน้นการสนับสนุนช่วยเหลือ
กลุ่มลาวฝ่ายขวามากเป็นพิเศษ แต่ประมาณ 3 ปีสุดท้าย (พ.ศ. 2516 – 2518) ของสงคราม
ในลาว อิทธิพลของปัจจัยภายนอก ดังอาทิ ความตกลงกรุงปารีส พ.ศ. 2516 ระหว่างสหรัฐฯ
กับเวียดนามเหนือ เพื่อยุติสงครามเวียดนามและการถอนทหารของสหรัฐฯ ยุติบทบาททาง
ทหารของสหรัฐฯ ทั้งในเวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา การปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีน –

สหรัฐฯ การประกาศลัทธิ尼克สัน อันหมายถึงประเทศที่ประสบภัยสงครามจะต้องแบกรับ
รับผิดชอบ ทำการสู้รบด้วยตนเอง สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะด้านการเมือง การทูต
และด้านวัตถุ ตลอดจนกระแสต่อต้านสงครามเวียดนามที่มีสูงมากทั้งในสหรัฐฯ และทั่วโลก
และการที่รัฐสภาสหรัฐฯ ออกกฎหมายระงับความช่วยเหลือใดๆ ที่จะมีผลทำให้สงคราม
เวียดนามยืดเยื้อต่อไป รวมทั้งการเกิดคดีวอเตอร์เกต ที่มีผลทำให้ประธานาธิบดีนิกสัน
ประกาศลาออก เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ประจวบกับความล้มเหลวไร้ประสิทธิภาพ ไร้วินัย ไร้
เอกภาพ ทั้งทางการเมืองและการทหารระหว่างฝ่ายขวากับฝ่ายกลางของลาว รวมทั้งระหว่าง
กลุ่มฝ่ายขวาด้วยกัน ความพ่ายแพ้ในการสู้รบครั้งสำคัญและการเสียพื้นที่ครอบครองให้กับ
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ (ฝ่ายซ้าย) เพิ่มมากขึ้น ล้วนเป็นลางร้ายบอกให้รัฐบาลไทยพอลาคาดการณ์ได้
ล่วงหน้าว่าปัญหาลาวจะจบลงอย่างไร

การเมืองไทยช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงตุลาคม พ.ศ. 2520 (ปัจจัย
ภายใน) เป็นการเมืองที่ต่อต้านอำนาจเผด็จการ ต่อต้านสงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ต่อต้านอิทธิพลของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ และต่อต้านลัทธิทหารนิยม (militarism)
อิทธิพลทางการเมืองของกองทัพไทยตกต่ำและเสื่อมที่สุดช่วงตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 6
ตุลาคม พ.ศ. 2520 จนกล่าวได้ว่านโยบายของไทยต่อลาวในสมัยของรัฐบาลนายสัญญา
ธรรมศักดิ์, ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (1), ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช(2)
ตั้งแต่ช่วงหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็น
นโยบายของไทยต่อลาวที่สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับอิทธิพลของ

ปัจจัยภายในและภายนอก ที่เป็นที่ประจักษ์ในช่วงดังกล่าว ดังพิสูจน์ทราบได้จากการหารือ
ระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับพระยาภูมิ วงศ์จิตร รัฐมนตรีต่างประเทศในรัฐบาลผสม
ชั่วคราวของลาว เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 ที่เวียงจันทน์ ซึ่งในโอกาสดังกล่าว
รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้ยืนยันกับฝ่ายลาวว่ารัฐบาลไทยหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มี
นโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน และต้องการเสริมสร้าง
สัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน การมาเยือนลาวครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อแจ้ง
ให้ลาวทราบว่า ไทยยินดีให้ความร่วมมือกับลาวและเพื่อ “ขับไล่ความมืดหรือความระแวง
สงสัยซึ่งใจจะหวางกันให้หมดสิ้นไป” และว่ารัฐบาลไทยเห็นด้วยกับแถลงของรัฐบาลผสม
ชั่วคราวของลาว ที่จะไม่ยอมให้มีกำลังทหารต่างชาติใดๆ คงอยู่ในดินแดนลาว “เพราะการมี
ทหารต่างชาติในลาวนั้น ย่อมทำให้ไทยเกิดความระแวงสงสัยว่า จะมีเจตนาประการใดต่อ
ประเทศไทย นอกจากนั้นยังจะทำให้ไทยวิตกกังวลด้วยว่า บางฝ่ายไม่ยอมให้ความเคารพต่อ
ความปรารถนาของลาวโดยแท้จริง” (รายงานการประชุมระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะ
ผู้แทนรัฐบาลผสมชั่วคราวลาว ที่เวียงจันทน์ ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517) และจากการ
สนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับเจ้าสุภานุวงศ์ ประธานคณะมนตรีวิสามัญการเมือง
แห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 ฝ่ายไทยได้ชี้แจงว่า การที่ไทยให้ความสะดวก
ด้านการทหารแก่สหรัฐฯ นั้น เป็นไปตามความจำเป็นของสถานการณ์ และเมื่อรัฐบาลไทยเห็น
ว่าสถานการณ์ในภูมิภาคนี้สงบลง ก็ได้เจรจากับสหรัฐฯ ให้ถอนกองกำลังของสหรัฐฯ ออก
จากประเทศไทยและว่าภายในสิ้นปี 2517 สหรัฐฯ จะถอนทหารออกไปอีกประมาณ 10,000
คน และได้ถอนเครื่องบินรบชนิดต่างๆ ออกไปแล้วหลายร้อยเครื่อง ส่วนกองกำลังสหรัฐฯ ที่

เหลืออยู่ จะอยู่เพื่อเฝ้าติดตามสถานการณ์ในอินโดจีนต่อไปอีกระยะหนึ่ง ในตอนท้ายของการสนทนา รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ให้ทัศนะแก่เจ้าสุภานุวงศ์เพิ่มเติมว่า หากสันติภาพเกิดขึ้นในอินโดจีนอย่างแท้จริงตามข้อตกลงต่างๆ แล้ว ความจำเป็นที่จะต้องมีการล่าถอยของสหรัฐ ในไทยต่อไป ก็ย่อมหมดไป และได้ยืนยันกับฝ่ายลาวไปว่า ไทยจะไม่ยอมให้ทหารสหรัฐ ที่ยังเหลืออยู่ในไทยไปปฏิบัติการที่เป็นการแทรกแซงในประเทศอื่นๆ เป็นอันขาด (เพ็งอ้าง)

นอกจากข้อเท็จจริงข้างต้น ยังมีเหตุการณ์สำคัญๆ อีกหลายเหตุการณ์ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 ที่เป็นการยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญที่นโยบายต่างประเทศของไทย (ทั้งที่มีต่อลาวและต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภาพรวม) ได้คำนึงถึงอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกในช่วงนี้ อาทิ การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 สมัยของรัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 สมัยรัฐบาลม.ร.ว. เส็นย์ ปราโมช และการมีแถลงการณ์ร่วมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ตลอดจนผลสำเร็จของการเจรจากับสหรัฐ ในเรื่องของการถอนทหารสหรัฐ ทั้งหมดออกจากประเทศไทยและการไม่อนุญาตให้สหรัฐ ใช้ฐานทัพในไทยทำสงครามในอินโดจีนอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ยังเป็นที่ประจักษ์ต่อมาว่า ผลสำเร็จของนโยบายต่างประเทศของ
ไทย ที่ยึดผลประโยชน์ความมั่นคง และความอยู่รอดของประเทศอย่างแท้จริงเป็นตัวตั้ง ได้มี
ผลทำให้กลุ่มปฏิกริยาอำนาจเก่าเกิดความวิตก หวั่นไหว กลัวว่าอิทธิพลของคลื่น
ประชาธิปไตยที่มาจากทั่วทุกมุมโลกในช่วงนี้ (ดังเช่น การปฏิวัติของทหารโปรตุเกส พ.ศ. 2517
ที่สามารถโค่นระบอบเผด็จการพลเรือน การปฏิวัติของประชาชนกรีกและสเปนที่ได้โค่น
อำนาจเผด็จการทหารในสองประเทศดังกล่าว ตลอดจนการต่อสู้ของประชาชนในบรรดา
ประเทศเมืองขึ้นของฝ่ายประเทศตะวันตกในทวีปแอฟริกาและเอเชีย เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช
และอธิปไตย และการเสื่อมอิทธิพลของสหรัฐฯ หลังความพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนาม เป็น
ต้น) จะเป็นปัจจัยขัดขวางการกลับมาใช้อำนาจของกลุ่มอำนาจเก่าของไทย และโดยการสมรู้
ร่วมคิดชักใย ส่งเสริมสนับสนุนและยุแหย่อยู่เบื้องหลังของฝ่ายสหรัฐฯ การรัฐประหาร 6
ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่โหดเหี้ยมจึงเกิดขึ้น เป็นผลทำให้นโยบายของไทยที่พยายามให้เกิด
ความเข้าใจและความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมกับลาว ต้องหยุดชะงักไป กระนั้นก็ตาม
รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แม้จะมีทัศนคติต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเปิดเผยอย่างรุนแรง
และอย่างไรเหตุผลและขาดสติ แต่ก็ไม่กล้าถึงกับหักดิบกับความเป็นจริงและข้อเท็จจริงที่
ปรากฏให้เห็นอยู่ตาตาในช่วง พ.ศ. 2519 – 2520 ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่คณะรัฐมนตรี
ของรัฐบาลนายธานินทร์ฯ ได้ลงมติเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 ให้ใช้นโยบายของไทย
ต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามที่สภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้เสนอ เป็นมติ
คณะรัฐมนตรีที่ยอมรับความเป็นจริงและข้อเท็จจริงที่ปรากฏในขณะนั้นในระดับหนึ่ง ไม่ถึงกับ
ดันทุรังฝืนความจริง

สาระัตถะและเป้าหมายของนโยบายที่คณะรัฐมนตรีของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ลงมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 พอสรุปได้ ดังนี้

- ให้มีความสัมพันธ์กับลาวในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีลัทธิการปกครองแตกต่างกัน
- จัดข้อขัดแย้งระหว่างกันโดยวิธีทางการทูต
- ขัดขวางการเพิ่มศักยภาพทหารของลาว
- ป้องกันมิให้มีการแทรกซึมบ่อนทำลายประเทศไทยโดยลาวหรือผ่านลาว

ในการที่จะดำเนินนโยบายให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้วางแผนการปฏิบัติไว้พอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- รักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับลาว โดยอาศัยแถลงการณ์ร่วม 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นพื้นฐาน
- แสวงหาประโยชน์จากการขัดแย้งและการแข่งขันอิทธิพลระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับโซเวียตและเวียดนามให้เป็นประโยชน์

- ให้มีการเจรจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ของไทยและลาว เพื่อแก้ข้อขัดแย้งต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
- ในกรณีสื่อมวลชนลาวโจมตีกล่าวหาไทย หรือเกิดการกระทบกระทั่งกันบริเวณชายแดน ให้ประท้วงโดยทันที
- ปฏิบัติการจิตวิทยาเชิงรุกต่อประชาชน ชี้ให้เห็นว่าลาวตกอยู่ภายใต้การครอบงำของประเทศคอมมิวนิสต์เพราะรัฐบาล ผิดพลาด และทำให้คนลาวเข้าใจว่า ไทยมีนโยบายเป็นมิตรกับคนลาวด้วยความจริงใจ
- ทบทวนความช่วยเหลือแก่ลาวเสียใหม่ ถ้าการที่ความช่วยเหลือที่แล้วมา ไม่เป็นผลดีในทางการเมืองหรือความปลอดภัยก็ให้ยุติเสีย
- ควบคุมป้องกันชายแดนจากการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม
- ปฏิบัติการข่าวกรองทั้งทางลับและเปิดเผย เพื่อให้ทราบล่วงหน้า เป็นการเตือนภัยจากการรุกรานและการแทรกซึมบ่อนทำลาย
- สกัดกั้นและผลักดันผู้อพยพจากลาว
- หาทางเจรจากับลาว เพื่อให้มีการกำหนดเส้นเขตในลำน้ำโขงตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

(เอกสาร ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาระหว่างไทยกับลาว กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520)

เมื่อพิจารณานโยบาย เป้าประสงค์และแนวทางการดำเนินการตาม
ปรากฏในบทสรุปข้างต้น ย่อมเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ในภาพรวมเนื้อหาและเป้าประสงค์ มิได้
ขัดแย้งหรือแตกต่างอย่างชัดเจน จากนโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐบาล
ม.ร.ว. เสनीย์ ปราโมช แต่หากศึกษาพิจารณาจากด้านการดำเนินในเชิงประจักษ์ ย่อมเห็นได้
ว่าเป็นนโยบายต่อลาวที่มีลักษณะเชิงรับมากกว่ารุก พอใจที่จะยอมรับในสภาพการณ์ที่
เป็นอยู่ (status quo) ไม่มีหลักฐานใดที่จะเป็นการบ่งบอกได้ว่ารัฐบาลนายธานินทร์ฯ ได้
ดำเนินการต่อลาว ที่เป็นการสานต่อจากรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชและจากรัฐบาลม.ร.ว.
เสनीย์ ปราโมช ที่เป็นผลทางรูปธรรม ที่เป็นการบ่งชี้ชัดให้เห็นถึงความคืบหน้าด้าน
ความสัมพันธ์ไทย – ลาว บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นนโยบายในหลักการ
มากกว่าอย่างอื่น ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะมาจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน ที่กำหนดเนื้อหาของ
นโยบายโดยไม่ต้องมีการดำเนินการหรือมีการริเริ่มใดๆ (อิทธิพลของสาเหตุของการรัฐประหาร
6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นสำคัญ) เป็นนโยบายเพื่อซื้อเวลาให้กับการปราบปรามศัตรูภายในที่
ถูกมองว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือที่เป็นแนวร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือที่ฝักใฝ่และสนับสนุน
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

นโยบายของไทยต่อลาวหลังการหมดอำนาจของ

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไม่ว่าจะเป็นสมัณายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สมัณายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ หรือสมัณายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่างเป็นนโยบายของไทยต่อลาว ที่เป็นการสานต่อจากนโยบายสมัณายรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัณายรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชและสมัณายรัฐบาลม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช โดยต่างยึดหลักการของแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาว วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นบรรทัดฐานและในสมัณายรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมเพิ่มอีกเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2522 ซึ่งมีเนื้อหาขยายความเพิ่มจากแถลงการณ์ร่วมไทย – ลาวฉบับวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นนโยบายที่ยอมรับอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2532 เป็นลักษณะของนโยบายต่อลาวที่ไม่ได้ปล่อยให้ปัจจัยของลัทธิอุดมการณ์เข้ามาผูกขาดการกำหนดนโยบายเพียงปัจจัยเดียว แต่จะมีเรื่องของผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของไทย มาเป็นปัจจัยกำหนดนโยบายด้วย (non – ideological foreign policy)

กล่าวในภาพรวมได้ว่า นโยบายต่างประเทศของไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2533 เป็นนโยบายต่างประเทศที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส พ.ศ. 2516 ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ เพื่อยุติสงครามเวียดนามที่มีต่อนโยบายของไทยต่อลาว และต่อปัญหาสงครามความขัดแย้งในภูมิภาคอินโดจีน เป็นนโยบายที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนยอมรับว่าไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน

รวมทั้งยอมรับว่าทางเลือกที่มีให้ก็น้อยและแคบลงตามลำดับ เป็นนโยบายที่บ่งบอกให้เห็นถึง
การกลับมาให้ความสนใจและความสำคัญกับระบบการถ่วงดุลอำนาจ การยอมรับ
ปรากฏการณ์ของความจริงเชิงประจักษ์ ยอมรับทำความเข้าใจกับความหมายที่แท้จริงของคำว่า
ความอยู่รอดของประเทศไทย และในเรื่องของความจำเป็นที่จะต้องหาทางลดภาวะตึงเครียด
ระหว่างประเทศ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคีในระยะยาว

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การยอมรับว่าอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอก ล้วนมี
อิทธิพลต่อการมองปัญหาความร่วมมือ และความขัดแย้งระหว่างประเทศ รวมทั้งต่อการ
กำหนดผลประโยชน์และนโยบายของประเทศ ในแต่ละบริบทและเงื่อนไข ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็น
หนังสือของกระทรวงการต่างประเทศถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เสนอให้รัฐบาลยอมรับ
ความเปลี่ยนแปลงในลาวหลังเมษายน พ.ศ. 2518 (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต.
0305/45356 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2518) หนังสือรายงานผลการพบปะหารือระหว่าง
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับเจ้าสุภานุวงศ์ ประธานคณะมนตรีผสมการเมืองแห่งชาติ และ
พระยาภูมิ วงศ์วิจิตร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาว ยืนยันนโยบายและท่าที
ของไทยที่ต้องการกระชับสัมพันธภาพระหว่างรัฐบาลและประชาชนของทั้งสองประเทศ ใน
ฐานะเป็นบ้านพี่เมืองน้องอย่างแท้จริง และว่าไทยจะเคารพและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตาม
สัญญา และอนุสัญญาเกี่ยวกับเอกราช เสรีภาพ และบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว (หนังสือ
กราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0206/49707 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517) หนังสือ
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยตอบรับหนังสือของนายพุน สีปะเสิด รัฐมนตรีต่างประเทศลาวที่ได้

แจ้งให้ฝ่ายไทยรู้ว่า ลาวได้เปลี่ยนราชอาณาจักรลาวมาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว โดยมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานสภาสูงสุด และนายไกสอน พมวิหานเป็น
นายกรัฐมนตรี ซึ่งฝ่ายไทยได้ตอบไปมีข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้าได้รับทราบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และยินดีที่

ฯพณฯ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอันมีเกียรตินี้ต่อไป นอกจากนั้น ข้าพเจ้าเองมีความ
ปลื้มปิติที่ ฯพณฯ ได้แถลงยืนยันพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว และใคร่ขอ
สนองตอบว่า ข้าพเจ้าเองก็หวังว่า พันธไมตรีระหว่างประเทศของเราทั้งสอง ในฐานะบ้านพี่
เมืองน้องสายโลหิตเดียวกัน ย่อมจะยั่งยืนมั่นคงยิ่งขึ้นกาลนาน และประเทศไทยมีความ
ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะเห็นประเทศลาว มีความสำเร็จในการพัฒนาประเทศชาติให้วัฒนา
ถาวร มีสันติภาพเอกภาพ และเอกราช อย่างสมบูรณ์ อันจะเป็นผลดีต่อประเทศลาวเองและ
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นส่วนรวมอีกด้วย“

(หนังสือรัฐมนตรีต่างประเทศไทยถึงรัฐมนตรีต่างประเทศลาว ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2518)

ตลอดจนบันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับทำวอ์นเรื่อน พูนสวัสดิ์ รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว โฆษณาการและท่องเที่ยวลาว เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.
2519 ซึ่งในโอกาสดังกล่าว รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้กล่าวกับฝ่ายลาวว่า ไทยเชื่อว่า
ความสัมพันธ์ไทย – ลาว นี้ ไม่สามารถมีสิ่งใดมาทำให้แยกจากกันได้ แม้ว่าประเทศทั้งสองจะ
มีลัทธิการปกครองแตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องภายในและเป็นการกำหนดจิตใจของประชาชนแต่ละ
ฝ่าย มิได้กระทบกระเทือนถึงความเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันแต่อย่างใด และว่าสำหรับกรณี

ขัดแย้งใดๆ ที่มีระหว่างกัน วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขควรเป็นการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก หรือความยุ่งเกี่ยวของประเทศที่สาม เพราะจะทำให้บรรยากาศความใกล้ชิดเสียไป และยังเป็นโอกาสที่จะเป็นอันตรายมากสำหรับลาว และไทย (บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว โฆษณาการวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวลาว ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2519)

เอกสาร 4 ฉบับดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงบางตัวอย่างจากบรรดา เอกสารอีกมากที่เป็นการยืนยันให้เห็นถึงความเป็นสัจนิยม(เมื่อจำเป็น) ของนโยบาย ต่างประเทศไทย เพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของไทย เป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป หากเรามองย้อนหลังกลับไป ช่วงแรกของ ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2516 ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า นโยบาย ต่างประเทศและนโยบายด้านความมั่นคงของไทย ค่อนข้างขาดความยืดหยุ่น ดังที่ นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอดีตนายกรัฐมนตรีได้ เคยแสดงปาฐกถาหัวข้อ “การเจรจาปรับความสัมพันธ์ทางการทูตไทย – เวียดนาม” มีความตอนหนึ่งว่า

“Diplomacy คืออะไร? Diplomacy คือ Art of the possible

ถ้าเพื่อการเมืองระหว่างประเทศหรือนโยบายต่างประเทศของประเทศใดก็ตาม ไม่มีความยืดหยุ่น ต้นไม้มันก็จะหักเหมือนอย่างต้นตาเบบูย่า หรือต้นไม้อื่นๆ ที่หักตามสายลม เมื่อมีพายุมา แต่มันจะไม่เหมือนต้นไม้ นโยบายต่างประเทศก็คือนโยบายของการเลือก option ที่ดีที่สุด เราจะต้องดู scenario มันจะออกมาในรูปแบบไหนบ้าง เพราะแต่ละ scenario ที่ออกมา นั้นเราจะต้องมี option ที่ถูกต้อง เราจะต้องมีทางเลือกที่ไว้ เราจะไม่ส่งตัวเองเข้าไปอยู่ในมุมอับที่ออกมาไม่ได้ เราจะต้องเป็นอย่างนักมวย ถ้าเผื่อเราเข้าไปอยู่ในมุมอับแล้ว เราจะต้องหาทางออกมาจากมุมอับให้ได้ อันนั้นไม่ใช่ความกะล่อน

ความกะล่อนคือการไม่ยอมรับความจริง ไม่อยากรู้ความจริง ไม่แสวงหาความจริง ไม่นิยมความจริง อันนั้นคือความกะล่อน แต่ความยืดหยุ่นคือการรู้ข้อเท็จจริงที่แน่นอน การแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง แต่ความยืดหยุ่น คือ เราจะทำอย่างไรกับข้อเท็จจริงในลักษณะนี้ หรือข้อเท็จจริงในลักษณะนั้น อันนั้นคือความยืดหยุ่นที่เราขาดไป เพราะเราก็เป็นส่วนหนึ่งเราเป็นเหยื่อ (victim) ของสงครามเย็นเช่นเดียวกัน

(บันทึกการถอดเทปปาฐกถาพิเศษต่อการสัมมนา “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ

เวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต” จัดโดยคณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ วันศุกร์ที่ 2 สิงหาคม

พ.ศ. 2539)

นโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อลาวและต่อ

ประเทศมหาอำนาจช่วงระหว่างปลาย พ.ศ. 2516 – 2533 นับว่าเป็นนโยบายที่ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องหาทางออกจากมุมอับให้ได้ การตระหนักดังกล่าว มาจากการอยู่กับความจริงอยู่กับการรับรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นในแต่ละห้วงเวลามองเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง หรือในเชิงประจักษ์ ไม่ใช่จากความเป็นจริงที่สมมติขึ้นมาเอง ในประเด็นนี้ กล่าวได้ว่า เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ปัจจัยภายใน) ประจวบกับการปรับ/เปลี่ยนด้านนโยบายและท่าทีของประเทศมหาอำนาจที่มีต่อกันและต่อปัญหาสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (ปัจจัยภายนอก) ล้วนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาในภูมิภาคอินโดจีนอย่างไม่ต้องสงสัยเลย

สิ่งที่เป็นเรื่องน่าคิดคือ หากไม่มีเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

นโยบายของไทยต่อลาวจะยังคงเหมือนช่วงระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2516 หรือไม่ ทั้งต้องไม่ลืมว่าก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อิทธิพลทางการเมืองของฝ่ายทหาร มีอย่างเบ็ดเสร็จ อีกทั้งสหรัฐฯ เองก็ถือว่าไทยเป็นรัฐบริวาร (client state) ที่สหรัฐฯ สามารถควบคุมและสั่งการผ่านทางทหารไทยได้ ฉะนั้นแม้ว่าสหรัฐฯ จำต้องถอนทหารและยุติบทยาทางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สืบเนื่องจากความตกลงสันติภาพกรุงปารีส พ.ศ. 2516 และแรงกดดันจากมติมหาชนในสหรัฐฯ ตลอดจนการออกกฎหมายของรัฐสภาสหรัฐฯ ห้ามมิให้สหรัฐฯ กลับไปมีบทบาททางทหารในอินโดจีนอีกและการตัดงบประมาณช่วยเหลือเวียดนาม

ได้ แต่สหรัฐฯ ยังสามารถยุยง ส่งเสริมให้ฝ่ายทหารไทยเห็นดีด้วยกับการเข้ามาแทรกแซง สงครามแทนสหรัฐฯ ได้ โดยเอาเรื่องความช่วยเหลือด้านต่างๆ และการสนับสนุนคำจูน ระบบเบ็ดเตล็ดการทหาร เป็นเครื่องมือต่อรองกับฝ่ายทหารไทย เหมือนในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงนับว่าเป็นโชคดีของประเทศไทยที่เกิดขึ้น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่มีผลทำให้อำนาจของกองทัพเสื่อมตกต่ำที่สุด และแม้ว่า ได้เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่โหดเหี้ยมร้ายแรงที่สุดของการเมืองไทยยุคศตวรรษที่ 20 แต่รัฐบาลที่มาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ก็อยู่ได้เพียง 1 ปี เพราะอิทธิพลของ ปัจจัยภายในและภายนอก ไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้ดำรงอยู่ได้นาน

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – ลาว

ความสัมพันธ์ไทย – ลาวตลอดยุคสงครามเย็น เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดโดยตรง จากอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็นหรือความขัดแย้งทั้งทางการเมืองและการทหารในภูมิภาค อินเดียจีนระหว่างประเทศมหาอำนาจสองค่าย และประเทศบริวารของแต่ละค่าย ที่ต่างมี นโยบาย มีวาระทางการเมืองและความมั่นคง ที่ไม่ได้มีเรื่องของเอกราช อธิปไตย และ ผลประโยชน์แท้จริงของลาวเป็นตัวตั้ง และจากอิทธิพลของปัจจัยภายในลาว หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การช่วงชิงอำนาจและการสู้รบระหว่างกลุ่มการเมืองลาวที่ขัดแย้งกัน ซึ่งต่างได้รับการ สนับสนุนช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศของแต่ละค่ายที่เป็นผู้อุปการะแต่ละกลุ่มการเมืองลาวที่ ขัดแย้งกัน

เมื่อข้อเท็จจริง เป็นดังกล่าวข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – ลาวในช่วงแรก (พ.ศ. 2505 – 2518) เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับแต่ละกลุ่มการเมืองลาวที่ขัดแย้งกัน หรือเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มการเมืองฝ่ายขวาและฝ่ายกลางของลาวเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวแท้จริง มีขึ้นหลังเมษายน พ.ศ. 2518 (หลังชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ลาวหรือกลุ่มฝ่ายซ้ายลาว) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่ใช่ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลผสมชั่วคราวของลาว ดังที่เป็นในอดีตก่อนเมษายน พ.ศ. 2518 และไม่เกี่ยวกับความเป็นกลางของราชอาณาจักรลาวตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 อีกต่อไป

หากคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือที่มีเหนือพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ตั้งแต่สมัยก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง) ภายใต้อำนาจนำ (hegemonic influence) ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและการที่เวียดนามเหนือมีกำลังทหารอยู่ทางตอนเหนือของลาวที่ติดต่อกับชายแดนเวียดนามเหนือ ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ย่อมเป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ปัญหาต่างๆ ระหว่างไทยกับลาว หาใช่เป็นปัญหาระหว่างไทยกับลาวโดยเฉพาะ ด้วยมีอิทธิพลของเวียดนามเหนือเข้ามาเกี่ยวข้องและกำกับอยู่เบื้องหลัง ตลอดยุคสงครามเย็น หรืออีกนัยหนึ่ง ปัญหาต่างๆ ที่มีระหว่างไทยกับลาว จะได้รับการแก้ไขได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของ

ฝ่ายเวียดนามเหนือเป็นสำคัญ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ เพราะตลอดยุคสงครามเย็น อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และปัจจัยภูมิยุทธศาสตร์ ย่อมทำให้ลาวมีความสำคัญทั้งต่อการต่อสู้ของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเพื่อปลดแอกจากการเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และต่อการทำสงครามกับสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ เพื่อรวมประเทศเวียดนามเป็นหนึ่งเดียว (ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของเส้นทางโฮจิมินห์)

สำหรับปัญหาต่างๆ ที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นมิตรระหว่างไทยกับลาว ตลอดยุคสงครามเย็น สรุปได้ดังนี้

- ปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว
- ปัญหาสินค้าผ่านแดนและการกำหนดสินค้าที่เป็นประเภทยุทธปัจจัยของฝ่ายไทย
- ปัญหาไทยปิดพรมแดนไทย – ลาว
- ปัญหาเรือหน่วยปฏิบัติการลำน้ำโขง(นปข.) ปะทะกับฝ่ายลาว
- ปัญหาเส้นเขตแดน (กรณี 3 หมู่บ้านและบ้านร่มเกล้า)
- ปัญหาอาสาสมัครไทย (ทหารไทย) ไปทำการสู้รบในลาว

1. ปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว

ปัญหานี้เป็นปัญหาเรื้อรังตั้งแต่ พ.ศ. 2507 จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามเย็น ประมาณ พ.ศ. 2533 ฝ่ายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กล่าวหาไทยมา โดยตลอดว่า อยู่เบื้องหลังการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว(กลุ่มนักการเมืองและ นายทหารของฝ่ายขวาลาวที่หนีมาฝั่งไทย หลังชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ลาวช่วงปี พ.ศ. 2518 และกลุ่มลาวอพยพ) และต้องการให้ไทยจัดการกับกลุ่มต่อต้านหรือที่ฝ่ายลาวเรียกว่า “คนปดี” “พวกปฏิการ”

นโยบายของไทยต่อกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวคือ ไทยจะไม่ยอมให้ผู้ใดใช้ ดินแดนไทยเป็นทางผ่าน เพื่อไปก่อกรวนบ่อนทำลายลาว และในส่วนที่เกี่ยวกับลาวอพยพนั้น ฝ่ายไทยได้พยายามควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการกระทำใดๆ ที่จะกระทบกระเทือน ความสัมพันธ์ อันดีกับลาว รัฐบาลไทยได้ให้การปฏิบัติเพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม ซึ่งก็เป็นภาระอย่างยิ่งอยู่แล้ว หากจะมีมาอีก ก็พยายามผลักดันไม่ให้เข้ามาในประเทศไทย

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการที่ลาวจะปราบพวก ปฏิการหรือพวกกลุ่มต่อต้านในลาวนั้น ลาวสามารถทำการปราบปรามได้เต็มที่ในดินแดนของตน เพราะเป็นดินแดนภายใต้อธิปไตยของลาว แต่ไทยขอให้ลาวใช้ความระมัดระวังเพื่อมิให้มี ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรฝั่งไทย โดยฝ่ายไทยจะให้ความร่วมมือที่จะ

ระมัดระวังไม่สร้างความเข้าใจผิดในขณะที่ย้ายลาวทำการปราบปราม ทั้งนี้ ดังได้เคยมีกรณี
ที่ฝ่ายไทยได้ให้ความร่วมมือกับฝ่ายลาว ในการที่รัฐบาลลาวจะทำการปราบปรามกลุ่ม
ปฏิการลาว (กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว) บนเกาะชม เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2522 ในสมัย
รัฐบาลนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (เอกสารข้อมูลประกอบการเจรจาระหว่าง
คณะผู้แทนไทย นำโดย รัฐมนตรีมหาดไทยกับฝ่ายลาว วันที่ 16 -17 สิงหาคม พ.ศ. 2522
จัดทำโดย กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

กรณีกบฏลาวยึดดอนขิงขี้และดอนขังคี่ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม และ 9
เมษายน พ.ศ. 2520 ตามลำดับ ลาวได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่าจะทำการปราบปรามกบฏ
เหล่านี้และขณะเดียวกันก็กล่าวหาไทยว่าช่วยเหลือพวกกบฏ ซึ่งเรื่องนี้ ฝ่ายไทยเห็นว่าเป็น
เรื่องภายในของลาว จะปราบปรามกันอย่างไรก็มิใช่เรื่องที่ไทยจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ แต่ใน
ส่วนที่จะมีกบฏลาวหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยนั้น รัฐบาลไทยจะยึดหลักกฎหมายภายใน
และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งหลักมนุษยธรรมเป็นแนวปฏิบัติ (นโยบายไทยต่อลาว
ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520)

เกี่ยวกับเรื่องผู้อพยพลาวและอดีตนักการเมืองและ
นายทหารฝ่ายขวาลาวที่ได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เมษายน พ.ศ. 2518 ซึ่งถูกรัฐบาลลาวมอง
ว่าล้วนเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวนั้น อธิบดีกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ใน

ฐานะโฆษกของรัฐบาลในด้านการต่างประเทศ ได้แถลงข่าวชี้แจงข้อเท็จจริงให้ฝ่ายรัฐบาล
ลาวรวมทั้งสื่อมวลชนไทยและต่างประเทศได้ทราบ มีสาระตลสรุปได้ ดังนี้

- ฝ่ายไทยได้พยายามติดต่อกับรัฐบาลลาวเพื่อแก้ปัญหาผู้อพยพ
ร่วมกัน โดยทางฝ่ายไทยได้เสนอให้รัฐบาลลาวแต่งตั้งผู้แทนมา
ช่วยชักจูงชาวแม้วอพยพ ให้กลับคืนสู่ภูมิลำเนาเดิมในลาว แต่
ทางฝ่ายลาวปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือ โดยอ้างว่า รัฐบาลลาว
มีนโยบายอย่างแข็งขันที่จะอนุมัติให้ผู้อพยพเดินทางกลับ
ภูมิลำเนาได้โดยเสรี อย่างไรก็ตามโดยที่ผู้อพยพส่วนใหญ่เกรงการ
จะถูกลงโทษจากรัฐบาลลาว จึงยังไม่ยอมเดินทางกลับ
ภูมิลำเนาเดิม
- รัฐบาลไทยยอมให้ผู้อพยพอาศัยถ้อยในไทยเป็นการชั่วคราว
โดยอาศัยหลักมนุษยธรรม และปฏิเสธที่จะให้ผู้อพยพหนึ่งใดลี้
ภัยในประเทศไทยเป็นการถาวร เนื่องด้วยเกรงว่า การอนุมัติ
ดังกล่าว จะเป็นการทำให้ฝ่ายลาวระแวงสงสัยไทยมากขึ้นอีก
- ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอดีตนักการเมืองและนายทหารที่ได้เข้ามา
ในประเทศไทย เพื่อขอลี้ภัยการเมืองนั้น ทางฝ่ายไทยก็ได้
ตอบสนองคำร้องขอของรัฐบาลลาวด้วยดี ในการให้อดีต
นักการเมืองลาวออกไปเสียจากประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้จาก

- การที่ไทยได้ประกาศให้ผู้นำลาวจำนวน 6 คน เดินทางออกจาก
ประเทศไปเมื่อเร็วๆ นี้ และสำหรับผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีของ
อดีตนักการเมืองลาวที่จะต้องถูกขับไล่ออกจากประเทศไทย
เช่น นายพลวังเปา นายพลกุประสิทธิ์ อภัย ท้าวโง่น ชนะนิกร ก็
ได้เดินทางออกไปจากไทยแล้วด้วยความสมัครใจ พวกที่ยังคง
หลงเหลืออยู่ ก็เป็นพวกที่มีไขว่บุคคลชั้นแนวหน้า ซึ่งยังหา
ประเทศที่จะให้ไปอาศัยลี้ภัยไม่ได้ ส่วนเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์
ก็ป่วยหนักจนไม่อยู่ในฐานะที่จะมีบทบาททางการเมือง
- ปัญหาเรื่องผู้อพยพจากลาวนี้ เป็นปัญหาที่ทั้งลาวและไทย
จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน และหาทางร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง
รัฐบาลลาวเองก็ควรพยายามแก้ไขสถานการณ์ในประเทศลาว
ที่เป็นสาเหตุทำให้ชาวลาวอพยพลี้ภัยเข้ามาในไทย แทนที่จะมุ่ง
ประณามรัฐบาลไทยว่าสมรู้ร่วมคิดกับผู้อพยพเหล่านี้ดำเนินการ
เป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศลาว ซึ่งการโจมตีไทยดังกล่าว นอกจาก
ไม่เป็นความจริงแล้ว ยังเป็นอุปสรรคแก่ความพยายามของฝ่าย
ไทยที่จะแก้ปัญหาอีกด้วย

(คำให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนของอธิบดีกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 21

ตุลาคม พ.ศ. 2518)

จากข้อเท็จจริงและจากเหตุการณ์เชิงประจักษ์ พอสรุปได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่ทางรัฐบาลลาวมีความวิตกกังวลมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มของนายพลภูมิ หน่อสวันและกลุ่มผู้อพยพลาวเผ่าม้งของนายพลวังเปา ซึ่งก็ไม่ใช่เป็นเรื่องผิดปกติ เพราะไทยมีนโยบายให้การสนับสนุนช่วยเหลือนายพลภูมิ หน่อสวันอย่างเต็มที่มาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ที่รัฐบาลของนายพลภูมิ หน่อสวัน โดนร้อยเอกกองแลทำรัฐประหาร และปฏิกริยาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว กับความช่วยเหลือที่นายพลภูมิฯ ได้จากฝ่ายไทย เพื่อให้จัดตั้งรัฐบาลของฝ่ายขวาขึ้นที่สุวรรณเขต โดยมอบให้เจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประจวบกับจอมพลสฤษดิ์ฯ มีศักดิ์เป็นน้าชายของนายพลภูมิ หน่อสวัน ย่อมมีผลตอกย้ำข้อกังวลของฝ่ายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (รัฐบาลลาวภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์) ส่วนข้อกังวลของรัฐบาลของรัฐบาลลาวที่มีต่อกลุ่มนายพลวังเปานั้น มีสาเหตุโดยตรงมาจากการที่นายพลวังเปาและกำลังม้งลาวได้ร่วมกับอาสาสมัครไทย (ทหารไทย) ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ หรือองค์การ ซี.ไอ.เอ ทำสงครามต่อสู้กับกองกำลังของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ลาว และทหารเวียดนามเหนือ บริเวณพื้นที่ทางเหนือของลาวติดต่อกับชายแดนเวียดนามเหนือ อย่างไรก็ตาม หลังจากที่นายพลวังเปาได้เดินทางออกไปยังสหรัฐอเมริกาเมื่อ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2518 และผู้อพยพชาวม้งที่ยังไม่สมัครใจเดินทางกลับไปลาว ทางรัฐบาลไทยได้จัดตั้งศูนย์ผู้อพยพชั่วคราวที่อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เพื่อรอส่งกลับลาวหรือเพื่อไปยังประเทศที่สามที่พร้อมรับคนเหล่านี้ (หนังสือสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เรื่องการอพยพนายพลวังเปาและทหารลาวเผ่าม้งไปสหรัฐฯ) ในเรื่องนี้ ทางรัฐบาลลาวได้เชิญ

เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวไปพบ เพื่อแจ้งให้ทราบว่า รัฐบาลลาวขอขอบคุณรัฐบาลไทยที่ส่ง
ตัวนายพลวังเปาออกจากประเทศไทยแล้ว และว่ารัฐบาลลาวเชื่อมั่นในคำแถลงของรัฐบาลไทย
ที่จะไม่สนับสนุนให้นักการเมืองและอดีตทหารลาวที่ลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยและขอให้ไทยส่งพวก
ที่ยังเหลืออยู่ออกไปจากประเทศไทยให้หมด ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อพยพลาวในไทยนั้น รัฐบาลลาว
ขอชมเชยรัฐบาลไทย เรื่องการจะส่งผู้อพยพกลับประเทศลาว และว่ารัฐบาลลาวขอรับประกัน
ชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้อพยพเหล่านี้

(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2518)

นายพลภูมิ หน่อสวน ลี้ภัยในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2508 ได้เคยถูกส่ง
ตัวไปอยู่ที่จังหวัดสงขลาระยะหนึ่ง เพื่อเป็นการลดความระแวงของฝ่ายรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาว
เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2524 ในพลภูมิฯ ได้เคยพยายามขอให้รัฐบาลไทยออกหนังสือ
เดินทางให้เพื่อเดินทางไปสหรัฐฯ แต่ฝ่ายไทยเห็นว่าไม่สมควร จึงไม่ออกหนังสือเดินทางให้ นาย
พลภูมิฯ พยายามมีบทบาททางการเมืองเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อหาทางกลับไปมีอำนาจในลาวอีก
โดยในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2524 นายพลภูมิฯ ได้ร่วมลงนามในประกาศเจตนารมณ์จัดตั้งแนว
ร่วมปลดปล่อยประชาชนลาว กับอดีตผู้นำลาวอีก 8 คน คือ อินแบ่ง สุริยไทย เจ้าสีสุก ณ จำปา
ศักดิ์ ท้าวโง่น ชนะนิกร นายคำพัน บันยา นายพลกุประสิด อภัย นายหุบแพง ไชยสิทธิ์ และนาย
พลวังเปา กลุ่มดังกล่าว ได้มีหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ขอความร่วมมือจากรัฐบาลไทย
เพื่อให้การปฏิบัติการบรรลุมติวัตถุประสงค์ของแนวร่วมฯ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือ
กราบเรียนนายกรัฐมนตรีเสนอความเห็น ว่า ไม่ควรให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่กลุ่มต่อต้าน

รัฐบาลลาวแต่อย่างใด (เอกสารภูมิหลังความสัมพันธ์ไทย – ลาว จัดทำโดยกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2525)

เป็นที่น่าสังเกตมาโดยตลอดได้ว่า เกี่ยวกับปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว ฝ่ายลาวจะใช้ทุกโอกาสที่พบปะเจรจาหรือแม้ในการสนทนากับฝ่ายไทยในทุกระดับ กล่าวหาโจมตีไทยว่ามีส่วนสมรู้ร่วมคิด วางแผน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มต่อต้านเหล่านี้ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม แต่ฝ่ายลาวจะไม่ยอมตอบคำถามของไทยเกี่ยวกับกลุ่มต่อต้านรัฐบาลไทยที่ลาวซุบเสียงดูแลให้ที่ปักกิ่งอยู่ในลาวตลอดยุคสงครามเย็น กลุ่มเหล่านี้คืออดีตนักการเมืองอีสานของไทย อดีตนักศึกษา(บางกลุ่ม) และสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยปีกที่นิยมโซเวียต เวียดนามและลาว กลุ่มเหล่านี้ลาวจะเรียกว่าเป็น “กองกำลังรักชาติไทย” ต่อมาฝ่ายรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้ขับไล่กลุ่มต่อต้านรัฐบาลไทยที่นิยมปักกิ่งและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ไทยขึ้นมาใหม่ภายใต้ชื่อ “พรรคใหม่” ช่วงที่ความขัดแย้งจีน – โซเวียต จีน – เวียดนามรุนแรง มีสาเหตุสำคัญจากการที่โซเวียต สนับสนุนเวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 และโซเวียตเองก็ได้รุกรานและยึดครองประเทศอัฟกานิสถานในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2522 เช่นกัน

โดยสรุป กล่าวได้ว่านโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหากลุ่มต่อต้าน (กตต.) รัฐบาลลาว โดยเนื้อหาแล้วก็ไม่ได้แตกต่างจากนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยพม่า (ชกน.) ที่ต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า คือไทยถือว่าเป็นปัญหาระหว่างภายในของ

ลาวและของพม่า ไทยไม่มีนโยบายเข้าไปแทรกแซงยุ่งเกี่ยวไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมกับปัญหาภายในของลาวและพม่า ขณะเดียวกัน กล่าวอีกได้ว่านโยบายและท่าทีของรัฐบาลลาวต่อปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวก็ไม่ได้แตกต่างอะไรมากกับนโยบายและท่าทีของรัฐบาลพม่าต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยพม่า กล่าวคือ ทั้งลาวและพม่ามีความระแวงสงสัยและกล่าวหาว่าไทยอยู่เบื้องหลังให้การสนับสนุนกลุ่มเหล่านี้ และต้องการให้ไทยร่วมมือปราบปรามกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวและกลุ่มชนส่วนน้อยพม่า

2. ปัญหาสินค้าผ่านแดนและการกำหนดสินค้าที่เป็นประเภทยุทธปัจจัยของฝ่ายไทย

เรื่องสินค้าผ่านแดนและการกำหนดสินค้าที่เป็น

ประเภทยุทธปัจจัยของฝ่ายไทย เป็นเรื่องที่ยืดเยื้อมานานเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2518 หลังจากลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชอาณาจักรมาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ และเป็นเรื่องแน่นอนอยู่แล้วว่ารัฐบาลลาวย่อมจะมองนโยบายของไทยต่อสองประเด็นนี้ว่า นอกจากเป็นการเอาตัวเขาเปรียบลาวมากเพราะรู้ว่าลาวต้องพึ่งพาไทยอย่างมากด้านเศรษฐกิจและการค้า ยังเป็นนโยบายของไทยที่ใช้ปัจจัยเศรษฐกิจและการค้าเป็นเครื่องมือใช้กดดันและบีบให้ลาวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนท่าทีให้เป็นที่ยอมรับของไทยได้

ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาว จะต่อว่าไทยเสมอว่า ไทยเอารัดเอาเปรียบลาวมากเกินไป เพราะไทยคิดค่าขนส่งสินค้าผ่านแดนไปลาวแพงมาก นอกจากนั้นฝ่ายลาวเห็นว่าฝ่ายไทยต้องการบีบลาวเพิ่มเติมด้วยการกำหนดรายการสินค้ามากมายเกินความเป็นจริงให้จัดอยู่ในประเภทสินค้ายุทธปัจจัย ทำให้ลาวได้รับความเดือดร้อนมาก เพราะทำให้ลาวไม่สามารถซื้อสินค้าได้ครบถ้วนตามความต้องการ

อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องสินค้าผ่านแดนมีราคาแพงและเรื่องสินค้าที่เป็นประเภทยุทธปัจจัยของฝ่ายไทยไม่ได้เป็นปัญหาระหว่างกันอีกต่อไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 ในสมัยรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทางกรไทยได้อำนวยความสะดวกให้อย่างดี และองค์การ ร.ส.พ. ก็รับทำการขนส่งให้ในราคาที่เหมาะสม และรัฐบาลไทยก็ให้ยกเลิกบัญชีสินค้ายุทธปัจจัยหมดแล้ว ทั้งหมดนี้ นายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาวก็ยอมรับและแสดงความขอบคุณชมเชยนายกรัฐมนตรีไทยที่มีนโยบายสร้างมิตรภาพระหว่างไทย – ลาวอย่างแท้จริง

(บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยกับนายกรัฐมนตรีลาว วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533)

3. ปัญหาไทยปิดพรมแดนไทย – ลาว

ในบริบทของยุคสงครามเย็น เรื่องนี้ถือได้ว่าไทยได้ใช้ความเสียเปรียบของลาวด้านปัจจัยภูมิศาสตร์ (ลาวไม่มีทางออกสู่ทะเล) ให้เป็นความได้เปรียบของไทยอย่างเต็มที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงที่ถูกต้อง และชอบด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงทุกประการในบริบทของสงครามเย็น นโยบายปิดพรมแดนไทย – ลาวของไทย นับว่าเป็นอีกมิติหนึ่งของนโยบายการใช้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือของนโยบายการเมืองและความมั่นคงของไทย ลาวก็รู้ดีแต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากไปกว่าการตอบโต้ไทย ด้วยการกล่าวหาให้ร้ายไทยในด้านอื่นๆ ผ่านการโฆษณาชวนเชื่อ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง เป็นเพราะนโยบายของลาวต่อไทยถูกกำหนดและกำกับโดยบทที่มาจากฝ่ายเวียดนามเหนือผ่านพรรคคอมมิวนิสต์ลาว เป็นเช่นนี้มาตลอดจนถึงปลายยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2531 – 2532) เพราะมีอิทธิพลหลายด้านของปัจจัยภายนอกที่บีบให้เวียดนามและลาวต้องปรับนโยบายและท่าทีต่อไทย (อิทธิพลหลายด้านของปัจจัยภายนอกได้กล่าวรายละเอียดทั้งหมดไว้แล้วในบทว่าด้วยนโยบายของลาวต่อไทยและของไทยต่อลาว ข้างต้น)

เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว ได้เคยให้ความเห็นมายังกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องนโยบายลาวต่อไทย หลังจากที่ได้พบปะสนทนากับนายพุน สีปะเสิด รัฐมนตรีต่างประเทศลาว โดยเอกอัครราชทูตไทยได้ให้ข้อสังเกต ดังนี้

3.1 ฝ่ายลาวแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มากที่สุดจากไทยโดยไม่ยอมรับ

พันธะใดๆ ทั้งสิ้น ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อลาว

3.2 การให้ความช่วยเหลือของไทยต่อลาวนั้น มิได้สร้างความพอใจให้แก่ฝ่าย

ลาวเลย และฝ่ายลาวจะเปลี่ยนข้อเรียกร้องจากฝ่ายไทย เมื่อประสบ

ผลสำเร็จในข้อเรียกร้องหนึ่ง ก็จะเพิ่มการเรียกร้องขึ้นเรื่อยๆ (incremental

process) ทั้งอาจเพราะฝ่ายลาวมีความรู้สึกที่ว่า ตนมีความเป็นต่อทางด้าน

การเมืองก็เป็นได้

(หนังสือรายงานเลขากิจการนายกรัฐมนตรีนที่ กต. 0305/37152 ลงวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.

2518)

กล่าวได้ว่า นโยบายของรัฐบาลไทยต่อปัญหาการเปิดหรือปิดพรมแดนไทย – ลาว

เป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากนโยบายและท่าทีของลาวต่อไทยที่มีผลกระทบต่อ

ความมั่นคงของไทย ดังกรณีตัวอย่าง นายคำพัน สิมมาละวงศ์ เอกอัครราชทูตลาวประจำไทย

เข้าพบรัฐมนตรีต่างประเทศไทยขอรับรองให้ไทยเปิดพรมแดน พร้อมขอให้ทางการไทยยับยั้งการ

เดินขบวนประท้วงลาวที่หน้าสถานเอกอัครราชทูตลาวในกรุงเทพฯ กับให้รัฐบาลไทยหาทาง

ยับยั้งหนังสือพิมพ์ไทยมิให้ลงข่าวโจมตีลาว

ต่อคำขอร้องของเอกอัครราชทูตลาวข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศได้ตอบ
ชี้แจงไปว่า กรณีเรือปฏิบัติการลำน้ำโขงของไทย (นปข.) ถูกทหารลาวยิง เป็นเรื่องสำคัญมาก
สำหรับประเทศไทย เพราะเรือ นปข. เป็นสัญลักษณ์ของอธิปไตยของประเทศไทย และการที่
ลาวกล่าวหาไทยว่าดำเนินนโยบายตามจีนและสหรัฐฯ มิได้ส่งเสริมบรรยากาศที่ดีระหว่าง
ประเทศไทย – ลาว แต่อย่างใด ส่วนเรื่องประชาชนเดินขบวนไปประท้วงหน้าสถาน
เอกอัครราชทูตลาวนั้น รัฐบาลไทยมิได้เกี่ยวข้องและว่าแม้แต่นักข่าวไทยก็ยัง
มีประชาชนไปเดินขบวนและรัฐบาลไทยไม่สามารถควบคุม บังคับหนังสือพิมพ์ได้เช่นรัฐบาล
ลาว (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/30505 ลง
วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2523)

เป็นที่ประจักษ์ได้ชัดเจนว่า เวลาฝ่ายลาวเดือดร้อนมาก จากการที่ไทยปิดจุดผ่านแดนหลาย
จุดที่มีกับลาว ฝ่ายลาวจะเริ่มเปลี่ยนท่าทีและน้ำเสียงต่อไทย ด้วยการยับยั้งที่จะใช้ภาษาพูดที่
รุนแรง ละเว้นที่จะกล่าวหาให้ร้ายไทยต่างๆ นานา แต่จะใช้วิธีการโอดครวญขอความเห็นอก
เห็นใจจากไทย ดังเช่นกรณีการสนทนาระหว่างพลเอกเปรมฯ นายกรัฐมนตรีกับนายพูน สี
ปะเลิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาว นายพูน สีปะเลิด ได้กล่าวถึงเรื่องจุด
ผ่านแดนไทย – ลาว ที่ถูกปิด โดยขอร้องให้ไทยเปิดจุดผ่านแดนให้มากที่สุด พร้อมให้
ความเห็นว่ ลาวถือว่า จุดผ่านแดนที่ มุกดาหาร – สุวรรณเขต เป็นเส้นทางขนส่งสำคัญของ
ลาว การปิดจุดผ่านแดนของไทย มีผลกระทบกระเทือนจิตใจประชาชนลาวอย่างยิ่ง การไม่
เปิดจุดผ่านแดนของไทย ก่อให้เกิดความยากลำบากมาก เพื่อเห็นแก่ประชาชนทั้งสองฝ่าย

ขอให้ไทยเปิดจุดผ่านแดนนี้ การปิดจุดผ่านแดนทำให้การขนส่งไม้ของลาวไปยังต่างประเทศ
ไม่สะดวก เพราะค่าขนส่งแพงมาก เนื่องจากต้องขนส่งทุกที่ในลาวไปยังจุดผ่านแดนที่
หนองคายแห่งเดียว การเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นจะช่วยลาวอย่างมาก หลังจากฟังฝ่ายลาวพูด
เสร็จ นายกรัฐมนตรีพลเอกเปรมฯ ได้ตอบว่า ฝ่ายไทยยินดีรับฟังทุกปัญหาขอให้ช่วยกันแก้ไข
ขจัดปัญหาเหล่านี้ อย่าขยายวงให้ใหญ่โต ฝ่ายไทยไม่ขัดข้องที่ลาวจะยกปัญหาต่างๆ ขึ้นมา
หารือ (บันทึกการสนทนาระหว่าง พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีกับนายพูน สี
ปะเสิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศลาว ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524)

แม้แต่นายโกสอน พมวิหาร นายกรัฐมนตรีลาว ก็ยอมปรับปรุงท่าที่ต่อไทยไม่
ก้าวร้าวดูเด็ดใช้คำรุนแรง เพราะรู้ดีว่าจะไม่เป็นผลดีแก่ลาว ดังเห็นได้จากการสนทนาตาม
ลำพังสองต่อสอง ระหว่างนายกรัฐมนตรีลาวกับเอกอัครราชทูตไทยประจำลาว โดยนายโก
สอน พมวิหาน ได้แสดงทัศนคติต่อไทย ดังนี้

- การจะแก้ปัญหาระหว่างกัน ต้องให้ผู้นำระดับสูงเป็นผู้แก้ไข จึงจะ
เป็นผล ลาวนั้นพร้อมและเป็นฝ่ายรอการเสนอตอบจากไทย
- อยากเห็นความจริงใจของไทยด้วยการกระทำมากกว่าคำพูด
- แสดงความคับแค้นใจที่ถูกฝ่ายไทยบีบ โดยเฉพาะในเรื่องสินค้า
ผ่านแดน สินค้ายุทธปัจจัย

- ขอร้องให้ช่วยกันใช้ความพยายามปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ต่อไป

(หนังสือ กต. ที่ 0305/73055 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2529)

ในเรื่องของนโยบายของไทยต่อการเปิดหรือปิดพรมแดน (จุดผ่านแดน) ไทย – ลาว เป็นที่ประจักษ์ตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 – 2532 ว่าฝ่ายลาวพยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างภาพให้เห็นว่าไทยรังแกลาว ลาวเป็นฝ่ายถูกกระทำ เป็นเหยื่อของนโยบายบีบบังคับกั้นกั้วของไทย ทั้งๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแล้ว นโยบายท่าทีและพฤติกรรมของลาวต่อไทย ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย เป็นสาเหตุให้ไทยต้องปิดพรมแดนเป็นระยะๆ ไม่ใช่เพราะไทยมีนโยบายเพื่อกั้นกั้ว รังแก บีบบังคับ ข่มขู่ลาว ดังเป็นที่ประจักษ์ได้จากการชี้แจงของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยในเรื่องนี้ แก่ท้าวฮุ่นเรือน พุนสวัด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว โฆษณาการ วัฒนธรรมและท่องเที่ยวของลาว โดยฝ่ายไทยได้ชี้แจงว่า ไทยยังไม่สามารถเปิดพรมแดน (จุดผ่านแดน) ตลอดแนวชายแดนไทย – ลาวได้ในขณะนี้ เพราะเหตุผลสำคัญ สองประการ คือ

- 1) ปัญหาผู้อพยพชาวลาว ซึ่งมีจำนวนมากอยู่แล้ว หากเปิดพรมแดนขึ้นตลอดแนวเมื่อใด เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า จะมีผู้อพยพหลังไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยอีกอย่างแน่นอน ซึ่งไทยไม่ปรารถนา

2) เกรงอย่างยิ่งว่า การลักลอบขนอาวุธข้ามมายังฝั่งไทยคงจะเพิ่มมากขึ้น

ซึ่งเรื่องนี้เป็นอันตรายและเป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยต้องการที่จะป้องกัน เพราะ

อาวุธเหล่านี้เมื่อเข้ามาแล้วก็จะตกไปถึงมือผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว

โฆษณาการ วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวลาว ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2519)

เรื่องการปิดพรมแดนไทย – ลาว ส่วนใหญ่เกิดขึ้น

เพราะมีการปะทะกันรุนแรงระหว่างสองฝ่าย เป็นผลทำให้รัฐบาลไทยสั่งปิดพรมแดน แต่เมื่อ

สถานการณ์คลี่คลายไปในทางที่ดี และทางการลาวมีท่าทีโอนอ่อนลงต่อไทย ไทยก็ได้เปิด

พรมแดนอีกครั้ง ดังเช่นกรณีการปะทะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยกับทหารลาวด้านชายแดน จังหวัด

หนองคาย เมื่อพฤศจิกายน พ.ศ. 2518 ฝ่ายไทยได้ปิดพรมแดนชั่วคราวเพื่อความปลอดภัย

และความมั่นคงของไทย ต่อมากระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือจากรัฐมนตรีต่างประเทศ

ถึงนายกรัฐมนตรี เสนอให้เปิดพรมแดนไทย – ลาว ที่จุดหนองคาย – ท่าเดื่อ โดยให้ความเห็น

ไปว่า การปิดพรมแดนไทย – ลาว โดยข้อเท็จจริงแล้วเป็นการก่อความเดือดร้อนให้แก่

ประชาชนลาวส่วนใหญ่ และไม่ได้กระทบกระเทือนรัฐบาลลาวโดยตรง เพราะลาวอาศัยความ

ช่วยเหลือจากเวียดนามเหนือและโซเวียต และหากจะปิดพรมแดนต่อไปอีก ก็จะทำให้ลาวต้อง

หันไปพึ่งความช่วยเหลือจากเวียดนามเหนือและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆ ใน

ขณะเดียวกัน ภาพพจน์ของไทยในสายตาของนาประเทศก็จะเสื่อมเสียไปด้วย โดยเฉพาะ

ประเทศที่มีสถานเอกอัครราชทูตของตนในลาว และองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ที่ปรารถนา

จะส่งเครื่องอุปโภคบริโภคไปเพื่อช่วยเหลือลาว แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะไทยสั่งปิด
พรมแดนกระทรวงการต่างประเทศจึงเสนอให้รัฐบาลเปิดพรมแดนไทย – ลาว ที่จุดหนองคาย
– ท่าเดื่อ แต่เพียงจุดเดียวก่อน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นไป ส่วน
พรมแดนไทย – ลาว ด้านอื่นๆ ก็ยังคงให้ปิดไปตามเดิมก่อนจนกว่าจะได้มีการเจรจาตกลงกัน
ระหว่างไทยกับลาว ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็ได้ให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงการต่างประเทศ
เสนอ (หนังสือที่ กต. 0305/58867 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2518)

4. ปัญหาเรือหน่วยปฏิบัติการลำน้ำโขง (นปข.) ปะทะกับฝ่ายลาว

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ปัญหาเรือเรือ นปข. ล่วงล้ำน่านน้ำลาวบางครั้ง
และเกิดการปะทะกับฝ่ายลาวทำให้เกิดการสูญเสียแก่ทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่เป็นเรื่องร้ายแรงที่
เกิดขึ้นเป็นประจำและไม่ใช่เพราะไทยมีนโยบายที่จะล่วงล้ำน่านน้ำลาวตามที่ฝ่ายลาว
กล่าวหาโจมตีไทย แต่เป็นเรื่องที่ฝ่ายไทยถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ควรทำให้เป็นเรื่องใหญ่
และควรมองว่าเป็นกรณีเฉพาะที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครตั้งใจให้เกิดขึ้น (isolated cases) ไม่
เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ เครื่องบินลาวที่ลงที่สนามบินวัดไติ นครเวียงจันทน์ ก็ล่วงล้ำน่าน
ฟ้าไทยบ่อยๆ ไทยก็ได้ยกขึ้นกล่าวหาโจมตีลาว คนอพยพลาวในไทยที่มีบัตรอนุญาตออก
นอกศูนย์อพยพ ก็อาจหลบหนีไปที่อื่นบ้าง ลาวคงจะยอมรับว่าลาวส่งคนเข้ามาในไทย ซึ่งไทย
จับได้หลายราย แต่ก็ไม่เคยตีข้อร้องเฝ้า (สรุปประเด็นสำคัญการหารือไทย – ลาว วาระที่ 2
วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2530 เอกสารรายงานของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

ปัญหาเรือ นปข. เป็นเรื่องที่ฝ่ายลาวจะใช้โจมตีกล่าวหาไทยทุกครั้งที่ลาวไม่พอใจที่ไทยไม่ยอมตอบสนองความต้องการของลาวในด้านอื่นๆ แต่เมื่อใดที่สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกลาวบีบให้ลาวเห็นถึงคุณค่าและความจำเป็นที่จำต้องพยายามรักษาความสัมพันธ์กับไทยไว้ เพื่อผลประโยชน์ของลาวเอง (และของเวียดนามโดยปริยาย) ลาวมักจะปรับทัศนะที่ที่มีต่อเรือ นปข. ดังเช่นในการประชุมปรึกษาหารือระหว่างคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย – ลาว (ฝ่ายไทย) กับคณะกรรมการติดต่อชายแดนลาว – ไทย (ฝ่ายลาว) เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2527 หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายลาว (พลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ รัฐมนตรีกระทรวงภายในของลาว) ได้แสดงทัศนะของฝ่ายลาวเกี่ยวกับเหตุการณ์ตึงเครียดบริเวณชายแดนที่เกิดขึ้นว่า การที่มีพวกพลัดถิ่นลาวที่อยู่ตามบริเวณชายแดนไทย – ลาว ได้ดำเนินการปล้นสะดม ก่อความวุ่นวายต่อผู้สัญจรไปมาบริเวณลำแม่น้ำโขง การที่เรือ นปข. ล่องลำน้ำของลาวในบางครั้ง การที่เครื่องบินไทยล่องลำน้ำน่านฟ้าลาวหรือบางครั้งไทยปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกระสุนเข้ามาตกในเขตลาว เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ฝ่ายลาวเข้าใจดี ว่ารัฐบาลไทยไม่มีเจตนา แต่เป็นการยุแหย่จากภายนอก คือปฏิบัติการปักกิ่ง

ในเรื่องเกี่ยวกับแม่น้ำโขง ข้างต้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทยได้ให้ทัศนะที่ของฝ่ายไทยว่า แม่น้ำโขงโดยตัวของมันเองไม่เป็นปัญหาน้ำในแม่น้ำโขงเป็นคุณประโยชน์มหาศาล ไทยจึงพยายามรักษาบรรยากาศให้แม่น้ำโขงเป็น

สัญลักษณ์ของมิตรภาพและความร่วมมือระหว่างไทยกับลาว และให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ เป็นคุณประโยชน์ต่อประชาชนไทย – ลาว อย่างแท้จริง (บันทึกการประชุมปรึกษาหารือระหว่างคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย – ลาว (ฝ่ายไทย) กับคณะกรรมการติดต่อชายแดนลาว – ไทย(ฝ่ายลาว) ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2527)

เพื่อเป็นการช่วยลดความตึงเครียดระหว่าง นปช. ไทยกับ นปช. ลาว และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน กระทรวงการต่างประเทศไทยได้สั่งการให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวหาทางที่จะให้เจ้าหน้าที่ชั้นสูง นปช. ของไทยได้มีโอกาสพบปะหารือกับเจ้าหน้าที่กองทัพอากาศ ในโอกาสที่แขวงเวียงจันทน์ได้รับเชิญไปเยือนหนองคายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2526 โดยจัดให้ผู้บังคับการเรือ นปช. ของทั้งสองฝ่ายได้ทำความรู้จักกัน เมื่อลาดตระเวนพบกันจะได้ทักทายกันฉันมิตร แทนการปะทะกัน ซึ่งข้อเสนอของฝ่ายไทยดังกล่าว พลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ รัฐมนตรีกระทรวงภายในของลาวได้แสดงความเห็นดีด้วย (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. 0305/79165 ลงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2526)

ช่วงปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2521 ได้เกิดเหตุการณ์ปะทะด้วยอาวุธอย่างรุนแรงระหว่างเรือ นปช. ของไทย 2 ลำกับกับกองกำลังทหารลาว เมื่อวันที่ 13 -14 ธันวาคม พ.ศ. 2521 มีผลทำให้เรือ 1 ลำของไทยจมลง เจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บ ส่วนลำที่สองเกยตื้น และเจ้าหน้าที่ประจำเรือเสียชีวิต 3 นาย เหตุเกิดที่อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคายและอำเภอ

มุกดาหาร จังหวัดนครพนม ตามลำดับ ลาวได้ส่งเรือทั้งสองลำและศพเจ้าหน้าที่ประจำเรือคืน
ให้ฝ่ายไทยที่สุวรรณเขต

เหตุการณ์ข้างต้น เป็นผลทำให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี
ต้องเลื่อนการเดินทางไปลาว จากเดิมที่กำหนดไว้วันที่ 20 - 23 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เป็นวันที่
4 - 6 มกราคม พ.ศ. 2522 โดยนายกรัฐมนตรีไทยได้มีหนังสือถึงนายไกสอน พมวิหาน
นายกรัฐมนตรีลาว ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2521 โดยมีข้อความบ่งบอกถึงความไม่สบายใจ
ของฝ่ายไทยที่เหตุการณ์ร้ายแรงนี้เกิดขึ้นและมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงต่างประเทศ
ลาว แกล้งฆ่าเมื่อ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2521 โจมตีไทย ซึ่งเป็นคำแกล้งฝ่ายเดียวไม่เป็นคุณต่อ
ความสัมพันธ์ฉันพี่น้องระหว่างไทย - ลาว นายกรัฐมนตรีไทย หวังจะให้ประชาชนไทยและ
ประชาชนลาวอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงตั้งใจจะมาเยือนลาว โดยกำหนดวันเยือนใหม่ เป็น
วันที่ 4 - 6 มกราคม พ.ศ. 2522 (หนังสือนายกรัฐมนตรีไทยถึงนายกรัฐมนตรีลาว ลงวันที่ 21
ธันวาคม พ.ศ. 2521)

เกี่ยวกับเหตุการณ์ปะทะระหว่างเรือ นปช.ไทยกับกองกำลังทหารฝ่ายลาว
จนเป็นผลทำให้นายกรัฐมนตรีไทยจำเป็นต้องเลื่อนการไปเยือนลาว เรื่องนี้กองเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ได้มีบันทึกลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2521 แสดงความเห็น
ว่า

“เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดำเนินไปด้วยดีตลอด 1 ปีที่ผ่านมา จึงไม่น่าที่รัฐบาลลาวจะอยู่เบื้องหลังการปะทะนี้ แต่น่าจะเป็นการกระทำของทหารลาวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเป็นการกระทำของฝ่ายที่ประสงค์ก่อความวุ่นวายระหว่างไทยกับลาว”

ส่วนในด้านของฝ่ายรัฐบาลลาว นายคำผาย บุปผา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาว ได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวว่า เรื่องนายกรัฐมนตรีไทยขอเลื่อนการเยือนลาวเพราะเรือ นปช.ไทยถูกยิง ฝ่ายลาวขอยืนยันว่า ลาวไม่ได้เป็นฝ่ายยิงก่อน ลาวเสียใจที่นายกรัฐมนตรีไทยเลื่อนการเยือนลาว เพราะสาเหตุนี้และว่าลาวไม่เคยออกข่าวให้หนังสือพิมพ์พยายามเก็บเรื่องนี้ให้เงียบไว้ แต่ทางหนังสือพิมพ์ไทยฉบับภาษาอังกฤษ (Bangkok Post) ลงข่าวการให้สัมภาษณ์ของผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทยที่กล่าวโจมตีลาว แต่ลาวเห็นแก่ความสัมพันธ์อันดีจึงไม่ได้ประท้วง

เกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ได้มีการพยายามวิเคราะห์คาดการณ์ต่างๆ นานาถึงสาเหตุแท้จริงที่ทำให้เกิดการปะทะระหว่างเรือ นปช. ของไทยกับกองกำลังของฝ่ายลาว จากหลายวงการโดยมีข้อสันนิษฐานหลากหลายแต่ล้วนปราศจากข้อเท็จจริงที่จะเป็นหลักฐานยืนยันสาเหตุแท้จริงได้ เช่น

- 1) เป็นฝีมือของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว
- 2) เป็นการกระทำของกลุ่มการเมืองภายในไทยที่ไม่ประสงค์เห็น
ความสัมพันธ์ไทย – ลาว มีความคืบหน้า
- 3) เป็นเรื่องของความขัดแย้งทางการเมืองภายในไทยเอง
- 4) เป็นการกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของทหารลาวระดับล่าง

อย่างไรก็ตาม หากมองย้อนหลังกลับไป สิ่งที่น่าสังเกตอย่างชัดเจนคือ ไม่มีหน่วยงานใดของรัฐบาลไทย ที่เริ่มรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเวียดนามกับระบอบเขมรแดงในกัมพูชา เพราะหลังจากเหตุการณ์ปะทะระหว่างเรือ นปช. ของไทยกับฝ่ายทหารลาว (13 -14 ธันวาคม พ.ศ. 2521) เพียง 10 วันถัดมา กองกำลังของเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521

ดังนั้นจากข้อเท็จจริงข้างต้น จึงพอจะวิเคราะห์ได้ว่า แม้เวียดนามจะไม่ใช่เป็นฝ่ายอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์เรือ นปช. ไทยปะทะกับฝ่ายกำลังทหารลาว แต่น่าจะเป็นที่แน่ชัดว่า เวียดนามย่อมไม่ประสงค์ให้ฝ่ายลาวทำเรื่องนี้ให้เป็นเรื่องร้ายแรงใหญ่โตและบานปลายเหมือนปฏิกิริยาของลาวต่อเรือ นปช. ไทยในอดีต ทั้งนี้ เพราะเวียดนามย่อมไม่ต้องการเปิดศึกสองด้านก่อนการเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

5. ปัญหาเส้นเขตแดน (กรณี 3 หมู่บ้านและบ้านร่มเกล้า)

เส้นเขตแดนของไทย – ลาว มีความยาวทั้งสิ้น 1,810

กิโลเมตร เป็นเส้นเขตแดนตามลำน้ำโขงและน้ำเหือง 1,108 กิโลเมตร และเส้นเขตแดนตามแนวสันปันน้ำ 702 กิโลเมตร ในช่วงยุคสงครามเย็นมีความขัดแย้งเกี่ยวกับแนวชายแดนสันปันน้ำ 2 ครั้ง คือ ที่ 3 หมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี และที่บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก จากการสำรวจพบว่าในพื้นที่อีกกว่า 40 จุดที่อาจจะมีปัญหาดังเช่น 2 จุดดังกล่าว

แนวทางในการแก้ไขปัญหาของฝ่ายไทยในหลักการ คือ

5.1 ยึดถือแนวเส้นเขตแดนความตกลงที่มีอยู่ระหว่างกัน (สนธิสัญญา สยาม – ฝรั่งเศส)

5.2 แก้ไขปัญหาเพื่อข้อยุติที่ถาวรโดยการตรวจสอบตลอดแนวชายแดน

5.3 ลดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนโดยให้เป็นปัญหาทางเทคนิค มิใช่ปัญหาทางการเมือง โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนระหว่างกัน ทำการสำรวจ ตรวจสอบและปักปันเขตแดน

สถานะสุดท้ายของทั้งปัญหา 3 หมู่บ้านและบ้านร่มเกล้า (พ.ศ. 2527 และ พ.ศ.

2531) ฝ่ายไทยถือว่าทั้งสองปัญหาได้ยุติลงแล้วและเป็นเรื่องของคณะกรรมการเขตแดนร่วม

ไทย – ลาว ที่จะต้องเจรจาหารือเพื่อร่วมดำเนินการกันต่อไป เพื่อหาข้อยุติโดยสันติวิธีระหว่างกัน (เอกสารสรุปสถานะสุดท้ายของปัญหาระหว่างไทย – ลาว กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2531)

เกี่ยวกับกรณี 3 หมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้รุนแรงถึงขั้นทำสงครามระหว่างกัน อย่างกรณีของบ้านร่มเกล้าในส่วนที่กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบอยู่ กระทรวงการต่างประเทศได้ใช้ช่องทางการทูตในการแก้ไขปัญหา 3 หมู่บ้าน โดยยึดถือแนวทาง ดังนี้

- ไทยเห็นว่าหมู่บ้านทั้งสามอยู่ในเขตไทย ฉะนั้นหากลาวมีข้อสงสัยในเรื่องเส้นเขตแดน ไทยก็ยินดีที่จะหารือด้วย
- ไทยเห็นว่าปัญหา 3 หมู่บ้านเป็นปัญหาระหว่างลาวกับไทย โดยเฉพาะ ประเทศที่สามไม่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้แต่ประการใด
- ไทยประสงค์ที่จะยุติปัญหาระหว่างไทยกับลาวโดยสันติวิธีและเร็วที่สุด ทั้งพร้อมที่จะให้มีการเจรจากันไม่ว่าในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ
- การที่ฝ่ายลาวได้เรียกร้องให้มีเงื่อนไขการถอนทหารก่อนการเจรจานั้น ไทยไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องได้ เพราะไทยมีสิทธิที่จะดำเนินการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน

(บันทึก กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2527)

6. ปัญหาอาสาศัมครไทย (ทหารไทย) ไปทำการสู้รบในลาว

เรื่องทหารไทยไปรบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวและทหาร

เวียดนามเหนือที่ตอนเหนือของลาว (พงสาลี ซำเหนือและทุ่งไหหิน) ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เป็นความลับอะไร เพราะทุกฝ่ายทราบดี (ยกเว้นประชาชนไทย) ทหารไทยได้ร่วมกับทหารเผ่าม้งของนายพลวังเปา ทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวและเวียดนามเหนือ ภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยสืบราชการลับของสหรัฐฯ (ซี.ไอ.เอ) ทางราชการไทยได้ยอมรับเรื่องมีทหารไทยไปรบในลาวเมื่อปี พ.ศ. 2517 โดยเอกสารของที่ปรึกษาการข่าว พ.ศ. 2517 ได้กล่าวถึงเรื่องนี้มีความตอนหนึ่งดังนี้

“ไทยยังมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ลาวเป็นรัฐกันชนสำหรับป้องกันการรุกรานของ

เวียดนามเหนือ และสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย ไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในเกือบทุกด้านตลอดมา (ลาวฝ่ายขวา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เพิ่มการปฏิบัติการในลาวมากขึ้นนั้น ไทยได้ช่วยเหลือลาวเน้นหนักไปในการทหาร โดยส่งอาสาศัมครไปร่วมรบในลาวและมีส่วนช่วยยับยั้ง กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่พยายามจะครอบครองลาวทั้งประเทศไว้ได้ จนกระทั่งทั้งสองฝ่ายได้ทำข้อตกลงสันติภาพกันเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ตามข้อตกลงสันติภาพดังกล่าว กองกำลังอาสาศัมครนี้ จะต้องถอนออกจากลาวภายใน 60 วัน หลังจากการจัดตั้งรัฐบาลผสม แต่ไทยจะยังคงให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ แก่ลาวต่อไปอีก”

ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวทราบดีเกี่ยวกับบทบาทของทหารไทยในลาว ดังกรณี
รัฐบาลไทยขอให้รัฐบาลผสมลาวพิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้ง พลโทไพฑูรย์ อิงคตา
นิววัฒน์ มาเป็นที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเวียงจันทน์ ซึ่งเรื่องนี้เป็นที่ถกเถียง
อย่างรุนแรงระหว่างนายทหารฝ่ายแนวลาวยุติวัติ (องค์กรจัดตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อ
เข้าร่วมในรัฐบาลผสมลาวที่มีเจ้าสุวรณภูมิมาเป็นนายกรัฐมนตรี) ซึ่งต่างทราบดีเกี่ยวกับ
ประวัติและบทบาททางทหารของพลโทไพฑูรย์ฯ ในลาว กลุ่มนายทหารฝ่ายแนวลาวยุติวัติมี
ความเห็นในรัฐบาลผสม ลาวตอบสถานเอกอัครราชทูตไทยไปว่าฝ่ายลาวถือว่าพลโทไพฑูรย์ฯ
เป็นบุคคลไม่พึงปรารถนา (persona non grata) ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวได้กระแนะกระแหน
เอกอัครราชทูตไทยในงานเลี้ยงสองครั้งว่า ไทยมีความจริงใจกับลาวแน่หรือ เพราะยังมีทหาร
ไทยแฝงมาในรูปอื่นอยู่ในลาวอีก (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 4
กันยายน พ.ศ. 2517) บทบาททหารไทยในลาวยุติลงหลังความตกลงสันติภาพกรุงปารีส พ.ศ.
2516 อันเป็นการยุติสงครามเวียดนาม

เป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือไม่เคยพูดถึง
เรื่องทหารต่างชาติในลาวไม่เคยกล่าวโจมตีสหรัฐฯ หรือไทยว่ามีทหารในลาว แต่จะปล่อยให้
เป็นหน้าที่ของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ (ปะเทดลาว) โจมตีประธานาธิบดีสหรัฐฯ และไทยในเรื่องนี้
พร้อมกับให้มีการถอนทหารไทยและสหรัฐฯ ออกจากลาว โดยอ้างความตกลงเจนีวา พ.ศ.
2505 เหตุผลที่ทำให้ฝ่ายเวียดนามเหนือไม่แตะเรื่องกองกำลังทหารต่างชาติในลาว ก็เพราะจะ
เป็นการประจานตนเอง เนื่องจากเวียดนามเหนือมีทหารอยู่ในลาวตั้งแต่อ่อนความตกลงเจนี

ว่า พ.ศ. 2497 ไม่เคยคิดจะถอนออกจากลาวเลย จนถึง พ.ศ. 2518 เวียดนามเหนือมีทหาร
ของตนประจำอยู่ในลาวระหว่าง 45,000 – 65,000 คน (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

4.บทสรุป

5.1 กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในภาพรวมนโยบายของไทยต่อลาวในยุคสงครามเย็น สามารถแบ่งออกเป็นสามช่วง ดังนี้

5.1.1) ช่วงแรก (พ.ศ. 2489 – 2505) เป็นนโยบายต่อลาวที่เน้นให้การสนับสนุนขบวนการลาวอิสระที่ทำการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตยของลาว ส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนกลุ่มลาวอิสระภาคใต้ของลาว (จำปาศักดิ์ ปากเซ สุวรรณเขต) มากกว่ากลุ่มลาวอิสระปีกซ้ายของขบวนการฯ

5.1.2) ช่วงที่สอง (พ.ศ. 2505 – 2516) เป็นนโยบายต่อลาวที่บริบทของสงครามเย็นมีอิทธิพลครอบงำโดยตรง (ปัจจัยภายนอก) และรัฐบาลทหารไทยในยุคดังกล่าว ใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อตอบสนองผลประโยชน์และเป้าประสงค์ของรัฐบาลทหาร กล่าวคือเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ โดยตรงจากฝ่ายสหรัฐฯ และเพื่อเป็นเครื่องมือใช้อ้างในการปราบปรามกลุ่มการเมืองภายในประเทศที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูของรัฐบาลทหารในยุคนั้น (ปัจจัยภายใน) เป็นการใช้นโยบายต่างประเทศในฐานะเป็นส่วนขยายของนโยบายภายใน (foreign policy as extension of domestic policy) เพื่อความมั่นคงของรัฐบาลทหารเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัจจัยภายในมีอิทธิพลเหนือปัจจัยภายนอก กล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศของไทยต่อลาวและประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในช่วงที่สองนี้ เป็นนโยบายที่อยู่

ภายใต้อิทธิพลซึ่งนำกำหนดและผูกขาดโดยฝ่ายทหาร กระทรวงการต่างประเทศเป็นเพียงฝ่ายปฏิบัติ อิทธิพลโดยตรงของนโยบายของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่มีต่อปัญหาสงครามและความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงนี้ ย่อมมีผลครอบงำนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย ซึ่งสหรัฐฯ ถือว่าเป็นหนึ่งในบรรดาผู้บริวารของสหรัฐฯ (client state) ไทยมองปัญหาสงครามกลางเมืองในลาวผ่านแว่นสายตาของสหรัฐฯ ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เป็นปัจจัยกำหนดผลประโยชน์ของไทย สหรัฐฯ ครอบงำไทยผ่านการครอบงำรัฐบาลทหารของไทยเป็นสำคัญ

5.1.3) ช่วงที่สาม (พ.ศ. 2516 – 2533) เป็นนโยบายต่อลาวที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เป็นช่วงที่ทั้งพัฒนาการของเหตุการณ์ภายในประเทศไทยและภายนอกไทย บีบให้ไทยตระหนักถึงความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงของนโยบายของสหรัฐฯ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2516 ที่แรกเริ่มมีเป้าประสงค์หลักสนับสนุนความเป็นกลางของลาวโดยปราศจากกลุ่มฝ่ายกลางและฝ่ายซ้าย หรือให้ลาวเป็นกลางภายใต้รัฐบาลของฝ่ายขวา ซึ่งไทยเองก็เห็นดีด้วย แต่ต่อมาเมื่อตระหนักดีว่า ฝ่ายขวาลาวไร้เอกภาพ ไร้ประสิทธิภาพ ไร้วินัยและศักยภาพที่จะสามารถเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวได้ ก็หันมาซื้อเวลาด้วยการสนับสนุนฝ่ายกลางของเจ้าสุวรรณหมาอย่างเต็มที่ โดยสหรัฐฯ คิดว่าหากสามารถเอาชนะในเวียตนามได้ได้ ก็จะมีผลให้ฝ่ายซ้ายลาว (ฝ่ายคอมมิวนิสต์) ต้องประสบกับความพ่ายแพ้ในลาว และยอมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลผสม ภายใต้นายกรัฐมนตรีเจ้าสุวรรณหมา

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ฝ่ายไทยตระหนักดีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมาว่ากลุ่มการเมืองลาว ทั้งสามฝ่าย (ขวา กลาง และซ้าย) ต่างก็ขัดแย้งกัน มีความระแวงระหวางกัน ฝ่ายกลางและ ฝ่ายขวาซึ่งต่างต่อต้านฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์) ก็ยังขาดเอกภาพแตกแยกกัน นายพลภูมิ หน่อสุวรรณ (ผู้นำฝ่ายขวาลาว) ก็ได้กล่าวกับกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ว่าฝ่ายขวาลาวก็ ปฏิบัติตามความเห็นของนายกรัฐมนตรีไทย (จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) ให้ยอมทำตามที่ สหรัฐฯ ต้องการ (บันทึกลงวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2505 ของกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย เกี่ยวกับความไม่เป็นเอกภาพของทั้งสามกลุ่มการเมืองของลาว เป็น ข้อสังเกตจากการไปร่วมงานสมรสของเจ้าฟ้าวงศ์สว่างที่หลวงพระบาง เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2505)

ช่วงที่สามนี้ ถือได้ว่าเป็นช่วงของการปรับ/เปลี่ยนนโยบายของไทยต่อลาวและต่อปัญหา ความขัดแย้งและสงครามในภูมิภาคอินโดจีน เป็นช่วงที่พัฒนาการในด้านต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอก มีความสลับซับซ้อนและดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เกินกว่าที่รัฐบาลและฝ่ายทหาร ไทยจะสามารถวิเคราะห์ ประเมินและทำความเข้าใจได้ จนกล่าวได้อย่างปราศจากอคติและ ข้อสงสัยว่าช่วงที่สามนี้ เป็นช่วงที่มีผลโดยตรงทำให้กระทรวงการต่างประเทศเข้ามามีบทบาท และอิทธิพลขึ้นำกำหนด กำกับและดำเนินการด้านนโยบายต่างประเทศของไทยทั้งต่อลาว และต่อปัญหาทั้งหมดของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นช่วงที่อิทธิพลที่ขาดและผูกขาด ด้านนโยบายต่างประเทศของฝ่ายทหารเสื่อมลงจนหมดความน่าเชื่อถือ

5.2 ในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือที่มีต่อลาวโดยเฉพาะนั้น ในประเด็นเรื่องนี้ไทยมีความตระหนักรู้เป็นอย่างดีมาโดยตลอดยุคสงครามเย็น แต่ก็มีบ่อยครั้งที่ไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง พ.ศ. 2518) พยายามฝืนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ลาว ในยุคสงครามเย็น กล่าวคือ ทั้งที่ไทยก็รู้ดีว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาวภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์) แม้มีเอกราชและอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ (ทางนิตินัย) แต่ในทางพฤตินัย ลาวมีข้อจำกัดหลายด้าน สืบเนื่องโดยตรงจากอิทธิพลครอบงำของเวียดนาม แต่ไทยมักมีพฤติกรรมที่ส่อให้เห็นที่ประจักษ์ว่าไทยยังสามารถลดอิทธิพลของเวียดนาม ด้วยการให้ความช่วยเหลือลาวในด้านต่างๆ เพื่อหวังลดการพึ่งพาที่ลาวมีต่อเวียดนาม ทั้งหวังพึ่งปัจจัยวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ที่มีคล้ายกัน เป็นปัจจัยดึงดูดหล่อหลอมให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างไทยกับลาว โดยมองข้ามหรือไม่ก็ให้ความสำคัญน้อยมากกับเรื่องของอิทธิพลของปัจจัยของระบอบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ เศรษฐกิจ การเมืองที่แตกต่างกัน ที่จะมีต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีต่อกัน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของยุคสงครามเย็น) มองข้ามเรื่องของผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องอะไรกับความเป็นมิตรหรือเป็นศัตรูระหว่างกัน การหลงลืมประเด็นต่างๆ เหล่านี้ทำให้บางครั้งไทยลืมไปว่า ปัญหาความสัมพันธ์ไทย – ลาว ตลอดยุคสงครามเย็น ศัตรูแท้จริงของไทยคือเวียดนาม มิใช่ลาว ดังนั้นบ่อยครั้งที่ไทยหลงลืมข้อจำกัดที่ลาวมีในด้านนโยบายของลาวต่อไทย จึงมีผลทำให้ไทยลืมข้อจำกัดของไทยที่มีต่อลาวในเรื่องเดียวกันนี้ การมองข้ามประเด็นข้อเท็จจริงต่างๆ ข้างต้น หลายครั้งทำให้ไทยผิดหวังและไม่เข้าใจว่าเหตุใดบางกรณีลาวจึงมีท่าทีไม่เป็นมิตรและแข็งกร้าวกับไทย (ทั้งที่ไทยให้ความช่วยเหลือลาว) และ

บางกรณีไทยไม่เคยคิดทำไมลาวมีท่าที่เป็นมิตรกับไทย พร้อมร่วมมือกับไทย ที่เป็นเช่นนี้
สาเหตุสำคัญเพราะ ไทยมักจะให้ความสำคัญน้อยมากกับอิทธิพลของปัจจัยภายในและ
ปัจจัยภายนอกที่จะมีต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศ ในการดำเนิน
ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในแต่ละบริบทแต่ละเงื่อนไข และมองข้ามอิทธิพลของปัจจัย
ผลประโยชน์ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์และความจำเป็นของแต่ละสถานการณ์ และมี
ความสอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เป็นจริงในแต่ละช่วงเวลา สามารถตอบสนองผลประโยชน์
แท้จริงของประเทศชาติ มีความเป็นนโยบายต่างประเทศที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่มุ่งพึ่ง
จมูกคนอื่นหายใจ อีกนัยหนึ่งคือ มีความเป็นไทยมากขึ้น ตระหนักมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของ
ความอยู่รอด (survival) ของประเทศชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าประสงค์สูงสุดของนโยบาย
ต่างประเทศของทุกประเทศ

กล่าวโดยสรุป ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา นโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศ
เพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็นและต่อปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศใน
ภาพรวม เป็นนโยบายต่างประเทศที่ได้หันมาศึกษาทำความเข้าใจกับเรื่องของการเมืองและ
ความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยศึกษาพิจารณาจากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง (หรือในเชิง
ประจักษ์) ไม่คิดที่จะฝืนความจริงและข้อเท็จจริงอีกต่อไป เป็นนโยบายต่างประเทศที่ยอมรับ
และเห็นถึงความสำคัญของอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่จะมีต่อการกำหนด
นโยบาย ท่าทีและผลประโยชน์ของแต่ละประเทศในแต่ละบริบท แต่ละช่วงเวลา หรือกล่าวอีก
นัยหนึ่ง หลัง พ.ศ. 2516 นโยบายต่างประเทศของไทยได้หันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยภูมิ

รัฐศาสตร์และการมองปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศผ่านแว่นหรือเลนส์ของ ภูมิรัฐศาสตร์ (through geopolitical lens) เป็นนโยบายต่างประเทศที่เริ่มยอมรับข้อเท็จจริง ที่ว่า นโยบายท่าทีและผลประโยชน์ของประเทศ มิได้ถูกกำหนดโดยปัจจัยลัทธิอุดมการณ์ ปัจจัยประชาธิปไตย ปัจจัยสิทธิมนุษยชนหรือแม้ปัจจัยหลักนิติธรรม แต่จะถูกกำหนดโดย ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์เป็นสำคัญ และในประเด็นสำคัญดังกล่าวนี้ นับว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ปัจจัยภายใน) ได้มีผลโดยตรงทำให้รัฐบาลไทยในช่วงนี้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการพึงอิทธิพลของปัจจัยภายในมาเป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศไทย เพื่อให้ ปัจจัยภายนอกตอบสนองผลประโยชน์แท้จริงของประเทศไทย ในทางกลับกันยอมรับและใช้ ความเปลี่ยนแปลงด้านสมการและดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง พ.ศ. 2518 (ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม และความพ่ายแพ้ของ สหรัฐฯ ตลอดจนข้อตกลงสันติภาพกรุงปารีส มกราคม พ.ศ. 2516 ยุติสงครามเวียดนามหรือ ปัจจัยภายนอก) มาเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ด้านการเมืองและความมั่นคง ของไทยได้อย่างแท้จริง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ ในสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 (สงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา) เป็นเหตุการณ์ที่ได้มีผลโดยตรงช่วยให้รัฐบาลไทย ในช่วงดังกล่าวใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเมืองในระบบประชาธิปไตย และให้นโยบายต่างประเทศของไทยมีทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่เป็นประชาธิปไตย สามารถ ตอบสนองและปกป้องผลประโยชน์แท้จริงของประเทศไทย ได้ดีกว่าในอดีต ความจริงดังกล่าว

มานี้ เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งมาโดยตลอด ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จนถึงยุคสงครามเย็น พ.ศ. 2532 จนกระทั่งหลังยุคสงครามเย็น ที่นโยบายต่างประเทศของไทยได้ตกเป็นเหยื่อของการถูกแทรกแซง บ่อนทำลายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อการเมืองไทยได้เข้าสู่ยุคธุรกิจการเมือง ยุคของการเมืองแบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก (predatory politics) ยุคที่การเมืองไทยถูกผูกขาดโดยกลุ่มผลประโยชน์ เศรษฐกิจและการเมืองเป็นยุคหลังสงครามเย็นที่นโยบายต่างประเทศถูกผูกขาดและเป็นเครื่องมือเพื่อรับใช้ตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองโดยเฉพาะมากกว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวม

ภาคผนวก (1)

ลำดับเหตุการณ์ในลาว ระหว่าง พ.ศ. 2507 – พ.ศ. 2516

พ.ศ. 2507

เมษายน - ฝ่ายขวาโค่นล้มรัฐบาล จัปเสด็จเจ้าสุววรรณภูมา มหาอำนาจบีบคั้นประวัติดีให้ปล่อยเจ้าสุววรรณภูมากลับคืนมาเป็นนายกรัฐมนตรีตามเดิม

22 พฤษภาคม - ปรับปรุงรัฐบาลผสมใหม่ เพราะรัฐมนตรีแนวลาวไปทำหน้าที่อยู่ที่เวียงจันทน์

29 มิถุนายน - รัฐบาลออกแถลงการณ์เรียกร้องให้คณะกรรมการควบคุมการสงบศึก ประณามคณะปะเทศลาวที่โจมตีกำลังเป็นกลาง

2 กรกฎาคม - ปรับปรุงรัฐบาลผสมครั้งที่ 2

พ.ศ. 2508

31 มกราคม - ภูมิ - สีโห ทำรัฐประหาร แต่ไม่สำเร็จ จึงข้ามหนีไปประเทศไทย

11 มีนาคม - ปรับปรุงรัฐบาลผสมครั้งที่ 3

9 กันยายน - ปรับปรุงรัฐบาลผสมครั้งที่ 4

พ.ศ. 2509

กันยายน - สภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

ตุลาคม - นายพลอากาศท้าวมา นำเครื่องบินทิ้งระเบิดใส่ค่ายจันายไม้โพนเค็ง และสนามบินวัดไต

พ.ศ. 2510

กันยายน - เลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. 2511

- ศาลทหารตัดสินจำคุกนายพลภูมิ หน่อสุวรรณ ซึ่งลี้ภัยการเมืองอยู่ในประเทศไทย มีกำหนด 20 ปี
- สถานการณ์ด้านทหารที่ความรุนแรงขึ้น เสด็จเจ้าสุววรรณมาประณามฮานอยที่แทรกแซง

16 กุมภาพันธ์ - เสด็จเจ้าสุววรรณมาเรียกร้องไปยังประธานาธิบดีญูมาเนีว เพราะเวียดนามเหนือบุกรุกเข้าภาคใต้ของลาว เพื่อล่าเสียงกำลังไปสู่เวียดนามใต้

พ.ศ. 2513

มีนาคม - แนวลาวเสนอหลักการ 5 ข้อ ในการแก้ปัญหาการเมืองเสด็จเจ้าสุภานุวงศ์ ประกาศจะส่งสาส์นมาเวียงจันทน์

สิงหาคม - เจ้าสุก วงสีก ทูตพิเศษเดินทางมาเวียงจันทน์ เริ่มมีการปรึกษาหารือกันระหว่างรัฐบาลและแนวลาว

กันยายน - มีการแลกเปลี่ยนโทรสาส์นระหว่างเจ้าสุภานุวงศ์และเจ้าสุววรรณมา เพื่อแต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มในการเจรจา

พ.ศ. 2514

มกราคม - เจ้าสุก วงสีก เดินทางกลับเข้าเหนือ

กุมภาพันธ์ - ประกาศภาวะร้อนรน (ฉุกเฉิน) ทั่วประเทศ

เมษายน - เจ้าสุก วงสีก กลับมาเวียงจันทน์อีก โดยถือสาส์นจากเจ้าสุภานุวงศ์เรียกร้องให้ฝ่ายอเมริกันยุติทิ้งระเบิด และหยุดยิง

มิถุนายน - ผู้แทนถาวรที่เวียงจันทน์กลับคืนไปชั่วคราว

กรกฎาคม - เสด็จเจ้าสุววรรณมาเสนอหยุดยิงในเขตทุ่งไหหินถ้าจะเจรจาที่ทุ่งไหหิน

สิงหาคม – แนวลาวปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว เจ้าสุก วงสัก กลับคืนไปซ้ำเหนืออีก

พ.ศ. 2515

มกราคม - แนวลาวยืนยันเอาแผนการ 5 ข้อ เช่นเดิม

กรกฎาคม – เสด็จเจ้าสุภานุวงศ์ ส่งเจ้าสุก วงสัก กลับมาเวียงจันทน์อีก

สิงหาคม – เสด็จเจ้าสุภานุวงศ์ส่งสาส์นมาอีก เสด็จเจ้าสุวรรณภูมิรับแผนการ 5 ข้อ ของแนวลาวเป็นพื้นฐานในการปรึกษาหารือ

14 ตุลาคม – กรรมการเจรจาแนวลาว 10 คน เดินทางมาถึงเวียงจันทน์

17 ตุลาคม – เริ่มเจรจาเป็นครั้งแรกที่ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ ทำวพูน สีประเลิด เป็นหัวหน้าคณะแนวลาว และพระยาเพ็ง พงสวัน เป็นหัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายรัฐบาล

28 ตุลาคม – พระยาภูมิ วงศ์วิจิตร ที่ปรึกษาพิเศษของแนวลาวมาเวียงจันทน์

พฤศจิกายน - พระยาภูมิ วงศ์วิจิตร กลับคืนไปซ้ำเหนือเพราะการเจรจาไม่ก้าวหน้า

12 ธันวาคม – แนวลาวเสนอร่างข้อตกลง

19 ธันวาคม – ฝ่ายรัฐบาลเสนอร่างข้อตกลง ทั้งสองฝ่ายเห็นพร้อมกันเคารพสัญญาเจนีวาปี 1962 แต่ก็ไม่มีอะไรคืบหน้า

พ.ศ. 2516

27 มกราคม - ลงนามข้อตกลงสันติภาพเวียดนามที่กรุงปารีส การเจรจาลับมีขึ้นที่เวียงจันทน์

20 กุมภาพันธ์ – บรรลุร่างข้อตกลงสันติภาพลาว

21 กุมภาพันธ์ – มีพิธีลงนามข้อตกลงเป็นทางการ ณ ที่ประทับของเสด็จเจ้าสุวรรณภูมิ

22 กุมภาพันธ์ – เวลา 12:00 น. ข้อตกลงมีผลบังคับให้หยุดยิงทั่วประเทศ

(กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

ภาคผนวก (2)

ลำดับเหตุการณ์ระหว่างช่วงเวลาของรัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว (The Provisional Government of National Union)

พ.ศ. 2517

3 เมษายน - ประชาชนจำนวนมากต่อต้านการกลับมาของเจ้าสุภานุวงศ์ หลังจากใช้ชีวิตอยู่ในเขตประเทศลาว 13 ปี เพื่อจัดตั้งรัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว (PGNU) ร่วมกับ เจ้าสุวรวงศ์ฯ ทั้งนี้โดยเป็นไปตามข้อตกลงหยุดยิง วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2516

4 เมษายน - ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีใหม่ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาการเมือง (NPCC) เดินทางไปหลวงพระบาง ซึ่งเจ้าสุภานุวงศ์ และเจ้าสุวรวงศ์ฯ เข้าเฝ้าพระเจ้าสว้างวัฒนา

5 เมษายน - สมาชิกสภาที่ปรึกษาการเมือง และคณะรัฐมนตรีเข้าพิธีสาบานตน โดยเจ้าสุวรวงศ์ฯ เป็นหัวหน้ารัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว และเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานสภาที่ปรึกษาการเมือง

10 พฤษภาคม - เจ้าสุภานุวงศ์ เปิดประชุมสามัญสมัยแรกของสภาที่ปรึกษาการเมืองที่หลวงพระบาง และประณามผู้ซึ่งหาทางบ่อนทำลายความตกลง

11 พฤษภาคม - รัฐบาลใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มรัฐมนตรีฝ่ายค้านจากประเทศลาว ขัดขวางการเปิดประชุมสภาแห่งชาติ ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2517 เจ้าสุวรวงศ์ฯ ได้เรียกร้องในสุนทรพจน์วันรัฐธรรมนูญ ขอให้มียุทธศาสตร์แห่งชาติและยึดมั่นในรัฐธรรมนูญ

22 พฤษภาคม – ประเทศไทยถอนทหารคนสุดท้ายออกจากประเทศลาว

24 พฤษภาคม – สภาที่ปรึกษาการเมืองมีมติเอกฉันท์รับโครงการการเมือง 18 ประการ ซึ่งคล้ายคลึงกับข้อเสนอเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2517 ของเจ้าสุภานุวงศ์ โครงการดังกล่าวเรียกร้องให้สหรัฐฯ จ่ายค่าชดเชยค่าเสียหายจากสงคราม

3 มิถุนายน – สหรัฐฯ ถอนเจ้าหน้าที่ทางทหารคนสุดท้ายออกจากลาว

4 มิถุนายน – เวียดนามเหนือคงทหาร 38,500 นายไว้ในประเทศลาว ซึ่งไม่สอดคล้องกับกำหนดเส้นตายการถอนทหารจากลาว

12 มิถุนายน – นายเหงียน ทิ บินห์ รัฐมนตรีต่างประเทศของรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งเวียดนามใต้มีจดหมายขอให้คณะรัฐมนตรีของลาว พิจารณารับรองรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งเวียดนามใต้ ต่อนายกรัฐมนตรีลาวขอยกเว้นให้มีการพิจารณาในคณะรัฐมนตรีของลาว

3 กรกฎาคม – รัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว ตัดสินใจเลื่อนการมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งเวียดนามใต้ออกไปก่อน

5 กรกฎาคม – นายคำผาย บุปผา ได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยเวียดนาม

9 กรกฎาคม – มีการเดินขบวนต่อต้านการคงทหารเวียดนามเหนือในลาวที่สภาแห่งชาติลาว แต่ก็มี การเดินขบวนสนับสนุนเช่นเดียวกัน

10 กรกฎาคม – เกิดความวุ่นวายในการประชุมรัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว ภายหลังการขู่จะลาออกของเจ้าสุววรรณภูมา เจ้าสุววรรณภูมาได้ประกาศว่าทั้งสองฝ่ายยังมีความเห็นที่ตรงกันตามที่กำหนดไว้ในความตกลงหยุดยิง

- 11 กรกฎาคม – เจ้าสุววรรณภูมาโรคหัวใจกำเริบ ก่อนหน้านั้นคณะรัฐบาลยอมรับรายการ 18 โครงการของสภาที่ปรึกษาการเมือง โดยมีการแก้ไขเล็กน้อย
- 23 กรกฎาคม – มีการจัดตั้งกลุ่มการเมืองฝ่ายเวียงจันทน์ โดยมีเจ้าสุววรรณภูมาเป็นประมุขและมีทำวเลียม อินสิสิงห์โม เป็นประธาน มีการประชุมกันครั้งแรกที่วังของเจ้าสีสุก ณ จำปาศักดิ์
- 26 กรกฎาคม – มีการประท้วงหยุดงานของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหน่วยงานของสหรัฐฯ โดยมีนักศึกษาเข้ามาทำหน้าที่ที่ปรึกษา
- 27 กรกฎาคม – เจ้าสุภานุวงศ์ประชุมกับกลุ่มนายพลกองทัพของลาวที่บ้านเจ้าสีสุก ณ จำปาศักดิ์ โดยการประสานงานของนายพล สิงคโปร์ จุลมณี
- 8 สิงหาคม – เจ้าสุววรรณภูมา ประกาศแต่งตั้ง นายภูมิ วงศ์วิจิต เป็นรัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรี
- 19 สิงหาคม – เริ่มการนัดหยุดงานของพนักงานเทศบาลนครเวียงจันทน์ ตำรวจจรวจ พนักงานป่าไม้ลาว และพนักงานสายการบิน นักศึกษาเข้ามาเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ย ฝ่ายนครเวียงจันทน์เริ่มกังวลกับการรุกคืบเข้ามาของฝ่ายปเทศลาว
- 25 สิงหาคม – เจ้าสุววรรณภูมาเดินทางไปฝรั่งเศสเพื่อพักผ่อนรักษาตัว มีการนัดหยุดงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้น้อย และรัฐบาลสงสัยว่าจะมีมือที่สาม มีการหยุดงานของพนักงานไปรษณีย์ โดยกล่าวหาว่าอภิปดีไปรษณีย์ฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 2 กันยายน – พนักงานโรงพยาบาลมโหสถนัดหยุดงาน เพื่อขอค่าจ้างเพิ่มแต่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ
- 15 กันยายน – พนักงานโรงพยาบาลภราดรภาพ (ฟิลิปปินส์) นัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องค่าจ้างเพิ่มและขอให้มีการดำเนินการในโรงพยาบาล

19 กันยายน – ทั้งสองฝ่ายปล่อยตัวเชลยศึก 350 คน ซึ่งรวมถึงชาวเวียดนามเหนือ 173 นาย และชาวไทย 150 นาย ซึ่งเป็นไปตามความตกลงคณะกรรมการร่วม

29 กันยายน – ขบวนการปลดปล่อยลาวปล่อยตัวเชลยศึก 44 คน

9 - 11 ตุลาคม – นายพลวังเปาใช้เครื่องบินแบบ T – 28 เพื่อต่อต้านการโจมตีโดยทหารขบวนการปลดปล่อยลาวที่บ้านโพนคัม

12 - 24 ตุลาคม – การนัดหยุดงานที่การไฟฟ้าของลาว เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมในค่าจ้างแรงงานและการจัดการ

25 ตุลาคม – กองทหารลาวที่บ้านห้วยทราย (น้ำทา) ก่อการกบฏ เนื่องจากไม่ได้รับเงินเดือน

1 พฤศจิกายน – เจ้าสุววรรณภูมาเดินทางหลังจากการพักผ่อนที่ฝรั่งเศส มีผู้ไปต้อนรับจำนวนหนึ่ง แต่ไม่มีการกล่าวสุนทรพจน์

6 พฤศจิกายน – เจ้าสุววรรณภูมาเรียกร้องให้มีความร่วมมือกันเพื่อนำไปสู่สันติภาพ และผู้ที่ขัดขวางควรออกไปจากประเทศ

7 พฤศจิกายน – นักศึกษาเดินขบวนที่ปากเซต่อต้านการพนัน การขึ้นราคาข้าวสาร การวางแผนครอบครัว และต่อต้านโรงเรียนจีน

นักศึกษาที่สถาบันกฎหมายและการบริหารต่อต้านและประท้วงการเยือนของรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย

15 พฤศจิกายน – เจ้าสุววรรณภูมาเดินทางไปพักผ่อนที่หลวงพระบาง

19 - 25 พฤศจิกายน – คณะกรรมการกลาง ของ “แนวลาวัรักษชาติ” ประชุมที่เวียงไซเป็นครั้งแรกหลังการจัดตั้งรัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว

4 ธันวาคม – สภาที่ปรึกษาการเมืองแห่งชาติจัดประชุมครั้งที่สอง โดยมีมติเป็นเอกฉันท์สนับสนุนเจ้าสุภานุวงศ์

6 ธันวาคม – เจ้าสุวรวงศ์มาเป็นประธานประชุมคณะรัฐมนตรีที่หลวงพระบาง ที่ประชุมตกลงในหลักการให้ยุบสภาแห่งชาติ และจัดเลือกตั้งภายใน 90 วัน

24 ธันวาคม – เกิดการกบฏของกองพันทหารลาวหลายแห่งในบ้านห้วยทรายอีก โดยมีผู้นำคือ ลาวเทือง ซึ่งเป็นอดีตซีไอเอ ฝ่ายกบฏอ้างว่าถูกโกงโดยนายทหารจากกองทัพบกลาว และบริเวณที่ตั้งพวกกบฏโอบล้อมโดย “กองทัพปลดแอกประชาชนลาว” ต่อมามีการเจรจายุติปัญหาโดยรัฐมนตรีมหาดไทยและรัฐมนตรีลาว

28 ธันวาคม – คณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าเจ้ามหาชีวิตที่หลวงพระบาง และตกลงให้มีการยุบสภาแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีตกลงเห็นชอบกับโครงการการเมือง 18 ประการ ยกเว้นการให้การรับรองขบวนการปลดปล่อย เจ้าสุวรวงศ์มาได้รับมอบหมายให้ทำการเจรจากับเจ้าสุภานุวงศ์ในเรื่องนี้

31 ธันวาคม – เจ้าสุวรวงศ์มาให้สัมภาษณ์ว่า ลาวจะไม่มีวันเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. 2518

6 มกราคม – เกิดการเดินขบวนที่ท่าแขกโดยนักศึกษา ข้าราชการ และ “แนวลาวยรักชาติ” โดยผู้ประท้วงยึดที่ทำการรัฐบาล ทหารรัฐบาลห้ามประชาชนเข้าร่วมกับผู้ประท้วง ผู้แทนพิเศษของนายกรัฐมนตรีพยายามแต่ไร้ผลในการเจรจากับผู้ประท้วง

14 มกราคม – ที่ปากเซ ผู้เดินขบวนรวมทั้งนักศึกษา เรียกร้องให้รัฐบาลลงโทษอย่างรุนแรงต่อผู้ก่อความไม่สงบ

- 18 มกราคม – เจ้าสุววรรณภูมาออกคำสั่งให้จับกุมผู้นำประท้วงที่ทำแซกประกอบด้วย ครู 2 คน นักศึกษา 4 คน และข้าราชการ 2 คน และรัฐบาลออกคำสั่งห้ามการเดินขบวนทั่วประเทศ
- 21 มกราคม – สภาองคมนตรี ประชุมพิเศษ เพื่อหารือปัญหาการยุบสภาแห่งชาติ
- 6 กุมภาพันธ์ – นายพลวังเปาสั่งทิ้งระเบิด “กองทัพลดแลกประชาชนลาว” หลังจากถูกโจมตีที่ศาลา ภูซุน
- 5 - 9 มีนาคม – รองเจ้าแขวง 2 คน ถูกฆาตกรรม โดยไม่ทราบมูลเหตุจูงใจ
- 10 มีนาคม – ฝ่ายเวียงจันทน์ ประท้วงไปยังคณะกรรมการจัดการเลือกตั้ง หลังเกิดการละเมิดหยุด ยิง 4 ครั้ง
- 20 มีนาคม – สภาองคมนตรี ให้คำแนะนำหลังจากการประชุม 30 ครั้ง ว่าไม่ควรยุบสภาแห่งชาติ
- 25 มีนาคม – กลุ่มเยาวชนที่บ้านห้วยทรายขัดขวางกิจกรรมของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือของ สหรัฐฯ (U.S. AID) และการทำงานที่สนามบิน
- 26 มีนาคม – คณะรัฐมนตรียืนยันการตัดสินใจให้ยุบสภาแห่งชาติ และให้จัดการเลือกตั้งใน 90 วัน
- 27 มีนาคม – กองทัพลดแลกแห่งชาติลาวโจมตีศาลาภูซุน โดยกล่าวหานายพลวังเปาว่าเป็นผู้ก่อ ปัญหา ขณะที่ในเวียงจันทน์ เมืองเว้ ถูกเวียงจันทน์เหนือยึดได้วันที่ 25 มีนาคม 2518
- 1 เมษายน – มีประกาศว่า จะแต่งตั้งเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ คนใหม่กลับไปประจำการที่ลาว โดยทูต คนใหม่เดินทางไปวันที่ 12 เมษายน
- 13 เมษายน – มีพระบรมราชโองการให้ยุบสภาแห่งชาติ
- 15 เมษายน – นายพลวังเปาทิ้งระเบิดที่มั่นกองทัพลดแลกแห่งชาติลาวที่ศาลาภูซุน เจ้าสุววรรณ ภูมาสั่งการไม่ให้กองทัพลาวต่อสู้

17 เมษายน – กองทัพลาวล่าถอยออกจากแดนสูง โดยคำสั่งจากคณะรัฐมนตรี

23 เมษายน – คณะรัฐมนตรีเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายล่าถอยออกไปและให้มีการไต่สวนโดยคณะกรรมการร่วมว่าด้วยการหยุดยิง แต่ยังมีการต่อสู้ต่อไป

ศาลาฎีกาถูกยึดได้โดยกองทัพประชาชนปลดปล่อยแห่งชาติและกองทัพประชาชนฯ รุกคืบต่อไปยังนครเวียงจันทน์

29 เมษายน – เจ้ามหาชีวิตเสด็จเยือนเวียงไซ 4 วัน เดินทางไปในเขตยึดครองของฝ่ายปเทศลาว

30 เมษายน – เวียดนามเหนือยึดกรุงไซ่ง่อนได้ในเวียดนามใต้

1 พฤษภาคม – มีการเดินขบวนของ 21 องค์กรเพื่อสันติภาพในนครเวียงจันทน์ในวันแรงงานแห่งชาติ ผู้เดินขบวนเรียกร้องให้ปลดเจ้าสีสุก ณ จำปาศักดิ์ และรัฐมนตรีฝ่ายขวาคนอื่นๆ

5 พฤษภาคม – เจ้าสุวรรณภูมาเรียกตัวนายพลวังเปามาพบที่นครเวียงจันทน์เพื่อเกลี้ยกล่อมให้เดินทางไปจากลาว แต่พันเอกมั่งคละ สุวรรณภูมากลับเดินทางไปพบนายพลวังเปาที่ฐานทัพเมืองล่องเทียงและนายพลวังเปารู้สึกว่าถูกสหรัฐฯ ทอดทิ้ง

6 พฤษภาคม – รถยนต์ของเจ้าบุญอุ้ม (น้องชายเจ้าบุญอุ้ม) ถูกขว้างระเบิดเข้าใส่ ทำให้เจ้าบุญอุ้มเสียชีวิตพร้อมนักธุรกิจที่ไปด้วยอีก 2 คน ซึ่งทำให้เกิดความอลหม่านขึ้นในพวกฝ่ายขวา

7 พฤษภาคม – ภูมิ วงศ์จิตร และเลียม อินสิสิงห์ไม่ตกลงกันหลังจากประชุมรัฐมนตรีว่าทั้งสองฝ่ายจะยุติการสู้รบ

8 พฤษภาคม – เกิดการเดินขบวนโดยองค์กรเพื่อสันติภาพ 21 แห่ง ที่นครเวียงจันทน์ นักศึกษาและครู 3 พันคน ประท้วงราคาสินค้าและการเข้ามามีอิทธิพลของต่างชาติ มีการลาออกของผู้นำฝ่ายขวา

เช่น เจ้าสีสุก ณ จำปาศักดิ์, ท้าวโงน ชนะนิกร รัฐมนตรีคลัง คำผาย บุปผา รัฐมนตรีสาธารณสุข กับมี
นายพลระดับนำอีก 5 คน หลบหนีไปประเทศไทย

10 พฤษภาคม – เจ้าสุววรรณภูมาประกาศโยกย้ายนายพลวังเปาจากผู้บัญชาการทหารภาค 2 มี
รายงานการก่อการกบฏในกองทหารรัฐบาลหลายแห่ง และในปากเซ มีการยึดอำนาจโดยกลุ่มปฏิวัติ
ของประชาชน

11 พฤษภาคม – นายกรัฐมนตรีขอร้องให้นายพลคำม่วน บุปผา รัฐมนตรีช่วยกระทรวงกลาโหม เข้า
รักษาการผู้บังคับบัญชาการกองทัพแห่งชาติ

11 - 13 พฤษภาคม – มีการขนย้ายทางอากาศชาวเมื้อหลายร้อยคนจากล่องเตี๋ยไปยังอุดรธานี
ประเทศไทย

12 พฤษภาคม – นายพลบุญพอน มากเทพารักษ์ ผู้บังคับบัญชากองทัพลาว เรียกร้องให้ทั้งสองฝ่าย
ยึดมั่นในการห้ามเคลื่อนย้ายกำลังทหารและอาวุธ

14 พฤษภาคม – นายพลวังเปา ขอลี้ภัยในประเทศไทย ชาวเมื้อเรื่องทำการปล้นสะดม ล่องเตี๋ยและ
สำนักงาน U.S. AID ถูกยึดโดยนักศึกษา และสำนักงาน U.S. AID ที่หลวงพระบางถูกบุกทำลายโดย
นักศึกษา 2 พันกว่าคน

16 พฤษภาคม – วิทยุพเทตลาว เรียกร้องให้กำจัดพวกปฏิภิกิริยา และที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ

20 พฤษภาคม – ที่ท่าแขก กองทัพปลดปล่อยแห่งชาติลาว เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้
นายกเทศมนตรีนครเวียงจันทน์ถูกปลดออก

21 พฤษภาคม – สำนักงาน U.S. AID นครเวียงจันทน์ ถูกผู้ประท้วงหลายร้อยคนบุกยึด

27 พฤษภาคม – อุบัติเหตุสหรัฐฯ ลงนามความตกลงให้ U.S. AID ออกจากลาวภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2518

30 พฤษภาคม – มีรายงานว่าขบวนการปลดปล่อยลาวทำการกดขี่ชาวหมั่ง (แม้ว) ที่กำลังหลบหนี

31 พฤษภาคม – เกิดการ “ยึดอำนาจจากการปฏิวัติ” ที่สวันเขต

4 มิถุนายน – เจ้ามหาชีวิต ยอมรับการลาออกของรัฐมนตรีฝ่ายขวา 4 คนและรัฐมนตรีช่วย

7 มิถุนายน – เจ้าสุววรรณภูมาให้สัมภาษณ์ว่า เห็นชอบให้กองทัพปลดปล่อยแห่งชาติ เข้ามาควบคุม ศูนย์กลางหลักของลาว ตามตัวอย่างของหลวงพระบางและเวียงจันทน์

เจ้าสุววรรณภูมาแต่งตั้งให้ท้าว เพ็ง พงสวัน เป็นรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม

11 มิถุนายน – ท้าวคำม่วน บุปผา รัฐมนตรีช่วยกระทรวงกลาโหม ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบ ดูแลกองทัพแห่งชาติ

15 มิถุนายน – มีการเดินขบวนให้ปลดปล่อยผู้บริหารชุดเดิมที่แขวงบอริกัมไชย

16 มิถุนายน – 32 สมาชิกสภาที่ปรึกษาการเมืองแห่งชาติ (NPCC) ประชุมเตรียมการจัดการประชุมใหญ่วาระที่สาม

17 มิถุนายน – ระบบตำรวจสมถุยกเล็กที่หลวงพระบาง

27 มิถุนายน – เจ้าสุภานุวงศ์ เดินทางมาจากเวียงไซ หลังจากเสร็จการประชุม คณะกรรมการกลางของแนวลาวยุติ

28 มิถุนายน – กองทหารขบวนการปลดปล่อยลาวยึดอาคารของสหรัฐฯ 3 แห่ง ยกเว้นสถานทูตและทำเนียบเอกอัครราชทูตที่ยังไม่ถูกยึด

เจ้าสุภานุวงศ์ออกแถลงการณ์จากแนวลาวัรักษาทิ เรียกร้องให้สหรัฐฯ ถอนเจ้าหน้าที่ทางทหาร และพวกซีไอเอ

30 มิถุนายน – จำนวนเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ลดลงเหลือ 22 คน

2 กรกฎาคม – เกิดการปะทะกันในแม่น้ำโขง โดยเรือยามฝั่งไทยเข้ามาในรัศมี 15 เมตรจากฝั่งลาว และฝ่ายลาวยิงปืนเข้าใส่ทำให้มีทหารไทยเสียชีวิต

7 กรกฎาคม – ท้าวภูมิ วงศ์วิจิต เดินทางไปรักษาตัวที่ประเทศจีน เรือไทยกลับมาฝั่งลาวอีก จึงถูกระดมยิง และเรือไทยยิงโต้ตอบ ทั้งสองประเทศยื่นประท้วงต่อกัน และต่างฝ่ายต่างเรียกเอกอัครราชทูตกลับประเทศ

10 กรกฎาคม – มี 8 แขวงถูกปกครองโดย “ผู้บริหารประชาชน”

14 กรกฎาคม – สำนักข่าวสารออเมริกัน ซึ่งถูกบุกยึดไว้ 2 สัปดาห์ ได้รับการมอบคืนให้สหรัฐฯ

30 กรกฎาคม – คณะรัฐมนตรีตกลงให้ยกเลิกกองกำลังผสมตำรวจและทหารในนครเวียงจันทน์และหลวงพระบาง โดยกองกำลังรักษาการณ์กลับไปอยู่กับกระทรวงกลาโหม ส่วนกำลังตำรวจไปอยู่กับกระทรวงมหาดไทย มีการตั้งคณะกรรมการปฏิวัติในหน่วยทหารจำนวนมากเพื่อกวาดล้างผู้นำทุจริต ท้าวเพ็ง พงสวัน รัฐมนตรีกลาโหมคนใหม่ ออกคำสั่งให้กลุ่มฝ่ายขวาวางอาวุธ และยุติการต่อต้าน การปลดแอกของขบวนการปลดปล่อยลาว

5 สิงหาคม – มีประกาศ การปลดปล่อยแขวงสาละวัน

11 สิงหาคม – “เสียงประชาชน” หนังสือพิมพ์ของพรรคปฏิวัติประชาชนลาวออกวางตลาดฉบับแรกในนครเวียงจันทน์

- 12 สิงหาคม – กระทรวงมหาดไทยเริ่มจัดสัมมนาให้บุคคลจำนวน 564 คน เป็นเวลาหนึ่งเดือนเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกับแนวทางที่ถูกต้องกับมีนายทหารระดับสูงอีก 149 นาย เดินทางโดยสมัครใจไปที่เวียงไซ เพื่อศึกษาและเดินทางภาคสนาม
- 15 สิงหาคม – บ้านห้วยทรายถูก “ปลดปล่อย” มีชาวเมือง 25,000 คน กับชาวลาวเผ่าอื่นๆ อีก 16,000 คน เดินทางหลบหนีเข้าประเทศไทย
- 18 สิงหาคม – คณะปกครองประชาชนลาวปฏิวัติ ยึดอำนาจในหลวงพระบาง
- 22 สิงหาคม – กองทัพปลดปล่อยประชาชนลาวเข้ายึดเวียงจันทน์ มีการปิดพรมแดนกับประเทศไทย และสนามบินถูกปิดด้วย เจ้าสุววรรณภูมาและเจ้าสุภานุวงศ์เดินทางออกไปนอกประเทศ และให้นายพูน สีประเสิด รักษาการรองนายกรัฐมนตรี
- 23 สิงหาคม – คณะบริหารประชาชนปฏิวัติลาว ยึดอำนาจในเวียงจันทน์ในวันครบรอบ 30 ปีการจัดตั้ง มีการตั้ง นายเพ้า พิมพะจัน เป็นผู้ว่าการนครเวียงจันทน์คนใหม่
- 4 กันยายน – มีการพิจารณาคดีแก่ผู้นำฝ่ายขวา 6 คน (ตระกูลชนะนิกร 9 คน, นายพลวังเปา, ท้าวบุญอุ้ม) โดยพิพากษาให้ประหารชีวิต (ผู้ต้องหาไม่ได้มาในศาล)
- 29 กันยายน – มีการเดินขบวนโดยประชาชน 400 กว่าคน ในนครเวียงจันทน์หลังจากการจับกุมท้าวพง สุวันนะวง (เลขาธิการพรรคพันธมิตรลาว) ในข้อหา “รับแผนการจากซีไอเอ”
- 2 ตุลาคม – คณะปกครองประชาชนลาวปฏิวัติเรียกร้องให้กระทรวงมหาดไทยยุบพรรคพันธมิตรลาวในข้อหาบ่อนทำลายสันติภาพของประเทศ
- 9 ตุลาคม – รองรัฐมนตรีกระทรวงข่าวสาร ประกาศว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 4 เมษายน 2519

- 12 ตุลาคม – มีการเฉลิมฉลองครบรอบ 30 ปี การประกาศเอกราชของลาวที่เมืองเวียงไซ ไกลซอน พม
วิหาร ประกาศยกย่องผู้นำที่มีสายตายาวไกลของ “พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน”
- 5 – 13 พฤศจิกายน – มีการเลือกตั้งสภาประชาชนในระดับหมู่บ้าน อำเภอ โดย “แนวลาความรักชาติ”
จะเตรียมรายชื่อผู้สมัครให้ประชาชนเลือกเป็นจำนวน 15 – 20 คน เข้าไปเป็นสมาชิกสภา มีวาระการ
ทำงาน 1 ปี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ และต้องระบุชื่อผู้สมัครที่ตนไม่สนับสนุนด้วย
- 15 พฤศจิกายน – มีการเลือกตั้งในระดับจังหวัดและแขวงสำหรับสมาชิกสภาจำนวน 20 – 30 คน ที่
จะเข้าดำรงตำแหน่ง 2 ปี มีหลักเกณฑ์การเลือกเช่นเดียวกับในระดับอำเภอหมู่บ้าน
- 17 พฤศจิกายน – มีการปะทะที่พรมแดนกับประเทศไทย ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด ประเทศไทยปิด
พรมแดนที่ติดกับ 3 จังหวัดภาคเหนือ และใช้เครื่องบิน T – 28 ต่อลาว
- 26 พฤศจิกายน – ลูกชายเจ้าสุววรรณภูมา เดินทางเข้าประเทศไทย หลังมีข่าวว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูง
จะถูกจับไป “สัมภาษณ์”
- 28 พฤศจิกายน – มีการเดินขบวนในนครเวียงจันทน์ เพื่อประณามระบบกษัตริย์ และเรียกร้องให้ยุบ
รัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว (PGNU) และสภาที่ปรึกษาการเมืองแห่งชาติ (NPCC) กับมีการ
เรียกร้องให้เจ้ามหาชีวิตสละราชสมบัติ
- 29 พฤศจิกายน – หนังสือพิมพ์เสียงประชาชนเรียกร้องให้มีการจัดประชุมสภาผู้แทนประชาชน
แห่งชาติ
- 1-2 ธันวาคม – มีการประชุมลับของสภาประชาชนลาวที่นครเวียงจันทน์เจ้าสุภานุวงศ์ยุบสภาที่ปรึกษา
การเมืองแห่งชาติ (NPCC) ตามคำเรียกร้องของประชาชนลาว มีการยุบรัฐบาลสหภาพแห่งชาติชั่วคราว
(PGNU) และสภาที่ปรึกษาการเมืองแห่งชาติ (NPCC) โดยมีการตั้งผู้แทน 264 คน จากคณะกรรมการ

กลางของแนวลาวยุติธรรม แนวร่วมเป็นกลางรักชาติ พระภิกษุสงฆ์ เยาวชน นักศึกษา สตรี และผู้แทน
จากจังหวัดต่างๆ ขึ้นบริหารงานแทน

5 ธันวาคม – มีการสถาปนา “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” และจัดงานเลี้ยงโดยผู้นำใหม่ที่
นครเวียงจันทน์

9 ธันวาคม – มีประกาศวันหยุดประจำชาติ และมีการเฉลิมฉลอง

(Mac Alister Brown and Joseph J. Zasloff; Apprentice Revolutionaries: The Communist
Movement in Laos, 1930 – 1985 หน้า 315 – 327)

นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:
หำกรณืศึษาเปรึยบเทึยบ

Thai Foreign Policy towards neighboring countries **during Cold War period:**
(A comparative study of Five Cases)

ดไย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

ควมสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา

ความสัมพันธ์ ไทย – กัมพูชา

บทนำ

กล่าวในภาพรวมได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ในยุคสงครามเย็น เช่นเดียวกับการสัมพันธ์ไทย – ลาวและไทย – เวียดนามในยุคเดียวกัน คือเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดและได้รับผลกระทบโดยตรงจากอิทธิพลของบริบทสงครามเย็น และความขัดแย้งการเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจของค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ ที่ต่างมีนโยบายมุ่งขยายอิทธิพลเพื่อครอบงำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลทำให้ภูมิภาคนี้ได้กลายเป็นสมรภูมิของการสู้รบที่ดุเดือด รุนแรงและยืดเยื้อที่สุดระหว่างสหรัฐฯ กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตและจีน หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนั้น ยังกล่าวได้ว่า ความล้มเหลวของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 ที่ประเทศคู่ขัดแย้งของทั้งสองค่ายต่างได้ทำการละเมิด เพื่อความได้เปรียบทางการเมืองและการทหารของแต่ละฝ่าย ที่เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งที่สุด ได้แก่ การที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือไม่ยอมถอนทหารของฝ่ายตนทั้งหมดออกจากลาวและกัมพูชา ตามที่มีระบุไว้ในความตกลงทั้งสองฉบับดังกล่าว และจากการที่สหรัฐฯ ไม่ยอมปฏิบัติตามผลของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นว่าด้วยการเปิดให้มีการกำหนดใจตนเองของประชาชนเวียดนาม (ทั้งเหนือและใต้) ผ่านการเลือกตั้งว่าประสงค์ให้เวียดนามทั้งสองส่วนรวมเป็นหนึ่งเดียวกันหรือแยกออกจากกัน แต่การเลือกตั้งที่

กำหนดให้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2499 มิได้เกิดขึ้น เนื่องจากฝ่ายสหรัฐฯ ได้ทำการขัดขวางด้วยการสถาปนาประเทศเวียดนามใต้ (สาธารณรัฐเวียดนาม) ขึ้นมาใหม่อีกประเทศหนึ่ง ภายใต้ชื่อสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ที่สังกัดอยู่ในค่ายโลกเสรี และภายใต้การอุปถัมภ์ในทุกด้านจากสหรัฐฯ จนถึงจุดล่มสลายเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ได้นำไปสู่สงครามอินโดจีนครั้งที่สองระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือซึ่งเป็นคู่กรณีหลัก โดยมีบางประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงด้านความมั่นคงจากสงครามเวียดนาม (ดังเช่น ไทย ลาว และกัมพูชา) เข้าไปมีส่วนร่วม (ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม) ในสงครามครั้งนี้ เพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของแต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งกัน จนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคสงครามเย็นที่บางช่วงเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ปกติ คือมีแต่ความขัดแย้งระหว่างกันถึงขั้นฝ่ายกัมพูชาประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย 2 ครั้ง สมัยเจ้าสีหนุ มีอำนาจบริหารอย่างเบ็ดเสร็จในกัมพูชาผ่านพรรคสังคมนิยมซึ่งเป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว แต่สมาชิกของพรรคแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายซ้ายซึ่งนิยมคอมมิวนิสต์ มีนายเจาเซงเป็นหัวหน้า และฝ่ายขวาซึ่งนิยมโลกเสรีมีนายพลลอนนอลเป็นหัวหน้า แต่ทั้งสองปีกดังกล่าวของพรรคสังคมนิยมต่างต้องพึ่งอำนาจบารมีของเจ้าสีหนุ ทั้งต้องอยู่ภายใต้การบงการของเจ้าสีหนุและเจ้าสีหนุ เองก็ต้องคอยรักษาดุลย์อำนาจระหว่างสองฝ่ายนี้ไว้ เพื่อความสงบและเพื่อฐานะความมั่นคงทางการเมืองของตนเอง

สมัยเจ้าสีหนุ ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐและหัวหน้าพรรคสังคมนิยม กัมพูชาได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยรวมสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2501 สาเหตุเนื่องมาจากรัฐบาลกัมพูชาได้อ้างสิทธิเหนือดินแดนปราสาทพระวิหาร อีกประการหนึ่ง คือไทยไม่เห็นด้วยกับการที่กัมพูชาได้ให้การรับรองแก่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ ทำให้เจ้าสีหนุไม่พอใจปฏิริยาทำที่ของไทย อย่างไรก็ตาม นายดักฮามมาร์โซลด์ เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้เสนอให้มีการประนีประนอมกัน โดยส่งผู้แทนคือ บารอน เบคฟรีส มาดำเนินการไกล่เกลี่ย ซึ่งในที่สุดกัมพูชาและไทยได้ตกลงเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นใหม่ระหว่างกัน เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 หลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้ว ฝ่ายกัมพูชาก็ยังคงกล่าวโจมตีไทยอยู่เสมอ เช่นกล่าวหาว่าไทยมีแผนการที่จะทำลายนโยบายเป็นกลางของกัมพูชา และใส่ร้ายกัมพูชาว่ายอมให้ประเทศคอมมิวนิสต์ใช้ดินแดนกัมพูชาเป็นฐานทัพสำหรับรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน ในที่สุดกัมพูชาก็ได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยอีกครั้งที่สองเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 (เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2513)

กล่าวในภาพรวมได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ในยุคที่เจ้าสีหนุผูกขาดอำนาจบริหารแต่ผู้เดียว เป็นความสัมพันธ์ที่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความขัดแย้ง การกล่าวหา ให้ร้ายป้ายสีกัน โดยฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายกล่าวหาให้ร้ายไทยก่อนเกือบทุกครั้ง เป็นผลทำให้ฝ่ายไทยจำเป็นต้องทำการตอบโต้กลับไปหลายครั้ง จนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์

ไทย – กัมพูชา มีความเสื่อมโทรมตกต่ำและเลวร้ายที่สุดระหว่าง พ.ศ. 2502 – 2512 อันเป็นช่วงสงครามเย็นที่มีความรุนแรง เต็มไปด้วยภัยอันตรายและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สืบเนื่องโดยตรงจากการขยายวงกว้างและความรุนแรงของสงครามเวียดนาม และจากการที่สหรัฐฯ ได้เพิ่มกำลังทหารเพื่อการทำสงครามในเวียดนามใต้ถึงห้าแสนคน เป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ที่ได้เข้ามาครอบงำ กำกับและกำหนดนโยบายต่างประเทศของทั้งไทยและกัมพูชา ทั้งที่มีต่อกันและที่มีต่อสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาในช่วงนี้ ตลอดจนอิทธิพลของนโยบายผลประโยชน์ และท่าทีของบรรดาประเทศมหาอำนาจที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และจีน (อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์) รวมทั้ง (ในกรณีของกัมพูชา) จากลักษณะจำเพาะของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และอารมณ์แปรปรวน รวนเร กลับไปกลับมาของเจ้าสีหนุ (personal ideosyncracies) ซึ่งถือได้ว่ามีอิทธิพลโดยตรงต่อนโยบายต่างประเทศของกัมพูชา และต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศในยุคที่เจ้าสีหนุเรืองอำนาจในกัมพูชา มีผลทำให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ได้รับความเสียหายและมีแต่ความขัดแย้งระหว่างกันเป็นส่วนใหญ่ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ผลประโยชน์และการมองปัญหาเรื่องความมั่นคงทั้งภายในประเทศและในภูมิภาคที่แตกต่างกันมาก

ในส่วนที่เกี่ยวกับอิทธิพลของลักษณะจำเพาะของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และอารมณ์แปรปรวนของเจ้าสีหนุที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา เป็นที่ประจักษ์ว่า มี

ผู้นำประเทศที่เจ้าสีหนุได้แสดงความโกรธแค้นเกลียดชังอย่างเปิดเผย ได้แก่ ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และประธานาธิบดีโงดินห์เดียมของเวียดนาม ได้ ดังนั้นเมื่อผู้นำทั้งสามคนได้เสียชีวิตในเวลาใกล้เคียงกันของปี พ.ศ. 2506 เจ้าสีหนุจึงได้ทำการปราศรัยผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงกรุงพนมเปญ โดยกล่าวแสดงความยินดีกับการเสียชีวิตของผู้นำทั้งสาม และแข่งว่าทั้งสามคนมีนัดพบกันในนรก พร้อมกับได้กล่าวเชื้อเชิญให้ประชาชนเขมรร่วมกันฉลองการตายของผู้นำทั้งสามคน ด้วยการสวมปลอกแขนสีแดงและให้มาร่วมเข้าชมการแสดงดนตรี ณ สถานที่ใกล้พระราชวังเขมรินทร์ (Milton Osborne: Sihanouk Prince of Light, Prince of Darkness หน้า 151 – 152 และ 163)

กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาตลอดเวลา 16 ปี ที่เจ้าสีหนุมีอำนาจ เบ็ดเสร็จ (พ.ศ. 2497 – 2513) เป็นความสัมพันธ์ทวิภาคีที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างกันเสียส่วนใหญ่ และนอกจากเป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็นจากปัญหาทวิภาคี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับพรมแดน) และจากลักษณะจำเพาะของบุคลิกภาพของเจ้าสีหนุแล้ว ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชายังได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับกัมพูชาอีกด้วย ช่วงที่เจ้าสีหนุผูกขาดอำนาจในกัมพูชานับเป็นช่วงที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของสหรัฐฯ ต่อปัญหาภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่อสงครามในเวียดนามใต้ในยุคของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน และประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งอยู่แล้วว่า ระหว่าง พ.ศ.

2497 – 2518 นโยบายและบทบาทโดยตรงของสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา มีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ ตลอดจนต่อระดับของการพึ่งพาที่ไทยมีกับสหรัฐฯ

ความขัดแย้งระหว่างเจ้าสีหนุกับสหรัฐฯ ที่มีผลกระทบต่อ

ความสัมพันธ์สหรัฐฯ – กัมพูชา (และโดยทางอ้อมคือต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา) ในยุคสงครามเย็น ถึงขั้นทำให้เจ้าสีหนุตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ เป็นเวลาถึง 4 ปี (พ.ศ. 2508 – 2512) ถือได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากเหตุผลสำคัญสองประการ ประการแรกได้แก่ นโยบายต่างประเทศของกัมพูชาที่พยายามรักษาความเป็นกลางโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งเป็นนโยบายของเจ้าสีหนุที่ฝ่ายสหรัฐฯ ไม่อาจยอมรับได้ ด้วยเหตุผลด้านอุดมการณ์เสรีนิยมและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ มองว่านโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรืออนโยบายเป็นกลางของเจ้าสีหนุ แท้จริงแล้วเป็นนโยบายที่โน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ (เพราะเจ้าสีหนุไม่ยอมรับร่วมมือกับสหรัฐฯ) ประการที่สองได้แก่ลักษณะจำเพาะของบุคลิกภาพ อุปนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่อยู่กับร่องรอย หาความแน่นอนอะไรไม่ได้ของเจ้าสีหนุ จากเหตุผลสำคัญสองประการดังกล่าว จึงมีผลทำให้ทั้งสหรัฐฯ และกัมพูชายุคเจ้าสีหนุต่างมีความระแวงต่อกัน และมีความเข้าใจและมองปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคง ภัยคุกคาม และดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มาจากเหตุผล ความเข้าใจและผลประโยชน์ของชาติที่แตกต่างและที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน (Kenton Clymer: The United

States and Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 2-3, 61 – 64 และ 71

– 72)

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์จากท่าทีของเจ้าสิทธิที่ไม่เห็น
ด้วยกับนโยบายของประธานาธิบดีจอห์นสันที่ส่งทหารสหรัฐฯ ไปทำสงครามโดยตรงกับฝ่าย
คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดกงในเวียดนามใต้ และได้โจมตีการตัดสินใจของ
ประธานาธิบดีนิกสันที่ได้อนุมัติให้ทหารสหรัฐฯ เข้าไปทำการสู้รบในดินแดนกัมพูชา (อันเป็น
การละเมิดอธิปไตยของกัมพูชา) ในปี พ.ศ. 2512 เป็นการปฏิบัติการทางทหารทั้งทาง
ภาคพื้นดินร่วมกับกองกำลังของเวียดนามใต้ และทางอากาศ (ในทางลับ) ภายใต้รหัสรายการ
อาหารหรือ Secret Menu Bombing โดยเครื่องบินทิ้งระเบิด B - 52 ของสหรัฐฯ ได้ทำการทิ้ง
ระเบิดลึกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาตลอดปี พ.ศ. 2512 เพื่อหวังทำลายแหล่งพักพิงของศูนย์
บัญชาการของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือในกัมพูชา (Central Office for South
Vietnam หรือ COSVN) ซึ่งฝ่ายสหรัฐฯ เชื่อว่าตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณพรมแดนระหว่างกัมพูชา
กับเวียดนามใต้ แต่ผลของการปฏิบัติการทางทหารตลอดปี 2512 ของสหรัฐฯ นอกจากจะไม่
ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ ยังได้ทำให้ประชาชนเขมรที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน
กัมพูชากับเวียดนามใต้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และส่วนที่รอดชีวิต ได้หนีเข้าไปร่วมกับฝ่าย
เขมรแดง ส่วนฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดกงได้ถอยร่นลึกเข้าไปในดินแดนของ
กัมพูชามากยิ่งขึ้น จึงเป็นการปฏิบัติการสู้รบของฝ่ายสหรัฐฯ ที่ได้มีผลโดยตรงทำให้กัมพูชาได้
เข้าสู่สงครามเวียดนามเป็นครั้งแรก (เพ็ญอ้าง หน้า 10 -11)

การทิ้งระเบิดทางลับดังกล่าวได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน
เป็นครั้งแรกในรายงานข่าวของนาย William Beecher ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ New York
Times ฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 ซึ่งต่อมานาย William Shawcross ได้ให้
รายละเอียดเกี่ยวกับความขัดแย้งและข้อกล่าวหาระหว่างเจ้าสีหนุกับรัฐบาลสหรัฐฯ ยุค
ประธานาธิบดีนิกสัน โดยฝ่ายสหรัฐฯ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรี
ต่างประเทศสหรัฐฯ) มักอ้างเสมอว่า เจ้าสีหนุไม่เคยแสดงท่าทีขัดขวาง คัดค้าน โจมตีหรือ
ประณามการทิ้งระเบิดในดินแดนกัมพูชาโดยเครื่องบิน B – 52 ของสหรัฐฯ ส่วนเจ้าสีหนุจะ
แถลงปฏิเสธตลอดเวลาว่าตนไม่เคยสนับสนุนให้สหรัฐฯ ทำการทิ้งระเบิดในกัมพูชาไม่ว่าใน
กรณีใดทั้งสิ้น และว่าสหรัฐฯ ชอบตีความเข้าใจตัวเอง (William Shawcross; Sideshow:
Nixon, Kissinger, and the Destruction of Cambodia หน้า 19 – 20 และ 25 – 26) อย่างไรก็ตาม
ก็ตามเป็นที่ประจักษ์ว่าเจ้าสีหนุยอมรับว่า กองทัวกัมพูชามีจำนวนไม่มากพอที่จะ
ควบคุมดูแลพื้นที่บริเวณชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามได้อย่างทั่วถึง ทั้งเจ้าสีหนุก็ไม่
เคยปิดบังความรู้สึกโกรธแค้นฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดกงที่ได้ละเมิด
อธิปไตยของกัมพูชาเป็นประจำ ทั้งให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงซึ่งเจ้าสีหนุถือว่าเป็นศัตรู
ของตน ข้อเท็จจริงดังกล่าวถือได้ว่ามีส่วนสำคัญทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ เกิดความเข้าใจว่า เจ้าสีหนุ
ยินดีเห็นชอบโดยไม่เปิดเผยต่อการทิ้งระเบิดในพื้นที่กัมพูชาโดยเครื่องบิน B - 52 ของสหรัฐฯ
นอกจากนั้น ยังเป็นที่ประจักษ์อีกด้วยว่า ในขณะที่สหรัฐฯ ทำการทิ้งระเบิดในกัมพูชาช่วง
ระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2513 เจ้าสีหนุก็ยังยินดีหรือฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ ทั้งยัง

ได้เชิญให้ประธานาธิบดีนิกสันมาเยือนกัมพูชาอย่างเป็นทางการอีกด้วย ข้อเท็จจริงเหล่านี้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่า ถึงแม้เจ้าสีหนุจะไม่เห็นด้วยกับการที่สหรัฐฯ ยังคงทำสงคราม ต่อเนื่องในเวียดนามใต้ แต่เจ้าสีหนุก็ยังเห็นถึงความจำเป็นที่สหรัฐฯ จะต้องมีบทบาทอยู่ต่อไป ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้เกิดดุลยภาพแห่งอำนาจที่เป็นประโยชน์ต่อยุทธศาสตร์ เป็นกลางของเจ้าสีหนุ และต่อเอกราชและความมั่นคงปลอดภัยของกัมพูชา (Kenton Clymer: The United States and Cambodia, 1969 – 2000 : A troubled relationship หน้า 14 - 17) เหตุการณ์ทั้งในกัมพูชาเองและสงครามในเวียดนามใต้ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2511 – 2513 ได้เป็นผลนำไปสู่การรัฐประหารของนายพลลอนนอล เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513 ทำให้เจ้าสีหนุพ้นจากอำนาจอย่างถาวร และกัมพูชาได้เปลี่ยนระบอบการเมืองการปกครอง จากความเป็นราชอาณาจักรมาเป็นสาธารณรัฐกัมพูชา

ต่อมาการมีชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของฝ่ายเขมรแดง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 ได้นำไปสู่การล่มสลายของสาธารณรัฐกัมพูชาของระบอบลอนนอล และได้มีการ สถาปนาประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยของระบอบเขมรแดงเข้ามาแทนที่ หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชาเป็นเวลากว่า 11 ปี และได้จัดตั้งรัฐบาลหุ่นเชิดเองสมัครร่วมกับประกาศสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชน กัมพูชาขึ้นมา ซึ่งไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนตลอดจนส่วนใหญ่ของประชาคมระหว่าง ประเทศมิได้ให้การรับรอง เพราะถือว่าเป็นทั้งรัฐและรัฐบาลเถื่อนที่ถูกอุปโลกนขึ้นมาโดยฝ่าย เวียดนาม ไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมกัมพูชา

ประชาธิปไตย(Coalition Government of Democratic Kampuchea หรือ CGDK) ซึ่งประกอบด้วยเขมร 3 ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน เพื่อรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยในสหประชาชาติ และเพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือในทุกด้านแก่รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยทำการต่อสู้กับฝ่ายเวียดนามและระบอบเฮงสัมริน โดยมีเป้าประสงค์หลักสำคัญสองประการ กล่าวคือ ให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา และเปิดโอกาสให้ประชาชนกัมพูชามีสิทธิและเสรีภาพกำหนดอนาคตของกัมพูชาได้อย่างเสรีโดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก ในที่สุดปัญหากัมพูชาก็ได้ยุติลงอย่างเป็นทางการหลังจากที่ 19 ประเทศ (รวมประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 6 ประเทศ และสมาชิกถาวร 5 ประเทศของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ)ได้ร่วมกันลงนามในความตกลงของการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับกัมพูชา เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ.

2534(Patrick Raszelemborg and Peter Schier; The Cambodia Conflict: Search for a Settlement 1979 – 1991 หน้า 571)

อย่างไรก็ตามแม้ความตกลงกรุงปารีสเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2534 (2 ปีหลังสิ้นสุดสงครามเย็น) ได้มีผลทำให้สงครามในกัมพูชายุติลงได้ และได้มีการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา รวมทั้งมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลของสหประชาชาติ แต่ในที่สุดผลลัพธ์ก็มิได้เป็นไปตามที่ประชาคมระหว่างประเทศคาดหวังกันไว้ ทั้งนี้เป็นที่ประจักษ์ว่าประเทศกัมพูชาหลัง พ.ศ. 2534 ยังคงเป็นกัมพูชาที่อยู่ภายใต้อำนาจบริหารอย่างเบ็ดเสร็จของระบอบเฮงสัมรินที่เวียดนามได้จัดตั้งขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2522

จนกระทั่งหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตและการพังทลายของกำแพงเบอร์ลิน (พฤศจิกายน พ.ศ. 2532) การกลับมาคืนดีกันระหว่างอดีตสหภาพโซเวียตยุคของกอร์บาชอฟ กับจีน และการเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนาม (พ.ศ. 2538) กัมพูชาก็ได้ดำเนินาการบริหารของระบอบฮุนเซน (ทนายทโดยตรงของระบอบเฮงสัมริน) จึงได้ตามเข้ามาเป็นสมาชิกประเทศสุดท้ายของอาเซียน (พ.ศ. 2542) แต่กัมพูชาก็มิได้เป็นกัมพูชาที่เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น ตามที่มีระบุไว้ในความตกลงกรุงปารีสปี พ.ศ. 2534 แต่อย่างใด

สรุปได้ว่า 12 ปีของปัญหากัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2534) ยุติลงได้ก็ด้วยอิทธิพลของปัจจัยภายนอก (การสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น) และด้วยบทบาทสำคัญโดยตรงของกลุ่มประเทศที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับปัญหากัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทสำคัญทั้งของจีนและของอาเซียน ที่มีไทย (ในฐานะเป็นประเทศด้านหน้า) เป็นหัวหอกสำคัญในการขึ้นำกำหนดนโยบายและท่าทีของอาเซียนต่อปัญหากัมพูชา การที่อาเซียนมีบทบาทสำคัญและโดดเด่นในด้านการเมืองและการทูต การขับเคลื่อนทางการเมืองและการทูตของอาเซียนทั้งในและนอกเวทีสหประชาชาติตลอด 12 ปีของปัญหากัมพูชา ประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่องตลอด 12 ปี มีผลช่วยให้ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยสามารถรักษาที่นั่งไว้ได้ในการประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ทุกปี โดยได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ อีกทั้งการดำเนินการทางการเมืองและการทูตของอาเซียนเพื่อขอเสียงสนับสนุนข้อมติของ

สหประชาชาติ (ที่อาเซียนมีบทบาทสำคัญในการบรรจุเนื้อหาของข้อมติ) จากประชาคมโลกก็
ประสบผลสำเร็จอย่างงดงามทุกครั้งไป อาเซียนได้ใช้ยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่อิงอยู่กับกฎ
บัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีหลักการและค่านิยมที่เป็นสากล ดังเช่น
หลักการว่าด้วยการเคารพเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศสมาชิก
องค์การสหประชาชาติ และหลักการว่าด้วยการไม่ใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศ
การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ตลอดจนหลักการว่าด้วยการกำหนดใจ
ตนเองของประชาชนโดยปราศจากการข่มขู่ บีบบังคับจากภายนอก เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็น
เหตุผลในการประณามและเปิดโปงการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองกำลังทหาร
เวียดนามและให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่วนฝ่าย
เวียดนามได้พยายามอ้างเรื่องของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่มีขึ้นในสมัยระบอบเขมรแดงมีอำนาจ
อยู่ในกัมพูชา รวมทั้งอ้างเรื่องภัยคุกคามจากจีนที่มีต่อเวียดนาม (ผ่านทางระบอบเขมรแดง
ของพอลพตและพวก) รวมทั้งอ้างว่าไม่มีทหารเวียดนามในกัมพูชา มีแต่ “อาสาสมัคร”
เวียดนามที่ได้เข้าไปช่วยประชาชนกัมพูชาให้รอดพ้นจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของระบอบ
พอลพต ตามคำเรียกร้องของประชาชนกัมพูชา อย่างไรก็ตามผลเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า ไม่
ว่าฝ่ายเวียดนามจะเสกสรรปั้นแต่งข้ออ้างต่างๆ นานาเท่าใด ประชาคมโลกก็ไม่ยอมหลงผิด
ตามคำโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายเวียดนาม แต่กลับยืนหยัดให้การสนับสนุนข้อมติ
สหประชาชาติที่อาเซียนและมิตรประเทศได้ร่วมกันเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ของ
สหประชาชาติตลอด 12 ปีของปัญหา กัมพูชา เป็นผลทำให้เวียดนามต้องยอมจำนนต่อข้อ
เรียกร้องของประชาคมโลกในที่สุด

ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทสำคัญและสร้างสรรค์ของจีนนั้น จีนได้ให้การสนับสนุนในทุกด้านแก่รัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย (CGDK) ที่ร่วมกันต่อต้านเวียดนามและระบบเฮงสัมรินที่เวียดนามได้อุปโลกน์ขึ้นมา นอกจากนั้นจีนยังได้สนับสนุนนโยบายแก้ปัญหาแกมพูชาของอาเซียนอย่างแข็งขัน ตลอดจนสนับสนุนข้อมติของสหประชาชาติอย่างปราศจากเงื่อนไขตลอด 12 ปีของปัญหาแกมพูชา จีนมีจุดยืนหนักแน่นและอย่างชัดเจนมาโดยตลอด จีนแยกแยะชัดเจนว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายรุกรานและฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกรุกราน ฝ่ายใดละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ และฝ่ายใดเคารพกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ นโยบายและท่าทีของจีนต่อปัญหาแกมพูชาจึงเป็นนโยบายและท่าทีที่สอดคล้องกับของอาเซียนและสอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ จีนได้ทำหน้าที่ของประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอย่างสมบูรณ์ และได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกดดันเวียดนามให้ยอมรับข้อเสนอ 5 ข้อของ 5 ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (สหรัฐฯ รัสเซีย จีน อังกฤษ และฝรั่งเศส) อันเป็นข้อเสนอกที่เป็นพื้นฐานสำคัญของความตกลงกรุงปารีสว่าด้วยปัญหาแกมพูชาเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2534 โดยจีนได้บอกกับฝ่ายเวียดนามว่า หากเวียดนามประสงค์จะกลับมามีความสัมพันธ์ปกติกับจีนอีกครั้ง จำเป็นที่เวียดนามต้องยอมรับข้อเสนอ 5 ข้อดังกล่าวของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้เจรจาและสามารถตกลงกันได้ในช่วงการประชุมลับของการประชุมสุดยอด (Secret Summit Meeting) ระหว่างวันที่ 4 -5 กันยายน พ.ศ. 2533 ที่เมืองเฉิงตู มณฑล

เสฉวนประเทศจีน โดยฝ่ายจีนประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี Li Peng และเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนนาย Jiang Zemin และฝ่ายเวียดนามมีเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม นาย Nguyen Van Linh นาย Do Muoi นายกรัฐมนตรีเวียดนาม และนาย Pham Van Dong อดีตนายกรัฐมนตรีเวียดนาม (เพิงอ้างหน้า 385 – 386) หมายเหตุ: เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย ผู้วิจัยได้มีโอกาสสนทนากับเอกอัครราชทูตจีนประจำเวียดนามในเรื่องนี้ และได้ทราบจากฝ่ายจีนว่าทางฝ่ายจีนได้ตั้งเงื่อนไขกับฝ่ายเวียดนามว่า ในคณะของฝ่ายเวียดนามต้องไม่มีนาย Nguyen Co Thach รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามรวมอยู่ด้วย และแม้เอกอัครราชทูตจีนมิได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการปฏิเสธไม่ยอมรับรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วในวงการคณะทูตที่กรุงฮานอยว่า ตลอดเวลา 12 ปี ของปัญหาแก้มปูชา นาย Nguyen Co Thach เป็นผู้ที่ได้วิพากษ์วิจารณ์จีนในทางลบมาโดยตลอด และถูกมองว่าเป็นผู้นำคนหนึ่งในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่ใกล้ชิดกับฝ่ายโซเวียต และในที่สุดพรรคฯ ก็ได้ให้นาย Nguyen Co Thach พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศในปลายปีพ.ศ. 2533

กล่าวได้ว่าตลอด 12 ปีของปัญหาแก้มปูชา(หรือที่เป็นที่รู้จักในนามของสงครามอินโดจีนครั้งที่ 3) ที่มีสาเหตุเริ่มแรกจากความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามและแก้มปูชาประชาธิปไตย (หรือแก้มปูชาภายใต้ระบอบเขมรแดงของพอลพต) ที่ต่างเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกันทั้งคู่ จนนำไปสู่การรุกรานและยึดครองแก้มปูชาโดยกองกำลังของฝ่ายเวียดนาม ตามด้วยการสถาปนารัฐบาลเฮงสัมริน ซึ่งเป็นหุ่นเชิดของเวียดนามและ

การเปลี่ยนชื่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาและท้ายสุด เหตุการณ์ได้พัฒนาเป็นสงครามระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (ซึ่งประกอบด้วยเขมร 3 ฝ่าย) ร่วมกันทำสงครามต่อสู้กับฝ่ายเวียดนามและระบอบเฮงสัมริน และฮุนเซน และเช่นเดียวกับสงครามในลาวยุคสงครามเย็น สงครามในกัมพูชาได้พัฒนาจากการเป็นสงครามกลางเมืองมาเป็นสงครามผ่านตัวแทน (proxy war) ที่มีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกัน (ความขัดแย้งจีน – โซเวียต) และจากความขัดแย้งและสงครามระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ที่มีมหาอำนาจของค่ายคอมมิวนิสต์ให้การสนับสนุนแต่ละฝ่าย คอมมิวนิสต์ที่ขัดแย้งกัน อาทิ จีน สนับสนุนรัฐบาลและกองกำลังของเขมร 3 ฝ่าย ขณะที่โซเวียตสนับสนุน เวียดนามและระบอบเฮงสัมริน – ฮุนเซน ส่วนเหตุผลที่ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศ (ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ) ได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับปัญหากัมพูชา ที่สำคัญไม่ใช่เพราะต้องการต่อต้านภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่เหตุผลสำคัญเป็นเพราะ เวียดนามได้ละเมิดหลักการสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ที่สุด อันเป็นหลักการสากลที่มีระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ หลักการดังกล่าวที่สำคัญได้แก่ การเคารพในเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน การไม่ใช้กำลัง แก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ในประเด็นดังกล่าวมานี้ เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ปัจจัยความชอบธรรม (legitimacy factor) ย่อมอยู่ข้างฝ่ายรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (เพราะเป็นฝ่ายถูกรุกราน) และอยู่ข้างประชาคมระหว่างประเทศ (เพราะเป็นฝ่ายปกป้องหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมาย

ระหว่างประเทศ) มีผลทำให้เขมร 3 ฝ่าย ที่ร่วมกันต่อสู้เพื่อขับไล่การยึดครองกัมพูชาโดยฝ่าย
เวียดนาม ได้รับการสนับสนุนทั้งทางการเมืองและการทูตจากส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิก
องค์การสหประชาชาติ (ประชาคมระหว่างประเทศ) ตลอด 12 ปีของปัญหากัมพูชา

สำหรับเหตุผลของประเทศไทยโดยเฉพาะนั้น ในฐานะที่ไทยเป็นรัฐด่าน
หน้า (front line state) ช่วงสงครามในกัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2534) การสู้รบในกัมพูชาย่อมมี
ผลกระทบรุนแรงโดยตรงต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของไทย ทำให้ไทยไม่อาจมอง
ปัญหากัมพูชาเพียงจากเหตุผลด้านกฎหมายเท่านั้น (หลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและ
กฎหมายระหว่างประเทศ) แต่ไทยจำเป็นต้องมีนโยบายและท่าทีต่อปัญหากัมพูชาที่มาจาก
การตระหนักรอบคอบเกี่ยวกับผลกระทบต่อความมั่นคงทุกด้านของไทย หรือกล่าวอีกนัย
หนึ่ง นโยบายของไทยต่อปัญหากัมพูชาจำเป็นต้องเป็นนโยบายที่มาจากการให้ความสำคัญกับ
อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นว่าด้วยปรากฏการณ์
ของสุญญากาศทางอำนาจ (power vacuum) ประเด็นเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างอำนาจ
(equilibrium) ตลอดจนระบบการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง พ.ศ.
2518 ที่ได้เปลี่ยนไป หลังการพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ และหลังจากที่เวียดนาม
ได้เข้ายึดครองกัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2534) ทำให้อิทธิพลของเวียดนามเติบโตและแผ่ขยาย
วงกว้าง ครอบงำทั้งในลาวและกัมพูชาอย่างชัดเจน จนกล่าวได้ว่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2522 –
2534 ในทางพฤตินัย ไทยมีพรมแดนด้านทิศตะวันออกติดต่อกับเวียดนามโดยปริยาย หรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่ง อิทธิพลครอบงำของเวียดนามที่มีเหนือลาวและกัมพูชา ได้ทำให้ไทยเสียรัฐ

กันชน (ลาวและกัมพูชา) ที่ไทยเคยมีก่อน พ.ศ. 2518 ดังนั้นเมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังที่กล่าวข้างต้น นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหากัมพูชาและการแก้ปัญหา กัมพูชาทาง การเมือง จึงเป็นนโยบาย ท่าที และการตัดสินใจที่มาจากอิทธิพลของเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitical decision) เป็นสำคัญ ไม่ใช่จากเหตุผลด้านอุดมการณ์ (ideological decision)

หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เมษายน พ.ศ. 2518)

ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของไทย อยู่ในความพยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศ ที่มี เป้าประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งระบบการถ่วงดุลอำนาจใหม่ ที่สามารถมีผลคานอิทธิพล ของทั้งฝ่ายโซเวียตและเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง การ สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518) การร่วมมืออย่าง ไกลชิดกับจีนในเรื่องการแก้ปัญหา กัมพูชา การมีนโยบายร่วมกับอาเซียน ให้การสนับสนุน รัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่ายอย่างแข็งขัน ตลอดจนการดำเนินการโน้มน้าวให้ประชาคมระหว่าง ประเทศสนับสนุนไทยและอาเซียนในเรื่องการแก้ปัญหา กัมพูชา ล้วนเป็นเหตุการณ์เชิง ประจักษ์ที่เป็นการยืนยันให้เห็นถึงความเป็นสัจนิยมของนโยบายต่างประเทศของไทย ที่ให้ ความสำคัญกับความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศชาติเป็นเป้าหมายสูงสุด ไม่ใช่ เรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งของ นโยบายต่างประเทศ และไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะมาผูกขาด ครอบงำนโยบายต่างประเทศ หรือมา กำหนดและชี้ขาดว่าอะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติ สงครามในกัมพูชา ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2534 ไม่ใช่เป็นการต่อสู้ระหว่างสองลัทธิอุดมการณ์ แต่เป็นสงครามที่มีเรื่องของปัจจัย

ชาตินิยมและปัจเจกนิยมรัฐศาสตร์ เป็นปัจจัยกำหนดผลประโยชน์ของทั้งฝ่ายเวียดนามและ
ฝ่ายรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นอกจากข้อเท็จจริงข้างต้นแล้ว ยังกล่าวได้อีกด้วยว่าบริบทปลายยุค
สงครามเย็น ได้มีผลช่วยให้เกิดพัฒนาการในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นคือ
มหาอำนาจที่มีอิทธิพลโดยตรงช่วยให้สงครามในกัมพูชายุติลงได้ ในการประชุมระหว่าง
ประเทศว่าด้วยปัญหาที่กรุงปารีส พ.ศ. 2534 (Paris International Conference on
Cambodia หรือ PICC) พัฒนาการที่สำคัญๆ ได้แก่ การกลับมาที่มีความสัมพันธ์ปกติระหว่าง
จีน – โซเวียต พ.ศ. 2534 อันเป็นการสิ้นสุดกว่า 26 ปี ของความขัดแย้ง จีน – โซเวียต การรื้อ
ฟื้นความสัมพันธ์สหรัฐฯ – จีน และการส่งเสริมความร่วมมือ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน
การเมืองและความมั่นคง) ระหว่างกัน จากผลการเยือนจีนอย่างเป็นทางการของ
ประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐฯ (ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน) เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.
2515 ตลอดจนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในยุคของ
ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2522 รวมทั้งการล่มสลายของอดีต
สหภาพโซเวียต พ.ศ. 2533 และบทบาทอย่างแข็งขันและต่อเนื่องของอาเซียน เพื่อกดดัน
เวียดนามทั้งทางการทูต การเมืองและการทหาร ด้วยนโยบายทำให้ปัญหากัมพูชากลายเป็น
ปัญหาระหว่างประเทศ (internationalized the Cambodia problem) และไม่ให้เป็นเพียงแค่
ปัญหาของอาเซียนเท่านั้น เหตุการณ์สำคัญหลายด้านดังกล่าวข้างต้น ได้เป็นผลทำให้
เวียดนามมีความอ่อนแอในทุกด้าน เป็นเหตุการณ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและ

ระดับภูมิภาค ที่ล้วนเป็นปัจจัยกดดัน บีบให้เวียดนามต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของ
ประชาคมระหว่างประเทศ โดยยอมถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา และเปิดโอกาสให้
ประชาชนกัมพูชาใช้สิทธิอันชอบธรรมกำหนดอนาคตของกัมพูชาได้อย่างเสรี โดยปราศจาก
การแทรกแซง ช่มชู้จากภายนอก

นโยบายของไทยต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น เช่นเดียวกับนโยบาย
ของไทยต่อลาวและเวียดนามในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายต่อกัมพูชาที่ถูกตีกรอบและไม่
อาจเป็นอิสระจากอิทธิพลครอบงำของบริบทสงครามเย็นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นบริบทสงครามเย็นที่มีเรื่องของความขัดแย้งและการ
ต่อสู้หลายรูปแบบระหว่างประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอิทธิพล
และการครองความเป็นใหญ่ทางอุดมการณ์เหนืออีกฝ่าย (Ideological Supremacy) เป็น
สงครามและการต่อสู้ในหลายมิติหลายระดับคู่ขนานกันไป โดยมีเรื่องของ การพิสูจน์ว่า
ค่านิยมของค่ายใดมีความเป็นสากลมากกว่า ระบบเศรษฐกิจและสังคมของค่ายใดมี
ความก้าวหน้าและมีความชอบธรรมมากกว่า ตลอดจนปัจจัยประวัติศาสตร์ว่าอยู่ข้างฝ่ายใด
มาเป็นเดิมพันสูงสุด นอกจากนั้นทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตต่างมองว่ากลุ่มประเทศใน
โลกที่สาม (กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาในทวีปเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาใต้)
ล้วนเป็นพื้นที่ ที่มีความสำคัญมากต่อการเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจและ
การทหารของแต่ละค่าย ด้วยกลุ่มประเทศในโลกที่สามต่างมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย
ที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศในค่ายโลกเสรีและค่าย

คอมมิวนิสต์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ มองว่าภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้มีทรัพยากรมากมาย ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ
และการซ่อมสร้างสังคมของกลุ่มประเทศฝ่ายพันธมิตรในทวีปยุโรปและญี่ปุ่นหลังสงครามโลก
ครั้งที่สอง (The Cold War in the Third World: edited by Robert J. McMahon หน้า 2 – 6
และหน้า 50)

กล่าวได้ว่า ประเทศมหาอำนาจที่ได้เข้ามามีอิทธิพลและบทบาททั้ง
โดยตรงและทางอ้อมช่วง 40 กว่าปีของยุคสงครามเย็น ได้แก่ สหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและจีน
ทั้งนี้ข้อเท็จจริงยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ว่า 99 เปอร์เซ็นต์ของสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศ
ต่างๆ ทั่วโลกช่วงระหว่าง พ.ศ. 2488 – 2533 เป็นสงครามระหว่างประเทศที่ได้อุบัติขึ้นใน
บรรดากลุ่มประเทศของโลกที่สาม และได้ส่งผลให้มีประชาชนเสียชีวิตประมาณ 20 ล้านคน
ทั้งนี้ถือได้ว่าสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม (ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าแทรกแซงของ
มหาอำนาจของทั้งสองค่าย) เป็นสงครามที่รุนแรงและมีการสูญเสียมากที่สุดในศตวรรษที่ 20
(เพ็ญอักษร หน้า 7)

เนื่องจากโครงสร้างอำนาจของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุค
สงครามเย็น เป็นโครงสร้างอำนาจที่มีลักษณะกระจุกอยู่ในสองขั้วเท่านั้น (ขั้วโลกเสรีกับขั้ว
โลกคอมมิวนิสต์) เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งบีบให้ประเทศต่างๆ จำต้องเลือกที่จะสังกัดอยู่กับค่าย
ใดค่ายหนึ่ง ดังปรากฏชัดเจนว่าในกรณีของประเทศไทย ไทยได้เลือกที่จะสังกัดอยู่กับค่ายโลก

เสรี เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายของไทยที่มาจากอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายใน (ภัย
คอมมิวนิสต์ภายในประเทศและความมั่นคงของรัฐบาล) และปัจจัยภายนอก (ภัยคุกคาม
คอมมิวนิสต์จากภายนอกประเทศ และการหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือด้านการทหารและ
เศรษฐกิจจากสหรัฐฯ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศไทย รวมทั้งความ
มั่นคงของรัฐบาลทหารเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุครัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร)

อย่างไรก็ตาม การประชุมระหว่างประเทศที่เมืองบันดุง ประเทศ
อินโดนีเซีย เมื่อพ.ศ. 2498 ซึ่งได้นำไปสู่การประชุมและการก่อตั้งขบวนการกลุ่มประเทศไม่
ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non – Aligned Movement หรือ NAM) เมื่อ พ.ศ. 2504 เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
การเมืองระหว่างประเทศ ที่มีความสำคัญมากเหตุการณ์หนึ่งของยุคสงครามเย็น ทั้งนี้ไม่ว่าจะ
เป็นการประชุมของกลุ่มประเทศที่มาจากทวีปเอเชียและทวีปแอฟริกา (การประชุมที่บันดุง)
หรือการประชุมของขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ถือเป็นการประชุมบางกลุ่มของประเทศกำลัง
พัฒนาและด้อยพัฒนา ที่ส่วนใหญ่เพิ่งได้รับเอกราชจากการต่อสู้กับประเทศเจ้าอาณานิคม
ตะวันตก ที่มีความคิดเห็นร่วมกันว่า กลุ่มประเทศในโลกที่สามที่ได้ทำการต่อสู้เพื่อปลดแอก
จากโซ่ตรวนของอาณานิคมตะวันตกควรรวมตัวกัน และมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะมีนโยบาย
ต่างประเทศที่เป็นอิสระจากอิทธิพลของทั้งค่ายโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์ และนี่คือที่มา
ของกำเนิดขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ได้บ่งชี้ชัดให้เห็นว่านโยบายไม่
ฝักใฝ่ฝ่ายใด เมื่อนำมาใช้ปฏิบัติในยุคสงครามเย็น ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ด้วยต้องประสบกับ

อุปสรรคและปัญหาหลายด้าน อันมีสาเหตุมาจากสภาพบังคับของโครงสร้างอำนาจแบบสอง
ชั้นในยุคสงครามเย็น จนมีผลทำให้ประเทศที่ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด
ตกอยู่ในฐานะล่อแหลม และเสี่ยงต่อการถูกดึงเข้าไปพัวพันกับความขัดแย้งและสงคราม
ระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ กัมพูชาในยุคที่เจ้าสีหนุเป็นผู้นำประเทศและเลือก
ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ถือได้ว่าเป็นกรณีตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่
ชัดเจนที่สุด เป็นการยืนยันให้เห็นถึงอัตราเสี่ยงสูงที่ประเทศที่ยึดนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (เช่น
กัมพูชา) มีโอกาสตกเป็นเหยื่อของการเมืองและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ที่ได้มีขึ้นใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคสงครามเย็น จากการถูกแทรกแซง รุกราน และยึดครอง
จากประเทศภายนอก ดังกรณีทหารของสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ ได้ร่วมกันรุกรานดินแดนของ
กัมพูชาสมัยประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน เมื่อ พ.ศ. 2512 โดยอ้างว่า เป็นการปฏิบัติการไล่ล่า
ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ที่หนีเข้าไปพักพิงในพื้นที่ของกัมพูชาที่ติดต่อกับพรมแดน
เวียดนามใต้ และกรณีสงครามระหว่างฝ่ายเวียดนามเหนือกับฝ่ายเขมรแดง ที่มีผลทำให้กอง
กำลังของเวียดนามเหนือได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม
พ.ศ. 2521 กัมพูชาได้เสียเอกราชและอธิปไตยจนหมดสิ้นในช่วงเกือบ 12 ปี ภายใต้การยึด
ครองของกองทัพเวียดนามเหนือ (พ.ศ. 2522 – 2534) จะมีก็แต่ประเทศพม่าเท่านั้น ที่
สามารถรักษาเอกราชและอธิปไตย ตลอดจนจนความเป็นกลางของตนไว้ได้จากการยึดและ
ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดอย่างเคร่งครัด ด้วยการปิดประเทศและหันมา
พึ่งตนเองให้มากที่สุด แต่ก็ได้มีผลทำให้พม่าประสบกับความยากจนและล้าหลังในทุกด้าน
ตลอด 40 กว่าปีของยุคสงครามเย็น ซึ่งนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของพม่า ได้เป็นที่พอใจและ

ยอมรับได้ของจีน แต่ได้สร้างความไม่พอใจและอึดอัดใจให้กับสหรัฐฯ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์) เพราะนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในยุคสงครามเย็นส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ด้วยสหรัฐฯ มักมองว่าเป็นนโยบายและท่าทีที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ (อ้างแล้วหน้า 58 และ Cold War Southeast Asia; edited by Malcolm H. Murfett หน้า 9 – 10)

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้ว่านโยบายต่างประเทศของไทยต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น จึงเป็นนโยบายที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของทั้งบริบทสงครามเย็นและของปัจจัยภายใน (ดังเช่น สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทย ที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลาในยุคสงครามเย็น) และปัจจัยภายนอก (เช่น อิทธิพลและผลกระทบจากนโยบาย ท่าที บทบาทและผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจที่มีต่อกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งของสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และจีน) นอกจากนั้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของไทยต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น ยังได้รับอิทธิพลโดยตรงจาก นโยบาย ท่าที และผลประโยชน์ของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชา ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะ 12 ปี ของปัญหา กัมพูชา มีสาเหตุโดยตรงมาจากการที่เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครอง กัมพูชา ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2534 และจากการที่เวียดนามมีนโยบายชัดเจนที่ต้องการสถาปนา สหพันธ-รัฐอินโดจีน ที่มีอิทธิพลครอบงำของเวียดนามอยู่เหนือลาวและกัมพูชาอย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งหากเกิดขึ้นจริง ก็ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของไทยอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย ท่าที ผลประโยชน์และบทบาทของประเทศ
มหาอำนาจ (ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค) อย่างเช่น สหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและจีน ทั้ง
ที่มีต่อสงครามกลางเมืองในกัมพูชา (พ.ศ. 2513 – 2518) และต่อสงครามระหว่างฝ่ายเขมร
แดง (ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) กับเวียดนาม (พ.ศ. 2522 – 2534) พอสรุปสาระสำคัญ
ได้ดังนี้

1. นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ

ความสนใจของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีขึ้น อย่าง
จริงจัง หลังสงครามเกาหลียุติลงในสมัยของประธานาธิบดีทรูแมน ผลลัพธ์ของสงครามเกาหลี
ทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ เห็นถึงภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ต่อสันติภาพ ความมั่นคงในทวีป
เอเชีย และต่อผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของสหรัฐฯ ที่มีในทวีปเอเชีย ลำดับความสำคัญ และ
ความเร่งด่วนของนโยบายและยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในช่วงนี้คือ ต้องรักษาศูนย์อำนาจทั้งใน
ทวีปยุโรปและเอเชีย ให้อยู่นอกวงโคจรของโซเวียต (outside the Soviet orbit) และให้
เชื่อมโยงอยู่กับสหรัฐฯ ทั้งนี้โดยใช้นโยบายปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุโรปและเอเชีย ซึ่งหลัง
ชัยชนะของการปฏิวัติของเหมาเจ๋อตงและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อ พ.ศ. 2492 มีผลทำให้
สหรัฐฯ มองว่าจีนคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามร้ายแรงและเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของสหรัฐฯ
ในทวีปเอเชีย นโยบายปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ในทวีปเอเชีย (containment of Communism
in Asia) ของรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมนจึงเกิดขึ้นในช่วงนี้ และเอกสารชิ้นสำคัญและโด่ง

ดังที่สรุปในช่วงนี้คือเอกสารที่อยู่ภายใต้ชื่อ NSC 68 อันเป็นเอกสารที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการปิดล้อมภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ และการแผ่อิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งในทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประธานาธิบดีทรูแมนในปี พ.ศ. 2493 จุดเด่นของเอกสารชิ้นนี้คือเป็นเอกสารด้านยุทธศาสตร์ที่เน้นในเรื่องของความจำเป็นที่สหรัฐฯ จำต้องหันมาให้ความสำคัญและเร่งด่วนกับเรื่องของความจำเป็นที่สหรัฐฯ ต้องเพิ่มกำลังทางด้านอาวุธยุทธโปกรณ์ เพื่อให้สหรัฐฯ มีอำนาจทางการทหารเหนือฝ่ายโซเวียต (preponderant power) จึงกล่าวได้ว่า NSC 68 มีเป้าหมายมากกว่าเพียงแค่เพื่อปิดล้อมฝ่ายโซเวียตและจีน แต่คือการลดอำนาจและอิทธิพลของสหภาพโซเวียตให้อยู่ในระดับที่จะไม่สามารถเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพ เอกอกราช และอธิปไตยของประเทศต่างๆ ได้ รวมทั้งมีเป้าประสงค์เพื่อให้รัฐบาลโซเวียตเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ และวิธีการดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ จึงเป็นที่ประจักษ์ว่ายุทธศาสตร์ภายใต้การชี้นำของเอกสาร NSC 68 จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงด้านการป้องปราม (deterrence) และด้านการปิดล้อม (containment) เท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการทำสงครามเย็นเพื่อเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์อีกด้วย (The Cambridge History of the Cold War, volume 1, edited by Melvyn P. Leffler and Odd Arne Westad หน้า 77 – 78) ตามนัยเนื้อหาสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ระดับโลกเพื่อปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ (อิทธิพลของโซเวียต) ปรากฏข้างต้น กล่าวได้ว่าเอกสาร NSC 68 หลักเล็งที่จะกล่าวถึงผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ คืออะไรแน่ แต่กลับระบุหรือมองประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตว่าเป็นความขัดแย้งด้านศีลธรรม

(ความขัดแย้งระหว่างความดีกับความชั่ว) กล่าวอีกนัยหนึ่ง สหรัฐฯ ได้เข้าร่วมการต่อสู้ในยุคสงครามเย็น ไม่ใช่จากแง่มุมของการแข่งขันด้านภูมิรัฐศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อจำกัดขอบเขตอำนาจของฝ่ายโซเวียต แต่ได้เข้าร่วมต่อสู้กับฝ่ายโซเวียต โดยสหรัฐฯ ถือว่าเป็นการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์เพื่อโลกเสรี เพื่อค่านิยมสากล (เช่น เสรีภาพ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม) หรือเพื่อมนุษยชาติ แต่ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ เอง (Henry Kissinger: World Order หน้า 287 และ 323)

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาสำคัญของเอกสาร NSC 68 (พ.ศ. 2493) ของรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมน ดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ว่า ทุกรัฐบาลของสหรัฐฯ หลังยุคประธานาธิบดีทรูแมน ล้วนมีนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ ที่มีเนื้อหาและหลักการของเอกสาร NSC 68 เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นเหตุการณ์ยืนยันให้เห็นในภาพรวมได้ว่า ทั้งสหรัฐฯ โซเวียตและจีน ต่างมองว่าโดยพื้นฐานแล้ว สงครามเย็นคือความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ (ideological struggle) เป็นการต่อสู้ทางความคิดที่ขัดแย้งกัน สืบเนื่องจากการมีค่านิยม ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยทั้งสองค่าย ต่างมองกลุ่มประเทศในโลกที่สามว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการช่วงชิงอิทธิพลในทุกด้านเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม มีผลทำให้พื้นที่ของโลกที่สาม (โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) กลายเป็นพื้นที่ของความขัดแย้งและสงครามที่ดุเดือด รุนแรง และยาวนานที่สุดในยุคสงครามเย็น (The Cambridge History of

สำหรับนโยบายของสหรัฐฯ ต่อโลกที่สามในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ เป็นนโยบายที่ยอมรับเป้าประสงค์พื้นฐานของยุทธศาสตร์เพื่อการปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่มีอยู่ในยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของสหรัฐฯ (NSC 68) ของรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมน โดยรัฐบาลของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ถือว่า อะไรที่ทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับประโยชน์ย่อมเป็นการสูญเสียของฝ่ายโลกเสรี และในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ทางสหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาลของไอเซนฮาวร์มีความวิตกเกี่ยวกับการแผ่อิทธิพลของจีนมายังภูมิภาคนี้อย่างมาก การก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (พ.ศ. 2497) ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการอย่างหนึ่งตามนโยบายปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ แต่ในที่สุดองค์การซีโต้ก็มิได้มีประสิทธิภาพดังที่สหรัฐฯ คาดหวังไว้ เพราะเป็นเพียงพันธมิตรบนแผ่นกระดาษเท่านั้น (paper alliance) คือไม่สามารถจัดการกับภัยคุกคามและรุกรานอย่างเปิดเผยของฝ่ายคอมมิวนิสต์ หรือแม้แต่จากการบ่อนทำลายภายในโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ ที่สำคัญและเป็นจุดอ่อนที่สุดของนโยบายต่อประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาของโลกที่สามของรัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์คือ ความสับสนและไม่สามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กับอุดมการณ์ชาตินิยม สหรัฐฯจึงมักเข้าข้างฝ่ายประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ในกรณีนี้ประเทศเจ้าอาณานิคมยุโรปมีปัญหาขัดแย้งกับเมืองขึ้นหรืออดีตเมืองขึ้นของตน อีก

ทั้งนี้ ได้สร้างความรู้สึกแปลกแยก (alienated) ให้กับกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (เช่น ประเทศ
กัมพูชา สมัยเจ้าสีหนุ) ด้วยการประณามนโยบายเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของประเทศ
เหล่านี้ นโยบายและท่าทีดังกล่าวของสหรัฐฯ ได้เปิดโอกาสให้ฝ่ายโซเวียตชักจูงประโยชน์
จากความผิดพลาดด้านนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อโลกที่สาม ด้วยการเสนอนโยบายให้ความ
ช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาของโลกที่สาม โดยไม่มีเงื่อนไข
ผูกมัด เพื่อหวังให้ประเทศเหล่านี้หันเข้ามาเป็นพันธมิตรกับฝ่ายโซเวียต เหตุการณ์ใหม่
ดังกล่าวได้สร้างความวิตกกังวลอย่างมากให้กับฝ่ายสหรัฐฯ ถึงขั้นทำให้องค์การสืบราชการ
ลับของสหรัฐฯ (ซีไอเอ) ได้ทำรายงาน (วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498) เสนอรัฐบาลโดยให้
ความเห็น ว่า ข้อริเริ่มใหม่ด้านนโยบายของฝ่ายโซเวียตในครั้งนี้ ถือเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อ
โลกเสรีอย่างยิ่ง เพราะถือได้ว่าโซเวียตกำลังท้าทายสหรัฐฯ ไม่เพียงด้วยการกดดันทางทหาร
เท่านั้น แต่ยังใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเพื่อการท้าทายอีกเช่นกัน (อ้างแล้วหน้า 300 -301)

ในยุคของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี นโยบายด้านความมั่นคงของ
สหรัฐฯ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากนโยบายความมั่นคงในสมัยของประธานาธิบดีไอเซน
เฮอว์ ตรงที่รัฐบาลเคนเนดีมีความเชื่อมั่นว่า หากสหรัฐฯ สามารถขยายศักยภาพและ
แสนยานุภาพทางทหารที่ไม่ได้พึ่งอาวุธนิวเคลียร์เป็นหลัก ก็จะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิด
สงครามนิวเคลียร์ระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต ทั้งเปิดโอกาสให้สหรัฐฯ มีความคล่องตัว
และความยืดหยุ่นมากขึ้น ในการเลือกมาตรการตอบโต้ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ได้อย่าง
เหมาะสมต่อประเภทของภัยคุกคามที่จะมีขึ้น และนี่คือที่มาของนโยบายได้ตอบอย่างยืดหยุ่น

และเหมาะสมต่อประเภทของภัยคุกคาม (flexible response) ของรัฐบาลเคนเนดี อันเป็น
การปฏิสนธินโยบายตอบโต้อย่างรอบด้านและรุนแรง (massive retaliation) ของนโยบายของ
รัฐบาลไอเซนฮาวร์ นอกจากนี้รัฐบาลประธานาธิบดีเคนเนดียังมีความเชื่อมั่นว่าสมรรถภาพ
ต่อสู้ระหว่างสหรัฐฯ กับฝ่ายโซเวียตและจีน ได้ย้ายมายังบริเวณที่ตั้งของกลุ่มประเทศกำลัง
พัฒนา สหรัฐฯ จึงได้ยกระดับการสู้รบเพื่อช่วงชิงอิทธิพลในโลกที่สาม เป็นนโยบายเร่งด่วน
และมีความสำคัญในลำดับต้นของสหรัฐฯ ในยุคสงครามเย็น โดยจุดเด่นของนโยบายด้าน
ความมั่นคงของสหรัฐฯ ยุคของประธานาธิบดีเคนเนดี มีเหตุผลมาจากการมองภัยคุกคามต่อ
ความมั่นคงของสหรัฐฯ ว่ามาจากสหภาพโซเวียตและจีนเป็นสำคัญ (The Cambridge
History of the Cold War, volume 1, edited by Melvyn P. Leffler and Odd Arne Westad
หน้า 304 – 305)

ความเชื่อในเรื่องฝ่ายโซเวียตและจีนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์และวิกฤต
ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในช่วงที่เคนเนดีเป็นประธานาธิบดี เป็นความเชื่อและข้อวิตกกังวลที่ได้รับ
การตอกย้ำและยืนยันจากเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ อาทิ คำกล่าวของนายครุสชอฟ
เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตเมื่อมกราคม พ.ศ. 2504 ว่า โซเวียตจะให้การสนับสนุน
บรรดาสงครามปลดแอก (wars of national liberation) ที่เกิดขึ้นตามมุมต่างๆ ของประเทศใน
โลกที่สาม ชัยชนะของการปฏิวัติของฟีเดล คาสโตร ในประเทศคิวบา และการสถาปนา
ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างโซเวียตกับคิวบา ตลอดจนการก่อความไม่สงบ
(insurgency) ที่มีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับทั้งในลาวและเวียดนามใต้ในช่วงนี้ ซึ่ง

เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นการมีส่วนสำคัญช่วยให้คำพูดของนายครุสซอฟ ดูมีน้ำหนักมากขึ้น อีกทั้งเมื่อความขัดแย้งจีน – ไชเวียต รุนแรงมากขึ้น ฝ่ายสหรัฐฯ มีความวิตกว่าจะมีผลทำให้นโยบายของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อปัญหาความมั่นคงในทวีปเอเชีย จะทวีความรุนแรงและก้าวร้าวมากขึ้น และในขณะเดียวกันการแข่งขันอย่างเข้มข้นด้านอุดมการณ์เพื่อพิสูจน์ให้กลุ่มประเทศอื่นๆ ในค่ายคอมมิวนิสต์เห็นว่า ระหว่างไชเวียตกับจีน ใครเป็นฝ่ายต่อต้านจักรวรรดินิยม ลัทธิอาณานิคม และระบบทุนนิยมมากกว่ากัน จะส่งผลให้ฝ่ายไชเวียตมีพฤติกรรมและท่าทีที่กล้าสู้เสี่ยงมากขึ้น

ข้อวิตกกังวลข้างต้น มีอิทธิพลทำให้ประธานาธิบดีเคนเนดี เห็นถึงความจำเป็นที่สหรัฐฯ พึงมีนโยบายและท่าทีต่อกลุ่มประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่บีบให้ต้องร่วมกับสหรัฐฯ ต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งผิดกับนโยบายของสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีไอเซนเฮอว์ ที่บีบบังคับให้ประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดต้องเข้าข้างสหรัฐฯ จึงจะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ทั้งนี้ประธานาธิบดีเคนเนดีมีความเห็นว่า นโยบายของสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีไอเซนเฮอว์ ได้ทำความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ด้วยการมีนโยบายด้านความมั่นคงที่เน้นด้านการสร้างพันธมิตรทางทหาร และการมีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อนโยบายเป็นกลาง ความคิดของประธานาธิบดีเคนเนดีในเรื่องนี้ ได้สะท้อนออกมาจากคำพูดของประธานาธิบดีเคนเนดีที่ได้บอกกับสมาชิกสภาความมั่นคงของสหรัฐฯ (National Security Council หรือ NSC) ว่า หากสหรัฐฯ สูญเสียกลุ่มประเทศที่เป็นกลาง จะส่งผลทำให้ดุลอำนาจเปลี่ยนไปในทางที่ทำให้สหรัฐฯ เสียเปรียบ ด้วยความเข้าใจ และความเชื่อดังกล่าว

ฝ่ายคณะที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลเคนเนดี จึงได้มีนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมากขึ้น และอย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อหวังได้รับความเข้าใจและความร่วมมือที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อย่างไรก็ตาม นโยบายเห็นใจและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของรัฐบาลเคนเนดี ได้สร้างความไม่พอใจให้กับบรรดาประเทศต่างๆ ในเอเชีย ที่มีฐานะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ จนในที่สุดรัฐบาลเคนเนดีจึงจำเป็นต้องกลับลำ เพราะเห็นถึงความเสี่ยงที่จะตามมา หากสหรัฐฯ หันไปหากกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมากเกินไป สหรัฐฯ ไม่พร้อมที่จะมีปัญหาขัดแย้งกับเหล่าประเทศที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ (เพ็งอ้าง หน้า 306 – 308)

ในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ไม่ว่าจะเป็นนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลลาส รัฐมนตรีต่างประเทศ หรือนายคริสเตียน เฮอร์เตอร์ ซึ่งได้เข้ามาเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศหลังจากที่นายดัลลาส ได้เสียชีวิตปี พ.ศ. 2502 ทั้งสองคนมีทัศนคติที่เป็นลบต่อเจ้าสีหนุมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่เจ้าสีหนุได้ประกาศรับรองประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนของประธานเหมาเจ๋อตง เมื่อปี พ.ศ. 2501 และหลังจากที่นายคาร์ล สตรอม เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกัมพูชาได้แจ้งให้เจ้าสีหนุทราบถึงความไม่พอใจของสหรัฐฯ ที่เจ้าสีหนุได้ให้การรับรองประเทศจีนคอมมิวนิสต์ เจ้าสีหนุได้ตอบเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ไปว่าไม่มีชาวเขมรคนใดที่จะมีความเชื่อว่าจีนเป็นอันตรายมากกว่าเวียดนาม ขณะที่ในยุคของรัฐบาลประธานาธิบดีเคนเนดี ความสัมพันธ์กัมพูชา – สหรัฐฯ คู่มือพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ เนื่องจากนายดิน รัสค์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ในรัฐบาลของ

ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ในยุคนี้ มีทัศนคติที่บ่งบอกถึงความเห็นและเข้าใจต่อเจ้าสีหนุมากกว่านายดัลลัสและนายเฮอริเตอร์ สองรัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ ในยุคประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ โดยในช่วงแรกของการเข้ามาเป็นประธานาธิบดีของ จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้มีการพบปะหลายครั้งระหว่างประธานาธิบดีเคนเนดีกับเจ้าสีหนุ อีกทั้งนายดิน รัสค์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ และนายวิลเลียม ทริมเบล เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ คนใหม่ประจำกัมพูชา ต่างก็มีทัศนคติที่โน้มเอียงไปในทางเห็นอกเห็นใจเจ้าสีหนุ ในกรณีความขัดแย้งระหว่างเจ้าสีหนุกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และระหว่างเจ้าสีหนุกับประธานาธิบดีโง่ดินเดียมของเวียดนามใต้ (สาธารณรัฐเวียดนาม) อย่างไรก็ตาม ในที่สุดความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับไทยและกัมพูชากับเวียดนามใต้ ได้เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์สหรัฐฯ กับกัมพูชาเสื่อมทรามลง ทั้งนี้เพราะเจ้าสีหนุมีความเห็นว่า ฝ่ายสหรัฐฯ ไม่เต็มใจที่จะห้ามปรามหุ่นเชิดของสหรัฐฯ (หมายถึงไทยและเวียดนามใต้) นอกจากนั้นเจ้าสีหนุมีความไม่พอใจที่ฝ่ายสหรัฐฯ เหมินเฉยและขัดขวางความประสงค์ของตนที่จะให้มีการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็นกลางของกัมพูชาในแนวเดียวกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยการให้ลาวเป็นกลาง ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าสีหนุ ได้มีผลทำให้เจ้าสีหนุตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ อีกทั้งหลังการเสียชีวิตของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ท่าทีที่เคยเห็นอกเห็นใจที่สหรัฐฯ เคยมีต่อเจ้าสีหนุก็เสื่อมถอยลงตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สงครามในเวียดนามใต้เริ่มรุนแรงมากขึ้น ขณะที่เจ้าสีหนุเองก็ได้แสดงทัศนคติและท่าทีที่เปิดเผยมากขึ้นเกี่ยวกับความประสงค์ของกัมพูชา ที่จะให้การรับรองประเทศเวียดนามเหนือ

(สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามหรือ Democratic Republic of Vietnam) และรับรอง
องค์การปลดปล่อยแห่งชาติของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ (National
Liberation Front หรือ NLF) ทั้งหมดนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปลายสมัยของประธานาธิบดี
จอห์น เอฟ. เคนเนดี (Cold War South East Asia; edited by Malcolm H. Murfett หน้า 203
– 205)

ประเทศกัมพูชาได้มาเป็นที่สนใจอย่างจริงจังของสหรัฐฯ ก็ในสมัย
ของประธานาธิบดีจอห์นสันและในสมัยของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน และหากเปรียบเทียบ
กับลาว ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า สหรัฐฯ ได้ทำการแทรกแซงโดยตรงและอย่างต่อเนื่อง (ตั้งแต่
พ.ศ. 2505 – 2518) ทั้งทางการเมืองและการทหารในลาว ในขณะที่การแทรกแซงของสหรัฐฯ
ในกัมพูชาเริ่มต้นจากการแทรกแซงทางการทหารก่อนในสมัยประธานาธิบดีจอห์นสัน และทั้ง
ทางการเมืองและการทหารในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน และประธานาธิบดีเจอร์ลด์ ฟอร์ด
(ระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2518) โดยมีอิทธิพลของพัฒนาการและความรุนแรงของสงคราม
เวียดนาม เป็นปัจจัยกำหนดระดับและขอบเขตของการแทรกแซง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เริ่มตั้งแต่ปลายยุคของประธานาธิบดีเคนเนดีจนถึงต้นยุคของประธานาธิบดี
จอห์นสัน (พ.ศ. 2505 – 2508) ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาสมัยเจ้าสีหนุกับสหรัฐฯ ได้ตกต่ำ
ลงตามลำดับ โดยมีสาเหตุมาจากสองเหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์แรกได้แก่การที่เจ้าสีหนุได้
ออกมาสสนับสนุนถ้อยแถลงของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์ ของฝรั่งเศส (วันที่ 29 สิงหาคม

พ.ศ. 2506) ที่ได้เสนอให้มีการประชุมระหว่างประเทศ เพื่อหาทางยุติสงครามในเวียดนามใต้ ด้วยวิธีการทางการเมือง โดยการทำให้เวียดนามใต้เป็นกลาง และใช้รูปแบบการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความเป็นกลางของลาวเป็นตัวอย่าง ข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายฝรั่งเศสเป็น ข้อเสนอที่มองว่า หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นยุคอิทธิพลของลัทธิชาตินิยม และการต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของบรรดาประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของฝ่ายตะวันตก (age of de-colonization) โดยฝรั่งเศสเชื่อว่าสหรัฐฯ ไม่มีทางเอาชนะฝ่ายชาตินิยมได้ ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุด คือการร่วมกันหารูปแบบของความเป็นกลางอย่างใดอย่างหนึ่งให้กับเวียดนามใต้ เพื่อ ยุติการสู้รบด้วยวิธีการทางการเมืองแทนวิธีการทางทหาร และว่าการทำให้เวียดนามใต้เป็น กลาง มิได้หมายความว่า เป็นความพ่ายแพ้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กับฝ่าย คอมมิวนิสต์ อีกทั้งแม้ในที่สุดหากเวียดนามทั้งสองส่วนจะสามารถรวมเป็นประเทศเดียวกัน โดยอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ก็มีได้หมายความว่าประเทศเพื่อนบ้าน ของเวียดนามจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย (ทฤษฎีโดมิโน) ตรงกันข้าม ฝ่ายฝรั่งเศสกลับ เชื่อว่า หากสามารถทำให้เวียดนามใต้เป็นกลางได้ ก็จะเป็นเหตุการณ์ที่จะสามารถทำให้ สันติภาพกลับคืนสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อระบบการถ่วงดุล อำนาจในทางที่จะก่อความเสียหายแก่ฝ่ายประเทศตะวันตก (Frederik Logevall; Choosing War: The Lost Chance for Peace and the Escalation of War in Vietnam หน้า 12 – 15)

ส่วนเหตุการณ์ที่สองที่เป็นผลทำให้เจ้าสิทธิตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ คือการรัฐประหารในเวียดนามใต้ที่สหรัฐฯ มีส่วนสำคัญในการรู้เห็นเป็นใจด้วยตั้งแต่ต้น ทำให้

ประธานาธิบดีโงดินเดียมและโงดินญู น้องชายถูกสังหาร เป็นเหตุการณ์ที่ยืนยันความเชื่อของ
เจ้าสีหนุว่าสหรัฐฯ เป็นประเทศที่ไม่น่าไว้วางใจ การรัฐประหารดังกล่าว (พฤศจิกายน พ.ศ.
2506) ได้เป็นผลให้เจ้าสีหนุอ้างความเห็นของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์ของฝรั่งเศส และ
ประกาศเรียกร้องให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อให้กัมพูชาเป็นกลาง (neutralization of
Cambodia) ในทำนองเดียวกันกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความเป็นกลางของ
ลาว และว่าเจ้าสีหนุสนับสนุนให้มีสหพันธรัฐอินโดจีนที่เป็นกลาง หรือให้ทั้งลาว กัมพูชา และ
เวียดนาม เป็นกลาง (Neutralized Indochinese States) ในประเด็นนี้ แม้ว่าสำหรับสหรัฐฯ
เหตุการณ์ในกัมพูชาในช่วง พ.ศ. 2506 จะมีความสำคัญน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน
เวียดนามใต้ก็ตาม แต่ท่าทีของเจ้าสีหนุดังกล่าวข้างต้น ย่อมสร้างความกังวลให้กับสหรัฐฯ
เป็นอย่างมาก ด้วยสหรัฐฯ ถือว่าเป็นการดำเนินการ และท่าทีที่ย่อมส่งผลกระทบต่อ
สถานการณ์ในเวียดนามใต้ และเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ซึ่งได้แสดง
ท่าทีเห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของเจ้าสีหนุ และข้อเสนอของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์
เพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องการให้สหรัฐฯ ถอนทหารออกจากเวียดนามใต้ การสนับสนุนให้มี
การประชุมระหว่างประเทศ เพื่อให้เวียดนามใต้เป็นกลางจึงเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองและ
การทูตที่สำคัญ เพื่อบีบให้สหรัฐฯ ยุติบทบาททางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึง
เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า เจ้าสีหนุได้เลือกที่จะออกมาแสดงท่าทีในจังหวะเวลาที่ผิดพลาดอย่าง
มาก ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่คณะที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศและความ
มั่นคงของประธานาธิบดีจอห์นสัน อยู่ระหว่างการเสนอให้สหรัฐฯ ดำเนินนโยบายต่อสงคราม
ในเวียดนามใต้ในเชิงรุกและเด็ดขาดมากกว่าที่ผ่านมา ด้วยการยกระดับการปฏิบัติการทาง

ทหาร อีกทั้งให้มีการเพิ่มจำนวนทหารและความช่วยเหลือทุกด้านแก่เวียดนามใต้ (escalation) ปี พ.ศ. 2507 จึงเป็นปีที่รัฐบาลสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจ เข้าทำสงครามเวียดนามโดยตรงและอย่างสมบูรณ์แบบ เริ่มจากการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือเป็นครั้งแรก (สิงหาคม พ.ศ. 2507) ตามด้วยการขอให้รัฐสภาสหรัฐฯ ผ่านกฎหมาย ภายใต้ชื่อ "ข้อมติอ่าวตังเกี๋ย" (Gulf of Tonkin Resolution) เป็นการให้อำนาจเต็มที่แก่ ประธานาธิบดีจอห์นสันในการทำสงคราม เพื่อป้องกันมิให้เวียดนามใต้ตกเป็นของฝ่าย คอมมิวนิสต์ เหตุการณ์ตั้งแต่สิงหาคม พ.ศ. 2507 ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการทั้งทางการเมือง และการทหารของฝ่ายสหรัฐฯ เพื่อปฏิเสธและปิดประตูให้กับข้อเสนอของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์ และของเจ้าสีหนุอย่างชัดเจน เป็นการประกาศให้ประชาคมโลกและมิตรประเทศ ของสหรัฐฯ ได้ตระหนักในเชิงประจักษ์ว่า สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจแน่วแน่แล้วว่า การเข้าทำ สงครามครั้งนี้มีเป้าประสงค์เพื่อเอาชนะ ไม่ใช่เพื่อให้เวียดนามใต้เป็นกลาง (เพ็งอึ้ง: หน้า 85 – 88 และหน้า 193 – 194)

แม้ว่าตลอด 10 กว่าปีของสงครามเวียดนาม สหรัฐฯ จะมองปัญหา ทั้งในลาวและกัมพูชา ว่าเป็นปัญหาระดับรองจากปัญหาในเวียดนาม และว่าเป็นเพียงส่วน ขยายของสงครามเวียดนาม เป็นเวทีย่อยของเวทีใหญ่ แต่เมื่อสงครามเวียดนามมีพัฒนาการ ที่รุนแรงมากขึ้นตามลำดับ และบานปลายออกไปอย่างไร้ขอบเขต เป็นผลทำให้ทั้งลาวและ กัมพูชา มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน (สหรัฐฯ

ต้องการยุติสงครามเวียดนาม และถอนทหารกลับให้หมดภายในกรอบเวลาที่ประธานาธิบดี
นิกสันได้สัญญากับประชาชนอเมริกันไว้ เป็นเหตุผลจากความจำเป็นของการเมืองภายใน
สหรัฐฯ และการหาเสียงเลือกตั้งครั้งที่สองของประธานาธิบดีนิกสัน) ส่งผลให้ทั้งลาวและ
กัมพูชาถูกเหตุการณ์ดึงดูดเข้าไปร่วมเป็นสมรภูมิเดียวกับเวียดนามอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้
นโยบายเป็นกลางของเจ้านิฮงที่ได้อพยพมาประทับประคองมาเป็นเวลา 16 ปี ประจวบกับ
ปัญหาขัดแย้งรุนแรงระหว่างกัมพูชากับไทย และกัมพูชากับเวียดนามใต้ ซึ่งเจ้านิฮงมองว่าทั้ง
ไทยและเวียดนามใต้เป็นหุ่นเชิดของสหรัฐฯ ทั้งกล่าวหาไทยว่าแทรกแซงและบ่อนทำลาย
กัมพูชา เพราะให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองในกัมพูชาที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้านิฮง ในที่สุดก็ได้
กลายเป็นนโยบายที่ได้ทำให้เจ้านิฮงถูกโค่นโดยการรัฐประหารของนายพล ลอนนอล (พ.ศ.
2513) และระบอบลอนนอลเองก็ถูกฝ่ายเขมรแดงโค่นล้มลง (พ.ศ. 2518) โดยทั้งสอง
เหตุการณ์หลังนี้เกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน อันเป็นช่วง 5 ปี ที่สหรัฐฯ ได้
เข้ามาแทรกแซงอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการเมืองและการทหารในกัมพูชา (Cold War South
East Asia; edited by Malcolm H. Murfett หน้า 196 – 198)

นับตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีจอห์นสัน ทฤษฎีโดมิโนได้รับการปรับปรุง
ให้สอดคล้องกับภาวะวัตถุวิสัย (objective conditions) ที่ปรากฏในอินโดจีนช่วง พ.ศ. 2508
และเพื่อเป็นการรองรับเหตุผลของการตัดสินใจนำสหรัฐฯ เข้าสู่สงครามเวียดนามอย่างเต็มตัว
รัฐบาลจอห์นสันจึงได้หันมาเน้นประเด็นเรื่องความสำคัญของความน่าเชื่อถือ (credibility)
ซึ่งถือได้ว่า ประเด็นนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญด้านจิตวิทยาของทฤษฎีโดมิโน ฝ่ายกำหนด

นโยบายของรัฐบาลจอห์นสันจึงได้ประกาศออกมาว่า เป็นเรื่องจำเป็นที่สหรัฐฯ จำต้องมีจุดยืนที่หนักแน่นและมั่นคงในเวียดนาม ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของสหรัฐฯ ที่จะปกป้องผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ของสหรัฐฯ ที่มีทั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในโลก เพราะหากสหรัฐฯ มีท่าทีโลเลไม่มั่นใจในเวียดนามได้ ก็จะทำให้บรรดามิตรประเทศของสหรัฐฯ ทั้งในและนอกภูมิภาคมีความสงสัย และขาดความมั่นใจต่อพันธกิจด้านการช่วยเหลือป้องกันประเทศ ตามที่สหรัฐฯ ได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ และอาจนำไปสู่การยอมจำนนต่ออิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ทัศนะและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อเวียดนามดังกล่าว ถือได้ว่าเป็น "กรณีทดสอบ" เกี่ยวกับความสมัครใจและความสามารถของสหรัฐฯ ที่จะแสดงศักยภาพแห่งอำนาจของสหรัฐฯ บนเวทีระหว่างประเทศ (The Cambridge History of the Cold War, volume 2, edited by Melvyn P. Leffler and Odd Arne Westad หน้า 297)

กรอบความคิด หลักการและเหตุผลเกี่ยวกับความสำคัญของประเด็นว่าด้วยความน่าเชื่อถือ (credibility) ที่มีต่อนโยบายของสหรัฐฯ ตามคำชี้แจงของรัฐบาลประธานาธิบดีจอห์นสัน ได้รับการยอมรับและสานต่อโดยรัฐบาลของประธานาธิบดีนิกสัน (ระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2516) เพื่อหาทางยุติสงครามเวียดนามให้เร็วที่สุด ด้วยการพึ่งปัจจัยทางทหาร และการยกระดับความรุนแรงและความเข้มข้นของการปฏิบัติการสงครามในอินโดจีน แต่ก็ไม่สามารถยุติสงครามเวียดนามได้ ด้วยเหตุผลสำคัญ เพราะประธานาธิบดีนิกสันต้องการเอาชนะสงครามก่อน มีเพียงความตกลงกรุงปารีส พ.ศ. 2516 ระหว่างสหรัฐฯ กับ

เวียดนามเหนือเพื่อยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ อย่างเป็นทางการ นำไปสู่การถอนทหาร
ทั้งหมดออกจากเวียดนามใต้ สงครามเวียดนามสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะอย่าง
เด็ดขาดเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518

ในส่วนที่เกี่ยวกับกัมพูชา นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อกัมพูชาช่วง
สมัยรัฐบาลนิกสันและรัฐบาลฟอร์ด (ระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2518) เป็นนโยบายที่ได้ก่อให้เกิด
หายนะต่อกัมพูชาอย่างใหญ่หลวง จากผลของการที่เครื่องบิน B – 52 ของสหรัฐฯ ได้ทิ้ง
ระเบิดอย่างต่อเนื่องในดินแดนกัมพูชาระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2513 เป็นจำนวนถึง 3,650
เที่ยวบิน รวมน้ำหนักระเบิด 110,000 ตัน ที่เอนทรี และจากการที่สหรัฐฯ ได้ส่งทหารสหรัฐฯ
จำนวน 31,100 คน เข้าไปปฏิบัติการรบในกัมพูชา (เมษายน พ.ศ. 2513) โดยสหรัฐฯ อ้างว่า
เพื่อไปทำลายกองบัญชาการของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือที่อาศัยดินแดนกัมพูชาเป็น
แหล่งพักพิง ตลอดจนจากการยินดีต้อนรับ และให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของกัมพูชาที่มาจาก
การรัฐประหารของนายพล ลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) พร้อมให้ความช่วยเหลือ
ทางทหารและเศรษฐกิจแก่รัฐบาลลอนนอล ซึ่งการรัฐประหารของนายพล ลอนนอล ได้เป็นผล
ทำให้เจ้าสีหนุหลุดพ้นจากอำนาจในกัมพูชาอย่างถาวร (Nixon in the World: American
Foreign Relations, 1969 – 1977, edited by Frederik Logevall and Andrew Preston)
เป็นที่ประจักษ์ว่า การดำเนินการทางทหารของสหรัฐฯ ต่อกัมพูชาช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 –
2513 นอกจากเป็นการละเมิดอธิปไตยและความเป็นกลางของกัมพูชาอย่างชัดเจนแล้ว ยัง
กล่าวได้อีกด้วยว่า การรัฐประหารของนายพลลอนนอล ได้นำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมือง

ในกัมพูชา (พ.ศ. 2514 – 2518) และชัยชนะของการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดง จึงพอสรุปได้ว่า ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2513 – 2518 ประเทศกัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครอง มาถึง 3 ครั้ง กล่าวคือจากราชอาณาจักรกัมพูชาสมัยเจ้าสีหนุมาเป็นสาธารณรัฐกัมพูชาหลัง การรัฐประหารของนายพล ลอนนอลและมาเป็นกัมพูชาประชาธิปไตยหลังชัยชนะจากการ ปฏิวัติของเขมรแดง (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518 – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2522) รวมทั้งสิ้นเป็น เวลาประมาณ 10 ปี ของนรกบนดินในกัมพูชา (5 ปีของสงครามกลางเมืองกัมพูชา และอีก ประมาณ 5 ปีของระบอบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของเขมรแดง) และปิดท้ายด้วยอีกประมาณ 11 ปี ของสงครามระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลผสมของเขมร 3 ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุ และฝ่ายนายซอนซาน) ที่ได้รวมตัวกัน เพื่อทำสงคราม ต่อต้านการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนาม(พ.ศ. 2523 – 2534)

เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญทั้งสามเหตุการณ์ข้างต้น ยังเป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่า ไม่ว่าจะ เป็นรัฐบาลกัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ หรือในยุคของนายพลลอนนอลหรือในยุคของฝ่าย เขมรแดง ต่างประกาศยึดนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อีกทั้งในส่วนที่ เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับไทย ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ในยุคของลอนนอลเป็น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างกันมากที่สุด ด้วยไทยมีนโยบายสนับสนุนรัฐบาลลอน นอลอย่างเต็มที่ ส่วนความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคเขมรแดงนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่มีทั้ง ความขัดแย้งและความร่วมมือเป็นช่วงๆ แต่กล่าวได้ว่า ในภาพรวมเป็นความสัมพันธ์ที่มี ลักษณะปกติเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ กล่าวได้

ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง การใส่ร้ายป้ายสีกัน (ที่ส่วนใหญ่มาจากอารมณ์ฉุนเฉียว ไม่อยู่กับร่องกับรอยและจากอคติส่วนตัวของเจ้าสีหนุ) ถึงขั้นเจ้าสีหนุประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึงสองครั้ง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

หลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนาม(เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดี จิมมี คาร์เตอร์ นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีรอนัลด์ เรแกน หรือนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีจอร์จ บุช ต่างก็เป็นนโยบายต่างประเทศที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า สหรัฐฯ ให้ความสำคัญและความสนใจภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้น้อยลงไปมาก (สาเหตุสำคัญมาจากอาการเจ็บช้ำดองสงครามหรือ Vietnam Syndrome) จนกล่าวได้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้หายไปจากจอเรดาร์ของสหรัฐฯ เป็นเวลากว่า 25 ปี และแม้ว่าความขัดแย้งสหรัฐฯ – โขเวียต ยังคงดำเนินอย่างเข้มข้นต่อไป แต่ความขัดแย้งและสงครามผ่านตัวแทน(proxy war) ระหว่างสองค่ายได้ย้ายเวทีไปยังพื้นที่ชายขอบ (peripheral areas) ตามมุมต่างๆ ของกลุ่มประเทศในโลกที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปแอฟริกาตอนใต้ ภูมิภาคเอเชียกลาง อเมริกากลางและแอฟริกาตะวันออก (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวได้ว่าช่วง 10 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2523 – 2533) ได้มีเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นในหลายมุมของโลก ที่เป็นการยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า สำหรับสหรัฐฯ แล้ว ศัตรูหมายเลขหนึ่งในช่วงนี้คือสหภาพโซเวียต ข้อเท็จจริง

ดังกล่าวได้รับการยืนยันและพิสูจน์จากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐ
กับจีน (วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2523) และจากความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง
ระหว่างสหรัฐ กับจีน จนสิ้นสุดสงครามเย็น เพื่อร่วมกันต่อต้านการแผ่ขยายอิทธิพลของฝ่าย
โซเวียตในโลกที่สาม (เช่น ในนิการากัว คิวบา อัฟกานิสถาน แองโกลา โมซัมบิก เอธิโอเปีย
และโซมาเลีย เป็นต้น) ส่วนการต่อต้านอิทธิพลของโซเวียต (ผ่านเวียดนาม ลาว และระบอบ
เฮงสัมริน – ฮุนเซ็น) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ทาง
ฝ่ายสหรัฐ ยินดีมอบให้เป็นภาระรับผิดชอบของจีนและอาเซียน โดยสหรัฐ ให้การสนับสนุน
อยู่เบื้องหลัง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐ ที่เกี่ยวกับการปรับความสัมพันธ์
กับจีนในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน ก็เพื่อหวังใช้ปัจจัยจีนมาคานอำนาจและ
อิทธิพลของสหภาพโซเวียต (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุด
สงครามเวียดนาม) ถือได้ว่า เป็นนโยบายที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของนโยบายลดสภาวะตึง
เครียดระหว่างสหรัฐ กับสหภาพโซเวียต (policy of détente) เป็นนโยบายของสหรัฐที่
ยอมรับว่าอำนาจของสหรัฐ มีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องหาทางยืดเวลาให้กับการฟื้นฟูกลับมา
ของอิทธิพลและอำนาจของสหรัฐ อีกครั้งในอนาคต โดยสหรัฐ พยายามหาประโยชน์จาก
ความขัดแย้งจีน – โซเวียต มารับใช้นโยบาย détente ของสหรัฐ การดึงจีนให้เข้ามาเป็น
ปัจจัยที่สาม ด้วยการยกฐานะของจีนให้อยู่ในระดับเท่าเทียมกับฐานะของสหรัฐ และโซเวียต
จึงเท่ากับเป็นการปรับระบบการถ่วงดุลอำนาจในโลกให้มีความสมดุลมากขึ้น (ความสัมพันธ์

สามเฒ่า สหรัฐฯ – จีน – โซเวียต ที่ต่างถ่วงดุลซึ่งกันและกัน) นโยบายปรับความสัมพันธ์กับจีน
ของสหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดีนิกสัน ได้รับการยอมรับ และสานต่อจากรัฐบาลของ
ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ เรแกนและบุช จนสิ้นสุดยุคสงครามเย็น (Nixon in the World:
American Foreign Relations, 1969 – 1977; edited by Frederik Logevall and Andrew
Preston หน้า 9 – 10)

ช่วง 10 ปีสุดท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2523 – 2533) เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า
นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ยึดปัจจัยผลประโยชน์ ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิ
เศรษฐกิจศาสตร์ เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบาย ไม่ใช่อิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ (ideological
factor) เหมือนในช่วง 30 ปีแรกของยุคสงครามเย็น ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน
(เดือนธันวาคม พ.ศ. 2512) ของนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสมัย
ประธานาธิบดีนิกสันและฟอร์ดว่า สหรัฐฯ ไม่มีศัตรูถาวร และการที่สหรัฐฯ จะมีความเห็น
เกี่ยวกับประเทศต่างๆ เช่นใด (โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์) สหรัฐฯ
จะพิจารณาจากการดำเนินการเชิงประจักษ์ของแต่ละประเทศ ไม่ใช่จากอุดมการณ์ทาง
การเมืองของประเทศเหล่านี้ (เพ็งอ้าง หน้า 113)

2. นโยบายและท่าทีของสหภาพโซเวียต

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ในยุคของโจเซฟ สตาลิน ทศนะและนโยบายของโซเวียตที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นนโยบายที่มีได้ให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้มากเท่าใด เหตุผลสำคัญเนื่องจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ ย่อมทำให้ผู้นำโซเวียตเน้นให้ความสำคัญกับภูมิภาคยุโรปกลางและเอเชียกลางเป็นสำคัญ ด้วยทั้งสองภูมิภาคดังกล่าว ย่อมมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์โดยตรงต่อความมั่นคงของฝ่ายโซเวียต นอกจากนั้น ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็อยู่ห่างไกลจากดินแดนของประเทศสหภาพโซเวียต รวมทั้งอิทธิพลโดยตรงของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ได้ มีมายาวนานและมากกว่าทั้งของโซเวียตและจีน ตลอดจนหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐฯ ได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจที่ทรงพลังมากที่สุดในโลกทั้งในด้านการทหาร เศรษฐกิจและการเมือง จนมีความสามารถที่จะควบคุมเส้นทางเดินเรือเหนือทุกประเทศ นโยบายของสหภาพโซเวียตยุคของสตาลินที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงมีลักษณะการรักษาระยะห่าง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับสหรัฐฯ (Cold War South East Asia, edited by Malcolm H. Murfett หน้า 323 – 325)

สหภาพโซเวียตตลอดสมัยของสตาลินจนกระทั่งช่วงต้นสมัยของครุชเชฟ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการเจรจาเพื่อยุติปัญหาขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุผลเป็นเพราะฝ่ายโซเวียตมองว่า เป็นวิธีการที่จะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดการเผชิญหน้าโดยตรงระหว่างประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐฯ กับจีน

คอมมิวนิสต์ ซึ่งหากเกิดขึ้นจะนำมาซึ่งความหายนะแก่ทุกฝ่าย นโยบายและทำที่ดังกล่าวของฝ่ายโซเวียต ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังเป็นที่ประจักษ์จากผลลัพธ์ของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เพื่อยุติสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 (สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนามเหนือของโฮจิมินห์) มีผลทำให้กัมพูชาสมัยเจ้าสีหนุได้รับเอกราช และจากความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ทำให้ยุติสงครามกลางเมืองในลาวและสถาปนาความเป็นกลางของลาว สองเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวเกิดขึ้นมาได้ เป็นเพราะความสัมพันธ์จีน – โซเวียต ยังมีความสนิhsnmกมลเกลียวระหว่างกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน นั่นคือทั้งจีนและโซเวียตในช่วงนี้ ต่างไม่ประสงค์จะเห็นสหรัฐฯ มีอิทธิพลมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตามเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ความสัมพันธ์จีน – โซเวียต เริ่มขัดแย้งกันทั้งในด้านอุดมการณ์และด้านกรณีพิพาทเขตแดนระหว่างกัน ขณะที่ความสัมพันธ์สหรัฐฯ - โซเวียต เริ่มกระเตื้องขึ้น มีความตึงเครียดระหว่างกันน้อยลง สืบเนื่องจากนโยบายเพื่อลดสู่ภาวะความตึงเครียดกับฝ่ายโซเวียตของสหรัฐฯ (policy of détente) ซึ่งเป็นที่เห็นชอบด้วยของฝ่ายโซเวียต ได้มีผลทำให้ฝ่ายโซเวียตยังต้องการลดความตึงเครียดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยโซเวียตมองว่า หากเกิดการสู้รบรุนแรงและบานปลายมากขึ้น (ไม่ว่าในลาวหรือเวียดนาม) ย่อมทำให้จีนได้ประโยชน์ ขณะเดียวกันฝ่ายโซเวียตย่อมมีความกังวลเช่นกัน เนื่องจากการมีนโยบายและทำที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการยุติปัญหาสงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการเจรจาทางการเมืองผ่านการประชุมระหว่างประเทศ (ในแนวทางเดียวกันกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505) ในช่วงที่จีนกับโซเวียตกำลังขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายจีนโจมตีกล่าวหาฝ่ายโซเวียตว่าเป็นพวก “ลัทธิก้าวหน้าใหม่” (modern

revisionists) หรือพวกเข้าข้างฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยทอดทิ้งประชาชนเวียดนามที่กำลังทำสงครามกับสหรัฐฯ เพื่อรวมประเทศเวียดนาม สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมมีผลทำให้ฝ่ายโซเวียตตกอยู่ในฐานะลำบาก กลืนไม่เข้าคายไม่ออกตลอด 10 กว่าปีของสงครามเวียดนาม เพราะในขณะที่ฝ่ายโซเวียตไม่ประสงค์ให้สงครามเวียดนามมีความรุนแรงและขยายวงกว้างออกไปมากขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันฝ่ายโซเวียตก็จำเป็นต้องให้การสนับสนุนการต่อสู้ของฝ่ายเวียดนามเหนือ (ด้วยเหตุผลด้านอุดมการณ์) เพื่อทำการปลดแอกเวียดนามได้จากอิทธิพลครอบงำของสหรัฐฯ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ตลอดกว่า 10 ปีของสงครามเวียดนาม นโยบายและท่าทีของฝ่ายโซเวียตต่อสงครามในอินโดจีนส่วนใหญ่จึงเป็นนโยบายและท่าทีแบบพยายามรักษาระยะห่าง ไม่ดำเนินการทางหนึ่งทางใดที่เป็นการออกหน้าออกตา (Frederik Logevall, Choosing War: The Lost Chance for Peace and the Escalation of War in Vietnam หน้า 17)

ฝ่ายโซเวียตได้เข้ามามีบทบาทในสงครามเวียดนามแบบพุ่ม
สุดท้ายอย่างเป็นขั้นตอน หลังจากสหรัฐฯ กับจีนได้ปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันสมัย
ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน หลังกองทัพเวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา (พ.ศ.
2522) และภายหลังกองทัพโซเวียตรุกรานและยึดครองประเทศอัฟกานิสถาน (พ.ศ. 2523)
ตลอดจนหลังสงคราม “สังคมนิยม” ระหว่างจีนกับเวียดนาม (พ.ศ. 2523) เหตุการณ์สำคัญ
ดังกล่าวมานี้ได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของรัฐบาลโซเวียตต่อกัมพูชา ทั้งใน

สมัยของเจ้าสีหนุ สมัยนายพลลอนนอลและสมัยเขมรแดงของระบอบพอลพต (หมายเหตุ:
ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์โซเวียต – กัมพูชา โดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่านโยบายของโซเวียตต่อกัมพูชา ตลอดจนยุคสงครามเย็นตั้งแต่ยุคของสตาลิน (ซึ่งมักมองปัญหาขัดแย้งและสงครามที่เกิดขึ้นในอินโดจีน เป็นเรื่องไร้สาระและน่ารำคาญ) มาจนถึงยุคของกอร์บาเชฟ ไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญหรือความสนใจกับเหตุการณ์ในกัมพูชาเท่าใดนัก เหตุผลเพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว ฝ่ายโซเวียตไม่เคยแสดงว่า ตนมีความทะเยอทะยานที่จะคิดสร้างอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งไม่ต้องการให้เกิดการเผชิญหน้าทางทหารโดยตรงระหว่างโซเวียตกับสหรัฐฯ ในเวียดนาม (The Cambridge History of the Cold War, volume 2, edited by Melvyn P. Leffler and Odd Arne Westad หน้า 302)

ในช่วงยุคสงครามเย็น โซเวียตจะแสดงความสนใจกัมพูชาเป็นครั้งคราวก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ในกัมพูชาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการของสงครามในเวียดนาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ฝ่ายโซเวียตจะสนใจติดตามความเคลื่อนไหวของสหรัฐฯ ในกัมพูชา ดังเช่นกรณีช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2513 (ยุคเจ้าสีหนุ) ที่สหรัฐฯ ได้ทำการทิ้งระเบิดอย่างต่อเนื่องในดินแดนกัมพูชา พร้อมทั้งได้ส่งกำลังทหารเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ของกัมพูชาที่ติดต่อกับพรมแดนเวียดนามใต้ กรณีสหรัฐฯ สนับสนุนให้นายพลลอนนอลทำการรัฐประหารโค่นอำนาจของเจ้าสีหนุ (พ.ศ. 2513) ตลอดจนกรณีการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดง ที่มีผลโค่นระบอบลอน

นอลได้อย่างเบ็ดเสร็จ (พ.ศ. 2518) ซึ่งเป็นผลให้จีนเข้ามามีอิทธิพลเหนือเวียดนามในกัมพูชา
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

จากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ตลอดจนยุคสงครามเย็น กล่าวได้ว่า ฝ่าย
สหภาพโซเวียตไม่เคยมีอิทธิพลเด่นชัดในกัมพูชา ถ้าพอจะมีบ้างก็เป็นในลักษณะ ของอิทธิพล
ทางอ้อม ที่ใช้ผ่านทางเวียดนามเหนือในช่วง 10 ปี ที่เวียดนามเหนือยึดครองกัมพูชา (พ.ศ.
2522 – 2532) อีกทั้งเมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ
นับว่าความสัมพันธ์โซเวียต - กัมพูชา ในสมัยเดียวกัน มีความใกล้ชิดกับเจ้าสีหนุน้อยกว่าที่
จีนมีกับเจ้าสีหนุอย่างเห็นได้ชัด (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงข้างต้นได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์จาก
การตัดสินใจของเจ้าสีหนุ ที่ได้เลือกที่จะเดินทางต่อไปเพื่อไปพำนักที่กรุงปักกิ่ง หลังจากได้
ทราบข่าวการรัฐประหารของลอนนอลจากฝ่ายโซเวียต (ในระหว่างที่เจ้าสีหนุเยือนสหภาพ
โซเวียตอย่างเป็นทางการ) การตัดสินใจดังกล่าวนี้ว่าได้ทำความผิดหวังให้กับฝ่ายโซเวียตไม่
น้อย ดังเป็นที่ประจักษ์ได้จากรายงานของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมอสโก เกี่ยวกับ
ปฏิกิริยาท่าทีของฝ่ายโซเวียตต่อการรัฐประหารของนายพลลอนนอล และต่อการจัดตั้งรัฐบาล
พลัดถิ่นของเจ้าสีหนุ สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- 1) นายโคซีกิน นายกรัฐมนตรีสหภาพโซเวียต ได้มีโทรเลขลงวันที่ 10

พฤษภาคม พ.ศ. 2513 แสดงความยินดีไปยังเจ้าสีหนุ เกี่ยวกับการ

จัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุที่กรุงปักกิ่ง ซึ่งฝ่ายไซเหียตถือว่า เป็นการช่วยทำให้แนวร่วมต่อต้านจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ ของ ประชาชาติอินโดจีนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น พร้อมทั้งโจมตีสหรัฐฯ ที่ได้ ทำการรุกรานกัมพูชา อันเป็นการละเมิดความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2497 และว่าประชาชนไซเหียตสนับสนุนเจ้าสีหนุและพลังรักชาติ กลุ่มต่างๆ ของกัมพูชา ที่ได้ร่วมกันต่อสู้กับฝ่ายที่รุกรานกัมพูชา เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพ เอกราช และความเป็นกลางของกัมพูชา

- 2) ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อความในโทรเลขของนายโคซีกิน นายกรัฐมนตรี สหภาพไซเหียต ที่แสดงความยินดีกับเจ้าสีหนุนั้น สถาน เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมอสโกได้รายงานเป็นข้อสังเกตว่า ฝ่าย ไซเหียตได้จำหน้าถึง นายนิโรดม สีหนุ (Mr. Narodom Sihanouk) โดยจงใจเลี้ยงที่จะระบุตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลพลัดถิ่นของกัมพูชา (National Union Government) ซึ่งเป็นการยืนยันให้เห็นได้ว่า ฝ่าย ไซเหียตซึ่งยังคงรับรองรัฐบาลลอนดอน และไม่เคยได้ตัด ความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลลอนดอน ไม่มีนโยบายที่จะให้ การรับรองรัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุแต่อย่างใด

- 3) หลังการรัฐประหารของนายพลลอนดอน (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) เพียง 2 เดือน ปรากฏว่ารัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุได้รับการ รับรองจาก 16 ประเทศและสององค์กร ได้แก่ จีน เกาหลีเหนือ คิวบา

อัลเบเนีย เวียดนามเหนือ ภูมาเนีย ซีเรีย ยูโกสลาเวีย อิรัก คองโก อัล

จีเรีย ซูดาน ลิเบีย เยเมนใต้ มอริทานีย และอียิปต์ ส่วน 2 องค์การ

ได้แก่ รัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐเวียดนามใต้

(Provisional Revolutionary Government หรือ PRG) ซึ่งเป็นองค์การ

บังหน้าของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ ที่จัดตั้งขึ้นมาโดยรัฐบาล

คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เพื่อทำการต่อสู้ทางการเมือง และแนว

ลวักชาติ ซึ่งก็เป็นองค์การบังหน้าของพรรคคอมมิวนิสต์ลาวเช่นกัน

4) สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมอสโก ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

สหภาพโซเวียตมีความระมัดระวังในท่าทีของตน จึงมีท่าทีกำกวมต่อ

เจ้าสีหนุ กล่าวคือแม้ฝ่ายโซเวียตได้แสดงท่าทีสนับสนุนการต่อสู้

สหรัฐของเจ้าสีหนุ แต่ขณะเดียวกันฝ่ายโซเวียตก็ยังคงการรักษา

ความสัมพันธ์กับรัฐบาลลอนดอน ด้วยฝ่ายโซเวียตไม่ปรารถนาที่จะ

ปล่อยให้กัมพูชาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐ หรือของจีนเท่านั้น

5) ในท้ายสุดสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมอสโกได้รายงานว่

เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 รัฐบาลกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์

ในยุโรปตะวันออก รวมทั้งรัฐบาลของสหภาพโซเวียตได้ร่วมกันออก

แถลงการณ์ประณามการรุกรานของสหรัฐ ต่อประเทศในอินโดจีน

รวมทั้งประกาศให้การสนับสนุนประชาชนเวียดนาม ลาว และ

กัมพูชา และยังมีกรกล่าวถึงประเทศไทยด้วยว่า สหรัฐ พยายามตั้ง

ไทยเข้าร่วมสงครามในลาว (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง
มอสโกว ที่ 443/2513 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2513)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของสหภาพโซเวียตต่อกัมพูชา
ตลอดยุคสงครามเย็นทั้งหมดข้างต้น ย่อมเป็นที่ยืนยันเชิงประจักษ์ได้ว่า สหภาพโซเวียตไม่
เคยมีอิทธิพลโดยตรงในกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นในสมัยของเจ้าสีหนุ สมัยของนายพลลอนนอล
หรือสมัยของระบอบพอลพต (เขมรแดง) ทั้งนี้อิทธิพลของจีนเป็นที่เห็นได้ชัดเจนในสมัยของ
เจ้าสีหนุและสมัยของระบอบพอลพต ส่วนอิทธิพลของสหรัฐฯ มีเด่นชัดในสมัยของนายพล
ลอนนอล

3. นโยบายและท่าทีของจีน

ก่อนหน้าที่จะความสัมพันธ์จีน – โซเวียตจะดำเนินมาถึงขั้นแตกหักระหว่างกัน ทั้งสอง
ประเทศมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ได้เคยมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านอุดมการณ์
การเมืองและการทหาร มีนโยบายร่วมกันให้การสนับสนุนการต่อสู้ฝ่ายจักรวรรดินิยม และ
ฝ่ายประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตกของบรรดาประเทศในโลกที่สามทำสงครามปลดแอกจาก
ลัทธิล่าอาณานิคม และเพื่อขัดขวางต่อต้านการแผ่อิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ดังเป็นที่เห็นได้ชัดจากกรณีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายโซเวียต
กับจีนเพื่อยุติสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง (สงครามระหว่างเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสกับ

คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) โดยในครั้งนั้นทั้งฝ่ายโซเวียตและจีนได้ร่วมกันบีบให้เวียดนามเหนือของโฮจิมินห์ต้องยอมรับความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และกรณีความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความเป็นกลางของลาว เช่นเดียวกัน ทั้งโซเวียตและจีนได้ร่วมมือกันบีบทั้งเวียดนามเหนือและลาวสามฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ให้ยอมรับความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 เพียงแต่ในกรณีหลังนี้ เป้าประสงค์ของฝ่ายจีนคือ เพื่อลดอิทธิพลของสหรัฐฯ ในลาวและเพื่อขัดขวางมิให้เวียดนามเหนือมีอิทธิพลครอบงำลาวทั้งประเทศ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะมีผลทำให้สงครามเวียดนามบานปลาย และบีบให้สหรัฐฯ จำเป็นต้องเข้ามาทำสงครามโดยตรงในลาว ซึ่งย่อมเป็นภัยต่อความมั่นคงของจีนมากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการเข้ามาบีบหนทางโดยตรงของจีนทั้งในกรณีความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 เท่ากับเป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้จีนมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ และเป็นที่รู้จักมักคุ้นของประชาคมระหว่างประเทศมากขึ้นกับเป็นการเสริมฐานะและศักยภาพทางการเมืองและการทูตของจีนในเวทีระหว่างประเทศ เป็นโอกาสให้อิทธิพลของจีนเป็นที่ประจักษ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อให้อิทธิพลของจีนมีพื้นที่ดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และให้มีระบบการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคนี้ ที่มีความสมดุลไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของจีนเป็นสำคัญ ส่วนผลประโยชน์ของฝ่ายโซเวียตที่มีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงนี้ กล่าวได้ว่า ฝ่ายโซเวียตได้ใช้ฐานะของการเป็นประธานร่วมของการประชุมเจนีวาทั้งของปี พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 เป็นเครื่องมือสร้างอิทธิพลของตนในภูมิภาคนี้ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการคานอิทธิพลทั้งของสหรัฐฯ และจีนโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2506 เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตได้ลดระดับความตึงเครียดระหว่างกัน (ผลของนโยบาย détente) ส่งผลให้ฝ่ายโซเวียต (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของนายครุสชอฟ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต) หันมาส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (peaceful coexistence) และนโยบายยอมรับว่า มีหลายวิถีทางที่จะสร้างระบบสังคมนิยม โดยไม่จำเป็นต้องผ่านเส้นทางการปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพ (parliamentary way to socialism) นโยบายและท่าทีดังกล่าวของฝ่ายโซเวียตได้มีผลทำให้ความขัดแย้งจีน – โซเวียต มีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยฝ่ายจีนได้โหมการโจมตีและประณามโซเวียตว่าเป็น “พวกลัทธิแก้” และเป็นพวกทรยศต่ออุดมการณ์ของลัทธิมาร์กซ์ ต่อหลักการสากลนิยมและต่อชนชั้นกรรมาชีพทั่วโลก จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่ากว่า 27 ปี (พ.ศ. 2505 – 2532) ของความขัดแย้งจีน – โซเวียต ได้มีผลกระทบต่อพัฒนาการและความไม่แน่นอนของทิศทางของสงครามเย็น และต่อสงครามและความขัดแย้งที่ได้มีขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะความขัดแย้งจีน – โซเวียต มีความซับซ้อน มีหลายมิติและมีเรื่องของอำนาจ ผลประโยชน์ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตัดสินใจด้านนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งของจีน ดังเป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของจีนต่อกัมพูชาตลอดยุคสงครามเย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความขัดแย้งจีน – โซเวียต และจีน – เวียดนามเหนือในกัมพูชาเป็นการเฉพาะนั้น เมื่อศึกษาพิจารณาจากเหตุการณ์เชิงประจักษ์ กล่าวได้ว่าปัจจัยอุดมการณ์

(ideological factor) เป็นเพียงส่วนประกอบและเป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่ทั้งสามประเทศคอมมิวนิสต์นำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อปิดบังวาระซ่อนเร้นและผลประโยชน์แท้จริงของแต่ละฝ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า นโยบายและท่าทีทั้งของจีน โซเวียตและเวียดนามเหนือที่มีต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายและท่าทีที่มีเรื่องของผลประโยชน์ทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยชี้ขาด และเมื่อศึกษาพิจารณาจากข้อเท็จจริงข้างต้น จะเห็นได้ว่า นโยบายและท่าทีของจีนต่อกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นในสมัยเจ้าสีหนุ ลอนนอล หรือ พอลพต (เขมรแดง) ล้วนแต่เป็นนโยบายและท่าทีของจีนที่มาจากเหตุผลและผลประโยชน์ด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ ทั้งนี้หากนำเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่ง โดยเริ่มตั้งแต่การรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) มาจนถึงชัยชนะของฝ่ายเขมรแดง (วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2518) มาเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของจีนต่อกัมพูชา ย่อมเป็นที่ประจักษ์ยืนยันให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ ที่มีต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของจีนต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น

เหตุการณ์ที่มวลชนลุกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลเจ้าสีหนุที่เมืองซัมเลาห์ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัดพระตะบอง(พ.ศ. 2510) การรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) ตลอดจนการที่สหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดีนิกสัน (พ.ศ. 2512) ได้ส่งกำลังทหารสหรัฐฯ บุกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาโดยอ้างว่า เพื่อกวาดล้างฐานที่มั่นของฝ่ายเวียดกงและเวียดนามเหนือที่มีอยู่ในพื้นที่กัมพูชาติดต่อกับพรมแดน

เวียดนามได้ เป็นเหตุการณ์ที่ได้สร้างความกังวลให้กับจีนมาก และทำให้จีนรู้สึกไม่มั่นใจเกี่ยวกับทิศทางของสถานการณ์ทางการเมืองและการทหารในกัมพูชา ตอกย้ำความระแวงที่จีนมีต่อบริบทของสหรัฐต่อกัมพูชา และความจริงจังของสหรัฐ ในเรื่องของความปรารถนาที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีน ซึ่งได้เริ่มกระบวนการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เหตุการณ์หลังนี้เป็นผลทำให้จีนปักใจ ว่าฝ่ายสหรัฐ ไม่แยแสกับไม่ได้คำนึงถึงเรื่องผลประโยชน์ของจีนที่มีในภูมิภาคอินโดจีน

เหตุการณ์ทั้งสามเหตุการณ์ข้างต้น ได้ทำให้จีนตกอยู่ในฐานะลำบาก กลืนไม่เข้าคายไม่ออก ด้วยในด้านหนึ่งจีนต้องการสนับสนุนนโยบายเป็นกลางของเจ้าสีหนุ เพราะเป็นประโยชน์ต่อจีน และเป็นการช่วยป้องกันหรือลดภาวะเสี่ยงที่สงครามในอินโดจีนจะบานปลายลุกลามจนยากที่จะควบคุมได้ ทั้งช่วยจำกัดและควบคุมมิให้อิทธิพลของเวียดนามเหนือมีมากขึ้นในกัมพูชา นอกจากนั้นจีนยังมองว่า การที่เจ้าสีหนุถูกขับไล่ให้พ้นจากอำนาจโดยการรัฐประหารของลอนนอล จะส่งผลให้การสู้รบในกัมพูชาขยายวงกว้างขึ้น (การสู้รบระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์เขมรแดงกับฝ่ายรัฐบาลลอนนอล) ซึ่งฝ่ายเขมรแดงต้องการเร่งการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มระบอบลอนนอล และประสงค์ให้ฝ่ายเวียดนามเหนือสนับสนุน แต่ทั้งจีนและเวียดนามเหนือแม้จะมีเป้าหมายสุดท้ายของนโยบายต่อภูมิภาคอินโดจีนที่มาจากเหตุผลและผลประโยชน์แตกต่างกัน แต่ในช่วงหลังการรัฐประหารของลอนนอล ทั้งจีนและเวียดนามเหนือยังคงเห็นร่วมกันถึงความจำเป็น และความสำคัญที่จะต้องพยายามช่วยให้เจ้าสีหนุกลับมาใช้อำนาจในกัมพูชา ด้วยเหตุผลสำคัญเพราะนโยบายเป็นกลางของเจ้าสีหนุยังมีประโยชน์ต่อ

การทำสงครามต่อสู้กับสหรัฐฯ ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในทั้งสามประเทศอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) อีกทั้งฝ่ายจีนและเวียดนามเหนือยังคงให้ความสำคัญเป็นความเร่งด่วนในลำดับต้นสุดกับการเอาชนะฝ่ายสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้

กล่าวได้ว่าทั้งในสมัยที่เจ้าสีหนุเรืองอำนาจในกัมพูชาและสมัยระบอบลอนนอล อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามยังคงมีเหนือพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ขณะที่อิทธิพลของจีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพิ่งมาขึ้นหลังจากที่ฝ่ายเขมรแดงได้โค่นระบอบลอนนอลเป็นผลสำเร็จแล้ว (พ.ศ. 2518) และมีปัญหาขัดแย้งรุนแรงด้านพรมแดนกับเวียดนามเหนือ รวมทั้งเรื่องอิทธิพลครอบงำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่มีเหนือพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ซึ่งฝ่ายกลุ่มพอลพตมองว่า เป็นความพยายามของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามที่จะกลืนกัมพูชาให้เป็นบริวารของเวียดนาม จึงได้ทำการปราบปรามกวาดล้างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ที่ฝ่าย พอลพต มองว่าเป็นพวกนิยมฮานอยจนสิ้นซาก นำไปสู่สงครามระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม และตามมาด้วยการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนามในที่สุด

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีร่วมของจีนและเวียดนามเหนือที่มีต่อปัญหาในกัมพูชาหลังการรัฐประหารของลอนนอล ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุการณ์เชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นได้ว่า ถึงแม้ในช่วงนี้จีนและเวียดนามเหนือจะมีนโยบายต่อกัมพูชาที่คล้ายคลึงกัน แต่เหตุการณ์ต่างๆ ที่ตามมาภายหลัง เป็นเหตุการณ์ที่ต่าง

ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า นโยบายที่คล้ายคลึงกันของจีนและเวียดนามก่อนหน้านี้ เป็นนโยบายที่มาจากเจตจำนงและเป้าหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ จีนต้องการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประเทศในอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ประกอบด้วยประเทศที่มีเอกราชและอธิปไตยเป็นของตนเอง เพื่อเป็นการยับยั้งการแผ่อิทธิพลของเวียดนามในภูมิภาคอินโดจีน ในขณะที่เวียดนามพยายามจัดตั้งกลุ่มประเทศอินโดจีนที่อยู่ภายใต้อำนาจการนำของเวียดนาม (hegemony) เพื่อร่วมกันเผชิญภัยคุกคามจากสหรัฐฯ และเพื่อเป็นการค้ำประกันความมั่นคงของเวียดนามยุคหลังสงครามเวียดนาม กล่าวได้ว่า ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับเวียดนามในเรื่องของการสนับสนุนประชาชาติอินโดจีนร่วมกันต่อสู้กับสหรัฐฯ เป็นม่านควันช่วยกลบชั่วคราวให้กับความขัดแย้งที่มีระหว่างกัน ในเรื่องของดุลแห่งอำนาจที่เป็นที่ยอมรับได้หลังสงครามเวียดนาม (Qiang Zhai: China and The Vietnam Wars, 1950 – 1975 หน้า 183 – 184)

ถึงแม้ฝ่ายจีนไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดการรัฐประหารที่ทำให้เจ้าสีหนุต้องพ้นจากอำนาจ แต่ฝ่ายจีนก็ยังเลือกที่จะสนับสนุนเจ้าสีหนุ เหตุผลสำคัญ เพราะจีนต้องการอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่าฝ่ายไซเวียตและเวียดนาม ขณะเดียวกันจีนก็ยังไม่มั่นใจเกี่ยวกับแผนระยะยาวของเจ้าสีหนุ เพราะจีนมองว่าเจ้าสีหนุเป็นบุคคลโลเลมีอารมณ์ไม่คงที่หาความแน่นอนไม่ได้ อย่างไรก็ตามท่าทีดังกล่าวของจีนเป็นท่าทีที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของนโยบายของจีนต่อปัญหาในกัมพูชาหลังการรัฐประหารของลอนนอล ดังเป็นที่ประจักษ์จากการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีโจวเอนไหลกับนายฟามวันดอง

นายกรัฐมนตรีเวียดนามเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2513 ที่กรุงปักกิ่ง ซึ่งโจวเอนไหล ได้ย้ำ
ทัศนะของจีนต่อเจ้าสีหนุว่า จีนยังคงเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนเจ้าสีหนุไปก่อน
และต้องการเฝ้าติดตามดูพฤติกรรมของเจ้าสีหนุต่อไป ขณะเดียวกัน โจวเอนไหลก็ยังกล่าวถึง
นายพลลอนนอลและพฤติกรรมของรัฐบาลลอนนอลหลังการรัฐประหารที่มีต่อสหภาพโซเวียต
และจีน รวมทั้งการมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้กับสถานทูตโซเวียตและจีนในกรุง
พนมเปญ โดยกล่าวให้ความเห็นว่าลอนนอลเคยไปร่วมงานฉลองครบรอบ 20 ปี ของการ
ปฏิวัติจีนเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2512 ลอนนอลเป็นบุคคลที่ไว้ใจไม่ได้ แต่ตนเชื่อว่าหาก
สามารถติดสินบนลอนนอลได้ ก็จะสามารถใช้ลอนนอลให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายต่อต้านสหรัฐฯ
ได้ จึงควรรหาทางติดต่อกับฝ่ายลอนนอลและเจ้าศรีสวสดีสิริมาตักไว้ พร้อมกับขอ
ความเห็นของนายฟามวันดองเกี่ยวกับความเป็นไปได้จะมีการเจรจากับฝ่ายลอนนอล – สิริ
มาตักเพื่อหาทางยุติปัญหาวิกฤติการเมืองกัมพูชา ซึ่งในประเด็นนี้ นายฟามวันดอง
นายกรัฐมนตรีเวียดนามเหนือได้ให้คำตอบว่า ก่อนที่ตนจะเดินทางมาปักกิ่งในครั้งนี้ ทางผู้นำ
ของเวียดนามได้หารือกันเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในเรื่องนี้ และได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การเจรจากับ
กลุ่มลอนนอล – สิริมาตัก จะไม่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้ เพราะในท้ายที่สุดแล้ว กลุ่มพวกนี้
ก็จะหวนกลับมาสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา นอกจากนั้นประมาณหนึ่งเดือนหลังการ
รัฐประหารของลอนนอล (เดือนเมษายน พ.ศ. 2513) นายกังเหมาเสา เอกอัครราชทูตจีน
ประจำกรุงพนมเปญได้เข้าพบประธานาธิบดีลอนนอล และได้แจ้งให้ลอนนอลทราบว่า หาก
เขาอนุญาตให้มีการลำเลียงส่งอาวุธผ่านดินแดนกัมพูชาเพื่อไปยังเวียดนามใต้ ยอมให้กอง
กำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือใช้พื้นที่กัมพูชาเป็นแหล่งพักพิง ตลอดจนช่วย

โฆษณาชวนเชื่อที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทางรัฐบาลจีนก็พร้อมที่จะประกาศให้การรับรองรัฐบาลของลอนนอล ผลปรากฏว่า ฝ่ายลอนนอลได้ปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือตามข้อเสนอของฝ่ายจีน จึงมีผลทำให้จีนตัดความสัมพันธ์กับกัมพูชาของระบอบลอนนอล (วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2513) และปิดสถานทูตจีนในกรุงพนมเปญ สรุปได้ว่าความพยายามของจีนที่จะหาทางให้สถานการณ์ในกัมพูชากลับไปเหมือนก่อนเหตุการณ์รัฐประหารของลอนนอล ไม่ว่าจะเป็นกัมพูชาที่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าสีหนุหรือผู้นำคนอื่นใดก็ตาม ได้ประสบกับความล้มเหลว ส่งผลให้จีนยังมีความห่วงใย วิตกกังวลมากขึ้นเกี่ยวกับอนาคตของภูมิภาคอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ฝ่ายจีนเกรงว่า อิทธิพลของโซเวียตร่วมกับของเวียดนาม จะเข้ามาครอบงำในอินโดจีน และนี่เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายจีนเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องหาหนทางความเป็นไปได้ที่จะร่วมมือกับลอนนอล พร้อมกับพยายามตอกลิ้มให้เกิดความระแวงและแตกหักระหว่างเจ้าสีหนุกับฝ่ายโซเวียต ทั้งนี้ฝ่ายจีนตระหนักดีว่าเจ้าสีหนุต้องการฟุ้งเงินเพื่อเข้ามาคานอำนาจกับเวียดนามและโซเวียตทั้งในกัมพูชาและในภูมิภาคอินโดจีน (เพ็ญอึ้งหน้า 183 และ 189 – 190)

ความขัดแย้งจีน – โซเวียตในภูมิภาคอินโดจีน เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

หลังเหตุการณ์รัฐประหารของนายพล ลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) โดยฝ่ายโซเวียตไม่มีนโยบายตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับระบอบลอนนอล ตรงกันข้ามเพื่อหวังขยายอิทธิพลของโซเวียตในกัมพูชา ฝ่ายโซเวียตได้เสนอ (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2513) ให้มีการประชุมเจนีวาขึ้นอีกครั้ง เพื่อพิจารณาปัญหาในกัมพูชา อย่างไรก็ตามข้อเสนอดังกล่าวของฝ่าย

ไซเวียตได้ถูกตัดหน้า และปฏิเสธโดยที่ประชุมสุดยอดของประชาชาติอินโดจีนที่มีฝ่ายจีนเป็น
เจ้าภาพ และในพิธีเปิดการประชุมสุดยอด ประธานเหมาเจ๋อตงได้ประณามข้อเสนอของไซ
เวียต ส่วนที่ประชุมสุดยอดก็ได้มีแถลงการณ์ร่วมเรียกร้องให้ประชาชนของทั้งสามประเทศอิน
โดจีน (ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) ร่วมกันทำการต่อต้านและต่อสู้กับอิทธิพลของสหรัฐฯ และ
บรรดาประเทศสมุนรับใช้สหรัฐฯ ส่วนเจ้าสีหนุเองได้แถลงประณามสหรัฐฯ พร้อมกับประกาศ
อนุญาตให้เวียดนามเหนือและองค์การแนวร่วมปลดปล่อยของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้
(National Liberation Front หรือ NLF ของฝ่ายเวียดกง) ใช้ดินแดนกัมพูชาเพื่อทำสงครามกับ
สหรัฐฯ และรัฐบาลเวียดนามใต้ ถือได้ว่าแถลงการณ์ร่วมของที่ประชุมสุดยอดฯ และท่าทีของ
จีนดังกล่าวข้างต้น เป็นวิธีการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อตอบสนองของวัตถุประสงค์สามประการของ
ฝ่ายจีน กล่าวคือ เพื่อเตือนกลุ่มประเทศโลกที่สามว่าจีนยังคงเป็นมิตรกับประเทศโลกที่สาม
เพื่อให้ฝ่ายไซเวียตอับอายขายหน้าด้วยการเน้นให้เห็นว่า หลังการรัฐประหารของนายพลลอน
นอล มีเกือบ 20 ประเทศที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุ (Royal Government
of National Union of Kampuchea หรือ RGNUK) แต่ไซเวียตกลับไม่ยอมให้การรับรอง และ
ประการที่สาม คือเพื่อส่งสัญญาณให้ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ตระหนักว่า จีนถือว่าการปรับ
ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการลดบทบาทของสหรัฐฯ ใน
ภูมิภาคอินโดจีน (อ้างแล้วหน้า 190 – 191)

จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ไซเวียตและจีนที่มีต่อ
กัมพูชาในยุคสงครามเย็นทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ความขัดแย้งระหว่าง

มหาอำนาจสองค่ายที่มีในกัมพูชา เป็นความขัดแย้งที่มีได้จำกัดอยู่เพียงด้านอุดมการณ์เท่านั้น ดังเป็นที่ประจักษ์จากความขัดแย้งจีน – โซเวียต หลังการรัฐประหารของนายลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) และหลังเหตุการณ์ที่กองทัพเวียดนามเหนือได้รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยของระบบเขมรแดง พอลพต (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2518) ตลอดจนความขัดแย้งจีน – โซเวียตและสหรัฐฯ – โซเวียต ช่วง 12 ปี ของสงครามระหว่างรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่ายกับเวียดนามและระบบเฮงสัมริน (พ.ศ. 2522 – 2534) ช่วงหลังนี้ เป็นช่วงที่ความสัมพันธ์จีน – สหรัฐฯ มีลักษณะความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ และสหรัฐฯ มีนโยบายสนับสนุนไทย อาเซียน และจีน ทางการเมืองและทางการทูตอย่างเปิดเผย จึงเห็นได้ว่า นโยบายและท่าทีของฝ่ายประเทศมหาอำนาจและของฝ่ายประเทศที่เกี่ยวข้อง(ไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม) กับความขัดแย้งและสงครามในอินโดจีนล้วนเป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากอิทธิพลของทั้งปัจจัยอุดมการณ์และปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาโดยตรงในยุคสงครามเย็น นโยบาย ท่าที และผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ โซเวียต และจีน ที่มีต่อประเทศกัมพูชาตลอดยุคสงครามเย็นย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็นอย่างไม่อาจมองข้ามได้ เราสามารถแบ่งความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชาเป็น 4 ช่วง ดังนี้

- 1) ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยของเจ้าสีหนุ (ประเทศ
ราชอาณาจักรกัมพูชา)
- 2) ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลลอนนอล (ประเทศ
ราชอาณาจักรกัมพูชา)
- 3) ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลเขมรแดง (ประเทศ
กัมพูชาประชาธิปไตย)
- 4) ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย
ของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

1 นโยบายต่างประเทศของกัมพูชาต่อไทย

1.1 นโยบายของกัมพูชาต่อไทยสมัยรัฐบาลของเจ้าสีหนุ

กล่าวได้ว่าช่วง 16 ปีของรัฐบาลเจ้าสีหนุ (พ.ศ. 2497 – 2513)

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะลุ่มๆ ดอนๆ มีเรื่องของความขัดแย้ง ความหวาดระแวงและการให้ร้ายป้ายสี โดยส่วนใหญ่ฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายก่อปัญหาขึ้นมาก่อน มีเจ้าสีหนุเป็นต้นปัญหาสำคัญ ด้วยเหตุผลที่การเมืองกัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ เป็นการเมืองกัมพูชาที่ถูกผูกขาดโดยพรรคสังคมนิยมของเจ้าสีหนุ เป็นพรรคเดียวที่มีอำนาจในการควบคุมบริหารประเทศ และแม้ว่าสมาชิกของพรรคจะประกอบด้วยสองฝ่าย คือ ฝ่ายซ้ายซึ่งนิยมคอมมิวนิสต์ มีนายเจาเซงเป็นหัวหน้า และฝ่ายขวาซึ่งนิยมฝ่ายโลกเสรี มีนายพลลอนนอลเป็นหัวหน้า แต่อำนาจชี้นำอยู่ที่เจ้าสีหนุผู้เดียว

ตลอด 16 ปีของการอยู่ในอำนาจของเจ้าสีหนุ ทิศนะของเจ้าสีหนุที่มีต่อไทย ส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบ เป็นทิศนะที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวง สงสัยในนโยบายและท่าทีของไทยที่มีต่อกัมพูชา โดยเจ้าสีหนุระแวงไทยว่ามีนโยบายมุ่งผนวกดินแดนกัมพูชา และให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรเสรีเพื่อหาทางโค่นอำนาจของเจ้าสีหนุทั้งไม่พอใจ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นการส่วนตัว เพราะเจ้าสีหนุมองว่า จอมพลสฤษดิ์ เป็นสมุนรับใช้นโยบายรุกรานของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งหมดนี้เป็นผลทำให้เจ้าสีหนุ

ตั้งเงื่อนไขว่า หากไทยต้องการมีความสัมพันธ์ปกติกับกัมพูชา ไทยจำเป็นต้องประกาศให้การรับรองเส้นเขตแดนกัมพูชาทั้งหมด ตามที่ปรากฏหลังความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 แต่เมื่อไทยไม่ยอมจำนนต่อการบีบบังคับและการตั้งเงื่อนไขของเจ้าสีหนุ เพราะไทยถือว่ากัมพูชาไม่มีสิทธิเหนือพื้นที่ปราสาทพระวิหาร อีกทั้งหากไทยยอมรับเงื่อนไขของเจ้าสีหนุ ก็เท่ากับไทยประกาศเข้าข้างกัมพูชาในกรณีพิพาทดินแดนที่กัมพูชามีกับประเทศอื่นๆ ที่มีดินแดนติดต่อกับกัมพูชา ทำที่ดังกล่าวของไทย ไม่เป็นที่พอใจของเจ้าสีหนุ มีผลทำให้เจ้าสีหนุประกาศตัดความสัมพันธ์กับไทยถึงสองครั้ง

กัมพูชาได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึงสองครั้ง การตัดความสัมพันธ์ครั้งที่หนึ่ง มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากรัฐบาลกัมพูชาได้อ้างสิทธิเหนือดินแดนปราสาทพระวิหาร และจากที่ไทยไม่เห็นด้วยกับการที่กัมพูชาได้ให้การรับรองแก่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยก่อน เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2501 ต่อมานายดัก ฮัมมาร์โฮลด์ เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้เสนอให้มีการประนีประนอมกัน โดยส่งผู้แทนคือบารอน เบคฟรีสมาดำเนินการไกล่เกลี่ย ซึ่งในที่สุดกัมพูชาและไทยก็ได้ตกลงเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 การตัดความสัมพันธ์กับไทยครั้งที่สอง เกิดขึ้นหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ครั้งแรกกันแล้ว ฝ่ายกัมพูชาก็ยังคงกล่าวโจมตีไทยอยู่เสมอ เช่น หว่านไไทยมีแผนการที่จะทำลายนโยบายเป็นกลางของกัมพูชา และใส่ร้ายกัมพูชาว่าให้ประเทศคอมมิวนิสต์ใช้ดินแดนกัมพูชาเป็นฐานทัพสำหรับรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน ในที่สุดกัมพูชา

ได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยอีกครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย – กัมพูชาได้มีขึ้นหลังจากเจ้าสีหนุโดนโค่นจากการรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) โดยเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 นายแย้ม ชัมโบร์ รองนายกรัฐมนตรีคนที่สองและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชากับคณะได้มาเยือนประเทศไทย และเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยกับกัมพูชา ตกลงให้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน (เอกสารข้อมูล กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 และบันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2513 เรื่องคำปราศรัยของเจ้าสีหนุ เรื่องความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ที่ได้กล่าวในการเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติครั้งที่ 28 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2512)

ช่วงเวลาประมาณ 2 ปีกับ 8 เดือน (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 – วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504) ของความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ถือว่าเป็นช่วงคั่นระหว่างช่วงที่ได้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้ว จนถึงช่วงที่เจ้าสีหนุได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งที่สอง (วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504) แต่เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในช่วงนี้ ก็ยังเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ความหวาดระแวงและการให้ร้ายป้ายสีไทยโดยฝ่ายกัมพูชา เป็นสงครามทางสื่อวิทยุและสิ่งตีพิมพ์ ริเริ่มโดยฝ่ายกัมพูชาเสียส่วนใหญ่ จนกล่าวได้ว่า 16 ปี ของการอยู่ในอำนาจของเจ้าสีหนุ ทักษะของเจ้าสีหนุที่เป็นลบต่อไทยในทุกด้าน ไม่ได้เปลี่ยนแปลงแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่

กัมพูชายังมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย หรือในช่วงที่กัมพูชาได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย ดังเป็นที่ประจักษ์จากคำวิพากษ์วิจารณ์และการกล่าวหาให้ร้ายไทยต่างๆ นานาของเจ้าสีหนุที่ได้แสดงต่อที่สาธารณะในโอกาสต่างๆ และจากสิ่งตีพิมพ์ที่เป็นของรัฐบาลกัมพูชา

ตัวอย่างที่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงข้างต้น คือพระดำรัสของเจ้าฟานโรดมสีหนุ เกี่ยวกับประเทศไทยที่ได้กล่าวที่เมืองสติงตรง เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2502 ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับประเทศไทย ดังมีสาระสำคัญว่า กัมพูชาเป็นประเทศเล็กกว่าประเทศไทย มีพลเมืองและกำลังทหารน้อยกว่าไทย ชาวกัมพูชาจึงไม่อาจทำการสู้รบด้วยได้ แม้ว่าจะมีความปรารถนาที่จะกระทำเช่นนั้นก็ตาม แต่ไทยกลับกล่าวหาว่ากัมพูชาเป็นพวกจักรวรรดินิยม โดยที่ชาวกัมพูชาได้แสดงความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้ดินแดนไทย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยได้ผนวกดินแดนกัมพูชาไปที่ละเล็กทีละน้อย และมีชาวกัมพูชาจำนวนกว่าล้านคนอยู่ในประเทศไทยขณะนี้ นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ไทยก็ยังได้สลับประมาทและกล่าวหาพระองค์ต่างๆ นานา

ในเรื่องข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศไทย พิจารณาเห็นว่าคำปราศรัยของเจ้าฟ้าสีหนุดังกล่าว เป็นเรื่องที่ไร้สาระ แสดงความละเมอเพ้อฝันถึงความรุ่งเรืองและอาณาจักรที่ใหญ่โตในอดีตตามประสานักการเมืองที่ทะเยอทะยาน เช่น เจ้าสีหนุ และโดยที่เจ้าสีหนุมิได้กล่าวระบุเจาะจงโจมตีไทยในกรณีหนึ่งกรณีใดโดยเฉพาะ กระทรวงการต่างประเทศจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องตอบโต้หรือต้องแถลงข้อเท็จจริงประการใด แต่ให้

ถือว่าเป็นคำกล่าวของนักการเมืองที่ไม่รู้จักความรับผิดชอบผู้หนึ่ง ซึ่งมีนโยบายที่แปลก โดยการไม่พยายามญาติดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศอาระตามที่สีหนุกล่าวอวดอ้าง กระทั่งการต่างประเทศจึงเห็นว่าฝ่ายไทยควรนิ่งเฉยเสีย โดยถือหลักว่าไทยเป็นประเทศใหญ่กว่า ไม่พึงสมควรที่จะต่อล้อต่อเถียงกับประเทศที่เล็กกว่าในเรื่องที่ไร้สาระเช่นนี้ (หนังสือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ สร.29169/2502 ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2502)

นอกจากคำปราศรัยของเจ้าสีหนุที่เกี่ยวกับประเทศไทยที่ได้แสดงในสถานที่และโอกาสต่างๆ เจ้าสีหนุยังใช้หนังสือพิมพ์ที่อยู่ภายใต้การอำนวยการของเจ้าสีหนุ กล่าวหา โจมตีไทยเป็นประจำ ดังตัวอย่างหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อว่า “นักชาตินิยม” ฉบับประจำวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2502 ได้เสนอบทความเขียนโดยนายชันยูน องคมมนตรีในหน้าที่บรรณาธิการแทนเจ้าฟ้านโรดม สีหนุ ซึ่งมีข้อความโจมตีให้ร้ายประเทศไทยว่า ไทยสามารถปลดปล่อยตนจากการยึดครองของกัมพูชาได้ในสมัยของกษัตริย์พญาร่วงในวราพลายศตวรรษที่ 13 และว่าหลังจากที่กัมพูชาได้สูญเสียอำนาจ ชนชาติไทยได้เข้ามายุ่งยแ่ประเทศไทย กัมพูชาอยู่ยงยจนกระทั่งต้นศตวรรษที่ 19 กัมพูชาเกือบทั้งหมดได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของไทย และว่าการกดขี่ของไทยต่อกัมพูชาได้สิ้นสุดลงในสมัยที่ฝรั่งเศสได้เข้ามามีอำนาจในประเทศไทย และว่าหลังจากที่กัมพูชาได้เอกราชแล้ว ไทยก็ไม่ยอมรับรู้เอกราชของกัมพูชา เพราะไทยถือว่กัมพูชาเป็นชนชาติที่ต่ำต้อยกว่า ไม่มีฐานะเท่าเทียมกับไทย นอกจากนั้นการที่ไทยเรียกกัมพูชาว่าเป็น “น้องชาย” ก็เพื่อที่จะแสดงว่าไทยถือว่ไทยยังคงมีสิทธิที่จะเข้ามาปกครอง

กัมพูชา เป็นท่าที่ไทยมีต่อลาวเช่นกัน และว่าหลังจากที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สลาย ในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้ตกอยู่ในห่วงเหวแห่งระบอบสิทธิขาดอีกระบอบหนึ่ง คือ ระบอบเผด็จการโดยทหารที่ยังคงมีความรู้สึกนึกคิดที่ล้าหลัง ยังคิดว่ากัมพูชาเป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทย โดนตอนท้ายของบทความดังกล่าว มีข้อความกล่าวให้ร้ายไทยที่มีการอ้าง ชื่อ พล.ต. เนตร เขมะโยธิน และ พล.ท. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ โดยกล่าวหาให้ร้ายทั้งสองคนว่าเป็นฝ่ายขอร้องประชาชนไทยให้ร่วมกันบริจาคเงินหลายล้านบาทเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกรณี เขาพระวิหาร แต่ความจริงแล้วเป็นเงินเรียไรมาก็ใช้สำหรับช่วยเหลือกลุ่มกัมพูชาที่ต่อต้านรัฐบาลของเจ้าสีหนุ อีกทั้งบทความดังกล่าวยังได้ใส่ร้ายป้ายสี พล.ต. เนตร เขมะโยธิน และ พล.ท. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ว่าทั้งสองคน ได้เรียกนายข้าสารีไปพบเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2502 โดยสั่งให้เพิ่มการดำเนินการเป็นปฏิบัติต่อเจ้าฟานโรดม สีหนุ โดยสัญญาจะให้ค่าตอบแทน 5 ล้านบาท พร้อมทั้งได้มีการจ่ายอาวุธให้กลุ่มนายข้าสารี เพื่อดำเนินการก่อวินในกัมพูชา (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ที่ 1011/2502 ลงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2502)

เกี่ยวกับทัศนคติและท่าทีของฝ่ายกัมพูชาที่มีต่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีของไทย เป็นการเฉพาะนั้น มีหลายกรณีตัวอย่างทั้งที่ปรากฏในบทความของ หนังสือพิมพ์เขมรและที่มาจากคำพูดคำปราศรัยของเจ้าสีหนุในโอกาสต่างๆ และจากสถานีวิชยุทธของรัฐบาลกัมพูชา ดังตัวอย่างกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาได้มีหนังสือประท้วงต่อข้อความที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้แก่นักหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ฉบับลงวันที่

28 กันยายน พ.ศ. 2504 ซึ่งทางฝ่ายกัมพูชาได้นำมาเป็นเหตุผลอ้างเพื่อตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งที่สองเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504

ใจความในหนังสือประท้วงมีทั้งข้อความที่เป็นลักษณะของการแตกดัน กระแนะกระเหนและถากถางกล่าวหาโดยตรง โดยฝ่ายกัมพูชามีความเห็นว่าถ้อยแถลงของจอมพลสฤษดิ์ฯ ที่ได้ให้กับหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์มีข้อความที่ไม่เป็นมิตรที่สุดต่อประมุขของรัฐกัมพูชาและประชาชาติเขมร จอมพลสฤษดิ์ฯได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่กระตือรือร้นต่อข้อเสนอให้มีการประชุมสุดยอดของประเทศในเอเชียอาคเนย์ (เสนอโดยเจ้าันโรดม สีหนุ) เพื่อพิจารณาเรื่องที่ข้าพเจ้าไม่รู้สึกละเลย คล้ายกับเราดื่มน้ำชูบที่จืดชืด ก่อนที่เราจะพบปะกันบุคคลทุกฝ่ายจำเป็นที่จะต้องจำกัดโทษและความไม่ไว้วางใจกันก่อน มีข้อพิพาทระหว่างไทยกับกัมพูชา” และอีกตอนหนึ่งที่พาดพิงถึงเจ้าสีหนุว่า “เจ้าฟ้านโรดม สีหนุ เป็นอย่างนี้แหละ เขาได้เสนอนั้น เสนอนี้ เขาได้เสนอให้มีการพบปะที่นครเจนีวาเพื่อพิจารณาปัญหาลาว แต่พอการประชุมจะมีขึ้นและเขาเห็นว่าเขาจะไม่สามารถเป็นคนใหญ่โตในที่ประชุมได้ เขาก็พยายามถอนตัว” ในตอนท้ายของการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ จอมพลสฤษดิ์ฯ ยังได้ให้ความเห็นว่า “กัมพูชาอยู่ในสภาพที่ฉงน พวกเวียดนามได้บุกเข้ามาในดินแดนส่วนหนึ่งของกัมพูชา สาธารณรัฐเวียดนามก็สงสัยกัมพูชา เราเองไม่มีอะไรกับกัมพูชา แต่กัมพูชาชอบกล่าวว่าเรา”

ข้อความประท้วงของกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาต่อคำ

สัมภาษณ์ของจอมพลสฤษดิ์ฯ ข้างต้น มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายกัมพูชารู้สึกเสียใจที่จอมพลสฤษดิ์ฯมีปฏิกิริยาต่อ

ข้อเสนอของเจ้าสีหนุด้วยคำพูดที่ไร้มารยาทและเป็นวิธีการที่ไม่ค่อยใช้กันในการดำเนิน

ความสัมพันธ์ทางการทูต เป็นอาภักปฏิกิริยาที่ไม่เป็นมิตรต่อประมุขของรัฐกัมพูชา และว่ารัฐบาล

กัมพูชามิได้แปลกใจต่อการแสดงความขุ่นเคืองของจอมพลสฤษดิ์ฯ ในเรื่องเป็นความในศาล

ยุติธรรมระหว่างประเทศ ระหว่างกัมพูชากับประเทศไทย แต่รัฐบาลกัมพูชาไม่เข้าใจว่าทำไม

หัวหน้ารัฐบาลไทยได้เอาเรื่องนี้มาถือเป็นการกระทำที่เป็นศัตรูต่อเพื่อนบ้าน กัมพูชาเองไม่ได้

ถือว่าการขออำนาจศาลที่กรุงเฮกเป็นการกระทำที่ทำทลาย ตรงกันข้ามถือได้ว่าเป็นวิธีที่ได้ผล

และสันติ เพื่อคงไว้ซึ่งความยุติธรรมอันจำเป็นยิ่งเพื่อการติดต่อระหว่างรัฐ จากเหตุผลเช่นนี้

รัฐบาลกัมพูชาจึงไม่เข้าใจว่าทำไมจึงมีการคิดว่า ประเทศที่ถูกเรียกมายังศาลระหว่างประเทศ

ถือว่าการเป็นการเสียเกียรติ เพราะหน้าที่ของศาลก็เพื่อตกลงข้อยุ่งยากระหว่างรัฐบาลโดยสันติวิธี

กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาเสียใจไม่น้อยที่ได้ยิน

หัวหน้ารัฐบาลไทยกล่าวหาว่า เจ้าฟานโรตมสีหนุได้พยายามถอนตัวจากการประชุม เพราะไม่

สามารถเป็น “คนใหญ่โต” ไม่มีอะไรที่จะผิดมากกว่านี้ เพราะประมุขแห่งรัฐกัมพูชาไม่มีความ

มักใหญ่ใฝ่สูงเพื่อส่วนตัวเลย มีแต่จะมุ่งรักษาไว้ซึ่งสันติภาพในเอเชียอาคเนย์และในโลก แต่

จอมพลสฤษดิ์ฯ จะคิดอย่างไรก็ตามการริเริ่มดังกล่าวของเจ้าสีหนุ ได้มีผลให้การประชุมเจนี-

ว่ามีขึ้นได้ มีการหยุดยิงในลาว ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประเทศเพื่อนบ้านอันมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วย เป็นที่น่าเสียดายที่จอมพลสฤษดิ์ฯ มองข้ามข้อเท็จจริงนี้หรืออาจเป็นเพราะจอมพลสฤษดิ์ฯ โชคไม่ดีจึงไม่สามารถเป็น “คนใหญ่คนโต” เหมือนผู้ริเริ่มความคิดที่จะให้มีการประชุมสุดยอดของประเทศในเอเชียอาคเนย์

รัฐบาลกัมพูชาไม่แปลกใจเลยที่พวกผู้นำไทยไม่มีความเห็นใจต่อกัมพูชา แต่สิ่งที่ไม่คาดคิด คือบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของรัฐบาลไทย ได้ใช้ภาษารุนแรงกล่าวหา กัมพูชา ด้วยเหตุนี้รัฐบาลกัมพูชา จึงประท้วงอย่างรุนแรงต่อถ้อยคำที่เป็นอมิตรและเปิดเผยของจอมพลสฤษดิ์ฯ อันเป็นการละเมิดความตกลงที่นครนิวยอร์ก (ความตกลงที่กัมพูชากับไทยได้ตกลงที่จะไม่ใช้สื่อมวลชนกล่าวหาโจมตีต่อกัน) จอมพลสฤษดิ์ฯ บอกว่าตนไม่มีปัญหากับกัมพูชา แต่ก็ไม่ยอมหยุดที่จะด่าประเทศกัมพูชา (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ที่ 1339/2504 ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2504)

ฝ่ายกัมพูชาได้นำเอาถ้อยแถลงของจอมพลสฤษดิ์ฯ ที่ปรากฏในรายงานของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ดังกล่าวข้างต้น มาเป็นข้ออ้างเพื่อตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งที่สอง โดยสมัชชาแห่งชาติและคณะองคมนตรีของกัมพูชาได้ขอให้มีการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยโดยพลัน และรัฐบาลกัมพูชาได้ดำเนินการตามคำขอดังกล่าว เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 (คำแปล บันทึกช่วยจำว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเขมร จัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพื่อกล่าว

ให้ร้ายประเทศไทยว่ามีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อเขมรมาโดยตลอด รวบรวมโดยกรมการเมือง
พ.ศ. 2505)

เกี่ยวกับเรื่องฝ่ายกัมพูชาตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
ไทยเป็นครั้งที่สองดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายไทย (กระทรวงการต่างประเทศของไทย) ได้คาดการณ์
ล่วงหน้าไว้แล้วว่า ฝ่ายกัมพูชาจะหาเรื่องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยในเร็ววันนี้ หรือ
ดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อในวงกว้างระหว่างประเทศให้เป็นการเสียหายแก่ประเทศไทย ทั้งนี้
ฝ่ายไทยมองว่าการกระทำและเจตนาของเจ้าฟ้าสีหนุ เป็นการแสดงออกซึ่งความเป็น
ปรปักษ์ต่อไทยตลอดมา ภายใต้การหลอกลวงด้วยการแถลงเป็นครั้งคราวว่า ต้องการจะมี
สัมพันธภาพอันดีกับไทย แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว เจ้าฟ้าสีหนุไม่เคารพต่อความตกลงซึ่งทำกัน
ไว้ แม้นจะอยู่ในฐานะประมุขของรัฐและอยู่ในราชตระกูล วิธีการต่างๆ ที่ใช้นั้นแสดงให้เห็น
ว่าเจ้าฟ้าสีหนุทำสงครามการเมืองต่อไทยอย่างแท้จริง และหลักฐานในเรื่องนี้ฝ่ายไทย
สามารถอ้างวิธีการที่เจ้าฟ้าสีหนุได้ดำเนินการและสามารถอ้างเอกสารได้มากมาย ที่เป็นการ
แสดงให้เห็นถึงการมีแผนร้ายต่อประเทศไทย

ส่วนข้อที่ฝ่ายกัมพูชาอ้างว่าไทยแสดงความเป็นปรปักษ์ก็ไม่เป็นความจริง ความ
พยายามของเจ้าฟ้าสีหนุที่จะโฆษณาในวงกว้างประเทศนั้น เป็นสิ่งที่เลกสรรปั้นขึ้นด้วย
มายา และกัมพูชาจะไม่มีข้ออ้างที่สมเหตุสมผลอันใดเลยในเรื่องนี้ ตรงกันข้าม ผู้ที่แสดงความ
เป็นปรปักษ์ต่อไทยและมุ่งหมายจะทำลายสัมพันธภาพระหว่างประเทศทั้งสองและประชาชน

ของประเทศทั้งสอง คือตัวเจ้าฟ้าสีหนุเอง ในเรื่องนี้ฝ่ายไทยก็มีเอกสารถ้อยคำของเจ้าฟ้าสีหนุ เป็นหลักฐานได้หลายตอน และที่เด่นชัดที่สุดก็คือ การขู่ว่าจะตัดสัมพันธ์ภาพทางการทูตกับ ไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดความตึงเครียดและเป็นภัยต่อสันติภาพในส่วนนี้ของโลกยิ่งขึ้น และฝ่าย เจ้าฟ้าสีหนุเป็นผู้รับผิดชอบแต่ผู้เดียว (บันทึกกรมการเมือง ลงวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504)

เรื่องการที่ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชาได้ ถูกตัดไปถึงสองครั้ง (ครั้งแรก พ.ศ. 2502 และครั้งที่สอง พ.ศ. 2504) ทำให้ความสัมพันธ์ ทางการทูตระหว่างไทยกับกัมพูชานับตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2504 จนถึง 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 (ประมาณ 8 ปี) ขาดตอนโดยตลอด ไม่มีความร่วมมือใดๆ มีแต่ความขัดแย้งและการ กล่าวหาโจมตีระหว่างกัน แต่ข้อสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปได้คือ ฝ่ายกัมพูชา (เจ้าสีหนุ) เป็น ฝ่ายประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยก่อนทุกครั้ง ไม่ใช่ฝ่ายไทย ตรงกันข้าม ฝ่าย ไทยได้พยายามใช้ความอดกลั้น อดทนต่อการยั่วยุ กล่าวร้ายป้ายสีและคำพูดที่เป็นเท็จของ ฝ่ายกัมพูชา โดยไทยจะตอบโต้ฝ่ายกัมพูชาเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นต้องตอบโต้เพื่อให้ ประชาชนไทยและประชาคมระหว่างประเทศได้รู้ความจริงและข้อเท็จจริง ทั้งนี้เพื่อปกป้อง ศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนไทยเป็นสำคัญ ดังเป็นที่ประจักษ์ได้จาก ปฏิกริยาของรัฐบาลไทยต่อคำพูดและข้อกล่าวหาอันเป็นเท็จของเจ้าสีหนุเกี่ยวกับการให้ สัมภาษณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เรื่องการตั้งฐานทัพจรวดในไทย โดยหลังจากที่รัฐบาล ไทยได้รับข่าวรับฟังจากสถานีวิจัยต่างประเทศของกรมประชาสัมพันธ์ประจำวันที 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งรายงานข่าวจากสถานีวิจัยพนมเปญภาคภาษาไทย วิจัยถ้อย

แถลงของนายกรัฐมนตรีไทย มีใจความสำคัญว่าประเทศไทยได้พยายามบั่นข่าให้โลกเสรีเชื่อว่า กัมพูชาได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ เพื่อหวังสร้างเสริมและรักษาระดับฐานะทางทหารของตนให้เหนือกว่าของกัมพูชา ซึ่งในวันถัดมา (วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2503) เจ้าสีหนุก็ได้ออกแถลงที่ชุมนุมราษฎรที่จังหวัดตาแก้วว่า จะเป็นการผิดพลาดอย่างมาก ถ้าชาวกัมพูชาเชื่อว่าประเทศที่อยู่ล้อมรอบกัมพูชา ต้องการเป็นมิตรอย่างแท้จริงกับกัมพูชา และการที่หัวหน้ารัฐบาลเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งกล่าวว่า จะตั้งฐานทัพจรวดเพื่อป้องกันมิให้ประเทศเพื่อนบ้านอีกประเทศหนึ่ง (คือกัมพูชา) ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลคอมมิวนิสต์ก็ดี ย่อมชี้ถึงโชคชะตาที่กัมพูชาจะต้องเผชิญ และย่อมขึ้นอยู่กับการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเพื่อนบ้านของกัมพูชา เป็นสำคัญ

ซึ่งในเรื่องทั้งหมดข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือกราบเรียนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี โดยให้ความเห็นว่า “ในเรื่องนี้ ความจริงสถานีวิยุทธพนมเปญก็ดี เจ้าฟ้าสีหนุก็ดี มิได้โจมตีกล่าวหาอะไร ๆ พณฯ ท่านในคำให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับข่าวการตั้งฐานทัพจรวดในประเทศไทย แต่โดยที่มีหนังสือพิมพ์ไทยบางฉบับลงข่าวว่า พณฯ ท่านได้กล่าวพาดพิงถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วย

ซึ่งเป็นข้อความคลาดเคลื่อนที่อาจจะทำให้ฝ่ายกัมพูชาเข้าใจผิดว่า พณฯ ท่านมีเจตนาข่มขู่กัมพูชาก็ได้ ฉะนั้นกระทรวงฯ จึงได้แจ้งเรื่องทั้งหมดให้สถานเอกอัครราชทูต ณ พนมเปญ

ทราบ พร้อมกับส่งสำเนาแถลงการณ์ของสำนักแถลงข่าว สำนักนายกรัฐมนตรีไปให้ เพื่อ
สถานเอกอัครราชทูตติดต่อแจ้งให้รัฐบาลกัมพูชาทราบความจริงด้วยแล้ว”

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ สร. 21454/2503 ลงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2503)

สำหรับคำแปลเป็นภาษาไทยของหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ

กัมพูชาถึงสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ พนมเปญ แจ้งเรื่องรัฐบาลกัมพูชาได้ตกลงใจให้มีการ
ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย มีใจความดังนี้

“กระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ขอแสดงอนินทนาการ
มายังสถานเอกอัครราชทูตไทย และขอแจ้งให้ทราบว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้บังอาจดู
หมิ่นอย่างเปิดเผยต่อหน้าคณะทูตในประเทศไทย ต่อเกียรติยศของชาติกัมพูชา และได้ทำการ
ใส่ร้ายอย่างรุนแรงต่อประเทศกัมพูชา โดยกล่าวหาอย่างไม่มีมูลว่า ได้อนุญาตให้คอมมิวนิสต์
ไปตั้งฐานทัพของตนในอาณาเขตของกัมพูชา เพื่อเปิดการปฏิบัติการรุกรานต่อประเทศเพื่อน
บ้าน ทั้งนี้ถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อธรรมเนียมปฏิบัติทางการทูตที่เป็นที่รู้จักกันในประเทศ
อารยะ

ด้วยการร้องขอของรัฐสภาแห่งชาติและของสภาที่ปรึกษาแห่งราชอาณาจักร ซึ่งได้
ประชุมกันในตอนเช้าของวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1961 และของประชาชนซึ่งมีความรู้สึกแค้น

เคื่องเป็นเอกฉันท์ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา จำต้องตกลงใจให้มีการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย นับตั้งแต่วันนี้"

สำหรับความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา หลังจากที่ฝ่ายกัมพูชาได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยไปแล้ว 1 ปี และหลังจากที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ตัดสินคดีปราสาทพระวิหารไปแล้ว (วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2505) โดยให้กัมพูชามีอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหาร ให้ไทยถอนทหารและตำรวจออกจากปราสาทและบริเวณใกล้เคียงปราสาท และคืนวัตถุโบราณที่อาจได้นำออกจากปราสาท และต่อมาเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 รัฐบาลไทยออกแถลงการณ์แสดงความไม่เห็นด้วยต่อผลคำพิพากษาของศาลโลก แต่ในฐานะสมาชิกสหประชาชาติ ไทยจะปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก นอกจากนั้นในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้มีหนังสือถึงรักษาการเลขาธิการสหประชาชาติยืนยันเนื้อหาของแถลงการณ์ของรัฐบาลไทย พร้อมกับสงวนสิทธิในการทวงคืนปราสาทพระวิหารโดยวิธีทางกฎหมาย กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชาช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ยังคงเป็นความสัมพันธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างคำพูดกับการกระทำของเจ้าสีหนุ โดยฝ่ายกัมพูชามีวาระซ่อนเร้นที่มุ่งใช้ความยุ่งยากและปัญหาที่มีกับไทยให้ยืดเยื้อต่อไป ด้วยเจ้าสีหนุต้องการใช้ความยุ่งยากดังกล่าวเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าสีหนุประสงค์ได้รับความเห็นอกเห็นใจทั้งจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายโลกเสรี ตลอดจนเพื่อรักษาสถานอำนาจของเจ้าสีหนุในกัมพูชา ทั้งนี้เพราะพรรคสังคมนิยมของเจ้าสีหนุ แม้จะเป็น

พรรคการเมืองพรรคเดียวของกัมพูชา และเป็นพรรคที่ผูกขาดอำนาจบริหารและนิติบัญญัติอย่างเบ็ดเสร็จก็ตาม แต่สมาชิกของพรรคประกอบด้วยกลุ่มฝ่ายซ้ายที่นิยมคอมมิวนิสต์และกลุ่มฝ่ายขวาที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ เจ้าสีหนุในฐานะเจ้าของและผู้จัดการใหญ่ของพรรคจำเป็นต้องพยายามรักษาความสมดุลทางอำนาจระหว่างสองกลุ่มดังกล่าว เพื่อความอยู่รอดของเจ้าสีหนุเป็นสำคัญ ดังเป็นที่ประจักษ์ได้ทุกครั้งว่า เมื่อใดที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือซึ่งอาศัยดินแดนกัมพูชาเป็นแหล่งพักพิงและเป็นฐานปฏิบัติการเข้าไปทำสงครามในเวียดนามใต้ สร้างความสูญเสียให้กับประชาชนกัมพูชาเพื่อเป็นการเอาใจสมาชิกกลุ่มฝ่ายขวาของพรรคฯ และเพื่อเป็นการคานอำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เจ้าสีหนุก็จะยินดีหันหลังให้กับการปฏิบัติการที่ระเบิดในพื้นที่ของกัมพูชาโดยกองทัพอากาศสหรัฐฯ ทั้งยินดีหันหลังให้กับการปฏิบัติการทางภาคพื้นดินของทหารสหรัฐฯ ที่ได้ล่องลำเข้าไปในดินแดนกัมพูชาที่ติดต่อกับพรมแดนของประเทศเวียดนามใต้ เพื่อคว่ำด้างฐานปฏิบัติการของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือที่มีอยู่ในดินแดนของกัมพูชา ดังกรณีที่เกิดขึ้นในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2513) ในทางกลับกัน หากปรากฏว่าการปฏิบัติการทางทหารของสหรัฐฯ ได้ทำให้ประชาชนกัมพูชาเสียชีวิต เจ้าสีหนุก็จะออกมาประณามสหรัฐฯ ว่าได้ทำการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา ละเมิดและไม่เคารพความเป็นกลางของกัมพูชาตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเอาใจฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ จีน โซเวียต และสมาชิกกลุ่มฝ่ายซ้ายของพรรคสังคมนิยม เป็นต้น ทั้งหมดนี้ เจ้าสีหนุก็จะอ้างว่าเพื่อปกป้องรักษาความเป็นกลางของกัมพูชา และในกรณีของประเทศไทย โดยที่เจ้าสีหนุมองไทยตลอดมาว่าเป็นสมุนของสหรัฐฯ

พร้อมกล่าวหาไทยเสมอมาว่า ให้การสนับสนุนกลุ่มเขมรอิสระที่เป็นปรปักษ์กับเจ้าสีหนุ และว่าทั้งสหรัฐฯ และไทยจึงที่จะหาโอกาสโค่นอำนาจของเจ้าสีหนุ การให้รายจ่ายสีไทย จึงเป็นวิธีการที่เจ้าสีหนุใช้เป็นประจำเพื่อหวังได้รับความสนับสนุนเห็นใจและคุ้มครองจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวได้ว่าตลอด 16 ปีที่เจ้าสีหนุมีอำนาจเบ็ดเสร็จในกัมพูชา นโยบาย ทำที่และทัศนคติของเจ้าสีหนุที่มีต่อประเทศไทยต่อรัฐบาลและประชาชนไทยส่วนใหญ่เป็นในทางลบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง 9 ปีสุดท้าย (พ.ศ. 2504 – 2513) หลังจากที่เจ้าสีหนุได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง (หรือครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504) ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาได้เสื่อมทรามลงตามลำดับ จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารของนายพล ลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) มีผลทำให้เจ้าสีหนุต้องหลุดจากอำนาจตลอดไป ตลอดจนทำให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชากลับมาคืนดีและสนิทสนมกันอีกครั้ง

แม้ว่า เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2503 ไทยและกัมพูชาได้ร่วมกันลงนามในความตกลงเกี่ยวกับการยุติการโจมตีทางหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงต่อกัน ที่นครนิวยอร์ก ต่อหน้านายดักแธมเมอร์โฮลด์ เลขาธิการสหประชาชาติ ฝ่ายกัมพูชาก็มิได้ให้ความเคารพต่อความตกลงดังกล่าว แต่กลับโจมตีการโจมตีให้ร้ายไทยอย่างต่อเนื่อง มายุติลงหลังเจ้าสีหนุถูกโค่นลงโดยการรัฐประหารของจอมพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513)

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า 16 ปีของการครองอำนาจอย่าง
เบ็ดเสร็จของเจ้าสีหนุ ในภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา มีแต่เรื่องของความขัดแย้ง การ
ใส่ร้ายป้ายสีและความเลื่อมทรมตามลำดับ อันมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจาก
บุคลิกภาพจำเพาะของเจ้าสีหนุ (personal idiosyncrasy) ซึ่งบุคลิกลักษณะจำเพาะของเจ้าสี
หนุดังกล่าว หากใช้เป็นเพียงข้อสังเกตของฝ่ายไทยเท่านั้น แม้แต่นายกุสซิง ผู้แทนส่วนตัวของผู้
รักษาระเบียบการสหประชาชาติซึ่งได้รับมอบหมายให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน
ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา เพื่อหาทางช่วยให้ทั้งสองประเทศกลับมามี
ความสัมพันธ์ทางการทูตกันอีกครั้ง ก็ได้เคยให้ความเห็นเกี่ยวกับเจ้าสีหนุกับฝ่ายไทย ใน
โอกาสที่นายกุสซิงได้เข้าพบสนทนากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย โดย
นายกุสซิงได้กล่าวว่า เท่าที่ตนได้มีโอกาสสังเกตบุคลิกภาพลักษณะของเจ้าสีหนุ ตนรู้สึก
ว่าเจ้าสีหนุเป็นผู้ที่มีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย มีความรู้สึกอ่อนไหวและโกรธง่าย พร้อมกับให้เหตุผล
ว่าอาจเป็นเพราะเจ้าสีหนุเป็นคนมีปมด้อยประจำตัว ในประเด็นนี้รัฐมนตรีต่างประเทศ
ต่างประเทศไทยได้ให้ความเห็นว่า ฝ่ายกัมพูชานั้นมีความสามารถในการทำให้ผู้อื่นมี
ความรู้สึกว่าฝ่ายตนไม่ปรารถนาที่จะเป็นศัตรูกับฝ่ายใด แต่ข้อสำคัญมิได้อยู่ที่คำพูดที่ชวนให้
คนหลงเชื่อ หากขึ้นอยู่กับกระทำได้สอดคล้องกับคำพูด ซึ่งจะเป็นข้อพิสูจน์ความจริงใจ
ของฝ่ายกัมพูชาในเรื่องนี้ นอกจากนั้นรัฐมนตรีฯ ยังได้กล่าวเสริมว่า ที่นายกุสซิงกล่าวว่า ฝ่าย
กัมพูชาที่มีความรู้สึกอ่อนไหว และมีปมด้อยนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว แต่ยังมีอีกประเด็นหนึ่ง
เป็นมูลเหตุสำคัญของความยุ่งยากระหว่างกัมพูชากับไทยนั่นคือ เจ้าสีหนุต้องการใช้ความ

ยุ่งยากระหว่างสองประเทศเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าสีหนุประสงค์ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่สร.(0100) 38853/2505 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505)

นอกจากนั้น นายกุสซิงยังได้แจ้งกับรัฐมนตรีต่างประเทศไทยว่า ในโอกาสที่ตนได้เดินทางไปตรวจดูตามเขตแดนของทั้งสองประเทศ เป็นที่ประจักษ์แน่ชัดว่า ไม่มีการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศอย่างแน่นอน มีแต่ชาวบ้านในบริเวณนั้นเท่านั้น ที่รู้ว่าเส้นเขตแดนอยู่ตรงที่ใด เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีการกระทบกระทั่งกันเสมอๆ ตามเขตชายแดน และมีการปล้นสะดมกันอยู่บ่อยครั้ง และว่าตนได้ยกเรื่องข้อเสนองของฝ่ายไทยที่จะให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมควบคุมชายแดนขึ้นพูดกับฝ่ายกัมพูชาแล้ว แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายกัมพูชาโดยฝ่ายกัมพูชาอ้างว่ายังไม่มีเวลาจำเป็น ส่วนเรื่องปราสาทพระวิหารนั้น นายกุสซิงพูดเชิงปรารภว่า เจ้าสีหนุได้ประกาศว่าจะขึ้นไปบนปราสาทพระวิหารในเดือนธันวาคม พร้อมทั้งจะได้นิมนต์พระและเชิฎกคณะทูตร่วมไปด้วย จึงหวังว่าในการที่เจ้าสีหนุขึ้นไปครั้งนี้ คงจะไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศได้ตอบว่า “ที่จริงแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่เจ้าสีหนุจะต้องนิมนต์พระหรือเชิฎกคณะทูตร่วมไปด้วย เพื่อใช้เป็นโล่ป้องกันตน เพราะถึงแม้จะขึ้นไปเพียงคนเดียว ก็จะไม่มีการเกิดขึ้นแก่เจ้าสีหนุแต่ประการใด เพราะฝ่ายไทยได้ตกลงยกคืนอาณาบริเวณนั้นให้กับฝ่ายกัมพูชาภายใต้ข้อผูกพันที่มีต่อสหประชาชาติแล้ว ฉะนั้น ถ้าหากเจ้าสีหนุขึ้นไปบนปราสาทพระวิหารจากดินแดนทางด้านเขมร และไม่ถูกล้ำเกินรั้วเขตที่ฝ่ายไทยจัดทำขึ้นแล้ว ก็จะไม่มีการเกิดขึ้นแต่อย่างใด”

ส่วนประเด็นสำคัญสุดท้ายที่นายกุลซิงได้หยิบยกหารือกับฝ่ายไทย คือ เรื่องประกันความเป็นกลางของกัมพูชา โดยนายกุลซิงกล่าวว่า กัมพูชามีความเกรงกลัวว่าจะสูญเสียอธิปไตยและความเป็นกลางของตน จึงมีดำริที่จะส่งหนังสือถึงประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุม ณ นครเจนีวา (การประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497) ขอให้รับประกันอธิปไตยของกัมพูชา นายกุลซิงไม่ทราบแน่ว่ากัมพูชาจะมีหนังสือดังกล่าวถึงรัฐบาลไทยหรือไม่ แต่ถ้าฝ่ายไทยได้รับ ตนก็ขอแสดงความหวังว่าฝ่ายไทยจะให้การพิจารณาหนังสือฉบับนี้ ซึ่งในประเด็นนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ตอบไปว่า ถ้ารัฐบาลไทยได้รับหนังสือดังกล่าว ฝ่ายไทยก็จะพิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป (เพ็ญอ้าง)

เกี่ยวกับความปรารถนาของเจ้าสีหนุที่จะขอให้ประเทศต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 รับประกันอธิปไตยของกัมพูชา โดยนายกุลซิงไม่ทราบว่ากัมพูชาจะมีหนังสือถึงรัฐบาลไทยด้วยหรือไม่นั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ชี้ให้เห็นได้ว่านายกุลซิงไม่รู้มาก่อนว่า ความเป็นกลางของกัมพูชาได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการของที่ประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 มี 9 ประเทศเท่านั้นที่เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ฝรั่งเศส สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน อังกฤษ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) ประเทศเวียดนามที่ฝรั่งเศสสนับสนุน (ภายใต้รัฐบาลเบาโต) ลาวและกัมพูชา ประเทศไทยมิได้เข้าร่วมประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 แต่ได้เข้าร่วมประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความ

เป็นกลางของลาว ไทยเป็นหนึ่งใน 14 ประเทศภาคีความตกลงเจนีวาพ.ศ. 2505 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ช่วงประมาณหนึ่งปีก่อนที่เจ้าสีหนุจะประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งสุดท้าย (วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504) นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ในช่วงแรกของรัฐบาลประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้พยายามมีท่าทียืดหยุ่นต่อกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อย่างเช่น กัมพูชาสมัยของเจ้าสีหนุ โดยสหรัฐฯ มีเหตุผลสำคัญสองประการ ประการแรก สหรัฐฯ ไม่ประสงค์ดำเนินนโยบายต่อกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในทางที่จะเป็นการผลักดันให้ประเทศเหล่านี้หันไปพึ่งค่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น ท่าทีใหม่ของรัฐบาลประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดีดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นท่าทีที่ปฏิเสธนโยบายและท่าทีของรัฐบาลประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ที่มองว่าประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเป็นพวกฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ ประการที่สอง เพราะสหรัฐฯ ให้ความสำคัญสูงสุดกับความอยู่รอดของประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) และมีความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์เลวร้ายที่มีขึ้นทั้งในเวียดนามใต้และในลาวในขณะนั้น สืบเนื่องโดยตรงจากการปฏิบัติการสู้รบของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ (ฝ่ายเวียดนามแดง) มีความรุนแรงและเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีเคนเนดีจนถึงสมัยของประธานาธิบดีนิกสัน ต่างมองว่าประเทศเวียดนามใต้เป็นโดมิโนชิ้นแรกของค่ายโลกเสรีในอินโดจีนที่จำเป็นต้องได้รับการป้องกันช่วยเหลือมิให้ล้ม สหรัฐฯ จำเป็นต้องรักษาความน่าเชื่อถือของตน ด้วยการทำสงครามเพื่อเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้เป็นสำคัญ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์จากการพบปะหารือระหว่างนาย เลนนาร์ด อังเกอร์ อุปทูตฯ สหรัฐฯ กับนายบุญย์ เจริญไชย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งในการหารือครั้งนั้น อุปทูตสหรัฐฯ ได้แจ้งให้ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทราบว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ มีความพอใจมากในการที่บุคคลชั้นนำของไทย เช่น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แสดงความพยายามอย่างจริงใจที่จะหาทางประนีประนอมกับฝ่ายกัมพูชา และว่าทางฝ่ายสหรัฐฯ มีความหวังอย่างมากว่า ความพยายามของไทยดังกล่าวจะนำผลมาสู่ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ทั้งหวังว่ารัฐบาลไทยคงจะดำเนินนโยบายหาทางอะลุ่มอล่วยกับรัฐบาลกัมพูชาต่อไป (บันทึกของผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2503)

ในส่วนที่เกี่ยวกับคดีปราสาทพระวิหารนั้น ทางนายอังเกอร์ อุปทูตฯ สหรัฐฯ ได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่าเท่าที่ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ทราบมา รัฐบาลกัมพูชามีความเห็นสอดคล้องกับฝ่ายไทยว่า คดีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่พ้นอำนาจหน้าที่ของประเทศทั้งสองแล้ว และเป็นเรื่องของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศที่จะพิจารณาวินิจฉัยปัญหาที่เหลืออยู่ในขณะนี้ และที่ฝ่ายกัมพูชามีความกังวลอยู่ คือ การปฏิบัติการของฝ่ายเขมรอิสระที่กัมพูชากล่าวหาว่าไทยให้การสนับสนุน และว่าสิ่งที่ฝ่ายกัมพูชาต้องการคือ ใครจะให้มีการประชุมอย่างไม่เป็น

ทางการในระดับรัฐมนตรีเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาเขมรอิสระ รวมทั้งเจรจาเพื่อยุติการ
โจมตีทางสื่อต่อกัน ซึ่งทั้งหมดนี้ อูปทูตฯ อังกฤษ ได้แจ้งให้ทราบ ว่า ทางรัฐบาลสหรัฐฯ มี
ความรู้สึกว่า กัมพูชา มีความจริงใจที่จะประนีประนอม และพร้อมที่จะเจรจาปัญหาต่างๆ กับ
ไทยอย่างแท้จริง แต่การโต้ตอบระหว่างกันทางวิทยุและหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะทำให้
โอกาสอันดีเช่นนี้เสียไปได้ ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศได้ตอบอูปทูตสหรัฐฯ ไปว่า หากทางฝ่ายกัมพูชา มีความจริงใจในเรื่องนี้ และ
ปฏิบัติการให้สอดคล้องกับคำพูดทางรัฐบาลไทยก็ยินดีที่จะหาทางประนีประนอมด้วย แต่ฝ่าย
ไทยยังมีข้อขัดขวางใจอยู่บ้าง เช่น กรณีที่เจ้าสีหนุได้แถลงในที่ชุมนุมของประชาชนเขมรที่
ตาแก้ว เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 มีความว่า ชาวกัมพูชาจะผลิตพลาดอย่างใหญ่
หลวง ถ้าเชื่อว่าประเทศที่อยู่ล้อมรอบกัมพูชาต้องการเป็นมิตรอย่างแท้จริงกับกัมพูชา
นอกจากนี้ เจ้าสีหนุยังได้กล่าวหาว่าไทยให้การสนับสนุนพวกเขมรเสรีเพื่อมาบ่อนทำลาย
กัมพูชา และท้ายสุด ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ให้
ข้อสังเกตกับอูปทูตฯ สหรัฐฯ ว่าเจ้าสีหนุได้ทำการกล่าวหาให้ร้ายประเทศไทยหลังวันที่ 28
กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นวันที่กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ได้มีหนังสือถึงรัฐบาลไทย
เสนอแนะให้มีการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ของประเทศทั้งสอง จึงทำให้เป็นที่ระแวง สงสัยว่า
รัฐบาลกัมพูชา มีความจริงใจเพียงใด ต่อการพยายามให้มีการประนีประนอมระหว่างกัน (เพ่ง
อ้าง)

สำหรับทำทึอย่างป็นทางการของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับหนังสือ

ของกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบอย่างป็นทางการว่ากัมพูชาได้
ตัดสินใจตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 เป็นที่ประจักษ์
ชัดเจนในหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2504 ถึงนายดิน
รัลด์ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ ให้ข้อเท็จจริง ความเห็น จุดยืนและปฏิกิริยาของรัฐบาล
ไทยในเรื่องนี้ รวมทั้งหมด 5 ข้อ สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- 1) ถึงแม้เป็นข้อเท็จจริงที่เจ้าสีหนุได้ขออำนาจจากรัฐสภาและสภากงมนตรี

กัมพูชา เพื่อดำเนินการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย แต่ฝ่ายไทย
ถือว่า การตัดสินใจดังกล่าวเป็นการตัดสินใจที่มาจากความรู้สึกเป็นปักษ์ต่อ
ไทยของเจ้าสีหนุแต่ผู้เดียว

- 2) ข้อความในหนังสือลงวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 ของกระทรวงการต่างประเทศ

กัมพูชา มีข้อความที่อ้างเหตุผลของการตัดสินใจตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
ประเทศไทย ว่ามาจากการที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีของไทย ได้
กล่าวต่อหน้าคณะทูตานุทูต โดยกล่าวหาว่ากัมพูชานิยมให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์
ใช้ดินแดนกัมพูชาเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อเข้ามาบ่อนทำลายประเทศเพื่อนบ้าน
ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่เป็นความเท็จทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะไม่ได้มีการพบปะระหว่าง
นายกรัฐมนตรีของไทยกับคณะทูตานุทูต รัฐบาลไทยไม่เคยเชิญคณะทูตานุทูต
มารับฟังเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชาเป็นการเฉพาะ ไทยจะเชิญ

คณะทูตานุทูตมาร่วมในโอกาสมีรัฐพิธีต่างๆ หรือในโอกาสพิธีเปิดการประชุมระหว่างประเทศที่มีขึ้นในประเทศไทย ตรงกันข้าม เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นที่รู้กันทั่วไปว่า เจ้าสีหนุได้เคยเชิญคณะทูตานุทูตบ่อยครั้งเพื่อให้มาร่วมรับฟังถ้อยแถลงทางการเมืองของตน หรือไม่ก็เพื่อมาร่วมฟังเจ้าสีหนุโจมตีประเทศต่างๆ

- 3) รัฐบาลถือว่ากัมพูชาตัดความสัมพันธ์กับไทยครั้งนี้เป็นการตัดความสัมพันธ์ที่มาจาก การได้ไตร่ตรองมาล่วงหน้าและดูประหนึ่งว่ามีจุดประสงค์ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนร่วมมือกับมหาอำนาจฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อหวังสร้างความปั่นป่วนให้เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ อันเป็นการตอบสนองเป้าหมายของฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อหวังครอบงำภูมิภาคทั้งหมด รัฐบาลไทยตระหนักดีในประเด็นนี้ จึงได้พยายามที่สุดที่จะไม่ดำเนินการใดๆ ที่จะเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้เป็นข้ออ้างที่จะเข้ามาแทรกแซงและโดยข้อเท็จจริงแล้ว ผู้นำกัมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าสีหนุได้กล่าวให้ร้ายเหยียดหยามประเทศไทยและประชาชนไทยอย่างไม่หยุดยั้งมาโดยตลอด

- 4) เจ้าสีหนุพยายามกล่าวหาไทยว่ามีเจตนารุกรานกัมพูชาอันเป็นการจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริง เพราะประเทศไทยไม่ได้ดำเนินการหรือใช้มาตรการทางทหารใดๆ ต่อกัมพูชา ทั้งไม่มีความคิดที่จะดำเนินการ ยกเว้นในกรณีที่มีเหตุบ่งบอกว่า เจ้าสีหนุจงใจสมคบคิดร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อปฏิบัติการทางทหารต่อไทย อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยขอยืนยันอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นว่า ข้อกล่าวหาของฝ่ายกัมพูชาที่ว่าประเทศไทยมีแผนรุกรานกัมพูชา เป็นความเท็จ

ทั้งสิ้น และถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ฝ่ายกัมพูชาถูกขู่ขึ้นมาเพื่อหวังได้รับความเห็นอกเห็นใจและการสนับสนุนทั้งจากฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์

- 5) รัฐบาลไทยขอย้ำอีกครั้งว่า การตัดสินใจของฝ่ายกัมพูชาที่ได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย เป็นการกระทำของเจ้าสีหนุที่ไม่ชอบด้วยเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้กระทำการสิ่งใดที่จะเป็นสาเหตุให้ต้องมีการตัดสินใจดังกล่าว การที่ประเทศไทยพยายามมีท่าทีประนีประนอมกับฝ่ายกัมพูชามาโดยตลอด กลับมีผลทำให้ทั้งมิตรและศัตรูมีท่าทีเฉยเมยต่อความพยายามดังกล่าวของไทย อย่างไรก็ตาม ความอดกลั้นอดทนของประชาชนไทยย่อมมีขีดจำกัดและจะไม่ยอมทนต่อการสบประมาทเหยียดหยามจากฝ่ายกัมพูชาอีกต่อไป (หนังสือรัฐมนตรีต่างประเทศถึงนายดิน รัสค์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ที่ 75/2504 ลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2504)

หลัง พ.ศ. 2504 ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชามีได้ดีขึ้นแต่อย่างไร เจ้าสีหนุยังคงมีทัศนะท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งได้ตัดความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2506 อีกทั้งยังคงมองว่าทั้งไทยและเวียดนามใต้เป็นสมุนรับใช้นโยบายทำสงครามในอินโดจีนของสหรัฐฯ และเข้าร่วมกับสหรัฐฯ ทำการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา โดยเจ้าสีหนุปักใจเชื่อว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะเป็นฝ่ายประสพชัยชนะในสงครามเวียดนามตลอดจนได้แถลงให้การสนับสนุนข้อเสนอของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์แห่งฝรั่งเศส (เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2506) ที่ได้เสนอความคิดให้มีการประชุมระหว่าง

ประเทศตามแนวทางเดียวกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 และพ.ศ. 2505 โดยมีเป้าหมายให้
ประเทศเวียดนามใต้เป็นกลาง และได้รับการค้ำประกันความเป็นกลางโดยกลุ่มประเทศภาคี
การประชุม (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับแนวความคิดของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์

ดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่าเป็นแนวความคิดที่มาจากประสบการณ์และบทเรียนที่ฝรั่งเศส
ได้รับจากความล้มเหลวและความพ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิงในสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 (สงคราม
ระหว่างฝรั่งเศสกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือของโฮจิมินห์) เป็นผลทำให้ฝรั่งเศสสูญเสีย
เมืองขึ้นทั้งหมดของตนในอินโดจีนหลังความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ในทัศนะของ
ประธานาธิบดีเดอโกลล์ หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง อิทธิพลของปัจจัยชาตินิยมมี
ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของบรรดาประเทศเมืองขึ้นของ
ประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ทั้งนี้เดอโกลล์มั่นใจว่าในเมื่อฝรั่งเศสล้มเหลวในอินโดจีนไป
แล้ว สหรัฐฯ ก็ไม่มีทางประสบความสำเร็จในอินโดจีนเช่นกัน และแม้ว่าสหรัฐฯ มีพลังอำนาจ
ทางทหารที่เหนือกว่าแต่สหรัฐฯ ก็จะไม่สามารถเอาชนะในอินโดจีนได้ด้วยเหตุผลสำคัญ
เพราะการต่อสู้ในเวียดนามโดยพื้นฐานแล้วเป็นปัญหาทางการเมือง ไม่ใช่ปัญหาทางการ
ทหาร เป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะทางความคิดและจิตใจ เป็นการช่วงชิงความภาคภูมิใจของ
ประชาชนในเวียดนามใต้ เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขจากภายในเวียดนามเอง ไม่ใช่จาก
อิทธิพลภายนอก เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ ต้องถือว่าสหรัฐฯ เป็นบุคคลภายนอกไม่ใช่
เวียดนามเหนือ สหรัฐฯ ไม่สามารถเอาชนะขบวนการชาตินิยมในเวียดนามใต้ ความเป็น

อภิมหาอำนาจของสหรัฐฯ ก็จะไม่สามารถเอาชนะพลังอำนาจของลัทธิชาตินิยม ดังนั้น การทำให้เวียดนามใต้เป็นกลางย่อมเป็นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ความเป็นกลางของประเทศเวียดนามใต้มิได้หมายความว่าทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ยอมจำนนต่อลัทธิคอมมิวนิสต์แล้ว อีกทั้งหากในภายภาคหน้าทั้งเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้กลับมาเป็นประเทศเดียวกันภายใต้การปกครองของระบบคอมมิวนิสต์ ก็มิได้หมายความว่าทุกประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย อย่างที่ฝ่ายสหรัฐฯ มีความเชื่อเช่นนั้น (Frederik Logevall; Choosing War: The Lost Chance for Peace and the Escalation of War in Vietnam หน้า 13 และ 175) เหตุการณ์เมษายน พ.ศ. 2518 ที่เกี่ยวข้องชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ย่อมเป็นเหตุการณ์สำคัญที่มีส่วนยืนยันในความถูกต้องของวิสัยทัศน์ของประธานาธิบดีเดอโกลล์ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับความคิดของประธานาธิบดีเดอโกลล์ให้มีการประชุมระหว่างประเทศ เพื่อให้เวียดนามใต้เป็นกลางโดยพึงตัวอย่างการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 มีข้อสังเกตได้ว่าการให้ความเห็นเรื่องนี้ ประธานาธิบดีเดอโกลล์ไม่เคยให้รายละเอียดที่จำเป็นแต่อย่างใด แต่กลับพอใจทั้งไว้ให้เป็นเรื่องกำกวม โดยปล่อยให้มีการตีความต่าง ๆ นานาจากประเทศที่สนใจ เพื่อรอดูปฏิบัติการจากฝ่ายต่างๆ เพื่อหาจังหวะเวลาเหมาะสมที่จะเป็นการเปิดโอกาสให้ฝรั่งเศสเข้ามามีบทบาทโดยตรงขับเคลื่อนการประชุมให้

ดำเนินไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์แก่ฝรั่งเศส และช่วยส่งเสริมฐานะและอิทธิพลของฝรั่งเศส
ให้มีความโดดเด่นขึ้นมาอีกครั้ง

ช่วงต้นสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน (เดือนมกราคม
พ.ศ. 2507) ประธานาธิบดีเดอโกลล์ได้ทำการรุกรานทางการเมืองและการทูตเพื่อกดดันสหรัฐฯ
มากขึ้น โดยคราวนี้เดอโกลล์มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในที่สุดแล้วจำเป็นต้องทำให้ทั้งภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลาง ไม่จำกัดอยู่เพียงแค่วีเยตนามใต้เท่านั้น แต่ไม่ยอมให้ความ
กระจ่างว่าจะดำเนินการและมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง พอใจที่จะไว้เป็นปริศนาเช่นเดิม และในเวลา
ใกล้เคียงกัน นายมอริซ คูฟ เดอ มูร์วิลล์ รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศสได้ชี้แจงกับนายชิป โบ
เลน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ว่า ฝ่ายประเทศตะวันตกไม่มีทางเอาชนะทางทหารได้ในอินโดจีน
ด้วยเหตุนี้ ฝรั่งเศสจึงสนับสนุนความคิดที่จะทำให้ทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น
กลาง ซึ่งรวมประเทศไทยด้วย และว่าฝรั่งเศสไม่ขัดข้องที่สหรัฐฯ มีนโยบายแยกวีเยตนาม
ออกเป็นสองประเทศ พร้อมกล่าวเพิ่มเติมว่าการให้วีเยตนามเป็นสองประเทศจะเป็นจริงได้
นานแค่ไหนย่อมต้องมาจากผลของการเจรจา ไม่ใช่จากการใช้กำลังทหารตัดสินและว่าการที่
ฝรั่งเศสได้ให้การรับรองประเทศจีนคอมมิวนิสต์จะเป็นการช่วยให้เรื่องการทำให้อินโดจีน
ตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลาง มีโอกาสประสบผลสำเร็จ (เพ็งอ้าง หน้า 97 และหน้า 103)

ในส่วนที่เกี่ยวกับปฏิริยาและท่าทีของบรรดามิตรประเทศของสหรัฐฯ (ทั้งที่เป็น
สมาชิกองค์การนาโต้และที่เป็นสมาชิกองค์การซีโต้และมิตรประเทศนอกสององค์การ

ดังกล่าว) ที่มีต่อข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ ให้มีการประชุมระหว่างประเทศตาม
แนวทางของการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าแม้มิตร
ประเทศเหล่านี้ไม่มีนโยบายและท่าทีที่คัดค้านต่อต้านหรือขัดขวางนโยบายของสหรัฐฯ ต่อ
สงครามเวียดนาม ตลอดจนหลีกเลี่ยงที่จะกล่าววิพากษ์วิจารณ์สหรัฐฯ อย่างเปิดเผย แต่มิตร
ประเทศของสหรัฐฯ ที่เป็นสมาชิกองค์การนาโต้ อย่างเช่น เยอรมัน อังกฤษ เนเธอร์แลนด์
อิตาลี และเดนมาร์ก ต่างมีทัศนคติเห็นด้วยกับข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ โดยส่วน
ใหญ่มีความรู้สึกที่ว่า หากประชาชนเวียดนามได้ ทั้งๆ ที่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลืออย่าง
เต็มที่จากสหรัฐฯ ก็ยังไม่มีความสามารถปกป้องรักษาอธิปไตยของเวียดนามได้ แสดงว่าพวก
เขาเหล่านั้นมีความเปราะบาง ไม่สนใจ และเหน็ดเหนื่อยมากกับการต้องทำการสู้รบต่อไป
เช่นเดียวกับประธานาธิบดีเดอโกลล์ มิตรประเทศสมาชิกองค์การนาโต้ส่วนใหญ่ ไม่เห็นว่า
เวียดนามได้มีความสำคัญมากต่อความมั่นคงของยุโรปตะวันตก อย่างที่สหรัฐฯ ได้นำมาเป็น
ข้ออ้างสำคัญประการหนึ่ง เพื่อเรียกร้องให้มิตรประเทศส่งกำลังทหารเข้าร่วมกับสหรัฐฯ ทำ
สงครามในเวียดนามได้และให้หาทางให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามได้ แต่ก็ไม่มี
มิตรประเทศสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ประเทศใดยอมส่ง
ทหารเข้าร่วมกับสหรัฐฯ ทำสงครามในเวียดนามได้ อีกทั้งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่บาง
ประเทศสมาชิกองค์การนาโต้ได้ให้แก่เวียดนามได้ เมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่สหรัฐฯ ใช้จ่าย
กว่า 1.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อวันในเวียดนามนั้นก็น้อยมาก

อย่างไรก็ตาม ประเทศที่ได้สร้างความผิดหวังให้กับสหรัฐฯ มากคือบาง
ประเทศที่เป็นประเทศสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ

ซีโต้ (เช่น ปากีสถาน) และบางประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เช่น อินโดนีเซีย และกัมพูชา) ทั้งอินโดนีเซียและกัมพูชา (สมัยประธานาธิบดีซูการ์โนและสมัยเจ้าสีหนุ) มีนโยบายต่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและได้ประกาศจุดยืนปฏิเสธการมีอยู่ขององค์การซีโต้ รวมทั้งไม่เห็นด้วยกับนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อสงครามเวียดนาม นอกจากนั้น ญี่ปุ่นเองก็ได้สร้างความผิดหวังให้กับสหรัฐฯ โดยไม่ยอมให้ความร่วมมือทางทหารกับสหรัฐฯ เหตุผลสำคัญเพราะญี่ปุ่นมองว่าดุลอำนาจในเวียดนามได้ขาดความสมดุลมาก เนื่องจากความอ่อนแอไร้ประสิทธิภาพของกองทัพเวียดนามใต้ ไม่มีศักยภาพที่เข้มแข็งที่จะสามารถเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีความมุ่งมั่นแข็งแกร่งและเด็ดเดี่ยวกว่ามาก ฝ่ายญี่ปุ่นจึงเกรงว่าสหรัฐฯ มีโอกาสประสบกับความพ่ายแพ้ในอินโดจีนเหมือนกับที่ฝรั่งเศสเคยประสบมาแล้วในอดีต อีกทั้งญี่ปุ่นมีความกังวลว่า หากสงครามเวียดนามยืดเยื้อและขยายวงกว้างออกไป ก็จะมีผลทำให้จีนคอมมิวนิสต์เข้ามาเกี่ยวข้องกับโดยตรง ส่วนท่าทีของปากีสถาน ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การซีโต้ได้ออกมาสนับสนุนข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์อย่างเปิดเผย และรัฐบาลของประธานาธิบดีอายุบ คานห์ก็ได้แสดงความยินดีกับรัฐบาลฝรั่งเศสที่ได้ให้การรับรองประเทศจีนคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตง นอกจากนี้นายอาลี บุตโต นายกรัฐมนตรีของปากีสถานก็ได้เดินทางไปหารือกับรัฐบาลฝรั่งเศสที่กรุงปารีสหลายครั้ง ช่วงต้นปี พ.ศ. 2507 ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ปากีสถานมีความกังวลมากเกี่ยวกับภัยต่อความมั่นคงของปากีสถานที่มาจากอินเดีย เป็นผลทำให้ปากีสถานเกิดความเชื่อมั่นว่าการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนย่อมเป็นสิ่งที่จะทำให้ความคุ้มกันแก่ปากีสถานได้ดีกว่าองค์การซีโต้ ส่วนมิตรประเทศของสหรัฐฯ เช่น ไทย เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ แม้จะได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างจริงจังและอย่างเป็นรูปธรรมก็ตาม

แต่ก็เป็นความร่วมมือเพื่อแลกกับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่คุ้มค่าและเป็นประโยชน์แก่
ประเทศชาติ (อ้างแล้ว หน้า 179 – 181)

กล่าวได้ว่าข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ได้สร้างข้อวิตกกังวลให้กับสหรัฐฯ
มากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของประธานาธิบดีเคนเนดีและช่วงต้นของยุครัฐบาล
ประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน แต่หลังจากที่รัฐบาลของประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจ
แน่นอนแล้วว่าสหรัฐฯ จำเป็นต้องเข้าทำสงครามโดยตรงในเวียดนามใต้เพื่อเอาชนะฝ่าย
คอมมิวนิสต์อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด โดยช่วงระหว่างพ.ศ. 2508 – 2512 สหรัฐฯ ได้ส่งหน่วยรบ
กว่าห้าแสนคนเข้าทำสงครามในเวียดนามใต้ ข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ก็ไม่ได้เป็น
ที่สนใจอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ในช่วง พ.ศ. 2506 – 2507 ดังเป็นที่ประจักษ์ข้างต้นว่า มีหลาย
ประเทศทั้งในยุโรปและเอเชีย ได้แสดงความสนใจและสนับสนุนข้อเสนอของรัฐบาลฝรั่งเศส
เป็นเหตุการณ์ที่ได้สร้างข้อวิตกกังวลให้กับสหรัฐฯ พอสมควร กล่าวคือในด้านหนึ่ง สหรัฐฯ
เกรงว่าเสียงของประเทศต่างๆ ที่สนับสนุนข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ อาจดังมากขึ้น
จนมีผลเป็นแรงกดดันให้มีการประชุมเจนีวาขึ้นอีกครั้ง เพื่อให้เวียดนามใต้และกัมพูชาเป็น
กลาง ส่วนอีกด้านหนึ่ง สหรัฐฯ เป็นกังวลว่าข้อเสนอดังกล่าว อาจมีผลทำให้ประชาชน
เวียดนามใต้เห็นดีเห็นชอบด้วยการให้ประเทศเวียดนามใต้มีฐานะเป็นประเทศที่เป็นกลาง
แทนการยอมให้สงครามดำเนินต่อไป (อ้างแล้ว หน้า 183)

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของเจ้าสีหนุต่อข้อเสนอของ
ประธานาธิบดีเดอโกลล์นั้น เป็นนโยบายและท่าทีที่จะไม่อาจแยกออกจากนโยบายไม่ฝักใฝ่
ฝ่ายใดของเจ้าสีหนุ และผลกระทบของนโยบายดังกล่าวต่อความสัมพันธ์กัมพูชา – สหรัฐฯ
ตลอดจนความสัมพันธ์กัมพูชา – ไทย และกัมพูชา – เวียดนามได้ ทั้งนี้ เป็นที่ประจักษ์มาโดย
ตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชา (สมัยเจ้าสีหนุ) กับสหรัฐฯ มีความ
ตึงเครียดมาโดยตลอด จนกระทั่ง พ.ศ. 2512 ที่ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับสหรัฐฯ
ได้กลับมาสู่ภาวะปกติหลังจากที่รัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีนิกสันได้ประกาศยอมรับ
บูรณภาพทางอาณาเขตของกัมพูชา (ตามที่ปรากฏในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497) แต่ก็เป็
นความสัมพันธ์ที่ปกติเพียงระยะสั้น เพราะแม้กัมพูชาและสหรัฐฯ ได้รื้อฟื้นความสัมพันธ์
ทางการทูตระหว่างกันในปี พ.ศ. 2512 แต่ความสัมพันธ์ปกติในช่วงนี้ก็สิ้นสุดลงเมื่อวันที่
18 มีนาคม พ.ศ. 2513 ด้วยการรัฐประหารของนายพล ลอนนอล เป็นผลให้เจ้าสีหนุลี้
อำนาจแต่บัดนั้น

นับตั้งแต่เจ้าสีหนุได้ขึ้นมามีอำนาจเบ็ดเสร็จในกัมพูชาเป็นเวลา 16 ปี (พ.ศ.
2497 – 2513) แม้เจ้าสีหนุจะยินดีรับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ แต่เจ้าสีหนุมีท่าทีไม่ไว้วางใจ
สหรัฐฯ มาโดยตลอด ทั้งไม่เชื่อว่ารัฐบาลเวียดนามใต้ของประธานาธิบดีโงว ดิน เดียม จะ
สามารถเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ ส่วนสหรัฐฯ เอง ก็ไม่เคยให้ความเชื่อถือนโยบายเป็น
กลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของเจ้าสีหนุ ด้วยสหรัฐฯ มองว่าเป็นนโยบาย “เป็นกลางที่นิยมฝ่าย

คอมมิวนิสต์” (“pro – communist neutrality”) สหรัฐฯ จึงมีนโยบายสนับสนุนกลุ่มพลังใน
กัมพูชาที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อทำหน้าที่คานอำนาจของเจ้าสีหนุ

นอกจากข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น การที่เจ้าสีหนุมองว่ารัฐบาลไทยทำ
หน้าที่เป็นเครื่องมือรับใช้นโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อปัญหาในอินโดจีน อีกทั้งการที่ไทยไม่ยอม
จำนนต่อการตั้งเงื่อนไขของเจ้าสีหนุ ที่ต้องการให้ไทยต้องประกาศรับรองบูรณภาพทางอาณา
เขตของกัมพูชาก่อน จึงจะยอมให้มีการเจรจาเพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงเป็นอีก
สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาตลอดสมัยเจ้าสีหนุ มีความขัดแย้งและตึง
เครียดระหว่างกัน ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาได้กลับมามีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอีกครั้ง
หลังการรัฐประหารของนายพล ลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) ส่งผลให้เจ้าสีหนุพ้น
จากอำนาจเป็นการถาวร

กล่าวได้ว่าทัศนคติของเจ้าสีหนุที่มีต่อสหรัฐฯ ย่อมมีอิทธิพลต่อทัศนคติของเจ้า
สีหนุที่มีต่อไทย และการที่เจ้าสีหนุมองว่านโยบายและบทบาทโดยตรงของสหรัฐฯ ในสงคราม
เวียดนามเป็นสาเหตุสำคัญทำลายสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจน
ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของกัมพูชา เป็นผลทำให้เจ้าสีหนุรีบออกมาประกาศ
สนับสนุนข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ เพราะเจ้าสีหนุต้องการให้การประชุมเจนีวา
(ตามข้อเสนอของฝรั่งเศส) เพื่อให้เวียดนามใต้เป็นกลาง รวมความเป็นกลางของกัมพูชาเข้า
ไปด้วย (อ้างแล้ว หน้า 85,146 และ 177) เหตุผลสำคัญที่ทำให้เจ้าสีหนุต้องการให้มีการ

ประชุมเจนีวาขึ้นอีก เพราะเจ้าสีหนุประสงค์ให้ที่ประชุมระหว่างประเทศให้การรับรองความเป็นกลางของกัมพูชา อย่างไรก็ตามการรับรองความเป็นกลางของลาวเมื่อครั้งการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 (ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) กล่าวอีกนัยหนึ่ง เจ้าสีหนุต้องการพึ่งความตกลงเจนีวาทันที เป็นโล่ช่วยปกป้องคุ้มครองอธิปไตยของกัมพูชาและฐานอำนาจของเจ้าสีหนุในกัมพูชาด้วยเหตุผลที่เจ้าสีหนุมีความหวาดระแวงมาโดยตลอดว่าสหรัฐฯ ไทย และเวียดนามได้มีนโยบายมุ่งบ่อนทำลายเจ้าสีหนุ เพื่อหวังให้เจ้าสีหนุพ้นจากอำนาจ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชาโดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่าหลังจากที่เจ้าสีหนุได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นครั้งที่สอง (วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504) ในปี พ.ศ. 2509 ได้มีความพยายามที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกันให้เป็นปกติอย่างเดิม โดยพึ่งความร่วมมือของสหประชาชาติให้ช่วยทำหน้าที่เป็นคนกลางผลักดันให้มีการเจรจาระหว่างไทยกับกัมพูชาเพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอีกครั้ง โดยนายอู๋ ถิ่น เลขาธิการสหประชาชาติได้แต่งตั้งเอกอัครราชทูตเดอริบั้ง เป็นผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา แต่ความพยายามดังกล่าวของผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ไม่ได้ประสบผล ด้วยมีสาเหตุสำคัญมาจากการตั้งเงื่อนไขการของเจ้าสีหนุ ว่าเป็นที่ประจักษ์จากผลการหารือระหว่างฝ่ายไทยกับผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติจากรายงานการประชุมคณะกรรมการศึกษาปัญหาระหว่างไทย - กัมพูชา ตลอดจนจากคำ

ปราศรัยของเจ้าสีหนุเกี่ยวกับเรื่องการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย มี
สาระสำคัญดังนี้

ในการประชุมคณะกรรมการศึกษาปัญหาระหว่างไทย – กัมพูชา
ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2510 ซึ่งมีพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์
ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี ทรงเป็นประธาน เสด็จในกรมฯ รองนายกรัฐมนตรี ทรงแถลง
สรุปผลการสนทนากับเอกอัครราชทูตเดอริบบิ่งว่า เอกอัครราชทูตเดอริบบิ่งได้เข้าพบเจ้าสีหนุ
และรัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชาและได้แจ้งให้ทราบว่า กัมพูชายังคงยืนยันท่าทีเดิม กล่าวคือ
ต้องการให้รัฐบาลไทยมีคำแถลงเป็นปฏิญญารับรองบูรณภาพทางอาณาเขตของกัมพูชา
กัมพูชาจึงจะยอมรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย ซึ่งในประเด็นนี้เสด็จในกรมฯ รอง
นายกรัฐมนตรี ได้รับสั่งยืนยันท่าทีของไทยกับเอกอัครราชทูตเดอริบบิ่ง ผู้แทนพิเศษของ
เลขาธิการสหประชาชาติว่า ไทยพร้อมที่จะสถาปนาความสัมพันธ์แต่ฝ่ายกัมพูชาต้องไม่ตั้ง
เงื่อนไขไว้ล่วงหน้าว่าไทยจำเป็นต้องรับรองบูรณภาพทางอาณาเขตของกัมพูชาก่อน

สำหรับความเห็นของกรรมการผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ที่สำคัญ
ได้แก่ ความเห็นของพลเอกสุรกิจ มัยลาภ เสนาธิการทหารบก ซึ่งได้ให้ความเห็นแก่ที่ประชุม
มีสองประเด็นสำคัญดังนี้

1) การกลับไปมีความสัมพันธ์กับกัมพูชา^{นั้น} พึงพิจารณาว่าจะเกิดประโยชน์
ประการใดหรือไม่ และว่า จุดมุ่งหมายที่รัฐบาลขอให้ผู้แทนพิเศษของ
เลขาธิการสหประชาชาติเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ก็เพื่อมาช่วยแก้ไขปัญห
ที่
ฝ่ายกัมพูชาถูกรายไทยบ่อยครั้ง วัตถุประสงค์ของการเชิญผู้แทนพิเศษของ
เลขาธิการสหประชาชาติมาไทย ก็เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ว่ากัมพูชาเป็นผู้
รุกรานไทย และเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างประเทศทั้งสอง ประโยชน์ใน
การรื้อฟื้นความสัมพันธ์^{นั้น}มีน้อยเหลือเกิน มีแต่เฉพาะในด้านการเมืองบ้าง
เท่านั้น ส่วนในเรื่องปัญหาชายแดน^{นั้น} ไทยอาจเสียเปรียบด้วยซ้ำ เพราะ
กัมพูชาเป็นฐานปฏิบัติการของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทั้งจีนแดง เวียดนามเหนือ
และเวียดนาม หากเปิดความสัมพันธ์ก็จะเป็นหนามยอกอกของเราเอง เพราะ
จะไม่สามารถสกัดกั้นการแทรกซึมได้ทันทั่วทั้งที่กลับจะเพิ่มพูนการก่อว
ยังขึ้นอีกด้วยซ้ำ

2) กัมพูชาเป็นฝ่ายตัดความสัมพันธ์ก่อน ดังนั้นกัมพูชาควรเป็นฝ่ายโน้ม
เอียงมาตามเงื่อนไขของไทยเพื่อให้เปิดความสัมพันธ์ แต่ถ้าเจ้าสีหนุ
ยังคงแสดงตนเป็นเขาวะฬายู่ต่อไปเช่นนี้ ก็จะมีการตัดความสัมพันธ์กันอีก
เพราะฉะนั้นการที่ยังไม่มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กันขึ้นมาใหม่ ไทยไม่
เดือดร้อน ฉะนั้นรัฐบาลไทยจึงควรยืนท่าทีเดิม คือยอมที่จะรื้อฟื้น
สัมพันธ์ภาพโดยปราศจากเงื่อนไข แต่เพื่อแสดงให้เห็นเอกอุครราชทูตเดอริบั้ง
เห็นว่าไทยไม่ตัดเยื่อใยเห็นควรรับข้อเสนอดำวยมาตรการเพื่อป้องกันการ

โจมตีซึ่งกันและกันทางสื่อหนังสือพิมพ์และวิทยุที่เอกอัครราชทูตเดอริบั้งได้
เสนอมาเพื่อขอความเห็นชอบ

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอมขอเอกอัครราชทูตเดอริบั้ง ให้ไทยและกัมพูชา
ร่วมกันหามาตรการเพื่อป้องกันการโจมตีซึ่งกันและกันทางสื่อหนังสือพิมพ์และวิทยุ (ซึ่งเป็น
หนึ่งในความตกลง 4 ฉบับ ที่ไทยและกัมพูชาได้ร่วมกันลงนามที่นครนิวยอร์ก) ข้อเท็จจริงคือ
ความตกลงในเรื่องนี้มีได้ระบุมมาตรการที่จะควบคุมมิให้มีการโจมตีระหว่างกัน เป็นเพียง
กล่าวถึงหลักการเท่านั้น และฝ่ายไทยได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้แล้วว่า ควรมีการพิจารณา
มาตรการให้ปฏิบัติตามความตกลงในประเด็นนี้

สรุปคือ คณะกรรมการมีความเห็นร่วมกันว่าให้ยืนยันท่าทีเดิมว่า ไทยพร้อมรื้อฟื้น
ความสัมพันธ์ทางการทูตโดยปราศจากเงื่อนไข ส่วนปัญหาที่จะเจรจากัน ให้มีการเจรจากันได้
เมื่อกลับมามีความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้ว (รายงานการประชุมคณะกรรมการศึกษา
ปัญหาระหว่างไทย – กัมพูชา ครั้งที่ 5 วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2510 ณ ตึกบัญชาการทำเนียบ
นายกรัฐมนตรี)

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2510 เอกอัครราชทูตเดอริบั้งพร้อมด้วย
นายเองเกอร์ส ผู้ช่วย ได้เข้าเฝ้าเสด็จในกรมฯ ร้องนายกรัฐมนตรีเพื่อสนทนากันเกี่ยวกับการรื้อ
ฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) เอกอัครราชทูตเดอริบบิงทูลว่า ทั้งไทยและกัมพูชาต่างก็ยึดมั่นในท่าทีของตนจนขยับเขยื้อนได้ยาก ทั้งๆ ที่ในสารัตถะสำคัญทั้งสองฝ่ายไม่มีปัญหาระหว่างกัน ไม่มีการเรียกร่องดินแดนซึ่งกันและกัน จะมีก็แต่ปัญหาเรื่องปราสาทพระวิหารเท่านั้น ปัญหายังคงมีอยู่ในเรื่องของแบบพิธี กล่าวคือ ไทยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีคำแถลงเป็นปฏิญญารับรองบูรณภาพทางอาณาเขตก่อนที่รื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่กัมพูชานั้นยังตั้งข้อสงสัยอยู่ เอกอัครราชทูตฯ จึงพยายามหาสูตรประนีประนอมเพื่อขมิกลางดูท่าทีของแต่ละฝ่าย และถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่ก็ขอให้ช่วยพิจารณาไว้ด้วย เพื่อหาทางแก้ไขกันใหม่เพราะไม่ควรปล่อยให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปกว่านี้ ซึ่งทั้งไทยและกัมพูชาไม่พูดจាកัน ในเรื่องนี้ เสด็จในกรมฯ รับสั่งว่า ฝ่ายไทยพร้อมที่จะเจรจาหารือกับเอกอัครราชทูตเดอริบบิงทุกเมื่อ และพิจารณาสูตรประนีประนอมที่เอกอัครราชทูตจะเสนอแนะมาใหม่ทุกเมื่อ ทศนะและท่าทีของไทยนั้นเอกอัครราชทูตเข้าใจและทราบเป็นอย่างดีแล้ว และขณะนี้ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- 2) เสด็จในกรมฯ รับสั่งว่า เพื่อช่วยให้การเจรจาดำเนินต่อไปโดยไม่ชะงักงัน ฝ่ายไทยได้ตกลงยอมรับข้อเสนองานของเอกอัครราชทูตเรื่องการหามาตรการเพื่อป้องกันการโจมตีซึ่งกันและกันทางสื่อสิ่งตีพิมพ์และวิทยุ

ซึ่งในประเด็นนี้เอกอัครราชทูตเดอริบมิงได้ให้ความเห็นต่อเสด็จในกรมฯ ว่า ตนคิดว่าฝ่ายกัมพูชาจะไม่เห็นด้วยและคงไม่ให้ความร่วมมือ ทั้งนี้ตนสังเกตได้จากปฏิบัติการทั้งทางด้านวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ของฝ่ายกัมพูชาซึ่งยังคงโจมตีประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยกล่าวหาว่าเป็นลูกสมุนของฝ่ายนิยมนายทุน และว่าเท่าที่ตนทราบมากัมพูชารู้สึกเจ็บปวดและไม่พอใจอย่างมากที่ผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติได้มีหนังสือไปยังประธานคณะมนตรีความมั่นคงเกี่ยวกับกัมพูชา

- 3) เสด็จในกรมฯ รับสั่งกับเอกอัครราชทูตเดอริบมิงว่ารัฐบาลไทยกำลังให้ความสนใจกับความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สมาคมอาเซียน) และพระองค์ท่านเองก็ได้ประทานสัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่ารัฐบาลไทยไม่ขัดข้องถ้ากัมพูชาจะเข้าร่วมด้วย คนไทยมิได้โกรธเคืองประชาชนกัมพูชาแต่อย่างใด และแม้แต่รัฐบาลกัมพูชาหรือเจ้าสีหนุเอง ประเทศไทยก็ไม่ขัดข้องที่จะให้มาเข้าร่วมกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในประเด็นนี้ เอกอัครราชทูตเดอริบมิงได้ทูลให้ทราบว่เอกอัครราชทูตรู้สึกเสียใจที่ได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ที่รายงานว่ากัมพูชาออกแถลงการณ์เป็นทำนองว่า จะไม่เข้าร่วมด้วยตราบใดที่สงครามเวียดนามยังดำเนินอยู่

- 4) เอกอัครราชทูตเดอริบมิงทูลว่าเมื่อนายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียแวะมากรุงเทพฯ ก่อนการไปเยือนกัมพูชา ก็ยัง

เป็นที่คาดหวังกันว่า อาจมีการปรองดองกันได้ถ้ากัมพูชาเข้าร่วมในการ
ร่วมกลุ่มครั้งนี้ (หมายถึงการก่อตั้งสมาคมอาเซียน) แต่เท่าที่ปรากฏ การ
เจรจาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียกับเจ้าสัวประสมความ
ล้มเหลว

- 5) ก่อนจะพุดลากลับ เอกอัครราชทูตถวายความหวังว่ากลับจากกัมพูชา
ครั้งนี้ จะพยายามนำข้อเสนอแนะใหม่ๆ มาถวายให้ทอดพระเนตรเพื่อ
ทรงพิจารณาต่อไป ซึ่งเสด็จในกรมฯ รับสั่งว่า ฝ่ายไทยยินดีจะรับ
ข้อเสนอแนะของเอกอัครราชทูตไว้พิจารณา และหวังว่าคงจะรื้อฟื้น
สัมพันธภาพการทูตกันได้ เพื่อจะได้มีการเจรจากันโดยตรงในที่สุด

(บันทึกการสนทนาระหว่างพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รอง
นายกรัฐมนตรี กับเอกอัครราชทูตเดอริบิง ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 2
มิถุนายน พ.ศ. 2510)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพบปะสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตเดอริบิงกับ
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2510 มีประเด็นสำคัญและน่าสนใจพอสรุปได้
ดังนี้

- 1) เอกอัครราชทูตเดอริบิงได้แจ้งให้ทราบเกี่ยวกับเรื่องที่กัมพูชา
เรียกร้องให้นานาประเทศรับรองเขตแดนปัจจุบันของกัมพูชาและที่

เจ้าสีหนุได้ขู่ว่าจะดำเนินมาตรการอันชาเย็น(freeze relations) กับประเทศที่ไม่ยอมให้การรับรองเส้นเขตแดนตามความต้องการของกัมพูชา นั่นว่าในเรื่องนี้เจ้าสีหนุได้แถลงเพิ่มเติมว่า มิได้หมายความว่า กัมพูชาจะตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเหล่านั้น เป็นแต่กัมพูชาจะเรียกทูตของตนที่ประจำอยู่ในประเทศเหล่านั้นกลับ คงให้มีแต่อุปทูตรักษาการอยู่เท่านั้น และสำหรับคณะทูตของประเทศดังกล่าวที่ประจำอยู่ในกัมพูชา ทางกัมพูชาจะไม่เชิญให้มาร่วมงานรัฐพิธีใดๆ กับจะไม่ให้ข้าราชการของกัมพูชาไปร่วมงานรับรองต่างๆ ของคณะทูตเหล่านั้น

เอกอัครราชทูตเดอริบิงได้กล่าวถึงปัญหาเขตแดนเพิ่มเติมว่า ในขั้นแรกเจ้าสีหนุต้องการให้ทุกประเทศเคารพบูรณภาพอาณาเขตของกัมพูชาเท่านั้น แต่ต่อมาเจ้าสีหนุเปลี่ยนใจเพราะเกรงว่าบางประเทศจะตั้งข้อสงวนขึ้นได้ในภายหลัง จึงได้ขอให้ทุกประเทศให้การเคารพและรับรองเส้นเขตแดนปัจจุบันของกัมพูชาพร้อมกันอีกด้วย ออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่ตกเป็นเหยื่อของการเปลี่ยนใจของเจ้าสีหนุ และถูกคาดคั้นให้การรับรองเส้นเขตแดนกัมพูชาทั้งๆที่คำแถลงของออสเตรเลียเป็นไปตามความประสงค์เดิมของกัมพูชา และได้รับความเห็นชอบจากนายชอน ซานกับเจ้าสีหนุก่อนแล้วด้วย ต่อมา กัมพูชาได้กล่าวโจมตีออสเตรเลียว่าใช้ลูกไม้บิดพลิ้วไม่ยอมให้การรับรองเส้นเขตแดนกัมพูชา ต่อมาพม่าได้ให้การรับรองโดยใช้ถ้อยคำว่า “Burma recognizes Cambodia's territorial integrity within its

present frontier” แต่เจ้าสีหนุก็มีได้ประท้วงพม่า ส่วนญี่ปุ่นนั้นได้แจ้งท่าทีของญี่ปุ่นว่า ญี่ปุ่นไม่สามารถให้การรับรองเส้นเขตแดนกัมพูชา ซึ่งยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้านบางประเทศได้ทำให้เจ้าสีหนุไม่พอใจและได้สั่งให้แจ้งแก่ผู้แทนญี่ปุ่นว่า หากท่าทีของญี่ปุ่นเป็นเช่นนี้นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นก็ไม่ควรมาเยือนกัมพูชาตามที่ได้กำหนดกันไว้แล้ว และว่ากัมพูชาจะยังไม่ดำเนินการมาตรการอันเย็นชาต่อญี่ปุ่นในทันที แต่จะขยายเวลาให้กลับไปพิจารณาไตร่ตรองอีกครั้งหนึ่งจนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2511

- 2) สำหรับเรื่องปราสาทพระวิหารนั้น เอกอัครราชทูตเดอริบจึงได้แจ้งกับรัฐมนตรีต่างประเทศว่าเจ้าสีหนุขอร้องมิให้ฝ่ายไทยกล่าวถึง ซึ่งในประเด็นนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศกล่าวว่า ที่กัมพูชาไม่ต้องการให้เอ่ยถึงปราสาทพระวิหารนั้น เพราะกัมพูชาจะเอาไปเป็นประโยชน์ในการใช้อ้างอิงต่อไปภายหน้าว่าฝ่ายไทยมิได้ท้วงติง นับว่าเป็นลูกไม้ที่ฝ่ายไทยรู้จักดี พร้อมกับชี้แจงว่า การจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ที่ประเทศไทยไม่ได้รับความกระทบกระเทือนแต่อย่างใด แต่ก็พยายามรอคอยเฝ้ามองการกระทำของกัมพูชาต่อไป
- 3) เกี่ยวกับบุคคลิก อุบิสัยและอารมณ์ไม่อยู่กับร่องกับรอยของเจ้าสีหนุ เอกอัครราชทูตเดอริบจึงมีความเห็นว่า เจ้าสีหนุมักชอบพูดกลับไปกลับมาเสมอ การที่จะไปคาดคั้นให้รับว่าพูดอย่างนั้นอย่างนี้ไม่มีทางสำเร็จ เจ้าสีหนุมักเลียงว่า ถ้อยแถลงของตนที่กล่าวเป็นภาษาเขมรนั้น จะนับเป็นทางการไม่ได้ (เพราะมักเปลี่ยนใจบ่อยๆ)

นอกจากที่แถลงเป็นภาษาฝรั่งเศสเท่านั้นจึงจะนับเป็นทางการได้

เอกอัครราชทูตฯ เองเคยถูกอ้างคำพูดมาแล้วในเรื่องที่เจ้าสีหนุ

อยากจะพูดพาดพิงถึงประเทศไทยเมื่อเอกอัครราชทูตฯ แย้งว่าตน

ไม่ได้พูด เจ้าสีหนุก็เลยกล่าวหาว่าเอกอัครราชทูตฯ เข้าข้างไทย ดังนี้

เป็นต้น และตนได้รายงานทุกอย่างให้ทางนิวยอร์กทราบ และว่าทาง

นิวยอร์ก(สหประชาชาติ) ไม่ค่อยจะเชื่อถือคำของเจ้าสีหนุอีกแล้ว

- 4) รัฐมนตรีต่างประเทศได้แนะนำเอกอัครราชทูตเดอริบिंगว่า การพูด
กลับไปกลับมาของเจ้าสีหนุก็มีปรากฏอยู่เสมอทาง

วิทยุกระจายเสียงกรุงพนมเปญ ถ้าอยากเก็บไว้เป็นหลักฐาน ก็ควร

หาเครื่องบินที่กักเสียงอัดเก็บไว้ แต่รู้สึกว่าจะเป็นการเสียเวลาของ

เอกอัครราชทูตฯ เปล่าๆ เพราะเป็นเรื่องไร้สาระ แต่สำหรับฝ่ายไทย

นั้น จำต้องคอยรับฟังและบันทึกเสียงไว้เพื่อป้องกันการให้ร้ายป้ายสี

ของกัมพูชา

- 5) รัฐมนตรีต่างประเทศได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตฯ ทราบถึงอนาคตการ

ปฏิบัติงานของเอกอัครราชทูตฯ และคณะว่า ฝ่ายไทยเห็น

ความสำคัญในเรื่องนี้มาก ตัวท่านรัฐมนตรีฯ เองพร้อมที่จะแนะนำ

ให้รัฐบาลไทยขยายเวลาปฏิบัติงานของเอกอัครราชทูตเดอริบिंग

และคณะต่อไปอีก โดยไม่คำนึงว่าฝ่ายกัมพูชาจะปฏิบัติ

เช่นเดียวกันหรือไม่ ในเรื่องนี้เอกอัครราชทูตฯ แสดงความขอบคุณ

ฝ่ายไทย และเล่าให้ฟังด้วยความอึดอัดใจว่า เมื่อไม่นานมานี้ทาง
ฝ่ายกัมพูชาได้ลงบทความในนิตยสาร “Realites Cambogiennes”
ซึ่งเป็นนิตยสารของทางราชการกัมพูชา ว่ารัฐบาลกัมพูชาต้องเสีย
ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานให้แก่เอกอัครราชทูตเดอริบปิงและคณะ
เป็นจำนวนสูงมาก ก่อให้เกิดภาระหนักยิ่งแก่รัฐบาลกัมพูชา ทำให้
เอกอัครราชทูตฯ รู้สึกกระอักกระอ่วนใจเป็นที่สุด และคิดว่าฝ่าย
กัมพูชาคงไม่ปรารถนาให้ตนและคณะอยู่ปฏิบัติงานอีกต่อไป
(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับเอกอัครราชทูต
เดอริบปิง ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 15
กันยายน พ.ศ. 2510)

เกี่ยวกับเรื่องความประสงค์ของเจ้าสีหนุที่ต้องการให้ประเทศต่างๆ ให้การ
รับรองเส้นเขตแดนของกัมพูชา เรื่องข้อสงวนของไทยเกี่ยวกับปราสาทพระวิหาร ตลอดจน
เรื่องการฟื้นฟูความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา ยังมีประเด็นสำคัญๆ ที่เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึง
ความเป็นคนเจ้าเล่ห์ กลับกลอก พุดกลับไปกลับมาของเจ้าสีหนุ และประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริง
เกี่ยวกับท่าทีของไทยในเรื่องของเขตแดนไทย - กัมพูชา และข้อสงวนของไทยเกี่ยวกับ
ปราสาทพระวิหาร ปรากฏในบันทึกการสนทนาระหว่างนายสุชี อาภาชี ผู้ช่วยชาวญี่ปุ่นของ
เอกอัครราชทูตเดอริบปิง ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติในกรณีปัญหาไทย -
กัมพูชา กับเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและเอกอัครราชทูตรักษาการ

ผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2510 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

เรื่องการพุดจากกลับไปกลับมาของเจ้าสีหนุ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2510 ในที่สุดก็ได้มีผลทำลายความหวังในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองอีกครั้งหนึ่ง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 ฝ่ายไทยได้รับสำเนาโทรเลขของสำนักงานของเอกอัครราชทูตเดอริบั้ง ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ ในกรณีปัญหาไทย - กัมพูชา รายงานรายละเอียดเกี่ยวกับถ้อยแถลงของเจ้าสีหนุที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของทางราชการกัมพูชา (AKP) ฉบับวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 เกี่ยวกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา ซึ่งในถ้อยแถลงดังกล่าว เจ้าสีหนุได้แถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 มีใจความว่าหลังจากที่ตนได้พิจารณาถ้อยแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยที่กล่าวว่า “ประเทศไทยไม่เคยเรียกร้องดินแดนหรือต้องการจะผนวกดินแดนของกัมพูชาเข้ามาเป็นของราชอาณาจักรไทย” ตนเห็นว่ากัมพูชาควรจะประนีประนอมกับไทยโดยไม่รอช้า และเนื่องจากทั้งประชาชนไทยและประชาชนกัมพูชา ต่างก็ยินดีที่จะได้เห็นการฟื้นฟูมิตรภาพระหว่างประเทศทั้งสอง จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้นำทั้งหลายจะต้องดำเนินการให้ เป็นไปตามความรู้สึกอันชอบธรรมของประชาชนเหล่านั้น ซึ่งตนเห็นว่า ไม่น่าจะมีข้อขัดข้องใดๆ ในการประนีประนอมกับบรรดาผู้นำไทย เพราะถือว่าผลประโยชน์ของประเทศอยู่เหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น และเพื่อสนองรับข้อเสนอของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ตนขอแจ้งให้ทราบในนามของประเทศกัมพูชาว่า กัมพูชาจะไม่เรียกร้องเอาคนเชื้อชาติกัมพูชา หรือดินแดนส่วนใดที่อยู่

ในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม (หนังสือกราบเรียน นายกรัฐมนตรีที่ กต. 0302/20164 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2510)

จากถ้อยแถลงของเจ้าสีหนุดังกล่าวข้างต้น ต่อมาเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2510 นายยาสุชิ อากาชิ ผู้ช่วยชาวญี่ปุ่นของเอกอัครราชทูตเดอริบั้ง ได้มาพบเลขาธิการรัฐมนตรีต่างประเทศไทยและเอกอัครราชทูตรักษาการผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ โดยนายอากาชิได้กล่าวให้ความเห็นว่า เมื่อรัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวทางโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 หลังจากนั้นในวันที่ 19 กรกฎาคม เจ้าสีหนุก็ได้แถลงต้อนรับถ้อยแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย และว่าถ้อยแถลงตอบรับคำให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ได้ทำความชื่นชมให้แก่ชาวกัมพูชาและข้าราชการกัมพูชาโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศก็ได้เตรียมการดำเนินการเพื่อการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง และว่าผู้ที่คัดค้านนโยบายฟื้นฟูความสัมพันธ์กับไทย มีเพียงส่วนน้อย ได้แก่พวกกลุ่มการเมืองที่นิยมซ้ายเท่านั้น แต่อยู่ๆ เจ้าสีหนุก็ประกาศโผงผางออกมาในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 ว่า ประเทศไทยเรียกร้องเอาเขาพระวิหารคืนอีก ความหวังในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาจึงถูกทำลายลงโดยสิ้นเชิง นายอากาชิกล่าวให้ความเห็นอีกด้วยว่า คำแถลงครั้งนี้ของเจ้าสีหนุได้สร้างความงุนงงให้แก่คณะทูตในกัมพูชา ตลอดจนข้าราชการกัมพูชาเองเป็นอย่างมาก เพราะทุกคนทราบดีว่า ประเทศไทยมิได้เรียกร้องเช่นนั้น จึงต่างรู้สึกเห็นใจประเทศไทยเป็นที่สุด

นายอากาชิได้พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เจ้าสีหนุกลับ

คำพูดและเปลี่ยนท่าทีอย่างกะทันหัน โดยกล่าวว่าเท่าที่เจ้าสีหนุกระทำไป คงมีความมุ่งหมาย
อย่างหนึ่งอย่างใดในทางการเมือง โดยให้ข้อสังเกตว่า คำแถลงล่าสุดของเจ้าสีหนุออกมา
พร้อมๆ กับที่จีนคอมมิวนิสต์ได้แถลงเพิ่มเติมในวันเดียวกันว่า จีนจะให้การรับรองเขตแดน
ของกัมพูชา จึงทำให้น่าคิดว่าที่เจ้าสีหนุไม่ให้ความสนใจในปัญหาการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับ
ไทยในช่วงนี้ ก็เพื่อเป็นการเอาใจจีนคอมมิวนิสต์ โดยหวังให้จีนให้การรับรองเขตแดนปัจจุบัน
ของกัมพูชา ซึ่งจะมีผลทำให้สหภาพโซเวียตต้องให้การรับรองในลักษณะเดียวกันในเวลา
ต่อมา และจะทำให้กัมพูชาได้รับการรับรองเขตแดนจากประเทศอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่นกลุ่ม
ประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าสีหนุถือว่า การให้การรับรองเขตแดนมี
ความสำคัญเหนือกว่าสัมพันธภาพทางการทูตเสียอีก นายอากาชิยังได้ชี้แจงต่อไปว่า ทศนะ
ดังกล่าวข้างต้นของตนอาจเป็นความจริงได้ โดยให้ข้อสังเกตว่า เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ตนได้ไป
ส่งเจ้านโรดม ภูริสรา รัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชา ซึ่งกำลังจะเดินทางไปเกาหลีเหนือและจีน
เจ้านโรดม ภูริสราได้แสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่คาดฝันมาก่อนพร้อมทั้ง
ย้ำให้ทราบว่า คำแถลงตัดเยื้อกับไทยของเจ้าสีหนุคงเป็นการชั่วคราวเท่านั้น และว่าตัวเขา
เองและเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ไม่มีใครทราบเรื่องราวมาก่อนเลย (บันทึก
การสนทนาระหว่างเลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายยาสุชิ อากาชิ ผู้ช่วยผู้แทนพิเศษ
ของเลขาธิการสหประชาชาติในกรณีไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2510)

ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อสงวนของไทยในกรณีเขาพระวิหาร นายอากาซีได้ให้

ความเห็น ว่า ไทยมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะตั้งข้อสงวนได้ เพราะเป็นการที่จะให้ได้พระวิหารคืนมาโดยทางกฎหมายมิใช่ด้วยการใช้กำลัง ซึ่งไม่ขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติและว่าตนไม่เข้าใจเหมือนกันว่า ทำไมนิตยสารนักชาตินิยมซึ่งเป็นของเจ้าสีหนุฉบับประจำวันที่ 31 ตุลาคม – 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2509 จึงมีข้อความในบทบรรณาธิการว่า เจ้าสีหนุได้แถลงว่ากัมพูชาไม่เคยรับรู้ว่ามีสิทธิที่จะตั้งข้อสงวนได้ ในเรื่องนี้เลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศได้ชี้แจงแก่นายอากาซีว่า ท่าทีของไทยเกี่ยวกับข้อสงวนดังกล่าวนี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปเลย และไทยก็ได้ประกาศข้อสงวนดังกล่าวตลอดมานับตั้งแต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ(ศาลโลก) ได้พิพากษากรณีปราสาทพระวิหาร ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับกัมพูชานั้น ท่าทีของไทยก็คงเป็นเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ไทยพร้อมที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาโดยปราศจากเงื่อนไข และรัฐมนตรีต่างประเทศไทยก็ได้ให้สัมภาษณ์ในทำนองนี้ในเวลาใกล้เคียงกันถึง 3 ครั้ง คือระหว่างวันที่ 13 ถึง 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 กัมพูชาไม่น่าจะอ้างคำแถลงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม มาเป็นข้อโต้แย้งว่าไทยใช้สิทธิเรียกร้องดินแดนคืนใหม่อีก ซึ่งความจริงก็เป็นเพียงการยืนยันข้อสงวนเดิม ขอรอยเจ้าสีหนุจะให้กลับคืนสัมพันธภาพกับไทยโดยเข้าใจกันว่าไทยยอมถอนข้อสงวนก็เป็นได้ ฉะนั้น หากเอกอัครราชทูตเดอริบปิงจะเดินทางไปพบเจ้าสีหนุทันทีหลังจากที่ได้รับการยืนยันถ้อยแถลงในวันที่ 13 กรกฎาคมจากรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ซึ่งตรงกับความประสงค์ของเจ้าสีหนุแล้ว ก็อาจฟื้นฟูความสัมพันธ์กันได้เพียงชั่วขณะเท่านั้น เพราะเจ้าสีหนุอาจโต้แย้งภายหลังได้อีกว่า กัมพูชาเข้าใจผิดว่าไทยได้ถอนข้อสงวนเรื่องปราสาทพระวิหารแล้ว ในประเด็นหลังนี้ เอกอัครราชทูตรักษาการ

ผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติได้กล่าวเสริมว่า ไทยได้ประกาศข้อสงวนเช่นนั้นตลอดมาจะเป็นเมื่อ 6 ปีที่แล้วหรือในขณะนี้ก็ตาม ทำติของไทยไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลย ตรงข้าม เจ้าสีหนุมักมีเล่ห์เพทุบายบิดเบือนและเปลี่ยนแปลงทำติของตน กลับไปกลับมาอยู่ตลอดเวลา จนไทยดูเหมือนจะเคยชินเสียแล้วเพราะต้องประสบกับการกระทำเช่นนั้นตลอดมาว่า 6 ปีแล้ว (เพ็งอ้าง)

ในช่วงท้ายของการสนทนา นายอากาซีได้ถามฝ่ายไทยว่า ฝ่ายไทยรู้สึกอย่างไรต่อการที่ หลายประเทศได้ให้การรับรองเขตแดนกัมพูชา ซึ่งเลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้ตอบไปว่า นอกเหนือไปจากข้อสงวนเกี่ยวกับปราสาทพระวิหารดังกล่าวแล้ว ไทยไม่มีปัญหาอื่นใดเกี่ยวกับเขตแดนกัมพูชา เพราะเส้นเขตแดนได้กำหนดไว้แน่ชัดโดยสนธิสัญญาระหว่างประเทศ แต่กัมพูชามีปัญหาเขตแดนกับลาวและเวียดนาม ซึ่งเป็นเขตแดนอาณานิคมที่ฝรั่งเศสกำหนดไว้ในสมัยที่ยังปกครองอินโดจีนอยู่ เขตดังกล่าวจึงไม่ใช่เขตแดนระหว่างประเทศ แต่เป็นเขตแดนที่ฝรั่งเศสกำหนดขึ้นไว้โดยพลการ เพื่อความสะดวกในการปกครอง หากประเทศหนึ่งประเทศใดประกาศรับรองเขตแดนของกัมพูชาแล้วก็เท่ากับประเทศนั้นๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเขตแดนอาณานิคมที่ฝรั่งเศสกำหนดไว้ ซึ่งคลุมไปถึงปัญหาการขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับลาวและเวียดนามด้วย (อ้างแล้ว)

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาช่วง 16 ปี ของยุคเจ้าสีหนุ เรื่องอำนาจ (พ.ศ. 2497 – 2513) เป็นความสัมพันธ์ในช่วง 8 ปีสุดท้ายของการมีอำนาจของ

เจ้าสีหนุ (พ.ศ. 2504 – 2513) ไม่มีการติดต่อกันโดยตรงระหว่างไทยกับกัมพูชา แต่ทั้งสอง
รัฐบาลจะติดต่อกันเป็นครั้งคราวเพื่อหาทางรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดย
กระทำฝ่ายผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติในฐานะทำหน้าที่เป็นคนกลาง จนกระทั่ง
หลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) ที่มีผลทำให้เจ้าสีหนุ
พ้นจากอำนาจเป็นการถาวร และไทยกับกัมพูชากลับมามีความสัมพันธ์ทางการทูตกันได้อีก
ครั้งหนึ่ง

ปัญหาและความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาในสมัยของเจ้าสีหนุ

มิได้มีสาเหตุมาจากอิทธิพลของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือจากอิทธิพลของปัจจัยใด
ปัจจัยหนึ่ง หากแต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นปัญหาและความขัดแย้งที่สืบ
เนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก 4 ปัจจัยสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) อิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น
- 2) อิทธิพลของปัจจัยนโยบายต่างประเทศที่ประกาศยึดความเป็นกลาง
และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของเจ้าสีหนุ
- 3) อิทธิพลของปัจจัยการเมืองภายในกัมพูชา
- 4) อิทธิพลของปัจจัยอัตตาที่มีในตัวของเจ้าสีหนุ

โดยทั้ง 4 ปัจจัยดังกล่าว ต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน และส่วนใหญ่อิทธิพลของปัจจัยอัตรากำลังเข้ามาเป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบายจนเป็นผลนำไปสู่การรวบสานของอำนาจทุกด้านของเจ้าสีหนุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ศัตรูร้ายแรงของเจ้าสีหนุคือตัวตนของเจ้าสีหนุเอง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น (หรือปัจจัยภายนอก) ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง มีผลกระทบโดยตรงและมากที่สุดต่อสามประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังผลการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 สหรัฐฯประกาศไม่ยอมรับผลของข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และได้มีบทบาทโดยตรงก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ขึ้นมา เพื่อทำการต่อสู้และขัดขวางมิให้มีการจัดการเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเวียดนาม (ทั้งเหนือและใต้) ใช้สิทธิกำหนดอนาคตของเวียดนามทั้งสองส่วนว่าจะรวมเป็นประเทศเดียวกันหรือแยกเป็นสองประเทศ เหตุการณ์ดังกล่าว ได้นำไปสู่การก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ. หรือซีโต้) เมื่อพ.ศ. 2497 และเกิดสงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ พ.ศ. 2508 เป็นปีที่รัฐบาลประธานาธิบดีจอห์นสันตัดสินใจส่งทหารสหรัฐฯ เข้าทำสงครามโดยตรงในเวียดนามใต้ ทั้งประเทศลาวและกัมพูชาได้รับผลกระทบโดยตรงจาก 10 กว่าปีของสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ ทั้งกัมพูชาและลาวได้กลายเป็นส่วนขยายของสงครามเวียดนาม ลาวได้กลายเป็นประเทศที่ถูกทิ้งระเบิดมากที่สุดในประวัติศาสตร์สงครามโลก ส่วนกัมพูชาก็เช่นเดียวกัน อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนถูกละเมิดทั้งจากฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและจากฝ่ายสหรัฐฯ และ

เวียดนามได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน (ระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2513) ส่วนฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือได้ละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนทั้งของ กัมพูชาและลาวมาตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2497 เวียดนามเหนือได้ทำการละเมิดทั้งข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และพ.ศ. 2505 เพราะไม่เคยถอนทหารออกจากกัมพูชาและลาวตามที่ระบุไว้ใน ข้อตกลงเจนีวาทั้งสองฉบับดังกล่าว

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็นดังกล่าวข้างต้น มีผล กัดดันและบีบให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำเป็นต้องเลือกข้าง เพื่อ ความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศ แต่เจ้าสัวเลือกที่จะดำเนินนโยบายเป็นกลางไม่ ผักใฝ่ฝ่ายใดในเรื่องปัญหาและความขัดแย้งระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ โดยหวัง พึ่งความขัดแย้งและการคานอำนาจระหว่างมหาอำนาจของทั้งสองค่าย ตลอดจนรับความ ช่วยเหลือจากทั้งสองค่าย เป็นปัจจัยช่วยสนับสนุนปกป้องความเป็นกลางของกัมพูชา ทั้งช่วย กระชับและเพิ่มความมั่นคงให้กับฐานอำนาจการเมืองภายในกัมพูชาของเจ้าสัว ซึ่งการ พยายามยึดนโยบายและทำที่เป็นกลางดังกล่าวในช่วงประมาณ 10 ปีแรก (พ.ศ. 2497 – 2507) ได้มีส่วนช่วยให้กัมพูชารอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของสงครามเวียดนาม ทั้งช่วย ส่งเสริมให้เจ้าสัวมีอำนาจเบ็ดเสร็จในกัมพูชา สามารถรักษาเอกราชอธิปไตยและความ มั่นคงภายในกัมพูชาไว้ได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามหลัง พ.ศ. 2508 เมื่อสหรัฐฯ ในยุคของ ประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจส่งทหารอเมริกันเข้าทำสงครามโดยตรงในเวียดนาม มีผล ทำให้สงครามเวียดนามมีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้พื้นที่สงครามขยายวงกว้าง

เข้าไปในดินแดนทั้งของลาวและกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติการทางทหารของ
สหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดีนิกสัน (พ.ศ. 2512 – 2513) ได้เป็นผลทำให้ดินแดนกัมพูชา
กลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเวียดนามอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นโยบายเป็นกลางของเจ้า
สีหนุในช่วงหลัง พ.ศ. 2508 เป็นต้นไปกลับไม่เป็นผลดีต่อการรักษาเอกราชอธิปไตยและบูรณ
ภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา เจ้าสีหนุไม่อยู่ในฐานะที่จะเรียกร้องให้ไม่ว่าสหรัฐฯ หรือ
เวียดนามเหนือเคารพเอกราชและอธิปไตยของกัมพูชา ทั้งนี้กัมพูชาได้กลายเป็นพื้นที่
ยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อนโยบายทำสงครามทั้งของสหรัฐฯ และของเวียดนามเหนือหลัง
พ.ศ. 2508 นโยบายเป็นกลางของเจ้าสีหนุได้เป็นปัจจัยเร่งให้เกิดเหตุการณ์ที่ได้นำไปสู่การ
รัฐประหารของนายพลลอนนอล (พ.ศ. 2513) เป็นผลให้เจ้าสีหนุพ้นจากอำนาจเป็นการถาวร

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดนั้น กล่าวได้ว่าเจ้าสี
หนุได้รับแรงดลใจมาจากการประชุมของกลุ่มประเทศจากทวีปแอฟริกาและเอเชียที่เมืองบัน
ดุง ประเทศอินโดนีเซีย (พ.ศ. 2498) จากหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (หลักปัญจศีล) ที่โจว
เินไฉ นายกรัฐมนตรีจีน ได้ประกาศร่วมกับเนห์รู นายกรัฐมนตรีอินเดีย และอู๋
นายกรัฐมนตรีนพมา (พ.ศ. 2497) ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีจีนไปเยือนประเทศอินเดียและ
นพมา (The Cold War in the Third World, edited by Robert J. McMahon หน้า 58 และ
89) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลของการประชุมสุดยอดครั้งแรกของผู้นำ 25 ประเทศจากโลกที่
สาม เพื่อร่วมกันก่อตั้งขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (non – Aligned Movement หรือ NAM) ที่
กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย (พ.ศ. 2504) โดยประธานาธิบดีโจชิป ตีโต้ เป็นเจ้าภาพและ

เป็นต้นคตินำเสนอหลักการของนโยบายต่างประเทศแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งดีได้มีความเห็น
ว่าระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2504 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต
มีความรุนแรงสูงมาก จึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่กลุ่มประเทศในโลกที่สามพึงร่วมกันแสวงหา
และกำหนดทางเลือกที่สาม เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกกดดันหรือบีบให้ต้องเข้าสังกัดอยู่กับค่ายใด
ค่ายหนึ่ง และว่าขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดไม่ควรยึดปัจจัยภูมิศาสตร์หรือปัจจัยชาติพันธุ์มา
เป็นหลักเกณฑ์ใช้กำหนดว่ามีประเทศใดบ้างที่สามารถเป็นสมาชิกของขบวนการฯ ได้ แต่ควร
ยึดการมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันเป็นหลักเกณฑ์กำหนดสมาชิกภาพของขบวนการฯ
นั่นคือ การมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและส่งเสริมและสนับสนุนหลักการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติ สนับสนุนขบวนการต่อสู้เพื่อปลดแอกจากการครอบงำของลัทธิอาณานิคม ปฏิเสธ
การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารไม่ว่ากับค่ายใด ตลอดจนต่อต้านการแทรกแซงในกิจการ
ภายในของประเทศต่างๆ โดยมหาอำนาจของทั้งค่ายโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์ ต่อมาเมื่อ
เดือนตุลาคม พ.ศ. 2507 ประเด็นสำคัญเหล่านี้ได้รับการตอกย้ำและนำเสนออย่างเป็นระบบ
ในที่ประชุมของขบวนการฯ ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ (เพ็งอ้าง หน้า 144 – 145)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งทางด้านภูมิรัฐศาสตร์
(ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศกัมพูชาซึ่งคั่นอยู่ระหว่างไทยกับเวียดนามได้) จากด้านความ
ขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจของทั้งสองค่าย ตลอดจนจากด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับ
สหรัฐฯ ซึ่งไม่อาจมองว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์วิภาคิเท่านั้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเป็น
ลักษณะความสัมพันธ์ 4 ฝ่ายมากกว่า เนื่องจากเจ้าสีหนุมีปัญหาคัดแย้งรุนแรงทั้งกับไทยและ

เวียดนามใต้ ซึ่งต่างเป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เพราะฉะนั้นปัญหาขัดแย้งที่กัมพูชามีกับ
ไทยและกับเวียดนามใต้อย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กัมพูชา – สหรัฐฯ อย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ยาก (Cold War Southeast Asia, edited by Malcolm H. Murfett หน้า 198 – 200)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ย่อมไม่ส่งเสริมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการทำ
นโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของเจ้าสีหนุประสบผลสำเร็จตามคาดหวังของเจ้าสีหนุ
ตรงกันข้ามในเชิงประจักษ์กลับเป็นผลร้ายต่อการปกป้อง รักษาเอกราช อธิปไตยและบูรณ
ภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา อีกทั้งมีผลกีดกันอำนาจการเมืองของเจ้าสีหนุ ดังเป็นที่
ประจักษ์จากการที่เจ้าสีหนุถูกโค่นจากอำนาจ โดยการรัฐประหารของนายพลลอนนอล และ
จากการเติบโตของพลังปฏิวัติของกลุ่มเขมรแดง จนกล่าวได้ว่า เหตุการณ์เหล่านี้เป็นผลพวง
จากความล้มเหลวของนโยบายเป็นกลางของเจ้าสีหนุ ที่ไม่ยอมรับข้อจำกัดของความเป็นนัก
กายกรรมได้ลดนโยบายเป็นกลางของตน (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

สำหรับอิทธิพลของปัจจัยการเมืองภายในกัมพูชาที่มีส่วน
ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุนั้น กล่าวได้ว่า การที่พรรค
สังคมนิยมซึ่งเจ้าสีหนุเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นเจ้าของ เป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวและ
ผูกขาดอำนาจการเมืองในกัมพูชา ประกอบด้วยสมาชิกทั้งฝ่ายซ้ายที่นิยมค่ายคอมมิวนิสต์กับ
ฝ่ายขวาที่นิยมค่ายโลกเสรี แต่ต่างอยู่ภายใต้อำนาจอุปถัมภ์ของเจ้าสีหนุ โดยเจ้าสีหนุทำ
หน้าที่เป็นผู้กำกับบริหารระบบการถ่วงดุลอำนาจระหว่างสมาชิกสองฝ่ายภายในพรรค เพื่อมิ

ให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของเจ้าสีหนุ เป็นสำคัญ จึงเป็นที่ประจักษ์ตลอด 16 ปี ที่เจ้าสีหนุ
ผูกขาดอำนาจในกัมพูชา เจ้าสีหนุจะพึงการถ่วงดุลระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก ใช้
ปัจจัยภายนอกมาถ่วงดุลอิทธิพลของปัจจัยภายใน หรือไม่ก็ใช้อิทธิพลของปัจจัยภายในมา
ถ่วงดุลอิทธิพลของปัจจัยภายนอก สุดท้ายแต่พัฒนาการทางการเมืองภายในกัมพูชาและ
ภายนอกกัมพูชาในแต่ละช่วงเวลา

ในกรณีของความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา กล่าวได้ว่าเมื่อใดที่เจ้าสีหนุเห็นถึง
ความจำเป็นหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีท่าทีประนีประนอมกับไทย เจ้าสีหนุก็จะปรับ
ท่าทีเพื่อสนองผลประโยชน์ด้านนี้ และโดยที่เจ้าสีหนุตระหนักดีว่าจะสร้างความไม่พอใจกับ
สมาชิกฝ่ายซ้ายของพรรคฯ เจ้าสีหนุก็จะมีท่าทีแข็งกร้าวกับสหรัฐฯ ขณะเดียวกันก็จะกระชับ
และเพิ่มความร่วมมือกับประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกภูมิภาคฯ ทั้งนี้เพื่อลดกระแส
คัดค้านจากกลุ่มฝ่ายซ้ายในพรรคฯ ในทางกลับกันเมื่อใดที่เจ้าสีหนุไม่พอใจรัฐบาลไทยก็จะมี
นโยบายและท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ต่อไทยอย่างเปิดเผย(ดังเช่นได้ตัดความสัมพันธ์กับไทยถึงสอง
ครั้ง โดยครั้งหลังสุดยาวนานถึง 9 ปี) สร้างความพอใจให้กับสมาชิกฝ่ายซ้ายของพรรคฯและ
บรรดาประเทศคอมมิวนิสต์ แต่สร้างความไม่พอใจให้กับสมาชิกฝ่ายขวาของพรรคฯ ในกรณี
เช่นนี้ เจ้าสีหนุก็มักหันมาปรับท่าทีกับสหรัฐฯ เพื่อลดอุณหภูมิความขัดแย้งที่มีกับสหรัฐฯ โดย
หวังให้สหรัฐฯ ดักเตือนหรือบีบให้ไทยหาทางประนีประนอมกับกัมพูชาและเพื่อลดกระแส
คัดค้านจากสมาชิกฝ่ายขวาของพรรคฯ หรือในกรณีเจ้าสีหนุมีความกังวลเกี่ยวกับภัย
คอมมิวนิสต์ทั้งจากภายในและภายนอกที่ได้เข้ามาประชิดตัว เจ้าสีหนุก็จะยินดีหลบลี้หนีตา

ให้กับการทิ้งระเบิดและการปฏิบัติการภาคพื้นดินของทหารสหรัฐฯ ในดินแดนกัมพูชา เพื่อทำลายและกวาดล้างแหล่งพักพิงของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ (ฝ่ายเวียดกง) ที่หลบซ่อนอยู่ในพื้นที่กัมพูชา ที่ติดต่อกับพรมแดนเวียดนามใต้ ดังที่มีขึ้นช่วงต้นสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน (พ.ศ. 1512 – 1513) อิทธิพลของปัจจัยการเมืองภายใน ตลอดจนนโยบายท่าทีและวิธีการป้องกันการถ่วงดุลอำนาจเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของเจ้าสีหนุ เป็นนโยบายท่าทีและวิธีการที่เจ้าสีหนุได้ปูพื้นฐานไปสู่จุดอวสานของตน ดังเป็นที่ประจักษ์จากการรัฐประหารของนายพลลอนนอลเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2513 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ท้ายสุด เรื่องของปัจจัยอัตรตาของเจ้าสีหนุ นับว่ามีส่วนสำคัญมากไม่ยิ่งหย่อนกว่าอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น ปัจจัยนโยบายเป็นกลางและปัจจัยการเมืองภายในกัมพูชา เป็นที่ประจักษ์ตลอด 16 ปีที่เจ้าสีหนุอยู่ในอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบายภายในหรือนโยบายต่างประเทศ ส่วนใหญ่มักเป็นการกำหนดและการตัดสินใจด้านนโยบายที่มาจากอิทธิพลชี้ขาดของอัตรตาของเจ้าสีหนุเป็นสำคัญ เจ้าสีหนุจะเอาตัวเองเป็นตัวตั้งไม่ใช่ผลประโยชน์ของประเทศกัมพูชาเป็นตัวตั้ง ดังนั้นเมื่อเจ้าสีหนุพึ่งอัตรตาเป็นตัวชี้นำและชี้ขาด ทุกสิ่งทุกอย่างจึงขึ้นอยู่กับเรื่องของอารมณ์และความรู้สึก ใช้อารมณ์และความรู้สึกของเจ้าสีหนุที่มีในแต่ละช่วงเวลา พิจารณาแต่ละปัญหาแต่ละเหตุการณ์ จึงเป็นปรากฏการณ์ของภาวะอัตวิสัย (subjective condition) ที่มีอิทธิพลเหนือภาวะวัตถุวิสัย (objective condition) เป็นการจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริงด้านภาวะวัตถุวิสัยให้ตอบสนอง

ความต้องการหรือเป้าประสงค์ของภาวะอัตตวิสัย โดยปราศจากการคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า เจ้าสีหนุมักมีท่าทีกลับไปกลับมาตลอดเวลา ทุกอย่างขึ้นอยู่กับภาวะอัตตวิสัยของเจ้าสีหนุในแต่ละบริบท แต่ห้วงเวลา จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจทำไมภายในระยะเวลาเพียง 2 ปีครึ่ง เจ้าสีหนุได้ตัดความสัมพันธ์กับไทยได้ถึงสองครั้ง และทำไมการตัดความสัมพันธ์กับไทยครั้งสุดท้ายจึงยาวนานถึง 9 ปี อีกทั้งไม่เป็นที่ประหลาดใจแต่อย่างใด ทำไมเจ้าสีหนุจึงถูกนายพลลอนนอลทำรัฐประหารโค่นล้มอำนาจเจ้าสีหนุเป็นการถาวรเมื่อมีนาคม พ.ศ. 2513 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ช่วงเวลา 9 ปีสุดท้ายของความสัมพันธ์ (ที่ไร้ความสัมพันธ์) ระหว่างไทยกับกัมพูชายุคเจ้าสีหนุเรื่องอำนาจ โดยที่ทั้งสองประเทศได้ปิดสถานเอกอัครราชทูตของแต่ละฝ่าย รัฐบาลไทยจึงได้ขอร้องให้รัฐบาลพม่าช่วยดูแลผลประโยชน์ของประเทศไทยในกัมพูชามาเป็นเวลา 9 ปี และโดยที่นายวัมโค ฮอ เอกอัครราชทูตพม่าประจำกัมพูชาในช่วงเวลาดังกล่าว ได้ให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือร่วมมืออย่างดียิ่งในการดูแลรักษาสถานะผลประโยชน์ของประเทศไทยในกัมพูชา และเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างไทยกับกัมพูชามาเป็นเวลาถึง 9 ปี เพื่อเป็นการตอบแทนคุณงามความดีของเอกอัครราชทูตผู้นี้ กระทรวงการต่างประเทศจึงเห็นสมควรขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประถมาภรณ์มงกุฎไทยให้บุคคลดังกล่าว (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0401/20792 ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2513)

1.2 นโยบายของกัมพูชาต่อไทยสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีลอนนอล

ก่อนเจ้าสีหนุจะถูกรัฐประหาร มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในกรุงพนมเปญ กล่าวคือ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2513 ชาวกัมพูชาหลายพันคนได้เข้าโจมตีและทำลายสถานทูตเวียดนามเหนือและเวียดกง (ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้) ในกรุงพนมเปญทำการประท้วงที่เวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดกงไม่ยอมถอนทหารออกไปจากดินแดนกัมพูชา เจ้าสีหนุซึ่งขณะนั้นยังอยู่ที่กรุงปารีส ได้กล่าวว่า การกระทำครั้งนี้เป็นแผนที่ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับประเทศค่ายสังคมนิยม และเปิดทางให้กัมพูชาเป็นทุนนิยมและอยู่ข้างฝ่ายจักรวรรดินิยม

เวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดกงได้ทำการประท้วงไปยังกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา พร้อมประกาศว่า การโจมตีสถานทูตของฝ่ายตน เป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ก็ไม่ยอมถอนทหารเวียดนามเหนือและเวียดกงออกจากดินแดนกัมพูชา

ขณะเดียวกัน เจ้าสีหนุได้เดินทางจากกรุงปารีสเพื่อไปยังกรุงมอสโก โดยกล่าวว่าตนจะไปขอรับรองผู้นำโซเวียตและจีนให้ช่วยกระตุ้นให้คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดกงถอนทหารออกจากกัมพูชา พร้อมกับให้สัมภาษณ์กับสถานีโทรทัศน์ฝรั่งเศสว่ากำลังมีการต่อสู้ขึ้น

แตกหักระหว่างตนกับพวกฝ่ายขวาสุดขั้วในกัมพูชา และว่าอาจมีการรัฐประหารเกิดขึ้นได้ใน
กัมพูชา

ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513 (ขณะที่เจ้าสีหนุยังอยู่ในสหภาพโซเวียตกำลังเดินทาง
ไปยังกรุงปักกิ่ง) เจ้าสีหนุก็ถูกปลดออกจากตำแหน่งประมุขแห่งรัฐฯ ตามมติที่ประชุมของ
รัฐสภาและสภาที่ปรึกษาแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งได้ออกแถลงการณ์ว่า วิกฤติการณ์ทาง
การเมืองที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ เป็นผลจากการกระทำของเจ้าสีหนุ และเพื่อให้เป็นไปตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา รัฐสภาและสภาที่ปรึกษาแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา จึง
ได้ร่วมกันลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่ไว้วางใจเจ้าสีหนุ และนับตั้งแต่วันที่ 13:00 น. ของวันที่ 18
มีนาคม พ.ศ. 2513 เป็นต้นไป ถือว่าเจ้าสีหนุได้พ้นจากหน้าที่ประมุขแห่งรัฐของกัมพูชา นาย
เซง เฮง ประธานสภาได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ประมุขแห่งรัฐ จนกว่าจะมีการเลือกตั้ง
ประมุขแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญต่อไป

เหตุการณ์สำคัญข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการรัฐประหารเงียบของกลุ่มอำนาจที่สนับสนุนนายพล
ลอนนอล และเมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2513 เจ้าสีหนุได้ออกแถลงการณ์ที่กรุงปักกิ่งว่าไม่
คิดที่จะฟื้นอำนาจของตนอีก ทั้งไม่คิดที่จะรักษาตำแหน่งประมุขของรัฐกัมพูชาไว้อีก เจ้าสีหนุ
ขอยืนยันต่อทั่วโลกและขอปฏิญาณต่อประชาชนกัมพูชาว่า พวกฝ่ายขวาสุด ซึ่งเป็นลูกมือของ
จักรวรรดินิยมสหรัฐฯ จะต้องสิ้นสุดลงในอนาคตอันใกล้แน่แนอน ต่อมาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม
พ.ศ. 2513 เจ้าสีหนุได้กล่าวคำปราศรัยผ่านสถานีวิทยุปักกิ่ง ชักชวนและเรียกร้องให้

ประชาชนกัมพูชาล้มล้างรัฐบาลของนายพลลอนนอล และว่าจะตั้งกองทัพปลดแอกขึ้น เพื่อ
ทำสงครามกองโจรล้มล้างรัฐบาลของนายพลลอนนอล ทั้งตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นมาด้วย

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า หลังจากเจ้าสีหนุถูกปลดจากอำนาจแล้ว ฝ่ายเวียดนาม
เหนือและฝ่ายแนวร่วมปลดปล่อยเวียดนาม (ฝ่ายเวียดกง) ซึ่งในสมัยเจ้าสีหนุยังมีอำนาจอยู่
ได้เพียงอาศัยดินแดนเป็นแหล่งพักพิง และเป็นที่ตั้งฐานปฏิบัติการไปโจมตีเวียดนามใต้ แต่
เมื่อเจ้าสีหนุถูกโค่นจากอำนาจแล้ว เวียดนามเหนือและเวียดกงได้ทำการโจมตีกัมพูชาทาง
หารอย่างเปิดเผย ปิดสถานทูตเวียดนามเหนือและเวียดกงในกรุงพนมเปญ และได้ประกาศ
รับรองรัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุอีกด้วย

ส่วนปฏิริยาท่าทีของประเทศต่างๆ ต่อรัฐบาลนายพลลอนนอลนั้น กลุ่มประเทศในค่าย
คอมมิวนิสต์ได้ให้การรับรองรัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุ ยกเว้นสหภาพโซเวียต ซึ่งยังคง
รับรองรัฐบาลลอนนอล (รายละเอียดเรื่องนโยบายและท่าทีของโซเวียตและจีนต่อการ
รัฐประหารของนายพลลอนนอล อยู่ในบทนำของงานวิจัยชิ้นนี้) ส่วนสหรัฐฯ ไทย เวียดนามใต้
และส่วนใหญ่ของกลุ่มประเทศค่ายโลกเสรี ได้ประกาศให้การรับรองรัฐบาลของนายพลลอน
นอล

รัฐบาลของนายพลลอนนอลได้แถลงเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของกัมพูชาว่า ยังคงรักษา
นโยบายเป็นกลางไว้ดังเดิม และว่าความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ และประเทศอื่นของค่ายโลก

เสรี เป็นความช่วยเหลือเพื่อให้กัมพูชาสามารถรักษาไว้ซึ่งความเป็นกลางและเอกราชของ
กัมพูชาไว้นั่นเอง

ในเรื่องของความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลลอนนอลโดยเฉพาะนั้น
กล่าวได้ว่า หลังจากที่เจ้าสีหนุถูกปลดแล้ว กัมพูชามีท่าที่เป็นมิตรกับไทย ดังเป็นที่ประจักษ์
จากการที่รัฐบาลลอนนอลได้ปล่อยชาวประมงไทยที่ถูกจับไปเมื่อครั้งเจ้าสี-หนุยังมีอำนาจและ
รัฐบาลกัมพูชาได้ติดต่อผ่านสถานเอกอัครราชทูตพม่าในกรุงพนมเปญ ซึ่งเป็นผู้ดูแล
ผลประโยชน์ของไทยในกัมพูชา แสดงความปรารถนาที่จะขอรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูต
กับไทย ซึ่งฝ่ายไทยก็ได้ตอบรับด้วยความยินดี โดยเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 นาย
แย้ม ชัมโบร์ รองนายกรัฐมนตรีคนที่สอง และรัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชากับคณะได้มาเยือน
ประเทศไทย และได้มีการออกแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยกับกัมพูชา เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม
พ.ศ. 2513 ตกลงร่วมกัน ให้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ในระดับ
เอกอัครราชทูต นอกจากนั้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลลอนนอลให้ความสำคัญกับ
ประเทศไทยอย่างมาก เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 นายพลลอนนอล นายกรัฐมนตรี
กัมพูชาได้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ โดยแต่งตั้งให้นายคูนวิค ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็น
เอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศกัมพูชา (เอกสารข้อมูล กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 17
กรกฎาคม พ.ศ. 2513)

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาหลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมีความใกล้ชิดสนิทสนมอย่างแนบแน่นระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ ดังเห็นได้จากปฏิริยาท่าทีของจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีไทยที่ได้ส่งสาส์นแสดงความชื่นชมยินดีกับการที่รัฐสภากัมพูชาได้ลงมติ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2513 และประกาศเป็นทางการเปลี่ยนชื่อประเทศกัมพูชาจาก ราชอาณาจักรเป็น “สาธารณรัฐเขมร” เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2513 ซึ่งข้อความสาส์นแสดงความยินดีมีดังนี้

“ข้าพเจ้าได้ทราบด้วยความชื่นชมยินดีว่า ท่านได้รับความไว้วางใจเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรเขมรให้มีหน้าที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลเขมรต่อไป หลังจากมีการประกาศสถาปนาสาธารณรัฐเขมร ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ แสดงความยินดีในการที่ท่านได้รับการเลื่อนยศเป็นพลเอกด้วย

ข้าพเจ้านับว่าเป็นที่น่ายินดี และข้าพเจ้าปรารถนาอย่างจริงใจที่จะเห็นประชาชาติเขมรได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นอย่างมาก และจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันใกล้ชิดสนิทสนมฉันมิตรระหว่างประเทศของเราทั้งสองขอ ฯพณฯ ได้รับความปรารถนาดีจากข้าพเจ้า ให้ประสบความสำเร็จสมประสงค์ และได้รับความสำเร็จเสมอไป”

เกี่ยวกับปฏิริยาของต่างประเทศต่อการรัฐประหารของนายพลลอนนอล (วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) นอกเหนือจากปฏิริยาของสหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและจีน (ดังรายละเอียดปรากฏ

ในบทนำ) ที่สำคัญและน่าสนใจ ได้แก่ปฏิกริยาของฝรั่งเศส เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และ
ยูโกสลาเวีย สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1) ปฏิกริยาของฝรั่งเศส

นายแอร์เล่ อัลฟงค์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และนายจัค เดอ โบมาร์เซ
อธิบดีการเมืองได้แจ้งแก่เอกอัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสว่า ฝรั่งเศสไม่เห็นด้วยที่สหรัฐฯ
และเวียดนามใต้ ได้ทำการรุกรานเข้าไปในดินแดนของกัมพูชา (สมัยประธานาธิบดีนิกสัน
พ.ศ. 2512 – 2513) เพราะจะมีผลทำให้ข้อเสนอของฝรั่งเศสที่จะให้มีการประชุมระหว่าง
ประเทศ เพื่อแก้ปัญหาในอินโดจีน ตามแนวทางเดียวกับการประชุมเจนี-วา พ.ศ. 2497 ต้อง
หยุดชะงักไป และว่านายพลลอนนอล ไม่รู้เรื่องมาก่อนเกี่ยวกับที่สหรัฐฯ และเวียดนามใต้ได้
เข้ารุกรานดินแดนกัมพูชา ส่วนเจ้าสีหนุ นั้น รู้เป็นอย่างดีมาตลอดว่ามีทหารเวียดนามเหนือ
และเวียดกงพักพิงอยู่ในกัมพูชา แต่เพราะหวังเอาใจฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงยินยอมยอมข้ามเรื่องนี้
อีกทั้งเพราะเจ้าสีหนุ ไม่มีกำลังทหารและอาวุธเพียงพอที่จะทำการขับไล่ฝ่ายคอมมิวนิสต์
เวียดนามเหนือออกไปจากกัมพูชา

ฝรั่งเศสจำเป็นต้องสงวนท่าทีของตนไว้ ไม่เข้าข้างฝ่ายใด เพื่อในอนาคตฝ่ายต่างๆ จะ
ได้ยอมรับบทบาทและข้อเสนอของฝรั่งเศสได้ และว่าฝรั่งเศสได้ดำเนินการทุกอย่างที่จะให้ไทย
กับกัมพูชาคืนดีกัน และว่าความพยายามของฝรั่งเศสเกือบสำเร็จแล้ว แต่มาโดนการ

รัฐประหารเสียก่อน (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ที่ 710 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2513)

2) ปฏิกริยาของเกาหลีใต้

รัฐมนตรีต่างประเทศเกาหลีใต้ได้แถลงเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2513 ว่า เกาหลีใต้จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือกัมพูชา หากได้รับการร้องขอจากรัฐบาลกัมพูชาและรัฐบาลสหรัฐ และเมื่อวันที่ 27 เมษายน โฆษกรัฐบาลเกาหลีใต้แถลงว่า รัฐบาลเกาหลีใต้ไม่มีนโยบายที่จะให้ความช่วยเหลือกัมพูชาด้านการทหาร อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงคือ เกาหลีใต้ได้ทบทวนผ่านกองทัพที่ 8 ของสหรัฐ ขอให้สหรัฐ พิจารณาให้การสนับสนุนหากเกาหลีใต้จะส่งกำลังทหารเข้าไปช่วยเหลือรัฐบาลลอนนอล แต่ได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายสหรัฐ ในเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ ได้มีการพบปะเจรจาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศของเกาหลีใต้กับพลเอกสาเร ชามาน หัวหน้าคณะทูตสันถวไมตรีของกัมพูชาที่กรุงโซลเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2513 ซึ่งเอกอัครราชทูตสหรัฐ ประจำเกาหลีใต้ได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตไทยทราบภายหลังว่า ฝ่ายเกาหลีใต้ได้เสนอที่จะส่งกำลังทหารเข้าไปช่วยรบในกัมพูชา แต่ฝ่ายกัมพูชาได้ปฏิเสธไป และต่อมาเกาหลีใต้ได้แถลงว่าเกาหลีใต้จะให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาของระบอบลอนนอลโดยตรง และเป็นความช่วยเหลือที่ไม่ใช่ด้านการทหาร (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล ที่ 473/2513 ลงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2513)

ในเรื่องเดียวกันนี้ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกัมพูชา ได้รายงานกระทรวง
การต่างประเทศมาว่า กลุ่มอิทธิพลในกัมพูชา เช่นกลุ่มนักศึกษา เยาวชน และพระสงฆ์
ตลอดจนประชาชนและข้าราชการทั้งทหารและของพลเรือน ไม่มีความปรารถนาให้ทหาร
ต่างชาติมาอยู่ในกัมพูชา และที่ผ่านมารัฐบาลก็มักปฏิบัติตามมติของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้
รัฐบาลนายพลลอนนอล ก็ได้ประกาศยืนยันความเป็นกลางของกัมพูชา และต้องการให้
คณะกรรมการควบคุมความสงบคีระหว่างประเทศ เข้ามาปฏิบัติการควบคุมดูแลในกัมพูชา
(หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ที่ 56/2513 ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2513)

3) ปฏิกริยาของญี่ปุ่น

หลังจากการรัฐประหารของนายพลลอนนอล ญี่ปุ่นและประเทศในเอเชีย
แปซิฟิกได้ร่วมกันจัดประชุมที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อหาทางแก้ปัญหาขัดแย้ง
ในกัมพูชา และให้คณะกรรมการ 3 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ญี่ปุ่นและมาเลเซีย ร่วมเดินทาง
ไปติดต่อแจ้งผลการประชุมให้บรรดารัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมประชุมเห็นว่า พ.ศ.
2497 แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นสหภาพโซเวียตหรือจีนต่างก็ปฏิเสธที่จะ
ให้ความร่วมมือ ทั้งสองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ยืนยันกรานว่าสหรัฐฯ ต้องถอนทหารทั้งหมดออก
จากเวียดนาม ลาว ละกัมพูชาก่อน ซึ่งในโอกาสการพบปะระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับ
นายไออิจิ รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นที่นครนิวยอร์ก ฝ่ายไทยได้แนะนำให้ญี่ปุ่นพิจารณาเชิญ

ให้ทั้งสหภาพโซเวียต ฝรั่งเศส และอังกฤษเข้าร่วมประชุมการประชุมกลุ่มประเทศเอเชียและแปซิฟิกว่าด้วยสถานการณ์อันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ในกัมพูชา ซึ่งฝ่ายญี่ปุ่นเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของฝ่ายไทย แต่ไม่มั่นใจว่าจะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายโซเวียตและฝรั่งเศสมากนัก โดยเฉพาะจุดยืนของทั้งโซเวียตและฝรั่งเศส มีความแน่วแน่อยู่แล้วว่า เจื่อนโซคือ สหรัฐฯ ต้องยุติบทบาททางทหารในอินโดจีนก่อน อย่างไรก็ตาม ในที่สุดผลการดำเนินการของญี่ปุ่นร่วมกับอินโดนีเซียและมาเลเซียล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เพราะนอกจากประเทศที่สำคัญอย่างสหภาพโซเวียต จีน และฝรั่งเศส ตั้งเจื่อนโซชัดเจนว่าสหรัฐฯ ต้องยุติบทบาททางทหารในอินโดจีนแล้ว การที่สหรัฐฯ (พ.ศ. 2512 – 2513) สมัยประธานาธิบดีนิกสันได้ส่งกำลังทหารเข้าไปทำการกวาดล้างฐานที่มั่นของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและเวียดกงในกัมพูชา เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2513 โดยมีได้ปรึกษาหารือมิตรประเทศที่สำคัญอย่างอังกฤษ ญี่ปุ่น เป็นต้น ก็เท่ากับปิดฉากความพยายามของทั้งกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิกและของประเทศมหาอำนาจทั้งฝ่ายโลกเสรีและคอมมิวนิสต์ที่เป็นภาคีข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ที่จะให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อให้กัมพูชาเป็นกลางอย่างแท้จริง และให้มีการรื้อฟื้นให้คณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ (International Control Commission หรือ ICC) กลับเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในกัมพูชา (บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่น ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2513 และหนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ที่ 683/2513 ลงวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2513)

4) ปฏิกริยาของอินโดนีเซีย

นายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียได้แถลงที่กรุง
จาการ์ตาว่าไทย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และญี่ปุ่น ได้ตกลงกันที่จะจัดให้มี
การประชุมระหว่างประเทศเรื่องปัญหากัมพูชา นายมาลิกยังได้กล่าวด้วยว่า การส่งกำลัง
ทหารต่างชาติหรือการช่วยเหลือทางด้านอาวุธยุทธโปกรณ์แก่กัมพูชา จะเป็นสาเหตุให้ฝ่าย
คอมมิวนิสต์ขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น
สถานการณ์ก็จะเลวร้ายยิ่งขึ้น อินโดนีเซียจะไม่ส่งอาวุธจากสหรัฐฯ หรืออาวุธของอินโดนีเซีย
ให้กัมพูชาของลอนนอล เพราะไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสู้รบในกัมพูชา และต้องการ
ให้กัมพูชายังคงสามารถรักษาความเป็นกลางไว้ ซึ่งกล่าวได้ว่าท่าทีของอินโดนีเซียดังกล่าว ใน
ภาพรวมคือท่าทีของกลุ่มประเทศที่มีนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (หนังสือที่ กต. 0302/14985 ลง
วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2513) อย่างไรก็ตามหลังจากที่สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจเข้าช่วยเหลือ
รัฐบาลลอนนอลอย่างเต็มที่ ความพยายามของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิกทั้งหมดสภาพไปโดย
ปริยาย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ถึงแม้ในที่สุดแล้ว ความพยายามของอินโดนีเซียที่จะให้กลุ่มประเทศในเอเชีย
แก้ปัญหาของเอเชียเองได้ มิได้ประสบผลสำเร็จตามที่หลายฝ่ายคาดหวังไว้ แต่อย่างน้อยผล
ของการประชุมของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (วันที่ 11 – 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2513) ก็ได้
เรียกร้องให้มีการเคารพอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนและความเป็นกลางของ
กัมพูชา พร้อมทั้งเรียกร้องให้มีการรื้อฟื้นคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ ตามนัยของ

ข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เพื่อให้มีการถอดถอนทหารต่างชาติทั้งหมดออกจากกัมพูชา และ
ให้การประชุมระหว่างประเทศที่จะมีขึ้นใหม่(ตามแนวทางของการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497)
เพื่อหาทางยุติสงครามในกัมพูชา

ข้อเสนอของอินโดนีเซียดังกล่าวข้างต้น เป็นข้อเสนอที่ฝ่าย

อินโดนีเซียต้องการพิสูจน์ให้ประชาคมระหว่างประเทศเห็นว่า ปัญหาและวิกฤตร้ายแรงที่
เกิดขึ้นในทวีปเอเชียสามารถได้รับการแก้ไขโดยประเทศในเอเชียด้วยตนเองได้ และในกรณี
ของการสู้รบที่เกิดขึ้นในกัมพูชา หลังจากรัฐประหารของนายพลลอนนอล อินโดนีเซียเสนอให้มี
การประชุมระหว่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาในกัมพูชาและเพื่อหาทางป้องกันมิให้กัมพูชากลายเป็น
สมรภูมิเวียดนามที่สอง

มีบางประเทศมองว่าข้อเสนอของอินโดนีเซียในครั้งนี้ เป็นวิธีการ

อย่างหนึ่งที่อินโดนีเซียต้องการแสดงให้รัฐบาลฝรั่งเศสได้รู้ว่าประเทศในเอเชียไม่พอใจที่
ฝรั่งเศสได้ริเริ่มและมีข้อเสนอเพื่อยุติสงครามในอินโดจีนโดยมิได้มีการหารือมาก่อนกับ
ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียที่ได้รับผลกระทบ (ทั้งโดยตรงและทางอ้อม) จากสงครามใน
เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ความพยายามของอินโดนีเซียดังกล่าวได้รับการสนับสนุนอยู่
เบื้องหลังจากสหรัฐฯ เพราะสหรัฐฯเองก็ต้องการคิดบัญชีกับฝรั่งเศสที่ได้สร้างปัญหาให้กับ
สหรัฐฯ มาอย่างต่อเนื่องจากข้อเสนอของประธานาธิบดีเดอโกลล์ที่เสนอให้สหรัฐฯ ยุติบทบาท
ทางทหารในอินโดจีนและให้ภูมิภาคอินโดจีนเป็นกลางทั้งหมด รวมทั้งในระยะยาวให้ภูมิภาค

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดเป็นกลางเช่นกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลังการรัฐประหารของ นายพลลอนนอล อินโดนีเซียได้สวมบทบาทสองด้าน กล่าวคือในด้านที่เปิดเผย อินโดนีเซีย ดำเนินนโยบายทางการเมืองและการทูตที่ยึดหลักการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในทางลับและด้วยความสนับสนุนของสหรัฐฯ อินโดนีเซียได้ให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือทางทหารแก่ รัฐบาลนายพลลอนนอลอย่างต่อเนื่อง โดยประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้ให้ความสนใจและใส่ใจ เป็นพิเศษกับปัญหากัมพูชา (Kenton Clymer, The United States and Cambodia, 1969 – 2000: A Troubled relationship หน้า 25, 27, 31 และ 35) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ สหรัฐฯ ที่จะให้อินโดนีเซียเป็นแหล่งสำคัญของความช่วยเหลือด้านการทหารแก่กัมพูชา แต่ สหรัฐฯ ก็ผิดหวัง ทั้งนี้เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว ความช่วยเหลือที่อินโดนีเซียให้กับรัฐบาลลอน นอนั้น มีน้อยมากและเป็นอาวุธเก่าล้าสมัยเช่นปืน AK – 47 ที่ทางอินโดนีเซียให้กับกองทัพ กัมพูชาโดยแลกกับ M – 16 ที่อินโดนีเซียได้รับจากสหรัฐฯ เป็นการทดแทน (เพ็งอ้วนหน้า 37)

5) ภูมิภาควิทยาของยูโกสลาเวีย

เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2513 ในโอกาสเอกอัครราชทูตไทยได้ยื่นพระราชสาสน์ตราตั้งต่อประธานาธิบดีได้แห่งยูโกสลาเวีย ประธานาธิบดีได้ได้แสดงความวิตกกังวล มากเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชา แต่มีความหวังว่าสถานการณ์จะดีขึ้นโดยเร็ว พร้อมทั้งได้ ให้ความเห็นว่า ความยุ่งยากในกัมพูชาจะเป็นสาเหตุสำคัญของความวุ่นวายในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ และยอมรับว่า การรักษาความเป็นกลางในแหลมอินโดจีน เป็นเรื่อง
กระทำได้ยาก เพราะปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ไม่อำนวย ยูโกสลาเวียก็อาจนับได้ว่าอยู่ในสภาพ
เดียวกัน

ต่อมาในการสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูตไทยกับนายเอวาร์ด
ลุน อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศยูโกสลาเวีย เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.
2513 ฝ่ายยูโกสลาเวียได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่า รัฐบาลยูโกสลาเวียกำลังพิจารณาเรียก
เอกอัครราชทูตของยูโกสลาเวียประจำพนมเปญกลับ และกำลังพิจารณาวางมาตรการอื่นๆ ที่
เข้มงวดและเหมาะสม หากวิกฤติการณ์ในกัมพูชายังไม่สิ้นสุดลงโดยเร็ว พร้อมกล่าวว่า
ข้อเสนอของรัฐบาลและอินโดนีเซียที่ให้สถาปนาเอกราช ความเป็นกลาง การละเว้นยุ่งเกี่ยวกับ
กิจการภายในของกัมพูชา และการรื้อฟื้นคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ (ICC) เป็น
ข้อเสนอที่น่าจะได้รับการสนับสนุน (หนังสือที่ กต. 0302/19398 ลงวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.
2513) เป็นที่น่าสังเกตได้อย่างชัดเจนว่าปฏิกิริยาท่าทีของรัฐบาลยูโกสลาเวียไม่แตกต่างอะไร
จากของรัฐบาลอินโดนีเซีย ด้วยทั้งสองประเทศเป็นผู้ร่วมก่อตั้งขบวนการกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่
ฝ่ายใด ทศนะและท่าทีของทั้งยูโกสลาเวียและอินโดนีเซียย่อมเป็นประโยชน์แก่เจ้าสีหนุ
มากกว่าฝ่ายรัฐบาลนายพลลอนนอล (หมายเหตุ: ผู้วิจัย) ยูโกสลาเวียได้ให้การรับรองแก่รัฐบาล
พลัดถิ่นของเจ้าสีหนุ

ในส่วนที่เกี่ยวกับปฏิริยาของเจ้าสีหนุ นั้น หลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอลผ่านไปได้ประมาณ 8 เดือน เจ้าสีหนุได้ให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวฝรั่งเศสที่กรุงปักกิ่งว่าสงครามในอินโดจีนจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะได้รับชัยชนะอย่างเบ็ดเสร็จ และว่าในที่สุดสงครามอาจจะขยายไปถึงประเทศไทย อินโดจีนได้รับการโจมตีทั้งทางอากาศและภาคพื้นดินโดยเครื่องบินของสหรัฐฯ เวียดนามใต้และไทย โดยสหรัฐฯ ใช้ฐานทัพต่างๆ ในไทยเพื่อการปฏิบัติการทิ้งระเบิดทั้งในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา เจ้าสีหนุยังให้ความคิดเห็นว่าเป็นวันหนึ่งข้างหน้า อาจมีการรวบรวมคนไทยเชื้อสายเขมรจัดตั้งกองกำลังแนวร่วมรักชาติ เพื่อทำการต่อสู้กับรัฐบาลไทย เจ้าสีหนุยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ไทยได้ส่งทหารเข้าไปทำสงครามในลาว (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ที่ 1918/2513 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513)

สำหรับความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – กัมพูชา ในยุคของรัฐบาลของนายพลลอนนอล กล่าวได้ว่าตั้งแต่ประเทศทั้งสองได้กลับมามีความสัมพันธ์ทางการทูตกันอีกครั้ง เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างเป็นขั้นตอน ยังประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างกันบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังเป็นที่ประจักษ์จากความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่ไทยได้ให้แก่กัมพูชา เช่น ยารักษาโรค มุ้ง อาหารและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น แต่ยังไม่มีความช่วยเหลือด้านการทหาร ซึ่งในประเด็นนี้ พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีได้กล่าวเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2513 ว่ารัฐบาลไทยยังไม่ได้ตัดสินใจแต่อย่างใดที่จะสนับสนุนช่วยเหลือรัฐบาล

กัมพูชา จนกว่าจะถึงวันที่ 30 มิถุนายน ซึ่งเป็นวันกำหนดที่สหรัฐฯ จะถอนทหารออกจาก
กัมพูชา และว่าขณะนี้ไม่มีทหารไทยในกัมพูชาดังที่มีข่าวลือ แม้แต่อาสาสมัครเชื้อชาติเขมรก็
ยังไม่ได้รับการฝึกจนขณะนี้

ในเรื่องเดียวกันนี้ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2513 จอมพลถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า ประเทศไทยจะส่งกำลังทหารเข้าไป
ในกัมพูชาถ้าเป็นการจำเป็นต่อการรักษาความปลอดภัยและอธิปไตยของชาติ แต่ในขณะนี้
ประเทศไทยยังไม่ได้ส่งเครื่องบินหรือหน่วยกองพลเสือดำนในเวียดนามใต้เข้าไปรบในกัมพูชา
เลย การตัดสินใจใดๆ ของประเทศไทยนั้น เป็นการกระทำของไทยเอง มิได้รับอิทธิพลมาจาก
มหาอำนาจใดๆ เลย นายกรัฐมนตรีกล่าวย่ำว่า รัฐบาลไทยจะยึดมั่นในนโยบายที่จะรักษา
ความมั่นคงของชาติ โดยการเตรียมกำลังรบไว้ให้พร้อมที่จะรับกับสถานการณ์ทุกอย่างที่จะ
เกิดขึ้น (ข้อมูลจากเอกสาร กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 17 กรกฎาคม
พ.ศ. 2513)

เรื่องรัฐบาลของประธานาธิบดีลออนนอล (ซึ่งได้เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี
เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2515 หลังจากรัฐสภากัมพูชาได้ลงมติเปลี่ยนระบบการปกครอง
จากราชอาณาจักรมาเป็นสาธารณรัฐเขมร เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2513) มีนโยบายเพิ่ม
กำลังทหารขึ้นอีก 20,000 คน ได้เป็นข่าวแพร่สะพัดทั่วกัมพูชา หนังสือพิมพ์บางฉบับลงข่าวว่า
ได้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกทหารเพื่อส่งไปรบในกัมพูชาขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น และว่าอาจมีการส่ง

ทหารไทยอาสาสมัครที่รบอยู่ในลาวเข้าไปรบในกัมพูชา ทั้งยังมีข่าวว่ามีคนเขมรไปเกลี้ยกล่อม
ชักจูงราษฎรไทยไปเป็นทหารเขมร

เกี่ยวกับกระแสข่าวข้างต้น เอกอัครราชทูตไทยประจำกัมพูชา (พล
ตำรวจตรีชนะ สมุทวณิช) ได้มีหนังสือรายงานข้อเท็จจริงพร้อมให้ความเห็นที่มีความสำคัญ
อย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของรัฐบาลไทยในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่รัฐบาล
ประธานาธิบดีลอนนอล เป็นรายงานและความเห็นที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นนักการทูตมือ
อาชีพที่มีความรักชาติ มีประสบการณ์และความรับผิดชอบสูงต่อผลประโยชน์ และความ
มั่นคงของประเทศไทยอย่างแท้จริง และเนื่องจากรายงานนี้มีเนื้อหาที่สำคัญอย่างมากต่อการ
รักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศไทยอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงขอคัดบางตอนของ
รายงานฉบับนี้เพื่อให้ความสำคัญของเนื้อหาเป็นที่ประจักษ์ ดังต่อไปนี้

“เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 ข้าพเจ้าได้สนทนากับนายชาติอาห์ อูปทูต
มาเลเซีย นายชาติอาห์ ได้เล่าให้ฟังว่าได้เข้าพบประธานาธิบดีลอนนอล ตอนหนึ่งของการ
สนทนา จอมพลลอนนอล ได้กล่าวว่าปัจจุบันมีคนเขมรอยู่ในประเทศไทย 1 ล้านคน และอยู่ใน
เวียดนามใต้ 2 ล้านคน คนเขมรเหล่านี้หวังได้ว่าจะต้องเข้ามาช่วยรัฐบาลเขมรทำการรบหาก
ได้มีการเรียกร้องขอความช่วยเหลือไป

ต่อมาวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ข้าพเจ้าได้ทราบจากการสนทนากับนายชัน จ็อก ทัน ที่ปรึกษาพิเศษของประธานาธิบดีลอนนอล ความว่า เมื่อต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 ประธานาธิบดีลอนนอลได้ขอให้นายชัน จ็อก ทัน จัดหากำลังพลเพิ่มขึ้นอีก 20,000 คน โดยให้สมัครจากพวกชะแมร์กรอม (คือคนเชื้อชาติเขมรที่มีถิ่นอยู่ในเวียดนามใต้) หรือจากคนเชื้อสายเขมรตามชายแดนประเทศไทย และว่าเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำกรุงเทพมหานครพบปะได้ยืนยันกับนายชัน จ็อก ทันว่า รัฐบาลอเมริกันจะให้เงินและอาวุธช่วยเหลือ เหตุผลที่จอมพลลอนนอล มอบหมายให้นายชัน จ็อก ทัน ไปจัดหากำลังพลเพิ่มขึ้น ก็เพราะปัจจุบันรัฐบาลเขมรไม่สามารถจะเรียกเกณฑ์หรือรับสมัครคนเข้ามาเป็นทหารได้ เนื่องจากประชาชนเบื่อหน่ายการเป็นทหาร และเพราะทหารส่วนมากไม่ได้รับเงินเดือนเบี้ยเลี้ยงตามกำหนดเวลา ความเป็นอย่างนี้และสวัสดิการก็ไม่ดี ไม่มีการส่งกำลังบำรุง นายทหารผู้บังคับบัญชาการทำการทุจริตเบียดบัง ฯลฯ

จากกระแสข่าวที่เรียนมาข้างต้น เมื่อพิจารณาประกอบกับคำยืนยันของนายชัน จ็อก ทันแล้ว พอจะเชื่อได้ว่า รัฐบาลเขมรมีความประสงค์ที่จะจัดหากำลังทหารเพิ่มเติมอีกประมาณ 20,000 คนจริง และ รัฐบาลอเมริกันจะสนับสนุนทางการเงินพร้อมทั้งอาวุธ

ข้อที่ควรพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือ การเพิ่มกำลังพล 20,000 คนนี้ มิใช่กระทำได้ง่าย ประกอบกับสถานการณ์ทางทหารของเขมรอยู่ในภาวะความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มกำลังทหารเพื่อต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม แต่ปรากฏว่า ประชาชนเขมรในประเทศได้ประจักษ์ถึงการทุจริตของ

นายทหารเขมรระดับผู้บังคับบัญชาที่เปียดบังเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง ไม่ดูแลให้ทหารมีสวัสดิการตามสมควร จึงไม่มีผู้ใดประสงค์จะสมัครเข้าเป็นทหาร ประธานาธิบดีลอนนอล จึงต้องหาทางที่จะรับสมัครจากพวกขะแมร์กรอมในเวียดนามใต้ หรือแม้จากคนเชื้อสายเขมรตามชายแดนไทย

ข้าพเจ้าได้ท้วงติงต่อนายชัน จ๊อก ทันไปแล้วว่า คนเชื้อสายเขมรในประเทศไทยนั้น เป็นคนไทยตามกฎหมาย การที่จะไปชักชวนหรือรับสมัครมาเป็นทหารเขมรย่อมกระทำมิได้.....ข้าพเจ้าได้ทราบถึงความคิดของจอมพลลอนนอล ซึ่งแสดงออกต่อบุคคลอื่นๆ รวมทั้งอุปทูตฯ มาเลเซียว่าจอมพลลอนนอล ยังมีความคิดและความหวังที่จะชักจูงคนเชื้อสายเขมรในประเทศไทยให้ไปเป็นทหารในกองทัพเขมร และข้าพเจ้าได้ทราบจากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้ว่า ได้มีความพยายามอย่างลับๆ ที่จะเกลี้ยกล่อมชักจูงคนไทยเชื้อสายเขมรให้เข้าไปเป็นทหาร แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐบาลเขมรหรือไม่

จึงกราบเรียนมา เพื่อโปรดพิจารณาวางมาตรการป้องกันการเกลี้ยกล่อมชักชวนคนไทยไปเป็นทหารเขมร และข้าพเจ้าขอกราบเรียนว่า ในกรณีรัฐบาลเขมรหรือฝ่ายอเมริกันจะร้องขอให้ไทยส่งทหารอาสาสมัครเข้าไปทำการรบในเขมรก็ไม่ควรตอบสนอง หากรัฐบาลจะพิจารณาช่วยเหลือกัมพูชา เพื่อความมั่นคงของไทย ก็ควรช่วยในขอบเขตจำกัด อาทิ ฝึกทหารให้หรือให้การสนับสนุนทางอากาศ ทั้งนี้เนื่องจากข้าพเจ้าได้เห็นประจักษ์ว่า แม้อาสาสมัคร

กรอมที่มาจากเวียดนามได้ อันเป็นคนเขมรโดยเชื้อชาติเช่นกัน ซึ่งได้พลีชีพเข้าไปช่วยทำการ
รบอยู่ในเขมร ทหารเหล่านั้น ยังถูกกดขี่ข่มเหงและกลั่นแกล้งจากทหารและนายทหาร
ผู้บังคับบัญชาที่เป็นเขมรแท้ในประเทศ.....

แม้ทหารเขมรแท้ๆ ก็ยังมิได้รับเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง และสวัสดิการเท่าที่ควร ทหารชะแมร์
กรอมหรือพวกเชื้อสายเขมรจากประเทศไทย ยิ่งจะได้รับการปฏิบัติที่เลวกว่าทหารเขมรแท้
มาก นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ระหว่างเวลา 10 ปีที่เขมรได้ตัดความสัมพันธ์กับไทย
รัฐบาลเขมรภายใต้การนำของเจ้าสีหนุ ได้ทำสงครามจิตวิทยา ก่อให้ประชาชนเขมรเกิดความ
เกลียดชังคนไทยไว้มาก แม้จนทุกวันนี้ ก็ยังฝังใจอยู่ จนทำให้คนเขมรหวาดระแวงคนไทยและ
ญวน ยากที่จะแก้ไขให้หายได้ในเวลาอันสั้น จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีการกระทบกระทั่งกันได้
ง่าย หากส่งทหารไทยเข้าไปช่วยรบในสาธารณรัฐเขมร.....”

(หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ที่ 378/2516 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.

2516)

ความเห็นและข้อเสนอแนะของเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญดังกล่าวข้างต้น
แม้รัฐบาลไทยจะมีได้เห็นด้วยกับข้อเสนอทั้งหมด แต่กล่าวได้ว่า รัฐบาลได้นำความเห็นและ
ข้อเสนอแนะไปพิจารณาดังเป็นที่ประจักษ์จากผลของการตัดสินใจเรื่องการให้ความช่วยเหลือ
ทางทหารแก่รัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอลช่วงระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2518 ซึ่งประเทศ

ไทยเป็นประเทศในเอเชียที่ได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่รัฐบาลลอนดอนมากที่สุด แม้จะ
ในจำนวนไม่มากอย่างที่สหรัฐฯ คาดหวังไว้ก็ตาม

รัฐบาลไทยมิได้ส่งทหารไทยไปรบในกัมพูชา ความช่วยเหลือทางทหารที่ไทยได้
ให้กับกัมพูชา เป็นความช่วยเหลือที่มาจากงบประมาณของฝ่ายสหรัฐฯ และถึงแม้ว่าได้มีการ
ส่งอาสาสมัครไปทำการสู้รบในกัมพูชาแต่ก็เป็นจำนวนน้อยมาก รวมทั้งได้มีการจัดตั้งกอง
กำลังของคนไทยเชื้อสายเขมร(กลุ่มเขมรเสรี) ประมาณ 3,000 คน แต่กำลังพลเหล่านี้ได้ถูก
ส่งไปปฏิบัติการรบในลาว ไม่ใช่ในกัมพูชา ทางรัฐบาลนายพลลอนดอนได้ขอรับรองอย่างเป็นทางการ
กับรัฐบาลไทย ขอให้ไทยส่งทหารไทยจากกองพลเสือดำที่ปฏิบัติการรบอยู่ใน
เวียดนามใต้ ไปปฏิบัติการรบในกัมพูชา แต่ไทยก็มิได้ทำตามที่นายพลลอนดอนร้องขอ เพราะ
นอกจากสหรัฐฯ และเวียดนามใต้คัดค้านแล้ว เรื่องการส่งทหารไทยไปรบในกัมพูชาได้
กลายเป็นประเด็นขัดแย้งสำคัญในสังคมการเมืองไทย เป็นปัญหาที่ได้สร้างความแตกแยกทั้ง
ภายในรัฐบาลไทยและในสังคมการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกระแสคัดค้านการส่ง
ทหารไทยไปรบในกัมพูชาที่มาจากภาคประชาสังคมของไทย ดังอาทิ การจัดให้มีการอภิปราย
อย่างกว้างขวางในเรื่องนี้ที่หอประชุมใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2513 มี
ประชาชนและนักศึกษากว่า 3,000 คน ร่วมกันคัดค้านการส่งทหารไทยไปรบในกัมพูชา
หลังจากนั้นไม่นานเมื่อนายพลลอนดอนได้มาเยือนประเทศไทย รัฐบาลไทยก็ได้ให้คำมั่น
สัญญาอะไรในเรื่องนี้ที่จะเป็นการผูกมัดฝ่ายไทย

รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่กัมพูชาในรูปของการฝึกทหารเขมร การส่งคณะที่ปรึกษาด้านเทคนิค ให้อยุทธสมภาระ ส่งเครื่องบินไปบินตรวจการตะเวนชายแดนตามบริเวณที่ฝ่ายกัมพูชาต้องการ การช่วยปฏิบัติการทางอากาศ เพื่อช่วยคุ้มครองเส้นทางลำเลียงที่สำคัญบางสาย ให้เรือตรวจฝั่งแม่น้ำโขงและอนุญาตให้ชาวไทยเชื้อชาติเขมรอสาสมัครไปรบในกองทัพของเขมร เป็นต้น โดยค่าใช้จ่ายทั้งหมด สหรัฐฯ เป็นฝ่ายออกให้ ไม่ได้โดยตรงก็ทางอ้อม ผ่านโครงการช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐฯ ที่ให้กับไทยและกัมพูชา (Military Assistance Program หรือ MAP) นอกจากนั้นฝ่ายไทยยังได้ให้กองทัพอากาศเขมรยืมเครื่องบิน T – 28 จำนวน 5 ลำ ทั้งได้ช่วยฝึกนักบิน 8 คน ของกองทัพอากาศเขมร และได้ช่วยนำเครื่องบิน T – 28 ของกองทัพอากาศเขมรที่เสียมาทำการซ่อมแซมที่ฐานบินจังหวัดอุดร (Kenton Clymer, The United States and Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 38 – 39)

จากข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น นับว่าความเห็นและข้อเสนอของเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ เป็นความคิดเห็นที่มองการณ์ไกล ที่ตระหนักดีว่า นอกจากปัญหาการแก่งแย่งอำนาจ ความแตกแยก การคอร์รัปชัน และความไร้เอกภาพของกลุ่มผู้นำเขมรแล้ว ถ้าวัดว่าปัญหาข้อบกพร่องร้ายแรงตลอดจนความไร้วินัย ไร้ประสิทธิภาพของกองทัพเขมร เป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฝ่ายเขมรแดงของพอลพตได้รับชัยชนะโค่นระบอบลอนนอลได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ความช่วยเหลือทางทหารที่ไทยได้ให้กับรัฐบาลนายพลลอนนอล มาจากนโยบายให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่กัมพูชา เนื่องจากต้องการช่วยกัมพูชาสมัยรัฐบาลลอนนอลทำการต่อต้านการรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ เพื่อหาทางมิให้กัมพูชาต้องตกอยู่ภายใต้การยึดครองหรือตกอยู่ใต้อิทธิพลครอบงำของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย อาทิ เช่น การแทรกซึม การสนับสนุนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศไทย ไทยจึงได้สนับสนุนฐานะของรัฐบาลลอนนอลในทุกด้าน เท่าที่จะสามารถทำได้ และเป็นไปตามความต้องการของฝ่ายกัมพูชาให้มากที่สุด ไทยจึงได้ร่วมมือกับสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ช่วยกัมพูชามาโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2513 จนถึงวาระสุดท้ายของระบอบลอนนอล เดือนเมษายน พ.ศ. 2518

นอกจากนั้น ตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลลอนนอล ไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจซึ่งฝ่ายกัมพูชามีนโยบายแน่วแน่พึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากไทย โดยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ไทยให้กับกัมพูชา แบ่งออกเป็นสองลักษณะ กล่าวคือ

- 1) ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ได้แก่การช่วยในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ข้าว และยารักษาโรค อุปกรณ์การก่อสร้าง เป็นต้น
- 2) ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ที่สำคัญคือการก่อตั้งกองทุนค่าเงินเรียลของเขมร

เพื่อเป็นการส่งเสริมและกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกัมพูชา
ตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลลอนดอน ไทยได้ลงนามความตกลงด้านเศรษฐกิจรวม 6 ฉบับกับ
ฝ่ายกัมพูชา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2513 ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

- ความตกลงทางการค้าและการชำระหนี้
- ความตกลงทางศุลกากร
- ความตกลงว่าด้วยการขนส่งสินค้าผ่านแดน
- ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเทคนิคเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
- ความตกลงทางการจราจรว่าด้วยการบริหารทางไปรษณีย์และ

โทรคมนาคม

- ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการผสมว่าด้วยความมั่นคง

และระบบชายแดน

ซึ่งความตกลงทั้ง 6 ฉบับ ดังกล่าวข้างต้น ต้องถือว่าเป็นความตกลงที่มี ผล
เชิงสัญลักษณ์มากกว่าอย่างอื่น ด้วยข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า 5 ปีของรัฐบาล
ประธานาธิบดีลอนดอน (พ.ศ. 2513 – 2518) เป็นเวลา 5 ปีที่เกี่ยวข้องกับสงครามกลางเมือง
และความอยู่รอดของประเทศสาธารณรัฐเขมรและระบอบลอนดอนทั้งสิ้น การปฏิสัมพันธ์และ
ความร่วมมือในมิติด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ระหว่างสาธารณรัฐเขมรกับต่างประเทศ

แทบไม่ปรากฏเลย และเช่นเดียวกับประเทศเวียดนามใต้ (สาธารณรัฐเวียดนาม) และลาว

กัมพูชาอยู่กระบอบลอนนอลอยู่ภายใต้ความอุปการะอย่างเบ็ดเสร็จของสหรัฐฯ เป็นสำคัญ

การที่สหรัฐฯ มองปัญหาความมั่นคงและความอยู่รอดของทั้งลาวและกัมพูชาว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับและส่งผลกระทบโดยตรงต่อเป้าหมายสูงสุดของสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม กล่าวคือการเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้เป็นลำดับแรก จึงจะมีผลทำให้กัมพูชาและลาวมีโอกาสอยู่รอดพ้นจากภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ การเป็นผู้อุปการะของสหรัฐฯ จึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้อิทธิพลของระบบการพึ่งพาถูกใช้เป็นเครื่องมือของผู้นำอย่างลอนนอลเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสหรัฐฯ ได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นการที่สหรัฐฯ มีนโยบายเอาชนะสงครามในเวียดนามใต้เป็นเป้าหมายสูงสุด ย่อมมีส่วนสำคัญส่งเสริมให้ประธานาธิบดีลอนนอลเกิดความเข้าใจ (ที่ผิด) ว่าความมั่นคงและความอยู่รอดของตน คือความมั่นคงและความอยู่รอดของกัมพูชา อีกทั้งความมั่นคงและความอยู่รอดของกัมพูชา หมายถึงความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนามใต้ อิทธิพลของความคิดดังกล่าว ส่งผลให้ลอนนอลนำเอาเรื่องภัยคุกคามคอมมิวนิสต์มาเป็นข้ออ้างเพื่อปิดความรับผิดชอบของรัฐบาลของตนต่อวิกฤติเลวร้ายทุกด้านที่เกิดขึ้นในกัมพูชาตลอด 5 ปีที่ตนมีอำนาจผูกขาดในกัมพูชา บัณฑิตคอมมิวนิสต์จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขอความช่วยเหลือมากขึ้นจากสหรัฐฯ และมิตรประเทศ ทั้งเป็นเครื่องมือเพื่อกำจัดกลุ่มบุคคลที่นายพลลอนนอลมองว่าเป็นศัตรูทางการเมืองของตน ข้อเท็จจริงเหล่านี้ถือได้ว่าล้วนประกอบเป็นสาเหตุนำไปสู่จุดเริ่มต้นของจุดจบของสาธารณรัฐเขมรและระบอบลอนนอล เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

หลังจากที่ลอนนอลได้เข้ารับตำแหน่งที่เป็นการควบ 3 ตำแหน่งคือ
ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาทหารกองทัพแห่งชาติ(เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.
2515) เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การเดินขบวนและชุมนุมเพื่อประท้วงการลู่แก่อำนาจและ
การผูกขาดอำนาจของนายพลลอนนอล โดยกลุ่มประชาชน นักศึกษา และพระภิกษุสงฆ์ในกรุง
พนมเปญ นายพลลอนนอลเชื่อว่าเจ้าศรีสวัสดิ์ศิริมาตย์อยู่เบื้องหลังการประท้วงครั้งนี้ เหตุการณ์
ประท้วงครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการซ้ำเติมความแตกแยกในหมู่กลุ่มผู้นำเขมรซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่เดือน
สิงหาคม พ.ศ. 2514 หลังความพ่ายแพ้อย่างยับเยินของยุทธการเจนลา 2(Chenla II) เป็นการ
ปฏิบัติการทางทหารครั้งใหญ่เพื่อหาทางเปิดถนนสาย 6 จากพนมเปญ ไปยังกัมปงทม ที่ฝ่าย
คอมมิวนิสต์ยังยึดครองอยู่ เป็นยุทธการที่นายพลลอนนอล เป็นผู้คิดและตัดสินใจดำเนินการ
และสั่งการโดยตรงเอง โดยมีได้มีการปรึกษาหารือกับฝ่ายกองทัพของตน ทั้งไม่ยอมรับฟังคำ
ทัดท้วงห้ามปรามจากฝ่ายสหรัฐฯ ความล้มเหลวของยุทธการดังกล่าวได้เป็นผลทำให้ทหารชั้น
ดีกว่า 3,000 คน เสียชีวิต หลายพันคนบาดเจ็บ และที่ร้ายแรงคือทหารกว่า 15,000 คนได้หนีทัพ
ทิ้งอาวุธยุทโธปกรณ์ให้กับฝ่ายศัตรู หายนะทางทหารครั้งนี้ถือเป็นการปฏิบัติการรุกทางทหาร
ครั้งสุดท้ายของระบอบลอนนอล หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นต้นมากองทัพของรัฐบาล
ประธานาธิบดีลอนนอล ทำสงครามเชิงรับมาตลอด เพื่อพยายามรักษาเส้นทางคมนาคมที่
สำคัญๆ และรักษาเมืองสำคัญต่างๆ มิให้ตกอยู่ใต้การยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์เขมรแดง
จนในที่สุดต้องประสบกับความพ่ายแพ้ยุทธศาสตร์ชนบทล้อมเมืองของฝ่ายคอมมิวนิสต์เขมร

แดง เมื่อกรุงพนมเปญแตกวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2518 (Kenton Clymer, The United States and Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 48)

เป็นที่ทราบกันดีทั่วไป ทั้งในแวดวงรัฐบาล แวดวงของคณะทูตในกรุงพนมเปญและในสังคมทั่วไปของกัมพูชาว่า ตลอด 5 ปีของระบอบลอนนอล ปัญหาและอุปสรรคหลายด้านที่ในที่สุดได้นำไปสู่การรื้อถอนของประเทศสาธารณรัฐเขมร ที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การขาดเอกภาพและความสามัคคีในหมู่กลุ่มผู้นำทางการเมืองของกัมพูชา และความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงของการปฏิบัติการสงครามต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ของกองทัพเขมรภายใต้ความเป็นผู้นำที่ไร้ความรู้และความสามารถของประธานาธิบดีลอนนอลที่หลายฝ่ายมองว่าเขาเป็นตัวปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง

จากการที่นายพลลอนนอลมีอำนาจผูกขาดแต่ผู้เดียว (ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2515) ได้มีผลทำให้เขากลายเป็นบุคคลที่มีความคิด พฤติกรรม และการดำเนินการที่มีได้อยู่กับโลกแห่งความเป็นจริง ยึดอัตตาของตนเป็นตัวตั้ง ผลักไสความผิดให้กับผู้อื่น หลับตาให้การทุจริตและความเหลวแหลกฟอนเฟะของรัฐบาลและระบบราชการของกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทุจริตอย่างมโหฬารในกองทัพเขมร ตลอดจนการไร้วินัยและการหนีทัพของทหารเขมร

ความจริงและข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์จากการแสดง
ทัศนะของนายพลลอนนอลเอง และของบุคคลในคณะรัฐบาลของเขา และจากรายงานของ
หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐฯ และไทย เป็นต้น ดังอาทิ ในโอกาสการพบปะหารือระหว่างรัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและคณะ กับประธานาธิบดีลอนนอล เมื่อวันที่ 24
มีนาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งฝ่ายไทยได้แสดงความเป็นห่วงเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองที่ทรุด
หนักลงตามลำดับในกัมพูชา ประธานาธิบดีลอนนอลได้ให้คำตอบว่า เหตุยุ่งยากในสาธารณรัฐ
เขมรปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ใช้ดินแดนเขมรเป็นสนาม
รบเพื่อการช่วงชิงอำนาจในเวียดนามใต้ และว่าสำหรับทางด้านการทหาร สาธารณรัฐเขมรมี
กำลังทหารพอสมควรและจะยังคงใช้กำลังทางทหารต่อสู้ เพื่อผลักดันศัตรูออกไปจากดินแดน
เขมร และว่าสำหรับทหารที่ประเทศไทยช่วยทำการฝึกนั้น ทำการรบได้ดีมาก

ในส่วนที่เกี่ยวกับความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลของประธานาธิบดีลอน
นอลควรพยายามสร้างให้เกิดเอกภาพและความสามัคคีในชาติ เพื่อความเข้มแข็งและ
ประสิทธิภาพในการทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้น ฝ่ายไทยก็ได้หยิบยกประเด็นนี้หารือกับ
ประธานาธิบดีลอนนอล โดยแนะนำให้รัฐบาลเขมรพยายามรวมกำลังของกลุ่มชนที่รักชาติให้เข้า
มาร่วมอยู่ในรัฐบาล เพื่อความเป็นเอกภาพของประเทศสาธารณรัฐเขมร ในประเด็นนี้
ประธานาธิบดีลอนนอลได้เล็งเห็นว่าให้ความเห็น แต่กลับไปพูดถึงเหตุการณ์ยุ่งยากทางการเมือง
ในเขมร โดยให้ความเห็นว่าเกิดจากการยุ้งของพวกผู้ก่อการร้าย ซึ่งได้ยุ้งเหยให้บรรดานักศึกษา
และประชาชนเดินขบวนประท้วงรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพยายามทุก

วิธีการเพื่อทำลายความสงบ และว่ารัฐบาลได้เตรียมมาตรการเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ใน
ทำนองเดียวกันกับที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2516 เกิดขึ้นอีก โดยการใช้วิธีการควบคุม
ที่เข้มงวดกวดขันยิ่งขึ้น เพื่อมิให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก่อเหตุวุ่นวายขึ้นมาอีก (บันทึกการหารือ
ระหว่างประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเขมรกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ลง
วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2516 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากผลของการหารือข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ว่าประธานาธิบดีลอนนอลไม่มี
ความคิดหรือท่าทีบอกได้ว่าเป็นความคิดและท่าทีที่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่มีการยอมรับ
ข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องใดๆ ของรัฐบาลเขมร แต่จะเน้นว่าปัญหาและความยุ่งยากทั้งหลาย
ในประเทศเขมร มีสาเหตุโดยตรงจากการบ่อนทำลายของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ
และเวียดนามใต้ ไม่ยอมรับว่ากองทัพเขมรมีข้อบกพร่องมาก ชาดวินัย มีการทุจริตอย่างใหญ่หลวง
การปฏิบัติการสู้รบส่วนใหญ่ประสบกับความพ่ายแพ้อย่างต่อเนื่อง เป็นข้อเท็จจริงที่ส่งผลให้ทั้ง
สหรัฐ และไทยมีความวิตกกังวลในสถานการณ์ที่เลวร้ายลงตามลำดับตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2515
ดังเป็นที่ประจักษ์ในรายงานและผลการประเมินสถานการณ์ทางการทหารและการเมืองใน
กัมพูชาของที่ประชุมของหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลสหรัฐ ที่ได้มีความเห็นร่วมกันว่า
รัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอลไม่มีทางที่จะเอาชนะสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ และว่า
กองทัพฝ่ายรัฐบาลจะสามารถรักษากรุงพนมเปญไว้ได้อย่างมากก็อีก 18 เดือน เอกสารสำคัญ
ชิ้นนี้ออกมาเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2515 ภายใต้ชื่อบันทึกการศึกษาความมั่นคงแห่งชาติ
(National Security Study Memorandum หรือ NSSM – 152) บันทึกดังกล่าวยังได้มีความเห็น

ว่าฝ่ายศัตรูจะสามารถเข้ายึดครองพื้นที่ในชนบทอย่างต่อเนื่อง และว่ากองทัพชาตผู้นำที่ดี อีกทั้ง
ตำหนิประธานาธิบดีลอนนอลว่าได้ทำการแทรกแซงในทุกระดับของกองทัพ สำหรับการประเมิน
สถานการณ์ด้านการเมืองนั้น บทวิเคราะห์ที่ปรากฏในเอกสาร NSSM – 152 ยังได้ระบุความเห็น
ร่วมของบรรดาหน่วยงานด้านความมั่นคงว่า ประธานาธิบดีลอนนอลและรัฐบาลของเขากำลัง
ประสบกับความเสื่อมทางอำนาจอย่างต่อเนื่อง ฐานสนับสนุนทางการเมืองก็แคลง เนื่องจาก
ผู้นำเขมรหลายคนได้ถอนตัวออกจากการร่วมในรัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอล
ขณะเดียวกันเศรษฐกิจก็ถดถอยลงทุกวัน นอกจากนั้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2516 กระทรวง
การต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เตรียมเอกสารที่เป็นข้อมูล ภูมิหลังเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชา
เพื่อให้รองประธานาธิบดีสไปโร แอ็คนิวิ ใช้ศึกษาก่อนการไปเยือนกัมพูชา เอกสารภูมิ-หลัง
ดังกล่าวนี้ มีเนื้อหาและการวิเคราะห์ในทำนองเดียวกันกับของบันทึก NSSM – 152 โดยชี้ให้เห็น
ว่าอนาคตของสาธารณรัฐเขมรภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีลอนนอลนั้น มีความมืดมน
ยิ่ง เป็นผลให้นายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ไม่พอใจ จึงได้สั่งให้ตัดตอน
ข้อความที่เป็นผลลบต่อรัฐบาลลอนนอล (อ้างแล้ว หน้า 53 – 58)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมืองหรือการทหารที่ได้มีขึ้นใน
กัมพูชานับตั้งแต่กลาง พ.ศ. 2515 จนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 (เดือนที่การปฏิวัติของฝ่าย
เขมรแดงประสบชัยชนะขึ้นเด็ดขาดเหนือระบอบลอนนอล) เป็นเหตุการณ์ที่ตอกย้ำให้เห็นถึง
ความเสื่อมในทุกด้าน ได้มาเยือนกัมพูชายุคระบอบลอนนอล เหตุการณ์เหล่านี้ได้ก่อให้เกิด
ความวิตกกังวลแก่ทั้งสหรัฐฯและไทยมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง 3 ปีสุดท้ายของ

ระบอบลอนดอน (พ.ศ. 2515 – 2518) ที่ทั้งสถานการณ์ทางการเมืองและการทหารในกัมพูชา มีความเลวร้ายลงตามลำดับ ยิ่งหลังจากที่สหรัฐฯ และเวียดนามเหนือได้ร่วมกันลงนามใน ข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส (วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516) เพื่อยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับ เวียดนามเหนือ เป็นผลนำไปสู่การที่รัฐบาลสหรัฐฯ ตัดงบประมาณช่วยเหลือกัมพูชาและ เวียดนามใต้ ตลอดจนผ่านกฎหมายห้ามมิให้สหรัฐฯ มีบทบาททางทหารอีกต่อไปในกัมพูชา ยิ่ง เป็นการซ้ำเติมข้อวิตกกังวลของไทยและของมิตรประเทศอื่นๆ เกี่ยวกับอนาคตของสันติภาพใน กัมพูชา ส่วนสหรัฐฯ นั้นแม้รัฐบาลสหรัฐฯ จะได้พยายามให้ความมั่นใจแก่ทั้งกัมพูชา ไทย และ มิตรประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าสหรัฐฯ ยังคงให้การสนับสนุนเวียดนาม ใต้และกัมพูชาในการทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ต่อไป โดยไม่มีนโยบายทอดทิ้งพันธมิตร ของสหรัฐฯ ก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากเวียดนามใต้และ นโยบายให้ความช่วยเหลือเวียดนามใต้และกัมพูชาเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (ตามลัทธิ นิกสัน) ตลอดจนนโยบายปรับความสัมพันธ์กับจีน นโยบายสนับสนุนให้มีรัฐบาลผสมที่ ประกอบด้วยฝ่ายขวา กลาง และซ้ายในลาวดำรงอยู่ต่อไป รวมทั้งการหาเสียงเพื่อเตรียมการ เลือктั้งสมัยที่สองของประธานาธิบดีนิกสัน ล้วนเป็นสัญญาณบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าสหรัฐฯ ต้องการยุติบทบาททางทหารของตนในอินโดจีน และต้องดำเนินการไปในทางที่ส่งผลกระทบ น้อยที่สุดต่อความน่าเชื่อถือของสหรัฐฯ หรือให้เสียหายน้อยที่สุด เป็นการยอมรับความพ่ายแพ้ โดยไม่ต้องยกธงขาว (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับกัมพูชาโดยเฉพาะนั้น ข้อตกลงกรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 มีข้อความที่เกี่ยวกับกัมพูชาที่มีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจนเหมือนกับ เวียดนามและลาว กล่าวคือมาตรา 20 ของข้อตกลงดังกล่าว แม้ว่ามีข้อความเรียกร้องให้ทุกฝ่าย เคารพ เกรงหาช อธิปไตย บุรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา ตลอดจนความเป็นกลางของกัมพูชา ตามที่มีปรากฏในข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ให้ทุกประเทศที่เกี่ยวข้องยุติการปฏิบัติการทาง ทหาร และให้มีการถอนทหารต่างชาติทั้งหมดออกจากกัมพูชา รวมทั้งห้ามมิให้ต่างชาติใช้ กัมพูชาเป็นฐานปฏิบัติการ เพื่อการละเมิดอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศอื่น ตลอดจนให้ กัมพูชาสามารถแก้ปัญหาภายในของตน โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก อย่างไรก็ตาม ข้อสำคัญคือ มาตรา 20 ของข้อตกลงกรุงปารีสดังกล่าว มิได้ระบุกรอบเวลาของการ ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามข้อเรียกร้องในมาตรา 20 อีกทั้งไม่มีการกล่าวถึงเรื่องความ จำเป็นต้องมีข้อตกลงหยุดยิงเป็นการเฉพาะเพื่อการนี้(อ้างแล้วหน้า 62)

ข้อเท็จจริงข้างต้น มิได้มีผลทำให้ประธานาธิบดีลอนนอลคิดที่จะผ่องถ่ายอำนาจ และความรับผิดชอบให้กับผู้อื่นหรือยอมเดินทางออกไปนอกประเทศสักกระยะหนึ่ง เพื่อเปิด โอกาสให้การเมืองในกัมพูชามีเสถียรภาพ มีเอกภาพ อันเป็นการเตรียมการเพื่อเผชิญกับ สถานการณ์ทางทหารที่มีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น หลังการลงนามข้อตกลงสันติภาพกรุงปารีส เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 แต่กลับคิดพึ่งพาร้องขอความช่วยเหลือทุกด้านจากสหรัฐฯ และไทย ไม่คิดที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของกองทัพเขมรและปราบปรามการก่อราษฎร์รัง หลวงอย่างจริงจัง ยังคงอยู่กับโลกสมมติของตน ดังเป็นที่ประจักษ์จากการสนทนาระหว่าง

เอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ กับนายเอเมอรี สะแวงค์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกัมพูชา (เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2516) เพื่อสอบถามถึงความช่วยเหลือทางทหารที่สหรัฐฯ จะให้แก่เขมรในการป้องกันการรุกรานจากฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ชี้แจงว่า ขณะนี้ประธานาธิบดีนิกสันเองก็กำลังประสบกับปัญหาควอเตอร์เกตและการคัดค้านของ รัฐสภาสหรัฐฯ กรณีสหรัฐฯที่จะเปิดในเขมรและว่า สหรัฐฯ มีนโยบายในปัญหาการเมืองภายใน เขมรว่า เขมรทุกฝ่ายควรเจรจาตกลงกันเอง และการปฏิบัติการทางทหารนั้น กองทัพเขมร จะต้องรับภาระป้องกันตนเองให้มากขึ้น ซึ่งในประเด็นเดียวกันนี้ นายวิลเลียม ชัลลิแวน ผู้แทนประธานาธิบดีนิกสันและนายเอเมอรี สะแวงค์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกัมพูชา ก็ได้ ย้ำกับสมาชิกสภาการเมืองชั้นสูง อันมีจอมพลลอนนอล นายเจองเฮง พลเอกสิริมะตะ และนาย อินตัมเป็นสมาชิก เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 ว่า หลังสิ้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 เป็นต้นไป สหรัฐฯ มิอาจให้การสนับสนุนทางอากาศดังเช่นเคยได้อีกต่อไป เนื่องจากรัฐสภา สหรัฐฯ ไม่อนุมัติงบประมาณ (หนังสือที่ กต. 0305/19143 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2516)

หนึ่งปีถัดมาประธานาธิบดีลอนนอลได้ทำการยุบสภาการเมือง ชั้นสูงและจัดตั้งสภาบริหารขึ้นแทน โดยอ้างว่าเพื่อให้มีการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดย รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่แท้จริงแล้วสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญได้ทราบ มาว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการยุบสภาการเมืองชั้นสูง เป็นเพราะประธานาธิบดีลอนนอลไม่ พอใจที่นายเจอง เฮง อดีตประมุขของรัฐ และเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของสภาการเมืองชั้นสูง ได้ สนับสนุนข้อเรียกร้องของนายซอนซาน อดีตนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลของเจ้าสีหนุ ที่

เรียกร้องให้ประธานาธิบดีลอนนอลเดินทางออกไปนอกประเทศ เพื่อเปิดทางให้มีการเจรจายุติการสู้รบในเขมร เหตุการณ์ครั้งนี้ถือได้ว่า เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่พิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่ไม่ยอมรับฟังความเห็นของฝ่ายใดทั้งสิ้น และยังคงผูกขาดอำนาจไว้แต่ผู้เดียวของประธานาธิบดีลอนนอล และเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2517 อุปทูตรักษาราชการสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ได้เข้าพบนายลอง โบเรท นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอล (ซึ่งถูกฝ่ายเขมรแดงฆ่าตายในสนามกีฬากรุงพนมเปญ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 พร้อมกับนายพลศรีสวัสดิ์ สิริมาตะ) เพื่อขอทราบทัศนคติของนายลอง โบเรท เกี่ยวกับสถานการณ์ล่าสุดทางทหาร นายกรัฐมนตรีเขมรได้แสดงความเห็นว่าการโจมตีกรุงพนมเปญระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2516 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517 ได้ทำให้เขมรแดงเสียกำลังพลไปมาก แต่ก็ไม่สามารถเข้ายึดกรุงพนมเปญได้ และว่าในระยะนี้ ความมุ่งหมายของเขมรแดงก็คงเพียงพยายามโจมตีหัวเมืองเล็กๆ เพื่อรวบรวมกำลัง นอกจากนั้นนายลอง โบเรท ยังได้ยืนยันกับอุปทูตของไทยว่า การเสียเมืองอุดงไม่มีผลกระทบต่อฐานะทางทหารของรัฐบาลเขมร (หนังสือที่ กต. 0305/24122 ลงวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2517)

ความเห็นของนายลอง โบเรท นายกรัฐมนตรีเขมร ข้างต้น เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ที่เป็นการยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมของรัฐบาลลอนนอลที่มีได้อิงอยู่กับภาวะวิสัยและความเป็นจริงของสถานการณ์ที่ปรากฏทั้งในและนอกประเทศ (อิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอก) ที่มีได้ให้ความสำคัญหรืออาจไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและการทูตระดับมหาอำนาจ (การเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เพื่อหาทางยุติการสู้รบในกัมพูชา) ทั้งไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับฝ่ายเขมรแดงของกลุ่มพอลพต ที่เป็นกลุ่มอำนาจแท้จริงในกัมพูชา จึงปักใจเชื่อว่าอุปสรรคสำคัญที่เป็นปัจจัยขัดขวางมิให้เกิด การเจรจาเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา คือรัฐบาลฮานอยซึ่งยังมีนโยบายครอบงำกัมพูชาและลาว นายลอง โบเรท จึงมีความเห็นว่าตราบโดที่เวียดนามเหนือยังไม่สามารถเอาชนะในเวียดนามใต้ ได้ คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือก็จะขัดขวางมิให้ฝ่ายเขมรแดงของกลุ่มนายพอลพต ทำการ เจรจาเพื่อยุติการสู้รบกับฝ่ายรัฐบาล อีกทั้งยังหลงเชื่อว่า มีกลุ่มเขมรแดงอิสระที่ได้รับการ สนับสนุนจากโซเวียต ซึ่งไม่ประสงค์ทำการสู้รบกับฝ่ายรัฐบาลต่อไป เนื่องจากเกิดแตกแยกกับ ฝ่ายเขมรแดงที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามเหนือ และยังคงมีความเชื่อว่า การที่รัฐบาลจีนให้ การต้อนรับนายเขี้ยว สัมพันธ์ ผู้นำคนหนึ่งของกลุ่มเขมรแดงของนายพอลพต เป็นเพราะฝ่ายจีน เห็นว่าเจ้าสินธุ์เริ่มไม่มีประโยชน์ต่อจีนแล้ว (เพ็งอ้าง)

เรื่องเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์เขมรภายใต้อำนาจนำของกลุ่มเขมรแดงของนายพอลพตและพวก กล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นทัศนะของประธานาธิบดีลอนนอลของ นายลอง โบเรท นายกรัฐมนตรี หรือของบุคคลอื่นๆ ในคณะรัฐบาลของระบอบลอนนอล ตลอดจนทัศนะของหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งของสหรัฐฯ และไทย ล้วนเป็นความเห็นที่มาจากข้อสันนิษฐานที่ปราศจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ยืนยันความถูกต้อง ถือได้ว่าเป็นทัศนะที่มาจากความเชื่อว่าเป็นเพราะพรรคคอมมิวนิสต์เขมรถือกำเนิดจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ที่รวมพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม ลาว และกัมพูชา และก่อตั้งโดยโฮจิมินห์ ผู้นำของพรรค

คอมมิวนิสต์เวียดนามช่วงหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นพรรคคอมมิวนิสต์เขมรถือได้ว่าเป็นพรรคที่อยู่ใต้อำนาจครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เช่นเดียวกับพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ไม่สามารถมีนโยบายและทำที่เป็นอิสระจากของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์เขมรบ่งบอกชัดเจนว่าถือกำเนิดมาจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (พ.ศ. 2494) แต่ได้แยกตัวออกมาหลังผลของข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ทำให้ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เขมรมองว่า ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ทรยศต่อการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์เขมร เป็นผลให้พรรคถูกกลอยแพ ไม่ได้รับการยอมรับจากที่ประชุมนครเจนีวา พ.ศ. 2497 เหมือนที่พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและลาวได้รับการยอมรับ โดยผลของข้อตกลงนครเจนีวา พ.ศ. 2497 มีข้อความยอมรับว่าทั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและลาวต่างมีเขตยึดครองของตนชัดเจน กล่าวคือพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีพื้นที่ยึดครองเหนือเส้นขนานที่ 17 ทั้งหมดของประเทศเวียดนาม ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์ลาวมีเขตยึดครองชัดเจนในแคว้นพงสาลีและซำเหนือ แต่ข้อตกลงนครเจนีวา พ.ศ. 2497 ให้การรับรองว่ากัมพูชาเป็นประเทศเอกราชมีอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของตนเอง (Philip Short, Pol Pot: The History of a Nightmare หน้า 103 – 104) พร้อมระบุให้มีการเลือกตั้งในกัมพูชาก่อนสิ้น พ.ศ. 2498 ซึ่งเท่ากับว่าพรรคคอมมิวนิสต์เขมรจำเป็นต้องยุติบทบาทการต่อสู้ด้วยอาวุธ มาเป็นดำเนินการต่อสู้ทางการเมือง มีผลทำให้สมาชิกของพรรคบางส่วนตัดสินใจไปอยู่ที่เวียดนามเหนือ บางส่วนหลบลงใต้ดินเพื่อทำการต่อสู้กับอำนาจรัฐของ

เจ้าสีหนุต่อไป และหลัง พ.ศ. 2503 มีนักศึกษา ปัญญาชนจำนวนหนึ่ง ที่ศึกษาอยู่ในประเทศ
ฝรั่งเศสได้เดินทางกลับมายังกัมพูชาเพื่อเข้าร่วมกับกลุ่มที่อยู่ในประเทศ ทำการต่อสู้กับรัฐบาล
ของเจ้าสีหนุ พอลพต เขียว สัมพันธ์ และเจียงสาร์ อยู่ในกลุ่มที่กลับมาจากฝรั่งเศส กลุ่มที่ค้างอยู่
ในกัมพูชาได้ชื่อว่าเป็น “กลุ่มภายใน” (interior faction) หรือพวกที่อยู่ต่อ (stayed behind) และ
เมื่อ พ.ศ. 2505 นายพอลพตได้ขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคฯ ทำให้กลุ่มของเขาเข้ามากุมอำนาจ
อย่างเบ็ดเสร็จในพรรค(เพ็ญอักษร หน้า 223 และ Michael Vickery, Cambodia 1975 – 1982
หน้า 213)

เมื่อ พ.ศ. 2503 ที่ประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์เขมรภายใต้การ
นำของพอลพตและพวก ได้มีข้อมติของพรรคว่า พรรคมีนโยบายเพื่อการปฏิบัติที่เป็นอิสระและ
ต่อต้านอิทธิพลครอบงำจากภายนอก ตลอดจนจะกำหนดเส้นทางของการปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่
ปล่อยให้ต่างชาติเข้ามากำหนดชะตากรรมของประเทศกัมพูชาและของประชาชนกัมพูชา
มวลชนปฏิบัติต้องมีความภักดีต่อเป้าหมายปฏิบัติของพรรคเท่านั้น (อ้างแล้ว หน้า 213)

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า หลักการรัฐประหาร
ของนายพลลอนนอล มีมวลชนปฏิวัติชาวเขมรที่ได้ไปอาศัยอยู่ในเวียดนามเหนือกว่า 1,000 คน
และสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เขมร 822 คน เดินทางกลับเข้ามาในกัมพูชาเพื่อหวังเข้าร่วมกับ
พรรคต่อสู้กับระบอบลอนนอลถูกฝ่ายซ้ายกลุ่มพอลพต (เขมรแดง) สังหารเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2514
เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อกำจัดพวกสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่ถูกฝ่ายกลุ่ม

ภายในประเทศของพรรค(interior faction หรือพวก stayed behind) ได้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ และรุนแรงหลังชัยชนะของฝ่ายเขมรแดงกลุ่มพอลพตที่สามารถกำจัดระบอบลอนนอลจนสิ้นซาก (พ.ศ. 2518) มีการแพร่ข่าวว่า ในพรรคมีพวกที่กลายเป็นเขมรแต่จิตใจเป็นญวนและว่าคนพวกนี้เป็นสายลับให้กับเวียดนาม กลุ่มสมาชิกของพรรคที่ถูกปราบปรามมากที่สุดคือ พวกที่อยู่ทางภาคตะวันออกของกัมพูชา หรือเขตปกครองของพรรคในพื้นที่ติดต่อกับประเทศเวียดนาม และพวกที่รอดชีวิตมาได้ ส่วนใหญ่ได้เข้ามาพร้อมกับกองกำลังอาสาสมัครที่ฝ่ายเวียดนามจัดตั้งขึ้น เพื่อทำสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์เขมรหรือกลุ่มเขมรแดงของพอลพตเมื่อธันวาคม พ.ศ. 2522 (เพ็ญอักษร หน้า 215)

การกวาดล้างกลุ่มสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เขมรที่ถูกฝ่ายเขมรแดง พอลพต มองว่ามีความภักดีต่อเวียดนาม มีสาเหตุมาจากหลายเรื่อง ที่สำคัญ ได้แก่ หลังการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2513 ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ เพื่อยุติสงครามเวียดนาม ทางฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้พยายามกดดันและบีบบังคับให้ฝ่ายเขมรแดงยอมเจรจาโดยตรงกับสหรัฐฯ เพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา อีกทั้งได้หวังเหนี่ยวนำให้ความช่วยเหลือทางทหารที่จีนให้กับเขมรแดงไปถึงฝ่ายเขมรแดงได้ทันความต้องการ ทั้งนี้ความช่วยเหลือที่จีนให้กับฝ่ายเขมรแดงจำเป็นต้องผ่านเส้นทางลำเลียงที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามควบคุมอยู่ มีผลทำให้ฝ่ายเขมรแดงไม่พอใจและระแวงว่าฝ่ายเวียดนามไม่ต้องการให้การปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์เขมรได้รับชัยชนะก่อนชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในเวียดนามได้ ตลอดจนมีความเชื่อว่าเวียดนามยังมีนโยบายหวังครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาเช่นใน

อดีต (อ้างแล้วหน้า 249 – 250) และเมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2516 ที่ประชุมของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์เขมร ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ในอนาคตพรรคต้องมองว่าเวียดนามแม้ยังเป็นเพื่อน แต่ต้องถือว่าเป็นเพื่อนที่มีความขัดแย้งกัน (“as a friend, but a friend with a conflict”) แต่หลังพ.ศ. 2520 จากเพื่อนที่ขัดแย้งกันมาเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของกัมพูชา (อ้างแล้วหน้า 251)

เกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งรุนแรงและการสู้รบระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับเวียดนาม (นับตั้งแต่ พ.ศ. 2520 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2522) รวมทั้งนโยบายและท่าทีที่เป็นอิสระจากอิทธิพลของเวียดนามของฝ่ายเขมรแดง มาเป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งระบอบลอนดอน สหรัฐฯ และไทยอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น หลังจากที่กองทัพเวียดนามได้รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาแล้ว เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ความคิดความเชื่อที่ว่าฝ่ายเขมรแดงอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนาม จึงต้องถูกล้มเลิกไป ณ บัดนั้น เช่นเดียวกับความเชื่อเดิมที่ว่ามีเขมรแดง 4 กลุ่ม คือกลุ่มที่เป็นฝ่ายพอลปต กลุ่มฝ่ายเจ้าสีหนุ กลุ่มฝ่ายเวียดนาม และกลุ่มฝ่ายไซเวียต ดังที่ฝ่ายรัฐบาลระบอบลอนดอนพยายามโน้มน้าวให้ไทยและมิตรประเทศอื่นๆ เชื่อตาม หมดความน่าเชื่อถือไปโดยปริยาย (บันทึกการสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ กับ จอมพลลอนดอน ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเขมร ณ ทำเนียบจัมกามอน ลงวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ตามหนังสือที่ กต. 719/2516 ลงวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2516 หนังสือที่ กต. 0305/24122 ลงวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2517 และบันทึก

การสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรี กับ พลเอกศักดิ์ สุตสาคร ผู้แทนพิเศษของประธานาธิบดีลอน
นอล ลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2516 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

สหรัฐฯ เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ
เป็นคนที่ปักใจเชื่ออย่างไม่ยอมฟังความเห็นของหน่วยงานด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ว่าพรรค
คอมมิวนิสต์เขมร (เขมรแดง กลุ่มพอลพต) เป็นพรรคที่อยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนาม
เหนือ เป็นเครื่องมือของเวียดนามเหนือ และแม้ว่านายเลอ ดุก โห หัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนาม
เหนือในการเจรจาเพื่อยุติสงครามเวียดนามกับสหรัฐฯ ที่กรุงปารีส ได้ยืนยันกับนายคิสซิงเจอร์
ว่าเวียดนามไม่สามารถควบคุมฝ่ายเขมรแดงได้ อีกทั้งรายงานช่วง พ.ศ. 2516 ของกระทรวงการ
ต่างประเทศสหรัฐฯ ก็มีความเห็นว่าส่วนใหญ่ของกองกำลังติดอาวุธของเขมรแดง มีทัศนคติ
ต่อต้านเวียดนามอย่างชัดเจน และว่าการสู้รบระหว่างทหารฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายตรงข้าม ส่วน
ใหญ่เป็นการสู้รบระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับฝ่ายรัฐบาล และนี่เป็นเหตุผลสำคัญว่า ทำไมทหาร
ฝ่ายรัฐบาลจึงไม่ค่อยอยากจะสู้กับคนเขมรด้วยกัน นอกจากนั้นรายงานของคณะเสนาธิการร่วม
(Joint Chief of Staff) ของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้รายงานว่า ส่วนใหญ่ของทหารเวียดนาม
ได้ถอนออกจากกัมพูชาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2515 แล้ว พร้อมกับประเมินว่าตั้งแต่กลาง
ปี พ.ศ. 2516 มีกำลังพลไม่ต่ำกว่า 50,000 คน มากกว่ากำลังพลของเวียดนามเหนือและเวียดกง
รวมกันในรายงานของคณะเสนาธิการร่วมยังได้มีความเห็นว่าเวียดนามเหนือไม่สามารถควบคุม
ฝ่ายเขมรแดงได้ อีกทั้งมีความเห็นว่าตั้งแต่มิถุนายน พ.ศ. 2516 ฝ่ายเขมรแดง ได้เริ่มขับไล่ทหาร
เวียดนามเหนือและชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในกัมพูชาให้พ้นจากดินแดนกัมพูชา ซึ่งรายงานของ

คณะเสนาธิการร่วมของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ขึ้นนี้ ก็ได้รับความเห็นชอบด้วยจากฝ่ายการ
ข่าวและวิจัยของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ แต่ก็ไม่มีผลเปลี่ยนความคิดของนายคิสซิง
เจอร์ โดยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ยังคงเชื่อว่าเวียดนามเหนือสามารถบีบฝ่ายเขมรแดงให้
ทำตามความประสงค์ของเวียดนามเหนือได้ (Kenton Clymer, The United States and
Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 74)

หลักการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 เพื่อยุติ
สงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่คาดหวังทั่วไปว่า
จะช่วยให้เกิดสันติภาพทั้งในลาวและกัมพูชาเช่นกัน ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516
ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2517 จึงได้มีการพบปะหารือในระดับสูงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาล
สหรัฐฯ หลายครั้งเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาหลังการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสที่สำคัญ
ได้แก่

- การหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับนาย
เฮนรี คิสซิงเจอร์ ที่ปรึกษาพิเศษด้านต่างประเทศและความมั่นคง
ของประธานาธิบดีนิกสัน เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516
- การหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับนาย
วิลเลียม ชัลลิแวน รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการ
เอเชียและแปซิฟิก เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516

- การหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับพลเรือเอก โนเอล กายเลอร์ ผู้บัญชาการทหารสหรัฐฯ ภาคพื้นแปซิฟิก เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2516
- การหารือระหว่างนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีกับนายโรเบิร์ต อิงเกอร์ชอลล์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517
- การหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายคินด์เนอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2517 (หนึ่งปีก่อนชัยชนะของการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดงในกัมพูชา)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า การหารือระหว่างฝ่ายไทยกับสหรัฐฯ 5 ครั้งข้างต้น เป็นการหารือที่มีขึ้นหลังการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 หลังปัญหาควีวเตอร်เกท พ.ศ. 2512 ที่มีผลทำให้อำนาจและความน่าเชื่อถือของประธานาธิบดีนิกสันสั่นคลอนและเสื่อมทรมลง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อนโยบายและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายต่อปัญหากัมพูชาในยุคของประธานาธิบดีลออนนอล และคดียังกล่าวในที่สุด ได้นำไปสู่การประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีของนิกสัน เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2517 นอกจากนั้นได้มีการเปิดโปงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์สหรัฐฯ เกี่ยวกับการทิ้งระเบิดในทางลับในกัมพูชาช่วงระหว่าง พ.ศ.

2512 – 2513 เป็นผลทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่พอใจอย่างมาก เพราะถูกปิดบังมาโดยตลอด จึงได้ออกกฎหมายบังคับให้สหรัฐฯ ต้องยุติบทบาททางทหารในกัมพูชา โดยเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ประธานาธิบดีนิกสันจำต้องลงนามในกฎหมายที่ห้ามมิให้สหรัฐฯ ทิ้งระเบิดในกัมพูชา มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516

ความสำคัญของเหตุการณ์ทั้งหมดข้างต้น ตลอดจนรายงานและการประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับกัมพูชา รวมทั้งข้อเสนอแนะของสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงพนมเปญของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ และของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ที่ล้วนเป็นรายงานและการประเมินสถานการณ์ในกัมพูชาช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 ที่บ่งชี้ชัดให้เห็นถึงวิกฤติของปัญหาทุกด้าน ความล้มเหลวและความเหลวแหลกของกองทัพเขมรและรัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอล และมีข้อเสนอให้รัฐบาลสหรัฐฯ หาทางให้ประธานาธิบดีลอนนอล ยุติบทบาททางการเมืองชั่วคราวเพื่อไปรักษาสุขภาพที่สหรัฐฯ และเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งคณะบริหารประเทศขึ้นใหม่ ที่รวมบุคคลจากหลายฝ่ายที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป เพื่อให้กัมพูชามีเอกภาพและเข้มแข็ง อยู่ในฐานะที่จะทำการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ต่อไป หลังการยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ ในกัมพูชา สนับสนุนให้มีการเจรจาระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาล ดังอาทิ กลุ่มเจ้าสีหนุและฝ่ายเขมรแดง อย่างไรก็ตาม ความเห็นในรายงานบทประเมินสถานการณ์และข้อเสนอของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวของสหรัฐฯ มิได้รับความเห็นชอบจากนายคิสซินเจอร์ (ซึ่งในปลาย พ.ศ. 2513 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศอีกตำแหน่งหนึ่ง) ด้วยนายคิสซินเจอร์ยังมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถพึง

เวียดนามเหนือให้บีบบังคับให้ฝ่ายเขมรแดงยอมเจรจาโดยตรงกับสหรัฐฯ อีกทั้งก่อนวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 (ก่อนรัฐสภามีกฎหมายห้ามสหรัฐฯ ทิ้งระเบิดในกัมพูชา) นายคิสซิงเจอร์ยังปักใจเชื่อว่าอำนาจทางทหารของสหรัฐฯ จะสามารถช่วยให้ระบอบลอนนอลอยู่รอดได้ และสามารถบีบให้ทั้งฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายเขมรแดงยอมจำนนต่อเงื่อนไขของสหรัฐฯ นั่นคือความอยู่รอดของระบอบลอนนอล (เพ็ญอักษร หน้า 65 – 77 และ 87 – 90) นอกจากนี้ ยังเป็นข้อเท็จจริงอีกด้วยว่า ตลอดระยะเวลาของการเจรจาข้อตกลงกรุงปารีส ทางฝ่ายรัฐบาลกัมพูชาไม่เคยได้รับทราบหรือได้รับการหารือจากฝ่ายสหรัฐฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับการยุติการสู้รบ ในกัมพูชา ฝ่ายสหรัฐฯ เพิ่งมาแจ้งให้ฝ่ายรัฐบาลลอนนอลทราบหลังจากที่สหรัฐฯ และเวียดนามเหนือได้ตกลงในเนื้อหาของร่างสุดท้ายของข้อตกลงซึ่งมีมาตรา 20 ที่เกี่ยวข้องกับการยุติการสู้รบในกัมพูชา (อ้างแล้ว หน้า 59 – 60) ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรา 20 ของข้อตกลงได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ในการหารือกับฝ่ายไทยทั้ง 5 ครั้ง ช่วงระหว่างพ.ศ. 2516 – 2517 เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าฝ่ายสหรัฐฯ มิได้แสดงทัศนะให้กับไทยที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมองปัญหาและนโยบายแท้จริงของสหรัฐฯ ต่อกัมพูชา นั่นคือ สนับสนุนระบอบลอนนอลถึงที่สุด ไม่ใช่เพื่อให้ประธานาธิบดีลอนนอลอยู่ในอำนาจตลอดไป แต่มาจากข้ออ้างที่รัฐบาลนิคสันใช้เป็นเหตุผลสองประการ ประการแรก เพราะสหรัฐฯ ยังต้องการทิ้งระเบิดในกัมพูชาต่อไป เพื่อบีบให้เวียดนามเหนือเคารพข้อตกลงกรุงปารีส (วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516) ทั้งนี้ เพราะสำหรับสหรัฐฯ สงครามในกัมพูชาและลาวเกี่ยวพันกับสงครามในเวียดนามอย่างไม่อาจ

แยกออกจากกันได้ ด้วยเหตุผลที่การสู้รบในกัมพูชาเป็นอุปสรรคและปัญหาให้การยุติสงครามในเวียดนาม ดังนั้นการทิ้งระเบิดของสหรัฐฯ ในกัมพูชา ต้องมองว่าเป็นการปฏิบัติการทางทหารเฉพาะกาล เพื่อให้ฝ่ายเวียดนามเหนือปฏิบัติตามมาตรา 20 ของข้อตกลงกรุงปารีส ไม่ใช่เป็นพันธกิจของสหรัฐฯ ต่อกัมพูชา (อ้างแล้วหน้า 74) และข้ออ้างประการที่สอง ที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายแท้จริงของสหรัฐฯ ต่อกัมพูชาคือคำตอบที่นายคิสชินเจอร์ได้ให้กับโจวเินไห่ นายกรัฐมนตรีจีน เมื่อนายกรัฐมนตรีจีนถามนายคิสชินเจอร์ (พฤศจิกายน พ.ศ. 2516) ว่าทำไมยังยืนหยัดสนับสนุนรัฐบาลลอนนอล ซึ่งเป็นรัฐบาลที่สหรัฐฯ ไม่มีพันธกิจทางสนธิสัญญาต้องปกป้องคุ้มครองแต่อย่างใด นายคิสชินเจอร์ได้ให้คำตอบแก่ฝ่ายจีนอย่างตรงไปตรงมาว่า

“สำหรับสหรัฐฯ ปัญหาใหญ่เกี่ยวกับกัมพูชา คือ มีฝ่ายตรงข้ามกับประธานาธิบดีนิกสันในสหรัฐฯ ที่ต้องการใช้ปัญหากัมพูชาเป็นตัวอย่างของความล้มเหลวของนโยบายของนิกสัน ต่อกัมพูชา เพราะฉะนั้นหากปล่อยให้ระบอบลอนนอลล่มสลายอย่างรวดเร็ว ก็จะส่งผลสะท้อนต่อนโยบายด้านอื่นๆ ของรัฐบาลสหรัฐฯ และนี่คือข้อห่วงใยประการเดียวของสหรัฐฯ” (อ้างแล้วหน้า 85)

ข้อห่วงใยประการเดียวของสหรัฐฯ ดังกล่าวข้างต้น และการที่สหรัฐฯ ได้ปฏิเสธที่จะพบปะเจรจากับเจ้าสีหนุ ตลอด 3 ปีสุดท้ายของรัฐบาลลอนนอล (พ.ศ. 2516 – 2518) ทั้งๆ ที่ช่วง พ.ศ. 2516 – 2517 จีนยังไม่มีนโยบายและท่าทีสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงของกลุ่มนายพลพตอย่างชัดเจน แต่ต้องการให้ปัญหากัมพูชายุติลงผ่านการเจรจา จีนจึงได้เสนอ

ที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นคนกลาง อำนวยความสะดวกให้เกิดการพบปะเจรจาระหว่างนายคิสชิน
เจอร์กับเจ้าสีหนุและมียกหลายมิตรประเทศของสหรัฐฯ ที่สนับสนุนให้มีการเจรจากับเจ้าสีหนุ
แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายสหรัฐฯ

สหรัฐฯ เพิ่งจะมาเริ่มเปิดเผยท่าทีเกี่ยวกับความพร้อมที่จะหารือกับเจ้าสีหนุ
เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 แต่ก็ยังมีเงื่อนไขว่าจะเป็นการพบปะหารือกับเจ้าสีหนุใน
ระดับล่างก่อน นั่นคือระหว่างเจ้าหน้าที่การทูตชั้นผู้น้อยของสถานทูตสหรัฐฯ ประจำกรุงปักกิ่ง
กับเจ้าสีหนุ ต่อมานายคิสชินเจอร์บอกกับฝ่ายจีนเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2516 ว่าตนพร้อม
ที่จะพบปะกับเจ้าสีหนุแต่ก็ยังมียกเงื่อนไขเช่นกัน คือต้องมีการหยุดยิงเกิดขึ้นก่อน (ceasefire in
place) ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว การหยุดยิงไม่เคยปรากฏตลอด 5 ปี ของสงครามกลางเมืองใน
กัมพูชา การสู้รบในกัมพูชามีได้สิ้นสุดลงด้วยการหยุดยิง ตามด้วยการเจรจาระหว่าง
ฝ่ายรัฐบาลลอนนอลกับฝ่ายเจ้าสีหนุและเขมรแดง สงครามกลางเมืองของกัมพูชายุติลงได้
ด้วยชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายเขมรแดง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518

รัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีนิกสันไม่เคยแสดงความสนใจอย่างจริงจังที่
จะหาทางยุติสงครามกลางเมืองกัมพูชาผ่านการเจรจาแบบคู่ขนานระหว่างสหรัฐฯ กับเจ้าสี
หนุและระหว่างรัฐบาลลอนนอลกับเขมรแดง เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐบาลผสมรวมหลายฝ่ายที่
ขัดแย้งกัน โดยมีเจ้าสีหนุเป็นหัวหน้ารัฐบาลผสมดังกล่าว (คล้ายรูปแบบของรัฐบาลผสมสาม
ฝ่ายของลาว) ซึ่งในประเด็นนี้ นายคิสชินเจอร์แม้มิได้มีท่าทีปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง แต่ก็ยังเป็น

ทัศนะและท่าทีที่บ่งชี้ได้ว่าสหรัฐฯ ยังคงยึดนโยบายยุติปัญหาแก้มพู่ชาโดยพึ่งมาตรการทางทหาร ดังเป็นที่ประจักษ์จากทัศนะของนายคิสชินเจอร์ที่ได้แจ้งกับนายลีควนญู นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ว่า หากมีผู้ใดสามารถเอาเจ้าสีหนุกลับมายังกรุงพนมเปญได้ สหรัฐฯ ก็จะยินดีด้วยอย่างยิ่ง แต่สหรัฐฯ ไม่ต้องการเป็นผู้เอาเจ้าสีหนุกลับมา โดยให้เหตุผลว่าในเมื่อสหรัฐฯ ไม่สามารถมีกำลังทหารปฏิบัติการอยู่ในแก้มพู่ชาได้อีกต่อไป สหรัฐฯ ไม่มีนโยบายโค่นระบอบลอนนอลที่เป็นมิตรของสหรัฐฯ (อ้างแล้วหน้า 82)

ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2517 (หนึ่งปีก่อนระบอบลอนนอลถูกโค่นโดยการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดง) ท่าทีของจีนได้เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ จีนได้หันมาให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงและลดบทบาทของเจ้าสีหนุลง โดยจีนได้ให้การต้อนรับอย่างเต็มที่กับการไปเยือนจีนของนายเขียว สัมพันธ์ และสนับสนุนให้นายเขียว สัมพันธ์ เป็นโฆษกของขบวนการต่อต้านระบอบลอนนอล ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้นายเอเดียน มานัค เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำจีนให้ความเห็นว่า นโยบายของจีนเปลี่ยนไป เพราะฝ่ายสหรัฐฯ แสดงความไม่สนใจที่จะเจรจากับเจ้าสีหนุ (อ้างแล้วหน้า 87)

ตลอด พ.ศ. 2517 ทั้งกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ และเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำแก้มพู่ชา ตลอดจนคณะเสนาธิการร่วมกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ต่างได้มีรายงานที่ระบุชัดเจนว่าเวลามิได้อยู่ข้างสหรัฐฯ และเป็นผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เองที่ต้องการหาทางยุติสงครามในแก้มพู่ชาด้วยการเข้าร่วมในกระบวนการเจรจา โดยนายจอห์น กันเธอร์ ดีน เอกอัครราชทูตประจำแก้มพู่ชาคนใหม่และคนสุดท้ายของสหรัฐฯ ได้เสนอให้มีการประชุม

ระหว่างประเทศ คล้ายกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 เกี่ยวกับความเป็นกลางของลาว ส่วน
นายเกรแฮม มาร์ติน ทูตสหรัฐฯ คนสุดท้ายประจำเวียดนามใต้ก็ได้มีความเห็นสนับสนุนนาย
จอห์น กันเธอร์ ดีน พร้อมทั้งให้ความเห็นว่าการแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีเจ้าสี่หนู พลเอกสิริมา
ตะ และพลเอกชอสเทน เฟอรันานเดซ เข้ามาร่วมด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐบาลประธานาธิบดีลอน
นอลหมดความน่าเชื่อถือแล้ว อย่างไรก็ตามข้อเสนอและความเห็นของกระทรวงการ
ต่างประเทศสหรัฐฯ ของทูตสหรัฐฯ ทั้งสองคนและของคณะเสนาธิการทหารสหรัฐฯ ได้รับการ
ปฏิเสธจากสภาความมั่นคง (National Security Council หรือ NSC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้
บังคับบัญชาโดยตรงของนายคิสซินเจอร์ (อ้างแล้วหน้า 87 – 88)

นายเฮนรี นายคิสซินเจอร์ ได้ไปพบกับรองนายกรัฐมนตรีเต็ง เสี่ยว ผิง เมื่อ
ปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2517 โดยในการพบปะครั้งนั้น นายคิสซินเจอร์ได้บอกกับฝ่าย
จีนเป็นครั้งแรกว่า สหรัฐฯ พร้อมทั้งจะละทิ้งประธานาธิบดีลอนนอลและยอมรับรัฐบาลใหม่
ของกัมพูชาที่มีเจ้าสี่หนูเป็นหัวหน้ารัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่ง คือยอมรับรัฐบาลผสมที่ยังคงมี
บุคคลของระบอบลอนนอลรวมอยู่ด้วย แต่จะไม่มีลอนนอล และว่ารัฐบาลผสมดังกล่าวมี
ขึ้นมาได้จากผลของการประชุมเพื่อสันติภาพ และว่าสหรัฐฯ ไม่อาจยอมรับฝ่ายเขมรแดงได้
เพราะนายคิสซินเจอร์ยังคงปักใจเชื่อว่าฝ่ายเขมรแดงอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนาม
เหนือ ซึ่งในประเด็นนี้ เต็ง เสี่ยว ผิง ได้ตอบกลับไปว่า ความเห็นของนายคิสซินเจอร์เป็น
ความเห็นที่พ้นสมัยแล้ว เพราะปัจจุบัน (พ.ศ. 2517) ไม่มีทหารเวียดนามเหนือทำการสู้รบอยู่
ในกัมพูชา จึงเป็นที่ประจักษ์ว่านายคิสซินเจอร์มิได้มีข้อเสนอหรือความคิดใหม่อะไร เกี่ยวกับ

การหาข้อยุติสงครามในกัมพูชา ไม่ได้เสนอให้มีการพบปะเจรจาโดยตรงระหว่างตนกับเจ้าสี
หนุแต่อย่างใด (อ้างแล้ว หน้า 90)

ในการหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจรกับนายเฮนรี คิสซิง
เจอร์ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 (หลังการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสประมาณ 1
เดือน) เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ทักษะของฝ่ายสหรัฐฯ ต่อสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา
ยังคงเป็นทักษะที่คิดฟุ้งการใช้งำลังทางทหารอย่างเดียว ดังที่เขาได้กล่าวกับฝ่ายไทยว่า หาก
เวียดนามเหนือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงกรุงปารีสวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 เกี่ยวกับการ
ถอนทหารออกจากลาวและกัมพูชา ทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็จะยับยั้งการให้ความช่วยเหลือทาง
เศรษฐกิจ และจะทำการโจมตีทิ้งระเบิดในลาว และกัมพูชาต่อไป สหรัฐฯ จะใช้นโยบายข่มขู่
ควบคู่ไปกับการให้บำเหน็จรางวัล จึงเห็นได้ว่าทักษะและท่าทีของสหรัฐฯ ที่ได้แสดงให้กับฝ่าย
ไทย เป็นทักษะและท่าทีที่ปกปิดความจริงเกี่ยวกับปัญหาการเมืองภายในหลายด้านที่รัฐบาล
นิคสันกำลังประสบอย่างหนักหน่วง จากกระแสต่อต้านสงครามในอินโดจีนและบทบาททาง
ทหารของสหรัฐฯ ต่อสงครามทั้งในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ตลอดจนท่าทีของรัฐบาล
สหรัฐฯ ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสันในปัญหากัมพูชา หรือ กล่าวอีกนัย
หนึ่ง ทักษะและท่าทีของสหรัฐฯ ที่ถ่ายทอดโดยนายคิสซิงเจอร์ เป็นทักษะและท่าทีที่ต้องการ
โน้มน้าวให้ฝ่ายไทยมีความเข้าใจ(ที่ผิด) ว่าหลังการลงนามข้อตกลงกรุงปารีสเพื่อยุติสงคราม
เวียดนาม สหรัฐฯ ยังคงมีอำนาจต่อรองเช่นเดิม ยังสามารถบีบบังคับ ข่มขู่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใน
เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ให้เคารพข้อตกลงกรุงปารีสได้ เสมือนหนึ่งว่าฝ่ายบริหารของ

สหรัฐฯ ไม่จำเป็นต้องฟังเสียงของรัฐสภาสหรัฐฯ ของมติมหาชนที่ต้องการให้สหรัฐฯ ยุติ
บทบาททางทหารในอินโดจีน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ส่วนที่เกี่ยวกับกัมพูชานั้น นายคิสชินเจอร์ได้กล่าวยืนยันกับฝ่ายไทยว่า ในการไป
กรุงฮานอยกับปักกิ่งครั้งนี้ จะไม่มีการพบปะเจรจากับเจ้าสีหนุแต่อย่างใด และว่าสถานการณ์
ในกัมพูชายังสับสน และสหรัฐฯ เองนั้น ต้องการสนับสนุนรัฐบาลเขมรที่เป็นกลาง และจะ
ยังคงสนับสนุนจอมพลลอนนอลต่อไป ซึ่งในประเด็นนี้ นับว่าทัศนะของนาย
คิสชินเจอร์ นับว่ามีความขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะหากสหรัฐฯ สนับสนุนรัฐบาลเขมรที่เป็นกลาง
จริง ย่อมหมายถึงรัฐบาลที่มาจากผลของการเจรจาระหว่างกลุ่มเขมรที่ขัดแย้งกัน และได้รับ
การยอมรับสนับสนุนจากการประชุมระหว่างประเทศคล้ายกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505
ว่าด้วยความเป็นกลางของลาว แต่นายคิสชินเจอร์กลับเลียงที่จะกล่าวถึงบทบาทสำคัญของ
เจ้าสีหนุและความจำเป็นที่สหรัฐฯ พึงหาทางพบปะเจรจากับเจ้าสีหนุในเรื่องนี้ ตามที่
กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ และเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกัมพูชา นายเอเมอร์รี
แสลงค์ และต่อมานายจอห์น กันเธอร์ ดิน ได้เสนอไว้ ทั้งหลีกเลี่ยงพูดถึงความเหลวแหลกของ
ระบอบลอนนอล เพราะเชื่อว่าจะสามารถที่จะระงับในกัมพูชาได้อย่างต่อเนื่องจนมีผลทำให้
ฝ่ายเขมรแดงต้องยอมจำนน และยอมรับการอยู่ในอำนาจต่อไปของรัฐบาลลอนนอล แต่ฝ่าย
เขมรแดงย่อมตระหนักดีอยู่แล้วว่าข้อตกลงกรุงปารีส (วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516) มาตรา
20 ย่อมมีผลใช้บังคับกับสหรัฐฯ เช่นกัน มิใช่บังคับใช้กับเวียดนามเหนือเท่านั้น และในที่สุด

รัฐสภาสหรัฐฯ ก็ได้ผ่านกฎหมายเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ห้ามมิให้รัฐบาลสหรัฐฯ ที่ง
ระเบิดในกัมพูชาและต้องยุติบทบาททางทหารโดยสิ้นเชิง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในด้านปฏิบัติการทำที่ของฝ่ายไทยเกี่ยวกับทัศนะของนาย
คิสชินเจอร์ที่ได้แสดงให้เห็นให้ฝ่ายไทยรู้ในการพบปะหารือครั้งนี้ ไม่ปรากฏคำถามหรือปฏิกิริยาจาก
ฝ่ายไทย ที่เป็นการบ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ฝ่ายไทยยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคำชี้แจงของ
นายคิสชินเจอร์ หรือมีคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อตกลงกรุงปารีส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
มาตรา 20 ที่เกี่ยวกับความเป็นกลางของกัมพูชา ตลอดจนเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพ
แห่งดินแดนของกัมพูชา แต่กลับพอใจที่สหรัฐฯ ยังคงสนับสนุนจอมพลลอนนอลอย่างเหนียว
แน่น ทั้งเชื่อมั่นว่าสหรัฐฯ ยังมีอำนาจต่อรองสูง ยังสามารถมีบทบาททางทหารในกัมพูชาได้
ต่อไป ไม่ปรากฏคำพูดหรือคำถามใดจากฝ่ายไทยที่เป็นการชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลไทยให้ความ
สนใจกับการหาทางยุติการสู้รบในกัมพูชาด้วยการเจรจา ไม่มีการกล่าวถึงการให้โอกาสกับ
นโยบายทางการทูตเพื่อยุติสงครามกลางเมืองในกัมพูชา ที่แนบชัดในการหารือครั้งนี้
ฝ่ายไทยได้แสดงความห่วงใยมากกับเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลลอนนอล โดย
นายกรัฐมนตรีได้กล่าวกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าความไร้เอกภาพ และความสามัคคีในหมู่ผู้นำ
กัมพูชาเป็นเรื่องที่ฝ่ายไทยเป็นห่วงมาก พร้อมกับได้เสนอให้กับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าควรรหาทางให้
รัฐบาลลอนนอลชักจูงให้กลุ่มนักการเมืองที่สำคัญๆ เช่นนายพลอินตัม เจ้าศรีสวัสดิ์ ศิริเมตัก
นายซอนลือกทัน และนายเซงเฮงเข้ามาร่วมทางการเมือง แทนที่นายพลลอนนอลคิดกุม
อำนาจไว้แต่ผู้เดียว ก็จะช่วยให้อาณัติดีขึ้น นอกจากนั้นนายกรัฐมนตรียังได้ขอรับรองให้

ฝ่ายสหรัฐฯ พิจารณาให้ความช่วยเหลือกัมพูชาผ่านทางหน่วยจัสแมค (JUSMAG) ของ
สหรัฐฯ ในกรุงเทพฯ แทนการให้แก่วัฒนบาลกัมพูชาโดยตรง เพราะเงินช่วยเหลือที่สหรัฐฯ ให้แก่
กัมพูชาในด้านการฝึกทหาร แทนที่ฝ่ายกัมพูชาจะมาจ่ายให้รัฐบาลไทยในการฝึกทหาร กลับ
ไม่ค่อยจะทำให้ทำให้ฝ่ายไทยต้องตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะบางครั้งไทยต้องให้ทั้งอาวุธ
เครื่องแต่งกายทหารและเลี้ยงดูทหารเขมรที่มารับการฝึกในประเทศไทย (บันทึกการหารือ
ระหว่าง จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับนายเฮนรี คิสซินเจอร์ ที่ปรึกษาพิเศษด้าน
ความมั่นคงของประธานาธิบดีนิกสัน เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516)

นายคิสซินเจอร์เพียงตอบว่าจะพิจารณาข้อเสนอของฝ่ายไทย ซึ่ง
ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า ฝ่ายรัฐบาลสหรัฐฯ มิได้ดำเนินการบีบให้จอมพลถนอม
ยุติบพาททางการเมืองชั่วคราวหรือให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่มีผู้นำทางการเมืองที่ฝ่ายลอน
ดอนมองว่าเป็นศัตรูเข้าร่วมอยู่ในรัฐบาล ตรงกันข้ามกลับยอมให้ถนอมอยู่ในอำนาจจนถึง
วันวสานของประเทศสาธารณรัฐเขมร (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) อันเป็นจุดเริ่มต้นของ
โศกนาฏกรรมครั้งร้ายแรงที่สุดของประวัติศาสตร์กัมพูชา การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของระบอบเขมร
แดงได้เริ่ม ณ บัดนั้น

ในการหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร กับนายวิลเลียม ชัลลิแวน รอง
ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิกของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2516 นั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชา นายชัลลิแวนได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ

ว่า ในการพบปะระหว่างนายคิสชินเจอร์กับฝ่ายเวียดนามเหนือที่กรุงฮานอยเมื่อกลางเดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ฝ่ายเวียดนามได้บอกกับนายคิสชินเจอร์ว่า เวียดนามเหนือแบ่ง
ขบวนการคอมมิวนิสต์ในกัมพูชาออกเป็นสามกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ
เวียดนาม กลุ่มที่เป็นพรรคพวกของเจ้าสีหนุซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจีน และกลุ่มเป็นกลาง
และว่าการลำเลียงอาวุธยุทธสัณการะของจีนเพื่อไปช่วยฝ่ายเขมรแดงจะกระทำได้อีกต่อเมื่อ
ได้รับความช่วยเหลือและยินยอมจากเวียดนาม เพราะเวียดนามเหนือเป็นผู้ควบคุมเส้นทาง
ลำเลียงสู่กัมพูชา สำหรับเรื่องเขมรแดงนั้น นายซัลลิแวนได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่า จอมพล
ลอนนอลกล่าวกับฝ่ายสหรัฐฯว่า หากสามารถขับเวียดนามเหนือออกไปจากกัมพูชาได้
หมดแล้ว ตนมีเส้นทางที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับกลุ่มเขมรแดงด้วยตนเอง ส่วนที่
เกี่ยวกับเจ้าสีหนุ นั้น นายซัลลิแวนได้กล่าวกับฝ่ายไทยว่า สหรัฐฯ เห็นว่าไม่มีทางที่เจ้าสีหนุจะ
กลับเข้ามามีอำนาจในกัมพูชาได้อีกต่อไป และสำหรับการประเมินสถานการณ์ผู้รบในกัมพูชา
นายซัลลิแวนให้ความเห็นว่ายังคงมีอยู่ซึ่งส่วนมากเป็นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงเส้นทางลำเลียงและ
ประธานาธิบดีลอนนอลได้ยืนยันกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าตนมีความมั่นใจมาก ที่จะควบคุม
สถานการณ์ได้ นอกจากนั้นยังได้สั่งให้กองทหารทั้งหมดละเว้นการเข้าโจมตีและอยู่ในฐานะ
ตั้งรับเท่านั้น โดยจอมพลลอนนอลให้เหตุผลว่า การตั้งรับเฉยๆ จะได้รับผลทางจิตใจจาก
ประชาชน (บันทึกการหารือระหว่าง จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับนายวิลเลียม
ซัลลิแวน รองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศ ฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิกของสหรัฐฯ ลงวันที่ 17
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516)

เกี่ยวกับการหารือดังกล่าวข้างต้น พอจะวิเคราะห์ได้ดังนี้ ท่าทีของเวียดนามเหนือที่บอกกับฝ่ายสหรัฐฯว่าฝ่ายเวียดนามเหนือเห็นว่าความตกลงทางการเมืองในสาธารณรัฐกัมพูชานั้น อาจทำได้ในทำนองเดียวกับกรณีของลาว (ข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) เป็นท่าทีของเวียดนามเหนือที่บ่งบอกได้ว่าเวียดนามรู้ดีว่าเวียดนามไม่มีอิทธิพลเหลืออยู่ในกัมพูชา กลุ่มคอมมิวนิสต์เขมรที่เป็นสายเวียดนามเหนือถูกฝ่ายเขมรแดงของกลุ่มพอลพต ไล่อำนาจหมดสิ้นแล้ว เวียดนามเหนือจึงไม่ประสงค์ให้จีนเข้ามามีอำนาจผูกขาดในกัมพูชา เช่นเดียวกับที่จีนไม่ต้องการเห็นเวียดนามมีอำนาจผูกขาดในกัมพูชา จึงสนับสนุนให้เจ้าสีหนุมีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มต่อต้านระบอบลอนนอล เพราะจีนรู้ว่าหากปล่อยให้เขมรแดงกลุ่มพอลพตออกหน้าก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและการทูตจากกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จีนจึงพยายามโน้มน้าวให้สหรัฐฯ เจรจากับเจ้าสีหนุ เพื่อหาทางยุติสงครามกลางเมืองในกัมพูชา ส่วนการที่ฝ่ายเวียดนามเหนือบอกกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าสามารถแบ่งกลุ่มคอมมิวนิสต์เขมรออกเป็นสามกลุ่มนั้น ทั้งบอกว่าเวียดนามเหนือมีอิทธิพลควบคุมเส้นทางลำเลียงความช่วยเหลือทางทหารจากจีนไปยังฝ่ายเขมรแดงในกัมพูชา ทุกอย่างต้องผ่านความร่วมมือจากฝ่ายเวียดนามเหนือ เป็นความพยายามของเวียดนามเหนือ ที่จะบอกให้ฝ่ายสหรัฐฯ รู้ว่า เวียดนามยังเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับอนาคตของกัมพูชา (stakeholder)

อนาคตของกัมพูชาจะเป็นเช่นใด หลังข้อตกลงกรุงปารีส (เดือนมกราคม พ.ศ. 2516) ต้องตอบสนองผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของเวียดนามเหนือเช่นกัน เวียดนามเหนือยังมีอิทธิพลเหลืออยู่ในกัมพูชา ทั้งที่ในความเป็นจริงและโดยข้อเท็จจริงแล้ว เหตุการณ์วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 อันเป็นวันที่เขมรแดงของกลุ่มพอลพตประกาศชัยชนะ

ขึ้นเด็ดขาดเหนือระบอบลอนนอล เป็นเหตุการณ์พิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าเวียดนาม
ไม่มีอิทธิพลใดๆ เหลืออยู่ในกัมพูชาเลย การสู้รบระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับเวียดนาม (ช่วง
ระหว่าง พ.ศ. 2520 – 2521) ตามด้วยการเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาของกองทัพ
เวียดนาม (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์อย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ
ทั้งสิ้นเกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเองหรือความเป็นอิสระของเขมรแดงจากอิทธิพลของ
เวียดนาม และท้ายสุดเรื่องที่ประธานาธิบดีลอนนอลพยายามบอกกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าหาก
สามารถขับเวียดนามออกไปจากกัมพูชาได้หมดแล้ว ตนมีเส้นทางที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ
เกี่ยวกับกลุ่มเขมรแดงด้วยตนเอง พร้อมทั้งแสดงความมั่นใจมากกว่าจะควบคุมสถานการณ์ได้
และที่ได้สั่งการให้ทหารทั้งหมดของฝ่ายรัฐบาลตั้งรับอยู่ในที่มั่นเท่านั้น เพราะการตั้งรับเฉยๆ
จะได้รับผลทางจิตใจจากประชาชน ทักษะและท่าทีของจอมพลลอนนอลดังกล่าว เป็นสิ่ง
พิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์อีกครั้งว่าจอมพลลอนนอลไม่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ
สถานการณ์ที่ปรากฏตามความเป็นจริงในกัมพูชา แต่กลับพอใจที่จะอยู่กับการนั่งเทียน หรือ
อยู่กับความจริงที่มาจากข้อสมมุติฐานของตน อีกทั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ฝ่ายเขมร
แดงได้เข้ายึดครองและควบคุมพื้นที่กว่า 70 เปอร์เซ็นต์ของประเทศกัมพูชาแล้ว ส่วนทักษะ
ของฝ่ายสหรัฐฯ ที่ได้แสดงแก่ฝ่ายไทยในการหารือครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการตอกย้ำให้เป็นที่
ประจักษ์ได้อีกครั้งหนึ่งว่า ฝ่ายสหรัฐฯ เลี่ยงที่จะให้ความจริงทั้งหมดเกี่ยวกับสถานการณ์
ปรากฏแท้จริงในกัมพูชาช่วง พ.ศ. 2516 ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ สหรัฐฯ
ตระหนักดีว่า นอกจากประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) แล้ว ไทยเป็นประเทศ
เดียวที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงจากสงครามในกัมพูชา อีกทั้งรัฐสภาสหรัฐฯ ก็

ได้ผ่านกฎหมายห้ามมิให้สหรัฐฯ มีบทบาททางทหารในกัมพูชาอีกต่อไป หลังเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2516 นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังจำต้องเคารพและปฏิบัติตามข้อตกลงกรุงปารีส เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 ที่เกี่ยวข้องกับการยุติสงครามในเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ ซึ่งมีมาตรการเกี่ยวข้องกับการให้เกิดสันติภาพทั้งในลาวและกัมพูชา รวมถึงด้วย และ สหรัฐฯ ก็รู้ดีอีกด้วยว่าช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2516 ผลประโยชน์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างไทยกับจีน เกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา และความพยายามของเวียดนามเหนือที่จะคงไว้ซึ่งอิทธิพลของตนใน กัมพูชา เริ่มมีความสอดคล้องต้องกัน โดยจีนได้เชิญนักกีฬาป้องกันไทยไปแข่งขันที่ปักกิ่ง พร้อมเสนอให้ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน และได้ยืนยันว่าจีนไม่มี นโยบายส่งการปฏิวัติเป็นสินค้าออก รวมทั้งฝ่ายจีนไม่เคยยกปัญหาเรื่องฐานทัพสหรัฐฯ ใน ไทย และทหารไทยในลาวมาพูดกับฝ่ายสหรัฐฯ เลย ทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ข้อสรุปว่าจีนยังคง ต้องการให้สหรัฐฯ คงอยู่ต่อไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความสัมพันธ์ใกล้ชิด ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ไม่น่าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างมิตรภาพไทย – จีน ด้วยเหตุผลและ ข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าว จึงพอวิเคราะห์ได้ว่า สหรัฐฯ หวังให้ไทยรับช่วงแบกรับภาระสนับสนุน ระบอบลอนนอลต่อแทนบทบาทโดยตรงของสหรัฐฯ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและสถานการณ์ในกัมพูชา การหารือระหว่าง จอมพลถนอม กิตติขจร กับ พลเรือเอกโนเอล กายเลอร์ ผู้บัญชาการทหารสหรัฐฯ ภาคพื้นแปซิฟิก เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2516 นั้น ฝ่ายไทยได้แจ้งให้ฝ่ายสหรัฐฯ รู้ว่า ไทยถือว่าสถานการณ์ในกัมพูชา ช่วงนี้เป็นที่น่าวิตกกังวลอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานการณ์ทั้งด้านการทหารและการเมืองใน

กัมพูชาดูจะยิ่งร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ จึงขอทราบว่า สหรัฐฯ มีมาตรการอะไรบ้างที่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่กัมพูชา ต่อประเด็นคำถามนี้ ทางฝ่ายสหรัฐฯ ยอมรับว่าสถานการณ์ในกัมพูชารุนแรงมากขึ้น ฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายรุกมากกว่าที่ผ่านมา และว่าสหรัฐฯ ได้พยายามให้ความช่วยเหลือด้านการทหารแก่รัฐบาลลอนนอลอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับย้ำว่าเป้าหมายสุดท้ายของสหรัฐฯ เกี่ยวกับกัมพูชาคือสนับสนุนให้รัฐบาลลอนนอลมีความสามารถเพียงพอที่จะทำการสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยตนเองได้ในอนาคต (บันทึกการหารือระหว่าง จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีกับพลเรือเอกโนเอล กายเลอร์ ผู้บัญชาการทหารสหรัฐฯ ภาคพื้นแปซิฟิก ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2516)

เกี่ยวกับเรื่องข้อข้องใจของฝ่ายไทยว่า สหรัฐฯ สนับสนุนจอมพลลอนนอลมากอย่างที่สหรัฐฯ บอกกับไทยจริงหรือไม่นั้น ขอได้รับการยืนยันจากสหรัฐฯ ด้วย ทั้งนี้ฝ่ายไทยมีความเห็นว่า เจ้าสิริมาตะไม่ได้รับความนิยมนอกจากประชาชนเขมร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนหนุ่มสาวและกลุ่มพลเรือนและทหารบางส่วน ในประเด็นนี้พลเรือเอกโนเอล กายเลอร์ ได้ยืนยันว่าสหรัฐฯ ไม่เคยกระทำอะไรที่เป็นการสื่อให้เห็นว่าสนับสนุนเจ้าสิริมาตะเหนือบุคคลอื่นๆ แต่สหรัฐฯ เห็นว่าถ้ารัฐบาลเขมรจะมีความมั่นคงยิ่งขึ้นได้ในอนาคต ก็จำเป็นต้องแสวงหาความนิยมและความสนับสนุนจากบรรดาผู้นำและประชาชนเขมรให้มากกว่านี้ นายอังกอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย ก็ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าสหรัฐฯ ไม่เคยสนับสนุนเจ้าสิริมาตะเหนือจอมพลลอนนอล แต่สหรัฐฯ เห็นว่า เจ้าสิริมาตะเป็นบุคคลสำคัญและมีคุณค่าต่อรัฐบาลจอมพลลอนนอล (เพ็งอ้าง)

ข้อวิตกกังวลของฝ่ายไทยข้างต้น รวมทั้งอาการไม่มั่นใจในท่าทีของสหรัฐฯ
ทั้งต่อสถานการณ์เลวร้ายในกัมพูชาและต่อจอมพลลอนนอล ถือได้ว่าฝ่ายไทยเริ่มตระหนัก
แล้วว่าระบอบลอนนอลกำลังเดินไปสู่ความหายนะ แต่ด้วยมีนโยบายท่วมเททั้งหมดเพื่อให้
ระบอบลอนนอลอยู่รอด และเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ “รบนอกบ้านดีกว่ารบในบ้าน” จึง
ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากพึ่งพาสหรัฐฯ เท่านั้น ทั้งนี้ 16 ปีของความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ใน
ยุคของเจ้าสีหนุ เป็นประสบการณ์ที่ไม่สนับสนุนให้ไทยคิดหันมาพึ่งการดำเนินการทาง
การเมืองและการทูต โดยขอรับรองให้สหรัฐฯ เปรียบเทียบกับเจ้าสีหนุโดยตรง และให้เงินช่วยเหลือผลักดันให้
มีการประชุมระหว่างประเทศในแนวทางเดียวกับการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความ
เป็นกลางของลาว เพื่อหาทางยุติสงครามในกัมพูชา ส่วนความเห็นของฝ่ายสหรัฐฯ ในการ
หารือกับฝ่ายไทยครั้งนี้ เป็นความเห็นที่ต้องการส่งสัญญาณให้ไทยทราบว่า สหรัฐฯ ได้เริ่มลด
บทบาททางทหารในอินโดจีนอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนแล้ว อนาคตของกัมพูชาอยู่กับรัฐบาลลอนนอล
เองที่จะต้องช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ เพราะสหรัฐฯ หลังข้อตกลงกรุงปารีส (วันที่ 27
มกราคม พ.ศ. 2516) มีข้อจำกัดหลายด้านไม่สามารถทำอะไรเพื่อช่วยเหลือระบอบลอนนอล
ไปมากกว่านี้ อีกทั้งเป็นการบอกเป็นนัยให้ฝ่ายไทยทราบไว้ล่วงหน้าว่าสันติภาพจะกลับคืนสู่
กัมพูชาได้ ไม่ใช่ด้วยการเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด หรือให้มีแต่ระบอบลอนนอล
เท่านั้น ที่อยู่ในอำนาจได้ แต่จำเป็นต้องมีรัฐบาลที่ประกอบด้วยหลายฝ่ายคล้ายกับรัฐบาล
ผสมสามฝ่ายในลาว (ตามข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505) และแม้จะมีบุคคลในรัฐบาลลอนนอล
ร่วมด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องมีจอมพลลอนนอลรวมอยู่ด้วย ต้องมีการเจรจาระหว่างเขมรกลุ่ม

ต่างๆ ที่ขัดแย้งกันโดยประเทศภายนอกให้การสนับสนุนการเจรจาที่ยืดไปหาผลสุดท้ายของ
ประเทศกัมพูชาเป็นหลักการพื้นฐานของการเจรจา นั่นคือเพื่อให้ได้มาซึ่งประเทศกัมพูชาที่มี
สันติภาพเป็นกลาง มีเอกราช อธิปไตย เอกภาพและบูรณภาพแห่งดินแดนอย่างแท้จริง
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เป็นที่น่าสังเกตอย่างชัดเจนได้ว่า ช่วงการหารือระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี กับนายวิลเลียม ซัลลิแวน (วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516) เป็นช่วงเวลา
เดียวกันกับที่นายเฮนรี คิสเซนเจอร์อยู่ในปักกิ่ง (วันที่ 16 – 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516) เพื่อ
หารือกับโจวเินไหล นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนคอมมิวนิสต์) ในหลายเรื่อง
รวมทั้งเรื่องปัญหาสงครามในกัมพูชา เป็นการเดินทางไปปักกิ่งเพื่อหารือกับฝ่ายจีนเป็นครั้งที่
4 โดยสหรัฐฯ ได้หารือกับจีนในเรื่องปัญหา กัมพูชาเป็นเวลา 3 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2518)

ช่วงที่นายคิสซินเจอร์หารือเรื่องปัญหา กัมพูชา กับฝ่ายจีน เจ้าสีหนุก็อยู่ที่ปักกิ่งมาตลอด
ตั้งแต่มีนาคม พ.ศ. 2513 (ปีที่เจ้าสีหนุถูกนายพลลอนนอลทำรัฐประหารจำต้องลี้ภัยอยู่ที่
ปักกิ่งเป็นเวลา 5 ปี) และแม้ฝ่ายจีนได้แนะนำให้นายคิสซินเจอร์พบปะเจรจากับเจ้าสีหนุ โดย
จีนพร้อมอำนวยความสะดวกให้ แต่นายคิสซินเจอร์ได้ปฏิเสธทุกครั้ง โดยให้เหตุผลว่าฝ่าย
เขมรที่ขัดแย้งกันต้องยุติการสู้รบระหว่างกันก่อน ตนจึงจะพิจารณาเรื่องการพบปะเจรจากับ
เจ้าสีหนุ ทำที่ดังกล่าวของนายคิสซินเจอร์ เป็นท่าทีที่บ่งชี้ให้เห็นที่ประจักษ์ได้ว่าสหรัฐฯ ยังคง
ยึดนโยบายแก้ปัญหา กัมพูชา ผ่านการเจรจากับจีนและเวียดนามเหนือ และการทิ้งระเบิดอย่าง

ต่อเนื่องในกัมพูชาเพื่อหวังกดดันให้เวียดนามเหนือถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา และหวังให้เวียดนามเหนือบีบให้ฝ่ายเขมรแดงยอมเจรจาหยุดยิงกับฝ่ายรัฐบาลลอนดอน เพราะสหรัฐฯ ยังเชื่อว่าเวียดนามเหนือมีอิทธิพลเหนือฝ่ายเขมรแดง แต่ผลเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าฝ่ายเขมรแดงได้ประกาศปฏิเสธข้อแนะนำของเวียดนามเหนือที่แนะนำให้ฝ่ายเขมรแดงยอมรับให้มีการหยุดยิงในกัมพูชา แต่นายคิสชินเจอร์กลับโทษรัฐบาลสหรัฐฯ ว่าเป็นตัวอุปสรรคทำให้เกิดการเจรจาเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา เพราะรัฐบาลสหรัฐฯ ได้บังคับให้รัฐบาลสหรัฐฯ ยุติการทิ้งระเบิดในกัมพูชาตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นไป ซึ่งนายคิสชินเจอร์เชื่อว่าเป็นผลทำให้ทั้งจีน และสหประชาชาติอำนาจต่อรองทางการเมือง เพื่อบีบให้ฝ่ายเขมรแดง(ที่ทำการสู้รบอยู่ในกัมพูชา) ยอมเจรจาเพื่อขอให้สหรัฐฯ ยุติการทิ้งระเบิดในกัมพูชา (ช่วงครึ่งปีแรกของ พ.ศ. 2516 สหรัฐฯ ได้ทิ้งระเบิดในกัมพูชากว่า 250,000 ตัน มากกว่าที่ได้ทิ้งในญี่ปุ่นตอนสงครามโลกครั้งที่สอง) นอกจากนั้น นายคิสชินเจอร์ยังได้กล่าวหาพวกในสหรัฐฯ ที่ต่อต้านสงครามในเวียดนามและกัมพูชาว่า เป็นพวกที่ทำให้ฝ่ายเขมรแดงขึ้นมาอำนาจหลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 หรือหลังจากที่การปฏิวัติเขมรแดงสามารถโค่นรัฐบาลลอนดอนจนสิ้นซากและเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา นายคิสชินเจอร์ปฏิเสธความรับผิดชอบของตนที่มีต่อความหายนะที่เกิดขึ้นในกัมพูชา อาจกล่าวได้ว่าการทิ้งระเบิดของสหรัฐฯ ในกัมพูชามีส่วนช่วยชะลอการยึดอำนาจรัฐของฝ่ายเขมรแดงในปี พ.ศ. 2516 แต่มันไม่ได้มีผลทำให้ความมุ่งมั่น เด็ดเดี่ยวของฝ่ายเขมรแดงที่มีเป้าหมายทำลายระบอบลอนดอนอ่อนแอลงแต่อย่างใด ตรงกันข้ามการทิ้งระเบิดของสหรัฐฯ กลับมีผลทำให้ฝ่ายเขมรแดงยิ่งมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวกว่าเดิม นายคิสชินเจอร์มักอ้างว่าหากทางฝ่ายรัฐบาลสหรัฐฯ ไม่สั่งระงับการทิ้ง

ระเบิดในกัมพูชา การเจรจาเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชามีโอกาสประสบความสำเร็จได้เร็ว
อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การทิ้งระเบิดของสหรัฐฯ เป็น
เพียงเหตุการณ์ช่วยเลื่อนกำหนดวันแห่งชัยชนะของฝ่ายเขมรแดงไปได้ระยะหนึ่งเท่านั้น (The
Kissinger Transcripts: The Top - Secret Talks with Beijing and Moscow, edited by
William Burr หน้า 102 – 103 และ 126 – 127)

ในการหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีโจวเินไหล กับนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ เมื่อ
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ฝ่ายจีนได้ถามนายคิสซิงเจอร์เกี่ยวกับการรัฐประหารของนาย
พลลอนนอล (เดือนมีนาคม พ.ศ. 2513) ว่าถ้าองค์กรซีไอเอของสหรัฐฯ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ใครบ้างที่อยู่เบื้องหลัง ต่อคำถามนี้ นายคิสซิงเจอร์ได้ตอบไปว่าตนไม่ทราบ แต่ที่แน่นอนคือ
สหรัฐฯ ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยแต่อย่างใด พร้อมกับกล่าวว่า เมื่อครั้งที่ตนรู้ว่าได้เกิดการ
รัฐประหารในกรุงพนมเปญ ตนนี้เห็นว่า เจ้าสี่หนูเป็นฝ่ายทำรัฐประหารตนเอง โดยหวังแสดงให้เห็น
เวียดนามเหนือเห็นว่า ประชาชนเขมรไม่พอใจที่ยังมีทหารเวียดนามเหนืออยู่ในกัมพูชา ตนจึง
โดนรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม นายคิสซิงเจอร์ได้ยืนยันกับโจวเินไหลว่าที่แน่นอนคือสหรัฐฯ
ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารของนายพลลอนนอล ทั้งไม่เคยรู้มาก่อนแต่อย่างใด

สำหรับสถานการณ์ปัจจุบันในกัมพูชา (เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516) นายคิสซิง
เจอร์ได้บอกกับฝ่ายจีนว่า สหรัฐฯ เห็นควรให้มีการเจรจาทางการเมืองระหว่างเขมรทุกกลุ่ม
ทั้งนี้การเจรจากาเกิดขึ้น ไม่ได้หมายความว่า ต้องเป็นการเจรจาเพื่อให้รัฐบาลลอนนอลอยู่

เหนือกลุ่มอื่นๆ และว่าหากมีข้อตกลงหยุดยิงได้ ทั้งหากฝ่ายเวียดนามเหนือยอมถอนทหาร
ทั้งหมดออกจากกัมพูชา สหรัฐฯ ก็จะส่งเสริมสนับสนุนให้มีข้อตกลงทางการเมืองที่จะทำให้
เจ้าสีหนุมีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้นฝ่ายสหรัฐฯ ได้แจ้งกับฝ่ายจีนว่า ทางรัฐบาลลอนดอนพร้อม
ที่จะเจรจากับฝ่ายเจ้าสีหนุ เพื่อหาทางจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว (interim government) และ
ตามด้วยการพิจารณาว่าผู้ใดสมควรเป็นประมุขแห่งรัฐ อีกทั้งรัฐบาลลอนดอนมีความ
ปรารถนาอย่างมากที่จะมีความสัมพันธ์กับจีน

ต่อทัศนะดังกล่าวข้างต้นของนายคิสซิงเจอร์ โจวเินไหล นายกรัฐมนตรีได้
ตอบนายคิสซิงเจอร์ไปว่า จีนไม่ประสงค์คบหาสมาคมกับนายลอนดอน และสหรัฐฯ เองก็ไม่
ควรให้การสนับสนุนลอนดอน พร้อมให้ความเห็นว่าเรื่องที่นายคิสซิงเจอร์เสนอให้มีการเจรจา
ระหว่างฝ่ายลอนดอนกับฝ่ายเจ้าสีหนุ นั้น ไม่เพียงฝ่ายเจ้าสีหนุเท่านั้นที่จะไม่ยอมเจรจากับ
พวกรัฐบาลลอนดอน แต่ยังมีฝ่ายเขมรแดงที่เป็นกลุ่มต่อต้านระบอบลอนดอนภายในกัมพูชา
ที่จะคัดค้านการเจรจากับฝ่ายลอนดอน จีนไม่ยอมรับลอนดอนอยู่แล้ว ในประเด็นนี้นายคิสซิง
เจอร์ได้ให้ความเห็นไปว่า หากมีการเจรจาเกิดขึ้นผลของการเจรจาอาจไม่มีลอนดอนร่วมอยู่
เลยก็ได้ (เพ็งอ้าง หน้า 105 -107)

สำหรับการหารือของวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 นายกรัฐมนตรีจีนได้ให้
ทัศนะว่า จีนมีความเห็นว่า เป้าหมายสุดท้ายเกี่ยวกับกัมพูชาคือการให้กัมพูชามีสันติภาพ
เอกราช เอกภาพ อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน แต่จำเป็นต้องรอดูต่อไปว่า จะทำให้

เป้าหมายขั้นสุดท้ายดังกล่าวเป็นจริงขึ้นมาได้อย่างไร เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาติดตามพัฒนาการ
ของเหตุการณ์ด้านต่างๆ อย่างใกล้ชิดต่อไป เพื่อช่วยกันโน้มน้าวให้ดำเนินไปในทิศทางที่
ถูกต้อง ในประเด็นนี้ ฝ่ายสหรัฐฯ ได้บอกกับฝ่ายจีนไปว่า สหรัฐฯ เห็นด้วยอย่างเต็มที่เกี่ยวกับ
เป้าหมายขั้นสุดท้ายสำหรับการยุติสงครามในกัมพูชา ตามที่ฝ่ายจีนได้ชี้แจง และว่าหาก
สามารถทำให้การสู้รบในกัมพูชาเป็นเรื่องของสงครามกลางเมืองอย่างแท้จริง ปราศจากการ
แทรกแซงจากภายนอก ก็จะช่วยให้การหาข้อยุติการสู้รบในกัมพูชามีความเป็นไปได้มากขึ้น
พร้อมกับยืนยันว่า สหรัฐฯ เห็นด้วยกับหลักการเพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการเจรจาระหว่างฝ่าย
แนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา (National United Front of Cambodia ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเขมร
ฝ่ายขวากลางและซ้ายที่ร่วมกันต่อสู้กับรัฐบาลลอนนอล) กับฝ่ายระบอบลอนนอลตามที่ฝ่าย
จีนเสนอ อันได้แก่ หลักการว่าด้วยเอกราช สันติภาพ ความเป็นกลาง เอกภาพ อธิปไตย และ
บูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา (อ้างแล้วหน้า 110)

ช่วงสุดท้ายของการหารือของวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 นายกรัฐมนตรีจีน
ได้ให้ความกระจ่างแก่ฝ่ายสหรัฐฯ เกี่ยวกับทัศนะของจีนต่อระบอบลอนนอลว่า ที่จีนบอกว่าไม่
อาจยอมรับตัวนายลอนนอลได้ มิได้หมายความว่าจีนถือว่าพลังของกลุ่มลอนนอลไม่มี
ความหมาย นอกจากนั้นนายกรัฐมนตรีจีนยังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอนาคตของกัมพูชา อัน
เป็นทัศนะที่สำคัญยิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการให้ความสำคัญกับปัจจัยภูมิ
รัฐศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศจีนต่อกัมพูชา และต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความ
มั่นคง ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม โดยโจวเอนไหล นายกรัฐมนตรีจีนได้

กล่าวให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องเป็นไปได้ที่กัมพูชาจะเป็นคอมมิวนิสต์อย่างสมบูรณ์ได้ในปัจจุบัน เพราะหากมีความพยายามให้เกิดขึ้น ก็จะเป็นการสร้างปัญหาใหญ่หลวงกว่าที่เป็นอยู่ นายคิสชินเจอร์กล่าวต่อนายว่า สหรัฐฯ เห็นด้วยทุกประการกับหลักการที่ฝ่ายจีนเสนอเพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการเจรจาระหว่างเขมรกลุ่มต่างๆ และว่าเป็นเรื่องที่ทั้งจีนและสหรัฐฯ ต้องร่วมมือกันหากรอบการเจรจาเพื่อให้บรรลุซึ่งหลักการที่เห็นชอบร่วมกัน โดยยอมรับกลุ่มต่างๆ ที่มีพลังแท้จริง หลังความเห็นของฝ่ายสหรัฐฯ ดังกล่าว นายกรัฐมนตรียินได้ยุติการหารือด้วยคำพูดว่าเป็นครั้งแรกที่เราเห็นชอบร่วมกัน (อ้างแล้วหน้า 111)

ในการหารือระหว่างนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีนายโรเบิร์ต อิงเกอร์ชอลล์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ฝ่ายกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517 ฝ่ายไทยได้สอบถามถึงสถานการณ์ในกัมพูชาว่าเป็นอย่างไร ซึ่งนายอิงเกอร์ชอลล์ได้ชี้แจงว่ายังมีการสู้รบกันอยู่ และได้ประชิดกรุงพนมเปญเข้ามาแล้ว ทางรัฐบาลสหรัฐฯ ได้พยายามที่จะให้ยุติการสู้รบและให้มีการเจรจกันโดยเชื่อว่า หากเวียดนามเหนือร่วมมือก็คงจะทำให้มีสันติภาพขึ้นได้ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสหรัฐฯ ได้ติดต่อกับจีน ไม่ได้ติดต่อกับเวียดนามเหนือโดยตรง (บันทึกการหารือระหว่าง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีนายโรเบิร์ต อิงเกอร์ชอลล์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ฝ่ายกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า คำชี้แจงของนายอิงเกอร์ชอลล์ เช่นเดียวกับของนายซัลลีแวน เมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 เป็นการชี้แจงและการให้ความเห็นที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่าฝ่ายสหรัฐฯ จงใจปิดบังความจริงและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์แท้จริงในกัมพูชา ทั้งที่สถานการณ์ทางด้านการทหารและการเมืองในกัมพูชามีความร้ายแรงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2516 ยิ่งใน พ.ศ. 2517 ยิ่งเลวร้ายกว่า พ.ศ. 2516 แต่ภาษาที่นายอิงเกอร์ชอลล์ใช้ในการชี้แจงให้ความเห็นกับฝ่ายไทย ไม่มีลักษณะบ่งบอกให้เห็นถึงความเลวร้ายของสถานการณ์ ซ้ำร้ายนายอิงเกอร์ชอลล์ยังจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับจีนและกับเวียดนามเหนือ โดยกล่าวว่าสหรัฐฯ มิได้ติดต่อกับเวียดนามเหนือโดยตรง ซึ่งเป็นการพูดเท็จ เพราะนายคิสซิงเจอร์ได้เคยเจรจาหารือกับนายเลดึกโท สมาชิกกรมการเมืองพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และเป็นผู้แทนพิเศษของเวียดนามเหนือในการเจรจาเพื่อยุติสงครามเวียดนาม ทั้งที่กรุงปารีส และที่กรุงฮานอยเกี่ยวกับการเรียกร้องให้เวียดนามเหนือถอนทหารออกจากกัมพูชา และให้ปักฝ่ายเขมรแดงให้ยอมเจรจาหยุดยิงกับฝ่ายรัฐบาลลอนดอน แล้วยังพยายามให้ฝ่ายไทยเชื่อต่อไปว่าเวียดนามเหนือมีอิทธิพลเหนือฝ่ายเขมรแดงในกัมพูชา ทั้งที่นับตั้งแต่พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาสหรัฐฯ รู้ดีแล้วว่าเวียดนามเหนือไม่มีอิทธิพลควบคุมฝ่ายเขมรแดงได้ จากปากของนายเลดึกโทเองที่บอกกับนายคิสซิงเจอร์ และจากที่นายเด็งเสี่ยวผิงได้บอกกับนายคิสซิงเจอร์เช่นกัน (โปรดดูรายละเอียดจากหนังสือของ Kenton Clymer และของ William Burr ที่ได้อ้างอิงข้างต้น) นอกจากนี้นายอิงเกอร์ชอลล์ยังจงใจหลีกเลี่ยงที่จะให้ฝ่ายไทยรู้เกี่ยวกับการหารือเพื่อการยุติสงครามในกัมพูชาระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 อีกเช่นกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เช่นเดียวกัน การหารือระหว่างนายคินต์เนอร์ เอกอัครราชทูต

สหรัฐฯ ประจำไทยกับรัฐมนตรีต่างประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2517 ฝ่ายสหรัฐฯ ยังคงให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ร้ายแรงทั้งทางทหารและการเมืองในกัมพูชา เสมือนว่า ฝ่ายรัฐบาลลอนดอนยังมีศักยภาพที่จะต่อสู้กับฝ่ายเขมรแดง ทั้งๆ ที่ในปี พ.ศ. 2517 ฝ่ายเขมรแดงสามารถควบคุมพื้นที่กว่า 70 เปอร์เซ็นต์ของประเทศกัมพูชา โดยนายคินต์เนอร์ได้ออกความเห็น ว่า หากฝ่ายเวียดนามเหนือและฝ่ายซ้ายในกัมพูชาประกาศว่า ไม่สามารถจะเอาชนะด้วยกำลัง ก็อาจจะหันไปเจรจาอย่างจริงจัง ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อยุติอย่างใดอย่างหนึ่งได้ และเมื่อฝ่ายไทยถามถึงปฏิกิริยาของจีน เกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา และเรื่องข่าวว่ามีฝ่ายที่ต้องการให้เจ้าสีหนุกลับเข้ามาเป็นประมุขของกัมพูชา และปล่อยให้นายพลลอนดอนกับฝ่ายอื่นๆ หาทางเจรจากันเพื่อจัดตั้งรัฐบาล ต่อสองคำถามนี้ นายคินต์เนอร์ เลียงที่จะให้คำตอบโดยตรง เพียงกล่าวลอยๆ ขึ้นมาว่าในระยะหลังนี้ ตนรู้สึกที่เจ้าสีหนุไม่ค่อยปรากฏตัวบ่อยนัก และตนยังไม่ทราบข่าวเกี่ยวกับเจ้าสีหนุ จะกลับมาเป็นประมุขของกัมพูชาอีก (บันทึกการหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายวิลเลียม อาร์ คินต์เนอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย ลงวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2517)

สถานการณ์ พ.ศ. 2517 ในกัมพูชาเลวร้ายมากเพียงใดเป็นที่ประจักษ์ใน

รายงานการสนทนาระหว่างอุปทูตรักษาดูการเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ กับนายจอห์น กันเธอร์ ดีน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ คนสุดท้ายประจำสาธารณรัฐเขมร (ประเทศเขมรยุคจอม

พลลอนนอล) เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 หรือ 11 เดือนก่อนอวสานของระบอบลอนนอล และประเทศสาธารณรัฐเขมร สาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาการเมืองภายในและภายนอก

นายดิน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้แสดงความห่วงใยในเรื่องการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นตลอดจนมีการขัดแย้งขัดขากัน ทั้งในวงการทำงานการเมืองและวงการทางฝ่ายทหารด้วย เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ มีความรู้สึกว่าเป็นวิธีการปกครองของประธานาธิบดีลอนนอล ซึ่งไม่ประสงค์ให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจมากเกินไป เพราะจอมพลลอนนอลต้องการผูกขาดอำนาจแต่ผู้เดียว หากบุคคลสำคัญของเขมรต่างเล็งคิดถึงประโยชน์ส่วนตัว และหันหน้าเข้าหาปรองดองกันได้ ก็จะเป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมือง นอกจากนี้ นายดินยังได้แจ้งให้อุปทูตฯ ทราบว่า ประธานาธิบดีลอนนอลต้องการให้พันเอกลอนนอน น้องชายซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาเดินทางกลับมาพนมเปญ แต่ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ทัดทานไว้ เพราะเกรงว่าหากพันเอกลอนนอน กลับมาก็รังแต่จะมีเรื่องยุ่งยาก แต่ก็ไม่รู้ว่าจะสามารถทัดทานได้นานแค่ไหน เพราะเป็นความต้องการของประธานาธิบดีลอนนอลที่จะให้น้องชายกลับมา จึงเป็นเรื่องที่น่าหนักใจยิ่ง ด้วยพันเอกลอนนอน เป็นคนที่คอยปกป้องพี่ชายด้วยวิธีการรุนแรง เช่นเลี้ยงอันธพาลการเมืองไว้เพื่อก่อกวนและสังหารฝ่ายที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูของประธานาธิบดีลอนนอล

ส่วนในด้านการเมืองภายนอกนั้น เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ให้ทัศนะว่า ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองภายในกัมพูชา ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศสาธารณรัฐเขมร ดังเห็นได้จากการที่หลายประเทศได้ลดระดับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐเขมรลงไป นับว่าเป็นผลเสียหายต่อฐานะของรัฐบาลจอมพลลอนนอลในวงการการเมืองระหว่างประเทศ และเป็นเหตุให้นายลอง โบเรท นายกรัฐมนตรี และนาย เกอ กิ ลิม รัฐมนตรีต่างประเทศ ต้องเดินทางไปหาเสียงสนับสนุนในประเทศต่างๆ ตลอดเวลา

2) ปัญหาด้านการทหาร

นายติน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ให้ทัศนะว่าแม้ในระยะนี้ฝ่ายข้าศึกจะหันไปใช้วิธีเข้าโจมตีหัวเมืองต่างๆ รอบกรุงพนมเปญ เพื่อให้ทางฝ่ายรัฐบาลเกิดความวิตกกังวล ไม่กล้าส่งกำลังทหารไปช่วยทางหัวเมืองก็ตาม แต่เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ยังมีความเห็นไปในแง่ดีว่าสถานการณ์ทางทหารยังไม่ถึงกับเลวร้าย และนับวันก็มีแต่จะดีขึ้น แต่กระนั้น ปัญหาการป้องกันเส้นทางลำเลียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนสายที่ 4 จากกำปงโสมไปยังกรุงพนมเปญ ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะจะต้องใช้กำลังทหารจำนวนมากเพื่อรักษาเส้นทางลำเลียงนี้ แต่ทางรัฐบาลมีทหารไม่พอเพียง ด้วยประสบกับความยากลำบากในการเกณฑ์ผู้คนมาเป็นทหาร ซึ่งแต่เดิมนั้น ทางฝ่ายทหารเป็นเจ้าหน้าที่ในการเกณฑ์ทหาร ต่อมา มีการทุจริตเรียกเงินจากผู้ที่ต้องการจะหลบเลี่ยงการเป็นทหาร นายลองโบเรท นายกรัฐมนตรี จึงได้ดึงเอาเจ้าหน้าที่นี้มาอยู่กับฝ่ายพลเรือน แต่ก็แก้ปัญหานี้ไม่ตก จึงต้องส่งหน้าที่คืนให้กับฝ่ายทหารตามเดิม

3) การเจรจาเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา

เกี่ยวกับเรื่องนี้ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แสดงท่าทีไม่เชื่อว่าจะมีการเจรจาเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา โดยให้ความเห็นว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะยอมเจรจาก็ต่อเมื่อตนประสบความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการสู้รบเท่านั้น แต่ขณะนี้กำลังของทั้งสองฝ่ายยังกำกวมกันอยู่ จึงไม่คิดว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะยอมเจรจาด่วนในเร็วๆ นี้

เกี่ยวกับเรื่องข้างต้น อุปทูตฯ ไทย รายงานว่า ตนมิได้แจ้งให้เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ทราบถึงทัศนคติของนายลองโบเรต นายกรัฐมนตรีเขมร ที่ได้กล่าวกับฝ่ายไทยว่า การเจรจายุติการสู้รบระหว่างรัฐบาลลอนนอลกับฝ่ายเขมรแดงสายโซเวียต อาจมีขึ้นได้หลังการสู้รบในฤดูแล้งสิ้นสุดลง

ในตอนท้ายของการสนทนา นายดิน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ให้ทัศนะกับอุปทูตฯ ว่าเนื่องจากสถานการณ์ในกัมพูชามีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยโดยตรง ฉะนั้น ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย ถ้ากัมพูชาที่มีรัฐบาลที่มิได้เป็นคอมมิวนิสต์พร้อมกับเน้นว่า รัฐบาลสหรัฐฯ จะยอมให้กัมพูชาเป็นคอมมิวนิสต์ไม่ได้เป็นอันขาด (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ที่ 176/2517 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2517)

กล่าวในภาพรวมได้ว่า ทศนะของนายดิน ช้างตัน เมื่อเทียบกับของนายคิสชินเจอร์ นายซัลลิแวน พลเรือเอกอิงเกอร์ ซอลล์ และของเอกอัครราชทูตคินเนอร์ที่ต่างได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาทั้งด้านการเมืองและการทหารช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 ในโอกาสหารือกับรัฐบาลไทย (ดังปรากฏรายละเอียดข้างต้น) ถือได้ว่าทศนะของเอกอัครราชทูตจอห์นตันที่ได้ให้กับอุปทูตฯ ไทยประจำกัมพูชา เป็นทศนะที่พยายามรักษาความน่าเชื่อถือของตนโดยการยอมรับว่าสถานการณ์ทั้งด้านการทหารและการเมืองในกัมพูชามีปัญหาหลายด้านมาก แต่ขณะเดียวกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายไทยตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุ (ทั้งๆ ที่เหตุการณ์ปี พ.ศ. 2517 ในกัมพูชามีความเลวร้ายอย่างมาก) หรือคิดปรับนโยบายและท่าทีของไทยต่อกัมพูชา นายดินจึงได้กล่าวในตอนท้ายว่า สหรัฐฯ จะไม่มีวันยอมให้กัมพูชาเป็นคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด และจะไม่เจรจากับเจ้าสีหนุหรือติดต่อกับฝ่ายเขมรแดง อีกทั้งได้เล็งเห็นที่จะให้ฝ่ายไทยรับรู้เกี่ยวกับทศนะ ท่าทีของจีนต่อปัญหาในกัมพูชาและผลคืบหน้าหรือไม่คืบหน้าของการหารือระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในปัญหากัมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

โดยข้อเท็จจริงแล้ว เอกอัครราชทูตดิน ตระหนักดี และมีความวิตกกังวลมากกว่าใครเกี่ยวกับสถานการณ์เลวร้ายในกัมพูชาช่วงปี พ.ศ. 2517 เมื่อเดือนมิถุนายนและธันวาคม พ.ศ. 2517 นายดินจึงได้ทำรายงานเสนอให้รัฐบาลสหรัฐฯ พิจารณาสันับสนุนให้มีการจัดประชุมระหว่างประเทศเพื่อยุติการสู้รบในกัมพูชา อีกทั้งได้เสนอแนะให้สหรัฐฯ หันมาให้การสนับสนุนเจ้าสีหนุอย่างเต็มที่ และให้มีการติดต่อกับเจ้าสีหนุโดยตรง เพื่อเจรจาให้เจ้าสีหนุ

กลับมามีบทบาทสำคัญต่อการยุติการสู้รบ และนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสม ที่รวมเขมรทุกฝ่ายก่อนที่ฝ่ายเขมรแดงจะได้รับชัยชนะอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ นายตินยังได้ทำเรื่องขออนุมัติให้ตนสามารถพบปะกับนายเขียว สัมพันธ์ ผู้แทนเขมรแดง คนสำคัญ โดยติดต่อผ่านนายภูมิ วงศ์จิตร รัฐมนตรีต่างประเทศลาว ซึ่งเป็นที่ชอบพอกับตน แต่ไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า สหรัฐฯ เพิ่งตัดสินใจทำการติดต่อโดยตรงกับเจ้าสีหนุ เมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 หรือประมาณ 2 เดือนก่อนชัยชนะขึ้นเด็ดขาดของฝ่ายเขมรแดง ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่สายเกินไป เพราะฝ่ายเขมรแดงได้ทำการปิดล้อมกรุงพนมเปญตั้งแต่มีนาคม พ.ศ. 2518 แล้ว โดยพฤตินัย อำนาจอธิปไตยได้หลุดจากรัฐบาลลอนนอลไปแล้ว (Kenton Clymer, *The United States and Cambodia*, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 87,92 และ 94)

เกี่ยวกับท่าทีของสหรัฐฯ ต่อการเจรจากับเจ้าสีหนุนั้น เป็นที่ทราบกันดีทั่วไปว่า ตั้งแต่เจ้าสีหนุโดนรัฐประหารเมื่อมีนาคม พ.ศ. 2513 เป็นเวลา 4 ปี ติดต่อกัน สหรัฐฯ ไม่เคยติดต่อกับเจ้าสีหนุเลย เพิ่งมาตัดสินใจล่าสุดท้ายเมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ทั้งๆ ที่นายเฮนรี คิสซิงเจอร์ ได้ไปกรุงปักกิ่งหลายครั้ง ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517 และทั้งๆ ที่ฝ่ายจีนก็ได้แนะนำให้นายคิสซิงเจอร์หาเวลาพบกับเจ้าสีหนุในกรุงปักกิ่ง โดยจีนยินดีเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกให้ แต่ก็ได้รับการบ้ายเบี่ยงจากนายคิสซิงเจอร์มาโดยตลอด ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2517 จีนจึงได้หันมาให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรแดง กลุ่มนายพลพตอย่างเต็มกำลัง และแม้ว่าฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ จะเห็นถึงประโยชน์ที่จะมีขึ้นจากการหาหรือ

โดยตรงกับเจ้าสีหนุ แต่สภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชา

โดยตรงของนายคิสชินเจอร์ มีทัศนะไม่เห็นด้วยและคัดค้านความเห็นของกระทรวงการ

ต่างประเทศสหรัฐฯ ในเรื่องนี้มาโดยตลอด

นายวิลเลียม ชัลลิแวน ซึ่งเป็นรองผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ

ฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิก เป็นบุคคลหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นของหน่วยงานของตน

ในเรื่องประโยชน์ที่จะมีจากการที่สหรัฐฯ จะหารือโดยตรงกับเจ้าสีหนุ โดยนายชัลลิแวนมี

ความเห็นที่ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะเจรจากับเจ้าสีหนุ เพราะเจ้าสีหนุมีทัศนคติต่อต้าน

สหรัฐฯ มาโดยตลอด ทั้งเป็นปฏิปักษ์กับประเทศเพื่อนบ้านของกัมพูชาอยู่ข้างฝ่ายเขมรแดง

(ซึ่งนายชัลลิแวนมีความเข้าใจผิดว่า อยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือ) อย่างไรก็ตาม

ตาม นายชัลลิแวนชี้แจงว่าเหตุผลแท้จริงที่ตนเห็นว่าไม่ควรเจรจากับเจ้าสีหนุ คือ หากสหรัฐฯ

ยอมเจรจาโดยตรงกับเจ้าสีหนุ จะมีผลทำให้ประชาคมระหว่างประเทศเกิดความเข้าใจว่า

ระบอบลอนนอลได้พ่ายแพ้ฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว อีกทั้งจะส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องสูญเสียศักดิ์ศรี

เพราะจะถูกมองว่า สหรัฐฯ ยอมจำนนต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ นายชัลลิแวนยังยืนยัน

ว่าฝ่ายเวียดนามเหนือไม่มีวันยอมรับเจ้าสีหนุ นายคิสชินเจอร์จึงเห็นด้วยกับทัศนะของนายชัล

ลิแวน (เพ็ญอักษร หน้า 71 – 72)

ก่อนวันอวสานของประเทศสาธารณรัฐเขมรและของระบอบลอนนอล เพื่อ

เป็นความหวังสุดท้าย (ที่รีบหรี) ได้มีกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลในกัมพูชา พยายามหาวิธีการ

ร่วมกันบีบให้ประธานาธิบดีลอนนอลพ้นจากตำแหน่ง และให้เดินทางออกนอกประเทศ โดย
กลุ่มบุคคลเหล่านี้ หวังได้รับการสนับสนุนเห็นชอบด้วยจากฝ่ายสหรัฐฯ แต่ผลปรากฏว่า
รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่เห็นดีด้วยและได้แสดงการคัดค้านความพยายามดังกล่าว อย่างไรก็ตาม
การคัดค้านของสหรัฐฯ ก็ได้มีผลแต่อย่างใด เพราะประเทศอาเซียนและญี่ปุ่นได้บอกกับ
ประธานาธิบดีลอนนอลอย่างชัดเจนว่า กลุ่มประเทศอาเซียนและญี่ปุ่นต้องการให้ลอนนอล
พ้นจากตำแหน่งและให้เดินทางออกไปนอกประเทศ เมื่อรัฐบาลสหรัฐฯ ทราบเช่นนี้แล้ว จึงได้
สั่งการให้นายติน เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศสาธารณรัฐเขมรพยายามกระทุ้งเบาๆ
ให้ลอนนอลยอมเดินทางออกนอกประเทศ ซึ่งแรกทีเดียว ลอนนอลก็ยังดื้อดึง แต่หลังจากมี
การยอมจ่ายเงินให้ 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เบิกจากงบประมาณของประเทศ ลอนนอลจึงยอม
เดินทางออกนอกประเทศโดยไปประเทศอินโดนีเซียก่อน แล้วต่อไปยังรัฐแมริแลนด์ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา เพื่อไปใช้ชีวิตบั้นปลายที่นั่นตามที่ตนปรารถนา หลังจากทีลอนนอลเดินทาง
ออกจากกัมพูชาแล้ว กองกำลังของฝ่ายเขมรแดง ได้เข้ามาประชิดกรุงพนมเปญ มีระยะห่าง
เพียงสองไมล์เท่านั้น (เพ็ญอักษร หน้า 98 – 99)

ตลอด 5 ปี ที่ประธานาธิบดีลอนนอลอยู่ในอำนาจ เขาไม่เคยคิดที่จะ
ใช้อำนาจร่วมกับผู้อื่น ตรงกันข้ามกลับคิดแต่จะผูกขาดอำนาจไว้กับตนผู้เดียว ไม่มีความ
เข้าใจในความหมายของคำว่าความชอบธรรมคืออำนาจ ไม่ใช่อำนาจคือความชอบธรรมไม่มี
นโยบายเพื่อให้ประเทศสาธารณรัฐเขมรพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด แต่กลับมุ่งแต่จะพึ่ง
ความช่วยเหลือจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ และไทย ขาด

ความเป็นผู้นำที่ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีความรู้ ไม่มีวิสัยทัศน์ และไม่กล้าเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวนี้อ ผลลัพธ์จึงได้แก่อวสานของประเทศสาธารณรัฐเขมร อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

1.3 นโยบายของกัมพูชาต่อไทยสมัยรัฐบาลเขมรแดงหรือรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย

อวสานของประเทศสาธารณรัฐเขมรและระบอบลอนนอล

ได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 หลังกองกำลังของฝ่ายเขมรแดงได้เข้ายึดครองกรุงพนมเปญ และทุกพื้นที่ของกัมพูชาได้อย่างเบ็ดเสร็จแล้ว เป็นเหตุการณ์ที่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันเดียวกัน พร้อมกับการประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศจากสาธารณรัฐเขมรเป็นประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย มีรัฐบาลใหม่ภายใต้ชื่อรัฐบาลสหภาพแห่งชาติกัมพูชา อำนาจอธิปไตยในทุกด้านอยู่ภายใต้อำนาจผูกขาดของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา รัฐบาลไทยและรัฐบาลของประเทศสมาชิกองค์การอาเซียนได้ให้การรับรองรัฐบาลสหภาพแห่งชาติกัมพูชา เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2518 และเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 เจ้าสีหนุได้ประกาศลาออกจากการเป็นประมุขของกัมพูชาประชาธิปไตย ตามด้วยการประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของสมเด็จพระนโรดมและของคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2519 ก่อนหน้านี้นี้ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไป เพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนจำนวน 250 คน สภานี้ทำหน้าที่เป็นองค์กรสูงสุดของรัฐ มี

อำนาจในการแต่งตั้งประมุขแห่งรัฐและบุคคลในรัฐบาล แต่ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา และเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2519 สภาผู้แทนประชาชนได้ประกาศแต่งตั้งนายเซียว สัมพันธ์ เป็นประธานาธิบดีพร้อมกับแต่งตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (เอกสารข้อมูลของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2519) ถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของรัฐบาลพลัดถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นที่กรุงปักกิ่งเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 ภายใต้ชื่อ “รัฐบาลสามัคคีประชาชนชาติ”

เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2519 กัมพูชาประชาธิปไตยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่อย่างเป็นทางการ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้มีทั้งหมด 16 บท แบ่งออกเป็น 21 มาตรา ได้กำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับชื่อของประเทศ คือประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย กำหนดธงชาติ เพลงชาติ เครื่องหมายชาติ ตลอดจนกำหนดแนวนโยบายการเมืองภายในและต่างประเทศอย่างแจ่มชัด

ในมาตรา 21 แห่งรัฐธรรมนูญของกัมพูชาประชาธิปไตยได้กำหนดหลักการว่าด้วยนโยบายต่างประเทศว่า กัมพูชาประชาธิปไตยมีหลักมั่นอันแน่วแน่ ปราศจากที่จะมีสัมพันธไมตรีอย่างสนิทแนบแน่นกับประเทศทั้งหลายที่มีพรมแดนติดต่อกับตน และกับประเทศใกล้เคียงและไกลทั้งหลายทั่วโลก บนหลักการของการเคารพอธิปไตย และบูรณภาพเหนือดินแดนของกันและกัน กัมพูชาประชาธิปไตยยึดมั่นในนโยบาย เอกราช สันติภาพ เป็นกลาง ไม่ร่วมกลุ่มใดๆ ไม่อนุญาตให้ต่างประเทศใดๆ ตั้งฐานทัพในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

อย่างเด็ดขาด และจะต่อสู้การกระทำทุกรูปแบบจากภายนอก ที่เป็นการแทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชาฯ ไม่ว่าจะเป็นการรุกรานทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและทางการทูต หรือกระทำผ่านความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมก็ตาม

กัมพูชาประชาธิปไตย จะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งอย่างเด็ดขาด กัมพูชาฯ เคารพในอธิปไตย สิทธิอำนาจในกิจการภายในของประเทศ ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ กับจะพยายามเสริมสร้างความสามัคคีกับประชาชนในโลกที่สามในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา และกับประชาชนที่รักสันติภาพ และความเป็นธรรมในโลก และจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเข้มแข็งในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยม ลัทธิล่าเมืองขึ้น ทั้งเก่าและใหม่ เพื่อเอกราช สันติภาพ มิตรภาพประชาธิปไตย ความเป็นธรรม และความวัฒนาถาวรอย่างแท้จริงทั่วโลก (เพ็งอ้าง)

เกี่ยวกับมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยข้างต้น เป็นที่สังเกตได้ว่า ส่วนที่สองของมาตรา 21 มีนัยชัดเจน เป็นการประกาศความเป็นชาตินิยมเข้มข้นของนโยบายต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย และถึงมิได้มีการระบุชัดแจ้งว่าศัตรูของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยคือประเทศใด แต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2513 – 2518 ไม่เป็นการยากที่จะสันนิษฐานได้ว่าหมายถึงสหรัฐฯ และหลังพ.ศ. 2518 คือเวียดนาม ในกรณีของสหรัฐฯ พิสูจน์ทราบได้จากนโยบายและท่าทีอย่างเปิดเผยชัดแจ้งของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ซึ่งผูกขาดอำนาจรัฐอย่างเบ็ดเสร็จในกัมพูชาหลังเดือนเมษายน

พ.ศ. 2518 ที่ระบุว่าสหรัฐฯ คือประเทศที่ได้ทำร้ายและทำลายประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2517 ที่ได้เข้าทำสงครามโดยตรงในกัมพูชา ด้วยการทิ้งระเบิดอย่างต่อเนื่องและการสังหารสหรัฐฯ เข้ารุกรานกัมพูชา โดยอ้างเหตุผลเพื่อเข้ากวาดล้างและทำลายฐานปฏิบัติการและค่ายพักพิงของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดกงในดินแดนกัมพูชา เป็นผลทำให้กัมพูชาถูกลากเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งโดยตรงของสงครามเวียดนาม และการที่สหรัฐฯ ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือระบอบลอนนอลในทุกด้าน และจากการปฏิบัติการทางทหารครั้งสุดท้ายในกัมพูชา (ทั้งที่รัฐสภาได้มีกฎหมายห้ามตั้งแต่สิงหาคม พ.ศ. 2517) ในกรณีเรือสินค้าสหรัฐฯ ชื่อมายาเกซ ถูกฝ่ายเขมรแดงบังคับให้ขึ้นฝั่งที่เกาะดังของกัมพูชา เพราะเรือสินค้าดังกล่าวได้ละเมิดน้ำมันน้ำกัมพูชา (แต่ฝ่ายสหรัฐฯ ไม่ยอมรับ) เมื่อพฤษภาคม พ.ศ. 2518 เพื่อบีบให้ฝ่ายเขมรแดงปล่อยลูกเรือชาวอเมริกัน ผลของการสู้รบที่เกาะดังของกัมพูชา ทำให้มีทหารสหรัฐฯ เสียชีวิต 15 คน และอีก 23 คน เสียชีวิตก่อนไปถึงที่หมาย สืบเนื่องจากเครื่องเฮลิคอปเตอร์ตกในประเทศไทย กรณีมายาเกซ ยังเป็นกรณีที่ได้สร้างความบาดหมางระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เนื่องจากฝ่ายสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจใช้กำลังนาวิกโยธินสหรัฐฯ จากฐานทัพสัตหีบของไทยเพื่อการปฏิบัติการทางทหารครั้งนี้ โดยไม่ได้หารือหรือแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบแต่อย่างใด ทำให้ฝ่ายเขมรแดงมองได้ว่า ประเทศไทยมีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการปฏิบัติการทางทหารครั้งนี้ของสหรัฐฯ

ส่วนกรณีความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ภายใต้อำนาจ
ของเขมรแดง กลุ่มนายพลพลต กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามนั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ได้เป็น
ที่ประจักษ์ชัดเจน เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 จากการที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกราน
และยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นผลนำไปสู่สงครามกว่า 10 ปี ระหว่างกอง
กำลังของรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย (ฝ่ายเจ้าสีหนุ ฝ่ายเขมรแดงและฝ่ายนายซอนซาน) กับฝ่าย
เวียดนามและรัฐบาลหุ่นเชิดของเฮงสัมริน ที่ทางเวียดนามได้อุปโลกนขึ้นมา (หมายเหตุ:
ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดต่อดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ใน
ระยะแรก กล่าวได้ว่าก่อนการมีรัฐบาลชุดใหม่ เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2519 กัมพูชา มี
นโยบายปิดประเทศอยู่ประมาณ 1 ปี โดยให้เหตุผลว่า เพื่อที่จะพัฒนาประเทศภายหลัง
สงครามอันยาวนาน แต่เหตุผลที่สำคัญกว่านั้นคือ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาต้องการมีความ
มั่นใจว่า พรรคฯ มีความมั่นคงแล้ว มีอำนาจรัฐอยู่ในมือที่สามารถควบคุมสถานการณ์และ
ทิศทางให้เป็นไปในทางที่พรรคฯ ได้กำหนดไว้ ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาที่พอลิตบูโรของพรรคฯ
ได้อยู่แล้ว ทั้งนี้ไม่มีพรรคปฏิวัติไม่ว่าของประเทศใด ที่หลังประสบชัยชนะแล้ว จะยอมผ่อน
คลายอำนาจรัฐอธิปไตยของพรรค แต่จะใช้อำนาจดังกล่าวทำความเปลี่ยนแปลงระบบ
เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์แห่งอุดมการณ์ของพรรคปฏิวัติ
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ดังนั้นเมื่อได้มีการจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ (วันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2519)

กัมพูชาประชาธิปไตยจึงได้เริ่มเปิดประเทศอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการที่รัฐบาลกัมพูชาฯ ได้แต่งตั้งคณะผู้แทนไปเยือนประเทศต่างๆ ทั้งในทวีปยุโรปและเอเชีย เพื่อวัตถุประสงค์ในการกระชับความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ส่วนใหญ่ได้แก่ประเทศในค่ายสังคมนิยมและกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

บุคคลผู้มีบทบาทในด้านการต่างประเทศและนโยบาย

ต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย คือ นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของรัฐบาลกัมพูชาฯ ในการเดินทางไปเยือนบางประเทศกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและบางประเทศกลุ่มอาเซียน (มาเลเซียและสิงคโปร์) ช่วงเมษายน พ.ศ. 2520 นายเอียง สารี ได้กล่าวในสุนทรพจน์ของตนว่า กัมพูชาฯ ต้องการยึดมั่นในหลักการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จะไม่เข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรใดๆ หรือสมาคมส่วนภูมิภาคใดๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นการเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และองค์การสหประชาชาติเท่านั้น ตลอดจนจะพยายามอย่างที่สุดที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์สองฝ่ายกับทุกประเทศ ให้ความใกล้ชิดยิ่งขึ้น บนหลักการแห่งความเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ไม่รุกราน เคารพความเสมอภาค และการมีผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเคร่งครัด จนถึง พ.ศ. 2520 กัมพูชาฯ ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ รวม 40 ประเทศ แต่ประเทศที่มีสถานเอกอัครราชทูตประจำอยู่ในกรุงพนมเปญมีเพียง 9 ประเทศเท่านั้น คือ ลาว เวียดนาม เกาหลีเหนือ คิวบา จีน อัลบาเนีย ยูโกสลาเวีย โรมาเนีย และอียิปต์ และสำหรับ

เวียดนามนั้น กัมพูชาฯ ได้ตัดความสัมพันธ์ชั่วคราวกับเวียดนาม เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2520 สาเหตุเนื่องมาจากการปะทะกันรุนแรงบริเวณชายแดนระหว่างกัน และได้ตัดความสัมพันธ์อย่างถาวรตั้งแต่วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้ รุกรานและยึดครองกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นเวลา 10 ปี (เอกสารข้อมูล กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2520)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) กับประเทศไทยนั้น ก่อนชัยชนะของฝ่ายเขมรแดง (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) ไทยย่อมถูก ฝ่ายเขมรแดงมองว่าเป็นศัตรูที่ร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดสนับสนุนระบอบลอนนอล ใน ทุกด้านอย่างเต็มที่ รวมทั้งได้สนับสนุนให้สหรัฐฯ ทำการทิ้งระเบิดและปฏิบัติการทางทหารใน ดินแดนของกัมพูชา ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2515 ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อความในหนังสือ ของนายกรัฐมนตรีนายจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ได้มีถึงประธานาธิบดีนิกสัน (เดือนเมษายน พ.ศ. 2512) แสดงความยินดีกับการตัดสินใจของประธานาธิบดีนิกสัน ในการส่งกองกำลังของ สหรัฐฯ เข้าร่วมในการปฏิบัติการทางทหารกับกองกำลังของเวียดนามใต้ในกัมพูชา โดย รัฐบาลไทยเชื่อว่า การดำเนินการของฝ่ายพันธมิตรครั้งนี้ อาจจะช่วยให้สงครามในเวียดนาม ยุติลงโดยเร็วยิ่งขึ้น (เอกสารข้อมูล กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2513) ทั้งนี้ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2512 – 2515 สหรัฐฯ ได้ส่งกองกำลังทหารสหรัฐฯ เข้าไปปฏิบัติการใน ดินแดนของกัมพูชา ช่วงสมัยของเจ้าสีหนุ และสมัยของประธานาธิบดีลอนนอล รวมทั้งหมด

1,885 ครั้ง มีทหารสหรัฐฯ เสียชีวิต 27 คน (Kemton Clymer, The United State and Cambodia, 1969 – 2000 หน้า 18)

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย กับไทยหลังชัยชนะของฝ่ายเขมรแดงเหนือระบอบลอนนอล (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) แม้ว่ารัฐบาลไทยได้ประกาศให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2518 อีกทั้งนายเอียง สารีรองนายกรัฐมนตรี ฝ่ายกิจการต่างประเทศและคณะได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 และในโอกาสดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ก็ตาม ทำให้ไทยเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศอาเซียนที่เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริง ช่วง 6 เดือนแรกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชายุคเขมรแดงมีอำนาจปกครองกัมพูชาพ.ศ. 2518 – 2521) กับไทย บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ปกติ ยังมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย ย่อมจะไม่ไว้วางใจไทยในช่วงแรกของการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สืบเนื่องจากนโยบายและท่าทีของไทยต่อฝ่ายเขมรแดงและนโยบายชัดเจนของไทยที่ได้ร่วมมือกับสหรัฐฯ สนับสนุนรัฐบาลลอนนอล ทำการสู้รบกับฝ่ายเขมรแดงตลอด 5 ปี ของสงครามกลางเมืองในกัมพูชา (พ.ศ. 2513 – 2518) รวมทั้งนโยบายทางลับของไทยที่ให้การสนับสนุนกลุ่มเขมรอิสระต่อต้านเจ้าสีหนุและฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา ตลอดจนปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา อันถือได้ว่าเป็น

ปัญหาสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี
ระหว่างทั้งสอง เป็นปัญหาเรื้อรังมาโดยตลอดนับตั้งแต่กัมพูชาได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส พ.ศ.
2497 เป็นปัญหาที่มีปัจจัยและสาเหตุซับซ้อน ต้องการเวลา ความอดทน และความ
เข้าใจซึ่งกันและกัน ปัญหาความไม่ชัดเจนในเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างกัน จึงเป็นสาเหตุ
สำคัญนำไปสู่ความขัดแย้งและการปะทะด้านอาวุธร้ายแรงระหว่างกัมพูชา กับไทยบ่อยครั้ง
ดังเหตุการณ์ปะทะกันที่ร้ายแรงที่หลักเขตที่ 46 บริเวณบ้านอ่างศิลา ตำบลโคกสูง อำเภอตา
พระยา จังหวัดปราจีนบุรี มีสาเหตุมาจากการล้ำเส้นเขตแดนระหว่างกัน เมื่อวันที่ 27
พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 รวมถึงการที่ราษฎรไทยเข้าไปทำไร่ ทำนา ในเขตกัมพูชาด้วย
นอกจากนี้ยังมีปัญหาปลักย่อยที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ส่งผลกระทบต่อการมีความสัมพันธ์
ปกติระหว่างกัมพูชา กับไทย ดังอาทิ ปัญหาเรือประมงและลูกเรือไทยที่ถูกฝ่ายเขมรแดงจับ
การลักลอบสินค้าผ่านแดนตลอดจนการขัดกับระเบิดบริเวณพรมแดนไทย – กัมพูชา เป็นต้น
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย(หรือรัฐบาลเขมรแดง กลุ่มพอลพต) เริ่มมี
นโยบายและท่าทีต่อไทยอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2518 เมื่อครั้งนายเอียง สารี
รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศและคณะได้เดินทางมาเยือนประเทศไทย ระหว่าง
วันที่ 28 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 และประเทศทั้งสองได้ออกแถลงการณ์ร่วม
สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518

เกี่ยวกับเนื้อหาของแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลแห่ง
ราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งกัมพูชาลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ที่สำคัญบ่งบอกให้
เป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย ที่มีต่อไทยอย่างชัดเจน
เป็นครั้งแรก ได้แก้ไขความดังต่อไปนี้

“รัฐบาลทั้งสองต่างฝ่ายต่างยอมรับและเคารพเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพทาง
ดินแดนของกันและกัน โดยอาศัยพรมแดนปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

รัฐบาลทั้งสองยืนยันอย่างชัดแจ้งว่า ระบบการเมืองเศรษฐกิจ และสังคม เป็นเรื่อง
เฉพาะของประชาชนของแต่ละประเทศ และการแทรกแซงใดๆ จากต่างประเทศ เป็นสิ่งที่มิ
อาจยินยอมได้

ถึงแม้ว่าระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยและกัมพูชา จะแตกต่างกันก็
ตาม ความแตกต่างนี้ไม่เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และพันธไมตรีระหว่างชาติ
และประชาชนทั้งสอง ตรงกันข้ามชาติและประชาชนไทยและกัมพูชา สามารถอยู่ร่วมกันได้
โดยสันติ และมีมิตรภาพตามหลักปรัชญาศีล กล่าวคือ การเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพทาง
ดินแดนของกันและกัน การไม่รุกรานและการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของอีกฝ่ายหนึ่ง
ความเสมอภาคและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

รัฐบาลทั้งสองยืนยันอย่างเคร่งครัดที่จะไม่ยอมใช้ดินแดนของตน หรืออนุญาตให้มีการใช้ดินแดนของตนโดยประเทศที่สาม ไม่ว่าในลักษณะใดก็ตามเพื่อวัตถุประสงค์อันเป็นการขัดต่อหลักการดังกล่าวข้างต้น ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

รัฐบาลทั้งสอง ต่างก็ให้คำมั่นว่า จะไม่หันเข้าใช้การคุกคามหรือการใช้กำลัง เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างกัน แต่จะใช้สันติวิธีโดยยึดหลักมนุษยธรรม ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น” (ข่าวกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518)

แถลงการณ์ร่วมดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายไทยลงชื่อโดยชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ฝ่ายกัมพูชาลงชื่อโดยนายเฮียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของรัฐบาลกัมพูชา

ก่อนหน้าการออกแถลงการณ์ (วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2518) ได้มีการเจรจาหารือระหว่างคณะผู้แทนของทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายแสดงความประสงค์ที่จะมีความสัมพันธ์ตามปกติกับประเทศไทย และได้เสนอให้มีแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชาที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ตามปกติระหว่างกัน โดยให้มีข้อความสำคัญๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ฝ่ายกัมพูชายังได้ตกลงกับไทยที่จะร่วมกันหารือถึงหนทางและวิธีที่จะเสริมสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกัน คณะผู้แทนกัมพูชายังได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เกี่ยวกับการยืนยันเส้นพรมแดนไทย –

กัมพูชา โดยได้ขอให้ฝ่ายไทยยอมรับเส้นพรมแดนตามที่ได้ตกลงไว้ในสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. 1907 แต่ฝ่ายไทยตกลงกับฝ่ายกัมพูชา เพียงการยืนยันเส้นพรมแดนที่มีอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/46765 ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518)

หลังจากที่นายเอียง สารี มาเยือนไทย และได้มีการประกาศแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา พร้อมกันเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 เพียง 15 วันถัดมาพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศพร้อมคณะ ได้เดินทางไปเจรจากับนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาที่เมืองปอยเปต เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 ผลของการเจรจาครั้งที่สองระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) ฝ่ายไทยได้แสดงความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะเห็นมิตรภาพระหว่างไทยกับกัมพูชา มีความสนิทสนมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น พร้อมกับกล่าวว่า ทั้งไทยและกัมพูชา ต่างเคยได้รับภัยและบทเรียนจากประเทศมหาอำนาจมาแล้วในอดีต ดังนั้นวิธีเดียวที่จะสามารถจัดประเทศมหาอำนาจออกไปได้ ก็โดยการร่วมมือระหว่างประเทศเล็กๆ ด้วยกัน และต้องหาทางมิให้ประเทศมหาอำนาจเข้ามามีอิทธิพลในด้านหนึ่งด้านใด ทั้งนี้เพราะ ประเทศเหล่านี้ต้องการเห็นความแตกแยกระหว่างประเทศเล็กๆ เพื่อความสะดวกในการเข้ามาครอบงำ ดังนั้น สำหรับประเทศไทยและกัมพูชา เมื่อมี

ปัญหาใดเกิดขึ้นระหว่างกัน ก็ควรจะได้มีการติดต่อกันโดยตรง เพื่อหาทางแก้ไขให้ลุล่วงไป และด้วยเหตุผลเช่นนี้ ฝ่ายไทยจึงใคร่เสนอให้มีการจัดตั้งสำนักงานติดต่อระหว่างกัน จึงขอให้ฝ่ายกัมพูชาพิจารณาข้อเสนอของฝ่ายไทยด้วย

- 2) ต่อทัศนะและข้อเสนอของฝ่ายไทยในข้อหนึ่งข้างต้น นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฯ ได้กล่าวเห็นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำกล่าวของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ที่ว่าต้องขจัดประเทศมหาอำนาจ โดยมีให้ประเทศมหาอำนาจมาชมเหมายไทยและกัมพูชาได้อีก พร้อมกับกล่าวพาดพิงถึงแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ของวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ที่ได้ร่วมกันลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ว่า เป็นแถลงการณ์ร่วมที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันกับทัศนะของฝ่ายไทย และว่าตนเห็นว่าแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชาดังกล่าว มีผลต่อประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ นายเอียง สารี ยังได้กล่าวต่อไปว่า มีบางประเทศได้มาติดต่อกับตนโดยตรง และได้ต่อว่าต่อขานว่า ประเทศของเขาได้ช่วยเหลือกัมพูชามาเป็นเวลานาน แต่กัมพูชากลับมาติดต่อประเทศไทย ซึ่งมีใช้เป็นมิตรกับกัมพูชาแต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นนี้ นายเอียง สารี ได้บอกกับฝ่ายไทยว่า ตนได้ตอบผู้แทนของประเทศนั้นไปว่า กัมพูชาจะไม่พูดถึงเรื่องในอดีตที่ผ่านมา แต่จะพูดถึงอนาคตว่าทำเช่นใดจึงจะสามารถอยู่ร่วมกับประเทศอื่นได้โดยสันติ ทั้งประชาชนไทยและกัมพูชามีความปรารถนาที่

จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ต้องการที่จะเข่นฆ่ากันอีกต่อไป ซึ่งเรื่องนี้ นาย
เอียง สารี กล่าวว่าตนทราบดีภายหลังจากที่ได้พบกับ ฯพณฯ คึกฤทธิ์
ปราโมช นายกรัฐมนตรี ตลอดจนบุคคลสำคัญในวงการรัฐบาลไทย ซึ่ง
ต่างได้ยืนยันทำที่อันเป็นมิตรของประเทศไทย ตนจึงได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมี
สติตั้งมั่นว่า ทำเช่นไรก็พหุชาจึงจะอยู่ร่วมกับไทยด้วยไมตรีจิตและ
มิตรภาพอันดีระหว่างกัน และว่าในขณะนี้ ในกรุงพนมเปญยังไม่มีสถาน
เอกอัครราชทูตของต่างประเทศมากกว่าที่มีอยู่แล้ว แต่กัมพูชาก็ปรารถนา
ที่จะให้ไทยมีเอกอัครราชทูตประจำอยู่ในกรุงพนมเปญ แต่เมื่อคำนึงถึง
สถานการณ์และความเคลื่อนไหวในกัมพูชาที่ยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ จึง
ขอให้ฝ่ายไทยระงับการเปิดสถานเอกอัครราชทูตไทยไว้ชั่วคราวก่อน โดย
ขอให้ทั้งสองฝ่ายทำการติดต่อกันทางบริเวณพรมแดนระหว่างกันไปก่อน
ส่วนเรื่องข้อเสนองของไทยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการติดต่อชายแดน
ระหว่างกันนั้น ตนเห็นด้วยและให้ถือว่าทั้งไทยและกัมพูชาได้ร่วมกัน
จัดตั้งคณะกรรมการติดต่อชายแดนระหว่างกันแล้ว ตั้งแต่วันนี้ (วันที่ 17
พฤศจิกายน พ.ศ. 2518) เป็นต้นไป โดยสำนักงานของฝ่ายกัมพูชาจะ
ตั้งอยู่ที่ปอยเปต ส่วนของไทยอยู่ที่อรัญประเทศ และว่ารัฐบาลของทั้งสอง
ประเทศ มีประเด็นเรื่องปัญหาอะไรหรือข้อเสนอดใด ก็สามารถดำเนินการ
ผ่านคณะกรรมการฯ ได้ และให้คณะกรรมการของแต่ละฝ่ายรายงานต่อ
รัฐบาลของตน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยสันติวิธี พร้อมกับ

ให้ความเห็นว่า เมื่อมีคณะกรรมการติดต่อทางชายแดนระหว่างกันแล้ว การติดต่อระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการผ่านคณะผู้แทนถาวรประจำสหประชาชาติที่นครนิวยอร์ก ดังเช่นที่เคยเป็นมาอีกต่อไป

- 3) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดพรมแดนและการข้ามแดนของประชาชนทั้งสองประเทศนั้น ทางฝ่ายไทยได้สอบถามฝ่ายกัมพูชาว่า เมื่อมีการเปิดสำนักงานติดต่อทางชายแดนระหว่างกันแล้ว หมายความว่า จะให้มีการเปิดพรมแดนเพื่อให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายไปมาหาสู่ค้าขายกันได้ ใช่หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ รองนายกรัฐมนตรีเขมรได้ชี้แจงว่าสำหรับเจ้าหน้าที่ไทยในคณะกรรมการติดต่อทางชายแดน (ฝ่ายไทย) ที่ประสงค์เข้ามาในเขตกัมพูชา ก็สามารถกระทำได้ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากที่ทางต่างๆ ในกัมพูชายังไม่สะดวกเพียงพอ ส่วนการข้ามแดนของประชาชนนั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกัมพูชาก่อน และว่า ประธานคณะกรรมการติดต่อชายแดน (ฝ่ายกัมพูชา) จะเป็นผู้ลงนามในหนังสืออนุญาตให้ข้ามแดนเข้ามาได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกัมพูชาก่อนเช่นกัน และสำหรับประชาชนไทยที่ประสงค์จะข้ามไปฝั่งกัมพูชา ก็ต้องได้รับอนุญาตจากฝ่ายกัมพูชาก่อน
- 4) สำหรับเรื่องผู้ลี้ภัยนั้น นายเจียง สารี กล่าวว่าฝ่ายกัมพูชาได้เคยแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบมาแล้วว่า กัมพูชามีคนหนีภัยเข้ามาหลบภัย หากคน

เหล่านี้ประสงค้กลับกัมพูชา ส่วนเรื่องการเปิดพรมแดนนั้น ฝ่ายกัมพูชา
อยากให้ประชาชนของทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กันได้ แต่เนื่องจาก
สถานการณ์ยังสับสน อีกทั้งกัมพูชามีประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นมาจากการ
บ่อนทำลายขององค์การ ซี.ไอ.เอ ของสหรัฐฯ กัมพูชาจึงต้องระมัดระวัง
มาก ซึ่งในประเด็นนี้รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้กล่าวว่า ปัญหาเรื่องจาร
ชนนี้ สำหรับประเทศเล็กถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง แต่ประเทศใหญ่กลับถือ
ว่าเป็นเกมสกีฟ้าชนิดหนึ่ง ประเทศไทยเองก็ถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง
และเห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกที่มี
การติดต่อยกเว้นไทยกับกัมพูชา ฝ่ายไทยอยากให้มีการเปิดพรมแดน
เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าตามชายแดน ซึ่งอาจเป็นช่วงสั้นๆ ก่อนก็ได้ ส่วนจะ
จำกัดจำนวนประชาชนไทยให้เข้าออกได้มากน้อยเพียงใด ก็สุดแต่ความ
พร้อมของฝ่ายกัมพูชา ต่อข้อเสนอนี้ นายเอียง สารี ได้กล่าวทำความเข้าใจถึง
ภาวะสงครามที่กัมพูชาได้ประสบมา ซึ่งได้ทำความเสียหายแก่กัมพูชา
เป็นอย่างมาก ดังนั้น การบูรณะประเทศอาจกินเวลานานพอสมควร
ก่อนที่กัมพูชาจะเปิดประเทศได้อีกครั้ง

- 5) ส่วนเรื่องความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกันนั้น ฝ่าย
กัมพูชาได้แจ้งแก่ฝ่ายไทยว่า สินค้าที่กัมพูชาต้องการซื้อจากไทยมากที่สุด
คือ เกลือ และน้ำมัน โดยแลกเปลี่ยนกับไม้และปลาของกัมพูชา และว่า
หากราคาสินค้าดังกล่าวของกัมพูชาไม่สมดุลกับราคาเกลือและน้ำมันของ

ไทย ฝ่ายกัมพูชาอาจจ่ายส่วนเกินเป็นเงินเหรียญสหรัฐฯ ได้ และกัมพูชา
ต้องการให้รัฐบาลเป็นผู้ซื้อ โดยกระทำในรูปแบบของแลกเปลี่ยนสินค้า
ระหว่างกัน ซึ่งฝ่ายไทยได้ตอบไปว่า ไทยยินดีพิจารณาดำเนินการตาม
ข้อเสนอของกัมพูชา

- 6) เกี่ยวกับโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง ฝ่ายไทยได้สอบถามหาที่ความเห็น
ของกัมพูชาต่อโครงการนี้ ทั้งนี้ฝ่ายไทยเห็นว่าเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์
แก่ไทยและกัมพูชา นอกจากนี้ โครงการนี้ ธนาคารโลกให้การสนับสนุน
และเป็นโครงการที่จะทำให้ประเทศต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำโขงหันมาร่วมมือ
กันได้ อีกทั้งเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านเทคนิคและด้านเศรษฐกิจ ใน
เรื่องนี้ นายเอียง สารี ได้ให้คำตอบว่า โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่
ใหญ่โตเกินไป แต่กัมพูชาจะขอรับไว้พิจารณา

(บันทึกการประชุมระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทนกัมพูชา ณ ปอยเปต วันที่ 17

พฤศจิกายน พ.ศ. 2518)

เกี่ยวกับการหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายเอียง สารี
รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2518 ดังกล่าวข้างต้น มีข้อสังเกตและพอจะวิเคราะห์นโยบายและท่าทีของกัมพูชา
ประชาธิปไตยต่อไทยได้ ดังนี้

- ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า คำกล่าวของนายเอียง สารี รอง

นายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย

(รัฐบาลเขมรแดง) ที่กล่าวว่ามีบางประเทศได้มาต่อว่าต่อขานตน

เกี่ยวกับการที่กัมพูชาติดต่อกับไทย ซึ่งมีใช่เป็นมิตรกับกัมพูชาแต่

อย่างไร (รายละเอียดในข้อ 2 ข้างต้น) ต้องถือได้ว่า ฝ่ายกัมพูชา

จงใจส่งสัญญาณหรือบอกให้ฝ่ายไทยรู้ว่า รัฐบาลประเทศกัมพูชา

ประชาธิปไตยถือว่าเวียดนามคือศัตรูแท้จริงของกัมพูชา เป็นการ

นำเอาทฤษฎีสัจนิยมที่ยึดเรื่องความมั่นคงและความอยู่รอดของ

ประเทศ เป็นเป้าหมายสูงสุดของนโยบายต่างประเทศ มา

ประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายของ

กัมพูชาประชาธิปไตย ที่มาจากข้อคำนึงและผลประโยชน์ของ

กัมพูชา ที่ถือเอาปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์เป็นปัจจัยชี้ขาด หรือกล่าว

อีกนัยหนึ่ง หลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 (วันที่ฝ่ายเขมรแดง

โค่นระบอบลอนดอนลงจนสิ้นซาก) รัฐบาลเขมรแดงใช้หลักคิดแบบ

สัจนิยมที่ว่า “ศัตรูของศัตรูเรา คือมิตรของเรา” ถอดรหัสแล้ว

ความหมายคือฝ่ายกัมพูชามองว่าไทยถือว่าเวียดนามเป็นศัตรู

ขณะเดียวกันกัมพูชา ก็ถือว่าเวียดนามเป็นศัตรูของกัมพูชา ดังนั้น

ไทยจึงเป็นมิตรของกัมพูชา อย่างไรก็ตามในการประชุมหารือครั้ง

นี้ (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) ไม่มีข้อความใดจากฝ่ายไทยที่

เป็นการบ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่าฝ่ายไทยอ่านสัญญาณของฝ่าย
กัมพูชาได้อย่างถูกต้อง มีแต่คำกล่าวขอบคุณของรัฐมนตรี
ต่างประเทศไทยที่ฝ่ายกัมพูชาได้เล่าให้ฝ่ายไทยรู้ว่ามีประเทศที่
สามกล่าววิจารณ์กัมพูชาในการดำเนินนโยบายของตน และว่า
ฝ่ายไทยรู้สึกเห็นใจกัมพูชาเป็นอย่างยิ่ง โดยฝ่ายไทยถือว่าการ
วิจารณ์ดังกล่าวก็เป็นผลดี ประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้อง
ประคับประคองความสัมพันธ์กับกัมพูชาเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะมี
หลายชาติที่จ้องมองดู ด้วยความอิจฉาริษยา

สรุปได้ว่า การเจรจาหรือครั้งนี้ ยังไม่มีสิ่งที่จะเป็นการบ่งบอกให้เห็นได้
ว่า ฝ่ายไทยเริ่มตระหนักดีเกี่ยวกับความขัดแย้งรุนแรงและยาวนานระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์
กัมพูชา(ฝ่ายกลุ่มนายพลพตและพวก) กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ยังไม่มีปฏิกิริยา
ความเห็นของฝ่ายไทย ที่จะเป็นการบอกให้รู้ได้ว่า ฝ่ายไทยเริ่มเห็นภาพบางๆ ว่า รัฐบาลเขมร
แดง (รัฐบาลประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) กำลังเตรียมพร้อมเพื่อเปิดศึกกับเวียดนาม เพื่อ
กำจัดอิทธิพลของเวียดนามที่ยังหลงเหลืออยู่ในกัมพูชา หลังชัยชนะของฝ่ายเขมรแดงเหนือ
ระบอบลอนดอน (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) และเพื่อปกป้องเอกราช อธิปไตยและบูรณ
ภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา การมียุทธศาสตร์เพื่อผูกมิตรกับไทยในช่วงนี้ จึงเป็นปัจจัย
สำคัญ เพื่อลดความเสี่ยงกับการเผชิญกับแนวรบสองด้าน

แม้ว่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2520 อันเป็นช่วงเวลาที่มีรัฐบาลเขมรแดงกำลังมีปัญหาขัดแย้งอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเขตแดนกับเวียดนาม ฝ่ายกัมพูชาได้พยายามแสดงท่าทีอย่างเปิดเผยและอย่างเชิญชวนให้ไทยกับกัมพูชาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น ด้วยการพยายามส่งสัญญาณในโอกาสและรูปแบบต่างๆ ดังอาทิ เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในประเทศไทย ขณะที่ฝ่ายเวียดนามและลาวออกมาโจมตีรัฐบาลไทยอย่างรุนแรงว่าเป็นรัฐบาลฟาสซิสต์และสมุนรับใช้สหรัฐฯ ฝ่ายรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) มิได้มีปฏิกิริยากล่าวหาโจมตีไทยแต่อย่างใด เพียงเฝ้ามอง ติดตามพัฒนาการการเมืองไทยอย่างใกล้ชิดเท่านั้น (ทั้งที่ฝ่ายเขมรแดง ตระหนักดีว่า รัฐบาลไทยช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นรัฐบาลขวาจัดของนายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่มีนโยบายต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์แบบสุดโต่ง) หรือกรณีเหตุการณ์ปะทะทางอาวุธระหว่างไทยกับกัมพูชาตามแนวชายแดนของสองประเทศ ฝ่ายกัมพูชาพยายามไม่ให้เหตุการณ์ปะทะระหว่างกันลุกลาม สร้างความตึงเครียดให้กับความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา หลีกเลี่ยงการทำการประท้วงกล่าวหากัน แต่จะใช้วิธีแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบและขอให้มีความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น กล่าวได้ว่า ฝ่ายไทยเริ่มรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามมากขึ้น แต่ก็ยังคงเห็นภาพลางๆ อยู่ ไทยมารู้แจ้งเห็นจริงช่วงปลายปี พ.ศ. 2521 ว่า ได้เกิดสงครามอินโดจีนครั้งที่สามแล้ว (สงครามระหว่างสองประเทศคอมมิวนิสต์กัมพูชากับเวียดนาม) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.

2521 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา มีผู้อพยพชาวเขมร
ทะลักเข้ามาฝั่งไทยจำนวนหลายแสนช่วงปี พ.ศ. 2521 – 2522

จึงเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2521 ในภาพรวมฝ่ายไทยยังคงมอง

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในกรอบทวิภาคีเป็นสำคัญ ยังมิได้มีการมองความสำคัญของ

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาจากมุมมองด้านภูมิรัฐศาสตร์และผลประโยชน์ด้านความมั่นคง

ของไทย ไทยมาตัดสินใจโดยยึดเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ หลังเหตุการณ์

วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ด้วยเหตุนี้ทำให้การสนับสนุนทุกด้านแก่รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย

(Coalition Government of Democratic Kampuchea หรือ CGDK) และร่วมมืออย่าง

ใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอาเซียนและจีน เป็นเวลากว่า 10 ปี จนสามารถกดดันบีบให้เวียดนาม

ต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2533

ส่วนเหตุผลทำไมไทยมิได้พยายามให้การสนับสนุนกัมพูชาประชาธิปไตย (ไม่

ว่าทางตรงหรือทางอ้อม) เพื่อเป็นการคานอิทธิพลของเวียดนามและให้กัมพูชาสามารถถ่วง

ด้านการรุกรานของเวียดนามได้ แต่กลับมาสันับสนุนหลังจากที่ฝ่ายเขมรแดงแพ้เวียดนามแล้ว

อีกทั้งไทยก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนแล้วเมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2518 เพื่อให้

จีนมาคานอิทธิพลของเวียดนามในแหลมอินโดจีน และจีนก็สนับสนุนระบอบเขมรแดงอย่าง

ชัดเจน คำตอบที่แท้จริงคงไม่มีใครรู้ได้ แต่หากพิจารณาศึกษาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยช่วง พ.ศ. 2519 – 2521 พอสรุปสาระสำคัญได้ว่า

น่าจะมีสาเหตุมาจากเหตุผลสำคัญสองประการ ประการแรกมาจากการที่ฝ่ายไทยขาดข้อมูล และการข่าวที่แม่นยำเกี่ยวกับความขัดแย้งอันยาวนานระหว่างฝ่ายเขมรแดงกลุ่มพอลพตกับ เวียดนาม ประการที่สอง สถานการณ์ทางการเมืองในไทยระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2521 เป็น สถานการณ์ทางการเมืองที่ไร้เสถียรภาพและความมั่นคงอย่างมาก มีความแตกแยกในสังคม การเมือง มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองทั้งที่เสียประโยชน์และได้ประโยชน์ จากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีกระแสต่อต้าน คอมมิวนิสต์รุนแรงและสูงมาก ไม่เอื้อต่อการมีนโยบายต่างประเทศที่ยึดผลประโยชน์แห่งชาติ เป็นตัวตั้ง เป็นปรากฏการณ์ของอิทธิพลของปัจจัยภายในเหนืออิทธิพลของปัจจัยภายนอก (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวในภาพรวมได้ว่า นโยบายและท่าทีของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยที่มีต่อประเทศไทย ยุครัฐบาล ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช (วันที่ 20 เมษายน – วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519) ยังคงเป็น นโยบายและท่าทีที่ยืดหยุ่น สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์ปกติ ระหว่างกัน พร้อมหาทางขยายความร่วมมือและกระชับความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยยึด มั่นและปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 อย่างจริงจังและจริงใจ นโยบายและท่าทีของกัมพูชาต่อไทยดังกล่าว ได้มาหยุดชะงักลง ช่วงความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 – วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520) เป็นช่วงเวลา สถานการณ์ทางการเมืองภายใน

ของไทยไม่เชื่อและเป็นอุปสรรคต่อการกระชับและขยายความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับ
กัมพูชาประชาธิปไตย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

หลังจากที่พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณรัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้พบปะเจรจากับ
กับนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย (วันที่
17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518) ที่เมืองปอยเปตประเทศกัมพูชา อีก 7 เดือนถัดมา นายพิชัย รัต
ตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศของรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย ปราโมช ได้เดินทางไปเจรจาทวิภาคีเพื่อ
กระชับและขยายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาอีกครั้ง (วันที่ 16 – 17 มิถุนายน พ.ศ.
2519) โดยได้พบปะเจรจากับนายเอียง สารี เช่นกัน สรุปผลของการเจรจาได้ ดังนี้

- ฝ่ายไทยได้ยืนยันนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทย ตามที่ได้
แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2519 โดยเฉพาะใน
ประเด็นที่ว่า ประเทศไทยจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่าง
อิสระ จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือเข้าไปพัวพันในการดำเนินนโยบาย
ของประเทศใดๆ จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับ
ประเทศไทย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในระบบการเมืองการ
ปกครองหรือระบอบเศรษฐกิจ แต่จะใช้หลักความเสมอภาค
บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเคารพอธิปไตยซึ่งกันและกัน รัฐบาล
ปัจจุบันได้แถลงต่อรัฐสภาว่า จะปรับความสัมพันธ์กับประเทศ

เพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน ให้เข้าสู่
สภาพปกติและจะส่งเสริมและกระชับความร่วมมือโดยใกล้ชิด ใน
ส่วนที่เกี่ยวกับกัมพูชานั้น ฝ่ายไทยได้ยืนยันว่า ประเทศไทยจะ
ยึดถือหลักการแห่งแถลงการณ์ร่วม ระหว่างไทย – กัมพูชา ลง
วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งมีข้อหนึ่งที่มีข้อความว่า รัฐบาลทั้ง
สองฝ่าย ต่างยอมรับและเคารพเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพ
ของดินแดนของกันและกัน โดยอาศัยพรมแดนปัจจุบันเป็น
พื้นฐาน ฝ่ายไทยเห็นว่า นับตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518
เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาได้วิวัฒนาการมาอย่างน่า
พอใจ และถึงแม้จะมีข้อเข้าใจผิดกันบ้างเล็กๆ น้อยๆ ในบริเวณ
ชายแดน ก็ล้วนเป็นปัญหาที่ไม่เหลือวิสัยที่จะร่วมมือกันแก้ไข
ดังนั้นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการต่อไปก็คือ ทำอย่างไรจะ
ให้แถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.
2518 มีผลโดยสมบูรณ์

- ต่อประเด็นนโยบายและท่าทีของไทยข้างต้น นายเอียง สารี กล่าว
ว่า คณะผู้แทนกัมพูชาก็มีความปรารถนาที่จะเห็นผลของการ
ปฏิบัติตามแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา อย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน
แต่หลักการใหญ่ก็คือ ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความจริงใจและเปิดอก
พูดปรึกษาหารือกันอย่างตรงไปตรงมา และว่าสำหรับนโยบาย

ของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น ยังคงเป็นนโยบายเดิม เหมือนครั้งเจรจาลงนามในแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 แต่ขอยืนยันเพิ่มเติมว่า กัมพูชาฯ มี เหตุผลทางภูมิศาสตร์ที่จะต้องเป็นกลาง และไม่เข้ากับฝ่ายใด และแม้มีการตั้งรัฐบาลใหม่แล้วเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2519 ก็ยังจะยึดถือนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเช่นเดิม สำหรับประเทศไทย กัมพูชาก็ยึดถือหลักเดียวกัน และว่าการแก้ปัญหาต่างๆ นั้น โดยที่ ล้วนเป็นปัญหาที่ได้สะสมทับถมกันมาเป็นเวลานาน คงจะต้อง ค่อยๆ สะสางจะรีบร้อนนั้นไม่ได้ ต้องค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ก็ได้ก้าวหน้ากว่าเดิมมาเป็นอันมากแล้ว

- ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดสถานเอกอัครราชทูตระหว่างกันนั้น ฝ่าย ไทยได้เสนอว่า ถ้าจะมีการเปิดสถานเอกอัครราชทูตในนครหลวง ของแต่ละฝ่ายโดยเร็ว ก็จะเป็นการส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ ระหว่างกันดียิ่งขึ้น และจะทำให้ทั้งสองประเทศมีวิถีทางดียิ่งขึ้น ในการแก้ปัญหาที่อาจมีระหว่างกัน ทั้งนี้เพราะ คณะกรรมการ ติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชา มีขอบเขตอำนาจหน้าที่จำกัด การ แก้ปัญหาก็ต้องเสนอผ่านผู้บังคับบัญชาหลายขั้นตอน ประเทศ ไทยและกัมพูชาก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกันมา 8 เดือนแล้ว (เมื่อ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518) และไทยเป็นประเทศแรก

ของกลุ่มประเทศอาเซียนที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
กัมพูชาประชาธิปไตย จึงควรที่จะได้มีการปฏิบัติให้บรรลุผล
โดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ฝ่ายไทยเห็นว่า หากจะให้เป็นในระดับอุปทูตฯ
ไปก่อนก็น่าจะได้

- เรื่องที่ฝ่ายไทยเสนอให้มีการเร่งเปิดสถานเอกอัครราชทูตของทั้ง
สองประเทศนั้น นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการ
ต่างประเทศของกัมพูชาฯ ได้กล่าวว่า ฝ่ายกัมพูชา กำลังพิจารณา
อยู่ แต่เชื่อว่าคงจะไม่มีอุปสรรคอันใดนอกจากเป็นเรื่องจังหวะ
เวลา เพราะจะต้องมีให้มิตรประเทศอื่นๆ น้อยใจ เช่นพวกประเทศ
สังคมนิยมในยุโรปตะวันออกต่างก็ต้องการมาเปิดสถาน
เอกอัครราชทูตของตน แต่ฝ่ายกัมพูชาก็ยังไม่อนุญาตให้เปิดทั้งๆ
ที่ประเทศเหล่านี้ได้เคยช่วยเหลือกัมพูชามาในช่วงสงครามใน
กัมพูชาและว่า สำหรับประเทศไทยนั้น ยังดีกว่าประเทศอื่นๆ
เพราะมีสำนักงานคณะกรรมการติดต่อชายแดน ซึ่งทำหน้าที่
อย่างจริงจัง และได้ผลดี กัมพูชาฯ เองก็ได้ชี้แจงประเทศอื่นๆ ไปว่า
ที่ประเทศไทยกับกัมพูชาฯ มีสำนักงานติดต่อชายแดนกัน เพราะมี
พรมแดนติดต่อกันยาวมากติดกับประเทศอื่นๆ อย่างไรก็ตาม
นายเอียง สารี รับจะเสนอให้รัฐบาลพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง พร้อม
กับกล่าวว่าปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชายังมุ่งแต่ในด้านการพัฒนา

เศรษฐกิจ ยังไม่สนใจปัญหาการติดต่อทางการทูตมากนัก อีกทั้ง
กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ก็มีเจ้าหน้าที่จำกัดถึงจะ
ประกาศทันทีก็ยังไม่เห็นเจ้าหน้าที่ที่จะส่งไปประจำการที่สถาน
เอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามตนเชื่อว่า
ถ้าการติดต่อระหว่างไทยกับกัมพูชาฯ ดีขึ้นเรื่อยๆ ดังที่เป็นอยู่ ก็
คงจะไม่นานนัก ที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ให้เรียบร้อย

- สำหรับเรื่องการปักหลักเขตแดนเพิ่มเติม นั้น ฝ่ายไทยได้เสนอว่า
เพื่อให้เป็นการสะดวกแก่ราษฎรผู้บริสุทธิ์ ซึ่งไม่รู้ว่เส้นเขตแดน
อยู่ ณ ที่ใด และเพื่อป้องกันการล่วงล้ำดินแดนโดยไม่เจตนาหรือ
เพื่อป้องกันการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย ซึ่ง
อาจจะลุกลามใหญ่โตจนเป็นผลกระทบกระเทือนความเข้าใจอัน
ดีระหว่างประเทศทั้งสอง ฝ่ายไทยเห็นสมควรที่จะได้มีการจัดตั้ง
คณะกรรมการร่วมขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อร่วมกันตรวจสอบหลักเขต
แดนในจุดที่มีปัญหา และหากจำเป็นก็ให้จัดทำหลักเขตเพิ่มเติม
ให้ชัดเจน
- ในเรื่องข้อเสนอปักหลักเขตแดนดังกล่าว ฝ่ายกัมพูชาฯ โดยนาย
เฮียง สารี ได้ให้ทัศนะว่า กัมพูชาฯ ไม่ค่อยเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้
ของไทย เพราะกัมพูชาฯ เห็นว่า ปัญหาสำคัญไม่ได้อยู่ที่หลักเขต
แต่จะอยู่ที่ผู้ควบคุมและปฏิบัติตามนโยบายด้านชายแดน หากไม่

ยอมรับเส้นพรมแดนแล้ว ถึงแม้จะปักหลักเขตใหม่ ก็ยอมจะย้าย
ได้อีกภายหลัง นอกจากนั้น การตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นมา
ดำเนินงานเรื่องนี้โดยเฉพาะ ก็จะแสดงให้เห็นว่า มีปัญหาดินแดน
ระหว่างกัน ซึ่งกัมพูชาฯ ไม่อยากให้มีผู้เข้าใจเช่นนั้น ในที่สุดทั้ง
สองฝ่ายตกลงกันได้ โดยให้มีการแต่งตั้งคณะเจ้าหน้าที่
ผู้เชี่ยวชาญของทั้งสองฝ่าย ไปร่วมปฏิบัติการด้านนี้กับประธาน
คณะกรรมการติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชา ของทั้งสองฝ่าย

- ฝ่ายไทยได้หยิบยกปัญหาการให้ที่พักพิงและฝึกรอบรม
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย)
โดยในการสนทนาเป็นการเฉพาะระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศ
ไทยกับนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชาฯ ฝ่ายไทยได้แจ้ง
กับฝ่ายกัมพูชาฯ ว่าจากข่าวที่เชื่อถือได้ ทราบว่าผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ไทย ได้รับการฝึกรอบรมในกัมพูชาฯ และฝ่ายกัมพูชา
ฯ ได้ให้พื้นที่ที่พักพิงแก่คนเหล่านี้ หากเป็นจริงก็ขอให้ระงับเสียเพื่อ
ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ ในเรื่องนี้ นายเอียง สารี ได้
ตอบว่า ไม่เป็นความจริง และว่าเท่าที่ตนทราบ ก็มีแต่ผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์เคยขอความช่วยเหลือจากกัมพูชาฯ กัมพูชาเป็น
ประเทศปฏิวัติและมีความผูกพันทางใจ ที่จะสนับสนุนประชาชน
ทั่วโลก ในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเอง แต่กัมพูชาฯ ก็จะไม่

แทรกแซงในกิจการภายในของไทย และจะไม่ทำอะไรที่จะเป็นการ
ทำลายมิตรภาพระหว่างไทยกับกัมพูชาฯ

- เกี่ยวกับเรื่องปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชาในนั้น นายเอียง สารี ได้
ขอให้ไทยส่งตัวผู้อพยพชาวกัมพูชาในไทยกลับกัมพูชา หรือถ้าจะ
ให้อยู่ในประเทศไทยต่อไป ก็ขอให้ฝ่ายไทยควบคุมคนเหล่านี้
ไม่ให้มีบทบาททางการเมือง ซึ่งจะเป็นการแทรกแซงทำอันตราย
ต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย หรือมิฉะนั้นก็ขอให้ไทยผลักดัน
ออกไปนอกประเทศไทยเลย และว่าขณะนี้ชาวกัมพูชากลับมา
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยมากขึ้นทั้งจากฝรั่งเศส สหรัฐฯ ฯลฯ
จึงขอให้ฝ่ายไทยพิจารณาร่วมมืออีกครั้ง หลังจากที่กัมพูชาฯ ได้
เคยขอพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อครั้งเป็นรัฐมนตรี
ต่างประเทศไทยตอนพบกับฝ่ายกัมพูชาที่เมืองปอยเปตมาแล้ว
(วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518) ดังนั้นหากพวกผู้อพยพชาว
เขมรต้องการกลับประเทศกัมพูชาฯ ก็ขอให้รัฐบาลไทยอนุญาต
ด้วย
- ในเรื่องปัญหาผู้อพยพชาวเขมรดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายไทยได้แจ้งกับ
ฝ่ายกัมพูชาฯ ว่า พวกอพยพชาวเขมรนี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่าง
มากแก่รัฐบาลไทย ไทยจำเป็นต้องรับไว้ ด้วยเหตุผลด้าน
มนุษยธรรม แต่ก็จะทำให้มีภาระเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งทาง

การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และเนื่องจากรัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจาก UNHCR และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อตกลงที่ทำกับ UNHCR และหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีหลักการว่า จะให้ผู้อพยพเดินทางกลับประเทศตนโดยใจสมัครเท่านั้น และจะต้องเป็นที่แน่ใจว่า เมื่อกลับไปแล้ว จะไม่มีอันตรายแก่ชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลเหล่านี้ ดังนั้น ถ้าหากรัฐบาลกัมพูชา จะประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ยินดีต้อนรับผู้อพยพเหล่านี้กลับประเทศ และจะไม่ลงโทษประการใด คนเหล่านี้ก็คงจะเต็มใจกลับประเทศกัมพูชามากขึ้น แต่ถ้าจะให้ดี นานที่รัฐบาลกัมพูชา ติดต่อกับผู้แทน UNHCR โดยตรง ซึ่งหากสามารถร่วมมือกับ UNHCR ได้ ก็คงจะดำเนินงานได้สะดวก นายเอียง สารี รับฟังคำชี้แจงของฝ่ายไทยด้วยดี และกล่าวว่า จะปรึกษารัฐบาลของตนในเรื่องนี้

- เกี่ยวกับการล้าเขตแดนของกัมพูชา นายเอียง สารี ได้แจ้งว่า ช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2519 ฝ่ายไทยได้ล่องลำอริปไตย ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ของกัมพูชา อย่างต่อเนื่องตลอดมา พร้อมกับให้รายละเอียดของแต่ละเหตุการณ์แก่ฝ่ายไทย โดยกล่าวว่า เหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าว อาจเป็นต้นเหตุกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองได้ ถ้าไม่

ป้องกันให้ได้ผล ทั้งนี้ฝ่ายกัมพูชา ยืนยันว่าการล่องล้าอธิปไตย
ของกัมพูชา เกิดขึ้นจริง ๆ มิใช่แก่งเล่ห์ความประการใด เพราะ
ไม่มีเหตุผลที่จะทำเช่นนั้น

- ในเรื่องข้อกล่าวหาไทยล้ำแดนกัมพูชา นี้ ฝ่ายไทยได้ชี้แจงไปว่า
ก่อนเดินทางมาพบปะเจรจากับฝ่ายกัมพูชาครั้งนี้ ก็เคยได้รับ
รายงานจากคณะกรรมการติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชา และ
ทางกระทรวงการต่างประเทศไทย ก็ได้สอบถามไปยังหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง ก็ได้รับคำยืนยันว่าไม่มีการล่องล้าดินแดนกัมพูชาแต่
อย่างใด ไม่ว่าทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รัฐบาลไทยก็ได้มี
คำสั่งไปยังทุกหน่วยมิให้ล่องล้าดินแดนกัมพูชา ให้อยู่ในเขตแดน
ของไทยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยรับจะไปสอบสวน
ข้อเท็จจริงในเรื่องเหล่านี้ต่อไป ได้ผลประการใดก็จะแจ้งให้ฝ่าย
กัมพูชาทราบ นายเอียง สารี ได้แสดงความเข้าใจในท่าทีอันแสดง
ถึงความจริงใจของฝ่ายไทย (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่
กต. 0305/6647 ลงวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2519)

หลังเสร็จสิ้นการพบปะเจรจาระหว่างคณะผู้แทนของทั้งสองประเทศ ทั้งสอง
ฝ่ายได้ตกลงกันออกคำแถลงข่าวร่วม สรุปสาระสำคัญว่าทั้งสองประเทศ ต่างก็ได้ยืนยันว่า
ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ประเทศทั้งสองได้ออก

แถลงการณ์ร่วม เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 และทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันที่จะ
พยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้นไปอีก โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักการของ
แถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518
(ข่าวกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ 91/2519 ลงวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2519)

เกี่ยวกับการเจรจาหรือกับฝ่ายกัมพูชาครั้งที่สองนี้ (ครั้งแรกระหว่างพลตรี
ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศกับนายเจียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการ
ต่างประเทศของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518)
เช่นเดียวกับการเจรจาครั้งแรก ฝ่ายกัมพูชายังคงพยายามรักษานโยบายและท่าทีที่เป็นมิตรกับ
ไทย เปิดใจกว้าง รับฟังความเห็นและข้อเสนอของฝ่ายไทย โดยหลีกเลี่ยงการพูดหรือการ
ดำเนินการใดๆ ที่จะสร้างความขัดแย้งระหว่างกัน อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า การที่ฝ่าย
กัมพูชาเน้นเรื่องความสำคัญของแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.
2518 ในประเด็นเรื่องการเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน และการไม่
แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน รวมทั้งย้ำว่ารัฐบาลกัมพูชามีนโยบายมุ่งพัฒนา
ประเทศในด้านต่างๆ และกล่าวว่า กัมพูชาได้รับความเสียหายอย่างมากจากผลของสงครามที่
เกิดขึ้นในกัมพูชา ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2512 – 2518 พอจะวิเคราะห์ได้ว่ามาจากเหตุผล
ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นเพราะช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2520 รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (หรือรัฐบาลเขมรแดง) ต้องการจัดการกับปัญหาด้านความมั่นคงภายในประเทศเป็นการเร่งด่วนและเป็นอันดับแรก เป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลเขมรแดงดำเนินการกวาดล้าง กำจัดกลุ่มสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ที่ถูกฝ่ายเขมรแดงกลุ่มนายพลพลตและพวก มองว่าเป็นศัตรูภายในของพรรคและเป็นพวกสายเวียดนาม ตลอดจนกำจัดกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่พรรคฯ ถือว่าเป็นพวกสมุนรับใช้องค์การซีไอเอ ของสหรัฐฯ และนี่เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งทำไมในปีแรกหลังชัยชนะของฝ่ายเขมรแดง (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) ฝ่ายเขมรแดงจึงดำเนินการปิดประเทศเป็นเวลากว่า 1 ปี และกวาดต้อนประชาชนในเมืองให้ไปอยู่ตามชนบททั้งหมดเป็นจุดเริ่มต้นของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา
- 2) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2521 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง มีเรื่องของกรณีพิพาทดินแดนระหว่างกันเป็นชนวนสำคัญ ฝ่ายรัฐบาลเขมรแดงของนายพลพลตกล่าวหาเวียดนามว่าได้ผนวกเอาดินแดนของกัมพูชาไปหลายแห่ง มีการปะทะกันในหลายพื้นที่บริเวณพรมแดนกัมพูชา – เวียดนามอย่างต่อเนื่อง ข้อเท็จจริงดังกล่าวมานี้ จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่ง ทำไมเวลาฝ่ายไทยเร่งเร้าให้กัมพูชาเปิดชายแดนมากขึ้น เพื่อการค้าและการท่องเที่ยว หรือเมื่อฝ่ายไทยขอให้รีบเปิดสถานเอกอัครราชทูตในนครหลวงของแต่ละฝ่ายทางนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชา จึงได้พยายามเน้นว่าทุกปัญหาที่มีระหว่างกัน เป็นปัญหาที่ถูกสะสมหมักหมมมาเป็นเวลานาน ต้องการ

เวลาในการแก้ไข และต้องเป็นไปทีละขั้นตอน แต่ก็มิได้ปฏิเสธข้อเสนองของฝ่ายไทย เพียงขอความเข้าใจจากฝ่ายไทย

- 3) การที่ฝ่ายกัมพูชายังคงมีนโยบายและท่าที่เป็นมิตรกับไทยและต้องการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา มีความก้าวหน้าและใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยเน้นให้ทั้งสองประเทศยึดมั่นและปฏิบัติตามข้อความในแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ก็เพราะกัมพูชาต้องการมั่นใจว่า หากเกิดการสู้รบกับเวียดนาม อย่างน้อยฝ่ายกัมพูชาไม่ต้องพะวงกับสถานการณ์ด้านชายแดนทิศตะวันตกของกัมพูชา ฝ่ายกัมพูชาเริ่มเย็นชากับไทยก็เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในประเทศไทย เพราะกัมพูชาไม่มั่นใจว่ารัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (ซึ่งมีนโยบายต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์อย่างโจ่งแจ้ง) จะมีนโยบายและท่าที่ต่อกัมพูชาเหมือนรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐบาลของม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หรือไม่

ข้อวิเคราะห์ในข้อ 1- 3 ข้างต้น ถือได้ว่าเป็นเหตุผลทำไม

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา จึงไม่ก้าวหน้ารวดเร็วตามที่ฝ่ายไทยประสงค์ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ภายหลังจากการพบปะเจรจาระหว่างนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาเมื่อวันที่ 16 – 17 มิถุนายน พ.ศ. 2519 (ดังรายละเอียดทั้งหมดข้างต้น) อีกประมาณ 3 เดือนกับ 20 วัน ต่อมาได้เกิดการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ภายใต้นายกรัฐมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 – วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520) และช่วง 1 ปี

กว่าของรัฐบาลนายธานินทร์ฯ นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์
หยุดชะงัก ไม่มีความพยายามอย่างจริงจังที่จะสานต่อจากนโยบายของรัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมชที่ได้วางรากฐานไว้แล้ว และในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศคอมมิวนิสต์ลาว กัมพูชา และ
เวียดนาม มีเฉพาะลาวและเวียดนามที่วิพากษ์วิจารณ์โจมตีเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
อย่างรุนแรง ส่วนกัมพูชานั้นแม้ไม่ได้โจมตีกล่าวหาว่ารัฐบาลนายธานินทร์ฯ เป็นรัฐบาล
ปฏิกริยาขวาจัด เป็นสมุนรับใช้องค์การซีไอเอของสหรัฐฯ ทำการปราบปรามนิสิต นักศึกษา
และประชาชนอย่างโหดเหี้ยม เหมือนที่ลาวและเวียดนามได้ทำไป แต่รัฐบาลกัมพูชา
ประชาธิปไตย (โดยรัฐบาลเขมรแดง) ย่อมมีความระแวงและไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายธานินทร์ฯ
อย่างมาก ด้วยข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทั้งก่อนการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และหลัง
การรัฐประหาร ปฏิกริยาท่าทีของไทยยุครัฐบาลธานินทร์ฯ ที่มีต่อกัมพูชา ส่วนใหญ่จะเป็นใน
ลักษณะลบ เป็นการมองกัมพูชาผ่านแว่นสายตาของอุดมการณ์ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่าง
ไม่ลืมหูลืมตา ไม่เคยคิดที่จะศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาดุลแห่งอำนาจใน
คาบสมุทรมหิन्दูจีนหลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม จาก
มุมมองของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ และความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจคอมมิวนิสต์โซเวียตและ
จีน ที่ต่างขัดแย้งชิงอิทธิพลผ่านความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ดัง
เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งตั้งแต่ พ.ศ. 2520 – 2532 จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจ ที่ความสัมพันธ์ไทย –
กัมพูชาในสมัยของรัฐบาลนายธานินทร์ฯ ทรึงเหี้ยม ไม่มีความคืบหน้า ซ้ำร้ายมีการปะทะ
บริเวณพรมแดนไทย – กัมพูชา ระหว่างกองกำลังของทั้งสองประเทศมาก และรุนแรงกว่าที่เคย
ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ตลอดจนมีการโจมตีกล่าวให้ร้ายกันในวงการสื่อมวลชน

ของแต่ละฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาอย่างไม่อาจ
หลีกเลี่ยงได้ อีกทั้งมีผลทำให้ฝ่ายกัมพูชา (ซึ่งในช่วงเดียวกันนี้ กำลังมีปัญหาด้านภัยและการ
ปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างกองกำลังของกัมพูชากับกองกำลังของฝ่ายเวียดนาม) เกิดความ
ไม่มั่นใจเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของรัฐบาลธานินทร์ฯ ต่อกัมพูชาและต่อแถลงการณ์ร่วม
ไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ว่าฝ่ายไทยยังยึดถือปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของ
แถลงการณ์ร่วมดังกล่าวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมามีอีกครั้งหลังการ

รัฐประหารเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 เป็นผลทำให้รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ต้องพ้น
จากอำนาจ และมีรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีคน
ใหม่ของไทย ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการรัฐประหารเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 ได้มี
ผลต่อการปรับนโยบายและท่าทีของฝ่ายกัมพูชาที่มีต่อไทย โดยครั้งนี้ ฝ่ายกัมพูชาได้เลือกที่จะ
ส่งสัญญาณให้ฝ่ายไทยรู้ว่าฝ่ายกัมพูชาพร้อมที่จะเจรจาเพื่อหาทางสถาปนาความสัมพันธ์อัน
มิตรกันอีกครั้ง ด้วยการออกแถลงการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา มีข้อความใน
ทำนองเชิญชวนให้ฝ่ายไทยติดต่อกับสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำลาว ซึ่งแถลงการณ์
ดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ฝ่ายไทยได้
ทราบจากรายงานของสำนักข่าวเอ. เอฟ. ที ของฝรั่งเศส ประจำฮ่องกง ไม่ใช่จากรัฐบาลกัมพูชา
โดยตรง (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียน นายกรัฐมนตรีที่ กต. 0305/56923 ลง
วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520)

เกี่ยวกับท่าที่ดังกล่าวข้างต้นของฝ่ายกัมพูชาที่ออกมาในรูปของแถลงการณ์
ปรากฏว่าในวันเดียวกันกับที่ออกแถลงการณ์นั้น สถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำปไต
ยประจําลาว ก็ได้ติดต่อไปยังสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์ว่า เอกอัครราชทูตของตน
พร้อมจะต้อนรับเอกอัครราชทูตไทยประจําลาว ในวันเสาร์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 เวลา
10:00 น. ทั้งๆ ที่เอกอัครราชทูตไทยได้เคยติดต่อสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาในนคร
เวียงจันทน์ เพื่อขออนุญาตไปเยี่ยมเยียนทำความเข้าใจกับเอกอัครราชทูตกัมพูชา ตามประเพณี
ปฏิบัติทางการทูตในฐานะที่เอกอัครราชทูตไทยเพิ่งไปรับหน้าที่ใหม่ ตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน
พ.ศ. 2520 แต่ฝ่ายกัมพูชาฯ ก็บ่ายเบี่ยงโดยบอกว่าถ้าเอกอัครราชทูตของตนว่างเมื่อไหร่
จะแจ้งให้ทราบ แต่ฝ่ายกัมพูชาก็เฉยอยู่เรื่อยมารวม 2 เดือน ซึ่งการที่เอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ
ยังไม่เต็มใจจะพบปะกับเอกอัครราชทูตไทยอย่างเป็นทางการตามที่ฝ่ายไทยขอไปนั้น
เอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์เข้าใจว่า คงจะเนื่องมาจากเหตุการณ์ปะทะทางชายแดน
ระหว่างประเทศทั้งสอง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเอกอัครราชทูตไทยประจําลาวจะมีความฉงนสนเท่ห์
ที่ได้รับการติดต่อจากฝ่ายกัมพูชาฯ อย่างกะทันหันก็ตาม แต่ก็ได้ตอบรับและได้ไปพบกับ
เอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ ตามที่นัดหมายมา และเอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ ก็ได้ออกมาต้อนรับ
ถึงรถยนต์และยิ้มแย้มเป็นกันเอง ผิดกับที่เคยพบปะกันในงานต่างๆ ก่อนหน้านี้

ในการสนทนากันนั้น เอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ มิได้กล่าวถึงแถลงการณ์
ของกัมพูชาวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 แต่ได้พูดว่ากัมพูชาฯ ยินดีที่จะมีความสัมพันธ์อัน
มิตรกับไทย อย่างไรก็ตามยังมีฝ่ายที่สามคือองค์การซี.ไอ.เอ ของสหรัฐฯ ที่ทำให้ประชาชนของ
ไทยและกัมพูชาฯ ต่อกันอยู่ ซึ่งในประเด็นนี้เอกอัครราชทูตไทยได้ตอบไปว่า พลเอกเกรียง
ศักดิ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทย ได้แถลงนโยบายต่างประเทศของไทยออกมาอย่างชัดเจน
แล้วว่า ไทยมุ่งจะมีความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางลัทธิ
การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยแล้ว ประเทศ
ไทยประสงค์จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ และหาทางเจรจาเพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร
และความเข้าใจอันดีต่อกัน ฝ่ายไทยยินดีจะพบปะกับฝ่ายกัมพูชาฯ ที่ไหนและเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อ
หาทางปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและไม่เห็น
ด้วยทั้งไม่ประสงค์ให้มีการปะทะกันตามแนวชายแดนระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสอง

เกี่ยวกับคำชี้แจงของเอกอัครราชทูตไทยข้างต้น ฝ่ายกัมพูชาฯ ได้แสดงความ
เห็นชอบด้วย และได้รายงานคำให้สัมภาษณ์ของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เกี่ยวกับ
นโยบายต่างประเทศไทยไปให้รัฐบาลของตนทราบแล้วและปรากฏว่า เป็นที่พึงพอใจ พร้อมกับ
ให้ความเห็นว่า หากมีการพบปะเจรจากันอีกในวันข้างหน้า ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่สมควรให้
สื่อมวลชนทราบ

เกี่ยวกับการพบปะอย่างเป็นทางการระหว่างเอกอัครราชทูตของทั้งสองประเทศ
ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศไทย ได้มีหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อทราบ
พร้อมให้ความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศไปว่า การที่ฝ่ายกัมพูชา ยินยอมให้
เอกอัครราชทูตไปพบอย่างเป็นทางการเมื่อ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 น่าจะเป็นการย่ำถึง
ท่าทีของกัมพูชา ในอันที่จะหันมาพบปะเจรจากับฝ่ายไทย เพื่อขจัดข้อขัดแย้งและปรับปรุง
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง และในหนังสือฉบับเดียวกันนี้ กระทรวงการต่างประเทศ
ได้ขอให้รัฐบาลอนุมัติในหลักการให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว สามารถทำการติดต่อกับ
เอกอัครราชทูตกัมพูชา ประจำลาว เพื่อแสวงหาวิธีการและขั้นตอนในการฟื้นฟูความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศทั้งสองได้ต่อไป (หนังสือที่ กต. 0305/57453 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.
2520)

หลังจากการออกแถลงการณ์ของกระทรวงการต่างประเทศของกัมพูชา
เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ดังกล่าวข้างต้น และหลังจากที่ได้มีการพบปะระหว่าง
เอกอัครราชทูตไทยกับเอกอัครราชทูตกัมพูชา ที่เวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.
2520 ฝ่ายกัมพูชา ก็ได้แสดงท่าทีในทางบวกต่อไทยอีกหลายครั้ง ดังอาทิ

- กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ได้มีคำสั่งให้สถานเอกอัครราชทูตของตนประจำลาว มีหนังสือตอบหนังสือของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์ ที่เสนอให้มีการยุติการโฆษณา

โจมตีซึ่งกันและกัน ซึ่งมีข้อความไปในทำนองว่า การกระทำตาม
ข้อเสนอของฝ่ายไทย เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะเป็นผลดีต่อ
ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชา และว่าสำหรับกัมพูชา ก็
ได้ถือหลักปฏิบัติเช่นนี้มาโดยตลอด และจะยึดมั่นในหลักการ
ดังกล่าวต่อไป

- นายเขียว สัมพันธ์ ประธานคณะอภิมุขมนตรี (chairman of the
state Presidium) ของกัมพูชา ซึ่งมีฐานะเทียบเท่า
ประธานาธิบดี ได้มีสาสน์ถวายพระพรมายังพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 5 ธันวาคม
พ.ศ. 2520 โดยเอกอัครราชทูตกัมพูชา ประจำลาวได้นำสาสน์
ดังกล่าว มามอบให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาวด้วยตนเอง
- นอกจากนั้นเอกอัครราชทูตกัมพูชายังได้มอบหนังสือของ
กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ที่มีถึงกระทรวงการ
ต่างประเทศไทย ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 มีข้อความ
บางตอนสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้
- 1) รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย ประณามที่จะให้ประเทศทั้ง
สองมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน บนพื้นฐานของการยึดถือ
ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดข้อความในแถลงการณ์ร่วมไทย –
กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518

2) แต่ความพยายามของรัฐบาลกัมพูชา เพื่อส่งเสริม

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศไม่ได้รับผลตามที่คาด

ไว้ เป็นเพราะฝ่ายไทยไม่ปฏิบัติตามแถลงการณ์ร่วมไทย –

กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

นับแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ทั้งๆ ที่มีการ

กระทำที่เป็นการละเมิด รุกราน จารกรรม และบ่อนทำลาย

แต่รัฐบาลกัมพูชา ก็ยังคงแสดงความอดกลั้นอดทนตลอด

มา และได้ละเว้นจากการออกประกาศตำหนิในทุกทาง

เกี่ยวกับการกระทำของไทยต่อกัมพูชา การที่รัฐบาลไทยได้

พยายามกำหนดมาตรการห้ามมีการเสนอข่าวให้ร้ายกัน อัน

จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

ทั้งสอง สิ่งนี้รัฐบาลกัมพูชา ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญ

ด้านหนึ่งที่น่ายินดี ดังนั้นฝ่ายกัมพูชา หวังว่าฝ่ายไทยจะ

ปฏิบัติอย่างเข้มงวด แต่เนื่องจากฝ่ายไทยยังมีได้นำมาตรการ

ดังกล่าวมาปฏิบัติ ดังนั้นฝ่ายกัมพูชาถือว่า มูลเหตุที่ทำให้

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาเสื่อมทรามยังคงมี

สาเหตุมาจากฝ่ายไทย

3) รัฐบาลกัมพูชา จึงขอร้องให้รัฐบาลไทยนำแถลงการณ์ร่วม

ไทย – กัมพูชา ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 มาใช้บังคับ

อย่างจริงจัง ซึ่งฝ่ายไทยจะต้องมีมาตรการให้กองทัพไทยยุติ
การกระทำทุกอย่างที่เป็นการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพ
แห่งดินแดนกัมพูชาประชาธิปไตย ยุติกิจกรรม จารกรรม และ
การบ่อนทำลายต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยที่มาจาก
ดินแดนไทย รัฐบาลไทยต้องยุติช่วยเหลือและการจัดตั้งพวก
เขมรทรยศต่อประเทศของตน และทำลายฐานปฏิบัติการ
ต่างๆ ของคนเหล่านี้ที่มีอยู่ในดินแดนไทย

- 4) รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยหวังว่า รัฐบาลไทยจะพยายาม
สร้างสถานการณ์ต่างๆ ที่เล็กลงน้อยเพื่อให้ประเทศทั้ง
สองสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติ และเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน
ได้ และถึงแม้ว่าสภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา
ได้เสื่อมทรามลง แต่ฝ่ายกัมพูชา ก็ยังมีความเชื่อมั่นว่า
มิตรภาพระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ จะมองเห็น
อนาคตที่ดีขึ้น หากทั้งสองประเทศยึดถือแถลงการณ์ร่วมลง
วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 อย่างเคร่งครัด และเมื่อมีการ
คลี่คลายอย่างเป็นที่น่าพอใจแก่ทั้งสองฝ่าย รัฐมนตรี
ต่างประเทศของไทยและกัมพูชาก็จะสามารถพบปะเจรจา
หารือในปัญหาต่างๆ ร่วมกันได้อีก (หนังสือกราบเรียน

นายกรัฐมนตรีที่ กต. 0305/60304 ลงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.

2520)

หลังจากที่กระทรวงการต่างประเทศไทยได้รับหนังสือ

กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ที่ฝ่ายกัมพูชาได้มีข้อ

เรียกร้องให้ฝ่ายไทยพิจารณาดำเนินการ 4 ข้อ ดังสาระสำคัญปรากฏข้างต้น เมื่อวันที่ 22

ธันวาคม พ.ศ. 2520 กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องของไทย

มาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงฯ เพื่อร่วมกันกำหนด

นโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

การต่างประเทศทำหน้าที่เป็นประธานที่ประชุม ที่ประชุมได้อภิปรายและพิจารณาท่าทีของ

กัมพูชาฯ ที่ผ่านมาอย่างรอบด้านและอย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีความเห็นร่วมกัน สรุป

สาระสำคัญ ดังนี้

- การกล่าวหาของกัมพูชาฯ ที่ปรากฏในหนังสือฉบับวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 นั้น เป็นการกล่าวหาฝ่ายเดียว ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้ว สาเหตุที่ทำให้บรรยากาศของความสัมพันธ์ไทยกับกัมพูชาฯ ต้องเสื่อมทรามไปนั้น เนื่องมาจากการกระทำของฝ่ายกัมพูชาฯ เป็นส่วนใหญ่ อาทิ การปฏิบัติการโดยใช้กำลังและอาวุธของทหารกัมพูชาฯ ต่อบุคลากรและเจ้าหน้าที่ไทย ตาม

บริเวณชายแดนในเขตไทย การกระทำจารกรรมและบ่อนทำลาย
ความมั่นคงของประเทศไทย โดยให้การสนับสนุนผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ ตลอดจนองค์การเชื่อมโยง จึงทำให้ฝ่ายไทยจำต้อง
ดำเนินการตอบโต้

- เพื่อเป็นการระงับเหตุการณ์ตามชายแดนอันก่อให้เกิดอันตรายต่อ
ชีวิต ทรัพย์สินของราษฎรและเจ้าหน้าที่ไทย เห็นควรให้
เอกอัครราชทูตไทยประจำที่ลาว ติดต่ोजเจรจากับเอกอัครราชทูต
กัมพูชาประจำลาว เสนอให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามคำมั่นที่ได้ให้ไว้
แก่กัน ดังที่ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่
31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ที่มีข้อความตอนหนึ่งว่า “รัฐบาลทั้งสอง
ต่างก็ให้คำมั่นว่า จะไม่หันเข้าใช้การคุกคามหรือการใช้กำลังเพื่อ
แก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างกัน” และเพื่อปฏิบัติตามคำมั่น
ดังกล่าว ควรให้เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว เสนอให้ทั้งสอง
ฝ่ายยุติปฏิบัติการทางทหารและการใช้กำลังอาวุธใดๆ โดยสิ้นเชิง
เริ่มตั้งแต่วันที่ตกลงกัน ในโอกาสเดียวกันนั้น ก็ให้แจ้งด้วยว่า
ฝ่ายไทยพร้อมที่จะเจรจากับฝ่ายกัมพูชา ไม่ว่าในระดับใด ที่ไหน
และเมื่อใด
- ฝ่ายไทยควรยืนยันข้อเสนอมหาฟื้นฟูการปฏิบัติงานของสำนักงาน
คณะกรรมการติดต่อชายแดนอรัญประเทศ – ปอยเปต เพื่อใช้เป็น

ศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างกัน และเสนอให้ขยายขอบเขตการปฏิบัติงานของสำนักงานฯ ให้กว้างขึ้น เพื่อทั้งสองฝ่ายอาจส่งเจ้าหน้าที่ ในสาขาและระดับต่างๆ ตามความจำเป็นไปเจรจาหารือกัน ณ ที่นั้นได้

- สำหรับขั้นตอนที่อาจดำเนินต่อไป ซึ่งขึ้นอยู่กับบรรยากาศแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ได้แก่ การเปิดจุดผ่านแดนเพื่อค้าขายระหว่างกัน ซึ่งเรื่องนี้ ที่ประชุมเห็นร่วมกันว่า ฝ่ายไทยอาจเป็นผู้เสนอเพื่อเป็นการแสดงถึงความตั้งใจดีของไทย และอาจสอดคล้องกับความต้องการของกัมพูชาฯ เพราะนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีของกัมพูชาฯ ได้เคยกล่าวเรื่องนี้กับรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย เมื่อครั้งพบกันที่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ว่าฝ่ายไทยเป็นฝ่ายปิดจุดผ่านแดนเอง

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/63884 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2520)

เมื่อต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 นายกรัฐมนตรีได้อนุมัติแนวทางการดำเนินนโยบายของไทยต่อกัมพูชาตามที่ ที่ประชุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความเห็นชอบร่วมกัน เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2520 (ปรากฏรายละเอียดใน 4 ข้อ ข้างต้น) อีกทั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีก็ได้มีสาสน์ลงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2520 ไปถึงนาย

พลพต นายกรัฐมนตรีกัมพูชาประชาธิปไตย มีข้อความแสดงความปรารถนาอันแรงกล้าของประเทศไทย ที่ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดกับกัมพูชาฯ ซึ่งต่อมานายพลพต ได้มีสาส์นตอบสาส์นของนายกรัฐมนตรีไทยลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2521 สาระสำคัญของสาส์นตอบดังกล่าว สรุปได้ว่า กัมพูชาฯ มีเจตนาอันแรงกล้าในการแสวงหามิตรภาพอันสนิทแน่นกับประเทศไทย ภายใต้หลักการเคารพ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน ทั้งไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน มีความเสมอภาคและมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีกัมพูชาฯ เห็นชอบที่จะให้มีการพบปะกันระหว่างรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศกัมพูชาฯ กับรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยโดยเร็วเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือกันอย่างจริงจังเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ระหว่างกัน ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชาฯ ฉบับลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งต่อมา นายเจียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาฯ ได้มีสาส์นลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2521 มายังรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย แจ้งให้ทราบว่า ตนมีความยินดีใคร่ขอเชิญในนามของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยให้รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยไปเยือนกัมพูชาฯ อย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 30 มกราคมถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีที่ กต. 0305/3211 ลงวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2521)

การไปเยือนกัมพูชาฯ อย่างเป็นทางการของรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยระหว่างวันที่ 30 มกราคมถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 ได้รับความสำเร็จเป็นที่พอใจแก่ทั้งสองฝ่าย โดยประเทศทั้งสองได้ตกลงที่จะให้มีการเปิดสถานเอกอัครราชทูตระหว่างกันภายใน

ปี พ.ศ. 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าและการประมงนั้น ฝ่ายกัมพูชา ยินยอมให้บริษัท การค้าเอกชนของไทย 3 บริษัททำการค้ากับรัฐบาลกัมพูชา ขณะเดียวกันกัมพูชา ได้แจ้งว่าจะทำการปล่อยชาวประมงไทยจำนวน 5 คนในเร็ว ๆ นี้ และว่า หากไม่มีการยั่วยุทำหาย ตามแนวชายแดนทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศแล้ว กัมพูชาก็จะปล่อยชาวประมงไทยเพิ่มเติมต่อไป

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าหลังเสร็จสิ้นการเยือนกัมพูชา ของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย (วันที่ 30 มกราคมถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521) เริ่มตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 จนถึงวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ฝ่ายกัมพูชา ได้มีหนังสือแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบและรับผิดชอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ฝ่ายกัมพูชามองว่า เป็นการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา ทั้งทางทะเล ทางบก และทางอากาศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องบินไทยบินไปทิ้งระเบิดในเขตกัมพูชา หรือเหตุการณ์ที่ทหารไทยระดมยิงปืนใหญ่เข้าไปในเขตกัมพูชา และขอให้รัฐบาลไทยหาทางยุติการกระทำดังกล่าว เพื่อมิตรภาพระหว่างกัน การแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ฝ่ายกัมพูชาได้แจ้งผ่านสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำลาว ตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันให้สถานเอกอัครราชทูตของทั้งสองประเทศเป็นศูนย์ติดต่อโดยตรงระหว่างกัน

ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์กระทบกระทั่งบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา ช่วงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2521 อยู่ตรงที่รัฐบาลของทั้งไทยและกัมพูชา

ในขณะที่ต่างฝ่ายต่างแจ้งให้อีกฝ่ายรู้ถึงเหตุการณ์กระทบกระทั่งทั้งที่รุนแรงและไม่รุนแรง และการล่งล้ำดินแดนของกันและกัน แต่รัฐบาลของทั้งสองประเทศต่างใช้ความอดกลั้นอดทนต่อกัน ไม่กล่าวโจมตีกันหรือทำสงครามผ่านสื่อของแต่ละฝ่าย พร้อมกับเน้นเรื่องความปรารถนาดีต่อกัน ความมุ่งมั่นที่จะมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและจริงใจต่อกัน บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังเป็นที่ประจักษ์จากหนังสือนายกรัฐมนตรีไทยถึงนายพลพต นายกรัฐมนตรีกัมพูชาฯ ลงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2521 ที่มีข้อความแจ้งว่า เมื่อคราวที่ นายกรัฐมนตรีเดินทางไปเยือนกลุ่มประเทศอาเซียน ก็ได้แจ้งให้ผู้นำรัฐบาลประเทศอาเซียน ทราบถึงความตั้งใจของรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ในอันที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ หรือโทรเลข ลงวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2521 ของกระทรวงการต่างประเทศไทยที่มีไปถึงสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ สั่งการให้แจ้งแก่ฝ่ายกัมพูชาฯ ว่าฝ่ายไทยมีความมุ่งหมายอย่างจริงใจที่จะจัดการกระทบกระทั่งบริเวณพรมแดนระหว่างกันกับขอให้ฝ่ายกัมพูชาฯ ระวังการให้การสนับสนุนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไทยด้วย ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2521 สถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาฯ ประจําลาวได้มีหนังสือตอบฝ่ายไทยว่ารัฐบาลกัมพูชาเห็นพ้องกับทัศนะและท่าทีของฝ่ายไทย และหวังว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (เอกสารข้อมูลความสัมพันธ์ไทยกัมพูชา พ.ศ. 2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

เกี่ยวกับเหตุการณ์ล่งล้ำดินแดนและการปะทะกัน

ระหว่างเจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 – เดือน

มิถุนายน พ.ศ. 2522 เป็นที่น่าสังเกตอย่างเห็นได้ชัดว่า ถ้อยคำที่ปรากฏในหนังสือของแต่ละฝ่าย เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ล่องลำดินแดนและการปะทะระหว่างกัน เป็นถ้อยคำที่สะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ได้ว่า ทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาฯ ไม่มีเจตนาให้ร้ายป้ายสีกัน ต่างฝ่ายต่างยังเห็นถึงคุณประโยชน์และความสำคัญของการต้องพยายามรักษามิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ต่างไม่ประสงค์ให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลุกลามบานปลาย เป็นผลให้ความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างกันเสื่อมทรามลง

ข้อเท็จจริง ดังกล่าวข้างต้น ได้รับการพิสูจน์เชิงประจักษ์ได้จากเนื้อหาของหนังสือที่แต่ละฝ่ายได้มีถึงกันและหนังสือที่ตอบชี้แจงต่อกัน ดังอาทิ

- เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2521 กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาฯ ได้มีหนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศไทย ผ่านทางสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ เกี่ยวกับเหตุการณ์บริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2521 เครื่องบินไทยได้บินเข้าไปทิ้งระเบิดในเขตกัมพูชาฯ อีก และว่าฝ่ายไทยได้ปฏิบัติการต่อต้านคนกัมพูชาฯ อย่างรุนแรง จึงขอให้รัฐบาลไทยหาทางยุติการกระทำดังกล่าวเพื่อมิตรภาพระหว่างกัน
- วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2521 กระทรวงการต่างประเทศไทยได้มีหนังสือไปยังสถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ แจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และทหารกัมพูชาฯ ได้

ร่วมมือกันเข้าโจมตีหมู่บ้านในเขตไทย และกวาดต้อนราษฎรไทย
เข้าไปในเขตกัมพูชา เพื่อให้สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์
แจ้งแก่ฝ่ายกัมพูชา เพื่อหาทางระงับมิให้เกิดการณดังกล่าว
เกิดขึ้นอีก ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2521 ฝ่ายกัมพูชา
ได้มีหนังสือตอบฝ่ายไทยว่า กัมพูชา ประสงค์จะมีมิตรภาพและ
ความสัมพันธ์อันดีกับฝ่ายไทย แต่เท่าที่ผ่านมาี้ พวกซี.ไอ.เอ
และพวกกบฏอินตัมได้เข้ามายุยงเพื่อหวังให้กัมพูชากับไทย
ขัดแย้งกัน

- เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2521 รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ได้มี
หนังสือตอบหนังสือนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการ
ต่างประเทศของกัมพูชา ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521
ยืนยันเจตนารมณ์ของฝ่ายไทย ในความปรารถนาที่จะปรับปรุง
ความสัมพันธ์กับกัมพูชา และว่าสาเหตุแห่งความขัดแย้งกัน
บริเวณชายแดนนั้นเกิดจาก “มือที่สาม” ซึ่งไทยและกัมพูชา
สามารถร่วมมือกันแก้ไขได้
- เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ฝ่ายกัมพูชา ได้มีหนังสือถึง
ฝ่ายไทยลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2521 โดยแจ้งว่าเป็นเพียงการ
แจ้งข้อเท็จจริงให้ฝ่ายไทยทราบ มิใช่เป็นการประท้วงแต่อย่างใด
ซึ่งหนังสือดังกล่าวนี้ฝ่ายกัมพูชาแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบเกี่ยวกับการ

กระทบกระทั่งกันตามบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชาฯ และการ
ล้วงล้ำอธิปไตยของกัมพูชาฯ

- เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ฝ่ายกัมพูชาฯ มีหนังสือผ่าน
สถานเอกอัครราชทูตไทยที่เวียงจันทน์ว่า นายเอียง สารี รอง
นายกรัฐมนตรีฯ และคณะ พร้อมที่จะเดินทางมาเยือนประเทศ
ไทยอย่างเป็นทางการตามคำเชิญของรัฐบาลไทย ตั้งแต่วันที่ 14 –
17 กรกฎาคม พ.ศ. 2521

วันที่ 14 – 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 นายเอียง สารีและคณะได้เดินทางมา
เยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ซึ่งผลของการเยือน มีสาระสำคัญ สรุปได้ว่า ทั้งไทยและ
กัมพูชาฯ จะยึดมั่นและถือปฏิบัติตามแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชาฯ ฉบับลงวันที่ 31 ตุลาคม
พ.ศ. 2518 รวมทั้งได้ตกลงกันที่จะร่วมมือแก้ปัญหาชายแดนระหว่างกันโดยสันติวิธี ตกลงกัน
ที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตโดยเร็ว ตลอดจนร่วมมือกันด้านการค้า ด้าน
วิชาการ ด้านการสื่อสาร เป็นต้น (เพ็ญอ้าง)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายและท่าทีของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย
(รัฐบาลเขมรแดง) ที่มีต่อไทยตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2518 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2521
หรือตั้งแต่ฝ่ายเขมรแดงได้โค่นระบอบลอนนอล (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) มาจนถึงวันที่
25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศ

กัมพูชาประชาธิปไตยเป็นเวลากว่า 10 ปี เป็นนโยบายและท่าที ที่มีอิทธิพลของปัจจัย
ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาฯ กับเวียดนามเข้ามากำหนดความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาฯ ดัง
เป็นที่ประจักษ์ตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2518 – 2521 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงระหว่าง พ.ศ.
2519 – 2521 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์กัมพูชา – เวียดนาม มีความขัดแย้งกันอย่าง
รุนแรงมีการปะทะกันด้วยอาวุธอย่างต่อเนื่อง เป็นช่วงเวลาที่นโยบายและท่าทีของรัฐบาล
เขมรแดงที่มีต่อไทย บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ฝ่ายเขมรแดงพยายามประคับประคองความสัมพันธ์กับ
ไทยมิให้เสื่อมลง ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากปฏิกิริยาและท่าทีของรัฐบาลเขมรแดงที่มีต่อ
ประเทศไทยในยุคของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร (ดังได้กล่าวในรายละเอียดแล้วข้างต้น)
กล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายต่อไทยของรัฐบาลเขมรแดง เป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากเหตุผล
ด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ เป็นสำคัญ โดยมีเรื่องของความขัดแย้งอันยืดเยื้อและ
ยาวนาน ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นปัจจัยกำหนด
นโยบายและท่าทีของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) ต่อความสัมพันธ์ไทย –
กัมพูชาฯ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ช่วงเวลา 3 ปีกับ 8 เดือน ที่ฝ่ายเขมรแดงกลุ่มนายพลพต
ครองอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จในกัมพูชา (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518 – เดือนธันวาคม พ.ศ.
2521) ศัตรูแท้จริงของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย คือเวียดนาม ไม่ใช่ไทย เหตุการณ์วันที่
25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ย่อมเป็นเหตุการณ์พิสูจน์ความจริงข้อนี้ อีกทั้งเป็นเหตุการณ์ที่ในแง่
ภูมิรัฐศาสตร์ ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า หลังเมษายน พ.ศ. 2518 นอกจากลาวแล้ว

ประเทศไทยได้สูญเสียรัฐกันชนกัมพูชาไปอีกแห่งหนึ่ง เป็นผลทำให้ พรมแดนไทย – กัมพูชา โดยพฤตินัยได้กลายเป็นพรมแดนระหว่างไทยกับเวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกัมพูชา

2.1 นโยบายของไทยต่อกัมพูชาสมัยรัฐบาลเจ้าสีหนุ

กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาสมัยของเจ้าสีหนุมีอำนาจเบ็ดเสร็จเป็นเวลาถึง 16 ปี (พ.ศ. 2497 – 2513) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ปราศจากความสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยเหตุที่ภายในสองปี (พ.ศ. 2502 – 2504) เจ้าสีหนุได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึง 2 ครั้ง และตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2513 เป็นเวลา 9 ปี ที่ไทยกับกัมพูชามีได้มีความสัมพันธ์ต่อกัน มารื้อฟื้นความสัมพันธ์ต่อกันหลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอล เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513 โดยไทยและกัมพูชาได้ออกแถลงการณ์ร่วมเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอีกครั้งหนึ่ง (โปรดดูรายละเอียดในข้อ 1.1 และ 1.2 ข้างต้น)

โดยที่ปัญหาสำคัญที่สุดที่เจ้าสีหนุได้นำมาเป็นข้ออ้างเพื่อ

ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยคือ ฝ่ายกัมพูชาต้องการให้ไทยมีคำแถลงปฎิญญารับรอง
บูรณภาพทางอาณาเขตของกัมพูชา ก่อน กัมพูชาจึงจะยินดียื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับ
ไทย ซึ่งในประเด็นนี้ นโยบายของไทยต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ คือ
ไทยพร้อมที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชา โดยปราศจากเงื่อนไข ส่วนปัญหาที่
จะเจรจากันนั้น ย่อมดำเนินการเจรจากันได้ เมื่อได้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกันแล้ว
(รายงานการประชุมคณะกรรมการศึกษาปัญหาระหว่างไทยกับกัมพูชาครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 9
มกราคม พ.ศ. 2510)

นโยบายและท่าทีของไทยดังกล่าวข้างต้น เป็นนโยบายและท่าทีที่ฝ่ายไทยยืน
หยัดมาโดยตลอดตั้งแต่เจ้าสีหนุประกาศตัดความสัมพันธ์กับไทยครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 23
ตุลาคม พ.ศ. 2504 จนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2513 อันเป็นเดือนที่เจ้าสีหนุถูกการรัฐประหาร
ของนายพลลอนนอลโค่นทำให้เจ้าสีหนุหลุดจากอำนาจเป็นการถาวร และรัฐบาลไทยก็ได้มี
จุดยืนเช่นนี้อย่างชัดเจน ดังเป็นที่ประจักษ์จากการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทย
กับนายอูถัน เลขาธิการสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2512 (5 เดือน ก่อนการ
รัฐประหารของนายพลลอนนอล วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513) ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ได้
แจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบเรื่องนายนาราชิมฮัน รองเลขาธิการสหประชาชาติ
ทาบตามฝ่ายไทย เกี่ยวกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับกัมพูชาโดยฝ่ายไทยได้ตอบนายนารา
ชิมฮันไปว่า ฝ่ายไทยยินดีที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับกัมพูชาโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ และ

นายอุทัย เลขาธิการสหประชาชาติ ก็ได้แสดงความเข้าใจถึงท่าทีของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับข้อ
สงวนในเรื่องปราสาทพระวิหาร และรับที่จะสอบถามนายนาราชิมฮันในเรื่องนี้ต่อไป (หนังสือ
กราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0302/35439 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2512)

ส่วนนโยบายและท่าทีของเจ้าสีหนุต่อการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย ก็
ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีอย่างมีเงื่อนไขเช่นเดิม ดังเป็นที่ประจักษ์จากคำปราศรัยของเจ้าสี
หนุที่ได้มีต่อราษฎรเขมรที่จังหวัดพระตะบอง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2512 ในโอกาส
ดังกล่าว เจ้าสีหนุได้บอกกับราษฎรเขมรว่า เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกัมพูชาได้ถามตนว่า
มีเงื่อนไขประการใดบ้างที่กัมพูชาจะยอมรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับไทย และตนได้ตอบ
เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสไปว่า เงื่อนไขเหล่านี้เป็นที่ทราบกันดีมานานแล้ว นั่นก็คือ รัฐบาลไทย
ต้องลงนามร่วมกับรัฐบาลกัมพูชาในคำประกาศร่วมกันในอันที่จะเคารพเขตแดนปัจจุบันของ
กันและกัน (หนังสือที่ กต. 0302/37907 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512)

ปัญหาขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชายุคของเจ้าสีหนุ นอกจากปัญหากรณีข้อ
พิพาทปราสาทพระวิหารแล้ว ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากคำปราศรัย คำให้
สัมภาษณ์และข้อเขียนวิพากษ์วิจารณ์และให้ร้ายป้ายสีประเทศไทยและผู้นำของไทย
(โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีไทย) กล่าวหาว่าไทยเป็นสมุนรับ
ใช้จักรวรรดินิยมสหรัฐฯ สนับสนุนร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำการละเมิดอธิปไตยของกัมพูชา มี
นโยบายผนวกดินแดนกัมพูชา ตลอดจนให้การเลี้ยงดู สนับสนุนกลุ่มเขมรอิสระที่มุ่งโค่นเจ้าสี

หนู และต่อต้านนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของเจ้าสีหนุ (รายละเอียดปรากฏในข้อ 1.1 นโยบายของกัมพูชาต่อไทยยุคของเจ้าสีหนุ) เป็นช่วงเวลา 16 ปี แห่งการกล่าวหาให้ร้ายป้ายสีตอบโต้และการสาดโคลนใส่กันเท่านั้น ทั้งนี้ หากไม่จำเป็น ฝ่ายไทยมีนโยบายที่จะไม่ตอบโต้ข้อกล่าวหาให้ร้ายเป็นประจำที่มาจากฝ่ายกัมพูชา ด้วยไทยมองว่า คำปราศรัย คำให้สัมภาษณ์ของเจ้าสีหนุ เป็นเรื่องไร้สาระเป็นการไปปดมดเท็จของนักการเมืองที่ไม่รู้จักความรับผิดชอบ แสดงความละเมอเพ้อฝันถึงความรุ่งเรืองในอดีต ตามประสาของนักการเมืองที่ทะเยอทะยาน เช่น เจ้าสีหนุ (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ สร. 29169/2502 ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2502)

การที่ทั้งไทยและกัมพูชา (ในสมัยของเจ้าสีหนุ) ต่างมีนโยบายทำที่และมุมมองต่อปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศที่แตกต่างกันมาก อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ในยุคสงครามเย็น ผลประโยชน์แห่งชาติและประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในอดีต เป็นผลให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นไปในลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในช่วงนี้ อีกทั้งมีส่วนสร้างความระแวงต่อกันอย่างมาก ดังเป็นที่ประจักษ์จากกรณีสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ได้มีโทรเลขที่ 82/2503 ลงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2503 รายงานกระทรวงการต่างประเทศมาว่า มีเอกสารแถลงข่าวของสำนักงานข่าวสารกัมพูชาประจำวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2503 ซึ่งได้ลงข่าวว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้มีโทรเลขจากกวางตุ้ง แสดงความยินดีต่อเจ้าสีหนุในโอกาสที่เจ้าสีหนุเข้ารับตำแหน่งประมุขของรัฐ และเจ้าสีหนุได้มีโทรเลขตอบขอบใจไปยังนายปรีดีฯ

ต่อข้าวก้าวขึ้น กระทั่งการต่างประเทศได้รายงานรัฐบาลทราบ พร้อมได้ให้
ความเห็น

“ความสำคัญมิได้อยู่ที่ข้อความในโทรเลขของนายปรีดี พนมยงค์ที่มีถึงเจ้าสีหนุ หรือในโทร
เลขตอบขอใจจากเจ้าสีหนุถึงนายปรีดี แต่อยู่ที่เป็นการแรกที่นายปรีดี ได้ปรากฏตัวเป็น
ข้าวก้าวขึ้นในทางการเมืองระหว่างประเทศ และนอกจากนั้น ในโทรเลขที่เจ้าสีหนุตอบขอใจไป
ยังนายปรีดี นั้น เจ้าสีหนุได้เรียกนายปรีดี ว่า “อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย” ทำให้
น่าคิดว่า การที่นายปรีดี ปรากฏตัวขึ้นในระยะเวลาที่จีนคอมมิวนิสต์กับกัมพูชา กำลังมี
ความสัมพันธ์กันเป็นพิเศษเช่นนี้ คงจะมีแผนการทางการเมืองอย่างหนึ่งอย่างใดระหว่างจีน
คอมมิวนิสต์ เจ้าสีหนุและนายปรีดี หรือมิฉะนั้น จีนคอมมิวนิสต์ก็ต้องการให้นายปรีดี
พนมยงค์ มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น เพื่อหวังผลที่จะใช้นายปรีดี เป็นลูกมือของจีน ใน
ส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยในภายหน้า” (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ สร.
19666/2503 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2503)

เกี่ยวกับความขัดแย้งไทย – กัมพูชา และนโยบายและท่าทีของไทยต่อกัมพูชาสมัยเจ้าสีหนุ
เป็นผู้นำประเทศ มีเรื่องที่รัฐบาลฝรั่งเศสจะให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจ ทหาร และ
วัฒนธรรมแก่กัมพูชา ซึ่งสำนักข่าว เอ.เอฟ. พี ของฝรั่งเศส ได้รายงานข่าวนี้ และปฏิกิริยาของ
ไทยต่อข่าวดังกล่าว ที่ถือได้ว่า เป็นปฏิกิริยาที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของรัฐบาลไทยที่มีต่อ

กัมพูชาและต่อรัฐบาลฝรั่งเศส ตลอดจนการมองในภาพรวม ปัญหาการเมืองและความมั่นคง
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วง พ.ศ. 2507

ในเรื่องของรายงานข่าวข้างต้น เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2507 นายอาซิล คลารัค
เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำไทย ได้มาพบกับนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศและ
ได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่า ตนเองยังไม่ได้รับแจ้งเป็นทางการจากรัฐบาลฝรั่งเศส แต่ตนเพียง
ทราบรายละเอียดจากสำนักข่าว เอ. เอฟ. พี แต่ตนก็เชื่อว่าข้อความที่เป็นข่าวนั้นคงเป็นความ
จริง พร้อมกับให้ทัศนะว่า หากฝรั่งเศสไม่ช่วยกัมพูชาแล้ว จีนแดงอาจจะเข้าไปให้การ
ช่วยเหลือแทน ซึ่งอาจเป็นภัยแก่ประเทศไทยและภูมิภาคนี้ มากกว่าที่ฝรั่งเศสจะช่วยเหลือ
กัมพูชา นอกจากนั้น ฝ่ายฝรั่งเศสพยายามย้าว่า อาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ฝรั่งเศสให้กับกัมพูชา
เป็นอาวุธเพื่อใช้สำหรับการป้องกันประเทศ ไม่ใช่เพื่อการรุกราน

เกี่ยวกับข้ออ้างของฝรั่งเศสดังกล่าวข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศได้ชี้แจงโดยให้ทัศนะ
ของไทยไปว่าสำหรับความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนั้น ฝ่ายไทยไม่สู้จะวิตก
อะไรมาก แต่ความช่วยเหลือที่เกี่ยวกับอาวุธยุทธโศปกรณ์นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะผู้นำ
กัมพูชาคือเจ้าสีหนุ เป็นผู้มิอุปนิสัยไม่แน่นอน ผันแปรได้ง่ายและรวดเร็ว และได้เคยแถลงในที่
สาธารณะหลายครั้งว่า จะต้องทำลายล้างคนไทยและชาติไทยและญวนให้จงได้ และแม้เจ้าสี
หนุอาจจะไม่สามารถทำให้เป็นผลสมความประสงค์ของตนได้ เพราะประเทศไทยมีทาง
ป้องกันตนเองได้ แต่เจ้าสีหนุในฐานะเป็นผู้มีอำนาจบริหารในกัมพูชา อาจจะสามารถ

ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยได้ ฉะนั้น การที่ฝ่าย
ฝรั่งเศสหรือฝ่ายอื่นหาอาวุธไปใส่ในมือของผู้นำกัมพูชา อาจจะมีผลกระทบต่อความมั่นคง
ของไทย และต่อเสถียรภาพในอาณาบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เช่นกัน ซึ่งฝรั่งเศสใน
ฐานะเป็นภาคีองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หรือซีโต้) อันเป็น
องค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศสมาชิกของ
องค์การฯ น่าจะใคร่ครวญดูว่า การกระทำของตนขัดแย้งต่อพันธกรณีที่ตนมีอยู่ต่อองค์การฯ
หรือไม่

สำหรับในข้อที่ว่า ถ้าฝรั่งเศสไม่ช่วยกัมพูชาแล้ว จีนแดงจะเข้าช่วยกัมพูชานั้น
ฝ่ายไทยได้ให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องของการสมมติ ไม่มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ ตรงกันข้ามไทยมี
ทางทราบที่พึงเชื่อถือได้ว่า จีนแดงไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือกัมพูชาทั้งในด้านการทหาร
และเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะจีนแดงอยู่ในฐานะลำบากอยู่แล้ว เพราะถูกตัดความช่วยเหลือจาก
สหภาพโซเวียต นอกจากนั้น ไทยยังมองไม่เห็นว่ฝ่ายจีนแดงจะได้ประโยชน์อันใดในการที่จีน
จะเข้าไปช่วยกัมพูชา หากจีนแดงจะแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองหรือทางยุทธศาสตร์ การ
ช่วยฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ประเทศลาวยังจะดีกว่า อีกทั้งจีนแดงก็ฉลาดพอที่จะไม่ทุ่มเทสนับสนุน
เจ้าสีหนุ เพราะเจ้าสีหนุมีนิสัยกลับกลอกไว้ใจไม่ได้ สามารถแฉกผู้ที่มีพระคุณกับตนได้ ถึง
อย่างไร เจ้าสีหนุเองก็คงไม่อยากจะคลานเข้าไปอยู่ภายใต้การครอบงำของจีนแดง เพราะถ้า
หากกระทำเช่นนั้นแล้ว ย่อมจะหมดโอกาสที่จะดำเนินนโยบายเหยียบเรือสองแคม องค์กรที่ดี
ฝ่ายไทยไม่ขัดข้องที่ฝรั่งเศสต้องการจะกลับมามีบทบาทในภูมิภาคนี้ แต่ขอให้กลับเข้ามาใน

วิถีทางที่ถูกต้อง และไม่เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศในบริเวณนี้

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0100/2175 ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2507)

ในตอนท้ายของหนังสือกระทรวงการต่างประเทศรายงานรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น ได้มีการ
วิเคราะห์นโยบายและท่าทีปัจจุบันของฝรั่งเศสในยุคของประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์ ที่มีต่อ
กัมพูชาและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนี้

“การกระทำของฝรั่งเศสครั้งนี้ สันนิษฐานได้ว่าเป็นความคิดของนายเดอโกลล์ ที่มุ่ง
ขยายอิทธิพลของตนออกไปให้กว้างขวางทั่วทุกมุมโลก และในโอกาสที่จะสวมรอยแทนประเทศ
อื่น เช่น สหรัฐฯ ได้ นายพลเดอโกลล์ก็คิดว่าจะช่วยสร้างเสริมฐานะทางการเมืองระหว่างประเทศ
ของตนให้สูงขึ้น ทั้งในด้านการเมืองและในด้านเศรษฐกิจ นอกจากนั้น แนวนโยบายของ
ฝรั่งเศสในกัมพูชายังอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวความคิดที่กว้างขวางออกไปอีกในข้อที่ว่า
ฝรั่งเศสอาจคิดว่าตนสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างโลกเสรีกับจีนแดง หรือแม้แต่
ระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนแดง ซึ่งในปัจจุบันมีข้อแตกแยกกันอยู่หลายประการ ด้วยเหตุนี้เอง
นายพลเดอโกลล์ จึงเสนอให้มีการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ภายใต้ระบบความเป็น
กลาง ซึ่งนายพลเดอโกลล์ เองก็คงทราบดีว่า ไม่มีทางที่จะทำให้บังเกิดผลสำเร็จได้ เพราะจะเป็น
เอเชียหรือยุโรปก็ตาม ครอบงำหรือครอบงำคอมมิวนิสต์รวมกันไม่สำเร็จ หรือแม้จะกระทำได้ ก็
ไม่เป็นการรวมกันที่ยืนยาวและถาวร ซึ่งในเรื่องนี้ มีตัวอย่างให้เห็นในราชอาณาจักรลาวอยู่แล้ว
แต่ที่นายพลเดอโกลล์เสนอไปเช่นนั้น ก็โดยหวังที่จะแสวงหาความเห็นอกเห็นใจจากฝ่าย

คอมมิวนิสต์โดยเฉพาะจากจีนแดง ซึ่งฝรั่งเศสกำลังหาทางติดต่อดำขายอยู่ นอกจากนั้น ในการเสนอวิธีการเช่นว่านี้ ฝรั่งเศสไม่ได้สูญเสียอะไร มีแต่หวังผลพลอยได้ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ อย่างไรก็ตาม เป็นการจำเป็นที่ฝ่ายไทยน่าจะต้องพิจารณาถึงท่าทีและนโยบายในส่วนที่เกี่ยวกับฝรั่งเศสให้รอบคอบและทะมัดทะแมง” (เพ็งอ้าง)

เรื่องความช่วยเหลือที่ฝรั่งเศสจะให้กับกัมพูชา ทางนายมานัค อธิบดี กรมเอเชียและแปซิฟิก กระทรวงการต่างประเทศฝรั่งเศสได้แจ้งกับเอกอัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสว่า ได้มีการติดต่อกับฝ่ายสหรัฐฯ แล้ว และว่า สหรัฐฯ ก็พอใจที่จะให้ฝรั่งเศสช่วยเหลือกัมพูชาแทนตน เพราะทั้งสหรัฐฯ และฝรั่งเศส ต่างทราบกันอยู่ว่า หากทางฝ่ายตะวันตกไม่ทำการช่วยเหลือกัมพูชาแล้ว กัมพูชาก็จะขอรับรองไปยังจีนคอมมิวนิสต์ อันจะทำให้อิทธิพลของฝ่ายตะวันตกในเอเชียอาคเนย์ลดหย่อนลงไป นอกจากนั้น นายมานัคยังได้บอกกับเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสว่า นายค็ูฟเดอ มูรวิลล์ รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ได้รับจดหมายของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยเกี่ยวกับบ่อสัญญากรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีและว่าฝ่ายฝรั่งเศสทราบดีถึงการกระทำอย่างได้ๆ ของเจ้าสีหนุ ที่ได้จัดงานฉลองดีใจที่จอมพลสฤษดิ์ได้ถึงแก่อสัญกรรม (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ที่ กต. 2647/2506 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2506)

เพื่อให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นกับรัฐบาลของเจ้าสีหนุกับรัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอล หรือกับรัฐบาลเขมรแดงของนายพอลพต

จำเป็นต้องทำการศึกษาและความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีทั้งของสหรัฐฯ
จีนและสหภาพโซเวียตที่มีต่อกัมพูชาในทั้ง 3 ยุคดังกล่าว เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2497 – 2532 ซึ่งผู้วิจัย
ได้สรุปสาระสำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ ไว้แล้วในข้อ 1, 2 และ 3 ของบทนำ
ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ตลอดยุคสงครามเย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2.2 นโยบายของไทยต่อกัมพูชาสมัยรัฐบาลลอนนอล

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2515 อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการ
ต่างประเทศ (พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ) ได้มีบันทึกถึงปลัดกระทรวงการต่างประเทศ แจ้งให้
ทราบว่าได้พบกับพลเอกกฤษณ์ สีวะรา เลขาธิการคณะปฏิวัติที่กองบัญชาการคณะปฏิวัติ
โดยพลเอกกฤษณ์ฯ ได้บรรยายถึงสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมร (ประเทศกัมพูชาในยุคของ
ระบอบประธานาธิบดีลอนนอล) ว่า ในขณะที่สถานการณ์ในลาวและสาธารณรัฐเวียดนาม
(ประเทศเวียดนามใต้) คู่กรณีในทั้งสองประเทศดังกล่าว มีท่าทีผ่อนคลายที่จะหาทางตกลง
ระหว่างกัน แต่สถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมร (2 ปีกับ 8 เดือน หลังการรัฐประหารของนายพล
ลอนนอลที่ได้โค่นรัฐบาลของเจ้าสีหนุ) กลับมีความรุนแรงยิ่งขึ้น และไม่มีสิ่งบอกเหตุเลยว่าจะมี
ทางคลี่คลายไปในทำนองเดียวกับในลาวและสาธารณรัฐเวียดนาม โดยเหตุที่การเปลี่ยนแปลง
ในเสถียรภาพของสาธารณรัฐเขมร จะมีผลกระทบกระเทือนต่อไทยโดยตรง พลเอกกฤษณ์ฯ จึง
ขอให้กระทรวงการต่างประเทศมีหนังสือกราบเรียนหัวหน้าคณะปฏิวัติ (จอมพลถนอม กิตติขจร)
เพื่อพิจารณาสั่งการให้สภาความมั่นคงแห่งชาติเชิญหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม

ปรึกษาหารือเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสาธารณรัฐเขมรต่อไปโดยด่วน (บันทึก
อธิบดีกรมการเมือง ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2515)

หลังจากที่นายพลลอนนอลได้ทำรัฐประหารเจ้าสีหนุ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513
ต่อมาไทยกับกัมพูชา (ประเทศสาธารณรัฐเขมร) ได้ประกาศรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูต
ระหว่างกันเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 นโยบายของไทยต่อประเทศกัมพูชากลายได้
รัฐบาลของประธานาธิบดีลอนนอล คือไทยสนับสนุนรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรทุกรัฐบาล หาก
รัฐบาลนั้นดำเนินนโยบายเป็นกลางอย่างแท้จริง และเป็นมิตรกับประเทศไทย ผู้นำของเขมรจะ
เป็นใครก็ได้ หากเป็นมิตรกับไทยแล้ว ไทยก็ยินดีสนับสนุนประเทศสาธารณรัฐเขมรเสมอ และ
สำหรับรัฐบาลปัจจุบันของนายพลลอนนอล ไทยได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่เพราะพิจารณา
เห็นว่า เป็นรัฐบาลที่เป็นมิตรกับประเทศไทย และเป็นรัฐบาลที่รักษาความเป็นกลางได้ดีที่สุด
และมีสมรรถภาพในการรักษาความมั่นคงของสาธารณรัฐเขมร ซึ่งตรงกันข้ามกับรัฐบาลของ
เขมรภายใต้การนำของเจ้าสีหนุ ซึ่งเป็นกลางแต่โอนเอียงเข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ และแสดงตน
เป็นปฏิปักษ์กับประเทศไทย ยินยอมให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้ดินแดนเขมรไปสร้างปัญหาให้กับ
ประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยต้องการให้สาธารณรัฐเขมรเป็นกลางที่แท้จริงตลอดไป เพราะสามารถเป็นรัฐกัน
ชนที่ป้องกันมิให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์รุกล้ำ เข้ามาในเขตไทยโดยง่ายหากสาธารณรัฐเขมรเป็น
คอมมิวนิสต์เมื่อใด ก็ย่อมจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศไทย อย่างไม่ต้องสงสัย

ทำให้ไทยจะต้องเพิ่มมาตรการป้องกันชายแดนมากขึ้นกว่าปัจจุบันอีกหลายเท่า นี่เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐบาลตัดสินใจให้ความช่วยเหลือในทุกด้านแก่รัฐบาลของนายพลลอนนอล ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 – 2518 จนถึงกาลอวสานของประเทศสาธารณรัฐเขมร (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) (เอกสารภูมิหลังสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมรของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2515)

เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2515 อธิบดีกรมการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศได้แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมร เพื่อเสนอความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศต่อที่ประชุมของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการร่วมรับผิดชอบหลายหน่วยงาน และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมของสภาความมั่นคงแห่งชาติแล้ว ก็จะต้องนำเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีต่อไป

ดังนั้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2515 คณะทำงานดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศ ได้ร่วมกันประชุมพิจารณาสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมร และได้มีความเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และนโยบายของไทยต่อสาธารณรัฐเขมร สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ด้านความมั่นคง – ต้องการให้เขมรมีความเป็นอิสระและมั่นคงเพียงพอที่จะเป็นกันชนให้ไทย โดยป้องกันมิให้เขมรถูกใช้ดินแดนเป็นแหล่งปฏิบัติการ หรือทางผ่านสำหรับการรุกรานในทุกลักษณะ การแทรกซึม บ่อนทำลาย การส่งอาวุธวัสดุอุปกรณ์เข้าช่วยเหลือ

ผู้ก่อการร้ายในประเทศไทยผ่านทางพรมแดนไทย – เขมร ทั้งนี้ เพื่อประกันอธิปไตย บูรณภาพ
แห่งดินแดน และความปลอดภัยทางชายแดนด้านเขมร

วัตถุประสงค์ด้านการเมือง – ต้องการให้เขมรที่มีความมั่นคงแล้ว มีรัฐบาลและประชาชนที่
เป็นมิตรและไม่เป็นภัยต่อประเทศไทยในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาพรมแดน การประมง สวัสดิ
ภาพของประชาชนและสนับสนุนช่วยเหลือนโยบายของไทยในปัญหาต่างๆ ในทางการเมือง
ระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ – ต้องการให้ไทยได้รับประโยชน์พอสมควรจากการทำความตกลง
ต่างๆ กับฝ่ายเขมร เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การค้าขายระหว่างกัน ปัญหาการแย่ง
ตลาดขายผลิตผลเกษตรกรรมในตลาดต่างประเทศ การกำหนดไหล่ทวีปในกรณีที่มีน้ำมัน

นโยบาย

หากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายของไทยแล้ว รัฐบาลไทย ก็
อาจกำหนดนโยบายต่อเขมร (ยุครัฐบาลนายพลลอนนอล) เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของ
ไทยได้ดังนี้

ด้านการเมือง

- ส่งเสริมให้เขมรมีรัฐบาลที่มีเสถียรภาพต่อต้านคอมมิวนิสต์ และเป็นมิตรกับไทย โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของ ประเทศอื่นที่มีนโยบายและผลประโยชน์ขัดแย้งกับไทย
- พยายามชักชวนมิให้เขมรมีรัฐบาลภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์
 - ในกรณีที่สถานการณ์บังคับให้เขมรต้องมีรัฐบาลที่เป็นกลางก็ให้มีนโยบายเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และเป็นมิตรกับไทย
 - ในกรณีที่จะต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสม ซึ่งมีฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าร่วมด้วย ก็พยายามสนับสนุนให้ฝ่ายขวาหรือฝ่ายกลางมีอิทธิพลเหนือกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์
 - พยายามให้นักการเมือง นายทหารและประชาชนเขมรมีความเป็นมิตรต่อไทย

ด้านเศรษฐกิจ

- ช่วยเหลือสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจ ทั้งโดยเอกเทศและร่วมมือกับ มิตรประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองของเขมรที่สอดคล้องกับนโยบายด้านการเมืองของไทยต่อประเทศสาธารณรัฐเขมร

- ส่งเสริมการค้า การติดต่อร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย – เขมร
ในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อไทย และหากเป็นไปได้ ควรสร้าง
ภาพการณ์ทางเศรษฐกิจให้เขมรมีความผูกพันกับประเทศไทย จน
ไทยสามารถใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้

(เพ็ญอ้อ) ต่อมาวัตถุประสงค์และนโยบายตามข้อเสนอของคณะทำงานของ
กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ข้างต้น ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อ
วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2516 และคณะกรรมการประสานงานของสภาความมั่นคงแห่งชาติได้
ประชุมพิจารณากำหนดส่วนราชการเจ้าของเรื่องและส่วนราชการร่วมรับผิดชอบตามนโยบาย
ดังกล่าวแล้ว และมอบให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นส่วนราชการเจ้าของเรื่องและส่วน
ราชการร่วมรับผิดชอบ (หนังสือ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ สร.0406/2726 ลงวันที่
30 พฤษภาคม พ.ศ. 2516)

เป็นที่สังเกตได้ว่า ประเด็นวัตถุประสงค์และนโยบายของไทยต่อ
ความสัมพันธ์ไทย – สาธารณรัฐเขมร หรือประเทศกัมพูชาสมัยรัฐบาลจอมพลถนอมถนอม (พ.ศ.
2513 – 2518) ตามที่ที่ประชุมของคณะทำงานเสนอข้างต้น โดยภาพรวมแล้ว กล่าวได้ว่าเป็น
วัตถุประสงค์และนโยบายของไทยที่มีเป้าหมายไม่แตกต่างจากวัตถุประสงค์และนโยบายของ
ไทยที่มีต่อลาว (พ.ศ. 2505 – 2518) เพียงแต่ในกรณีของลาวนั้น เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง
ระหว่าง 3 กลุ่มการเมืองลาว (กลุ่มขวา – กลาง – ซ้าย) และการแทรกแซงของเวียดนามเหนือ

ในการเมืองของลาว ด้วยพรรคปฏิวัติประชาชนลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาวหรือปลดลาว) เป็นพรรคที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาโดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และถือกำเนิดจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (พ.ศ. 2473) อยู่ภายใต้การชี้นำและอิทธิพลครอบงำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์เขมรนั้น แม้ในระยะก่อตั้งได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนและชี้นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็ตาม แต่หลัง พ.ศ. 2505 (หลังนายพลพอลพตขึ้นมาเป็นเลขาธิการของพรรคฯ) อิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามก็เริ่มเสื่อมลงตามลำดับ)

ความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์เขมรกับพรรค

คอมมิวนิสต์เวียดนาม มีมาตั้งแต่สมัยเจ้าสีหนุมีอำนาจในกัมพูชา โดยฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามไม่มีนโยบายสนับสนุนช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์เขมรทำการปฏิวัติเพื่อโค่นอำนาจของเจ้าสีหนุ ทั้งนี้เพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือยังต้องการสนับสนุนให้เจ้าสีหนุอยู่ในอำนาจต่อไป ด้วยเหตุผลเพราะเจ้าสีหนุเชื่อว่าเวียดนามเหนือจะสามารถชนะสงครามเวียดนามได้ และเพราะเจ้าสีหนุยินดีให้กลับตาลปัตรให้การคดโกงกำลังของทหารเวียดนามเหนือในดินแดนของกัมพูชาที่ติดต่อกับพรมแดนเวียดนามใต้ เพื่อสามารถเข้าแทรกซึมและปฏิบัติการทางทหารในเวียดนามใต้ได้สะดวก นอกจากนี้ ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เขมร (หรือฝ่ายเขมรแดง) ยังขัดแย้งกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ หลังการรัฐประหารของนายพลลอนนอล โดยฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เขมรต้องการรุกรานเพื่อโค่นระบอบลอนนอลให้เร็วที่สุด แต่ฝ่ายเวียดนามเหนือ ไม่ต้องการเห็นการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดงประสบผลสำเร็จก่อน

ชนะของเวียดนามเหนือในเวียดนามใต้ จึงได้ใช้วิธีการหน่วงเหนี่ยวกีดกันมิให้ความช่วยเหลือทางทหารที่จีนให้กับฝ่ายเขมรแดงถึงมือเขมรแดงทันเวลา ด้วยการเตะถ่วงการส่งมอบอาวุธยุทโธปกรณ์ของจีน ซึ่งต้องผ่านทางเส้นทางโฮจิมินห์ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จ จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ในกัมพูชานั้น เป็นความขัดแย้งสามช่วง กล่าวคือ ระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับรัฐบาลเจ้าสีหนุ ระหว่างเขมรแดงร่วมกับเจ้าสีหนุขัดแย้งกับระบอบลอนดอน และช่วงสุดท้าย เป็นความขัดแย้งและสงครามระหว่างเขมรแดงกับเวียดนาม ซึ่งสงครามระหว่างเขมรแดงกับเวียดนาม (พ.ศ. 2531 – 2533) เป็นสงครามระหว่างสองประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน โดยมีประเด็นเรื่องกรณีพิพาทดินแดนระหว่างกันและอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมเป็นเครื่องปรุงแต่งความขัดแย้ง นำไปสู่สงครามระหว่างกัน ไม่เกี่ยวอะไรเลยกับความขัดแย้งด้านอุดมการณ์

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวกว่าทั้งหมดข้างต้น จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า วัตถุประสงค์และแนวนโยบายของไทยต่อสถานการณ์ในกัมพูชา ตามข้อเสนอของคณะทำงานของกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อพิจารณาสถานการณ์ในสาธารณรัฐเขมรดังกล่าวข้างต้น เป็นวัตถุประสงค์และนโยบายของไทยที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า ฝ่ายไทยมิได้เอาเรื่องอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์มาเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายของไทยต่อกัมพูชาช่วง พ.ศ. 2515 – 2516 แต่จะให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Factor) ที่มีต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยเป็นปัจจัยชี้ขาด (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ตลอด 5 ปีของรัฐบาลจอมพลถนอมถนอม (พ.ศ. 2513 – 2518) นโยบายของไทยคือ
ทุ่มเทความสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในทุกด้านให้กับระบอบถนอมถนอม เพื่อเอาชนะ
ฝ่ายแนวร่วมเขมรแดงและเจ้าสีหนุ ความช่วยเหลือที่ประเทศไทยได้ให้แก่สาธารณรัฐเขมรนั้น
มิใช่เพื่อการแสวงหาขยายอิทธิพลของไทยในสาธารณรัฐเขมร หากแต่เป็นความต้องการที่จะ
ส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศเขมรมีความสามารถที่จะป้องกันและรักษาความเป็นกลางได้
อย่างมีประสิทธิภาพ ไทยจึงมีนโยบายสนับสนุนให้คนเขมรสามารถกำหนดใจและแก้ไข
ปัญหาภายในของตนเองได้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก ทั้งนี้ไทยมองว่า ปัญหา
ความยุ่งยากในประเทศสาธารณรัฐเขมร มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์
เวียดนามเหนือ เวียดนามเหนือได้ส่งกองกำลังเข้าไปรุกรานในดินแดนเขมร และให้การ
สนับสนุนพวกเขมรแดง ซึ่งไทยถือว่าเป็นการแทรกแซงในกิจการภายในของเขมรอย่างแข็งขัน
นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังเห็นว่า ปัญหาเขมรจะมีโอกาสได้รับการแก้ไขได้ สหรัฐฯ สหภาพโซ
เวียตและจีนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ผลักดันให้เวียดนามเหนือเลิกรุกรานสาธารณรัฐเขมร เพื่อ
เปิดโอกาสให้ประชาชนเขมรแก้ไขปัญหภายในของตนเองได้ และว่าการเจรจาตกลงใดๆ
ระหว่างมหาอำนาจจะต้องไม่ขัดกับผลประโยชน์ของประชาชนเขมร (เอกสารปัญหาเขมรยุค
จอมพลถนอมถนอม กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2518)

เกี่ยวกับเหตุการณ์หลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 หรือภายหลังจากที่รัฐบาลถน
อมถนอมพ่ายแพ้ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เขมรแดงแล้ว เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า การวิเคราะห์และการ

ประเมินสถานการณ์ในกัมพูชาของหน่วยงานฝ่ายทหารของไทยต่อปัญหาگัมพูชาหลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการวิเคราะห์และการประเมินสถานการณ์ของกระทรวงการต่างประเทศในประเด็นสำคัญๆ ด้านการเมือง การทหาร และด้านความมั่นคง ตลอดจนผลกระทบต่อไทยและแนวโน้มในอนาคต

เอกสารของศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก (ศปก.ทบ.) ได้มีรายงานการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ในกัมพูชาหลังเมษายน พ.ศ. 2518 ไว้สรุปสาระสำคัญในภาพรวมได้ดังนี้

- 1) เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลไทยปัจจุบันปรารถนาจะเป็นมิตรกับทุกประเทศในอินโดจีน และได้ประกาศรับรองรัฐบาลใหม่ของกัมพูชาไปแล้วในทันทีที่รัฐบาลของจอมพลลอนนอลต้องสิ้นสภาพ แต่ปรากฏว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์กัมพูชา (รัฐบาลเขมรแดง) ได้แสดงท่าทีเฉยเมยมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการแสดงออกท่าทีของกัมพูชาต่อไทย ส่อไปในทางที่ปรารถนาเป็นมิตรกับไทย เพราะกัมพูชาอาจจะยังกังวลในปัญหาความกดดันของเวียดนาม และหวังพึ่งไทยเป็นแหล่งจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น แต่ในระยะยาว เมื่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์กัมพูชา กลับมามีความมั่นคงแล้ว ก็อาจเกิดปัญหากับไทย เกี่ยวกับข้อขัดแย้งตามพรมแดนและไหล่ทวีป นอกจากนั้นเนื่องจากกัมพูชาเป็น

คอมมิวนิสต์ อาจมีแรงผลักดันทางอุดมการณ์ที่จะสนับสนุนการก่อการ
ร้ายในประเทศไทยตามหลักนิยมสงครามปฏิวัติของเหมาเจ๋อตงต่อไปได้

- 2) นับตั้งแต่เวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ
คอมมิวนิสต์ การสู้รบภายในประเทศเหล่านี้ได้ยุติลง รวมทั้งการที่
ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงท่าทีในอันที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศไม่ว่า
จะเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือฝ่ายโลกเสรี และได้ขอให้สหรัฐฯ ถอนทหาร
และปิดฐานทัพในไทย แต่ปรากฏว่าผลลัพธ์ที่ออกมา มีลักษณะไม่
ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อความปลอดภัยของประเทศไทยในระยะยาวเลย
ทั้งไม่มีหลักประกันอันใดเกี่ยวกับการให้เวียดนามถอนทหารออกจาก
เวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา ประเทศไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่
ใกล้ชิดกับทั้งสามประเทศในแหลมอินโดจีน เมื่ออิทธิพลของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ได้ขยายเข้ามาโดยรอบด้านเช่นนี้ ประเทศไทยจึงตกอยู่ใน
ฐานะลำบากมากยิ่งขึ้นเป็นอันมาก

- 3) พอลคาตการได้ว่าในอนาคตอันใกล้ ภัยคุกคามต่อไทยทางด้านอินโดจีน
น่าจะมาจากคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นหลัก เนื่องจากคอมมิวนิสต์
เวียดนามมีความมุ่งมั่นที่จะขยายอิทธิพลในแหลมอินโดจีน ภายใต้

โครงการที่เรียกว่า สหพันธรัฐอินโดจีน แผนดังกล่าวครอบคลุมถึงพื้นที่
บางส่วนของฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอันเป็นดินแดนภาคอีสานของไทย

- 4) สำหรับภัยเฉพาะหน้า ที่คุกคามประเทศไทย กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่
ประเทศไทยได้เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม
พ.ศ. 2518 การคุกคามของคอมมิวนิสต์โดยส่วนรวมยังไม่ลดลงสู่ระดับที่
น่าพึงพอใจ ตรงกันข้าม ตามรายงานข่าวกรองที่ได้รับ กลับปรากฏว่า
การสนับสนุนของคอมมิวนิสต์จากภายนอกประเทศที่ให้กับผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ (ผกค.) ในไทยเพิ่มมากขึ้น และเมื่อประกอบกับเหตุการณ์
หลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 (อันเป็นวันแห่งชัยชนะของการปฏิวัติ
ของเขมรแดงเหนือระบอบลอนนอล) สถานการณ์ในกัมพูชา
เปลี่ยนแปลงไปในทางที่มีผลเกื้อกูลให้ข้าศึกสามารถใช้ดินแดนส่วนหนึ่ง
ของกัมพูชาเป็นทางแทรกซึมหลักผ่านเข้ามายังประเทศไทย การนี้ย่อม
เป็นโอกาสของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยที่จะขยายกำลัง
ขึ้นจนมีขนาดใหญ่ได้

- 5) กล่าวโดยสรุป ภัยคุกคามต่อประเทศไทย จากการเคลื่อนไหวของ
องค์การเหียน (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในเขตอีสานใต้) น่าจะทวีความ
รุนแรงเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศไทย

เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการของฝ่าย
คอมมิวนิสต์ มากกว่าแต่กาลก่อน ประจวบกับการที่คอมมิวนิสต์กัมพูชา
ซึ่งให้การสนับสนุนร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไทยเขตอีสานใต้
ทำให้ ผกค. ไทยมีเสรีในการโยกย้ายกำลังพลและยุทธโปกรณ์เข้ามาตั้ง
มั่นชิดชายแดนไทยด้านตะวันออก เพื่อใช้เป็นฐานเข้าปฏิบัติการต่อ
ประเทศไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น ในระยะยาว เมื่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์กัมพูชา
(รัฐบาลเขมรแดง) สามารถสถาปนาความมั่นคงในกัมพูชาได้โดย
สมบูรณ์แล้ว ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไทย (ผกค.) เขตอีสานใต้ ก็อาจจะ
ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพกัมพูชามากขึ้น

- 6) หากประเทศกัมพูชากับประเทศไทยสามารถเปิดสัมพันธ์ไมตรีกันได้
อย่างปกติเป็นทางการแล้ว เป็นที่คาดได้ว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์กัมพูชา
อาจจะไม่สามารถดำเนินการสนับสนุน ผกค. ไทยได้อย่างเปิดเผย
เหมือนกับที่เคยดำเนินการในขณะที่ยังไม่มีสัมพันธภาพ
ต่อกัน ขณะที่กัมพูชามีปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องเขตแดนและไหล่ทวีปกับ
เวียดนาม ประเทศไทยจึงน่าจะฉวยโอกาสนำเรื่องการที่กัมพูชาให้ความ
สนับสนุนต่อ ผกค. ไทย เป็นเงื่อนไขในการเจรจาร่วมกันไปในคราว
เดียวกัน เช่นเดียวกับที่ได้เคยกระทำกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมาแล้ว

(เอกสารศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก (ศปก.ทบ.) ที่ กท.315/8374 ลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.
2518)

เมื่อเปรียบเทียบเอกสารสรุปวัตถุประสงค์และ

แนวนโยบายของไทยต่อกัมพูชา พ.ศ. 2515 ของกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศกับ

เอกสารศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก (ศปก.ทบ.315) พ.ศ. 2518 ดังปรากฏทั้งสองเอกสาร

ข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ความเห็น ข้อวิเคราะห์และข้อประเมินของ ศปก.ทบ. เป็นการ

วิเคราะห์และประเมินจากแง่มุมเชิงจุลภาค หรือการวิเคราะห์และการประเมินสถานการณ์ใน

กัมพูชา และความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาที่จำกัดอยู่ในขอบเขตเพียงด้านมิติภูมิภาคและ

ผลกระทบต่อกันเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

(Intermestic factors) ที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ในแต่ละบริบทแต่ละช่วงเวลา หรือ

กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นเอกสารของศปก.ทบ. 315 ที่มีได้เป็นการศึกษา วิเคราะห์และประเมิน

สถานการณ์ที่มาจากการทำความเข้าใจในภาพรวมของบรรดาเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งใน

ระดับภูมิภาคและระดับโลก กล่าวคือ เป็นการมองข้ามประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและความ

ขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาสงครามใน

เวียดนาม ลาว และกัมพูชา (stakeholders) ตลอดจนผลประโยชน์ที่แต่ละมหาอำนาจมีใน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ความขัดแย้งจีน – โซเวียต จีน – เวียดนาม เวียดนาม –

กัมพูชา ยุคเขมรแดง การปรับความสัมพันธ์และความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่าง

สหรัฐกับจีน เพื่อร่วมมือกันต่อต้านการขยายอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนามในแหลมอิน

โดจิ้น ความสำคัญของข้อตกลงสันติภาพกรุงปารีสเดือนมกราคม พ.ศ. 2516 ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ และได้มีผลนำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเวียดนามและการยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามด้วยคดีวอเตอร์เกตที่ส่งผลให้ประธานาธิบดีนิกสัน ต้องลาออกจากตำแหน่งเมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2517 และกระแสต่อต้านสงครามทั้งในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ที่มีสูงมากในสหรัฐฯ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2518 รวมทั้งบทบาทและ อิทธิพลของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่มีส่วนสำคัญช่วยเร่งให้สงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชายุติ ลง ด้วยการตัดงบประมาณความช่วยเหลือและการออกกฎหมาย ห้ามมิให้รัฐบาลสหรัฐฯ มี บทบาททางทหารในอินโดจีนอีกต่อไป

เหตุการณ์สำคัญๆ ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลและ ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาและนโยบายและท่าทีที่มีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วง ที่รัฐบาลจอมพลถนอมถนอมมีอำนาจในกัมพูชา (พ.ศ. 2513 – 2518) หรือช่วงที่ฝ่ายเขมรแดงมี อำนาจ (พ.ศ. 2518 – 2522) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญๆ ข้างต้น เป็นเรื่องที่ไม่อาจ มองข้ามไปได้ เป็นประเด็นสำคัญยิ่งต่อการทำความเข้าใจในสถานการณ์ได้อย่างถูกต้อง อัน จะนำไปสู่การได้มาซึ่งการวิเคราะห์และการประเมินที่อิงอยู่กับความเป็นจริง หรือกล่าวอีกนัย หนึ่ง ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในแต่ละบริบท แต่ละช่วงเวลา ไม่อาจแยกเป็นเอกเทศเป็น อิสระจากเหตุการณ์และพัฒนาการของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกทั้งในระดับ ภูมิภาคและระดับโลก

จากข้อเท็จจริงข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า เอกสารของศปก.ทบ. ดังกล่าว มิได้ให้ความสำคัญกับภาพรวมเกี่ยวกับเหตุการณ์และพัฒนาการทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกดังปรากฏข้างต้น แต่เป็นการมองปัญหาทั้งพหุและความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา เสมือนเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่อย่างเอกเทศ เป็นการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินปัญหาที่ยึดอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์หรืออุดมการณ์ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และประเทศคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องชี้นำอย่างเคร่งครัด (Ideological Approach) ไม่ได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายใน เช่นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศ หลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หรืออีกนัยหนึ่ง ไม่ได้ให้ความสนใจในข้อเท็จจริงสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ว่า นโยบายต่างประเทศเป็นส่วนขยายของนโยบายภายในประเทศ (Foreign Policy as an Extension of Domestic Policy) ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญเท่าที่ควรกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอก หรือเหตุการณ์และพัฒนาการที่สำคัญๆ ที่ได้มีขึ้นช่วงระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2518 ดังรายละเอียดข้างต้น

เอกสารของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเอกสารที่บ่งชี้และสะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ว่า กระทรวงการต่างประเทศตระหนักดีในระดับหนึ่งเกี่ยวกับความสำคัญของอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่มีต่อการศึกษาและการกำหนดนโยบายและท่าทีต่อแต่ละปัญหาระหว่างประเทศ ตลอดจนเป็นเอกสารที่มีข้อความบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า เป็นการยอมรับและตระหนักดีถึง

อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Factor) ที่สามารถเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศชาติ มีความยืดหยุ่นและไม่แข็งทื่อเหมือนปัจจัยอุดมการณ์ที่เปรียบเสมือนเป็นชุดความคิดที่เป็นสูตรสำเร็จรูป การที่ประเทศไทยเป็นประเทศอาเซียนประเทศแรกที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลเขมรแดง (รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย) เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2518 หรือเพียง 1 วันหลังชัยชนะขึ้นเด็ดขาดของฝ่ายเขมรแดง (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) ย่อมเป็นเหตุการณ์พิเศษอย่างชัดเจนถึงความถูกต้องของเอกสารของกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ดังรายละเอียดข้างต้น ซึ่งตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ว่ากระทรวงการต่างประเทศมองว่าในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เมื่อวิเคราะห์ถึงที่สุดแล้ว ไม่มีมิตรที่ถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อวสานของระบอบลอนนอล (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นเรื่องที่พอลาคาดการณ์ได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา มีลางร้ายเป็นสิ่งบอกเหตุก่อนหน้านี้ พ.ศ. 2516 แล้ว เมื่อจอมพลลอนนอลเป็นอัมพฤกษ์ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 แต่ก็ยังต้องการผูกขาดอำนาจ ไม่ยอมปล่อยให้ผู้อื่นเข้ามาบริหารประเทศ การปกครองของจอมพลลอนนอล เป็นการปกครองที่เต็มไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวงในทุกระดับ และการกดขี่อย่างร้ายแรง จอมพลลอนนอลเองได้พิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์ว่าตนเป็นผู้นำประเทศที่ขาดความรู้ความสามารถอย่างมาก กองทัพเขมรยุคจอมพลลอนนอลเป็นกองทัพที่ไร้วินัย ไร้ประสิทธิภาพ มีอัตราการหนีทัพที่สูงมาก ชั่วร้ายมีการทุจริตในกองทัพอย่างกว้างขวาง การเมืองภายในกัมพูชา เป็นการเมืองที่ไร้เอกภาพ เต็มไปด้วยความขัดแย้ง แก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

ต่างๆ สิ่งเลวร้ายและความเหลวแหลกเหล่านี้ ได้มีผลโดยตรงทำให้การปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดงประสบชัยชนะขั้นเด็ดขาดเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 ส่วนจอมพลลอนนอลนั้น ไดหนีออกนอกประเทศเมื่อวันที่ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2518 หลังจากที่มีการโอนเงิน 1 ล้านเหรียญสหรัฐ เข้าบัญชีของลอนนอลในสหรัฐ และได้เสียชีวิตที่รัฐแคลิฟอร์เนียเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

ข้อเท็จจริงข้างต้น เป็นสิ่งที่ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า แม้รัฐบาลไทยได้พยายามทุ่มเทให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านแก่ระบอบลอนนอลเป็นเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2513 – 2518) เพื่อหวังช่วยให้ประเทศสาธารณรัฐเขมร พ้นจากภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ (ภัยเขมรแดงในประเทศและภัยเวียดนามจากนอกประเทศ) เพื่อความมั่นใจของไทยเป็นสำคัญ แต่ผลลัพธ์หาได้เป็นไปตามคาดหมายของฝ่ายไทยไม่ ในที่สุดปัจจัยผลประโยชน์แห่งชาติ ได้ทำให้รัฐบาลไทย (หลังวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518) ตัดสินใจหันมาให้การรับรองรัฐบาลเขมรแดง (รัฐบาลประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) และหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2522 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นเวลากว่า 10 ปี รัฐบาลไทยก็ได้ตัดสินใจร่วมกับประเทศอาเซียนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่รัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย ที่รวมฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน เพื่อทำการสู้รบกับเวียดนามและระบอบหุ่นเชิดเฮงสัมรินที่ฝ่ายเวียดนามอุปโลกนขึ้นมา การตัดสินใจด้านนโยบายของไทยครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยเป็นสำคัญ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2.3 นโยบายของไทยต่อกัมพูชาสมัยรัฐบาลเขมรแดง

หลังจากที่รัฐบาลไทยได้ให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของ
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2518 รัฐบาล
เขมรแดงได้ทำการปิดประเทศอยู่ระยะหนึ่ง และในระหว่างที่มีการฟื้นฟูบูรณะประเทศ ก็ได้
ค่อยๆ เริ่มติดต่อกับประเทศภายนอกมากขึ้นเป็นลำดับ

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับไทยนั้น ได้มีการติดต่อกันครั้งแรก
ผ่านช่องทางการทูตเพื่อเป็นการแสวงหาไปสู่การมีความสัมพันธ์ฉันมิตรต่อกัน โดยเริ่ม
ติดต่อกันผ่านทางคณะทูตถาวรแห่งประเทศไทย ณ นคร นิวยอร์ก (หรือคณะทูตไทยประจำ
องค์การสหประชาชาติ) จนเป็นผลนำไปสู่การเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของนาย
เคียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อ
วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ในการนี้ ได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมเพื่อสถาปนา
ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ประเทศไทยจึงนับว่า
เป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศ
กัมพูชา

หลังการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของนายเลียง สารี ดังกล่าวข้างต้น ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2521 ได้มีรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย 3 ท่าน เดินทางไปเพื่อทำการเจรจาหรือกับฝ่ายกัมพูชา ได้แก่ พลตรี ชาคิตชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 นายพิชัย รัตตกุล เมื่อวันที่ 16 - 17 มิถุนายน พ.ศ. 2519 และนายอุปดิษฐ์ ปาจริยางกูร เมื่อวันที่ 30 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 (โปรดดูรายละเอียดผลการเจรจาทั้ง 3 ครั้งนี้ ในข้อ 1.3 ภายใต้หัวข้อนโยบายของกัมพูชาประชาธิปไตยต่อไทย) ต่อมาในสมัยของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้ตกลงกันที่จะใช้สถานเอกอัครราชทูตของประเทศทั้งสองที่ประจำอยู่ในลาว เป็นสถานที่ติดต่อกันโดยตรง แทนการใช้สำนักงานติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชา ที่ได้จัดตั้งขึ้นมาในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

นโยบายหลักของไทยต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยคือการยึดและปฏิบัติตามหลักการสำคัญที่ระบุอยู่ในแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชาประชาธิปไตย ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ที่สำคัญได้แก่ข้อความที่ยืนยันความตั้งใจของทั้งสองฝ่ายในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และหลักการเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ไม่ใช่ประเทศอื่นมาแทรกแซง หรือยอมให้ประเทศอื่นมาใช้ดินแดนของตนเพื่อการแทรกแซง ตลอดจนเคารพ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน (หนังสือ กต. 0305/46474 ลงวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.

2518) ส่วนรายละเอียดของข้อความสำคัญในแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวมีปรากฏในข้อ 1.3

ข้างต้น

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคใหญ่ ทำให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาฯ ได้รับผลกระทบและสะดุดเป็นครั้งคราว คือ ปัญหาความไม่แนชัดของเส้นเขตแดนระหว่างกัน ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยเจ้าสีหนุมีอำนาจปกครองในกัมพูชาและยืดเยื้อมาถึงยุคหลังสงครามเย็น ฝ่ายไทยได้เคยเสนอแก่ฝ่ายกัมพูชาฯ ว่า ประเทศทั้งสองควรร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการผสมเพื่อร่วมกันสำรวจที่เกิดเหตุปะทะกัน จะได้ทราบข้อเท็จจริงว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายรุกล้ำเขตแดน ซึ่งในเรื่องนี้ ฝ่ายไทยได้พยายามเน้นให้ฝ่ายกัมพูชาตระหนักว่า ปัญหาการปะทะกัน เนื่องจากความไม่แน่นอนในเรื่องเส้นเขตแดนอาจเป็นสาเหตุที่จะทำให้ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาฯ เสื่อมทรามลงได้ และประเทศไทยมีเจตนารมณ์ ที่จะแก้ปัญหาโดยสันติวิธี จึงได้เสนอเช่นนั้น แต่ฝ่ายกัมพูชาฯ ได้ปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายไทย โดยอ้างว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้อง มีคณะกรรมการผสม เพราะเส้นเขตแดนมีความชัดเจนอยู่แล้วในแผนที่ และอีกประการหนึ่ง ฝ่ายกัมพูชาฯ กล่าวหาว่า ปัจจุบันมีเขมรเสรี (กลุ่มเขมรฝ่ายขวาที่ในอดีตทำการต่อสู้กับรัฐบาลของเจ้าสีหนุ แต่ปัจจุบันหันมาต่อสู้กับรัฐบาลเขมรแดง) อยู่ตามบริเวณพรมแดนไทย – กัมพูชาฯ ได้มีการปฏิบัติการก่อวินาศกรรมและเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยฝ่ายกัมพูชาฯ อ้างว่าประเทศไทยให้การสนับสนุนกลุ่มเขมรเสรี

ระหว่าง พ.ศ.2519 – 2520 ได้มีการปะทะกันหลายครั้ง ที่สำคัญและรุนแรงได้แก่ เหตุการณ์ที่บ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2519 และที่บริเวณบ้านหนองค้อ บ้านคลองค้อ และบ้านน้อยป่าไร่ อำเภออรัญประเทศ เมื่อ ปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2520 เป็นผลทำให้กระทรวงการต่างประเทศของไทย ดำเนินการ ประท้วงและออกสมุดปกขาวเวียนแจกให้ประเทศต่างๆ ได้ทราบข้อเท็จจริง คณะกรรมการ ติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชาฯ ได้ พบปะเจรจากันครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 แต่ไม่ประสบผลอะไร หลังจากนั้น ฝ่ายไทยได้พยายามติดต่อกับประธานคณะกรรมการ ฯ ฝ่ายกัมพูชาฯ หลายครั้ง แต่ฝ่ายกัมพูชาได้ปฏิเสธที่จะพบปะกับฝ่ายไทย ทั้งสองประเทศได้ กลับมาเจรจาทันทีเพื่อแก้ปัญหาระหว่างกัน หลังจากที่นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่าย กิจการต่างประเทศของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) ได้มาเยือนไทยเป็น ครั้งที่สอง ระหว่างวันที่ 14 -15 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 หรือ 5 เดือน กับ 10 วัน ก่อนกองทัพ เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาฯ เป็นเวลากว่า 10 ปี

กล่าวได้ว่า ปัญหาขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างไทยกับกัมพูชาฯ มีสาเหตุ สำคัญมาจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างไทยกับ กัมพูชาในเรื่องนี้ไม่ว่าจะในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอมถนอม (ประเทศสาธารณรัฐเขมร) หรือใน สมัยของรัฐบาลเขมรแดง (ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) ก็ดี ไม่มีความรุนแรงถึงขั้นตัด ความสัมพันธ์ระหว่างกันเหมือนในสมัยรัฐบาลของเจ้าสีหนุ ซึ่งฝ่ายเจ้าสีหนุได้เป็นฝ่ายตัด ความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึงสองครั้ง (พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2513)

ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอมถนอม แม้จะมีปัญหาเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างกัน แต่ก็ไม่มีการพูดถึงหรือหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อขัดแย้งระหว่างกัน เพราะรัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนในทุกด้านแก่รัฐบาลจอมพลถนอมถนอม ทั้งเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งมาโดยตลอด 5 ปี ของยุคระบอบถนอมถนอมว่า นอกจากสหรัฐฯ แล้ว มีประเทศไทยเท่านั้นที่ได้ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือรัฐบาลจอมพลถนอมถนอมอย่างเต็มที่ ส่วนในยุคเขมรแดงมีอำนาจปกครอง กัมพูชานั้น แม้มีความขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างประเทศทั้งสอง แต่ทั้งรัฐบาลเขมรแดง และรัฐบาลไทย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช รัฐบาล นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสรี ปราโมช รัฐบาลนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จนกระทั่งรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ล้วนมีนโยบายส่งเสริม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (ประเทศกัมพูชา ยุค เขมรแดงมีอำนาจ) โดยทั้งสองประเทศมีเป้าประสงค์สูงสุดคือ ความมั่นคงและความอยู่รอด ของประเทศ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชาในยุคเขมรแดง เป็นความสัมพันธ์ที่ นโยบายและท่าทีต่อกัน ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ เป็นสำคัญ

ฝ่ายกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) พยายามประคับประคอง ความสัมพันธ์กับไทยให้อยู่ในระดับปกติ หรือหากเป็นไปได้ให้มีความสนิทสนมระหว่างกัน ด้วยเหตุผลสำคัญเพราะหลังเมษายน พ.ศ. 2519 เป็นที่แน่ชัดว่า รัฐบาลเขมรแดงมอง เวียดนามว่าเป็นศัตรูหมายเลข 1 ของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อข้อเท็จจริงเป็น

ดังกล่าว การพยายามมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยไว้ ย่อมเป็นการช่วยให้ฝ่ายเขมรแดงไม่ต้องเป็นกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ชายแดนด้านทิศตะวันตกของกัมพูชา ส่วนไทยนั้น เช่นเดียวกัน หากสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับกัมพูชาประชาธิปไตยไว้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทย การตัดสินใจด้านนโยบายของไทยมาจากเหตุผลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ปรากฏในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ไม่ใช่จากปัจจัยของอุดมการณ์ (Geopolitical not Ideological Decision) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลไทยตระหนักดี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลาย พ.ศ. 2520) ว่า แม้ทั้งกัมพูชาประชาธิปไตยและเวียดนามเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ แต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทำให้ไทยเห็นถึงความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกัมพูชาฯ กับเวียดนาม นอกจากนี้ไทยตระหนักดีอีกด้วยว่า ดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคาบสมุทรอินโดจีน) หลังเมษายน พ.ศ. 2518 มีผลทำให้อิทธิพลของเวียดนามมีความเด่นชัดและแผ่กว้างครอบคลุมภูมิภาคอินโดจีน เป็นดุลยภาพที่เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บังคับให้ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเพื่อปรับโครงสร้างอำนาจในภูมิภาคฯ ให้มีความสมดุลเกิดขึ้นอีกครั้ง ด้วยการแสวงหาปัจจัยทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคเข้ามาถ่วงดุลอิทธิพลของเวียดนาม การมีนโยบายผูกมิตรกับฝ่ายรัฐบาลเขมรแดง ถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญประการหนึ่ง เพื่อการนี้ ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญยิ่งยวดคืออิทธิพลของปัจจัยจีน การที่ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ทาง

การเมือง ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างความสมดุลของโครงสร้างอำนาจที่จะเป็นประโยชน์
ต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวโดยสรุป นโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
(กัมพูชายุคเขมรแดง) เป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากผลลัพธ์ของการวิเคราะห์และการ
ประเมินสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามทั้งในเวียดนาม
ลาว และกัมพูชา (เมษายน พ.ศ. 2518) และในกรณีของความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา
ประชาธิปไตยนั้น กล่าวได้ว่า หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียนนายกรัฐมนตรีเรื่อง
ผลการเยือนไทยของนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของรัฐบาล
กัมพูชาประชาธิปไตย (วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518) ลงนามโดยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ
รัฐมนตรีต่างประเทศ เป็นหนังสือที่มีข้อสังเกตและเนื้อหาที่สะท้อนความคิดและเหตุผลของ
รัฐบาลไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาฯ และต่อสถานการณ์และดุลอำนาจในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างชัดเจน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) กระทรวงการต่างประเทศมีข้อสังเกตว่าเหตุผลที่กัมพูชาประชาธิปไตยต้องการมี
ความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย ซึ่งได้สถาปนากันแล้วเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.
2518 เพราะมีปัญหาคัดแย้งรุนแรงกับเวียดนาม

- 2) การที่นายเอียง สารี มาเยือนไทย เพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ย่อมเป็นผลดีแก่ฝ่ายไทย เพราะเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความแตกแยกระหว่างกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน และการที่ประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน มีจุดยืนทางการเมืองระหว่างประเทศต่างกัน ย่อมช่วยให้ไทยสามารถทำการติดต่อค้าขายกับประเทศเหล่านี้ได้ดียิ่งขึ้น
- 3) การที่กัมพูชาประชาธิปไตยได้ส่งนายเอียง สารี มาเยือนไทยนั้น เพราะจีนมีบทบาทสำคัญในการจัดการให้ เพราะจีนต้องการให้ไทยกับเขมรเป็นมิตรกัน เพื่อแยกเขมรออกจากอิทธิพลของเวียดนาม อีกทั้งฝ่ายเขมรเองก็ต้องการพึ่งไทยเพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของเวียดนาม
- 4) หากความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ดำเนินไปอย่างราบรื่น โอกาสที่ลาวจะใช้เวลาแตกต่างทางด้านอุดมการณ์มาโจมตีไทย อาจทำให้ยากยิ่งขึ้น
- 5) ผลของการเยือนไทยของนายเอียง สารี นอกจากทำให้ประเทศทั้งสองสามารถประกาศการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้แล้ว ยังมีข้อตกลงร่วมกัน จัดตั้งสำนักงานติดต่อขายแดนระหว่างกันที่อรัญประเทศและปอยเปตอีกเช่นกัน
- (หนังสือที่ กต. 0305/47152 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518)

2.4 นโยบายของไทยต่อกัมพูชาสมัยรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย

หลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาประชาธิปไตย

กองทัพเวียดนามเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ได้เกิดสงครามระหว่างฝ่ายกองกำลังของ
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) กับกองกำลังของเวียดนามและระบอบเฮงสัมรินที่
ฝ่ายเวียดนามอุปโลกนขึ้นมา สงครามในกัมพูชาระหว่างฝ่ายเขมรแดงกับเวียดนาม หรือที่เป็น
ที่รู้จักในวงการวิชาการในนามของสงครามอินโดจีนครั้งที่สามได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ
ความมั่นคงของประเทศไทยเป็นอันดับแรก (ในฐานะที่ไทยเป็นรัฐด่านหน้าหรือ frontline
state) และต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยภาพรวม

ผลกระทบต่อไทยในเชิงประจักษ์ทันทีได้แก่ การมีผู้อพยพกัมพูชาหลังไหลเข้า
มาในประเทศไทยมากขึ้นและอย่างต่อเนื่อง และน่าจะสันนิษฐานได้ว่า วัตถุประสงค์ทางทหาร
ของเวียดนามคือต้องการที่จะผลักดันให้กองกำลังของกัมพูชาประชาธิปไตย (กองกำลังของ
เขมรแดง) รวมทั้งราษฎรของฝ่ายเขมรแดงหนีเข้ามาฝั่งไทยทั้งหมด เพื่อให้ฝ่ายเฮงสัมริน
ไม่มีศัตรูต่อต้าน ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองภายในกัมพูชา ทำให้
ระบอบเฮงสัมรินมั่นคง วิธีการดังกล่าวนี้ เวียดนามเองได้เคยใช้แก้ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองภายใน
ของตนมาแล้ว โดยกดดันให้ราษฎรที่มีจิตใจต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ ต้อง
อพยพออกนอกประเทศ

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมิได้ตกเป็นเครื่องมือที่ฝ่ายเวียดนามจะให้ได้ตามใจชอบ เพราะทางฝ่ายไทยได้เริ่มผลักดันชาวเขมรอพยพระลอกใหม่ ให้กลับเข้าไปในกัมพูชาตามเดิม อันเป็นเหตุการณ์ที่ผิดไปจากที่เวียดนามได้คาดหมายไว้ จึงทำให้ฝ่ายเวียดนามและฝ่ายเฮงสัมริน เกิดความไม่พอใจเป็นอันมาก

สถานการณ์ในกัมพูชาช่วงนี้ เกี่ยวข้องกับปัญหาผู้อพยพชาวเขมรที่กำลังเป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อไทย ไทยมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการผลักดันผู้อพยพเหล่านี้ให้กลับไปในกัมพูชา ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่ฝ่ายเวียดนามและฝ่ายเฮงสัมริน เพราะเป็นการกระทำที่ขัดขวางต่อวัตถุประสงค์ในการกำจัดฝ่ายต่อต้านเวียดนามในกัมพูชาและเป็นสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

(เอกสาร สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2522)

เกี่ยวกับสถานการณ์เลวร้ายด้านผู้อพยพชาวเขมรทะลักเข้ามาในไทยตลอดช่วงปี พ.ศ. 2522 จนมีผลทำให้ไทยต้องตัดสินใจดำเนินการผลักดันผู้อพยพกัมพูชากลับประเทศ และทำให้สหประชาชาติอยู่เฉยไม่ได้อีกต่อไป จะคิดปล่อยให้ประเทศไทยต้องมานั่งแบกภาระคนเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้อีกแล้ว ดังเป็นที่ประจักษ์จากผลการหารือระหว่างนายอิลเตอร์ เตอร์กเมน ทูตพิเศษของนายเคิร์ท ว็ลต์ไฮม์ เลขาธิการสหประชาชาติกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2522 ในโอกาสดังกล่าวทูตพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติได้ขอให้รัฐบาลไทยระงับการ

ผลักดันผู้อพยพชาวกัมพูชากลับประเทศ โดยกล่าวว่า ขณะนี้สหประชาชาติกำลังดำเนินการที่จะจัดการประชุมขึ้น แต่ต้องอาศัยเวลาบ้าง ซึ่งในประเด็นนี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวชี้แจงว่า สถานการณ์เกี่ยวกับผู้อพยพได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะขณะนี้ รัฐบาลไทยได้รับความกดดันจากมติมหาชนในประเทศ (หรืออิทธิพลของปัจจัยภายใน) ดังเป็นที่ปรากฏจากการเดินขบวนของประชาชนไทย รวมทั้งหมด 75 กลุ่ม หรือกว่า 1,000 คน มาที่ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งในที่สุดอาจเรียกร้องให้ทำสงครามกับเวียดนาม ซึ่งไม่มีใครยับยั้งได้ ถ้าหากรัฐบาลไม่แก้ไขปัญหาผู้อพยพ หรือแก้ไขแล้ว แต่ไม่เป็นที่พอใจของมติมหาชน รัฐบาลจะตกอยู่ในฐานะลำบาก ดังนั้นจึงขอให้สหประชาชาติกำหนดระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอน เพื่อที่รัฐบาลจะได้นำไปบอกแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนมีความหวังขึ้น และทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ นอกจากนี้ขอให้ดำเนินการให้ชาวโลกตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาผู้อพยพ มิฉะนั้นปัญหานี้จะถูกลืมทำให้หมดโอกาสที่จะยุติปัญหา พร้อมกันนี้ นายกรัฐมนตรีได้เสนอให้สหประชาชาติแก้ปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชา โดยการให้อาหารเลี้ยงดูพวกเหล่านี้ในกัมพูชา โดยติดต่อผ่านทางเวียดนามและโซเวียต เพราะถ้าหากมีผู้เลี้ยงดูพวกเหล่านี้แล้ว พวกเหล่านี้จะไม่อพยพออกนอกประเทศ

ในตอนท้ายของการหารือ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวย้ำว่า แม้ปัญหาผู้อพยพจะทำให้ไทยต้องเผชิญกับปัญหาความไม่พอใจของคนไทย ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นโจมตีผู้อพยพ อันเป็นการทำให้เกิดปัญหามากกว่าการผลักดันกลับประเทศเดิม และสร้างความหวาดระแวงแก่ประเทศเพื่อนบ้านก็ตาม แต่หากสหประชาชาติกำหนดระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอนแล้ว

ไทยจะระงับการผลักดันผู้อพยพไว้ระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จะรับประกันว่าจะได้รับคำตอบจาก
เลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งหลังฟังความเห็นของฝ่ายไทยแล้ว นายเตอริกเมนรับจะส่งโทรเลข
ด่วนรายงานเลขาธิการสหประชาชาติ เกี่ยวกับเงื่อนไขของฝ่ายไทย
(บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับทูตพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ ลงวันที่
18 มิถุนายน พ.ศ. 2522 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

ประมาณ 6 เดือนถัดมา เมื่อสถานการณ์ผู้รบกวนในกัมพูชามีความรุนแรงมาก
ขึ้น ได้มีการประชุมของรัฐมนตรีต่างประเทศของ 5 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่กรุง
กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ที่ประชุมได้หารือเกี่ยวกับ
สถานการณ์ผู้รบกวนในกัมพูชา และได้ร่วมกันออกคำแถลงของอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาในกัมพูชา มี
สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- ร่วมกันแสดงความห่วงใยเรื่องสถานการณ์ด้านเขตแดนอัน
เนื่องมาจากการผู้รบกวน
- ร่วมกันแสดงความห่วงใยเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย 120,000 คน ที่ลี้ภัย
เข้ามาในประเทศไทย
- รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน ขอให้คู่กรณีสงครามใช้
มาตรการลดความตึงเครียดและป้องกันการล้นล้ำเขตแดน

- รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน เห็นพ้องให้เลขาธิการสหประชาชาติส่งผู้แทนมาศึกษาและสังเกตการณ์ปัญหาผู้อพยพและสถานการณ์บริเวณพรมแดนไทย – กัมพูชา ตามข้อเรียกร้องของไทย
- ย้ำให้การสนับสนุนต่อข้อมติสหประชาชาติที่เกี่ยวกับปัญหากัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรียกร้องให้ยุติการสู้รบ และหาทางแก้ความขัดแย้งด้วยวิถีทางการเมือง บนพื้นฐานของการถอนกำลังต่างชาติออกจากกัมพูชา และการกำหนดจิตใจตนเองของประชาชนชาวกัมพูชา
- ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศเรียกร้องให้เลขาธิการสหประชาชาติดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามข้อมติของสหประชาชาติ รวมทั้งการจัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา (International Conference on Kampuchea หรือ ICK)
- รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน ขอให้รัฐมนตรีต่างประเทศของมาเลเซีย ไปเยือนกรุงฮานอยในฐานะประธานคณะกรรมการประจำของอาเซียน เพื่อแจ้งให้เวียดนามรู้ว่าอาเซียนพร้อมเจรจากับเวียดนามเพื่อหาทางยุติปัญหากัมพูชา
- รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนย้ำว่าได้ตั้งข้อสงวนเกี่ยวกับนายพอลพต และได้แถลงว่า อาเซียนจะยังคง

รับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) เพราะการ
ที่จะปฏิบัติในลักษณะอื่น จะเท่ากับให้การเห็นชอบต่อการ
แทรกแซงทางทหารโดยต่างชาติ

- คำแถลงของรัฐบาลออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ที่จะให้การรับรอง
รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยต่อไป ได้ก่อให้เกิดกำลังใจแก่บรรดา
รัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน
- รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน เห็นพ้องกันว่า ปัญหาผู้
ลี้ภัยทางบกในไทย ได้ทวีความรุนแรงจากผลของการสู้รบใน
กัมพูชา และรัฐมนตรีต่างประเทศทั้ง 4 ประเทศอาเซียน เห็นด้วย
กับความพยายามของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหาที่บนพื้นฐาน
ของหลักมนุษยธรรม

(คำแถลงร่วมของที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน เรื่องสถานการณ์ใน
กัมพูชา ลงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ปรากฏในแถลงข่าวของกรมสารนิเทศ กระทรวงการ
ต่างประเทศ วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2522)

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นรัฐด้านหน้าและได้รับผลกระทบด้านความ
มั่นคงโดยตรงจากเหตุการณ์สู้รบในกัมพูชา ประเด็นสำคัญและเร่งด่วนที่สุดด้านนโยบายคือ
ทำอะไร จึงจะเป็นการปกป้องความมั่นคงของประเทศไทยได้ โดยไม่ให้เกิดความในกัมพูชา
มีผลกระทบเข้ามาในดินแดนไทย อันจะเป็นการบีบให้ไทยต้องเข้าไปพัวพันโดยตรงกับการสู้รบ

เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ดังกล่าว ยุทธศาสตร์ "รบนอกบ้านดีกว่ารบในบ้าน" จึงเป็น
ยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลไทยนำมาใช้ตลอด 8 ปีของสงครามในกัมพูชา ระหว่างฝ่ายรัฐบาลผสม
เขมรสามฝ่ายกับฝ่ายเวียดนามและระบอบหุ่นเชิดเฮงส์มิน (พ.ศ. 2524 – 2532)

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ประสบผลสำเร็จในทางเป็นจริง ไทยจึง
จำเป็นต้องมีบทบาทนำในระดับภูมิภาคและในระดับโลกร่วมกับประเทศสมาชิกองค์การ
อาเซียน ขับเคลื่อนเพื่อทำให้ปัญหากัมพูชาเป็นปัญหาระหว่างประเทศ(internationalize the
Kampuchea problem) มิให้จำกัดอยู่เป็นเพียงปัญหาของภูมิภาคอาเซียนเท่านั้น ซึ่งจะ
ประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อไทยและอาเซียนสามารถโน้มน้าวให้ประชาคมระหว่างประเทศ
เห็นถึงภัยที่จะมีต่อสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคและของโลก หากปล่อยให้
เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชาต่อไป และในประเด็นนี้ การนำหลักการของกฎหมาย
ระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติมาอ้าง เพื่อชี้ให้ประชาคมระหว่างประเทศได้
ตระหนักถึงภัยคุกคามที่จะมีต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลก หากมีการปล่อยให้
เวียดนามในฐานะเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ สามารถทำการละเมิดกฎ
บัตรสหประชาชาติและหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศได้ตามอำเภอใจ จึงเป็นการ
ดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีผลสร้างความชอบธรรมให้กับนโยบายของไทย
และอาเซียน ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนมาตลอด 8 ปี ของการออกเสียงสนับสนุนข้อมติของ
สหประชาชาติที่สนับสนุนข้อเรียกร้องทางอาเซียนที่ให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจาก
กัมพูชาอย่างไม่มีเงื่อนไข พร้อมประณามการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนามเปิด

โอกาสให้ประชาชนกัมพูชาใช้สิทธิกำหนดใจตนเองได้อย่างเสรีปราศจากการแทรกแซง ชุมชน
บีบบังคับจากภายนอก ให้กัมพูชามีเอกราช เป็นกลาง ไม่เป็นภัยต่อประเทศเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ตาม การจะให้นโยบายและยุทธศาสตร์ข้างต้น มีโอกาสประสบผลสำเร็จตาม
ความคาดหวังของไทยและอาเซียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์
ทางการเมืองและการทหารที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันได้ เพื่อการขับเคลื่อนคู่ขนานกันไปทั้งสอง
ด้าน เพื่อบรรลุซึ่งเป้าหมายขั้นพื้นฐานของนโยบายของไทยและอาเซียนข้างต้น ซึ่งยุทธศาสตร์
ทั้งสองด้านที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

- จำเป็นต้องรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยใน
สหประชาชาติไว้ให้ได้ เพื่อความชอบธรรมและความถูกต้องตาม
กฎหมาย อันเป็นการยืนยันให้เห็นได้ว่า รัฐบาลและประเทศ
กัมพูชาประชาธิปไตยเป็นรัฐบาลและประเทศสมาชิกขององค์การ
สหประชาชาติที่มีความชอบธรรมและถูกต้องทางกฎหมาย ไม่ใช่
รัฐบาลเงาสัมรินและประเทศสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาที่ถูก
อุปโลกนขึ้นมาโดยฝ่ายเวียดนาม ซึ่งฝ่ายเวียดนามพยายาม
วิงวอนหาเสียงสนับสนุนกับประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ
ให้เห็นดีด้วยกับข้อเสนอของฝ่ายเวียดนามที่ต้องการให้ที่นั่งของ
ประเทศกัมพูชาว่างลง อันเป็นวิธีการเพื่อหวังทำลายความชอบ

ธรรมและชอบด้วยกฎหมายของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
และให้ระบอบเฮงสัมรินได้รับการยอมรับและเข้ามาแทนที่ อีกทั้ง
หากข้อเรียกร้องของฝ่ายเวียดนามประสบผลสำเร็จก็เท่ากับ
สหประชาชาติยอมรับว่าการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดย
เวียดนามเป็นสิ่งที่ชอบธรรม

- การรักษาที่นั่งของกัมพูชาประชาธิปไตยในสหประชาชาติจะ
สำเร็จได้จำเป็นต้องมีการจัดตั้งคณะรัฐบาลผสมกัมพูชา
ประชาธิปไตย ที่ประกอบด้วยกลุ่มเขมรรักชาติ 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่าย
เจ้าสีหนุ ฝ่ายเขมรแดงและฝ่ายนายซอน ซาน (Coalition
Government of Democratic Kampuchea หรือ CGDK) ทั้งนี้
เหตุผลสำคัญที่จำเป็นต้องมีรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่ายขึ้นมา ก็เพราะ
หากไทยและอาเซียนยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชา
ประชาธิปไตยชุดเดิม (ก่อนวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 หรือ
ก่อนที่เวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) ที่มีแต่ฝ่ายเขมร
แดงเท่านั้น ก็ย่อมจะสร้างปัญหาให้กับนโยบายและยุทธศาสตร์
ของไทยและอาเซียนดังกล่าวข้างต้น และทำให้อาเซียนเสียเปรียบ
ฝ่ายเวียดนามอย่างชัดเจน ด้วยจะทำให้ฝ่ายเวียดนามสามารถ
ทำลายภาพลักษณ์ ภาพพจน์ และความน่าเชื่อถือของรัฐบาล
กัมพูชาประชาธิปไตย ที่มีแต่ฝ่ายเขมรแดงเท่านั้น ได้อย่างไม่ยาก

นัก ด้วยฝ่ายเวียดนามได้มุ่งเน้นประเด็นนโยบายฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
ของรัฐบาลเขมรแดง มาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เวียดนาม ต้อง
ส่งกองกำลังเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา เพื่อกำจัดระบอบฆ่า
ล้างเผ่าพันธุ์ของเขมรแดง และสถาปนาระบอบสังคมนิยมขึ้นมา
แทนที่ การมีจุดเน้นเรื่องนโยบายฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของรัฐบาลเขมร
แดง ย่อมเป็นที่ดึงดูดความสนใจและการสนับสนุนจาก
ประชาคมระหว่างประเทศได้อย่างไม่ยาก อาเซียนและไทยจึง
จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การเมือง เพื่อลดความน่าเชื่อถือของ
ข้ออ้างของฝ่ายเวียดนาม ด้วยการสร้างรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่ายที่
ประกอบด้วยฝ่ายเจ้าสีหนุ ฝ่ายซอนซาน และฝ่ายเขมรแดง ด้วย
ทั้งฝ่ายเจ้าสีหนุ และฝ่ายนายซอนซานไม่มีประวัติเกี่ยวข้องกับ
การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของรัฐบาลเขมรแดง อีกทั้งได้ประณามการฆ่า
ล้างเผ่าพันธุ์ของรัฐบาลเขมรแดงและเป็นสองฝ่ายที่มีความเป็น
ชาตินิยมและได้ประณามการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดย
กองทัพเวียดนาม และเป็นสองฝ่ายที่เป็นที่รู้จักและยอมรับของ
ประชาคมระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าสีหนุ ถือได้ว่า
เป็นผู้นำที่เป็นที่รู้จักดีของประเทศต่างๆ ไม่ว่าจากฝ่าย
คอมมิวนิสต์ ฝ่ายโลกเสรี หรือตลอดจนกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่าย
ใด จนกล่าวได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2524 – 2532 เจ้าสีหนุเป็นบุคคลที่มี

คุณค่าทางการเมืองอย่างสูง (Political Asset) ต่อนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ของอาเซียนในช่วงสงครามระหว่างฝ่ายรัฐบาลเขมร 3
ฝ่ายกับฝ่ายเวียดนามและระบอบเฮงสัมริน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นอกจากการสนับสนุนให้มีรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่ายเกิดขึ้นแล้ว อาเซียนยังได้เน้นและพึง
หลักการเกี่ยวกับการเคารพเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน การไม่แทรกแซงใน
กิจการภายในและการไม่ใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศ อันเป็นหลักการที่มีระบุอยู่
ในกฎบัตรสหประชาชาติ และกฎหมายระหว่างประเทศ มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองและการ
ทูต เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมและชอบด้วยกฎหมายของรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย
(CGDK) ในสหประชาชาติ (เพ็ญอ้าง)

- การจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายดังกล่าวข้างต้น ไทยและ
ประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นชอบร่วมกันว่า รัฐบาลผสมเขมรสาม
ฝ่ายจะมีขึ้นมาได้ จำเป็นต้องมีจุดยืนขั้นพื้นฐานร่วมกัน
(minimum programme) ได้ก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งได้แก่การ
ร่วมกันต่อสู้เพื่อขับไล่เวียดนามออกจากกัมพูชา และให้ประชาชน
เขมรตัดสินใจอนาคตของประเทศกัมพูชาได้ด้วยตนเอง โดย
ปราศจากการแทรกแซงทุกรูปแบบจากภายนอก ไม่ว่าทางตรง
หรือทางอ้อม

- ไทยและอาเซียนตระหนักดีว่า แม้กลุ่มเขมรแดงจะเป็นที่รังเกียจของประชาคมระหว่างประเทศ (เพราะมีประวัติเลวร้ายเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์) ก็ตาม แต่ด้วยเหตุผลทั้งทางด้านการเมือง กฎหมายและการทหาร จำเป็นต้องมีกลุ่มเขมรแดงร่วมอยู่ในรัฐบาลผสมฯ เพราะกลุ่มเขมรแดงเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายก่อนเวียดนามเข้ารุกราน และยึดครองกัมพูชาอีกทั้ง เขมรแดงมีกองกำลังมากกว่าฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน เป็นกำลังหลักที่มีประสบการณ์กับการสู้รบกับเวียดนามตั้งแต่ พ.ศ. 2519 มีความเข้มแข็ง และสามารถเข้าไปปฏิบัติการสู้รบกับกองกำลังของเวียดนามและระบอบเฮงสัมริน ลึกเข้าไปในกัมพูชาตลอด 10 ปี ของสงครามระหว่างรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายกับเวียดนาม ในขณะที่ฝ่ายเจ้าสีหนุและนายซอนซานนั้น แม้มีกองกำลังของตนเอง แต่ไม่มีศักยภาพที่จะเข้าไปปฏิบัติการรบลึกเข้าไปในกัมพูชา ส่วนใหญ่จะอยู่แถบบริเวณพื้นที่ตามชายขอบพรมแดนไทย – กัมพูชาเท่านั้น
- ขณะเดียวกัน ความอ่อนแอและไร้วินัย ไร้ประสิทธิภาพทางทหารของกองกำลังของฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน ได้รับการชดเชยโดยความสำคัญทางการเมืองของทั้งสองกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มต่อต้านเวียดนามที่มีใช่เป็นคอมมิวนิสต์เหมือนฝ่ายเขมร

แดง (Non Communist Resistance Group หรือ NCR) และเป็น
สองกลุ่มที่สามารถเรียกร้องความสนับสนุนทางการเมืองและการ
ทูตได้จากประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมาก
สำหรับการรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยใน
สหประชาชาติ โดยสรุป เขมรแดงถือได้ว่าเป็นปีกด้านการทหาร
ของรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย ขณะที่ฝ่ายเจ้าสีหนุและนายซอน
ซานประกอบกันเป็นปีกด้านการเมืองและการทูตของรัฐบาล
ผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (อ้างแล้ว)

เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2524 ได้มีพิธีการลงนามในคำแถลงร่วมของผู้นำ
กลุ่มเขมรสามฝ่ายที่ร่วมกันต่อต้านการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม หลังจากการ
ลงนามในคำแถลงร่วมแล้ว เจ้าสีหนุได้ขอให้รัฐบาลไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมหารือของ
คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง (ad hoc committee) เพื่อให้เขมรสามฝ่ายร่วมกันพิจารณาจัดตั้ง
แนวร่วมเขมรสามฝ่ายและนำไปสู่การมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายต่อไป นโยบายของไทยและ
อาเซียนในเรื่องการจำเป็นต้องมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย ในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐบาล
กัมพูชาประชาธิปไตยในองค์การสหประชาชาติ จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะเป็นวิธีการที่จะ
ช่วยรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยไว้ให้ได้ ในการประชุมประจำปีของสมัชชา
ใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งครั้งต่อไปคือการประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่

อย่างไรก็ดี ก่อนหน้าที่ฝ่ายเจ้าสีหนุ เขมรแดงและนายซอนซาน สามารถตกลงกันเพื่อออกคำแถลงร่วมได้ มีการพบปะเจรจา หรือ ต่อรองระหว่างเขมรทั้งสามฝ่ายหลายครั้งตลอด 8 เดือน (มกราคม พ.ศ. 2524 – สิงหาคม พ.ศ. 2524) เกี่ยวกับตำแหน่งต่างๆ ในคณะรัฐบาลผสมที่จะจัดตั้งขึ้นมา นโยบายและจุดยืนขั้นพื้นฐานที่จะเป็นที่ยอมรับร่วมกันได้ ความขัดแย้งและการมีท่าทีไม่ผ่อนปรนต่อกัน ตั้งเงื่อนไขต่อกันระหว่างเขมรสามฝ่าย ได้สร้างปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายอย่างมาก ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ บ่งชี้ชัดว่า กลุ่มของนายซอนซานเป็นตัวปัญหามากที่สุด ส่วนกลุ่มเจ้าสีหนุนั้นมีท่าทียืดหยุ่นและพร้อมที่จะประนีประนอม สำหรับฝ่ายเขมรแดง เนื่องจากตระหนักดีว่าฝ่ายตนมีปัญหามากด้านภาพลักษณ์ ภาพพจน์และความน่าเชื่อถือ จึงไม่สามารถเรียกร้องหรือตั้งเงื่อนไขอะไรได้มาก ฝ่ายเขมรแดงแสดงความพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เห็นชอบด้วยกับการทำสงครามเพื่อขับไล่เวียดนามออกจากที่เห็นชอบด้วยกับการทำสงครามเพื่อขับไล่เวียดนามออกจากกัมพูชา ส่วนเรื่องอื่นๆ นั้นสามารถเจรจาหรือระหว่างกลุ่มเขมรรักชาติกลุ่มต่างๆ หลังจากที่เวียดนามได้ถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาแล้ว ในระยะแรกนี้ เป็นที่ประจักษ์ว่ากลุ่มเจ้าสีหนุกับกลุ่มเขมรแดง มีท่าทีประนีประนอมต่อกันมากกว่ากลุ่มของนายซอนซาน ซึ่งมีเงื่อนไขและข้อเรียกร้องหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งสำคัญๆ ในคณะรัฐบาลผสมฯ ที่นายซอนซานต้องการเป็นนายกรัฐมนตรีและต้องการให้สมาชิกกลุ่มของตนดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในรัฐบาลผสมฯ และต้องการให้นาย พอลพตกับพวกแกนนำของเขมรแดงเดินทางออกนอกประเทศ ไม่ให้มีอยู่ในรัฐบาลผสมฯ เป็นเรื่องที่ได้สร้างปัญหาและอุปสรรค

ให้กับไทยและอาเซียนอย่างมาก มีผลทำให้การรักษาที่นั่งของกัมพูชาประชาธิปไตยในสหประชาชาติมีความลำบากมากขึ้น หากไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสมฯ เป็นผลสำเร็จก่อนการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติครั้งที่ 36 ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2525

นอกจากนี้ นายซอนซาน ยังได้พยายามวิ่งเต้นหาเสียงสนับสนุนท่าทีของตนกับรัฐบาลสหรัฐฯ และรัฐสภาสหรัฐฯ เพื่อขอให้ฝ่ายสหรัฐฯ บีบให้อาเซียนยอมจำนนตามข้อเรียกร้องของตน แต่ก็ไม่ประสบผลตามที่ตนคาดหวังไว้ ดังเป็นที่ประจักษ์จากคำพูดของนายริชาร์ด โฮลบริค ผู้ช่วยรัฐมนตรีต่างประเทศฝ่ายกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ที่ได้แจ้งต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่การทูตของประเทศอาเซียนในกรุงวอชิงตันว่า สหรัฐฯ ถือว่าเจ้าสินุเป็นบุคคลสำคัญยิ่งผู้หนึ่ง เพราะได้รับความนิยมมากที่สุดในหมู่ชาวเขมร และยังได้รับความนิยมจากสหรัฐฯ และว่าสหรัฐฯ ได้เร่งเร้าให้เจ้าสินุสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

(เอกสารข้อมูล สรุปภูมิหลังของความพยายามรวมตัวของเขมรสามฝ่าย กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ กันยายน พ.ศ. 2524)

นายซอน ซาน พยายามหวังพึ่งการสนับสนุนจากนายสตีเวน ไชลาส ประธานคณะกรรมการกิจการเอเชียและแปซิฟิก ของสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ โดยเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 นายซอนซานได้เข้าชี้แจงแก่คณะกรรมการฯ ด้วยข้อความที่เป็นเท็จเกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

เรียกร้องให้สหรัฐฯ สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายตนมากที่สุด ทั้งกล่าวหาว่าจีนและ
ไทยบีบบังคับให้กลุ่มของตนเข้าร่วมกับฝ่ายเขมรแดง รวมทั้งกล่าวหาไทยว่าได้ตัดความ
ช่วยเหลือด้านอาหารแก่ฝ่ายตน ตลอดจนอ้างว่า เจ้าสีหนุเห็นชอบที่จะให้ตนเป็นผู้นำของ
ประเทศกัมพูชา ทั้งหมดดังกล่าวเป็นความเท็จทั้งสิ้น เจ้าสีหนุเองก็ได้กล่าวปฏิเสธข้ออ้างของ
นายซอนซานกับอาเซียนแล้วเช่นกัน
(โทรเลขกระทรวงการต่างประเทศถึงสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ที่ 2524/3410 ลงวันที่
31 กรกฎาคม พ.ศ. 2524)

เป็นที่ประจักษ์ว่า แม้นายซอนซานได้พยายามเป็นเวลา 8 เดือน หน่วงเหนี่ยว เตะ
ถ่วงเพื่อหวังมีอำนาจต่อรองบีบให้ไทยและอาเซียนยอมตามเงื่อนไขของตน แต่ก็ไม่ประสบผล
ตามที่ตนคาดหวัง จนในที่สุดนายซอนซานยอมไปร่วมลงนามคำแถลงร่วมของเขมรสามฝ่ายที่
ประเทศสิงคโปร์เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2524

กล่าวได้ว่าเหตุการณ์สำคัญที่ได้ทำให้นายซอนซานฉุกคิดได้และ
ตัดสินใจไม่ยอมพลาดขบวนรถไฟเหี้ยวสุดท้าย คือผลของการพบปะสนทนาระหว่างรัฐมนตรี
ต่างประเทศไทยกับนาย อิน ตัม ผู้แทนของเจ้าสีหนุ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2524 ซึ่งใน
โอกาสดังกล่าว นายอิน ตัม ได้ถามรัฐมนตรีต่างประเทศว่าในกรณีที่นายซอนซานไม่ยอมเข้า
ร่วมรัฐบาลผสมฯ ไทยจะยอมรับการรวมตัวระหว่างเจ้าสีหนุกับฝ่ายเขมรแดงหรือไม่ ซึ่ง
รัฐมนตรีฯ ได้ตอบไปว่า ไทยและอาเซียนปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้มีการรวมตัวกันทั้งสามฝ่าย

แต่หากนายซอนซานปฏิเสธที่จะเข้าร่วม ไทยก็ไม่ขัดข้องที่จะให้มีการรวมตัวกันเพียงสองฝ่าย
ก็ได้ (อ้างแล้ว)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ช่วงประมาณหนึ่งเดือนก่อนการออกคำแถลงร่วมของเขมรสาม
ฝ่ายที่สิงคโปร์ (วันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2524) ฝ่ายไทยและอาเซียนเห็นร่วมกันชัดเจนว่า
อุปสรรคต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย คือ ตัวนายซอนซานเป็นสำคัญ และโดยที่มี
ความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จำเป็นต้องพยายามให้มีการรวมตัวระหว่างเขมรสามฝ่ายให้สำเร็จก่อน
การประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nation General Assembly หรือ
UNGA) สมัยที่ 36 เดือนกันยายน พ.ศ. 2525 เพื่อเป็นการป้องกันมิให้นโยบายของฝ่าย
เวียดนาม ที่ประสงค์ให้มีการปล่อยที่นั่งของกัมพูชาว่างลงใน UNGA ประสบผลตามที่ฝ่าย
เวียดนามต้องการ และโดยที่เวลาได้กระชั้นชิดเข้ามาแล้ว ฝ่ายไทยจึงเห็นถึงความจำเป็น
เร่งด่วน ที่จำเป็นต้องมีการพิจารณาเตรียมทางเลือกไว้หลายๆ ทาง ในกรณีนายซอนซานยัง
ติดค้างต่อไป

จากข้อเท็จจริงข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศจึงได้ทำการหารือกับศูนย์ปฏิบัติการ
กองทัพบก 315 (ศบก. ทบ. 315) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของกองทัพบก รับผิดชอบโดยตรงใน
ปัญหาแกมพูชา และได้จัดทำทางเลือกไว้ 4 ทางเลือก สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ทางเลือกที่หนึ่ง

หากนายซอนซานยังเป็นอุปสรรคต่อไป ก็จำเป็นต้องหาทางเปลี่ยนตัวนายซอนซาน โดยใช้วิธี
ในทำนองว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายในขบวนการของแนวร่วมปลดปล่อยชนชาติ
เขมร (Khmer Peoples National Liberation Front หรือ KPNLF) ของนายซอนซานเอง ไม่
ได้มาจากแรงกดดันจากภายนอก และให้คณะกรรมการบริหารของขบวนการฯ เลือกผู้นำคน
ใหม่ขึ้นมาแทนนายซอนซาน หลังจากนั้นควรโน้มน้าวให้ขบวนการฯ ภายใต้อำนาจคนใหม่
รวมตัวกับฝ่ายเขมรแดงก่อน แล้วให้ฝ่ายเจ้าสีหนุมาร่วมทีหลัง เพื่อจัดตั้งแนวร่วมสามฝ่าย
นำไปสู่การมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย

- ทางเลือกที่สอง

ขอให้ผู้นำคนใหม่ของ KPNLF รวมตัวกับเจ้าสีหนุก่อนแล้วจึงตกลงรวมตัวกับฝ่ายเขมรแดงที่
หลัง เพื่อจัดตั้งแนวร่วมสามฝ่าย นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (Coalition
Government of Democratic Kampuchea หรือ CGDK)

- ทางเลือกที่สาม

โน้มน้าวให้เจ้าสีหนุรวมตัวกับฝ่ายเขมรแดง และ หากมีพวกที่แยกตัวออกมาจากขบวนการ
KPNLF ของนายซอนซาน มาร่วมด้วย ก็น่าจะรับได้

- ทางเลือกที่สี่

สนับสนุนเฉพาะฝ่ายเขมรแดงแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงกลุ่มต่อต้าน
เวียดนามอีกสองกลุ่ม (กลุ่มเจ้าสีหนุและกลุ่มนายซอนซาน)

ทางเลือกทั้งสี่ทางเลือกข้างต้น เป็นผลมาจากการพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งมีสาระสำคัญ
ดังนี้

- ข้อดีของทางเลือกที่หนึ่ง

อาจเป็นแนวทางที่จะเป็นผลดีต่อการรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยใน
สหประชาชาติได้และต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK)

- ข้อเสียของทางเลือกที่หนึ่ง

การเปลี่ยนตัวนายซอนซานอาจเป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่่ง่ายนัก เพราะนายซอนซานเอง คงจะไม่
ยินยอมและอาจดิ้นรนจนถึงที่สุด โดยอาจขอให้สหรัฐฯ กดดันไทย เพื่อหาทางต่อรองได้ ดังนั้น
การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจต้องใช้เวลานาน และจะทำให้การพบปะระหว่างเขมรทั้งสาม
ฝ่ายที่สิงคโปร์ต้องล่าช้าไม่ทันก่อนการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติสมัยที่ 36 พ.ศ.
2525 นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องใช้เวลาในการทำประชาสัมพันธ์ตัวผู้นำคนใหม่ของ KPNLF
เพื่อให้เป็นที่รู้จักในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

- ข้อดีของทางเลือกที่สอง

หากผู้นำคนใหม่ของ KPNLF กับเจ้าสีหนุรวมตัวกันได้ก่อน ก็จะเป็นผลดีต่อการเสริมสร้าง
กลุ่มผู้รักชาติที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ (กลุ่มเจ้าสีหนุและกลุ่ม KPNLF ของนายซอนซาน) ให้
แข็งแกร่งและมีอำนาจต่อรองมากขึ้นกับฝ่ายเขมรแดง

- ข้อเสียของทางเลือกที่สอง

การที่จะให้ผู้นำคนใหม่ของ KPNLF ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักดีพอในต่างประเทศ รวมตัวกับกลุ่มของ
เจ้าสีหนุก่อน อาจเท่ากับเป็นการให้ความสำคัญกับเจ้าสีหนุมากเกินไป เป็นการเพิ่มอำนาจ
ต่อรองให้กับเจ้าสีหนุ อย่างไรก็ตามก็ดี สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ คงไม่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต
อันใกล้

- ข้อดีของทางเลือกที่สาม

อาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเป็นการรวมตัวสองฝ่าย (ฝ่าย
เจ้าสีหนุกับฝ่ายเขมรแดง) ที่สามารถมีขึ้นได้ก่อนการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ
(พ.ศ. 2525) นอกจากนั้น ยังอาจเป็นทางเลือกที่จะได้รับความสนับสนุนอย่างเต็มที่จาก
ประเทศอาเซียนอื่นๆ ได้ เพราะเจ้าสีหนุเป็นที่ยอมรับได้จากประชาคมระหว่างประเทศ

- ข้อเสียของทางเลือกที่สาม

การหาทางให้เจ้าสีหนุรวมตัวกับเพียงฝ่ายเขมรแดง ควรต้องคำนึงถึงประเด็นที่ว่า เจ้าสีหนุ
แทบไม่มีกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มตนเลย ดังนั้น การสร้างกองกำลังติดอาวุธของเจ้าสีหนุ
ขึ้นมา เป็นเรื่องที่ต้องการเวลา การเข้าร่วมกับฝ่ายเขมรแดง โดยยังมีความอ่อนแอทาง
การทหาร ย่อมทำให้ฝ่ายเจ้าสีหนุเสียเปรียบอย่างชัดเจน และจะถูกครอบงำจากฝ่ายเขมรแดง
ได้อย่างง่ายดาย

- ข้อเสียของทางเลือกที่สี่

การให้ความสนับสนุนแต่เพียงฝ่ายเขมรแดง จะมีแต่ข้อเสีย โดยเฉพาะผลกระทบโดยตรงต่อ
การรักษาที่นิ่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยในสหประชาชาติ เพราะเขมรแดงถูกมองว่า

เป็นพวกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และที่สำคัญคือ จะมีใช่เป็นการแก้ไขปัญหาก็ไม่พวด้วยวิธีทางทางการเมืองตามข้อมติของสหประชาชาติที่ 35/6 และการดำเนินตามนโยบายทางการเมืองของอาเซียน

(บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง เรื่องขั้นตอนในการรวมตัวของกลุ่มเขมรสามฝ่าย ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2524)

ทางเลือกทั้งสี่ทางเลือกข้างต้น ย่อมเป็นประจักษ์พยานบ่งชี้และพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ข้อคำนึงสูงสุดของไทยต่อปัญหาก็ไม่พว คือความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทย ทั้งพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นต้นคิดและผู้ชี้แนะของไทยและสิ่งคปรีในเรื่องของนโยบายและยุทธศาสตร์ของอาเซียนต่อการแก้ปัญหาก็ไม่พว ตลอดกว่า 10 ปีของปัญหาก็ไม่พว อิทธิพลทางความคิดและความเป็นผู้นำของไทยในฐานะรัฐด้านหน้ามีสูงมากต่อการขับเคลื่อนของอาเซียน และเป็นที่เด่นชัดในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนั้น ความคิดริเริ่มของไทยและสิ่งคปรีในเรื่องความจำเป็นต้องมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) เพื่อต่อสู้กับเวียดนามและระบอบหุ่นเชิดเฮงสัมริน ทั้งในทางการเมือง การเมืองและการทหารแบบคู่ขนานกันไป ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ของยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างด้านบวกและด้านลบได้อย่างลงตัว กล่าวคือ จุดอ่อนด้านการทหารของฝ่ายเจ้าสินุ และฝ่ายนายซอนซาน ได้รับการชดเชยโดยเน้นจุดแข็งด้านการเมืองที่สองกลุ่มนี้มี (การเป็นสองกลุ่มที่มีใช่เป็นคอมมิวนิสต์ทั้งไม่มีประวัติพัวพันกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมร

แดง) ขณะเดียวกันทำให้จุดอ่อนของฝ่ายเขมรแดง (การเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์และเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับนโยบายฆ่าล้างเผ่าพันธุ์) ได้รับการชดเชยโดยจุดแข็งทางทหารของฝ่ายเขมรแดง ยุทธศาสตร์การจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีผลทำให้เขมรทั้งสามกลุ่มดังกล่าวที่แม้ขัดแย้งกัน แต่ก็ยังเห็นถึงความจำเป็นต้องร่วมมือกัน เป็นผลทำให้ไทยและอาเซียนสามารถบริหารจัดการกับรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายได้ดีขึ้น และทำให้ระดับการพึ่งพาอาศัยของกลุ่มเขมรสามฝ่ายมีอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดปัญหาแกมพูชาประมาณกลางปี พ.ศ. 2533 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายของไทยต่อปัญหาแกมพูชา หลังเวียดนามได้รุกรานและยึดครองแกมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) แม้ในช่วง 9 เดือนแรกหลังการยึดครองแกมพูชาโดยกองทัพเวียดนามจะยังไม่มีความคิดเรื่องของการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย แต่มีข้อเท็จจริงที่เป็นประจักษ์พยานได้ว่า ฝ่ายไทยมีความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหาแกมพูชาอย่างถูกต้องและตรงต่อข้อเท็จจริงตั้งแต่แรกเริ่ม โดยไทยมีนโยบายและท่าทีเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากแกมพูชา ให้ประชาชนเขมรตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องอนาคตของระบอบการเมืองการปกครอง และผู้นำของแกมพูชา รวมทั้งปรารถนาที่จะเห็นแกมพูชาเป็นกลาง ไม่เป็นภัยต่อประเทศเพื่อนบ้าน

ในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มการเมืองในแกมพูชาที่ขัดแย้งและพหุมีศักยภาพที่จะคานอำนาจระหว่างกัน ไทยก็ได้มองเห็นแล้วว่าในช่วงปี พ.ศ. 2522 มีกลุ่มเขมรแดง กลุ่ม

เจ้าสีหนุ (ทั้งสองกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากจีน) และกลุ่มเฮงสัมริน ซึ่งก็เป็นกลุ่มที่ฝ่ายเวียดนามให้การอุปถัมภ์คำจุนอยู่ และได้เริ่มมีการศึกษาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของทั้งสองกลุ่มดังกล่าวในเบื้องต้นแล้วเช่นกัน โดยไทยมองว่า กลุ่มเฮงสัมรินอยู่ได้เพราะเวียดนามคำจุน หากเวียดนามถอนทหารออกไป กลุ่มนี้จะอยู่ต่อไปไม่ได้ และว่าในแง่ผลประโยชน์ของไทย หากกลุ่มนี้มีอำนาจการปกครองกัมพูชาได้อย่างมั่นคงเมื่อใด ก็นับว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของไทย อันเนื่องมาจากความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างกลุ่มนี้กับเวียดนามและกับสหภาพโซเวียต

ส่วนกลุ่มเขมรแดงนั้น ฝ่ายไทยตระหนักดีว่า ศรัทธาของคนเขมรและนานาประเทศ รวมทั้งไทย ที่มีต่อกลุ่มเขมรแดงนับว่าน้อยมาก อันเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครองที่ทารุณโหดร้ายของเขมรแดง แต่ไทย อาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศ ยังคงให้การรับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) อันเนื่องมาจากเหตุผลและความจำเป็นในแง่ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งไม่อาจยอมรับความถูกต้องของการที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา อันเป็นการละเมิดหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ อย่างร้ายแรง ส่วนในด้านประโยชน์ของไทยที่จะพึงได้จากการสนับสนุนฝ่ายเขมรแดง นับว่ายังพอมีอยู่บ้าง ในแง่ที่ว่ากลุ่มเขมรแดงมีฐานกำลังที่มีวินัยอยู่ในกัมพูชา และส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชายแดนไทย สามารถเป็นกำลังสำคัญในอันที่จะสกัดกั้นหรือขัดขวางมิให้เวียดนามหรือกลุ่มเฮงสัมรินมีอำนาจเหนือกัมพูชาอย่างแท้จริง แต่กาลข้างหน้า หากกลุ่มนี้กลับมามีอำนาจในกัมพูชาขึ้นมาอีก ก็คงไม่สอดคล้องกับ

ผลประโยชน์ระยะยาวของไทยเท่าใดนัก เนื่องจากคงจะต้องใกล้ชิดและพึ่งพาจีนอย่างต่อเนื่องต่อไป

สำหรับกลุ่มเจ้าสีหนุ นั้น ฝ่ายไทยตระหนักดีว่า เจ้าสีหนุได้รับการสนับสนุนจากหลายประเทศสำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็นจีน สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย เป็นต้น แต่ปัจจัยสำคัญที่กลุ่มเจ้าสีหนุยังขาดอยู่คือ ฐานกำลังในกัมพูชา อย่างไรก็ดี ความเคลื่อนไหวของเจ้าสีหนุทั้งทางการเมืองและการทูต ไทยเห็นว่าอาจช่วยกีดกันมิให้การดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มเฮงสัมริน ในอันที่จะให้นานาประเทศรับรองรัฐบาลของตนประสบความสำเร็จเร็วขึ้น และว่าในแง่ผลประโยชน์ของไทย ถึงแม้เจ้าสีหนุจะเคยมีท่าทีและนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อไทยในอดีตช่วงที่เจ้าสีหนุมีอำนาจเบ็ดเสร็จในกัมพูชา (พ.ศ. 2497 – 2513) แต่ไทยเห็นว่าภายใต้สถานการณ์ระหว่างประเทศปรากฏในปัจจุบัน หากฝ่ายเจ้าสีหนุมีโอกาสกลับเข้าไปมีอำนาจในกัมพูชาอย่างแท้จริงแล้ว ก็น่าจะเป็นพิษเป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยน้อยกว่ากลุ่มของเขมรแดงหรือกลุ่มของเฮงสัมริน ซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งสองกลุ่ม ไทยจึงเห็นว่า ท่าทีของไทยต่อกลุ่มเจ้าสีหนุควรได้รับการพิจารณาไว้บ้าง ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศของไทยในภายภาคหน้า (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2522)

เป็นที่ประจักษ์จากบันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งสองฉบับข้างต้น เป็นบันทึกที่มีข้อความวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์

เกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา ที่มาจากมุมมองของความคิดตามทฤษฎีสัจนิยม อันเป็นทฤษฎีเดียวที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการมองปัญหา วิเคราะห์ และประเมินเหตุการณ์ทางการเมือง และความมั่นคงระหว่างประเทศได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงที่สุดในยุคสงครามเย็น เป็นทฤษฎีที่มีส่วนสำคัญช่วยให้นโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านและต่อประเทศมหาอำนาจ ช่วง 46 ปีของสงครามเย็น มีความคล่องตัวสามารถปกป้องผลประโยชน์และความมั่นคงของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อพัฒนาการ ความผันแปรของเหตุการณ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกตลอดยุคสงครามเย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของประเทศมหาอำนาจที่มีหรือเคยมีส่วนได้ส่วนเสียกับสงครามและปัญหาในแกมพูชาอย่างสหรัฐฯ จีน และสหภาพโซเวียต ที่มีต่อแกมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) สำหรับนโยบายและท่าทีของจีนและสหภาพโซเวียตนั้น มีความชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว กล่าวคือจีนสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงอย่างเต็มที่ ขณะที่ฝ่ายโซเวียตก็สนับสนุนเวียดนามและระบอบเฮงสัมรินหรือประเทศสาธารณรัฐประชาชนแกมพูชาอย่างเต็มที่เช่นกัน

แต่ที่น่าสนใจคือนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อประเทศแกมพูชาประชาธิปไตยของฝ่ายเขมรแดง ในประเด็นนี้เป็นที่ประจักษ์ว่า แม้หลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามทั้งในเวียดนาม ลาว และแกมพูชา (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) ไม่ว่าจะเป็นนโยบายและท่าทีของรัฐบาลประธานาธิบดีเจรัลด์ ฟอर्ड หรือรัฐบาลของประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ ก็ดี ต่างก็เป็น

นโยบายและท่าทีต่อรัฐบาลเขมรแดง (ทั้งก่อนและหลังเวียดนามได้รุกรานและยึดครอง
กัมพูชา) ที่มองว่า เป็นผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ที่พึงมองข้ามความเลวร้ายของระบอบเขมร
แดง และให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงอย่างลับๆ เพื่อเป็นปัจจัยปิดล้อมการแผ่อิทธิพลของ
เวียดนามที่รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้ว และหลังจากที่นายเฮนรี คิสซิงเจอร์ได้ทราบโดยตรง
จากฝ่ายจีนว่า จีนต้องการเห็นสหรัฐฯ และกัมพูชาประชาธิปไตย (เขมรแดง) มีความสัมพันธ์
ที่ดีต่อกัน และแม้ว่าสหรัฐฯ ไม่เต็มใจที่จะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาประชาธิปไตย
แต่นายคิสซิงเจอร์ ก็ได้แจ้งให้ฝ่ายจีนรู้ว่า สหรัฐฯ สนับสนุนให้จีนมีบทบาทในกัมพูชาเพื่อเป็น
การคานและต่อต้านอิทธิพลของเวียดนาม ท่าทีดังกล่าวของนายคิสซิงเจอร์ได้รับการตอกย้ำ
เมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2519 เมื่อครั้งรัฐบาลออสเตรเลียได้แจ้งให้นายคิสซิงเจอร์ทราบว่า ทาง
รัฐบาลเขมรแดงได้ทาบทามให้ออสเตรเลียมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาประชาธิปไตย
ซึ่งนายคิสซิงเจอร์ได้ให้ความเห็นไปว่า แม้ตนจะรังเกียจเขมรแดงและความชั่วร้ายของระบอบ
เขมรแดง แต่ตนก็ยังเห็นว่าอาจเป็นความคิดที่ดี ถ้าออสเตรเลียจะพิจารณาการทาบทามของ
ฝ่ายเขมรแดง โดยนายคิสซิงเจอร์มีความเห็นว่าอะไรก็ตามที่เป็นการช่วยปิดล้อม (contain)
เวียดนามเป็นสิ่งที่ดี ทักษะและท่าทีของนายคิสซิงเจอร์ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นทักษะที่มี
อิทธิพลต่อนโยบายของสหรัฐฯ เป็นเวลา 15 ปี ต่อมา หลังจากนายคิสซิงเจอร์พ้นจากตำแหน่ง
รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐฯ แล้ว นโยบายนี้คือ สนับสนุนทุกกลุ่มที่ต่อต้านเวียดนามใน
กัมพูชา แม้ว่าจะหมายถึงการให้การสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงด้วย (Kenton Clymer, The
United States and Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า 110)

ต่อมาในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ นาย Brzezinski ผู้เป็นที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงของประธานาธิบดีคาร์เตอร์ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดผลักดันนโยบายสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐฯ กับจีนให้เป็นจริงขึ้นมาในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ได้ยอมรับและสานต่อนโยบายของสหรัฐฯ ที่นายคิสซิงเจอร์ได้กำหนดแนวทางไว้ให้แล้วในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีเจอร์ล ฟอร์ด นั่นก็คือ สหรัฐฯ ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้จีนและอาเซียนมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อต่อต้านและขัดขวางการแผ่อิทธิพลของเวียดนามในกัมพูชาและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาพรวม และถึงแม้ว่ารัฐสภาสหรัฐฯ ได้พยายามกดดันประธานาธิบดีคาร์เตอร์ให้เชื่อมโยงปัญหาการกัมพูชากับการสถาปนาความสัมพันธ์ปกติระหว่างสหรัฐฯ กับจีน โดยฝ่ายอำนาจนิติบัญญัติของสหรัฐฯ ต้องการให้รัฐบาลสหรัฐฯ ขอร้องให้จีนบีบฝ่ายเขมรแดงให้ยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา แต่นาย Brzezinski ไม่เห็นด้วย และได้คัดค้านข้อเสนอของฝ่ายรัฐสภาสหรัฐฯ ทั้งนี้เพราะนาย Brzezinski มีความคิดแน่วแน่ที่ต้องการสร้างความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เพื่อทำหน้าที่คานอำนาจและอิทธิพลของฝ่ายโซเวียตและเวียดนามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนี่ก็เป็นอีกเหตุผลสำคัญหนึ่งที่นาย Brzezinski ได้โน้มน้าวให้ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ยอมรับนโยบายคืนความสัมพันธ์กับเวียดนาม ตามที่นายไซรัส แวนซ์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ และนาย ริชาร์ด โฮลบริค ผู้ช่วยของนายแวนซ์ได้ร่วมกันผลักดันให้เกิดขึ้นก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ปกติระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่นาย Brzezinski เกรงว่าการคืนสัมพันธ์กับเวียดนามจะมีผลทำให้การดำเนินการเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนมีปัญหาและมีความซับซ้อน

เกิดขึ้นได้ เมื่อคำนึงถึงนโยบายชู้ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน อันเป็นนโยบายสำคัญและโดดเด่นมากของนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์ แต่กลับไม่มีอิทธิพลแต่อย่างใดต่อการกำหนดนโยบายของสหรัฐฯ ในยุคของรัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์ต่อปัญหากัมพูชาและระบอบเขมรแดง ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ จึงเป็นประจักษ์พยานบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่ว่าจะในยุคประธานาธิบดีนิกสัน ยุคของประธานาธิบดีฟอร์ด หรือยุคของประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และการได้มาซึ่งความได้เปรียบเชิงภูมิรัฐศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่า การที่รัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์ไม่ยินยอมโยงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของฝ่ายเขมรแดงไว้กับเรื่องการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ให้จีนกดดันเขมรแดงในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อแลกกับการมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ (ตามที่ฝ่ายรัฐสภาสหรัฐฯ และนายไฮร์สแวนซ์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ เรียกร้อง) ถือได้ว่า เป็นนโยบายของสหรัฐฯ ที่มาจากอิทธิพลความคิดแบบสัจนิยม (Realism) และการให้ความสำคัญกับประเด็นด้านภูมิรัฐศาสตร์ ในฐานะเป็นปัจจัยชี้ขาดด้านการกำหนดนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังนั้นในกรณีของปัญหากัมพูชาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – 2532 นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหากัมพูชาจึงเป็นนโยบายที่มาจากการตัดสินใจเชิงภูมิรัฐศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นนโยบายที่บ่งบอกให้เห็นถึงความต้องการของสหรัฐฯ ที่จะใช้ปัจจัยเงินหรือไพอัจฉินมาคานอิทธิพลของไซเวียตในการต่อสู้เชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต ตั้งแต่ยุคประธานาธิบดีนิกสันเป็นต้นมา (เพ็ญอ่าง หน้า 117 – 118)

หลัง พ.ศ. 2518 หรือหลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนาม สหรัฐฯ มองปัญหา
กัมพูชาและปัญหาในอินโดจีนในภาพรวมว่า เป็นเรื่องของการขยายอิทธิพลของสหภาพโซ
เวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านการที่โซเวียตให้การสนับสนุนการรุกรานและยึด
ครองกัมพูชาโดยเวียดนาม และแม้ว่ารัฐบาลคาร์เตอร์ได้ประณามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของ
ระบอบเขมรแดง แต่ฝ่ายสหรัฐฯ ก็มีนโยบายและท่าทีที่ชัดเจน ไม่ยอมรับการรุกรานและยึดครอง
กัมพูชาโดยเวียดนาม โดยสหรัฐฯ อ้างเหตุผลว่า ในหลักการแล้ว สหรัฐฯ ไม่อาจให้อภัยหรือ
สนับสนุนการใช้กำลังทหารเข้ารุกรานประเทศอื่น โดยสหรัฐฯ ได้บอกกับฝ่ายเวียดนามว่า
ความโหดเหี้ยมของระบอบเขมรแดง ไม่สามารถนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อทำการรุกรานกัมพูชา
เพื่อสถาปนาระบอบหุ่นเชิดเฮงส์มินเข้าแทนที่ระบอบเขมรแดง สำหรับรัฐบาลประธานาธิบดี
คาร์เตอร์ แม้ระบอบเขมรแดงของนายพอลพต จะเป็นที่รังเกียจของประชาคมโลกมากเท่าใดก็
ตาม แต่เป็นระบอบที่เป็นพันธมิตรกับจีน ซึ่งสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนจีน ดังนั้นนโยบายของ
สหรัฐฯ ในเรื่องปัญหากัมพูชา คือจำเป็นต้องทำให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจาก
กัมพูชา และนี่เป็นอีกเหตุผลสำคัญอีกเหตุผลหนึ่ง ที่ทำให้สหรัฐฯ ในยุคของรัฐบาล
ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ยินดีหันกลับมาให้กับนโยบายทำสงครามสังคมนิยมเวียดนามโดยจีนเมื่อ
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 ซึ่งประธานาธิบดีคาร์เตอร์ได้กล่าวกับที่ประชุมสภาความ
มั่นคงแห่งชาติ (National Security Council หรือ NSC) ว่า การที่สหภาพโซเวียตได้สนับสนุน
ให้เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) เป็นผลทำให้จีนไม่มี
ทางเลือกอื่น นอกจากเข้ารุกรานเวียดนาม รัฐบาลสหรัฐฯ จึงมีความเห็นมาโดยตลอดว่า การที่
เวียดนามได้รุกรานกัมพูชา ถือเป็นรากเหง้าของความตึงเครียดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เจียงใต้ ข้อกังวลของสหรัฐฯ ถือได้ว่าเป็นข้อกังวลที่มาจากเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Concern) เป็นสำคัญ สหรัฐฯ มองว่าการแผ่อิทธิพลของไซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีผลทำให้จีนเสียเปรียบ สหรัฐฯ จำเป็นต้องสนับสนุนจีนเพื่อต่อต้านฝ่ายไซเวียตและเวียดนาม และการที่ฝ่ายเวียดนามไม่สามารถกำจัดฝ่ายเขมรแดงให้สิ้นซาก จึงเป็นสิ่งที่สร้างความพอใจให้กับสหรัฐฯ (อ้างแล้วหน้า 119 – 120)

นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหากัมพูชาดังกล่าวข้างต้น นับว่ามีส่วนสำคัญ ทั้งสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตของไทยและอาเซียนที่มีต่อปัญหากัมพูชา มีผลทำให้ไทย ในฐานะเป็นรัฐด่านหน้า (front line state) และผู้นำอาเซียนในเรื่องการแก้ปัญหากัมพูชาทางการเมือง มีความมั่นใจยิ่งขึ้นในจุดยืนและความถูกต้องด้านนโยบายของไทยและอาเซียนในเรื่องนี้ พร้อมทั้งยังสามารถกล่าวได้อีกด้วยว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ในบรรดา 5 ประเทศผู้ก่อตั้งองค์การอาเซียนมีประเทศสิงคโปร์ที่ให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับไทย และมีนโยบายท่าทีและการมองปัญหากัมพูชาตลอดจนนโยบายแก้ปัญหากัมพูชาที่เป็นหนึ่งเดียวกับไทย ตลอด 10 กว่าปีของปัญหากัมพูชา ในขณะที่มาเลเซียและอินโดนีเซียมีอยู่ช่วงหนึ่ง (สมัยนายกรัฐมนตรี สุสเซน ออนห์ของมาเลเซีย และประธานาธิบดีซูฮาร์โตของอินโดนีเซีย) ที่มองแนวทางแก้ปัญหากัมพูชาทางการเมืองที่ฉีกแนวทางออกจากไทย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ (รายละเอียดปรากฏในรายงานวิจัย ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซียในยุคสงครามเย็น ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับหลักการกวนตัน อันเป็นผลมาจากการหารือระหว่างประธานาธิบดีซูฮาร์โตของอินโดนีเซียกับสุสเซน ออนันท์

นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ที่ได้ประชุมกันที่เมืองกวนตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นหลักการที่สะท้อนให้เห็นถึงการมองปัญหาภัยคุกคามจากจีน และภัยคุกคามจากเวียดนามของอินโดนีเซียและมาเลเซียที่แตกต่างจากของไทยและสิงคโปร์) นอกจากนี้ นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาก็มีพัฒนาการระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2532 ยังเป็นนโยบายและท่าทีที่ตอกย้ำให้เป็นที่ยอมรับว่า อิทธิพลของอำนาจ ผลประโยชน์ และความมั่นคงของสหรัฐฯ ย่อมอยู่เหนือเรื่องของลัทธิอุดมการณ์ สิทธิมนุษยชน เสรีภาพและประชาธิปไตย สหรัฐฯ เช่นเดียวกับทุกประเทศถือว่าในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่มีมิตรที่ถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ส่วนนโยบายและท่าทีของจีนต่อปัญหาก็มีพัฒนานั้น นับว่ามีความชัดเจนตั้งแต่สมัยการประชุมข้อตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา กล่าวคือ จีนมีนโยบายไม่ต้องการให้สหรัฐฯ เข้ามามีอิทธิพลครอบงำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งไม่ประสงค์ให้เวียดนามเหนือผูกขาดอิทธิพลในกัมพูชา อันจะเป็นการเชื้อเชิญให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาททางทหารโดยตรงในอินโดจีน แต่จีนต้องการให้กัมพูชาตั้งแต่สมัยเจ้าสีหนุมีอำนาจผูกขาด (พ.ศ. 2497 – 2513) ในกัมพูชา เป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของจีนต่อปัญหาสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในบทงานวิจัยความสัมพันธ์ไทย – ลาว ไทย – กัมพูชา และไทย – เวียดนาม) แม้หลังความขัดแย้งจีน – โซเวียตได้นำไปสู่การแตกหักและความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างสองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ นโยบายและท่าทีของจีน โดยสารัตถะสำคัญแล้ว ก็ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิม กล่าวคือจีนยังคงไม่ประสงค์ให้มีมหาอำนาจใดมี

อิทธิพลผูกขาดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคาบสมุทรมอินโดจีน เพราะจีนถือว่าอนุภูมิภาคอินโดจีนเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่หรือรั้วหลังบ้านของจีน และสำหรับ กัมพูชานั้น จีนมีนโยบายสนับสนุนให้ความอุปถัมภ์แก่เจ้าสีหนุตั้งแต่กัมพูชาได้รับเอกราชเมื่อ พ.ศ. 2497 ด้วยจีนมองว่าเป็นการป้องกันมิให้กัมพูชาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเวียดนามเหนือ หรือคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ยิ่งหลังจากเจ้าสีหนุถูกโค่นอำนาจโดยการรัฐประหารของนาย พลลอนนอล นโยบายและท่าทีของจีนต่อกัมพูชายังมีความชัดเจน โดยจีนประกาศสนับสนุน รัฐบาลพลัดถิ่นของเจ้าสีหนุที่รวมกลุ่มเขมรแดงของนายพอลพต พร้อมกับทุ่มเทการสนับสนุน การปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดง เพื่อโค่นระบอบลอนนอล จนประสบความสำเร็จเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 อย่างไรก็ตาม โดยที่จีนหาได้มีอิทธิพลเหนือฝ่ายเขมรแดง จีนจึงได้เน้นนโยบาย สนับสนุนให้เจ้าสีหนุกลับมามีอำนาจในกัมพูชาอีกครั้ง โดยมีฝ่ายเขมรแดงและกลุ่มเขมรอื่นๆ เข้าร่วมรัฐบาลกัมพูชาภายใต้การนำของเจ้าสีหนุ และได้พยายามแนะนำหรือขอให้สหรัฐฯ เจริญกับเจ้าสีหนุช่วง พ.ศ. 2516 – 2517 เพื่อหาทางยุติการสู้รบในกัมพูชา แต่ก็หาได้ประสบ ผลสำเร็จไม่ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเพราะนายคิสซินเจอร์เตะถ่วงไม่ยอมพบปะเจรจากับเจ้าสีหนุ จนเป็นผลทำให้ฝ่ายเขมรแดงได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดเหนือระบอบลอนนอล รวมทั้งส่งผลให้ เจ้าสีหนุหมดอำนาจต่อรองและโอกาสเข้ามาแก้ปัญหาการสู้รบในกัมพูชาโดยสันติวิธี (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในบรรดาประเทศต่างๆ ที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา กัมพูชา (หลัง ธันวาคม พ.ศ. 2521) โดยสันติวิธี นอกจากไทยแล้ว กล่าวได้ว่าจีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่รู้จัก

อุปนิสัย ความคิด และทัศนคติของเจ้าสีหนุเป็นอย่างดี ซึ่งผู้นำจีนก็ได้เคยให้ความเห็นกับไทยเกี่ยวกับเจ้าสีหนุในหลายโอกาสที่ผู้นำประเทศทั้งสองได้พบปะหารือกันในเรื่องปัญหาภูมิพญาและความจำเป็นต้องมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย เพื่อรักษาที่นั้งของประเทศภูมิพญาประชาธิปไตยในสหประชาชาติ และเพื่อให้ได้มาซึ่งความสามัคคีระหว่างเขมรสามฝ่าย ในการทำสงครามกับเวียดนาม ดังที่นายเฉิน ผิง เอกอัครราชทูตจีนประจำไทย ได้ให้ความเห็นของจีนเกี่ยวกับเจ้าสีหนุซึ่งจีนได้รู้จักเจ้าสีหนุอย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว และตระหนักดีว่า เจ้าสีหนุเป็นผู้ที่เปลี่ยนความคิดเห็นตลอดเวลา ไม่อยู่กับร่องกับรอย จึงไม่อาจจะเชื่อได้ว่าเจ้าสีหนุจะสามารถสร้างความเป็นเอกภาพกับฝ่ายเขมรแดงหรือกับฝ่ายนายซอนซานได้ แต่ในเมื่อเขมรทั้งสามฝ่ายได้ยอมตกลงที่จะไปพบปะกันที่สิงคโปร์ เพื่อออกคำแถลงร่วมเกี่ยวกับการเป็นแนวร่วมระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายของประเทศภูมิพญาประชาธิปไตย ก็จำเป็นต้องหาทางให้ทั้งสามกลุ่มต่อต้านเวียดนาม คงไว้ซึ่งเอกภาพของทุกกลุ่มและให้ทั้งสามกลุ่ม แสดงความมุ่งมั่นที่จะทำการต่อสู้กับเวียดนามและว่าจีนยินดีให้ความร่วมมือกับอาเซียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน (บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับเอกอัครราชทูตจีน ลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2524) นอกจากนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ภูมิพญาเขมรแดงเรื่องอำนาจ (พ.ศ. 2518 – 2521) และยุครัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (พ.ศ. 2524 – 2532) กล่าวได้ว่าจีนมีบทบาทสำคัญช่วยให้ไทยและประเทศภูมิพญาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรแดง) สามารถรักษาความสัมพันธ์ปกติต่อกันไว้ได้ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญช่วยสนับสนุนให้นโยบายของไทยและอาเซียนที่มีต่อปัญหาภูมิพญา หลังจากเวียดนามได้รุกรานและยึดครองภูมิพญา ประสบ

ผลสำเร็จ ทำให้เวียดนามต้องยอมถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาในปี พ.ศ. 2533 โดยจีนได้นำเรื่องการที่สหภาพโซเวียตต้องยุติให้ความช่วยเหลือเวียดนามยึดครองกัมพูชาและให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา มาเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง ในการที่จีนและสหภาพโซเวียตสามารถกลับมามีความสัมพันธ์ปกติระหว่างกันได้

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CDGK) ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า ทั้งก่อนและหลังการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย ประเทศอาเซียนที่ต้องเหนื่อยมากที่สุดกับการทำหน้าที่เป็นผู้ไกลเกลี่ยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเขมรสามฝ่าย มิให้บานปลายจนมีผลบั่นทอนนโยบายของอาเซียน คือไทย ที่เป็นเช่นนี้ เหตุผลสำคัญเป็นเพราะประเทศไทยมีฐานะเป็นรัฐด่านหน้า (front line state) ได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงโดยตรงจากการสู้รบในกัมพูชา และหากไทยต้องการให้การแก้ปัญหาگัมพูชาดำเนินไปในทิศทางที่เป็นการรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของไทย ก็จำเป็นที่ไทยต้องแบกรับภาระหนักโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ไทยมีอิทธิพลชี้นำอาเซียนในด้านนโยบายการแก้ปัญหาگัมพูชา เป็นที่ยอมรับของอาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศได้

ในสามกลุ่มเขมรที่รวมตัวกันเป็นรัฐบาลผสมของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย กลุ่มที่ได้สร้างปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาگัมพูชาตามแนวนโยบายของไทยและอาเซียนมากที่สุด ได้แก่ สองกลุ่มที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ นั่นคือกลุ่มของนายซอนซาน (KPNLF) และกลุ่มของเจ้าสีหนุ (FUNCINPEC) ที่เป็นเช่นนี้ กล่าวโดยทั่วไปได้

ว่า น่าจะเป็นเพราะอุปนิสัยของผู้นำเขมรที่มักชอบให้ร้ายป้ายสีต่อกัน ไม่มีอุดมการณ์ มีแต่
เรื่องการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ แทนที่จะให้ความสำคัญและ
ความเร่งด่วนกับเรื่องของการต่อสู้เพื่อเอานะครีที่ถูกรุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชา
เรื่องของการรักษาความเป็นเอกภาพของรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายเป็นอันดับแรก แต่กลับมา
ให้ความสำคัญกับการแก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่มตน มากกว่า
ผลประโยชน์ของประเทศกัมพูชา มีการตั้งแ่ง สร้างเงื่อนไขต่างๆ นานา เพื่อความได้เปรียบ
เหนือที่ถูกรับว่าเป็นประโยชน์กับกลุ่มตน การเอานะครีผู้รุกรานกลายเป็นประเด็นรอง การ
เอานะครีพวกเดียวกันกลายเป็นประเด็นหลัก ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการจัดลำดับ
ความสำคัญและความเร่งด่วนของแต่ละปัญหา ไม่ยอมทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของ
เหตุการณ์ในด้านต่างๆ ที่มีขึ้นภายใต้บริบทแต่ละบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงไม่สนใจ
และเห็นถึงความสำคัญของนโยบายแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง ทั้งไม่สนใจที่จะแยกแยะว่าอะไร
คือเป้าหมายเฉพาะหน้า และอะไรคือเป้าหมายสูงสุด หากแต่คิดเพียงเรียกร้องให้ได้มาซึ่งทุก
อย่างที่ฝ่ายตนต้องการโดยไม่สนใจว่าจะมีผลกระทบและบ่อนทำลายนโยบายของไทยและ
อาเซียน

ตลอดกว่า 7 ปีของรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) มีข้อเท็จจริงมากมาย
หลายด้านที่เป็นประจักษ์พยานบ่งชี้ชัดว่า กลุ่มของนายซอนซาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่อ่อนแอและไร้
ประสิทธิภาพ ไร้วินัยมากที่สุด แต่กลับเป็นกลุ่มที่ได้สร้างปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการมี
เอกภาพของรัฐบาลผสมฯ และต่อนโยบายด้านการเมืองและการทูตของไทยและอาเซียนมาก

ที่สุด กลุ่มนายชอนซานไร้ประสิทธิภาพและอ่อนแอทั้งด้านการเมืองและการทหาร แต่เป็นกลุ่ม
ที่หลงผิดว่ากลุ่มตนมีความสำคัญต่ออาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศมากกว่ากลุ่มของ
เจ้าสีหนุและกลุ่มเขมรแดง ส่วนกลุ่มของเจ้าสีหนุนั้นตระหนักดีว่ากลุ่มตนแม้มีความอ่อนแอ
ทางการทหาร แต่ความอ่อนแอในด้านนี้ได้รับการชดเชยโดยความสำคัญทางด้านเมืองที่กลุ่ม
เจ้าสีหนุมีมากกว่ากลุ่มนายชอนซานและกลุ่มเขมรแดง ไทยและอาเซียนตระหนักดีว่า การมี
กลุ่มของเจ้าสีหนุอยู่ในรัฐบาลผสมฯ เป็นสิ่งจำเป็นต่อนโยบายเอาชนะเวียดนามทางการเมือง
และการทูต เพื่อรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยในสหประชาชาติไว้ให้ได้ และ
เพื่อให้นโยบายกดดันให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชามีโอกาสประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ดี ทั้งกลุ่มนายชอนซาน และกลุ่มของเจ้าสีหนุต่างพยายามช่วงชิงการนำ
ในรัฐบาลผสมฯ ด้วยการสร้างราคาให้กับฝ่ายตนเรียกร้องความเห็นใจและสนใจจากอาเซียน
และประชาคมระหว่างประเทศ ใשרายป้ายสีกันในที่สาธารณะ ตลอดจนปิดบังความไร้
ประสิทธิภาพของกองกำลังของตน โดยให้ฝ่ายเขมรแดงเป็นแพะรับบาปแทน ด้วยการอ้างว่า
เหตุผลที่ฝ่ายตนไม่มีผลงานด้านการสู้รบกับเวียดนาม เป็นเพราะได้รับการขัดขวางและดักข่ม
ยิงทหารของพวกตนเสียชีวิตโดยฝ่ายเขมรแดงมีผลทำให้พวกตนไม่สามารถปฏิบัติการลึกเข้าไป
ไปในดินแดนกัมพูชา ซึ่งล้วนเป็นข้ออ้างที่ส่วนใหญ่เป็นเท็จทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพราะข้อเท็จจริงเชิง
ประจักษ์ยืนยันให้เห็นได้ว่า กองกำลังทั้งของฝ่ายนายชอนซานและฝ่ายเจ้าสีหนุ ส่วนใหญ่มัก
ไม่ต้องการปฏิบัติการลึกเข้าไปในดินแดนของกัมพูชา แต่จะพอใจปฏิบัติหน้าที่เฝ้าค่ายผู้อพยพ
บริเวณชายแดนไทย – กัมพูชามากกว่า

ตลอด 10 กว่าปีของรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย นโยบายของไทยและอาเซียนประสบกับปัญหามากที่สุดจากความขัดแย้งที่ส่วนใหญ่เป็นระหว่างกลุ่มเขมรสองฝ่ายที่มีใช่เป็นคอมมิวนิสต์ (กลุ่มของเจ้าสีหนุและกลุ่มของนายซอนซาน) และระหว่างสมาชิกภายในของสองกลุ่มดังกล่าว เป็นลักษณะของความขัดแย้งที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์หรือเรื่องของนโยบาย แต่มักเป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างตัวบุคคลทั้งสองกลุ่ม และระหว่างตัวบุคคลภายในแต่ละกลุ่ม เป็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความอิจฉาริษยาและความกระหายอำนาจ ซึ่งดีชิงเด่นระหว่างกัน ตลอดจนประเด็นฝ่ายตรงข้าม สาดโคลนใส่กันในที่สาธารณะ เป็นผลบั่นทอนความเป็นเอกภาพของรัฐบาลผสมฯ สร้างอุปสรรคและปัญหาให้กับไทยและอาเซียนมาโดยตลอด ในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยเป็นประเทศที่ต้องมานั่งรับฟังการให้ร้ายป้ายสีและการไปปดมดเท็จของทั้งสองกลุ่มที่มีใช่คอมมิวนิสต์ดังกล่าว เป็นประจำ ส่วนท่าทีของฝ่ายเขมรแดงนั้น ไม่ค่อยได้สร้างปัญหา เพราะเป็นกลุ่มที่มีวินัย มีอุดมการณ์ และเป้าหมายชัดเจน นั่นคือทำสงครามเพื่อขับไล่เวียดนามให้ออกจากกัมพูชา โคนระบอบหุ่นเชิดเฮงส์มินและหาทางกลับมามีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายเขมรแดงตระหนักดีในข้อจำกัดของพวกเขาตน ด้วยถูกประชาคมระหว่างประเทศรังเกียจ สืบเนื่องมาจากความเป็นระบอบที่โหดเหี้ยมและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในสมัยที่เขมรแดงมีอำนาจในกัมพูชา (พ.ศ. 2518 – 2521) จึงพยายามมีนโยบายและท่าทีที่ยืดหยุ่นไม่ก่อปัญหาให้กับไทยและอาเซียน อีกทั้งรู้ว่าต้องพึ่งพาไทย อาเซียนและเงินทั้งทางการเมือง การทูต และความช่วยเหลือทางทหาร ผิดจากฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน ซึ่งมักให้ความสำคัญกับส่วน

ตนมากกว่าส่วนรวมและหลงผิดว่าไทยและอาเซียนต้องพึ่งพวกตนมากกว่าที่พวกตนต้องพึ่งอาเซียน นายซอนชานนั้นมีความหลงผิดในความสำคัญของตัวเองมาก และคิดว่าจะสามารถพึ่งฝ่ายนิติบัญญัติสหรัฐฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายสตีเวน ไชลาส ประธานคณะอนุกรรมการต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ มาบีบไทยและอาเซียนให้ยอมตามความประสงค์ของนายซอนชาน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวได้ว่า นโยบายระยะยาวของไทยที่มีต่อรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย คือพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มของเจ้าสีหนุและของนายซอนชาน มีความสามัคคี มีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมืองและการทหาร เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะทำให้สามารถมีอำนาจและศักยภาพเข้ามาแทนที่อิทธิพลของฝ่ายเขมรแดงในกัมพูชา หลังรัฐบาลผสมฯ สามารถเอาชนะเวียดนามและระบอบเฮงสัมรินได้แล้ว เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนกัมพูชาใช้สิทธิกำหนดใจตนเองได้อย่างเสรี ปราศจากการแทรกแซง บีบบังคับ ช่มชู้จากภายนอก ทั้งนี้ทั้งไทยและอาเซียนไม่ประสงค์ให้ฝ่ายเขมรแดงกลับเข้ามามีอำนาจอีกในกัมพูชา

เพื่อให้รัฐบาลผสมฯ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและอย่างต่อเนื่องจึงเป็นเรื่องที่ไทยและอาเซียนให้ความสำคัญเพื่อเป็นการพิสูจน์ให้เวียดนามตระหนักว่า ไม่สามารถเอาชนะฝ่ายรัฐบาลผสมฯ ได้ด้วยกำลังทหาร แต่ต้องหันมาพึ่งการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลผสมฯ โดยวิธีทางการเมือง นอกจากนี้นโยบายและท่าทีของจีนต่อปัญหากัมพูชา นับว่าสอดคล้องและมีส่วนสำคัญสนับสนุนนโยบายของอาเซียนต่อปัญหากัมพูชา ดัง

เป็นที่ประจักษ์จากคำชี้แจงของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยที่ได้แจ้งให้กับพลโท มูร์ดานี เจ้ากรม
ข่าวทหารและรองอธิบดีกรมประมวลข่าวกลางของอินโดนีเซียว่า ฝ่ายไทยได้ประเมินท่าทีของ
จีนต่อปัญหากัมพูชาแล้ว และมีความเห็นว่า จีนได้เปลี่ยนยุทธวิธีแล้ว เพราะจีนต้องการ
อาเซียนมากกว่าอาเซียนต้องการจีน จีนต้องการเป็นมิตรกับอาเซียน จีนจะระมัดระวังมีการ
ดำเนินการมิให้มีผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์กับอาเซียน นอกจากนี้ ฝ่ายจีนยังได้บอก
กับนายกาซาลี ซาฟี รัฐมนตรีต่างประเทศของมาเลเซียว่า เมื่อปัญหากัมพูชายุติลงได้แล้ว จีน
จะไม่สนับสนุนหรือยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายเขมรแดงอีก ฝ่ายไทยเองก็ได้บอกกับฝ่ายจีนว่าอาเซียนไม่
ต้องการถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนเขมรแดงซึ่งในประเด็นนี้ ฝ่ายจีนก็ได้บอกกับไทยว่า
ขอมมิให้อาเซียนเป็นห่วงในเรื่องนี้ นอกจากนี้ ฝ่ายไทยยังได้ยืนยันกับฝ่ายจีนว่า อาเซียนไม่
สามารถละเลยหลักการของการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหากัมพูชา (International
Conference on Kampuchea หรือ ICK) ซึ่งระบุชัดเจนเรื่องการเคารพสิทธิในการกำหนดใจ
ตนเองของประชาชนกัมพูชาเกี่ยวกับอนาคตของระบบการเมืองและเศรษฐกิจของกัมพูชา
โดยปราศจากการแทรกแซง ช่มชู้ จากภายนอก และในประเด็นนี้ นายหู เย่าปิง เลขาธิการ
พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ยอมรับและแจ้งกับไทยว่า เมื่อมีการตกลงปัญหากัมพูชาแล้ว จีนไม่
มุ่งหวังที่จะให้พอลพต และพวกเขมรแดงกลับมาใช้อำนาจอีก เพราะจะทำให้เกิดสงครามกลาง
เมืองในกัมพูชาอีก ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เวียดนามกลับเข้าแทรกแซงในกัมพูชาได้อีก นายหู เย่า
ปิง ยืนยันกับรัฐมนตรีต่างประเทศไทยว่า จีนต้องการรัฐบาลกัมพูชาที่มีใช่เป็นสังคมนิยม
(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับพลโท มูร์ดานี เจ้ากรม

ข่าวทหารและรองอธิบดีกรมประมงข่าวกลางของอินโดนีเซีย ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.

2526)

การสนทนาครั้งนี้ ฝ่ายไทยได้ให้ทัศนะของไทยเกี่ยวกับท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาแก้มปูชา โดยรัฐมนตรีต่างประเทศได้แจ้งกับฝ่ายอินโดนีเซียว่า ฝ่ายไทยไม่ได้ปิดประตูการติดต่อกับเวียดนาม แต่เวียดนามพยายามแสดงให้เห็นว่าต้องการประนีประนอม แต่ถ้าวิเคราะห์ธาตุแท้ของเวียดนามแล้ว จะเห็นได้ว่า เวียดนามต้องการโก่งราคาให้ได้มากที่สุด ดังนั้นฝ่ายอาเซียนจึงควรรอคอยต่อไปอีกสักระยะหนึ่ง ขณะนี้เวียดนามมีปัญหายุ่งยากทั้งในเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ถ้าถูกกดดันจากทุกด้านอย่างต่อเนื่อง เวียดนามคงต้องยอมผ่อนปรน เมื่อใดที่เวียดนามตระหนักถึงความจำเป็นต้องถอนทหารออกจากแก้มปูชา รัฐมนตรีต่างประเทศไทยก็พร้อมที่จะไปเจรจาที่ฮานอย ถ้าการเจรจานั้นจะนำไปสู่ข้อตกลงที่เป็นแก่นสาร ไทยเห็นว่าความร่วมมือระหว่างอาเซียนเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าอาเซียนแตกแยกหรือขัดแย้งกัน เวียดนามก็จะฉวยโอกาสแสวงประโยชน์ และจะสามารถบ่อนทำลายไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ที่ละประเทศ ดังนั้นถ้าอาเซียนสามารถรักษาความเป็นเอกภาพของอาเซียนได้ ภายใน 5 – 10 ปี เวียดนามก็จะต้องยอมจำนน

ในเรื่องข้างต้น ฝ่ายพลโทมูร์ดานี ได้แจ้งกับฝ่ายไทยว่า จากการที่ตนได้พบปะกับผู้นำฝ่ายเวียดนาม ไม่ปรากฏว่าเวียดนามได้เปลี่ยนท่าทีแต่อย่างใด และเมื่อฝ่ายอินโดนีเซียได้ถามถึงความมั่นคงของเวียดนามในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาแก้มปูชา นายฟามวันดง

นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้แสดงทัศนะว่า ในเมื่อทหารสหรัฐฯ ครึ่งล้านคนยังไม่สามารถ
ป้องกันการใช้เส้นทางโฮจิมินห์ได้ เวียดนามมีภารกิจต้องดูแลดินแดนทั้งเวียดนามเหนือและใต้
ดังนั้นกัมพูชาจึงมีความสำคัญต่อเวียดนามในด้านความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

พลโทมูรดานี ได้กล่าวต่อไปว่า อินโดนีเซียไม่มีเขตแดนติดต่อกับเวียดนาม แต่เมื่อได้รับ
ฟังสถานะของไทยแล้ว ก็เห็นว่า เมื่อใดที่เวียดนามสามารถบรรลุถึงการก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีน
และสามารถควบคุมสถานการณ์ในอินโดจีนได้อย่างมั่นคง ประเทศไทยจะต้องระมัดระวัง
เกี่ยวกับ 16 จังหวัดภาคอีสานของไทย รัฐบาลไทยก็ต้องเผชิญกับปัญหากัมพูชาต่อไปอีก
หลายปี เพราะการกดดันเวียดนาม จะต้องใช้เวลายาวนานกว่าเวียดนามจะยินยอม (เพ็งอ้าง)

ในเรื่องของนโยบายของไทยและอาเซียนที่มีต่อรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) และ
ความจำเป็นเร่งด่วนที่อาเซียนจำเป็นต้องดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งการเมืองและ
การทหารให้กับสองกลุ่มชาตินิยมที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์(กลุ่มของเจ้าสีหนุและนายซอนซาน)
เพื่อให้สองกลุ่มนี้ไม่อาจเป็นฝ่ายเสียเปรียบฝ่ายเขมรแดง ซึ่งช่วงปีพ.ศ. 2527 ฝ่ายเขมรแดง
ประสบความสำเร็จอย่างมากในการปฏิบัติการโจมตีกองกำลังของฝ่ายเวียดนาม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งบริเวณด้านตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ที่มีเส้นทางหลวงหมายเลข 10
และเส้นทางหลวงหมายเลข 5 ทั้งสองเส้นทางดังกล่าวมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และ
จำเป็นต่อการส่งกำลังบำรุงไปยังกองกำลังของเวียดนามตามบริเวณด้านตะวันตกของกัมพูชา
(แนวชายแดนไทย – กัมพูชา) และเป็นเส้นทางที่นำไปสู่กรุงพนมเปญ ประเด็นข้อเท็จจริง

ดังกล่าวนี้ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์จากการปรึกษาหารือระหว่างฝ่ายไทยกับนายเกี๊ยะ เคง
สวี่ รองนายกรัฐมนตรีคนที่หนึ่งของสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527

ในการหารือระหว่างฝ่ายไทยกับสิงคโปร์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งสองประเทศเห็นร่วมกันว่า
อาเซียนจำเป็นต้องพิจารณาแบ่งรับภาระออกค่าช่วยเหลือด้านอาวุธให้แก่กองกำลัง
ของเจ้าสี่หนูและนายซอนซาน ซึ่งไม่ทุก 5 ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความพร้อมที่ร่วมมือกับ
ไทยและสิงคโปร์ ทำให้ไทยและสิงคโปร์เป็นสองประเทศอาเซียนที่จำเป็นต้องเข้ามาร่วมกันแบก
ภาระช่วยเหลือกลุ่มเขมรสองฝ่ายที่มีใช่เป็นคอมมิวนิสต์จนกล่าวได้ว่าในเรื่องของความ
ช่วยเหลือทุกด้านแก่ฝ่ายเจ้าสี่หนูและฝ่ายนายซอนซานมีแค่ไทยและสิงคโปร์เท่านั้นที่มี
นโยบายและท่าทีแน่วแน่เป็นหนึ่งเดียวกันในเรื่องนี้ ส่วนอีก 3 ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วน
ใหญ่จะร่วมมือด้านการเมืองและการทูต นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ได้เคยแจ้งกับฝ่ายไทยเมื่อครั้ง
แวะผ่านไทยก่อนไปประชุมกลุ่มประเทศเครือจักรภพที่กรุงนิวเดลีเมื่อปลายปีพ.ศ. 2526 ว่า
สิงคโปร์หนักแน่นและพร้อมที่จะร่วมมือกับไทยอย่างใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง

ฝ่ายไทยได้วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์สู้รบในกัมพูชาช่วง พ.ศ. 2527 ให้
รองนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ทราบว่า เนื่องจากฝ่ายเขมรแดงประสบความสำเร็จมากขึ้นในการสู้
รบกับเวียดนาม และยังประสบชัยชนะมากเท่าใด ย่อมหมายถึงการที่ฝ่ายเขมรแดงสามารถมี
เขตปลดปล่อยภายใต้การนำของตนมากขึ้นและย่อมหมายถึงการที่ฝ่ายเขมรแดงจะ
สามารถติดอาวุธให้กับประชาชนในพื้นที่ปลดปล่อยต่างๆ มากขึ้น กำลังติดอาวุธท้องถิ่น

ดังกล่าวก็ย่อมจะเป็นกองกำลังเพิ่มเติมให้กับฝ่ายเขมรแดง ดังนั้นไทยจึงมีความเห็นว่าฝ่าย
อาเซียนจำต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อรีบดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองกำลัง
ของฝ่ายเจ้าสีหนุและนายซอนซาน เพื่อมิให้เสียเปรียบฝ่ายเขมรแดงและเพื่อให้อาเซียนมี
อำนาจต่อรองเกี่ยวกับอนาคตของกัมพูชา มิให้กัมพูชาหลังสิ้นสุดสงคราม เป็นประเทศกัมพูชา
ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในประเด็นนี้
ฝ่ายไทยได้พยายามเน้นเรื่องความสำคัญที่กลุ่มของเจ้าสีหนุและนายซอนซานจำต้องดำเนิน
ทำสงครามทั้งด้านการเมืองและการทหารควบคู่กันไป ไม่ใช่คิดเรียกร้องขออาวุธเพิ่มเติมอย่าง
เดียว แต่ละทิ้งการทำสงครามการเมืองเพื่อหาทางให้ประชาชนเขมรส่วนใหญ่เข้ามาภักดีกับ
กลุ่มของเจ้าสีหนุและของนายซอนซาน เพราะในที่สุดแล้วกองทัพที่แท้จริงของฝ่ายที่มีโช
คคอมมิวนิสต์ คือประชาชนเขมรนั่นเอง เพราะฉะนั้นฝ่ายไทยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่
กลุ่มของเจ้าสีหนุและของนายซอนซาน ในขณะนี้ยังไม่มีความสามารถปฏิบัติการทางทหารลึก
เข้าไปในกัมพูชา (อย่างที่ฝ่ายเขมรแดงสามารถทำได้) ก็ควรทดแทนจุดอ่อนนี้ ด้วยการโจมตี
สงครามทางจิตวิทยาทางการเมืองเพื่อเอาประชาชนส่วนใหญ่ให้เข้ามาอยู่ข้างฝ่ายที่มีโช
คคอมมิวนิสต์ (บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2527)

นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตของไทยและ
อาเซียนต่อปัญหา กัมพูชา เป็นมิติสำคัญยิ่งอีกด้านหนึ่งที่ไทยและอาเซียนร่วมกันขับเคลื่อน
คู่ขนานกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการทหาร มีเรื่องของการประกาศจัดตั้งรัฐบาลผสม

เขมรสามฝ่าย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2525 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย (CGDK) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยมีเหตุผลสำคัญเพื่อรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตยในสหประชาชาติไว้ให้อย่างต่อเนื่อง ชัดขวางมิให้ระบอบหุ่นเชิดเฮงส์มินได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ประชาคมระหว่างประเทศยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนามว่า เป็นสิ่งถูกต้องและชอบธรรม ตรงกันข้าม การที่เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา ถือได้ว่าเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติและหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่เน้นให้ทุกประเทศเคารพเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน เพราะฉะนั้น ถือได้ว่าการมีรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายที่ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของสหประชาชาติ เป็นการทำให้รัฐบาลผสมฯ มีความชอบธรรม เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตของอาเซียนที่สำคัญยิ่ง มีผลสร้างกระแสกดดันและประณามการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนาม เพื่อเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา และเปิดโอกาสให้ประชาชนกัมพูชาสามารถใช้สิทธิ์กำหนดอนาคตของประเทศกัมพูชาด้วยตนเอง ปราศจากการแทรกแซง การข่มขู่ บีบบังคับ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เป็นข้อเรียกร้องของประชาคมระหว่างประเทศ ที่มีระบุชัดเจนอยู่แล้วในข้อมติทุกฉบับของการประชุมทุกปีของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และในหลักการสำคัญของที่ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหา กัมพูชา (ICK) ความสำเร็จและชัยชนะทางการเมืองและการทูตของไทยและอาเซียนในเรื่องนี้ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนจากข้อมติของที่ประชุมประจำปีของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ อันเป็นข้อมติทุกฉบับที่เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ให้

เคารพเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา ตลอดจนประณามการรุกราน และยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม เป็นข้อมติที่สะท้อนให้เห็นถึงชัยชนะทางการเมืองและการ ทุทของนโยบายของไทยและอาเซียนในเรื่องนี้ ตลอด 12 ปีของปัญหา กัมพูชา นโยบายและ ยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตของไทย ได้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นที่น่าพอใจยิ่ง ส่งผลทำให้ภาพพจน์ ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศไทยเป็นที่สรรเสริญยอมรับ จากประชาคมระหว่างประเทศ ทำให้บทบาทความเป็นผู้นำอาเซียนของไทยโดดเด่นในเวที การเมืองระหว่างประเทศ และในที่สุดปัญหา กัมพูชา ยุติลงได้จากผลของการประชุมระหว่าง ประเทศที่กรุงปารีสเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 เป็นเวลา 2 ปีหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ตุลาคม พ.ศ. 2532 และได้มีการเลือกตั้งภายใต้การกำกับดูแลของสหประชาชาติ (องค์การบริหาร ชั่วคราวของสหประชาชาติในกัมพูชา หรือ United Nations Transitional Authority in Cambodia หรือ UNTAC) เมื่อเมษายน พ.ศ. 2536

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2533 – 2535 ปัญหา กัมพูชา ยุติลงได้ เนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอกหรือพัฒนาการของการเมืองระหว่างประเทศในระดับ โลกเป็นสำคัญ ดังอาทิ การปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างจีน – ไชเวียตระหว่างสหรัฐฯ – ไชเวียต นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตยุคนายคอรีบาซอฟ เป็นเลขาธิการพรรค คอมมิวนิสต์โซเวียต ที่ได้หันมาเน้นและให้ความสำคัญกับเรื่องของความร่วมมือระหว่าง ประเทศ โดยไม่นำเอาเรื่องความขัดแย้งและความแตกต่างด้านลัทธิอุดมการณ์มาเป็นอุปสรรค การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตและค่ายคอมมิวนิสต์ การที่จีนได้ตั้งเงื่อนไขให้ฝ่ายโซ

เวียดนามจำเป็นต้องยุติการสนับสนุนให้เวียดนามยึดครองกัมพูชาและต้องถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชาเป็นเงื่อนไขสำคัญเงื่อนไขหนึ่งในการกลับมาที่มีความสัมพันธ์ปกติระหว่างกัน ตลอดจนการปรับความสัมพันธ์ปกติระหว่างจีน – เวียดนาม เหตุการณ์สำคัญๆ เหล่านี้ ได้มีผลนำไปสู่การหารือระหว่าง 5 ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) เพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอเพื่อยุติปัญหาการกัมพูชาทางการเมืองและตามด้วยการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาการกัมพูชาที่กรุงปารีส (Paris International Conference on Cambodia หรือ PICC) เดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ผลของการประชุมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการยุติปัญหาการกัมพูชาอย่างเป็นทางการ

ผลของที่ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาการกัมพูชาได้นำไปสู่การถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปโดยองค์กรบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติในกัมพูชา (UNTAC) เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 มีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ โดยผลการเลือกตั้งนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรค FUNCINPEC ของเจ้าสีหนุกับพรรค CPP ของนายฮุนเซน

อย่างไรก็ดี แม้ปัญหาการกัมพูชายุติลงได้ด้วยการมีบทบาทสำคัญและความร่วมมือระหว่าง 5 ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ บทบาทสำคัญของการอำนวยความสะดวกและของประชาคมระหว่างประเทศในภาพรวม แต่อาจกล่าวได้ว่า ผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์หาได้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายไม่ แม้จะเป็นที่ยอมรับแบบไม่เต็มใจนักก็ตาม

ในแง่ของไทยโดยเฉพาะนั้น แม้ว่าผลของการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาแกมพูชาที่กรุงปารีส (Paris International Conference on Cambodia หรือ PICC) มีผลทำให้ปัญหาแกมพูชายุติลงได้ก็ตาม แต่หาได้มีผลทำให้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามในแกมพูชาลดลงไม่ อิทธิพลครอบงำของเวียดนามยังดำรงอยู่ในโครงสร้างอำนาจของระบอบขุนชนอย่างชัดเจน ประเทศสาธารณรัฐแกมพูชาที่ก่อตั้งขึ้นมาหลังการรุกรานและยึดครองแกมพูชาโดยเวียดนาม ยังคงมีอย่างครบถ้วน เพียงแต่ได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็นรัฐแกมพูชา (State of Cambodia หรือ SOC) เท่านั้น เพื่อเป็นการประนีประนอมให้เป็นที่ยอมรับได้จากฝ่ายเจ้าสีหนุ ฝ่ายนายซอน ซานและฝ่ายเขมรแดง กลไกทุกด้านของอำนาจรัฐยังคงอยู่ในการควบคุมของระบอบขุนชน และแม้ว่าฝ่ายเจ้าสีหนุจะได้รับคะแนนนิยมจากผลการเลือกตั้งทั่วไป (วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2536) มากกว่าฝ่ายนายขุนชนก็ตาม แต่ก็มิได้มีผลทำให้ฝ่ายเจ้าสีหนุมีอำนาจบริหารสั่งการอะไรได้ อิทธิพลและผลประโยชน์ของเวียดนามยังคงได้รับการปกป้องรักษาโดยระบอบขุนชนต่อไป ความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของประเทศแกมพูชา ตามที่ไทยและอาเซียนต้องการให้มีหลังการเลือกตั้ง รวมทั้งชัยชนะของกลุ่มเขมรที่มีใช่เป็นคอมมิวนิสต์เข้ามามีอำนาจบริหารประเทศแกมพูชา หาได้เป็นไปตามที่ความคาดหวังของไทยและอาเซียน ตลอดจนหาได้เป็นไปตามข้อมติของที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและหลักการพื้นฐานของที่ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาแกมพูชาในกรอบของสหประชาชาติ (International Conference on Kampuchea หรือ ICK) เมื่อวันที่ 13 – 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ซึ่งได้ออกคำประกาศเรียกร้องให้ทุกประเทศรับประกันอธิปไตย เอกราช ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและบูรณ

ภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา การประชุมของ ICK ไม่ได้ได้รับความร่วมมือและเข้าร่วมประชุมจากสหภาพโซเวียต เวียดนาม ลาว ระเบิดเฮงสัมนินและกลุ่มประเทศบริวารของโซเวียตในยุโรปตะวันออก โดยกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ที่สนับสนุนการยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม อ้างว่าการประชุม ICK เป็นการแทรกแซงในกิจการภายในของสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (หรือระเบิดหุ่นเชิดเฮงสัมนิน) ดังเป็นที่ประจักษ์ได้ว่าหลัง พ.ศ. 2536 พรรค FUNCINPEC ของเจ้าสีหนุได้ถูกอำนาจรัฐของระเบิดหุ่นเชิดแยกออกจากรัฐบาลในที่สุด ส่งผลให้พรรคประชาชนกัมพูชา (CPP) ของนายฮุนเซ็นสามารถผูกขาดอำนาจทุกด้านในกัมพูชาตราบนานทุกวันที่ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้การยุติปัญหา กัมพูชา ตามข้อตกลงกรุงปารีส ตุลาคม พ.ศ. 2534 มิได้มีผลลัพธ์ที่เป็นไปตามความปรารถนาของไทยที่จะเห็นกลุ่มเขมรที่มีโซเป็นคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาเป็นรัฐบาลหลังการเลือกตั้งเมษายน พ.ศ. 2536 คือ การที่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อการยุติปัญหา กัมพูชา เริ่มตั้งแต่สมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีจอร์จ บุช โดนนายเจมส์ เบเกอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ประกาศถอนการรับรองรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งเท่ากับมีผลยกฐานะของรัฐบาลฮุนเซนและประเทศรัฐกัมพูชา (State of Cambodia หรือ SOC) อันเป็นชื่อใหม่ของกัมพูชาภายใต้ระเบิดหุ่นเชิดของเวียดนาม แทนชื่อเดิมคือ สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (Peoples Republic of Kampuchea หรือ PRK) ให้มีความเท่าเทียมกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (Democratic Kampuchea หรือ DK) ของ

รัฐบาลผสมสามฝ่าย ที่ไทย อาเซียน และสหประชาชาติได้ให้การรับรองมาโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2518 นอกจากนี้รัฐบาลประธานาธิบดีจอร์จ บุช ยังได้เน้นความจำเป็นที่จำต้องขัดขวางมิให้ฝ่ายเขมรแดงกลับเข้ามามีอำนาจในกัมพูชาอีก

ต่อมาในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีบิล คลินตัน แม้ฝ่ายสหรัฐฯ พยายามย้าว่า สหรัฐฯ ไม่มีนโยบายแทรกแซงในกิจการภายในของกัมพูชา แต่รัฐบาลคลินตันก็ได้ประกาศชัดเจนว่า สหรัฐฯ ไม่ต้องการเห็นฝ่ายเขมรแดงกลับมามีอำนาจอีกในกัมพูชา ไม่ประสงค์ให้ฝ่ายเขมรแดงเข้าร่วมอยู่ในรัฐบาลกัมพูชาหลังการเลือกตั้งเดือนเมษายน พ.ศ. 2533 ที่สหประชาชาติเป็นผู้จัดการเลือกตั้งตามข้อตกลงของการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหา กัมพูชาเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 นโยบายและท่าทีทั้งของรัฐบาลประธานาธิบดีจอร์จ บุช และของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ถือได้ว่าเป็นการตัดขาดจากนโยบายเดิมที่สหรัฐฯ ยึดถือมาโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2522 หรือตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดีเจเร็ด ฟอร์ด ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ และสมัยของประธานาธิบดีรอนัลด์ เรแกน ซึ่งทั้งสามรัฐบาลดังกล่าวได้ให้การสนับสนุนนโยบายของไทยและอาเซียนต่อปัญหากัมพูชาอย่างแข็งขันมาโดยตลอด ทั้งสนับสนุนรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายในด้านต่างๆ ทั้งทางลับและเปิดเผยตั้งแต่ พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ดังนั้นการที่นายเจมส์ เบเกอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีจอร์จ บุช ประกาศไม่รับรองรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) ทั้งประกาศว่าสหรัฐฯ ต้องการเปิดการเจรจากับเวียดนามเพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันตลอดจนประกาศว่าสหรัฐฯ ต้องการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่รัฐบาลของนายฮุนเซน เท่ากับว่าสหรัฐฯ ต้องการส่งสัญญาณ

อย่างชัดเจนว่า สหรัฐฯ จะไม่ยอมดำเนินการตามข้อเรียกร้องของอาเซียนและจีนอีกต่อไป

(Kenton Clymer: The United States and Cambodia, 1969 – 2000 หน้า 155 – 164)

ส่วนเหตุผลที่ทำให้สหรัฐฯ หลังกรกฎาคม พ.ศ. 2533 เปลี่ยนนโยบาย และทำที่ต่อปัญหากัมพูชา กล่าวได้ว่ามีเหตุผลมาจากอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายนอกและ ปัจจัยภายในที่ปรากฏช่วงระหว่าง พ.ศ. 2533 – 2536 เป็นสำคัญ อิทธิพลของปัจจัยภายนอก ที่สำคัญได้แก่ การสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต การ กลับมาความสัมพันธ์ปกติระหว่างจีน – สหภาพโซเวียต จีน – เวียดนาม และการกลับมา มี ความสัมพันธ์ปกติระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต การประกาศทิศทางใหม่ของนโยบาย ต่างประเทศของสหภาพโซเวียตยุคของนายกอร์บาชอฟที่เน้นเรื่องของสันติภาพ ความร่วมมือ ระหว่างประเทศที่ไม่นำเอาเรื่องของลัทธิอุดมการณ์มาเป็นอุปสรรค ตลอดจนความ เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างแห่งอำนาจในทวีปยุโรปหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต เป็นผลทำให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทโดยตรงเพื่อสถาปนาดุลอำนาจขึ้นมาใหม่ที่เป็นประโยชน์ ต่อความมั่นคงปลอดภัยของกลุ่มประเทศสมาชิกนาโต้และของทวีปยุโรปโดยรวม เหตุการณ์สำคัญเหล่านี้มีอิทธิพลทำให้สหรัฐฯ มองว่าจะส่งผลให้จีนและอดีตสหภาพโซเวียต ร่วมกันเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นต้องหันมาคืบคลานดีและร่วมมือกันอีกครั้งเพื่อคาน อำนาจและอิทธิพลของสหรัฐฯ หลังยุคสงครามเย็น ทั้งส่งผลให้ความเป็นหุ้นส่วนทาง ยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนยุคสงครามเย็นเพื่อคานอิทธิพลของโซเวียต ย่อมหมด ความสำคัญโดยปริยายอีกทั้งในแง่ผลประโยชน์ของสหรัฐฯ การหาทางปรับความสัมพันธ์กับ

เวียดนามยอมจะเป็นปัจจัยช่วยคานอิทธิพลของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วน
อิทธิพลของปัจจัยภายในต่อการเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ที่มีต่อปัญหาแก้มพูชาและ
ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง พ.ศ. 2533 ที่สำคัญได้แก่อิทธิพลของกระแสต่อต้าน
สงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีมาตลอดตั้งแต่สหรัฐฯ แพ้สงครามเวียดนาม
พ.ศ. 2518 และการต่อต้านการที่สหรัฐฯ ไปมีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการสู้
รบระหว่างเวียดนามกับฝ่ายรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย

เช่นเดียวกัน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อการ
ปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาแก้มพูชาดังกล่าวข้างต้น เป็นข้อเท็จจริงที่
ได้มีอิทธิพลต่อการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของบรรดาประเทศอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
กับปัญหาแก้มพูชาเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นจีน สหภาพโซเวียต อาเซียนหรือเวียดนาม ต่างตระหนัก
ดีเกี่ยวกับพัฒนาการของปัญหาแก้มพูชาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจที่
เกี่ยวข้องหลังผลของการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหาแก้มพูชาที่กรุงปารีส เมื่อเดือน
ตุลาคม พ.ศ. 2534 (Paris International Conference on Cambodia หรือ PICC) และแต่ละ
ฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับพัฒนาการของปัญหาแก้มพูชา ต่างพยายามปรับ/เปลี่ยนนโยบาย
และท่าทีของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน เหตุการณ์หลัง พ.ศ. 2534 จึงเป็นประจักษ์
พยานบ่งชี้ชัดให้เห็นได้ว่าปัญหาแก้มพูชายุติลงได้ มีเหตุผลสำคัญสืบเนื่องโดยตรงมาจากการ
สิ้นสุดของยุคสงครามเย็นและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก
กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่ความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างสหรัฐฯ – จีน – อดีตสหภาพโซเวียตได้

กลับมาสู่ความเป็นความสัมพันธ์สามเส้าในภาวะปกติ อันเป็นลักษณะของความสัมพันธ์สาม
เส้าที่ได้ข้ามพ้นความขัดแย้งที่มีระหว่างกันในปัญหาแกมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – แกมพูชา

ในฐานะที่ทั้งไทยและแกมพูชา เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดน
ติดต่อกัน และเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย ความสัมพันธ์
ไทย – แกมพูชาย่อมได้รับผลกระทบจากปัญหาหลายด้าน ที่มีสาเหตุมาจากการมีพรมแดน
ติดต่อกันหากแต่ในกรณีของความสัมพันธ์ไทย – แกมพูชานั้น กล่าวได้ว่าปัญหาเขตแดน
ระหว่างไทย – แกมพูชา เป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคและได้ส่งผลกระทบรุนแรงมากที่สุด เมื่อ
เปรียบเทียบกับลักษณะปัญหาเดียวกับที่ไทยมีกับมาเลเซีย ลาว และพม่า ด้วยเหตุผลสำคัญ
เพราะปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับแกมพูชา มีความยืดเยื้อยาวนาน ไม่มีความก้าวหน้าอย่าง
เป็นรูปธรรม และที่สำคัญคือถูกฝ่ายแกมพูชาสมัยเจ้าสีหนุมีอำนาจและสมัยนายฮุนเซนมี
อำนาจนำมาเป็นประเด็นขัดแย้งทางการเมือง อันเป็นการซ้ำเติมและเพิ่มความซับซ้อนให้กับ
ปัญหาเขตแดนที่มีระหว่างกัน จนกล่าวได้ว่า ปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับแกมพูชาในสมัย
ของเจ้าสีหนุและสมัยของนายกรัฐมนตรีฮุนเซน เป็นปัญหาที่ได้สร้างความบาดหมางระหว่าง
ประเทศทั้งสองมากที่สุด (ดังรายละเอียดปรากฏในสองบทว่าด้วยนโยบายของแกมพูชาสมัย
เจ้าสีหนุที่มีต่อไทย และนโยบายของไทยที่มีต่อแกมพูชาสมัยเจ้าสีหนุข้างต้น)

สำหรับเรื่องความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลจอมพลถนอมถนอมนั้น แม้ปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชายังคงมีเช่นเดิม ยังหาได้รับการเจรจาแก้ไขให้คืบหน้าไม่ แต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งบอกให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า รัฐบาลของประเทศทั้งสองยินดีร่วมมือกันไม่นำปัญหาเขตแดนที่มีระหว่างกันมาเป็นปัญหาต่อการมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมชิดเชื้อระหว่างกัน และด้วยเหตุผลที่ไทยได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่การรัฐประหารของนายพลถนอม ที่มีผลทำให้เจ้าสีหนุหลุดจากอำนาจเป็นการถาวร ทางรัฐบาลถนอมจึงไม่มีนโยบายนำปัญหาเขตแดนระหว่างกันมาเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างไทยกับกัมพูชา ทั้งนี้รัฐบาลถนอมยังตระหนักดีอีกด้วยว่า นอกจากสหรัฐฯ แล้วจะมีกี่ประเทศไทยเท่านั้นที่ได้ทุ่มเทให้ความช่วยเหลือแก่ระบอบถนอม อย่างเต็มที่อย่างปราศจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น

ส่วนความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาลเขมรแดงมีอำนาจ แม้ว่าปัญหาเขตแดนระหว่างกันได้นำไปสู่เหตุการณ์ปะทะกันด้วยอาวุธ สร้างความสูญเสียแก่ทั้งสองฝ่ายในบางช่วง แต่เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาไม่มีนโยบายหวังใช้ปัญหาเขตแดนให้ฝ่ายตนได้ประโยชน์ แต่ได้พยายามมีความอดกลั้นอดทนต่อกัน ร่วมมือกันระงับปัญหามิให้บานปลายส่งผลกระทบรุนแรงต่อความสัมพันธ์ปกติที่มีระหว่างกัน จนกล่าวได้ว่า อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ได้มีส่วนสำคัญทำให้ประเทศทั้งสองตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะมีต่อความมั่นคงของทั้งไทยและประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (ซึ่งประเทศกัมพูชายุคเขมรแดง) หากมีการปล่อยให้ปัญหาเขตแดนระหว่างกันนำไปสู่การทำสงครามระหว่างกัน หรือกล่าวอีกนัย

หนึ่ง ทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลเขมรแดงต่างมีศัตรูร่วมกัน คือภัยคุกคามจากเวียดนาม การพยายามรักษาความสัมพันธ์ปกติระหว่างกัน จึงเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิหลังของปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ตลอดจนยุคสงครามเย็น พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- เขตแดนทางบกระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีระยะทางรวมทั้งสิ้น 798.4 กิโลเมตร ทางทิศเหนือเริ่มตั้งแต่ จุดร่วม 3 ประเทศ (ไทย – กัมพูชา – ลาว) บริเวณช่องนก อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ไปจรดทิศใต้ที่แหลมสารพัดพิษ อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด
- ประเทศไทย เริ่มทำสนธิสัญญาฉบับแรกในปี พ.ศ. 2447 กับประเทศฝรั่งเศส กำหนดเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับดินแดนกัมพูชา กำหนดให้แบ่งพรมแดนที่ภูเขาตรงรักตามเส้นสันปันน้ำ และทั้งสองฝ่ายตกลงตั้งคณะกรรมการผสม ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของไทยและฝรั่งเศส เพื่อทำการปักปันอาณาเขตต่อกัน โดยกระทำกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 ถึง 2450
- ต่อมา ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หลังญี่ปุ่นใช้กำลังทหารครอบครองดินแดนอินโดจีนรวมทั้งกัมพูชา ได้มีการทำ “สัญญาสันติภาพ” ระหว่างฝรั่งเศสกับประเทศไทย เรียกว่า “สนธิสัญญา

โตเกียว” วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (หนังสือ “คดีเขาพระ
วิหาร” โดย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หน้า ก – ข เดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ. 2505) แต่หลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร
รัฐบาลไทยก็ได้ทำความตกลงคืนดินแดนที่ได้มาตามสนธิสัญญา
โตเกียวให้กับฝรั่งเศส

- หลังจากกัมพูชาได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2499 รัฐบาล
กัมพูชา สมัยนั้น (รัฐบาลของเจ้าสีหนุ) ได้เรียกร้องขอให้ฝ่ายไทย
ถอนกองกำลังออกจากพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ซึ่งเป็นพื้นที่ข้อ
พิพาทระหว่างไทยกับกัมพูชา แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธ โดยอ้าง
หลักฐานตามสนธิสัญญากับฝรั่งเศสว่า พื้นที่ปราสาทเขาพระ
วิหารเป็นของไทย
- ต่อมา ได้มีการเจรจาทางการทูต ระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อ
หาทางยุติความขัดแย้งเกี่ยวกับดินแดนที่เป็นที่ตั้งของปราสาท
พระวิหาร โดยมีการประชุมที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม ถึง
วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2501 โดยฝ่ายไทยมีพระองค์เจ้าวรรณไว
ทยากร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหัวหน้า
คณะผู้แทนฝ่ายไทย ส่วนฝ่ายกัมพูชา มีนายซอนซาน เป็นหัวหน้า
คณะ แต่ทั้งสองฝ่ายยังตกลงกันไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีการเจรจากัน
ครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2502 แต่ก็ไม่สามารถตก

ลงหาข้อยุติในปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย – กัมพูชา
ได้ (เพ็ญอักษร หน้า 16 – 17)

- เมื่อการเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จ รัฐบาลกัมพูชาก็ได้ยื่นฟ้อง
รัฐบาลไทย ต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ศาลโลก) จนถึงวันที่
15 มิถุนายน พ.ศ. 2505 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ได้มีคำ
พิพากษาให้ประเทศไทยแพ้คดีปราสาทพระวิหาร (รายงาน
การศึกษาส่วนบุคคล โดยนาย ประศาสน์ ประศาสน์วินิจชัย พ.ศ.
2552 หน้า 9)
- หลังจากมีข้อพิพาทในกรณีพื้นที่ปราสาทพระวิหารแล้ว ทำให้ไทย
กับกัมพูชาไม่ได้ริเริ่มที่จะทำการตกลงแก้ปัญหาเกี่ยวกับเขตแดน
ระหว่างกัน จนถึงปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยและกัมพูชาได้
เห็นชอบร่วมกันในปี พ.ศ. 2540 ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
เขตแดนร่วมๆ โดยมีการประชุมสองฝ่ายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542
แต่ก็มีความสำเร็จและความคืบหน้าน้อยมาก คณะกรรมการฯ
ดังกล่าว มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็น
ประธาน มีหน้าที่เจรจาแก้ไขปัญหาเขตแดนทางบกระหว่างไทย
กับกัมพูชา (เพ็ญอักษร หน้า 28)
- สำหรับสถานะล่าสุด ในการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วม
ฯ สมัยพิเศษ เมื่อวันที่ 6 – 7 เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ประชุมฯ ได้

แถลงความคืบหน้าการค้นหาคำหาที่ตั้งหลักเขตแดนไทย –

กัมพูชา ได้รวม 48 หลัก จากทั้งหมดรวมทั้งสิ้น 73 หลัก (อ้างแล้ว
หน้า 30)

ในสมัยรัฐบาลเขมรแดงมีอำนาจในกัมพูชา (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 - วันที่ 25
ธันวาคม พ.ศ. 2521) ได้มีการประชุมหารือภายในกระทรวงการต่างประเทศของไทย เกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ประชุม
เห็นร่วมกันให้ใช้สนธิสัญญาไทย – ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1907 – 1908
และรับทราบร่วมกันว่า ในปี พ.ศ. 2497 มีการสำรวจหลักเขตไทย
– กัมพูชา พบว่ามีหลักเขตแดนหายไป 9 หลัก และในแถลงการณ์
ร่วมไทย – กัมพูชา วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 ทั้งไทยและ
กัมพูชาตกลงยอมรับเส้นเขตแดนปัจจุบัน
- ในกรณีพิพาทเรื่องเขาพระวิหาร ฝ่ายไทยเคยปฏิเสธไม่ยอมรับ
แผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาไทย – ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 – 1908
- กรรมการเมืองได้เสนอทางเลือก เกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดนไทย –
กัมพูชา ดังนี้

ก. ใช้สนธิสัญญาปี ค.ศ. 1907 – 1908 เป็นหลัก

ข. ยึดหลักเขตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (existing boundary)

ตามที่ปรากฏในแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา วันที่ 31

ตุลาคม พ.ศ. 2518

(บันทึก กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520)

4. บทสรุป

เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ไทย – ลาว ไทย – มาเลเซียและไทย – เวียดนาม ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคสงครามเย็นเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ สถานการณ์และปัญหาการเมืองและความมั่นคงภายในไทยและกัมพูชา สงครามการเมืองในกัมพูชา การบ่อนทำลายจากพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่สงครามในอินโดจีนระหว่างประเทศ ค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ และระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน นโยบายและผลประโยชน์ของแต่ละประเทศมหาอำนาจ ที่มีต่อกันและต่อเหตุการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พัฒนาการของความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดยุคสงครามเย็น

นอกจากข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น ยังกล่าวได้อีกด้วยว่า อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการกำหนดและการตัดสินใจด้านนโยบาย

ของไทยและของกัมพูชาในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันมีทั้งลักษณะที่ขัดแย้งกันอย่าง
มากในแทบทุกด้าน ดังอาทิ ความความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาสมัยของเจ้าสีหนุ ที่สอดคล้อง
และใกล้ชิดระหว่างกัน เช่น ช่วงความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาสมัยรัฐบาลนายพลลอนนอล
ตลอดจนที่มีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยประเทศทั้งสองต่างตระหนักดีถึงความสำคัญ
และความจำเป็นที่จำต้องพยายามประคับประคองความสัมพันธ์ต่อกันให้เป็นปกติ เพื่อ
ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของกันและกัน ดังเช่นความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา สมัยรัฐบาล
เขมรแดง

กล่าวโดยสรุปความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในยุคของเจ้าสีหนุ เป็นความสัมพันธ์ที่เลวร้ายและ
ตกต่ำที่สุด สืบเนื่องจากสาเหตุสำคัญสองประการ ประการแรก ได้แก่ นโยบายเป็นกลางที่ไม่
เป็นกลาง หรือนโยบายเหยียบเรือหลายแคมของเจ้าสีหนุ ประการที่สองคือ การยึดอัตตาของ
เจ้าสีหนุ เป็นปัจจัยกำหนดและชี้นำนโยบายทุกด้าน ผลลัพธ์ที่ปรากฏ เป็นประจักษ์พยานได้
ว่า ศัตรูที่แท้จริงของกัมพูชาและของเจ้าสีหนุ คือ นโยบายเหยียบเรือหลายแคมและตัวตนของ
เจ้าสีหนุเองเป็นสำคัญ ในที่สุด สาเหตุสำคัญสองประการดังกล่าวได้มีผลนำไปสู่อวสานของ
ราชอาณาจักรกัมพูชา การหลุดจากอำนาจเป็นการถาวรของเจ้าสีหนุตามด้วยการรัฐประหาร
ของนายพลลอนนอล ชัยชนะของการปฏิวัติของฝ่ายเขมรแดง และการเข้ารุกรานและยึดครอง
กัมพูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี ของเวียดนาม ส่วนเรื่องความขัดแย้งรุนแรงระหว่างฝ่ายเขมรแดง
กับเวียดนาม ซึ่งปรากฏชัดเจนตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2520 กล่าวได้ว่าฝ่ายไทยมารู้แจ้งเห็นจริง
หลังจากกองกำลังเวียดนามได้ยึดกรุงพนมเปญแล้วและหลังจากได้รู้นโยบายและท่าทีของจีน

ในเรื่องนี้ ก่อนหน้านี้ฝ่ายไทยเพียงรู้เป็นกลางๆ เท่านั้น จึงมุ่งเน้นเร่งรัดที่จะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับรัฐบาลเขมรแดงเท่านั้น มิได้มีการมองศึกษาปัญหาความขัดแย้งเขมรแดง - เวียดนามในมิติของภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อหาทางกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหารไว้ล่วงหน้า มิให้ภัยคุกคามเวียดนามมาประชิดตัวอย่างที่เกิดขึ้นหลังธันวาคม พ.ศ. 2521

นอกจากนี้การข่าวและข้อมูลเกี่ยวกับระบอบเขมรแดงที่ไทยได้รับส่วนใหญ่มาจากแหล่งข่าวของฝ่ายสหรัฐฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวและข้อมูลที่ฝ่ายสหรัฐฯ จงใจตกแต่ง บิดเบือนเพื่อให้ฝ่ายไทยมองระบอบเขมรแดงและความขัดแย้งระหว่างเขมรแดงกับเวียดนามในทิศทางที่สหรัฐฯ ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามทั้งในเวียดนาม ลาว และ กัมพูชา สหรัฐฯ มิได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงแก่ไทยแม้แต่เล็กน้อย อีกทั้งไม่ปรากฏหลักฐานใดว่า ในการเจรจาหารือระหว่างผู้แทนของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ฝ่ายไทยได้เคยถามทักสินะของฝ่ายรัฐบาลเขมรแดงเกี่ยวกับความสัมพันธ์กัมพูชา - เวียดนาม ว่าเป็นเช่นใด (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ประการสำคัญสุดท้าย เกี่ยวกับนโยบายและบทบาทของไทยต่อปัญหา กัมพูชา ที่พึงได้รับการกล่าวถึงคือ การดำเนินการโดยตรงของกระทรวงการต่างประเทศไทย ด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา ให้กับสาธารณชนทั้งภายในและ

ภายนอกประเทศ เพื่อเป็นการตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายเวียดนามและระบอบ
เฮงสัมริน

เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายข้างต้น กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการ
ต่างประเทศจึงได้พิมพ์เอกสารขึ้นสำคัญขึ้นหนึ่งทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีชื่อว่า
“เอกสารเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา พ.ศ. 2522 – 2528” ตีพิมพ์เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2528
เป็นเอกสารนำเสนอในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบข้อเสนอกการแก้ปัญหากัมพูชาทาง
การเมือง ที่เสนอโดยที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนและโดยที่ประชุมของรัฐมนตรี
ต่างประเทศของกลุ่มประเทศอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และระบอบเฮงสัมริน) ช่วงระหว่าง
พ.ศ. 2522 – 2528 และเป็นเอกสารที่รวมแถลงการณ์ร่วมของอาเซียน แถลงข่าวและการให้
สัมภาษณ์ของบรรดารัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียนเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา ตลอดจนข้อมติ
ของที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับปัญหากัมพูชาทุกฉบับระหว่าง พ.ศ. 2522 –
2528 เป็นข้อมติที่ให้การรับรองที่หนึ่งของรัฐบาลสมเขมรสามฝ่ายของประเทศกัมพูชา
ประชาธิปไตยและเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาอย่างปราศจาก
เงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น

สำหรับเอกสารสำคัญขึ้นที่สองนั้น เป็นเอกสารทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์
โดย โครงการอินโดจีนศึกษา ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 6
เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2528 มีชื่อว่า “ไทยกับปัญหากัมพูชา: บทสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่กอง

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศกับนักวิชาการไทย” เป็นเอกสารรายงานผลการสัมมนาเรื่องไทยกับปัญหากัมพูชา ระหว่าง 18 เจ้าหน้าที่กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ กับ 15 นักวิชาการไทย 9 คน จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3 คน จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ 1 คนจากมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2528 เป็นเอกสารที่ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหากัมพูชา ไขปัญหาประเด็นข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบายของไทยโดยฝ่ายนักวิชาการทั้ง 15 คนอย่างเปิดเผย ตามด้วยการตอบคำถามทุกข้อโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ เป็นการประชุมสัมมนาที่เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่าย ได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เป็นการร่วมกันวิเคราะห์และถกเถียงปัญหากันอย่างเปิดอก และแม้ทั้งสองฝ่ายยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในบางประเด็น แต่ที่สำคัญคือ ทั้งฝ่ายนักวิชาการและฝ่ายเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ มีความเห็นร่วมกันว่า รากเหง้าของปัญหากัมพูชาคือ การที่เวียดนามได้ส่งกำลังทหารเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา อันเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติและหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น เห็นร่วมกันว่า ปัญหากัมพูชามีได้เป็นปัญหาที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะประเทศในภูมิภาคนี้เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค และเป็นเรื่องของประชาคมระหว่างประเทศโดยส่วนรวมเช่นกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหากัมพูชาจึงจะต้องรวมทุกประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย การเจรจาระหว่างเวียดนามกับไทยหรืออาเซียนอย่างเดียว จะไม่สามารถแก้ไขปัญหากัมพูชาให้สมบูรณ์และถาวรได้

(ไทยกับปัญหากลุ่มพหุชา: บทสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศกับนักวิชาการ
ไทย จัดพิมพ์โดยโครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา อันดับที่ 21 (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2528) หน้า 1 –
71)

ภาคผนวก (1)

ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับปัญหาภัยพิบัติ (พ.ศ. 2521 – พ.ศ. 2528)

พ.ศ. 2521

- 5 กุมภาพันธ์ - เวียดนามประกาศทางวิทยุให้ภัยพิบัติภัยน้ำท่วม 3 ประการของเวียดนาม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งกันที่พรมแดน
- 25 พฤษภาคม - จีนกล่าวหาว่าเวียดนามได้ผลักดันชาวเวียดนามเชื้อสายจีนให้อพยพไปยังจีน 70,000 คน
- 3 พฤศจิกายน - สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างโซเวียตกับเวียดนาม
- 5 มิถุนายน - เวียดนามปฏิเสธข้อเสนอของกัมพูชาในการยุติสงครามพรมแดน
- 29 มิถุนายน - เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกของ COMECON
- 3 กรกฎาคม - จีนประกาศระงับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจทั้งหมดแก่เวียดนาม
- 2 ธันวาคม - วิทยาลัยนานาชาติจัดตั้ง “แนวร่วมกู้ชาติกัมพูชา”
- 25 ธันวาคม - เวียดนามส่งกองกำลังมุ่งเข้ายึดกรุงพนมเปญ

พ.ศ. 2522

- 7 มกราคม - กรุงพนมเปญถูกกองทัพเวียดนามยึดครอง
- 12 มกราคม - คณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติมีมติรับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย

- 13 มกราคม** - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยเยือนนอก
แถลงการณ์เรียกร้องให้ทหารต่างชาติถอนออกไปจากกัมพูชา
- 15 มกราคม** - โซเวียตได้ซื้อเส้นของโลกที่สามให้ต่างชาติถอนทหารออกจากกัมพูชา
- 17 กุมภาพันธ์** - กองทัพจีนข้ามพรมแดนโจมตีเวียดนามยุติการสู้รบหน้า 5 มีนาคม ถอนหมด
สิ้น 16 มีนาคม
- 18 กุมภาพันธ์** - เวียดนามกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ
และความร่วมมือที่กรุงพนมเปญ
- 3 กรกฎาคม** - ฮอง วัน หวน อดีตกรรมการการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ลี้ภัย
จากการลี้ภัยไปปักกิ่ง

พ.ศ. 2523

- 25 เมษายน** - ซอน ซาน รวมกลุ่มเขมรเสรีจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยชาติแห่งประเทศไทย
ชาวเขมร เพื่อต่อต้านเวียดนามที่ยึดครองกัมพูชา
- 23 มิถุนายน** - กองกำลังเวียดนามบุกเข้ามายึดบ้านโนนหมากมุ่นจนถึงวันที่ 24
มิถุนายน
- 7 กรกฎาคม** - อินเดียประกาศรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (เฮง สัมริน)

พ.ศ. 2524

29 มกราคม - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยของกลุ่มประเทศอินโดจีนประกาศที่นครโฮจิมินห์เสนอให้ 3 ประเทศอินโดจีนเจรจากับอาเซียนและเสนอว่าเวียดนามจะถอนทหารบางส่วนหากไทยจะงดให้ความช่วยเหลือเขมรแดงและจะถอนหมดหากภัยคุกคามจากจีนจะหมดไป

1 พฤษภาคม - เลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา จำนวน 117 คน

13 – 17 กรกฎาคม - ประชุมนานาชาติเพื่อพิจารณาปัญหาการกัมพูชาที่นิวยอร์ก (ICK) มีผู้แทนเข้าร่วมประชุม 79 ประเทศ ผู้สังเกตการณ์ 14 ประเทศ ค่ายเวียดนาม – โซเวียต บอยคอตต์การประชุม

2 – 4 กันยายน - สมเด็จพระนโรดม สีหนุ, เขียว สมพร และซอนซาน พบกันที่สิงคโปร์ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสม

พ.ศ. 2525

27 กุมภาพันธ์ - UN Commission on Human Rights ที่เจนีวาในการประชุมสมัยที่ 39 ประณามเวียดนามที่ยึดครองกัมพูชาว่าฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชน

22 มิถุนายน - สมเด็จพระนโรดม สีหนุ, เขียว สมพร และซอนซาน ประกาศที่มาเลเชียว่าจะจัดตั้งรัฐบาลผสม

7 กรกฎาคม - เหงียน โกทัก ประกาศว่าเวียดนามจะถอนทหารออกจากกัมพูชาจำนวน
หนึ่งในเดือนกรกฎาคม

7 กรกฎาคม - สมเด็จพระนโรดม สีหนุ, ทำพิธีเปิดประชุมคณะรัฐมนตรี รัฐบาลผสมใน
กัมพูชา

พ.ศ. 2526

2 - 30 พฤษภาคม - เวียดนามทำพิธีถอนทหารบางส่วนออกจากกัมพูชาโดยเชิญนักข่าวไปทำ
ข่าว สีหนุโชมติว่าเป็นการสับเปลี่ยนทหาร

พ.ศ. 2527

15 เมษายน - เครื่องบินตรวจการณ์ L – 19 ของไทยถูกเวียดนามในกัมพูชายิงตก

8 กรกฎาคม - ประธานของ International Conference on Kampuchea, Willibald
Pahr ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ที่กรุงเทพฯ ว่า ในช่วง 4 ปี เวียดนามได้ส่งคนไปตั้งถิ่นฐานในกัมพูชา
500,000 คน นอกเหนือจาก 180,000 คนซึ่งเป็นทหารเวียดนาม

พ.ศ. 2528

7 มกราคม - กองบัญชาการของกลุ่มซอน ซาน ที่อัมปเป็ถูกเวียดนามยึดได้

15 กุมภาพันธ์ - กองบัญชาการของเขี้ยว สมพร ที่ภูมิตมัยถูกเวียดนามยึดได้

8 กรกฎาคม - ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศอาเซียน ประกาศข้อเสนอ

แก้ไขปัญหาแกมพูชาที่เรียกว่าประชุมข้างเคียง (Proximity Talks)

9 กรกฎาคม - สภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐฯ มีมติอนุมัติให้รัฐบาลใช้จ่ายเงิน 5 ล้าน

เหรียญสหรัฐฯ เพื่อช่วยเหลือกองกำลังเขมรที่มีโซคอมมิวนิสต์ได้ บัญญัตินี้ผ่านการอนุมัติของวุฒิสภา
แล้ว

(ไทยกับปัญหาแกมพูชา: บทสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง

กระทรวงการต่างประเทศกับนักวิชาการไทย จัดพิมพ์โดยโครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 103 – 107)

ภาคผนวก (2)

สงครามอินโดจีนครั้งที่สาม: ลำดับเหตุการณ์จากปีพ.ศ. 2515 – พ.ศ. 2522

พ.ศ. 2515

กุมภาพันธ์ - ประธานาธิบดีนิกสันเยือนจีน/ลงนามในแถลงการณ์เซี่ยงไฮ้ในครึ่งหลังของปี,
กองทหารของพอลพต ก่อเหตุการณ์ยั่วยุต่อกองทหารเวียดนามในกัมพูชา

พ.ศ. 2516

มกราคม - การลงนามความตกลงปารีสเรื่องยุติความเป็นปฏิปักษ์ในเวียดนาม

พ.ศ. 2518

17 เมษายน - เขมรแดงยึดกรุงพนมเปญได้

30 เมษายน - กรุงไซ่ง่อนแตกและการสิ้นสุดสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง

10 – 25 พฤษภาคม - เขมรแดงยึดครองเกาะไทจูของเวียดนาม

12 พฤษภาคม - เขมรแดงโจมตีเรือบรรทุกสินค้ามาลายาเกซ

6 มิถุนายน - เวียดนามยึดครองเกาะไหวของกัมพูชา: กองทหารถอนตัวในวันที่ 10

สิงหาคม

12 มิถุนายน - พอลพต นำคณะ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาไปฮานอย

2 สิงหาคม - ประธานาธิบดีเลอ ซวน ลงนามในแถลงการณ์ร่วมที่กรุงพนมเปญ เพื่อตกลง

ยุติความขัดแย้งโดยสันติ

- 18 สิงหาคม - จีนสัญญาให้ความช่วยเหลือหลักแก่อัมพูชา
- 25 กันยายน - ประธานาธิบดีเลอ ชวน เสร็จสิ้นการเยือนปักกิ่งโดยไม่มีผลสำเร็จ
- สิ้นเดือนกันยายน - ในช่วงเวลานี้ ชาวเวียดนาม 150,000 คน ที่อาศัยอยู่ในกัมพูชาถูกบังคับให้เดินทางกลับเวียดนาม; ทหารเวียดนามที่ตกค้างอยู่ในภาคเหนือกัมพูชาเดินทางกลับเวียดนาม
- 30 ตุลาคม - มอสโคว์สัญญาให้ความช่วยเหลือระยะยาวแก่เวียดนามในระหว่างการเยือนของประธานาธิบดีเลอ ชวน

พ.ศ. 2519

- 6 กุมภาพันธ์ - จีนลงนามความตกลงให้ความช่วยเหลือทางทหารกับกัมพูชา
- 2 เมษายน - เจ้าบรมวงศ์เธอ ลาออกจากประมุขของรัฐกัมพูชา
- 14 เมษายน - การประกาศจัดตั้งรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย, นำโดยพอลพต
- พฤษภาคม - รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย เลื่อนการเจรจาเรื่องเขตแดนกับเวียดนามออกไปอย่างไม่มีกำหนด
- 2 กรกฎาคม - การเกิดขึ้นของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เป็นหนึ่งเดียวกัน
- สิงหาคม - พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาตัดสินใจใช้ระบบเกษตรรวมอย่างสมบูรณ์
- 27 กันยายน - มีประกาศการลาพักชั่วคราวด้วยปัญหาสุขภาพของพอลพต; พอลพตเริ่มกวาดล้างพวก “ปฏิกริยา” ที่ต้องสงสัยในพรรค
- 6 ตุลาคม - แก๊งสี่คนถูกจับกุมในจีน

พ.ศ. 2520

- 24 กุมภาพันธ์ - ปักกิ่งปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่เวียดนาม
- 16 มีนาคม - คณะผู้แทนประธานาธิบดีสหรัฐฯ นายวีดิคค็อกเยือนกรุงฮานอย
- 30 เมษายน - เขมรแดงโจมตีหมู่บ้านเวียดนาม
- 3 พฤษภาคม - การเจรจาปรับความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม เริ่มขึ้น
ในกรุงปารีส แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ
- 7 มิถุนายน - ฟาม วัน ดอง พบ เบรชเนฟ ที่กรุงมอสโก มีการประกาศการให้เงิน
ช่วยเหลือระยะยาวจากโซเวียต
- 10 มิถุนายน - ฟาม วัน ดอง พบประธานาธิบดีลี เซียนเนียนที่กรุงปักกิ่ง
- 18 มิถุนายน - คณะกรรมการกลางกัมพูชาประชาธิปไตยปฏิเสธข้อเสนอการเจรจาของ
เวียดนาม
- กรกฎาคม - ฮวง ห้ว แจ้งในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าตนสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อ
การต่อต้าน “ลัทธิจักรวรรดิสั่งคณนิยม” ของเขมรแดง และสัญญาจะให้ “ความช่วยเหลือทุกอย่างที่อยู่
ภายใต้อำนาจ”
- 24 กันยายน - เขมรแดงบุกโจมตีหมู่บ้านเวียดนาม สังหารพลเรือนหลายร้อยคน
- 29 กันยายน - พอลพตแจ้งหัวโก๊ะฝงว่าเขมรแดงได้แก้ปัญหาเรื่องตัวแทนเวียดนามได้แล้ว
- 1 ตุลาคม - พอลพตไปปรากฏตัวในกรุงปักกิ่งในงานครบรอบ 28 ปี ของสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน
- 10 ตุลาคม - คณะผู้แทนทางทหารโซเวียตเยือนเวียดนาม

21 พฤศจิกายน - เลอ ชวน เยือนกรุงปักกิ่ง มีการแลกเปลี่ยนน้อยกว่าสัมพันธไมตรี

25 ธันวาคม - เวียดนามโจมตีอย่างรุนแรงต่อกัมพูชา

31 ธันวาคม - กัมพูชาตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม

พ.ศ. 2521

18 มกราคม - นางเติ่ง อิง เซา (ภริยาของนายกรัฐมนตรีโจว เอินไล) เยือนกัมพูชาเพื่อ
เรียกร้องให้เดินสายกลางและให้เจ้าสีหนุกลับมา กัมพูชา กับสัญญาจะให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น

5 กุมภาพันธ์ - เวียดนามเสนอเจรจาสงบศึกกับกัมพูชา

22 กุมภาพันธ์ - คณะผู้แทนเพื่อเจรจาทอรองของเวียดนามเยือนปักกิ่งอย่างลับๆ ต่อมา มี
รายงานการสู้รบบริเวณพรมแดน จีน – เวียดนาม ในเดือนกุมภาพันธ์

22 เมษายน - การจัดตั้งกองพันฝ่ายต่อต้านกัมพูชาในเวียดนามเป็นครั้งแรก

12 พฤษภาคม - จีนประกาศตัดความช่วยเหลือบางส่วนแก่เวียดนาม

20 พฤษภาคม - เบเรซนินสกีเยือนกรุงปักกิ่ง

24 พฤษภาคม - พอลพตโจมตีด้านตะวันออกของกัมพูชา; จีนประณามเวียดนามเรื่องการ
ปฏิบัติต่อชาวจีนในเวียดนาม

28 มิถุนายน - เวียดนามเข้าร่วมโคมิคอน

5 กรกฎาคม - การเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างสหรัฐฯ กับจีนเริ่มต้นที่
กรุงปักกิ่ง

- 11 กรกฎาคม - เวียดนามประกาศเลิกความช่วยเหลือที่มีเงื่อนไขล่วงหน้า เพื่อจะมีความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ
- 27 กันยายน - การเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างสหรัฐฯ- เวียดนามที่นิวยอร์ก มีความคืบหน้า
- 11 ตุลาคม - ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ตัดสินใจเลื่อนเวลาการมีความสัมพันธ์ปกติกับเวียดนามออกไป
- 3 พฤศจิกายน - เวียดนามลงนามสัญญามิตรภาพ 25 ปีกับโซเวียต
- 11 พฤศจิกายน - เติ้ง เสี่ยวผิงมีอำนาจเหนือในพรรคคอมมิวนิสต์จีน
- 2 ธันวาคม - มีการประกาศจัดตั้ง “แนวร่วมการช่วยให้พ้นภัยของประชาชนกัมพูชาฝ่ายต่อต้านพอลพต” ในเวียดนาม
- 15 ธันวาคม - การประกาศการปรับความสัมพันธ์ปกติระหว่างสหรัฐฯ – จีน
- 25 ธันวาคม - เวียดนามเริ่มต้นโจมตีกัมพูชา

พ.ศ. 2522

- 7 มกราคม - เวียดนามยึดกรุงพนมเปญได้
- 14 มกราคม - การพบปะระหว่าง ไทย – จีน เพื่อประสานกิจกรรมต่อต้าน เวียดนามในกัมพูชา
- 28 มกราคม - เติ้ง เสี่ยว ผิง เดินทางไปกรุงวอชิงตัน และประกาศแผนการ “ให้บทเรียนสั่งสอนเวียดนาม”

17 กุมภาพันธ์ - จีนบุกโจมตีเวียดนาม

(The Third Indochina War: Conflict between China, Vietnam and Cambodia 1972 – 1979 edited by

Odd Arne Westad and Sophie Quinn – Judge หน้า 231 – 233)

นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น:
หำกรณืศึษาเปรียบเทียบ

Thai Foreign Policy towards neighboring countries **during Cold War period:**
(A comparative study of Five Cases)

โดย

นายสุรพงษ์ ชัยนาม

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

ความสัมพันธ์ ไทย – เวียดนาม

บทนำ

ถึงแม้ประเทศไทยมิได้เป็นภาคีของความตกลงเจนีวา

พ.ศ. 2497 (รายละเอียดของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 มีปรากฏในผลงานวิจัย

ความสัมพันธ์ไทย – ลาวในยุคสงครามเย็นของผู้วิจัย) แต่ผลของความตกลงดังกล่าว บวกกับ

บริบทของสงครามเย็นและการเมืองภายในของไทย ตั้งแต่สมัยของรัฐบาลจอมพล ป.

พิบูลสงคราม จนถึงสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร หรือระหว่าง พ.ศ. 2490 – พ.ศ. 2516

ตลอดจนนโยบาย ท่าทีและความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจค่ายโลกเสรีกับค่าย

คอมมิวนิสต์ ตามด้วยความขัดแย้งแตกหักระหว่างประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกัน (ความ

ขัดแย้งจีน – โซเวียต ความขัดแย้งและสงครามระหว่างจีน – เวียดนาม ความขัดแย้งและ

สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชายุคเขมรแดง) ต่างเป็นเหตุการณ์ที่มีผลทำให้ไทยเข้ามา

พัวพันกับความขัดแย้งและสงครามในอินโดจีนหลัง พ.ศ. 2497

ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 แม้เป็นผลทำให้สงครามอินโดจีน

ครั้งที่หนึ่ง หรือสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (ประเทศสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยเวียดนามของโฮจิมินห์) ยุติลงได้ หลังชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายเวียดนาม

เหนือที่สมรภูมิดิเอนเบียนฟู พ.ศ. 2497 แต่ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 มิได้มีผลทำให้เกิด

สันติภาพในอินโดจีน สาเหตุสำคัญสืบเนื่องจากความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ถูกละเมิดทั้งโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ที่ไม่ยอมถอนทหารออกจากเวียดนามใต้กลับไปเวียดนามเหนือ ไม่ได้ถอนทหารออกจากพื้นที่ทางเหนือของลาวที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือ ไม่ได้ถอนทหารออกจากพื้นที่ของกัมพูชาที่ติดต่อกับพรมแดนเวียดนามใต้ และโดยฝ่ายสหรัฐฯ ที่แม้ได้เข้าร่วมประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 แต่กลับประกาศไม่ยอมรับผลของความตกลงเจนีวาดังกล่าว ทั้งยังได้สนับสนุนให้นายโงดินเดียม ประธานาธิบดีคนแรกของเวียดนามใต้ ประกาศแยกประเทศด้วยการก่อตั้งประเทศใหม่ภายใต้ชื่อสาธารณรัฐเวียดนาม (ประเทศเวียดนามใต้) มีนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำสงครามกับเวียดนามเหนือ ต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งประกาศชัดเจนว่าไม่ยอมรับให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปีพ.ศ. 2499 ตามที่มีระบุในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเวียดนาม (ทั้งเหนือและใต้) ใช้สิทธิและเสรีภาพกำหนดอนาคตของประเทศ เวียดนามว่า จะรวมกันเป็นประเทศหนึ่งเดียวหรือไม่ และจะอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองแบบใด

นโยบายและท่าทีทั้งของสหรัฐฯ และของเวียดนามใต้ดังกล่าว ได้เป็นชนวนสำคัญนำไปสู่สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง หรือสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ (พ.ศ. 2508 - 2516) ส่วนนโยบายและท่าทีของเวียดนามเหนือต่อลาวและกัมพูชาทั้งก่อนและหลังความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้มีส่วนสำคัญนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองทั้งในลาวและกัมพูชา ด้วยเหตุผลสำคัญเป็นเพราะว่าคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือไม่เคย

เคารพเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนไม่ว่าของลาวหรือกัมพูชา แม้จะได้มีความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความเป็นกลางของลาว แต่ทั้งเวียดนามเหนือและสหรัฐฯ (หลัง พ.ศ. 2508 ในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีจอห์นสันและพ.ศ. 2512 – 2514 สมัยรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน) ก็ได้ละเมิดความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 โดยเวียดนามเหนือยังคงมีทหารอยู่ในตอนเหนือของลาว เพื่อควบคุมเส้นทางโฮจิมินห์ อันเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการส่งกำลังบำรุงของฝ่ายคอมมิวนิสต์ไปยังเวียดนามใต้ และให้การสนับสนุนแก่พรรคปฏิวัติประชาชนลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) ทำสงครามกับฝ่ายกลางและฝ่ายขวาลาว ขณะที่สหรัฐฯ ได้ทำการทิ้งระเบิดในลาวและกัมพูชา เพื่อทำลายฐานที่มั่นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาวและกัมพูชาโดยสรุปคือ ต่างฝ่ายต่างกล่าวหาอีกฝ่าย ว่าเป็นฝ่ายละเมิดทั้งความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และพ.ศ. 2505 (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เช่นเดียวกับนโยบายของไทยต่อลาวและกัมพูชา นโยบายของไทยต่อเวียดนาม (ทั้งก่อนและหลังเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ) เป็นนโยบายและท่าที ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของไทยเป็นสำคัญ โดยคิดพึงพาและผูกพันอย่างเหนียวแน่นอยู่กับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ (นโยบายรบนอกบ้านดีกว่ารบในบ้าน) และเพื่อแลกกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางทหารจากฝ่ายสหรัฐฯ เป็นสำคัญฯ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ปัญหาอินโดจีน

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาภายในของประเทศเวียดนาม ลาว และ
กัมพูชาโดยเฉพาะเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่มีมิติระหว่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลโดยตรงเช่นกัน
กล่าวคือปัญหาในอินโดจีนมีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย ผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ
อย่างสหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและจีน ที่มีในอินโดจีน และที่มีต่อสามประเทศอินโดจีน (ลาว
เวียดนาม และกัมพูชา) ตลอดจนเกี่ยวข้องกับสถานะความสัมพันธ์ระหว่างสามประเทศ
มหาอำนาจที่มีระหว่างกัน ในแต่ละช่วงเวลาและแต่ละบริบทช่วง 46 ปีของยุคสงครามเย็น

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวข้างต้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาและสงครามเวียดนาม หลังผลของการประชุมระหว่าง
ประเทศว่าด้วยปัญหาเวียดนามพ.ศ. 2497 (ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497) ได้อย่างถูกต้อง
และตรงต่อข้อเท็จจริง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
นโยบาย ท่าที และผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพล และส่วนได้ส่วนเสียกับ
พัฒนาการของสงครามเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบาย ท่าทีและผลประโยชน์ของ
สหรัฐฯ ที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการมองปัญหา และ
การกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาสงครามในอินโดจีนในภาพรวม และต่อปัญหา
สงครามเวียดนามเป็นการเฉพาะ

1) นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ

กล่าวได้ว่า นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นนโยบายที่สนับสนุนทุกประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของบรรดาประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตกให้ได้รับเอกราช มีอธิปไตยของตนเอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนของทุกประเทศ ที่ทำการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตย ได้มีสิทธิกำหนดใจตนเองได้อย่างเสรี

ข้อเท็จจริงข้างต้น ได้รับการพิสูจน์และยืนยันเชิงประจักษ์จากทัศนะและนโยบายของประธานาธิบดีรูสเวลท์ ที่มีต่อลัทธิอาณานิคมของกลุ่มประเทศตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น โดยประธานาธิบดีรูสเวลท์มองว่าลัทธิอาณานิคมของพวกประเทศยุโรป เป็นสาเหตุสำคัญที่ได้นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง ดังนั้นจึงควรหาทางดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดสงครามโลกขึ้นมาอีก ด้วยการคืนความเป็นเอกราชให้กับทุกประเทศที่ยังมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งนโยบายดังกล่าวของสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีรูสเวลท์ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับทั้งอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ เพราะทั้งสามประเทศต้องการกลับไปมีอำนาจเพื่อเอาเมืองขึ้นของตนกลับคืนมา ภายหลังญี่ปุ่นแพ้สงครามแล้ว

นโยบายของรัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีรูสเวลต์ที่มีต่อลัทธิ

อาณานิคมตะวันตก เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับฝรั่งเศส และระหว่างประธานาธิบดีรูสเวลต์กับนายพลชาร์ล เดอ โกลล์ หัวหน้ารัฐบาล พลัดถิ่นของฝรั่งเศสไม่ราบรื่น ด้วยเหตุผลที่ฝรั่งเศสต้องการเออลาว เวียดนาม และ กัมพูชากลับมาเป็นเมืองขึ้นของตนอีกครั้ง หลังสูญเสียให้กับญี่ปุ่นก่อนหน้านี้ ประธานาธิบดีรูสเวลต์มีทัศนคติต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ทั้งไม่ชอบหานายพลชาร์ล เดอ โกลล์ เป็นการส่วนตัว โดยได้บอกกับนายพลชาร์ล เดอ โกลล์ เมื่อครั้งเดอ โกลล์เยือน สหรัฐฯ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487 ว่า หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศฝรั่งเศสจะมีฐานะเป็นเพียงผู้ชมเท่านั้น ผู้แสดงสำคัญจะมีแค่ 4 ประเทศ คือ สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต อังกฤษ และจีน (สมัยจอมพลเหิงไคเซค) เท่านั้น ขณะที่เดอ โกลล์ยังเสียงแข็ง และยืนยันว่า ฝรั่งเศสไม่มีวันยอมเสียเมืองขึ้นของตนในอินโดจีน และว่าฝรั่งเศสจะกลับมาเป็นมหาอำนาจระดับโลกอีกครั้ง

นโยบายของประธานาธิบดีรูสเวลต์ต่อปัญหาเมืองขึ้นของ

ฝรั่งเศสในอินโดจีน ขัดแย้งกับนโยบายและท่าทีของวินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรี อังกฤษ ซึ่งต้องการกลับมาครอบครองเมืองขึ้นของอังกฤษในภูมิภาคเอเชียใต้และภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงเป็นเหตุผลทำให้อังกฤษสนับสนุนให้ฝรั่งเศสกลับไปมีอำนาจ ในอินโดจีนอีกครั้ง นอกจากนี้ มีที่ปรึกษาและรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลของประธานาธิบดี รูสเวลต์ ตลอดจนสมาชิกรัฐสภาสหรัฐฯ ที่สำคัญหลายคนเห็นว่า สหรัฐฯ ไม่ควรขัดขวาง

ฝรั่งเศสในการกลับไปเป็นเจ้าอาณานิคมในอินโดจีนอีกครั้ง ด้วยต่างเห็นร่วมกันว่า การต่อสู้กับภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ในเวียดนามที่มีต่อทวีปยุโรปหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐฯ ยังจำเป็นต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือฝรั่งเศสให้มีความเข้มแข็ง กับไม่คิดต่อต้านนโยบายของสหรัฐฯ ที่ต้องการฟื้นฟูประเทศเยอรมนีให้กลับมามีศักยภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของกำลังฝ่ายประเทศพันธมิตร ในการเผชิญกับภัยคุกคามของโซเวียต และเพื่อให้ฝรั่งเศสรวมเป็นกำลังสำคัญของฝ่ายค่ายเสรีประชาธิปไตย ในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ทั้งในยุโรปและในอินโดจีน สหรัฐฯจึงควรสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับไปมีอำนาจในอินโดจีน (Frederik Logevall, Embers of War หน้า 56 – 62)

ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา นโยบายของสหรัฐฯ ต่อ

ปัญหาในอินโดจีน เริ่มมีความชัดเจนในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีแฮรี ทรูแมน ที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลของอดีตจักรพรรดิเสเพลเบาได้ ที่ฝรั่งเศสอุปโลกนขึ้นมา โดยสหรัฐฯ มีความเชื่อว่า อดีตจักรพรรดิเสเพล ชาวเวียดนาม จะสามารถสวมบทบาทเป็นนักชาตินิยม และทางเลือกใหม่ให้กับประชาชนเวียดนาม แทนการสนับสนุนโฮจิมินห์ ผู้นำฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ นอกจากนี้ชัยชนะของการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน พ.ศ. 2492 ได้ทำให้สหรัฐฯ วิตกกังวลอย่างมากเกี่ยวกับการแผ่อิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในทวีปเอเชีย อีกทั้งภายในสหรัฐฯ เอง กระแสอิทธิพลของพลังฝ่ายอนุรักษนิยมมีสูงมากในช่วงนี้ ไม่ว่าจะเป็นวงการสื่อมวลชน รัฐสภาหรือธุรกิจ ต่างร่วมกัน

เรียกร้องให้รัฐบาลประธานาธิบดีทูลแมนประกาศให้การสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างเต็มที่ โดย
ต่างให้เหตุผลว่า ฝรั่งเศสทำการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เพื่อปกป้อง
ประชาธิปไตย เสรีภาพและผลประโยชน์ของค่ายโลกเสรี ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของลัทธิ
ล่าอาณานิคม (เพ็ญอักษร หน้า 212 – 213)

ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐบาลของอดีตจักรพรรดิเบ๋ไต๋ของ
ประเทศเวียดนามใต้ ตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลสหรัฐฯ รัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูล
สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศให้การรับรองรัฐบาลเบ๋ไต๋ของเวียดนามใต้ เมื่อ
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 ซึ่งในเรื่องนี้ นอกจากไทยแล้ว มีเพียงประเทศฟิลิปปินส์ อีก
ประเทศเดียวที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลเบ๋ไต๋ (อักษร หน้า 230)

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าการตัดสินใจ
ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลเบ๋ไต๋ เป็นการตัดสินใจ
ด้านนโยบายที่มีอิทธิพลของปัจจัยภายใน (การเมืองภายในของไทย) เป็นปัจจัยชี้ขาด
เหนือนโยบายต่างประเทศ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ที่มีผล
ทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมามีอำนาจผูกขาดการเมืองไทยอีกครั้ง ตลอดจนเป็น
เหตุการณ์ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์อีกด้วยว่า ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2516 นโยบาย
ต่างประเทศของไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายทหารเป็นสำคัญ ดังเป็นที่สังเกตได้จาก
รายงานความเห็นของฝ่ายข้าราชการประจำของกระทรวงการต่างประเทศที่คัดค้านการ

ให้การรับรองรัฐบาลเบาได้ โดยกระทรวงการต่างประเทศได้ให้ความเห็นว่า การรับรองรัฐบาลเบาได้ เป็นการดำเนินนโยบายที่ขัดแย้งกับเป้าหมายสำคัญของนโยบายต่อต้านลัทธิอาณานิคมของรัฐบาลไทย ทั้งขัดกับนโยบายสนับสนุนให้ทุกประเทศมีสิทธิเสรีภาพกำหนดใจตนเองของสหประชาชาติ อันเป็นนโยบายที่ประเทศไทยให้การสนับสนุนเช่นกัน นอกจากนี้รายงานดังกล่าว ยังได้ให้ความเห็นอีกด้วยว่า การรับรองรัฐบาลเบาได้จะมีผลทำให้ประเทศไทยถูกมองว่า เป็นฝ่ายเข้าข้างผู้ปกครองประเทศที่ขาดความชอบธรรม และไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของเวียดนาม อีกทั้ง หากฝ่ายโฮจิมินห์ประสบความสำเร็จในการทำสงครามกับฝรั่งเศส ก็จะเป็นการสร้างความแปลกแยกในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม และจะเท่ากับเป็นการชักนำสงครามเย็นมาสู่ประเทศไทยอีกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังคงยืนยันกรานที่จะให้การรับรองรัฐบาลเบาได้ ตามที่ฝ่ายสหรัฐฯ ต้องการ

นโยบายและท่าทีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังกล่าวข้างต้น เป็นผลทำให้รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีก 6 คน (รวมรัฐมนตรีต่างประเทศ) ลาออกจากคณะรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 และในประเด็นนี้ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยยังได้ให้ข้อสังเกตว่า การรับรองรัฐบาลเบาได้ได้รับการคัดค้านจากคนส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาคือสื่อมวลชนส่วนใหญ่และข้าราชการระดับสูงของไทย (Jayanama S. “Stacking the Chips “: Rethinking the Origins of

the Thai – U.S. Special Relationship. In Santi Pracha Dhamma: Essays in Honour of the Late Puey Ungphakorn, หน้า 220 – 241)

เมื่อพิจารณาจากบริบทสงครามเย็น ที่ปรากฏในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2516 และจากข้อเท็จจริงข้างต้น กล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศของไทยที่ได้เลือกอยู่ข้างสหรัฐฯ อย่างปราศจากเงื่อนไข หาใช่เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของสงครามเย็นเท่านั้น แต่ยังเป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์และเงื่อนไขทางการเมืองภายในของไทยเช่นกัน (ปัจจัยภายใน) กรณีรัฐบาลจอมพล ป. มีนโยบายต่างประเทศที่มุ่งพึ่งพาอิทธิพลและความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ทั้งดำเนินนโยบายในทิศทางที่ตอบสนองผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เพื่อแลกกับความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางการเมือง เศรษฐกิจและการทหารที่สหรัฐฯ ให้กับไทย เป็นนโยบายที่ได้มีผลโดยตรงในการช่วยเสริมฐานอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ให้มั่นคงและยาวนาน

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ตลอดเวลาที่อยู่ในอำนาจ จอมพล ป. ได้ใช้ภัยคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และนโยบายภายในประเทศ กล่าวคือ ในด้านต่างประเทศรัฐบาล จอมพล ป. จะนำเอาเรื่องภัยคุกคามคอมมิวนิสต์มาอ้างกับสหรัฐฯ เพื่อขอได้รับความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ซึ่งจอมพล ป. ตระหนักดีอยู่แล้วว่า การมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจน ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สหรัฐฯ จะใช้พิจารณาให้ความช่วยเหลือ

ด้านต่างๆ แก่ประเทศที่มีนโยบายร่วมกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านภัยคุกคามจากค่ายคอมมิวนิสต์ ส่วนด้านนโยบายภายในประเทศนั้น จอมพล ป. ใช้เรื่องภัยคอมมิวนิสต์เป็นข้ออ้างสำคัญเพื่อปราบปราม และกำจัดกลุ่มบุคคลที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูของจอมพล ป. ทั้งๆ ที่ในปี พ.ศ. 2490 จอมพล ป. ได้แถลงต่อรัฐสภาว่า ไม่มีภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ต่อไทย กล่าวอีกนัยหนึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม กำหนดนโยบายต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ ก่อนหน้าที่ภัยคอมมิวนิสต์จะมีปรากฏจริงในประเทศไทย (วันเสียงปืนแตก วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508)

สรุปได้ว่า นโยบายต่างประเทศสมัยจอมพล ป. เป็นนโยบายที่จอมพล ป. ได้วางรากฐานไว้แล้ว ซึ่งต่อมานายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอมฯ ก็ได้ยึดแนวทางของนโยบายต่างประเทศไทยสมัยจอมพล ป. ในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายต่างประเทศไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2516 (สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจนถึงจอมพลถนอม กิตติขจร) เป็นนโยบายต่างประเทศที่ปัจจัยอุดมการณ์แทบไม่มีอิทธิพลและบทบาทอะไร แต่เป็นนโยบายที่ยึดเรื่องของผลประโยชน์เป็นปัจจัยชี้ขาด เป็นเรื่องของการต่างตอบแทนกัน มากกว่าการพึ่งพาและร่วมมือระหว่างกัน ที่มาจากเหตุผลของการมีอุดมการณ์ร่วมกัน (Natasha Hamilton - Hart, Hard Interests, Soft Illusion: Southeast Asia and American Power หน้า 52 - 53) ดังเป็นที่ประจักษ์ตลอดยุคสงครามเย็นว่า กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาทั้งหลายในทวีปเอเชีย แอฟริกาและอเมริกาใต้ ที่สหรัฐฯ และกลุ่ม

ประเทศตะวันตกมองว่า เป็นฝ่ายเสรีประชาธิปไตย เกือบทั้งหมดมีระบบการเมืองที่เป็น
เผด็จการหรืออำนาจนิยม แต่ก็ได้รับการยกย่องจากสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตกว่า
เป็นฝ่ายประชาธิปไตย ทั้งนี้ไม่ใช่จากเหตุผลด้านอุดมการณ์ แต่มาจากเหตุผลด้านภูมิ
รัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นเพราะประเทศกำลังพัฒนา
และด้อยพัฒนาเหล่านี้ (ซึ่งรวมไทยอยู่ด้วย) มีนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ ต่อต้านฝ่าย
คอมมิวนิสต์อย่างไม่มีเงื่อนไข (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เริ่มตั้งแต่สมัยรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมนมาจนถึงสมัย

ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี นโยบายของสหรัฐฯ ต่อปัญหาในอินโดจีนและต่อ
สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เป็นนโยบายที่สหรัฐฯ มอง
สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือว่า เป็นส่วนหนึ่งของสมรภูมิ
การต่อสู้ระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ สหรัฐฯ จึงมีนโยบายสนับสนุนและให้
ความช่วยเหลือฝรั่งเศสเพื่อเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์
ทหารสหรัฐฯ เข้ามาทำสงครามโดยตรงในเวียดนาม

ถึงแม้ในสมัยของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ได้เคยมีความคิดที่

จะเข้าร่วมสงครามในเวียดนาม เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้กับฝรั่งเศส โดยมีเงื่อนไขว่า
จะต้องเป็นการดำเนินการในรูปของกองกำลังผสมของกลุ่มประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ
แต่ความคิดดังกล่าวก็ล้มเหลว เนื่องจากได้รับการปฏิเสธจากอังกฤษ ออสเตรเลียและ

ประเทศพันธมิตรอื่นๆ อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ได้ตัดสินใจเข้าทำสงครามโดยตรงใน
เวียดนามสมัยประธานาธิบดีลินคอล์น จอห์นสันเมื่อปี พ.ศ. 2508 และมาสิ้นสุดในปี พ.ศ.
2516 ในสมัยของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (ความตกลงกรุงปารีสเดือนมกราคม พ.ศ.
2516 เพื่อยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ)

ผลของการประชุมระหว่างประเทศที่นครเจนีวา พ.ศ. 2497
หรือที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 เป็นสาเหตุสำคัญทำให้
ไทยเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งทางการเมือง
และการทหาร และแม้ว่าประเทศไทยมิได้เป็นภาคีของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 แต่
ผลลัพธ์ของการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 นับว่ามีอิทธิพลทำให้ไทยจำเป็นต้องเข้ามา
เกี่ยวข้องกับสงครามเวียดนามช่วงระหว่าง พ.ศ. 2509 – 2516

ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 มีข้อความสำคัญตอนหนึ่งที่ระบุ
ว่า ให้แบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนชั่วคราวที่เส้นขนาน 17 และให้มีการจัดการเลือกตั้ง
ทั่วไปในปี พ.ศ. 2499 โดยสหประชาชาติเป็นผู้ควบคุมดำเนินการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาส
ให้ประชาชนเวียดนามทั้งภาคเหนือและใต้ ได้ใช้สิทธิกำหนดอนาคตของประเทศ
เวียดนามว่า จะรวมเป็นประเทศเดียวกันหรือแยกออกเป็นสองประเทศ

อย่างไรก็ดี สหรัฐฯ ซึ่งได้เข้าร่วมประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้ประกาศปฏิเสธที่จะเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ทั้งไม่ยอมรับข้อความในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2499 และไม่ยอมรับว่าเส้นขนานที่ 17 เป็นเพียงเส้นขนานที่มีลักษณะชั่วคราว ไม่มีผลผูกมัดทางกฎหมาย เป็นเพียงวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อระงับความขัดแย้งมิให้บานปลายถึงขั้นรุนแรง แต่สหรัฐฯ ต้องการให้เวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศอย่างถาวรที่เส้นขนานที่ 17 ดังเป็นที่ประจักษ์จากการให้สัมภาษณ์ของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ที่ได้กล่าวชี้แจงว่า สหรัฐฯ มิได้เป็นภาคีของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และไม่อาจยอมรับผลของความตกลงดังกล่าว ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 จึงไม่มีผลผูกมัดสหรัฐฯ แต่อย่างใด และว่าสหรัฐฯ มีภารกิจที่จะต้องดำเนินการเพื่อจัดตั้งองค์การเพื่อการป้องกันการคุกคาม ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายดังกล่าวของสหรัฐฯ ได้เป็นผลนำไปสู่การก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ. หรือซีโต้) เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 มีสำนักงานที่ทำการอยู่ที่กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งการประกาศสนับสนุนให้นายโง ดินห์ เดียม ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีคนแรกของประเทศเวียดนามใหม่ ภายใต้ชื่อสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) เป็นการปิดกั้นมิให้มีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2499 ตามที่ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้ระบุไว้ ประเทศไทยได้ให้การรับรองประเทศสาธารณรัฐเวียดนามของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ (เหมือนกับที่เคยรับรอง

รัฐบาลดีดจักรพรรดิเบมาได้ ตามที่ฝ่ายสหรัฐฯ ต้องการเมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493) จึงถือได้ว่า ไทยได้เข้ามาพัวพันกับสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง หรือสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือตั้งแต่ปีพ.ศ. 2498 เป็นต้นมา (Frederik Logevall, *Embers of War* หน้า 231, 341, 469, 612, 624 – 630 และ 709)

ไทยได้เข้าร่วมสงครามเวียดนามกับสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2509 สมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร นอกจากเป็นไปเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของไทย ยังมีเรื่องของการหวังได้รับความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและด้านการทหารจากฝ่ายสหรัฐฯ อีกเช่นกัน ตลอดจนเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลประธานาธิบดีจอห์นสัน ที่พยายามขอร้องให้บรรดาประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ทั้งในยุโรปและเอเชียส่งทหารเข้าร่วมสงครามเวียดนามกับสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯ มีจุดประสงค์เพื่อให้ดูประหนึ่งว่าเป็นสงครามระหว่างโลกเสรีกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ไม่ใช่เป็นเพียงสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ซึ่งหากมีมิตรประเทศเข้าร่วมสู้รบด้วยเป็นจำนวนมาก ก็จะช่วยให้รัฐบาลสหรัฐฯ สามารถนำมาเป็นเหตุผลใช้อ้างกับรัฐสภาและประชาชนสหรัฐฯ เพื่อหวังได้รับความเห็นใจและความสนับสนุนจากรัฐสภาสหรัฐฯ และจากประชาชนสหรัฐฯ เป็นนโยบายของรัฐบาลประธานาธิบดีจอห์นสัน เพื่อการรณรงค์หาทางเพิ่มจำนวนประเทศสมาชิกค่ายโลกเสรี ให้เข้าร่วมทำสงครามในเวียดนามกับสหรัฐฯ (more flags campaign)

อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวข้างต้น ประสบกับความล้มเหลว มิได้เป็นไปตามความคาดหวังของสหรัฐฯ ด้วยข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์ว่า ไม่มีประเทศสมาชิกองค์การนาโต้ประเทศใดยอมให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ส่วนประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ในเอเชียอย่างญี่ปุ่นและไต้หวัน ก็หาได้มีท่าทีตอบสนองข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ ส่วนประเทศสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ. หรือซีโต้) เช่น ประเทศปากีสถาน ก็ได้ส่งทหารเข้าร่วมทำสงครามในเวียดนาม เพราะไม่ประสงค์จะทำความไม่พอใจให้กับจีน อีกทั้งยังมองว่าจีนจะช่วยคานอำนาจอินเดียได้ดีกว่าองค์การซีโต้ ดังนั้นจึง มีแค่ไทย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และเกาหลีใต้เท่านั้น ที่ได้ส่งทหารเข้าร่วมกับสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม (Frederik Logevall, Choosing War: The Lost Chance for Peace and the Escalations of War in Vietnam, หน้า 132, 180 -181, 274 – 275 และ 378)

จากข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า นโยบายของสหรัฐฯ ที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีทรูแมนจนถึงสมัยของประธานาธิบดีจอห์นสัน เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของรายงานสภาความมั่นคงแห่งชาติฉบับที่ 68 (NSC 68) ซึ่งมองภัยคอมมิวนิสต์ในเอเชียเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของสหรัฐฯ พร้อมกับเสนอให้รัฐบาลสหรัฐฯ มีนโยบายชัดเจนเพื่อการปิดล้อมการแผ่อิทธิพลของฝ่ายโซเวียต และอิทธิพลของทฤษฎีโดมิโนในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ซึ่งมีทัศนคติและมโนทัศน์ (perception) เกี่ยวกับภัยคุกคาม

คอมมิวนิสต์ในทำนองว่า หากประเทศหนึ่งประเทศใดที่มีใช้ประเทศคอมมิวนิสต์ต้อง
พ่ายแพ้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก็จะมีผลทำให้ประเทศอื่นๆ ที่มีใช้ประเทศคอมมิวนิสต์ มีโอกาส
ประสบกับชะตากรรมเดียวกัน เปรียบเสมือนตัวโดมิโนที่ล้มตามๆ กัน กล่าวได้ว่าอิทธิพล
ของสองกรอบความคิดดังกล่าว ประกอบกับบริบทของสงครามเย็นและโครงสร้างอำนาจ
ที่แบ่งเป็นสองขั้วสองค่าย ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการมองปัญหาในอินโดจีนของสหรัฐฯ
หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อิทธิพลของรายงานและข้อเสนอของเอกสารสภาความ

มั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีทรูแมน (NSC 68) บวกกับอิทธิพลของทฤษฎี
โดมิโนในสมัยของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ มีส่วนสำคัญทำให้นโยบายและท่าทีของ
สหรัฐฯ ต่อสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง (สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับคอมมิวนิสต์เวียดนาม
เหนือ) เป็นนโยบายและท่าทีที่เข้าข้างและสนับสนุนให้ฝรั่งเศสรักษาเมืองขึ้นของตนต่อไป
ในอินโดจีน นโยบายของสหรัฐฯ สมัยรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมนถึงรัฐบาล
ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ จึงไม่คิดคัดค้านการกลับมาใช้อำนาจของฝรั่งเศสในอินโดจีน
นับว่า นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ในประเด็นนี้ เป็นนโยบายที่มาจากเหตุผลด้านภูมิ
รัฐศาสตร์เป็นสำคัญ กล่าวคือสหรัฐฯ ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนให้ฝรั่งเศส
เอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้กับสหรัฐฯ ทั้งลดความ
เสี่ยงที่จะทำให้สหรัฐฯ จำต้องเข้ามามีบทบาทโดยตรงทางทหารในเวียดนาม

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังเห็นถึงความจำเป็นต้องพยายาม
ถนอมน้ำใจของฝรั่งเศสไว้ เพราะสหรัฐฯ เชื่อว่าฝรั่งเศสยังสามารถมีบทบาทสำคัญ
ช่วยเหลือสหรัฐฯ ต่อต้านภัยคุกคามของสหภาพโซเวียตที่มีต่อกลุ่มประเทศในยุโรป
ตะวันตก หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนั้น สหรัฐฯ ยังต้องการให้ฝรั่งเศส
สนับสนุนการก่อตั้งประชาคมเพื่อความมั่นคงของทวีปยุโรป (European Defense
Community หรือ EDC) ซึ่งแม้ในทางเป็นจริงองค์การนี้ไม่ได้เกิดขึ้น แต่ถือได้ว่าเป็น
แบบอย่างให้กับองค์การนาโต้ (Lien – Hang T. Nguyen, Hanoi's War: An
International History of the War for Peace in Vietnam หน้า 22 และ Frederik
Logevall, Embers of War: The Fall of an Empire and the Making of America's
Vietnam หน้า 338 – 342)

กล่าวโดยสรุป หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่
30 เมษายน พ.ศ. 2518) ได้มีความพยายามของทั้งฝ่ายสหรัฐฯ และเวียดนาม ที่จะปรับ
ความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดี
จิมมี คาร์เตอร์ แต่หาได้ประสบความสำเร็จไม่ สาเหตุสำคัญ มาจากความเห็นที่ขัดแย้ง
กันระหว่างฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศกับฝ่ายสภาความมั่นคงของสหรัฐฯ หรือระหว่าง
นายไซรัส แวนท์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ กับนายเบรซินสกี ที่ปรึกษาพิเศษ ด้านความ
มั่นคงของประธานาธิบดีคาร์เตอร์ โดยนายเบรซินสกีสามารถโน้มน้าวให้ประธานาธิบดี
คาร์เตอร์เห็นชอบด้วยกับเหตุผลของตนที่ว่า การปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่าง

สหรัฐฯ กับเวียดนาม จะเป็นอุปสรรคและสร้างปัญหาให้กับนโยบายสถาปนา
ความสัมพันธ์ปกติระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ประธานาธิบดีคาร์เตอร์จึงให้ระงับการ
ดำเนินการเพื่อปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม จนกว่าสหรัฐฯ
จะสามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเป็นผลสำเร็จแล้ว

นอกจากนี้ เนื่องจากสหรัฐฯ เองยังไม่มั่นใจเกี่ยวกับ

นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงคราม
เวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ยังมีเหตุการณ์สำคัญๆ อีกหลายเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นช่วงระหว่าง พ.ศ. 2521 – 2522 ที่มีผลทำให้สหรัฐฯ ตัดสินใจหันไปให้
ความสำคัญกับการสถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกติกับจีนเป็นอันดับแรก อาทิ การลงนาม
ในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสหภาพโซเวียตกับเวียดนาม
(พฤศจิกายน พ.ศ. 2521) การที่จีนได้บอกกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าจีนไม่เห็นดีด้วยกับนโยบาย
ของสหรัฐฯ ที่จะมีความสัมพันธ์ปกติกับเวียดนาม การที่กองทัพเวียดนามด้วยการ
สนับสนุนของโซเวียตได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521)
ตลอดจนการที่กองทัพโซเวียตได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศอัฟกานิสถาน (เดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2522) และการที่จีนได้ทำ “สงครามสังขอน” เวียดนาม (เดือนมกราคม
พ.ศ. 2522) โดยสหรัฐฯ รู้เห็นเป็นใจด้วย เหตุการณ์สำคัญเหล่านี้ได้มีผลทำให้นโยบาย
ของสหรัฐฯ เพื่อการมีความสัมพันธ์เป็นปกติกับเวียดนามต้องหยุดชะงักเป็นเวลานานถึง
17 ปี จนกระทั่งได้รับการรื้อฟื้นอีกครั้งหลังสิ้นสุดสงครามเย็น หรือหลังจากที่จีน – โซเวียต

และจีน – เวียดนาม สามารถกลับมามีความสัมพันธ์ปกติระหว่างกันแล้ว (The Third Indochina War: Conflict between China, Vietnam and Cambodia, 1972 – 1979, edited by Odd Arne Westad and Sophie Quinn – Judge หน้า 79 – 80)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญๆ ดังกล่าวข้างต้น นับว่าได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม อีกทั้งได้เป็นเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสหรัฐฯ – จีน – อาเซียน ในปัญหามลพิษ (พ.ศ. 2521 – 2533) เพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2) นโยบายและท่าทีของสหภาพโซเวียต

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของสหภาพโซเวียต ที่มีต่ออินโดจีนในภาพรวมและต่อเวียดนามโดยเฉพาะ นับตั้งแต่หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึงสิ้นสุดยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2488 – 2532) นั้นพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ช่วงก่อนความตกลงเจนีวา (พ.ศ. 2497) ที่มีผลยุติสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับฝ่ายเวียดนาม (คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) สหภาพโซเวียตในยุค

ของสตาลิน มิได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับปัญหาในอินโดจีนมากเท่าใด ด้วยเหตุผล
ที่ว่าฝ่ายโซเวียตมุ่งให้ความสำคัญและจุดเน้นกับปัญหาความมั่นคงในทวีปยุโรปเป็นสำคัญ
ทั้งนี้ฝ่ายโซเวียตย่อมถือว่า พัฒนาการในยุโรปส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของ
สหภาพโซเวียตอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ สตาลินจึงพอใจที่จะมอบภาระความรับผิดชอบให้กับ
พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นฝ่ายดูแลผลประโยชน์ของค่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และแม้ว่าฝ่ายโซเวียตมีนโยบายสนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนอินโดจีน
(เวียตนาม ลาว และกัมพูชา) เพื่อปลดแอกจากการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส รวมทั้งมี
นโยบายต่อต้านมิให้ฝรั่งเศสกลับมาใช้อิทธิพลในอินโดจีนอีก ด้วยสตาลินไม่ต้องการให้ฝรั่งเศส
มีอำนาจและบทบาทสำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง
อีกต่อไป แต่ความสนใจของสตาลินมิได้เกี่ยวกับการต่อสู้ของประชาชนอินโดจีน หากอยู่ที่การ
แข่งขันและช่วงชิงอำนาจระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์กับค่ายโลกเสรี ที่ปรากฏในทวีปยุโรปหลัง
สงครามโลกครั้งที่สอง

ในส่วนที่เกี่ยวกับเวียตนามโดยเฉพาะนั้น สตาลินไม่เคยมี
ทัศนะที่บ่งบอกให้เห็นถึงความไว้วางใจที่เขามีต่อโฮจิมินห์ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียตนาม
และประธานาธิบดีคนแรกของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียตนาม (เวียตนามเหนือ)
ด้วยสตาลินมองว่าโฮจิมินห์ มีความเป็นชาตินิยมมากกว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งขัดกับ
อุดมการณ์สากลนิยม (Internationalism) ของลัทธิมาร์กซ์ อย่างไรก็ตาม หลังจากที่โฮจิมินห์
ได้มีโอกาสร่วมเดินทางไปกับจูมอสโคว์กับเหมาเจ๋อตง โฮจิมินห์ได้พบกับสตาลินเมื่อเดือน

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 และด้วยการสนับสนุนและขอรับรองจากฝ่ายจีน สตาลินจึงได้ตัดสินใจให้สหภาพโซเวียตให้การรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามของโฮจิมินห์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 พร้อมกับยืนยันให้ความสนับสนุนการต่อสู้เพื่อรวมประเทศเวียดนามเป็นหนึ่งเดียว และให้ความช่วยเหลือทุกด้านผ่านทางจีน (Southeast Asia and the Cold War, edited by Albert Lau หน้า 158 – 165 และ Fredrik Logevall, Embers of War หน้า 54 – 55)

ในยุคของสตาลิน สหภาพโซเวียตได้เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการสนับสนุนฝ่ายเกาหลีเหนือและจีนในสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493 – 2496) โดยโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่เกาหลีเหนือ และสนับสนุนให้จีนมีบทบาทโดยตรงในการช่วยเกาหลีเหนือทำสงครามกับฝ่ายสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ส่วนโซเวียตจะอยู่เบื้องหลังคอยให้คำปรึกษาและชี้นำจีนและเกาหลีเหนือ นโยบายและท่าทีของโซเวียตต่อสงครามเกาหลี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเพื่อท้าทายอิทธิพลของสหรัฐฯ อ่อนแอลง ทั้งนี้นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตยุคของสตาลิน ตั้งอยู่บนพื้นฐานอันเป็นเสาหลักสองประการคือ ความเป็นสากลนิยมของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และฐานะความเป็นมหาอำนาจของสหภาพโซเวียต แต่ทั้งนี้ผลประโยชน์แห่งชาติของสหภาพโซเวียตย่อมอยู่เหนือผลประโยชน์ด้านอุดมการณ์ หรือหลักการของความเป็นสากลนิยม (Dmitri Volkogonov: The Rise and Fall of the Soviet Empire หน้า 134 – 135 และ 151 – 164)

สหภาพโซเวียตได้เริ่มให้ความสนใจและความสำคัญกับ

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และปัญหาในอินโดจีนหลังการเสียชีวิตของสตาลิน (วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2496) หรือในสมัยของนายครุสชอฟ นายกรัฐมนตรีและเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต ซึ่งความสนใจต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสงครามในอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง (สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือหรือเวียดนามห์ และสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือหรือสงครามเวียดนาม) มาจากเหตุผลด้านนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ให้การสนับสนุนบรรดาขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของประเทศต่างๆ ในโลกที่สาม (ได้แก่ กลุ่มประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดินิยมตะวันตกและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ที่ทำการต่อสู้กับอิทธิพลครอบงำของทุนนิยมตะวันตก)

ในช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2488 – 2505 กล่าวทั่วไปได้ว่า นโยบายและผลประโยชน์ของทั้งฝ่ายโซเวียตและจีนยังสอดคล้องกัน แม้จะมีเหตุผลที่แตกต่างกันก็ตาม ดังเป็นที่ประจักษ์ได้ จากความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายโซเวียตกับจีน ในการประชุมระหว่างประเทศที่นครเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 ที่มีผลยุติสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับฝ่ายเวียดนามห์ (คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือภายใต้การนำของโฮจิมินห์) และยุติสงครามกลางเมืองในลาวด้วยการจัดตั้งรัฐบาลผสมลาวสามฝ่าย (ขวา – กลาง – ซ้าย) หรือที่เป็นที่รู้จักทั่วไปในนามของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505

สำหรับผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างฝ่ายโซเวียตกับจีนที่มีผลทำให้โซเวียตและจีนร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งในการประชุมระหว่างประเทศที่นครเจนีวา พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2505 ที่สำคัญได้แก่ ทั้งโซเวียตและจีน ไม่ประสงค์ให้สหรัฐฯ เข้ามาแทรกแซงและมีบทบาทโดยตรงทางทหารในอินโดจีน ด้วยทั้งโซเวียตและจีนมองว่า จะเป็นการเปิดช่องให้สหรัฐฯ เข้ามามีอิทธิพลครอบงำในอินโดจีน ซึ่งจีนถือว่าจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนโดยตรง (อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์) ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าว ทั้งโซเวียตและจีน จึงมีนโยบายร่วมกันในการบีบให้เวียดนามเหนือยอมรับข้อเสนอให้มีการยุติสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง หรือสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนามเหนือ (เวียดนามห์) โดยวิธีการทางการทูตหรือผ่านการเจรจา (ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497) อีกทั้งฝ่ายโซเวียตและจีน ยังเห็นร่วมกันว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุมเจนีวา พ.ศ. 2497 เป็นโอกาสที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จักสามารถใช้ยุทธศาสตร์ทางการเมือง เพื่อตอกลิ้มให้เกิดความแตกแยกในหมู่ประเทศมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐฯ กับฝรั่งเศส ซึ่งมีนโยบายและท่าทีขัดแย้งกันในเรื่องนี้

นอกจากข้อเท็จจริงข้างต้น ยังกล่าวได้อีกด้วยว่า สงครามเกาหลีซึ่งเพิ่งยุติลงในปี พ.ศ. 2496 ได้ทำความเสียหายอย่างมากให้กับเศรษฐกิจของจีน ซึ่งมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตมีความตึงเครียด และเพิ่มความหวาดระแวงต่อกัน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของโซเวียตและทวีปยุโรปโดยรวม

การที่ฝ่ายไซเวียตมีข้อเสนอให้แบ่งประเทศเวียดนามออกเป็น
สองส่วนเป็นการชั่วคราวที่เส้นขนานที่ 17 อันถือได้ว่า เป็นการช่วยระงับการสู้รบหรือการพักรบออกไปได้อีกระยะหนึ่ง ย่อมเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของจีนเช่นกัน ด้วย
เหตุผลสำคัญที่ทำให้เวียดนามเหนือ สามารถเป็นรัฐกันชนให้กับพรมแดนตอนใต้ของจีนได้ มิ
ให้จีนต้องเผชิญกับภัยคุกคามสหรัฐฯ โดยตรง ส่วนไซเวียตในช่วงนี้ ก็มีนโยบายสร้าง
ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับกลุ่มประเทศตะวันตก ทั้งไซเวียตและจีนจึงร่วมกันบีบให้เวียดนาม
เหนือยอมรับให้มีการยุติสงครามกับฝรั่งเศสด้วย การเจรจาทางการทูต (การประชุมระหว่าง
ประเทศที่นครเจนีวา พ.ศ. 2497) ซึ่งข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ยืนยันให้เห็นได้ ว่าผลของความ
ตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้เป็นที่พอใจแก่ทั้งไซเวียต จีน และฝรั่งเศส แต่หาได้เป็นที่พอใจแก่
สหรัฐฯ และเวียดนามเหนือ ผลลัพธ์ของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้นำไปสู่การแบ่ง
เวียดนามออกเป็นสองประเทศเป็นเวลา 21 ปี การละเมิดความตกลงจากทั้งฝ่ายเวียดนาม
เหนือ และฝ่ายสหรัฐฯ การเกิดสงครามอินโดจีนครั้งที่สองระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ
(สงครามเวียดนาม) และการเกิดสงครามกลางเมืองในลาว มีผลทำให้ภูมิภาคอินโดจีน
กลายเป็นสมรภูมิใหญ่ที่ไม่อาจแยกออกจากสงครามเวียดนาม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อ
สันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Fredrik Logevall,
Embers of War: The Fall of an Empire and the Making of America's Vietnam หน้า
228,396 และ 521 – 523)

นโยบายของโซเวียตต่อสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2508 – 2518) หรือสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ ได้เริ่มเปลี่ยนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนขึ้นกับนโยบายของจีนและของเวียดนามเหนือช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา โดยก่อนหน้านี้ระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2507 ฝ่ายโซเวียตไม่ได้มีนโยบายต่อสงครามเวียดนามอย่างชัดเจน นอกจากการให้การสนับสนุนด้วยวาจา และด้านกำลังใจให้การต่อสู้ของเวียดนามเหนือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลโซเวียตของนายครุสชอฟ วางท่าที่ เป็นผู้สังเกตการณ์มากกว่า ซึ่งผิดกับนโยบายและท่าทีของจีนในช่วงนี้ ที่ได้ออกมาสนับสนุนเวียดนามเหนืออย่างแข็งขัน โดยให้ความช่วยเหลือเวียดนามเหนือทั้งในด้านการเมืองและการทหารอย่างต่อเนื่องและปราศจากเงื่อนไข

นโยบายและท่าทีดังกล่าวข้างต้นของฝ่ายโซเวียต มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2503 – 2508 ดังเช่น ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ระหว่างจีนกับโซเวียตที่รุนแรง จนระเบิดออกมาให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาคมระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2503 เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการตีความลัทธิมาร์กซ์ – เลนินต่อการทำสงครามกับฝ่ายจักรวรรดินิยม เป็นผลให้จีนกล่าวหาว่า ฝ่ายโซเวียตเป็นพวก “ลัทธิแก้” สาเหตุเพราะนายครุสชอฟได้ประกาศนโยบายอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับสหรัฐฯ และนโยบายที่ยอมรับว่า การไปสู่ความเป็นสังคมนิยมสามารถดำเนินการได้หลายทาง ไม่จำเป็นต้องผ่านการปฏิวัติเท่านั้น นอกจากนี้ฝ่ายโซเวียตยังได้ได้รับความเข้าใจและคืนดีด้านความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ของยูโกสลาเวีย ภายใต้การนำของประธานาธิบดีติโต (ซึ่ง

จีนและเวียดนามเหนือมองว่าเป็นพวกลัทธิแก๊ง) และยังได้ปฏิเสธที่จะเข้าข้างจีนในกรณีพิพาท
ดินแดน และสงครามระหว่างจีนกับอินเดียนเมื่อปี พ.ศ. 2506 รวมทั้งได้ตัดความช่วยเหลือ
ทั้งหมดกับจีนเมื่อปี พ.ศ. 2506 และลดความช่วยเหลือที่ให้แก่เวียดนามเหนือ ทั้งหมดนี้เป็น
เหตุการณ์ที่อิทธิพลของนโยบายอยู่ร่วมกันอย่างสันติของนายครุสชอฟได้มีต่อนโยบายและ
ท่าทีของโซเวียตต่อสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ฝ่ายโซเวียตไม่ต้องการเผชิญหน้ากับสหรัฐฯ
เหมือนในกรณีวิกฤตขีปนาวุธกับคิวบา พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ได้สร้างวิกฤตด้าน
ความสัมพันธ์โซเวียต – สหรัฐฯ อย่างร้ายแรง (Qiang Zhai, China and The Vietnam Wars
1950 – 1975 หน้า 119,123,129)

นับตั้งแต่พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา ความขัดแย้งจีน – โซเวียตได้ทำ
ให้ความสัมพันธ์สองฝ่ายขาดสะบั้นจนกระทั่งพ.ศ. 2533 จึงได้มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์เป็น
ปกติระหว่างกัน หลังจากที่นายกรัฐมนตรีชาออฟได้ไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ (เดือนกรกฎาคม
พ.ศ. 2533) นับว่ากว่า 25 ปีของความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียต ได้ส่งผลกระทบต่อการ
ดำเนินสงครามเวียดนามของฝ่ายเวียดนามเหนืออย่างเห็นได้ชัด แต่ก็เป็นวิกฤตที่ฝ่าย
เวียดนามได้ฉวยโอกาสให้เป็นประโยชน์ของตน ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่ทั้งจีนและโซเวียต
ต่างแข่งกันเอาใจเวียดนามเหนือ ด้วยการเพิ่มความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้กับเวียดนาม
เหนือ

หลังจากที่นายครุสซอฟได้ถูกปลดจากการเป็นผู้นำของโซเวียต คณะผู้นำใหม่ของโซเวียตได้ปรับนโยบายและท่าทีของโซเวียตต่อเวียดนามเหนือและต่อสงครามเวียดนาม โดยนายคอสยกิน นายกรัฐมนตรีโซเวียตได้ไปเยือนเวียดนามเหนือ(วันที่ 7-10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508) และได้ประกาศสนับสนุนการต่อสู้กับฝ่ายจักรวรรดินิยมสหรัฐกับเรียกร้องให้สหรัฐ ถอนทหารทั้งหมดออกจากเวียดนามใต้ พร้อมทั้งสัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือทุกด้านแก่เวียดนามเหนือ และได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการทหารระหว่างกัน ซึ่งการปรับนโยบายและท่าทีของฝ่ายโซเวียตครั้งนี้ได้มีผลทำให้ฝ่ายจีนเป็นกังวลอย่างมาก เกี่ยวกับอิทธิพลของโซเวียตที่มีมากขึ้นในเวียดนามเหนือตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา (เพ็ญอักษร หน้า 148 – 149)

กล่าวได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2522 หรือปีที่เวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาได้อย่างเบ็ดเสร็จ อิทธิพลของโซเวียตที่มีต่อเวียดนามเหนือ ได้เข้ามาแทนที่อิทธิพลที่จีนเคยมีในเวียดนามเหนือ ทำให้ระดับการพึ่งพาที่เวียดนามมีกับโซเวียตเป็นไปอย่างสมบูรณ์ จนถึงการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตเมื่อปี พ.ศ. 2533 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

3) นโยบายและท่าทีของจีน

กล่าวทั่วไปได้ว่า นโยบายของจีนต่อเวียดนามเหนือ ในยุคสงครามเย็น แบ่งออกได้เป็นสองด้าน ได้แก่ด้านที่เกี่ยวกับความร่วมมือ กับด้านที่เกี่ยวกับการปิดล้อม (Containment) โดยภาพรวม ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493 – 2518 เป็นนโยบายที่เน้นความร่วมมือโดยทางจีนได้ให้ความร่วมมือ สนับสนุนและช่วยเหลือเวียดนามเหนืออย่างเต็มที่ และต่อเนื่องในการทำสงครามต่อสู้กับฝรั่งเศส (สงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง) และกับสหรัฐฯ (สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง) ความร่วมมือที่จีนได้ให้กับเวียดนามเหนือ เป็นความร่วมมือที่มีจุดประสงค์เพื่อตอบสนองของผลประโยชน์ด้านภูมิรัฐศาสตร์และด้านอุดมการณ์ของจีน กล่าวคือ เป็นการสนับสนุนและช่วยเหลือเวียดนามเหนือ เพื่อกำจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส และสหรัฐฯ เป็นสำคัญ รวมทั้งเพื่อส่งเสริมและแพร่ขยายการปฏิวัติของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน

อย่างไรก็ดี แม้จีนได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามอย่างเต็มที่ แต่ขณะเดียวกัน จีนก็มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมของเวียดนามเหนือ ที่มีแนวโน้มมุ่งครอบงำลาวและกัมพูชา (นโยบายของคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือที่ต้องการสร้างสหพันธรัฐอินโดจีนหรือ Indochina Federation ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือ) ซึ่งลักษณะนโยบายสองด้านดังกล่าวของจีน เป็น

ผลทำให้ความสัมพันธ์จีน – เวียดนามเหนือ เป็นความสัมพันธ์ทั้งระหว่างความเป็นมิตรสหาย
และความเป็นศัตรูต่อกัน

ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493 – 2511 นโยบายของจีนต่อ

เวียดนามจะเน้นมิติด้านความร่วมมือ ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะในห้วงเวลาดังกล่าว ฝ่าย
จีนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับภัยคุกคามสหรัฐฯ มากกว่าภัยที่จะมาจากนโยบายสถาปนา
สหพันธรัฐอินโดจีนของเวียดนาม ท่าทีของจีนในช่วงนี้ มิได้หมายความว่าจีนได้ปล่อยปะ
ละเลยประเด็นนี้ ด้วยจีนพยายามติดตามความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมของเวียดนามเหนือ
ในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด เพื่อบริหารการยับยั้งความพยายามของเวียดนามเหนือที่มุ่งครอบงำ
ลาวและกัมพูชาเสมอมา ดังเป็นที่ประจักษ์จากบทบาทสำคัญๆของจีน ที่ได้กดดันให้เวียดนาม
เหนือยอมรับความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญให้แบ่งประเทศเวียดนาม
ออกเป็นสองส่วนเป็นการชั่วคราวที่เส้นขนานที่ 17 และให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.
2499 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเวียดนามทั้งสองส่วนเหนือและใต้ ใช้สิทธิเสรีภาพตัดสิน
อนาคตของเวียดนามว่าจะรวมเป็นประเทศหนึ่งเดียวกันหรือไม่ ความตกลงเจนีวา พ.ศ.
2497 มีผลให้สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนามเหนือ (หรือประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยเวียดนาม) ยุติลงได้

หลัง พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ระหว่าง พ.ศ. 2515 – 2518 มิติด้านการปิดล้อมของนโยบายของจีนต่อเวียดนามเหนือ

(Containment side of China's policy) ปรากฏเด่นชัดขึ้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากความเข้มข้นด้านความขัดแย้งจีน – ไชเวียต และจากพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ไชเวียต – เวียดนาม ที่เริ่มมีความสนิทสนมใกล้ชิดกันมากขึ้นตามลำดับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา เป็นผลทำให้จีนมีความกังวลมากขึ้น เกี่ยวกับโอกาสที่ภูมิภาคอินโดจีนจะตกอยู่ใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามที่มีไชเวียตหนุนหลังอยู่ ข้อกังวลของจีนดังกล่าว เป็นเหตุผลสำคัญทำให้จีนมีนโยบายสนับสนุนผู้นำที่จีนมองว่าเป็นฝ่ายชาตินิยม เช่น เจ้าสีหนุและเจ้าสุวรณภูมิมาขึ้นมามีอำนาจในกัมพูชาและลาว โดยจีนหวังพึ่งอุดมการณ์ชาตินิยมของกัมพูชาและลาว ทำหน้าที่เป็นกันชนต่อต้านนโยบายเวียดนามที่มุ่งครอบงำกัมพูชาและลาว นอกจากนี้ หลังความตกลงสันติภาพกรุงปารีส พ.ศ. 2516 ที่เป็นผลทำให้สหรัฐฯ ยุติบทบาททางทหารในอินโดจีน นับเป็นเหตุการณ์ที่ได้เพิ่มความหวาดระแวงของจีนที่มีต่อไชเวียตและเวียดนาม ทำให้จีนเชื่อว่า ฝ่ายไชเวียตคงมีนโยบายคิดเข้ามาแทนที่อิทธิพลของสหรัฐฯ จีนจึงมีความกังวลในประเด็นนี้มากกว่าเรื่องอนาคตของสงครามเวียดนามว่าจะเป็นเช่นใด หรืออีกนัยหนึ่งหลัง พ.ศ. 2516 ความกังวลของจีนมิได้อยู่ที่ภัยคุกคามของสหรัฐฯ หรือความเสี่ยงที่จะเกิดการเผชิญหน้าโดยตรงระหว่างจีนกับสหรัฐฯ แต่อยู่ที่ภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน ที่จะมาจากความร่วมมือระหว่างไชเวียตกับเวียดนามเพื่อหาทางปิดล้อมจีน (อ้างแล้ว หน้า 217 – 218) ข้อเท็จจริงดังกล่าวมานี้ ฝ่ายไทยได้รับการยืนยันจากผู้นำของจีนตั้งแต่กรกฎาคม พ.ศ. 2518 สมัยนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน อีกทั้งข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสถานการณ์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ระหว่าง พ.ศ. 2516 -2518 ล้วนมีอิทธิพลต่อความคิดเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของฝ่ายไทยเกี่ยวกับภัยคุกคาม

เวียดนามต่อไทย และต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งบ่งชี้ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า นโยบายเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนของไทย เป็นนโยบายที่มาจากเหตุผลและการมอง ปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคฯ ที่สอดคล้องกับจีน ความจริงข้อนี้ได้รับการตอกย้ำและยืนยัน อย่างชัดเจนหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกราน และยึดครองกัมพูชาต่อมาเป็นเวลา 10 ปี เป็นผลทำให้ไทยเสียรัฐกันชน ทั้งในลาวและ กัมพูชา และอิทธิพลของจีนที่เคยมีในกัมพูชาสมัยรัฐบาลเขมรแดงก็หมดไปเช่นกัน ผลประโยชน์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ทั้งของไทยและจีนได้รับผลกระทบร่วมกัน และเป็นปัจจัยช่วย สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือไทย – จีน เพื่อต่อต้านการยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม ตลอด 10 ปี ของสงครามในกัมพูชาระหว่างรัฐบาลเขมรสามฝ่าย (CGDK) กับเวียดนามและ ระบอบเฮงสัมริน (สงครามอินโดจีนครั้งที่สาม) จนถึง พ.ศ. 2533 ที่เวียดนามได้ถอนทหาร เวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา ตามความตกลงระหว่างประเทศที่กรุงปารีสว่าด้วยปัญหา กัมพูชาหรือ Paris International Conference on Cambodia (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่จะมีอิทธิพลเหนืออิน

โดจีน เป็นความพยายามที่ขัดแย้งกับเป้าหมายของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ซึ่งต้องการ รักษาไว้ซึ่ง “ความสัมพันธ์พิเศษ” กับลาวและกัมพูชา ดังเป็นที่ประจักษ์ได้จากนโยบายของ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ที่ต้องการกีดกันมิให้คณะที่ปรึกษาจีนมีความใกล้ชิดกับฝ่าย ผู้นำที่ของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว (พรรคปฏิวัติประชาชนลาว) ช่วง พ.ศ. 2508 – 2510 ที่ จีนได้ส่งคณะที่ปรึกษาไปช่วยเหลือฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาว ในเขตยึดครองของฝ่ายปลดปล่อยลาว

ทางตอนเหนือของลาว ที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือ เป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นได้ว่า พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีความหวาดระแวงสูงต่ออิทธิพลแทรกซึมของจีนในลาว (เพ็งอ้าง หน้า 220)

โดยสรุป กล่าวได้ว่า ไม่ใช่สหรัฐฯ เท่านั้นที่พ่ายแพ้สงครามเวียดนาม จีนเองก็ประสบกับความล้มเหลวต่างๆ ที่ได้ทุ่มเทพยายามทุกด้านเพื่อช่วยให้เวียดนามเอาชนะสหรัฐฯ แต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนอง เพราะเวียดนามไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของจีนแต่อย่างใด นอกจากนี้ชัยชนะของเวียดนามในสงครามกับสหรัฐฯ หากได้มีผลช่วยให้พรมแดนตอนใต้ของจีน มีความมั่นคงและปลอดภัยกว่าเดิม ตรงกันข้าม กลับมีผลทำให้จีนรู้สึกไม่ปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความสัมพันธ์เวียดนาม – โซเวียตมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หลัง พ.ศ. 2508 พัฒนาการด้านความสัมพันธ์จีน - เวียดนาม มีความซับซ้อน และละเอียดอ่อนมากขึ้นเป็นลำดับ ด้วยเกี่ยวข้องกับและได้รับอิทธิพลโดยตรงจากพัฒนาการของความสัมพันธ์จีน – โซเวียตและโซเวียต - เวียดนาม ตลอดจนจากผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของทั้งจีนและเวียดนาม ซึ่งแตกต่างและขัดแย้งกัน ดังเป็นที่ประจักษ์จากสงครามกัมพูชา (สงครามระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย ที่รวมฝ่ายเขมรแดง เจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซาน) จาก “สงครามสังคมนิยม” ที่จีนได้ทำกับเวียดนามเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2522 ตลอดจนจากนโยบายของเวียดนามที่กดดันชุมชนจีนในเวียดนาม ให้ต้องอพยพกลับไปจีนถึงสี่แสนกว่าคนระหว่างเดือนพฤษภาคม – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2521 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

4) นโยบายและท่าทีของไทย

ในสมัยการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส

นักชาตินิยมและนักปฏิวัติเวียดนามระดับแนวหน้า ได้ถูกทางการฝรั่งเศสติดตามและ
ปราบปรามอย่างรุนแรง ทำให้ผู้นำหลายคนต้องหนีภัยไปทำการเคลื่อนไหวอยู่ในต่างประเทศ
นอกจากประเทศญี่ปุ่นและจีนแล้ว ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่เป็นประเทศเอกราช โดย
ในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี นายปรีดี พนมยงค์ ไทยมีนโยบายแน่วแน่ให้ความช่วยเหลือ
และสนับสนุนขบวนการชาตินิยมในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ทำการต่อสู้เพื่อเอกราชและ
อธิปไตยของประเทศเวียดนาม ลาว และกัมพูชา

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2489 รัฐบาลไทยได้อนุญาต

ให้ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (ประเทศเวียดนามเหนือหรือ Democratic
Republic of Vietnam) ของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ มาเปิดสำนักงานผู้แทนของตนใน
กรุงเทพฯ เปรียบเสมือนหน่วยงานทางการทูตของเวียดนามเหนือแห่งแรกที่มีในต่างประเทศ
ภารกิจหลักของสำนักงานดังกล่าวได้แก่ การหาเสียงสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชและ
อธิปไตยของประชาชนเวียดนาม เพื่อทำการติดต่อหาทางซื้ออาวุธ ตลอดจนเพื่อขอให้
ต่างประเทศให้การรับรองประเทศเวียดนามเหนือ หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม
โดยขอรับการสนับสนุนจากบรรดาคณะทูตานุทูตต่างชาติที่มีอยู่ในไทย

สำนักงานดังกล่าวได้ถูกปิดลงช่วงปลายปี พ.ศ. 2490

หลังการรัฐประหารของฝ่ายสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผลให้นายปรีดี พนมยงค์ ต้องพ้นจากอำนาจ หลังพ.ศ. 2490 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่ง (พ.ศ. 2488 – 2497) จากการที่ไทย เคยให้การสนับสนุนช่วยเหลือขบวนการชาตินิยมทำสงครามกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส มา เป็นนโยบายสนับสนุนสหรัฐฯ ต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ เพื่อแลกกับความช่วยเหลือด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ที่สหรัฐฯ ให้กับไทย เป็นการช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับฐานอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของไทยดังกล่าว ทำให้ฝ่ายเวียดนามเหนือจำเป็นต้องย้ายสำนักงานของตนไปยังกรุงฮานอย หลังจากได้รับอนุญาตจากรัฐบาลพม่าเมื่อปี พ.ศ. 2494 (Southeast Asia and the Cold War, edited by Albert Lau หน้า 164)

ข้อเท็จจริงข้างต้น ได้รับการยืนยันความถูกต้องจากบันทึกความทรงจำของนายฮวง วัน ฮวน อดีตสมาชิกคณะกรรมการกลางและอดีตสมาชิกกรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดกับอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์คนหนึ่ง นายฮวงฯ เคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์สยาม (ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2473) ก่อนมาเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เคยได้รับมอบหมายจากพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองในหมู่ชาวญวนอพยพให้สนับสนุนการปฏิวัติของ

พรรคฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตยของเวียดนามในการทำสงครามกับฝรั่งเศส นายฮวงฯ ได้เข้ามาเคลื่อนไหวทางลับในประเทศไทยแถบจังหวัดอีสานสองครั้ง ครั้งแรกระหว่าง พ.ศ. 2471 – 2478 ครั้งที่สองระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2492 เป็นคนที่พูดภาษาไทยได้คล่องและมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและการเมืองของไทยยุครัฐบาลปรีดี พนมยงค์ และยุครัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ในปี พ.ศ. 2522 นายฮวงฯ ได้หนีไปอยู่ประเทศจีน เนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งรุนแรงกับกลุ่มของนายเล ซวน อดีตเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ซึ่งมีนายเล ดึก เถาะ รวมอยู่ด้วย โดยนายฮวง วัน ฮวน กล่าวหานายเล ซวนและพวก ว่าเป็นฝ่ายทรยศต่อการปฏิวัติและต่อหลักการของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ เป็นพวกที่ได้ทำลายมิตรภาพและความสัมพันธ์จีน – เวียดนาม ด้วยการส่งกองกำลังเข้ารุกรานและยึดครอง กัมพูชา และเข้าข้างฝ่ายไซเวียตในความขัดแย้งจีน – ไซเวียต พร้อมประกาศเป็นศัตรูกับจีนอย่างเปิดเผยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของเวียดนาม ที่นายเล ซวน บงการให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนและพวกพ้อง

หลังจากที่นายฮวงฯ ได้หนีไปอยู่ที่ประเทศจีน ทางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็ได้มีมติขับไล่นายฮวงฯ ออกจากพรรค ทั้งได้สั่งการให้ศาลพิพากษาย้อนหลัง ให้ประหารชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2533 อย่างไรก็ตาม นายฮวง วัน ฮวน ได้เสียชีวิตที่ประเทศจีนเมื่อปี พ.ศ. 2532

เกี่ยวกับสำนักงานผู้แทนของประเทศสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยเวียดนาม (ประเทศคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) ซึ่งรัฐบาลนายปรีดีฯ ยังมิได้ให้การรับรอง เพียงแต่อนุญาตให้มาเปิดสำนักงานในกรุงเทพฯ ได้ มิได้มีการประสานงานระหว่างสำนักงานในกรุงเทพฯ กับกลุ่มชาวญวนอพยพในจังหวัดต่างๆ ของภาคอีสานทางพรรคฯ จึงได้สั่งการให้นายฮวงฯ เดินทางมาไทยอย่างไม่เปิดเผย (ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2492) เพื่อทำหน้าที่ชี้นำดำเนินนโยบายของพรรค และประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานผู้แทนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามที่กรุงเทพฯ กับกลุ่มชาวญวนพื้นทะเลและบรรดาแกนนำ (cadres) ของพรรคที่เคลื่อนไหวทำงานให้พรรคในจังหวัดต่างๆ ของภาคอีสาน ตลอดจนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านความช่วยเหลือแก่ขบวนการคอมมิวนิสต์ในลาวและกัมพูชา โดยใช้ดินแดนไทยเป็นแนวเสริมด้านหลังของแนวรบด้านตะวันตก พื้นที่ประเทศไทยที่ติดต่อกับพรมแดนลาวและกัมพูชา จึงถูกใช้เป็นแหล่งฝึกอาวุธและแหล่งพักพิงให้กับขบวนการกู้ชาติของลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 มีผลทำให้การปฏิบัติการในด้านต่างๆ ของพรรคประสบกับอุปสรรคและปัญหามากขึ้น ด้วยถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ติดตามสอดส่องอย่างใกล้ชิด ไม่เหมือนในสมัยของรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ที่มีนโยบายให้ความเห็นใจ และสนับสนุนขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนให้ทำการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส

ก่อนหน้า พ.ศ. 2490 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม

ถือว่าประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อการต่อสู้กับฝ่ายอาณานิคมฝรั่งเศสใน
สมรภูมิต่อจีน เพราะเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวของบรรดาชาวญวนอพยพ เพื่อช่วยเหลือพรรค
คอมมิวนิสต์เวียดนาม ต่อสู้กับฝรั่งเศสจนได้รับชัยชนะที่สมรภูมิตีเยนเปียนฟูใน พ.ศ. 2497
ประเทศไทยจึงเป็นช่องทางเดียว (the only corridor) ที่เชื่อมโยงเวียดนามและอินโดจีน
ทั้งหมดกับโลกภายนอก อีกทั้งเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม
สามารถติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศอื่นๆ และพรรคฝ่ายก้าวหน้าของประเทศ
ประชาธิปไตยทั่วโลก อีกทั้งหากพรรคฯ ต้องการให้ประชาคมโลกรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความ
โหดเหี้ยมของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสที่ได้กระทำต่อเวียดนาม และหากพรรคฯ ต้องใช้พื้นที่
ประเทศไทยเป็นแหล่งลี้ภัยอาวุธยุทโธปกรณ์ไปช่วยพรรคฯ ต่อสู้กับฝรั่งเศสในดินแดนแถบ
เวียดนาม ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่พรรคฯ จำต้องทำทุกวิถีทางเพื่อปกป้องรักษาช่องทางนี้ไว้ให้ได้
ด้วยเหตุผลสำคัญ เพราะช่วงระหว่าง พ.ศ. 2487 – 2489 ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่
สำคัญยิ่ง สำหรับการต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของเวียดนามและของอินโดจีนโดยรวม (A
Drop in the Ocean: Hoang Van Hoan's Revolutionary Reminiscences หน้า 171, 236 –
249 และ 254 – 257)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่อต้านจีนของเวียดนามช่วงที่

นาย เล ชวน เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ช่วงปี พ.ศ.

2521 ทางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ส่งนายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามเดินทาง

ไปเยือนมาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ซึ่งในการหารือกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีไทย นายฟามวันดง ได้กล่าวโจมตีจีน พร้อมกับให้คำมั่นสัญญาว่า เวียดนาม จะไม่ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ของไทย และหลังจากเสร็จสิ้นการเยือนไทยแล้ว นาย เล ชวน เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ก็ได้ขับไล่ผู้แทนของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) ประจำเวียดนามออกจากกรุงฮานอย โดยอ้างเหตุผลเพื่อให้ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ไปหารือกับพรรคคอมมิวนิสต์ลาวที่นครเวียงจันทน์ แต่เมื่อกลุ่มตัวแทนของ พคท. เดินทางไป ถึงเวียงจันทน์ ก็ได้รับแจ้งจากฝ่ายลาวว่า ให้หาทางกลับประเทศไทย เพราะไม่มีความจำเป็น ประการใดที่จะต้องกลับไปยังเวียดนามอีก ทำให้ตัวแทนของ พคท. ตกอยู่ในฐานะลำบาก เพราะเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ไทยทำการปราบปรามสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) อย่างเข้มข้น

นอกจากเหตุการณ์ข้างต้นแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์ เวียดนามยังได้สั่งการให้สมาชิก พคท. บางคนที่ยกยศต่อประเทศของตน หาทางจัดตั้งพรรค คอมมิวนิสต์ไทยอีกพรรคหนึ่งขึ้นมา ภายใต้ชื่อพรรคใหม่ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคอีสาน และให้มโนนโยบายแบ่งแยกดินแดนเพื่อให้ 16 จังหวัดภาคอีสานแยกออกมาเป็นอีกประเทศ หนึ่ง ซึ่งนายฮวง วัน ฮวน ได้วิจารณ์นโยบายดังกล่าวของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่มีต่อ ไทยว่า เป็นนโยบายที่ขัดกับหลักการของลัทธิมาร์กซ์ – เลนิน ที่ถือว่า “การปฏิวัติไม่ใช่เป็น สิ้นค้าส่งออก” ตลอดจนถึงขัดกับหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งหมายถึงการไม่ แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น นโยบายดังกล่าวของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม

บ่งชี้ให้เห็นว่า เวียดนามต้องการโค่นล้มรัฐบาลไทยผ่านสมาชิก พคท. ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (เพิงอ้างหน้า 357 – 358)

หลังจากที่นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามเสร็จสิ้นการเยือนบางประเทศอาเซียนแล้ว นายเล ชวน เลขานุการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ก็ได้ใช้อำนาจของเลขาธิการพรรคฯ บีบให้คณะกรรมการกลางของพรรคฯ ออกมติประณามจีน และประกาศนโยบายต่อต้านจีน ทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเอาใจฝ่ายโซเวียต และเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 นายเล ชวนพร้อมกับนายฟามวันดง ได้เดินทางไปยังสหภาพโซเวียต เพื่อไปลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสหภาพโซเวียตกับเวียดนาม อันเป็นสนธิสัญญาที่มีนัยทางด้านความร่วมมือทางทหารอย่างชัดเจน ด้วยมีมาตรการที่ระบุชัดเจนว่า หากประเทศคู่สัญญาประเทศใดตกอยู่ภายใต้การรุกราน หรืออยู่ภายใต้การถูกข่มขู่คุกคาม ภาคคู่สัญญาทั้งสองจะร่วมกันปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดมาตรการร่วมกันเพื่อกำจัดภัยคุกคามดังกล่าวในทันที เพื่อเป็นการค้ำประกันสันติภาพและความมั่นคงของทั้งสองประเทศคู่สัญญา ซึ่งเป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า สนธิสัญญาดังกล่าวมิได้มีขึ้นเพื่อกำประกันความมั่นคงของสหภาพโซเวียต แต่มีเพื่อให้สหภาพโซเวียตค้ำประกันความมั่นคงของนายเล ชวน และพวกที่มีนโยบายต่อต้านจีน และเพื่อความมั่นคงของเวียดนาม ในกรณีจีนใช้มาตรการทางทหารตอบโต้เวียดนาม หลังการลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวกับฝ่ายโซเวียตเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 กองทัพเวียดนามสองแสนคนได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา และได้

สถาปนาระบบหุ่นเชิดเฮงซัมริน เป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2522(อ้างแล้ว
หน้า 359)

เมื่อมองย้อนหลังกลับไป เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ก่อนหน้าที่
เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2518) เป็นที่สังเกตได้
ว่า นอกจากเวียดนามได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับสหภาพโซเวียต
(วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521) แล้วเวียดนามยังได้พยายามมีท่าทียืดหยุ่นและอ่อนข้อกับ
สหรัฐฯ เพื่อหวังมีความสัมพันธ์ปกติกับสหรัฐฯ ในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีจิมมี คาร์
เตอร์ ซึ่งถือได้ว่า ความพยายามของเวียดนามดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมพร้อมก่อน
หน้าการตัดสินใจเข้ารุกรานกัมพูชาเพื่อโค่นระบอบเขมรแดง โดยหวังมิให้สหรัฐฯ มีปฏิกิริยา
รุนแรงต่อการทำสงครามกับระบอบเขมรแดงของเวียดนาม แต่ก็หาได้ประสพผลตามที่ฝ่าย
เวียดนามคาดหวังไว้ สาเหตุสำคัญ สืบเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลประธานาธิบดีคาร์เตอร์
ในช่วงเวลาดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเป็น
ลำดับแรก เพราะสหรัฐฯ ต้องการหาประโยชน์จากความขัดแย้งรุนแรงระหว่างจีนกับโซเวียต
ให้ได้มากที่สุด ด้วยการเล่นไพ่จีนกับฝ่ายโซเวียต เป็นการสานต่อนโยบายที่ริเริ่มโดยรัฐบาล
ประธานาธิบดีนิกสัน เมื่อ พ.ศ. 2512 ที่หวังพึ่งการมีความสัมพันธ์ปกติกับจีน เป็นปัจจัยช่วย
ทำให้นโยบายลดภาวะตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตบังเกิดผลที่เป็นรูปธรรม ตลอดจน
ปัจจัยจีนมาช่วยคานอำนาจและอิทธิพลของโซเวียตที่มีมากขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของทวีป
เอเชียและแอฟริกา หลังสหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนาม ส่วนจีนเอง มีความกังวลมากขึ้น

เกี่ยวกับอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยจีนมองว่า ทั้งโซเวียตและเวียดนามมีนโยบายร่วมมือกันเพื่อปิดล้อมจีน ข้อเท็จจริงเหล่านี้มีผลทำให้เกิด การมาบรรจบกันระหว่างผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ของสหรัฐฯ และจีน เพื่อร่วมมือกันคานอิทธิพลของโซเวียตในมุมต่างๆ ของโลก (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

หลังชัยชนะสงครามเวียดนามของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เป็นผลทำให้ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) สิ้นสภาพโดยปริยาย และสอง เดือนก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในไทย รัฐบาลไทยสมัย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็น นายกรัฐมนตรี ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนาม (เวียดนามเหนือ) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นนโยบายที่รัฐบาลม.ร.ว. เสนีย์ฯ ได้สานต่อจากนโยบายริเริ่มโดยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ระหว่างสิงหาคม พ.ศ. 2519 ถึงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นความสัมพันธ์ที่ประเทศทั้งสองพยายามปรับนโยบายและ ท่าทีต่อกัน ให้สอดคล้องกับบริบทและภาวะวิสัยที่ได้เปลี่ยนแปลงไปหลังสิ้นสุดสงคราม เวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นการปรับนโยบายและท่าทีต่อกัน ที่ยืนยันให้เป็น ที่ประจักษ์ว่า ทั้งไทยและเวียดนามยอมรับในข้อเท็จจริงว่า หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็น หลักการที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีระบบการเมือง

เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนอุดมการณ์ที่แตกต่างกันได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการมี
ผลประโยชน์ร่วมกัน

อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ระหว่าง พ.ศ.

2519 – 2521 เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะลุ่มๆ ดอนๆ สืบเนื่องโดยตรงจากอิทธิพลของทั้ง
ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสัมพันธ์ทวิภาคี
ในช่วงดังกล่าว อาทิ ปัญหาวิกฤตการณ์การเมืองไทยช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม
พ.ศ. 2519 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม มีความตึงเครียด เพิ่มความหวาดระแวงที่
มีต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่มีนโยบายต่อต้าน
คอมมิวนิสต์ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรุนแรง ปัญหาญวนอพยพในไทย ปัญหา
ฐานทัพของไทยที่สหรัฐฯ ใช้เพื่อปฏิบัติการกิจสงครามในเวียดนาม ปัญหาเครื่องบินรบที่ทาง
นักบินของกองทัพอากาศเวียดนามได้ ได้นำมาลงจอดในประเทศไทย ทำให้ไทยตกอยู่ใน
ฐานะลำบาก เพราะทั้งสหรัฐฯ และเวียดนามเหนือต่างอ้างสิทธิ์เหนือเครื่องบินรบเหล่านี้ เป็น
ต้น

ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลสูงสุดและชี้ขาดส่ง

ผลกระทบรุนแรงและโดยตรงต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม คือ
สงครามอินโดจีนครั้งที่สาม หรือ สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชา
ยุคระบอบเขมรแดง ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2532) เป็นสงครามระหว่างประเทศ

คอมมิวนิสต์ด้วยกัน เป็นสงครามที่ตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า การมีระบบเศรษฐกิจ การเมือง และอุดมการณ์ที่คล้ายกัน ไม่ใช่เป็นสิ่งอยู่เหนือผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศ ปัจจุบันขีดคือผลประโยชน์แห่งชาติ ผลประโยชน์เท่านั้นที่เป็นสิ่งถาวร เป็นสงครามระหว่าง ประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน ที่ไทยเองก็ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้ หลังที่ทั้งสามพรรค คอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ประสบกับชัยชนะครั้งยิ่งใหญ่ในประเทศของตน (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) และฝ่ายไทยเองก็มีได้ให้ความสนใจ และศึกษาติดตามเรื่องความ ขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ระหว่างจีน – เวียดนามหลัง พ.ศ. 2516 ระหว่าง จีน – โซเวียต ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 จนถึง พ.ศ. 2532 ที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งและสงคราม ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ทั้งนี้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า หลัง พ.ศ. 2518 ไทยมุ่งสนใจและให้ความสำคัญกับมิติของความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ในสามประเทศอินโดจีน เป็นสำคัญ ไทยเพิกถอนกลับมามอง และศึกษาปัญหาในอินโดจีน จากมุมมองของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์อีกครั้ง หลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 หรือหลังจากที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาแล้ว สงครามระหว่าง เวียดนามกับกัมพูชา มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทย และต่อโครงสร้างอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลให้เวียดนามมีอิทธิพล ผูกขาดและครอบงำอินโดจีนทั้งหมด (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามในยุคสงคราม
เย็นจะเกี่ยวข้องกับสองสมัย กล่าวคือ สมัยที่เวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ จากผล

ของการที่สหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ได้ปฏิเสธไม่ยอมรับความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 และได้สนับสนุนให้ประธานาธิบดีไจดินห์เดียม ประกาศก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) พ.ศ. 2499

ประเทศไทยได้ให้การรับรองเฉพาะประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม เริ่มตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีไจดินห์เดียม มาจนถึงสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีเหงียนวันเทียว และมีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาโดยตลอดจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 หลังชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เป็นผลทำให้ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) สิ้นสภาพ ต่อมาเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ประเทศไทยจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามที่รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้วมาจนถึงปัจจุบัน

เช่นเดียวกับนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อลาวและกัมพูชา (ยุคเจ้าสีหนุมีอำนาจผูกขาดในกัมพูชา) นโยบายของไทยต่อเวียดนามช่วงระหว่าง พ.ศ. 2499 – 2518 เป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทั้งปัจจัยภายใน (ระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยมภายใต้การผูกขาดของฝ่ายทหาร) และปัจจัยภายนอก (นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯ) ส่วนหลัง พ.ศ. 2518 จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามเย็นในปี พ.ศ. 2532 จึงเป็นนโยบายของไทยต่อเวียดนามที่มีปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์เข้ามามีอิทธิพลสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง 11 ปี ของสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชายุคเขมร

แดง เป็นช่วงเวลาทีนโยบายต่างประเทศของไทย อยู่ภายใต้การชี้นำและชี้นำของฝ่ายพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกระทรวงการต่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งบทบาทนำของฝ่ายพลเรือนดังกล่าว ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มากขึ้นได้จากอิทธิพลของปัจจัยภายในประเทศ (ปรากฏการณ์ของกระบวนการประชาธิปไตยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516) และปัจจัยภายนอก (ความพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ และความตกลงกรุงปารีส พ.ศ. 2516 ซึ่งยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม) เป็นผลทำให้นโยบายและท่าทีของไทยต่อเวียดนาม มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลัง พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

1.นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ต่อไทย

1.1 สมัยประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม

ในสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม (26 ตุลาคม พ.ศ. 2498 – 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506) นโยบายของเวียดนามใต้ต่อไทยมีเป้าหมายชัดเจน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกัน โดยมีเรื่องของการต่อสู้กับ ภัยคอมมิวนิสต์เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

แม้ว่าในช่วง 2 ปี สุดท้ายของยุคประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลเวียดนามใต้กับสหรัฐฯ จะมีความขัดแย้ง ตึงเครียดระหว่างกัน สืบเนื่องจากนโยบายภายในของรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม และของนายโง ดินห์ ญู ผู้เป็นน้องชายและที่ปรึกษาพิเศษของประธานาธิบดี ที่เกี่ยวกับการกดขี่ ปรามปรามอย่าง รุนแรง กลุ่มประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ การผูกขาดอำนาจและการลิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้น พื้นฐานของประชาชน และสื่อมวลชน ตลอดจนการคอร์รัปชันในทุกระดับของหน่วยงานของ รัฐบาล และความไร้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติการทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ของกองทัพ เวียดนามใต้ จนนำไปสู่การประท้วงและต่อต้านรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม อย่าง กว้างขวาง และการเผาตนเองของพระภิกษุทิก กวาง ดีก จนถึงแก่มรณภาพในกรุงไซ่ง่อน เมื่อ วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2506 และการรัฐประหารเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 โดย

คณะทหารภายใต้การนำของพลตรี ดวง วัน มินห์ (การรัฐประหารที่รัฐบาลสหรัฐฯ สมัย
ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี มีส่วนรู้เห็นเป็นใจ ส่งเสริมและสนับสนุนโดยตรงให้
เกิดขึ้น) เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม และนายโง ดินห์ ญู ถูกสังหารโดยฝ่าย
รัฐประหาร

อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ร้ายแรงข้างต้น ไม่ได้ส่งผล

กระทบเลวร้ายต่อความสัมพันธ์เวียดนามใต้ – ไทย และต่อนโยบายของเวียดนามใต้ต่อไทย
และแม้ระหว่าง พ.ศ. 2506 – 2510 ได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้น (ทั้งที่ล้มเหลวและที่ประสบ
ผลสำเร็จ) อีกหลายครั้งในเวียดนามใต้ จนกระทั่งวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2510 อันเป็นวันที่
นายเหงียน วัน เทียว ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีเวียดนามใต้คนสุดท้าย โดยสามารถอยู่
ในตำแหน่งจนถึงเมษายน พ.ศ. 2518 หรือจนถึงกาลอวสานของประเทศเวียดนามใต้
นโยบายของเวียดนามใต้ที่มีต่อไทย ตั้งแต่สมัยรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม มาจนถึง
สมัยของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว โดยสารถะแล้วหาได้เปลี่ยนแปลงจากที่เป็นมาไม่

ข้อเท็จจริงข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ได้จากรายงานของสถาน

เอกอัครราชทูตไทยประจำไซ่ง่อน ซึ่งได้รายงานให้รัฐบาลไทยทราบเกี่ยวกับสารถะของ
นโยบายต่างประเทศของเวียดนามใต้ หลังการรัฐประหารวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506
(รัฐประหารที่ได้โค่นอำนาจของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม) ว่ากระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนามใต้ได้แจ้งให้คณะทูตของมิตรประเทศทราบเกี่ยวกับเนื้อหาสำคัญของนโยบาย

ต่างประเทศของเวียดนามใต้หลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ว่าเป็นนโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับสองด้าน กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับการดำเนินการร่วมกับประเทศต่างๆ ในค่ายโลกเสรี ทำการต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ การจรรโลงสัมพันธภาพกับทุกประเทศที่มีไซคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการกระชับสัมพันธไมตรีกับทุกประเทศที่เป็นมิตรกับเวียดนามใต้ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีไซเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ (โทรเลข สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ง่อน ที่ 1459/2506 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506)

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่า 20 ปี ของการดำรงอยู่ของประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ความสัมพันธ์เวียดนามใต้กับไทย นับว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างกันมาโดยตลอด เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า บรรดาประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามใต้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยเป็นประเทศที่เวียดนามใต้ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น สืบเนื่องจากเหตุผลหลายด้าน ดังอาทิ การมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ร่วมกันอย่างชัดเจน การที่สหรัฐฯ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เวียดนามใต้และไทยมีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด การที่ไทยได้ส่งทหารไปช่วยเวียดนามใต้สู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสงครามเวียดนาม การมีระบอบการเมืองการปกครองแบบอำนาจนิยมที่คล้ายคลึงกัน (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2498 – 2516) รวมทั้งการประสบกับปัญหาในลักษณะเดียวกัน ที่มาจากนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของกัมพูชาสมัยเจ้าสีหนุเรื่องอำนาจ (พ.ศ. 2497 – 2513) ที่ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อความมั่นคงของทั้ง

เวียดนามใต้และไทย และจากกรณีปัญหาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนกัมพูชา – ไทย และกัมพูชา – เวียดนามใต้ ที่เจ้าสีหนุปีบให้ไทยและเวียดนามใต้ต้องยอมรับ หากต้องการมีความสัมพันธ์ปกติกับกัมพูชา รวมทั้งจากท่าทีของเจ้าสีหนุ ที่ยินยอมลดตาให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ใช้ดินแดนกัมพูชาเป็นแหล่งพักพิงและเป็นกองบัญชาการบ่อนทำลายเวียดนามใต้ ตลอดจนสงครามเวียดนาม ตลอดจนการมีนโยบายร่วมกันสนับสนุนระบอบล่อนนอลทำการสู้รบกับฝ่ายเขมรแดง (ระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2518) และสนับสนุนกลุ่มการเมืองลาวฝ่ายขวาและฝ่ายกลางในสงครามกลางเมืองของลาว เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลไทยเป็นรัฐบาลแรกที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลเวียดนามใต้ที่มีขึ้นหลังการรัฐประหารวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 อีกทั้งได้ให้การรับรองทุกรัฐบาลเวียดนามใต้ที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหารอีกหลายครั้งหลัง พ.ศ. 2506

ข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ประกอบกันเป็นเหตุผลสำคัญ ทำไมนอกเหนือจากความช่วยเหลือและการสนับสนุนโดยตรงจากสหรัฐฯ แล้ว เวียดนามใต้จึงให้ความสำคัญกับการมีนโยบายพึ่งพา ส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นกับไทย มากกว่าประเทศอื่นใดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดยุคสงครามเวียดนาม และแม้หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ที่มีผลนำไปสู่การล่มสลายของประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) และการรวมเวียดนามเหนือและใต้เป็นประเทศเดียวกัน ประเทศเวียดนามที่มีระบอบการเมืองและเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ก็ยังคงให้ความสำคัญกับประเทศไทยมาก ไม่ยิ่งหย่อนกว่าที่เวียดนามใต้เคยให้ความสำคัญกับไทย โดยเวียดนาม

หลัง พ.ศ. 2518 ยังคงมองความสำคัญของประเทศไทยในแง่ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ ว่าไทยมีความสำคัญต่อสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงของเวียดนาม ของอินโดจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากนโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อไทยช่วง 10 ปี ของสงครามอินโดจีนครั้งที่สาม (สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตยของระบอบเขมรแดง) ที่เวียดนามตระหนักดีว่าการแก้ปัญหาแกมพูชาจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องเป็นการแก้ปัญหาทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับได้ของไทยเช่นกัน แม้ว่าในระยะแรก ฝ่ายเวียดนามได้พยายามสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาคมอาเซียน เพื่อหวังใช้สมาชิกอาเซียนประเทศอื่นๆ มาบีบบังคับไทย แต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ได้ตอกย้ำให้เห็นได้ว่า ไทยด้วยความเห็นชอบและความร่วมมืออย่างแข็งขันของสิงคโปร์ คือผู้นำด้านนโยบายของอาเซียนต่อปัญหาแกมพูชา ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับว่าไทยเป็นรัฐด้านหน้าและได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงโดยตรงจากปัญหาแกมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายของเวียดนามได้ต่อไทยในยุคของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม เป็นนโยบายที่มุ่งส่งเสริมและสร้างสัมพันธไมตรีอย่างแนบแน่นกับไทย โดยหวังพึ่งพาและการสนับสนุนด้านการทูต การเมืองและหลัง พ.ศ. 2508 รวมถึงด้านการทหารด้วย (หลังจากที่รัฐบาลสหรัฐฯ ยุคประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจเข้าทำสงครามโดยตรงในเวียดนามได้พร้อมกับขอร้องให้รัฐบาลไทยส่งกองกำลังเข้าร่วมทำสงครามเวียดนามกับสหรัฐฯ) ดังปรากฏจากคำพูดของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ที่ได้บอกกับเอกอัครราชทูตไทย

ประจำเวียดนามใต้ ในโอกาสเอกอัครราชทูตไทยได้เข้าแสดงความยินดีกับประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ในวันชาติของเวียดนามใต้ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2506 หรือ 7 วัน ก่อนการรัฐประหารของพลตรีดวง วัน มินห์ และคณะทหาร ที่มีผลทำให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม และโง ดินห์ ญู น้องชายเสียชีวิต ซึ่งในโอกาสงานวันชาติดังกล่าว ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยว่า เวียดนามใต้กับไทยต้องยึดมั่นในการร่วมมือ ร่วมใจกันต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง และขอให้แนวความเรียนนายกรัฐมนตรียุทธไทยทราบด้วย (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ ไชงฮอน ที่ 609/2506 ลงวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2506)

อย่างไรก็ดี แม้ว่านโยบายต่างประเทศของเวียดนามใต้สมัยประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ที่มีต่อไทยและต่อกลุ่มประเทศค่ายโลกเสรีในภาพรวม มีความสอดคล้องและเป็นผลประโยชน์ร่วมกันก็ตาม แต่นับว่านโยบายภายในของรัฐบาลเวียดนามใต้ในสมัยของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายต่อชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธ ได้สร้างความอึดอัดและความกังวลใจให้กับรัฐบาลไทยมาก แต่เพื่อเห็นแก่มิตรภาพที่ดีระหว่างกันและผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในด้านความมั่นคงในการต่อสู้กับภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ รัฐบาลไทยจึงได้พยายามใช้ความอดกลั้นอดทนกับกระแสต่อต้านนโยบายปราบปรามชาวพุทธในเวียดนามของรัฐบาลเวียดนามใต้ยุคของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ดังปรากฏในหนังสือปลัดกระทรวงการต่างประเทศถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งเรื่องเกี่ยวกับการประกอบพิธีระลึกถึงพระภิกษุที่เฝ้าตนเองถึงแก่มรณภาพในไซง่อน เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2506 ซึ่งเรื่องนี้กระทรวงการต่างประเทศได้รับแจ้งจากสถาน

เอกอัครราชทูตเวียดนามได้ในไทยว่า มีผู้อพยพชาวญวนที่นิยมคอมมิวนิสต์จะประกอบพิธี
ระลึกถึงพระภิกษุ ทิฆวากตีก ซึ่งได้เผาตนเองจนถึงมรณภาพที่ไซ่ง่อน ในวันที่ 25 มิถุนายน
พ.ศ. 2505 ที่จังหวัดอุดรธานี โดยอาจจะมีพระภิกษุไทย เจ้าหน้าที่ไทยและพุทธศาสนิกชน
ชาวไทยในจังหวัดอุดรธานีเข้าร่วมด้วย สถานเอกอัครราชทูตเวียดนามได้ จึงใคร่ขอให้ฝ่าย
ไทยระงับพิธีเหล่านี้ที่อาจมีขึ้นที่จังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสานด้วย ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต
เวียดนามได้มองว่าไม่ใช่เป็นพิธีที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี ความเห็นและคำขอร้องขอของสถานเอกอัครราชทูต
เวียดนามได้ดังกล่าวข้างต้น เป็นความเห็นที่ขัดแย้งกับความเห็นของกระทรวงการ
ต่างประเทศไทย ที่ได้ให้กับกระทรวงมหาดไทยในหนังสือฉบับเดียวกันนี้ มีสาระสำคัญดังนี้

“กระทรวงการต่างประเทศรู้สึกว่ คำขอของสถาน
เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเวียดนามนี้ ดูจะเป็นการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายใน
ของเราเกินไป และตามหลักของกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยนั้น บุคคลย่อมมี
เสรีภาพในการนับถือศาสนาและในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อ
ไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนสำหรับผู้
จะไปร่วมในพิธีทางศาสนาก็เช่นเดียวกัน ทุกคนย่อมมีเสรีภาพที่จะไปร่วมพิธีได้
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิธีนี้เป็นพิธีทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย ส่วน

การที่ข้าราชการในจังหวัดจะไปร่วมพิธีดังกล่าวหรือไม่ ประการใดนั้น กระทรวงการ
ต่างประเทศขอให้กระทรวงมหาดไทยได้โปรดพิจารณาด้วย”

(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต. (0302) ลงวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2506)

ต่อมาหนังสือฉบับเดียวกันนี้ได้รับการแก้ไขตามบัญชาของ
รัฐมนตรีต่างประเทศ ให้มีเนื้อหาในทำนองว่า หากประชาชนชาวไทยเป็นผู้เริ่มจัดพิธีกรรมทาง
ศาสนา ก็ไม่น่ามีปัญหา แต่หากเป็นความริเริ่มและดำเนินการจัดการโดยชาวญวนอพยพ ซึ่ง
เป็นที่น่าเชื่อได้ว่าต้องมีความมุ่งหมายทางการเมืองมากกว่าความศรัทธาทางศาสนา ถ้า
เช่นนั้นก็ไม่ควรอนุญาตให้จัดพิธีกรรมดังกล่าวได้

เป็นที่ประจักษ์มาโดยตลอดว่า ช่วงปีสุดท้ายของรัฐบาล
ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ได้มีการโหมการปราบปรามประชาชนเวียดนามที่นับถือศาสนา
พุทธอย่างต่อเนื่องและอย่างรุนแรง รัฐมนตรีต่างประเทศไทยจึงได้มีหนังสือถึงเอกอัครราชทูต
ไทยประจำเวียดนามใต้ ขอให้เอกอัครราชทูตไทย ประรณความห่วงใยของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้
ต่อรัฐบาลเวียดนามใต้ในโอกาสแรก และให้เอกอัครราชทูตฯ แจ้งกับผู้นำเวียดนามใต้ด้วยว่า
ไทยมีความปรารถนาดีต่อเวียดนาม จึงได้พยายามทุกทางที่จะมิให้มีความเคลื่อนไหวของชาว
ญวนอพยพเพื่อประกอบพิธีไว้อาลัยแก่พระภิกษุกลางดึก (หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่
กต. 0302/24329 ลงวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2506)

การที่รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายหรือทำที่สนับสนุนนโยบาย

ของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ที่ใช้ความรุนแรงกับพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนาม เป็นสาเหตุ
หนึ่งที่ทำให้รัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ไม่พอใจไทย และคิดสรุปเอาเองว่าในเมื่อ
เวียดนามได้และไทยมีศัตรูร่วมกันคือกัมพูชามิวนิสต์ และโดยที่ตระกูลเดียมซึ่งผูกขาดอำนาจ
บริหารในเวียดนามได้เป็นตระกูลที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายแคธอลิก มองว่าชาวเวียดนามที่
นับถือศาสนาพุทธ มักเป็นพวกนิยมคอมมิวนิสต์ ดังนั้น รัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม จึง
หวังให้ไทยสนับสนุนนโยบายปราบปรามชาวพุทธของรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม
อย่างปราศจากเงื่อนไขใดๆ พร้อมกับหวังได้รับการสนับสนุนจากไทยในทุกๆ เรื่องที่เวียดนาม
ร้องขอ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อีกกรณีหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ

ทัศนคติของรัฐบาลเวียดนามใต้ในสมัยประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ที่มีมุมมองว่ามิตรภาพ
เวียดนาม – ไทย หมายถึงมิตรภาพที่ฝ่ายไทยจะต้องยอมเห็นด้วยทั้งยอมตอบสนองตามข้อ
เรียกร้องของฝ่ายเวียดนามในทุกๆ เรื่อง อย่างปราศจากเงื่อนไขใดๆ คือ กรณีรัฐบาลเวียดนาม
ขอความสนับสนุนจากไทยเกี่ยวกับเรื่องกัมพูชาแถลงกล่าวหาว่าเวียดนามรุกรานและยึดครอง
ส่วนหนึ่งของดินแดนกัมพูชา ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งเรื่องนี้กระทรวงการ
ต่างประเทศไทย ได้มีหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี พร้อมให้ความเห็นไปว่า

“เรื่องที่เวียดนามมีข้อโต้แย้งกับกัมพูชาและใครจะขอให้

ไทยสนับสนุนนั้น ทางฝ่ายไทยไม่เคยได้ทราบข้อเท็จจริงจากรัฐบาลเวียดนามเลย เพราะเป็น

เรื่องภายในระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาทั้งสิ้น การสนับสนุนนี้จึงมีนัยทางการเมือง ซึ่งถ้ามี

เรื่องแถลงในที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติแล้ว เวียดนามก็คงจะให้ไทยร่วม

ปรักปรำกัมพูชา เพราะไทยก็ได้เคยถูกกล่าวหาเช่นเดียวกันมาแล้ว แต่โดยที่ประเทศไทย

ต้องการจะเจรจากับกัมพูชาต่อไปด้วยความสงบ เพื่อตกลงกันโดยสันติวิธีและเสด็จในกรมฯ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้ทรงแถลงในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่ง

สหประชาชาติในทำนองเดียวกันแล้ว ฉะนั้น กระทรวงการต่างประเทศจึงเห็นว่าไทยไม่ควรจะ

ให้ความสนับสนุนอย่างเปิดเผย ตามที่รัฐบาลเวียดนามได้ร้องขอมา”

(หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ สร. 26300/2501 ลงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2501)

ต่อมาเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เลขาธิการ

คณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ได้มีหนังสือกราบทูลรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า

“ท่านนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว สันนิษฐานว่าเกี่ยวกับกัมพูชานั้น

ความจริงก็ได้แสดงในเรื่องที่ไม่ดีกับเราหลายอย่าง ดังที่อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ได้

กล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแล้ว ถ้ามีการกล่าวพาดพิงมาถึงประเทศเรา ก็ควรพูดกัน

เสียบ้าง เพื่อให้โลกรู้ว่ากัมพูชาเป็นอย่างไร แต่เรื่องระหว่างเวียดนามกับกัมพูชานั้น

เราไม่ทราบเรื่องที่แท้จริง ก็ไม่สามารถสนับสนุนอย่างเปิดเผยได้”

(หนังสือที่ กต. 2837/2501 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2501)

กล่าวได้ว่า ในบรรดาเอกอัครราชทูตต่างประเทศในกรุง

ไซ่ง่อน นอกจากความเห็น ข้อมูลและข่าวสารที่ได้จากการสนทนากับเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แล้ว ถือได้ว่าความกล้าที่จะให้ความเห็นและความสามารถเฉพาะตัวตลอดจนบทบาทและ รายงานการเมืองของเอกอัครราชทูตไทย มีความสำคัญยิ่งต่อการทำให้รัฐบาลไทยได้รับรู้ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวียดนามอย่างถูกต้องตรงข้อเท็จจริง และต่อการกำหนด นโยบายและท่าทีของไทยที่จะเป็นการปกป้องรักษามลประโยชน์ของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเท็จจริงข้างต้น ได้รับการพิสูจน์และยืนยันเชิง

ประจักษ์อย่างชัดเจนจากคุณภาพและแม่นยำของรายงานการเมือง บทวิเคราะห์ ความเห็น และข้อเสนอแนะของเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ช่วงปี พ.ศ. 2506 โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายงานเหตุการณ์ระหว่างกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2506 (ก่อนการรัฐประหารวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม พ้นจากอำนาจและถูกสังหาร) ที่สำคัญรวม 4 ฉบับ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2506 เอกอัครราชทูตไทยประจำ

สาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ได้พบปะสนทนากับนายแคบบอต ลอดจ์ เอกอัครราชทูต สหรัฐฯ เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองของเวียดนามใต้ สรุปสาระสำคัญดังนี้

- เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ให้ความเห็นว่า ปัญหาุ่นวายเกิดจากนาย
โง่ ดินห์ หนู น้องชายของประธานาธิบดีโง่ ดินห์ เดียม ซึ่งได้ทำการ
จับกุม ปรามปรามพระภิกษุและนักศึกษาจำนวนมาก อีกทั้ง
บรรดานายทหารชั้นนำก็ถูกเรียกตัวมาประจำอยู่ในเชิงอ่อนหมด ทำ
ให้การปราบปรามคอมมิวนิสต์เวียดกงลำบากมากขึ้น สหรัฐฯ จึง
เห็นว่า จะเกิดเหตุร้ายกับรัฐบาล หากยังมีการแตกแยกกัน เช่นนี้
- สหรัฐฯ จะไม่ยอมให้เวียดนามใต้เป็นคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด
ส่วนประชาชนเวียดนามใต้ ถึงแม้ไม่อยากเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ก็ไม่
ชอบรัฐบาล เพราะรัฐบาลกดขี่ข่มเหง ไล่อพยพเสรีภาพของราษฎร
- เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ยังได้แจ้งว่ามาตามโง่ ดินห์ หนู โจมตีสหรัฐฯ
มาก ซึ่งก่อให้เกิดความเครียดแค้นแก่รัฐบาลสหรัฐฯ และไม่ทำให้
สถานการณ์ดีขึ้น
- เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนามรายงานเพิ่มเติมว่า มีข่าวว่า
นายทหารเวียดนามใต้จำนวนหนึ่งต้องการทำรัฐประหารเพื่อโค่น
ประธานาธิบดีโง่ ดินห์ เดียม แต่กลัวว่าสหรัฐฯ จะไม่สนับสนุน
ช่วยเหลือ และเห็นว่าทางสหรัฐฯ ยังลังเลใจ ซึ่งในเรื่องนี้

เอกอัครราชทูตไทยได้รายงานความเห็นของตนแก่กระทรวงการ
ต่างประเทศไทยว่า “คิดว่า ขณะนี้ต่างฝ่ายต่างไม่ไว้วางใจกัน คอย
ระวังกัน ถ้าฝ่ายรัฐบาลเวียดนามปล่อยมือใด ฝ่ายสหรัฐฯ คงทำ
สำเร็จ”

- เอกอัครราชทูตออสเตรเลียได้แจ้งกับเอกอัครราชทูตไทยว่าถึงฝ่าย
ออสเตรเลียไม่พอใจรัฐบาลประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียมแต่ก็ต้อง
จำใจทำต่อไป เพราะต้องการให้รัฐบาลเวียดนามหยุดยั้งฝ่าย
คอมมิวนิสต์ ไม่ให้ขยายตัว เอกอัครราชทูตออสเตรเลียคาดการณ์
ว่า คงจะต้องเกิดการรัฐประหารขึ้น
- เอกอัครราชทูตไทยรายงานเพิ่มเติมว่า หนังสือพิมพ์ทั้งหมดใน
ไซ่ง่อน ถูกควบคุมโดยรัฐบาลและลงข่าวเข้าข้างรัฐบาลทั้งหมด ไม่
ลงข่าวที่เป็นจริง ที่เป็นผลเสียหายแก่รัฐบาลกับเห็นว่า ในวงการ
คณะทูตมีแต่เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสและเอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์
ที่ชมเชยมาตามโง ดินห์ ญู และรัฐบาล ทั้งเห็นว่าเอกอัครราชทูต
ฟิลิปปินส์เป็นจารบุรุษให้กับนายโง ดินห์ ญู น้องชายประธานาธิบดี
โง ดินห์ เดียม

(หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ฮ่งกอน ที่ 499/2506 ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2506 และหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ เรียนปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ สร.(0302) 30396/2506 ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2506)

เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2506 สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ฮ่งกอนได้มีหนังสือรายงานกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองในเวียดนาม สรุปสาระสำคัญดังนี้

- ความไม่พอใจของรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อรัฐบาลเวียดนามยังคงมีอยู่ กรณีการใช้ความรุนแรงปราบปรามพระภิกษุและนักเรียน โดยรัฐบาลเวียดนามกล่าวหาว่าสหรัฐฯ เป็นผู้ก่อเรื่องขึ้น และโยนความผิดให้กับสหรัฐฯ
- เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ (นายแคบอต ลอดจ์) เห็นว่า การปราบปรามฝ่ายเวียดกงไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะประชาชนไม่สนับสนุนรัฐบาล เนื่องจากเห็นว่ารัฐบาลใช้อำนาจรุนแรงปราบปรามประชาชน

- สหรัฐฯ เห็นว่า การที่ฝรั่งเศสจะเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยการเสนอให้มีการรวมเวียดนามเหนือกับใต้เข้าด้วยกัน (ข้อเสนอของ ประธานาธิบดีชาร์ล เดอโกลล์) มีผลกระทบกระเทือนต่อสหรัฐฯ เพราะเกรงว่าจะทำให้เวียดนามใต้เป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย สหรัฐฯ ลงทุนช่วยเหลือเวียดนามใต้มามากแล้ว จึงไม่พอใจที่ฝรั่งเศสจะมา ชุบมือเปิบ
- ประธานาธิบดีจิม ดินห์ เดียม ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้าโลกเสรีคิดล้มล้าง รัฐบาลเวียดนามเสียเอง หรือสนับสนุนผู้คิดล้มล้างแล้วก็เป็น ปัญหาลำบากต่อประธานาธิบดี และกล่าวให้ความเห็นเกี่ยวกับ เรื่องที่โฮ จิ มินห์ คิดจะรวบประเทศเวียดนามเป็นประเทศเดี่ยวว่า ผู้ใดจะไปบีบบังคับคอมมิวนิสต์ได้ ตรงกันข้ามการบีบบังคับนี้จะ นำกลับมาใช้แก่ฝ่ายเวียดนามใต้ ซึ่งเป็นผู้รับเคราะห์จากภัย คอมมิวนิสต์
- รัฐบาลเวียดนามใต้แจ้งว่าประธานาธิบดีจิม ดินห์ เดียม จะเชิญให้ ไทยส่งผู้สังเกตการณ์ไปสอบสวนเหตุการณ์ปราบปรามพระภิกษุ และนักเรียนในไซ่ง่อนใต้ ซึ่งเรื่องนี้เอกอัครราชทูตไทยประจำ เวียดนามใต้ มีความเห็นว่า ถ้าไทยส่งผู้แทนมาสังเกตการณ์ ฝ่าย

เวียดนามได้ก็คงจะจัดฉากให้ดูเฉพาะสิ่งที่ดี และคงจะชี้แจงเรื่อง

เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเท่านั้น โดยปกปิดความจริงและ

ข้อเท็จจริง

(หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ก๊อง ที่ 516/2506 ลงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2506)

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2506 สถานเอกอัครราชทูต

ณ ไช่ก๊อง ได้รายงานเกี่ยวกับการเมืองในเวียดนามใต้ช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2506

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วประเทศเป็นครั้งที่สาม ซึ่งหนังสือพิมพ์
ทางการของรัฐบาลคือเวียดนามเพลส ได้ตีพิมพ์ผลการเลือกตั้งเป็นทางการออกมาว่า มีผู้ไป
ลงคะแนนเกินกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด และว่าผู้ที่ได้รับคะแนนเสียง
มากที่สุดได้แก่นายโง ดินห์ หนู น้องชายประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ซึ่งได้ 99.9 เปอร์เซ็นต์
ตามด้วยนางโง ดินห์ หนู ภริยาของนายโง ดินห์ หนู ซึ่งได้ 98.80 เปอร์เซ็นต์

รายงานของสถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ก๊องได้ให้ข้อสังเกตว่า

การเลือกตั้งนี้ ไม่สู้จะมีคนเลื่อมใสนัก เพราะรู้กันว่ารัฐบาลได้กำหนดตัวผู้ที่จะได้รับเลือก
ล่วงหน้าไว้แล้ว และในรัฐสภาใหม่ก็คงไม่มีฝ่ายค้านเลยเช่นเคย นอกจากนี้ ได้ทราบว่า ผู้มี
สิทธิเลือกตั้งได้ถูกบังคับในทางอ้อมให้ไปลงบัตร ส่วนมากจึงไปลงบัตรเฉยๆ โดยไม่ลงคะแนน
ให้ใครเลย แต่ไม่ทราบว่ารัฐบาลไปเอาจำนวนผู้ลงคะแนนมาจากไหน และการที่นายโง ดินห์
หนู ได้รับเลือกถึงเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ก็เป็นที่ทราบกันอยู่ล่วงหน้าแล้ว

เรื่องข้อครหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใสยุติธรรม

นายโง ดินห์ หนู เคยพูดออกตัวว่า ประเทศด้อยพัฒนาในแถบนี้ จะไปเอาอย่างประเทศอเมริกา และยุโรปที่เจริญแล้วได้อย่างไร ซึ่งหมายความว่า ยังจะต้องมีการใช้อำนาจบังคับปราบปราม อยู่บ้าง พร้อมกับยกตัวอย่างประเทศพม่าเป็นต้น สำหรับประเทศเวียดนามเอง นายโง ดินห์ หนู กล่าวว่ารบกับคอมมิวนิสต์ก็ต้องเอาวิธีการของคอมมิวนิสต์มาใช้

ในตอนท้ายของรายงาน เอกอัครราชทูต ณ ไช่กง ได้ให้

ความเห็นว่

“สรุปความว่า จะไปหวังอะไรจากประเทศเวียดนามนักไม่ได้

เพราะแม้แต่สหรัฐฯ และออสเตรเลีย ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือเวียดนามอย่างมาก ก็ยัง

ถูกดำเนินคดีเตียนต่างๆ จะมีประโยชน์อยู่สำหรับไทยเราก็คือเป็นสนามรบป้องกันมิให้

คอมมิวนิสต์ขยายตัวไปถึงบ้านเราเท่านั้น”

(หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่กง ที่ 528/2506 ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2506)

1.1.1 สมัยประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว

หลังการรัฐประหารวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ได้มีการรัฐประหารต่อเนื่องกันอีกหลายครั้งและทุกรัฐบาลเวียดนามใต้ที่มาจากการรัฐประหารก็ได้รับการรับรองจากรัฐบาลไทย แต่การรัฐประหารวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ที่เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียมพ้นจากอำนาจ ถือได้ว่าเป็นการรัฐประหารที่สำคัญกว่าการรัฐประหารอีกหลายครั้งที่มีขึ้นหลัง พ.ศ. 2506 ด้วยเหตุผลสำคัญ เพราะ เป็นรัฐประหารที่เกิดขึ้นโดยสหรัฐฯ จงใจให้เกิดขึ้นและได้ให้การสนับสนุนร่วมมือขึ้นและประสานงานอย่างใกล้ชิดกับคณะนายทหารที่ร่วมกันก่อการรัฐประหารจนประสบผลสำเร็จ ดังเป็นที่ยืนยันได้จากโทรเลขของสถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ก๊อง ที่ได้รายงานกระทรวงการต่างประเทศว่า เอกอัครราชทูตออสเตรเลียได้แจ้งกับเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนามใต้ว่า สหรัฐฯ จะให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้ แต่จะไม่รับรองเป็นประเทศแรก หากมีความประสงค์ที่จะคอยให้ประเทศอื่นๆ ทำการรับรองก่อน เช่น ประเทศออสเตรเลียและไทยและว่า เอกอัครราชทูตออสเตรเลียได้รายงานเรื่องนี้ไปยังรัฐบาลของตนแล้ว พร้อมขอให้รัฐบาลพิจารณาให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้ หากเป็นไปได้ภายในสัปดาห์แรกของพฤศจิกายน พ.ศ. 2506 (โทรเลข สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ก๊อง ที่ 1443/2506 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 และหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียน นายกรัฐมนตรี ที่ สร.(0302) 35446/2506 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506)

การเมืองเวียดนามใต้ ไร้เสถียรภาพและความมั่นคงมาโดยตลอด นับตั้งแต่ยุคของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม มาจนถึงประมาณ 4 ปีสุดท้ายของชีวิตของประเทศเวียดนามใต้ (สาธารณรัฐเวียดนาม) หรือสมัยรัฐบาลยุคประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว (พ.ศ. 2510 – 2514) เป็น 20 ปีของการแก่งแย่งอำนาจในหมู่กลุ่มผู้นำทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนเป็นยุคที่เต็มไปด้วยการคอร์รัปชั่น การรัฐประหารทั้งที่ล้มเหลว และที่ประสบผลสำเร็จชั่วครู่ชั่วคราว อีกทั้งการรัฐประหารทุกครั้งสหรัฐฯ มีส่วนรู้เห็นเป็นใจยุยงส่งเสริมให้เกิดขึ้น ไม่โดยตรงก็ทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นในสมัยของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดีหรือประธานาธิบดีลินคอล์น จอห์นสัน ที่มีเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำเวียดนามใต้คอยรับรู้ควบคุม และประสานงานกับฝ่ายก่อการรัฐประหาร ดังอาทิ บทบาทของเอกอัครราชทูตแคบอต ลอดจ์ (การรัฐประหารของพลตรีดวง วัน มินห์ วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ที่เป็นผลให้ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียมเสียชีวิต) บทบาทของเอกอัครราชทูตพลเอกแม็กสเวล เทเลอร์ (การรัฐประหารของนายพลเหงียน คานห์ พ.ศ. 2507 ที่ได้โค่นอำนาจของนายพลดวง วัน มินห์) หรือบทบาทของเอกอัครราชทูตแอลส์เวิร์ท บังเกอร์ (การรัฐประหาร พ.ศ. 2509 ที่ได้โค่นอำนาจของประธานาธิบดีเหงียน คานห์) ซึ่งฝ่ายไทยได้มีโอกาสรู้เกี่ยวกับการรัฐประหารแต่ละครั้งจากการสนทนาของเอกอัครราชทูตไทยกับบรรดาเอกอัครราชทูตของประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับประเทศเวียดนามใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการสนทนากับเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำเวียดนามใต้ (หนังสือ สถานเอกอัครราชทูต ณ ไช่ก๊วน ที่ 449/2506 ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2506 ที่ 528/2506 ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2506 และที่ 517/2507 ลงวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2507)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองข้างต้นย่อม

ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เปิดโอกาสให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ทำการ
แทรกซึมบ่อนทำลายความมั่นคงของเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง ด้วย
การทำสงครามทางทหาร ทางการเมืองและทางจิตวิทยาควบคู่กันไป

ส่วนภายนอกประเทศนั้น ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม

เหนือและฝ่ายเวียดนาม (รัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวของเวียดนามใต้) หรือ Provisional
Revolutionary Government – PRG) ใช้นโยบายเน้นการทำสงครามการเมืองและจิตวิทยา
เป็นหลัก โดยการทำการโฆษณาชวนเชื่อที่มีเนื้อหาสอดคล้องและสนับสนุนข้อเรียกร้องของ
มติมหาชนที่ต่อต้านการทำสงครามเวียดนามของสหรัฐฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมติมหาชนใน
สหรัฐฯ และกระแสต่อต้านสงครามเวียดนามที่นับวันมีมากขึ้นในวงการศึกษาสหรัฐฯ

ยุทธศาสตร์ที่ฝ่ายเวียดนามเหนือและฝ่ายเวียดนามนำมาใช้

เป็นอาวุธที่สำคัญและทรงพลังมากที่สุด คือการพึ่งอุดมการณ์ชาตินิยม ด้วยการชูประเด็น
ชาตินิยมของการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศและประชาชนเวียดนามใต้ให้หลุดพ้นจากแอก
ของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ และรัฐบาลหุ่นเชิดของสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้ เน้นในประเด็นว่า
ฝ่ายสหรัฐฯ เป็นผู้รุกรานส่วนเวียดนามใต้และเหนือเป็นฝ่ายถูกรุกราน ซึ่งนับว่ายุทธศาสตร์
ดังกล่าว กอปรกับผลคืบหน้าของการปฏิบัติการสงครามภายในเวียดนามใต้ ได้มีผลทำให้
สหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดีนิกสันยอมทำความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อมกราคม

พ.ศ. 2516 กับเวียดนามเหนือ นำไปสู่การยุติสงครามเวียดนามและบทบาททางทหารของ
สหรัฐฯ ในอินโดจีน เปิดทางให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะขั้นเด็ดขาดในเวียดนามใต้เมื่อ
วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 พร้อมกับการอวสานของรัฐบาลเหงียน วัน เทียว และประเทศ
สาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) ส่วนประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว ได้หนีออกนอก
ประเทศ เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2518 โดยเดินทางไปได้วันก่อน แล้วต่อไปยังอังกฤษ
ใช้ชีวิตอยู่ที่อังกฤษช่วงระยะหนึ่ง และไปลี้ภัยถาวรอยู่ที่เมืองบอสตันประเทศสหรัฐฯ จน
เสียชีวิตเมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2544 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จก็ดี หรือการ
เลือกตั้งประธานาธิบดี ที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวก็ดี ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า สหรัฐฯ
มีส่วนเกี่ยวข้อง สนับสนุนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์เหล่านี้ และทุกครั้งไปได้ขอให้รัฐบาลไทยให้
การรับรองรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารที่ฝ่ายสหรัฐฯ สนับสนุน ตลอดจนให้ไทยรับรอง
รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ที่แม้จะมีความยุ่งยาก ไม่บริสุทธิ์ ไม่โปร่งใส แต่ผู้ชนะเป็นผู้สมัคร
ที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุน ซึ่งฝ่ายไทยก็ได้ให้การรับรองทุกรัฐบาลเวียดนามใต้ที่สหรัฐฯ
สนับสนุนทุกครั้งไป จนกล่าวได้ว่า อิทธิพลของบริบทยุคสงครามเย็น อิทธิพลของนโยบาย
ต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทย ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ล้วนเป็น
ปัจจัยกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาความมั่นคงในเวียดนามใต้และในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม

เช่นเดียวกัน รัฐบาลเวียดนามใต้ ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยทั้งสามดังกล่าวข้างต้น ประจวบกับฐานะพึ่งพาอย่างสมบูรณ์ (State of total dependency) ด้านความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ และมิตรประเทศค่ายโลกเสรี เป็นผลทำให้รัฐบาลเวียดนามใต้ ต่างมีนโยบายพยายามส่งเสริมการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับไทยเพื่อหวังได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยอย่างเต็มที่และอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไทยก็ได้สนับสนุนและช่วยเหลือเวียดนามใต้มาโดยตลอด จนถึงวันวสานของสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้) เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กรณีการลงสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่สองของนายพลเหงียน วัน เทียว เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐฯ (เช่นเดียวกับการลงสมัครครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2510) ได้สร้างปัญหายุ่งยากและกระอักกระอ่วนอยู่มากให้กับสหรัฐฯ เนื่องจากคู่แข่งคนอื่นๆ อย่างเช่น รองประธานาธิบดีเหงียน เกา กี นายเจือง วินห์ เล อติตประธานสมัชัง ดินห์ เดียม นายพลดวง วัน มินห์ ต่างยอมถอนตัวออกจากการลงสมัครแข่งขันกับประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว เพราะถูกศาลฎีกาแถลงว่าไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะลงสมัครเป็นประธานาธิบดี (กรณีของเหงียน เกา กี) หรือไม่ก็จากการถูกสหรัฐฯ บีบมิให้ลงสมัคร (เช่นกรณีของนายพล ดวง วัน มินห์ ที่หลังเข้ามาพบกับนายเอลสเวิร์ท บังเกอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำเวียดนามใต้ ได้ออกมาประกาศถอนตัวจากการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี โดยมีได้ให้เหตุผลแต่อย่างใด จึงมีผลทำให้นายเหงียน วัน เทียว กลายเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงผู้เดียว ได้มีเสียงแสดงความไม่

พอใจกันทั้งในเวียดนามใต้และในสหรัฐอเมริกา จนเป็นผลทำให้ศาลฎีกาเวียดนามใต้ต้อง
ออกแถลงการณ์อีกฉบับหนึ่งว่า รองประธานาธิบดีเหงียน เกา ก็ มีคุณสมบัติที่จะสมควรเข้ารับ
เลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีได้ ซึ่งทำให้เข้าใจกันว่ารัฐบาลสหรัฐฯ คงจะอยู่เบื้องหลังเรื่องนี้
เพราะการที่จะปล่อยให้ผู้สมัครแต่เพียงผู้เดียวนั้น ไม่ค่อยจะเหมาะสมนักในสายตาของ
ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม นายเหงียน เกา ก็ ได้ประกาศยืนยันการถอนตัว
ออกจากการเลือกตั้งครั้งนี้

สำหรับปฏิกิริยา ทำที่ของสหรัฐฯ ต่อผลของการ

เลือกตั้งครั้งนี้ แม้จะทำให้สหรัฐฯ รู้สึกกระอักกระอ่วนอยู่บ้างแต่สหรัฐฯ ก็ยังมีความเห็นว่
การมีผู้สมัครเพียงคนเดียวยังดีกว่าไม่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีเลย ต่อมาประธานาธิบดี
นิกสันได้แต่งตั้งให้นายเฮก เป็นผู้แทนพิเศษเดินทางไปพบรองประธานาธิบดีเหงียน เกา ก็
เพื่อแจ้งให้เหงียน เกา ก็ ทราบวัตถุประสงค์ของการมาพบปะว่ารัฐบาลสหรัฐฯ จะให้ความ
สนับสนุนต่อนโยบายการปกครองของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อ
เสถียรภาพของเวียดนามใต้ ฉะนั้น หากจะมีการรัฐประหารเกิดขึ้นอีก ไม่ว่าการรัฐประหารจะ
บรรลุผลหรือไม่ก็ตาม รัฐบาลสหรัฐฯ จะดให้ความช่วยเหลือเวียดนามทันที (หนังสือ ที่ กต.
0302/38799 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514) รัฐบาลไทยโดยนายกรัฐมนตรีก็ได้มีสาสน์
แสดงความยินดีกับประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2514 เช่นกัน

เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยของบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปในยุคสงครามเย็น เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า เป็นนโยบายและท่าทีที่โดยเนื้อหาแล้ว มิได้แตกต่างอะไรมาจากนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อการเลือกตั้งในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาทั้งหลายในโลกยุคหลังสงครามเย็น กล่าวคือในยุคสงครามเย็นผลประโยชน์สูงสุดของสหรัฐฯ คือผลประโยชน์ด้านความมั่นคงทางการเมืองและการทหารเป็นสำคัญ ความมั่นคงของสหรัฐฯ และของโลกเสรีจะดำรงอยู่ได้ หมายถึงการต้องเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด ด้วยนโยบายปิดล้อมและสนับสนุนช่วยเหลือและปกป้องกลุ่มประเทศที่สังกัดอยู่กับค่ายโลกเสรีให้พ้นจากอิทธิพลครอบงำของฝ่ายกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ เป็นนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตกที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิยุทธศาสตร์ ทั้งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงเป็นลำดับแรกและแม้ว่า เรื่องของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย เป็นเรื่องสำคัญของการเมืองการปกครองในสังคมการเมืองของประเทศตะวันตก แต่สำหรับสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตก ความเป็นประชาธิปไตยของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา มิได้อยู่ที่ต้องมีการเลือกตั้ง หรือถ้ามี ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธิ์ และยุติธรรม แต่อยู่ที่ต้องร่วมมือกับสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตก ต่อต้านและต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ

การที่สหรัฐฯ ได้ยุยงส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรัฐประหารในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ดังอาทิที่เกิดขึ้นหลายครั้งใน

เวียดนามได้ในยุคสงครามเย็น ถือได้ว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาดหรือผิดปกติ ทั้งนี้ สำหรับ
สหรัฐฯ ถ้าการรัฐประหารเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่อยู่ในโอวาทของสหรัฐฯ และเพื่อให้
ได้มาซึ่งประเทศที่มีฐานะเป็นรัฐบริวารของสหรัฐฯ การรัฐประหารเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว
ย่อมไม่ถูกมองว่าเป็นการทำลายประชาธิปไตย และถ้าจำเป็นต้องจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อ
สร้างภาพลักษณ์ที่เป็นประชาธิปไตย ก็ไม่เป็นปัญหาสำหรับสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศ
ตะวันตก ตราบใดที่ผู้ชนะเลือกตั้ง คือผู้สมัครที่สหรัฐฯ สนับสนุน ความโปร่งใส บริสุทธิ์
ยุติธรรมของการเลือกตั้ง ไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญ ประเด็นสำคัญอยู่ที่รัฐบาลของประเทศนั้นๆ
ต้องมียุทธศาสตร์สนับสนุนและร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการทำสงครามต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์

หลังยุคสงครามเย็น ผลประโยชน์หลักของสหรัฐฯ และกลุ่ม

ประเทศตะวันตก คือ ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและด้านทรัพยากร
พลังงาน เป็นสำคัญ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อิทธิพลของปัจจัยภูมิเศรษฐศาสตร์ได้เข้ามามีอิทธิพล
ต่อการมองปัญหาและการกำหนดนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตก
มากกว่าในสมัยยุคสงครามเย็นที่อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์มีความ
เด่นชัดกว่ายุคหลังสงครามเย็น

ในเรื่องการเลือกตั้งนั้น มีความแตกต่างกันตรงที่ใน

สมัยสงครามเย็น สหรัฐฯ และประเทศทุนนิยมตะวันตกไม่ถือว่าการมีการเลือกตั้ง เป็นสิ่งบ่ง
บอกถึงความเป็นประชาธิปไตยหรืออีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยมิได้เกี่ยวกับการต้องมีการเลือกตั้ง

แต่ความหมายของประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุด คือ การมีนโยบายร่วมมือและสนับสนุนนโยบายของสหรัฐฯ ทำการต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่หลังยุคสงครามเย็น สหรัฐฯ กับกลุ่มประเทศตะวันตก ได้หันมาเน้นเรื่องความต้องการมีการเลือกตั้งและต้องมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จึงจะถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตย ส่วนการเลือกตั้งจะสกปรก โสมม ไม่โปร่งใส มากน้อยเท่าใด ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ที่สำคัญคือต้องเป็นการเลือกตั้งที่มีพรรคหรือนักการเมืองที่สหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตกสนับสนุนได้รับชัยชนะ จึงจะถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับการรัฐประหารที่เกิดขึ้น ในขณะที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม เช่นกรณีของประเทศเวียดนามใต้ ช่วง 10 ปีของสงครามเวียดนาม มีข้อสังเกตสำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อใดที่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ประกอบด้วยบุคคลที่เป็นคณะรัฐประหาร มักส่งผลกระทบด้านลบต่อการปฏิบัติการทำสงครามของกองทัพ ด้วยมีผลทำให้ฝ่ายทหารที่อยู่ในคณะรัฐบาล มักแก่งแย่งอำนาจกันและสนใจในเรื่องผลประโยชน์ที่หวังได้จากการอยู่ในอำนาจบริหาร ขาดความสนใจ ความมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนให้กับภารกิจที่เป็นหน้าที่โดยตรงของทหาร ส่งผลให้การปฏิบัติการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่มีความคืบหน้า และในหลายกรณีทำให้สถานการณ์กลับเลวร้ายกว่าเดิม

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันจากทัศนะของพลตรีโท กวาง ออง เอกอัครราชทูตเวียดนามใต้ประจำไทย ในการสนทนากับรัฐมนตรี

ต่างประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2507 หลังการรัฐประหารของนายพลเหงียน คานห์
(วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2507) ที่ได้โค่นอำนาจของนายพลดวง วัน มินห์

พลตรีไท กวาง ออง เอกอัครราชทูตเวียดนามใต้ประจำไทย

ได้ตอบคำถามของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยที่ได้ถามว่า นายพลเหงียน คานห์หัวหน้าคณะ
รัฐประหารจะเป็นรัฐมนตรีกลาโหมหรือไม่ ซึ่งเอกอัครราชทูตฯ ได้ให้คำตอบว่า คงจะเป็น
ผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุด เพราะตำแหน่งทางทหารมันคงว่าตำแหน่งการเมือง และต่อ
คำถามของรัฐมนตรีฯ ว่า ทหารกับพลเรือนร่วมกันบริหารประเทศให้คณะรัฐบาลด้วยกัน จะไม่
เป็นปีกแผ่นดีกว่าหรือ ซึ่งต่อคำถามหลังนี้ เอกอัครราชทูตฯ ยืนยันว่า แยกกันออกมาเสียจะ
ดีกว่า เพราะทหารจะได้ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติหน้าที่ด้านการรักษาความมั่นคง ปราบปราม
คอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้การบ่อนทำลายและการแทรกซึมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ายอมให้
มีตำแหน่งปะปนกับพลเรือน ทหารกลับแก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างกัน ทำให้
แตกความสามัคคีเสื่อมเสียภาพ โดยเปล่าประโยชน์ (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่
กต. 0100/39026 ลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2507)

เรื่องเกี่ยวกับการแก่งแย่งอำนาจและการแตกแยกความ

สามัคคีในหมู่ทหารชั้นผู้ใหญ่ของกองทัพเวียดนามใต้ได้รับการยืนยันจากการสนทนา
ระหว่างอุปทูตฯ ไทยประจำประเทศออสเตรเลียกับนายเหงียน วัน ฮิว เอกอัครราชทูต
เวียดนามใต้ประจำประเทศออสเตรเลีย ซึ่งในโอกาสดังกล่าว นายเหงียน วัน ฮิว ได้ให้ทัศนะ

เกี่ยวกับการรัฐประหารของนายพลเหงียน คานห์ (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2507) ที่มีผลทำให้ นายพลดวง วัน มินห์ พ้นจากการเป็นประธานาธิบดีเวียดนามได้ว่า ตามรายงานข่าวที่ กล่าวหาว่า นายพลดวง วัน มินห์ มีความเห็นที่จะให้เวียดนามได้เป็นกลาง ตามข้อเสนอของ ประธานาธิบดีชาร์ล เดอ โกลล์ ของฝรั่งเศสนั้น เป็นข้อกล่าวหาที่ยังไม่มีข้อพิสูจน์และว่า ความจริงนายพลมินห์เป็นผู้ที่ไม่ชอบลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งเป็นผู้ต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วย แต่ โดยที่เขานับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด จึงไม่คิดจะทำอะไรให้เป็นการรุนแรง แต่โดยที่ พลเอกเหงียน คานห์ ต้องการเป็นประธานาธิบดีเอง จึงไปกล่าวหาว่านายพลดวง วัน มินห์ เห็น ที่จะให้ประเทศเวียดนามได้เป็นกลาง ความไร้เสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ภายในเวียดนามได้ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความไร้ประสิทธิภาพด้าน การปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์เวียดนาม (หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงแคนเบอร์รา ที่ 1652/2507 ลงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2507)

โดยสรุป นอกจากข้อเท็จจริงข้างต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญ ประการหนึ่งทำให้เวียดนามได้ ไร้เสถียรภาพและความมั่นคงภายในมาโดยตลอด นโยบาย ของสหรัฐฯ เพื่อเอาชนะฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามได้ ลาว และกัมพูชา เป็นนโยบายที่มีได้ ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของประชาชนในสามประเทศดังกล่าวมากกว่าอิทธิพลของอุดมการณ์ คอมมิวนิสต์ในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของเวียดนาม ลาว และกัมพูชา

สหรัฐฯ กลับมีนโยบายที่เชื่อว่า อิทธิพลและศักยภาพ

ทางทหารที่สหรัฐฯ มีเหนือฝ่ายคอมมิวนิสต์ และการที่รัฐบาลเวียดนามใต้จำเป็นต้องพึ่งพา
ความช่วยเหลือทุกด้านจากสหรัฐฯ มีผลทำให้สหรัฐฯ มั่นใจว่าจะสามารถบริหารจัดการ
ประเทศเวียดนามใต้ ให้เป็นไปในทิศทางที่สหรัฐฯ ต้องการ อีกทั้งจะสามารถแก้ปัญหาความ
ไร้เสถียรภาพและความมั่นคงภายในของเวียดนามใต้ได้อย่างไม่ยากนัก ด้วยการเปลี่ยน/ปลด
ผู้นำเวียดนามใต้ (ผ่านการยุบ ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการรัฐประหาร) ตามที่สหรัฐฯ
เห็นสมควร แต่ผลลัพธ์กลับเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือสหรัฐฯ ยิ่งทุ่มเทพยายามทุกด้านมาก
เท่าใดโดยหวังเอาชนะขั้นเด็ดขาด ยิ่งทำให้ระดับการพึ่งพาเปลี่ยนจากการที่เวียดนามใต้เคย
ต้องพึ่งพาสหรัฐฯ อย่างเต็มที่ มาเป็นสหรัฐฯ ต้องพึ่งพาเอาใจรัฐบาลเวียดนามใต้มากขึ้น ต้อง
ประทับประคองรัฐบาลเวียดนามใต้และกองทัพเวียดนามใต้ไม่ให้ล้มละลายทางการเมืองและ
การทหาร เปรียบเสมือนเจ้าหนี้จำเป็นต้องเลี้ยงดูลูกหนี้มิให้ล้มละลายสูญเปล่า ยิ่งช่วยมาก
เท่าใดยิ่งทำให้เวียดนามใต้สบายขึ้นมากเท่านั้น โดยเวียดนามใต้ไม่จำเป็นต้องคิดช่วยตนเอง
เพราะตระหนักดีว่า สหรัฐฯ ไม่กลัวที่จะปล่อยให้เวียดนามใต้ล่มสลาย ซึ่งเท่ากับสหรัฐฯ
จำเป็นต้องพึ่งเวียดนามใต้มิให้ล่มสลายด้วยการทุ่มเทช่วยเหลือทุกด้าน ความพ่ายแพ้
สงครามเวียดนามของเวียดนามใต้ เท่ากับเป็นความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การสร้างกับดักให้กับตนเองของสหรัฐฯ มาจากความเชื่อ

และการยอมรับอิทธิพลครอบงำทางความคิดของอุดมการณ์ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์จาก
อิทธิพลของทฤษฎีโดมิโนที่ฝ่ายสหรัฐฯ คิดค้นขึ้นมาเอง จากความอหังการทางการเมือง

การทหารและเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในฐานะมหาอำนาจระดับโลก นอกจากนี้ทุกรัฐบาล
สหรัฐฯ ในยุคสงครามเย็นยังได้นำเอาเรื่องของศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ภาพพจน์ ภาพลักษณ์ และ
ความน่าเชื่อถือของสหรัฐฯ มาเชื่อมโยงโดยตรงกับการต้องเอาชนะ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใน
สงครามเวียดนาม เพื่อรักษาฐานะความเป็นประเทศมหาอำนาจและผู้นำของค่ายโลกเสรี
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

1.2 นโยบายของประเทศเวียดนามต่อไทยหลังทั้งสองส่วนได้รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้ว (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

ตลอดยุคสงครามเวียดนาม ไทยไม่ได้ให้การรับรองประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) แต่ได้ให้การรับรองสาธารณรัฐ
เวียดนาม (เวียดนามใต้) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าชัยชนะของฝ่ายเวียดนามเหนือ ซึ่งได้มี
ผลนำไปสู่การรวมทั้งเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เป็นประเทศเดียวกัน เมื่อวันที่ 2
กรกฎาคม พ.ศ. 2519 โดยช่วงแรกมีชื่อว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ต่อมาเปลี่ยนเป็น
เวียดนาม ได้มีการติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือเป็นครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. 2502 ผ่านองค์การสหประชาชาติสากล เพื่อหารือเกี่ยวกับปัญหาการจัดส่งยุทโธปกรณ์
กลับไปยังเวียดนามเหนือ การพบปะระหว่างสองฝ่ายในครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ทั้งสอง
ฝ่ายสามารถทำความรู้จักกัน ศึกษาและทดสอบท่าทีของแต่ละฝ่ายที่มีต่อกัน แต่ก็หาได้มี

ผลคือหน้าที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะฝ่ายเวียดนามเหนือยังไม่พร้อมที่จะเจรจา
หาหรือทางการเมืองกับไทย

การติดต่อในระดับรัฐบาลระหว่างเวียดนามเหนือ

กับไทยได้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2517 เมื่อรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ ได้มีหนังสือลงวันที่
31 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ในฐานะที่ไทยเป็นภาคีความตกลงเจนี
วา พ.ศ. 2505 ว่าด้วยความเป็นกลางของประเทศลาว แจ้งความประสงค์ที่จะให้ฝ่ายไทย
ดำเนินการเพื่อให้สหรัฐฯ ถอนฐานทัพออกไปจากประเทศไทย โดยอ้างว่าฐานทัพสหรัฐฯ ใน
ไทยนั้น ขัดต่อความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 และว่ารัฐบาลไทย ในฐานะที่เป็นภาคีของความ
ตกลงดังกล่าว จึงควรที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดที่มีอยู่ในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 อีกทั้ง
ยังได้ส่งหนังสือนี้ ไปยังรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม
เหนือ อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า รัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่ได้รับหนังสือดังกล่าว มิได้ทำการ
ตอบหนังสือของฝ่ายเวียดนามเหนือแต่อย่างใด กระทรวงการต่างประเทศไทยจึงได้ระดับที่จะ
ตอบหนังสือดังกล่าวของฝ่ายเวียดนามเหนือ เพราะเห็นว่าเจตนารมณ์ของหนังสือดังกล่าวก็
เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของฝ่ายเวียดนามเหนือ ในการเรียกร้องให้มีการปิดฐานทัพสหรัฐฯ
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นการดำเนินการทางด้านการโฆษณาชวนเชื่อของ
เวียดนามเหนือ

หนังสือดังกล่าวของฝ่ายเวียดนามเหนือ มีข้อความใจดี

สหรัฐฯ และไทยว่าสมรู้ร่วมคิดกันทำร้าย 3 ประเทศในอินโดจีน พร้อมทั้งประณามไทยที่ยังคง
ยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ดินแดนไทยเพื่อการแทรกแซงในลาวและประเทศอื่นๆ ในคาบสมุทรมอิน
โดจีนและว่า โดยที่เวียดนามเหนือได้ปฏิบัติตามความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 อย่างเคร่งครัด
จึงเรียกร้องให้ไทย ซึ่งร่วมเป็นภาคีของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดย
ให้ไทยยกเลิกการยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ดินแดนไทยเพื่อการรุกรานและแทรกแซงลาวและ
ประเทศอื่นๆ ในอินโดจีน พร้อมให้ไทยเร่งรัดให้สหรัฐฯ ถอนทหารและปิดฐานทัพสหรัฐฯ ใน
ไทยโดยเร็ว

เกี่ยวกับเรื่องข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศไทยได้มีหนังสือ

กราบเรียนรายงานนายกรัฐมนตรี พร้อมได้ให้ความเห็นและข้อสังเกตสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ข้ออ้างของเวียดนามเหนือ ที่ว่าฐานทัพสหรัฐฯ ในไทยขัดกับความ
ตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 นั้น ไม่มีน้ำหนักอีกทั้งฝ่ายเวียดนามเหนือ
มิได้กล่าวเจาะจงว่า เหตุการณ์ใดที่เป็นการแทรกแซงหรือละเมิด
ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ทั้งนี้ เพราะฐานทัพไทยที่สหรัฐฯ
ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้นั้น มิได้มีเพื่อการปฏิบัติการในลาว ดังที่
เวียดนามได้กล่าวอ้าง

- เป็นที่น่าสังเกตว่า เรื่องการละเมิดความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 นั้น น่าจะเป็นเรื่องที่รัฐบาลลาวเป็นผู้ที่จะร้องเรียนมากกว่า เวียดนามเหนือ ซึ่งเป็นภาคีประเทศหนึ่งเช่นเดียวกับไทยและสหรัฐฯ
- สำหรับวัตถุประสงค์ของการประณามไทยและสหรัฐฯ ว่าได้ละเมิดความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 นั้น เข้าใจว่าจะเป็นการโจมตีเพื่ออำพรางหรือเพื่อที่จะปิดความสนใจของประเทศอื่นๆ จากการที่เวียดนามเหนือไม่ยอมปฏิบัติตามความตกลงเจนีวาและความตกลงสันติภาพของลาว โดยเวียดนามเหนือยังไม่ยอมถอนทหารของตนออกไปจากดินแดนลาว และนอกจากนั้นก็เพื่อใช้เป็นข้ออ้างในการที่จะคว่ำไถซึ่งกองกำลังของเวียดนามเหนือในลาว เพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคต
- การโจมตีสหรัฐฯและไทย เกี่ยวกับการละเมิดความตกลงเจนีวา อาจเป็นเล่ห์เหลี่ยมของเวียดนามเหนือ ที่จะตอบโต้ถ้อยแถลงของเจ้าสี่สูก ฌ จำปาศักดิ์ ซึ่งได้เรียกร้องให้เวียดนามเหนือถอนทหารของตนออกไปจากดินแดนลาว ตามข้อตกลงสันติภาพที่ได้ลงนามกันระหว่างลาวทั้งสองฝ่าย (ลาวฝ่ายกลางและฝ่ายซ้าย) เมื่อเดือน

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516) หลังการลงนามความตกลงเพื่อยุติ
สงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือที่กรุงปารีส
เดือนมกราคม พ.ศ. 2516

- การเรียกร้องของเวียดนามเหนือ ที่จะให้มีการปิดฐานทัพสหรัฐฯ ใน
ไทยนั้น แสดงให้เห็นว่าเวียดนามเหนือยังคงเห็นว่าฐานทัพสหรัฐฯ
ในไทย ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายของตนในอินโด
จีนและต้องการที่จะใช้วิถีทางการเมือง เพื่อผลักดันให้สหรัฐฯ ถอน
ฐานทัพออกไปจากประเทศไทย

สำหรับปฏิกิริยาของรัฐบาลลาวในเรื่องเดียวกันนี้ ใน
การแถลงข่าวประจำสัปดาห์ของโฆษกรัฐบาลลาว เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2517 โฆษก
รัฐบาลลาวได้เปิดเผยว่า รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือได้มีสาสน์ลงวันที่ 30
พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ถึงพระยาภูมิ วงศ์วิจิต รัฐมนตรีต่างประเทศลาว ขอร้องให้รัฐบาลลาว
ดำเนินมาตรการเพื่อให้สหรัฐฯ ย้ายฐานทัพออกจากประเทศไทย โดยได้อ้างการละเมิดความ
ตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 ซึ่งเรื่องนี้ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีลาวได้เห็นชอบร่วมกันเมื่อวันที่ 19
มิถุนายน พ.ศ. 2517 ให้มีการตอบหนังสือจากรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือไปว่า
รัฐบาลลาวเสียใจที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลเวียดนามเหนือได้ เพราะ
ลาวเป็นกลางและการดำเนินตามข้อเรียกร้องของเวียดนามเหนือ ขัดต่อนโยบายเป็นกลางของ

ลาว เพราะจะเป็นการแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น ทั้งนี้เพราะการที่สหรัฐฯ มี
ฐานทัพในไทยเป็นเรื่องภายในของไทย

ส่วนความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศไทย

เกี่ยวกับเนื้อหาในหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือที่ได้มีถึงรัฐมนตรี
ต่างประเทศไทยดังปรากฏข้างต้นนั้น กระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นว่า หากฝ่ายไทยนิ่ง
เฉยไม่ตอบโต้หนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ อาจสร้างความเข้าใจผิดให้แก่
ประเทศอื่นๆ และเท่ากับเป็นการยอมรับโดยปริยายต่อคำปรักปรำของเวียดนามเหนือ
กระทรวงการต่างประเทศจึงได้ทำหนังสือตอบโต้เวียดนามเหนือไป โดยได้โต้แย้งการตีความ
ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 พร้อมกับได้แถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของเวียดนาม
เหนือในลาวและได้ให้ข้อสังเกตว่า ถ้าได้มีการละเมิดความเป็นกลางของลาวตามที่ฝ่าย
เวียดนามเหนือกล่าวหาไทย ก็ควรเป็นเรื่องที่ฝ่ายรัฐบาลลาวจะหยิบยกขึ้นมาดำเนินการอย่าง
หนึ่งอย่างใดเอง หาใช่เป็นหน้าที่ของเวียดนามเหนือไม่ (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่
กต. 0305/26718 ลงวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2517)

นโยบายและท่าทีของเวียดนามเหนือต่อไทย

ดังกล่าวข้างต้น เป็นนโยบายและท่าทีต่อไทยในบริบทของช่วงปีสุดท้ายของสงครามเวียดนาม
หรือก่อนชัยชนะของเวียดนามเหนือที่มีต่อสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน
พ.ศ. 2518 จึงกล่าวได้ว่า หนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือที่มีถึงรัฐมนตรี

ต่างประเทศไทย ที่มีเนื้อหาทั้งประณามและกล่าวหาว่าไทยได้ร่วมมือกับสหรัฐฯ ละเมิดความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 เพื่อหวังทำลายเอกราชและอธิปไตยของสามประเทศอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) ด้วยการเข้าร่วมกับสหรัฐฯ ทำสงครามในทั้งสามประเทศ เป็นหนังสือของฝ่ายเวียดนามเหนือที่ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ว่าเวียดนามเหนือถือว่า ในบรรดา 5 ประเทศสมาชิกของอาเซียน ประเทศไทยเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของเวียดนามเหนือ

ถึงแม้ว่าสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือได้ยุติลงอย่างเป็นทางการแล้ว หลังจากที่สหรัฐฯ และเวียดนามเหนือได้ร่วมกันลงนามในความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2516 พร้อมกับการยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ ในอินโดจีน แต่เนื่องจากรัฐบาลไทยยังอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยได้ต่อไป อีกทั้งยังคงกองกำลังทหารสหรัฐฯ ส่วนหนึ่งประจำอยู่ในประเทศไทย จึงยังมีผลสร้างความวิตกและความหวาดระแวงให้กับเวียดนามเหนือ ด้วยฝ่ายเวียดนามกล่าวว่า สหรัฐฯ อาจใช้เครื่องบินรบที่ยังประจำอยู่ในไทย ไปทิ้งระเบิดในเวียดนาม (ทั้งเหนือและใต้) หากฝ่ายสหรัฐฯ มองว่าเวียดนามเหนือได้ละเมิดความตกลงสันติภาพที่ได้ร่วมกันลงนามที่กรุงปารีส (เดือนมกราคม พ.ศ.2516) ดังนั้น การที่ฝ่ายเวียดนามเหนือได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยและอีกหลายประเทศที่เป็นภาคีความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 และที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเหนือ ถือได้ว่า เวียดนามเหนือมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการประณามไทย เพื่อชี้ให้ประชาคมระหว่างประเทศเห็นว่าไทยเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการให้เกิดสันติภาพในอินโดจีน เป็นการกล่าวเพื่อดักคอไว้ล่วงหน้า เป็นเหตุการณ์ตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็น

ถึงประสบการณ์และความเจตจำนงของเวียดนามเหนือที่รู้จักใช้อิทธิพลของปัจจัยภายนอก (กระแสต่อต้านสงครามเวียดนามทั้งในสหรัฐฯ และทั่วโลก ซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและมี จุดสูงสุดช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2518 กระแสประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการทหารในไทย ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519) ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดแก่ฝ่ายเวียดนามเหนือในช่วง สุดท้ายของสงครามเวียดนาม เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์แบบรบพลางเจรจาพลาง อย่างได้ผล (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในระยะแรก หลักชัยชนะของคอมมิวนิสต์เวียดนาม เหนือในสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) นโยบายและท่าทีของสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นประเทศเวียดนาม) ที่มีต่อกลุ่มประเทศอาเซียน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อไทย) เป็นนโยบายและท่าทีที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่า เวียดนามต้องการ หยั่งท่าทีของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยส่งคณะผู้แทนรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราว (Provisional Revolutionary Government หรือ PRG) ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ (เวียดนามกง) และ คณะผู้แทนของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) เดินทางมายัง ประเทศไทย เพื่อหาทางแก้ปัญหาขัดแย้งที่ยังมีต่อกัน แต่การพบปะเจรจาระหว่างกันในช่วงแรกนี้ ทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถตกลงอะไรกันได้

ต่อมา ตั้งแต่ประมาณปลายปี พ.ศ. 2518 จนถึงการประชุมกลุ่มประเทศอาเซียนที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย (ระหว่างวันที่ 23 – 25 กุมภาพันธ์

พ.ศ. 2519) ฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งในเวียดนามเหนือและใต้ ได้เริ่มมีท่าทีแข็งกร้าวต่อกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะเวียดนามเหนือได้แถลงนโยบายต่างประเทศใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนให้มีการต่อสู้ระหว่างชนชั้นทั่วทุกหนแห่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้มีการขับไล่ทหารอเมริกันออกจากทุกประเทศในภูมิภาคนี้ และสรุปว่าอาเซียนเป็นเครื่องมือของสหรัฐฯ เพื่อที่จะรวมพลังกลุ่มปฏิกริยาขว้างจัดทั้งหลายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำการต่อต้านการปฏิวัติประชาชนในภูมิภาคนี้ และว่าอินโดนีเซียเป็นจักรกลสำคัญของสหรัฐฯ ในเรื่องนี้

ต่อการโจมตีของเวียดนามเหนือ รัฐบาลของทุก

ประเทศสมาชิกองค์การอาเซียน ได้ตอบโต้ในแนวทางเดียวกัน กล่าวคืออาเซียนมีเจตนาที่จะอยู่ร่วมกับทุกประเทศโดยสันติ แต่มีสิทธิโดยเสรีที่จะเลือกไม่เป็นคอมมิวนิสต์ และไม่ประสงค์ให้เวียดนามเข้ามาแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศสมาชิกอาเซียน

เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2519 นายฟาม วัน ดง

นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้กล่าวปราศรัยเนื่องในโอกาสวันแรงงานว่าเวียดนามจะขยายขอบเขตความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนมูลฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน เคารพเอกราช อธิปไตย และความเสมอภาคของกันและกัน ตลอดจนของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า แม้เวียดนามจะมีท่าทีที่อ้อมข้อมขึ้นกว่า

ในช่วงปี พ.ศ. 2518 ก็ตาม แต่นายฟาม วัน ดง มิได้กล่าวว่า เวียดนามจะละเว้นจากการ
แทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้

หลังจากที่เวียดนามเหนือและใต้ ได้ประกาศรวมกันเป็น
ประเทศเดียวกัน (เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2519) ทำที่อันแข็งแกร่งของเวียดนามที่มีต่อ
กลุ่มประเทศอาเซียนได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เป็นที่เข้าใจได้ว่า เพราะเวียดนาม
ต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากนานาประเทศ เพื่อฟื้นฟูบูรณะประเทศ ดังเป็น
ที่ประจักษ์ได้จากคำแถลงนโยบายใหม่ของเวียดนามต่อกลุ่มประเทศอาเซียนโดยเฉพาะ โดย
นายเหวียน ดุย จิน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 5
กรกฎาคม พ.ศ. 2519 สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- การเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน การไม่
แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการอยู่ร่วมกันโดย
สันติ
- การไม่ยินยอมให้ต่างชาติใช้ดินแดนของตนเป็นฐานปฏิบัติการ
รุกรานและแทรกแซงประเทศอื่นในภูมิภาคนี้

- การสถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตร ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมบนมูลฐานแห่งความเสมอภาค และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- การพัฒนาความร่วมมือระหว่างบรรดาประเทศในภูมิภาคนี้ เพื่อความมั่นคงร่วมกัน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละประเทศ เพื่อเอกราช สันติภาพ และความเป็นกลางอย่างแท้จริงในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เพื่อเป็นการพิสูจน์ความจริงจังในนโยบายใหม่ของเวียดนาม

ข้างต้น ระหว่างวันที่ 3 – 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 นายฟาม เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามและคณะ ฯ ได้เดินทางไปเยือนมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย พม่า และลาว เพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์และได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

ในโอกาสการหารือกับรัฐบาลมาเลเซีย ฝ่ายเวียดนามได้แจ้งให้

รัฐมนตรีต่างประเทศมาเลเซียทราบว่า เวียดนามมีความประสงค์จะให้มีความสันติภาพในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไม่ได้บอกปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงว่า เวียดนามไม่ยอมรับนโยบายเขต สันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางขององค์การอาเซียน และว่าในภายหน้า เวียดนามจะ

ศึกษาเส้นทางเพื่อเจรจากับกลุ่มประเทศอาเซียนต่อไป พร้อมทั้งได้แจ้งกับฝ่ายมาเลเซียว่า เวียดนามยังไม่มีวาทะสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีความปรารถนาที่จะมีสัมพันธไมตรีอันดีกับกลุ่มประเทศอาเซียนในระดับทวิภาคี (เอกสารข้อมูลกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2520)

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น เป็นเหตุการณ์ในทาง

ประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นได้ว่า โดยภาพรวม นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อประเทศสมาชิกองค์การอาเซียนช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2519 มีลักษณะไปในทางแข็งกร้าวในท่าทีและการกระทำแต่พยายามแสดงความยืดหยุ่นในด้านคำพูด ซึ่งเป็นเรื่องปกติและเป็นที่คาดการณ์ได้ล่วงหน้าอยู่แล้วด้วยทุกประเทศที่เป็นผู้ชนะสงครามย่อมมีทัศนคติและท่าทีต่อฝ่ายที่ผู้ชนะมองว่าเป็นฝ่ายแพ้ ดังเช่นที่เวียดนามมีต่อประเทศอาเซียน

อย่างไรก็ดี กล่าวได้ว่า ตลอดช่วงสงครามเวียดนาม

เวียดนามมองแต่ละประเทศอาเซียนไม่เหมือนกัน โดยเวียดนามให้ความสำคัญกับไทยเป็นพิเศษ ในฐานะที่ไทยมีนโยบาย ท่าที บทบาท และการดำเนินการที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนามอย่างเปิดเผยและชัดเจนที่สุด ทั้งเป็นประเทศสมาชิกอาเซียน ที่ได้ร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำสงครามกับเวียดนามมาโดยตลอด

ความจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันจากการที่นาย

ฟาน เหยียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามและคณะ ได้ตั้งใจ
เลือกไปเยือนประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 4 ประเทศ (ยกเว้นไทย) ช่วงระหว่างวันที่ 3 – 29
กรกฎาคม พ.ศ. 2519 เพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน และได้สถาปนาความสัมพันธ์
ทางการทูตกับประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 เป็นการไปเยือนเพื่อ
หาทางทดสอบนโยบาย ทักษะและท่าทีของมาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ที่มี
ต่อเวียดนาม หลังชัยชนะขั้นสมบูรณ์ของเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) และเพื่อ
ยังท่าทีของ 4 ประเทศอาเซียนดังกล่าว เกี่ยวกับการมองอนาคตของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ว่าอาเซียนมีความเป็นเอกภาพมากน้อยเพียงใด มี
นโยบายและท่าทีสอดคล้องกับของไทยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า
เวียดนามต้องการใช้ความขัดแย้งด้านนโยบายและผลประโยชน์ที่มีระหว่างประเทศสมาชิก
อาเซียน เป็นเครื่องมือสร้างความแตกแยกในหมู่ประเทศอาเซียน เพื่อผลประโยชน์และความ
ได้เปรียบของเวียดนาม

จึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า เป็นเพราะเหตุใดฝ่าย

เวียดนามได้ส่งนายฟาน เหยียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนาม
และคณะ ไปเยือน 4 ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยตั้งใจยกเว้นการมาเยือนไทย ระหว่างวันที่
3 – 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 อีกทั้งเวียดนามต้องการให้เป็นทีประจักษ์แก่แต่ละประเทศ
สมาชิกอาเซียนว่าเวียดนามไม่รับรองหรือยอมรับองค์การอาเซียน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ

เพราะเวียดนามมองฐานะขององค์การอาเซียน ว่าไม่แตกต่างจากองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หรือซีโต้) เวียดนามถือว่าทั้งองค์การซีโต้และอาเซียน ต่างเป็นองค์การรับใช้นโยบายขยายอิทธิพลครอบงำทางการเมืองและการทหารของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ คณะผู้แทนเวียดนามจึงตั้งใจเลือกไปเยือนบางประเทศอาเซียนเท่านั้น และไม่ถือว่าเป็นการเยือนองค์การอาเซียนโดยรวม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย) และในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับทัศนะของเวียดนามที่มีต่ออาเซียนดังกล่าวมานี้ ได้มีการยืนยันในเชิงประจักษ์ในโอกาสที่นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามไปเยือนสิงคโปร์ (ระหว่างวันที่ 16 – 17 ตุลาคม พ.ศ. 2521) ซึ่งในโอกาสการหารือกับฝ่ายสิงคโปร์ ฝ่ายเวียดนามไม่พูดถึงความร่วมมือกับอาเซียนแต่ประการใด นอกจากนั้นนายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ก็ได้กล่าวกับนายตัน นู่น เส็ง อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศของสิงคโปร์ ว่าทั้งสองฝ่ายไม่ควรพูดจากันถึงเรื่องอาเซียน เนื่องจากอาเซียนมีภูมิหลังเกี่ยวกับความร่วมมือทางการทหาร (หนังสือที่ กต. 0305/54400 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

เกี่ยวกับการไปเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนของนายฟาม

วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ช่วงระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521 ฝ่ายเวียดนามได้เลือกที่จะไปเยือนประเทศไทยเป็นประเทศแรก (ซึ่งในประเด็นนี้ นายฟาม วัน ดง ได้ย้ำกับพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ นายกรัฐมนตรีของไทยว่า เวียดนามให้ความสำคัญกับไทยเป็นอันดับหนึ่ง) เพื่อต้องการบอกกับฝ่ายไทยว่า เวียดนามตระหนักดีว่า สันติภาพ เสถียรภาพและ

ความมั่นคงในอินโดจีนจะมีทางเป็นจริงได้ ก็ต่อเมื่อเป็นสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคง
ที่ไทยยอมรับได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว นายฟาม วัน ดง จึงได้มาเยือนประเทศไทยเป็นประเทศ
แรกเมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2521 ตามด้วยการเยือนอินโดนีเซียระหว่างวันที่ 20 – 23
กันยายน พ.ศ. 2521 มาเลเซียระหว่างวันที่ 15 – 16 ตุลาคม พ.ศ. 2521 และสิงคโปร์เมื่อวันที่
17 ตุลาคม พ.ศ. 2521

หากมองย้อนหลังกลับไป ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า
ฝ่ายเวียดนามมิได้ตัดสินใจไปเยือนทั้ง 4 ประเทศอาเซียนดังกล่าว เพราะสะดวกที่จะไปในช่วง
นี้ หรือต้องการไปเยือนเพียงเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกอาเซียนทั่วไปเท่านั้น
ทั้งนี้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งบอกให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นการไปเยือนทั้ง 4 ประเทศ
อาเซียนในช่วงเวลาที่ความสัมพันธ์เวียดนาม – จีน กับ เวียดนาม – กัมพูชา (ยุคเขมรแดง)
กำลังมีความขัดแย้งระหว่างกันอย่างรุนแรง เป็นช่วงก่อนการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ
และความร่วมมือระหว่างสหภาพโซเวียตกับเวียดนาม (เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)
เพียง 14 วันและ 4 เดือนก่อนที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25
ธันวาคม พ.ศ. 2521)

อย่างไรก็ดี ไม่ปรากฏหลักฐานประการใดที่จะเป็นการ
ยืนยันในทางประจักษ์ว่า ไทยหรือมิตรประเทศอาเซียนอื่นๆ ได้มีการคาดการณ์ล่วงหน้าไว้แล้ว
ว่า เวียดนามจะใช้วิธีการทางทหารแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

(กัมพูชายุคเขมรแดง) และแม้ว่าทุกประเทศอาเซียนต่างก็รู้ดีว่า ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2521 เวียดนามขัดแย้งรุนแรงกับทั้งจีนและกัมพูชา แต่ไม่มีประเทศอาเซียนประเทศใด คาดการณ์ล่วงหน้าว่า ความขัดแย้งดังกล่าวจะนำไปสู่การรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดย กองทัพเวียดนาม ไทยและอาเซียนมารับรู้แจ้งเห็นจริงหลังจากที่กองทัพเวียดนามได้เข้ายึดกรุง พนมเปญแล้วและมีผู้อพยพชาวกัมพูชาหนีภัยสงครามหลายแสนคนทยอยเข้ามาในฝั่งไทย รวมทั้งกองกำลังของฝ่ายเขมรแดงก็ได้หนีเข้ามาฝั่งไทยเช่นกัน

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวกว่าข้างต้น การพบปะหารือระหว่าง นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามกับบรรดาผู้นำของประเทศอาเซียนช่วงการเยือนไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ระหว่างกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521 จึงเป็นการเจรจาหารือในประเด็นปัญหาและความร่วมมือระดับทวิภาคีระหว่างกันเสียส่วนใหญ่ ไม่ปรากฏ หลักฐานประการใดว่า มีผู้นำของประเทศอาเซียนประเทศใด ได้พยายามตั้งคำถามในเชิงลึก กับฝ่ายเวียดนาม เพื่อหาทางเจาะลึกถึงเจตนาหรือเป้าหมายแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อ กัมพูชาในช่วง พ.ศ. 2521 การเจรจาหารือระหว่างกัน ส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของการที่ผู้นำของ แต่ละประเทศอาเซียน แสดงจุดยืนของประเทศตน ให้ฝ่ายเวียดนามทราบ โดยเน้นการมี นโยบายแน่วแน่ที่มุ่งส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเวียดนาม และต้องการเห็น เวียดนามมีนโยบายและการดำเนินการที่ส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อการให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคง และความก้าวหน้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บนพื้นฐาน

ของการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน และการมีผลประโยชน์
ร่วมกัน

ส่วนนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อแต่ละประเทศ

อาเซียนในช่วงพ.ศ. 2521 นับว่าเป็นนโยบายและท่าทีที่มีความชัดเจนในด้านจุดมุ่งหมายและ
การลำดับชั้นความสำคัญและความเร่งด่วน โดยมีเรื่องของความมั่นคงของเวียดนามเป็น
เป้าประสงค์สูงสุด ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่นายฟาม วัน ดง พยายามเน้นเรื่องความ
ปรารถนาอันแรงกล้าของเวียดนาม ที่ต้องการมีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด
กับทุกประเทศอาเซียน โดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นพื้นฐาน เน้นให้เห็นว่า
เวียดนามเป็นประเทศที่ใฝ่สันติ ไม่มีนโยบายรุกรานประเทศใด ต้องการอยู่ร่วมกับทุกประเทศ
อย่างสันติ และต้องการแก้ปัญหาขัดแย้งโดยสันติวิธี

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทั้งหมดข้างต้น

ถือได้ว่าเป็นนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อกลุ่มประเทศอาเซียนช่วง พ.ศ. 2521 ที่สะท้อน
ให้เห็นถึงการเตรียมการและการได้รตรองหาขั้นตอนเป็นอย่างดีและอย่างเป็นระบบไว้
ล่วงหน้า ว่าควรเน้นประเด็นอะไรกับประเทศอาเซียนประเทศใด และหลีกเลี่ยงที่จะผูกมัด
ตนเองในประเด็นอะไรบ้าง เป็นนโยบายและท่าทีของเวียดนามที่ตระหนักถึงความสำคัญของ
บริบทด้านการเมืองและความมั่นคงปรากฏในช่วง พ.ศ. 2521 เป็นการใช้ออกาสการเยือน
ประเทศอาเซียนเพื่อปูทางไปสู่การใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา โดยการทำให้

ประเทศอาเซียนตายใจไม่ระแวงต่อเจตนาแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชาในช่วงปลาย พ.ศ. 2521 สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหากัมพูชาหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 อันเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบรุนแรงโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศไทยและต่อการมี ความสัมพันธ์อย่างปกติระหว่างไทยกับเวียดนาม ซึ่งถูกทำให้หยุดชะงักไปเป็นเวลากว่า 10 ปี จักได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3 ว่าด้วยปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามในยุค สงครามเย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อย่างไรก็ดี กล่าวได้ว่าในบรรดาประเทศอาเซียนทั้ง

4 ประเทศที่นายฟาม วัน ดง ได้ไปเยือนช่วงระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521

นับว่าการวิเคราะห์และการประเมินผลของฝ่ายสังคมนิยมต่อการเยือนของฝ่ายเวียดนามครั้งนี้ มี ความแม่นยำและสอดคล้องกับทั้งข้อเท็จจริงและความเป็นจริงที่ปรากฏในห้วงเวลาดังกล่าว มากที่สุด เป็นความเห็นของฝ่ายสังคมนิยม ที่สะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ว่า ฝ่ายสังคมนิยมมีความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและความมั่นคงในระบบความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศยุคสงครามเย็นตามแนวทฤษฎีสัจนิยม (realism หรือ real politik) เป็นอย่างดี สรุป สาระสำคัญของความเห็นของฝ่ายสังคมนิยมได้ดังนี้

- ฝ่ายสังคมนิยมเห็นว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้นายกรัฐมนตรีเวียดนาม เดินทางมาเยือนประเทศอาเซียนครั้งนี้ เนื่องมาจากได้รับความ กดดันจากข้อพิพาทกับจีนและกัมพูชา นอกจากนั้น เวียดนาม

ทราบดีว่าประเทศอาเซียนมองเวียดนามว่าเป็นประเทศที่รุกราน และจะพยายามหาทางปลดปล่อยประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นายกรัฐมนตรีเวียดนามจึงพยายามแก้ภาพพจน์ของตนโดยการแสดงความถ่อมตัว (humble) และแสดงความเป็นกันเองกับหัวหน้ารัฐบาลของประเทศอาเซียนทุกประเทศ ทางฝ่ายสิงคโปร์เห็นว่า เวียดนามเพียงแค่เปลี่ยนยุทธวิธี จากการรุกรานและความแข็งแกร่งมาเป็นการเอาชนะประเทศอาเซียนด้วยวิธีการทางการเมืองและการทูต และการเดินทางไปเยือนประเทศอาเซียนทุกประเทศครั้งนี้ ก็เป็นเพียงการสร้างภาพขึ้นมาเท่านั้น (public relation exercise) นอกจากนั้นทางฝ่ายเวียดนามไม่เคยพูดถึงเรื่องความร่วมมือกับอาเซียนแต่ประการใด

- ฝ่ายสิงคโปร์มีข้อสังเกตว่าหนังสือพิมพ์เหิน เซิน (Nhan Dan) ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้ประโคมข่าวการเยือนประเทศอาเซียนของนายกรัฐมนตรีเวียดนามว่า ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง แต่ไม่เคยลงข่าวคำแถลงของนายกรัฐมนตรีเวียดนามที่ว่าจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอาเซียนแต่ประการใด

- ฝ่ายสังคโปรตีตีความว่า ในด้านอุดมการณ์ เวียดนามสนับสนุนสหภาพโซเวียตอย่างแนบแน่น เพราะนายกรัฐมนตรีฟาม วัน ดง ได้กล่าวกับฝ่ายสังคโปรว่า ตนเป็นคอมมิวนิสต์ มาร์กซิสต์และเลนินนิสต์ และโดยที่เวียดนามก็ยอมรับว่า ในปัจจุบันตนมีปัญหาขัดแย้งกับจีนและกัมพูชา ฉะนั้น เวียดนามจึงหันมาผ่อนปรนและญาติดีกับอาเซียน แต่ในภายภาคหน้า หากปัญหาขัดแย้งดังกล่าวยุติลง เวียดนามอาจจะหันไปดำเนินนโยบายตามอุดมการณ์มาร์กซิสต์ – เลนินนิสต์ต่อไปก็ได้

(หนังสือเรียนเลขานุการนายกรัฐมนตรีที่ กต. 0305/54400 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

ส่วนด้านที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม โดยเฉพาะนั้น กล่าวได้ว่า ช่วงก่อนที่ฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (หรือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม) ได้รับชัยชนะเหนือสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ หรือประมาณ 4 เดือนก่อนกรุงไซ่ง่อนแตก (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ฝ่ายเวียดนามเหนือได้ทำการติดต่อกับไทย (สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์) ผ่านสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำราชอาณาจักรลาว เพื่อขอให้สถานเอกอัครราชทูตไทยนำส่งหนังสือของนายเหงียน ดุย จิน รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 ถึงรัฐมนตรี

ต่างประเทศไทย มีข้อความเสนอให้ไทยและเวียดนามเหนือสถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกติ
ระหว่างกัน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ ประเทศไทยรับรองเพียงประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม
(หรือประเทศเวียดนามใต้) เท่านั้น

สาระสำคัญของหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ
สรุปได้ดังนี้

- 1) เวียดนามกับไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน ทั้งยังได้มีประสบการณ์
ร่วมกันในการต่อต้านการแทรกแซงของจักรวรรดินิยมและประเทศที่
ใฝ่ในลัทธิอาณานิคม และมีความประสงค์ร่วมกันที่จะมีความ
เป็นอยู่อย่างอิสระและสันติ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ฐานเพื่อนบ้าน
ระหว่างกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสถาปนาความสัมพันธ์
ตามปกติระหว่างรัฐบาลของประเทศทั้งสอง จึงเป็นสิ่งที่พึง
ปรารถนาของประชาชนทั้งสองประเทศ และเป็นสิ่งสอดคล้องกับ
ผลประโยชน์อันชอบธรรมของประชาชนเวียดนามและไทย
- 2) ประชาชนเวียดนามและประเทศอื่นๆ ในอินโดจีน ได้ทำสงครามอัน
ยืดเยื้อและได้ประสบกับชัยชนะเหนือสหรัฐฯ อย่างไรก็ดี สหรัฐฯ
ยังคงไม่เต็มใจที่จะถอนกำลังทหารออกไปจากประเทศไทย และ
ยังคงใช้ฐานทัพในไทย เพื่อการต่อต้านการต่อสู้อันชอบธรรมของ

ประชาชนเวียดนาม ลาว และกัมพูชา การกระทำดังกล่าวของ
สหรัฐฯ ถือเป็นการล่วงละเมิดเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่ง
ดินแดนของไทยอย่างโจ่งแจ้ง

- 3) เป็นเวลากว่าหนึ่งปีแล้วที่มีเสียงเรียกร้องในหมู่ประชาชนไทย
ร่วมกับประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประชาชนอเมริกัน
ที่จะให้รัฐบาลสหรัฐฯ ยุติบทบาททางทหารในภูมิภาคนี้ และที่จะ
ให้รัฐบาลไทยเลิกดำเนินนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ และให้ไทยมี
นโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ
- 4) รัฐบาลไทยได้เคยแสดงความประสงค์ที่จะสถาปนาความสัมพันธ์กับ
รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม แต่ในขณะเดียวกัน
ก็ได้ใช้ข้ออ้างว่า กองกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และฐานทัพที่มีอยู่
ในไทยนั้น มีไว้เพื่อป้องกันการรุกรานของฝ่ายคอมมิวนิสต์ต่อ
ประเทศไทย แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่แล้วว่า สหรัฐฯ เป็นประเทศผู้
รุกรานประเทศในอินโดจีน และคุกคามสันติภาพและความมั่นคง
ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทวีปเอเชีย ทั้งนี้เพราะ
สหรัฐฯ ได้ใช้ฐานทัพในไทยเป็นฐานปฏิบัติการในการส่งกองกำลัง
ทางทหารเข้าไปปฏิบัติการสงครามในเวียดนามและประเทศอื่นๆ

ในอินโดจีน ซึ่งประเทศในอินโดจีนไม่เคยส่งกองกำลังทางทหารเข้ามาทำสงครามในดินแดนไทย และไม่เคยมีเครื่องบินที่ใช้ฐานปฏิบัติการในประเทศอินโดจีนมาทำการโจมตีประชาชนคนไทย ฉะนั้น ข้ออ้างของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับการมีกองกำลังทหารของสหรัฐฯ ในประเทศไทย จึงเป็นการลวงละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนไทย

- 5) อุปสรรคต่อการสถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างกัน มีอยู่ประการเดียว คือการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีวัตถุประสงค์ที่เกื้อกูลแผนการรุกรานและแทรกแซงของสหรัฐฯ ในอินโดจีน ซึ่งหากรัฐบาลไทยยังคงยึดปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวต่อไป ก็จะต้องประสบกับการต่อต้านของประชาชนชาวไทย และจะต้องรับผิดชอบต่อผลของการกระทำดังกล่าวต่อประชาชนเวียดนามและประเทศอื่นๆ ในอินโดจีน นโยบายดังกล่าวนี้ จะต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างแน่นอน ดังที่สหรัฐฯ ได้ประสบมาแล้วในเวียดนามและอินโดจีน

- 6) รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม มีนโยบายที่แน่วแน่ในอันที่จะแสวงหาความสัมพันธ์ฉันเพื่อนบ้านที่ดีกับประเทศไทย หาก

รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายไฝ่สันติเป็นมิตรและเลิกการดำเนินนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ โดยยุติการอนุญาตให้สหรัฐฯ มีกำลังทหารอยู่ในไทย และไม่อนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยไปทิ้งระเบิดในเวียดนาม ในลาว และกัมพูชา รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ก็พร้อมที่จะเข้าร่วมในการเจรจากับรัฐบาลไทยทันทีเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ปกติระหว่างกัน

เกี่ยวกับเนื้อหาของหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ

6 ข้อ ข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศไทยได้พิจารณาแล้วและมีข้อสังเกต ดังนี้

- 1) ครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกที่เวียดนามเหนือได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยโดยตรง ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศที่ได้ร่วมลงนามในความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 เกี่ยวกับความเป็นกลางของลาว ก่อนหน้านี้ เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2517 รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือได้เคยมีสาส์นถึงประเทศภาคีความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2505 รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งมีสาระสำคัญในอันที่จะเรียกร้องให้สหรัฐฯ ถอนทหารออกจากประเทศไทย โดยได้เรียกร้องให้ประเทศที่ได้ร่วมลงนามในความตกลงดังกล่าว ร่วมกันเรียกร้องทั้งสหรัฐฯ และไทยดำเนินการดังกล่าว และสำหรับเหตุผล

และวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องดังกล่าวนั้นก็คือ การที่สหรัฐฯ มี
ฐานทัพอยู่ในประเทศไทย และการที่ประเทศไทยยินยอมให้สหรัฐฯ
ตั้งฐานทัพภายในไทย เป็นการละเมิดความตกลงกรุงเจนีวา พ.ศ.
2505 ในครั้งนั้น ไม่มีประเทศที่ได้รับสาส์นดังกล่าวจากเวียดนาม
เหนือ แสดงท่าทีแต่อย่างใดนอกจากเสด็จเจ้าสุววรรณภุมมา
นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรลาว ซึ่งได้ตอบโต้ด้วยการหยิบยก
เรื่องทหารของเวียดนามเหนือที่มีอยู่ในลาว และในขณะเดียวกัน ก็ได้
ยืนยันว่ากองกำลังทหารของสหรัฐฯ ในไทยมิได้คุกคามความเป็น
กลางของลาว

- 2) สาส์นที่ได้รับมาจากเวียดนามเหนือครั้งนี้ เท่าที่ทราบมีมาถึงประเทศ
ไทยเพียงประเทศเดียว และอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการโฆษณาชวน
เชื่อ เช่นเดียวกับในครั้งก่อน แต่อาจมีเหตุผลอื่นอยู่เบื้องหลังด้วย ซึ่ง
เท่าที่พอจะประเมินได้ในขณะนี้ คือ

2.1 การที่รัฐบาลไทยได้แสดงความพร้อมที่จะเจรจากับ
เวียดนามเหนือโดยไม่มีเงื่อนไข อาจทำให้ฝ่ายเวียดนามเหนือตกอยู่ใน
ฐานะตั้งรับและจะต้องรับมือตอบ หากไม่มีการเจรจาเพื่อ
ความสัมพันธ์ปกติระหว่างกันเกิดขึ้น ซึ่งทำให้เวียดนามเหนือต้องคิด
หาทางที่จะผลักดันการรับมือตอบออกให้พ้นตัว

2.2 เวียดนามเหนืออาจพิจารณาเห็นว่า ในบรรยากาศ

การเมืองของไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นระยะใกล้เลือกตั้ง อีกทั้ง

นักการเมืองไทยในระยะนี้ ก็มุ่งที่จะหาเสียงจากประชาชนและเรื่อง

ฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย ก็เป็นเรื่องที่ทางฝ่ายซ้ายในไทยสนับสนุนให้

ปิด การที่เวียดนามเหนือมีหนังสืออย่างเป็นทางการถึงรัฐบาลไทย

อาจช่วยเกื้อหนุนให้รัฐบาลไทยชุดต่อไป ต้องให้การพิจารณาเรื่องนี้

อย่างจริงจังยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการเมืองต่อเวียดนาม

เหนือเป็นอย่างมาก

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/54478 ลงวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2517)

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2517 รัฐมนตรีต่างประเทศ

ของไทยได้มีสาส์นตอบหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือฉบับลงวันที่ 27

พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 โดยมีข้อความปฏิเสธทุกข้อกล่าวหาของฝ่ายเวียดนามเหนือ และได้

สั่งการให้เอกอัครราชทูตไทยประจำราชอาณาจักรลาวนำไปมอบให้เอกอัครราชทูตเวียดนาม

เหนือในนครเวียงจันทน์ เพื่อให้ส่งต่อไปยังรัฐบาลเวียดนามเหนือ ซึ่งต่อมาฝ่ายเวียดนามเหนือ

ก็ได้มีโทรเลขตอบรับหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ลงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2517

และการตอบครั้งนี้ มีถ้อยคำและสำนวนที่ใช้เป็นไปในทางที่ไม่ผู้จะเป็นมิตรและปรักปรำ

บทบาทของรัฐบาลไทยรุนแรงกว่าเดิม ในการให้ความช่วยเหลือต่อเวียดนามใต้และระบอบ

ลอนนอลในกัมพูชา โดยได้ใช้ข้ออ้างเดิมๆ กล่าวคือการที่รัฐบาลไทยอำนวยความสะดวกให้

สหรัฐฯ มีฐานทัพในประเทศไทย เป็นสิ่งที่ขัดต่อความปรารถนาอันแรงกล้าของประชาชนชาว
ไทยและรัฐบาล และประชาชนเวียดนามขอประท้วงการกระทำของรัฐบาลไทย พร้อมทั้ง
เรียกร้องให้รัฐบาลไทยยุติการอำนวยความสะดวกให้แก่สหรัฐฯ และยุติให้ความช่วยเหลือแก่
รัฐบาลของประธานาธิบดีเหียน วัน เทียว แห่งเวียดนามใต้ ซึ่งทั้งสหรัฐฯ และเวียดนามใต้
พยายามทำลายความตกลงสันติภาพ ณ กรุงปารีส มกราคม พ.ศ. 2516 (หนังสือที่ กต.
0305/3050 ลงวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2518)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเพื่อสถาปนา
ความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ)
หรือระหว่างไทยกับกัมพูชาประชาธิปไตย (ประเทศกัมพูชายุคเขมรแดง) ไทย เวียดนาม และ
กัมพูชา ต่างเห็นชอบที่จะใช้สถานเอกอัครราชทูตของแต่ละฝ่ายในกรุงเวียงจันทน์ ประเทศ
ลาว เป็นสถานที่ติดต่อเพื่อดำเนินการในด้านนี้ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2518 จนมีผล
นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย – กัมพูชาประชาธิปไตย (พ.ศ.
2518) และไทย – สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519)

ในส่วนของนโยบายและท่าทีของประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยเวียดนาม(เวียดนามเหนือ) ที่มีต่อไทยช่วง พ.ศ. 2517 ดังรายละเอียดปรากฏ
ทั้งหมดข้างต้นนั้น เมื่อมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) เราสามารถวิเคราะห์เพิ่มเติมได้
ดังนี้

- 1) นโยบายและท่าทีของเวียดนามเหนือ ตามที่ปรากฏในหนังสือของนาย เหงียน ดุย จิน รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ ที่ได้มีถึงรัฐมนตรีต่างประเทศไทย (วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517) เกี่ยวกับการจะมีความสัมพันธ์ปกติระหว่างประเทศทั้งสอง มีเนื้อหาที่บ่งชี้ชัดว่า สำหรับเวียดนามเหนือ นั้น ความสัมพันธ์อย่างปกติระหว่างเวียดนามเหนือกับไทย จะมีขึ้นได้ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขทุกประการของเวียดนามเหนือ และเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของเวียดนามเหนือคือ ไทยต้องให้สหรัฐฯ ถอนทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดที่ยังมีอยู่ในประเทศไทยออกไปจากประเทศไทย อีกทั้งต้องไม่อนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยไปปฏิบัติการสงครามต่อในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (รายละเอียดปรากฏในข้อ 1 – 5 ข้างต้น) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่ไทยจะสามารถมีความสัมพันธ์ปกติกับเวียดนามเหนือได้ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของเวียดนามเหนือ
- 2) กล่าวได้ว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเงื่อนไขของเวียดนามเหนือปรากฏในข้อ 1 ข้างต้น เป็นเงื่อนไขที่มาจากผลของการศึกษา วิเคราะห์ ของเวียดนามเหนือเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ปรากฏในช่วง พ.ศ. 2517 ทั้งในสหรัฐฯ และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนำเอาอิทธิพลของทั้งสองปัจจัยมาสร้างเป็นเงื่อนไข เพื่อ

หวังบีบให้ประเทศไทยยอมจำนนต่อเงื่อนไขของเวียดนามเหนือ หรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่ง เวียดนามเหนือตระหนักดีว่า อิทธิพลของปัจจัย
ภายนอก ดังอาทิ กระแสต่อต้านสงครามเวียดนามอย่างรุนแรงใน
สหรัฐฯ ก๊กี้ หรือคดีวอเตอร์เกต ที่เป็นผลทำให้ประธานาธิบดีนิกสัน
ประกาศลาออก (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2517) ก๊กี้ ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่
ได้นำไปสู่การลงนามในความตกลงสันติภาพกรุงปารีส (เดือนมกราคม
พ.ศ. 2516) ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ มีผลทำให้สงคราม
เวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือยุติลงอย่างเป็นทางการ
พร้อมกับการยุติบทบาททางการทหารของสหรัฐฯ ในเวียดนาม ลาว
และกัมพูชา

อีกปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเงื่อนไขของ
เวียดนามเหนือต่อไทย คือเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในไทย ที่เป็นผลทำให้รัฐบาล
จอมพลถนอม – จอมพลประภาส พ้นจากอำนาจเป็นการถาวร พร้อมกับการเติบโตของ
อิทธิพลกระแสประชาธิปไตยและการต่อต้านสงครามเวียดนามตลอดจนต่อต้านการมีทหาร
สหรัฐฯ อยู่ในไทย พร้อมกับการเรียกร้องให้มีการปิดฐานทัพสหรัฐฯ ทั้งหมดในไทย

ส่วนอิทธิพลของปัจจัยภายในคือ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ
การเมือง และความมั่นคงภายในประเทศเวียดนามใต้ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2517

(โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการลงนามความตกลงสันติภาพกรุงปารีส เดือนมกราคม พ.ศ. 2516)

ซึ่งทรุดหนักอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสู้รบกับฝ่ายเวียดนามเหนือกับเวียดนาม

หลังสหรัฐฯ ยุติบทบาทโดยตรงทางทหารในอินโดจีน

อิทธิพลของทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ดังกล่าวข้างต้น

ทำให้ฝ่ายเวียดนามเหนือเกิดความเชื่อมั่นว่าจะมีส่วนสำคัญช่วยกดดันให้ไทยจำต้อง

พิจารณาปรับเปลี่ยนของเวียดนามเหนืออย่างจริงจัง แต่ขณะเดียวกัน เวียดนามเหนือก็ยังไม

มั่นใจว่าฝ่ายสหรัฐฯ จะเคารพและปฏิบัติตามความตกลงสันติภาพกรุงปารีสหรือไม่

(เหมือนกับที่สหรัฐฯ ก็ไม่มั่นใจว่าเวียดนามเหนือจะยอมเคารพความตกลงสันติภาพกรุงปารีส

หรือไม่ จึงได้พยายามต่อรองกับรัฐบาลไทยหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2515 เพื่อ

ขอให้ไทยยินยอมให้สหรัฐฯ คงทหารสหรัฐฯ ไว้จำนวนหนึ่งในประเทศไทย และขอให้ไทยยอมให้

สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในประเทศไทยต่อไปอีกระยะหนึ่ง) โดยฝ่ายเวียดนามเหนือมีความวิตกกังวลว่าไทย

อาจยินยอมให้สหรัฐฯ คงทหารส่วนหนึ่งไว้ในดินแดนไทย ทั้งอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพใน

ไทยเพื่อทำการทิ้งระเบิดในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาต่อไป เวียดนามเหนือจึงได้พยายาม

ยืดหยุ่นแก่งัดกร้าวกับไทยตลอดพ.ศ. 2517 เพื่อหวังมิให้ไทยยินยอมร่วมมือด้านการทหาร

กับสหรัฐฯ อีก(neutralize) ซึ่งในแง่หนึ่ง ถือได้ว่าฝ่ายเวียดนามเหนืออ่านและวิเคราะห์

สถานการณ์ที่มาจากอิทธิพลของปัจจัยภายในและภายนอกเวียดนามได้อย่างค่อนข้างแม่นยำ

เปิดทางให้เวียดนามเหนือทำการรุกรานช่วงต้นปี พ.ศ. 2518 และได้ประสบกับชัยชนะใน

สมรภูมิเวียดนามได้อย่างต่อเนื่อง จนสามารถเอาชนะเวียดนามได้ได้อย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ผู้แทนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (หรือเวียดนามเหนือ) ได้พบปะเพื่อเจรจาทวิภาคีกับฝ่ายไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 (หลังชัยชนะสงครามเวียดนามเหนือ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นการเจรจาทวิภาคีที่กรุงเทพฯ เพื่อตกลงปัญหาที่มีอยู่ระหว่างกัน และเพื่อพิจารณาปรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองให้เข้าสู่ระดับปกติ คณะผู้แทนของเวียดนามเหนือมีนายพัน เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเป็นหัวหน้าคณะ ฝ่ายไทยมีพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

สำหรับหัวข้อที่ฝ่ายไทยเห็นสมควรยกขึ้นเจรจากับเวียดนามเหนือ มีดังนี้

- 1) เรื่องการปรับความสัมพันธ์ให้เข้าสู่ระดับปกติระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือ

ในเรื่องนี้ กระทรวงการต่างประเทศไทย มีความเห็นวก่อนหน้านี ได้มีการแลกเปลี่ยนสาส์นระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามกับรัฐมนตรีต่างประเทศไทย (ดังรายละเอียดปรากฏในหนังสือที่กต.0305/3050 ลงวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2518 ที่อ้างถึงข้างต้น) เกี่ยวกับช่องทางที่จะปรับความสัมพันธ์ตามปกติระหว่างกัน และในการแลกเปลี่ยนสาส์นระหว่างกันนั้น ฝ่ายเวียดนามเหนือได้ตั้ง

เป็นเงื่อนไขว่าจะมีการเจรจาได้ ก็ต่อเมื่อมีการถอนฐานทัพสหรัฐฯ ออกจากประเทศ
ไทย

การที่เวียดนามเหนือจะจัดส่งคณะผู้แทนมาเจรจากับไทย
ในครั้งนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะตั้งเงื่อนไขต่อรองกับฝ่ายไทยก่อนหน้านี้
การเปิดการเจรจา อีกทั้งยังอาจเห็นประโยชน์ในการที่จะฉวยโอกาสเจรจากับฝ่ายไทย ใน
โอกาสที่ฝ่ายเวียดนามเหนือมีชัยชนะเหนือสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ และอยู่ในฐานะที่เป็น
ต่อฝ่ายไทย ทั้งในด้านการเมืองและการทหาร

สำหรับผลประโยชน์ที่แท้จริงในอนาคตของเวียดนามเหนือที่
ต้องการจะทำการเจรจาปรับความสัมพันธ์กับฝ่ายไทยนั้น ฝ่ายไทยมองว่า อาจสืบ
เนื่องมาจากฐานะในทางระหว่างประเทศของเวียดนามเหนือเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ทางด้านความสัมพันธ์กับอภิมหาอำนาจ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพโซ
เวียต ซึ่งได้ผลักดันให้เวียดนามเหนือพยายามสร้างความใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อการรวมพลังกับประเทศเหล่านั้น เพื่อผลประโยชน์ของ
เวียดนามเอง

สำหรับแนวทางในการเจรจากับฝ่ายเวียดนามเหนือ
กระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นว่า แนวทางที่จะใช้เจรจากับฝ่ายเวียดนามเหนือ

ฝ่ายไทยควรที่จะกำหนดท่าทีอย่างกว้างๆ ที่จะไม่ยอมรับข้อเรียกร้องในลักษณะยื่นคำขาด
จากทางฝ่ายเวียดนามเหนือ และการเจรจาควรมุ่งไปในลักษณะของการแสวงประโยชน์
ต่างตอบแทนกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนทัศนะท่าทีในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับความสัมพันธ์ให้
เข้าสู่ภาวะปกติระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือในครั้งนี้ ควรถือว่าเป็นการดำเนินการใน
ขั้นต้น และไม่ควรที่จะมุ่งหวังผลสำเร็จในทันที

สำหรับการมีความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือ นั้น
กระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็นเพื่อที่จะให้มี
การวางหลักเกณฑ์ของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีประเด็นสำคัญอยู่ที่การ
ที่ทั้งสองฝ่ายจะไม่ล่วงละเมิดอธิปไตยหรือแทรกแซงในกิจการภายในซึ่งกันและกัน

นอกเรื่องฐานทัพสหรัฐฯ ในไทยแล้ว กระทรวงการต่างประเทศยัง
ได้เตรียมท่าทีของไทยเกี่ยวกับปัญหาที่คาดว่าจะเป็นที่สนใจของทั้งไทยและเวียดนาม
ดังอาทิ ปัญหาววนอพยพ และปัญหาที่ฝ่ายไทยให้ความสำคัญและเห็นควรหยิบยกขึ้น
หารือกับเวียดนามเหนือ เช่น ปัญหาลาวและเขมร โดยกระทรวงการต่างประเทศ มี
ความเห็นว่ เนื่องจากลาวและเขมรเป็นประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับไทยและเวียดนามได้
(ในขณะนั้น) และจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ลาว
และเขมรเป็นเขตที่มีการช่วงชิงอิทธิพลและผลประโยชน์ระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือ
เสมอมา นอกจากนั้น ในขณะนี้เวียดนามเหนือก็มีอิทธิพลทั้งทางด้านการเมืองและ

การทหารอยู่ในลาวและเขมรอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์
ของไทย จึงควรมีการหารือเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในลาวและเขมร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ
ใช้ดินแดนของทั้งสองประเทศเพื่อเป็นที่ตั้งของกองทหารเวียดนามเหนือ และเพื่อการ
ดำเนินนโยบายในการแทรกซึมบ่อนทำลายประเทศไทย (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี
ที่ กต. 0305/20276 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

หนึ่งในประเด็นเรื่องปัญหาลาวและเขมรข้างต้น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
ได้แสดงความเห็นในหนังสือของกระทรวงการต่างประเทศว่า “เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญทีเดียว
จะเอาเรื่องถอนทหารอเมริกันต่อรองก็ได้” (เพ็ญอ้าง)

เป็นที่สังเกตได้ว่า 22 วันก่อนไซ่ง่อนแตก (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.
2518) และประมาณ 2 เดือนก่อนการพบปะเจรจาระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทน
ฝ่ายเวียดนามเหนือ นำโดยนายพัน เหยียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนามเหนือ ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ฝ่ายเวียดนาม
เหนือได้พยายามใช้เอกอัครราชทูตของตนที่ประจำอยู่ในประเทศที่ทั้งไทยและเวียดนาม
เหนือมีความสัมพันธ์ทางการทูตด้วย ดังอาทิ อินโดนีเซีย เพื่อหาโอกาสเหมาะสมทำการ
สนทนากับเอกอัครราชทูตไทยประจำอินโดนีเซียในประเด็นเกี่ยวกับการปรับความสัมพันธ์
ระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือให้เป็นปกติ และเพื่อเป็นการหยั่งท่าทีดูปฏิกิริยาของฝ่าย
ไทยเกี่ยวกับเรื่องนี้

ข้อเท็จจริงข้างต้น ปรากฏในรายงานของเอกอัครราชทูตไทยประจำ
อินโดนีเซียลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2518 มีข้อความสรุปสาระสำคัญได้ว่า
เอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือได้พบปะสนทนากับเอกอัครราชทูตไทยในงานเลี้ยงรับรองที่
เอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์เป็นเจ้าภาพ โดยเอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือได้ไต่ถามฝ่าย
ไทยโดยตรงเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ของไทยและทิศทางของนโยบายต่างประเทศ
ไทย ซึ่งในประเด็นนี้ เอกอัครราชทูตไทยได้ตอบไปว่า เท่าที่ทราบจากสื่อมวลชน รัฐบาลชุด
ใหม่ของไทยภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีนโยบายเป็นมิตร
กับทุกประเทศที่ประสงค์เป็นมิตรกับไทย ทั้งได้มีการกล่าวโดยเฉพาะถึงความเพียร
พยายามของไทยที่จะปรับความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามด้วย นอกจากนี้ฝ่ายเวียดนามเหนือยังได้สอบถามถึง
เรื่องฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย ซึ่งเอกอัครราชทูตไทยได้ตอบไปว่า เป็นเรื่องที่ต้องรอดู
นโยบายที่รัฐบาลใหม่จะแถลงหลังการได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาแล้ว พร้อมกับได้
แสดงทัศนะว่า เท่าที่ตนได้ยินมา นายกรัฐมนตรีนม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เคยเปิดเผยว่า อยากให้
มีการถอนทหารสหรัฐฯ ออกไปให้สิ้นโดยเร็ววันที่สุด ในประเด็นนี้เอกอัครราชทูต ณ กรุง
จาการ์ตาได้ให้ความเห็นว่า ฝ่ายเวียดนามเหนือคงเข้าใจเจตนาอันดีของฝ่ายไทยโดยแท้
แล้ว

ต่อคำตอบของเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตาข้างต้น

เอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือได้ย้ำกับฝ่ายไทยว่า เวียดนามเหนือพร้อมที่จะลืมเรื่องที่ผ่านมาทั้งหมด เพื่อจะได้มีการเริ่มต้นที่ดีระหว่างเวียดนามเหนือกับไทยขึ้นมาใหม่ และได้แสดงความประสงค์ที่จะได้มีโอกาสติดต่อเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกับเอกอัครราชทูตไทยอีก ซึ่งฝ่ายไทยก็ได้ตอบรับด้วยความยินดีและได้เน้นกับเอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือว่า ไทยอยู่ในภูมิภาคเดียวกับเวียดนามเหนือ และไทยมุ่งเป็นมิตรและร่วมมือในทางสร้างสรรค์กับทุกประเทศในภูมิภาคนี้อย่างเต็มที่

ในตอนท้ายของรายงานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา ได้ให้ความเห็นแก่กระทรวงการต่างประเทศ ดังนี้

“หากกระทรวงมีดำริที่จะให้กรุงจาการ์ตาเป็นช่องทางติดต่อกับเวียดนามเหนืออีกช่องทางหนึ่ง ก็ขอได้โปรดสั่งการและกำหนดท่าทีมาให้ดำเนินการ ในแง่ความรู้สึกส่วนตัวของกระผม นั้น คงจะเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงไม่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการเมืองกับฝ่ายเขาต่อไปได้”

(หนังสือสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา ที่ 157/2518 ลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2518)

เป็นที่สังเกตได้ว่า ก่อนหน้าที่คณะผู้แทนเวียดนามเหนือเดินทางมาเจรจาอย่างเป็นทางการครั้งแรกกับรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ (วันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ.

2518) รัฐบาลเวียดนามเหนือได้สั่งการให้รัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐเวียดนามใต้ (รัฐบาลของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้) ได้เอาชนะรัฐบาลเวียดนามใต้ของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ส่งคณะผู้แทนของรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐเวียดนามใต้ (Provisional Revolutionary Government หรือ PRG) โดยมีนายเหงียน มินห์ ฟุง เป็นหัวหน้าคณะ เดินทางมาเจรจาหารือกับรัฐบาลไทย เป็นการล่วงหน้า (วันที่ 16 – 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518) เพื่อสถาปนาความสัมพันธ์อย่างปกติระหว่างกัน และได้มีการแถลงข่าว (ของฝ่ายไทย) สรุปผลการเจรจาหารือระหว่างคณะผู้แทนทั้งสอง สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- ฝ่ายไทยยืนยันความปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ยึดหลักการเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน นอกจากนี้ ยังได้เน้นถึงความปรารถนาของ ไทย ที่จะเสริมสร้างความร่วมมือส่วนภูมิภาคเพื่อสันติภาพ ความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของบรรดาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ฝ่ายไทยยืนยันว่ารัฐบาลไทยยินดีที่สงครามในเวียดนามใต้สิ้นสุดลง ซึ่งจะมีผลส่งเสริมให้มีการปรองดองและสันติสุขเกิดขึ้นในอินโดจีน

- ฝ่ายไทยยืนยันให้การรับรองแก่รัฐบาลปฏิบัติชั่วคราวแห่ง
สาธารณรัฐเวียดนามใต้ และแสดงความปรารถนาที่จะให้ความ
ร่วมมือในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศเวียดนามใต้
 - เกี่ยวกับการดูแลสถานทูตของกันและกัน ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะให้
ความช่วยเหลือดูแลรักษาทรัพย์สินของสถานทูตของกันและกัน
ต่อไป
- (แถลงข่าว กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ 51/2518)

เกี่ยวกับการเจรจาหรือระหว่างคณะผู้แทนของรัฐบาลปฏิบัติ

ชั่วคราวของเวียดนามใต้กับฝ่ายไทยข้างต้น ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าฝ่ายรัฐบาลเวียดนามเหนือ ส่ง
คณะผู้แทนของรัฐบาลปฏิบัติชั่วคราวของเวียดนามใต้มาไทย 2 วันก่อนที่คณะผู้แทนของ
เวียดนามเหนือจะเดินทางมาเจรจากับฝ่ายไทย ก็เพื่อเป็นการข่มขู่ดูปฏิบัติการทำที่ของฝ่าย
ไทยที่มีต่อชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือและใต้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.
2518 ที่เป็นผลทำให้รัฐบาลและประเทศสาธารณรัฐเวียดนามใต้ที่สหรัฐฯ และไทยได้ให้การ
สนับสนุนช่วยเหลือตลอดยุคสงครามเวียดนามต้องล่มสลายสาบสูญไป พร้อมกับการหนีออก
นอกประเทศเพื่อไปใช้ชีวิตผู้ลี้ภัยที่อังกฤษของนายเหงียน วัน เทียว อดีตประธานาธิบดีคน
สุดท้ายของประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม

จากแถลงข่าวของกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

ดังกล่าวข้างต้น พอเป็นที่สันนิษฐานได้ว่า ฝ่ายไทยไม่คาดการณว่าเวียดนามเหนือและใต้จะรวมเป็นประเทศเดียวกันภายใต้ชื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในปีถัดมา (วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2519) เป็นผลทำให้พรรคประชาชนปฏิวัติของเวียดนามใต้ผนึกรวมกับพรรคแรงงาน (Lao Dong) ของเวียดนามเหนือเป็นพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (Vietnamese Communist Party หรือ VCP) นอกจากความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนามแล้ว กล่าวได้ว่าอิทธิพลของกระแสประชาธิปไตยในการเมืองไทยช่วงตั้งแต่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงปลายกันยายน พ.ศ. 2519 นับว่ามีส่วนสำคัญต่อนโยบายและท่าทีทั้งของเวียดนามเหนือที่มีต่อไทย และของไทยต่อเวียดนามเหนือในช่วงนี้ ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า ช่วงระหว่าง พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ถึงกันยายน พ.ศ. 2519 นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อไทย โดยภาพรวมเป็นนโยบายและท่าทีที่มีลักษณะยืดหยุ่นไม่แข็งกร้าวเหมือนในสมัยที่สงครามเวียดนามยังดำเนินอยู่ นโยบายและท่าทีดังกล่าว เป็นผลทำให้เวียดนามและไทยสามารถลงนามในแถลงการณ์ร่วมระหว่างกัน สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519

อย่างไรก็ดี นับว่าเหตุการณ์รัฐประหาร 6 ตุลาคม ในประเทศไทย ได้เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ทำให้นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อไทย เปลี่ยนไปจากการมีนโยบายและท่าทีที่เปิดช่องทางให้กับโอกาสการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างกัน มาเป็นการเผชิญหน้าและแตกหักกันอย่างเปิดเผย โดยเวียดนาม (และลาว) ได้

กล่าวโจมตีและประณามการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และนโยบายขว้างจัดต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างไม่ยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอินโดจีน หลังวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 เวียดนามมองว่าการเมืองไทยหลังการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จะเปิดโอกาสให้อิทธิพลครอบงำของสหรัฐฯ กลับมาในประเทศไทยและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก โดยเป็นอิทธิพลที่สหรัฐฯ ใช้ผ่านบรรดารัฐบาลที่ได้ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ ช่วงสงครามเวียดนาม และในกรณีของไทยเวียดนามย่อมมองว่าเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มอำนาจเก่าหรือกลุ่มที่สูญเสียอำนาจไปจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้กลับมามีอำนาจอีก ซึ่งในทัศนะของเวียดนามย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของเวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ความสัมพันธ์เวียดนาม – ไทย ได้กลับมาเป็นปกติอีกครั้งหลังจากการรัฐประหารเจียบประมาณปลายตุลาคม พ.ศ. 2520 ที่เป็นผลทำให้รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ต้องพ้นจากอำนาจ พร้อมกับการขึ้นมามีอำนาจของนายกรัฐมนตรีนพพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 – วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523) แต่ก็เป็นความสัมพันธ์เวียดนาม – ไทย ที่แม้ว่าช่วง 2 ปีแรก (พ.ศ. 2521 – 2522) ดูเหมือนว่าประเทศทั้งสองเริ่มจะเข้าใจกันมากขึ้นทั้งต่างแสดงท่าทีเห็นถึงประโยชน์ร่วมกันที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและวัฒนธรรมระหว่างกันและเพื่อสันติภาพและสันติสุขของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็ยังเป็นเพียงความใฝ่ฝันร่วมกันที่มีระยะสั้นเท่านั้น ด้วยเหตุผลสำคัญ เพราะเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและ

ยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชายุคเขมรแดง) เป็นเวลา 11 ปีเต็มๆ (พ.ศ. 2522 – 2533) เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับไทยเสื่อมโทรม ถดถอยอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เป็นความสัมพันธ์ทวิภาคีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือ ความเป็นศัตรูระหว่างกันมากกว่าความเป็นมิตร ความระแวงมากกว่าความไว้วางใจ เวียดนามใช้เหตุผลด้านความมั่นคงของเวียดนามมาเป็นข้ออ้างเพื่อทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา แต่เวียดนามไม่ได้สนใจว่าการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงของเวียดนามนั้น ย่อมสร้างสภาวะการณ์ที่ไม่มั่นคงให้กับไทย ไม่ได้สนใจว่าการรุกรานและยึดครองกัมพูชาจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทยและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไรบ้าง เวียดนามต้องการให้ไทย กลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศยอมรับข้ออ้างและการกระทำของเวียดนามว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่มีทางที่จะเป็นอย่างอื่นได้ (fait accompli) กล่าวได้ว่าปัญหา กัมพูชา เป็นปัญหาสำคัญและร้ายแรงที่สุดที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2533 ตกต่ำ ตึงเครียด และเป็นปฏิปักษ์ระหว่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้ก็ได้กล่าวในบทที่ 3 ของงานวิจัยชิ้นนี้ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับท่าทีของเวียดนามต่อปัญหา กัมพูชา ดังปรากฏข้างต้น ซึ่งเป็นทัศนะและท่าทีที่ไม่ยอมฟังเหตุผลของไทยและประชาคมระหว่างประเทศแม้แต่น้อย ได้รับการยืนยันจากท่าทีของเวียดนามต่อสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีไทยที่ได้กล่าวที่โรงแรมเพรสซิเดนซ์ ตามคำเชิญของสโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศประจำไทย เมื่อวันที่ 30

สิงหาคม พ.ศ. 2522(8 เดือนหลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม) ซึ่งมี
ใจความสำคัญ สรุปได้ว่า การเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อความมั่นคงของไทยและของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทำให้ไทยได้รับ
ผลกระทบจากการหลั่งไหลเข้ามาของผู้พลพวากัมพูชา สืบเนื่องจากการปฏิบัติการทาง
ทหารของฝ่ายเวียดนาม

สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี (พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์)

ดังกล่าวข้างต้น ได้เป็นที่สนใจของฝ่ายเวียดนามทำให้นายฮวง ฮวน จินท์ อธิบดีกรมเอเชีย 3
ของกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเชิญเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนามมารับฟัง
ความเห็นของฝ่ายเวียดนาม

ฝ่ายเวียดนามได้กล่าวกับเอกอัครราชทูตไทยว่า เวียดนามถือว่า
กัมพูชามีได้เป็นปัญหาอีกต่อไปเพราะมีรัฐบาลของตนเองแล้ว พร้อมกับกล่าวว่า เมื่อสิ้นฤดู
ฝน ทหารเวียดนามและทหารกัมพูชา (ทหารของระบอบเฮง สัมรินที่เวียดนามอุปโลกนขึ้นมา
เป็นรัฐบาล: หมายเหตุ ผู้วิจัย) จะร่วมกัน “บดขยี้” กองกำลังของฝ่ายเขมรแดงพอลพต และว่า
นายกรัฐมนตรีฟาม วัน ดง ได้ย้ำหลายครั้งถึงคำมั่นที่จะมิให้เกิดเหตุร้ายระหว่างรัฐบาลเฮง สัม
รินกับไทย ดังนั้น การที่ฝ่ายไทยเห็นว่าการกระทำของเวียดนามจะกระทบกระเทือนต่อความ
มั่นคงของภูมิภาคจึงไม่ถูกต้อง และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง พร้อมทั้งกล่าวถึงการ
ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามว่า ทั้งสองฝ่ายควรเน้นและขยายความร่วมมือ

ในสิ่งที่ตกลงกันได้ให้เดินหน้าได้ต่อไป ส่วนเรื่องที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ควรมีการ
ปรึกษาหารือกันเป็นการภายใน เพราะการโต้แย้งระหว่างกันอย่างเปิดเผย จะทำให้เกิดผลลบ
ต่อความสัมพันธ์และจะทำให้จีนเป็นฝ่ายได้รับผลประโยชน์ ในตอนท้าย อธิบดีกรมเอเชีย 3
ได้แนะนำให้ฝ่ายไทยเจรจาเรื่องปัญหาผู้อพยพโดยตรงกับฝ่ายเฮงซัมริน โดยให้เหตุผลว่า
เวียดนามเข้าไปในกัมพูชาเพียงเพื่อกำจัดฝ่ายเขมรแดงเท่านั้น เรื่องอื่นๆ เป็นเรื่องที่ฝ่ายเฮงซัม
รินจะพิจารณาตัดสินใจ

เกี่ยวกับท่าทีและความเห็นของเวียดนามดังกล่าวข้างต้น กองเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีข้อวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

- การที่เวียดนามต้องการให้มีการปรึกษาหารือกันเป็นการภายใน
โดยเฉพาะกับไทย ในกรณีที่เกิดเห็นขัดแย้งกันนั้น จะไม่ได้
ประโยชน์มากนัก เพราะฝ่ายเวียดนามต้องการใช้การหรือแบบ
เงียบๆ เป็นกลวิธีที่จะประวิงเวลาให้ปัญหายืดเยื้อออกไป โดยฝ่าย
เวียดนามจะเป็นฝ่ายได้ประโยชน์ข้างเดียว และที่สำคัญที่สุด จะ
เป็นวิธีการเพื่อปิดปากประเทศไทย ไม่ให้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ
ปัญหาที่กัมพูชาในที่สาธารณะในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อ
เวียดนาม นอกจากนั้นในประเด็นนี้ เวียดนามมิได้ติดต่อกับไทย
ประเทศเดียว แต่พยายามเสนอเรื่องนี้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ของ

อาเซียนด้วย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความแตกแยกหรือความไร้เอกภาพให้
เกิดขึ้นในหมู่ประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยตนเอง

- เวียดนามพยายามหาทางใช้ปัญหาผู้อพยพเพื่อบีบให้ไทยเจรจา
กับระบอบเฮงสัมริน ซึ่งถ้าไทยยอมก็เท่ากับไทยยอมให้การรับรอง
รัฐบาลเฮงสัมริน
- อย่างไรก็ตามไทยสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ ในกรณีของ
ผู้อพยพ เพราะหากมีการหลั่งไหลเข้ามาในไทยอีก อันเนื่องมาจากการ
สู้รบระหว่างเวียดนามกับฝ่ายเขมรแดง ก็อาจเป็นเหตุการณ์ที่
จะมีผลช่วยให้นานาประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญและความ
ร้ายแรงของปัญหากัมพูชา ซึ่งอาจเป็นผลให้มีการเรียกร้องหรือมี
การสร้างความคิดดันให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหันมาแก้ไขปัญหานี้
โดยวิธีทางการเมืองอย่างจริงจัง

(หนังสือที่ กต. 0305/52135 ลงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2522)

นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อไทยช่วงระหว่าง พ.ศ.

2517 – 2522 ดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาศึกษาพิจารณาควบคู่กับบริบทและข้อเท็จจริง

เกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ (ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2522 เราสามารถสรุปเหตุผลที่ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องมีนโยบายและท่าทียืดหยุ่นและพยายามรักษาความเป็นมิตรกับไทยตลอดช่วงเวลาดังกล่าวได้ดังนี้

1) อิทธิพลของปัจจัยภายนอก

1.1 ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างจีน สหภาพโซเวียต และการปรับ

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่มีผลทำให้จีนกับสหรัฐฯ เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เพื่อร่วมกันต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตทั่วโลก (รวมทั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

1.2 ความขัดแย้งอย่างรุนแรงและอย่างเปิดเผยระหว่างจีนกับเวียดนามใน

ปัญหากัมพูชา และการที่จีนมีนโยบายชัดเจนสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงของพอลพตและพวก (รัฐบาลของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) ในความขัดแย้งที่ฝ่ายเขมรแดงมีกับเวียดนาม ซึ่งนโยบายและท่าทีของจีนต่อปัญหากัมพูชามีความชัดเจนที่สุด หลังจากที่เวียดนามได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับสหภาพโซเวียต (วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 หรือสองเดือนก่อนกองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ตอกย้ำและยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนว่าในเรื่องของความขัดแย้ง จีน – โซเวียต เวียดนามได้ตัดสินใจเลือกอยู่ข้างฝ่าย

โซเวียต

1.3 หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) และความพ่ายแพ้ของสหรัฐ เวียดนามตระหนักดีว่า หากเวียดนามต้องการมีอิทธิพลครอบงำในลาวและกัมพูชา (ตามนโยบายสร้างสหพันธ์อินโดจีนภายใต้อำนาจนำของเวียดนาม) เวียดนามจำเป็นต้องหาทางสกัดกั้นอิทธิพลของจีน มิให้จีนมาเป็นอุปสรรคต่อนโยบายดังกล่าวของเวียดนาม การดึงอิทธิพลของโซเวียตเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการมีนโยบายผูกมิตรกับไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ ถือได้ว่าเวียดนามต้องการใช้ปัจจัยโซเวียตรวมทั้งปัจจัยไทยและอาเซียนมาถ่วงและลดอิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ ทั้งโซเวียตเองก็มองว่า เวียดนามสามารถเป็นตัวแทนของอิทธิพลโซเวียตในภูมิภาคนี้เช่นกัน นอกจากนี้ เวียดนามเองก็ต้องพึ่งอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยมในหมู่ประเทศสมาชิกอาเซียน มาเป็นแนวร่วมช่วยต่อต้านการแผ่อิทธิพลของจีน

1.4 แม้ว่าหลังการลงนามในความตกลงสันติภาพกรุงปารีส (เดือนมกราคม พ.ศ. 2516) ระหว่างสหรัฐ กับเวียดนาม ซึ่งเป็นผลทำให้สหรัฐ จำเป็นต้องค่อยๆ ลดบทบาททางการทหารในสงครามเวียดนาม จนยุติบทบาททางทหารทั้งหมดหลังชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือใน

เวียดนามใต้ (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) แต่เวียดนามก็ยังไม่มีความ
มั่นใจ เกี่ยวกับความมั่นคงและความปลอดภัยของเวียดนามโดยเฉพาะ
อย่างช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2519 ทั้งนี้แม้สหรัฐฯ แพ้สงครามเวียดนาม
แล้วก็ตาม แต่ในเวียดนามใต้ยังมีกลุ่มชาวเวียดนามใต้ที่ต่อต้าน
คอมมิวนิสต์ตกค้างอยู่เป็นจำนวนมาก และที่สำคัญกว่านั้น คือ สหรัฐฯ
ยังคงมีกองกำลังกว่า 4 หมื่นคนประจำอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งยังมีฐาน
ทัพอีก 7 แห่งที่ไทยยังอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ได้ในขณะนี้ นโยบายและท่าที
ของไทยต่อเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.
2518) จะเป็นเช่นใด จึงมีความสำคัญมากสำหรับเวียดนาม เวียดนามย่อม
ตระหนักดีว่า ในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ไทยมีความสำคัญ
ที่สุดต่อความมั่นคงของเวียดนามในช่วงตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเวียดนาม
จนถึงสิ้นสุดปัญหาสงครามระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลผสมของประเทศ
กัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายหรือ CGDK) หรือตั้งแต่
พ.ศ. 2519 – 2533 ด้วยเวียดนามมีความวิตกกังวลว่า ไทยอาจจะอนุญาต
ให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยกลับไปทิ้งระเบิด ทั้งในเวียดนามเหนือและ
เวียดนามใต้อีก อีกทั้งในช่วง พ.ศ. 2520 – 2521 ก่อนกองทัพเวียดนามเข้า
รุกรานและยึดครองกัมพูชา (ยุคเขมรแดง) เวียดนามรู้ว่าจำเป็นต้องมีท่าที
ที่เป็นมิตรกับไทยไว้ มิให้ไทยสงสัยหรือรู้ล่วงหน้าว่าเวียดนามได้ตัดสินใจใช้
กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา เป็นการป้องกันล่วงหน้ามิให้ไทยไหว

ตัวเข้าข้างฝ่ายเขมรแดง (neutralize) ก่อนที่กองทัพเวียดนามเข้ารุกราน
กัมพูชา ประเด็นสำคัญข้างต้น ได้รับการยืนยันจากข้อเท็จจริงในทาง
ประจักษ์หลายครั้ง เกี่ยวกับความพยายามของเวียดนามที่จะทดสอบ
นโยบายและท่าทีของไทยที่มีต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา
(ยุคเขมรแดง) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2521 โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง
พ.ศ. 2520 – 2521 เวียดนามได้ส่งบุคคลสำคัญทั้งระดับรัฐบาลและระดับ
พรรคมาเยือนไทย ไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง ทั้งสั่งการให้เอกอัครราชทูตเวียดนาม
ประจำไทย พยายามเข้าพบผู้นำของไทย และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของ
กระทรวงการต่างประเทศไทยเป็นประจำ ทั้งหมดนี้ เป็นความพยายามของ
เวียดนามเพื่อลดความระแวงที่ไทยอาจมีต่อนโยบายของเวียดนามในปัญหา
ขัดแย้ง รุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา และเพื่อมิให้ไทยรู้ล่วงหน้าว่า
เวียดนามมีนโยบายจัดการกับความขัดแย้งที่มีกับกัมพูชาโดยการใช้กำลัง
ทหาร ดังนั้น ทุกครั้งที่พบปะเจรจากับฝ่ายไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2520 –
2521 ฝ่ายเวียดนามจึงพยายามเน้นเรื่องเวียดนามให้ความสำคัญยิ่งกับ
มิตรภาพระหว่างไทยกับเวียดนาม เน้นเรื่องความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะ
ร่วมมือกับไทยในทุกเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน เน้นเรื่องเวียดนามไม่มี
นโยบายรุกรานประเทศใด และต้องการส่งเสริมสันติภาพ สันติสุข ความ
เจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต้องการ
ร่วมมือกับทุกประเทศเพื่อการนี้ ตลอดจนเวียดนามยึดหลักการเคารพ เอก

ราช อธิปไตย ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น และเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน พร้อมทั้งย้ำกับฝ่ายไทยทุกครั้งว่า เวียดนามต้องการแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา โดยสันติวิธี

1.5 การที่ไทยได้พยายามสร้างสัมพันธภาพกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่น

(โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518) ได้สร้างความกังวลให้แก่เวียดนามพอสมควรด้วยย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่เวียดนามได้ว่า หลังการยุติบทบาททางทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ (ผลของความตกลงสันติภาพกรุงปารีส มกราคม พ.ศ. 2516 ระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐฯ) ไทยย่อมหันมาพึ่งอิทธิพลของจีนเพื่อเข้ามาถ่วงดุลอำนาจของเวียดนาม สหรัฐฯ เองก็ยินดีให้จีนเข้ามาสวมบทบาทด้านนี้แทนสหรัฐฯ ในช่วงนี้

1.6 สถานการณ์การเมืองในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 14

ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงกันยายน พ.ศ. 2519 (หรือสมัยรัฐบาลสัญญา รัฐบาล ม.ร.ว. เสรีฯ รัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์ฯ) และระหว่างพฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ถึงมีนาคม พ.ศ. 2523 (หรือสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ) ในภาพรวมแล้ว ฝ่ายเวียดนามย่อมจะมองว่าเป็นการเมืองไทยที่ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของเวียดนาม อีกทั้งเป็นบริบททางการเมืองที่เอื้อต่อนโยบาย

พยายามผูกมิตรกับไทยของเวียดนาม อย่างไรก็ดี นโยบายดังกล่าวของ
เวียดนาม ประสบกับความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงหลังเวียดนามส่งกองกำลัง
ทหารเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521

2) อิทธิพลของปัจจัยภายใน

กล่าวได้ว่า ระยะเวลา 3 ปี หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม
เป็นช่วงเวลาที่เวียดนามจำเป็นต้องให้ความสำคัญสูงสุดกับเรื่องของการสร้างเสถียรภาพและ
ความมั่นคงภายในประเทศเป็นอันดับแรก ซึ่งย่อมหมายถึง การฟื้นฟูบูรณประเทศในทุกๆ
ด้านและการปราบปรามศัตรูภายในที่ยังมีหลงเหลืออยู่

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาร่วมกับปัญหา
ขัดแย้งยืดเยื้อ และรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา (ยุคเขมรแดง) ย่อมส่งผลทำให้
เวียดนามจำเป็นต้องพยายามมีนโยบายส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้าง
บรรยากาศแห่งมิตรภาพกับไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ เพื่อเป็นการซื้อเวลาให้เวียดนาม
สามารถฟื้นฟูประเทศในทุกๆ ด้าน และเพื่อให้เวลาจัดการกับศัตรูภายในและภายนอก
อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ปรากฏช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2533 ย่อมมีผลทำให้
เวียดนามจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับไทยเป็นอันดับแรก (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับปฏิริยาของเวียดนามต่อการรัฐประหาร 6

ตุลาคม พ.ศ. 2519 นั้น เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากข้อความโจมตีรัฐบาลไทยอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ทั้งโดยทางสถานีวิทยุฮานอย หนังสือพิมพ์เหิน เซิน ของพรรค หนังสือพิมพ์ก๊วน ค๋อย เหิน เซิน ของกองทัพเวียดนาม ตลอดจนข่าวโทรพิมพ์ของสำนักข่าว วี. เอน. เอ (สำนักข่าวของรัฐบาลเวียดนาม) ดังอาทิ หนังสือพิมพ์ก๊วน ค๋อย เหิน เซิน ของกองทัพเวียดนาม ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้ลงบทวิจารณ์โจมตีนายถนัด คอมันตร์ โดยกล่าวหาว่านายถนัด คอมันตร์ (อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ และรัฐบาลจอมพลถนอมฯ) ว่าได้สับประมาทเวียดนาม “อย่างไม่มีมูลว่าคอมมิวนิสต์จากลาวและเวียดนามได้แทรกแซงประเทศไทย อันเป็นการกล่าวหาเพื่อให้เจ้านายอเมริกันพอใจเท่านั้น” รายงานเดียวกันนี้ได้กล่าวอีกด้วยว่า ทางกรไทยได้จับกุมคุมขังชาวเวียดนามไว้ประมาณ 11,000 คน และว่าทางกรไทยได้กดขี่ข่มเหงชาวเวียดนามในประเทศไทย อันเป็นการขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศและข้อตกลงในแถลงการณ์ร่วมไทย – เวียดนาม ฉบับวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ทั้งวิจารณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยครั้งนี้ เป็นแผนการของสหรัฐฯ เพื่อเปิดโอกาสให้สหรัฐฯ กลับเข้ามามีฐานปฏิบัติการภายในประเทศไทยอีก (หนังสือสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮองกง ที่ 01/3487/2519 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519)

2. นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนาม

เราสามารถแบ่งนโยบายต่างประเทศของไทยต่อ

เวียดนามออกเป็นสองช่วง กล่าวคือนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐเวียดนาม

(ประเทศเวียดนามใต้) กับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเวียดนาม (เวียดนามที่รวม

เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เป็นประเทศเดียวกันแล้ว)

2.1 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐเวียดนาม (พ.ศ. 2499 – 2518)

ไทยได้ให้การรับรองประเทศสาธารณรัฐเวียดนามในปี พ.ศ.

2499 ภายใต้รัฐบาลของนายโง ดินห์ เดียม ประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐเวียดนาม

(เวียดนามใต้) ตามคำขอของสหรัฐฯ สมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ทั้งได้ให้การรับรองทุก

รัฐบาลเวียดนามใต้ที่มาจากการรัฐประหารนับตั้งแต่การรัฐประหารพฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ที่

เป็นผลทำให้ทั้งประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม และโง ดินห์ หนู ผู้เป็นน้องชายถูกคณะรัฐประหาร

สังหารมาจนถึงรัฐบาลชุดสุดท้ายของเวียดนามใต้ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีเหงียน วัน

เทียว และอวสานของประเทศเวียดนามใต้เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518

กล่าวได้ว่า ประมาณ 19 ปีของนโยบายต่างประเทศของ

ไทยต่อเวียดนามใต้ เป็นนโยบายที่ดำเนินตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ และผลประโยชน์ด้าน

ความมั่นคงของไทยเป็นสำคัญ เป็นนโยบายที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ และต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างออกหน้าออกตา ความใกล้ชิดระหว่างไทย – สหรัฐฯ ในช่วงแรกนี้ สะท้อนออกมาในรูปของการร่วมกันลงนามในความตกลง 3 ฉบับ ในปี พ.ศ. 2493 กล่าวคือ “ความตกลงทางการศึกษาและวัฒนธรรม” “ความตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ” และ “ความตกลงด้านการให้ความช่วยเหลือทางทหาร” นอกจากนี้ไทยยังได้เข้าร่วมในนโยบายความมั่นคงร่วมกัน (collective security) ของสหรัฐฯ เพื่อปิดล้อมฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยไทยลงนามในสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ. หรือซีโต้) เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจน

จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ไม่ว่าจะเป็นในยุคของรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือยุคของจอมพลถนอม กิตติขจร นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามใต้ไม่มีความซับซ้อนอะไรมาก กล่าวคือ เป็นเรื่องของการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ฝากความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยไว้กับสหรัฐฯ สนับสนุนและส่งเสริมให้สหรัฐฯ ช่วยเหลือเวียดนามใต้ในทุกด้าน (ซึ่งก็คือการช่วยเหลือไทยโดยปริยายและถือว่าความอยู่รอดของเวียดนามใต้มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของไทย) และสนับสนุนให้สหรัฐฯ เข้าทำสงครามเวียดนามโดยตรง (ในยุคของประธานาธิบดีจอห์นสัน) ซึ่งก็คือนโยบาย “รบนอกบ้าน ดีกว่ารบในบ้าน” ที่เป็นประโยชน์แก่ไทย เป็นยุคที่นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านและต่อสหรัฐฯ ถูกผูกขาดอย่างสมบูรณ์โดยฝ่ายทหาร กระทั่งวงการต่างประเทศเป็นฝ่ายปฏิบัติมากกว่าด้านการกำหนด

นโยบาย กระทรวงการต่างประเทศจะมีบทบาทด้านการกำหนดนโยบายก็ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
ประเทศอื่นในทวีปแอฟริกา อเมริกาใต้ ยุโรป และภูมิภาคอื่นๆ ของทวีปเอเชีย

หากมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) จะเห็นได้ว่าตลอดยุค
สงครามเวียดนาม การที่นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐฯ และเวียดนามใต้ ถูกผูกขาด
โดยฝ่ายทหาร บวกกับอิทธิพลของบริบทสงครามเย็น อิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ต่อต้าน
คอมมิวนิสต์และของระบอบเผด็จการการเมืองในประเทศไทย ย่อมมีผลทำให้การมองปัญหา
ความขัดแย้งและความมั่นคงระหว่างประเทศเป็นไปแบบไม่ขาวก็ดำ ไม่มีพื้นที่ให้กับสีเทา ทั้ง
ที่โดยธรรมชาติแล้วการเมืองเป็นสีเทาอย่างมาก ไม่มีทางเลือกที่ดีที่สุด มีแต่ทางเลือกที่เลว
น้อยที่สุด ไม่มีการแก้ปัญหาที่สร้างความพอใจให้กับทุกฝ่าย มีแต่การแก้ปัญหาที่ส่วนใหญ่
ยอมรับได้

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวกว่าข้างต้น นโยบายต่างประเทศของ
ไทยต่อกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ในยุคที่ทหารผูกขาดการกำหนดและการตัดสินใจด้านนโยบาย
จึงมักเป็นนโยบายที่ขาดความยืดหยุ่น ขาดการมองรอบด้าน เป็นลักษณะของนโยบาย
ต่างประเทศที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จของบริบทสงครามเย็นและของ
ปัจจัยอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ยึดการพึ่งพามหาอำนาจประเทศเดียว ยึดอุดมการณ์
ต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบาย มักขาดการวิเคราะห์ การประเมิน และการ
คาดการณ์เกี่ยวกับพัฒนาการของเหตุการณ์ระหว่างประเทศ ที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อไทย

และต่อภูมิภาคโดยรวม ความจริงในประเด็นนี้ เป็นที่ประจักษ์เด่นชัดในยุคของรัฐบาลจอมพล
ถนอม กิตติขจร

สงครามเวียดนามมีความรุนแรงที่สุดช่วงยุคของรัฐบาล
จอมพลถนอมฯ หากแต่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า นโยบายต่างประเทศของไทย
ต่อเวียดนามได้จะเน้นด้านความสัมพันธ์ทวิภาคีเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงพอกับ
พัฒนาการของเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นภายนอกภูมิภาค (อิทธิพลของปัจจัย
ภายนอก) ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของสงครามในอินโดจีนและต่อความมั่นคงของไทย
ความขัดแย้งอย่างรุนแรงและต่อเนื่องระหว่างจีน – โซเวียต ระหว่างสหรัฐฯ – โซเวียต ระหว่าง
จีน – เวียดนาม การปรับความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างสหรัฐฯ – จีน ผลกระทบจากความตก
ลงสันติภาพกรุงปารีส มกราคม พ.ศ. 2516 ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือที่มีต่อความ
คลี่คลายของสงครามในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ตลอดจนกระแสต่อต้านสงคราม
เวียดนามทั้งที่มีในสหรัฐฯ ยุโรป และทั่วโลก ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2518 รวมทั้งเหตุการณ์
กรณีสวรรคตที่ส่งผลให้ประธานาธิบดีนิกสันต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง
ประธานาธิบดี

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ได้รับการ
พิสูจน์และยืนยันจากชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (เมษายน
พ.ศ. 2518) เป็นผลทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะจำยอม ต้องยอมรับผลของความ

เปลี่ยนแปลงดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย
อย่างปราศจากข้อสงสัยใดทั้งสิ้น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2.2 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามหลังเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ได้รวมเป็น
ประเทศเดียวกัน (วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2519)

ในโอกาสการไปเยือนกรุงฮานอย ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม (วันที่ 3 – 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519) ของนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศไทย
และคณะ ประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้ร่วมลงนามใน
แถลงการณ์ร่วมเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.
2519 ที่กรุงฮานอย โดยนายพิชัย รัตตกุลได้ลงนามในนามของรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย
และนายเหงียน ดุย จินห์ รัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนามได้ลงนามแทนรัฐบาลสาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม

สำหรับเนื้อหาของแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวข้องกับหลักการ

4 ประการที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกัน ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) การเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน การไม่
รุกราน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ความเสมอภาค การได้
ประโยชน์ร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

- 2) การไม่ยินยอมให้ประเทศอื่นได้ใช้ดินแดนของตนเป็นฐานเพื่อการรุกรานและการแทรกแซงประเทศอีกฝ่ายหนึ่งและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม
- 3) การสถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและฉันท์เพื่อนบ้านที่ดี ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม บนมูลฐานแห่งความเสมอภาคและการได้ประโยชน์ร่วมกัน การระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคโดยการเจรจา โดยยึดหลักความเสมอภาค ความเข้าใจ และการเคารพซึ่งกันและกัน
- 4) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อสร้างสรรค์ประเทศเหล่านั้นให้เจริญ โดยคำนึงถึงสภาพการณ์พิเศษของแต่ละประเทศ เพื่อประโยชน์แห่งเอกราช สันติภาพ และความเป็นกลางอย่างแท้จริงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันจะเป็นการส่งเสริมสันติภาพในโลก

(เอกสารกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง พ.ศ. 2519)

เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า หลักการทั้ง 4 ประการข้างต้น เป็นหลักการที่เป็นผลมาจากการเจรจาหรืออย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างประเทศทั้งสองในปี พ.ศ. 2518 เมื่อครั้งที่นายฟาม เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเหนือ

(ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามหรือชื่อประเทศเวียดนามเหนือ ก่อนเวียดนามเหนือและได้รวมเป็นประเทศเดียวกันเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2519) ได้มาเยือนไทย เพื่อเจรจาหรือปรับความสัมพันธ์อย่างปกติระหว่างกัน ในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ระหว่างวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ส่วนข้อ 4 ของแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวเป็นข้อความที่สะท้อนบางส่วนของกรอบความคิดของอาเซียนว่าด้วยการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace Freedom and Neutrality หรือ ZOPFAN) (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ช่วงระหว่างการเดินทางเยือนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามของนายพิชัย รัตตกุลและคณะ ได้มีการหารือกับฝ่ายเวียดนามถึงสองครั้ง (วันที่ 4 – 5 สิงหาคม พ.ศ. 2519) โดยในครั้งแรกเป็นการประชุมเต็มคณะของทั้งสองฝ่าย สรุปสาระสำคัญของการหารือครั้งแรกได้ดังนี้

- ฝ่ายไทยได้แสดงความเชื่อมั่นว่าหลักการพื้นฐานที่ทั้งสองประเทศได้ตกลงกันเมื่อครั้งนายพัน เหยิน รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศเวียดนามได้ไปหารือกับฝ่ายไทยที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 สามารถเป็นมูลฐานในการหารือกันครั้งนี้ พร้อมกับได้แสดงความยินดีที่เวียดนามประสบความสำเร็จในการรวมเป็นประเทศเดียวกัน

- ในหัวข้อที่เกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝ่ายเวียดนามได้ประเมินสถานการณ์ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีความเห็นว่าสถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ประเทศต่างๆ หลุดพ้นจากการครอบงำของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ ตลอดระยะเวลา 2 – 3 ทศวรรษที่ผ่านมา สหรัฐฯ ได้ดำเนินการยุยง ครอบงำและบ่อนทำลาย เพื่อมิให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่ประชาชนของแต่ละประเทศได้ลุกขึ้นต่อสู้และคัดค้าน โดยเฉพาะการต่อสู้ของประชาชนในประเทศคาบสมุทรมอินโดจีน ชัยชนะของประชาชนเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ในสงครามเพื่อปลดแอกตนเอง เป็นเหตุให้กำลังของฝ่ายจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ อ่อนแอลง และก่อให้เกิดสถานการณ์ใหม่ขึ้นในภูมิภาคนี้

ปัจจุบัน มีเงื่อนไขอันน่าพึงพอใจสำหรับประชาชนของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ที่จะสถาปนาและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ประชาชนของแต่ละประเทศมีสิทธิที่จะตัดสินใจชะตาของตนเอง และต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งชีวิตใหม่ อันเป็นความปรารถนาาร่วมกันของประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ยังมีบุคคลบางจำพวกคัดค้าน แต่การคัดค้านของบุคคลเหล่านี้จะประสบกับความพ่ายแพ้ในที่สุด

สำหรับในหัวข้อเรื่องนโยบายของเวียดนามที่มีต่อภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้นั้น ฝ่ายเวียดนามได้สรุปความเห็นดังนี้

เวียดนามเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้ง
เวียดนามและไทยต่างก็เป็นประเทศที่มีสถานะสำคัญในภูมิภาคนี้ ในระหว่างสงคราม
ประชาชนเวียดนามได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้เพียงอย่างเดียวคือ เพื่อชัยชนะ แต่บัดนี้จุดหมายได้
เปลี่ยนไป โดยจะกระทำทุกอย่างเพื่อการสร้างสังคมนิยม ความรุ่งเรืองและความผาสุกของ
ประชาชน

ในการนี้เวียดนามจึงต้องการอย่างยิ่งที่จะพัฒนาความสัมพันธ์อัน
มิตรกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นได้จากคณะผู้แทนเวียดนามได้เดินทางไปเจรจาที่
กรุงเทพฯ เป็นแห่งแรก

ฝ่ายเวียดนามได้กล่าวสรุปนโยบายของเวียดนามที่มีต่อภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ดังต่อไปนี้

- คัดค้านการรุกรานและการแทรกแซงของสหรัฐฯ
- คัดค้านการคงไว้ซึ่งฐานทัพของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เฉียงใต้

- สนับสนุนทุกประเทศที่ดำเนินการให้ฐานทัพสหรัฐฯ ถอนออกไปจากภูมิภาคนี้ เพื่อให้เขตนี้เป็นกลางและมีสันติภาพอย่างแท้จริง
- ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศในอินโดจีน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ ในทางประวัติศาสตร์ เวียดนาม ลาว และ กัมพูชา ได้ร่วมกันต่อสู้กับจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ ด้วยกันมา การต่อสู้ในประเทศใดประเทศหนึ่ง จะมีผลเกี่ยวโยงถึงประเทศอื่นในอินโดจีนด้วย และการที่สหรัฐฯ ประสบกับความพ่ายแพ้ก็เพราะประเทศทั้งสามในอินโดจีน มีความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น เวียดนามจึงถือว่าเรื่องนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ

ในส่วนที่เกี่ยวกับหัวข้อความร่วมมือระหว่างไทยกับเวียดนามนั้น ฝ่ายเวียดนามได้ให้ความเห็นว่า ไทยและเวียดนามเป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน รัฐบาลไทยในอดีตได้มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่สหรัฐฯ ในการรุกรานเวียดนามโดยอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทย ทำการทิ้งระเบิดในเวียดนาม รวมทั้งได้ส่งกองกำลังจำนวน 2 กองพลร่วมรบในเวียดนามด้วย แต่เวียดนามต้องการมองไปสู่อนาคต โดยหวังว่าเหตุการณ์ในอดีตจะไม่เกิดขึ้นอีก ทั้งนี้ทั้งไทยและเวียดนามอยู่ในภูมิภาคเดียวกันและประชาชนของทั้งสองประเทศก็ต้องการที่จะพัฒนาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ใน พ.ศ. 2518 คณะผู้แทนไทยและเวียดนามสามารถตกลงกันได้ปัญหาต่างๆ แต่ก็มีบางปัญหาที่ยังตกลงกันไม่ได้ ตลอดระยะเวลา 1 ปี

ที่ผ่านมา เวียดนามรู้สึกเสียใจที่จะกล่าวว่า มีบุคคลบางกลุ่มในประเทศไทยไม่ต้องการที่จะให้ประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยกลั่นแกล้งจับกุมชาวเวียดนามอพยพในไทย ในขณะที่ประเทศทั้งสองกำลังจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน การพบปะเจรจากันครั้งนี้ ฝ่ายเวียดนามพร้อมที่จะปรึกษาหารือเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ตกลงกันได้ง่ายถ้าประเทศไทยตกลงใจไม่อนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยรุกรานเวียดนาม ในตอนท้ายนายเหงียน ดุย จินห์ รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม หัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนามได้กล่าวแสดงความมั่นใจว่า การหารือครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จและว่า สำหรับฝ่ายเวียดนาม ปัญหาที่ยังค้างค้างระหว่างกันมี 3 ปัญหาคือ

- ปัญหาอาชญากรรมโหดปรณที่เจ้าหน้าที่เวียดนามได้ข่มขืนเข้ามาในไทย
- ปัญหาการสมานบาดแผลสงครามของเวียดนาม
- ปัญหาเวียดนามอพยพ

หลังจากที่ได้ฟังความเห็นของฝ่ายเวียดนามในสามหัวข้อข้างต้น นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้กล่าวขอบคุณฝ่ายเวียดนามพร้อมกับได้กล่าวสรรเสริญความเพียรพยายามของประชาชนเวียดนามที่ได้ดำเนินการมาจนบรรลุผลตามที่ได้ปรารถนาและได้ให้ทัศนะของฝ่ายไทย สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- 1) ไทยเห็นด้วยกับความปรารถนาของเวียดนามที่ต้องการให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้อยู่ร่วมกันโดยสันติและเป็นกลาง และเห็นชอบด้วยว่า ทุกฝ่ายควรมองถึงปัญหาในอนาคต
- 2) ประเทศไทยได้เริ่มก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนราษฎร แม้แต่องค์กรประกอบของคณะผู้แทนไทยก็มีผู้แทนราษฎรรวมอยู่ด้วย 4 คน คณะผู้แทนไทยจึงมิใช่เป็นผู้แทนรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้แทนของประชาชนชาวไทยด้วย และได้เดินทางมาเยือนเวียดนามครั้งนี้ ด้วยความตั้งใจและจริงใจที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ตามปกติระหว่างกัน
- 3) รัฐบาลไทยจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่แท้จริงของประเทศเป็นหลัก จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือหรือเข้าไปพัวพันในการดำเนินนโยบายของประเทศใด จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับไทย บนพื้นฐานของหลักแห่งความเสมอภาค การเคารพอธิปไตยของกันและกัน และเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการเมืองและระบบเศรษฐกิจ
- 4) รัฐบาลไทยยึดนโยบายแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ใช้วิธีการทางทูตเป็นสำคัญ จะปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

โดยเฉพาะประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนให้เข้าสู่สภาพปกติ จะส่งเสริมและ
กระชับความร่วมมือโดยใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับกลุ่ม
ประเทศอาเซียน และสนับสนุนข้อเสนอของอาเซียนให้ภูมิภาคนี้ เป็นเขตสันติ
ภาค เสรีภาพ และความเป็นกลาง กับจะส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศ
กลุ่มโลกที่สามให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในองค์การระหว่าง
ประเทศ

- 5) ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาระหว่างไทยกับเวียดนามนั้น คณะผู้แทนไทย เห็น
ด้วยกับคำกล่าวของฝ่ายเวียดนามที่ว่า “ขอให้มองถึงปัญหาในอนาคต” ทั้งนี้
เพราะ เท่าที่เป็นมา ฝ่ายไทยมีหลักฐานยืนยันว่า มีกลุ่มบุคคลของฝ่าย
เวียดนามได้กระทำการอันเป็นการแทรกแซงและบ่อนทำลายรัฐบาลไทย ซึ่ง
ประชาชนชาวไทยเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมา โดยการให้การฝึกอบรมและความ
ช่วยเหลือ แล้วจัดส่งเข้าไปปฏิบัติการในประเทศไทย การดำเนินการเช่นว่านี้
จัดต้องยุติลงเพราะสันติภาพ เสถียรภาพและความรุ่งเรืองในอนาคตของ
ภูมิภาคนี้ ต้องการความเข้าใจอันดีระหว่างไทยกับเวียดนาม และประเทศทั้ง
สองสมควรต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังที่
ได้เห็นชอบร่วมกันแล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขระหว่างกัน นายพิชัยฯ ได้ให้ความเห็นของฝ่ายไทยดังนี้

- ปัญหาญวนอพยพที่ฝ่ายเวียดนามยกขึ้นมาพูดว่าโดนรังแก และถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ไทยนั้น ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ชาวเวียดนามเหล่านี้ได้เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย รัฐบาลไทยยอมรับไว้โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และได้จัดให้อยู่อาศัยในจังหวัดต่างๆ รวม 9 จังหวัด รวมทั้งได้ให้ความคุ้มครองตามตัวบทกฎหมายไทย ปัญหาเรื่องการจับกุมชาวญวนอพยพมีสาเหตุมาจากชาวญวนอพยพเหล่านี้ได้หลบหนีออกนอกเขตจังหวัดควบคุม จึงถูกจับกุม เจ้าหน้าที่เปรียบโทษ ปรับจำนวนเงิน 50 บาท แล้วส่งตัวกลับไปยังจังหวัดที่เคยอยู่อาศัย
- ส่วนปัญหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่เวียดนามได้ขนหนีออกมาในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่ฝ่ายไทยได้เคยชี้แจงให้นายฟานเหียน (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศเวียดนามเหนือ) ทราบแล้ว เมื่อครั้งที่นายฟาน เหียน และคณะเดินทางมาเจรจาหารือกับรัฐบาลไทยเมื่อวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 กล่าวคือเครื่องบินเหล่านี้ได้บินเข้ามาในไทยก่อนที่จะสงคราม เวียดนามจะสิ้นสุดลง และโดยมีสองฝ่าย (สหรัฐฯ และเวียดนาม

เหนือ) อ้างกรรมสิทธิ์ในอาณัติยุโรปกรณีเหล่านี้ ฝ่ายไทยจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายจะเจรจาตกลงกัน และฝ่ายไทยจะคืนให้แก่ฝ่ายที่สามารถแสดงหลักฐานที่สมบูรณภายใตฎหมายระหว่างประเทศว่ามีกรรมสิทธิ์อย่างแน่ชัด

(บันทึกการประชุมเต็มคณะระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทนระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2519 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

เกี่ยวกับการเจรจาหรือรอบแระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะผู้แทนเวียดนามดังรายละเอียดปรากฏข้างต้น มีข้อสังเกตบางประการที่นำไปสู่การวิเคราะห์เกี่ยวกับท่าทีของทั้งเวียดนามและไทยที่มีต่อกันในห้วงเวลาดังกล่าวได้ ดังนี้

- 1) เนื้อหาทั้ง 4 ข้อ ในแถลงการณ์ร่วมวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ได้ว่าทั้งไทยและเวียดนามต่างมีนโยบายและท่าทีที่บ่งบอกถึงการยอมรับสภาพการณ์ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) โดยทั้งสองฝ่ายมีเหตุผลทั้งที่เหมือนและต่างกัน เหมือนกันตรงที่เป้าหมายสูงสุดของประเทศทั้งสอง คือความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศ

อีกทั้งเหมือนกันโดยทั้งไทยและเวียดนามศึกษาและมองปัญหาใน
ภูมิภาคหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามจากแนวทางสังคมนิยม (realism หรือ
real politik) โดยมีเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์เป็นปัจจัยชี้ขาด
ส่วนที่แตกต่างกันคือ ไทยไม่ต้องการให้เวียดนามมีอิทธิพลครอบงำอย่าง
เบ็ดเสร็จในลาวและกัมพูชา จึงจำเป็นต้องดำเนินการทุกด้านเพื่อซื้อ
เวลาให้การหาทางปรับดุลอำนาจในภูมิภาคขึ้นมาใหม่ที่ไม่เป็นภัยต่อ
ความมั่นคงของไทย การมีนโยบายใหม่ที่ยืดหยุ่นเพื่อลดภาวะเผชิญหน้า
กับเวียดนาม การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (วันที่ 1
กรกฎาคม พ.ศ. 2518) ตลอดจนการเน้นเอกภาพและความเข้มแข็งของ
องค์การอาเซียน เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่ง
โครงสร้างอำนาจที่มีความสมดุลและเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย

ส่วนเหตุผลของฝ่ายเวียดนามนั้น แม้สหรัฐฯ พ่ายแพ้
สงครามเวียดนามและได้ยุติบทบาททางทหารของตนในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังคงมีทหารส่วนหนึ่งอยู่ในประเทศไทยทั้งยังมี
อิทธิพลทางการเมืองและทางทหารในไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
กองทัพไทยและกลุ่มอำนาจเก่าที่เสียประโยชน์จากเหตุการณ์ 14
ตุลาคม พ.ศ. 2516) ประจวบกับการที่ไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์
ทางการทูตกับจีน 1 ปี ก่อนที่ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับ

เวียดนาม ข้อเท็จจริงเหล่านี้ย่อมมีผลทำให้เวียดนามจำเป็นต้องพยายามมีความสัมพันธ์ที่ปกติกับไทยไว้ เพื่อหวังมิให้ไทยยอมเป็นเครื่องมือของสหรัฐฯ กลับมาบ่อนทำลายเวียดนามอีก ทั้งเพื่อหวังให้ความสัมพันธ์ปกติระหว่างไทยกับเวียดนามมีผลช่วยมิให้ความสัมพันธ์ไทย – จีน เป็นภัยต่อความมั่นคงของเวียดนาม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความสำคัญของไทยต่อเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ได้รับการพิสูจน์เชิงประจักษ์อย่างชัดเจนหลังจากเวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2518) นำไปสู่สงครามอินโดจีนครั้งที่สาม (สงครามระหว่างเวียดนามกับเขมรแดงในช่วงแรกและต่อมา เป็นระหว่างเวียดนามกับรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยเขมรสามฝ่ายหรือ CGDK) และสงครามระหว่างจีนกับเวียดนาม (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522)

อย่างไรก็ดี กล่าวได้ว่า เหตุผลข้างต้นไม่ว่าจะเป็นของไทยหรือของเวียดนาม ทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่ต่าง ล้วนเป็นเหตุผลที่มาจากการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ที่ยึดแนวทางสังคมนิยม (realism) ทั้งสิ้น ที่มีอิทธิพลของบริบทสงครามเย็นและปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์เป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีต่อกัน ไม่เกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของ

สำนักคิดอะไรทั้งสิ้น แต่เป็นเรื่องของความมั่นคงและความอยู่รอดของ
ประเทศ อันเป็นผลประโยชน์สูงสุดของทุกประเทศ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

2) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเจรจาหรือรอบสอง (วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2519)

นั้น ฝ่ายเวียดนามได้พยายามย้าทำที่เดิมคือเรือและเครื่องบินที่
เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเวียดนามได้พาหนีมาประเทศไทย เป็นสมบัติของ
เวียดนามที่รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้ว และว่ารัฐบาลไทยควรคิด
แก้ปัญหานี้ตามหลักนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างเป็นอิสระและ
เที่ยงธรรม

ส่วนเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรักษา

บาดแผลสงครามของเวียดนาม ฝ่ายเวียดนามได้กล่าวว่า มีหลาย
ประเทศและหลายองค์การระหว่างประเทศที่ประสงค์จะให้ความ
ช่วยเหลือแก่เวียดนาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่า
ไทยได้มีส่วนร่วมในสงครามรุกรานเวียดนามตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ถึง พ.ศ.
2515 รัฐบาลไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมรบในเวียดนาม 2 กองพล คือหน่วย
จงอางศึกและเสือดำ อาชญากรรมของหน่วยทหารไทยได้มีส่วนร่วมใน
การให้เกิดความเสียหายต่อทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนชาว
เวียดนามอย่างมากมาย ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยได้ยินยอมให้สหรัฐฯ

ใช้ฐานบินในไทยบินไปทิ้งระเบิดเวียดนาม ฉะนั้น ในแง่ของเวียดนามเอง
ไทยมีฐานะแตกต่างไปจากประเทศอื่นๆ จึงใคร่ขอให้ไทยพิจารณา
แก้ปัญหาช่วยรักษาสถาบันเผด็จการ ด้วยวิธีการเดียวกับที่เวียดนามได้
เสนอในการแก้ปัญหาเรื่องเครื่องบินที่ถูกเจ้าหน้าที่เวียดนามได้บินหนีมา
ประเทศไทยก่อนกรุงไซ่ง่อนแตก นั่นคือการให้ความช่วยเหลือด้าน
มนุษยธรรม ในรูปของการมอบอาหารและวัสดุแก่เวียดนามในปริมาณ
และลักษณะที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย

ฝ่ายไทยได้ตอบชี้แจงกับฝ่ายเวียดนามไปว่า
เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่
ยังคงมีความสงสัยอยู่ ถึงความเหมาะสมและผลประโยชน์จากการที่
รัฐบาลไทยประสงค์จะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม อย่างไรก็ตาม
ตาม รัฐบาลไทยมีความเชื่อมั่นในนโยบายอยู่ร่วมกันโดยสันติ หน้าที่ของ
คณะผู้แทนไทย จึงมิใช่เพียงเพื่อมาสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
เท่านั้น แต่เพื่อจะพิสูจน์ให้ประชาชนส่วนหนึ่งที่ไม่ประสงค์จะเห็นไทยกับ
เวียดนามมีความสัมพันธ์กันว่า พวกเขาคิดผิด รัฐบาลไทยมั่นใจว่า
ความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างประเทศทั้งสองจะสามารถทำให้เกิด
สันติภาพในภูมิภาคนี้ได้ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับเครื่องบินและอาวุธ
ยุทธโศปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่เวียดนามได้ได้นำเข้ามาในไทยนั้น เป็นคนละ

ปัญหากับเรื่องการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน และไม่สมควรนำมาโยงด้วยกัน แต่ควรแยกออกจากกัน และไทยไม่อาจเปลี่ยนท่าทีไปจากเดิมได้ ส่วนเรื่องปัญหาวนอพยพนั้น ฝ่ายไทยก็ได้กล่าวยืนยันอีกครั้งว่า ไทยไม่เคยมีนโยบายเลือกปฏิบัติให้เป็นผลเสียหายต่อชาวญวนอพยพ ไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติใดก็ตาม รวมทั้งคนไทยด้วย หากมีการกระทำผิดกฎหมายก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมายไทยแห่งกฎหมาย โดยข้อเท็จจริงแล้วชาวญวนอพยพในประเทศไทยได้สิทธิพิเศษมากกว่าชาวต่างประเทศที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมายเสียอีก กล่าวคือญวนอพยพสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต ส่วนเรื่องการช่วยรักษาบาดแผลสงครามนั้น ฝ่ายไทยมีความเข้าใจแนวคิดของฝ่ายเวียดนาม และในหลักการไทยพร้อมที่จะให้ความร่วมมือบนพื้นฐานของเหตุผลด้านมนุษยธรรมในรูปแบบของความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า ทั้งนี้ นายพิชัยฯ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยและหัวหน้าคณะผู้แทนไทย ได้กล่าวกับฝ่ายเวียดนามว่า ตนไม่ประสงค์ที่จะสร้างภาพพจน์ที่ผิดในใจของประชาชนชาวไทยว่าเป็นเรื่องของการชดเชยค่าเสียหาย ทั้งนี้ เพราะจะไม่ก่อให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์สำหรับเรื่องข้อความในแถลงการณ์ร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันในหลักการ 4 ข้อ ดังปรากฏในแถลงการณ์ร่วม ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ข้างต้น (อ้างแล้ว)

หลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเพียงสองเดือนก็

ได้เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในประเทศไทย มีผลทำให้ความสัมพันธ์

ไทย – เวียดนามหยุดชะงักและกลับมามีความตึงเครียดและระแวงต่อกัน โดยฝ่ายเวียดนาม

และลาว (ตามสั่งการของเวียดนาม) ได้โหมโจมตีกล่าวหาให้ร้ายประเทศไทย ประณาม

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรและการรัฐประหารครั้งนี้อย่างดุเดือด รุนแรงตลอดปี พ.ศ.

2519 – 2520 ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามได้เริ่มกลับสู่ภาวะปกติอีกครั้งในสมัยของรัฐบาล

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ แต่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ปกติระยะสั้นเท่านั้น (ระหว่าง พ.ศ.

2520 – 2521) และเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 10 ปีหลังกองทัพ

เวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 จนถึงปลายปี

พ.ศ. 2533 มีผลทำให้ไทยกับเวียดนามกลับมาเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอีกครั้งอย่างไม่อาจ

หลีกเลี่ยงได้ ทั้งเป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ไทย – จีน กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอย่างหลีกเลี่ยง

ไม่ได้เช่นกัน

เวียดนามต้องการมีความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของเวียดนาม

เท่านั้น (absolute security) เวียดนามไม่ได้สนใจผลกระทบที่จะมีต่อความมั่นคงของไทยและ

ประเทศอาเซียนอื่นๆ เวียดนามไม่สนใจว่าความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ที่เวียดนามปรารถนานั้น

ได้มีผลโดยตรงสร้างความไม่มั่นคงให้กับไทย เวียดนามจึงเป็นฝ่ายสร้างกับดักให้กับตนเอง

จากความเหิมเกริมในอำนาจที่เวียดนามคิดว่าตนมีอย่างมหาศาลหลังประสบชัยชนะเหนือ

สหรัฐฯ ในสงครามเวียดนาม (power hubris) (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 – 2532 เรื่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ในยุคสงครามเย็น มีอยู่ 4 เรื่องด้วยกัน ได้แก่

- 1) ปัญหาญวนอพยพ
- 2) ปัญหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลเวียดนามได้ได้นำมาในประเทศไทยช่วงก่อนกรุงไชงอันแตก (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)
- 3) ปัญหาฐานทัพและทหารสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในประเทศไทย
- 4) ปัญหาแก้มปูชาหรือปัญหาที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองแก้มปูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี

ปัญหาข้อ 1 และข้อ 4 เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อยาวนาน โดยปัญหาญวนอพยพมาจบลงโดยปริยายหลังเวียดนามได้เข้ามาเป็นสมาชิกองค์การอาเซียน (พ.ศ. 2538) ส่วนปัญหาแก้มปูชานั้น สิ้นสุดอย่างเป็นทางการหลังความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส (เดือนตุลาคม พ.ศ. 2534) สำหรับปัญหาในข้อ 2 และ 3 เป็นปัญหาในระยะสั้นที่มีขึ้นหลังชัยชนะในสงครามเวียดนามของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (หรือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2519

1) ปัญหาญวนอพยพ

ชาวญวนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 พวก

ได้แก่

1.1 พวกที่อพยพเข้ามาดั้งเดิม

เป็นพวกญวนอพยพที่เข้าในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยรัชการที่ 3 ต้น

กรุงรัตนโกสินทร์ มีทั้งพวกที่นับถือพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานใน

จังหวัดพระนคร และจังหวัดจันทบุรี

ต่อมาในสมัยฝรั่งเศสเข้ายึดครองอินโดจีน ชาวญวนซึ่งเป็นพวก

ชาตินิยม ได้ทำการกบฏเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส แต่เมื่อไม่สามารถต่อสู้ได้ จึงหลบหนีเข้าสู่

ประเทศไทย ชาวญวนอพยพกลุ่มหลังนี้ ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครพนมและ

สกลนคร ปัจจุบันชาวญวนอพยพกลุ่มหลังนี้ได้ผสมกลมกลืนเป็นคนไทยเกือบทั้งหมดแล้ว

เพราะมีจำนวนไม่มาก ประกอบกับได้อพยพเข้ามาในไทยเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน

จึงกลายเป็นคนไทย และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐบาลแต่อย่างใด (Chan Ansuchote,

The Vietnamese Refugees in Thailand, Presented to the Faculty of Public

Administration Institute, Thammasat University, 1969)

1.2 ญวนอพยพที่เข้ามาใหม่

หลังจากที่ฝรั่งเศสกลับเข้าครอบครองอินโดจีนอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2489 (หลังญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง) ฝรั่งเศสได้ทำการปราบปรามพวกญวนอิสระอย่างรุนแรง ทำให้ญวนอพยพข้ามแม่น้ำโขงมายังประเทศไทย ญวนอพยพรุ่นใหม่นี้คือรุ่นเดียนเบียนฟูที่หนีการปราบปรามของฝรั่งเศสและหนีภัยสงครามระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามกับฝรั่งเศส มีจำนวนราว 48,000 คน เมื่ออพยพเข้ามาแล้ว ทางรัฐบาลไทยได้ให้ที่พักอาศัย (รัฐบาลสมัยนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี) และอนุญาตให้ชาวญวนเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานตามจังหวัดต่างๆ ของไทยบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยไม่จำกัดในเรื่องถิ่นที่อยู่อาศัยแต่ประการใด

สำหรับมาตรการปฏิบัติของรัฐบาลไทย (ยุคจอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีหรือหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490) ต่อชาวญวนอพยพนั้น ในปี พ.ศ. 2492 จอมพลป. พิบูลสงคราม เริ่มตระหนักถึงภัยจากการแทรกซึมบ่อนทำลายของฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ และเห็นว่า การเคลื่อนไหวขององค์การลับเวียดนามที่จัดตั้งโดยกลุ่มชาวญวนอพยพ ที่มีตัวแทนของพวกเวียดนาม (คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) ปะปนเข้ามาด้วยนั้น มีส่วนเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย ด้วยเช่นกัน เพราะพวกเวียดนาม ซึ่งแต่เดิมฝ่ายไทยเข้าใจว่าเป็นพวกชาตินิยมนั้น ที่แท้คือพวกคอมมิวนิสต์นั่นเอง

เมื่อเป็นเช่นนั้น รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ก็เริ่ม

ดำเนินมาตรการกวดขันต่อชาวญวนอพยพ โดยในปี 2492 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้ชาว
ญวนอพยพเข้าไปอยู่อาศัยใน 12 จังหวัด และต่อมาในปี 2493 รัฐบาลได้จำกัดเขตชาว
ญวนอพยพอยู่ได้เพียงใน 8 จังหวัดและในปี 2493 รัฐบาลได้กำหนดเขตให้ชาวญวน
อพยพอาศัยอยู่ได้แค่เพียง 5 จังหวัดเท่านั้น คือ หนองคาย สกลนคร นครพนม
อุบลราชธานี และปราจีนบุรี

ในปี 2496 ฝ่ายเวียดนามในลาว ได้รุกคืบหน้าเข้ามาใกล้

ชายแดนไทย ทำให้ชาวญวนอพยพในไทยได้มีความเคลื่อนไหวในทางการให้ความ
สนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น รัฐบาลไทยเห็นว่าอาจเกิดเหตุการณ์ไม่สงบขึ้น จึงได้
จัดส่งญวนอพยพที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ จำนวน 705 คน จากจังหวัดหนองคายไปไว้
ที่จังหวัดพัทลุง และเคลื่อนย้ายชาวญวนอพยพระดับหัวหน้ารวม 126 คน จากจังหวัด
หนองคาย สกลนคร และนครพนม ไปไว้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (เพ็ญอ้าง หน้า 24)

นอกจากจะจำกัดเรื่องถิ่นที่อยู่ โดยให้ชาวญวนอพยพอาศัยอยู่

ใน 5 จังหวัดดังกล่าวของภาคอีสาน รัฐบาลไทยยังได้วางมาตรการควบคุมชาวญวนอพยพ
อย่างใกล้ชิด โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมตำรวจ และให้หัวหน้าหมู่บ้านและ
ตำบลเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้ชาวญวนอพยพกระทำการใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย
และห้ามมิให้ญวนอพยพเดินทางออกพื้นที่ที่ตนตั้งหลักแหล่งอยู่ เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาชาวนอพยพในไทยโดยการ
เจรจากับรัฐบาลเวียดนามเหนือ (รัฐบาลของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม
ต่อมาหลังชัยชนะในสงครามเวียดนาม เปลี่ยนชื่อเป็นประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม) รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัย ได้พยายามหาทางส่งชาวนอพยพกลับไปยัง
เวียดนาม โดยหาทางเจรจากับรัฐบาลเวียดนามให้รับพลเมืองของตนกลับไป และได้
ประสบผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2502 โดยได้มีการเจรจากันระหว่างสภาอากาศไทยกับ
สภาอากาศเวียดนามเหนือที่กรุงฮานอย ประเทศพม่า ทั้งสองฝ่ายสามารถทำความตกลง
ร่วมกันได้ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2502 และจากความตกลงดังกล่าว เป็นผลให้
ประเทศไทยสามารถส่งชาวนอพยพกลับเวียดนามเหนือ โดยทางเรือระหว่างปี พ.ศ.
2503 – 2509 ได้เป็นจำนวน 45,033 คน จึงยังมีชาวนอพยพตกค้างในไทยอีกประมาณ
40,000 คน (“คำแถลงของคณะผู้แทนสภาอากาศไทยเกี่ยวกับปัญหาชาวนอพยพ ในการ
ประชุมสภาอากาศสากล ครั้งที่ 3 ณ กรุงมะนิลา” ลงวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2512)

ต่อมา ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2513 ผู้แทนสภาอากาศเวียดนาม
เหนือได้เดินทางมาไทย เพื่อเจรจากับฝ่ายไทย ในการหาทางอพยพชาวเวียดนามที่ตกค้าง
อยู่ในไทยกลับไปเวียดนามเหนือ ได้เริ่มเจรจากันในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2513 และได้มี
การเจรจากันหลายครั้ง แต่ไม่สามารถบรรลุผลความตกลงกันได้ หลังจากคณะผู้แทน
สภาอากาศเวียดนามเหนือใช้เวลาอยู่ในประเทศไทยได้ 8 เดือน การเจรจาระหว่างคณะ

ผู้แทนสภาอากาศของทั้งสองประเทศ ก็ได้สิ้นสุดลงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2514 โดยได้มีแถลงการณ์ร่วมออกมา มีใจความว่า

“ คณะผู้แทนสภาอากาศทั้งสองฝ่ายยืนยันว่า ข้อตกลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2502 และวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2505 และบันทึกการประชุมวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2508 ยังคงมีผลใช้บังคับ คณะผู้แทนสภาอากาศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม แถลงว่า เนื่องจากสถานะสงครามภายในประเทศของตน การอพยพชาวเวียดนามที่พำนักอยู่ในไทยจึงไม่อาจดำเนินไปได้ในขณะนี้ และได้เสนอพักการเจรจาไว้ชั่วคราว คณะผู้แทนสภาอากาศของทั้งสองฝ่าย จะตกลงเจรจากันอีก เมื่อสถานการณ์อำนวยให้”

(“คำแถลงการณ์ร่วมของคณะผู้แทนสภาอากาศไทยกับคณะผู้แทนสภาอากาศเวียดนามเหนือ” วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2514)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา ก็ไม่ได้มีการเจรจากันในเรื่องนี้อีก จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2518 ที่เวียดนามเหนือมีชัยชนะในสงครามเวียดนาม และหลังจากที่ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม (เวียดนามที่รวมภาคเหนือกับภาคใต้ เป็นประเทศเดียวกันแล้ว) เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 (สมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช) และระหว่าง วันที่ 6 - 10 กันยายน พ.ศ. 2521 นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้เดินทางมาเยือนไทยเป็นประเทศแรก ก่อนไปเยือนประเทศอาเซียนอื่นๆ ในการเจรจาทวิภาคีกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

นายกรัฐมนตรีไทย ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นมา เพื่อ
พิจารณาปัญหาชาวญวนอพยพที่ยังมีตกค้างอยู่ในประเทศไทย ให้สามารถเดินทางกลับ
เวียดนาม คณะกรรมการร่วมดังกล่าว ฝ่ายไทยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานฝ่าย
ไทย ส่วนฝ่ายเวียดนามมีอธิบดีกรมการกงสุลของกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเป็น
ประธานฝ่ายเวียดนาม

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2521 นายหวู หว่าง อธิบดี
กรมการกงสุลกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามและคณะ 9 คน ได้เดินทางมาไทยเพื่อ
เจรจาปัญหาชาวญวนอพยพกับคณะผู้แทนไทย การเจรจาครั้งแรกเริ่มเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม
พ.ศ. 2521 และได้เจรจากันหลายรอบ จนถึงการเจรจาครั้งที่ 8 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่
1 ธันวาคม พ.ศ. 2521 มีผลให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าจะทำการเจรจาครั้งที่ 9 ในวันที่ 10
มกราคม พ.ศ. 2522 แต่เมื่อถึงกำหนดเวลา ฝ่ายเวียดนามได้บอกเลื่อนการประชุมออกไป
อย่างไม่มีกำหนด โดยอ้างว่า หัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนามป่วย สำหรับสาเหตุที่ทำให้ทั้ง
สองฝ่ายไม่สามารถเจรจาทำความตกลงกันได้ นั้น เพราะเงื่อนไขและหลักการในการเจรจา
ไม่ตรงกัน โดยฝ่ายไทยต้องการให้เวียดนามรับชาวญวนอพยพที่สมัครใจกลับเวียดนาม
กลับไปทั้งหมด ตามข้อตกลงระหว่างสหประชาชาติของทั้งสองประเทศที่กรุงย่างกุ้งปี 2502
แต่ฝ่ายเวียดนามไม่ยอมรับข้อตกลงอย่างกึ่งดังกล่าว แต่จะขอรับชาวญวนอพยพกลับไป
เพียงบางส่วนเท่านั้น (เพียง 3,000 คน)

(ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, “ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ” สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, 2526 หน้า 147 – 148)

สรุปได้ว่าแม้ทั้งสองฝ่ายได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (ตามแถลงการณ์ร่วมไทย – เวียดนาม ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519) เพื่อทำการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาชาวญวนอพยพในไทย รวมทั้งวิธีการอพยพให้กลับไปเวียดนาม และได้มีการประชุมหารือกันถึง 8 ครั้ง ระหว่างเดือนตุลาคม – เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2521 แต่การหารือระหว่างกันก็ประสบกับความล้มเหลวในที่สุด โดยฝ่ายเวียดนามบอกเลิกการประชุมออกไปอย่างไม่มีกำหนด ดังรายละเอียดปรากฏข้างต้น

เกี่ยวกับประเด็นที่ฝ่ายเวียดนามบอกเลิกการประชุม คณะกรรมการร่วมออกไปอย่างไม่มีกำหนดเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2522 เมื่อมองย้อนหลังกลับไป โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ปรากฏในห้วงเวลาดังกล่าว ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า เหตุผลแท้จริงของการบอกเลิกการประชุมของคณะกรรมการร่วมดังกล่าว ไม่ใช่เป็นเพราะอาการป่วยของหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายเวียดนาม แต่เหตุผลแท้จริงเพราะเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นผลสำเร็จ และไม่พอใจที่ไทยและอาเซียนมีปฏิกิริยาท่าทีต่อต้านไม่ยอมรับข้ออ้างของฝ่ายเวียดนาม ทั้งได้ประณามการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม จึงเป็นที่แน่ชัดว่าฝ่ายเวียดนามประสงค์ใช้เรื่องญวนอพยพในไทย

เป็นข้อต่อรองหวังบีบให้ไทยยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม
ทั้งๆ ที่นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ยืนยันกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
นายกรัฐมนตรีไทย เมื่อครั้งนายฟาม วัน ดง มาเยือนไทย ระหว่างวันที่ 6 – 10 กันยายน
พ.ศ. 2521 (3 เดือน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) ว่าปัญหาญวนอพยพ
ในประเทศไทยจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและแน่นอน เวียดนามจะให้ความ
ร่วมมือกับไทยเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา (บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเกรียงศักดิ์
ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย กับ นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีแห่ง
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2521)

เมื่อข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ทั้งหมดข้างต้นเป็นความจริง
ทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่านโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อไทยตลอดปี 2521 (ก่อนวันที่ 25
ธันวาคม พ.ศ. 2521) เป็นนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อไทยที่มีจุดประสงค์ชัดเจน
กล่าวคือ เพื่อบังคับให้รัฐบาลไทยตายใจโดยยังคงเชื่อว่าเวียดนามจะไม่ใช้กองกำลังทหาร
เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วถือได้ว่าเวียดนามประสบผลสมตาม
มุ่งหวังในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2520 –
2521 ฝ่ายเวียดนามได้พยายามส่งคณะผู้แทนระดับสูงหลายคนมาเยือนไทย เพื่อเจรจา
หารือกับไทยในเรื่องการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันหลายด้าน และเพื่อการกระชับ
สัมพันธไมตรีระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ความพยายามดังกล่าวของฝ่ายเวียดนามก็เพื่อ
หวังให้ไทยยอมรับผลของการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนาม หรือหากไม่

ยอมรับ อย่างน้อยเวียดนามก็หวังให้ไทยต่อต้านการกระทำของเวียดนามน้อยที่สุด หรืออีก
นัยหนึ่งเวียดนามหวังว่าการต่อต้านและประณามการรุกรานและยึดครองกัมพูชาจากฝ่าย
ไทยเป็นไปในเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น ซึ่งเป็นการคาดการณ์ผิดอย่างมหันต์ (หมายเหตุ:
ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับญวนอพยพ (รุ่นใหม่) ที่ได้ลี้ภัยเข้ามาใน
ประเทศไทยทางเรือหลังรัฐบาลเวียดนามได้พ่ายแพ้สงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม
เหนือเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้จัดให้อยู่ภายใต้การควบคุมของทาง
ราชการที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งหมด 1,838 คน

เมื่อครั้งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ
ไทยได้ไปเยือนเวียดนาม (วันที่ 24 – 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2521) เพื่อหารือกับฝ่ายเวียดนาม
เกี่ยวกับญวนอพยพรุ่นใหม่อ้างว่าข้างต้น ซึ่งท่าทีของฝ่ายเวียดนามต่อปัญหาญวน
อพยพรุ่นใหม่คือ ขอให้ไทยส่งผู้อพยพเหล่านี้กลับเวียดนามตามความสมัครใจ หรือไม่ก็ให้
ไทยจัดส่งต่อไปยังประเทศที่สาม กับขอให้ฝ่ายไทยควบคุมมิให้คนเหล่านั้นใช้ดินแดนไทย
กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนาม (เอกสารภูมิหลังเรื่อง “ปัญหาชาวเวียดนามลี้ภัย(รุ่น
ใหม่) ในประเทศไทย” กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง กระทรวงการ
ต่างประเทศ, กันยายน 2521)

ท่าทีของเวียดนามต่อชาวญวนอพยพ (รุ่นใหม่) ที่หนีภัยสงคราม
ออกมาจากเวียดนามได้ (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 หลังกรุงไซ่ง่อนแตก) เพื่อมาลี้ภัย
อยู่ในประเทศไทย เป็นท่าทีบ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ฝ่ายเวียดนามไม่ประสงค์รับคน
เหล่านี้กลับไปเวียดนาม เพราะเวียดนามย่อมมองคนเหล่านี้ว่าเป็นพวกที่ฝักใฝ่อยู่ข้าง
รัฐบาลเวียดนามได้ ทั้งนี้ทัศนคติต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฝ่ายเวียดนามจึงรู้ดีอยู่แล้วว่า
พวกญวนอพยพรุ่นใหม่เหล่านี้ย่อมไม่ประสงค์กลับไปเวียดนามอีก ฝ่ายเวียดนามจึงได้
กล่าวกับฝ่ายไทยว่า พร้อมรับคนเหล่านี้หากคนเหล่านี้สมัครใจกลับเวียดนาม และการที่
ฝ่ายเวียดนามขอร้องให้ฝ่ายไทยควบคุมญวนอพยพรุ่นใหม่นี้ มิให้ดำเนินการอะไรที่เป็น
ปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลเวียดนาม เท่ากับเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนอยู่แล้วว่า เวียดนามไม่
ประสงค์รับคนเหล่านี้กลับไปเวียดนาม เพราะไม่ต้องการให้กลับมาบ่อนทำลายเวียดนาม
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

กล่าวได้ว่าหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ปัญหาชาวญวนอพยพใน
ไทย ได้รับการแก้ไขไปได้มากพอสมควร เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอ
ของกระทรวงมหาดไทย (วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2533) ที่เสนอให้สัญชาติไทยแก่คน
ญวนอพยพชั้นบุตร ลูกครึ่ง และชั้นหลาน นอกจากนี้ เมื่อเวียดนามได้เข้ามาเป็นสมาชิก
องค์การอาเซียน (พ.ศ. 2538) ถือได้ว่าปัญหาญวนอพยพในไทยที่มีต่อความมั่นคงของไทย
ไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป

- 2) ปัญหาอาชญากรรมที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลเวียดนามได้ได้นำมาในประเทศไทย ช่วงก่อนกรุง
ไซ่ง่อนแตก (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เปิดให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว ณ กระทรวงการ
ต่างประเทศโดยการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้ มีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวของ
เวียดนามใต้ หรือรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้หรือเวียดกง (Provisional Revolutionary
Government หรือ PRG) ซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้การรับรองไปแล้วเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ.
2518 ได้ส่งคณะผู้แทนมาเจรจากับฝ่ายไทย (วันที่ 16 – 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518) เพื่อหาทาง
สถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างกัน

รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้เน้นกับผู้สื่อข่าวว่า เรื่องที่ฝ่ายรัฐบาล
ใหม่ของเวียดนามใต้ (PRG) ถือเป็นแก่นสารของการเจรจาคครั้งนี้ ได้แก่เรื่องข้อเรียกร้องให้ไทย
ยอมรับรองกรรมสิทธิ์ของฝ่ายเวียดนามใต้อย่างสมบูรณ์ เหนือเครื่องบิน เรือรบ และอาชญา
กรรมที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเวียดนามใต้ชุดก่อน (รัฐบาลสุดท้ายของประเทศ
สาธารณรัฐเวียดนามหรือรัฐบาลของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว) ได้นำมาในประเทศไทย
ก่อนกรุงไซ่ง่อนแตก (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

รัฐมนตรีต่างประเทศยังได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่าฝ่ายไทยได้รับแจ้ง

เรื่องปฏิกิริยาชั่วคราวของเวียดนามใต้ (รัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนาม) อ้างว่ามีกรรมสิทธิ์เหนือ
ทรัพยากรสินเหล่านี้ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 และว่าต่อมาคณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติอายัด
อาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านี้ เพื่อเก็บรักษาไว้ภายใต้ความคุ้มครองของไทย เป็นการดำเนินการที่
ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศทุกประการ และว่าในเมื่อมีการเรียกร้องสิทธิใน
ทรัพยากรสินเหล่านี้ จากฝ่ายสหรัฐฯ เช่นกัน และโดยที่มีรัฐสองรัฐ อ้างการมีกรรมสิทธิ์เหนือ
ทรัพยากรสินเหล่านี้ รัฐบาลไทยจึงเห็นว่า การที่จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึง
จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและความยุติธรรม เมื่อผลปรากฏแน่ชัดว่า
รัฐใดมีกรรมสิทธิ์อย่างแท้จริง ปราศจากข้อสงสัยใดๆ รัฐบาลไทยก็พร้อมส่งมอบทรัพยากรสิน
เหล่านี้คืนให้โดยฉับพลัน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยอยากให้รัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้เจรจา
โดยตรงกับรัฐบาลสหรัฐฯ และว่าไทยต้องการมีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศเวียดนามใต้ ซึ่ง
เป็นเพื่อนบ้านของไทย ไทยก็จะพยายามหาทางแก้ปัญหา ซึ่งการเจรจายังไม่เสร็จสิ้นยัง
จะต้องมีการเจรจากันต่อไป

(ข่าวสารนิเทศที่ M.14/2518 กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 27 พฤษภาคม
พ.ศ. 2518)

หนึ่งช่วงระหว่างวันที่ 12 – 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2518

หรือหนึ่งวันก่อนหน้าที่คณะผู้แทนรัฐบาลปฏิกิริยาชั่วคราวของเวียดนามใต้เดินทางมาเจรจากับ
ฝ่ายไทย ได้มีเหตุการณ์สำคัญและร้ายแรงที่เกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเอก

ราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศไทย เหตุการณ์ดังกล่าวคือ กรณีเรือสินค้า
มายาเกซ (Mayaguez) ของสหรัฐฯ ถูกฝ่ายเขมรแดงเข้าจับกุมบังคับให้ขึ้นฝั่งบริเวณเกาะปูโล
วายของกัมพูชา เนื่องจากเรือสินค้าดังกล่าวได้ละเมิดน่านน้ำของกัมพูชา

เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลทำให้สหรัฐฯ (ซึ่งเพิ่งพ่ายแพ้สงครามใน
เวียดนาม ลาว และกัมพูชาอย่างสิ้นเชิงเดือนเมษายน พ.ศ. 2518) ตัดสินใจใช้กำลังทหารเข้า
จัดการเพื่อบังคับให้ฝ่ายเขมรแดงปล่อยลูกเรือและเรือมายาเกซ โดยใช้กำลังนาวิกโยธินสหรัฐฯ
เข้ามาใช้ฐานทัพอยู่ตะเภาของไทย พร้อมเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์จำนวนหนึ่งเข้าไปปฏิบัติการที่
เกาะดังของกัมพูชา ทั้งๆที่รัฐบาลไทยได้ประกาศห้ามเป็นทางการมิให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพนี้ใน
การปฏิบัติการทางทหารกับประเทศกัมพูชาแล้วก็ตาม และแม้ว่าจะสามารถเอาเรือมายาเกซ
กลับคืนมาได้พร้อมลูกเรือก็ตาม แต่ก็มีผลทำให้ทหารสหรัฐฯ เสียชีวิตถึง 38 คน (23 คน
เสียชีวิตจากเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ตกในดินแดนไทย) ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า
การปฏิบัติการทางทหารครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจของประธานาธิบดีเจอร์ลด์ ฟอร์ด ที่มีนายเฮนรี
คิสซินเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ เป็นคนผลักดันให้ใช้วิธีการทางทหารแก้ปัญหา โดย
นายคิสซินเจอร์อ้างว่าเพื่อเป็นการเรียก “ความน่าเชื่อถือ” ของสหรัฐฯ กลับคืนมา (Kenton
Clymer, The United States and Cambodia, 1969 – 2000: A troubled relationship หน้า
102 – 104)

เหตุการณ์เรือมายาเกซข้างต้น ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อน

ให้เห็นถึงความอหังการของอภิมหาอำนาจสหรัฐฯ ที่แม้เพิ่งแพ้สงครามในอินโดจีนแล้ว แต่ก็ยังไม่ทิ้งนิสัยการวางกล้ำมใหญ่โต ด้วยการละเมิดอธิปไตยของไทยอย่างโจ่งแจ้งส่งนาวิกโยธินสหรัฐฯ มาที่ฐานทัพอยู่ตะเภของไทยเพื่อใช้เข้าไปปฏิบัติการทางทหารในกัมพูชา โดยไม่บอกกล่าวให้ไทยรู้ไม่ได้หรือกับไทยแต่อย่างใด (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นได้มีผลทำให้นิสิต นักศึกษา และ

ประชาชนร่วมกันทำการประท้วงรัฐบาลสหรัฐฯ หน้าสถานทูตสหรัฐฯ และรัฐบาลไทยก็ได้ประท้วงสหรัฐฯ อย่างเป็นทางการ จนในที่สุดนายเอ็ดเวิร์ด อี แมสเตอร์ อุปทูตฯ สหรัฐฯ จำต้องมีหนังสือถึงพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย แสดงความเสียใจ(regret) กับเหตุการณ์ครั้งนี้ พร้อมยืนยันว่านโยบายของสหรัฐฯ ยังคงยึดมั่นที่จะเคารพเอกราชและอธิปไตยของไทยอย่างไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยก็ได้ออกมาให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ยืนยันข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นโดยย่ำว่าสหรัฐฯ ได้ขอโทษไทยแล้ว

(ข่าวสารนิเทศที่ M.12/2518 กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

เกี่ยวกับข้อความในหนังสือของนายแมสเตอร์ อุปทูตฯ สหรัฐฯ

ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศไทย มีข้อความสำคัญตอนหนึ่ง ดังนี้

“The United States Government wishes to express its understanding of the problems caused the Royal Thai Government by these procedures and wishes to repeat its regret. The policy of the United States continues to be of respecting the sovereignty and independence of Thailand. The unique circumstances that have let the recent turn of events do not alter this traditional relationship and are not going to be repeated. The Government of the United States looks forward to working in harmony and friendship with the Royal Thai Government”. (เพ็งอ้าง)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าคำที่อุปกุตฯ สหรัฐฯ ใช้คือ เสียใจ (regret) ไม่ใช่ apologize หรือขอโทษอันเป็นการยอมรับว่าได้กระทำผิดไปแล้ว ส่วนคำว่าเสียใจนั้นไม่บ่งบอกถึงการยอมรับผิดแต่อย่างใด แต่ในการให้สัมภาษณ์ข้างต้นของรัฐมนตรีต่างประเทศท่านได้แปลคำว่าเสียใจ (regret) เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับการขอโทษหรือขอขมา กล่าวได้ว่าข้อความในหนังสือของอุปกุตฯสหรัฐฯ ดังกล่าวข้างต้น เปรียบเสมือนเป็นการตบหัวแล้วลูบหลังประเทศไทย เป็นดังตัวอย่างของความอหังการอีกรูปแบบหนึ่ง (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ของอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งเจ้าหน้าที่เวียดนามได้ได้นำเข้ามาในประเทศไทยก่อนกรุงไซ่งอนแตกหรือก่อนชัย

ชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) กรมสนธิสัญญาและกฎหมายของกระทรวงการต่างประเทศได้ให้ความเห็นด้านกฎหมาย สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- สำหรับอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ยังคงเหลืออยู่ในประเทศไทยนั้น รัฐบาลไทยควรอายัดไว้และปล่อยให้เป็นหน้าที่ของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ที่จะทำความตกลงกันเอง หรือพิสูจน์ว่ากรรมสิทธิ์ควรจะเป็นของฝ่ายใด เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่สามไม่เกี่ยวข้องด้วย ถือว่าเป็นเรื่องโดยตรงระหว่างคู่กรณีที่อ้างกรรมสิทธิ์ และเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกระเทือนต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- การที่ไทยให้ผู้อ้างกรรมสิทธิ์ทั้งสองฝ่ายตกลงกันเอง หรือพิสูจน์กรรมสิทธิ์ระหว่างกัน ก็เพราะเห็นว่าแม้ว่าอาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าวที่เข้ามาในประเทศไทย และตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยแห่งดินแดน (territorial sovereignty) ของเรานั้น ก็มีได้หมายความว่า ไทยจะยึดเอาเป็นกรรมสิทธิ์ได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีนี้มิได้นำมาโดยมีเจตนาร้ายต่ออำนาจอธิปไตยของไทย แต่เป็นการอพยพพลภัยสงครามเข้ามา และด้วยเหตุผลในแง่มนุษยธรรม รัฐบาลไทยจำต้องปล่อยให้เข้ามาโดยมิได้ขัดขวาง กล่าวโดยสรุปแล้ว อำนาจ

อธิปไตยแห่งดินแดนนั้น ย่อมมีขอบเขตจำกัดภายใต้กฎหมาย

ระหว่างประเทศ และพันธกรณีต่างๆ ที่มีอยู่ตามความตกลง

ระหว่างประเทศ (บันทึกกรรมสนธิสัญญาและกฎหมาย ลงวันที่ 16

พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

เรื่องการทำทั้งสหรัฐ และรัฐบาลปฏิบัติชั่วคราวของประเทศ

เวียดนามใต้ (เวียดนามหลังฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ได้รับชัยชนะเหนือเวียดนามใต้ของ

ประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว ที่สหรัฐ และไทยให้การสนับสนุนมาตลอดสงครามเวียดนาม)

ต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือเครื่องบินและยุทโธปกรณ์อื่นๆ ที่ผู้ลี้ภัยจากเวียดนามใต้ได้นำเข้า

ประเทศไทย ได้สร้างปัญหาให้กับรัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฝ่าย

สหรัฐ ได้ดำเนินการโดยพลการ ขนย้ายเครื่องบินออกไป ส่วนใหญ่ได้แก่ เครื่อง F5, A37,

C130 ทั้งที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการเพื่อให้ฝ่ายสหรัฐ

ยุติการขนย้ายสิ่งเหล่านี้ออกนอกประเทศ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

ข้อเท็จจริงปรากฏข้างต้น ได้รับการยืนยันจากการหารือระหว่างพล

ตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศกับนายเอ็ดเวิร์ด อี แมสเตอร์ อุปทูตสหรัฐ เมื่อ

วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งในโอกาสหารือดังกล่าวรัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้แจ้งให้

อุปทูตสหรัฐ ทราบเกี่ยวกับมติของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่มอบให้กระทรวงการต่างประเทศ

ดำเนินการให้สหรัฐ ยุติการขนย้ายเครื่องบินและยุทโธปกรณ์อื่นๆ ออกนอกประเทศ พร้อม

กับยืนยันให้ทางการขนย้ายเครื่องบินและยุทธโปกรณ์อื่นๆ ที่ยังเหลืออยู่ ซึ่งอุปทูตฯ ได้กล่าวกับรัฐมนตรีชาตินายว่า สหรัฐฯ จะให้ยุติการขนย้ายชั่วคราวก็ได้ แต่มีปัญหาอยู่ที่ว่า รัฐบาลสหรัฐฯ ถือว่าอาวุธยุทธโปกรณ์เหล่านี้เป็นของสหรัฐฯ โดยที่เป็นส่วนหนึ่งของอาวุธที่สหรัฐฯ ได้ให้แก่เวียดนามใต้ ตามความตกลงทางทหารที่มีระหว่างกัน ซึ่งมีเงื่อนไขว่า เมื่อเวียดนามใต้ไม่ใช่แล้วก็ต้องคืนให้แก่สหรัฐฯ

ต่อท่าทีของสหรัฐฯ ข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ได้ขอให้อุปทูตฯ แมสเตอร์ส่งหลักฐานข้อตกลงที่สหรัฐฯ ได้ทำไว้กับรัฐบาลของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว มาให้ฝ่ายไทย เพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐบาลไทย พร้อมกับยืนยันหนักแน่นว่า ในขั้นต้นนี้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องอายัดไว้ก่อน ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลไทยจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อขจัดความข้องใจของประชาชน เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของไทยในเรื่องนี้ และว่าในขั้นนี้ รัฐบาลจะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบว่า รัฐบาลได้อายัดอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ไว้แล้ว และเมื่อฝ่ายสหรัฐฯ สามารถนำหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าสิ่งของเหล่านี้สมควรเป็นกรรมสิทธิ์ของสหรัฐฯ รัฐบาลก็จะได้ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจในข้อเท็จจริงต่อไป

ต่อคำตอบของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยข้างต้น นายแมสเตอร์อุปทูตสหรัฐฯ ได้กล่าวเป็นเชิงตัดพ้อว่า การนำเครื่องบินและยุทธโปกรณ์ต่างๆ จากเวียดนามใต้ เข้ามาประเทศไทยนี้ ฝ่ายไทยคือ กองบัญชาการทหารสูงสุดก็รู้เห็นเป็นใจอยู่ด้วย จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาขึ้นมา พร้อมแสดงความหวังว่าปัญหาเรื่องนี้จะไม่บานปลายเป็นกรณีขัดแย้ง

ระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล ซึ่งในประเด็นนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศก็ได้กล่าวว่าตนก็หวัง
เช่นเดียวกัน ทั้งย้ำว่าประชาติของประชาชนไทยกำลังแรง ซึ่งรัฐบาลไม่อาจที่จะทำเฉยเมย
ได้ (บันทึกการหารือราชการระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับอุปทูตสหรัฐฯ
กองอเมริกา กรมการเมือง ลงวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

ทำให้อย่างอหังการของฝ่ายสหรัฐฯ ข้างต้นยังหาได้ยุติไม่ ด้วยอีกสอง
วันถัดมา นายแมสเตอร์ อุปทูตสหรัฐฯ ได้ขอเข้าพบพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรี
ต่างประเทศอีกครั้ง โดยในการพบปะครั้งนี้ อุปทูตฯ ได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบว่า ตนได้รับคำสั่ง
จากรัฐบาลสหรัฐฯ ให้แจ้งว่า สหรัฐฯ ยินยอมต่อคำเรียกร้องของรัฐบาลไทย พร้อมกันนั้นก็ได้อ
มอบสำเนาความตกลงทางทหารระหว่างสหรัฐฯ – เวียดนามใต้ กับความตกลงสหรัฐฯ
กัมพูชา (ตามที่ฝ่ายไทยได้ขอเมื่อครั้งพบปะกันครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)
และว่าเมื่อฝ่ายไทยได้ศึกษาความตกลงทั้งสองฉบับแล้ว หวังว่าไทยคงจะตัดสินใจให้สหรัฐฯ
รับคืนอาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านั้นไปใช้ในฐานะเจ้าของที่ถูกต้อง

อุปทูตฯ ยังได้กล่าวต่อไปว่า รัฐบาลของตนสั่งมาด้วยว่า ให้
แจ้งแก่รัฐบาลไทยว่า สหรัฐฯ ถือว่า เรื่องกรรมสิทธิ์ในอาวุธยุทโธปกรณ์เหล่านี้ มีความสำคัญ
มาก และหากไทยกระทำการอันใดที่จะทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับคืนไป ก็จะมีผล
กระทบกระเทือนอย่างรุนแรงต่อความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐฯ อย่างแน่นอน นอกจากนี้ ตามที่
ได้แจ้งกับฝ่ายไทย เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคมนี้ว่า รัฐบาลสหรัฐฯ จะให้บางส่วนของอาวุธ

ยุทธโศภนที่ผู้ลี้ภัยจากเขมรและเวียดนามใต้ ได้นำเข้ามาในประเทศไทย แก่รัฐบาลไทยนั้น บัดนี้ โดยที่ปรากฏว่า ยังมีความข้องใจต่อกรรมสิทธิ์ของรัฐบาลสหรัฐฯ ในอาวุธยุทธโศภน เหล่านั้น รัฐบาลสหรัฐฯ จึงตกลงใจงดการให้แก่ไทย จนกว่าจะมีการตกลงยืนยันในกรรมสิทธิ์ ของสหรัฐฯ ต่อไป

รัฐมนตรีต่างประเทศได้กล่าวให้อุปทูตฯ ทราบว่า เวียดนามเหนือ จะส่งผู้แทนมาเจรจากับรัฐบาลไทย ในเรื่องการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และคงจะได้พูดกัน ถึงเรื่องนี้ด้วย นอกจากนี้รัฐบาลปฎิวัติชั่วคราวของเวียดนามใต้ก็จะส่งคณะผู้แทนมาเจรจากับ ฝ่ายไทยในเรื่องของอาวุธยุทธโศภนคืนโดยเฉพาะ ซึ่งในโอกาสนั้น ฝ่ายไทยก็จะนำข้อตกลง ระหว่างสหรัฐฯ กับรัฐบาลเก่าของเวียดนามใต้ (รัฐบาลประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว) ให้ฝ่าย เวียดนามใต้ดูเพื่อประกอบการพิจารณาว่า ใครควรได้รับอาวุธยุทธโศภนเหล่านั้นคืนไป พร้อม ให้ความเห็นว่า ถ้าเป็นเครื่องบินหรือเรือหรือยานพาหนะที่ไม่ได้ใช้ในการสู้รบโดยตรง ก็น่าที่จะ ส่งคืนให้ฝ่ายรัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้ได้

หลังจากได้รับฟังความเห็นของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยแล้ว อุปทูตฯ ได้ชี้แจงว่า แม้จะไม่ใช่เครื่องบินหรือเรือรบ แต่ถ้าเป็นส่วนหนึ่งของยุทธโศภนที่ ได้รับภายใต้โครงการความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐฯ แล้ว รัฐบาลสหรัฐฯ จะยอมให้แก่ ฝ่ายตรงข้ามไม่ได้ พร้อมกับย้ำว่า เรื่องนี้รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องการให้รัฐบาลไทยเข้าใจว่า ถ้าไทย ทำให้อาวุธยุทธโศภนเหล่านั้นตกไปอยู่ในมือของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ

สหรัฐฯ จะต้องสิ้นคลอนแน่ เพราะไม่เพียงแต่ฝ่ายบริหารของสหรัฐฯ จะต้องพิจารณาบทบาทนโยบายความร่วมมือต่อกัน แต่ฝ่ายนิติบัญญัติของสหรัฐฯ ก็คงจะมีปฏิกริยารุนแรงอีกด้วย

อุปทูตสหรัฐฯ ยังได้พาดพิงถึงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เป็นการเสนอข่าวที่ชวนให้เข้าใจผิด ท่านองว่า ฝ่ายสหรัฐฯ ได้กระทำการโดยพลการเกี่ยวกับการขนย้ายอาวุธยุทโธปกรณ์ออกจากประเทศไทย ทั้งๆ ที่ฝ่ายไทยคือกองบัญชาการทหารสูงสุดรู้เรื่อง และเห็นชอบด้วยโดยตลอด ซึ่งในประเด็นนี้ รัฐมนตรีชาตินาย ชุณหะวัณได้กล่าวว่า ปัจจุบันนี้เป็นยุคของประชาธิปไตยและรัฐบาลพลเรือน หมดสมัยแล้วที่จะทำการใดๆ ลับหลังรัฐบาล ดังเช่นที่เคยกระทำกันในสมัยรัฐบาลทหาร ซึ่งถ้าสหรัฐฯ ยังคิดที่จะพยายามทำแบบนั้นต่อไป ก็มีแต่จะสร้างปัญหาให้แก่ทุกฝ่าย หลังจากได้ฟังทัศนะของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยแล้ว อุปทูตฯ ได้รับว่าจะติดต่อกระทรวงการต่างประเทศอย่างใกล้ชิด และจะแจ้งให้กระทรวงการต่างประเทศทราบทุกครั้งที่ได้ไปเจรจาทกลงกับฝ่ายทหารของไทย โดยแก้ตัวว่า ที่แล้วมานั้นตนเข้าใจว่ากระทรวงการต่างประเทศกับฝ่ายทหารคงจะมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องบอกกล่าวแก่กระทรวงการต่างประเทศในเรื่องที่สหรัฐฯ ได้ติดต่อกับฝ่ายทหาร (บันทึกการหารือราชการระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับอุปทูตสหรัฐฯ กองอเมริกา กรมการเมือง ลงวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อเรื่องปัญหา
อาวุธยุทธโปกรณ์ ที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลชุดสุดท้ายของ
เวียดนามใต้ (สมัยประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว) ก่อนกรุงไซ่ง่อนแตก (วันที่ 30 เมษายน
พ.ศ. 2518) เป็นนโยบายและท่าทีที่มีได้แตกต่างจากปฏิบัติการท่าทีของสหรัฐฯ ที่มีต่อปัญหา
เรือสินค้าชื่อยาเกช ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น เป็นนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ที่สะท้อนให้
เห็นถึงความอหังการของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่ต้องการทำทุกอย่างตามอำเภอใจ
โดยไม่แยแสต่อความรู้สึกของรัฐบาลและประชาชนไทย แม้ว่าด้วยวาจา สหรัฐฯ จะอ้างว่าตน
เป็นประเทศเสรีประชาธิปไตยและเคารพในเอกราชและอธิปไตยของไทย

เช่นเดียวกัน การดำเนินการของสหรัฐฯ ต่อปัญหาเรื่องการอ้าง
กรรมสิทธิ์เหนือเครื่องบินและอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ ที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเก่าของ
เวียดนามใต้ได้นำเข้ามาในประเทศไทย สหรัฐฯ จงใจที่จะเจรจาโดยตรงกับฝ่าย
กองบัญชาการทหารสูงสุดของไทย โดยข้ามหัวรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็น
หน่วยงานที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติมอบอำนาจให้เจรจาโดยตรงกับฝ่ายสหรัฐฯ การดำเนินการ
ของฝ่ายสหรัฐฯ ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นความอหังการอีกรูปอย่างของสหรัฐฯ ที่มีต่อไทย เป็นท่าที
และการดำเนินการของสหรัฐฯ ที่สะท้อนให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่า สหรัฐฯ ไม่ยอมรับความ
เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ได้มีขึ้นในประเทศไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 ท่าที
ดังกล่าวของสหรัฐฯ ต่อพัฒนาการทางการเมืองของไทยระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 ถือได้ว่า
มีส่วนสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็น

เหตุการณ์ที่ตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่มีมิตรที่ถาวร มีแต่ผลประโยชน์เท่านั้นที่ถาวร การเจรจาระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เรื่องการปิดฐานทัพ และการให้สหรัฐฯ ถอนทหารทั้งหมดออกจากประเทศไทยภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2519 เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ยืนยันความเป็นสังขธรรมของประเด็นนี้ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

3) ปัญหาฐานทัพและทหารสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในประเทศไทย

เรื่องปัญหาฐานทัพของไทยที่รัฐบาลไทยได้อนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้เพื่อการปฏิบัติการสงครามในเวียดนามและปัญหาการมีอยู่ของกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยทั้งสองปัญหาดังกล่าว เริ่มได้รับการศึกษาพิจารณาอย่างจริงจังจากรัฐบาลไทย (โดยกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ริเริ่ม) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นไป หรือ 4 เดือนก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

กล่าวได้ว่าการตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องมีการทบทวนเพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากสองเหตุการณ์สำคัญ ที่ได้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2516 สองเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวได้แก่ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ประธานาธิบดีนิกสันได้ลงนามในร่างรัฐบัญญัติและร่างมติร่วมของรัฐสภา ซึ่งมีผลให้รัฐบาลสหรัฐฯ จำเป็นต้องยุติการดำเนินการทางทหารในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาโดยสิ้นเชิง ภายในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.

2516 และหากมีความจำเป็นต้องดำเนินการทางทหารในอินโดจีนต่อไปหลังจากนั้น

ประธานาธิบดีจะต้องขออำนาจจากรัฐสภาเสียก่อน ซึ่งเป็นที่คาดได้ว่ารัฐสภาคงจะไม่อนุมัติให้

ขยายกำหนดเวลานั้น ส่วนเหตุการณ์สำคัญประการที่สอง ได้แก่การลงนามความตกลง

สันติภาพกรุงปารีส (เดือนมกราคม พ.ศ. 2516) เพื่อยุติสงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับ

เวียดนามเหนือ ซึ่งมีผลทำให้สหรัฐฯ จำเป็นต้องยุติบทบาททางทหารและถอนทหารสหรัฐฯ

ทั้งหมดออกจากทั้งสามประเทศอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา)

ข้อเท็จจริงทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น มีอิทธิพลโดยตรงทำให้

กระทรวงการต่างประเทศไทย ตระหนักดีว่าสถานการณ์ในอินโดจีน ซึ่งทั้งสหรัฐฯ และไทยได้มี

ส่วนเกี่ยวข้องอยู่นั้น ได้คลี่คลายมาจนถึงระยะสำคัญที่รัฐบาลไทยจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย

ในเรื่องฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ได้

เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของไทยเป็นสำคัญ

กระทรวงการต่างประเทศ (โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ) จึงได้มีหนังสือกราบ

เรียนนายกรัฐมนตรีเสนอข้อพิจารณาและความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อ

ประกอบการพิจารณาของรัฐบาล สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- การดำเนินการของรัฐสภาสหรัฐฯ เพื่อบีบบังคับให้ฝ่ายบริหารถอน

ตัวออกจากการเข้ามีส่วนเกี่ยวพันในสงครามอินโดจีน ได้กระทำ

ติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี ด้วยวิธีการต่างๆ จนในที่สุดฝ่าย

รัฐสภาสหรัฐฯ ได้หันมาใช้วิธีตัดทอนอำนาจการใช้จ่ายเงินของ
ประธานาธิบดี โดยการเติมบทบัญญัติในกฎหมายการเงินทุกฉบับ
ระบุนำมิให้ฝ่ายบริหารนำเงินที่ได้รับอนุมัติไปใช้ในการ
ดำเนินการทางทหารในอินโดจีน ประกอบกับฐานะของฝ่ายบริหาร
ถูกกระทบกระเทือนจากคดีวอเตอร์เกต อันมีผลทำให้ฐานะของ
ประธานาธิบดีนิกสันอ่อนแอลง จำต้องยอมประนีประนอมที่จะยุติ
การดำเนินการทางทหารในอินโดจีนโดยสิ้นเชิง ภายในวันที่ 15
สิงหาคม พ.ศ. 2516

- ความสำเร็จของรัฐสภาสหรัฐฯ ในการบีบบังคับให้รัฐบาลสหรัฐฯ
จำต้องยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขของฝ่ายนิติบัญญัติ จะเป็น
แรงผลักดันให้รัฐสภาดำเนินการต่อไป เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่จะ
ให้สหรัฐฯ ถอนตัวออกจากการมีส่วนเกี่ยวพันในอินโดจีนโดย
สิ้นเชิง และพอเป็นที่คาดได้ว่าเป้าหมายขั้นต่อไปในการดำเนินการ
ของฝ่ายรัฐสภาสหรัฐฯ จะได้แก่เรื่องของฐานทัพและกองกำลัง
ทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย เพราะในสายตาของรัฐสภานั้น การที่
สหรัฐฯ ยังคงมีฐานทัพและกองกำลังทหารอยู่ในไทย ย่อมเปิด
โอกาสให้รัฐบาลสหรัฐฯ กลับเข้ามามีบทบาททางทหารได้อีกในอิน
โดจีน และสหรัฐฯ อาจจำเป็นต้องมีส่วนพัวพันในการป้องกัน

ประเทศไทยต่อไปด้วย ดังนั้น หลังวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516

รัฐสภาสหรัฐฯ อาจหันมาคัดค้านนโยบายของรัฐบาลสหรัฐฯ

เกี่ยวกับฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย ด้วย

การอภิปรายและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของฝ่ายบริหาร ซึ่งย่อม

พาดพิงถึงประเทศไทย ทำความเสียหายให้แก่ไทย ดังที่เคยปรากฏ

มาแล้วในกรณีการอภิปรายปัญหาลาวที่ได้โยงมาถึงประเทศไทย

ทำให้ไทยได้รับความเสียหายมาแล้ว

- ในโอกาสที่อุปทูตสหรัฐฯ ได้มาพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 อุปทูตฯได้แจ้งให้
ฝ่ายไทยทราบถึงความดำริของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่จะลดกำลังทาง
อากาศที่ฐานทัพเกาะกวมลงบ้าง และได้ปรารภว่าถึงเวลาอัน
สมควรที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยและสหรัฐฯ จะได้เตรียมการ
ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องฐานทัพสหรัฐฯ ในไทยบ้าง กระทรวง
การต่างประเทศเห็นว่าการดำเนินการของฝ่ายไทยในเรื่องนี้ จึง
สอดคล้องกับท่าทีของฝ่ายสหรัฐฯ และว่าฝ่ายสหรัฐฯ เอง คง
ปรารถนาที่จะให้มีฐานทัพและกองกำลังทหารอยู่ในไทยต่อไปอีก
ระยะหนึ่ง เพื่อเฝ้าดูสถานการณ์ในอินโดจีน และเพื่อให้มีการ
ปฏิบัติตามความตกลงหยุดยิงในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (ตาม

ความตกลงสันติภาพกรุงปารีส ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ
เดือนมกราคม พ.ศ. 2516 เพื่อยุติสงครามเวียดนาม)

- กระทรวงการต่างประเทศจึงมีความเห็นว่า รัฐบาลไทยควรจะเริ่ม
เปิดการเจรจากับรัฐบาลสหรัฐฯ ในเรื่องฐานทัพและกองกำลัง
ทหารสหรัฐฯ ที่มีในประเทศไทย ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- 1) การที่รัฐบาลไทยเป็นฝ่ายริเริ่มให้เปิดการเจรจากับสหรัฐฯ
ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายที่จะรักษาฐาน
ทัพสหรัฐฯ ในประเทศไทยไว้ตลอดไป และจะช่วยป้องกันหรือ
บรรเทาความเสียหายแก่รัฐบาลไทย อันอาจเกิดจากการที่
รัฐสภาสหรัฐฯ อาจหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาวิจารณ์และ
กล่าวโจมตีรัฐบาลของตนในภายหน้า
- 2) การเริ่มเจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ ในเรื่องฐานทัพ ย่อมสอดคล้อง
กับนโยบายของรัฐบาลไทยที่ได้แถลงไว้แล้วว่า ฐานทัพและ
กองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย จำเป็นต้องมีอยู่สำหรับการ
ปฏิบัติการทางทหารในอินโดจีนเท่านั้น หากหมดความ
จำเป็นดังกล่าวเมื่อใด รัฐบาลไทยก็จะขอรับรองให้สหรัฐฯ ถอน

กองกำลังทหารออกไปและปิดฐานทัพในไทย การที่รัฐบาล
สหรัฐฯ จะต้องยุติการดำเนินการทางทหารโดยสิ้นเชิงภายใน
วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 จึงเป็นโอกาสเหมาะสม ที่ฝ่าย
ไทยจะริเริ่มให้มีการปรึกษาหารือกับฝ่ายสหรัฐฯ ในขณะนี้

- 3) การเริ่มเจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ ในเรื่องนี้ จะช่วยลดความตึง
เครียดและทำให้บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดีขึ้น ทั้งเป็นการดำเนินการที่
สอดคล้องกับหลักการของอาเซียนที่ประสงค์จะทำให้ภูมิภาค
นี้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง นอกจากนี้
การริเริ่มให้มีการเจรจาในเรื่องฐานทัพจะช่วยแก้ข้อข้องใจและ
ข้อกล่าวหาของฝ่ายอื่น อาทิเช่น เวียดนามเหนือ ซึ่งมักอ้าง
เรื่องฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย เป็นอุปสรรคในการมี
ความสัมพันธ์ปกติระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือ
- 4) การเริ่มเจรจาเรื่องฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในไทย
จะมีผลดีทางการเมืองภายในประเทศ เพราะย่อมจะทำความ
พอใจให้แก่คนบางกลุ่ม โดยเฉพาะในหมู่นักศึกษาและ

ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการมีฐานทัพและกองกำลังทหาร

สหรัฐฯ ในประเทศไทย

สำหรับวิธีดำเนินการนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอให้มีการ
ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 1) ในโอกาสแรกที่เหมาะสม รัฐบาลไทยควรแจ้งให้รัฐบาลสหรัฐฯ ทราบถึงความ
ประสงค์ของฝ่ายไทย ที่จะให้เริ่มเปิดการเจรจาเกี่ยวกับเรื่องฐานทัพ และกองกำลัง
ทหารสหรัฐฯ ในไทย โดยให้ถือว่า การเปิดเจรจาในเรื่องนี้ เป็นความริเริ่มของรัฐบาล
ไทย
- 2) เพื่อให้เกิดผลโดยทันทีแก่มติมหาชน ทั้งในและนอกประเทศ ต่อการดำเนินการของ
ฝ่ายไทย รัฐบาลไทยควรทำความตกลงกับรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อหาทางลดกำลังทหาร
สหรัฐฯ ในไทยลงส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการลดจำนวนทหารหรือเครื่องบินหรือฐานทัพ
แห่งใดแห่งหนึ่ง การถอนทหารสหรัฐฯ อาจกระทำคราวเดียว หรือแบ่งเป็นงวดๆ ก็ได้
และหากทำได้ควรจะทำภายในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 หรือในระยะเวลาที่
ใกล้เคียงกัน การเปิดเผยเรื่องนี้ ควรกระทำโดยการประกาศร่วมกันของไทยและ
สหรัฐฯ ก่อนวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516

- 3) สำหรับอนาคตอันใกล้ รัฐบาลควรเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับการลดกำลังของ
สหรัฐฯเป็นขั้นๆ ไป ตลอดจนเตรียมการแก้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาจ
ตามมา
- 4) เพื่อผลประโยชน์ของชาติในระยะยาว โดยคำนึงถึงสถานการณ์ระหว่างประเทศที่
กำลังคลี่คลายอยู่ในขณะนี้ รัฐบาลควรพิจารณาทบทวนความสัมพันธ์ทั้งในทางทหาร
การเมืองและเศรษฐกิจกับสหรัฐฯ ให้สอดคล้องกับผลประโยชน์อันแท้จริงของ
ประเทศชาติ และพิจารณากำหนดเป็นนโยบายเพื่อใช้ในการเจรจากับสหรัฐฯ ต่อไป
- 5) การเจรจากับสหรัฐฯ ควรคำนึงถึงสัมพันธไมตรีอันดี ตลอดจนผลประโยชน์และความ
มั่นคงร่วมกัน ไม่ทำให้สหรัฐฯ เข้าใจผิดว่าการดำเนินการของไทยครั้งนี้ เป็นการบีบ
บังคับ หรือขับไล่ฐานทัพหรือกองกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย

เพื่อให้เป็นไปตามข้อพิจารณาและเหตุผลข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศจึงขออนุมัติ
ให้มีการดำเนินการดังนี้

- 1) อนุมัติในหลักการให้เปิดการเจรจาโดยด่วนกับรัฐบาลสหรัฐฯ เกี่ยวกับการลดฐานทัพ
และกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในไทย
- 2) มอบให้กองบัญชาการทหารสูงสุด ส่วนหน้า รับผิดชอบร่วมกับกระทรวงการ
ต่างประเทศ ในการทำความเข้าใจกับฝ่ายสหรัฐฯ เพื่อให้มีการถอนทหารสหรัฐฯ ส่วน
หนึ่ง (ประมาณ 7,000 – 10, 000 คน) ออกจากประเทศไทย ภายในระยะ 3 – 6

เดือนข้างหน้า แต่ทั้งนี้ อาจมีการประกาศร่วมกันในข้อตกลง ก่อนวันที่ 15 สิงหาคม

พ.ศ. 2516

- 3) มอบให้กองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้า รับผิดชอบร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ ในการทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ เกี่ยวกับการลดจำนวนฐานทัพ และการถอนทหารในขั้นต่อไปอีก ทั้งนี้ มิใช่เป็นการผลักดันให้กองกำลังทหารออกไปทั้งหมด แต่เป็นการลดกำลังหรือลดจำนวนฐานทัพให้เหลืออยู่ในระดับที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น
 - 4) มอบให้กองบัญชาการทหารสูงสุด ส่วนหน้า รับผิดชอบในการวางแผน เพื่อเตรียมการลดกำลังทหารสหรัฐฯ เป็นขั้นตอนไปโดยร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
 - 5) มอบให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ รับผิดชอบในการพิจารณาทบทวนนโยบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับสหรัฐฯ เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์อันแท้จริงของประเทศชาติ โดยร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ลงนามโดยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่ กต.0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516)

กล่าวได้ว่า หนังสือของกระทรวงการต่างประเทศที่ กต.

0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 กราบเรียนนายกรัฐมนตรี (จอมพลถนอม กิตติขจร) เรื่องการกำหนดนโยบายของไทยเกี่ยวกับฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯในประเทศไทย ดังกล่าวข้างต้น เป็นหนังสืออย่างเป็นทางการฉบับแรกและสำคัญที่สุด ด้วยมี

เนื้อหาเกี่ยวกับเหตุผล ข้อพิจารณาและข้อเสนอรอบด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อประกอบการตัดสินใจด้านนโยบายของรัฐบาลไทยในเรื่องความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องมีการเจรจาอย่างเป็นทางการ ระหว่างคณะผู้แทนของไทยและของสหรัฐ ในเรื่องการปิดฐานทัพและการถอนกำลังทหารของสหรัฐ ออกจากประเทศไทยอย่างเป็นขั้นตอน

นอกจากนี้ เนื้อหาของหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่อ้างถึงข้างต้น ยังเป็นเนื้อหาที่สะท้อนและยืนยันให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงบทบาทสำคัญในการชี้นำด้านความคิดและด้านนโยบายอย่างเด่นชัดของกระทรวงการต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความมีจิตสำนึกและความเสียสละ รับผิดชอบอย่างสูงต่ออธิปไตยและความมั่นคงของประเทศชาติและประชาชน ตลอดจนความกล้าหาญทางจริยธรรม หนักแน่นไม่หวั่นไหวและยืนหยัดที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติอย่างมั่นคง อย่างต่อเนื่องและอย่างคงเส้นคงวา ของบรรดาข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 – 2519) และเป็นเพราะการมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์แท้จริงของประเทศชาติ มีผลทำให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนของกระทรวงการต่างประเทศถูกอันธพาลการเมืองใช้อิทธิพลของทางราชการใส่ร้ายป้ายสี ข่มขู่ และคุกคาม โดยหวังให้กระทรวงการต่างประเทศ ยอมจำนนและยุติบทบาทรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชน

หนังสือดังกล่าวของกระทรวงการต่างประเทศ ยังสะท้อนให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในต่อการกำหนดนโยบายของไทย

เกี่ยวกับการลดฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ดัง อาทิ ความตกลงสันติภาพกรุงปารีส (เดือนมกราคม พ.ศ. 2516) มีผลให้สงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือยุติลง กรณีประธานาธิบดีนิกสันได้ลงนามในร่างรัฐบัญญัติและร่างมติร่วมของรัฐสภา ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐฯ จำเป็นต้องยุติการดำเนินการทางทหารในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาโดยสิ้นเชิงภายในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ตลอดจนกระแสการเมืองภายในไทยที่ต่อต้านสงครามเวียดนาม การมีฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย รวมทั้งกระแสเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ โดยนักศึกษาและประชาชน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เนื่องจากนายกรัฐมนตรีมิได้มีบัญชาชัดเจนตามข้อเสนอของกระทรวงการต่างประเทศ (หนังสือที่ กต.0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ดังอ้างแล้วข้างต้น) นายกรัฐมนตรีเพียงสั่งการให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) พิจารณาข้อเสนอของกระทรวงการต่างประเทศ ในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2516 เลขานุการรัฐมนตรีต่างประเทศจึงได้มีบันทึกกราบเรียนจอมพลถนอม กิตติขจร (ในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศ) พิจารณานุมัติให้ฝ่ายไทยได้เจรจากับสหรัฐฯ อย่างเป็นทางการ โดยเสนอให้นายกรัฐมนตรีสั่งการว่าจะให้ฝ่ายไทยดำเนินการเจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ ตามแนวทางใด แนวทางหนึ่งในสองแนวทางที่ปรากฏในหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่อ้างถึงข้างต้น กล่าวคือ

- 1) ให้ยึดหลักการที่เคยปฏิบัติมาแล้ว คือมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศ
เจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ ในหลักการก่อน แล้วมอบให้คณะกรรมการฝ่ายทหารเจรจา
ในรายละเอียด หรือ
- 2) มอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับกองบัญชาการทหารสูงสุด ส่วน
หน้าเจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ ซึ่งเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2516 นายกรัฐมนตรีได้
สั่งการด้วยวาจาแล้วว่าให้ดำเนินการตามข้อ 2
(บันทึกสำนักเลขาธิการรัฐมนตรี ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2516)

เรื่องการถอนทหารสหรัฐฯ และปิดฐานทัพนั้น มีการดำเนินการอย่าง
จริงจังและก่อผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมเริ่มตั้งแต่สมัยของรัฐบาลที่มี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็น
นายกรัฐมนตรีและได้รับการสานต่อจากรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
(ระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2519)

นโยบายและท่าทีของรัฐบาลสหรัฐฯ ตั้งแต่การลงนามในความตกลง
สันติภาพที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 และต่อมารัฐสภาสหรัฐฯ ได้ออก
กฎหมายห้ามการดำเนินการทางทหารในบริเวณอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) โดย
สิ้นเชิงภายหลังวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีที่ต้องการรักษาฐาน
ทัพในประเทศไทยไว้ และจะคงกำลังทางอากาศไว้ในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือข่มขู่

เวียดนามเหนือ ในกรณีเวียดนามเหนือไม่ปฏิบัติตามความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส ฝ่าย
สหรัฐฯ ก็จะทำให้การโจมตีที่จะเปิดในลาวและกัมพูชาต่อไป

นโยบายและท่าทีของรัฐบาลสหรัฐฯ ดังกล่าวข้างต้น ได้รับการ
ต่อยอดจากนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ในโอกาสการหารือระหว่างจอม
พลถนอม กิตติขจร กับนายคิสซิงเจอร์ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ทั้งที่นายคิสซิง
เจอร์ ก็รู้อยู่เต็มอกอยู่แล้วว่านโยบายมอบภาวะทำสงครามในเวียดนามใต้ให้เป็นหน้าที่
โดยตรงของฝ่ายรัฐบาลเวียดนามใต้ (Vietnamization Policy) โดยสหรัฐฯ เพียงให้การ
สนับสนุนด้านงบประมาณและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ แก่เวียดนามใต้ แท้จริงแล้วคือนโยบาย
เพื่อเปิดโอกาสให้สหรัฐฯ ถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามโดยไม่เสียหน้า เป็นการยอมแพ้
โดยพฤตินัยผ่านการทำความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516

นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดแจ้งอยู่แล้วว่า ตลอดปี
พ.ศ. 2514 – 2515 กระแสต่อต้านสงครามเวียดนามในสหรัฐฯ มีความรุนแรงและเข้มข้นอย่าง
มาก ทั้งในหมู่ประชาชนอเมริกันและในหมู่สมาชิกรัฐสภาของสหรัฐฯ ทำให้รัฐบาลของ
ประธานาธิบดีนิกสันจำเป็นต้องหาทางยุติสงครามเวียดนามในโอกาสแรก หากไม่ประสงค์ให้
สังคมการเมืองสหรัฐฯ แตกแยกไปมากกว่าที่เป็นอยู่ อีกทั้งเวียดนามเหนือเอง ก็ยอมตระหนัก
อยู่แล้วว่า สหรัฐฯ ต้องการถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามโดยไม่ต้องเสียหน้า เวียดนาม
เหนือจึงถือว่าเป็นโอกาสของเวียดนามเหนือที่จะช่วยให้สหรัฐฯ ถอนตัวออกจากเวียดนามใต้

โดยไม่เสียหน้า ดังนั้น การลงนามในความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สหรัฐฯ ถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามได้โดยไม่เสียหน้า ด้วยการที่เวียดนามเหนือในที่สุดยอมไม่ตั้งเงื่อนไขว่าสหรัฐฯ จำเป็นต้องยอมให้มีรัฐบาลเวียดนามใต้ที่ปราศจากฝ่ายรัฐบาลของประธานาธิบดีเหียน วัน เทียว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เวียดนามเหนือต้องการให้สหรัฐฯ ถอนการรับรองรัฐบาลของประธานาธิบดีเหียน วัน เทียว ก่อน เวียดนามเหนือจึงจะยอมร่วมลงนามในความตกลงสันติภาพกรุงปารีสวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516

นอกจากนี้เวียดนามเหนือเอง ก็ไม่ประสงค์มีประสบการณ์อย่างขมขื่นอีก เหมือนที่ได้เคยประสบมาแล้ว เมื่อครั้งความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ที่เวียดนามเหนือถูกทั้งโซเวียตและจีนบีบให้เวียดนามเหนือต้องยอมรับเงื่อนไขของความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ที่มีผลทำให้ส่วนเหนือและส่วนใต้ของประเทศเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ เวียดนามเหนือจึงตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ เข้าสู่กระบวนการเจรจากับสหรัฐฯ เพื่อยุติสงครามเวียดนามระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐฯ ในห้วงเวลาที่จีนกับโซเวียตมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง

ถือได้ว่าความตกลงสันติภาพกรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 เป็นชัยชนะทางการเมืองของฝ่ายเวียดนามเหนืออย่างชัดเจน ด้วยเป็นความตกลงที่มีผลบังคับให้สหรัฐฯ จำต้องยุติการปฏิบัติการทางทหารโดยสิ้นเชิง เป็นความตกลงสันติภาพที่มีผลปูทางช่วยให้ฝ่ายเวียดนามเหนือได้รับชัยชนะขั้นเด็ดขาดเหนือฝ่ายรัฐบาล

เวียดนามใต้ของประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 (หมายเหตุ:
ผู้วิจัย)

หากมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) ย่อมเป็นที่ประจักษ์

ชัดเจนว่า เป้าหมายสำคัญและเร่งด่วนที่สุดของเวียดนามเหนือในช่วง พ.ศ. 2516 คือการ
ดำเนินการทุกอย่างเพื่อบีบให้สหรัฐฯ ยุติบทบาททางทหารในอินโดจีน โดยฝ่ายเวียดนาม
เหนือได้ใช้ยุทธศาสตร์แบบรบพลาญ – เจรจพลาญ และพึ่งกระแสต่อต้านสงครามเวียดนามที่
มีสูงมากในช่วงนี้ ทั้งในหมู่ประชาชนอเมริกันและในหมู่สมาชิกสภานิติบัญญัติของสหรัฐฯ ที่
ต่างต้องการให้เลิกทำสงครามเวียดนาม และถอนทหารทั้งหมดกลับสหรัฐฯ อย่างไม่มีเงื่อนไข
ดังนั้น การที่เวียดนามเหนือยอมลงนามความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ 27 มกราคม
พ.ศ. 2516 ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองอย่างหนึ่ง เพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้
สหรัฐฯ กลับมาเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายเวียดนามเหนือในเวียดนาม
ใต้

เวียดนามเหนือไม่มีความจำเป็นหรือความประสงค์ที่จะทำการ
ละเมิดความตกลงสันติภาพกรุงปารีส (วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516) อย่างเปิดเผย เพราะไม่
ต้องการให้สหรัฐฯ ใช้เป็นข้ออ้างที่จะกลับเข้ามาปฏิบัติการทางทหารอีก เวียดนามเหนือรู้ว่า
ตนมีเวลาที่จะรอคอยจังหวะเวลาที่เหมาะที่จะใหม่ปฏิบัติการทางทหารต่อเวียดนามใต้ ซึ่งใน
ที่สุดเวลาที่เหมาะสมดังกล่าวก็ได้มาถึง เมื่อรัฐสภาสหรัฐฯ ได้ออกกฎหมายห้ามมิให้สหรัฐฯ

กลับมามีบทบาททางทหารในอินโดจีนอีก (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2516) และประธานาธิบดีนิกสันได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี สืบเนื่องจากคดีวอเตอร์เกต (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2516) ตลอดจนรัฐสภาสหรัฐฯ ได้ตั้งงบประมาณช่วยเหลือทางทหารแก่เวียดนามใต้ในปีเดียวกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ทั้งๆ ที่นายเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ก็รู้ดีหมดทุกอย่างอยู่แล้วว่าความตกลงสันติภาพกรุงปารีสที่ตนได้ร่วมลงนามกับนายเล ดุก เถาะ ผู้แทนพิเศษของรัฐบาลเวียดนามเหนือและหนึ่งในสมาชิกกรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ (พรรคลาวตอง) คือความตกลงที่หมายถึงจุดเริ่มต้นของจุดอวสานของรัฐบาลเหงียน วัน เทียว และประเทศเวียดนามใต้ (ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม) แต่นายคิสซิงเจอร์ก็ยังเพียรพยายามโน้มน้าว เกลี้ยกล่อมฝ่ายไทยให้เห็นดีด้วยการคงไว้ซึ่งฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย หลังการลงนามความตกลงสันติภาพกรุงปารีสกับฝ่ายเวียดนามเหนือ โดยนายคิสซิงเจอร์ได้กล่าวกับฝ่ายไทยว่า สหรัฐฯ ยังมีความประสงค์ที่จะคงกองกำลังทหารสหรัฐฯ ไว้ในประเทศไทย เพราะเห็นว่าหากมีการถอนทหารสหรัฐฯ ออกไปจากประเทศไทยอย่างรีบเร่ง จะทำให้เวียดนามเหนือสามารถเริ่มดำเนินการรุกรานประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะไม่ทำให้สันติภาพเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ และว่าในสายตาของสหรัฐฯ แล้ว การมีกองกำลังทหารของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ จะช่วยทำให้เวียดนามเหนือดำเนินการในทางสันติมากขึ้น (บันทึกการหารือข้อราชการระหว่างนายเฮนรี

คิสชินเจอร์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ กับจอมพลถนอม กิตติขจร ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2516)

เช่นเดียวกัน นายวิลเลียม ชัลลีแวน รองผู้ช่วยรัฐมนตรีฝ่ายกิจการ
เอเชียและแปซิฟิกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ซึ่งได้เข้าพบเพื่อหารือกับ
นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร (7 วัน หลังจากที่นายคิสชินเจอร์หารือกับฝ่ายไทย) ก็
ได้พยายามโน้มน้าวให้ฝ่ายไทยเห็นถึงความจำเป็นที่ยังจะต้องมีฐานทัพและกองกำลังทหาร
สหรัฐฯ ไว้ในดินแดนไทย โดยนายชัลลีแวน ได้ประเมินสถานการณ์ในเวียดนามใต้ หลังการลง
นามความตกลงสันติภาพกรุงปารีสระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ (วันที่ 27 มกราคม
พ.ศ. 2516) ดังนี้

“ขณะนี้เวียดนามเหนือหมดช่องทางที่จะดำเนินการเพื่อบรรลุ
เป้าหมายของตนทางทหาร ไม่เฉพาะในเวียดนามใต้เท่านั้น แต่ในลาวและกัมพูชา
ด้วย แต่เวียดนามเหนือก็คงจะไม่ยับยั้งการปฏิบัติการของตนทางด้านอื่นๆ และคงจะ
ไม่พยายามปฏิบัติตามข้อตกลงใดๆ ทั้งสิ้นในอนาคต และฝ่ายเวียดนามเหนือทราบดี
ว่า หากฝ่ายตนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของความตกลง ป้อมบิน บี. 52 ก็อาจกลับมา
โจมตีทิ้งระเบิดอีก และการใช้กำลังนี้เป็นสิ่งที่เวียดนามเหนือเข้าใจดี”

(บันทึกการหารือข้อราชการระหว่างนายวิลเลียม ชัลลีแวน รองผู้ช่วยรัฐมนตรีฝ่ายกิจการ

เอเชียและแปซิฟิกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐกับจอมพลถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516)

นโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ต่อเรื่องของฐานทัพและกอง

กำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น เป็นนโยบายและท่าทีที่ฝ่ายสหรัฐฯ

พยายามยืนยันกรานและเรียกร้องให้ฝ่ายไทยเห็นดีด้วย แต่นับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2516

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2516 หลังจากที่ประธานาธิบดีนิกสัน ได้ลงนาม

ในร่างรัฐบัญญัติและร่างมติร่วมของรัฐสภา (วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2516) ซึ่งมีผลให้รัฐบาล

สหรัฐฯ จำเป็นต้องยุติการดำเนินการทางทหารในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา โดยสิ้นเชิง

ภายในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 และหากมีความจำเป็นต้องดำเนินการทางทหารในอิน

โดจีนต่อไป ประธานาธิบดีนิกสันจะต้องขออำนาจจากรัฐสภาเสียก่อน ซึ่งเป็นที่คาดได้ว่า

รัฐสภาคงจะไม่อนุมัติให้ขยายกำหนดเวลานั้น และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวมานี้

เป็นผลโดยตรงทำให้อุปทูตสหรัฐฯ ประจำไทยได้มาพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ

ต่างประเทศ (พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม เพื่อแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ

เกี่ยวกับความประสงค์ของฝ่ายสหรัฐฯ ที่จะเริ่มปรึกษาหารือกับฝ่ายไทยในเรื่องการถอนกำลัง

ทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย และการลดจำนวนฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย โดยให้เหตุผลว่า

สหรัฐฯ ไม่ประสงค์จะให้มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ใน

ประเทศไทย ซึ่งอาจส่งผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสอง

อย่างไรก็ดี อนุทูตสหรัฐฯ ก็ยังย้ำว่า แม้หลังจากที่เกิดสันติภาพในอินโดจีนแล้ว สหรัฐฯ จะยังคงต้องการมีฐานทัพและกองกำลังทหารส่วนหนึ่งไว้ในประเทศไทย เพื่อรักษาอิทธิพลของสหรัฐฯ ในอาณานิคมนี้ (หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรีนที่ กต. 0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516)

เกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของรัฐบาลในเรื่องการปิดฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยนั้น ข้อเท็จจริงมีว่า การเจรจาหารือในระดับรัฐบาลได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2516 โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย และนายลีโอนาร์ด อังเกอร์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายสหรัฐฯ ผลของการเจรจาหารือในครั้งนี้ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันให้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศ เพื่อพิจารณาลดกำลังทหารสหรัฐฯ ลงไปอย่างเป็นขั้นตอนไป
- ฝ่ายสหรัฐฯ แจ้งว่า รัฐบาลสหรัฐฯ เห็นว่าเป้าหมายระยะแรกนั้น สหรัฐฯ เห็นควรถอนทหารออกไปได้ทันทีเป็นจำนวน 3,500 คน (จากจำนวนประมาณ 43,000 คน)

- ฝ่ายสหรัฐฯ แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบถึงความเป็นห่วงกังวลของรัฐบาล
สหรัฐฯว่า การดำเนินการในเรื่องถอนทหารอเมริกันออกจากไทยนี้
ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพื่อมิให้ฝ่ายเวียดนามเหนือเข้าใจ
ผิดว่าสหรัฐฯ ได้วางมือจากภูมิภาคนี้แล้ว อันจะทำให้เวียดนาม
เหนือคิดว่าจะทำอะไรได้ตามอำเภอใจ
- สำหรับเป้าหมายในขั้นที่สองนั้น ฝ่ายสหรัฐฯ แจ้งว่าจะลดกำลัง
ทหารลงไปได้จนเหลือจำนวนเท่าเมื่อปี พ.ศ. 2515 คือมีทหารอยู่
ในไทยประมาณ 32, 000 คน

ส่วนผลของการประชุมเพื่อเจรจาในระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายนั้น
ได้มีการเจรจาระหว่างกันสองครั้ง ผลของการเจรจาทั้งสอง สรุปได้ดังนี้

- ที่ประชุมครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2516 เห็นชอบ
ร่วมกันที่จะให้มีการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากไทยโดยทันทีเป็น
จำนวน 3,550 คน พร้อมกับเครื่องบินชนิดต่างๆ รวม 117 เครื่อง
หน่วยบินที่ถอนออกไปนี้ได้แก่หน่วยบินทั้งหมดที่น้ำพอง และ
กำลังบางส่วนจากโคราช อุบลฯ และตาคลี ทำให้หลังวันที่ 4
กันยายน พ.ศ. 2516 มีทหารสหรัฐฯ ในไทยเหลืออยู่น้อยกว่า 40,
000 คน

- ฝ่ายไทยตั้งข้อสังเกตว่า เพื่อให้ได้ผลและสร้างความประทับใจแก่ประชาชนไทย ควรมีการถอนกำลังทหารรุ่นแรกมากกว่า 3,550 คน และควรพิจารณาถอนเครื่องบิน ปี. 52 และเครื่องบิน เค ซี – 135 เพราะบรรดาประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในทวีปเอเชีย เห็นว่าเครื่องบิน ปี. 52 เป็นอาวุธรุกรานเพื่อประหัตประหารคนเอเชียด้วยกัน ฝ่ายสหรัฐฯ รับว่าจะหารือกับรัฐบาลของสหรัฐฯ
- ฝ่ายไทยได้ขอให้สหรัฐฯ พิจารณามอบอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่กองทัพไทยไว้ใช้เพื่อป้องกันประเทศ ในทำนองเดียวกับที่สหรัฐฯ เคยมอบให้เป็นจำนวนมหาศาลแก่เวียดนามใต้มาแล้ว

ส่วนผลของการเจรจาของที่ประชุมระดับเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายในครั้งนี้ 2 สรุปได้ดังนี้

- ฝ่ายสหรัฐฯ ตกลงจะถอนเครื่องบินแบบ เค ซี – 135 ออกไป 10 เครื่อง พร้อมกับกำลังพล 100 นายจากฐานบินอู่ตะเภา ส่วนเครื่องบินแบบปี. 52 นั้นยังต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลสหรัฐฯ ก่อน
- สำหรับแผนการลดกำลังทหารในขั้นต่อไปนั้น ผู้แทนทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันที่จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ร่วมกันพิจารณาว่า สมควรจะให้มีการลดกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ต่อไปในประเทศจำนวนเท่าใด จึงจะ

สามารถป้องกันและตอบโต้ภัยรุกรานของฝ่ายคอมมิวนิสต์ใน
ภูมิภาคนี้ได้อย่างฉับพลัน และหากมีความจำเป็นจะต้องนำกำลัง
จากนอกประเทศเข้ามาเพิ่มเติม จะใช้เวลานานเท่าใด จึงจะ
สามารถตอบโต้การรุกรานได้ทันที่ โดยพิจารณาถึงสถาน
การณ์และการคุกคามของข้าศึกเป็นมูลฐาน ในการจัดวางแผนลด
กำลังทหารสหรัฐฯ ให้สอดคล้องกันไปโดยลำดับ

- ฝ่ายไทยได้เน้นให้ฝ่ายสหรัฐฯ ประจักษ์ถึงความจำเป็นที่ไทยต้อง
ได้รับความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ ภายหลังที่สหรัฐฯ
ถอนตัวออกไป เพื่อให้ไทยสามารถมีขีดความสามารถในการต่อสู้
กับการรุกรานของคอมมิวนิสต์ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาสหรัฐฯ
ตลอดไป

(บันทึก กองอเมริกา กรมการเมือง วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2516)

นับตั้งแต่การเจรจาในระดับสูงระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายสหรัฐฯ (วันที่
17 สิงหาคม พ.ศ. 2516) และการเจรจาในระดับเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายสองครั้ง (วันที่ 28
สิงหาคม และ วันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2516) ก็มิได้มีการเจรจาหารือในระดับเจ้าหน้าที่กันอีก
เลย จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีผลทำให้รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร
ต้องพ้นจากอำนาจเป็นการถาวร

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น พอสรุปเรื่องการถอน

ทหารและการปิดฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย ในยุคของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ดังนี้

- 1) โดยที่ปัญหาเรื่องฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ มีความสำคัญต่อความมั่นคงของไทย จึงเป็นปัญหาด้านนโยบาย ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้อนุมัติ และในประเด็นนี้ ถือได้ว่ากระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานสำคัญ และหน่วยงานแรกของรัฐที่เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน ที่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องเป็นฝ่ายริเริ่มเพื่อหาทางเปิดการเจรจาหรือกับฝ่ายสหรัฐฯ ในเรื่องนี้ โดยการกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ของกระทรวงการต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงของทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ (โปรดดู รายละเอียดในหนังสือที่ กต. 0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ดังอ้างแล้ว ข้างต้น)
- 2) ข้อเสนอด้านนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องความจำเป็นที่จำเป็นต้องมีการเปิดเจรจาเรื่องฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ในโอกาสแรกดังกล่าว เป็นข้อเสนอด้านนโยบายที่ตระหนักดีในประเด็นด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ และการทหารของไทย จึงได้มีการเน้นเรื่องให้มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยให้มีการพิจารณาหารือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของไทยอย่างใกล้ชิดเพื่อมิให้เป็นการดำเนินการอย่างผลีผลาม เกิดผลเสียและกระทบกระเทือนต่อฐานะทางการเมือง เศรษฐกิจ

และการทหารของไทย แต่ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องหาทางตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศ โดยคำนึงถึงความคิดและความรู้สึกของมติมหาชนในประเทศที่มีต่อปัญหาฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย ซึ่งเริ่มก่อตัวอย่างเห็นได้ชัดช่วงตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา

- 3) กล่าวได้ว่า การดำเนินการเพื่อเจรจาหรือกับสหรัฐฯ ได้มีขึ้นในทางเป็นจริงเพียงประมาณเดือนเศษก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ผลของการเจรจาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการมีความเห็นชอบร่วมกันในหลักการ ดังเป็นที่ประจักษ์ในการหารือระหว่างนายวิลเลียม เคลเมนส์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ กับจอมพลถนอม กิตติขจร โดยนายเคลเมนส์ ได้กล่าวกับนายกรัฐมนตรีของไทยว่า ตนรู้สึกโล่งใจที่รัฐบาลไทยมิได้กำหนดเวลาแน่นอนไว้สำหรับการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ทั้งนี้สหรัฐฯ ถือว่าหากมีการบีบบังคับให้มีการถอนทหาร อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือและต่อสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ (บันทึกการสนทนาระหว่างจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี กับนายวิลเลียม เคลเมนส์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2516)

อย่างไรก็ดี พัฒนาการของเหตุการณ์ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในสหรัฐฯ และในภูมิภาคอินโดจีนช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 (หรืออิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก) ได้มีผลกระทบต่อนโยบายและท่าทีทั้งของไทยและของสหรัฐฯ ในเรื่องนี้ ทำให้สหรัฐฯ จำต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากประเทศไทยในปี พ.ศ. 2519 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายเจรจาหรือกับฝ่ายสหรัฐฯ เรื่องการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ได้รับการดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่องในสมัยของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2518 – วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2519) และได้รับการสานต่อโดยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสณี๋ย ปราโมช (วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2519 – วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519)

เพื่อเป็นการแจ้งให้ประชาชนชาวไทยได้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นมาของเรื่องนี้ นโยบายและจุดยืนของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้ รัฐบาลไทยสมัยนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้ออกแถลงการณ์เรื่องการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย มีข้อความดังนี้

“ตามที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 ในส่วนที่เกี่ยวกับกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยว่า จะดำเนินการเจรจากับสหรัฐฯ ให้ถอนกำลังทหารออกไปให้หมดภายในระยะเวลา 1 ปีนั้น บัดนี้ใกล้จะถึงกำหนด

ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะได้แถลงชี้แจงข้อเท็จจริงและความคลี่คลายบางประการ เพื่อความเข้าใจโดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

- 1) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา ประเทศไทยกับสหรัฐฯ ได้มีความร่วมมือกันในด้านอาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยส่งเสริมปรับปรุงสมรรถภาพกองทัพไทยและสหรัฐฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ทหารมาประจำไทยจำนวนหนึ่งในฐานะที่ปรึกษาเพื่อการนี้ ครั้นสงครามในอินโดจีนได้ลุกลามและแพร่ขยายออกไปในช่วงปี พ.ศ. 2506 - 2507 สหรัฐฯ ได้ขอส่งกำลังรบเข้ามาประจำ ณ ที่ตั้งต่างๆ ในประเทศไทย เพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับสงครามในบริเวณอินโดจีนเท่านั้น และมีใช้เพื่อปฏิบัติการใดๆ เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของประเทศไทย ซึ่งกำลังรบดังกล่าวนี้ เป็นกำลังนอกเหนือไปจากหน่วยที่ปรึกษาและเคยมีกำลังพลสูงถึง 48,000 คน กับเครื่องบินรบอีก 600 ลำ ต่อมา เมื่อได้มีการลงนามในความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส เมื่อ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 และรัฐสภาสหรัฐฯ ได้ออกกฎหมายห้ามการดำเนินการทางทหารในบริเวณอินโดจีนโดยสิ้นเชิงภายหลังวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ภารกิจของทหารสหรัฐฯ ที่เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทย จึงสิ้นสุดลงโดยปริยาย รัฐบาลไทยในขณะนั้นจึงได้เริ่มให้สหรัฐฯ ถอนทหารของตนออกจากประเทศไทยเป็นลำดับ

- 2) ส่วนรัฐบาลปัจจุบัน เมื่อได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 ว่าจะเจรจากับสหรัฐฯ ให้ถอนทหารออกไปให้หมดภายในหนึ่งปีแล้ว ก็ได้ดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ยังผลให้มีการถอนทหารสหรัฐฯ ออกไปอย่างสม่ำเสมอ และเครื่องบินรบของสหรัฐฯ ได้ถอนออกไปหมดแล้ว เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2519 ขณะนี้ กำลังทหารสหรัฐฯ ลดลงเหลือประมาณ 5,000 คน (ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519)
- 3) เป้าหมายของรัฐบาลนี้ ได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่าจะให้ทหารสหรัฐฯ ที่มาประจำการในประเทศไทย เพื่อปฏิบัติการในสงครามอินโดจีนดังกล่าว ถอนออกไปจากประเทศไทยให้หมดภายในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 จะมีเหลืออยู่ก็แต่ที่ปรึกษาทางทหารภายใต้ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางทหารปี 2493 ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 270 คน เมื่อกำหนดวันถอนกำลังทหารอย่างใกล้เข้ามา รัฐบาลสหรัฐฯ ได้เสนอให้รัฐบาลไทยพิจารณาร่วมดำเนินการในโครงการร่วมมือบางอย่าง ซึ่งอาจต้องมีเจ้าหน้าที่เทคนิคสหรัฐฯ จำนวนหนึ่งคงอยู่ปฏิบัติการในประเทศไทย ภายหลังจากวันที่ 20 มีนาคม ศกนี้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ รัฐบาลได้พิจารณาว่า หากความร่วมมือดังกล่าวไม่ขัดต่ออำนาจอธิปไตยของไทย ไม่เป็นการแทรกแซงกิจการภายใน หรือคุกคามประเทศอื่นๆ และจะอำนวยความสะดวกแก่ประเทศไทยแล้ว ก็อาจจะมีทางทำ ความตกลงกันได้

- 4) ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงได้ยื่นข้อเสนอย้อนกลับไปยังฝ่ายสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 เพื่อให้พิจารณารับหลักการบางอย่าง เป็นกรอบหรือพื้นฐานสำหรับความร่วมมือใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างกันต่อไปในอนาคต ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาผลประโยชน์ของชาติของรัฐอธิปไตยทั้งหลาย ดังนั้นหากไม่สามารถตกลงกันได้หลักการใหญ่ๆ เหล่านี้ ก่อนวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 แล้ว ก็ย่อมไม่อาจที่จะทำความตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปได้และหน่วยงานพิเศษต่างๆ ที่สหรัฐฯ เสนอที่จะคงไว้พร้อมเจ้าหน้าที่เทคนิคจำนวนหนึ่งนั้น ก็จะต้องถอนออกไปจากประเทศไทยเช่นเดียวกับหน่วยกำลังรบ ภายในระยะเวลาอันสมควร ตามที่รัฐบาลไทยจะได้กำหนด แต่ในกรณีที่สหรัฐฯ ยอมรับหลักการที่ฝ่ายไทยเสนอ ภายในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 รัฐบาลไทยก็พร้อมที่จะให้มีการเจรจากันในรายละเอียดของโครงการร่วมมือดังกล่าว แต่การเจรจากันนั้นจะต้องกำหนดให้ลุล่วงไปภายในระยะเวลาอันสมควร
- 5) ตามที่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและความคลี่คลายต่างๆ มานี้ ก็เพื่อที่จะจัดข้อข้องใจเฉพาะหน้าบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สหรัฐฯ ทั้งนี้ ย่อมเป็นการสมควรที่จะตระหนักไว้ด้วยว่า การถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยนั้น เป็นเรื่องที่ทั้งฝ่ายไทยและสหรัฐฯ มีความปรารถนาร่วมกัน และไม่ควรจะเข้าใจไปว่าเป็นการสิ้นสุดของความร่วมมืออันดีระหว่างกัน ประชาชนของทั้งสองประเทศ ได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาเป็นเวลาช้านาน

นาน และยอมเชื่อได้ว่า ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันนี้ จะยืนยงอยู่โดยไม่
เสื่อมคลายภายในขอบเขตของหลักการใหม่ที่จะได้ตกลงกัน นอกจากนั้น
รัฐบาลไทยยังเห็นว่า สหรัฐฯ เป็นมิตรอยู่เช่นเดิม และเชื่อมั่นว่าความร่วมมือ
ต่างๆ ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ที่จะมีต่อไปในอนาคต จะส่งเสริมความสัมพันธ์
ฉันท์มิตรและผลประโยชน์ร่วมกันให้มั่นคงตลอดไป
(แถลงข่าวกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศที่ 38/2519 ลงวันที่ 9
มีนาคม พ.ศ. 2519)

กล่าวได้ว่า แถลงการณ์ดังกล่าวข้างต้น เป็น
แถลงการณ์ที่มีผลเป็นรูปธรรมได้ก็ด้วยอิทธิพลของพัฒนาการด้านการเมืองและความมั่นคงที่
มีขึ้นทั้งในประเทศไทยและในภูมิภาคอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (หลังวันที่ 30
เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านบริบทที่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของปัจจัย
ภายในและปัจจัยภายนอก (ดังรายละเอียดปรากฏข้างต้น) ที่มีต่อนโยบายและท่าทีทั้งของ
ไทยและของสหรัฐฯ ในปัญหาฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย เป็น
ปรากฏการณ์ที่เอื้อต่อการมีนโยบายของไทยที่เป็นอิสระ ที่สามารถปกป้องผลประโยชน์แท้จริง
ของประเทศไทยได้ และเป็นนโยบายของไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประเทศที่มีเอกราช
อธิปไตยอย่างแท้จริงของไทย ดังเป็นที่ประจักษ์ในเนื้อหาของแถลงการณ์ข้อ 3 และ 4 ข้างต้น
ส่วนข้อ 5 ของแถลงการณ์นั้น เป็นการยืนยันว่า ประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับมิตรภาพ

และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เพื่อเป็นการยืนยันในนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับเรื่อง การถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยดังปรากฏในแถลงการณ์ข้างต้น เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีต่างประเทศ ได้มีหนังสือโดยตรงถึง นายชาลส์ เอส. ไวท์เฮาส์ เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แจ้งให้รัฐบาลสหรัฐฯ ทราบว่า รัฐบาลไทย ได้ลงมติเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 ให้เลิกกิจกรรมทางทหารของสหรัฐฯ ในประเทศไทย มีรายละเอียดคำแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติที่จะแจ้งให้ ฯพณฯ ทราบว่า รัฐบาลไทย ได้ลงมติในวันนี้ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519 ให้เลิกกิจกรรมทางทหารของ สหรัฐฯ ในประเทศไทย เกี่ยวกับโครงการรวมศูนย์และโครงการเกาะคา และ กิจกรรมทางทหารอื่นๆ ของสหรัฐฯ นอกจากกิจกรรมที่ประกอบโดย เจ้าหน้าที่ทางทหารของสหรัฐฯ โดยตรงตามความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางการทหาร ระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยกับรัฐบาล สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทำ ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2493

ฉะนั้น ในนามของรัฐบาลไทย ข้าพเจ้าจึงบอกกล่าวโดยหนังสือ นี้แก่รัฐบาลสหรัฐฯ ขอเลิกกิจกรรมทางทหารของสหรัฐฯ ดังกล่าว และ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอแสดงความตกลงว่าด้วยกิจกรรมการวิจัยและการ
พัฒนาวิทยุสื่อสารของสหรัฐฯ ในประเทศไทย ซึ่งได้ทำ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่
24 มิถุนายน พ.ศ. 2507 และความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งการดำเนินงาน
และการสนับสนุนกิจกรรมการวิจัยและการพัฒนาวิทยุสื่อสารของสหรัฐฯ ใน
ประเทศไทย ซึ่งได้ทำ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2508 ระหว่าง
รัฐบาลของเราทั้งสอง และขอถอนเจ้าหน้าที่ทางทหารของสหรัฐฯ เกี่ยวกับ
การนี้ออกจากประเทศไทยภายในสี่เดือนนับแต่วันนี้เป็นต้นไป”

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ชาติชาย ชุณหะวัณ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(หนังสือที่ กต. 0303/11868 ลงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2519)

การตัดสินใจด้านนโยบายของรัฐบาลไทย ที่ต้องการให้มีการปิดฐานทัพ
และถอนกองกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยทั้งหมดภายในกรกฎาคม พ.ศ. 2519
(ตามที่ระบุไว้ในหนังสือของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยถึงนายชาลส์ เอส. ไวท์เฮาส์
เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทย เพ็งอั้งช้างตัน) เป็นการตัดสินใจที่มาจากผลของ
การศึกษาและวิเคราะห์อย่างรอบคอบและรอบด้านของกองอเมริกา กรมการเมือง กระทรวง
การต่างประเทศ ถึงผลของการถอนกองกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยเป็นเอกสาร

ศึกษาที่ตระหนักดีถึงอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อการพัฒนาการในด้าน
ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทย ในภูมิภาคอินโดจีน และในสหรัฐฯ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 –
2519 เป็นสำคัญ

เอกสารชิ้นสำคัญดังกล่าวของกองอเมริกา กรมการเมือง อยู่ภายใต้
หัวข้อ “ผลของการถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย” เป็นเอกสารศึกษาที่ได้จัดทำ
ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2518 และกล่าวได้ว่า มีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและการ
ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลไทยในเรื่องนี้

เอกสารดังกล่าว มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

เริ่ม

ผลของการถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย

ตามที่รัฐบาลไทยได้อนุญาตให้สหรัฐฯ ส่งกำลังทหารเข้ามาตั้งอยู่ใน
ประเทศไทยนั้น มีเหตุผลสำคัญอยู่ที่ความต้องการที่จะอำนวยความสะดวกมิวนิสต์
ในอินโดจีนประสบความสำเร็จโดยเร็ว แต่กลับปรากฏว่า เหตุการณ์ทางการเมืองระหว่าง
ประเทศ และภายในสหรัฐฯ กับภายในประเทศกลุ่มอินโดจีนเอง ทำให้ฝ่ายพันธมิตรไม่อาจ
เอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้ และในที่สุดสหรัฐฯ ก็ได้ถอนตัวออกจากการสู้รบในเวียดนาม โดย
ความตกลงที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 ยิ่งไปกว่านั้น รัฐสภาของสหรัฐฯ ได้

ออกกฎหมายให้ฝ่ายบริหารยุติการดำเนินการทางทหารในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา โดย
สิ้นเชิง ภายในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2516 อีกด้วย ดังนั้น ภารกิจของกำลังทหารสหรัฐฯ ที่
เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยจึงสิ้นสุดลงโดยปริยาย และรัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินการเจรจา
เพื่อให้สหรัฐฯ ถอนทหารของตนออกไปเป็นลำดับ

การที่จะชี้ให้เห็นถึงผลของการถอนทหารสหรัฐฯ ที่อาจมีต่อ
การเมืองของไทย และการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างชัดเจนและแน่นอนนั้น
ย่อมทำไม่ได้ เพราะผลนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ หลายประการ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
ซึ่งรัฐบาลไทยเองไม่อาจกำหนดให้เป็นไปตามความต้องการได้ (เช่น ท่าทีและนโยบายของ
ประเทศอื่นๆ แนวคิดของบุคคลและกลุ่มการเมืองภายในประเทศเอง เป็นต้น) กระนั้นก็ตาม
สมควรคำนึงถึงข้อพิจารณาบางอย่างที่อาจช่วยอธิบายลักษณะและขอบเขตของผลที่อาจ
ตามมาได้ ซึ่งข้อพิจารณาดังกล่าว สรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) ประเทศที่มีเอกราช อธิปไตยโดยสมบูรณ์ และรักในศักดิ์ศรีของตน
ย่อมไม่ต้องการมีทหารต่างชาติมาตั้งอยู่ในดินแดนของตน เพราะ
นอกจากจะเป็นปมด้อยในการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ
แล้ว ยังหมายถึงการสร้างคามยุ่งยากบางอย่างขึ้นมา
ภายในประเทศ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอธิปไตยของทหารต่างชาติ
ปัญหาแทรกซ้อนในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งปัญหาด้านสังคม

2) ความหวังที่จะใช้กำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย เป็นสิ่งตอรองใน
การเจรจาทำความเข้าใจกับเวียดนามเหนือ นั้น ไม่มีทางที่จะเป็นไปได้
ได้ เพราะรัฐบาลไทยไม่มีอำนาจไปบงการให้รัฐบาลและทหาร
สหรัฐฯ ทำตามคำสั่งของตน และอีกประการหนึ่งทั่วโลก รวมทั้ง
เวียดนามเหนือก็รู้อยู่แล้วว่า ประชาชนและเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภา
สหรัฐฯ คัดค้านอย่างรุนแรงต่อการที่สหรัฐฯ จะเข้ามายุ่งเกี่ยวทาง
ทหารในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3) การที่จะให้กำลังทหารสหรัฐฯ คงอยู่ต่อไปในประเทศไทย ทั้งๆ ที่ไม่
อาจดำเนินการใดๆ ที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อความมั่นคงของ
ไทยแล้ว ก็เท่ากับเป็นการทำให้ประเทศไทยตกเป็นเป้าของการ
โจมตีทางการเมืองและจิตวิทยาของฝ่ายตรงข้ามต่อไป
ขณะเดียวกันสหรัฐฯ ก็สามารถใช้กำลังทหารและฐานทัพใน
ประเทศไทยเพื่อ global strategy ของเขาส่วนหนึ่ง เกี่ยวกับการ
ถ่วงดุลระหว่างมหาอำนาจด้วยกัน เช่น ในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย
อันจะเป็นการชักนำให้ไทยต้องเข้าไปพัวพันในปัญหาขัดแย้ง
ระหว่างมหาอำนาจโดยไม่จำเป็น และไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด
อนึ่งการมีกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ในประเทศไทยนั้น เป็นการยากที่

รัฐบาลไทยจะควบคุมมิให้สหรัฐฯ ดำเนินการบางอย่าง ซึ่งขัดขึ้นต่อ
ความต้องการของไทย ดังตัวอย่างปรากฏในกรณีเรือมายาเกซ

- 4) ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยมิได้
ขึ้นอยู่กับความหวังที่ผูกติดกับความช่วยเหลือหรือความสนับสนุน
ของพันธมิตรทางทหาร แต่อยู่ที่ความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับ
สถานการณ์ที่กำลังแปรเปลี่ยนอยู่ กล่าวคือ จำเป็นที่จะต้อง
ดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่
ต้องการสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ
และเป็นกลาง กับการแสวงหาความสนับสนุนจากกลุ่มอิสระที่ไม่
ฝักใฝ่ฝ่ายใดในวงการระหว่างประเทศ อันจะเป็นการสร้างพลังมา
ทดแทนความสนับสนุนของพันธมิตรทางทหารที่กำลังอ่อนแรงลงไป
เป็นลำดับ ทั้งนี้ ก็จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการให้กำลัง
ทหารต่างชาติถอนออกไปจากดินแดนของตนเสียก่อน มิฉะนั้น จะ
ไม่สามารถสร้างความเชื่อถือในความเป็นอิสระในนโยบาย และ
ความมุ่งมั่นในสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง

- 5) ความสามารถที่จะปรับความเข้าใจกับประเทศเพื่อนบ้านแถบอินโด
จีน เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งสำหรับความปลอดภัยของ

ประเทศไทย การที่สหรัฐฯ จะถอนทหารออกไปจากประเทศไทย
มิใช่เป็นข้อรับประกันว่าเพื่อนบ้านเหล่านั้นจะหันมานิยมชมชอบ
ไทย กระนั้นก็ตาม ในการที่จะปูทางไปสู่สัมพันธภาพอันปกติกับ
ประเทศเหล่านั้น รัฐบาลไทยก็ต้องขจัดสิ่งที่เป็นเครื่องหมาย
ของความบาดหมางกันมาจากอดีต และลบล้างภาพพจน์ไม่ดีที่ชี
ชวนให้ไทยต้องตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางการเมืองและ
จิตวิทยาของฝ่ายอื่น ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ มิได้หมายถึงการยอม
จำนนต่อการบีบบังคับของฝ่ายตรงข้าม หากแต่เป็นการตั้งใจ
ดำเนินการเพื่อสร้างบรรยากาศทางการเมืองในบริเวณนี้ ให้อำนวย
ต่อการเจรจาปรับความเข้าใจกัน

- 6) การที่จะมีกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ต่อไปในประเทศไทยนั้น นานวัน
เข้าก็จะส่งผลบั่นทอนให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ
ทรุดลงไปเรื่อยๆ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า จะเป็นการฝืนประชามติใน
สหรัฐฯ ซึ่งจะทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์โจมตีไทยในเชิงดูหมิ่นดู
แคลน ทั้งในวงการรัฐสภาและสื่อมวลชนในทำนองว่า ไทยไม่
พยายามที่จะช่วยตัวเอง แต่กลับจะดึงให้สหรัฐฯ เข้ามาพัวพันทาง
ทหารเช่นเดียวกับในเวียดนามอีก สำหรับทางด้านประชาชนคนไทย
เอง นอกจากปฏิกิริยาอันรุนแรงที่จะเกิดขึ้นต่อข้อวิพากษ์วิจารณ์

ดังที่กล่าวถึงนั้นแล้ว ปัญหาทหารสหรัฐฯ จะกลายเป็นประเด็น
สำคัญสำหรับการเมืองภายในประเทศขึ้นมา เมื่อประชาชนเริ่ม
เข้าใจถึงประโยชน์ส่วนน้อยที่ไทยได้รับจากการมีทหารสหรัฐฯ อยู่
ต่อไปในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นเชื้อที่ดีสำหรับปฏิบัติการ
จิตวิทยาของฝ่ายตรงข้ามด้วย และในที่สุดก็จะต้องมีการถอนทหาร
สหรัฐฯ ออกไปอย่างแน่นอน แต่ก็จะเป็นการถอนออกไปในสภาพที่
ทำให้เกิดความรู้สึกว่ามิตรภาพระหว่างไทยกับสหรัฐฯ นั้น
สิ้นคลอนเสียแล้ว ซึ่งจะเป็นการขัดกับความมุ่งประสงค์ของไทย ที่
จะรักษาสัมพันธภาพอันดีที่มีอยู่กับสหรัฐฯ ต่อไป ในขณะที่กำลัง
พยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์กับมหาอำนาจฝ่ายอื่นๆ และ
ประเทศเพื่อนบ้านในแถบอินโดจีนด้วย

(เอกสารศึกษาและวิเคราะห์ผลของการถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจาก
ประเทศไทย ของกองอเมริกา กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2518)

เกี่ยวกับเอกสารศึกษาและวิเคราะห์ผลของการถอนกำลังทหาร
สหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยข้างต้น หากศึกษาพิจารณาอย่างละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีอยู่
ในทั้ง 6 ข้อ เราสามารถวิเคราะห์และประเมินได้ ดังต่อไปนี้

- ในภาพรวม เช่นเดียวกับเนื้อหาของหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ กราบเรียนนายกรัฐมนตรีเรื่องความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลไทยจำเป็นต้องหาทางเปิดการเจรจาหรือกับฝ่ายสหรัฐฯ ในเรื่องฐานทัพและการถอนกำลังทหารของสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย (ตามหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่ กต. 0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 อ้างแล้วข้างต้น) เอกสารศึกษาและวิเคราะห์ผลการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยของกองอเมริกา กรมการเมือง ดังกล่าวข้างต้น เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาและการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับหนังสือที่ กต. 0303/24759 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516
- ข้อ 3 ของเอกสารศึกษาดังกล่าว เป็นการเตือนให้รัฐบาลไทยได้รู้ว่า เป็นธรรมชาติของทุกประเทศมหาอำนาจ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาอำนาจใหญ่อย่างสหรัฐฯ) ที่จะมีความอหังการอยู่ในตัว และเป็นการยากที่ประเทศเล็กอย่างไทยจะสามารถควบคุมพฤติกรรมของความอหังการของสหรัฐฯ ได้ การให้ความร่วมมือกับมหาอำนาจอย่างไม่มีเงื่อนไขจึงเป็นการเสี่ยงอย่างมาก

- ข้อ 4 ของเอกสารฯ เป็นข้อความที่บ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นสัจนิยม (realism) ของความคิดและการมองปัญหาด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศของรัฐบาลไทยในช่วงนี้ รวมทั้งบ่งชี้ให้เห็นที่ประจักษ์ได้ว่า ตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อปัญหาการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ เป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์มากกว่าปัจจัยลัทธิ – อุดมการณ์ในการกำหนดและตัดสินใจด้านนโยบายต่างประเทศ (เป็น geopolitical decision มากกว่า ideological decision)
- ข้อ 5 ของเอกสารฯ เป็นข้อความที่ทั้งตอกย้ำและยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ว่า เป้าประสงค์สูงสุดของนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ (ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก) คือความอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นสำคัญ
- ข้อ 6 เป็นข้อความที่วิพากษ์และวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา นโยบายพึ่งพาสหรัฐฯ โดยไม่พยายามศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงในสมการอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคในแต่ละช่วงเวลาของบริบทยุคสงครามเย็น และใน

นโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศที่มีต่อกัน และต่อสงครามใน
อินโดจีน เป็นข้อความที่ชี้ให้เห็นถึงพิษภัยของนโยบายพึ่งพาอย่าง
ไม่มีเงื่อนไข และความจำเป็นที่จำต้องปรับนโยบายต่างประเทศ
ให้มีเนื้อหาและเป้าหมายที่สอดคล้องกับความรู้สึกรักและความ
ปรารถนาของประชาชนภายใต้สภาวะการเมืองในระบบ
ประชาธิปไตย (ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 5
ตุลาคม พ.ศ. 2519) ของประเทศไทยในช่วงนี้ (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เป็นที่สังเกตได้ว่า ช่วงปี พ.ศ. 2518 อันเป็นช่วงเวลาที่ผ่านมา
สหรัฐฯ กำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาให้สหรัฐฯ ถอนทหารออกไปจากประเทศไทย ท่าทีของ
สหรัฐฯ ในช่วงนี้ ยังคงเป็นท่าทีที่บ่งบอกได้ว่าสหรัฐฯ ยังคงต้องการรักษากำลังทหารและฐาน
ทัพสหรัฐฯ ในประเทศไทยไว้ต่อไป ดังปรากฏในรายงานของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุง
วอชิงตัน ซึ่งได้รายงานให้กระทรวงการต่างประเทศทราบว่า เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2518
นายจอร์จ ร็อบเบิร์ต ผู้อำนวยการกิจการฝ่ายไทย – พม่า ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ
ได้เชิญอัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ไปพบเกี่ยวกับเรื่องการถอนทหาร
สหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ในโอกาสดังกล่าว อัครราชทูตไทยได้ถามนายร็อบเบิร์ตว่า
กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ต้องการที่จะถอนทหารของตนออกจากประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งนาย
ร็อบเบิร์ตเพียงจะไม่ตอบคำถามนี้ ท่าทีเช่นนี้ ย่อมทำให้สันนิษฐานได้โดยมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นว่า
ฝ่ายสหรัฐฯ ประสงค์จะปกปิดความจริงที่ว่า กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ยังคงต้องการรักษา

กำลังทหารและฐานทัพไว้ในประเทศไทยต่อไป แม้รัฐบาลไทยจะได้แถลงเรื่องการถอนทหาร
ออกมาให้ทราบแล้วก็ตาม สหรัฐฯ เองโดยเฉพาะกระทรวงกลาโหม ดูกล้ายกับไม่เชื่อว่า
รัฐบาลไทยจะมีความจริงจังในเรื่องนี้

เกี่ยวกับรายงานของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ข้างต้น
กระทรวงการต่างประเทศมีความเห็น ดังต่อไปนี้

“ปัญหาการกลับเข้ามาใช้ฐานทัพไทยอีกนั้น เป็นปัญหา
ซึ่งควรได้รับการพิจารณาด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ การทำความเข้าใจ
เป็นทางการและเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อผูกมัดรัฐบาลไทยไว้เป็นการ
ล่วงหน้า ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิ อธิปไตยของไทย และเป็นอุปสรรคต่อการที่
รัฐบาลไทยจะดำเนินนโยบายเป็นอิสระในอนาคต เท่าที่เป็นมาปรากฏว่า
การมีกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทย ไม่มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์
อักษร คงมีแต่การตกลงในทำนองรู้กัน (tacit agreement) เท่านั้น เกี่ยวกับ
เรื่องนี้ ถ้าหากฝ่ายสหรัฐฯ ยกเรื่องนี้ขึ้นมาและยืนยันขอให้พิจารณาแล้ว ฝ่าย
ไทยก็อาจตอบไปว่า ถ้าเกิดมีความจำเป็นขึ้นในอนาคต และเมื่อฝ่ายสหรัฐฯ
ร้องขอมา รัฐบาลไทยก็อาจพิจารณาคำขอด้วยความเห็นอกเห็นใจ (โดยใน
ขั้นนี้ฝ่ายเรายังไม่ควรที่จะทำความเข้าใจหรือข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร
ไว้ล่วงหน้า)”

สรุปในการเจรจาเรื่องการถอนทหารครั้งนี้ ความหวังที่จะ

ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เป็นเครื่องตอบแทนการอนุญาตให้สหรัฐฯ คงมีกองกำลัง
ทหารและฐานทัพอยู่ต่อไปนั้น เป็นที่หวังได้ยากอย่างยิ่ง และอาจมีอันตรายอยู่มาก เพราะ
สภาองเกรสก็ดี มติมหาชนสหรัฐฯ ก็ดี กำลังคัดค้านความช่วยเหลือต่างประเทศเพิ่มขึ้น
ตามลำดับ เนื่องจากประสบการณ์ในสงครามเวียดนามและวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจใน
สหรัฐฯ เอง และขณะนี้ กำลังมีความพยายามที่จะให้รัฐบาลสหรัฐฯ ตัดความช่วยเหลือแบบ
ทวิภาคีลงจนหมดในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความช่วยเหลือทางการทหารได้รับการคัดค้าน
อย่างรุนแรง ไม่แต่เฉพาะการเข้ามามีส่วนสู้รบโดยตรงของกองกำลังทหารสหรัฐฯ แต่รวมถึง
ความช่วยเหลือด้านอาวุธด้วย ฉะนั้น แม้ฝ่ายบริหารของสหรัฐฯ จะให้คำมั่นสัญญาในเรื่อง
ความช่วยเหลือแก่ไทย หรือจะยืนยันพันธกรณีที่อยู่ในการช่วยป้องกันประเทศไทย อย่างไรก็
ตาม หากสภาองเกรสไม่เห็นด้วยแล้ว ฝ่ายบริหารก็จะมีทางปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้
ไว้ได้เลย

(หนังสือถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0303/18902 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

เนื้อหาของหนังสือที่ กต. 0303/18902 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม

พ.ศ. 2518 ดังอ้างถึงข้างต้น เป็นเอกสารในเชิงประจักษ์ชิ้นสำคัญอีกชิ้นหนึ่ง ที่เป็นการยืนยัน
ให้เห็นได้ว่า ระหว่าง พ.ศ. 2517 ถึง 5 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นโยบายต่างประเทศของไทยที่มี
ต่อเวียดนาม ลาว และกัมพูชา เป็นนโยบายที่อยู่กับความจริงเชิงประจักษ์ที่ได้ปรากฏในแต่ละ

ห้วงเวลา เป็นนโยบายต่างประเทศที่ตระหนักถึงอิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่มีต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อสามประเทศอินโดจีน และต่อปัญหาฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2519)

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เอกสารดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ความรักชาติ และความเสียสละของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ที่ต่างตระหนักดีในความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งในระดับโลก และระดับภูมิภาค ที่จะส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดและความมั่นคงของไทย จึงได้เสนอเพื่อขออนุมัติจากรัฐบาลให้มีการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีทั้งต่อสามประเทศในอินโดจีน และต่อปัญหาฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเป็นการปกป้องรักษาผลประโยชน์แท้จริงของไทยเป็นสำคัญ และแล้วหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 สิ่งที่ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปรับ/เปลี่ยนนโยบายดังกล่าวได้รับเป็นการตอบแทน คือการถูกให้ร้ายป้ายสีว่าเป็นพวกเอียงซ้ายบ้าง พวกนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์บ้าง จากกลุ่มอิทธิพลอำนาจเก่าที่เสียประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายครั้งนี้ นับว่าเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่ได้มีผลสร้างความสะเทือนขวัญและกำลังใจของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในยุคนี้เป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นที่น่าสังเกตได้อย่างชัดแจ้งว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 รัฐบาลสหรัฐฯ มิได้มีปฏิกิริยาต่อต้านเหตุการณ์ดังกล่าวเลย แต่กลับนิ่งเฉยต่อความโหดเหี้ยมและโหดร้ายของเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับเรื่องฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจาก
ประเทศไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2519 (สมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช) มีสอง
เหตุการณ์สำคัญ ที่เป็นการยืนยันและตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งเกี่ยวกับความมุ่งมั่น
ความแน่วแน่ของนโยบายของทั้งรัฐบาล ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช และของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมช ในเรื่องนี้

เหตุการณ์แรก ได้แก่ การให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนสื่อมวลชนของ
นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาลม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช
เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2519 สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- รัฐบาลไทยยืนยันว่า เรื่องฐานทัพและทหารสหรัฐฯ จะต้องถอน
ออกไปให้หมดแน่
- ส่วนเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ในค่ายรามสูรและเกาะคานัน ฝ่ายไทย
จะต้องพิจารณาว่าเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อ
ฝ่ายไทยแค่ไหน และเราจะสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้หรือไม่
- รัฐบาลไทยยืนยันว่า ค่ายรามสูรอยู่ในแผ่นดินไทย ไทยเป็นเจ้าของ
- ส่วนที่เกาะคามีเครื่องมืออยู่บ้าง แต่รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายที่จะมี
เครื่องมือสื่อสารของสหรัฐฯ ไม่ว่าจะทำที่ค่ายรามสูรหรือที่เกาะคาอยู่
ในประเทศไทยต่อไป แต่หากมีเครื่องมือชนิดใดที่เป็นประโยชน์แก่
ไทยและสหรัฐฯ ยินดีให้ไทย รัฐบาลก็จะพิจารณาว่าจะมี

ประโยชน์แค่ไหน ถ้ามีประโยชน์ไทยก็จะรับไว้และจะเข้าไป

ดำเนินการเอง

- รัฐบาลไม่มีนโยบายผ่อนปรนอะไรให้กับสหรัฐฯ โดยเด็ดขาด

รัฐบาลยึดมั่นในหลักการ 7 ประการที่ได้แจ้งให้แก่ฝ่ายสหรัฐฯ

ทราบแล้ว

- เกี่ยวกับฐานทัพที่อุตะเภานั้น รัฐบาลไม่ให้สหรัฐฯ ใช้อย่างแน่นอน

ส่วนที่เชียงใหม่ นั้น เป็นสถานที่เกี่ยวกับทางด้านอุตุนิยมวิทยา และ

การตรวจสอบแผ่นดินไหว ซึ่งรัฐบาลจัดได้มอบให้กรม

อุตุนิยมวิทยาดูแลต่อไป

- ต่อคำถามของผู้แทนสื่อมวลชนที่ว่า บันทึกช่วยจำที่ฝ่ายสหรัฐฯ ได้

ยื่นให้ฝ่ายไทยพิจารณานั้น มีเงื่อนไขอะไรหรือไม่ ซึ่งในประเด็น

คำถามนี้ นายพิชัย รัตตกุลได้ตอบว่า ทางสหรัฐฯ จะยื่นเงื่อนไขกับ

ไทยไม่ได้ทั้งสิ้น ไทยไม่รับฟัง และไม่มีข้อแลกเปลี่ยนอะไรด้วย

(แถลงข่าวกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ M.33/2519 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.

2519)

ต่อมา เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2519 (3 เดือนก่อนไทยได้

สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519) นายพิชัย

รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงทางสถานีโทรทัศน์และ

วิฤกษ์กระจายเสียง รายงานความเป็นมาของเรื่องนโยบายของรัฐบาลไทยเรื่องการให้สิทธิฯ
ปิดฐานทัพในไทย และการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ตลอดจนเรื่องขอให้สหรัฐฯ
ยุติการดำเนินการในสถานีดักฟังการสื่อสารทั้งที่ค่ายรามสูรและเกาะคา เพื่อให้ประชาชนไทย
ได้เข้าใจในเหตุผลและเจตนารมณ์แท้จริงของรัฐบาลในเรื่องเหล่านี้ มีสาระสำคัญ สรุปได้
ดังต่อไปนี้

- 1) โดยที่รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช เป็นรัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้งจาก
ประชาชนโดยตรง จึงได้คำนึงอยู่เสมอต่อความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชนและประเทศชาติ
ดังนั้นสิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลจะกระทำลงไป รัฐบาลจะยึดมั่นในแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้ว
ต่อรัฐสภา และจะคำนึงถึงข้อคิดเห็นของประชาชน และจะตัดสินใจกระทำใดๆ โดย
พิจารณาซึ่งถึงผลได้ผลเสียทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่
ประเทศชาติมากที่สุด
- 2) เมื่อคณะรัฐบาลปัจจุบันได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2519 มี
ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งต่อเนื่องมาจาก
รัฐบาลชุดที่แล้ว (รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) ปัญหานี้คือเรื่องค่าย
สถานีดักฟังรามสูร

- 3) ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2518 รัฐบาลของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ครั้งหนึ่ง ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าจะดำเนินการเจรจากับสหรัฐฯ ให้ถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดออกไปจากประเทศไทย ภายในกำหนดเวลาระยะหนึ่ง และต่อมารัฐบาล ภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้ดำเนินการสานต่อในเรื่องนี้ จนในที่สุดกองกำลังรบของสหรัฐฯ รวมทั้งเครื่องบิน ก็ได้ถอนออกไปจากประเทศไทยหมดเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. 2519 การถอนกำลังรบของสหรัฐฯ รวมทั้งเครื่องบินรบนั้นเป็นความประสงค์ ของทั้งสองประเทศ ไม่ใช่เป็นการที่ทางฝ่ายไทยทำการขับไล่ไล่ส่งทหารสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ การที่อาจจะเกิดความบาดหมางใจในมิตรภาพระหว่างกันจึงไม่มี
- 4) เมื่อกองกำลังรบของสหรัฐฯ ได้ถอนออกไปจากไทยแล้ว ยังคงมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคทางทหาร ของสหรัฐฯ เหลืออยู่ในประเทศไทยอีกประมาณกว่า 4,000 คน เจ้าหน้าที่เหล่านี้ ส่วนใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของการสื่อสารของสหรัฐฯ ในไทย และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2519 ทางรัฐบาลของสหรัฐฯ ได้มีการเจรจากับรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เพื่อให้ สหรัฐฯ คงมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคจำนวนหนึ่ง ปฏิบัติการเกี่ยวกับการสื่อสารในประเทศไทย ต่อไปอีก แต่การเจรจาไม่เป็นที่ตกลงกันได้ เนื่องจากทางรัฐบาลไทยในขณะนั้น ไม่เห็นด้วย ในการที่สหรัฐฯ จะขอคงสิทธิของเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคของสหรัฐฯ ให้มีฐานะเทียบเท่า บุคคลในคณะทูต ในที่สุดรัฐบาลไทยจึงได้ขอให้สหรัฐฯ ถอนหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ฝ่าย เทคนิคการสื่อสารออกไปจากประเทศไทยภายในระยะเวลา 4 เดือน คือภายในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 ส่วนเจ้าหน้าที่ทหารของสหรัฐฯ ที่จะเหลืออยู่ได้นั้น ให้มีแต่เพียงที่

ปรึกษาทางทหารภายใต้ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางทหารระหว่างรัฐบาลไทยกับ
รัฐบาลสหรัฐฯ ฉบับปี พ.ศ. 2493 เท่านั้น ครั้งเมื่อรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้เข้ารับ
หน้าที่และเริ่มบริหารงานเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2519 ก็ได้มีการแถลงยืนยันต่อ
ประชาชนว่า จะดำเนินการมาตรการเกี่ยวกับค่ายรามสูร ตามมติของคณะรัฐมนตรีชุดเก่า
(ชุดของรัฐบาลของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) ต่อไป

- 5) ต่อมาเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2519 เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้ขอมาพบนายพิชัย
รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงข้อเสนอใหม่ของสหรัฐฯ เกี่ยวกับการ
ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารที่ค่ายรามสูรซึ่งกระทรวงการต่างประเทศ ได้พิจารณาข้อเสนอ
ใหม่ของสหรัฐฯ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และโดยที่รัฐบาลปัจจุบันยึดหลักการแน่วแน่ว่า
นโยบายต่างประเทศ และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติจะต้องสอดคล้องกัน และจะต้อง
นำไปสู่ความสงบสุขและเสถียรภาพในประเทศ และดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยอันเป็นที่หวงแหน
ของชาวไทยทุกคน ตลอดจนไม่ขัดกับนโยบายทางการเมืองที่รัฐบาลแถลงไว้ต่อรัฐสภา เมื่อ
วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2519 กระทรวงการต่างประเทศจึงได้นำเรื่องข้อเสนอใหม่ของสหรัฐฯ
เข้าสู่การพิจารณาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) และจากการศึกษาเกี่ยวกับ
โครงการรามสูรของกระทรวงการต่างประเทศ ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ และของฝ่าย
ข่าวของทั้งสามเหล่าทัพ ปรากฏข้อเท็จจริงดังนี้

5.1 โครงการรามาสุรมิใช่เป็นสถานีเรดาห์ แต่เป็นหน่วยงานการวิจัย

ระบบสื่อสาร และเป็นศูนย์รวมการสื่อสารทั่วโลกของสหรัฐฯ ที่ป้อนข้อมูลเป็นรหัสไปยังประเทศสหรัฐฯ ข้อมูลดังกล่าว เมื่อถอดรหัสออกมาแล้ว จะมีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเวียดนาม แต่ในเมื่อสงครามเวียดนามได้เสร็จสิ้นแล้ว ฉะนั้น ความจำเป็นส่วนใหญ่ของสหรัฐฯ จึงหมดไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้น ฝ่ายไทยจะได้รับทราบข้อมูลบางอย่างได้ ก็ต้องอยู่ในดุลพินิจของสหรัฐฯ แต่ฝ่ายเดียวว่า จะยอมให้ข่าวกรองแก่ฝ่ายไทยหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ปรากฏว่าในอดีตทางฝ่ายไทยได้รับข้อมูลที่ผ่านระบบสื่อสารจากค่ายรามสูรน้อยมาก

5.2 ระบบสื่อสารที่ค่ายรามสูร มีภารกิจหลักในการติดตามและควบคุม

ความเคลื่อนไหว การทดลองขีปนาวุธ การโคจรของดาวเทียม และการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ใต้ดิน ซึ่งถึงแม้ฝ่ายไทยจะได้รับข้อมูลดังกล่าว ไทยก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะหยุดยั้งการปฏิบัติการดังกล่าวได้ ความมั่นคงของประเทศไทย จึงมิได้อยู่กับการได้รับข้อมูลดังกล่าวจากระบบสื่อสารที่ค่ายรามสูร เมื่อได้รับหรือถ้าได้รับจากฝ่ายสหรัฐฯ

5.3 การคงไว้ซึ่งโครงการรามาสุรในลักษณะที่แล้วมา อาจเป็นประเด็นที่ทำ

ให้ประเทศเพื่อนบ้านของไทย ตั้งข้อสงสัยในความตั้งใจจริง ที่ไทยมีอยู่ที่ต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศ อันเป็นนโยบายการเมืองที่รัฐบาล ม.ร.ว. เสรี ปราโมช ได้แถลงและได้รับ

ความไว้วางใจจากรัฐสภาแล้ว จริงอยู่ประเทศอื่น อาจจะมีสถานีเรดาร์หรือระบบสื่อสาร
เหมือนที่มีที่ค่ายรามสูร แต่นั่นมิได้หมายความว่า ไทยจะต้องแข่งขันเพื่อสร้างระบบสื่อสาร
ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อไทยมิได้เป็นเจ้าของและเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของ
ระบบสื่อสารที่ค่ายรามสูร ไทยจะสามารถได้รับผลประโยชน์จากค่ายรามสูรก็ต่อเมื่อสหรัฐฯ
ยินยอมให้ไทยได้รับประโยชน์ ทั้งๆ ที่ค่ายรามสูรอยู่ในแผ่นดินไทย แต่ไทยแทบไม่ได้รับ
ประโยชน์อะไรเลย

5.4 ในด้านการรักษาอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศไทย รัฐบาล

ไทย โดยเฉพาะกองทัพไทยก็มีหน่วยงานและสถานีเรดาร์สำหรับจับความเคลื่อนไหว
ทางด้านยุทธศาสตร์ และฝ่ายทหารของไทยก็ได้ยืนยันว่า เครื่องมือที่ไทยมีอยู่ และที่ไทย
สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง มีเพียงพอในการจับการเคลื่อนไหวของฝ่ายที่คิดร้ายต่อประเทศ
ไทย

5.5 โครงการรามสูร ไม่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือทางทหารและทาง

เศรษฐกิจที่ประเทศไทยจะได้รับจากสหรัฐฯ เป็นที่รู้กันดีว่า แนวโน้มของการลดความ
ช่วยเหลือทั้งทางด้านการทหารและด้านเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ต่อนานาประเทศมีมาเป็น
เวลาหลายปีแล้ว ทั้งนี้ เพราะเหตุผลทางด้านการเมืองภายในสหรัฐฯ เอง และสถานะ
เศรษฐกิจของโลกด้วย เพราะฉะนั้น การคอยหวังแต่จะพึ่งผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงขีด
ความสามารถของประเทศนั้น และความผูกพันของสหรัฐฯ ที่ไม่มีความชัดเจนว่าสหรัฐฯ จะ

ช่วยไทยได้เพียงไรในอนาคต ย่อมเป็นการมองข้ามสภาวะความเป็นจริง หรือไม่อยู่กับความเป็นจริง ซึ่งเท่าที่เห็นนี้ ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงของประเทศไทย ดังนั้น การยกเลิกและให้สหรัฐฯ ถอนระบบเครื่องมือสื่อสารที่ค่ายรามสูรออกไปจากประเทศไทย ย่อมเป็นผลดีต่อประเทศไทย และจะไม่กระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพอันดีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ แต่อย่างใด

5.6 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2519 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการเรื่องค่ายรามสูร ดังต่อไปนี้

- รัฐบาลชุดปัจจุบันจะไม่เปลี่ยนแปลงมติของรัฐบาลเก่า (รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) และจะดำเนินการให้เจ้าหน้าที่เทคนิคฝ่ายสื่อสารของสหรัฐฯ ที่ประจำอยู่ที่ค่ายรามสูร และที่อื่นๆ ออกไปจากประเทศไทย ภายในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 ทั้งหมด
- ให้ฝ่ายสหรัฐฯ ขนเครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่สามารถเข้าไปควบคุมการดำเนินงานด้วยตนเองได้ ออกไปจากประเทศไทยให้หมดสิ้น ภายในกำหนดเวลาเดียวกัน

- กระทรวงการต่างประเทศ ได้รับมอบหมายให้เจรจากับสหรัฐฯ เพื่อ
ขอรับเครื่องมือสื่อสารเฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย
โดยตรง และเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ไทย สามารถ
ควบคุมดำเนินด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้การสื่อสาร
ภายในประเทศมีประสิทธิภาพดีขึ้น
- นอกจากนี้แล้ว กระทรวงการต่างประเทศได้รับมอบหมายให้เจรจากับ
สหรัฐฯ ในอันที่จะได้รับยุทธโศปกรณ์ทางทหารเพื่อเพิ่มพูนขีด
ความสามารถของกองทัพไทย

การที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีต่างประเทศ
(นายพิชัย รัตตกุล) มาชี้แจงให้ประชาชนชาวไทยได้ทราบถึงข้อเท็จจริง และเหตุผลที่รัฐบาล
ได้ตัดสินใจให้ดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ก็เนื่องมาจากรัฐบาลนี้ เป็นรัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้ง
โดยตรงมาจากประชาชน ดังนั้นการดำเนินนโยบายที่สำคัญ จึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลจำเป็นต้อง
แถลงให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงโดยละเอียด

รัฐบาลมีความเชื่อมั่นว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับค่ายรามสูรนี้ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง ข้อเสนอใหม่ of สหรัฐฯ ที่ฝ่ายไทยไม่สามารถรับได้ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องที่สุด
เมื่อคำนึงถึงปัญหาที่ไทยเผชิญอยู่ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว การตัดสินใจของรัฐบาล
เกี่ยวกับค่ายรามสูรในครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจที่มีได้ทำให้ผลประโยชน์และความมั่นคงของ

ชาติต้องลดหย่อนลงไปแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการแสดงออกซึ่งการดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศที่เป็นอิสระ และก็ด้วยความเห็นชอบของฝ่ายทหาร ที่นอกจากจะมั่นใจได้ถึง
ความมั่นคงของประเทศแล้ว ยังดำรงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของประเทศชาติด้วย

อธิปไตยของชาติ ผลประโยชน์ของชาติไทยและความมั่นคงของ
ชาติไทย ตลอดจนการไม่นำประเทศไทยไปผูกพันกับประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ เป็น
สิ่งที่คนไทยทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ให้จงได้ (คำแถลงของนาย
พิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทางสถานีโทรทัศน์และ
วิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ตามปรากฏในข่าวสารนิเทศของกรม
สารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ M. 39/2519 ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2519)

จากคำแถลงของนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ ทั้งหมดข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นคำแถลงที่มีเนื้อหาบ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นโยบาย
ต่างประเทศของไทยนับตั้งแต่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516
จนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ล้วนเป็นนโยบายต่างประเทศที่
สะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ว่า รัฐบาลไทยในช่วงเวลาดังกล่าวตระหนักดี
ถึงอิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่จะมีต่อ

กระบวนการกำหนดและการดำเนินการด้านนโยบาย อิทธิพลของปัจจัยภายใน ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทย ตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นสำคัญ ส่วนอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519) ที่สำคัญๆ ได้แก่ เหตุการณ์ในสหรัฐฯ ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2516 ดังอาทิ รัฐสภาสหรัฐฯ ออกกฎหมายห้ามมิให้รัฐบาลสหรัฐฯ ส่งทหารกลับไปยังภูมิภาคอินโดจีนเพื่อปฏิบัติการทางทหารอีก การประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีของประธานาธิบดีนิกสัน สืบเนื่องจากคดีวอเตอร์เกต และความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อ วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 ยุติสงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับ เวียดนามเหนือ ตลอดจนชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายคอมมิวนิสต์ใน เวียดนาม ลาว และกัมพูชา เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 เป็นต้น

- 2) เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ปัจจัยภายใน) เป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งที่มีผลทำให้กระทรวงการต่างประเทศกลับมามีบทบาทสำคัญโดยตรงด้านการชี้นำและการกำหนดทิศทางของนโยบายต่างประเทศไทยที่เป็นการปกป้องและสนองผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างแท้จริง จนกล่าวได้ว่า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นโยบายต่างประเทศของไทย ได้เปลี่ยนจากการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลชี้นำและชีขาดของฝ่าย

ทหาร มาเป็นนโยบายต่างประเทศที่อยู่ภายใต้การชี้นำและความ
รับผิดชอบของกระทรวงการต่างประเทศในระบอบประชาธิปไตย
ข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ ได้รับการยืนยันจากนโยบายต่างประเทศไทยที่
มีต่อเวียดนาม ลาว และ กัมพูชาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และมีความ
ชัดเจนที่สุดหลังวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ที่มีผลทำให้ไทยให้การ
รับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา อย่าง
ปราศจากเงื่อนไขใดๆ

- 3) ข้อเท็จจริงปรากฏในข้อ 1 และ 2 ข้างต้น เป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่
บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า อิทธิพลของทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ปรากฏ
ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้าน
นโยบายของไทยต่อสงครามในอินโดจีน จากเดิมที่ถูกครอบงำโดย
อิทธิพลผูกขาดของอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างไม่มีเงื่อนไข
อย่างไม่พยายามให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงด้านบริบทในแต่
ละช่วงเวลา (contextual change) มาเป็นนโยบายต่างประเทศที่อยู่กับ
ความเป็นจริง และหันมาให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิ
รัฐศาสตร์ ที่มีต่อการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายเพื่อความอยู่รอด
และความมั่นคงของประเทศไทย เป็นสำคัญ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นับตั้งแต่ไทยได้เข้าร่วมกับสหรัฐฯ ทำสงครามเวียดนาม ปัญหา
ฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ฝ่ายเวียดนามเหนือมองว่าเป็น
อุปสรรคสำคัญต่อการมีความสัมพันธ์ปกติระหว่างเวียดนามกับไทย (ทั้งในช่วงสงคราม
เวียดนาม และในระยะแรกหลังชัยชนะของคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือในสงครามเวียดนาม
หลังวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

แม้หลังการลงนามในความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส (วันที่ 27
มกราคม พ.ศ. 2516) ยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ สหรัฐฯ ก็ยังคงไม่
ไว้วางใจเวียดนามเหนือว่าจะยอมเคารพและปฏิบัติตามความตกลงว่าด้วยการหยุดยิงหรือไม่
เช่นเดียวกันฝ่ายเวียดนามเหนือก็ยังคงระแวงนโยบายและท่าทีของสหรัฐฯ ที่มีต่อสงคราม
ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา หลังการลงนามความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส เหตุผลและข้อ
ระแวงของเวียดนามเหนือต่อสหรัฐฯ มีสาเหตุสำคัญมาจาก การที่ยังคงมีฐานทัพและกอง
กำลังทหารสหรัฐฯ ประจำอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเวียดนามเหนือมองว่า ไทยยังคงรู้เห็นเป็นใจ
สนับสนุนส่งเสริมให้สหรัฐฯ มีบทบาททางทหารในอินโดจีนต่อไป โดยพร้อมแนะยินดีให้
สหรัฐฯ ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการทางทหาร เพื่อทำการรุกรานและบ่อนทำลายสาม
ประเทศในอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) อย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อวิตกกังวลดังกล่าวข้างต้นของเวียดนามเหนือยังคงดำรงอยู่
หลังชัยชนะของเวียดนามเหนือที่มีต่อเวียดนามใต้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ดังเป็นที่
ประจักษ์จากปฏิกริยาอย่างรุนแรงของเวียดนาม (ที่รวมภาคเหนือและภาคใต้เป็นประเทศ
เดียวกันแล้ว ภายใต้ชื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อ พ.ศ. 2519) ต่อเหตุการณ์ 6
ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในไทยซึ่งเวียดนามได้โจมตีการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
พร้อมกล่าวหาโจมตีไทยว่าเป็นสมุนรับใช้นโยบายทำสงครามและรุกรานกลุ่มประเทศอินโดจีน
ของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ นับว่าเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในไทย เป็นเหตุการณ์
การเมืองที่มีผลส่งเสริมข้อระแวงของเวียดนามที่มีต่อไทย ทำให้เวียดนามปักใจเชื่อว่าไทย
ยังคงมีนโยบายและท่าทีต่อต้านเวียดนามอย่างไม่ลดละ ขณะเดียวกันความระแวงอย่างสูงที่
เวียดนามมีต่อไทย มีผลตอกย้ำให้เวียดนามตระหนักดีว่า การมีความสัมพันธ์ปกติกับไทยเป็น
ปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปฏิกริยาท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาฐาน
ทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันในเชิงประจักษ์
จากผลของการเจรจาหรือระหว่างคณะผู้แทนทั้งของรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวของฝ่าย
คอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ (provisional Revolutionary Government – PRG) ของรัฐบาล
เวียดนามเหนือหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (Democratic Republic of Vietnam
– DRV) และของรัฐบาลเวียดนามหลังประสบกับชัยชนะอย่างสมบูรณ์ในสงครามเวียดนาม
(วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ที่ได้มีผลทำให้ภาคเหนือและภาคใต้ของเวียดนามรวมเป็น

ประเทศเดียวกันภายใต้ชื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam – SRV) ไม่ว่าจะเป็นการเจรจาหรือระหว่างผู้แทนไทยกับผู้แทนของรัฐบาล PRG ก็ดี ของ รัฐบาล DRV ก็ดี หรือรัฐบาล SRG ก็ดี (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2519) ฝ่ายเวียดนามจะ ตอกย้ำในประเด็นเรื่องการที่ไทยยังยินยอมให้สหรัฐฯ มีฐานทัพและกองกำลังรบสหรัฐฯ ประจำอยู่ในไทย ว่าเป็นภัยโดยตรงต่อความมั่นคงของเวียดนาม และเป็นอุปสรรคต่อการมี ความสัมพันธ์ปกติระหว่างกัน พร้อมกับย้ำเรื่องหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยการเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน การไม่แทรกแซง ในกิจการภายในของกันและกัน โดยขอร้องให้ฝ่ายไทยเคารพหลักการเหล่านี้ ด้วยการ ดำเนินการให้สหรัฐฯ ถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดออกไปจากประเทศและไม่อนุญาตให้ สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยเพื่อการสงครามอีกต่อไป จึงกล่าวได้ว่า ข้อกังวลเกี่ยวกับฐานทัพและ กองกำลังของสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในประเทศไทย เป็นเรื่องที่ฝ่ายเวียดนามให้ความสำคัญด้วยมอง ว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นช่วงสงครามเวียดนามหรือ หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ความจริงข้างต้น ได้รับการยืนยันในทางประจักษ์จากการที่ ฝ่ายเวียดนามเหนือ (ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม) ได้ทำการติดต่อกับรัฐบาล ไทยผ่านทางสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว เมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2518 หรือเพียงไม่กี่วันหลังชัยชนะของเวียดนามเหนือและการอวสานของ ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (ประเทศเวียดนามใต้) เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 (วันที่

กองทัพเวียดนามเหนือเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนได้อย่างเบ็ดเสร็จ) เพื่อขอส่งคณะผู้แทนเวียดนามเหนือเข้ามาเจรจากับฝ่ายไทย ณ กรุงเวทฯ เพื่อหาทางตกลงปัญหาที่มีอยู่ระหว่างกัน และเพื่อพิจารณาปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้เป็นปกติ

ในเรื่องข้อเสนอของฝ่ายเวียดนามเหนือข้างต้น กระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีโดยให้ความเห็นไปว่า กระทรวงการต่างประเทศเห็นเป็นการสมควรที่จะตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวของเวียดนามเหนือ โดยจัดการประชุมหารือกับฝ่ายเวียดนามเหนือที่กรุงเวทฯ ระหว่างวันที่ 21 – 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 (หรือ 20 วัน หลังกรุงไซ่ง่อนแตก)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในเรื่องการปรับความสัมพันธ์ให้เข้าสู่ระดับปกติระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือช่วง พ.ศ. 2518 เป็นเรื่องที่ฝ่ายเวียดนามเหนือเคยทำการแลกเปลี่ยนสาส์นระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเหนือกับรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย เกี่ยวกับช่องทางที่จะปรับความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นปกติระหว่างประเทศทั้งสอง และในการแลกเปลี่ยนสาส์นระหว่างกันนั้น ฝ่ายเวียดนามเหนือ ได้ตั้งเป็นเงื่อนไขไว้ว่า จะมีการเจรจากันได้ก็ต่อเมื่อมีการถอนฐานทัพสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย

สำหรับการที่เวียดนามเหนือจะจัดส่งคณะผู้แทน นำโดย นาย พัน เหยิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเหนือมาเจรจากับฝ่ายไทย

ในครั้งนี้นี้ กระทรวงการต่างประเทศไทยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะเวียดนามเหนือเห็นว่า ไม่มีประโยชน์ที่จะตั้งเงื่อนไขต่อรองกับฝ่ายไทยก่อนหน้าการเปิดการเจรจาระหว่างกัน อีกทั้งยังอาจเห็นประโยชน์ในการที่จะฉวยโอกาสเจรจากับฝ่ายไทย ในห้วงเวลาที่ฝ่ายเวียดนามเหนือเพิ่งประสบชัยชนะในสงครามเวียดนาม ซึ่งย่อมทำให้เวียดนามเหนือเชื่อว่าตนอยู่ในฐานะที่เป็นต่อฝ่ายไทยทั้งในด้านการเมืองและการทหาร

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการเจรจากับฝ่ายเวียดนามเหนือนั้น หนังสือของกระทรวงการต่างประเทศถึงนายกรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น ได้ระบุความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศว่า

“แนวทางที่จะเจรจากับฝ่ายเวียดนามเหนือ นั้น ทางฝ่ายไทยควรกำหนด ทำให้อย่างกว้างๆ ที่จะไม่ยอมข้อเรียกร้องในลักษณะคำขอจากทางฝ่ายเวียดนามเหนือ และการเจรจาควรมุ่งไปในลักษณะของการแสวงผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน ซึ่งการแลกเปลี่ยนทัศนะทำที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับความสัมพันธ์เข้าสู่ภาวะปกติระหว่างฝ่ายไทยกับเวียดนามเหนือครั้งนี้ ควรถือว่าเป็นการดำเนินงานขั้นต้น และไม่ควรที่จะมุ่งหวังผลสำเร็จในทันที”

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/20276 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2518)

เมื่อศึกษาพิจารณาข้อเสนอของกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับแนวทางในการเจรจากับฝ่ายเวียดนาม ดังปรากฏในหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี

อ้างถึงข้างต้น ย่อมเป็นที่วิเคราะห์ได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศไทยตระหนักดีแล้วว่า เหตุการณ์เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 (วันที่กรุงไซ่ง่อนแตก) อันเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองบ่งบอกถึงชัยชนะขั้นเด็ดขาดของฝ่ายคอมมิวนิสต์เหนือ ฝ่ายรัฐบาลของเวียดนามใต้ เป็นเหตุการณ์ที่ตอกย้ำให้ฝ่ายไทยรับรู้แจ้งเห็นจริงในเรื่องความจำเป็นเร่งด่วนที่ไทยจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อเวียดนาม ลาว และกัมพูชา หลังวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของไทย เป็นสำคัญ แต่เพื่อรักษาไว้ซึ่งความยืดหยุ่นด้านนโยบายและไม่ให้ต้องเสียอำนาจต่อรองกับเวียดนามเหนือ กระทรวงการต่างประเทศจึงได้เน้นในประเด็นเรื่องของแนวทางการเจรจาว่า

“การเจรจาควรมุ่งในลักษณะของการแสวงประโยชน์ต่างตอบแทนกัน และควรถือว่าการเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์เข้าสู่ภาวะปกติ เป็นการดำเนินการขั้นต้น ไม่ควรที่จะมุ่งหวังผลสำเร็จในทันที”

นอกจากนี้ย่อมวิเคราะห์ได้อีกด้วยว่าประโยค “การแสวงประโยชน์ต่างตอบแทนกัน” หมายถึงฝ่ายไทยพร้อมที่จะพิจารณาดำเนินการในการปิดฐานทัพ และให้สหรัฐฯ ถอนกองกำลังรบทั้งหมดออกไปจากประเทศไทย เพื่อแลกกับการถอนทหารเวียดนามเหนือทั้งหมดออกจากลาวและกัมพูชา เช่นกัน

ถึงแม้การเจรจาครั้งนี้ หาได้ประสบความสำเร็จแต่ถือได้ว่าเป็น การเจรจาที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า ประเทศทั้งสองเห็นถึงประโยชน์ร่วมกัน หากสามารถปรับ ความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างกันได้ เป็นการเจรจาที่เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายแสดงจุดยืน ของแต่ละฝ่าย และสามารถหยั่งท่าทีของแต่ละฝ่ายที่มีต่อแต่ละปัญหา โดยสรุป การเจรจา ครั้งแรกนี้ได้มีผลทำให้ฝ่ายไทยมีความมั่นใจในความถูกต้องของนโยบายของรัฐบาลไทย ที่จะให้มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนในเรื่องฐานทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจาก ประเทศไทย โดยไม่รู้สึกว่าจะหากฝ่ายไทยดำเนินการในเรื่องนี้ จะไม่ใช่เป็นการดำเนินการที่เป็น ผลมาจากการถูกกดดันหรือบีบบังคับจากเวียดนามเหนือ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เป็นที่คาดได้ว่า ฝ่ายเวียดนามเหนือย่อมจะต้องติดตามรับฟัง ข่าวสารของทั้งทางราชการและรายงานข่าวของสื่อมวลชนของไทยเกี่ยวกับนโยบายปิดฐาน ทัพและการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย ตลอดจนนโยบายในเรื่องนี้ที่ทั้งรัฐบาล ของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช ได้แถลงต่อรัฐสภาช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2519 ที่สำคัญได้แก่ แถลงการณ์ของ รัฐบาลนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศ ไทย ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 การให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนของนายพิชัย รัตตกุล เมื่อ วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2519 และการแถลงทางสถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของ นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศ รายงานความเป็นมาของนโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช เรื่องการปิดฐานทัพสหรัฐฯ และการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทย

เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2519 (หมายเหตุ: รายละเอียดของทั้งสามเหตุการณ์ดังกล่าวได้
แจ้งไว้แล้วทั้งหมดข้างต้น) เหตุการณ์ทั้งสามย่อมมีผลทำให้ฝ่ายเวียดนามตระหนักถึงความ
จริงจังแน่วแน่ของนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการให้มีการปิดฐานทัพและถอนทหารสหรัฐ
ออกไปจากประเทศไทย อีกทั้ง เวียดนามย่อมให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางการเมืองของ
ไทย ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 ด้วยเป็นพัฒนาการทางการเมืองที่ไม่สนับสนุนหรือ
ส่งเสริมให้มีฐานทัพสหรัฐ และกองกำลังสหรัฐ อยู่ต่อไปในประเทศไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนามแล้ว) เป็นพัฒนาการทางการเมืองของไทยที่เป็นประโยชน์แก่ทั้ง
ไทยและเวียดนาม เป็นประโยชน์ต่อการมีความสัมพันธ์ที่ปกติระหว่างกัน และต่อการส่งเสริม
ให้เกิดสันติภาพและความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายเวียดนามย่อมตระหนัก
ดีอยู่แล้วว่าการมีนโยบายและท่าทีเพื่อข่มขู่ กดดัน บีบบังคับ และก้าวร้าว กับไทย เป็น
ปฏิปักษ์กับไทยย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่เวียดนาม ตรงกันข้าม หากเวียดนามยังคงถือติดด้วย
ท่าทีเป็นปฏิปักษ์กับไทยต่อไป เท่ากับเวียดนามบีบให้ไทยจำเป็นต้องเห็นถึงความจำเป็นที่
จำเป็นต้องมีฐานทัพและกองกำลังรบของสหรัฐ อยู่ต่อไปในไทยอย่างไม่มีกำหนด เท่ากับ
เวียดนามทำตัวเป็นแนวร่วมในมุขกลับ (objective ally) ของสหรัฐ โดยปริยายในประเด็นนี้

เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า หลังการถอนทหารของประเทศสาธารณรัฐ
เวียดนาม (ประเทศเวียดนามใต้) เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ทั้งประเทศไทยและ

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (ประเทศเวียดนามเหนือ) ต่างก็ได้พยายามส่งสัญญาณต่อกัน ด้วยการเปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อกัน จากการเคยเป็นศัตรูระหว่างกันมา เป็นการยอมรับฐานะของกันและกัน เพื่อเป็นก้าวสำคัญก้าวแรกที่จะนำไปสู่การเจรจาหรือเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์แบบปกติระหว่างกัน ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่ไทยได้ให้การรับรองรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราว (Provisional Revolutionary Government – PRG) ของเวียดนามใต้ และรับรองรัฐบาลของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (ประเทศเวียดนามเหนือ) และจากการที่ทุกรัฐบาลไทย หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประกาศนโยบายต่างประเทศไทยที่ต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับไทย โดยไม่นำเอาความแตกต่างในระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอุดมการณ์ มาเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเอง ก็ได้พยายามเน้นประเด็นการเคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน การไม่รุกราน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ความเสมอภาค การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันโดยสันติ เป็นหลักการพื้นฐานในการมีความสัมพันธ์อันมิตรกับไทย

ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาฐานทัพและกองกำลังทหารสหรัฐฯ ในไทย ซึ่งฝ่ายเวียดนามเหนือถือเป็นเรื่องสำคัญมีผลกระทบต่อเอกราช อธิปไตย และความมั่นคงของเวียดนาม ด้วยมองว่าการมีฐานทัพสหรัฐฯ และกองกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ต่อในไทย หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามแล้ว (หลังวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) เป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อเวียดนาม ฝ่ายเวียดนามจึงเพิ่มประเด็นการไม่ยินยอมให้ประเทศอื่นใดใช้ดินแดน

ของตนเป็นฐานเพื่อการรุกรานและการแทรกแซงประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม และในที่สุดด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย หลักการเหล่านี้ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในแถลงการณ์ร่วมไทย – สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เมื่อครั้งนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้เดินทางไปฮานอย สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ชื่อเป็นทางการของประเทศเวียดนามที่รวมภาคเหนือและภาคใต้เป็นประเทศเดียวกันแล้ว) ดังรายละเอียดปรากฏในรายงานเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเวียดนาม อ้างแล้วข้างต้น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับเรื่องการตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่จะเข้าร่วมในสงครามเวียดนาม โดยส่งทหาร “อาสาสมัคร” ไปรบในเวียดนามใต้และอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยไปทำการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือ ตลอดจนอนุญาตให้สหรัฐฯ มีกองกำลังทหารประจำอยู่ในดินแดนไทยเพื่อปฏิบัติทำสงครามในเวียดนามใต้ (ไม่ใช่เพื่อทำการสู้รบกับกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) ซึ่งเป็นหน้าที่โดยเฉพาะของหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐบาลไทย) กล่าวได้ว่า การให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนทั้งของไทยและต่างประเทศ โดย ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2510 – 2511 เป็นการสัมภาษณ์ที่สะท้อนในทางประจักษ์ให้เห็นถึงนโยบายที่มาจากเหตุผลสำคัญๆ พอสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ประเทศไทยมีนโยบายชัดเจนที่คัดค้านและต่อต้านการที่ประเทศหนึ่งใช้กำลังหรือวิธีการรุนแรงเพื่อหวังครอบงำ บีบบังคับ กดขี่ ประเทศอื่นให้ต้องยอมสยบต่อผู้รุกราน ดังที่เวียดนามเหนือใช้กำลังรุกรานเวียดนามใต้
- 2) ไทยถือว่าการตัดสินใจของสหรัฐฯ เข้าทำสงครามโดยตรง เพื่อช่วยให้เวียดนามใต้รอดพ้นจากภัยคุกคามและการยึดครองของเวียดนามเหนือ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง และมีส่วนสำคัญช่วยปกป้องค่ายโลกเสรีให้พ้นจากภัยคุกคามที่มาจากกลุ่มประเทศค่ายคอมมิวนิสต์
- 3) ไทยถือว่าการยืนหยัดต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสงครามเวียดนาม เป็นกรณีทดสอบความมุ่งมั่น หนักแน่น ของนโยบายต่อต้านจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ ทั้งของไทยและของสหรัฐฯ
- 4) ไทยมองว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ หมายถึงการเผด็จการเพื่อครอบงำทุกประเทศในโลก เป็นลัทธิที่ไม่ยอมรับความหลากหลายของระบบเศรษฐกิจ การเมือง ไม่ยอมรับสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่จะเลือกดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองแบบที่แต่ละปัจเจกชนพอใจ เป็นลัทธิที่ไม่มีพื้นที่ให้เสรีชนยืนอยู่ได้อย่างเสรี

- 5) ไทยร่วมมือกับสหรัฐฯ เพราะไทยต้องการเห็นสันติภาพ ความมั่นคง
กลับคืนสู่ภูมิภาคนี้ เพื่อประเทศเล็กๆ ทุกประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้
อย่างสันติสุข ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงมีความรู้สึกว่า การรุกรานโดยฝ่าย
คอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อโลกเสรี จึงเป็นเหตุให้ไทยตัดสินใจส่งทหาร
อาสาสมัครไปทำสงครามต่อสู้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ รัฐบาล
ไทยให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ เพราะต้องการยุติสงครามเวียดนาม
โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 6) ไทยตระหนักดีว่า การมีนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ ย่อมมีความเสี่ยง
หากไทยอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้เครื่องมือเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก
ต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย รัฐบาลไทยตระหนักดีอย่างถ่องแท้
อยู่แล้วว่า ผลของการตัดสินใจดังกล่าวจะนำมาซึ่งภัยอันตราย ความ
เสี่ยงและผลลัพธ์อะไรบ้าง และรัฐบาลไทยก็ได้ชั่งน้ำหนักพิจารณาอย่าง
รอบคอบ รอบด้านแล้ว อย่างไรก็ตามทั้งหมดนี้ เป็นเพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์
ไม่เปิดโอกาสให้มีทางเลือกอื่นใด
- 7) หากเมื่อใดที่รัฐบาลไทยตัดสินใจอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้สิ่งอำนวยความสะดวก
ต่างๆ ได้ เป็นการเพิ่มเติม ความร่วมมือเพิ่มเติมที่ไทยจะให้กับสหรัฐฯ

นั่น เป็นความร่วมมือที่มีได้มาจากการตกเป็นรัฐบริวาร (client state) ที่
ต้องฟังคำสั่งของสหรัฐฯ หรือจากการมีฐานะเป็นรัฐบริวารภายใต้
อุปถัมภ์ของสหรัฐฯ แต่เป็นความร่วมมือที่มาจากพื้นฐานของความเป็น
หุ้นส่วนกัน โดยไทยตระหนักดีว่า การร่วมมือกับสหรัฐฯ ถือเป็นการ
ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพ

- 8) ไทยไม่มองว่าเวียดนามเหนือหรือเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ที่รวม
เป็นประเทศเดียวกัน ภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์จะมีฐานะเป็นประเทศ
ยูโกสลาเวียแห่งทวีปเอเชีย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ กล่าวคือ
ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์หรือการเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับจีน
คอมมิวนิสต์ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการที่
เวียดนามจะมโนนโยบายและทำที่เป็นอิสระจากจีนได้ ประการที่สองระดับ
การพึ่งพาที่เวียดนามเหนือมีกับจีน เป็นการพึ่งพาอย่างสมบูรณ์ในทุกๆ
ด้าน เป็นการยากที่เวียดนามเหนือจะหลุดพ้นจากอิทธิพลครอบงำของ
จีน จีนได้มีบทบาทสำคัญช่วยให้เวียดนามเหนือเอาชนะฝรั่งเศสที่
สมรภูมิดียนเบียนฟู และปัจจุบันเวียดนามเหนือสามารถทำสงครามได้
อย่างต่อเนื่องในเวียดนามใต้ ก็เพราะได้รับความช่วยเหลือจากจีน เป็น
สำคัญ

- 9) หากเมื่อใดที่ฝ่ายเวียดนามเหนือยอมรับว่าไม่สามารถเอาชนะโดยวิธีการ
ทำสงคราม ไทยเองอยากให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ภายใต้
ร่มคุ้มกันของสหรัฐฯ เหมือนอย่างที่ยุโรปตะวันตกอยู่ภายใต้ร่มคุ้มกัน
ของสหรัฐฯ หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งนี้ไทยในโลกปัจจุบัน
(พ.ศ. 2510) มีร่มคุ้มกันเพียงแค่สองคัน ไม่ร่มของโซเวียต ก็ร่มของ
สหรัฐฯ ไทยจำเป็นต้องเลือกที่จะอยู่ใต้มร่มคุ้มกันของสหรัฐฯ
- 10) การที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพและให้มีกองกำลังรบของ
สหรัฐฯ อยู่ในดินแดนไทย เป็นไปตามข้อตกลงที่เห็นชอบร่วมกันว่า
เมื่อใดที่สงครามเวียดนามสิ้นสุดลง ความจำเป็นให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพ
และมีกองกำลังทหารของสหรัฐฯ ในไทยย่อมหมดไปด้วยโดยปริยาย
หรือเมื่อรัฐบาลไทยไม่เห็นถึงความจำเป็นในเรื่องนี้อีกต่อไป
- 11) รัฐบาลไทยและประชาชนไทยมิได้เป็นฝ่ายขอให้สหรัฐฯ ส่งทหารสหรัฐฯ
มาอยู่ในประเทศไทย กองกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ในดินแดนไทย ไม่ใช่
เพื่อช่วยไทยสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เพราะไทยช่วย
ตัวเองได้และไม่มียินยอมขอให้ต่างชาติมาช่วยไทยสู้รบกับคอมมิวนิสต์
ในประเทศไทย กองกำลังทหารสหรัฐฯ ที่มีอยู่ในดินแดนไทย มีเพื่อ

หยุดยั้งการรุกรานของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในประเทศเวียดนามใต้ ไทยไม่
ต้องการขอให้ทหารสหรัฐฯ มาเสียชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินไทย

12) ไทยส่ง “อาสาสมัคร” ไปรบในเวียดนามใต้ก็เพราะไทยไม่ต้องการให้
สงครามเวียดนามยืดเยื้อคร่าชีวิตประชาชนผู้บริสุทธิ์จำนวนมากมาย
ทำลายสันติภาพ เสถียรภาพ สันติสุข และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และเพราะรัฐบาลและประชาชนไทยสนับสนุนสิทธิ
เสรีภาพของประชาชนของทุกประเทศที่จะกำหนดใจตนเอง เลือกที่จะ
ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองแบบใดอย่างเสรี
ปราศจากการข่มขู่ บีบบังคับ ยัดเยียดจากประเทศภายนอก ไม่ว่าจาก
ค่ายคอมมิวนิสต์หรือจากค่ายโลกเสรี ไทยไม่ต้องการบีบบังคับให้
เวียดนามเหนือละทิ้งระบอบมาร์กซิส ฉะนั้นฉันนั้น ไทยต้องการมีสิทธิ
เสรีภาพที่จะเลือกระบอบการเมืองการปกครองที่ไทยพอใจได้

(สรุปจากประมวลคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศ จัดพิมพ์โดยกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2557 หน้า 18 – 44

หน้า 70 – 74 หน้า 88 – 94 หน้า 117 – 125 และหน้า 264 – 268)

ดร. ถนัด คอมันตร์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

การต่างประเทศเป็นเวลา รวม 12 ปี (พ.ศ. 2502 – 2514) เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศที่ได้ให้

สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวต่างประเทศเป็นประจํามากที่สุดและอย่างต่อเนื่อง ดังเป็นที่ประจักษ์
จากหนังสือประมวลคำให้สัมภาษณ์ของฯพณฯ ดร. ถนัด คอมันตร์ (ช่วงพ.ศ. 2510 – 2512)
จำนวน 3 เล่ม รวม 712 หน้า จัดพิมพ์โดยกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2557

ช่วงระหว่างพ.ศ. 2510 – 2512 เป็นช่วงที่รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจ
ร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำสงครามในเวียดนามใต้ โดยไทยได้ส่งทหาร “อาสาสมัคร” ไปรบกับฝ่าย
คอมมิวนิสต์เวียดกง และเวียดนามเหนือในสมรภูมิเวียดนามใต้ ได้อนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐาน
ทัพในประเทศไทยไปทำการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือตลอดจนอนุญาตให้กองกำลังทหาร
สหรัฐฯ ประจำอยู่ในประเทศไทย จนถึง พ.ศ. 2519

คำให้สัมภาษณ์ของดร. ถนัดฯ ที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทย
ไม่ว่าจะเป็นต่อสงครามเวียดนามก็ดี ต่อเรื่องอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยและให้
สหรัฐฯ มีกองกำลังทหารประจำอยู่ในดินแดนไทยก็ดี ล้วนเป็นคำให้สัมภาษณ์ที่สะท้อนให้เห็น
ในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความมุ่งมั่น ความหนักแน่น ของความคิด จุดยืน และบุคลิกภาพอัน
มั่นคงของดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย

กล่าวในภาพรวมได้ว่า เป็นนโยบายต่างประเทศที่มองว่า
ผลประโยชน์สูงสุดของประเทศคือความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศชาติ เป็นความคิด
และจุดยืนด้านนโยบายที่บ่งบอกให้เห็นถึงการตระหนักรู้อย่างแท้จริงในผลประโยชน์แห่งชาติ

และศักดิ์ศรีของความเป็นไท ภายใต้บริบทและข้อจำกัดหลายด้านที่ปรากฏในยุคสงครามเย็น เป็นนโยบายต่างประเทศที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยภายนอกในบริบทของยุคสงครามเย็น เป็นสำคัญ (ความขัดแย้งและสงครามที่มีเรื่องของการเผชิญหน้าและความเป็นปรปักษ์ระหว่างสองอุดมการณ์เป็นปัจจัยปรุงแต่ง)

อย่างไรก็ดี หากมองย้อนหลังกลับไป ในทางประจักษ์ เป็น การยากที่นโยบายต่างประเทศของบรรดาประเทศเล็กๆ จะสามารถหลีกเลี่ยงการถูกล้อมรอบ โดยอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น การยืนหยัดตามความเชื่อทางอุดมการณ์อย่างเคร่งครัด จึงมีผลทำให้นโยบายต่างประเทศขาดความยืดหยุ่นในบางครั้ง โดยมองข้ามอิทธิพลและความสำคัญของปัจจัยชาตินิยมและปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ที่มีต่อการกำหนดนโยบายและท่าที ต่อแต่ละปัญหา ดังอาทิ พัฒนาการของความขัดแย้งระหว่างจีน – โซเวียต จีน – เวียดนาม (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2510 – 2514) และผลกระทบต่อการปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามเหนือต่อเวียดนามใต้ ตลอดจนการดำเนินการเพื่อปรับความสัมพันธ์สู่ภาวะปกติระหว่าง สหรัฐฯ กับจีนในต้นสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน (พ.ศ. 2512 – 2514) เหตุการณ์สำคัญเหล่านี้ เป็นเหตุการณ์ที่บ่งชี้ให้เห็นที่ประจักษ์ว่า โลกของค่ายสังคมนิยม (ค่ายคอมมิวนิสต์) ไม่ได้มีเอกภาพอีกต่อไป ไม่ได้มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงมอสโก ประเทศสหภาพโซเวียตเพียงแห่งเดียวเท่านั้น (monolithic communism) แต่เป็นค่ายคอมมิวนิสต์ที่มีความหลากหลายด้านการตีความอุดมการณ์มาร์กซิสต์ และมีมากกว่าศูนย์กลางเดียว (polycentric communism) ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในประเด็นนี้ได้รับการยอมรับและสะท้อน

อยู่ในนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างชัดเจน หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่รัฐบาลไทยได้ให้การรับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์เขมรแดง รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาว และรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ทั้งหมดนี้ได้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2518 และเป็นไปเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยเป็นสำคัญ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เรื่องการอนุญาตให้สหรัฐฯ มาใช้ฐานทัพในประเทศไทยและมีกองกำลังทหารสหรัฐฯ อยู่ในประเทศไทย เพื่อการปฏิบัติการทำสงครามในเวียดนามใต้ และต่อมาหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) ได้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อขอให้กองกำลังทหารของสหรัฐฯ ออกจากประเทศไทยนั้น ข้อเท็จจริงเป็นเช่นใด นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี (สองสมัย) และอดีตรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ (พ.ศ. 2518 – 2519) ได้กล่าวในปาฐกถาพิเศษเรื่อง “การเจรจาปรับความสัมพันธ์ทางการทูตไทย – เวียดนาม” เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2539 มีความสำคัญบางตอนดังนี้

“เท่าที่ผมจำได้ตอนที่เจรจากับฝ่ายอเมริกัน อนุญาตให้อเมริกันเข้ามาอยู่ในเมืองไทยนั้น ดร. ถนัดถียอมเขา โดยตั้งใจว่า ต้องเขียนให้ชัดว่า ทางฝ่ายอเมริกันขอร้องคือ request ที่จะมาใช้ฐานทัพในเมืองไทย และที่จะส่งทหารอเมริกันมาประจำที่ฐานทัพ และทูตอเมริกันที่นี้ ผมเข้าใจว่าเป็น Kenneth Young ตอนนั้น ก็

รับว่า ใน Communique ที่เขียนออกมานั้น จะพูดในทำนองว่า รัฐบาลอเมริกันขออภัย
อันนี้ ดร. ถนัดต้องการให้ประวัติศาสตร์ทราบ ว่า ขั้นตอนของการที่กองทัพอเมริกา
อยู่ในเมืองไทยนั้น เป็นเพราะเหตุผลอะไร ถ้าเผื่อเป็นภาษาอังกฤษ อาจจะเป็น At
the request of และรัฐบาลไทยก็ agree ที่จะ แต่พอ Announcement ออกมาจาก
กรุงวอชิงตัน มันกลายเป็นว่ารัฐบาลไทย invited อเมริกาให้ส่งทหารมา ซึ่งอันนี้ก็ทำ
ให้เกิดความหมางน่าใจไปบ้าง

พอมารถึงรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นียฯ เรื่องการเจรจาให้ทหาร

อเมริกันออกจากประเทศไทย ก็ปรากฏว่า ตอนนั้นอเมริกันยังเมาหมัดอยู่มาก
หลังจาก “แพ้ในเวียดนาม” ประเทศมหาอำนาจนั้น หลังจากเกิดความ frustration ที่
ทั้งกระทรวงการต่างประเทศภายใต้ Henry Kissinger ทั้งกระทรวงกลาโหม ซึ่งยัง
อยากจะรบต่อไป ยังอยากจะเอาชนะในเวียดนาม แต่ถูกรัฐสภาและประชาชน
อเมริกันคัดค้าน จนกระทั่งต้องยอมแพ้ นั้น frustration อันนี้เกิดขึ้นมา ก็เกิดความ
โมโหคนเดียว พอรัฐบาลไทยไปเริ่มพูดว่า อยากจะเจรจาให้ทหารอเมริกันออกไป
เพราะสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงแล้ว เมื่อสงครามเวียดนามสิ้นสุดแล้ว ความจำเป็น
ที่จะต้องใช้อู่ตะเภา ใช้สนามบินอื่นๆ หรือความจำเป็นที่จะต้องเก็บ B52 ไว้ใน
เมืองไทย หรือเก็บทหารอเมริกันไว้ในเมืองไทยย่อมหมดไป ทางอเมริกันก็เกิดมี
ปฏิกิริยาที่ไม่ได้เป็นผู้ใหญ่ และเป็นปฏิกิริยาที่ค่อนข้างจะไม่มีเหตุผลนัก มองไปว่า นี่
พอตัวเองแพ้ ฝ่ายไทยซ้ำเติมเลย เมืองไทยนี่กะล่อนมาก เขากลับไปคำนึงถึงสิ่ง

ประวัติศาสตร์เคยเขียน และคนไทยก็ยังไม่เข้าใจ สมัยหนึ่งเขาบอกว่า เมืองไทยเรา
ที่เป็นอธิปไตยมาได้ สามารถรักษา territorial integrity หรือความเป็นอธิปไตยมาได้
ก็เพราะว่าเราเหมือนกับ bamboo ที่มันโอนอ่อนไปกับสายลม ถ้าเฝ้ามองในแง่ไม่ได้
เมืองไทยก็เป็นประเทศที่ไม่มีหลักการเลย ใครชนะฉันก็เอาด้วย ใครแพ้ฉันทับถม แต่
จริงๆ แล้ว เราจะต้องมองในลักษณะของต้นไม้นี้ มันโอนไปกับสายลมจริง แต่มันไม่
หักนะ มันมีความยืดหยุ่น อันนั้นแหละคือสิ่งที่นโยบายต่างประเทศ นโยบายความ
มั่นคงของไทย ค่อนข้างจะขาดไปในยุค 50's 60's และ 70's

Diplomacy คืออะไร? Diplomacy คือ Art of the possible

ถ้าเผื่อการเมืองระหว่างประเทศหรือนโยบายต่างประเทศของประเทศใดก็ตาม ไม่มี
ความยืดหยุ่น ต้นไม้มันก็จะหัก เหมือนอย่างต้นดาเบญญา หรือต้นไม้อื่นๆ ที่หักตาม
สายลม เมื่อมีพายุมา แต่มันจะไม่เหมือนต้นไผ่ นโยบายต่างประเทศก็คือนโยบาย
ของการเลือก option ที่ดีที่สุด เราจะต้องดู scenario มันจะออกมาในรูปไหนบ้าง
เพราะแต่ละ scenario ที่ออกมานั้น เราจะต้องมี option ที่ถูกต้อง เราจะต้องมีทาง
หนีที่ไล่ เราจะไม่ส่งตัวเองเข้าไปอยู่ในมุมอับที่ออกมาไม่ได้ เราจะต้องเป็นเหมือน
อย่างนักมวย ถ้าเผื่อเราเข้าไปอยู่ในมุมอับแล้ว เราจะต้องหาทางออกจากมุมอับให้ได้
อันนั้นไม่ใช่ความกะล่อน

ความกะล่อนคือความไม่ยอมรับความจริง ไม่ยอมรับความจริง ไม่แสวงหาความจริง ไม่นิยมความจริง อันนั้นคือความกะล่อน แต่ความยืดหยุ่น คือการรู้ข้อเท็จจริงที่แน่นอน การแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ความยืดหยุ่นคือ เราจะ ทำอย่างไรกับข้อเท็จจริงในลักษณะนี้ หรือข้อเท็จจริงในลักษณะนั้น อันนั้นคือความ ยืดหยุ่นซึ่งเราขาดไป เพราะเราก็เป็นส่วนหนึ่ง เราเป็น victim ของสงครามเย็น เช่นเดียวกัน”

(รายงานเขียนและปาฐกถา เรื่อง การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 1 หน้า 236 – 237 จัดพิมพ์โดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี การสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2542)

เกี่ยวกับการที่ประเทศเล็กๆ และเป็นประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายใน ค่ายโลกเสรี ตกเป็นเหยื่อของสงครามเย็น ทำให้มองปัญหาความสัมพันธ์และความขัดแย้ง ระหว่างประเทศ ผ่านแว่นสายตาของอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในประเด็นนี้ พลอากาศ เอกสิทธิ เสวตศิลา อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ. 2523 – 2533) ท่านได้ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการไปเปิดความสัมพันธ์กับจีนไว้ตอนหนึ่งว่า

“ก่อนไปเปิดสัมพันธ์กับจีน มีการปรึกษาในสภาความมั่นคง แห่งชาติ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช บอกว่าถึงเวลาต้องรับรองจีนแล้ว ที่ผ่านมากการ ลงคะแนนใน UN เกี่ยวกับที่นั่งจีนในสหประชาชาติ สหรัฐฯ เียร์ได้วันมาตลอด

ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ การลงคะแนน
เสียงให้รับรองจีนแผ่นดินใหญ่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ในที่สุดสมาชิกสหประชาชาติก็
ลงคะแนนเสียงให้สาธารณรัฐประชาชนจีนนั่งเก้าอี้แทนได้ในวันในเดือนตุลาคม พ.ศ.
2514

มาเลเซียรับรองก่อนเราหนึ่งปี ความจริงผมเป็นฝ่ายให้เหตุผล ให้
ตั้งเรื่องรับรองจีนไว้ก่อน เพราะทัศนคติเดิมอันมาจากอิทธิพลอเมริกา และเรื่องพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และความกังวลเรื่องจีนโพ้นทะเล เราจึงลังเล แต่คุณ
ชาติชาย ชุณหะวัณ สนับสนุนให้รับรองตาม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ฯ จึงเกิดการเดินทางไป
เจริญสัมพันธไมตรีกับจีนในปี พ.ศ. 2518 นับเป็นผลงานสำคัญของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ฯ
เรื่องนี้ต้องยกเครดิตให้ท่าน

ก่อนไปจีน ผมพูดที่ วปอ. บอกว่าจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของ
เรา เมื่อกลับมาจากจีน เห็นท่าทีความจริงใจทางจีน และได้รับคำมั่นการไม่เข้า
แทรกแซงเรื่องภายในของประเทศอื่น ผมไปเลคเชอร์ที่ วปอ. อีก จึงบรรยายให้
นักศึกษาว่า จีนไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิด อีกปีสองปีต่อมา จีนก็หยุดการกระจายเสียง
สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย”

(ผ่านร้อน ผ่านหนาว: พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา หน้า 70)

เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ช่วง 2 ปีสุดท้ายของรัฐบาลจอมพลถนอม

กิตติขจร (พ.ศ. 2514 – 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516) มีเหตุการณ์สำคัญๆ ทั้งที่เกิดขึ้น

ภายในประเทศและภายนอกประเทศ (อิทธิพลของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก) ที่ได้มี

ผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของรัฐบาลจอมพลถนอมฯ จนนำไปสู่การที่รัฐบาลจอมพล

ถนอมฯ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง และเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

ในที่สุด เป็นผลให้จอมพลถนอมฯ และจอมพลประภาส จารุเสถียร ต้องพ้นจากอำนาจเป็น

การถาวร

สำหรับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ที่มีอิทธิพลต่อความพยายาม

ที่จะปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทย ช่วง พ.ศ. 2514 – 2516 เพื่อความอยู่รอดและ

ความมั่นคงของประเทศไทย (และของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร) ที่สำคัญ ได้แก่

- วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นวันที่ประธานาธิบดีนิกสันประกาศจะเดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ
- วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2514 เป็นวันที่ประเทศจีนคอมมิวนิสต์ได้รับการรับรองเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแทนที่ประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
- วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 วันที่จอมพลถนอม กิตติขจรได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจตนเอง

- วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2516 การลงนามความตกลงเพื่อสันติภาพที่กรุงปารีส ยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ
- วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 วันที่การต่อต้านรัฐบาลจอมพลถนอมฯ ของนักศึกษาและประชาชนประสบผลสำเร็จ ทำให้การเมืองไทยกลับมามีเนื้อหาของความเป็นประชาธิปไตยอีกครั้ง
- การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร(ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 – 2516) เกี่ยวกับสงครามเวียดนาม และการรณรงค์เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านสงครามเวียดนามอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในสังคมการเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ได้แพร่เข้ามาสู่สังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรั้วมหาวิทยาลัยของไทย
- การเคลื่อนไหวในรั้วมหาวิทยาลัยของไทย โดยนิสิต นักศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 – 2518 ต่อต้านสงครามเวียดนาม เรียกร้องให้มีการปิดฐานทัพสหรัฐฯ และให้มีการถอนทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดออกจากประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังกรณีเรือสินค้า “มายาเกซ” และความพ่ายแพ้สงครามเวียดนามของสหรัฐฯ
- บทบาทของบรรดานิตยสารและวารสารปัญญาชนหลายฉบับอย่างสังคมศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาสารปริทัศน์ ฯลฯ ได้เริ่มนำเสนอข้อมูลอีกด้านหนึ่งที่ต่างจากรัฐบาล รวมทั้งวรรณกรรมที่สะท้อนปัญหาที่เริ่มปรากฏมากขึ้น ทำให้เป็นที่รับรู้ สนใจ ของนักศึกษาและแม้ว่า

ความสนใจนี้เกิดขึ้นช้ากว่าความตื่นตัวของนักศึกษาในสหรัฐฯ
และยุโรป แต่ก็มีเหตุปัจจัยมาจากการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารของ
รัฐบาลอย่างเข้มงวด

ความวุ่นวายได้เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลจอมพลถนอมฯ พยายามจะ
ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ ดังเป็นที่ประจักษ์ เมื่อ ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศเสนอให้รัฐบาลไทยหันไปสร้างสัมพันธไมตรีกับจีน ปรากฏว่าท่านถูก
หักท้วงอย่างหนัก ช้ายังถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และกำลังจะนำประเทศไปสู่อันตราย
มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้จอมพลถนอมฯ ขับดร.ถนัดฯ ออกจากตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งให้เห็นว่าวาทกรรมที่รัฐสร้างไว้ กลับกลายเป็น
อุปสรรคขวางหนามที่ย้อนมาสร้างปัญหาให้กับรัฐบาลเอง อย่างกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เมื่อจะ
ปรับเปลี่ยนนโยบาย หลังจากนั้นไม่นานก็เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจตัวเองเมื่อวันที่ 17
พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 (ประจักษ์ ก้องกีรติ, และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมือง
วัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2548 หน้า 336)

ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2510 -2513 นอกจากในสิ่งพิมพ์
มหาวิทยาลัยยังมีวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษา ก็เป็นเวทีที่นักศึกษาจำนวน

หนึ่งได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาสงครามเวียดนาม นักศึกษาบางกลุ่มยังได้เชิญปัญญาชนที่มีบทบาทในการนำเสนอเรื่องสงครามเวียดนามไปบรรยายให้ตนฟัง

การได้วาที ถือเป็นตัวสะท้อนพัฒนาการที่ก้าวหน้าของนักศึกษา ดังเป็นที่ประจักษ์ในต้นปี 2513 ปัญหาสงครามและนโยบายต่างประเทศของไทยก็ได้กลายเป็นญัตติในการได้วาทีของนักศึกษามหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง ดังอาทิ การได้วาทีที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2513 ที่หอประชุมราชแพทยาลัย โรงพยาบาลศิริราช ชื่อญัตติคือ “ประเทศไทยควรดำเนินนโยบายเป็นกลาง” นักศึกษามหิดลเป็นฝ่ายเสนอ ในขณะที่นักศึกษารวมศาสตร์เป็นฝ่ายค้าน

ฝ่ายสนับสนุนได้ยกเหตุผลโดยอ้างสถานการณ์โลกปัจจุบัน ว่ามีความขัดแย้งกันระหว่างหลายฝ่าย ในสภาพเช่นนี้ไทยจะไปเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็มีแต่ทางเสียผลประโยชน์ ดังที่ความร่วมมือกับสหรัฐฯ มาเป็นเวลานานได้เป็นที่ประจักษ์ว่ามีผลเสียหายหลายประการ เช่น 1) ความช่วยเหลือทางทหารไม่ได้ทำให้เรามั่นคงขึ้น 2) ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกลับทำให้เรามีปัญหาดุลการค้า 3) ความช่วยเหลือที่ได้รับกลับผูกมัดไทยให้กลายเป็น “ลูกมืออเมริกัน” โดยเฉพาะกรณีสงครามเวียดนาม ข้อนี้เป็นเหตุสำคัญให้เกิดความเกลียดชังที่จีนแดงมีต่อไทย เมื่อมีความเกลียดชังเกิดขึ้น ทำให้ประเทศไทยหันไปเสริมอนุภาพทางทหาร เป็นการลิดรอนทรัพยากรที่มีอยู่น้อย ที่ควรจะใช้พัฒนาประเทศในด้านอื่นและสุดท้าย 4) ไม่มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้ว่าจีนจะรุกรานประเทศไทย ฝ่ายนักศึกษา

มหิดลจึงเสนอให้ไทยทบทวนแก้ไขนโยบายหันมาดำเนินนโยบายเป็นกลาง ซึ่งจะทำให้ไทยไม่ต้องกังวลกับภัยคุกคามจากภายนอก อันจะทำให้มีเวลาปรับปรุงบ้านเมืองในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ ทั้งยังได้เสนอวิธีการที่จะดำเนินนโยบายเป็นกลางด้วยว่า 1) ควรชักนำประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ให้เห็นด้วยกับหลักการนี้ 2) ควรชักนำให้ประเทศต่างๆ เลิกการสะสมอาวุธ 3) เสนอให้สหประชาชาติและมหาอำนาจทุกฝ่ายรับสถานะความเป็นกลางของไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค 4) ชักจูงให้ประเทศในกลุ่มเป็นกลางรับความช่วยเหลือผ่านองค์การระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอิทธิพลเหนือประเทศเราเพียงลำพัง

ฝ่ายธรรมศาสตร์ ได้ยกทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ (geo – politics)

มาอ้าง โดยมองว่าไทยยังมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพามหาอำนาจ และให้เหตุผลว่า ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ มีศาสนา มีอิสรภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่คอมมิวนิสต์เกลียดชัง จึงไม่ควรคบค้าสมาคมกับคอมมิวนิสต์ จะกลายเป็นการชักจูงเข้าสู่บ้าน และยังคงกล่าวโจมตีฝ่ายเสนอว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อบ้านเมือง เพราะความเป็นกลางจะนำประเทศไปสู่ความเปราะบางของคอมมิวนิสต์ โดยได้อ้างเอกสารของกรมประชาสัมพันธ์ที่ระบุว่า ประเทศที่ดำเนินนโยบายเป็นกลาง ล้วนเป็นประเทศที่ฝักใฝ่ในระบบคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น (เพ็ญอักษร หน้า 339 - 340)

ผลการตัดสินปรากฏว่า ฝ่ายมหิดลเป็นฝ่ายชนะธรรมศาสตร์ ผู้ที่เข้าฟังการโต้วาทีครั้งนี้ แสดงทัศนคติว่า เป็นการสมควรที่ฝ่ายมหิดลซึ่งมีเหตุผลดีกว่าเป็นฝ่ายที่

ชนะ เขารู้สึกผิดหวังและเสียใจที่ฝ่ายธรรมศาสตร์ไม่ศึกษาหาความรู้อย่างเพียงพอ กลับไป
อ้างเอกสารโฆษณาชวนเชื่อของกรมประชาสัมพันธ์ และใช้แต่โวหารกล่าวหาโจมตีฝ่ายตรง
ข้าม มากกว่าจะได้แย้งหักล้างด้วยเหตุผล อย่างไรก็ตาม จากการที่ได้ฟังการนำเสนอของฝ่าย
มหิดล เขาก็แสดงความหวังในทางที่ดีว่า “บัดนี้มีหนุ่มสาวที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและมี
ความรู้พอที่จะแสดงความคิดเห็นออกมาให้เป็นທີ່ประจักษ์แก่สาธารณชนอย่างมีภูมิฐาน ซึ่งก็
เป็นนิมิตอันดีสำหรับบ้านเมืองของเรา” (วรพุทธิ ชัยนาม, “ไต่वाที่ – ประเทศไทยควรดำเนิน
นโยบายเป็นกลาง” วิทยาสารปริทัศน์ ฉบับวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 หน้า 60 – 61 อ้าง
จาก “และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชน
ก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, ของ ประจักษ์ ก้องกีรติ หน้า 341)

ประมาณต้นปี พ.ศ. 2514 ปรากฏหนังสือเล่มละบาทของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยชื่อ ว่า ก๊วยขาว ซึ่งมีเนื้อหาทั้งเล่มเกี่ยวกับสงครามอิน
โดจีน กับนโยบายและพฤติกรรมของสหรัฐฯ ในประเทศด้อยพัฒนาและในไทย เมื่อนำออกมา
ขาย ปรากฏว่าสามารถขายหมด 1,000 เล่ม ภายในวันเดียว และจำต้องพิมพ์ครั้งที่ 2 เพราะมี
คนสนใจซื้อเป็นจำนวนมาก เหตุผลประการสำคัญเพราะข้อมูลและทัศนะที่แตกต่างจาก
รัฐบาลเป็นสิ่งที่ประชาชนยากที่จะพบในตลาดหนังสือทั่วไป หนังสือของนักศึกษาจึงเป็น
ช่องทางสำคัญสำหรับผู้ที่ยากจะหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสงครามเวียดนามและฐานทัพ
สหรัฐฯ ในไทย (อ้างแล้วหน้า 345)

ระหว่าง พ.ศ. 2514 – 2516 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังความตกลง

สันติภาพที่กรุงปารีส (มกราคม พ.ศ. 2516) ยุติสงครามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ
บรรดานักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดการแสดงนิทรรศการความเป็นมาของสงครามเวียดนาม
จัดการอภิปรายทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้ ผู้สาธารณะอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
เรียกร้องให้ปิดฐานทัพและให้สหรัฐฯ ถอนทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดออกจากประเทศไทยและนาย
ธีรยุทธ บุญมี เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในการเดินขบวนวันที่ 21 –
22 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ได้ประกาศเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลภายในเวลา 6 เดือน ก็ได้
เชื่อมโยงปัญหาฐานทัพเข้ากับปัญหากระบวนการเมือง

กระแสดความไม่พอใจของนักศึกษาในหลายมหาวิทยาลัยที่มี
สูงขึ้นเรื่อยๆ ต่อปัญหาเรื่องฐานทัพ ได้สร้างความตระหนักให้กับรัฐบาล มีผลให้จอมพลถนอม
ฯ ออกมาให้สัมภาษณ์เตือนนักศึกษาว่า รัฐบาลเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาอันสมควรที่จะให้สหรัฐฯ
ถอนฐานทัพออกไป เพราะคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยยังก่อวุ่นอยู่มาก นอกจากนั้น ยังมีการ
แทรกซึมจากต่างประเทศอีกด้วย นักศึกษาจะทำอะไรก็ควรนึกถึงความมั่นคงปลอดภัยของ
ชาติไว้ก่อน (อ้างแล้ว หน้า 370 – 371)

ความเข้มข้นของการเมืองวัฒนธรรมและการเอาจริงเอาจริง
ของนักศึกษาและปัญญาชนช่วงระหว่าง พ.ศ. 2513 – 2516 ได้นำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม

พ.ศ. 2516 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร สิ้นสุดอำนาจลง ด้วยเหตุการณ์เดินขบวนประท้วง
ครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ไทยของนักศึกษาและประชาชน ปัญหาปัจุบันฐานทัพและการ
ถอนทหารสหรัฐฯ ทั้งหมดออกไปจากประเทศไทย ได้กลายเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญของ
ขบวนการนักศึกษาไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีอิทธิพลในระดับหนึ่งต่อ
ความคิดและการกำหนดนโยบายของทุกรัฐบาลไทยต่อปัญหาฐานทัพและกองกำลังทหาร
สหรัฐฯ ที่มีอยู่ในประเทศไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง
ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม กัมพูชา และลาว (หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามเมื่อ
วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

กล่าวโดยสรุปได้ว่านโยบายของรัฐบาลไทยต่อปัญหาฐานทัพ
สหรัฐฯ และกองกำลังทหารสหรัฐฯ ที่ประจำอยู่ในดินแดนไทย เริ่มได้รับการพิจารณาช่วง
ปลายสมัยของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร หรือหลังความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส เพื่อ
ยุติสงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2516
(อิทธิพลโดยตรงของปัจจัยภายนอก) และมามีความชัดเจนในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมช และรัฐบาลม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช หรือระหว่าง พ.ศ. 2517 – 2519 (อิทธิพลของปัจจัย
ภายในหรืออิทธิพลของกระแสการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยที่มีสูงมากช่วง พ.ศ.
2517 – 2519) เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นปฏิกิริยาตอบโต้ความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 สหรัฐฯ เองก็ได้ให้การต้อนรับความ
โหดเหี้ยมของเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ด้วย

การมีทำที่นิ่งเฉยและได้ให้การรับรองรัฐบาลที่มาจากพรรคประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
อย่างปราศจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

4) ปัญหาสัมพันธภาพหรือปัญหาที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี

หลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง

ประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นที่
ประจักษ์ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง เริ่มดำเนินมาด้วยดีเป็นลำดับ มีการเยือน
ระหว่างคณะผู้แทนในระดับต่างๆ ของทั้งสองประเทศมากขึ้น และอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง พ.ศ.
2519 – 2521 ทั้งไทยและเวียดนามต่างเห็นชอบร่วมกันที่จะยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ใน
แถลงการณ์ร่วมของวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ลงนามโดยนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรี
ต่างประเทศไทยกับนายเหงียน ดุย จินห์ รัฐมนตรีต่างประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
เป็นพื้นฐานในการดำเนินการเพื่อสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือฉันมิตร ระหว่าง
กัน (ดังรายละเอียดของหลักการ 4 ประการ อ้างแล้วข้างต้น)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันในเชิงประจักษ์จาก

การที่นายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้มีสารลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520
ถึงนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แสดงความปรารถนาที่จะ
ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ซึ่งนายฟามวันดง ก็ได้มีสารตอบรับ ลงวันที่ 3

ธันวาคม พ.ศ. 2520 และจากการที่นายฟามวันดง ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521 (หรือ 3 เดือนกับ 15 วัน ก่อนกองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นเวลา 11 ปี) ตามคำเชิญของนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต: สมุดรวมเล่มเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ในโอกาสการเฉลิมฉลองการครบรอบ 20 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย – เวียดนาม จัดพิมพ์โดยกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศกับคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 226 และ 228)

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ได้มีพัฒนาการในทางที่เป็นผลดีแก่ประเทศทั้งสองแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยทั้งสองฝ่ายพยายามสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพื่อลดความระแวงและทัศนคติที่เป็นลบต่อกัน ย้ำความมุ่งมั่นปรารถนาดีต่อกันและการมีผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้า สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ด้านความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามดังกล่าว ต้องมาหยุดชะงักลงอย่างกะทันหันเป็นเวลาถึง 11 ปี หลังจากเวียดนามได้เข้ารุกรานประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชาเขมรแดง) หรือตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2522 เป็นต้นไป (กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานกัมพูชาประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) และแม้ว่าทั้งไทยและเวียดนามยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างต่อเนื่องระหว่างกัน แต่ถือได้ว่าเป็นเพียงความสัมพันธ์เชิง

สัญลักษณ์ เพราะความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่ได้เห็นชอบร่วมกัน ต้องหยุดชะงักไปโดยปริยาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2533 ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามเป็น ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาแก้มปูชา อันเป็นปัญหาที่เวียดนามได้สร้างกับดัก ให้กับตนเองด้วยการใช้นโยบายพื้งกำลังทางทหารแก้ปัญหาคัดแย้งที่เวียดนามมีกับแก้มปูชา แต่ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศไทย กดดันและบีบบังคับให้ไทยจำเป็นต้องมอง ปัญหาแก้มปูชาจากแง่มุมและผลประโยชน์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ เป็นสำคัญ เพื่อความมั่นคงและ ความอยู่รอดของไทย และเพื่อสันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทย อาเซียน และประชาคมระหว่างประเทศจึงได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการทุกวิถีทาง กดดันให้เวียดนามจำต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากแก้มปูชาอย่าง ปราศจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแก้มปูชาใช้สิทธิกำหนดใจตนเองได้ อย่างเสรี ปราศจากการบีบบังคับแทรกแซงจากภายนอก หลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่าง ประเทศและของกฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วยการที่ทุกประเทศจำต้องเคารพหลักการไม่ แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน เคารพเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน ของกันและกัน เคารพหลักการว่าด้วยการไม่ใช้กำลังแก้ปัญหาคัดแย้งระหว่างกัน จึงเป็นอาวุธ สำคัญยิ่งทางการเมืองและการทูตที่ไทย อาเซียน และประชาคมระหว่างประเทศพื้ง เพื่อกดดัน และบีบบังคับให้เวียดนามถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากแก้มปูชา จนประสบผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2533

เกี่ยวกับการตัดสินใจของเวียดนามที่ได้ใช้กำลังทหาร ทำการ
รุกรานและยึดครองกัมพูชาเพื่อหวังแก้ปัญหาคัดแย้งกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยของ
ระบอบเขมรแดง เมื่อศึกษาโดยมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่ง
ชี้ให้เห็นได้ว่า เป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี ก่อนที่เวียดนามได้ตัดสินใจเข้ารุกรานและยึดครอง
กัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) เวียดนามได้มีการเตรียมแผนยุทธศาสตร์ด้านการเมือง
และการทูตไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ดำเนินการรุกรานทางการเมืองและการทูตต่อกลุ่มประเทศอาเซียน
อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศไทย ทั้งนี้ เหตุผลทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิ
ยุทธศาสตร์ย่อมทำให้เวียดนามตระหนักดีว่า นโยบายท่าทีและปฏิกิริยาของไทยต่อปัญหา
ความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา และเวียดนาม – จีน ย่อมมีความสำคัญมากต่อการดำเนินการ
ทางทหารของเวียดนามต่อกัมพูชา ทั้งก่อนหน้าการเข้ารุกรานและหลังการเข้ายึดครองกัมพูชา

การรุกรานทางการเมืองและการทูตอย่างต่อเนื่องของเวียดนามที่
มีต่อไทยและอาเซียนช่วงตลอด พ.ศ. 2521 ถือได้ว่าเป็นการรุกรานทางการเมืองและการทูตเพื่อเป็น
การรองรับและตอบสนองเป้าหมายสูงสุดทางทหารของเวียดนาม ในการแก้ปัญหาคัดแย้งที่
เวียดนามมีกับกัมพูชา กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการดำเนินการรุกรานทางการเมืองและการทูตของ
เวียดนามเพื่อให้เวียดนามมั่นใจได้ว่า ประเทศอาเซียนจะไม่มีปฏิกิริยารุนแรงต่อการรุกรานและ
ยึดครองกัมพูชา โดยกองทัพเวียดนาม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 (to neutralize
ASEAN's reactions)

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการพิสูจน์และยืนยันอย่าง
เป็นรูปธรรมจากสามเหตุการณ์สำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2521 ดังนี้

1) การไปเยือนประเทศอาเซียนของนายฟามวันดง

นายกรัฐมนตรีเวียดนามระหว่างกันยายน – ตุลาคม พ.ศ.

2521(หรือประมาณ 3 เดือนกับ 20 วัน ก่อนที่เวียดนาม

เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) เริ่มจากการเยือนไทย

วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521 ฟิลิปินส์วันที่ 16 – 20

กันยายน พ.ศ. 2521 อินโดนีเซียวันที่ 20 – 23 กันยายน

พ.ศ. 2521 มาเลเซียวันที่ 12 – 16 ตุลาคม พ.ศ. 2521

และสิงคโปร์วันที่ 16 – 17 ตุลาคม พ.ศ. 2521

2) ข้อเสนอของเวียดนามให้มีการทำสนธิสัญญามิตรภาพ

และความร่วมมือกับแต่ละประเทศอาเซียน (ประมาณ 4

เดือน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

3) การทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่าง

สหภาพโซเวียตกับเวียดนาม ที่ได้ร่วมลงนามกันเมื่อวันที่

3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 (52 วันก่อนกองทัพเวียดนาม

เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

1) การไปเยือนประเทศอาเซียนของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามระหว่างกันยายน
– ตุลาคม พ.ศ. 2521

1.1 การเยือนประเทศไทย (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521)

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามในสมัยของรัฐบาลพลเอก

เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 – วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523) เป็น
ความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นด้วยดี ที่สะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพ ความปรารถนาดีต่อกัน ตลอดจน
ความมุ่งมั่นของทั้งสองประเทศที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิด
ระหว่างกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์
ร่วมไทย – เวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ที่ได้ทำขึ้นในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช อย่างไรก็ดี ตลอด พ.ศ. 2521 ท่าที่เป็นมิตรและความกระตือรือร้นของ
เวียดนาม เป็นเพียงด้านบวกและในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าที่ต้องการให้เกิดผลอย่างเป็น
รูปธรรม ที่เป็นเช่นนี้ ข้อเท็จจริงในทางประจักษ์หลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 (วันที่กองทัพ
เวียดนามได้รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) ยืนยันอย่างชัดเจนว่า
เวียดนามมีวาระซ่อนเร้นในการพยายามสร้างภาพว่า ต้องการกระชับความสัมพันธ์และความ
ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับไทยช่วงตลอด พ.ศ. 2521 เพียงแต่ฝ่ายไทยขาดข้อมูลและข่าวกรองที่

เชื่อถือได้ ที่จะทำให้ไทยรู้ถึงเจตนาหรือเหตุผลแท้จริงที่ทำให้เวียดนาม แสดงความ

กระตือรือร้นที่จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับไทยตลอด พ.ศ. 2521

ข้อเท็จจริงในทางประจักษ์ ปรากฏหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.

2521 บ่งชี้ชัดว่า เวียดนามได้ตัดสินใจแก้ปัญหาคัดแย้งรุนแรงที่มีกับกัมพูชา (ยุคเขมรแดง)

ด้วยวิธีการทางการเมืองตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2521 เพียงแต่เวียดนามตระหนักดีว่า จำเป็นต้องมีการ

ดำเนินการทางการเมืองและการทูตที่จะเป็นการช่วยให้การปฏิบัติการทางทหารของเวียดนาม

ประสบผลสำเร็จ โดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด ดังนั้นการที่นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรี

เวียดนามได้ขอมาเยือนไทยและอีก 4 ประเทศสมาชิกอาเซียนช่วงระหว่างเดือนกันยายน –

เดือนตุลาคม พ.ศ. 2521 (หรือ 3 เดือนกับ 18 วัน ก่อนกองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึด

ครองกัมพูชา) ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งที่บ่งชี้ชัดให้เห็นถึงการวางแผนและเตรียมการ

อย่างแนบเนียนของเวียดนาม เพื่อให้ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองและการทูตของเวียดนาม

สอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการทหารของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชา เป็นเหตุการณ์

ยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ว่าตลอด พ.ศ. 2521 เวียดนามให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการ

แก้ปัญหาคัดแย้งกับกัมพูชาโดยวิธีการทางการเมือง ส่วนการขอไปเยือนไทยและอีก 4

ประเทศอาเซียน เป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตเพื่อรองรับ

และสนับสนุนเป้าหมายของยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทูตของเวียดนาม (หรือการทำสงครามเพื่อ

โค่นระบอบเขมรแดง ด้วยการเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม)

อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ย่อมทำให้เวียดนามตระหนักดี
ว่า ในบรรดาประเทศอาเซียนทั้งหมด ไทยมีความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จของนโยบาย
แก้ปัญหาขัดแย้งกับกัมพูชา ด้วยการทำสงครามรุกรานกัมพูชาของเวียดนาม หรืออีกนัยหนึ่ง
เวียดนามตระหนักดีว่า หากต้องการให้การปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามประสบ
ผลสำเร็จโดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด จำเป็นที่เวียดนามต้องมีการดำเนินการทางการเมืองและ
การทูตอย่างเร่งด่วน อย่างต่อเนื่อง และอย่างเข้มข้นกับประเทศไทยมากกว่าประเทศอาเซียน
อื่นๆ เพื่อหาทางมิให้ไทยและอาเซียน มีความระแวงสงสัยในเจตนาแท้จริงของเวียดนามที่มี
ต่อกัมพูชา การที่นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ไปเยือนทั้ง 5 ประเทศสมาชิก
อาเซียนช่วงระหว่างกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521 ถือได้ว่าเป็นการรุกรานทางการเมืองและ
การทูตครั้งสุดท้ายและใหญ่ที่สุดของเวียดนามต่อกลุ่มประเทศอาเซียน (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ต่อไทย) ก่อนกองทัพเวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521
และในการหารือกับทุกประเทศอาเซียน นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีของเวียดนามและคณะ
ได้เปิดแผ่นเสียงแผ่นเดียวกัน ที่มีเนื้อหาเหมือนกันให้ผู้นำของทั้ง 5 ประเทศอาเซียนได้รับฟัง
นั่นคือ การตอกย้ำในทุกโอกาสการหารือว่า เวียดนามเป็นประเทศที่มีนโยบายแน่วแน่มุ่ง
ส่งเสริมสนับสนุน สันติภาพ ความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าและความร่วมมือกับทุกประเทศ
ในภูมิภาคนี้ เพื่อความก้าวหน้าผาสุกของประชาชนของทุกประเทศในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ เวียดนาม ใฝ่สันติและไม่มียุทธการรุกรานบ่อนทำลายประเทศใดและ
ต้องการแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี พร้อมร่วมมือกับทุกประเทศในภูมิภาคนี้
เพื่อผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ร่วมกัน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในกรณีความสัมพันธ์กับไทย กล่าวได้ว่าเวียดนามได้ให้

ความสำคัญเป็นพิเศษ (ด้วยเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์ดังกล่าวแล้วข้างต้น) โดยตลอด พ.ศ.

2521 เวียดนามได้โหมการรุกทางการเมืองและการทูตกับไทยอย่างต่อเนื่อง ก่อนหน้าการมา

เยือนไทยของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม เวียดนามได้ส่งคณะผู้แทนระดับสูงมา

เยือนไทยหลายคณะ โดยอ้างว่าเพื่อหารือหรือกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

รวมทั้งหารือในเรื่องสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคนี้ (อาทิ ปัญหาความขัดแย้ง

ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา) เวียดนามรู้ดีว่าปฏิกิริยาท่าทีของไทยต่อเรื่องความขัดแย้ง

รุนแรงระหว่างเวียดนามกับระบอบเขมรแดง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเมือง

และการทหารของเวียดนาม เวียดนามจึงต้องการติดตามความเคลื่อนไหวด้านปฏิกิริยาท่าที

ของไทยต่อปัญหานี้อย่างใกล้ชิด เพราะเวียดนามมีความกังวลว่าไทยอาจเข้าข้างฝ่ายกัมพูชา

ซึ่งหากเป็นจริงดังที่เวียดนามเป็นกังวล ย่อมจะทำให้การปฏิบัติการทางทหารของเวียดนาม

ต่อกัมพูชากระทำได้ยากขึ้น มีความเสี่ยงสูง มีความซับซ้อนและยากลำบากกว่าที่เวียดนามได้

คาดการณ์ไว้ และอาจส่งผลให้เวียดนามจำเป็นต้องเลื่อนการปฏิบัติการทางทหารต่อกัมพูชา

ออกไปอย่างไม่มีกำหนด ภารกิจเร่งด่วนของเวียดนามจึงอยู่ที่การดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อมิ

ให้ไทยหยั่งรู้ถึงเป้าประสงค์แท้จริงของเวียดนาม โดยหวังให้ไทยเป็นกลางต่อความขัดแย้ง

ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ทั้งก่อนและหลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพ

เวียดนาม (neutralize Thai reaction) ซึ่งข้อเท็จจริงในทางประจักษ์บ่งชี้ชัดว่ายุทธศาสตร์

ทางการเมืองและการทูตของเวียดนามดังกล่าว ประสบผลสำเร็จเฉพาะช่วงก่อนการรุกราน

กัมพูชา แต่หาได้มีผลอย่างเดียวกันหลังจากที่กองทัพเวียดนาม ได้ทำการรุกรานและยึดครอง
กัมพูชาแล้ว เพราะตั้งแต่มกราคม พ.ศ. 2522 จนถึง พ.ศ. 2534 ไทย อาเซียนและประชาคม
ระหว่างประเทศ ได้ทำการต่อต้านการยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนามอย่างต่อเนื่อง จนเป็นผล
ให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ตลอดปี พ.ศ. 2521 (ก่อนวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกราน
และยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) เวียดนามได้
ทำการรุกรนทางทหารและการทูตกับไทยอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง โดยได้ส่งผู้แทน
ระดับสูงของรัฐบาลเวียดนามมาหารือกับผู้นำของไทย ทั้งในเรื่องความร่วมมือทวิภาคีระหว่าง
กันและในเรื่องปัญหาความขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชา
ยุคเขมรแดง) การหารือหลายครั้งระหว่างกันที่ได้มีขึ้นตลอด พ.ศ. 2521 อย่างน้อยมี 6 ครั้ง
ที่สำคัญ ที่เป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงวาระซ่อนเร้นอันแท้จริงของนโยบายของเวียดนามต่อ
กัมพูชามีลำดับเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

- การเยือนประเทศไทยของนายเหวียน ดุ่ย จินห์ รองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนาม ระหว่างวันที่ 9 – 12
มกราคม พ.ศ. 2521 (11 เดือน 15 วัน ก่อนเวียดนามรุกราน
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย)

- นายฟาม เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนามแวะมาไทยก่อนเดินทางไปญี่ปุ่น เพื่อหารือกับ
รัฐมนตรีต่างประเทศไทย เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2521(5
เดือน กับ 23 วัน ก่อนเวียดนามรุกรานกัมพูชา)

- นายฟาม เหียน แวะมาไทยเป็นครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม
พ.ศ. 2521

- นายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนาม เดินทางมาไทยเพื่อพบปะหารือกับรัฐมนตรีต่างประเทศ
ไทย เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2521 (4 เดือน 8 วัน ก่อน
เวียดนามรุกรานกัมพูชา)

- นายฟาม วัน ดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามมาเยือนไทยระหว่างวันที่
6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521 (3 เดือนกับ 15 วันก่อนเวียดนามเข้า
รุกรานยึดครองกัมพูชา)

- นายเหวียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศ

เวียดนามแวะมาไทย เพื่อหารือกับฝ่ายไทยระหว่างวันที่ 13 – 14

ธันวาคม พ.ศ. 2521 (12 วันก่อนเวียดนามเข้ากรุงฮานอยและยึดครอง
กัมพูชา)

นอกจากผู้นำระดับสูงของเวียดนามได้มาไทยตลอด พ.ศ. 2521 เพื่อ
ทดสอบปฏิสัมพันธ์ที่ของไทยต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาและเวียดนามกับ
จีน ฝ่ายเวียดนามยังใช้เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำไทยทำหน้าที่คอยเฝ้าติดตามนโยบาย
และท่าทีของไทยต่อสองปัญหาดังกล่าวอย่างใกล้ชิด เพื่อประเมินสถานการณ์และรายงาน
กลับไปยังรัฐบาลเวียดนามอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งทำหน้าที่คอยตอกย้ำกับฝ่ายไทยในทุกๆ
โอกาสว่าเวียดนามไม่มีนโยบายแก้ปัญหาคัดแย้งกับกัมพูชาโดยวิธีการทางการทหารเพื่อหวัง
ให้ฝ่ายไทยตายใจในเรื่องนี้

- 1) การเยือนไทยของนายเหวียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศของ
เวียดนาม ระหว่างวันที่ 9 – 12 มกราคม พ.ศ. 2521 (11 เดือน 15 วัน ก่อนเวียดนาม
รุกรานประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย)

นายเหวียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

ต่างประเทศของเวียดนามได้พบปะหารือกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี เมื่อ

วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2521 ผู้นำทั้งสองฝ่ายต่างได้แสดงความพอใจต่อการพัฒนาการและความก้าวหน้าด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ทั้งแสดงความมั่นใจว่าความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม จะรอดหน้าต่อไปอย่างน่ายินดีและอย่างมั่นคงอันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศทั้งสองและต่อสันติภาพ ความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการหารือภายใต้บรรยากาศอันชื่นมื่นและเต็มไปด้วยความปรารถนาดีต่อกัน และเชื่อมั่นในอนาคตของความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเวียดนามพยายามสรรเสริญยินยอมประเทศไทยตลอดเวลาการสนทนา

ในเรื่องความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม โดยเฉพาะนั้น นายกรัฐมนตรีไทยได้แสดงทัศนะ ดังนี้

“อยากให้ถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองในอดีตเป็น “ผืนร้ายที่ได้ผ่านพ้นไป” เพราะว่าเราได้มีความสัมพันธ์กันมาช้านานแล้ว แต่ได้มีเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้ประเทศทั้งสองต้องห่างเหินกันไป จึงคิดว่าเป็นผืนร้ายมากกว่าอย่างอื่น และในความคิดส่วนตัวของตนนั้น ได้คิดถึงเรื่องที่จะพยายามสร้างรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามให้แข็งแรง และแก้ไขสถานการณ์ของความเหินห่างกันไปมาเป็นเวลานานแล้ว ก่อนที่จะเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นอกจากนั้น จะพยายามจัดการโฆษณาชวนเชื่อของวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ไทย

ซึ่งสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาชนของประเทศทั้งสอง แต่เรื่องนี้ อาจต้องใช้
เวลาระยะหนึ่ง”

ส่วนการหาข้อในเรื่องความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับประเทศกัมพูชา
ประชาธิปไตย (กัมพูชาเขมรแดง) นั้น รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ให้ความเห็นแก่ฝ่าย
ไทย ดังนี้

“ฝ่ายเวียดนามไม่ปรารถนาจะให้เกิดเหตุการณ์ปะทะกัน
ระหว่างกองกำลังของเวียดนามกับกองกำลังของฝ่ายกัมพูชา ดังเป็นที่
ประจักษ์จากแถลงการณ์ของรัฐบาลเวียดนาม เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.
2520 มีสิ่งหนึ่งที่ยืนยันได้คือ รัฐบาลเวียดนามพูดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น
..... ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น เวียดนาม
เคยประกาศว่าพร้อมที่จะมีความสัมพันธ์ด้วยเสมอ จะเคารพเอกราช
อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ไม่รุกรานกัน และไม่แทรกแซงกิจการภายใน
ของกันและกัน และเวียดนามจะปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว จนกว่าภูมิภาค
นี้จะเป็นภูมิภาคแห่งสันติภาพ ในขณะที่เดียวกันเวียดนามจะไม่ยอมให้
ประเทศใดเข้ารุกรานดินแดนของตน และขอให้ประเทศมหาอำนาจต่างๆ จง
เลิกแทรกแซงกิจการภายในของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสีย

สำหรับความสัมพันธ์เวียดนาม – กัมพูชานั้น ฝ่าย

เวียดนามและฝ่ายกัมพูชา ได้เคยพูดกันว่าจะมุ่งมั่นสร้างความสามัคคีกันให้ยาวนานและเวียดนามถือว่าอียิปต์เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละประเทศ แต่เมื่อเรามองย้อนหลังไปในอดีตแล้ว จะเห็นได้ว่าลัทธิล่าอาณานิคมได้สร้างปัญหาให้แก่เวียดนามและกัมพูชา โดยทำให้เขตแดนระหว่างประเทศทั้งสองเกิดความสับสน เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ต้องหาทางเจรจาเพื่อแก้ปัญหาด้วยความเที่ยงธรรม เพราะกรณีพิพาทบาดหมางกัน มีแต่จะทำให้ภาพพจน์ของความเป็นเพื่อนบ้าน และการต่อสู้จักรวรรดินิยมอันยาวนานต้องเสียไป

ฝ่ายเวียดนามเชื่อว่า ประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้และในโลกที่รักสันติ คงเห็นด้วยกับการพูดและการกระทำอันเหมาะสมของรัฐบาลเวียดนาม”

หลังจากที่รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ให้ทัศนะของฝ่ายเวียดนามแล้ว นายกรัฐมนตรีได้ตอบดังนี้

“ ขอชมเชยการต่อสู้และการเสียสละของประชาชนชาวเวียดนาม สำหรับนโยบายไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันนั้น เป็นนโยบายที่แน่นอนและมั่นคงที่รัฐบาลไทยจะยึดถือเพื่อเอื้ออำนวยให้

เกิดสันติภาพอันถาวรต่อไป ส่วนเรื่องปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน
ไทยก็มีปัญหาเหมือนกัน ทั้งกับกัมพูชาและมาเลเซีย จึงต้องพยายามหาทาง
ขจัดความยุ่งยากในเรื่องนี้ ดังนั้น การมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงเป็นสิ่ง
ที่ดี เพราะจะทำให้เราสามารถแก้ปัญหายากให้เป็นง่ายได้”

(บันทึกการสนทนาระหว่างพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีกับนายเหียน ดุย
จิ้นห์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม ลงวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.
2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

ต่อมาในวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2521 ได้มีการประชุม
เต็มคณะ ระหว่างคณะผู้แทนของประเทศทั้งสอง และในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้ง
ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ฝ่ายเวียดนามได้ชี้แจงนโยบายและท่าทีของเวียดนามตาม
นโยบายที่ได้แจ้งแก่พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ นายกรัฐมนตรี ดังปรากฏข้างต้น พร้อมกับกล่าวโจมตี
ฝ่ายกัมพูชาว่าเป็นฝ่ายที่กล่าวให้ร้ายป้ายสีเวียดนามอย่างไร้สาระและร้ายแรงมาก
อย่างไรก็ดีรัฐบาลเวียดนามมั่นใจว่ามิตรภาพอันยิ่งใหญ่ของประชาชนเวียดนามและ
กัมพูชา จะเป็นสิ่งซึ่งไม่มีสิ่งใดมาทำลายได้ และว่ารัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาล
ของระบอบเขมรแดง) จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้นที่ไม่ดีงามใน
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง (บันทึกการประชุมระหว่างคณะผู้แทนไทยกับคณะ
ผู้แทนเวียดนาม ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการ
เมือง)

เป็นที่วิเคราะห์ได้ว่า ในการพบปะระดับสูงระหว่างผู้นำ
ของประเทศทั้งสองครั้งแรกของปี พ.ศ. 2521 ฝ่ายเวียดนาม มียุทธศาสตร์ทางการเมือง
และการทูตต่อไทยในเรื่องความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชาอย่างชัดเจน กล่าวคือเนื้อหา
ของคำชี้แจงและการแสดงทัศนะของฝ่ายเวียดนามในเรื่องนี้ บ่งชี้ชัดว่า ฝ่ายเวียดนาม
ประสงค์โน้มน้าวให้ฝ่ายไทยเห็นว่าเวียดนามเป็นฝ่ายที่ไฝ่สันติ มีความอดกลั้น อดทน
มุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับฝ่ายกัมพูชาโดยสันติวิธี ไม่มีนโยบายใช้กำลัง
แก้ปัญหาขัดแย้งกับกัมพูชา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เวียดนามประสงค์ให้ไทยมองว่า
เวียดนามเป็นฝ่ายถูกกระทำ เป็นฝ่ายถูกรุกราน ขณะที่ฝ่ายเขมรแดง (ฝ่ายกัมพูชา
ประชาธิปไตย) เป็นผู้รุกราน เป็นฝ่ายมีนโยบายก้าวร้าว รุนแรง ดุจัน และมีนโยบายใช้
ความรุนแรงแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับเวียดนาม ตลอดจนเวียดนามแยกแยะความสัมพันธ์
ระหว่างประชาชนเวียดนามกับประชาชนกัมพูชา ออกจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล
เวียดนามกับรัฐบาลเขมรแดงอย่างชัดเจน โดยฝ่ายเวียดนามต้องการให้ฝ่ายไทยคล้อย
ตามเห็นดีด้วยกับคำชี้แจงและทุกข้ออ้างของฝ่ายเวียดนาม หวังให้ฝ่ายไทยเห็นดีด้วยกับ
ฝ่ายเวียดนามว่านโยบายและท่าทีของระบอบเขมรแดงคือตัวปัญหาร้ายแรง รัฐบาลและ
ประชาชนเวียดนามไม่มีปัญหาขัดแย้งกับประชาชนกัมพูชา โดยทิ้งไว้ให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า
การกำจัดระบอบเขมรแดง คือการกำจัดปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา (ยุค
เขมรแดง) การพบปะระหว่างผู้นำของไทยกับผู้นำของเวียดนามครั้งแรกของปี พ.ศ.
2521 ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามของฝ่ายเวียดนามที่ต้องการ
ทดสอบเพื่อดูว่าไทยมีนโยบายและปฏิกิริยาท่าทีเช่นใดในเรื่องความขัดแย้งระหว่าง

เวียดนามกับกัมพูชา ก่อนที่เวียดนามจะตัดสินใจใช้กำลังทหารเข้ารุกรานกัมพูชาเพื่อ
โค่นระบอบเขมรแดง เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521(หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2521 นายฟาน เหยิน รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ได้แวะมาประเทศไทยถึงสองครั้ง เพื่อ
สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ ดร.อุบัติร์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีต่างประเทศไทย มี
สาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 2) การพบปะสนทนาระหว่างกันครั้งแรก เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2521(5 เดือนกับ 23
วัน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

นายฟาน เหยิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศเวียดนามได้แวะมาไทยก่อนเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่น และในโอกาสการ
พบปะกับรัฐมนตรีต่างประเทศไทย ฝ่ายไทยได้แสดงความยินดีเป็นพิเศษ ที่ได้เห็น
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เจริญงอกงาม ทำให้ทั้งสองประเทศสามารถร่วมมือกันได้
อย่างจริงจังเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน พร้อมกับขอให้เวียดนามมั่นใจได้ว่าแนวนโยบาย
ของรัฐบาลไทยปัจจุบัน คือให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการช่วยบูรณะประเทศ
เวียดนาม ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายไทยทราบดีว่า หากความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นแล้ว ก็
จะนำมาซึ่งหนทางแห่งสันติภาพ ความเจริญก้าวหน้าของเวียดนาม ในประเด็นนี้ฝ่าย

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามได้กล่าวเห็นชอบด้วยกับทัศนะ
ของฝ่ายไทยทุกประการ

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชานั้น ฝ่ายเวียดนามให้ทัศนะว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังตกอยู่ใน
อันตรายจากอิทธิพลของประเทศใหญ่ เวียดนามเองก็ถูกอิทธิพลของประเทศใหญ่
ก่อกวนมิให้อยู่อย่างสงบ การที่ประเทศใหญ่นั้นมีนโยบายใช้ความช่วยเหลือบังหน้า หรือ
ใช้กัมพูชาเป็นเครื่องมือ เป็นนโยบายที่ก่อกวนเวียดนามอย่างยิ่ง หลังจากนั้นก็สร้าง
ปัญหาเรื่องชาวจีนอพยพขึ้นมาอีก และว่าประเทศนั้นจะมีนโยบายอย่างไรก็ตาม แต่รวม
ความแล้วก็คือ ต้องการสกัดกั้นมิให้เวียดนามมีเอกราช อธิปไตย และมีให้ดำรงความเป็น
เพื่อนบ้านที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เวียดนามไม่ต้องการก่อเรื่องกับใครและต้องการอยู่
อย่างสงบสุขกับประเทศไม่ว่าใกล้หรือไกล ไม่ต้องการให้ผู้ใดมาแบ่งแยกเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ถ้าทุกประเทศในภูมิภาคนี้มีความปรารถนาร่วมกันเช่นนี้ ก็จะเป็นผลดีต่อ
สันติภาพ ความมั่นคงของภูมิภาคนี้ และว่าเวียดนามพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
กับอาเซียน เพราะสิ่งนี้จะเป็นการสร้างพลังร่วมของพวกเขา

ฝ่ายไทยได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย –
เวียดนามว่า ไทยเห็นว่านโยบายต่างประเทศของทั้งสองประเทศคล้ายคลึงกัน และมี
จุดยืนร่วมกันคือเป็นมิตรกับทุกประเทศ ไม่ว่าจะแตกต่างกันด้านระบบการเมืองและ

เศรษฐกิจอย่างไร ด้วยจุดยืนที่แทบจะเหมือนกันนี่เอง จึงมีความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เป็นการเปิดศักราชใหม่แห่งความสัมพันธ์โดยยึดหลัก 5 ประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และแถลงการณ์ร่วมไทย – เวียดนาม ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.

2519

ในส่วนที่เกี่ยวกับความขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนาม

กับกัมพูชา และเวียดนามกับจีน รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ให้ความเห็นว่า ถ้าทุกประเทศยึดหลัก 5 ประการว่าด้วยการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ก็ย่อมมีทางทำความเข้าใจกันได้ นอกจากนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยยังได้บอกกับฝ่ายเวียดนามว่า ตนได้เชิญนายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของกัมพูชาประชาธิปไตย (ประเทศกัมพูชายุคเขมรแดงมีอำนาจปกครอง) ให้มาเยือนไทยเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันแก้ปัญหาที่มีระหว่างกันบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา ฉะนั้น เมื่อ นายเอียง สารี มาเยือนประเทศไทยก็ขอเวียดนามอย่าได้เข้าใจเป็นอย่างอื่น เพราะเรื่องนี้ กระทำไปตามนโยบายของไทยที่ต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ประสงค์เป็นมิตรกับไทย นอกจากนี้ ในโอกาสพบปะกับนายเอียง สารี ก็จะแจ้งให้ฝ่ายกัมพูชาทราบถึงความวิตกกังวลของไทยเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ว่าไทยอยากเห็นการตกลงกันโดยสันติวิธี

ต่อทัศนะของฝ่ายไทยข้างต้น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

การต่างประเทศเวียดนาม ได้ให้ความเห็นว่า สำหรับปัญหาขัดแย้งเวียดนาม – จีน และ
เวียดนาม – กัมพูชานั้น ฝ่ายเวียดนามยืนยันให้มีการเจรจาโดยสันติวิธีเพื่อยุติความ
ขัดแย้งระหว่างกัน และแม้ว่าเวียดนามยังมิได้รับคำตอบจากกัมพูชาและจีน แต่
เวียดนามก็จะยืนหยัด อุดหนุน เพื่อพยายามให้มีการเจรจาโดยสันติวิธี ทั้งนี้เวียดนาม
รักษามิตรภาพกับกัมพูชาและกับจีนตลอดมา ไม่ว่าในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ซึ่ง
ในประเด็นนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้กล่าวว่า “ขอสดุดีนโยบายของเวียดนามที่
พยายามแก้ปัญหาระหว่างเวียดนามกับสองประเทศดังกล่าว โดยการเจรจาและโดยสันติ
วิธี ซึ่งไทยขอสนับสนุนอย่างเต็มที่”

(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ รัฐมนตรีช่วยว่า
การกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ลงวันที่ 13
กรกฎาคม พ.ศ. 2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

- 3) การพบปะสนทนาระหว่างกันครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 (4 เดือนกับ
18 วัน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

หลังจากเสร็จสิ้นการเยือนญี่ปุ่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย

นิวซีแลนด์ และมาเลเซีย นายฟาน เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนาม ได้ถือโอกาสแวะมาไทยก่อนเดินทางกลับเวียดนาม และได้เข้าพบสนทนากับ

รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ต่อเนื่องจากการสนทนาระหว่างครั้งแรก มีสาระสำคัญ สรุปได้
ดังนี้

3.1 ฝ่ายเวียดนามได้สอบถามถึงเรื่องการมาเยือนไทยของ

นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของ
กัมพูชา ซึ่งฝ่ายไทยได้บอกกับทางกัมพูชาว่า ไทยอยากเห็นการ
แก้ไขข้อพิพาทระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเป็นไปโดยสันติวิธี
เพราะเป็นเสมือนพี่น้องร่วมกันในภูมิภาค ไม่ควรให้ใครเข้ามายุ่ง
เกี่ยว โดยเฉพาะมหาอำนาจจากภายนอก อันอาจจะทำให้ปัญหา
ลุกลามต่อไป และประเทศอาเซียนอื่นๆ ก็มีความปรารถนา
เช่นเดียวกับไทย ฝ่ายเวียดนามมิได้มีความเห็นเพิ่มเติมอะไรจาก
การที่ได้บอกกับฝ่ายไทยไปแล้วเมื่อครั้งที่พบกันครั้งแรก (วันที่ 3
กรกฎาคม พ.ศ. 2521) แต่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศเวียดนามก็ตั้งใจแจ้งให้รัฐมนตรีต่างประเทศไทยทราบ
ว่า ทางวิทยุพนมเปญได้ประเมินผลการเยือนไทยของนายเอียง สารี
ครั้งนี้ไว้สูงมาก

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/36485 ลงวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2521)

จากเนื้อหาสำคัญของการสนทนาแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนามสองครั้งดังกล่าวข้างต้น และจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้านอิทธิพลของปัจจัย
ภายนอกที่ปรากฏในช่วงระหว่างมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2521 พอเป็นทีวิเคราะห์และ
ประเมินได้ ดังต่อไปนี้

- ฝ่ายเวียดนามยังคงยึดแนวทางรุกรานทางการเมืองและการทูตกับไทย
เช่นเดิม เพียงแต่ในการพบปะสนทนากับฝ่ายไทยสองครั้งในเดือน
กรกฎาคม พ.ศ. 2521 นอกจากการตอกย้ำว่าเวียดนามไม่สันติ
ต่อต้านการใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศ และเคารพ
เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของทุกประเทศ ตลอดจน
ไม่มีนโยบายแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่นๆ เวียดนาม
เริ่มหาเสียงสนับสนุนนโยบายและท่าทีของตนที่มีต่อปัญหาขัดแย้ง
กับจีนและกัมพูชา ด้วยการให้ระดับผู้นำของรัฐบาลเวียดนาม
เดินทางไปประเทศต่างๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ ดังเป็นที่ประจักษ์จากการไปเยือนญี่ปุ่น สิงคโปร์
ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และมาเลเซีย ของนายฟาม เหียน รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม และการเสนอกับ
ฝ่ายไทยเรื่องให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมตัว

กันเพื่อต่อต้านการเข้ามาแผ่อิทธิพลและการแทรกแซงของ
มหาอำนาจนอกภูมิภาค (ซึ่งหมายถึง จีนเป็นสำคัญ)

- การที่ทุกครั้งที่มีการพบปะกับผู้นำของไทย ฝ่ายเวียดนามจะพยายามเน้นเรื่องความสำคัญของมิตรภาพระหว่างเวียดนามกับไทยที่มีต่อการสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเวียดนามจะทำการยกยอสรรเสริญบทบาทสำคัญของไทยต่อการสร้างสันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคนี้ ทุกครั้งที่มีการพบปะหารือกับฝ่ายไทย ทั้งนี้เพราะเวียดนามรู้ว่า นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา และต่อความขัดแย้งเวียดนามกับจีน มีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของเวียดนามต่อปัญหาขัดแย้งที่เวียดนามมีกับกัมพูชา อีกทั้งเวียดนามตระหนักดีโดยตลอดว่า ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์บีบให้เวียดนามจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับไทยเป็นอันดับหนึ่ง ด้วยหากเวียดนามสามารถรักษาสัมพันธไมตรีอันดีใกล้ชิดกับไทยได้ ก็ย่อมมีอิทธิพลต่อนโยบายและท่าทีของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ โดยเวียดนามเชื่อว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะคล้อยตามนโยบายและท่าทีของไทย ซึ่งย่อมจะมีผลช่วยให้เวียดนามสามารถ

ตัดสินใจใช้กำลังทหารแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับกัมพูชาได้ง่ายขึ้น
และมีความเสี่ยงน้อยกว่า กล่าวได้ว่าการรุกรานทางการเมืองและการ
ทูตของเวียดนามต่อไทย ช่วงระหว่างมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ.
2521 มีผลโดยตรงทำให้เวียดนามมั่นใจมากขึ้นว่า หากเมื่อใดที่
เวียดนามตัดสินใจใช้วิธีการทางทหารเข้าจัดการกับระบอบเขมร
แดง โอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้อย่างรุนแรงจากไทยและ
อาเซียนมีน้อยมาก

- ขณะที่นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการเมืองและการทูตของ
เวียดนามที่มีต่อไทยและอาเซียน เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ที่
ได้รับอิทธิพลโดยตรงของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์
นโยบายของไทยต่อเวียดนาม (ในช่วงปี พ.ศ. 2521) ยังคงเป็น
นโยบายที่มองความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – เวียดนาม เป็นอิสระ
จากความสัมพันธ์ และปัญหาขัดแย้งเวียดนาม – จีน และ
เวียดนาม – กัมพูชา ทั้งถือว่าเป็นอิสระและไม่ได้รับผลกระทบแต่
ประการใดจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่ปรากฏให้เห็นที่
ประจักษ์ตลอดปี พ.ศ. 2521 ที่สำคัญๆ ได้แก่ การสู้รบบริเวณ
พรมแดนจีน – เวียดนาม (เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521) การที่
เวียดนามได้จัดตั้งกลุ่มเขมรต่อต้านระบอบเขมรแดงของพอลพต

เป็นครั้งแรกในเวียดนาม (วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2521) การที่จีน
ประกาศตัดความช่วยเหลือแก่เวียดนาม (วันที่ 12 พฤษภาคม
พ.ศ. 2521) นายเบรชเนสกี ที่ปรึกษาพิเศษด้านความมั่นคงของ
ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์เยือนจีน (วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.
2521) จีนประณามเวียดนามเรื่องการปฏิบัติต่อชาวจีนใน
เวียดนาม (เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2521) เวียดนามเข้าร่วมเป็น
สมาชิกองค์การโคมีคอน (วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2521) ตลอดจน
การลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่าง
เวียดนามกับสหภาพโซเวียต (วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)
เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ตลอดปี พ.ศ. 2521 ไทยยังคงมี
ความเข้าใจว่าความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นเช่นใด จะไม่
ส่งผลกระทบหรือมีอิทธิพลแต่อย่างใดต่อนโยบายและท่าทีของ
เวียดนามต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา รวมทั้ง
ยังคงมีความเข้าใจว่า ปัญหาขัดแย้งจีน – เวียดนามและนโยบาย
ท่าทีของจีนต่อปัญหาขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา จะไม่ส่งผล
กระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม และต่อความมั่นคงของ
ไทยได้

- หลังจากที่เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) โดยยึดกรุงพนมเปญได้แล้ว (วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2522) ไทยจึงมารู้แจ้งเห็นจริงเชิงประจักษ์ว่า ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และความอยู่รอดของไทย จะได้รับการปกป้องรักษาไว้ได้ ก็ต่อเมื่อไทยยอมมองปัญหาขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากแง่มุมของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ และให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในแต่ ละช่วงเวลา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

- 4) การสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับนายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2521(4 เดือนกับ 8 วัน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2521 นายฮวง เบา เซิน

เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทยได้นำนายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง

กระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเข้าพบ ดร. อุบัติศร์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีต่างประเทศ

สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – เวียดนาม

ประเทศทั้งสองต่างแสดงความยินดีและพอใจกับความคืบหน้าด้านความร่วมมือระหว่างกัน โดยทั้งไทยและเวียดนามเห็นชอบร่วมกันที่จะยึดถือแถลงการณ์ร่วมของวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมทั้งได้ร่วมกันแสดงความพอใจกับแถลงการณ์ร่วมที่ระบุว่า ประเทศทั้งสองได้ตกลงที่จะแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตซึ่งกันและกัน อันจะมีผลให้ประเทศทั้งสองได้กระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ด้วยทั้งไทยและเวียดนามเห็นร่วมกันว่า ความสัมพันธ์ที่เจริญงอกงามนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศทั้งสองแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสันติภาพในภูมิภาคและต่อโลกด้วย

เนื่องจากนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม มี

กำหนดมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521 นายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ได้กล่าวกับฝ่ายไทยว่า ฝ่ายเวียดนามถือว่าการมาเยือนประเทศไทยของนายกรัฐมนตรีเวียดนามครั้งนี้ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และว่าเป็นเวลานานมาแล้วที่นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ตั้งใจจะเดินทางไปเยือนประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้กำหนดล่วงหน้าแล้วว่า จะต้องเดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นประเทศแรก

สำหรับการสนทนหารื้อในหัวข้อปัญหาในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้นั้น ฝ่ายเวียดนามได้ให้ทัศนะว่าหลักการหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของ

เวียดนามคือ เวียดนามถือว่า ปัญหาของประเทศใด ไม่ว่าจะเป็นปัญหภายในหรือภายนอก ประเทศนั้นจะต้องเป็นผู้ชี้ขาด ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสองประเทศ ทั้งสองประเทศจะปรึกษาหารือและร่วมกันแก้ไข หากเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ ประเทศในภูมิภาคนั้นต้องเป็นฝ่ายชี้ขาด ภูมิภาคนี้จะเป็นอย่างไร ทุกประเทศในภูมิภาคนี้จะต้องปรึกษาหารือกัน ฝ่ายเวียดนามไม่ได้คิดว่าจะปรึกษาหารือกับไทยโดยเฉพาะ แล้วกำหนดว่าภูมิภาคนี้จะต้องเป็นอย่างไร

ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนะของฝ่ายเวียดนามต่อปัญหาในภูมิภาคนี้ ดังกล่าวข้างต้น รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้กล่าวตอบไปว่า “ที่อธิบดีกรมการเมืองเวียดนามกล่าวมานี้ สอดคล้องกับฝ่ายไทยทุกประการ คือ ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการเจรจาตกลงกันและจะบังคับกันและกันไม่ได้ เนื่องจากแต่ละประเทศมีเอกราชเป็นของตัวเอง” และว่าในสมาคมอาเซียน ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติตลอดมาว่า “เรื่องอะไรก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคแล้ว ประเทศสมาชิกจะต้องหารือกับประเทศในภูมิภาคก่อน ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าฝ่ายเราจะไม่ทำอะไรไปโดยลำพัง เรื่องนี้ฝ่ายเวียดนามควรจะเข้าใจสถานการณ์เช่นนี้ด้วย เพราะฉะนั้น หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคแล้ว ฝ่ายไทยจะต้องขอเวลาปรึกษากับประเทศสมาชิกก่อน”

ฝ่ายไทยได้สอบถามอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเกี่ยวกับข้อเสนอของเวียดนามที่จะให้มีการทำความตกลงสองฝ่าย

ระหว่างไทยกับเวียดนามในโอกาสที่นายฟามวันตง นายกรัฐมนตรีเวียดนามมาเยือนไทย (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521) พร้อมกับให้ความเห็นไปว่าฝ่ายไทยจำเป็นต้องใช้เวลา ศึกษาให้ละเอียดรอบคอบ ฝ่ายไทยเคารพในความคิดของฝ่ายเวียดนาม หากความคิดนั้น สร้างสรรค์ ฝ่ายไทยก็รับจะไปได้โดยตรง หากเกี่ยวกับภูมิภาค ก็จะต้องมีการปรึกษาหารือกับ มิตรประเทศสมาชิกอาเซียน

ต่อคำชี้แจงของรัฐมนตรีต่างประเทศข้างต้น อธิบดีกรมการเมือง เวียดนาม ได้กล่าวชี้แจงว่า

“เนื่องจากสาเหตุนี้ ฝ่ายเวียดนามจึงได้เสนอให้มีการเซ็น สัญญฉบับหนึ่งกับไทย สัญญานี้จะมีลักษณะแตกต่างจากสัญญาที่แล้วมา แต่เกี่ยวข้องกับสองประเทศเท่านั้น”

ในการชี้แจงข้างต้นของฝ่ายเวียดนาม ฝ่ายไทยได้ถามเพิ่มเติมว่า สัญญาที่เวียดนามเสนอทำกับไทยนั้น ฝ่ายเวียดนามจะเสนอทำกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้หรือไม่ ฝ่ายเวียดนามก็ได้ตอบไปว่ากำลังคิดอยู่ พร้อมกับขยายรายละเอียดเพิ่มเติมว่า สัญญาดังกล่าว จะมีลักษณะเหมือนอยู่อย่างหนึ่ง คือความปรารถนาที่จะอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ เคารพในเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ไม่แทรกแซงกิจการ ภายในของกันและกัน และร่วมมือในการสร้างสรรค์ประเทศชาติของตนให้เจริญก้าวหน้า แต่

เมื่อฝ่ายไทยได้กล่าวว่า หลักการดังกล่าวมีระบุอยู่แล้วในแถลงการณ์ร่วมไทย – เวียดนาม ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 และว่าแถลงการณ์ร่วมนี้ ก็ยังมีผลบังคับใช้อยู่ ฝ่ายเวียดนามมิได้ปฏิเสธข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ แต่ได้อธิบายขยายความว่า ตนยอมรับหลักการพื้นฐานจำนวนหนึ่งที่ทั้งสองฝ่ายได้เสนอไว้แล้วในแถลงการณ์ของวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เพียงแต่ในช่วงนั้นไทยและเวียดนามเพิ่งเริ่มมีความปรองดองและมีความเข้าใจกัน จากนั้นมาความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ก้าวขึ้นสู่อีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับที่มีความไว้วางใจกันมากขึ้น เชื่อมแน่นและร่วมมือกันในการสร้างประเทศให้เจริญมากขึ้น พร้อมกับกล่าวว่าสัญญาฉบับนี้ จะมีอายุนานปี และมีลักษณะทางกฎหมาย หลังการชี้แจงของฝ่ายเวียดนาม รัฐมนตรีต่างประเทศได้กล่าวแสดงความหวังว่า ทั้งสองฝ่ายคงจะปรึกษาหารือกันต่อไปด้วยความเรียบร้อย

(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับ นายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ลงวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับนายฟาม บินห์ อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ดังกล่าวข้างต้น พอจะวิเคราะห์และประเมินเหตุการณ์ได้ดังต่อไปนี้

- ฝ่ายเวียดนามยังคงเน้นและตอกย้ำในเรื่องความปรารถนาดีของเวียดนามที่มีต่อไทย การมีนโยบายมุ่งมั่นที่จะสนับสนุน ส่งเสริมความร่วมมือกับไทยในทุกๆ ด้านเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ตลอดจนเห็นว่าเวียดนามให้ความสำคัญกับประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่ง โดยใช้จิตวิทยาทางการเมืองด้วยการบอกกับฝ่ายไทยว่า ในกำหนดการไปเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนของนายกรัฐมนตรีเวียดนามช่วงระหว่างกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521 นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ระบุชัดเจนว่า มีความประสงค์ไปเยือนประเทศไทยเป็นประเทศแรก พร้อมกับให้เหตุผลว่า เวียดนามถือว่าความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างไทยกับเวียดนามมีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- ทักษะและท่าทีของเวียดนามเกี่ยวกับปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสำหรับเวียดนาม (ในช่วง พ.ศ. 2521) หมายถึงปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีน และเวียดนามกับกัมพูชาเป็นสำคัญ บ่งชี้ชัดว่า ฝ่ายเวียดนามยังมีความกังวลและยังไม่มั่นใจในนโยบายและท่าทีของไทยในเรื่องนี้ ฝ่ายเวียดนามจึง

ได้เริ่มบอกเป็นนัยว่า ฝ่ายเวียดนามมีความคิดที่จะเสนอให้มีการ
เซ็นสัญญาฉบับหนึ่งกับไทยในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีเวียดนาม
เดินทางมาเยือนประเทศไทย (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521)
เป็นสัญญาที่เกี่ยวพันระหว่างไทยกับเวียดนามเท่านั้น โดยอ้างว่า
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามหลัง พ.ศ. 2519 ได้มีความก้าวหน้า
เป็นที่น่ายินดีร่วมกัน จึงเห็นควรยกระดับความสัมพันธ์ทวิภาคี
ระหว่างกัน ด้วยการทำสัญญาขึ้นมาใหม่อีกฉบับหนึ่ง เพื่อหวังให้มี
ผลผูกมัดไทยมิให้เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อเรื่องปัญหาขัดแย้ง
เวียดนาม – กัมพูชา หรืออีกนัยหนึ่ง เวียดนามต้องการมีความ
มั่นใจมากขึ้น ก่อนตัดสินใจแก้ปัญหาคัดแย้งรุนแรงที่มีกับประเทศ
กัมพูชาประชาธิปไตยของระบอบเขมรแดง ด้วยวิธีการทางทหาร
โดยเวียดนามต้องการมีความมั่นใจได้ว่า เมื่อวันนั้นมาถึง ปฏิกริยา
ท่าทีของไทยจะไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการทำสงครามของ
เวียดนามต่อกัมพูชา จนกล่าวได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา
(ช่วงเวลาที่ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเริ่มมีความ
รุนแรงอย่างเด่นชัด) เวียดนามเริ่มเชื่อมโยงโดยตรงความสัมพันธ์
ทวิภาคีเวียดนาม – ไทย ไว้กับปัญหาความสัมพันธ์และความ
ขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา เวียดนามมองความสัมพันธ์
เวียดนาม – ไทย ว่ามีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ทางการเมืองและ

การทหารของเวียดนามที่มีต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชา เป็นนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อไทย ที่มาจาก
อิทธิพลและเหตุผลด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ของ
เวียดนามเป็นสำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 – 2521 เวียดนามมิได้แยก
เรื่องความสัมพันธ์เวียดนาม – ไทย ออกจากความสัมพันธ์และ
ปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาและเวียดนามกับจีน

- นายเหียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ พยายาม
ปิดบังเหตุผลแท้จริงเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชา โดยโยนความผิดทั้งหมดให้กับลัทธิล่าอาณานิคมฝรั่งเศส
ที่ทำให้เขตแดนระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเกิดความสับสน
(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี สรุปผลการเยือนไทยของรอง
นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ที่ กต. 0305/64063 ลงวันที่ 30 มกราคม
พ.ศ. 2521) ทั้งที่ปัญหาขัดแย้งด้านเขตแดนระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น เพราะที่เป็นรากเหง้า
ของปัญหาแท้จริงคือความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์
เวียดนามกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา(หลังจากที่กลุ่มนาย
พลพต สามารถกำจัดอิทธิพลครอบงำของเวียดนามที่เคยมีใน
พรรคจนหมดสิ้น)

- สำหรับปฏิริยาทำที่ของไทยต่อปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชานั้น ในการสนทนากับฝ่ายเวียดนามครั้งนี้ (วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2521) ยังไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่จะบ่งชี้ให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าฝ่ายไทยเริ่มมีความสงสัยในเจตนาแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา และต่อข้อเสนอให้มีการทำสัญญาฉบับใหม่กับไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ไทยยังคงมองความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามที่เป็นอิสระจากปัญหาความมั่นคงในอินโดจีน จากปัญหาขัดแย้งเวียดนามกับจีน และเวียดนามกับกัมพูชา ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์ยังหาได้มีอิทธิพลต่อนโยบายความคิด และปฏิริยาทำที่ของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาและเวียดนามกับจีน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

5) การมาเยือนอย่างเป็นทางการของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามและการ
พบปะหารือกับนายกรัฐมนตรีไทย (วันที่ 6 -10 กันยายน พ.ศ. 2521 หรือ 3 เดือนกับ 15
วัน ก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

นับตั้งแต่ไทยกับเวียดนามได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน (ลงนามโดยนายพิชัย รัตกุล รัฐมนตรีต่างประเทศในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช) ในโอกาสที่นายพิชัยฯ ไปเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 3 – 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม มีพัฒนาการมาถึงจุดสูงสุดในสมัยของรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 – วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523) โดยระหว่าง พ.ศ. 2520 – 2521 ไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับความก้าวหน้าและความสนิทชิดเชื้อระหว่างประเทศทั้งสองอย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจน ที่สุดจากผลของการเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521 ของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ซึ่งได้หารือแลกเปลี่ยนความเห็นกับพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ นายกรัฐมนตรีของไทยถึงสองครั้ง ทั้งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั่วไปไทย – เวียดนาม และในประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- 1) การพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้งสองในวันแรก (วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2521) เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นทั่วไป และในส่วนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – เวียดนาม ฝ่ายเวียดนามได้ใช้แนวทางเดิมที่ใช้กล่าวกับฝ่ายไทยตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2521 โดยนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้กล่าวชมเชยความกล้าหาญของชนชาติไทย ที่พยายามที่จะก้าวไปข้างหน้าท่ามกลางชะตากรรมของตนเอง พยายามพัฒนาและสร้างสรรค์ความผาสุกขึ้นในประเทศชาติ ตามแนวทางและความสามารถของตน และว่ารัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มีส่วนสำคัญอย่างมากในการนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของไทย พร้อมกับแสดงความเชื่อมั่นว่า การเดินทางมาเยือนไทยครั้งแรกนี้ จะมีผลสำเร็จอันดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการเยือนประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ต่อไป ซึ่งนายกรัฐมนตรีไทยก็ได้กล่าวเห็นด้วยกับทัศนะของนายกรัฐมนตรีเวียดนาม และว่าไทยเองก็ยึดมั่นในหลักการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนและการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ซึ่งต่างเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ ความสงบสุขให้เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ สรุปคือ การพบปะหารือระหว่างกัน

ในวันแรกนี้ เป็นเรื่องของการชื่นชมสรรเสริญยินยอระหว่างกัน
เป็นการปูทางไปสู่การพบปะสนทนาในวันที่สอง (วันที่ 7
กันยายน พ.ศ. 2521)

- 2) เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในการพบปะหารือระหว่างกันในวันแรก
(วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2521) นายฟามวันดง ได้กล่าวย้ำ
ตอนท้ายว่า เวียดนามมีความพอใจในนโยบายของรัฐบาล
นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งตนถือว่าเป็น
นโยบายที่ถูกต้องเป็นผลดีทั้งต่อประเทศไทยและภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และว่าเวียดนามต้องพยายามตอบสนองต่อ
นโยบายของไทย อย่างจริงจังและรวดเร็ว อีกทั้งต้องรีบฉวย
โอกาสทำ เพราะว่ามีปัญหาในภูมิภาคนี้มีความสลับซับซ้อน
ต้องรีบดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นมาในภูมิภาค
- 3) ในการพบปะหารือครั้งที่สอง (วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2521)
เป็นการหาปรึกษาหารือระหว่างนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้ง
สอง โดยมี ดร. อุดิษฐ์ ปาจารย์ากร รัฐมนตรีต่างประเทศ และ
นายฟาน เหียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เวียดนามร่วมหารือด้วย และเรื่องสำคัญที่ได้มีการหารือ

ระหว่างกันในครั้งที่สองนี้ได้แก่ เรื่องความสัมพันธ์และปัญหา
ขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา และเวียดนามกับจีน สรุป
สาระสำคัญได้ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับ

กัมพูชา

3.1.1 ฝ่ายไทยได้เริ่มการหารือในประเด็นนี้ ด้วยการกล่าวว่า
ไทยมุ่งรักษาความเป็นกลางอย่างแท้จริงต่อกรณีพิพาทที่มีขึ้น
ในภูมิภาคนี้ และไทยประสงค์เห็นความขัดแย้งระหว่างประเทศ
ในภูมิภาคนี้ยุติลงโดยสันติวิธี ตามหลักการของกฎบัตร
สหประชาชาติ ดังนั้นฝ่ายไทยจึงปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะได้
รับทราบโดยตรงจากฝ่ายเวียดนามว่าเวียดนามมีวิธีการแก้ไข
เพื่อยุติปัญหาที่มีกับกัมพูชาโดยตรงอย่างไร

3.1.2 ต่อคำถามดังกล่าวข้างต้นของฝ่ายไทย นายฟามวันดง
นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ตอบว่า เวียดนามเห็นด้วยกับทัศนะ
ของฝ่ายไทย และว่า เวียดนามพยายามอย่างยิ่งที่จะแก้ไข
ปัญหาขัดแย้งกับกัมพูชาโดยการเจรจา พร้อมกับแสดง
ความเห็นว่ ทุกฝ่ายทราบดีว่าเวียดนามมีความยืดหยุ่น อดทน

เสมอมา เพราะต้องการแก้ปัญหาขัดแย้งโดยการเจรจา อีกทั้ง
ประชาคมโลกก็สนับสนุนความเห็นของฝ่ายเวียดนาม
เวียดนามต้องการกระชับความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่าง
ประชาชนเวียดนามกับประชาชนกัมพูชา เพราะประชาชนของ
ทั้งสองประเทศ ต้องมีชีวิตร่วมกันตลอดไป เวียดนามจะไม่ทำ
อะไรที่จะมีผลกระทบกระเทือนต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับ
เวียดนาม ซึ่งเวียดนามเชื่อว่าไทยก็เห็นดีด้วยกับทัศนะของ
เวียดนาม

3.1.3 นายกรัฐมนตรีไทยได้ตอบฝ่ายเวียดนามไปว่า ฝ่ายไทย
ได้แจ้งให้นายเอียง สารี รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชา เมื่อครั้งมา
เยือนไทย เดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาว่า ไทยต้องการเห็น
สันติภาพในภูมิภาคนี้ และว่าไทยเคยจิตใจเข้มรไม่ออกว่า
ทำไมจึงใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับเวียดนาม
ประชาชนเขมรก็อดอยากแร้นแค้นอยู่แล้ว แต่เขมรก็ยังต้องการ
ใช้กำลังแก้ปัญหาแทนที่จะหันมาเจรจา เพื่อประโยชน์สุขของ
ประชาชนในภูมิภาคส่วนรวม ไทยจึงมีความห่วงใย

3.1.4 นายกรัฐมนตรีไทยได้ขอให้นายกรัฐมนตรีเวียดนามสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์เวียดนาม – กัมพูชา และโดยที่หัวข้อนี้มีความสำคัญต่อการทำให้ฝ่ายไทยได้รับรู้ทัศนะของเวียดนามจากปากของนายกรัฐมนตรีเวียดนามโดยตรง จึงขอเสนอบทสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้งสองดังต่อไปนี้

นายกรัฐมนตรี ทางฝ่ายไทยไม่ได้ทราบความเป็นไปในกัมพูชามานานแล้ว จึงอยากทราบความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา เท่าที่ท่านจะแจ้งให้ทราบได้

นายฟามวันดง ถ้าหากท่านถาม ข้าพเจ้าก็จะตอบ หากท่านไม่ถาม ข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะตอบพาดพิงถึงประเทศที่สาม

นายกรัฐมนตรี ที่ข้าพเจ้าถามก็เพื่อที่จะได้สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป เพื่อความสงบเรียบร้อยของภูมิภาคส่วนรวม

นายฟามวันดง ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับท่าน และเห็นว่าเป็นเรื่องสมควรปรึกษากันอย่างยิ่ง แม้แต่บัดนี้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเวียดนามกับประชาชนกัมพูชา ยังนับได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ดีมาก ตลอดเวลาที่เราได้ต่อต้านจักรวรรดินิยม

ฝรั่งเศส เราได้ร่วมมือกันอย่างดี จึงสามารถจัดการความอาชญากรรมทางเชื้อชาติ ซึ่งมีมาก่อนหน้านี้ได้ เพราะระหว่างที่จักรวรรดินิยมฝรั่งเศสปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างเราทั้งสองไม่ตึงเครียด ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ แต่ว่าในช่วงเวลาต่อมา คือในช่วงต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ประชาชนทั้งสองประเทศ รวมทั้งลาวด้วย ได้ร่วมแรงร่วมใจกันต่อต้าน ความสัมพันธ์ในระบอบนั้นจึงดีมาก รวมทั้งช่วงเวลาในการต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกาในเวลาต่อมาด้วย ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ถ้าไม่มีความสามัคคีร่วมใจกันอันดีงามระหว่างสามชาติ เราก็จะไม่มีทางเอาชนะจักรวรรดินิยมอเมริกาได้ ทั้งสามประเทศได้มีส่วนอย่างเต็มที่ในการประสานการสู้รบอย่างแน่นแฟ้น เวียดนามไม่เคยแยกชั้นชนว่าเป็นของเราโดยเฉพาะ เราคิดว่าเป็นชัยชนะร่วมกันของทั้งสามประเทศ ฉะนั้น เราก็กล่าวแล้วว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเวียดนามกับกัมพูชาและลาว เป็นความสัมพันธ์พิเศษ เราไม่เคยพูดเช่นนั้นกับประเทศอื่นๆ เลย แต่หลังจากที่เราไม่เคยพูดเช่นนั้นกับประเทศอื่นๆ เลย แต่หลังจากที่เราได้รับชัยชนะแล้ว กัมพูชาก็เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงนี้กลับมามี 180 องศาทันที วันนี้ข้าพเจ้าสนทนากับท่านในฐานะเพื่อนสองคน ซึ่งเมื่อถือไว้วางใจกัน ข้าพเจ้าอยากจะพูดความเห็นทุกสิ่ง

ทุกอย่างให้หมด ซึ่งท่านจะรับฟังความเห็นของข้าพเจ้าถึงระดับใดก็สุดแต่ท่านจะเห็นสมควร

นายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้ายินดีจะรับฟังความเห็นของท่าน

นายฟามวันดง ข้าพเจ้าคิดว่า การที่กัมพูชาเปลี่ยนไปเช่นนี้ เริ่ม

จากผู้นำกัมพูชาเอง คือนายพอลพต นายเอียง สารี และผู้นำ

อีกจำนวนน้อย ในขณะนี้ ประชาชนเขมรส่วนใหญ่เขาคัดค้าน

สำหรับการดำเนินการผิดพลาดของพอลพต เอียง สารีนั้น เป็น

เรื่องที่ไม่มีความคาดคะเนถึงเลย เฉพาะการดำเนินการเช่นนี้ เป็น

การผิดพลาดขัดต่อผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง และเป็น

อันตรายมาก สำหรับเหตุการณ์ภายในกัมพูชานั้น เขาได้สังหาร

ชีวิตของประชาชนจำนวนมาก ดำเนินนโยบายผิดพลาดด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เขาได้ทำให้ประเทศกัมพูชา

กลายเป็นทุ่งสังหาร การดำเนินนโยบายเช่นนี้ เป็นการดำเนิน

นโยบายขจัดชาติของตัวเองอย่างแท้จริง เป็นที่คาดได้ว่า

พอลพต เอียง สารี ได้ฆ่าประชาชนเขมรประมาณ 2 ล้านคน

ประชาชนกัมพูชาต้องคัดค้านแน่นอน ตามข่าวเปิดเผย ที่เรา

ได้รับแจ้งว่า ทหาร องค์การประชาชนกลุ่มต่างๆ ก็ได้ร่วมกัน

คัดค้าน ผู้ลี้ภัยกัมพูชา ก็ได้แจ้งให้เราทราบอย่างถ่องแท้ว่า มี

องค์การต่างๆ กำลังลุกขึ้นสู้กับระบอบพอลพต เวียดนามเคยมี

ความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มพลพต เอียง สารี ขณะนั้นเป็น
ความสัมพันธ์ที่ดีใกล้ชิดกัน และจำเป็นต้องช่วยเหลือเกื้อกูล
สนับสนุนกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน แต่แม้ในขณะนั้น เราก็
รู้อยู่แล้วว่า บุคคลเหล่านี้มีจิตใจคับแคบทางชาติมาก และก็มี
เจตนารมณ์ที่ไม่ดีต่อเราด้วย ทั้งๆ ที่เราทราบดีเช่นนี้ เราก็ได้
พยายามให้มีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด และเราก็ได้สนับสนุนการสู
รบที่กัมพูชาอย่างดีที่สุด ข้าพเจ้าขอกล่าวตรงต่อท่านนายกฯ
เกรียงศักดิ์ฯ ในฐานะมิตรว่า ในการสู้รบครั้งที่แล้ว เวียดนาม
ได้ช่วยเหลือกัมพูชามากเหลือเกิน มีแต่เวียดนามของข้าพเจ้า
เท่านั้น ที่ช่วยเหลือกัมพูชามากที่สุด และด้วยความจริงใจที่สุด
สำหรับคนอื่นเขาก็มีเจตนาอื่น ข้าพเจ้าขอพูดแค่นี้ ไม่ขอต่อ
หลังจากได้รับชัยชนะแล้ว พอลพต และเอียง สารี ทำอะไรบ้าง
ด้านหนึ่งเขาจัดชาติ ตนเอง อีกด้านหนึ่งเขาดำเนินนโยบาย
คัดค้านเวียดนาม ไม่ว่าประเทศใดๆ ก็ตาม นโยบายภายในและ
ต่างประเทศต้องมีความสัมพันธ์กัน ถ้านโยบายภายในขัดต่อ
ผลประโยชน์ของชาติ ก็จะต้องกระทบต่อนโยบายต่างประเทศ
ด้วย การที่จะลดการคัดค้านภายในลง อาจทำได้โดยการหันไป
ก่อปัญหาภายนอก เพื่อเบนความสนใจของประชาชนออกไป
เรียกร้องให้ประชาชนชาวกัมพูชาให้อยอมพลีชีพ ให้เป็นแพะรับ

บาปมาทำการต่อต้านเรา เขาทุ่มเทกำลังทางเศรษฐกิจทุก
อย่างเพื่อทำสงครามต่อต้านเวียดนาม นี่คือต้นตอบ่อเกิดของ
ปัญหา แม้ประชาชนของพวกเขาเอง เขายังโหดเหี้ยมเพียงนั้น
กับประชาชนเวียดนามเขาจะโหดเหี้ยมสักเพียงใด

ท่านถามข้าพเจ้าก็พูดทุกอย่างในใจ

ของข้าพเจ้า พอลต เอียง สารี เรามีเล่ห์กลร้ายกาจและ
ฉีดยาฆ่ามากต่อประเทศเรา ข้าพเจ้าเชื่อว่าเขาคิดเช่นนั้นต่อ
ไทยด้วย การที่เขาฉีดยาฆ่าทั้งภายในและภายนอก
เนื่องมาจากว่าเขาไม่ฟัง เขายึดเอาประเทศใหญ่เป็นที่ฟัง
ประเทศนี้สนับสนุนและเห็นด้วยกับเขา เพราะประเทศนี้มีเล่ห์
กลและมีความอาฆาตพยาบาทต่อเวียดนาม ถ้าเรามองไม่เห็น
ที่ฟังของพอลต และเอียง สารี แล้วเราก็จะไม่เข้าใจว่าทำไม
เขาต้องทำเช่นนั้น เรื่องนี้มติโลกก็ทราบแล้ว
นายกรัฐมนตรี ทางด้านชายแดนไทย – กัมพูชา ก็มีการปะทะ
กับกัมพูชาบ้าง และมีการดำเนินการของผู้ก่อการร้ายปะปน
ด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ของเขาเหล่านี้ จะมาจากไหนเราก็รู้อยู่
แล้ว ข้าพเจ้าเคยบอกเอียง สารี ไปว่า ข้าพเจ้าพยายามอดกลั้น
ไม่ทำอะไรรุนแรง แต่ข้าพเจ้าก็บอกไปด้วยว่าความอดทนของ

ข้าพเจ้ามีจำกัด เมื่อไหร่ข้าพเจ้าอดทนไม่ได้ ก็ขอให้ระวังไว้ การ
ปะทะที่เกิดขึ้นนั้นยากที่จะพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า ผู้ปฏิบัติการคือ
ทหารกัมพูชาหรือพวกผู้ก่อการร้ายที่เข้าไปอาศัยดินแดนเขมร
หรือมีการปฏิบัติการร่วม ข้าพเจ้าเคยพูดกับเขาอย่าง
ตรงไปตรงมาว่า ไม่เข้าใจว่าทำไมมาทำกับไทยเช่นนั้น ทั้งๆ ที่มี
เรื่องยุ่งอยู่กับเวียดนามอยู่แล้ว และภายในประเทศก็ประสบ
ปัญหายากลำบากเช่นนั้น

นายฟามวันดง นายเอียง สารี เขาตอบคำถามนี้หรือไม่
นายกรัฐมนตรีนายเอียง เขาก็ตอบเฉียงไม่ตรงทีเดียว

นายฟามวันดง ข้าพเจ้าขอถามคำถามท่าน ท่านเห็นว่าต่อมา
กัมพูชามีท่าทีผิดแปลกไปหรือไม่ในความสัมพันธ์กับไทย คือ
ตอนนโยบายที่ท่านพยายามอดกลั้นเช่นนั้น ท่าทีเขาผิดแปลกไป
หรือไม่

นายกรัฐมนตรีนายเอียง สิ่งที่เขาทำกับที่เขาพูดก็ไม่ตรงกันทีเดียว

นายฟามวันดง เป็นเรื่องแปลกที่ประเทศเล็กที่ไม่มีกำลัง
ภายในเองก็วุ่นวายเขาก็ยังก่อสงครามกับเวียดนาม และก่อ
ความวุ่นวายกับไทยด้วย เขาทำเพื่ออะไร ผลประโยชน์ที่
สนับสนุนเขาอยู่ที่ใด

นายกรัฐมนตรีนายเอียง อาจเพื่อประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่

นายฟามวันดง ถูกแล้ว ข้าพเจ้าก็รับในข้อนั้น และก็พยายาม
แก้ไขในข้อนั้นอยู่

นายกรัฐมนตรื ข้าพเจ้าไม่ต้องการเห็นการแก้ไขปัญหานี้ด้วยวิธีที่
รุนแรงเกินไป เนื่องจากจะเกิดผลสะท้อนที่ไม่ดีต่อภูมิภาคนี้
ต่อไปได้ ท่านคิดว่าท่านจะมีวิธีแก้ไขอย่างไร

นายฟามวันดง ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับความเห็นและท่าทีของท่าน
เราจะต้องวางขอบเขตให้แคบลง แล้วแก้ปัญหาในวงแคบนั้น
ปัญหาเรื่องกัมพูชาของเวียดนามต่างกับไทย สงครามระหว่าง
กัมพูชากับเวียดนามเป็นสงครามอย่างจริงจัง การก่อเรื่องเขาก็
มีเจตนารมณ์ที่ร้ายกาจต่อเวียดนาม เขาต้องการทำลายการ
สร้างสรรค์อย่างสันติของเวียดนาม และเขามีเจตนารมณ์ร้าย
ต่อดินแดนของเราและภารกิจของเรา ฉะนั้น ข้าพเจ้าจะต้องพูด
อย่างชัดแจ้ง

นายกรัฐมนตรื ข้าพเจ้าหวังว่าเวียดนามจะพยายามแก้ไข
ปัญหาโดยสันติวิธีต่อไป และข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเวียดนามจะทำ
เช่นนั้น

นายฟามวันดง ขอขอบคุณ

นายกรัฐมนตรื ที่ข้าพเจ้าพูดเช่นนั้น ก็เนื่องจากไทยต้องการ
รักษาความเป็นกลางในปัญหาเรื่องนี้อย่างแท้จริง

นายฟามวันดง ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับท่าน และก็ไม่เรียกร้องให้
ท่านทำอะไรเป็นพิเศษ ข้าพเจ้าเคารพต่อนโยบายของท่าน
นายกรัฐมนตรี จุดยืนของไทย คืออยากย่ำให้ตกลงกันได้โดย
สันติวิธี

นายฟามวันดง ประชาชนกัมพูชาได้ลุกฮือขึ้นต่อสู้พอลพต และ
เอียง สารีแล้ว ในสภาพเช่นนี้ กัมพูชาดำเนินนโยบายผิดพลาด
ทั้งภายในและภายนอก การต่อสู้ก็ต้องขยายตัวยิ่งๆ ขึ้นไป
โดยแน่นอน และจะนำความฉิบหายมาสู่ชาติและทุกๆ คนใน
กัมพูชา เราคิดว่าการต่อสู้คัดค้านในกัมพูชาจะพัฒนาขยายตัว
โดยเร็ว และอาจถึงขั้นที่ว่า จะกลับนำความดีงามมาสู่ประชาชน
กัมพูชาอีกก็ได้ และอาจนำไปสู่วิธีแก้ไขที่ดีที่สุดแบบดั้งเดิม
ระหว่างเรากับกัมพูชา ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูไมตรีจิตมิตรภาพ
ระหว่างเราให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

นายกรัฐมนตรี ท่านคิดว่าประชาชนกัมพูชาจะทนพอลพต เอียง
สารี ไปได้อีกนานเท่าใด

นายฟามวันดง เรื่องนี้ตอบยาก คือเราทราบถึงปัญหาทั่วไป แต่
ยังมีปัญหาปลีกย่อยอีกมาก แต่ที่ขัดแย้งที่สุด ก็คือประชาชน
กัมพูชาได้ลุกขึ้นคัดค้าน และการปราบปรามอย่างนองเลือด
ทารุณ จะไม่สามารถช่วยให้กัมพูชาดำเนินได้ต่อไป ขณะนี้เขา

อยู่ระหว่างมีดสองคม คือ เขาอาจใช้วิธีรุนแรงสกัดกั้นให้กระแส

การคัดค้านร่นถอยไปได้มาก แต่ก็จะเป็นการชั่วคราวเท่านั้น

เมื่อปะทุขึ้นใหม่ ก็จะทำให้ภัยพิบัตินายวงมากขึ้น

(บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับนายฟามวันดง

นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ลงวันที่ 6 และ 7 กันยายน พ.ศ. 2521

กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากบทสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้งสองข้างต้น

เมื่อมองย้อนหลังกลับไปโดยพิจารณาศึกษาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นหลังวันที่ 25

ธันวาคม พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2533 พอจะวิเคราะห์และประเมินได้ ดังต่อไปนี้

- 1) การที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้พยายามเน้นในเรื่องอิทธิพลลัทธิล่าอาณานิคมของฝ่ายประเทศตะวันตก (กรณีนี้คือ ฝรั่งเศส เป็นสำคัญ) ว่าเป็นสาเหตุสำคัญ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความเข้าใจผิดระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ในเรื่องของเส้นเขตแดนระหว่างกัน ถือได้ว่าเป็นการพูดความจริงเพียงส่วนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญเพราะความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา มีมานานทางประวัติศาสตร์ก่อนยุคล่าอาณานิคม ที่สำคัญคือความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการลงนาม

ความตกลงกรุงเจนีวา พ.ศ. 2497 ได้มีมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยเจ้าสีหนุ
มีอำนาจปกครองกัมพูชา มาสมัยนายพลลอนนอล จนถึงสมัยของเขมร
แดงพอลพต และพวก เป็นความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา
ที่มาจากสาเหตุหลายด้าน มิใช่แค่เรื่องกรณีพิพาทดินแดนเท่านั้น แต่มี
เรื่องของอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยม ของปัจจัยชาติพันธุ์ ปัจจัยลัทธิ
อุดมการณ์ เศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกัน ตลอดจนของปัจจัย
ประวัติศาสตร์ อิทธิพลของปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนทำหน้าที่ปรุงแต่ง
ความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ตลอดยุค
สงครามเย็น มิใช่แค่เรื่องปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศเท่านั้น
ดังที่นายฟามวันดง นำมาอ้างอิง

- 2) ส่วนเรื่องความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชายุคเขมรแดงนั้น แม้
ข้ออ้างของฝ่ายเวียดนามจะมีความจริงว่าฝ่ายเขมรแดงได้รุกราน
อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา แต่ก็เป็นการจงใจพูด
ความจริงเพียงด้านเดียว เพราะข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่าหลัง
ความตกลงกรุงเจนีวา พ.ศ. 2497 ซึ่งมีข้อความระบุชัดเจนให้เวียดนาม
ถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาและลาว แต่เวียดนามไม่เคยปฏิบัติ
ตามความตกลงกรุงเจนีวา พ.ศ. 2497 ยังคงกองกำลังทหารเวียดนาม
อยู่ในดินแดนกัมพูชามาโดยตลอดจนหลังชัยชนะของฝ่ายเขมรแดงเหนือ

ระบอบลอนนอล (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) เวียดนามถึงยอมถอน

ทหารออกจากดินแดนกัมพูชา

- 3) การที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามจงใจหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงความขัดแย้งรุนแรงระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (สมัยกลุ่มเขมรแดงพอลพต และพวกมีอำนาจเบ็ดเสร็จในพรรค) กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เพราะข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า ก่อนหน้าทีกลุ่มพอลพตสามารถทำการยึดอำนาจในพรรคได้อย่างสมบูรณ์ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาเป็นพรรคที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมาโดยตลอด ด้วยถือกำเนิดมาจากพรรคพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่โฮจิมินห์ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองและการทหารของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม ในการทำสงครามปลดแอกกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ดังนั้น การที่ฝ่ายเขมรแดงสามารถปลดแอกพรรคคอมมิวนิสต์เขมร ให้พ้นจากอิทธิพลครอบงำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม จึงเป็นสิ่งที่เวียดนามไม่พอใจ เพราะสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เขมร ที่ถูกมองว่าเป็นสายเลือดเวียดนามถูกกลุ่มพอลพตกวาดล้างกำจัดจนสิ้นซาก นี่คือเหตุผลแท้จริงของที่มาและสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตย (ประเทศกัมพูชายุคเขมรแดง) ไม่ใช่เรื่องของเขตแดน (ซึ่งเป็นเพียงส่วนปลีกย่อยและมีมาก่อนหน้ากลุ่มเขมรแดงขึ้นมา)

อำนาจในกัมพูชา) แต่เพราะชัยชนะและความเป็นชาตินิยมสูงของฝ่าย
เขมรแดง เป็นผลดับความฝันของเวียดนามที่คิดจะสถาปนาสหพันธรัฐ
อินโดจีน (ที่ประกอบด้วย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) หลัง พ.ศ. 2518
โดยมีเวียดนามเป็นศูนย์อำนาจปกครองภูมิภาคอินโดจีนทั้งหมดให้เป็น
เขตอิทธิพลอย่างแท้จริงของเวียดนาม

- 4) การที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามย้ำประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศเวียดนามกับกัมพูชาและระหว่างประชาชนเวียดนามกับ
ประชาชนกัมพูชา ว่ามีความใกล้ชิดสนิทสนมกลมเกลียวกันมาเป็นเวลา
ช้านาน ไม่มีปัญหาขัดแย้งระหว่างกัน บ่งชี้ชัดว่า ฝ่ายเวียดนามแยก
ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนออกจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล
หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นายกรัฐมนตรีเวียดนามต้องการบอกเป็นนัยให้กับ
ฝ่ายไทยว่า เวียดนามไม่มีปัญหากับประเทศกัมพูชา ไม่มีปัญหากับ
ประชาชนกัมพูชา แต่มีปัญหากับระบอบเขมรแดงและการจะแก้ปัญหา
ได้จำเป็นต้องโค่นระบอบเขมรแดงหรือโค่นพอลพต เอียง สารี และพรรค
พวกเขมรแดง ระบอบเขมรแดงคือศัตรูของเวียดนาม

- 5) การที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามอ้างเรื่องมีกลุ่มประชาชนเขมรที่ต่อต้าน
ระบอบเขมรแดงได้รวมตัวกันจัดตั้งกองกำลังเพื่อต่อสู้และโค่นอำนาจ

ของกลุ่มพลพตและพวก (โดยจงใจปิดบังความจริงว่าแท้จริงแล้ว ฝ่ายเวียดนามเป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มต่อต้านระบอบเขมรแดง ดังกล่าว) เป็นเพราะฝ่ายเวียดนามประสงค์ให้ไทยตายใจ โดยเชื่อว่าเวียดนามไม่มีนโยบายแทรกแซงหรือเข้าไปจัดการโค่นระบอบเขมรแดงโดยตรง และเมื่อใดก็ตามที่กลุ่มพลพต และพวกถูกกำจัดออกไป (โดยฝีมือของกองทัพเวียดนาม) ให้ฝ่ายไทยเข้าใจว่าเป็นเรื่องของสถานการณ์ผู้รบ ในสภาวะของสงครามกลางเมือง ไม่ใช่สงครามที่เกิดขึ้นจากการรุกรานจากภายนอก หรือจากเวียดนาม เป็นเรื่องความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างคนเขมรด้วยกันเอง ไม่เกี่ยวอะไรกับเวียดนาม แต่เวียดนามเห็นใจและสนับสนุนกลุ่มเขมรที่ต่อต้านระบอบเขมรแดง สนับสนุนให้มีการโค่นพลพต เอียง สารี และพวก

- 6) ข้อเท็จจริงปรากฏในข้อ 1- 5 ข้างต้น เป็นเหตุผลให้วิเคราะห์ได้ว่า การมาเยือนประเทศไทยของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม เป็นเหตุการณ์ที่ด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดสูงสุดของความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) เป็นจุดสูงสุดที่ต่อมา (หลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 หรือวันที่กองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) ได้นำไปสู่จุดต่ำสุดของความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกัน

จำต้องหยุดชะงักอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 10 ปี เป็นการเยียนของ
นายกรัฐมนตรีเวียดนามที่บอกเป็นนัยว่าฝ่ายเวียดนามได้ตัดสินใจแล้วว่า
จะเข้าแทรกแซงกัมพูชาโดยตรงทางทหาร เพื่อทำการโค่นระบอบเขมร
แดง โดยมีเรื่องของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของระบอบเขมรแดง และข้อ
เรียกร้องของกลุ่มเขมรที่ต่อต้านพอลพต (ที่ฝ่ายเวียดนามเป็นฝ่ายจัดตั้ง
ขึ้นมา) ที่ขอให้เวียดนามเข้ามาช่วยกำจัดพอลพตและพวก

- 7) สำหรับปฏิกิริยาท่าทีของฝ่ายไทยนั้น แม้ว่าบทสนทนาระหว่าง
นายกรัฐมนตรีไทยกับนายกรัฐมนตรีเวียดนามดังกล่าวข้างต้น จะมีบาง
ตอนที่สะท้อนให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ว่าฝ่ายไทยมีความกังวลเกี่ยวกับความไร้
เสถียรภาพที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ หากเวียดนามใช้วิธีการทางทหารเข้า
จัดการกับระบอบเขมรแดง ทั้งสะท้อนจุดยืนอย่างแน่วแน่ของไทยที่ไม่เห็น
ด้วยการแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาที่ไม่ใช่โดย
สันติวิธี แต่ก็ไม่ปรากฏปฏิกิริยาท่าทีของไทย ที่จะเป็นการบ่งบอกได้ว่า
ฝ่ายไทยเริ่มตระหนักดีแล้วว่า เวียดนามจะใช้วิธีการทางทหารเข้าโค่น
ระบอบเขมรแดง ไทยยังคงเชื่อ และหวังว่าเวียดนามจะไม่ทำการรุกราน
กัมพูชา หรืออีกนัยหนึ่ง ไทยยังคงมองความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม
เป็นอิสระจากความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา และอิสระจากความสัมพันธ์
เวียดนาม – กัมพูชา และเวียดนาม - จีน อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์

และภูมิยุทธศาสตร์ ยังหาได้มีอิทธิพลต่อนโยบายและการมองปัญหา
ขัดแย้งในภูมิภาคของไทย ไทยได้หันมาให้ความสำคัญกับอิทธิพลของ
ปัจจัยทั้งสองดังกล่าว หลังจากกองทัพเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึด
ครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยแล้ว

- 8) เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากการพบปะสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีของ
ประเทศทั้งสองว่า ฝ่ายไทยยังไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการมี
นโยบายเป็นกลางในความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา กับเรื่อง
ของผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทยหากเวียดนามใช้กำลัง
ทหารเข้าแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา อีกทั้งยังไม่ยอมรับว่าปัญหา
ความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา มีมิติด้านปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และภูมิ
ยุทธศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อ
ความมั่นคงของไทย จึงมองไม่เห็นว่เป้าหมายแท้จริงของการมาเยือน
ไทยครั้งนี้ของนายฟามวันดง คือเพื่อให้มั่นใจได้ว่าไทยจะเป็นกลางใน
เรื่องนี้

- 9) ไทยมารับรู้แจ้งเห็นจริงในเจตนารมณ์แท้จริงของเวียดนามเมื่อกองทัพ
เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยสมบูรณ์แล้ว เมื่อวันที่ 7
มกราคม พ.ศ. 2522 มีผลโดยตรงทำให้ฝ่ายไทยเริ่มเห็นถึงความสำคัญ

ของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ อีกทั้งเริ่มรู้แล้วว่าผลประโยชน์ด้านความมั่นคง
ของไทยจะได้รับการปกป้องได้ ก็ต่อเมื่อฝ่ายไทยเห็นถึงความสำคัญของ
การเคารพหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศและของกฎบัตร
สหประชาชาติ เกี่ยวกับการที่ทุกประเทศจะต้องเคารพในเอกราช
อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน ไม่แทรกแซงในกิจการ
ภายในของกันและกัน ตลอดจนไม่ใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งที่มีระหว่าง
กัน ซึ่งเวียดนามได้ทำการละเมิดหลักการศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ตั้งแต่วันที่ 25
ธันวาคม พ.ศ. 2521 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

3.2 การหารือเกี่ยวกับผู้ก่อการร้ายในประเทศไทย (พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย)

สำหรับการหารือในเรื่องการปฏิบัติการก่อการร้ายของพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

3.2.1 นายกรัฐมนตรีของไทยได้ยกปัญหาผู้ก่อการร้ายของพรรค

คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) โดยกล่าวกับฝ่ายเวียดนามว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง
ไทยกับเวียดนาม จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ยึดมั่นในการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกัน
และกันอย่างแท้จริง

3.2.2 ต่อทัศนะดังกล่าวของฝ่ายไทย นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้กล่าว

ตอบฝ่ายไทย ดังนี้

“ข้าพเจ้าดีใจมากที่ท่านกล่าวถึงปัญหานี้ เราไม่ควรจะ

พะว้าพะวังที่จะกล่าวถึง ตรงกันข้าม การกล่าวถึงจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างกัน
ดีขึ้น นอกจากนั้น ข้าพเจ้าก็ดีใจที่ท่านได้กล่าวถึงเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
โดยเฉพาะเรื่องที่ท่านเป็นห่วงว่า เวียดนามทำอะไรที่เป็นการแทรกแซงกิจการภายใน
ของไทยนั้น ข้าพเจ้าขอพูดตรงๆ ว่า เป็นเวลานานมาแล้วที่เวียดนามพยายามไม่ทำ
อะไรที่จะก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

เมื่อก่อนนั้นเวียดนามกับจีนมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ฝ่ายท่านอาจเข้าใจว่า เวียดนามกับจีนสมคบกันช่วยเหลือคนของ
ท่านก่อการกบฏต่อประเทศของท่าน ข้าพเจ้าขอพูดอย่างชัดแจ้งว่า นั่นเป็นเรื่อง
ของอดีต ข้าพเจ้าเห็นด้วยว่า สิ่งที่เป็นอดีตก็ล่วงเลยมาแล้ว เราจึงควรเปิดศักราชใหม่
ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน ข้าพเจ้าขอพูดตรงๆ ว่า ตั้งแต่บัดนี้ไปเวียดนามจะไม่มี
การทำอะไรที่จะก่อให้เกิดผลร้ายหรือเป็นภัยต่อไทยเลย ทั้งภายนอกและภายใน เรา
จะต้องเคารพกัน ที่สำคัญคือการให้ความเคารพต่อเอกราช และความเป็นตัวของ
ตัวเอง นี่เป็นสิ่งที่จะละเมิดมิได้ทั้งสิ้น คำพูดของข้าพเจ้ามาจากความเคารพท่าน
นายกรัฐมนตรีอย่างจริงใจ และจะยึดมั่นต่อคำพูดนี้” (เพ็งอ้าง)

เกี่ยวกับทัศนะของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ดังกล่าว
ข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์นโยบายและท่าทีของฝ่ายเวียดนามต่อปัญหาผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ไทย ได้ดังต่อไปนี้

1) นายกรัฐมนตรีเวียดนามย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า พรรคคอมมิวนิสต์

เวียดนามไม่เคยมีอิทธิพลเหนือพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) และแม้มี
สมาชิกบางคนที่เป็นสายเวียดนามแต่ก็น้อยมาก และไม่มีอำนาจชี้้นำใน
พรรค พคท. เป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์
จีน (พคจ.) มาตั้งแต่ต้น และอยู่ภายใต้อำนาจนำของพคจ. มาโดยตลอด
ดังเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่า ในกรณีของความขัดแย้งและสงครามระหว่าง
เวียดนามกับกัมพูชา (ยุคเขมรแดง) นโยบายและท่าทีของพคท.

สอดคล้องกับนโยบายและท่าทีของจีนอย่างชัดเจน มีผลทำให้พรรค
คอมมิวนิสต์เวียดนามไม่พอใจอย่างมาก จึงได้สั่งการให้พรรคคอมมิวนิสต์
ลาว (ซึ่งเวียดนามเป็นผู้ให้กำเนิดและอบรมสั่งสอนมาโดยตลอด) ขับไล่
สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) ออกจากลาว และให้สมาชิก พคท.

ที่ภักดีต่อเวียดนาม ก่อตั้งพรรคใหม่ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของ
พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เมื่อข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เป็นดังกล่าว
ทัศนะที่แข็งของนายกรัฐมนตรีเวียดนามในเรื่องนี้ ถือได้ว่าเป็นการพูดเพื่อ

เขาบุญคุณ

2) การที่ฝ่ายเวียดนามได้พาดพิงถึงจีนก็เพื่อหวังให้ความหวาดระแวงของฝ่ายไทยพุ่งไปที่จีนเท่านั้น ให้จีนตกเป็นจำเลยแต่ฝ่ายเดียว และให้เป็นที่เข้าใจว่าหากมีการบ่อนทำลายประเทศไทยจากภายใน ไม่เกี่ยวใดๆ ทั้งสิ้นกับเวียดนาม เพราะเวียดนามปรารถนาดีต่อไทยและไม่มีนโยบายแทรกแซงบ่อนทำลายไทย ถือได้ว่าเป็นวิธีการของเวียดนามเพื่อเสี้ยมให้เกิดความระแวงสงสัยระหว่างไทยกับจีน และให้ไทยมองว่าจีนเป็นภัยต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ใช่เวียดนาม ปัญหาขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเป็นฝีมือของจีน เพราะจีนมีนโยบายแผ่อิทธิพลลงมายังภูมิภาคนี้ เพื่อหวังครอบงำทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

3.3 การพบปะสนทนาระหว่างพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี กับนายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนาม ระหว่างวันที่ 13 – 14 ธันวาคม พ.ศ. 2521 (12 วันก่อนเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา)

ระหว่างวันที่ 13 – 14 ธันวาคม พ.ศ. 2521 นายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนาม ได้แวะมาพักที่กรุงเทพฯ ก่อนจะเดินทางไปเยือนญี่ปุ่น และในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ได้เข้าพบ

สนทนากับนายกรัฐมนตรี โดยมี ดร. อุดิษฐ์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีต่างประเทศเข้าร่วม
สนทนาด้วย สรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

3.3.1 ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม โดยเฉพาะนั้น ทั้งสองฝ่ายต่าง
แสดงความชื่นชม ยินดี และพอใจกับผลสืบหน้าในด้านต่างๆ ของความสัมพันธ์ทวิภาคี
ระหว่างกัน โดยฝ่ายไทยได้ย้ำให้ฝ่ายเวียดนามทราบถึงนโยบายของไทยต่อเวียดนามว่า ไม่มี
การเปลี่ยนแปลงโดยเป็นไปตามคำแถลงร่วมของนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้งสอง เมื่อวันที่
6 -10 กันยายน พ.ศ. 2521 ในโอกาสที่นายฟามวันดง มาเยือนไทย ระหว่างวันที่ 6 -10
กันยายน พ.ศ. 2521

ส่วนรองนายกรัฐมนตรีเวียดนามก็ได้กล่าวว่า การเยือนไทยของนาย
ฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม เป็นการเปิดศักราชใหม่ให้กับความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศทั้งสอง และทั้งสองฝ่ายก็กำลังพยายามที่จะปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ที่ได้ระบุไว้ในคำแถลง
ร่วมนั้น ทั้งสองฝ่ายได้สร้างความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน อันเป็นผลดีต่อประเทศทั้ง
สอง และเกื้อกูลให้เกิดสันติภาพและความสงบสุขให้แก่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.3.2 ในส่วนที่เกี่ยวกับความขัดแย้งเวียดนามกับกัมพูชานั้น ฝ่ายไทยได้สอบถามที่มี
ข่าวต่างประเทศว่า มีการปะทะกันด้วยกำลังทหารระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาที่รุนแรงและถี่
มากขึ้น โดยทหารเวียดนามได้รุกลึกเข้าไปในดินแดนกัมพูชาหลายแห่ง และมีการจัดตั้งแนว

ร่วมสามัคคีแห่งชาติเพื่อกู้ชาติกัมพูชา ซึ่งเรื่องเหล่านี้กำลังเป็นที่สนใจของไทย และอาเซียน ตลอดจนประชาคมระหว่างประเทศ จึงใคร่ขอทราบข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

ต่อคำถามข้างต้นของฝ่ายไทย รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้กล่าวชี้แจงว่า ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 และทวีความรุนแรงขึ้นในปี พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2520 เป็นสงครามที่กลุ่มพอลพต และเฮียง สารี ได้ก่อขึ้น เพื่อแทรกแซงและรุกรานอธิปไตยของเวียดนาม เหตุการณ์เหล่านี้เป็นยุทธศาสตร์และเพทุบายของผู้นำจีน เพื่อหวังให้เกิดความเคียดแค้นระหว่างประชาชนเวียดนามกับประชาชนกัมพูชา และให้เกิดความไม่สงบขึ้นในภูมิภาคนี้ นโยบายดังกล่าวของจีนมีเป้าหมายทั้งต่อเวียดนาม ลาว และไทย โดยจีนใช้กัมพูชาเป็นเครื่องมือในการแผ่ขยายอิทธิพลในอาณานิคมนี้ อันเป็นการขัดต่อความสงบสุขและสันติภาพ ซึ่งเป็นความปรารถนาของประชาชนในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ดี เวียดนามได้พยายามอดกลั้นตลอดมา แต่เวียดนามก็มีหน้าที่ต้องปกป้องรักษาชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนเวียดนาม ตลอดจนบูรณภาพแห่งดินแดน ส่วนที่ว่าเวียดนามได้รุกเข้าไปในดินแดนกัมพูชานั้น เป็นเรื่องธรรมดาของการรบที่จะต้องมีการรุกไล่ติดตามเข้าไปในดินแดนของกัมพูชา แต่เวียดนามมิได้ประสงค์ที่จะยึดครองดินแดนของกัมพูชา ซึ่งหากเวียดนามต้องการเช่นนั้น ก็สามารถทำได้ภายใน 24 ชั่วโมง

3.3.3 ส่วนเรื่องการจัดตั้งแนวร่วมสามัคคีแห่งชาติเพื่อกู้ชาติกัมพูชานั้น (Kampuchea National United Front for National Salvation) รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้กล่าวให้

ความเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาว่า เมื่อมีการกดขี่ ชูตรีด และประหัตประหาร ก็ย่อมจะต้องมีการต่อต้าน โดยการจัดตั้งแนวร่วมของกลุ่มต่อต้านพอลพต และพวก และผู้นำของแนวร่วมฯ ก็เป็นบุคคลที่เคยอยู่ในกองทัพของกลุ่มพอลพตและเอียง สารี แต่ได้ถูกปราบปรามจนต้องหนี

เวียดนามได้พิจารณาแนวนโยบายของแนวร่วมฯ ดังกล่าว ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2521 โดยมีข้อหนึ่งซึ่งประณามรัฐบาลของพอลพตและเอียง สารี ในแง่ที่เป็นฝ่ายก่อให้เกิดปัญหาชายแดนระหว่างประเทศขึ้น สำหรับด้านต่างประเทศนั้น ประกาศของแนวร่วมฯ ก็มีนโยบายที่จะยุติสงครามกับเวียดนาม สร้างความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน แสวงหาสันติภาพ วางตัวเป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อันขัดกับนโยบายของกลุ่มพอลพต และเอียง สารี แต่กลับเป็นผลดีต่อสันติภาพของเวียดนามและทุกๆ ประเทศ ในภูมิภาคนี้ ฉะนั้นเวียดนามจึงเห็นด้วยและได้ให้การสนับสนุนต่อนโยบายดังกล่าว

เวียดนามคิดว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ดี แม้ว่าจะดีเพียงระดับหนึ่ง แต่ก็ป็นสัญญาณถึงสิ่งที่ดีอีกระดับหนึ่งในอนาคต

ส่วนข้อกล่าวหาที่ว่า เวียดนามเป็นผู้ก่อตั้งแนวร่วมดังกล่าว นั้นก็ไม่มีมูลความจริงโดยสิ้นเชิง และเป็นการดูถูกประชาชาติกัมพูชาโดยตรง เวียดนามเองก็เคยผ่านเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทำนองนี้มามากในการสู้รบที่ผ่านมา โดยถูกกล่าวหาว่า ที่ปรึกษาจีน

และโฮเวียตเป็นผู้มีบทบาทในการช่วยเหลือเวียดนาม แต่ที่จริงแล้ว เป็นบทบาทของ
ประชาชาติเวียดนามเอง เวียดนามเชื่อว่า ประชาชาติกัมพูชา ได้เติบโตขึ้นแล้ว เช่นเดียวกับ
ประเทศไทย และยุคแห่งการจัดตั้ง “หุ่นเชิด” ขึ้นมา ก็พ้นสมัยแล้ว ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการ
ต่อสู้โดยประชาชาติกัมพูชาเอง

สำหรับกรณีนี้ ถ้าฝ่ายไทยยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาได้อย่างแจ่มแจ้ง

ก็ควรที่จะวางตัวเป็นกลาง

จากบทสนทนาครั้งสุดท้ายระหว่างผู้นำระดับสูงของไทยและ
เวียดนาม (12 วัน ก่อนกองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา) ดังกล่าวข้างต้น พอ
วิเคราะห์สาระสำคัญสรุปได้ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นที่ชัดเจนว่า การที่รัฐบาลเวียดนามได้สั่งการให้นายเหงียน ดุย จินห์
เดินทางมาไทยเป็นครั้งสุดท้าย 12 วันก่อนเวียดนามรุกรานดินแดนกัมพูชา
เพราะเวียดนามยังคงไม่มั่นใจเต็มที่ในนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหา
ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา จึงมาย้ำกับไทยว่าหากไม่สามารถ
เข้าข้างเวียดนามได้ ก็ขอให้วางตัวเป็นกลาง ไม่ทำตัวเป็นอุปสรรคขัดขวาง
การดำเนินการของเวียดนามต่อกัมพูชา พร้อมกับตอกย้ำเรื่องความสำคัญ
ของการที่ไทยและเวียดนามมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน ย่อมเป็น

ผลดีต่อสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคงก้าวหน้าของประเทศในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- 2) เช่นเดียวกับทัศนะของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามที่มีเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมสามัคคีแห่งชาติเพื่อกู้ชาติกัมพูชา นายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ก็ได้สนใจปิดบังความจริงในเรื่องนี้ โดยกล่าวปฏิเสธว่า เวียดนามมิได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจและมิได้เป็นผู้จัดตั้งแนวร่วมดังกล่าว เพียงแต่ยินดีต้อนรับการจัดตั้งแนวร่วมฯ เพราะเห็นว่า แนวร่วมฯ มีนโยบายสอดคล้องกับนโยบายของเวียดนาม ทั้งที่ข้อเท็จจริงบ่งชี้ชัดว่าเวียดนามเป็นฝ่ายจัดตั้งแนวร่วมของกลุ่มเขมรที่ต่อต้านพอลพต และกลุ่มเขมรแดง เพื่อให้ดูเสมือนว่าการสู้รบที่มีขึ้นในกัมพูชาเป็นเรื่องของสงครามกลางเมืองระหว่างคนเขมรด้วยกัน เวียดนามเข้าไปช่วยโค่นระบอบเขมรแดง เพราะได้รับการขอรับรองจากแนวร่วมฯ เพื่อระงับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และให้สันติสุขกลับคืนมาสู่ประเทศกัมพูชาและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- 3) การที่นายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม กล่าวยั่วกับฝ่ายไทยว่า เวียดนามไม่ประสงค์รุกรานกัมพูชา และไม่ต้องการยึดครองกัมพูชา อีกทั้งไม่มีนโยบายสถาปนารัฐบาลหุ่นเชิดในกัมพูชา พร้อมกับเน้นว่าหากเวียดนามมีเป้าหมายเช่นนี้จริง ก็สามารถทำได้ภายใน 24 ชั่วโมง หากศึกษาพิจารณา

อย่างรอบคอบโดยดูจากแนวทางการชี้แจงและเหตุผลต่างๆ ที่ฝ่ายเวียดนาม
ได้นำมาอ้างเพื่อหวังให้ฝ่ายไทยเห็นใจ และเห็นคล้อยตามเวียดนาม ตลอดจน
พ.ศ. 2521 ที่เวียดนามได้ส่งคณะผู้แทนระดับสูงมาเยือนไทย ย่อมเป็นที่
ประจักษ์ชัดแจ้งว่า เวียดนามได้ตัดสินใจจัดการกับระบอบเขมรแดง โดย
วิธีการทางการเมืองการทหารตั้งแต่กลาง พ.ศ. 2521 แล้ว เพียงแต่อิทธิพลของปัจจัย
ภูมิรัฐศาสตร์ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องดำเนินการโน้มน้าวมิให้ฝ่ายไทยมี
ความระแวงในเจตนารมณ์หรือเป้าหมายแท้จริงของเวียดนาม และการที่ฝ่าย
ไทยส่วนใหญ่ จะมีท่าทีรับทราบความเห็นและคำชี้แจงของฝ่ายเวียดนาม
ย่อมมีส่วนทำให้เวียดนามมีความมั่นใจในนโยบายและการตัดสินใจของตนที่
ต้องการกำจัดระบอบเขมรแดง ด้วยการพึ่งกำลังของกองทัพเวียดนาม (หมายเหตุ:
เหตุ: ผู้วิจัย)

4) การเยือนประเทศในกลุ่มอาเซียนของนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ระหว่างเดือนกันยายน –
ตุลาคม พ.ศ. 2521

หลังการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรี
เวียดนาม (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521) นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ไปเยือนฟิลิปปินส์
(วันที่ 16 – 20 กันยายน พ.ศ. 2521) อินโดนีเซีย (วันที่ 20 – 23 กันยายน พ.ศ. 2521)

มาเลเซีย (วันที่ 12– 16 ตุลาคม พ.ศ. 2521)และสิงคโปร์ (วันที่ 16– 17 ตุลาคม พ.ศ. 2521)

ตามลำดับ

โดยที่การไปเยือนประเทศในกลุ่มอาเซียนของ

นายกรัฐมนตรีเวียดนามครั้งนี้ มีความสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศของไทย และ

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก กระทรวงการต่างประเทศ จึงได้จัดทำ

รายงานและข้อวิเคราะห์ผลการเยือนดังกล่าว มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

- ฝ่ายเวียดนามได้นำเอาผลการเยือนไทยเป็นแนวทางใช้ในการเจรจาหรืออีก 4 ประเทศอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดทำคำแถลงร่วมฯ
- ฝ่ายเวียดนามได้เสนอให้มีการทำความตกลงในเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง เช่นเดียวกับที่ได้เคยเสนอต่อไทย รวมทั้งเรื่องการทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งได้รับการปฏิเสธจากไทยและทุกประเทศอาเซียน
- ในคำแถลงร่วมฯ ระหว่างเวียดนามกับอีก 4 ประเทศอาเซียน มีข้อความทำนองเดียวกับที่ปรากฏในคำแถลงร่วมไทย – เวียดนาม

รวมทั้งได้มีการระบุถึงการไม่ป้อนทำลายซึ่งกันและกัน ทั้งโดย
ทางตรงและทางอ้อม อันสอดคล้องกับที่นายกรัฐมนตรีฟามวันดง
ได้ให้คำมั่นว่าจะไม่สนับสนุนขบวนการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ใน
ไทยและมาเลเซีย ซึ่งประเทศอาเซียนถือว่า เรื่องนี้เป็นประโยชน์
สำคัญประการหนึ่งที่ได้รับจากการเยือนครั้งนี้ของนายฟามวันดง

- แม้ว่าทัศนคติของประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนที่มีต่อเวียดนาม จะ
เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากการเยือนของนายกรัฐมนตรี
เวียดนาม แต่ทุกประเทศอาเซียนและวงการทูตโดยทั่วไป ก็ยังมี
ความสงสัย และเคลือบแคลงในความจริงจังของเวียดนาม
เนื่องจากในระยะหลังนี้ เวียดนามได้เปลี่ยนท่าทีอย่างรวดเร็วอัน
เนื่องมาจากความขัดแย้งกับจีนและกัมพูชา รวมทั้งภาวะในการ
ฟื้นฟูประเทศหลังสงครามด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิงคโปร์จะมีความ
หวาดระแวงไม่น้อย และได้ให้ความสำคัญต่อการเยือนของ
นายกรัฐมนตรีเวียดนามน้อยมาก อาทิ ได้จัดให้เยือนสิงคโปร์เพียง
2 วัน และไม่มีการลงนามในคำแถลงร่วมฯ รวมทั้งเป็นประเทศใน
กลุ่มอาเซียนที่ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตกับ
เวียดนาม โดยเลียงไปใช้สำนักงานผู้แทนทางการค้า ทำหน้าที่แทน
การมีสถานเอกอัครราชทูต

- ฝ่ายเวียดนามได้หาประโยชน์จากการเยือนทั้ง 5 ประเทศ สมาชิกองค์การอาเซียนอย่างเต็มที่ ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อต่างๆ ของรัฐบาล และของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ด้วยการทิ้งระเบิดและระดมข่าวเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนของนายกรัฐมนตรีเวียดนาม โดยเสนอข่าวที่มีทั้งความจริงและความเท็จปะปนอยู่ ดังเช่นข้อความ “เป็นที่น่ายินดีว่า รัฐบาลและประชาชนของประเทศอาเซียนได้เข้าใจและเห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศที่ถูกต้องและสมเหตุสมผลของรัฐบาลเวียดนามมากขึ้น”

(หนังสือเรียนเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ กต. 0305/5284 ลงวันที่ 18

พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

รายงานผลการเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนของนายฟามวันดง

ข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับ นโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อความขัดแย้งเวียดนามกับกัมพูชาได้ ดังต่อไปนี้

- เวียดนามยังคงให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทย โดยมุ่งใช้ความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ที่มีกับไทยในช่วงนี้เป็นเครื่องมือ

ทางการเมืองและการทูตเพื่อหวังโน้มน้าวให้กลุ่มประเทศอาเซียน
อื่นๆ ยึดรูปแบบและเนื้อหาความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็น
แบบอย่างในการมีความสัมพันธ์กับเวียดนาม ทั้งนี้ฝ่ายเวียดนาม
ตระหนักดีว่า ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา
ประเทศอาเซียนอื่นๆ ย่อมจะให้ความสำคัญกับปฏิริยาและท่าที
ของไทยว่าเป็นเช่นใด ฉะนั้นจึงมุ่งรุกทางการเมืองและการทูตกับ
ไทยเป็นอันดับแรกก็เพื่อหวังนำผลสำเร็จของการเยือนไทยเป็น
ประเทศแรกไปขยายผลกับอีก 4 ประเทศอาเซียน ซึ่งก็ได้ส่งผลดี
ทางการเมืองแก่เวียดนามในระดับหนึ่ง

- เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งจากรายงานของกระทรวงการต่างประเทศ
ข้างต้น ว่าในบรรดา 4 ประเทศอาเซียน (ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย
มาเลเซีย และสิงคโปร์) ที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามไปเยือนมา (หลัง
การเยือนไทย) มีประเทศสิงคโปร์เท่านั้นที่ได้มีปฏิริยาสะท้อนให้
เห็นถึงระดับของความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจในเจตนารมณ์
แท้จริงของเวียดนาม ซึ่งข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์หลังวันที่ 25
ธันวาคม พ.ศ. 2521(วันที่กองทัพเวียดนามได้ทำการรุกรานและ
ยึดครองกัมพูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี) ก็ได้พิสูจน์ ยืนยัน ให้เห็นถึง
ความถูกต้องและความชอบด้วยเหตุผลของข้อระแวงของสิงคโปร์

แสดงว่าสิงคโปร์มิได้มองเรื่องความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชาว่า
เป็นเรื่องระหว่างสองประเทศที่ขัดแย้งกันเท่านั้น แต่สิงคโปร์
ตระหนักดีว่าปัญหาขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชาจะส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และหากเวียดนามใช้กำลังทหารแก้ปัญหา
ขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา ก็จะมีผลให้ปัญหานี้บานปลายจะไม่จำกัด
อยู่เพียงในภูมิภาคนี้เท่านั้น และจะเป็นการเชื้อเชิญให้เกิดการ
แทรกแซงจากภายนอก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ในช่วงระหว่างเดือน
กันยายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2521 สิงคโปร์เป็นประเทศอาเซียน
ประเทศเดียวที่มองปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนาม – จีน
เวียดนาม – กัมพูชา จากแง่มุมของภูมิรัฐศาสตร์ สิงคโปร์ได้ใช้
ทฤษฎีสัจนิยมวิเคราะห์และประเมินนโยบายทำที่และเป้าหมาย
แท้จริงของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชาได้อย่างถูกต้อง และตรง
ประเด็นที่สุด ในขณะที่ไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ ยังคงมองว่า
เวียดนามไม่มีเจตนาที่จะรุกรานกัมพูชา

- การที่นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้กล่าวกับผู้นำ
ประเทศอาเซียนอื่นๆ ว่าเวียดนามจะไม่ให้การสนับสนุน
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทั้งในไทยและมาเลเซีย ก็เพราะพรรค

คอมมิวนิสต์เวียดนามไม่เคยมีอิทธิพลเหนือพรรคคอมมิวนิสต์ไทย และพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา จึงเป็นการพูดเพื่อเอาบุญคุณ มากกว่าอื่นใด ทั้งนี้ข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า หลังจากที่ไทยและมาเลเซียได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2517) บทบาทของทั้งพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา ได้ลดลงตามลำดับจนยุติลงในปี พ.ศ. 2523

- กล่าวโดยภาพรวมได้ว่า การมาเยือนทั้ง 5 ประเทศอาเซียนของ นายกรัฐมนตรีเวียดนาม มีผลทำให้เวียดนามมีความมั่นใจว่า กลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นสิงคโปร์) ยังคงเชื่อว่าเวียดนามเป็นประเทศที่ไฝ่สันติ ไม่มีนโยบายแทรกแซงรุกรานดินแดนของประเทศใด ไม่คิดแผ่อิทธิพลของตนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่มีนโยบายยึดครองประเทศใด เป็นผลสำเร็จทางการเมืองและการทูตของเวียดนามต่อประเทศอาเซียน เป็นการปูทางให้การดำเนินการขั้นสุดท้ายทางการทหารของกองทัพเวียดนาม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521(หมายเหตุ:ผู้วิจัย)

5. สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียต (วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

ภายหลังจากที่เวียดนามประสบกับความล้มเหลวในความพยายามเกลี้ยกล่อมให้ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เห็นดีด้วยกับข้อเสนอของเวียดนาม ให้มีการทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน เวียดนามจึงได้ไปทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศสหภาพโซเวียตและได้ร่วมลงนามกันเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 (1 เดือนกับ 21 วัน ก่อนกองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521)

ส่วนเหตุผลของเวียดนามในการทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศสหภาพโซเวียตนั้น ในการมาเยือนไทยครั้งสุดท้ายของนายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนาม (วันที่ 13 – 14 ธันวาคม พ.ศ. 2521 หรือ 12 วันก่อนกองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาประชาธิปไตย) นายเหงียน ดุย จินห์ ได้ชี้แจงกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีไทยว่า เป็นเรื่องทวิภาคีเช่นเดียวกับที่เคยเสนอต่อไทยเมื่อครั้งนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามมาเยือนไทย (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521) เป็นสนธิสัญญาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน เคารพในเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน ไม่

แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน เพื่อเป็นการยกระดับของความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีต่อกัน ซึ่งหากไทยยินดีลงนามด้วย ก็จะมีผลให้การมาเยือนไทยของนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ประสบผลมากยิ่งขึ้น สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือเวียดนาม – โซเวียต ก็มีจุดประสงค์เหมือนกับที่ได้เสนอทำกับไทย และว่าสหภาพโซเวียตก็ได้มีสนธิสัญญาในทำนองนี้กับอีกหลายประเทศ เช่น อินเดีย อิรัก อาฟกานิสถานและเอธิโอเปีย และในอดีตก็เคยทำกับจีนและเกาหลีเหนือ

ในตอนท้าย รองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ให้ความเห็นว่า สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือที่ได้ทำกับสหภาพโซเวียต มิใช่เป็นความตกลงที่เกี่ยวกับความร่วมมือทางทหาร แต่เป็นไปเพื่อช่วยส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาประเทศเวียดนามและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนเวียดนาม อีกทั้งเป็นการสนับสนุนนโยบายความเป็นกลาง สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค นอกจากนั้นสนธิสัญญานี้ ก็มีข้อความระบุชัดเจนว่า มิได้มุ่งที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศที่สาม และที่แน่นอนคือเวียดนามไม่ประสงค์ต่อต้านประเทศไทย หรือประเทศอื่นใดในภูมิภาคนี้

(บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับนายเหงียน ดุย จินห์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนาม ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2521 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

โดยที่ข่าวเรื่องการร่วมลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความ
ร่วมมือระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียต เป็นเหตุการณ์ที่ได้เป็นข่าวแพร่หลายไปทั่วทุกมุม
โลก และเป็นที่น่าสนใจอย่างกว้างขวางของทุกๆ ประเทศ ตลอดจนของวงการวิชาการ
สื่อมวลชน และสาธารณชนทั่วไป มีการวิเคราะห์และประเมินว่าจะส่งผลกระทบอย่างใดต่อ
ปัญหาสันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และต่ออนาคตของ
ปัญหาความขัดแย้งจีน – เวียดนาม และเวียดนาม – กัมพูชา มากน้อยเพียงใด

ในเรื่องนี้ ญี่ปุ่นเป็นประเทศสำคัญมากประเทศหนึ่งที่ได้แสดง
ความสนใจและความห่วงใยในผลกระทบที่อาจมีขึ้นต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคง
ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการที่เวียดนามได้ทำ
สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือดังกล่าวกับประเทศสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุผล
ดังกล่าว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 (1 เดือน 11 วันก่อนเวียดนามรุกรานกัมพูชา)
นายชูเนโอะ ทานากะ อัครราชทูตของสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย จึงได้เข้า
พบอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันใน
เรื่องนี้ สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

5.1 ทศนะและการวิเคราะห์ของรัฐบาลญี่ปุ่น

- รัฐบาลญี่ปุ่นประเมินว่า สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับประเทศสหภาพโซเวียตเป็นก้าวที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์เวียดนาม – โซเวียต เป็นความเคลื่อนไหวที่สำคัญในการเมืองระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากเวียดนามมีความขัดแย้งกับจีนและกับกัมพูชา ส่งผลให้เวียดนามมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้น
- กล่าวได้ว่าสนธิสัญญาฯ ดังกล่าวเป็นสนธิสัญญาความร่วมมือทางการทหารอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุผลสำคัญกล่าวคือ แม้ในมาตรา 7 ของสนธิสัญญาฯ จะระบุว่ามิได้ประสงค์เป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศที่สาม แต่ในมาตรา 6 ระบุไว้ชัดเจนว่า ในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกโจมตี หรือถูกคุกคามด้วยการโจมตี ทั้งสองฝ่ายจะร่วมปรึกษาหารือกันโดยทันที เพื่อจัดการคุกคามนั้น และจะใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพอันเหมาะสม เพื่อปกป้องสันติภาพและความมั่นคงของทั้งสองประเทศ ซึ่งเรื่องนี้ จีนตีความว่า ประสงค์จะต่อต้านจีนอย่างชัดเจน นอกจากนั้นญี่ปุ่นมีรายงานข่าวกรองว่า

เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521(1 วัน ก่อนการลงนามใน
สนธิสัญญาฯ) ได้มีการพบปะหารือกันระหว่างจอมพลสุจินดา
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสหภาพโซเวียตกับพลเอกวัน
เทียน ชุง เสนาธิการทหารเวียดนาม จึงทำให้เชื่อแน่ว่า
สนธิสัญญาดังกล่าวต้องมีนัยในทางการเมือง และอาจมีความตก
ลงลับๆ ในเรื่องนี้ ระหว่างกันด้วย

- ญี่ปุ่นมองว่าเหตุการณ์ดังกล่าวมีผลทำให้คำพูดของนายฟามวันดง
นายกรัฐมนตรีเวียดนาม และของบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับสูงคนอื่นๆ
ของเวียดนาม ที่ได้ร่วมกันกล่าวย้ำแก่รัฐบาลญี่ปุ่นและรัฐบาลของ
กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนว่าเวียดนามไม่มีนโยบายเป็นปฏิปักษ์
กับประเทศใด ไม่มีนโยบายร่วมมือทางการเมืองกับฝ่ายใด ขาด
ความน่าเชื่อถือลงไปอย่างเห็นได้ชัด
- ญี่ปุ่นวิเคราะห์ว่าสนธิสัญญาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้ว่า เวียดนาม
ต้องการที่จะใช้ลาวและกัมพูชาเป็นรัฐกันชนของตน โดยการใช้นโยบาย
สถาปนาสหพันธ์อินโดจีน ที่อยู่ภายใต้อำนาจนำของ
เวียดนาม แต่ก็เป็นไปได้เช่นกันว่า จีนเองซึ่งเคยชินกับการที่เคยมี
อิทธิพลต่อเวียดนามในสมัยสงครามอินโดจีน (สงครามระหว่าง

ฝรั่งเศสกับเวียดนามเหนือ) ยังคงต้องการมีอิทธิพลต่อไปหลัง
สิ้นสุดสงครามอินโดจีนแล้ว ซึ่งเวียดนามก็คงยอมรับไม่ได้ จึง
เท่ากับเป็นการผลักดันให้เวียดนามหันไปพึ่งฝ่ายโซเวียตมากขึ้น

- ญี่ปุ่นได้รับข้อมูลที่ยังไม่มีการยืนยัน แต่จากแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้
ระบุว่า มีเจ้าหน้าที่เทคนิคจีนอยู่ในกัมพูชาถึงประมาณ 20,000
คน

5.2 ทัศนะและการวิเคราะห์ของฝ่ายไทย

- ฝ่ายไทยได้ให้ความเห็นกับอัครราชทูตญี่ปุ่นไปว่า ไทยเองก็ให้ความสนใจกับเรื่องการทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ
ระหว่างเวียดนามกับประเทศสหภาพโซเวียตและว่า หลังจาก
เวียดนามได้ทำสนธิสัญญา ดังกล่าวกับโซเวียตแล้ว ก็ได้พยายาม
ที่จะอธิบายเรื่องนี้ให้กับผู้แทนทางการทูตของประเทศต่างๆ ในกรุง
ฮานอยทราบในทำนองว่าเป็นเรื่องทวิภาคี มิได้มุ่งต่อต้านประเทศ
ใด แต่เน้นเรื่องความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียต
ในด้านต่างๆ นอกจากนั้น เวียดนามก็ได้ทำสนธิสัญญาในทำนอง
เดียวกันนี้กับประเทศอื่นๆ ก่อนหน้านี้เช่นกัน ได้แก่ มองโกเลีย

ลาว และเยอรมันตะวันออก แต่ในทัศนะของจีนนั้นคงไม่พอใจแน่
อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนนั้น เป็น
ปัญหาที่ลึกซึ้ง และเฉพาะปัญหาคนจีนในเวียดนามนั้น เชื่อว่ามีใช้
ประเด็นของปัญหาที่แท้จริง

- ในเรื่องสนธิสัญญา ดังกล่าว อธิบดีกรมการเมืองได้เล่าให้อัคร
ราชทูตญี่ปุ่นฟังว่า ในคราวที่นายฟามวันดง นายกรัฐมนตรี
เวียดนามมาเยือนไทยและประเทศกลุ่มอาเซียน (ช่วงระหว่าง
กันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2521) ฝ่ายเวียดนามก็ได้เสนอที่จะให้มี
การทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับไทยและประเทศ
อาเซียนอื่นๆ แต่ไทยมีท่าทีที่ระมัดระวังในเรื่องนี้อยู่แล้ว จึงได้
ปฏิเสธไป ซึ่งหากฝ่ายไทยเกิดตกลงทำสนธิสัญญาดังกล่าว หรือ
แม้แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตีความไปในแง่แน่นกับเวียดนาม และต่อมา
ปรากฏว่าเวียดนามไปทำสนธิสัญญานี้กับไซเวียต ประเทศไทยคง
จะอยู่ในฐานะที่ลำบาก และประเทศต่างๆ ก็อาจมีทัศนคติที่ไม่ดี
ต่อไทยได้ อย่างไรก็ตาม ส่วนที่เกี่ยวกับอาเซียนนั้น แม้ว่า
เวียดนามจะเคยโจมตีว่าการรวมกลุ่มของอาเซียนเป็นความ
ร่วมมือทางการทหาร แต่ไทยไม่คิดว่าสนธิสัญญา ระหว่าง
เวียดนามกับไซเวียตดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านอาเซียน แต่

ไทยไม่สามารถคาดการณ์ในอนาคตได้ และสนธิสัญญาดังกล่าวนี้
มีอายุความถึง 25 ปี

- ส่วนในประเด็นที่ฝ่ายญี่ปุ่นวิเคราะห์ว่า เวียดนามอาจคิดใช้กัมพูชา
เป็นรัฐกันชนให้กับเวียดนามนั้น อธิบดีกรมการเมืองให้ความเห็น
ว่า ถ้าจะมีการใช้กัมพูชาเพื่อประโยชน์ดังกล่าว ผู้ที่จะใช้ก็ควรเป็น
ไทยมากกว่าเวียดนาม และในทัศนะของฝ่ายไทยต่อกัมพูชานั้น
ไทยต้องให้กัมพูชาเป็นเอกราชและสามารถรักษาสถานภาพเดิมนี
ไว้ ไทยไม่ต้องการให้เวียดนามรุกรานกัมพูชา ในกรณีที่เวียดนาม
ต้องการจะครอบงำกัมพูชา โดยใช้กำลังรุกรานกัมพูชาโดยตรงนั้น
จีนคงจะช่วยเหลือกัมพูชาเต็มที่ แต่เวียดนามก็อาจหันมาใช้วิธีการ
บ่อนทำลายภายในกัมพูชา ซึ่งเป็นเรื่องป้องกันได้ยาก ปัญหา
ขึ้นอยู่กับว่าเวียดนามจะใช้วิธีไหน และจีนจะมีปฏิกิริยาอย่างไร
- อธิบดีกรมการเมืองได้ชี้แจงให้ฝ่ายญี่ปุ่นทราบว่า ไทยกับเวียดนามมี
ความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน และฝ่ายไทยก็พอใจและว่า
ประเทศทั้งสองมีความตกลงระหว่างกันหลายฉบับ ส่วนใหญ่เป็น
ในด้านเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งไทยก็ต้องการที่จะมีความร่วมมือ

ในแนวดังกล่าวต่อไป ไทยพยายามดำเนินนโยบายเป็นกลาง และ
มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกประเทศ

- ต่อข้อสังเกตของอัครราชทูตญี่ปุ่นที่ว่าระหว่างจีนกับเวียดนาม ไทย
ดูจะโอนเอียงเข้าข้างจีนเล็กน้อย อธิบดีกรมการเมืองได้ตอบโดย
อธิบายว่า ไทยพยายามระมัดระวังในการวางตัวเป็นกลาง แต่
ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนโดยทั่วไปนั้น เป็นเรื่องของอัตตวิสัย
จะอธิบายหรือระบุให้ชัดเจนได้ยาก แต่ก็เป็นไปได้ที่ประชาชนไทย
อาจรู้สึกใกล้ชิดกับจีนมากกว่า เพราะไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ต่อกัน
มาเป็นเวลายาวนาน แม้จะขาดช่วงไประหว่าง พ.ศ. 2492 –
2518 ต่างกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเพิ่งจะติดต่อกัน
หลัง พ.ศ. 2518
(บันทึกการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับอัครราชทูตญี่ปุ่น
ประจำประเทศไทย ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

จากบทสนทนาข้างต้นระหว่างอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำไทย
กับอธิบดีกรมการเมืองในเรื่องของสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับ
ประเทศสหภาพโซเวียต พอจะวิเคราะห์และประเมินเหตุการณ์ได้ดังต่อไปนี้

- ทักษะของฝ่ายญี่ปุ่นในเรื่องนี้ บ่งบอกค่อนข้างชัดเจนว่า ญี่ปุ่นมีความระแวดระวังต่อเจตนารมณ์แท้จริงของเวียดนาม ในการทำสนธิสัญญา ดังกล่าวกับประเทศสหภาพโซเวียต โดยญี่ปุ่นเชื่อว่ามีแนวโน้มมากที่เวียดนามจะให้การทหารแก้ปัญหาความขัดแย้งที่มีกับกัมพูชา ญี่ปุ่นจึงมองว่าการทำสนธิสัญญา ดังกล่าวกับประเทศสหภาพโซเวียต เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีส่วนช่วยป้องปรามมิให้จีนมีปฏิกิริยาตอบโต้การปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามที่จะมีต่อกัมพูชา (deterrent factor) เป็นสิ่งที่เวียดนามต้องการให้มี ก่อนหน้าที่จะเข้าจัดการกับกัมพูชาทางการทหาร เป็นการลดอัตราเสี่ยงที่จีนจะใช้มาตรการทางการทหารจัดการกับเวียดนามโดยตรง

- ถึงแม้ว่ากระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นได้ใช้คำว่ารัฐกันชนเพื่ออธิบายเป้าหมายแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อลาวและกัมพูชา แต่หากศึกษาพิจารณาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอิทธิพลของเวียดนามในอินโดจีน ที่มีมาโดยตลอดนับตั้งแต่ชัยชนะของเวียดนามเหนือในสงครามต่อสู้กับฝรั่งเศส (ความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497) จนสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ฝ่ายญี่ปุ่นน่าจะหมายถึงนโยบายสถาปนาสหพันธ์อินโดจีน ภายใต้อิทธิพลครอบงำของเวียดนามเหนือ ลาวและกัมพูชา ญี่ปุ่นจึงมอง

ว่าการที่เวียดนามได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับ
ประเทศสหภาพโซเวียต ถือเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะทำให้นโยบาย
สถาปนาสหพันธ์อินโดจีนของเวียดนามมีโอกาสเป็นจริงขึ้นมาได้
เพื่อความมั่นคงของเวียดนาม

- ทักษะของอัครราชทูตญี่ปุ่นเป็นทักษะที่สะท้อนให้เห็นถึงความ
กังวลของญี่ปุ่นต่อความไม่แน่นอนในอนาคตของสันติภาพและ
ความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังการลงนาม
ในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับ
สหภาพโซเวียต ญี่ปุ่นจึงมาขอทราบทักษะของไทยในเรื่องนี้ เพราะ
ไทยเป็นประเทศที่จะได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงโดยตรงหาก
เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชา
- ทักษะและปฏิกิริยาของไทยที่ได้บอกกับฝ่ายญี่ปุ่นในการสนทนา
แลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกันในครั้งนี้ ในภาพรวมยังคงเป็น
ทักษะและท่าทีเดิมที่ยึดถือมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2521 คือไทยมี
นโยบายเป็นกลางและต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศ ไม่
สนับสนุนการใช้กำลังและความรุนแรงในการแก้ปัญหาขัดแย้ง
ระหว่างประเทศ และหวังว่าเวียดนามและกัมพูชาจะสามารถ

แก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างกันโดยสันติวิธี ไม่มีสิ่งบอกเหตุใดที่จะ
เป็นการสะท้อนให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ไทยเริ่มมีความวิตกกังวลหรือเริ่ม
ระแวงสงสัยในเจตนาแท้จริงของเวียดนามต่อปัญหาขัดแย้งกับ
กัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอของเวียดนามที่ต้องการให้มีการทำ
สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับไทย
และกับประเทศอาเซียนอื่นๆ (แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากทุกประเทศ
สมาชิกอาเซียน) ก็ดี หรือที่เวียดนามได้ทำไปแล้วกับสหภาพโซ
เวียตก็ดี หาได้มีอิทธิพลทำให้ไทยถูกคิดเกี่ยวกับเป้าหมายแท้จริง
ของเวียดนามต่อกัมพูชา ไทยเพิ่งมารู้แจ่มแจ้งจริงต่อเมื่อกองทัพ
เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชาอย่างเป็นผลสำเร็จ
แล้ว (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

สรุปได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหากัมพูชา ปีพ.ศ. 2512 (เริ่ม
ตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2522 อันเป็นวันที่กองทัพเวียดนามได้ยึดกรุงพนมเปญอย่างเป็นทางการ
เป็นผลสำเร็จ) เป็นปีที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อปัญหากัมพูชา ต่อ
ความสัมพันธ์ไทย – จีน ไทย – เวียดนาม และไทย – กัมพูชา ตลอดจนต่อปัญหาสันติภาพ
และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคอินโดจีน) เป็น
ความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศของไทยครั้งสำคัญ จากเดิมที่ยึดนโยบายเป็น
กลางในปัญหาขัดแย้งจีน – เวียดนาม และเวียดนาม – กัมพูชา พยายามรักษาระยะห่างที่

เหมาะสมในการดำเนินความสัมพันธ์สามเส้ากับจีน เวียดนาม และกัมพูชา โดยตลอดปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลไทยยังมีความเชื่อมั่นว่าการมีนโยบายเป็นกลางดังกล่าว จะสามารถปกป้องและดูแลผลประโยชน์ด้านต่างๆของไทยไว้ได้ ไทยยังเชื่อว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนาม และเวียดนามกับกัมพูชาจะไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย หากไทยวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ซึ่งข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวกับนโยบาย ท่าทีของจีน ของเวียดนาม และของกัมพูชา ทั้งที่มีต่อกันและต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีน – โซเวียต จีน – เวียดนาม เวียดนาม – กัมพูชา ช่วง พ.ศ. 2521 ล้วนบ่งชี้ชัดว่ามีเวียดนามเท่านั้นที่ต้องการให้ไทยมีนโยบายที่ยึดความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด (เพราะเวียดนามถือว่านโยบายเป็นกลางของไทยจะมีส่วนสำคัญช่วยให้การทำสงครามของเวียดนามต่อกัมพูชาประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่เวียดนามได้กำหนดไว้) เวียดนามไม่ประสงค์ให้ไทยมองปัญหาความขัดแย้งจีน – เวียดนาม และเวียดนาม – กัมพูชา จากแง่มุมของภูมิรัฐศาสตร์ จึงสนับสนุนและเห็นดีด้วยกับการที่ไทยแยกเรื่องความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนาม ให้เป็นอิสระจากปัญหาความขัดแย้งจีน – เวียดนาม และเวียดนาม – กัมพูชา โดยตลอดปี พ.ศ. 2521 เวียดนามพยายามโน้มน้าวให้ไทยเชื่อว่าความขัดแย้งระหว่างจีน – เวียดนาม กับระหว่างเวียดนาม – กัมพูชา จะไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย ซึ่งก็ได้ผลตามที่เวียดนามคาดหวังไว้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ตลอดปี พ.ศ. 2521 ไทยมิได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลสำคัญที่ทำให้ไทยตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน (วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518) นั่นก็คือ การสร้างดุลอำนาจใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังสหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามเวียดนามแล้ว โดยให้อิทธิพลของจีนเข้ามาแทนที่สหรัฐฯ เพื่อมาคานนโยบายแผ่อิทธิพลของเวียดนามในอินโดจีน (ลาวและกัมพูชา) การตัดสินใจของไทยในครั้งนั้นถือได้ว่า เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายต่างประเทศของไทยที่สำคัญยิ่ง เป็นการตัดสินใจที่มีอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์เป็นปัจจัยชี้ขาด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายของไทย ที่มาจากเหตุผลทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นสำคัญ (Geopolitical Decision) ที่สำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์การทูตและนโยบายต่างประเทศของไทยในยุคสงครามเย็น แต่ในปี พ.ศ. 2521 ไทยกลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ในการวิเคราะห์และมองปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีน – เวียดนาม และเวียดนาม – กัมพูชา โดยมองว่า ไม่เกี่ยวข้องกับไทย โดยเชื่อว่าจะไม่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อความมั่นคงของไทย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าฝ่ายไทยจะได้ยืนยันทุกครั้งกับฝ่ายเวียดนามว่า ไทยยึดนโยบายเป็นกลางในกรณีความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีน และระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา แต่ข้อเท็จจริงในทางประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า ยิ่งใกล้เวลาวันที่กองทัพเวียดนามมีกำหนดเข้ารุกรานกัมพูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) ความหวาดระแวง ความอ่อนไหวและวิตกกังวลของเวียดนามที่มีต่อนโยบายเป็นกลางของไทยยิ่งมีมากขึ้นตามลำดับ

ข้อเท็จจริงข้างต้นได้รับการยืนยันในเชิงประจักษ์จากปฏิกิริยา

ท่าทีของฝ่ายเวียดนาม หลังการมาเยือนไทยของนายเติ้งเสี่ยวผิง รองนายกรัฐมนตรีจีน ระหว่างวันที่ 5 – 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 โดยเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 นาย ฮวง เบา เซิน เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำไทย ได้ขอนัดพบอธิบดีกรมการเมือง กระทรวง การต่างประเทศของไทยเป็นการด่วน (หรือ 45 วัน ก่อนกองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึด ครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) สรุปสาระสำคัญของการพบปะสนทนาได้ดังนี้

- เอกอัครราชทูตเวียดนามได้กล่าวถึงการที่รัฐบาลไทยได้เคยแถลงว่า ไทยจะดำเนินนโยบายเป็นกลางในกรณีความขัดแย้งระหว่าง เวียดนามกับจีน และเวียดนามกับกัมพูชา อีกทั้งจะไม่ให้ประเทศ ใดใช้ดินแดนไทยเพื่อโจมตีเวียดนาม แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ ทางการไทยได้ให้รองนายกรัฐมนตรีเติ้ง เสี่ยว ผิง ฉวยโอกาสใช้ ประเทศไทยเป็นเวทีในการให้ร้ายป้ายสีเวียดนามอย่างรุนแรง และ ยังใส่ร้ายผู้นำของเวียดนามด้วย พร้อมกล่าวว่า เมื่อคราวที่ นายกรัฐมนตรีฟามวันดงมาเยือนไทย ทางฝ่ายเวียดนามก็ได้ หลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนใดๆ ต่อประเทศที่สาม ซึ่งเวียดนามให้ความเคารพไทยจึงละเว้นที่จะกระทำได้กล่าว

- เอกอัครราชทูตเวียดนามได้กล่าวตำหนิสื่อมวลชนไทยว่า ทั้งก่อนการมาเยือนและระหว่างการเยือนไทยของรองนายกรัฐมนตรีได้เสียเงิน หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยได้ตีพิมพ์บทความต่อต้านเวียดนาม บางฉบับถึงกับเรียกร้องอย่างเปิดเผยที่จะให้รัฐบาลจีนและรัฐบาลกัมพูชาของนายพอลพต และเฮียงสวี่ ดำเนินการต่อต้านเวียดนาม
- เอกอัครราชทูตเวียดนาม ได้แสดงความเห็นด้วยว่า ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาเป็นเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่เป็นการที่ฝ่ายไทยปล่อยให้สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทยใช้หนังสือพิมพ์ในไทย เพื่อโจมตีมิตรประเทศของไทยเองโดยเปิดเผย และสภาพการณ์ดังกล่าวยังหาได้ยุติลงไม่ แต่กลับลุกลามออกไปอีก
- ต่อทัศนะดังกล่าวข้างต้นของฝ่ายเวียดนาม อธิบดีกรมการเมืองได้ชี้แจงแก่ฝ่ายเวียดนามว่า ฝ่ายไทยถือปฏิบัติว่า เมื่อมีแขกเมืองมาเยือนและประสงค์ที่จะให้สัมภาษณ์ต่อหนังสือพิมพ์ ประเทศไทยในฐานะเจ้าภาพก็ไม่อาจปฏิเสธได้ เพียงแต่หวังว่าจะมีการให้สัมภาษณ์ในรูปแบบที่เหมาะสม และหวังว่าเวียดนามคงจะเข้าใจดีว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ลำบาก เพราะเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชน

ในระบบประชาธิปไตย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของ
หนังสือพิมพ์แล้ว ทางเราไม่สามารถเข้าไปก้าวท้าวได้ และ
ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์จะมีความคิดเห็นอย่างไรนั้นก็เป็นเรื่องหนึ่ง
ต่างหากจากนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อเวียดนาม ซึ่งมีความ
ชัดเจน และเอกอัครราชทูตเองก็ย่อมตระหนักดีอยู่แล้ว

- ในเรื่องความสัมพันธ์ด้านการทหารระหว่างไทยกับจีน
เอกอัครราชทูตเวียดนามได้สอบถามว่าเป็นเช่นใด โดยตั้ง
ข้อสังเกตเกี่ยวกับเหตุการณ์ในระหว่างการเยือนประเทศไทยของ
รองนายกรัฐมนตรีจีน ซึ่งฝ่ายไทยได้จัดให้ไปชมกิจการทางการ
ทหารต่างๆ อีกทั้งสถานีวิทยุและโทรทัศน์ของกองทัพก็ได้เผยแพร่
ข่าวการเยือนดังกล่าวตลอดเวลา ซึ่งในประเด็นนี้ ฝ่ายไทยได้ชี้แจง
ไปว่า ไทยกับจีนไม่มีความตกลงใดๆ ทั้งสิ้น เกี่ยวกับความร่วมมือ
ทางทหารระหว่างกัน แต่เหตุผลที่ได้จัดให้นายเติ้งเสี่ยวผิง ไปชม
กิจการทางด้านการทหารนั้น เข้าใจว่า เพื่อเป็นการตอบสนองต่อ
การที่ฝ่ายจีนได้เคยจัดให้คณะผู้แทนไทยที่ได้ไปเยือนปักกิ่งใน
เดือนเมษายนที่ผ่านมา ไปชมหน่วยยานเกราะของกองทัพจีน

- เอกอัครราชทูตฯ ได้ขอคำอธิบายจากฝ่ายไทยเกี่ยวกับคำปราศรัยของรองนายกรัฐมนตรีเติ้งเสี่ยวผิง ตอนหนึ่งที่ว่า ไทยกับจีนมีความเห็นพ้องกันในสถานการณ์สากลบางประการ ซึ่งต่อคำถามนี้อธิบดีกรมการเมืองได้ชี้แจงว่า สภาพสากลหรือสถานการณ์ระหว่างประเทศที่รองนายกรัฐมนตรีพูดถึงนั้น ตนไม่ทราบว่ารองนายกรัฐมนตรีจีนหมายความว่าอย่างไร และไม่อยู่ในฐานะที่จะให้คำตอบ พร้อมกับได้ชี้แจงด้วยว่ารองนายกรัฐมนตรีเติ้งเสี่ยวผิง ได้มีโอกาสพบปะสนทนากับนายกรัฐมนตรีของไทยเป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับที่นายกรัฐมนตรีฟาม วัน ดง ของเวียดนามก็ได้พบปะสนทนาเป็นการเฉพาะกับนายกรัฐมนตรีของไทย เมื่อครั้งที่นายฟาม วัน ดง มาเยือนไทยเมื่อวันที่ 6 - 10 กันยายน พ.ศ. 2521 ซึ่งหลังจากที่ได้ฟังคำชี้แจงของอธิบดีกรมการเมืองแล้ว เอกอัครราชทูตเวียดนามก็ได้ให้ทัศนะว่า จีนมีความมุ่งหมายที่จะต่อต้านบรรดาประเทศสังคมนิยม รวมทั้งสหภาพโซเวียตและเวียดนาม และต้องการให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ทำการต่อต้านโซเวียตและเวียดนามเช่นกัน เพื่อจุดประสงค์ที่จะแผ่อิทธิพลตามนโยบายที่จะเป็นเจ้าโลกของจีน

- เกี่ยวกับทัศนคติของเอกอัครราชทูตเวียดนามดังกล่าวข้างต้น
อธิบดีกรมการเมืองได้ชี้แจงว่า รัฐบาลไทยมีนโยบายแน่วแน่ที่จะ
วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดในกรณีความขัดแย้งระหว่าง
ประเทศเพื่อนบ้าน และได้แสดงความรู้สึกอย่างแข็งขันในหลาย
โอกาสแล้วว่า ไทยต้องการให้ความขัดแย้งดังกล่าวได้รับการแก้ไข
โดยสันติวิธี ไทยปรารถนาที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศ
- ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามนั้น เอกอัครราชทูต
เวียดนามได้ชี้แจงว่า เวียดนามมีความเชื่อมั่นในนโยบายเป็นอิสระ
และเป็นกลาง รวมทั้งความต้องการเป็นมิตรกับบรรดาประเทศ
เพื่อนบ้านของไทย และรัฐบาลเวียดนามก็สนับสนุนนโยบาย
ดังกล่าว เวียดนามเองมีความเคารพในความสัมพันธ์ฉันมิตร
ระหว่างไทยกับเวียดนาม และต้องการจะพัฒนาให้ดีขึ้น แต่ก็มี
ปรากฏการณ์ซึ่งทำให้ฝ่ายเวียดนามต้องขบคิดเกิดขึ้นอย่าง
ต่อเนื่อง แต่ด้วยทัศนคติของเวียดนามที่ว่าประเทศไทยและ
เวียดนามเป็นมิตรและเป็นเสมือนพี่น้องกัน ตนจึงคิดว่าควรจะมี
การพูดจาอย่างจริงใจต่อกัน ทั้งเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศทั้งสองคงจะพัฒนาก้าวหน้าไป แม้จะมีอุปสรรคและความ
ยากลำบากมากอย่างไรก็ตาม

(บันทึกการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับนางฮวง เบา เซิน เอกอัครราชทูตเวียดนาม
ประจำไทย กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521)

จากบทสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับนายฮวง เบา เซิน
เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์ได้
ดังต่อไปนี้

- อาการของเวียดนามจากผลของการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทย
ของรองนายกรัฐมนตรีจีนในการมาเยือนไทย (วันที่ 5 – 9
พฤศจิกายน พ.ศ. 2521) และจากการขอเข้าพบอธิบดีกรมการเมือง
กระทรวงการต่างประเทศไทยเป็นการด่วนหลังสิ้นการเยือน
ไทยของรองนายกรัฐมนตรีเติ้งเสี่ยวผิง เป็นปฏิกิริยาทำที่ของฝ่าย
เวียดนามที่บ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าฝ่ายเวียดนามมี
ความวิตกกังวล และความหวาดระแวงในนโยบายและท่าทีของ
ไทยอย่างมาก มากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา การแสดงทัศนะของ
เอกอัครราชทูตเวียดนามในครั้งนี้ จึงเป็นในลักษณะทั้งวิจารณ์ ต่อ
ว่า และตำหนิไทย ตามด้วยการยกยอสรรเสริญ สนับสนุนนโยบาย
เป็นกลางของไทย พร้อมกับแสดงความมั่นใจในมิตรภาพไทย –

เวียดนาม เป็นปฏิริยาทำที่ของเวียดนามที่บ่งชี้ชัดว่าเวียดนาม
กลัวว่าได้มีการทำความตกลงเพื่อความร่วมมือทางการทหาร
ระหว่างไทยกับจีน ช่วงระหว่างการเยือนไทยของเต็งเสี่ยวผิง รอง
นายกรัฐมนตรีจีน ซึ่งฝ่ายเวียดนามย่อมจะต้องมองว่าจะเป็น
อุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามต่อกัมพูชา
ซึ่งได้กำหนดวันปฏิบัติการไว้แล้วคือวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521

- ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าการมาเยือนไทยของเต็งเสี่ยวผิง รอง
นายกรัฐมนตรีจีน ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการมองปัญหาของไทย
เกี่ยวกับความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชา และต่อปัญหาสันติภาพ
และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเหตุการณ์
ที่มีส่วนสำคัญทำให้ไทยเริ่มเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญ
ของการให้น้ำหนักกับปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ ในการกำหนดนโยบาย
และท่าทีของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนาม
และระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ทั้งเริ่มตระหนักว่า การมีนโยบาย
เป็นกลางไม่ใช่ทางเลือกที่จะช่วยปกป้องรักษาเอกราช อธิปไตย
และบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย ไม่ใช่ทางเลือกที่จะสนับสนุน
ความมั่นคงและความอยู่รอดของไทย เหตุการณ์ทหารเวียดนาม
ละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทยอย่างชัดแจ้ง

หลายต่อหลายครั้ง ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2523 – 2530 ครั้งใหญ่ที่สุด
คือการสู้รบระหว่างทหารไทยกับทหารเวียดนาม เมื่อวันที่ 23
มิถุนายน พ.ศ. 2523 ที่บ้านโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัด
สระแก้ว เป็นผลทำให้เกิดการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของ
ประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา ตลอดจนการ
หลั่งไหลเข้ามาในเขตไทยของผู้ลี้ภัยจำนวนหลายแสนคน ส่งผล
กระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทยในทุกด้าน เหตุการณ์เหล่านี้
ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์เชิงประจักษ์ให้กับฝ่ายไทยว่า การมีนโยบาย
เป็นกลาง มีแต่จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เวียดนามมี
ความเหิมเกริม และยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของ
เวียดนาม

- ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2521 นโยบายของไทยต่อปัญหาความ
ขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามและระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา
ยังคงเป็นนโยบายที่ยึดความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ยังไม่ยอมรับ
ว่า ในเรื่องของความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างประเทศ
ย่อมมีอิทธิพลของมิติด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical
Dimension) เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้อง

กับความขัดแย้งระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น ที่ส่วนใหญ่จะ
เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคง

- นโยบายของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามและ
ระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาได้เปลี่ยนไปอย่างชัดเจนในสมัยของ
นายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.
2523 – วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531) โดยเปลี่ยนจากการมี
นโยบายยึดความเป็นกลาง มาเป็นนโยบายให้ความร่วมมือในทุก
ด้านกับอาเซียนและจีน เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือรัฐบาลกลุ่มเขมร
สามฝ่าย (CGDK) ที่ต่อต้านการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดย
เวียดนาม เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายที่มาจากการยอมรับ
อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ในฐานะเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการ
กำหนดนโยบายด้านความมั่นคงของประเทศ เป็นนโยบายใหม่
ของไทยที่มาจากการร่วมปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดกับมิตรประเทศ
อาเซียนและจีน เป็นนโยบายที่เป็นส่วนสำคัญทำให้เวียดนามต้อง
ยอมถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกไปจากกัมพูชาในปี พ.ศ.
2533 (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

แม้ในปีสุดท้ายของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (เดือน
มกราคม พ.ศ. 2522 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2523) ข้อเท็จจริงในทางประจักษ์ยังคงยืนยันให้
เห็นได้ว่า ไทยยังคงมองเรื่องความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามแยกและเป็นอิสระจากปัญหา
ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอิสระจากความสัมพันธ์และความขัดแย้ง
จีน – เวียดนาม เวียดนาม – กัมพูชา ซึ่งได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย หรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชาหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 (วันที่กองทัพเวียดนามเข้ารุกรานและยึดครอง
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีเดิม กล่าวคือยึดนโยบายเป็นกลาง
อย่างเคร่งครัด พร้อมอยากให้เวียดนามและกัมพูชาสามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งระหว่างกัน
โดยสันติวิธี ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีของไทยที่ยังมองข้ามความสำคัญของอิทธิพลของ
ปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และความสำคัญของความเปลี่ยนแปลงด้านบริบท (contextual change)
หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ยังคงไม่ยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของทุกประเทศที่
ยอมกำหนดนโยบายต่างประเทศของตนจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก (ปัจจัย
ภายนอก) ที่ปรากฏในแต่ละบริบทของระบบการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนยังคงให้ความสำคัญ
และความสำคัญน้อยมากกับประเด็นเรื่องของคุณภาพแห่งอำนาจและความ
เปลี่ยนแปลงในดุลอำนาจในภูมิภาคอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เดือนเมษายน
พ.ศ. 2518)

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าวกว่าข้างต้น จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจว่า

ทำไมนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชา (ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2521 – 2522) จึงมิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของดุลอำนาจ เรื่อง
ของมาตรการป้องปรามและการดำเนินการทางการเมืองและการทูต เพื่อให้เวียดนามรู้ว่าไทย
ไม่อาจยอมรับความเปลี่ยนแปลงในกัมพูชาที่มาจากการแทรกแซงโดยตรงจากภายนอก
ตลอดจนมิได้ให้ความสำคัญกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ ของกฎบัตร
สหประชาชาติในฐานะเป็นเครื่องมือทางการเมืองและการทูตของนโยบายต่างประเทศ จึง
ยังคงมองความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาว่าเป็นเรื่องระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชาโดยเฉพาะ ไม่สามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย แต่ข้อเท็จจริงเชิง
ประจักษ์หลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – 2532 ไทย
ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย จากการที่ไทยต้องมาแบกภาระดูแลผู้อพยพ
จำนวนหลายแสนที่หนีภัยสงคราม หลังไหลเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และจากการที่
ทหารของเวียดนาม และของระบอบเฮงสัมรินได้ทำการละเมิดอธิปไตยของไทยหลายร้อยครั้ง
ก่อให้เกิดการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนชาวไทยอย่างมากมาย นอกจากนี้ยัง
กล่าวได้อีกด้วยว่า การขาดการข่าวที่มีประสิทธิภาพและแม่นยำเกี่ยวกับความขัดแย้ง
เวียดนาม – กัมพูชาช่วงระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2521 มีส่วนสำคัญทำให้การอ่านและวิเคราะห์
ความขัดแย้งเวียดนาม – กัมพูชาคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ความจริงข้างต้นได้รับการสะท้อนจากการสนทนาระหว่าง

นายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ กับนายฮวง เบา เซิน เอกอัครราชทูตเวียดนาม
ประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 (หรือ 1 เดือนกับ 28 วันหลังกองทัพ
เวียดนามได้รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชา) สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- เอกอัครราชทูตเวียดนามได้เริ่มการสนทนาด้วยการแจ้งให้ฝ่ายไทย

ทราบว่า นายกรัฐมนตรีนายฟาม วัน ดง ได้มอบหมายให้ตน
รายงานให้ฝ่ายไทยทราบว่า นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ไปเยือน
กัมพูชาและได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยมิตรภาพและ
ความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาของระบอบเฮงสัมริน
พร้อมกับเน้นว่าทั้งเวียดนามและระบอบเฮงสัมรินต้องการมี
ความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทย โดยเชื่อว่าจะเป็นการส่งเสริม
สันติภาพในภูมิภาคนี้

- ตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 จีนได้ทำสงครามรุกราน
เวียดนามอย่างโหดเหี้ยม และว่ามติชาวโลกเห็นด้วยกับเวียดนามและ
ได้ประณามจีน ประชาชนเวียดนามปักใจที่จะต่อสู้และบดขยี้จีน
และเชื่อว่าในที่สุดชัยชนะจะเป็นของเวียดนาม

- รัฐบาลเวียดนามยืนยันที่จะปฏิบัติตามสัญญาต่างๆ ที่ได้ลงนามไว้กับไทย เวียดนามเห็นว่าความสัมพันธ์กับไทย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสันติภาพ ความเป็นกลาง และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- รัฐบาลเวียดนามเป็นห่วงเมื่อได้ข่าวว่าไทยช่วยเหลือพวกปฏิริยาเขมรแดงของพอลพต และพวก เหตุการณ์ตามชายแดนไทย – กัมพูชา ทำให้เชื่อว่าข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจริง

หลังการแจ้งทัศนะของฝ่ายเวียดนาม นายกรัฐมนตรีไทยได้ตอบ

เอกอัครราชทูตเวียดนาม สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- รัฐบาลไทยขอปฏิเสธข่าวที่ว่าไทยได้มีการส่งอาวุธให้กลุ่มกัมพูชาที่ต่อต้านเวียดนาม
- ไทยถือเป็นกลางและไม่ต้องการเข้าไปยุ่งในกิจการของประเทศอื่น และข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ถูกปล่อยออกมาโดยเจ้าสีหนุ และการที่เจ้าสีหนุกล่าวเช่นนั้นเพราะต้องการดึงไทยเข้าไปพัวพันด้วย ซึ่งตน

ได้ปฏิเสธข้ออ้างดังกล่าวไปแล้วช่วงระหว่างการเยือนสหรัฐฯ และ
ญี่ปุ่น

- การที่จะส่งอาวุธผ่านไทยโดยไทยไม่รู้นั้นย่อมเป็นไปได้ ตนจะไม่
ทำเช่นนั้น และจะไม่โง่ที่จะทำเช่นนั้น เจ้าสีหนุปล่อยข่าวเพื่อ
กดดันให้ไทยและสหรัฐฯ เข้ามาช่วยฝ่ายเขมรที่ต่อต้านเวียดนาม
- ขอฝากให้เอกอัครราชทูตเวียดนามไปเรียนให้นายฟาม วัน ดง
นายกรัฐมนตรีทราบด้วยว่า ตราบใดที่ตนยังเป็นหัวหน้ารัฐบาล
ไทย ไทยจะเป็นกลาง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ใครก็ตามจะเป็นเจ้าสีหนุ
หรือใครก็ตาม จะมาตัดสินใจแทนไทยไม่ได้ และตนไม่เข้าใจว่า
ทำไมเจ้าสีหนุจึงพูดเช่นนั้น
- เมื่อเอกอัครราชทูตเวียดนามได้ให้ข้อสังเกตว่านายเติ้งเสี่ยวผิง รอง
นายกรัฐมนตรีจีนก็ได้พูดในทำนองเดียวกับเจ้าสีหนุ นายก
รัฐมนตรีฯ ได้ตอบไปว่า “เติ้งเสี่ยวผิง พูดเพียงว่าอยากส่งอาวุธ
ผ่านไทยเท่านั้น” และว่าตนรู้สึกโกรธเติ้งเสี่ยวผิงและเจ้าสีหนุที่พูด
เช่นนั้น

- ต่อคำถามของเอกอัครราชทูตเวียดนามเกี่ยวกับข่าวที่ชาวไทยยอมให้จีนใช้ท่าเรือและสนามบินเพื่อช่วยฝ่ายพอลพตและพวกนั้น มีความจริงอย่างไร นายกรัฐมนตรีฯ ได้ตอบไปว่า ไม่เป็นความจริงเลย ไทยเพียงแต่อนุญาตให้จีนบินผ่านน่านฟ้าของไทย เช่นเดียวกับที่ได้อนุญาตให้สหภาพโซเวียตและลาวบินผ่านไทย และเป็นการอนุญาตให้เป็นการชั่วคราว และว่าในปี 2521 เครื่องบินจีนได้ลงเติมน้ำมันเพียง 3 ครั้งเท่านั้น และว่าหากฝ่ายเวียดนามมีหลักฐานแน่นอนอย่างไร ก็ขอให้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ จะได้ติดตามต่อไป

(บันทึกการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับเอกอัครราชทูต

เวียดนามประจำประเทศไทย ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522)

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าตลอด พ.ศ. 2522 ในการพบปะกับผู้นำระดับสูงของเวียดนามที่มาเยือนไทย ฝ่ายไทยไม่เคยแสดงความไม่เห็นด้วยกับการที่เวียดนามได้ทำการรุกรานกัมพูชา ทั้งไม่เคยเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ช่วงประมาณ 4 เดือนกว่าหลังเวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครอง

กัมพูชา นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับ
กัมพูชา ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีที่ยังมิได้ให้ความสนใจและความสำคัญอย่างจริงจังกับ
อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และของปัจจัยภายนอกที่มีต่อปัญหาสงครามในกัมพูชา หรือ
อีกนัยหนึ่ง ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทยที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่า หาก
เวียดนามสามารถประสพชัยชนะอย่างเบ็ดเสร็จในกัมพูชา ผลกระทบในด้านต่างๆ ต่อไทยก็
จะค่อยๆ หดไป โดยไทยเชื่อว่านโยบายเป็นกลางของไทย เป็นนโยบายที่จะช่วยปกป้อง
รักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของไทยไว้ได้ ประเด็นเรื่องปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีน
– ไชเวียต จีน – เวียดนาม สหรัฐฯ – ไชเวียต สหรัฐฯ – เวียดนาม ตลอดจนนโยบาย
ยุทธศาสตร์และท่าที (ในช่วงนี้) ที่สอดคล้องกันของจีนและสหรัฐฯ ที่มีต่อภัยคุกคามของ
อิทธิพลไชเวียตต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ปัจจัยภายนอก) และต่อสงครามระหว่าง
เวียดนามกับกัมพูชา (ในช่วงนี้) ยังหาได้เป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลมากต่อการมองปัญหาและ
ต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหากัมพูชา ไทยยังคงมองปัญหาการสู้รบใน
กัมพูชาว่าเป็นปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเป็นสำคัญ เป็นปัญหาทวิภาคีที่หา
ได้มีอิทธิพลของมิติด้านภูมิรัฐศาสตร์และปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง มาปรุงแต่งความ
ขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ประเด็นเรื่องของอำนาจ ผลประโยชน์และการแข่งขัน
แก่งแย่งระหว่างจีนกับไชเวียตเพื่อให้ได้มาหรือเพื่อปกป้องรักษาเขตอิทธิพลของตนในอินโด
จีน ตลอดจนพัฒนาการของสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาที่ได้แปรสภาพมาเป็น
สงครามผ่านตัวแทน ที่ทั้งสองมหาอำนาจค่ายคอมมิวนิสต์ต่างสนับสนุนช่วยเหลือประเทศ

บริวารของตน ยังหาได้เป็นประเด็นที่ไทย (ในช่วง พ.ศ. 2522) ได้ให้ความสำคัญหรือความสนใจอย่างจริงจัง โดยไทยยังเชื่อว่า หากสามารถรักษาความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับเวียดนามไว้ได้ ก็จะมีส่วนสำคัญช่วยให้ไทยได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจากปัญหาสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงข้างต้น ได้รับการยืนยันในทางประจักษ์จากการพบปะสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยกับนายดิน โน เลียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 (4เดือนกว่าหลังการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของทหารเวียดนาม) และระหว่างนายกรัฐมนตรีกับนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีผู้ช่วยนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศของเวียดนามเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2522(ประมาณ 6 เดือนหลังเวียดนามยึดครองกัมพูชาและ 4 เดือน หลังจีนทำสงครามสังคมนิยมเวียดนาม)

ในการพบปะสนทนากับนายดิน โน เลียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 นายกรัฐมนตรีได้ยืนยันในจุดยืนของไทยว่าไทยมีนโยบายเป็นกลางจริงๆ และมีความตั้งใจที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามอย่างแท้จริง และขอให้ฝ่ายเวียดนามยึดมั่นในนโยบายและคำพูดของท่าน พร้อมกับขอให้เวียดนามระมัดระวังอย่าหลงเชื่อข่าวและคำโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ จากผู้ที่ไม่มีความปรารถนาดี และต้องการให้ไทยและเวียดนามไม่เข้าใจกันได้ โดยได้

ยกตัวอย่างว่า มีบางฝ่ายต้องการจะดึงไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสู้รบ โดยใช้วิธีปล่อยข่าวให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น ในช่วงที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเยือนสหรัฐฯ เจ้าสีหนุได้ให้ข่าวว่าเติ้งเสี่ยว ผิง พูดกับเจ้าสีหนุว่า ไทยยอมให้จีนส่งอาวุธผ่านไทย เป็นผลให้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีต้องออกมาปฏิเสธข่าวดังกล่าว และว่าเจ้าสีหนุต้องการที่จะกลับมามีอำนาจอีก จึงได้พยายามปล่อยข่าวโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของผู้อื่น

นอกจากนี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรียังได้กล่าวถึงสิ่งที่ได้เคยพูดกับนายกรัฐมนตรีเวียดนาม (นายฟาม วัน ดง) เมื่อครั้งที่ได้สนทนากันว่า “จะรบกันในกัมพูชาอย่างนั้นไม่เป็นไร แต่ขออย่าได้เข้ามาใกล้เขตไทย” ฯพณฯ นายกรัฐมนตรียังได้กล่าวย้ำกับฝ่ายเวียดนามว่า ประเทศไทยต้องการอยู่อย่างสงบ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกัมพูชาก็มิใช่ความผิดของฝ่ายไทย ดังนั้น ประชาชนไทยจึงมีความรู้สึกไม่พอใจอย่างมากกับผลกระทบที่ไทยได้รับจากสงครามในกัมพูชา และเมื่อเลขาธิการสหประชาชาตินายเคิร์ต วอล์ค โฮล์ม มาเยือนไทย ประชาชนไทยก็ได้ขอร้องให้สหประชาชาติดำเนินการ 3 ประการคือ

- 1)ขอให้ช่วยทำให้การสู้รบในกัมพูชายุติลง
- 2)ขอให้ช่วยดำเนินการมิให้มีการสู้รบขยายเข้ามาในประเทศไทย
- 3)ขอให้ช่วยเหลือผู้ลี้ภัย

ต่อทัศนนะและท่าทีของฝ่ายไทยข้างต้น นายดินโนเลียม รัฐมนตรี

ช่วยฯ เวียดนามได้ชี้แจงว่า ทางฝ่ายเวียดนามเองก็ได้ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกับไทยตลอดมา แม้กระนั้น ฝ่ายจีนก็ยังคงใส่ร้ายป้ายสีเวียดนามว่า จะกระทำการที่ไม่ดีต่อไทยและมีแผนการ ก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีน อย่างไรก็ตาม ตนมีความยินดีที่ได้ทราบจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีว่า ไทยปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้และไทยจะเป็นกลางโดยเคร่งครัด นายดินโนเลียม รัฐมนตรี ช่วยฯ เวียดนามยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ก่อนที่จะเกิดปัญหากัมพูชานั้น ประเทศไทยและ เวียดนามไม่มีปัญหาอะไรต่อกัน และเมื่อเวียดนามได้เข้าไปช่วยกลุ่มเฮงสัมรินทำการโค่นล้ม ครอบงำพลพตก็เพื่อยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยระบบพลพต และเมื่อฝ่ายพลพตไม่ สามารถทำการสู้รบได้อีกต่อไป ก็เชื่อว่าคงจะไม่มีปัญหาอะไรกับไทยเลยและสันติภาพก็จะ กลับมาสู่ประเทศกัมพูชาอีกครั้ง สถานการณ์ในกัมพูชาไม่มีทางที่จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่าง อื่นได้ (irreversible) สำหรับกรณีที่มีประชาชนหนีการสู้รบเข้ามาในไทยนั้น มิใช่เป็นนโยบาย ของรัฐบาลเวียดนามที่จะให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น (บันทึกการสนทนาระหว่าง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีกับนายดินโนเลียม รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง ลงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2522)

ส่วนในโอกาสพบปะสนทนาระหว่างพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

นายกรัฐมนตรี กับนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีผู้ช่วยนายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศ ของเวียดนาม (ตำแหน่งของนายโค ทัก ขณะนั้น) เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2522(6 เดือน

หลังการยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม) ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวยืนยันแก่ฝ่ายเวียดนามว่า นโยบายของไทยต่อเวียดนามไม่มีการเปลี่ยนแปลง และว่าด้วยเหตุผลดังกล่าว ท่านจึงได้ให้ ดร. อุบัติศรีฯ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่อไป

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้แสดงทัศนะด้วยว่า ฝ่ายจีนและสืหนี่มีความพยายามที่จะดึงไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา แต่ไทยไม่ยอม ทางฝ่ายจีนและเจ้าสืหนี่จึงได้ดำเนินการหลายวิธี เช่น ใช้วิทยุสื่อสารมวลชนออกข่าวเพื่อหวังให้ไทยและเวียดนามเกิดความเข้าใจผิดระหว่างกัน และว่าหากฝ่ายเฮงซัมริน สามารถควบคุมสถานการณ์ในกัมพูชาได้หมด ก็จะเป็นผลดีต่อเวียดนาม

นายโค ทัก กล่าวแสดงความเห็นพ้องกับนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย พร้อมกล่าวขอบคุณฝ่ายไทยที่ยังคงมีนโยบายต่างประเทศที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีต่อเวียดนามและว่าไม่มีปัญหาใดๆ ระหว่างไทยกับเวียดนามที่ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันแก้ไขไม่ได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงนามร่วมกันในสนธิสัญญาการไม่รุกรานกัน (ซึ่งฝ่ายไทยยังไม่เห็นชอบ) นายเหวียน โค ทัก ได้แสดงความเห็นว่า แม้จะทำได้ในขณะนี้ ก็ควรที่จะมีการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะช่วยแก้ปัญหาระหว่างกัน ซึ่งต่อความเห็นดังกล่าวของฝ่ายเวียดนาม นายกรัฐมนตรีไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่มี

ความตั้งใจที่จะไม่รุกรานกันนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่การที่จะทำสนธิสัญญาไม่รุกรานกันนั้น จะต้องพิจารณาจังหวะเวลาและว่า ไทยกับเวียดนามไม่มีอาณาเขตติดต่อกัน นอกจากนั้นไทย ก็ไม่มีปัญหาอะไรกับเวียดนาม

ต่อทัศนคติแข็งของนายกรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น นายเหวียน โค ทัก ได้กล่าวแสดงความยินดีที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี กล่าวว่ ไทยกับเวียดนามไม่มีปัญหาต่อกัน อย่างไรก็ตาม ก็ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของไทย พูดถึงการที่เวียดนามจะรุกรานไทยอยู่เสมอ ซึ่งในประเด็นนี้ นายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงไปว่า การที่เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของไทย พูดเช่นนั้น ก็อาจมีความประสงค์ที่จะให้กำลังใจแก่คนไทยที่มีความหวงใยในสถานการณ์ ซึ่ง นายเหวียน โค ทัก ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า หากเป็นการพูดเพียงเพื่อให้กำลังใจก็ไม่ใช่ไร แต่ถ้าวพูดเพื่อให้เกิดการเคียดแค้นกัน ก็นับว่าเป็นเรื่องอันตราย ในประเด็นหลังนี้ นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวเห็นพ้องว่า เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง และทางฝ่ายไทยก็ได้มีคำสั่งมิให้สถานีวิทู ออกอากาศโจมตีเวียดนาม พร้อมให้ความเห็นว่า การพูดดังกล่าวอาจจะพูดเป็นการส่วนตัวก็ได้ มิใช่เรื่องที่จะมาจากรัฐบาล และว่าตัวนายกรัฐมนตรีเองก็ได้ระมัดระวังการพูดจามาก แม้บรรดาหนังสือพิมพ์ก็ได้พยายามแหย่ให้ตนพูดในทำนองที่เป็นอริกับเวียดนาม แต่ก็ไม่สำเร็จ

ส่วนเรื่องสถานการณ์ในกัมพูชานั้น นายเหวียน โค ทัก ได้ชี้แจงว่าเหตุการณ์ในกัมพูชาได้ยุติลงแล้ว และกำลังอยู่ในขั้นฟื้นฟูเศรษฐกิจ ส่วนสถานการณ์ด้านชายแดนเวียดนาม – จีนนั้น เวียดนามก็อยู่ในสภาวะเตรียมพร้อม แม้ขณะนี้จะไม่

สงครามแต่จีนก็อาจให้บทเรียนแก่เวียดนามอีก เนื่องจากเวียดนามเป็นนักเรียนที่เลวสำหรับ
จีน และจีนก็กล่าวหาว่าเวียดนามช่วยโซเวียต รัสเซีย จีนต้องการจะเล่นงานเวียดนาม และจีน
ก็ได้พยายามทำเช่นนั้นมา 1,000 ปีแล้ว แต่ไม่สามารถทำให้เวียดนามก้มหัวให้จีนได้ แม้แต่
ลูกระเบิด 15 ล้านตันของสหรัฐฯ ก็ไม่สามารถกดเวียดนามได้ และ 1.5 พันล้านคนของจีนก็ไม่
สามารถกดเวียดนามได้เช่นกัน

นายเหวียน โค ทัก ได้กล่าวถึงเจ้าสีหนุและชี้แจงเหตุผลที่เวียดนาม
ได้เข้าไปในกัมพูชา โดยกล่าวว่า เวียดนามได้เข้าไปในกัมพูชา 3 ครั้ง 2 ครั้งแรกเพื่อช่วย
กัมพูชาต่อต้านฝรั่งเศส และครั้งหลังนี้ เข้าไปช่วยต่อต้านจีน พร้อมกับแสดงความเห็นที่ เจ้าสี
หนุได้กลายเป็นไฟของจีนแล้ว และว่าเวียดนามได้บอกกับฝ่ายจีนว่า ปัญหาที่กัมพูชานั้นไม่มี
และก็ได้บอกกับสหรัฐฯ เช่นเดียวกัน ดังนั้นการจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีเงื่อนไขให้
เวียดนามต้องถอนทหารออกจากกัมพูชานั้นฝ่ายเวียดนามไม่ยอม เพราะถือว่าไม่มีปัญหา
กัมพูชาแต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นนี้ นายกรัฐมนตรียังได้ให้ข้อสังเกตไปว่า มีบรรดาประเทศใน
โลกที่สามที่มีได้มีความคิดอย่างที่นายเหวียน โค ทักได้กล่าว ดังเช่นท่าทีของประเทศ
ยูโกสลาเวียและเกาหลีเหนือ เป็นต้น นายเหวียน โค ทักได้ตอบฝ่ายไทยว่า ท่าที่เป็นอริกับ
เวียดนามของยูโกสลาเวียและเกาหลีเหนือมีมาช้านานแล้ว เช่นในปี พ.ศ. 2507 ยูโกสลาเวีย
ได้เคยสนับสนุนให้สหรัฐฯ ทิ้งระเบิดกรุงฮานอย และในกรณีที่จีนบุกเวียดนามเมื่อต้น
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 ยูโกสลาเวียก็มิได้มีปฏิกิริยาแต่อย่างใด ในส่วนของเกาหลีเหนือ นั้น ก็
เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่าได้ให้ความช่วยเหลือฝ่ายพอลพต ในการฝึกนักบินตลกดมา

(บันทึกการสนทนาระหว่าง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีกับนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีผู้ช่วย

นายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศเวียดนาม กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง

ลงวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2522)

เกี่ยวกับการสนทนาระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยกับรัฐมนตรีผู้ช่วย

นายกรัฐมนตรีฝ่ายกิจการต่างประเทศเวียดนามดังปรากฏข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์และ

ประเมินนโยบายและท่าทีทั้งของไทยและของฝ่ายเวียดนามสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาแก้มปูชาและต่อเวียดนาม ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีที่ยังมิได้มองปัญหาแก้มปูชาว่ามีรากเหง้ามาจากการที่เวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองแก้มปูชา (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) ยังเป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากความเชื่อว่าปัญหาแก้มปูชาจะยุติลงได้ หากเวียดนามสามารถเอาชนะฝ่ายเขมรแดงได้อย่างเบ็ดเสร็จ ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีของไทยที่มองปัญหาและผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของไทยที่ผูกติดอยู่กับการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเวียดนามเป็นสำคัญ มิได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และของปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลา (ดังรายละเอียดปรากฏ ข้างต้น)

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นดังกล่าว นโยบายและท่าทีของไทยในช่วง

พ.ศ. 2522 จึงมิได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับหลักการพื้นฐานที่เป็นสากลที่สะท้อนอยู่

ในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ ดังอาทิ หลักการว่าด้วยการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ตลอดจนการไม่พึงการใช้อำนาจแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศ หลักการเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเทศกำลังพัฒนา) เพื่อการปกป้องผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศและเพื่อขอได้รับความสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ

- 2) เมื่อข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เป็นดังกล่าวในข้อ 1 ข้างต้น นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาก็มีพหุและต่อเวียดนาม (ระหว่าง พ.ศ. 2522 ถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523) จึงยังคงเป็นนโยบายและท่าทีที่โดยพฤตินัย เป็นการยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายและท่าทีของไทยในช่วงนี้ เป็นนโยบายและท่าทีที่มาจากความเข้าใจและความเชื่อว่า หากเวียดนามมีความมั่นคงปลอดภัยก็จะมีผลทำให้ไทยมีความมั่นคงและปลอดภัยด้วย ความเชื่อเช่นนี้ จึงมีผลทำให้ไทยมองว่าไทยกับเวียดนามไม่ปัญหาระหว่างกัน ทั้งๆ ที่การที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา คือตัวปัญหา คือรากเหง้าของปัญหาก็มีพหุ ที่ได้สร้างผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย และเป็นสาเหตุสำคัญเชื้อเชิญให้เกิดการแทรกแซงจากภายนอก
- 3) ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีของไทยที่มาจากกรอบความคิดและความเชื่อ (ดังเป็นที่ประจักษ์ในข้อ 1 และ 2 ข้างต้น) ที่ปราศจากความเกี่ยวพัน การรับรู้และการตระหนักใน

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ปรากฏในแต่ละบริบทของพัฒนาการด้านการเมืองและความ
มั่นคงระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้นโยบายและ
ท่าทีของไทยต่อปัญหามัมพูชาและต่อเวียดนามขาดการเชื่อมโยงและสอดคล้องกับความ
เปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและระดับ
ภูมิภาคตลอดช่วง พ.ศ. 2522 อีกทั้งเป็นเหตุผลทำให้ไทยยังคงเชื่อว่าความสัมพันธ์ไทย –
เวียดนาม เป็นอิสระจากปัญหามัมพูชา สามารถแยกออกจากปัญหามัมพูชาได้
ผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยจากการสู้รบระหว่างเวียดนามกับฝ่ายเขมรแดง
(ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย) เป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ไม่
เกี่ยวอะไรกับความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนาม ปัญหามัมพูชา ไม่ใช่ปัญหาที่
ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

การมองปัญหามัมพูชาจากกรอบความคิดดังกล่าวข้างต้น
เป็นเหตุผลสำคัญทำให้ไทยมองข้ามความสำคัญของอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ที่
บ่งชี้ชัดให้เป็นที่ประจักษ์ว่า การยอมรับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม มี
ผลโดยพฤตินัยทำให้ไทยมีพรมแดนติดต่อกับเวียดนามโดยปริยาย หรืออีกนัยหนึ่งไทยได้
สูญเสียรัฐกันชนไป ตลอดจนเป็นเหตุผลทำให้ไทย (ในช่วง พ.ศ. 2522) ยังขาดความ
เข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เรียกว่าเป็นความ
มั่นคงอย่างสมบูรณ์ (absolute security) กับที่เป็นความมั่นคงเชิงสัมพัทธ์ (relative
security) เป็นผลทำให้ไทยไม่เห็นว่ากรรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม

เป็นการให้ได้มาซึ่งความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของเวียดนาม ทั้งมองไม่เห็นว่าการ
ดำเนินการของเวียดนามดังกล่าวเป็นการสร้างความไม่มั่นคงให้กับไทยและภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายและท่าทีของไทยต่อบัญหากัมพูชาและต่อเวียดนาม (ช่วง
พ.ศ. 2522) จึงเป็นนโยบายและท่าทีที่เป็นการยอมรับโดยพฤตินัยว่าเวียดนามมีสิทธิใน
การได้มาซึ่งความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของเวียดนาม และมองข้ามข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์
ที่ว่า สันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในโลกดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อทุกประเทศต่าง
ยอมรับสิทธิในความมั่นคงเชิงสัมพัทธ์ (relative security) ของกันและกัน และร่วมกัน
ต่อต้านประเทศใดก็ตามที่มุ่งให้ได้มาซึ่งความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของตนเหนือประเทศ
อื่น

- 4) หากพิจารณาข้อเท็จจริงในเชิงประจักษ์ จะเห็นได้ว่านโยบายเป็นกลางของไทยที่มีต่อ
ปัญหากัมพูชา เป็นนโยบายเป็นกลางเฉพาะในแง่ที่ไทยไม่ประสงค์เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาประชาธิปไตย (ประเทศกัมพูชาภายใต้ระบอบ
เขมรแดง) แต่ในประเด็นเกี่ยวกับการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม นโยบาย
ของไทยตลอดปี พ.ศ. 2522 มิได้คัดค้านการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม ซึ่ง
เท่ากับไทย (ในช่วงนี้) ได้ยอมรับการกระทำของเวียดนามต่อกัมพูชา เท่ากับไทยยังเชื่อว่า
สามารถมีนโยบายเป็นกลางได้ระหว่างความจริงกับความเท็จ ระหว่างความชอบธรรมกับ
ความไม่ชอบธรรม ระหว่างผู้รุกรานกับผู้ถูกรุกราน เท่ากับเป็นนโยบายเป็นกลางที่เป็น
ประโยชน์แก่เวียดนามมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์แก่ไทย

- 5) ส่วนนโยบายและท่าทีของเวียดนามตลอด พ.ศ. 2522 ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีพยายามประคองความสัมพันธ์กับไทยให้อยู่ในระดับที่เป็นปกติโดยมีเป้าหมายสนับสนุนส่งเสริมให้ไทยยึดนโยบายเป็นกลางต่อปัญหาเก๋มพูชา เพื่อหวังมิให้ไทยคัดค้านการยึดครองเก๋มพูชาของเวียดนาม ไม่ให้ไทยมีนโยบายและท่าทีที่จะเป็นอุปสรรคต่อเวียดนาม และให้ไทยยอมรับความเปลี่ยนแปลงในเก๋มพูชาที่เกิดขึ้นหลังจากที่เวียดนามได้ยึดครองเก๋มพูชาแล้ว ทุกครั้งที่มีการปะสนทนาระหว่างผู้แทนระดับสูงของประเทศทั้งสอง ฝ่ายเวียดนามจะเน้นและตอกย้ำประเด็นเรื่องความสำคัญของมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างไทยกับเวียดนามที่มีต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคนี้ ตลอดจนสรรเสริฐบทบาทสร้างสรรค์ของไทย สรรเสริฐนโยบายเป็นกลางของไทย ทั้งหมดนี้ก็เพื่อหวังให้ไทยติดอยู่กับกับดักรอบความคิดเดิม (ปรากฏในข้อ 1- 4 ข้างต้น) ที่เวียดนามมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อผลประโยชน์ของเวียดนามเป็นสำคัญ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่เวียดนามตระหนักดีว่า นโยบายและท่าทีทั้งของจีนและของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนต่อปัญหาเก๋มพูชาจะเป็นเช่นใดนั้น ในฐานะที่ไทยเป็นรัฐด่านหน้า นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาเก๋มพูชา ย่อมมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของจีนและของประเทศสมาชิกอาเซียนต่อปัญหาเก๋มพูชา เวียดนามจึงพยายามทุกวิถีทางมิให้ไทยมีความระแวงในเจตนาแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อเก๋มพูชา เพื่อหวังมิให้ไทยเปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อปัญหาเก๋มพูชาและต่อเวียดนาม (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่า ไทยได้เริ่มสนใจองปัญหา
กัมพูชาโดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และของปัจจัยภายนอกที่มี
ต่อพัฒนาการของปัญหากัมพูชา ก็ในยุคของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (วันที่ 3
มีนาคม – วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531)

การที่รัฐบาลของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้เห็นถึง
ความสำคัญของเรื่องดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เปลี่ยนไปถึง
สองครั้ง ครั้งแรกหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2518) และครั้งที่สองหลังการรุกราน
และยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ไทยได้เห็นถึง
ความสำคัญและความจำเป็นที่จำเป็นต้องพยายามศึกษาและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้
อย่างรอบด้าน เกี่ยวกับความเป็นมาของปัญหากัมพูชา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความ
สลับซับซ้อนหลายด้าน มีหลายมิติของปัญหา เป็นปัญหาที่มีสาเหตุสืบทอดมาจากผล
ของความตกลงกรุงเจนีวา พ.ศ. 2497 จากอิทธิพลของปัจจัยสงครามเย็น ตลอดจนจาก
นโยบายต่างประเทศของเจ้าสีหนุที่ยึดความเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (ในทางทฤษฎี
มากกว่าในทางปฏิบัติ) และจากความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย
ระหว่างสองมหาอำนาจของค่ายคอมมิวนิสต์ ตลอดจนระหว่างสองประเทศคอมมิวนิสต์
ในภูมิภาคนี้

ปัญหาสัมปทานซึ่งมีขึ้นหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (หลังเมษายน พ.ศ. 2518) เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งและสงครามระหว่างสองประเทศ คอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน (เวียดนามกับกัมพูชา) เป็นความขัดแย้งและสงครามที่ได้มาจากการขัดแย้งด้านอุดมการณ์ หากแต่เป็นเรื่องของกรณีพิพาทเหนือดินแดนของกันและกัน เป็นเรื่องของอิทธิพลของปัจจัยชาตินิยมทั้งของกัมพูชาและของเวียดนาม ตลอดจนเรื่องของความขัดแย้งระหว่างสองพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยกัน จนในที่สุดปัญหาสัมปทานถูกยกระดับขึ้นมาเป็นความขัดแย้งระหว่างสองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ (จีนและโซเวียต) ดำเนินคู่ขนานกับความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ดังสะท้อนออกมาในรูปของสงครามผ่านตัวแทนที่ยืดเยื้อนานกว่า 10 ปี (พ.ศ. 2522 – 2533) ปัญหาสัมปทานจึงมิใช่เป็นปัญหาขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่มีผลกระทบในมุมกว้าง ไม่ใช่เป็นปัญหาระดับภูมิภาคเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาระดับระหว่างประเทศเช่นกัน ด้วยเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสันติภาพเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคและของโลก (โปรดดูรายละเอียดในงานของผู้วิจัย เรื่องนโยบายต่างประเทศไทยต่อกัมพูชาในยุคสงครามเย็น)

การที่รัฐบาลของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาสัมปทานและต่อเวียดนาม เพื่อให้เป็นนโยบายต่อปัญหาสัมปทานที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ที่ปรากฏในภูมิภาคอินโดจีนหลังเวียดนามได้ถูกรานและยึด

ครองกัมพูชา ถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจด้านนโยบายที่มีความสำคัญยิ่งต่อการปกป้องและ
รักษาผลประโยชน์ และความมั่นคงของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

การที่รัฐบาลไทยในสมัยของ ฯพลฯ นายกรัฐมนตรีพลเอก
เปรม ติณสูลานนท์ ได้ให้การยอมรับในความสำคัญของความเปลี่ยนแปลงด้านดุลอำนาจ
และของอิทธิพลปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ และปัจจัยภายนอกที่มีต่อพัฒนาการของปัญหา
กัมพูชา ต่อการมองปัญหาและการกำหนดนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศที่มีส่วนได้
ส่วนเสียกับปัญหากัมพูชา ถือได้ว่ามีผลช่วยให้ไทยตกลึกในปัญหากัมพูชา โดยไม่มอง
ว่าปัญหากัมพูชาเป็นปัญหาโดดเดี่ยว (isolated case) สามารถแยกออกจากปัญหา
ความขัดแย้งจีน – เวียดนาม จีน – ไชเวียต หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งสหรัฐฯ- ไชเวียต
และความเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ในช่วงนี้ ระหว่างสหรัฐฯกับจีน ตลอดจนไม่มองว่า
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามเป็นอิสระหรือสามารถแยกออกจากความสัมพันธ์เวียดนาม
– กัมพูชา และความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ทำให้ไทยเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย
เหล่านี้ ที่ต่างส่งผลกระทบต่อนโยบายการของปัญหากัมพูชาและต่อความมั่นคงของไทย
เช่นกัน

การตกลึกของไทยในปัญหากัมพูชามีผลโดยตรงช่วยให้รัฐบาล
ไทยยุคของนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ หลุดพ้นจากกับดักของกรอบ
ความคิดเดิมที่เกี่ยวกับการมองปัญหากัมพูชาที่เคยมีอิทธิพลครอบงำนโยบายและท่าที

ของไทยต่อปัญหาการค้าในสมัยของรัฐบาลที่พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรี(ดังปรากฏในข้อ 1- 4 ข้างต้น) ทั้งมีผลต่อการมีกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) เกี่ยวกับการมองปัญหาการค้าและการมีนโยบายใหม่ต่อปัญหาการค้าและความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นนโยบายใหม่ที่มาจากความคิดที่ตกผลึกที่เป็นระบบที่สามารถชี้แจงและตอบคำถามทุกคำถามได้อย่างมีตรรกะ เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายที่มีส่วนสำคัญทำให้ไทยก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทชั้นนำอาเซียนในปัญหาการค้า ทำให้อาเซียนสามารถมีนโยบายร่วมกันต่อปัญหาการค้า เริ่มตั้งแต่การออกคำแถลงร่วมเกี่ยวกับปัญหาการค้าของที่ประชุมของรัฐมนตรีต่างประเทศของ 5 ประเทศสมาชิกอาเซียน ที่กรุงเทพมหานครเมื่อปีประเทศมาเลเซีย วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ตามด้วยการลงนามในคำแถลงร่วมของผู้นำกลุ่มเขมรสามฝ่ายที่ร่วมกันต่อต้านการรุกรานและยึดครองการค้าของเวียดนามเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2524 ถือได้ว่าการจัดตั้งรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (ฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุ และฝ่ายนายซอนซานหรือ DK + FUNCINPEC + KPNLF) เป็นเหตุการณ์สำคัญเชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีใหม่ของไทยต่อปัญหาการค้าและความสัมพันธ์กับเวียดนาม เพราะการที่ไทยและอาเซียนเห็นชอบร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมการค้าประชาธิปไตย เพื่อทำสงครามกับเวียดนามและรัฐบาลหุ่นเชิดเฮงสัมริน โดยอาเซียนให้การสนับสนุนทุกด้านแก่รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) เป็นเหตุการณ์พิสูจน์เชิงประจักษ์ว่า ไทยได้ปฏิเสชนโยบายเป็นกลางต่อปัญหาการค้าที่ไทยเคยยึดมั่นถือปฏิบัติช่วงระหว่าง พ.ศ. 2521 – 2522 เป็นเหตุการณ์ที่บ่งชี้ชัดว่า ไทย

ยอมรับและเห็นถึงความสำคัญของอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการมองปัญหาก็พหุชาและต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทย เป็นนโยบายและท่าทีใหม่ที่มีเป้าหมายสูงสุด เพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศ ไทย เป็นนโยบายและท่าทีที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ปัญหาก็พหุชายุติลงได้ผ่านกระบวนการเจรจาทางการเมือง (พ.ศ. 2533) ทั้งมีส่วนยกฐานะของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งใน ด้านภาพพจน์ ภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือในเวทีระหว่างประเทศ ตลอด 10 กว่าปี ของปัญหาก็พหุชา ไทยมีบทบาทโดดเด่นทั้งในด้านการเมือง การทูตและด้านมนุษยธรรม อย่างไม่ต้องสงสัยเลย (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายของไทยต่อปัญหามลพิษ
ซึ่งมีขึ้นในสมัยของรัฐบาล ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์นั้น ข้อเท็จจริง
เชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า เช่นเดียวกับการปรับ/เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทย
ต่อลาวและกัมพูชา (หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516) การเปลี่ยนนโยบายของไทย
ต่อปัญหามลพิษและต่อเวียดนาม (ที่ได้เริ่มขึ้นช่วงต้น พ.ศ. 2523) เป็นความ
เปลี่ยนแปลงด้านนโยบายครั้งสำคัญยิ่ง ที่มีกระทรวงการต่างประเทศ ภายใต้การนำอย่าง
มั่นคงและกล้าหาญของ ฯพณฯ พลอากาศดีพิริยatra ศรีสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักด้านการกำหนดและการขับเคลื่อนนโยบายใหม่ของไทย
ต่อปัญหามลพิษและต่อเวียดนาม ตลอด 11 ปี ของปัญหามลพิษ กระทรวงการ

ต่างประเทศมีบทบาทสำคัญชี้นำด้านนโยบาย มีผลทำให้ประเทศไทยสามารถปกป้อง
รักษาเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนไว้ได้อย่างมั่นคง (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เหตุการณ์แรกที่เกี่ยวข้องได้ว่าเป็นสัญญาณบ่งชี้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้น
ของความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของไทยต่อปัญหาภูมิพหุและต่อเวียดนาม คือการ
สนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับเอกอัครราชทูตเวียดนาม
ประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2523 โดยนายฮวง เบา เซิน เอกอัครราชทูต
เวียดนามประจำประเทศไทยเป็นฝ่ายขอเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เพื่อแสดงความยินดีที่พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรี
ต่างประเทศ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- หลังจากได้กล่าวแสดงความยินดีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีฯ เอกอัครราชทูตเวียดนาม
ได้แจ้งกับฝ่ายไทยว่านายกรัฐมนตรีเวียดนามทราบและเข้าใจดีถึง
เหตุผลที่นายกรัฐมนตรีไทยยังไม่สามารถต้อนรับนายกรัฐมนตรี
เวียดนามในช่วงนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้มีโอกาสพบกับ
นายกรัฐมนตรีในโอกาสหน้า

- รัฐมนตรีต่างประเทศได้ยืนยันถึงความตั้งใจของฝ่ายไทยที่จะทำให้ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามดีขึ้น และว่าไทยกับเวียดนามควรใช้วิธีการพูดคุยกันโดยตรงไปตรงมาแบบไม่มีอะไรแอบแฝง พร้อมกับได้ชี้แจงให้เอกอัครราชทูตเวียดนามทราบถึงภารกิจต่างๆ ที่ทำให้นายกรัฐมนตรีไทยไม่สามารถพบปะกับนายกรัฐมนตรีเวียดนามในระหว่างนี้ได้ รวมทั้งการที่ทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศไทยยังจะต้องใช้เวลาศึกษาปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ระหว่างไทยกับเวียดนามชั่วระยะหนึ่งก่อน แต่ไทยพร้อมให้การต้อนรับนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามที่มีกำหนดมาเยือนไทยประมาณกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2523
- เอกอัครราชทูตเวียดนามได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานะความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ในช่วงนี้ว่า ในระยะที่ผ่านมาความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามไม่ปกติ แต่ตนก็เชื่อว่าประเทศทั้งสองไม่มีอะไรขัดแย้งกัน และว่าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามนี้ รัฐบาลเวียดนามถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ดีขึ้นด้วย

- รัฐมนตรีต่างประเทศได้กล่าวว่า ไทยจะแก้ไขสิ่งที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อกัน เราจะมองไปข้างหน้าเพื่อเสริมสร้างให้ทุกอย่างดีขึ้น ไทยเองก็อยากเห็นเวียดนามมีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคง เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างให้ภูมิภาคนี้มีสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางที่แท้จริง ทั้งสองฝ่ายจะต้องทำในสิ่งที่น่าสนใจไปสู่จุดมุ่งหมายอันนั้น แม้จะต้องใช้เวลานานและแม้แต่ละฝ่ายจะใช้วิธีการต่างกัน
- ในช่วงท้ายของการสนทนา เอกอัครราชทูตเวียดนามได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาที่มีระหว่างไทยกับเวียดนามว่าสำหรับปัญหาระหว่างประเทศทั้งสอง “หากสิ่งใดแก้ได้ก็จะแก้ หากสิ่งใดแก้ไม่ได้ ก็ให้รอไว้ก่อน”

หนึ่งในหนังสือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่มีถึง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี กราบเรียนรายงานสาระสำคัญของการสนทนาครั้งนี้ ได้มีข้อความสำคัญเกี่ยวกับความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องนี้ ดังนี้

“การที่เอกอัครราชทูตเวียดนามกล่าวว่าสำหรับปัญหาระหว่างไทยกับเวียดนาม หากสิ่งใดแก้ได้ก็จะแก้ หากสิ่งใดแก้ไม่ได้ก็ให้รอไว้ก่อน ซึ่งมีลักษณะ

คล้ายกับเป็นการเสนอให้มีการพูดจากันเฉพาะในสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายไม่เห็นขัดแย้งกัน
ระหว่างที่รัฐมนตรีเหวียน โค ทัก มาเยือนไทยนั้น ไม่จำเป็นที่ฝ่ายไทยจะต้องคล้าย
ตาม หากฝ่ายไทยเห็นว่าเรื่องไหนจะเป็นประโยชน์ของเรา ก็ย่อมจะยกขึ้นมาพูดได้”

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/21888 ลงวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2523)

เกี่ยวกับทัศนะท่าทีของเวียดนามต่อความสัมพันธ์ไทย –

เวียดนาม ต่อปัญหาแก้มพูชา(แม้ว่าเอกอัครราชทูตเวียดนามจะมีได้เคยถึงโดยตรง) ดังปรากฏ
ข้างต้น พอจะวิเคราะห์และประเมินนโยบายและท่าทีของฝ่ายเวียดนามได้ดังต่อไปนี้

- 1) ฝ่ายเวียดนามยังคงมีนโยบายและท่าทีต่อปัญหาแก้มพูชา
(ซึ่งเวียดนามไม่ถือว่าเป็นปัญหา) และต่อความสัมพันธ์ทวิ
ภาคีไทย – แก้มพูชา เหมือนดังที่ฝ่ายเวียดนามได้ชี้แจงแก่
ฝ่ายไทยตลอดสมัยของรัฐบาล ฯพณฯ พลเอกเกรียงศักดิ์
กล่าวคือ เวียดนามไม่ถือว่ามีปัญหาแก้มพูชาหลังการรุกราน
และยึดครองแก้มพูชาของเวียดนาม มีแต่ปัญหาประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนแก้มพูชา (People's Republic of
Kampuchea หรือ PRK ซึ่งเป็นชื่อประเทศแก้มพูชาภายใต้
การปกครองของรัฐบาลหุ่นเชิดเฮงสัมริน ที่เวียดนาม
อุปโลกนขึ้นมาหลังการรุกรานและยึดครองแก้มพูชาของ

เวียดนาม) ถูกแทรกแซงโดยกลุ่มปฏิวัติเขมรแดงของ
พอลพตและเขมรแดงที่มีเงินสนับสนุนช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง
เวียดนามมิได้รุกรานกัมพูชาแต่ได้เข้าไปช่วยยุติการฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดง ตามคำเรียกร้องของประชาชน
กัมพูชาที่ต่อต้านระบอบฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เขมรแดง(Khmer
Rouge Genocidal Regime)

- 2) ฝ่ายเวียดนามยังคงมีนโยบายเกลี้ยกล่อมให้ไทยยอมรับ
สถานภาพที่เป็นอยู่ (Status Quo) ในกัมพูชา (หลังการเข้า
ยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม) ให้ไทยเห็นด้วยกับ
เวียดนามว่า สถานการณ์ในกัมพูชาหลังการยึดครองของ
เวียดนาม ไม่อาจหวนกลับไปเหมือนก่อนหน้าการรุกราน
และยึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม (irreversible) นี่คือ
เหตุผลแท้จริงทำไมเอกอัครราชทูตเวียดนามจึงได้เสนอกับ
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยว่า “หากสิ่งใดแก้ไขได้ก็จะแก้ หากสิ่ง
ใดแก้ไขไม่ได้ก็ให้รอไว้ก่อน” เพราะหากฝ่ายไทยยอมเห็นด้วย
ตามข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายเวียดนาม เวียดนามย่อมจะ
ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ด้วยเท่ากับนโยบายและท่าที
ของไทยไม่ถือว่าการรุกรานและยึดครองกัมพูชาของ

เวียดนาม มีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย ทั้งนี้ถือว่า
เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ปกติระหว่างไทยกับเวียดนาม
หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เวียดนามต้องการให้ไทยเห็นดีด้วยกับ
เวียดนามว่าปัญหาก็พวชไม่เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์
ไทย – เวียดนาม เห็นดีด้วยกับการแยกเรื่องความสัมพันธ์
ไทย – เวียดนาม ออกจากปัญหาก็พวช ไม่นำมาเชื่อมโยง
กัน ซึ่งถ้าไทยเห็นด้วยกับเวียดนาม เท่ากับไทยยอมรับว่า
การรุกรานและยึดครองก็พวชของเวียดนาม ไม่เป็น
อุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับเวียดนาม
ไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยแต่อย่างใด เวียดนาม
จึงยังหวังให้นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหาก็พวช
และต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ยังคงเป็นเหมือน
นโยบายและท่าทีของไทยในสมัยของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีน
พลเอกเกรียงศักดิ์ฯ นั่นคือให้ไทยยึดนโยบายเป็นกลางต่อ
ปัญหาก็พวชและไม่ถือว่าปัญหาก็พวชส่งผลกระทบต่อ
การมีความสัมพันธ์ปกติระหว่างไทยกับเวียดนาม

3) ทักษะของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยที่ได้กล่าวกับ

เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำไทยปรากฏข้างต้น เป็น
ทักษะและคำกล่าวที่บ่งบอกชัดเจนว่ารัฐบาลไทยไม่เห็น

ด้วยกับคำชี้แจงของฝ่ายเวียดนามที่ว่าไม่มีปัญหาสัมพันธภาพ
ไม่เห็นด้วยกับฝ่ายเวียดนามที่ว่า ปัญหาสัมพันธภาพไม่ส่งผล
กระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย ไม่เห็นด้วยกับ
เวียดนามที่ว่าปัญหาสัมพันธภาพไม่มีอีกแล้ว ดังนั้นจึงไม่
เกี่ยวกับผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย – เวียดนาม
ตลอดจนไม่เห็นด้วยกับเวียดนามที่ขอให้ไทยยอมรับการยึด
ครองสัมพันธภาพโดยเวียดนาม โดยขอให้ไทยยึดนโยบายเป็น
กลาง และไม่นำเอาปัญหาสัมพันธภาพมาปะปนกับเรื่องการ
ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับเวียดนาม

- 4) ความเห็นของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยที่เป็นสัญญาณบ่ง
บอกชัดเจนว่าฝ่ายไทยไม่เห็นด้วยกับนโยบายและท่าทีของ
เวียดนามต่อปัญหาสัมพันธภาพและต่อปัญหาความสัมพันธ์ไทย
– เวียดนาม ดังปรากฏในข้อ 3 ข้างต้น สะท้อนชัดเจนอยู่ใน
ประโยคที่ว่า “ไม่จำเป็นที่ฝ่ายไทยจะต้องคล้อยตาม หาก
ฝ่ายไทยเห็นว่าเรื่องไหนจะเป็นประโยชน์ของเรา ก็ย่อมจะ
ยกขึ้นมาพูดได้”

5) บทสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับเอกอัครราชทูต
เวียดนามประจำไทยครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่
บ่งบอกให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ฝ่ายไทยเห็นถึงความสำคัญ
และความจำเป็นที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนนโยบายและท่าที
ของไทยต่อปัญหาแก้มพูชาและต่อความสัมพันธ์ไทย –
เวียดนาม เป็นการตัดสินใจด้านนโยบายที่หันมาให้
ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และปัจจัย
ภายนอกอย่างแท้จริง
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

หลังการพบปะสนทนาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับนายฮวง
เบา เซิน เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2523
(ปรากฏสาระสำคัญดังข้างต้น) รัฐบาลไทยได้แสดงจุดยืนของนโยบายของไทยที่มีต่อปัญหา
แก้มพูชาต่อเวียดนามและต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ฝ่ายเวียดนามและประชาคม
ระหว่างประเทศได้ทราบอย่างต่อเนื่องตลอดมานับตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2523 จนถึง
ปลายปี พ.ศ. 2534 (ปีที่ปัญหาแก้มพูชายุติลงจากผลของความตกลงของที่ประชุมระหว่าง
ประเทศว่าด้วยปัญหาแก้มพูชาที่กรุงปารีส ตุลาคม พ.ศ. 2534) เป็นนโยบายใหม่ของไทย (และ
อาเซียน) ที่มาจากผลของการหารืออย่างใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอาเซียนและจีน

ไทยได้มีโอกาสให้เวียดนามรู้จักเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของไทย

ต่อปัญหาแกมพูชา ต่อเวียดนาม และต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายครั้งตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ดังอาทิ ในการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการ

ต่างประเทศ กับนายฮวง เบา เชน เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 10

กันยายน พ.ศ. 2523 สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- 1) เอกอัครราชทูตเวียดนามกล่าวซ้ำตามที่ถูกถามว่าระดับต่างๆ ของเวียดนามได้พูดกับฝ่ายไทยมาตลอด พ.ศ. 2520 – 2523 นั่นคือ เวียดนามประเมินค่าสูงต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เพราะหากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ก็จะเป็นพื้นฐานที่สร้างสรรค์ต่อความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ และเชื่ออำนวยให้เกิดสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และว่าถึงแม้จะมีเรื่องอีกหลายเรื่องที่จะต้องหารือกันก็ตาม แต่เวียดนามคิดว่าปัญหาต่างๆ ในขณะนี้ เป็นปัญหาเล็กน้อยที่จะต้องหารือกันต่อไป ที่สำคัญคือผลประโยชน์อันยาวนาน ซึ่งได้แก่มิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างประเทศทั้งสอง ดังนั้นจึงไม่ควรให้ปัญหาปัจจุบันทำลายผลประโยชน์อันยาวนานของประเทศทั้งสอง
- 2) หลังจากได้รับฟังทัศนะของฝ่ายเวียดนามแล้ว อธิบดีกรมการเมืองได้ตอบฝ่ายเวียดนามไปว่า จุดยืนของไทยและเวียดนามนั้นแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา ซึ่งไทยเห็นว่าจะต้องได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธี

ไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ เคยเสนอไว้แล้วว่า ต้องการเห็นสันติภาพและ
เสถียรภาพในภูมิภาคนี้ ปราศจากการแทรกแซงซึ่งกันและกันและจาก
มหาอำนาจภายนอก และที่สำคัญ ไทยหวังว่า จะไม่มีการกระทำใดๆ จาก
กัมพูชาที่จะส่งผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย ฉะนั้นถ้าปัญหา
กัมพูชาได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธี ก็จะทำให้การติดต่อในระดับทวิภาคีระหว่าง 9
ประเทศในภูมิภาคนี้ดีขึ้นตามลำดับ การแทรกแซงของมหาอำนาจในทางลบก็จะ
หมดสิ้นไป และทุกฝ่ายจะสามารถร่วมมือกันได้หลายด้าน โดยเฉพาะในด้าน
เศรษฐกิจและการค้า

- 3) เอกอัครราชทูตเวียดนามได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่าเวียดนามได้แถลงอย่างชัดเจนแล้วว่า
เวียดนามอยากให้สันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคนี้ และจะยึดถือหลักการ
ปัญจศีล 5 ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และว่าสำหรับเรื่องภายในอินโด
จีนและอาเซียนนั้น เวียดนามจะไม่ยอมให้ประเทศอื่นใดเข้ามาแทรกแซง
- 4) อธิบดีกรมการเมือง ได้ชี้แจงให้เวียดนามได้ทราบถึงเป้าหมายของไทยต่อภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ไทยต้องการให้มีสันติภาพ เสถียรภาพและเสรีภาพใน
ภูมิภาคนี้ และให้ทุกประเทศในภูมิภาคนี้มีเอกราชและเสรีภาพในการกำหนดใจ
ตนเอง (self – determination) โดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ จากภายนอก

(บันทึกการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับเอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย
ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2523 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากบทสนทนาข้างต้นระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับเอกอัครราชทูต
เวียดนามประจำประเทศไทย เป็นที่วิเคราะห์และประเมินได้ ดังต่อไปนี้

- ความเห็นของฝ่ายเวียดนามในข้อ 1 ข้างต้น เป็นความเห็นที่มาจาก
นโยบายของเวียดนามต่อไทยในบริบทของปัญหาขัดแย้งระหว่าง
เวียดนามกับกัมพูชา (ระหว่าง พ.ศ. 2520 – 2523) เป็นนโยบาย
และท่าทีเดิมของเวียดนามที่มีต่อไทยตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอก
เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นทัศนะของเวียดนามต่อไทยที่ยืนยันให้
เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าเวียดนามยังคิดและหวังว่านโยบายและท่าที
ของไทยต่อปัญหากัมพูชาและต่อเวียดนามในสมัยของรัฐบาลพล
เอกเปรม ติณสูลานนท์ ยังคงเป็นนโยบายและท่าทีของไทยต่อ
ปัญหากัมพูชาและต่อเวียดนามเหมือนกับของรัฐบาลพลเอกเกรียง
ศักดิ์ ชมะนันทน์
- ส่วนความเห็นของฝ่ายเวียดนามในข้อ 3 ข้างต้นนั้น ถือได้ว่าเป็น
การจงใจเล่นการม เพราะการที่เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึด

ครองกัมพูชาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 คือ การละเมิด 5
ข้อของหลักปัญจศีลอย่างโจ่งแจ้งที่สุด เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไร้เสถียรภาพ สันติภาพ และความ
มั่นคง เป็นการกระทำของเวียดนามต่อกัมพูชาที่ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อความมั่นคงของไทย

- ส่วนทัศนะของฝ่ายไทยในข้อ 2 และข้อ 4 ข้างต้น เป็นทัศนะที่บ่ง
บอกชัดเจนในเชิงประจักษ์ว่า ไทยได้เปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อ
ปัญหา กัมพูชา และต่อเวียดนามอย่างชัดเจน จากเดิม (ในสมัย
รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ฯ) ที่เน้นนโยบายเป็นกลางในปัญหา
กัมพูชา ไม่ถือว่าปัญหา กัมพูชา เป็นปัญหาสำหรับไทยแต่เป็น
ปัญหาเฉพาะระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา ทั้งแยกเรื่อง
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามออกจากปัญหา กัมพูชา มาเป็น
นโยบายใหม่ที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของ
ไทยเป็นสำคัญ เป็นนโยบายของไทยที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพล
ของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ และอิทธิพลของปัจจัยภายนอก เป็น
นโยบายใหม่ของไทยที่ตระหนักดีในความเกี่ยวพันและความ
เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสงครามในกัมพูชาและผลกระทบที่มี

โดยตรงต่อความมั่นคงของไทย และต่อพัฒนาการของ

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ปี พ.ศ. 2524 เป็นปีที่ไทยได้แสดงให้เห็นเวียดนามและประชาคมโลก

เห็นถึงจุดยืนชัดเจนของนโยบายของไทยต่อปัญหาแกมพูชาและต่อความสัมพันธ์ไทย –

เวียดนาม ดังเป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับกรณีเวียดนามได้ละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่ง

ดินแดนของไทยอย่างโจ่งแจ้ง ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 สรุป

สาระสำคัญ ได้ดังนี้

เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2524 กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญให้

นายโด จ็อก เตื่อง อูปทูตฯ เวียดนามประจำประเทศไทยเข้าพบอธิบดีกรมการเมืองของ

กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อมารับมอบบันทึกช่วยจำ(memorandum) ของรัฐบาลไทย มี

เนื้อหาประท้วงและประณามการที่ทหารเวียดนามได้ละเมิดดินแดนของไทยอย่างโจ่งแจ้ง

หลังจากที่อธิบดีกรมการเมืองได้อ่านข้อความทั้งหมดในบันทึกช่วย

จำแล้ว ยังได้แจ้งให้อูปทูตฯ เวียดนามทราบเพิ่มเติมว่า รัฐบาลไทยจะดำเนินการมีหนังสือแจ้ง

ให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบเพื่อขอให้สหประชาชาติเวียนหนังสือของรัฐบาลไทยที่แจ้ง

รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 ให้บรรดาประเทศสมาชิก

องค์การสหประชาชาติทราบต่อไป พร้อมทั้งจะส่งหนังสือเวียนแจ้งเรื่องนี้ให้บรรดาสถาน

เอกอัครราชทูตของต่างประเทศในประเทศไทยทราบเช่นกัน

เมื่อได้ฟังข้อความในบันทึกช่วยจำของรัฐบาลไทยเสร็จสิ้นแล้ว

อุปทูตฯ เวียดนามได้กล่าวตอบโต้บันทึกช่วยจำ ดังต่อไปนี้

“ในนามของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขอปฏิเสธคำ

กล่าวหาของทางการไทย ซึ่งเป็นการใส่ร้ายป้ายสีเวียดนามอย่างโจ่งแจ้งและ

ได้อ่านแถลงการณ์ของรัฐบาลเวียดนามฉบับวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2524

เกี่ยวกับเหตุการณ์ของวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นการปฏิเสธข่าว

ของไทย สรุปความสำคัญได้ว่า ตลอดระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมานี้ วงการกุ่ม

อำนาจไทย ซึ่งพูดว่าเป็นกลางในปัญหากัมพูชา แต่ความจริงแล้วนั้น กลับ

สมคบกับพวกเผ่าอำนาจปักกิ่ง เพื่อต่อต้านประชาชนกัมพูชาอย่างไม่หยุดยั้ง

สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ได้เปิดโปงและประณามบรรดาผู้กุมอำนาจ

ไทยที่ให้ความช่วยเหลือแก่พวกพอลพต เอียง สารี ที่ยังหลงเหลืออยู่ และ

พวกปฏิกริยาเขมรอื่นๆ ซึ่งข้ามจากดินแดนไทยไปก่อวินาศกรรมสาธารณรัฐ

ประชาชนกัมพูชาด้วยกำลังอาวุธ เพื่อทำการต่อต้านประชาชนกัมพูชา

นอกจากนั้น กองกำลังติดอาวุธไทย ยังได้คุ้มกันการเคลื่อนไหวกองทหารของ

พวกปฏิกริยาดังกล่าวโดยตรงหลายครั้ง รวมทั้งได้ล่องละเมิดน่านฟ้าและ

น่านน้ำของกัมพูชาอย่างต่อเนื่องอีกด้วย เมื่อวันที่ 3 มกราคมศกนี้ ทาง
ไทยยังสร้างสถานการณ์ที่ทำลายตามชายแดนไทย – กัมพูชาขึ้น โดยมุ่งหวัง
ที่จะกล่าวหาเวียดนามและกัมพูชา และก่อความแตกแยกระหว่างกลุ่ม
ประเทศอาเซียนกับเวียดนาม แต่พฤติกรรมใส่ร้ายป้ายสีและคุกคาม
ดังกล่าวนี้ไม่สามารถปกปิดการกระทำผิดของทางการไทย ในการต่อต้าน
ประชาชนกัมพูชาได้ กระทรวงการต่างประเทศเวียดนามขอปฏิเสธข่าวที่ไร้
ข้อมูลความจริงนั้นอย่างสิ้นเชิง”

อุปทูตฯ เวียดนาม ยังได้แจ้งด้วยว่าที่ตนได้กล่าวมาข้างต้นนี้
คือจุดยืนของรัฐบาลเวียดนาม จึงขอให้อธิบดีกรมการเมืองนำข้อความของแถลงการณ์ฉบับนี้
แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบด้วย

ภายหลังการอ่านแถลงการณ์ของรัฐบาลเวียดนามฉบับลง
วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2524 ซึ่งมีข้อความโจมตีใส่ร้ายประเทศไทยอย่างโจ่งแจ้ง อธิบดี
กรมการเมืองได้ตอบโต้ฝ่ายเวียดนาม สรุปสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

“ไทยไม่มีความประสงค์มุ่งร้ายต่อเวียดนาม แต่รัฐบาลก็
ยอมรับไม่ได้ที่จะให้มีกองกำลังทหารเวียดนามเข้ามาประชิดชายแดนไทย
หากมีการรุกรานดินแดนไทย รัฐบาลไทยก็จะตอบโต้การกระทำนั้น ฉะนั้นจึง

หวังว่าการรุกรานเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก การแก้ปัญหาแก้มพู่ชาจำเป็นต้องยึดถือผลประโยชน์ทั้งของไทยและเวียดนาม หากมีการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของเวียดนาม เวียดนามก็จะยอมรับไม่ได้ เช่นเดียวกัน หากมีการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของไทย ประชาชนและรัฐบาลไทยก็ยอมรับไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ไทย เวียดนาม รวมทั้งประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรหารือกันเพื่อหาทางออก ให้อาณาบริเวณนี้มีสันติภาพ และเสถียรภาพที่แท้จริง กลุ่มประเทศอาเซียนเอง ก็มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้สันติภาพกลับคืนมาสู่ภูมิภาคนี้ จึงประสงค์ที่จะเห็นแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ร่วมมือกันในทางสร้างสรรค์ สร้างให้ภูมิภาคนี้มีความแข็งแกร่ง ต่อต้านการขยายอำนาจใดๆ แต่เรื่องนี้จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการแก้ไขปัญหากัมพูชาให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย จึงหวังว่าอุปทูตฯ จะนำข้อความที่กล่าวมานี้ ไปยื่นต่อรัฐบาลเวียดนามอีกครั้ง”

อุปทูตเวียดนามได้กล่าวตอบฝ่ายไทยดังนี้

“ขอยืนยันอีกครั้งว่า ทหารเวียดนามในกัมพูชาไม่เคยรุกราน

ดินแดนไทย ส่วนเรื่องการคงทหารเวียดนามไว้ในกัมพูชานั้น เป็นไปตามคำ

ขอร้องขอของสภาปฏิวัติประชาชนกัมพูชา (หมายถึงสภาปฏิวัติของระบอบหุ่น

เชิดเฮงสัมริน/หมายเหตุ: ผู้วิจัย) เพื่อต่อต้านพวกปฏิกิริยาปักกิ่งและกลุ่ม

ปฏิกิริยาอื่นๆ ที่คุกคามเอกราช และความมั่นคงของกัมพูชา ที่กล่าวมานี้เป็น

สิทธิอันชอบธรรมของประชาชนกัมพูชาและเวียดนาม และเป็นกิจการภายใน
ของเวียดนามและกัมพูชา (หมายถึงของระบอบหุ่นเชิดเฮงสัมริน/หมายเหตุ:
ผู้วิจัย) ไม่มีผู้ใดมีสิทธิที่จะแทรกแซงได้ ส่วนสถานการณ์ที่ไร้เสถียรภาพตาม
ชายแดนไทย – กัมพูชานั้น เกิดจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มปฏิกริยาพลพต
และพวกปฏิกริยาอื่นๆ ซึ่งดำรงอยู่ได้ โดยการชุบเลี้ยงของไทย แต่เป็นที่
แน่นอนว่าประชาชนกัมพูชาจะต่อต้านผู้ที่แทรกแซงในกิจการภายในของ
กัมพูชา สถานการณ์ในกัมพูชาไม่อาจกลับคืนเป็นอย่างอื่นได้ ไม่มีสิ่งที่
เรียกว่าปัญหากัมพูชา ไม่มีผู้ใดมีสิทธิที่จะหารื้อกันในเรื่องปัญหาภายในของ
ประเทศอื่น”

อธิบดีกรมการเมืองได้ตอบกลับไปดังต่อไปนี้

“ไทยขอปฏิเสธข้อกล่าวหาทุกข้อของเวียดนาม

จุดยืนของไทยแตกต่างจากของเวียดนาม ภาวะที่ไทยรับอยู่ในขณะนี้
โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้อพยพ เป็นปัญหาที่มีสาเหตุโดยตรงจากการที่
เวียดนามได้รุกรานกัมพูชา และขออย่าว่า การอยู่ร่วมกันโดยสันติและฉันท์
มิตร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน”

(บันทึกการสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับอุปทูตฯ เวียดนาม ลงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.

2524 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากบทสนทนาระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับอุปทูตเวียดนาม ลงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2524 (2 ปีหลังเวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชา) ดังปรากฏข้างต้น เราสามารถทำการวิเคราะห์และประเมินความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามและนโยบายท่าทีทั้งของไทยและของเวียดนามต่อปัญหา กัมพูชาได้ ดังต่อไปนี้

- 1) เหตุการณ์ทหารเวียดนามละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 นับเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงครั้งแรกที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลไทยได้ทำการประท้วงการกระทำของเวียดนามอย่างเป็นทางการผ่านการยื่นบันทึกช่วยจำ (memorandum) ให้กับรัฐบาลเวียดนาม เป็นเหตุการณ์ที่เป็นสัญญาณชัดเจนบ่งชี้ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ห้วงเวลาของการตึงน้ำฝั่งพระจันทร์ (ซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523) ของความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ได้สิ้นสุดลงจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524
- 2) เหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 มีผลตอกย้ำให้ไทยผู้แจ้งเห็นจริงมากขึ้นเกี่ยวกับนโยบายแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อปัญหา กัมพูชาและต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งเป็นเหตุการณ์ในเชิงประจักษ์ที่มีผลช่วยพิสูจน์และยืนยันให้ฝ่ายไทยเห็นถึงความถูกต้องที่รัฐบาลไทยได้หันมาให้ความสำคัญกับอธิปไตยของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (หรือเรื่องเกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงด้านดุลอำนาจในภูมิภาค

และผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ) ในการศึกษาอ่านและวิเคราะห์

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา แต่ละบริบท เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายและท่าที
ของไทยต่อปัญหาแก้มพูซาและต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามที่จะเป็นการปกป้อง
รักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างแท้จริง

- 3) การที่อธิบดีกรมการเมืองได้เชิญอุปทูตเวียดนามมาพบเพื่อมารับฟังและรับมอบบันทึก
ช่วยจำของรัฐบาลไทย ซึ่งมีข้อความประณามการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่ง
ดินแดนของไทยโดยเวียดนามในเหตุการณ์เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2524 ถือได้ว่า
เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญยิ่ง ด้วยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงใน
นโยบายและการมองปัญหาแก้มพูซาของไทย

เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายของไทยที่ไม่มอง

เรื่องความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามว่า สามารถแยกออกจากปัญหาแก้มพูซาได้อีกต่อไป
แต่จะมองว่า สองเรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งมีความเชื่อมโยงต่อกันโดยตรง กล่าวอีก
นัยหนึ่ง ในยุคของรัฐบาลของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
นโยบายของไทยต่อปัญหาแก้มพูซาและต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นนโยบาย
และท่าทีของไทยที่ถือว่าความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามจะมีพัฒนาการเช่นใด ขึ้นอยู่
โดยตรงกับนโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อปัญหาแก้มพูซาว่าเวียดนามจะยอม
แก้ปัญหากัมพูชาโดยสันติวิธีผ่านกระบวนการเจรจาทางการเมืองระหว่างเวียดนาม

กับกลุ่มเขมรที่ต่อต้านการยึดครองกัมพูชาของเวียดนามได้หรือไม่ เวียดนามจะยอมรับหรือไม่ว่ามีสิ่งที่เรียกว่าปัญหากัมพูชา (ซึ่ง 10 ปีแรกของปัญหากัมพูชา เวียดนามไม่เคยยอมรับเลยว่ามีปัญหากัมพูชา) อีกทั้งขึ้นอยู่กับว่าเวียดนามจะยอมรับหรือไม่ว่า การที่เวียดนามต้องการมีความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ (absolute security) ด้วยการเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา ได้มีผลโดยตรงสร้างความไม่มั่นคงให้กับไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นการที่อธิบดีกรมการเมืองได้กล่าวกับอุปทูต เวียดนามว่า “การแก้ปัญหากัมพูชา จำเป็นต้องยึดถือผลประโยชน์ทั้งของไทยและของ เวียดนาม” ถือได้ว่าเป็นการบอกอย่างชัดเจนให้ฝ่ายเวียดนามได้รู้ว่า ไทยไม่อาจยอมรับนโยบายแสวงหาความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของเวียดนามได้

สรุปก็คือ ทศนะของอธิบดีกรมการเมืองเป็นนโยบาย

และท่าทีของรัฐบาลไทยที่ต้องการให้ฝ่ายเวียดนามได้รู้ว่า ไทยรู้แจ้งเห็นจริงแล้วว่า เป้าหมายแท้จริงของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชาไม่ใช่เป้าหมายเพื่อสร้างสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่คือการหวังให้ เวียดนามมีอิทธิพลครอบงำทั้งลาวและกัมพูชาอย่างเบ็ดเสร็จ อีกทั้งต้องการให้ เวียดนามตระหนักให้ดีด้วยว่า สันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงของทุกประเทศ ในภูมิภาคนี้จะมีได้ ก็ต่อเมื่อทุกประเทศยอมรับในความมั่นคงของกันและกัน ไม่สร้าง ความไร้ความมั่นคงให้กันและกัน ด้วยการผูกขาดความมั่นคงไว้แต่ผู้เดียว (absolute security) แต่ต้องมีการยอมรับสิทธิของทุกประเทศที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

เช่นกัน (นี่คือความหมายของความมั่นคงเชิงสัมพัทธ์ หรือ relative security: หมายถึง

เหตุ: ผู้วิจัย) ซึ่งการที่เวียดนามได้ทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชา คือการปฏิเสธ

สิทธิอันชอบธรรมของประเทศไทย (เช่นไทย) ที่จะมีความมั่นคงได้

- 4) สำหรับนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหา กัมพูชา (ซึ่งเวียดนามถือว่าไม่มี
ปัญหา กัมพูชา) และต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ตามที่สะท้อนออกมาจาก
คำพูดของอุปทูต เวียดนามในบตสนทนาข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งดังต่อไปนี้

4.1 นโยบายและท่าทีของเวียดนามยังคงเป็นเช่นที่ผ่านมา กล่าวคือ
เวียดนามไม่ยอมรับว่าการที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา (ตั้งแต่
วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521) เป็นสาเหตุหรือเป็นรากเหง้าของปัญหา
กัมพูชา โดยเวียดนามอ้างว่าที่เข้าไปในกัมพูชานั้น เป็นไปตามข้อเรียกร้อง
ของประชาชนกัมพูชาที่ต่อต้านระบอบเขมรแดง เป็นไปเพื่อยุติการฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดง เป็นไปเพื่อให้สันติภาพ เสถียรภาพและความ
มั่นคงของกัมพูชาและของภูมิภาคนี้กลับคืนมา

4.2 เวียดนามนำเอาเรื่องการเงินสนับสนุนระบอบเขมรแดง
(หรือรัฐบาลของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ถูกตั้งของ
กัมพูชาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ) มาเป็นข้ออ้างอีกข้อหนึ่ง เพื่อ

กลบเกลื่อนปิดบังเหตุผลและเป้าหมายแท้จริงของเวียดนามต่อกัมพูชา นั่นคือการมีนโยบายเพื่อแผ่อิทธิพลของเวียดนามในอินโดจีน ด้วยการยึดครองและครอบงำกัมพูชาอย่างเบ็ดเสร็จ อย่างที่เวียดนามมีอิทธิพลครอบงำลาวหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518)

4.3 เวียดนามยังคงใช้นโยบายให้ร้ายป้ายสีกล่าวหาประเทศ

อื่นๆ (อาทิ จีน ไทย สหรัฐฯ) ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เหตุการณ์ในกัมพูชาไม่สงบ และเพราะประเทศเหล่านี้มีนโยบายมุ่งร้ายบ่อนทำลายความมั่นคงของเวียดนามและของภูมิภาคนี้ โดยให้การสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเขมรที่ต่อต้านเวียดนาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เวียดนามพยายามสร้างวาทกรรมเพื่อการรุกรานที่ชอบธรรม เพื่อหวังโน้มน้าวให้ประชาคมระหว่างประเทศเห็นคล้อยตามเวียดนามว่า เวียดนามเป็นฝ่ายถูกกระทำ ให้เห็นตามเวียดนามว่าปัญหาเกิดขึ้นไม่ใช่จากการรุกรานของเวียดนาม แต่เกิดขึ้นเพราะการแทรกแซงจากภายนอก (เวียดนาม หมายถึงจีนและไทย เป็นสำคัญ)

4.4 เวียดนามใช้ข้ออ้างในข้อ 4.1 – 4.3 ข้างต้นมาเป็นข้ออ้างใน

การคงทหารเวียดนามไว้ในกัมพูชาอย่างไม่มีกำหนดเวลา มาเป็น

ส่วนประกอบของการสร้างวาทกรรมเพื่อหวังให้มีผลปฏิเสธและลบล้าง

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้ชัดว่า ปัญหาเกิดจากความไร้เสถียรภาพและ

ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หลังสิ้นสุดสงคราม
เวียดนาม) มีสาเหตุโดยตรงมาจากการรุกราน แทรกแซง และยึดครอง
กัมพูชาโดยกองทัพของเวียดนาม

4.5 คำชี้แจงของอุปทูตเวียดนามเกี่ยวกับนโยบายและ

ท่าทีของรัฐบาลเวียดนามต่อปัญหา กัมพูชา และต่อความสัมพันธ์ไทย –
เวียดนาม ในครั้งนี้ เป็นคำชี้แจงที่ตอกย้ำให้เป็นที่ประจักษ์ได้อย่างชัดเจนว่า
เวียดนามมีนโยบายและการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงอย่าง
สมบูรณ์ของเวียดนาม (absolute security) เท่านั้น โดยไม่แยแสต่อ
ผลกระทบที่จะมีต่อความมั่นคงของประเทศอื่นแต่อย่างใด ถือได้ว่าเป็น
นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีความอหังการจากอิทธิพลของชัยชนะใน
สงครามเวียดนามเป็นปัจจัยชี้แนะและกำหนดนโยบายของเวียดนามต่อ
กัมพูชาและต่อประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ปี พ.ศ. 2524 ถือได้ว่าเป็นปีที่มีความสำคัญและมีอิทธิพล

ต่อพัฒนาการของปัญหา กัมพูชา และต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามและอาเซียน –
เวียดนาม ด้วยเป็นปีที่มีความร่วมมือและการปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดระหว่างไทยกับ
สิงคโปร์ในเรื่องปัญหา กัมพูชา โดยสิงคโปร์เป็นต้นคิดข้อเสนอให้มีการจัดตั้งแนวร่วมของกลุ่ม

เขมรสามฝ่ายที่ต่อต้านการยึดครองกัมพูชาของเวียดนาม และได้หารืออย่างใกล้ชิดกับไทยในเรื่องนี้ หลังจากที่ประเทศทั้งสองเห็นชอบร่วมกันแล้ว ก็ได้นำเสนอประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ เพื่อขอความเห็นชอบซึ่งหลังได้รับความเห็นชอบจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ อาเซียนก็ได้ประสบผลสำเร็จ สามารถโน้มน้าวให้กลุ่มเจ้าสีหนุ กลุ่มเขมรแดงและนายซอน ซาน (หรือกลุ่ม FUNCINPEC กลุ่ม DK และกลุ่ม KPNLF) ร่วมกันลงนามในคำแถลงร่วมเพื่อจัดตั้งแนวร่วมต่อต้านเวียดนาม (United Front) ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2524 และต่อมาในปีเดียวกัน แนวร่วมฯ ดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นรัฐบาลผสมแห่งกัมพูชาประชาธิปไตย (Coalition Government of Democratic Kampuchea หรือ CGDK) โดยภารกิจเร่งด่วนขั้นแรกของแนวร่วมฯ คือการร่วมกันขับไล่กองกำลังทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา (คือขับไล่กองกำลังทหารเวียดนาม) เพื่อให้ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศเป็นกลางที่ไม่ใช่เป็นประเทศคอมมิวนิสต์ และเพื่อพิสูจน์ให้เวียดนามได้ตระหนักว่า เวียดนามไม่มีทางที่จะเอาชนะทางทหารในกัมพูชาได้ แต่เวียดนามจำต้องหันมาหาทางยุติปัญหากัมพูชา ด้วยวิธีการทางการเมือง นั่นคือ ผ่านการเจรจาโดยตรงกับรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) เท่านั้น

นโยบายของอาเซียนเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมฯ ซึ่ง

ต่อมาได้พัฒนามาเป็นรัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย มาจากเหตุผลสำคัญอีกสองประการ กล่าวคือ เพื่อเป็นการช่วยรักษาที่นั่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (DK) ในองค์การสหประชาชาติ และเพื่อให้นโยบายต่อปัญหากัมพูชาของอาเซียนมีความเป็นเอกภาพ ไม่เปิด

ช่องให้เวียดนามจกฉวยโอกาสทำการตอกลิ้ม สร้างความแตกแยกในหมู่ประเทศสมาชิก

อาเซียน

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ปี พ.ศ. 2525 เป็นปีที่ไทยร่วมกับอาเซียนด้วยความผันของนโยบาย
ของเวียดนามที่คิดครองอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จในภูมิภาคอินโดจีน (นโยบายให้เวียดนาม
ครองความเป็นใหญ่ในลาวและกัมพูชา ด้วยการสถาปนาสหพันธรัฐอินโดจีน ซึ่งจะมีผลทำให้
เวียดนามเป็นผู้มีอำนาจนำในระดับอนุภูมิภาคหรือ subregional hegemon) เป็นปีที่นโยบาย
และท่าทีของไทยต่อปัญหากัมพูชาและต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม เป็นนโยบายที่มา
จากการอ่าน วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ทั้งในและนอกภูมิภาค โดยอิงกับทฤษฎีสัจ
นิยมว่าด้วยอำนาจ ผลประโยชน์และความเปลี่ยนแปลงด้านดุลอำนาจในภูมิภาคหลังการยึด
ครองกัมพูชาโดยเวียดนาม ตลอดจนยอมรับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์อย่างชัดเจนที่สุด
แตกต่างจากนโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหากัมพูชาช่วงระหว่าง พ.ศ. 2521 ถึงต้น พ.ศ.
2523

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ประจักษ์จากการพบปะ
หารืออย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 1 ระหว่างอธิบดีกรมการเมืองกับนายฮวง เบา เซิน
เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2525 มีสาระสำคัญ
สรุปได้ดังต่อไปนี้

- อธิปไตยกรรมการเมืองได้ให้ทัศนะในภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาแก้มพูซา และความสัมพันธ์ไทย – แก้มพูซาว่า ไทยถือว่าการมาเยือนไทยของ นายกรัฐมนตรีฟาม วัน ดง ของเวียดนาม (วันที่ 6 – 10 กันยายน พ.ศ. 2521) เป็นการเริ่มศักราชใหม่ของการติดต่ออย่างสร้างสรรค์ ระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ แต่หลังจากที่เวียดนามได้ส่งทหารเข้า รุกรานแก้มพูซา (เดือนธันวาคม พ.ศ. 2521) ทำให้ไทยและอาเซียน ต้องพิจารณาบทบาทของหลักการที่ได้ทำไว้กับเวียดนาม (หลักการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติหรือหลักปรัชญาสี่ว่าด้วยการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน การไม่แทรกแซงใน กิจการภายในของกันและกัน ตลอดจนการไม่ใช้ความรุนแรง แก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศ) และเรียกร้องให้เวียดนามถอน ทหารทั้งหมดออกจากแก้มพูซา เพื่อให้ประชาชนแก้มพูซาสามารถ กำหนดอนาคตของตนเองได้อย่างเสรี ทั้งนี้ไทยตระหนักดีว่า หาก แก้มพูซาอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีน ก็อาจเป็นภัยคุกคามต่อ เวียดนาม แต่ในขณะเดียวกัน การที่เวียดนามคงกำลังทหารไว้ใน แก้มพูซาก็อาจเป็นภัยคุกคามต่อไทยเช่นเดียวกัน จึงขอให้เวียดนาม พิจารณาแก้ปัญหาแก้มพูซา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของไทยและ ของภูมิภาคนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาแก้มพูซาจำเป็นต้องมี

ประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค เช่น จีน สหรัฐฯ และสหภาพโซ-
เวียตเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

- ส่วนทัศนะของฝ่ายเวียดนามที่ได้แสดงกับฝ่ายไทยในการพบปะ
ครั้งนี้ ยังคงเหมือนกับที่ได้แสดงกับฝ่ายไทยตั้งแต่เดือนมกราคม
พ.ศ. 2522 กล่าวคือ เวียดนามไม่ได้รุกรานกัมพูชาแต่เข้าไปใน
กัมพูชาตามข้อเรียกร้องของประชาชนกัมพูชาที่ต่อต้านระบอบ
พอลพต เข้าไปเพื่อยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดง เข้าไป
เพื่อกำจัดภัยคุกคามจีนที่มีต่อกัมพูชา ปัญหากัมพูชาเกิดขึ้นเพราะ
จีนสนับสนุนฝ่ายเขมรแดงพอลพต และพวก และจีนต้องการใช้
กัมพูชารายได้ระบอบเขมรแดงเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อบ่อนทำลาย
เวียดนาม จีนและสหรัฐฯ ได้สมคบกันต่อต้านเอกราชและ
สันติภาพในอินโดจีน เวียดนามเห็นว่าความร่วมมือระหว่างไทยกับ
จีนตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา คุกคามเสถียรภาพและความ
มั่นคงของเวียดนาม เวียดนามเห็นว่าปัญหาในภูมิภาคนี้ย่อม
ต้องการได้รับการแก้ไขโดยประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ไม่ชักนำเอา
ประเทศนอกภูมิภาคเข้ามาเกี่ยวข้อง

(หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ที่ กต.0305/25160 ลงวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2525)

เกี่ยวกับผลการหารือข้างต้น พอเป็นที่วิเคราะห์และประเมินได้

ดังต่อไปนี้

- 1) ไทยเริ่มเห็นภาพรวมของปัญหาภูมิพหุชาติเด่นมากขึ้น การยอมรับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ทำให้ไทยสามารถอ่านสถานการณ์และพัฒนาการของแนวโน้มของปัญหาภูมิพหุชาติได้อย่างตรงกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ปรากฏในห้วงเวลานี้ ทำให้ไทยตระหนักรู้ได้ว่า ปัญหาภูมิพหุชาติไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับภูมิพหุชาติประชาธิปไตยเท่านั้น แต่มีมิติของอิทธิพลของปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง และกำกับพัฒนาการของปัญหาภูมิพหุชาติอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งมีมิติของอิทธิพลของปัจจัยภายนอก (หรือความขัดแย้งจีน – สหภาพโซเวียต) ย่อมจะเป็นปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญประการหนึ่ง ต่อการหาทางยุติปัญหาภูมิพหุชาติโดยวิธีการทางการเมือง การพบปะหารืออย่างไม่เป็นทางการกับฝ่ายเวียดนามในครั้งนี้ เป็นเหตุการณ์ที่พิสูจน์ให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่า ไทยตระหนักดีว่าการเจรจาตกลงใดๆ (ถึงแม้จะเกิดขึ้น) ระหว่างไทยกับเวียดนาม ก็จะไม่สามารถยุติปัญหาภูมิพหุชาติได้ แม้เวียดนามจะพยายามเกลี้ยกล่อมโน้มน้าวให้ไทยเห็นดีด้วยกับเวียดนามว่าประเทศทั้งสองสามารถทำความตกลงแก้ปัญหาภูมิพหุชาติได้ โดยปราศจากความร่วมมือและเห็นชอบจากมหาอำนาจที่เกี่ยวข้อง
- 2) สำหรับทัศนะและท่าทีของเวียดนามในการหารือครั้งนี้ ถึงแม้โดยภาพรวมแล้วยังคงเป็นท่าทีเดิมที่มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 เป็นทัศนะและท่าทีที่บ่งบอกให้เห็นถึงความแข็งกร้าว

ความเข้าใจเอาเองว่าสิ่งที่เวียดนามได้กระทำต่อกัมพูชานั้นเป็นสิ่งถูกต้อง ชอบด้วย
เหตุผลและยุติธรรม (self – righteous) เวียดนามไม่จำเป็นต้องฟังใครทั้งสิ้น ความมั่นคง
ของเวียดนามอยู่เหนือความมั่นคงของประเทศอื่นใด อย่างไรก็ดี ทุกคำพูดของ
เอกอัครราชทูตเวียดนามที่ได้กล่าวกับฝ่ายไทย บ่งบอกอย่างชัดเจนว่า เวียดนามมีความ
ทั้งกังวลและกลัวอิทธิพลของแรงกดดันของจีน รวมทั้งเป็นกังวลและกลัวความร่วมมือ
ระหว่างไทยกับจีนในเรื่องปัญหา กัมพูชา แม้ฝ่ายเวียดนามพยายามปิดบังความกลัว
ดังกล่าวด้วยการมีท่าทีก้าวร้าวและมั่นใจในความถูกต้องและชอบธรรมของนโยบายของ
เวียดนามต่อปัญหา กัมพูชาก็ตาม
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

นโยบายและท่าทีของไทยต่อปัญหา กัมพูชาและต่อ
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ได้รับการตอกย้ำยืนยันอีกครั้งช่วงปลาย พ.ศ. 2525 ในการ
สนทนาระหว่างรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย กับนาย ฮา วัน เล่า
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนาม เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2525
ซึ่งในโอกาสดังกล่าวฝ่ายไทยได้ย้ำจุดยืนสำคัญของไทย ดังนี้

- ไทยไม่ต้องการและไม่เคยถือว่าเวียดนามเป็นศัตรู เพราะไม่เป็น
ประโยชน์แก่ไทยหรือเวียดนาม

- ไทยไม่ต้องการและจะไม่ทำสิ่งใดที่เป็นภัยต่อเวียดนาม และหวังว่า
เวียดนามคงคิดเช่นเดียวกัน
- ไทยไม่ได้ดำเนินนโยบายตามประเทศใดหรือเพื่อผลประโยชน์ของ
ประเทศใด แต่คำนึงถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของไทยเอง
เป็นหลัก
- ไทยยินดีและพร้อมจะร่วมมือกับเพื่อนบ้านทุกประเทศเพื่อรักษา
ผลประโยชน์ร่วมกัน ในฐานะที่ต่างเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใน
ภูมิภาคเดียวกัน และเป็นประเทศเล็กด้วยกัน
- ไทยและอาเซียนเองก็ไม่ต้องการเห็นกัมพูชาเป็นภัยทั้งต่ออาเซียน
และเวียดนาม แต่ตราบไต่ที่ยังมีทหารเวียดนามอยู่ในกัมพูชา
ตราบนั่นก็ยังมี การต่อต้านและการสู้รบจากภายในกัมพูชา ซึ่ง
ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยที่มีพรมแดนติดต่อกับกัมพูชา
นอกจากนี้ ตราบไต่ที่ยังมีสงครามในกัมพูชา ผู้อพยพซึ่งหลบหนี
สงครามเข้ามาในไทยก็ยังกลับบ้านของตนไม่ได้

ส่วนทัศนะของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

เวียดนามที่ได้กล่าวตอบฝ่ายไทยในการสนทนาครั้งนี้ ก็ยังคงเป็นเช่นเดิม คือ เวียดนามไม่ได้
รุกรานกัมพูชา แต่ได้เข้าไปช่วยประชาชนเขมรที่เรียกร้องให้เวียดนามเข้าไปโค่นระบอบฮ่า
ลั่งเผ่าพันธุของฝ่ายเขมรแดง ปัญหา กัมพูชาเกิดขึ้นเพราะภัยคุกคามของจีนที่สนับสนุนฝ่าย

พลพตและเอียง สารี ทุกอย่างจะสงบลงได้เมื่อไม่มีภัยคุกคามจีน ไม่มีการสนับสนุนให้ฝ่าย
เขมรแดงของพลพต เอียง สารี สามารถปฏิบัติการทางทหารได้อีกต่อไป และเมื่อมีการ
ยอมรับรัฐบาลเฮงส์มินิน ตลอดจนยอมรับว่าสถานการณ์ในกัมพูชาหลังการยึดครองของ
เวียดนาม ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกลับไปเหมือนก่อนวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ได้อีก และ
ปัญหาภายในภูมิภาคนี้ พึ่งได้รับการแก้ไขโดยประเทศในภูมิภาคเท่านั้น ไม่ต้องให้ประเทศ
นอกภูมิภาคเข้ามาเกี่ยวข้อง (ซึ่งเวียดนาม หมายถึงจีนเป็นสำคัญ)
(บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยกับรัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ลงวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2525)

เมื่อเข้าสู่ปลายยุคสงครามเย็น (ระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2532) เป็น
ที่ประจักษ์ว่า เวียดนามได้เริ่มเปลี่ยนนโยบายและท่าทีต่อปัญหากัมพูชาอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน อัน
เป็นเหตุการณ์สะท้อนในเชิงประจักษ์ให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อการเปลี่ยน
นโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหากัมพูชา

กล่าวได้ว่า อิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีต่อเวียดนามในช่วงนี้ ที่
สำคัญได้แก่การเปลี่ยนผู้นำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต มีผลให้นายกอร์บาเชฟ
ขึ้นมามีอำนาจพร้อมกับการประกาศนโยบายเปิดกว้างทางสังคมและการเมือง กับนโยบาย
ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของโซเวียต (นโยบาย glasnost และ
perestroika) ซึ่งได้เป็นผลนำไปสู่การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตในที่สุด อีกทั้งการ

ประกาศนโยบายยุติปัญหาอัฟกานิสถานด้วยการถอนทหารโซเวียตทั้งหมดออกจาก
อัฟกานิสถาน รวมไปถึงการเดินทางไปพบนายเติ้ง เสี่ยว ผิง ผู้นำสูงสุดของจีนเพื่อหารือเรื่อง
การปรับความสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นปกติระหว่างโซเวียต – จีน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.
2532

อิทธิพลของปัจจัยภายนอกดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญทำ
ให้เวียดนามเปลี่ยนนโยบายต่อปัญหาก็้มพูชาจาก 9 ปีแรก(พ.ศ. 2522 – 2530) ที่ปฏิเสธไม่
ยอมรับว่ามีปัญหาก็้มพูชา ไม่ยอมรับว่าการแสวงหาความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ของเวียดนาม
เป็นสาเหตุสำคัญสร้างสภาวะความไม่มั่นคงให้กับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาค (เช่น
ผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย) ไม่ยอมรับว่าปัญหาก็้มพูชาไม่ใช่เป็นเพียงแค่ปัญหา
ระหว่างเวียดนามกับก็้มพูชาเท่านั้น แต่เป็นปัญหาทั้งของภูมิภาคและของประชาคมระหว่าง
ประเทศ ทั้งไม่ยอมรับว่าการรุกรานและยึดครองก็้มพูชาของเวียดนาม คือรากเหง้าของปัญหา
ก็้มพูชา เพราะเวียดนามได้ละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติและหลักการพื้นฐานของกฎหมาย
ระหว่างประเทศ เปลี่ยนมาเป็นนโยบายที่เริ่มยอมรับว่า เวียดนามไม่สามารถเอาชนะด้วย
วิธีการทางทหาร แต่หากยังประสงค์มีอิทธิพลในระดับหนึ่งในก็้มพูชาก็จำเป็นต้องหันมาให้
ความสำคัญอย่างจริงจัง กับเรื่องของการเจรจาต่อรองทางการเมืองกับกลุ่มเขมรที่ต่อต้าน
เวียดนาม (รัฐบาลผสม CGDK)

การหันมายอมรับข้อเท็จจริงข้างต้นมีผลทำให้นายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามเดินทางมาขอหารือแนวทางการยุติ ปัญหาการกักขังทางการเมืองกับรัฐบาลไทยถึง 4 ครั้งช่วงระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2532 โดยหารือ กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย 2 ครั้งที่กรุงเทพฯ (วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 และวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2531) 1 ครั้งในปี พ.ศ. 2532 (วันที่ 28 กุมภาพันธ์ – วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2532) และได้เชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยไปเยือน เวียดนาม โดยได้มีการหารือกับฝ่ายไทยที่กรุงฮานอยสองรอบ (วันที่ 9 – 10 มกราคม พ.ศ. 2532)

การพบปะหารือครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ฝ่ายไทย ได้ขอให้นายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามประเมินผลของการประชุมอย่างไม่ เป็นทางการระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกักขังที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย (Jakarta Informal Meeting หรือ JIM 1) ซึ่งนายเหวียน โค ทัก กล่าวว่าตนเห็นด้วยกับทัศนะ ของนายดานาบาลัน รัฐมนตรีต่างประเทศของสิงคโปร์ที่ว่าการประชุม JIM 1 ประสบ ผลสำเร็จในด้านการเมืองและด้านจิตวิทยา (political and psychological break through) แม้ในเนื้อหาสาระมิได้มีความคืบหน้าแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เวียดนามถือว่า การประชุมครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า ทุกฝ่ายมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหการกักขัง แต่การประชุมเพียง 3 วัน ย่อมไม่อาจแก้ไขปัญหาลงไปได้ และว่า ในการแก้ปัญหการกักขัง ประเทศที่มีพรมแดน ติดต่อกับกัมพูชา 3 ประเทศคือ ไทย เวียดนาม และลาว เป็นประเทศที่มีความเกี่ยวข้อง

โดยตรงกับปัญหาภัยพิพาทมากที่สุด ดังนั้นจำเป็นที่ทั้ง 3 ประเทศ จะต้องแลกเปลี่ยนทัศนะเพื่อหาประเด็นที่เห็นสอดคล้องกัน ส่วนประเทศอาเซียนอื่นๆ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ แม้จะสนใจปัญหาภัยพิพาท แต่ประเทศเหล่านี้ก็มีปัญหาอื่นของตนซึ่งสำคัญกว่า ดังนั้น ปัญหาภัยพิพาทจะไม่สามารถแก้ไขไปได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากไทย เวียดนาม และลาว

ต่อทัศนะของนายเหวียน โค ทัก ข้างต้น ฝ่ายไทยได้กล่าวกับนายเหวียน โค ทัก ว่า ในการแก้ปัญหาภัยพิพาท จำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวภัยพิพาทเป็นอันดับแรก ซึ่งจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด รวมทั้งจำต้องคำนึงถึงความเห็นของจีน สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตด้วย

เมื่อฝ่ายไทยได้ถามนายเหวียน โค ทัก ว่าเวียดนามจะแก้ปัญหาภัยพิพาทได้เมื่อใด นายเหวียน โค ทัก ได้ตอบว่า เวียดนามได้เสนอกำหนดเวลาที่จะถอนทหารออกจากภัยพิพาทให้เสร็จสิ้นภายในปี พ.ศ. 2532 หรือไม่ก็ภายในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2533 และว่าหากฝ่ายไทยต้องการให้ถอนออกไปเร็วกว่านี้ก็ยอมได้ ซึ่งฝ่ายไทยได้ย้ำว่าจะต้องมีการแก้ไขปัญหาทางการเมืองก่อน โดยหวังว่าเวียดนามจะมีความอดุลมุลช่วยเหลือมากขึ้น นายเหวียน โค ทัก กล่าวเห็นด้วยว่าทั้งสองฝ่ายต้องมีท่าทีอะลุ้มอล่วย และว่าขณะนี้เวียดนามกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเงินเฟ้อ พร้อมทั้งได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า สำหรับปัญหาภัยพิพาทนั้น ขณะนี้ถือได้ว่า เริ่มส่งประกายให้เห็นลู่ทางที่จะ

แก้ปัญหาแก้มพิษมาได้แล้ว (see light at the end of the tunnel) อย่างไรก็ตาม เวียดนามเห็นว่า การที่จะยุติปัญหาแก้มพิษโดยทันทีทันควัน อาจไม่เกิดผลดีเปรียบเสมือนรถยนต์ที่กำลังวิ่ง ด้วยความเร็วสูง ซึ่งหากเบรกโดยกะทันหันก็อาจทำให้รถคว่ำได้ ต่อทัศนะของนายเหวียน โค ทัก ในประเด็นหลังนี้ ฝ่ายไทยได้ย้่ากับรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามว่า ไทยต้องการให้มีการ แก้ไขปัญหาแก้มพิษที่ถาวร ซึ่งจะเป็นไปได้หากเวียดนามมีท่าทีจะลุ่มหล่นอย่างมากขึ้น (บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ รัฐมนตรีต่างประเทศ เวียดนาม ลงวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

การพบปะครั้งที่สองระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศกับนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม ได้มีขึ้นวันที่ 25 สิงหาคม
พ.ศ. 2531 โดยทั้งสองฝ่ายได้หารือกันในปัญหาแก้มพิษต่อเนื่องจากการหารือครั้งแรกเมื่อ
วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 (ดังสรุปสาระสำคัญ ปรากฏข้างต้น)

รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามได้เริ่มการสนทนาด้วยการกล่าวแสดงความ
ยินดีต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ที่ดีขึ้นเรื่อยๆ สำหรับปัญหาแก้มพิษนั้น
นายเหวียน โค ทัก ได้ให้ทัศนะของฝ่ายเวียดนามดังต่อไปนี้

“ปัญหาแก้มพิษจะได้รับการแก้ไขในปลายปี พ.ศ. 2532 หรืออย่าง
เร็วที่สุด คือปลายปี พ.ศ. 2531 และกล่าวย้ำทำที่เดิมของเวียดนามว่า ปัญหาแก้มพิษ

นั้นมีสองด้าน คือด้านภายนอก (external aspect) และด้านภายใน (internal aspect) สำหรับด้านภายนอกนั้น ปัญหาต่างๆ เช่น การถอนทหารเวียดนาม กำหนดเวลาของการถอนทหาร และการควบคุมดูแลของนานาชาตินั้น ฝ่ายต่างๆ ในขณะนี้ ต่างมีความเห็นพ้องต้องกันและมีความต้องการตรงกัน โดยเฉพาะเรื่อง กำหนดเวลาของการถอนทหารนั้น จีนเองก็ยอมให้ถอนทหารภายใน 9 เดือน ฝ่ายเจ้า สันุขอให้ถอนขั้นแรกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2532 และขั้นสุดท้ายในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2532 โดยสรุปแล้วก็เป็นระยะเวลาใกล้เคียงกันกับที่เวียดนามเสนอไว้ คือให้ เสร็จภายในต้นปี พ.ศ. 2532 เป็นอย่างช้า

สำหรับจีนเองก็ยอมรับเรื่องการเชื่อมโยงระหว่าง การถอนทหาร และการยุติความช่วยเหลือต่อกลุ่มเขมรฝ่ายต่อต้าน (เขมรสามฝ่ายที่ ต่อต้านเวียดนาม และระบอบเฮงสัมริน) และว่าหลังจากมีการถอนทหารเวียดนาม ออกทั้งหมดแล้ว การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มต่อต้านก็จะยุติลง

ส่วนเรื่องการควบคุมและตรวจตราระหว่าง ประเทศในรูปแบบใดก็ตาม เพื่อดูแลเรื่องการถอนทหารและการหยุดให้ความ ช่วยเหลือกลุ่มต่อต้านนั้น ก็ไม่น่าจะมีปัญหาเพราะสามารถพูดคุยเจรจากันได้

ดังนั้น ในด้านภายนอก (external aspect) ของปัญหาัมพูชา ถือได้ว่า เป็นที่ตกลงเห็นพ้องกันแล้ว ปัญหาที่มีคือด้านภายในของปัญหา (internal aspect) ซึ่งยังมีความเห็นแตกต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องสถานะของ ระบบพนมเปญ (ระบบเฮงสัมริน) การยุบระบบพนมเปญและรัฐบาลผสมเขมร 3 ฝ่าย (CGDK) การจัดตั้งสภาการปรองดองแห่งชาติ การจัดตั้งรัฐบาลผสมชั่วคราว รวมเขมร 4 ฝ่าย (CGDK + ระบบเฮงสัมริน) ปัญหาเรื่องการปลดอาวุธฝ่ายเขมรแดง เป็นต้น ซึ่งในความเห็นของฝ่ายเวียดนามนั้น ปัญหาด้านภายในนั้น ซับซ้อนและยุ่งยากยิ่ง และมักเป็นปัญหายืดเยื้อแก้ไขยาก ดังตัวอย่างกรณีการประชุมเจนีวาว่า ด้วยความเป็นกลางของลาว พ.ศ. 2505 ซึ่งในภายนอก (external aspect) ของปัญหาลาวนั้น ไม่มีปัญหา แต่ปัญหาอยู่ที่ด้านภายใน เพราะเจ้าลาวทั้ง 3 พระองค์ ไม่สามารถตกลงกันได้ อีกตัวอย่างคือ การเจรจาเพื่อยุติปัญหาอัฟกานิสถาน ในขณะที่ สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และปากีสถาน สามารถตกลงกันได้ในด้านภายนอกของปัญหานั้นคือ การถอนทหารโซเวียตออกจากอัฟกานิสถาน แต่การแก้ปัญหาด้านภายในของอัฟกานิสถานนั้น ยังเป็นเรื่องที่คนอัฟกานิสถานเองยังสะสางไม่สำเร็จทุกวันนี้”

ในตอนท้ายนายเหวียน โค ทัก ย้ำว่าวิธีการที่ดีที่สุด อาจจะได้แก่การหาทางแก้ไขปัญหาทั้งสองด้านพร้อมกันไป แต่เพื่อให้ดีก็คือจัดการกับด้านภายนอกของปัญหาไปก่อน หรืออีกนัยหนึ่ง แก้ปัญหาด้านมิติภายนอกก่อน ส่วนมิติภายใน

ของปัญหาที่ไข่ก่อนได้ ไม่จำเป็นต้องเชื่อมสองด้านนี้ไว้ด้วยกัน (de – link external aspect from internal aspect) นอกจากนี้ฝ่ายเวียดนามยังได้ถือโอกาสสอบถามฝ่ายไทยถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการที่เวียดนามจะขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การอาเซียน ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้ชี้แจงไปว่า การตัดสินใจของอาเซียนอยู่บนพื้นฐานของหลักการฉันทามติ พร้อมกล่าวว่าขณะนี้ทั้ง 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนก็ได้ทุ่มเทกำลังความสามารถเพื่อพัฒนาสมาคมอาเซียนให้เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง เมื่อใดที่มีสันติภาพเกิดขึ้นอย่างถาวรในภูมิภาคนี้ อาเซียนก็อาจพิจารณากรณีของเวียดนาม (บันทึกการสนทนาระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ รัฐมนตรีต่างประเทศ เวียดนาม ลงวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2531 กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง)

จากบันทึกสนทนาทั้งสองครั้งของเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531

ข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์และประเมินนโยบายและท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของเวียดนาม ที่มีต่อปัญหาพหุพหุ และต่อความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ได้ดังนี้

- 1) ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและภายในของ เวียดนาม ต่างเป็นข้อเท็จจริงที่ส่งสัญญาณให้เวียดนามได้ตระหนักว่า ไม่สามารถยืนหยัดในจุดยืนเดิมที่มีมาตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – 2530 ไม่ว่าจะเป็น การประกาศทิศทางใหม่ของนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตของ นายกอร์บาชอฟ ที่หันมาจัดลำดับความสำคัญใหม่ของผลประโยชน์ของโซเวียต

โดยเน้นการจัดปัญหาสัมพันธภาพ ไม่ให้มาเป็นอุปสรรคต่อการกลับมา
ความสัมพันธ์ปกติระหว่างไซเวียต – จีน และไซเวียต – สหรัฐฯ กดี หรือการที่ฝ่าย
ไซเวียตได้เรียกร้องให้เวียดนามหาทางแก้ปัญหาสัมพันธภาพเพื่อให้เวียดนามกลับมา
มีความสัมพันธ์ปกติกับจีนกดี ตลอดจนการพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรีกับ
นายเติ้งเสี่ยวผิง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 ที่กรุงปักกิ่ง เพื่อหาทางปรับ
ความสัมพันธ์จีน – ไซเวียตให้เป็นปกติระหว่างกันกดี และการที่จีนยื่นเป็นเงื่อนไข
ว่า ความสัมพันธ์จีน – เวียดนามจะกลับมาเป็นปกติได้ก็ต่อเมื่อเวียดนามยอมมี
นโยบายและท่าทีที่จะลุ่มอล่วย และประนีประนอมในการแก้ปัญหาสัมพันธภาพทาง
การเมือง และท้ายสุด ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจภายในเวียดนามที่มีสาเหตุสำคัญ
ประการหนึ่งมาจากการใช้ความช่วยเหลือที่สหภาพไซเวียตให้ไปในทางที่
ผิดพลาด

เหตุการณ์สำคัญต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลโดยตรง
บีบให้เวียดนามจำเป็นต้องเปลี่ยนนโยบายและท่าทีทั้งต่อปัญหาสัมพันธภาพและต่อ
ไทยและอาเซียน หากยังหวังให้อิทธิพลของเวียดนาม (ผ่านระบอบเฮงสัมริน) มี
โอกาสดำรงอยู่ต่อไปในระดับหนึ่งได้ หลังสิ้นสุดปัญหาสัมพันธภาพ

- 2) อิทธิพลของปัจจัยภายนอกและภายในที่ปรากฏในช่วง พ.ศ. 2531 ดังกล่าวใน
ข้อ 1 ข้างต้น มีผลโดยตรงทำให้เวียดนามยอมรับอย่างเป็นทางการว่ามีปัญหา

กัมพูชาจริง ทั้งยอมรับอย่างเป็นทางการว่าปัญหา กัมพูชา ไม่ใช่เป็นเพียงปัญหา ระหว่างเวียดนามกับจีน หรือเวียดนามกับฝ่ายพอลพต และเอียง ซารี ไม่ใช่เป็น ปัญหาในระดับภูมิภาคเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาในระดับระหว่างประเทศเช่นกัน เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและผลประโยชน์ของมหาอำนาจนอกภูมิภาค ดังเป็นที่ ยืนยันได้จากคำพูดข้างต้นของนายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม ที่กล่าวถึงการแก้ปัญหากัมพูชาว่าจำเป็นต้องพิจารณาทั้งด้านมิติภายนอก (external aspect) และมิติภายใน (internal aspect) ของปัญหากัมพูชา ตลอดจนยอมรับ อย่างเป็นทางการว่า การแก้ไขปัญหากัมพูชาจะประสบผลสำเร็จได้ต่อเมื่อเป็นที่ ยอมรับได้ของทุกประเทศที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมทั้งประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค เช่น จีน สหภาพโซเวียต และสหรัฐฯ

- 3) การที่นายเหวียน โค ทัก รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามสอบถามฝ่ายไทย เกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่ในอนาคตเวียดนามจะขอเข้ามาเป็นสมาชิกองค์การ อาเซียนนั้น ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่า เวียดนามเริ่มหาทางหนี ที่ไล่ เพื่อเป็นแหล่งพักพิงใหม่ทางการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง (แทนการ สังกัดอยู่ในค่ายโซเวียตซึ่งในปี พ.ศ. 2531 เริ่มมีปัญหาหลายด้าน) เวียดนามหวัง ฟุ้งอาเซียนเป็นโล่กำบังภัยจากจีน โดยเวียดนามรู้ดีว่าอาเซียนเองก็ไม่ต้องการให้ มีประเทศมหาอำนาจใดเข้ามามีอิทธิพลครอบงำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก เหมือนอย่างสหรัฐฯ เคยมีในภูมิภาคนี้สมัยสงครามเวียดนาม ฉะนั้นการที่

เวียดนามหันมาทำทีสนะท่าที่เป็นมิตรกับไทยและอาเซียนอีกครั้งในช่วงปลายยุค

สงครามเย็น เป็นไปเพื่อความอยู่รอดและความมั่นคงของเวียดนามเป็นสำคัญ

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

การพบปะหารือครั้งที่สามระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศ

ไทยกับรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม ได้มีขึ้นที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่

9 -12 มกราคม พ.ศ. 2532 ซึ่งการหารือระหว่างประเทศทั้งสองในเรื่องปัญหาแก้มปูชาครั้งที่

สามนี้ ถือได้ว่ามีความคืบหน้าที่สำคัญด้านเนื้อหาอย่างมาก เป็นการเยือนเวียดนามของพล

อากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยที่ประสบผลสำเร็จเป็น

อย่างยิ่ง ทั้งในด้านการเร่งรัดให้กระบวนการในการแก้ปัญหาแก้มปูชาทางการเมืองเป็นไป

โดยเร็วขึ้น ตลอดจนเป็นการปูทางสำหรับการกลับมาที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับ

เวียดนามในอนาคตด้วย

สำหรับการหารือในเรื่องการแก้ไขปัญหากัมพูชาในทางการเมือง

อย่างสมบูรณ์และรอบด้าน (comprehensive political solution) ทั้งสองฝ่ายได้หารือกันใน

วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2532 สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1) ถึงแม้ทั้งสองฝ่าย (ไทยและเวียดนาม) จะเห็นพ้องกันว่า ปัญหาแก้มพูซา จะต้องได้รับการแก้ไขโดยทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ ด้วยการที่เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากแก้มพูซา ซึ่งย่อมมีผลทำให้ฝ่ายต่างๆ ยุติให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธแก่ฝ่ายแก้มพูซาที่ขัดแย้งกัน (แก้มพูซาทั้ง 4 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายเฮงสัมริน ฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุ และฝ่ายนายซอน ซาน) ซึ่งเขมรทั้ง 4 ฝ่ายนี้ จะต้องตกลงกันแก้ปัญหาภายในของตนโดยผ่านกระบวนการปรองดองแห่งชาติ (national reconciliation process) หรือที่เรียกว่าป้จจัยภายใน

2) ในเรื่องข้อ 1 ข้างต้นนี้ ฝ่ายเวียดนามยังคงยึดมั่นในท่าทีเดิมว่า จำเป็นที่จะต้องแยกแยะระหว่างประเด็นป้จจัยภายใน (การเจรจาระหว่างเขมร 4 ฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการปรองดองแห่งชาติ) กับประเด็นป้จจัยภายนอก (การถอนทหารเวียดนามออกจากแก้มพูซาและการยุติการแทรกแซงจากภายนอก) ไม่นำสองประเด็นนี้มาผูกพันกัน ทั้งนี้ฝ่ายเวียดนามอ้างว่า หากไม่มีการแยกประเด็นทั้งสองออกจากกัน การแก้ปัญหาแก้มพูซาอาจกระทำไม่ได้ยาก เพราะปัญหาระหว่างเขมรด้วยกันนั้นยุ่งยากซับซ้อน และอาจเป็นตัวถ่วงการแก้ปัญหาแก้มพูซา ทั้งเป็นปัญหาต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนามได้ ฉะนั้นเวียดนามจึงเห็นว่า ควรเริ่มต้นด้วยการแก้ประเด็นที่แก้ไขได้เสียก่อน นั่นคือการแก้ปัญหาที่มาจากป้จจัยภายนอกก่อน ซึ่งเมื่อ

ประสบผลในด้านนี้แล้ว ก็อาจมีส่วนช่วยกดดันให้เขมร 4 ฝ่ายที่ขัดแย้งกัน
เห็นถึงความจำเป็นในการเร่งรีบแก้ไขปัญหายภายในของตน

- 3) ต่อทำที่ของฝ่ายเวียดนามในประเทศนี้เรื่องปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก
ดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายไทยได้โต้ตอบฝ่ายเวียดนามโดยไทยเห็นว่า การแก้ไข
ปัญหากัมพูชาทางการเมืองอย่างสมบูรณ์นั้น ควรต้องมีการดำเนินการในด้าน
ที่เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกพร้อมๆ กัน ให้อยู่ในกรอบเวลา
เดียวกัน เพื่อให้ความพยายามในการแก้ปัญหาทั้งสองด้านนี้ เกื้อกูลซึ่งกัน
และกัน เพื่อที่ปัญหาทั้งหมดจะได้รับการขจัดในเวลาที่ไม่เลวร้ายไปกว่าที่จะ
ปล่อยให้ปัญหาด้านใดด้านหนึ่งยืดเยื้อและบานปลายจนอาจเกิดเป็นสงคราม
กลางเมืองที่ยืดเยื้อในที่สุด

- 4) ในส่วนที่เกี่ยวกับการถอนทหารนั้น แม้ว่าฝ่ายเวียดนามจะได้ประกาศว่าจะ
ถอนทหารภายในเดือนกันยายน พ.ศ. 2532 และว่าเป็นไปเพื่อสร้าง
บรรยากาศที่แจ่มใสก่อนการมาเยือนฮานอยของคณะผู้แทนของรัฐมนตรี
ต่างประเทศไทย แต่เวียดนามก็ยังคงย้ำว่า การถอนทหารนี้จะมีหรือไม่นั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับคำตอบตกลงรับเงื่อนไขเกี่ยวกับการหยุดยิงและการยุติการให้
ความช่วยเหลือแก่เขมรฝ่ายต่างๆ สำหรับการถอนทหารจะเป็นไปในรูปแบบ
ถอนออกจากแต่ละพื้นที่ (on territorial basis) มากกว่าถอนโดยพิจารณา

จากจำนวนทหารที่ถอนออกไปตามที่ฝ่ายไทยเรียกร้องได้หรือไม่ นั่นเป็นเรื่องที่ฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามจะต้องหารือกับฝ่ายทหารเวียดนามก่อน เนื่องจากเป็นกิจการด้านการทหารโดยแท้ และโดยที่ฝ่ายเวียดนามยังคงยืนยันว่า การถอนทหารจะกระทำต่อเมื่อมีการดำเนินการไปควบคู่กับการยุติการให้ความช่วยเหลือแก่เขมรกลุ่มต่างๆ ซึ่งในประเด็นนี้ ฝ่ายไทยได้โต้แย้งว่า การโยกประเด็นทั้งสองเข้าด้วยกัน เป็นเรื่องที่หารือกันต่อไปได้หากเวียดนามพร้อมที่จะมีท่าทีชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยประกอบอื่นๆ เช่น รูปแบบของการถอนทหาร กลไกที่จะควบคุมดูแลการถอนทหาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรอบเวลาของการดำเนินการประเด็นเหล่านี้

- 5) สำหรับกระบวนการปรองดองแห่งชาตินั้น ทั้งไทยและเวียดนาม เห็นพ้องต้องกันว่า กัมพูชาทั้ง 4 ฝ่ายควรพบปะหารือกันต่อไป เพื่อหาทางแก้ปัญหาภายในของพวกเขา
- 6) ส่วนเรื่องสถานภาพของกัมพูชาในอนาคตนั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นร่วมกันว่า กัมพูชาในอนาคตพึงเป็นประเทศกัมพูชาที่มีเอกราช เป็นกลาง ส่วนรูปแบบของความเป็นกลางสามารถหารือกันต่อไปได้

7) ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของไทย เวียดนาม และจีน ต่อการแก้ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฝ่ายเวียดนามเห็นพ้องกับไทยว่า แม้ไทยกับเวียดนามจะเป็นประเทศที่อยู่ติดกับภัยพิบัติ แต่ลำพังทั้งไทยและเวียดนาม ก็ไม่อาจช่วยแก้ปัญหาภัยพิบัติได้อย่างถาวร หากจีน ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งไม่ได้ร่วมอยู่ในกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ฉะนั้น ไทย – จีน – เวียดนาม จึงสามารถเป็นสูตรการแก้ไขภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะได้ผลที่สุด ในประเด็นนี้ ฝ่ายเวียดนามชื่นชมที่ไทยเป็นผู้ริเริ่มพยายามให้มีการพบกันระหว่างสามฝ่ายขึ้น ซึ่งจากการนี้เอง ฝ่ายจีนจึงได้ตอบสนองที่จะพบกับเวียดนามเป็นครั้งแรก โดยเริ่มในระดับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศก่อนในช่วงกลางเดือนมกราคม พ.ศ. 2532 เพื่อเตรียมการให้รัฐมนตรีต่างประเทศของทั้งจีนและเวียดนามได้พบกันต่อไป (บันทึกการหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศกับรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2532)

จากการพบปะหารือครั้งสำคัญครั้งที่สามนี้ เราสามารถวิเคราะห์และประเมินนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาภัยพิบัติได้ ดังต่อไปนี้

- ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า ในปี พ.ศ. 2532 เวียดนามย่อมตระหนักดีอยู่แล้วว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตเป็นสาเหตุสำคัญที่ได้นำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต (เมื่อวันที่ 26

ธันวาคม พ.ศ. 2534) เวียดนามได้รับสัญญาณชัดเจนจาก

นโยบาย glasnost และ perestroika ของนายคอร์บาชอฟ

เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์สหภาพโซเวียต ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัย

ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการล่มสลายของสหภาพโซเวียต

- นอกจากข้อเท็จจริงดังปรากฏในข้อ 1 ข้างต้น ยังเป็นทิวเคราะห
เพิ่มเติมได้ว่า ปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่ทำให้เวียดนามตระหนักดี
ว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของตนต่อปัญหาแกมพูชา
คือการที่นายคอร์บาชอฟได้ไปพบกับนายเติ้งเสี่ยวผิง ที่กรุงปักกิ่ง
(วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2531) เพื่อปรับความสัมพันธ์โซเวียต –
จีนให้กลับเป็นปกติระหว่างกัน และการที่ฝ่ายโซเวียตยอมรับ
เงื่อนไขของฝ่ายจีนในการมีความสัมพันธ์ปกติระหว่างกัน ซึ่งหนึ่ง
ในเงื่อนไขสำคัญ คือการที่โซเวียตต้องยุติการสนับสนุนเวียดนาม
ในเรื่องปัญหาแกมพูชา ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ตรงกับนโยบายต่างประเทศ
ใหม่ของโซเวียตภายใต้การเป็นผู้นำของนายคอร์บาชอฟ ที่ไม่
ต้องการให้ปัญหาแกมพูชาเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการกลับมา
ความสัมพันธ์ปกติระหว่างโซเวียตกับจีน ปัจจัยภายนอกจึงเป็น
ปัจจัยที่มีอิทธิพลชี้ขาดต่อพัฒนาการของกระบวนการแก้ปัญหา
แกมพูชาทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ และต่อการเปลี่ยนนโยบาย

และท่าทีของเวียดนามที่มีต่อปัญหาภูมิพหุและต่อไทย การ
เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาภูมิพหุถือได้ว่า
เป็นความเปลี่ยนแปลงที่มาจากสภาวะจำยอมของเวียดนาม เพื่อ
ความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนามเป็นสำคัญ ไม่ใช่ความ
เปลี่ยนแปลงที่มาจากความสมัครใจของเวียดนาม

- ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยด้าน
ภายนอกกับปัจจัยด้านภายในของปัญหาภูมิพหุซึ่งฝ่ายไทยและ
อาเซียนเห็นไม่ตรงกับฝ่ายเวียดนาม (ดังรายละเอียดปรากฏในข้อ
2 ข้างต้น) นั้น วิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนว่า การที่ฝ่ายเวียดนาม
ต้องการแยกประเด็นของปัจจัยภายนอก (external aspect) ออกจาก
ประเด็นของปัจจัยภายในของปัญหาภูมิพหุ โดยหวังให้ฝ่าย
ไทยและอาเซียนเห็นดีด้วยกับฝ่ายเวียดนามที่ต้องการให้มีการ
จัดการกับประเด็นด้านปัจจัยภายนอกเท่านั้น และปล่อยให้เรื่อง
ประเด็นปัจจัยภายในให้เป็นเรื่องของเขมร 4 ฝ่าย ที่ขัดแย้งกัน
หาทางแก้ไขกันเอง ซึ่งไทยและอาเซียนไม่เห็นด้วยและได้ปฏิเสธ
ข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายเวียดนาม (ดังรายละเอียดปรากฏในข้อ 3
ข้างต้น) เป็นเพราะฝ่ายเวียดนามตระหนักดีว่า หากต้องการให้
ระบอบเฮงสัมริน (รัฐบาลหุ่นเชิดของเวียดนาม) และอิทธิพลของ

เวียดนามดำรงอยู่ได้หลังการแก้ปัญหาสัมพันธภาพทางการเมืองเสร็จสิ้นแล้ว จำเป็นต้องหาทางกำจัดภัยเขมรแดงเป็นประการเร่งด่วน ประการแรก (ภัยของกองกำลังติดอาวุธของเขมรแดง) นี่คือเหตุผลสำคัญทำไมเวียดนามถึงต้องการแยกประเด็นด้านภายนอกออกจากประเด็นด้านภายในของปัญหาสัมพันธภาพ โดยต้องการให้จัดการกับประเด็นภายนอกก่อน (เพราะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการยุติปัญหาการแทรกแซงจากภายนอกและปัญหาการช่วยเหลือสนับสนุนด้านอาวุธจากภายนอกแก่ฝ่ายเขมรที่ขัดแย้ง และทำการสู้รบระหว่างกัน) ทั้งเป็นเหตุผลทำไมเวียดนามจึงเชื่อมโยงประเด็นการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชาไว้โดยตรงกับการแก้ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากประเด็นภายนอก (external aspect) ของปัญหาสัมพันธภาพเป็นอันดับแรก และเป็นเพราะเวียดนามรู้ดีว่า หากสามารถกำจัดภัยเขมรแดงได้ (หรือการยุติความช่วยเหลือที่จีน ไทย และอาเซียนให้กับเขมร 3 ฝ่าย ที่ต่อต้านระบอบเฮงสัมริน) กองกำลังของฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซานไม่มีศักยภาพพอที่จะทำความเดือดร้อนให้กับระบอบเฮงสัมริน เวียดนามเชื่อมั่นว่าระบอบเฮงสัมรินสามารถเอาชนะกองกำลังของฝ่ายเจ้าสีหนุและฝ่ายนายซอนซานได้อย่างง่ายดาย (หลังเวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาแล้ว) ทั้งมั่นใจว่าอาวุธ

ยุทธโศภณจำนวนมากที่เวียดนามได้ให้กับรัฐบาลเฮงสัมรินตลอด

11 ปีที่เวียดนามยึดครองกัมพูชา เพียงพอที่จะทำให้ระบอบเฮงสัม

รินดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

- การที่เวียดนามยอมรับว่าปัญหากัมพูชาจะได้รับการแก้ไขทาง
การเมืองได้ ประเด็นด้านภายใน (internal aspect) หรือการ
เจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มเขมรทั้ง 4 ฝ่าย จำต้องมีขึ้นเพื่อนำไปสู่
กระบวนการปรองดองแห่งชาติ (national reconciliation) ในที่สุด
นั้นก็เพราะเวียดนาม (ซึ่งตั้งแต่ พ.ศ. 2522 มาจนกระทั่ง พ.ศ.
2531 ไม่เคยยอมรับว่ามีปัญหากัมพูชา ทั้งไม่ยอมรับการมีอยู่ของ
รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่ง
เป็นรัฐบาลที่สหประชาชาติให้การรับรอง) ตระหนักดีในปี พ.ศ.
2532 ว่าประชาคมระหว่างประเทศไม่ยอมรับรัฐบาลหุ่นเชิดของ
ระบอบเฮงสัมริน ที่เวียดนามอุปโลกนขึ้นมา ข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้
เวียดนามยอมรับเรื่องความจำเป็นต้องให้มีการเจรจาระหว่าง
รัฐบาลเฮงสัมรินกับกลุ่มเขมร 3 ฝ่ายที่ต่อต้านเวียดนามและ
ระบอบเฮงสัมริน เพราะเท่ากับรัฐบาลของระบอบเฮงสัมรินได้รับการ
การยอมรับไปด้วยโดยปริยาย เป็นการช่วยยกระดับของสถานภาพ
ของรัฐบาลหุ่นเชิดเฮงสัมรินในเวทีการเมืองและการทูตระหว่าง

ประเทศได้ในระดับหนึ่ง เพื่อแลกกับการที่เวียดนามจะถอนทหาร
ออกจากกัมพูชา และเพื่อให้อิทธิพลของเวียดนามยังคงมีอยู่ได้ใน
กัมพูชา ผ่านตัวแทนของเวียดนามคือระบอบเฮงสัมริน ซึ่งหลัง
สิ้นสุดสงครามเย็นได้พัฒนามาเป็นระบอบฮุนเซ็น

- ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ชัดว่าในปี พ.ศ. 2532 การเปลี่ยน
นโยบายและท่าทีของเวียดนามที่มีต่อปัญหา กัมพูชา ต่อไทย และ
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการเปลี่ยนนโยบายและท่าที
ที่มาจากอิทธิพลของแรงกดดันของปัจจัยภายนอก (ดัง
รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในระดับโลก ช่วง
ระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2532 ปรากฏข้างต้น) ที่ส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนามในปลายยุค
สงครามเย็น เป็นความพยายามของเวียดนามที่สะท้อนให้เห็นที่
ประจักษ์ว่าเวียดนามเริ่มตระหนักแล้วว่า เวียดนามไม่สามารถ
ได้มาซึ่งความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ในกัมพูชา ตามที่เป็นเป้าหมาย
สูงสุดของเวียดนาม (absolute security) แต่จำเป็นต้องยอมรับ
สิทธิในการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของทุกประเทศในภูมิภาคนี้เช่นกัน
(โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงของไทย ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับ
กัมพูชา)

การเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของเวียดนาม

ต่อปัญหาัมพูชาในปี พ.ศ. 2532 ถือได้ว่าเป็นเรื่องของการยอม

สละผลประโยชน์รองเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์หลักของ

เวียดนาม (คือความอยู่รอดและความมั่นคงของระบอบเฮงสัมริน

และอิทธิพลของเวียดนามในัมพูชา)

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

สรุปนโยบายและท่าทีของไทยต่อเวียดนาม (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาัมพูชา)

- 1) ถือว่ารากเหง้าของปัญหาัมพูชาคือความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับัมพูชา
ประชาธิปไตย (ัมพูชาภายใต้ระบอบการปกครองของเขมรแดง) เกิดขึ้น เพราะเวียดนามได้
ทำการรุกราน และยึดครองประเทศัมพูชาประชาธิปไตย ประเทศไทยมิได้เป็นคู่กรณีแต่
อย่างไร แต่ไทยได้รับผลกระทบโดยตรงด้านความมั่นคง
- 2) ไทยไม่มีนโยบายเข้าข้างฝ่ายใด แต่ไทยไม่อาจนิ่งเฉยต่อการที่หลักการพื้นฐานของกฎหมาย
ระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติได้ถูกละเมิดโดยเวียดนาม กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ว่า
ไทยไม่มีนโยบายเข้าข้างฝ่ายใด ในความขัดแย้งและสงครามระหว่างเวียดนามกับัมพูชา แต่
ประเทศไทยไม่อาจวางตัวเป็นกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง และความชอบธรรมของ

หลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วยการเคารพ
เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนของทุกประเทศ ตลอดจนการเคารพหลักการว่าด้วย
การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน การไม่ใช้กำลังแก้ปัญหาขัดแย้งระหว่าง
ประเทศ และการเคารพหลักการว่าด้วยการกำหนดใจตนเองของประชาชนชาวกัมพูชา
(principle of self - determination) ไทยเข้าข้างหลักการเหล่านี้ จึงมีนโยบายต่อต้านและ
คัดค้านเวียดนามที่ได้ละเมิดหลักการศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตร
สหประชาชาติ ซึ่งนโยบายและท่าทีดังกล่าวของไทย สอดคล้องกับนโยบายและท่าทีของ
ประชาคมระหว่างประเทศเช่นกัน ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อมติของสหประชาชาติตลอด 10
กว่าปีของปัญหา กัมพูชา ที่ประณามการรุกราน กัมพูชา โดยเวียดนามและเรียกร้องให้
เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาอย่างไม่มีเงื่อนไข

- 3) เป้าหมายสูงสุด ของนโยบายของไทยต่อปัญหา กัมพูชา คือ ให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออก
จากกัมพูชาอย่างไม่มีเงื่อนไข และเปิดโอกาสให้ประชาชนชาว กัมพูชา ได้ใช้สิทธิกำหนดใจ
ตนเองได้อย่างเสรี ปราศจากการข่มขู่ แทรกแซง และกดดันจากภายนอก
- 4) เพื่อให้เป้าหมายข้อ 3 ข้างต้น บังเกิดผลในทางเป็นจริง ไทยจึงได้ร่วมปรึกษากับมิตร
ประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อขอความสนับสนุนจากองค์การอาเซียนให้ได้มาซึ่งนโยบาย
ร่วมกันของอาเซียน และร่วมกันขับเคลื่อนในเวทีของสหประชาชาติเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและ
ได้รับการสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ ดังเป็นที่ประจักษ์จากผลสำเร็จของ

นโยบายของอาเซียนที่สะท้อนอยู่ในข้อมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติตลอดกว่า 10 ปีของปัญหากัมพูชา

- 5) เพื่อให้นโยบายของอาเซียนเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากประชาคมระหว่างประเทศ นอกเหนือจากเหตุผลในข้อ 1- 2 ข้างต้น ไทยและอาเซียนจึงได้เน้นมิติด้านระหว่างประเทศของปัญหากัมพูชา (international dimension of the Cambodia problem) ด้วยการนำเสนอและชี้แจงให้ประชาคมระหว่างประเทศได้ตระหนักเพิ่มเติมว่า ปัญหากัมพูชาไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาระดับภูมิภาคเท่านั้น (regional problem) แต่โดยธาตุแท้แล้ว ปัญหากัมพูชาเป็นปัญหาระดับระหว่างประเทศ(international problem) ด้วยเหตุผลสำคัญ เป็นเพราะเวียดนามได้ละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติ กฎหมายระหว่างประเทศ การที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของโลก สงครามระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา จึงมิใช่เป็นสงครามกลางเมือง (civil war) ดังที่ฝ่ายเวียดนามพยายามอ้างเพื่อกลบเกลื่อนรากเหง้าของปัญหากัมพูชา นั่นคือการที่เวียดนามได้ใช้กำลังทหารเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชา

- 6) ไทยตระหนักดีตั้งแต่แรกเริ่มว่า หากประสงค์ให้เป้าหมายในข้อ 3 ข้างต้น และการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในข้อ 4 – 5 ข้างต้น มีโอกาสประสบผลสำเร็จได้ ย่อมหมายถึงความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่ไทยและอาเซียน จำต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันมิให้เวียดนาม และกลุ่มประเทศที่สนับสนุนเวียดนามสามารถทำให้ปัญหากัมพูชาเป็นปัญหาของอาเซียนเท่านั้น

(Aseanized the Cambodian Problem) ทั้งนี้หากปัญหาแก้มพูชาถูกมองว่าเป็นเพียงปัญหาของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น ก็เท่ากับเป็นการช่วยลดกระแสต่อต้านและกระแสกดดันเวียดนามได้อย่างชัดเจน ไทยและอาเซียนจึงได้ดำเนินการทุกด้านเพื่อตอกย้ำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นปัญหาระหว่างประเทศของปัญหาแก้มพูชา (internationalized the Cambodian Problem)

- 7) ไทยตระหนักดีเสมอว่า เพื่อหวังบันทอนและบ่อนทำลายนโยบายร่วมกันของอาเซียน เวียดนามย่อมต้องพยายามตอกล้ม เพื่อสร้างความแตกแยกในหมู่ประเทศอาเซียน โดยอาศัยความหวาดระแวงที่บางประเทศอาเซียนมีต่อจีน (เช่น ความหวาดระแวงที่อินโดนีเซียและมาเลเซียมีต่อจีน เพราะมองว่าในระยะยาวจีนเป็นภัยต่อภูมิภาคนี้มากกว่าเวียดนาม) ดังนั้นที่ประจักษ์จากข้อเสนอร่วมของประธานาธิบดีซูฮาร์โต ของอินโดนีเซีย กับดาโต๊ะสุสเซน ออนัน นายกรัฐมนตรีมาเลเซียที่เมืองกวนตัน ประเทศมาเลเซีย (วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2523) เป็นข้อเสนอที่มองปัญหาแก้มพูชาว่าเป็นปัญหาของภูมิภาค ดังนั้นจึงพึงได้รับการร่วมมือจากเฉพาะประเทศในภูมิภาคนี้ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหากัมพูชา เพื่อลดอัตราเสี่ยงและกระแสกดดันที่มาจากแนวความคิดดังกล่าวของฝ่ายอินโดนีเซียและมาเลเซีย (ที่เวียดนามมีส่วนสำคัญทำการยุแหย่ตะแคงรั่วอยู่เบื้องหลัง) ไทยจึงได้ใช้อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์และความเป็นรัฐด่านหน้า(frontline state) ตอบโต้หักล้างข้ออ้างของอินโดนีเซียและมาเลเซียที่มีอยู่ในข้อเสนอร่วมดังกล่าวอย่างเป็นผลสำเร็จ (รายละเอียดของเรื่องนี้โปรดดูจากงานวิจัย ความสัมพันธ์ไทย – มาเลเซีย ในยุคสงครามเย็นของผู้วิจัย)

8) ความเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคอินโดจีนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.

2518 ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการมองปัญหาด้านความมั่นคงและการปรับ/เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทยที่เกี่ยวกับเวียดนาม ลาว และกัมพูชา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายและท่าทีของไทยต่อเวียดนามหลัง พ.ศ. 2522 หรือหลังจากที่เวียดนามได้เข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี) หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นนโยบายต่างประเทศของไทย ที่หันมามองปัญหาสงครามและความขัดแย้งในภูมิภาคที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitical factor) และดุลแห่งอำนาจ มากกว่าอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ (ideological factor) หรือนโยบายต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์อย่างไม่ลืมหูลืมตาอย่างไม่คำนึงถึงพัฒนาการของเหตุการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

9) การดำเนินนโยบายของไทยต่อเวียดนามในปัญหากัมพูชาตามข้อ 1- 8 ข้างต้น เป็นสิ่งพิสูจน์

เชิงประจักษ์ว่า โดยภาพรวมไทยสามารถปรับ/เปลี่ยนนโยบายต่อเวียดนาม เกี่ยวกับปัญหากัมพูชาได้อย่างทันท่วงทีต่อเหตุการณ์

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

สรุปนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาัมพูชา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตลอด 11 ปีของปัญหาัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2533) เป้าประสงค์สูงสุดของนโยบายของเวียดนาม คือการทำให้ประชาคมระหว่างประเทศ ยอมรับการรุกรานและยึดครองัมพูชาของเวียดนาม ยอมรับว่าสถานการณ์ในัมพูชาหลังการยึดครองโดยกองทัพเวียดนามไม่อาจวนกลับไปเป็นอย่างเดิม (ก่อนหน้าการยึดครอง ัมพูชาโดยเวียดนาม) แต่หากเป้าหมายสูงสุดดังกล่าวไม่บรรลุผลตามที่ฝ่ายเวียดนาม คาดหวัง เป้าประสงค์รอง คือการทำให้รัฐบาลหุ่นเชิดเฮงซัมริน เป็นที่ยอมรับได้ของประชาคมระหว่างประเทศ โดยเวียดนามเรียกร้องให้ไทย และอาเซียนสนับสนุนให้มีการเจรจาเพื่อยุติ ปัญหาัมพูชาระหว่างกลุ่มเขมรสามฝ่าย (รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยที่ประกอบด้วย กลุ่มเขมรแดง กลุ่มเจ้าสีหนุ และกลุ่มนายซอนซาน) กับรัฐบาลของระบอบเฮงซัมริน ที่ เวียดนามอุปโลกน์ขึ้นมา โดยเวียดนามถือว่า หากเมื่อใดที่มีการเจรจาอย่างเป็นทางการ เกิดขึ้น เท่ากับไทย อาเซียน และประชาคมระหว่างประเทศได้ให้การรับรองรัฐบาลเฮงซัมรินที่ ฝ่ายเวียดนามได้อุปโลกน์ขึ้นมาในระดับหนึ่งแล้ว รวมทั้งยอมรับว่าการแก้ปัญหามุขจะยุติลงได้ หมายถึงการยอมรับว่าระบอบเฮงซัมรินต้องเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของสมการอำนาจใหม่ที่จะเกิดขึ้นหากการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มเขมรฝ่ายที่ขัดแย้งกันประสบผลสำเร็จเป็นที่ ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งเท่ากับอิทธิพลของเวียดนามยังสามารถดำรงอยู่ต่อไปในกัมพูชาได้ผ่าน ทางระบอบเฮงซัมริน อันจะมีผลทำให้เวียดนามมีอำนาจนำ ครองความเป็นใหญ่แต่ผู้เดียวใน อินโดจีน (regional Hegemon)

ช่วง 10 ปีแรกของปัญหากัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2532)

เวียดนามได้ดำเนินนโยบายและท่าทีที่แข็งกร้าวกับไทย อาเซียน และประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อหวังบรรลุผลตามเป้าประสงค์สูงสุด ดังกล่าวข้างต้น โดยมียุทธศาสตร์ สรุปสาระสำคัญ ได้ ดังต่อไปนี้

- 1) อ้างว่าปัญหากัมพูชาเป็นปัญหายาในระหว่างคนเขมรด้วยกัน เป็นลักษณะของสงครามกลางเมือง ไม่เกี่ยวอะไรกับเวียดนาม
- 2) เวียดนามมิได้ทำการรุกรานกัมพูชา แต่ได้เข้าไปช่วยระงับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตามที่ได้รับการขอรับรองจากประชาชนเขมร
- 3) สถานการณ์ในกัมพูชาหลังวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 ไม่อาจวนกลับไปเป็นอย่างเดิมเหมือนสมัยฝ่ายเขมรแดงยังมีอำนาจ (irreversible)
- 4) สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหากัมพูชายืดเยื้อยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ เพราะไทย อาเซียน และจีน ร่วมมือกันสนับสนุนช่วยเหลือฝ่ายเขมรแดง ฝ่ายเจ้าสีหนุ และฝ่ายนายซอนซาน ทำการต่อต้านสู้รบกับระบอบเฮงสัมริน
- 5) ภัยคุกคามจีน ถือเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อความมั่นคงของเวียดนาม และระบอบเฮงสัมริน เพราะจีนเป็นผู้อุปถัมภ์ฝ่ายเขมรแดงกลุ่มพอลพตและพวก ดังนั้นภัยคุกคามจากจีนต้องหมดไป หากต้องการให้ปัญหากัมพูชายุติลงได้
- 6) ปัญหากัมพูชาจะยุติได้ก็ต่อเมื่อไทย อาเซียน และจีน เลิกให้การสนับสนุนรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (รัฐบาลเขมรสามฝ่ายที่ต่อต้านเวียดนาม

และระบอบเฮงสัมรินหรือ Coalition Government of Democratic

Kampuchea – CGDK) เวียดนามมิใช่เป็นตัวปัญหา ตัวปัญหาคือไทย

อาเซียนและจีนที่ร่วมกันแทรกแซงในกิจการภายในของกัมพูชา

- 7) เวียดนามถือว่ารัฐบาลเฮงสัมรินที่เวียดนามอุปโลกน์ขึ้นมา (หลังการเข้ายึดครองกัมพูชา) เป็นรัฐบาลที่ถูกตั้งตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นหากต้องการแก้ปัญหากัมพูชาโดยสันติวิธี ก็ต้องเจรจาโดยตรงกับรัฐบาลเฮงสัมริน มิใช่เจรจากับเวียดนาม
- 8) เพื่อเป็นการช่วยให้ปัญหากัมพูชาได้รับการแก้ไข โดยวิธีการทางการเมือง จำเป็นที่ประชาคมระหว่างประเทศต้องสนับสนุนให้มีการปล่อยที่นั่งของประเทศกัมพูชาในองค์การสหประชาชาติว่างลงก่อน หรืออีกนัยหนึ่งต้องไม่ให้การรับรองรัฐบาลผสมของเขมรสามฝ่าย (CGDK)
- 9) ตราบใดที่ยังมีภัยจีนและไทย อาเซียนและจีนยังให้การสนับสนุนทุกด้านแก่รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่าย (CGDK) กองกำลังทหารของเวียดนาม ก็ยังมีความจำเป็นต้องมีอยู่ในกัมพูชาต่อไป

เมื่อนโยบายแข็งกร้าวตามข้ออ้าง 9 ข้อข้างต้นไม่มีผลทำให้

ประชาคมระหว่างประเทศคล้อยตาม ประชาคมระหว่างประเทศยังคงมองว่าเวียดนามคือ

จำเลยแท้จริง เพราะได้ละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศด้วยการเข้า

รุกรานและยึดครองประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงยุคสงคราม

เย็น พ.ศ. 2533 เวียดนามเริ่มปรับ/เปลี่ยนท่าทีจากแข็งกร้าว ไร้เหตุผล มาเป็นท่าทีที่ยืดหยุ่นในระดับหนึ่ง และแม้ว่ายังต้องแก้ปัญหาเกมพูซาให้เป็นไปตามเงื่อนไขของเวียดนาม (ตาม 9 ข้อข้างต้น) ก็ตาม แต่เป็นที่ประจักษ์ว่า ท่าทีที่เริ่มมีความยืดหยุ่นเป็นท่าทีที่บ่งบอกให้เห็นได้ว่า เวียดนามเริ่มเปิดช่องทางให้กับยุทธศาสตร์ของการแสวงจุดร่วม – สงวนจุดต่างกับไทย และอาเซียน เพื่อหาทางยุติปัญหาเกมพูซาที่ยังเปิดโอกาสให้เวียดนามสามารถรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานด้านความมั่นคงของเวียดนามได้ต่อไป กล่าวคือ การได้มาซึ่งประเทศเกมพูซาที่ปราศจากอิทธิพลของฝ่ายเขมรแดง (ซึ่งเวียดนามมองว่า เป็นตัวแทนของอิทธิพลจีนในเกมพูซา) และแม้ในที่สุดจำเป็นต้องมีการแบ่งปันอำนาจบริหารระหว่างฝ่ายรัฐบาลเฮงสัมรินกับฝ่ายกลุ่มของเจ้าสีหนุ และกลุ่มของนายซอนซานก็ตาม แต่เวียดนามยังมั่นใจว่า ระบบเฮงสัมรินจะเป็นฝ่ายได้เปรียบอยู่ดี ด้วยอำนาจรัฐและเครื่องมือเพื่อการบีบบังคับ (state coercive apparatus) ยังคงอยู่ภายใต้การผูกขาดและสั่งการของระบบเฮงสัมรินที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทน (proxy) โดยตรงของอิทธิพลและผลประโยชน์ของเวียดนามในเกมพูซา ทั้งหมดนี้ก็เพื่อแลกกับการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากเกมพูซา

การปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของเวียดนามข้างต้น

เป็นการปรับ/เปลี่ยน ที่เกิดขึ้นในปลายยุคสงครามเย็น (ระหว่าง พ.ศ. 2532 – 2534) เป็นการปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยภายนอก ดังอาทิ การกลับมามีความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต ระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและค่ายคอมมิวนิสต์ การที่จีน (ด้วยความสนับสนุน

ของสหรัฐฯ) ได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลแทนที่ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เด่นชัดขึ้น หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม (เดือนเมษายน พ.ศ. 2518) และจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน อันได้แก่ ความเสื่อมโทรม ล้าหลัง และด้อยพัฒนาของเศรษฐกิจเวียดนามที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกว่า 10 ปีของสงครามเวียดนาม ตลอดจนความล้มเหลวของนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เป็นต้น กล่าวได้ว่า การปรับ/เปลี่ยนนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหาภัยพิบัติในช่วงปลายยุคสงครามเย็น เป็นไปเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนาม

อย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์บ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ความพยายามปรับ/เปลี่ยนท่าทีของเวียดนาม เป็นเพียงการปรับด้านยุทธวิธีเท่านั้น ทั้งนี้เป้าหมายหลักแห่งนโยบายยังคงเหมือนเดิม กล่าวคือให้เวียดนามยังคงมีอิทธิพลอยู่อย่างมั่นคงในภูมิภาค

การปรับยุทธวิธีเพื่อหวังให้ยุทธศาสตร์ 9 ข้อ ข้างต้น บรรลุผลตามคาดหวังเวียดนามได้ดำเนินการดังนี้

- 1) พึ่งการดำเนินการแบบคู่ขนานระหว่างยุทธศาสตร์ด้านการเมืองกับยุทธศาสตร์ด้านการทหารหรืออีกนัยหนึ่งคือ มีความยืดหยุ่นทางการเมืองแต่แข็งแกร่งทางทหารหรือยุทธศาสตร์ “อ่อนนอก – แข็งใน”

2) ไน้มน้าวให้ไทยและอาเซียนเจรจาโดยตรงกับรัฐบาลเฮงส์มริน ซึ่งหากไทยและอาเซียนยอมติดกับดักการเมืองของเวียดนามดังกล่าว ก็เท่ากับ

2.1 ไทยและอาเซียนให้การรับรองรัฐบาลเฮงส์มริน โดยถือว่ารัฐบาลเฮงส์มริน เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความชอบธรรม

2.2 เท่ากับไทยและอาเซียนยอมรับว่า การรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยฝ่ายเวียดนามเป็นเรื่องถูกต้องและชอบธรรม

2.3 เท่ากับไทยและอาเซียนไม่ถือว่าการรุกรานและยึดครองกัมพูชาโดยกองทัพเวียดนาม คือรากเหง้าของปัญหา กัมพูชา

2.4 เท่ากับไทยและอาเซียนยอมรับว่าไทยและอาเซียนเป็นคู่กรณีขัดแย้งโดยตรงกับระบอบเฮงส์มริน มิใช่รัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (CGDK)

2.5 เท่ากับว่า ไทยและอาเซียนยอมรับว่ารัฐบาลผสมเขมรสามฝ่ายของ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (CGDK) ไม่ใช่เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งไม่มีความชอบธรรม

2.6 เท่ากับไทยและอาเซียนยอมรับว่าปัญหา กัมพูชา เป็นเพียงปัญหา ระดับภูมิภาคเท่านั้น มิใช่เป็นปัญหาระดับระหว่างประเทศหรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของประชาคมโลก หรืออีกนัยหนึ่ง ไทยและอาเซียนยอมรับว่า ในเมื่อปัญหา กัมพูชา เป็นปัญหาของภูมิภาค เท่านั้น ก็ควรได้รับการแก้ไขโดยประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เท่านั้น ไม่ควรชักนำประเทศนอกภูมิภาคเข้ามายุ่งเกี่ยว ซึ่งถ้าไทยและอาเซียน เห็นด้วยกับข้ออ้างของเวียดนาม ก็เท่ากับไทยและอาเซียนยอมตกเป็นเครื่องมือของเวียดนามที่ไม่ประสงค์ให้สหประชาชาติและจีนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการ แก้ปัญหา กัมพูชา โดยสันติวิธี

2.7 เช่นเดียวกัน หากไทยและอาเซียนยอมรับข้ออ้างของเวียดนามดัง ปราบกฎในข้อ 2.6 ข้างต้น ก็เท่ากับไทยและอาเซียนยอมรับว่าปัญหา กัมพูชา เกิดขึ้น มีสาเหตุสำคัญมาจากภัยคุกคามของจีนที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพราะจีนสนับสนุนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดง ดังนั้น ปัญหา กัมพูชา จะยุติลงได้ก็ต่อเมื่อมีการกำจัดภัยคุกคามจีนให้หมดไป ซึ่งก็

เท่ากับช่วยให้เวียดนามหลุดพ้นจากการตกเป็นจำเลยหมายเลขหนึ่ง ในฐานะ
เป็นต้นเหตุของปัญหากัมพูชา

(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

- 3) ในขณะที่เวียดนามแสดงท่าทียืดหยุ่นในด้านหนึ่ง ดังเช่น เวียดนามยอมรับด้วย
วาทะว่า การแก้ปัญหากัมพูชาจะบรรลุผลสำเร็จได้ จำต้องเป็นการแก้ปัญหาที่
เป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย ต้องเป็นการแก้ปัญหาที่สามารถตอบสนอง
ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับผลกระทบ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของทั้งไทยและเวียดนาม แต่
คู่ขนานกับการมีท่าทียืดหยุ่น ฝ่ายเวียดนามก็ได้สะท้อนความพยายามที่จะสร้าง
ความแตกแยกในหมู่ประเทศอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับจีน โดยมีเป้าหมาย
เพื่อกัดกร่อนลดความสำคัญบ่อนทำลายเอกภาพของนโยบายร่วมกันของ
อาเซียนที่มีต่อปัญหากัมพูชา โดยเวียดนามได้ดำเนินการหลายด้าน ที่สำคัญ
ได้แก่

3.1 การใช้ปัจจัยภัยจีน เป็นเครื่องมือกระตุ้นเตือนและตอกย้ำให้

มาเลเซียและอินโดนีเซีย (ซึ่งมีความวิตกและหวาดระแวงภัยคุกคามจีนเป็น
ทุนเดิมอยู่แล้ว) มีความหวาดระแวงจีนมากยิ่งขึ้น มีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับ
เวียดนามว่า การแก้ปัญหากัมพูชาให้เป็นผลสำเร็จ ควรต้องให้เป็นเรื่องของ

เฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ชักนำให้ประเทศนอก
ภูมิภาคเข้ามาเกี่ยวข้อง (ซึ่งเวียดนามหมายถึงประเทศจีน เป็นสำคัญ) เวียดนาม
จึงพยายามตอกย้ำกับมาเลเซียและอินโดนีเซียว่า ปัญหาัมพูชาจะได้รับการ
แก้ไขได้ จำเป็นต้องกำจัดภัยจีนและเขมรแดง นับว่าเวียดนามประสบผลในการ
สร้างความตึงเครียดและความระแวงระหว่างไทยกับมาเลเซียและอินโดนีเซียได้
ในระดับหนึ่ง ดังเป็นที่ประจักษ์จากข้อความของแถลงการณ์ร่วมระหว่าง
ประธานาธิบดีซุฮาร์โต ของอินโดนีเซียกับดาโต๊ะสุสเซน ออห์น นายกรัฐมนตรี
ของมาเลเซีย ที่เมืองกวนตันประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2523
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เนื้อหาของแถลงการณ์กวนตัน มีนัยยอมรับบทบาทและ
อำนาจนำ (hegemonial role) ของเวียดนามในภูมิภาคอินโดจีน เป็นสิ่งที่ไทย
ยอมรับไม่ได้ ฝ่ายไทยถือว่าแถลงการณ์ดังกล่าว เป็นกรณีทดสอบความเป็น
เอกภาพของอาเซียน กล่าวได้ว่าช่วง พ.ศ. 2523 เป็นช่วงที่ความเห็นของไทยต่อ
ปัญหาัมพูชาขัดแย้งกับของมาเลเซีย และอินโดนีเซียอย่างชัดเจน เป็นที่
ประจักษ์ในที่ประชุมของรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศอาเซียนที่กรุง
กัวลาลัมเปอร์ พ.ศ. 2523 ซึ่งได้มีการเสนอให้แบ่งประเทศกัมพูชาออกเป็นสอง
ส่วน ทำให้ไทยจำเป็นต้องออกมาคัดค้านอย่างเต็มที่ และรัฐมนตรีต่างประเทศ
ไทยถึงกับทูปโต๊ะและขู่ว่าไทยอาจถอนตัวออกจากอาเซียน แต่เมื่อมีการชี้ขาด

ด้วยการออกเสียง ผลปรากฏว่าไทยเป็นฝ่ายชนะด้วยคะแนน 3 ต่อ 2 โดย
อินโดนีเซียและมาเลเซียเป็นเสียงข้างน้อย (พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา: ผ่าน
ร้อน.....ผ่านหนาว หน้า 148 – 150 และหน้า 91)

3.2 เวียดนามพยายามสร้างความสับสนเกี่ยวกับความสัมพันธ์วิ
ภาคีไทย – เวียดนาม เพื่อหวังให้มิตรประเทศอาเซียนเกิดความเข้าใจผิดว่า ไทย
ไม่ถือเอาปัญหาแก้มพูชามาเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือ
ระหว่างไทยกับเวียดนามในด้านต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่ง หากไทยยอมมี
ความสัมพันธ์ปกติกับเวียดนามโดยยินดีร่วมมือกับเวียดนามในด้านเศรษฐกิจ
การค้า การลงทุน และด้านสังคมวัฒนธรรม ไม่นำเอาปัญหาแก้มพูชามาเป็น
อุปสรรคต่อความร่วมมือด้านอื่นๆ ระหว่างกัน ก็เท่ากับไทยส่งสัญญาณให้มิตร
ประเทศอาเซียนเข้าใจผิดได้ว่า ไทยไม่ถือว่าการที่เวียดนามได้ส่งทหารเข้ารุกราน
และยึดครองแก้มพูชาเป็นเรื่องสำคัญอีกต่อไป ไทยยินยอมหลับตาให้การ
รุกรานและยึดครองแก้มพูชาโดยกองทัพเวียดนาม

อย่างไรก็ดี แผนยูแยงตะแคงรัวของเวียดนามดังกล่าว หาได้
ประสบผลไม่ เพราะไทยได้เชื่อมโยงการแก้ปัญหาก็พูชาไว้โดยตรงกับการจะมี
ความสัมพันธ์ปกติกับเวียดนาม โดยถือเอาเรื่องการถอนทหารเวียดนามทั้งหมด

ออกจากกัมพูชา เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการกลับมาที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน

3.3 ควบคู่กับความพยายามสร้างภาพว่าเวียดนามมีนโยบายและท่าทียืดหยุ่นทางการเมือง เวียดนามก็ได้ใช้วิธีการข่มขู่ทางการทหารต่อไทย พร้อมกับตั้งเงื่อนไขนานัปการโดยหวังกดดันและบีบให้ไทยยอมรับเงื่อนไขต่างๆ ของเวียดนาม เพื่อแลกกับการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา ดังอาทิ

3.3.1 ระหว่างวันที่ 23 – 24 มิถุนายน พ.ศ. 2523 ทหารเวียดนามได้ล่องลำเข้ามามีในดินแดนไทย และปะทะกับทหารไทยที่บริเวณโนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี แต่ได้รับการตอบโต้อย่างรุนแรงจากทหารไทย และเป็นครั้งแรกที่ไทยได้ออกข่าวโจมตีเวียดนามอย่างเปิดเผย มีการแพร่ภาพและเผยแพร่ข่าวอย่างกว้างขวาง สร้างแรงกดดันจนเวียดนามต้องถอนทหารออกมาจากดินแดนไทยอย่างเร่งด่วน

3.3.2 เวียดนามเสนอว่าหากจะให้กัมพูชาเป็นกลาง ทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ต้องเป็นกลางด้วย เวียดนามจะไม่ยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกประเทศในภูมิภาคนี้ต้องไม่มีฐานทัพต่างชาติ (เช่น ฟิลิปปินส์)

3.3.3 ในการเจรจาระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับ

รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม เมื่อ พ.ศ. 2523 ที่มีนายเคร็ด วัลด์ไฮม์ เลขาธิการสหประชาชาติ เป็นคนกลางจัดให้มีขึ้น ท่าทีของนายเหงียน โก๊ต รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามก็ยังคงแข็งกร้าว ถึงกับยื่นคำขาดกับฝ่ายไทยว่า ไทยจะเลือกสงครามหรือสันติภาพ พร้อมกับยื่นข้อเสนอหลายประการ ที่ฝ่ายเวียดนามรู้ดีอยู่แล้วว่าไทยไม่สามารถยอมรับได้ แต่เวียดนามก็ตั้งใจเสนอ เพื่อให้ฝ่ายไทยปฏิเสธ เพื่อหวังทำลายภาพพจน์ ภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของไทย ให้ดูประหนึ่งว่าเวียดนามเป็นฝ่ายยึดหยุ่นและใฝ่สันติ และที่ไทยเป็นฝ่ายนิยมสงครามจึงได้ปฏิเสธข้อเสนอต่างๆ ของเวียดนาม ซึ่งล้วนเป็นข้อเสนอที่เวียดนามต้องการยึดเหนี่ยวให้ไทยต้องยอมรับ ดังเช่น ข้อเสนอของเวียดนามให้มีเขตปลอดทหารระหว่างไทย – กัมพูชา (ของระบอบเฮงสัมริน) ให้ไทยยุติช่วยเหลือกลุ่มเขมรสามฝ่ายที่ต่อต้านเวียดนามและระบอบเฮงสัมริน ให้มีสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกันระหว่างไทยกับเวียดนาม ให้ไทยเห็นดีด้วยกับความเห็นของเวียดนามที่อ้างว่า ปัญหาแกมพูชาแก้ไขได้ง่ายเพียงแค่ว่าไทยยอมทำตกลงกับเวียดนามเท่านั้น โดยไม่ต้องสนใจว่าจีนจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ซึ่งหากไทยยอมรับข้อเสนอต่างๆ เหล่านี้ของเวียดนาม ก็เท่ากับไทยยอมรับว่าปัญหาแกมพูชาเป็นปัญหาระหว่างไทยกับเวียดนามเท่านั้น (ทั้งๆ ที่ไทยมิได้เป็นปรปักษ์หรือคู่กรณีกับใครทั้งสิ้น แต่ได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงจากการที่เวียดนามได้รุกรานและยึด

ครองกัมพูชา) เท่ากับไทยยอมรับว่า เวียดนามมิได้ละเมิดหลักการพื้นฐานของ
กฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ ตลอดจนยอมรับว่า ปัญหา
กัมพูชาเป็นเพียงปัญหาระดับภูมิภาคเท่านั้น (อ้างแล้วหน้า 152 – 153)

- 4) เมื่อพัฒนาการของการเมืองเริ่มเข้าสู่ยุคธุรกิจการเมืองอย่างจริงจัง สมัยรัฐบาล
ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 – วันที่ 23
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534) ที่ได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาด
การค้า” ถือได้ว่าเป็นสัญญาณเบื้องต้นบ่งชี้ให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงด้าน
นโยบายของไทยต่อปัญหากัมพูชาและต่อภูมิภาคอินโดจีนในภาพรวม จากการมี
นโยบายที่ยืดหยัดอย่างหนักแน่น อย่างมั่นคงโดยยึดข้อมติขององค์การ
สหประชาชาติว่าด้วยปัญหากัมพูชาเป็นเวลากว่า 10 ปี อันเป็นข้อมติที่ได้รับการ
สนับสนุนจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของสหประชาชาติมาโดยตลอด เป็นข้อ
มติที่ระบุชัดเจนว่าปัญหากัมพูชาจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขทางการเมือง บน
พื้นฐานของหลักการ 4 ประการ ได้แก่

4.1 ให้มีการถอนทหารเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชาอย่าง
ปราศจากเงื่อนไข

4.2 ประเทศกัมพูชาต้องเป็นกลางและต้องไม่อนุญาตให้ประเทศใด
ใช้ดินแดนกัมพูชาเป็นฐานโจมตีประเทศอื่น

4.3 ให้มีกระบวนการปรองดองแห่งชาติเกิดขึ้น

4.4 ให้ประชาชนกัมพูชามีสิทธิ เสรีภาพที่จะกำหนดอนาคตของ
ประเทศกัมพูชาด้วยตนเองได้ ผ่านการให้มีการเลือกตั้งที่โปร่งใส บริสุทธิ์
ยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซง บีบบังคับจากภายนอกมาเป็นนโยบายต่อ
ปัญหากัมพูชาที่มุ่งเน้นประเด็นการแสวงหาผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในอินโด
จีนเป็นสำคัญ

เมื่อมองย้อนหลังกลับไป (in retrospect) ย่อมเป็นที่ประจักษ์
ว่า นโยบายต่อปัญหากัมพูชา (ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของ
ประเทศไทย) ในสมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนโยบายที่มีจุดเน้นสำคัญอยู่
ที่ปัญหาด้านความมั่นคง (เพราะเวียดนามยังคงมีนโยบายและท่าทีแข็งกร้าว มีทหารอยู่ใน
กัมพูชา มีการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย มีการยุแยงตะแคงรัวให้เกิด
ความแตกแยกในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ยุให้อาเซียนแตกกับจีน เป็นอาทิ) เป็นนโยบาย
ที่มองปัญหาจากมุมมองของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) เป็นสำคัญ (เพราะ
ปัญหาที่ยังหาได้รับการแก้ไขตามหลักการ 4 ข้อ ขอขอมติสหประชาชาติดังกล่าว
ข้างต้น) ในขณะที่นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” ของรัฐบาลพลเอกชาติชาย
ชุนหารวัฒน์ เป็นการมองปัญหาจากอิทธิพลจากอิทธิพลของปัจจัยภูมิเศรษฐศาสตร์
(geo-economic) เป็นสำคัญ โดยประเด็นด้านความมั่นคงกลายเป็นประเด็นรองหาใช่
ประเด็นหลัก (ทั้งๆ ที่ปัญหายังหาได้มีพัฒนาการที่จะทำให้ไทยมั่นใจในความมั่นคง

ของไทยได้) การเชิญนายสุนทรขึ้นมาไทยเพื่อหารือกับรัฐบาลไทยโดยไม่มีการปรึกษาหารือกับ
มิตรประเทศอาเซียนอื่นๆ จึงส่งผลกระทบต่อนโยบายร่วมกันของอาเซียนในเรื่องการ
แก้ปัญหาแก้มปูชา เกิดการระส่ำระสายสั่นคลอนอย่างชัดเจน (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น เป็นเหตุการณ์สำคัญ ในทาง
ประจักษ์ที่ยืนยันให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของรอยร้าว และความแตกแยกด้านความคิดและ
นโยบายของบุคคลในคณะรัฐบาลของไทย ดังที่พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลา
นันท์และรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้บันทึกความเห็นตอนหนึ่งว่า

“พอรัฐบาลเริ่มต้นทำงาน ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ลูกชายพล
เอกชาติชายฯ กับเพื่อนๆหลายคน (เช่น พันธุ์ศักดิ์ วิญญรัตน์) รวมกันเรียกว่ากลุ่ม
บ้านพิษณุโลก อยากจะเข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาแก้มปูชา ตอนนั้นมีการประชุมที่
โบกอร์ อินโดนีเซีย ที่เรียกว่าประชุม JIM 1 และ JIM 2 เป็นการประชุมเขมร 4 ฝ่าย
แต่ไม่ได้ผลอะไร เพราะต่างฝ่ายต่างไม่มีอำนาจต่อรอง อำนาจแท้จริงอยู่ที่โซเวียต
รัสเซีย และจีน การถอนทหารออกไปจากเขมรของญวน (เดือนกันยายน พ.ศ. 2532)
เราก็ไม่รู้ว่าจะถอนหมดจริงหรือไม่ เขาบอกว่าถอน 50,000 คน”

หรืออีกตอนหนึ่งมีข้อความดังนี้

“ปรากฏว่ามีการขัดแย้งกันเองในไทย พลเอกชวลิตฯ ไป
รับฮุนเซนมาไทย เขาติดต่อพลเอกเตีย บันของเขมรให้ฮุนเซนมาเวียงจันทน์ และให้
ส่งเครื่องบินไทยโดยมีรัฐมนตรีไทยไปรับฮุนเซนที่เวียงจันทน์ พลเอกชาติชายฯ
โทรศัพท์ถึงผม ให้ผมส่งอธิบดีกรมพิธีการทูตร่วมไปรับด้วย ผมไม่ยอมให้ระดับอธิบดี
ไปให้แต่ผู้อำนวยการกองรับรองไปแทน เป็นการขัดแย้งที่เริ่มทำให้ไทยแตกแยกกัน”
(พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา: ผ่านร้อน.....ผ่านหนาว หน้า 101)

ระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2533 เวียดนามได้อาศัยความเป็น
ประชาธิปไตยของการเมืองไทยในช่วงนี้ให้เป็นประโยชน์แก่เวียดนามมากที่สุด โดยเจาะลึก
เข้าทุกวงการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไทยใช้การตื่นตัวของประชาสังคมในไทยเป็น
พาหะทางความคิดให้กับเวียดนามเกี่ยวกับการต่อต้านจักรวรรดินิยม (ทั้งสหรัฐฯ และจีน)
ต่อต้านการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฝ่ายเขมรแดงต่อต้านการกลับมามีอิทธิพลของสหรัฐฯ ใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของจีนในภูมิภาคนี้ โยนให้จีน
เป็นฝ่ายรับผิดชอบแต่ผู้เดียวในเรื่องการก่อการร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.)
ตลอดจนใช้ปัจจัยเศรษฐกิจเป็นเครื่องล่อความกระหายด้านการค้า การลงทุน ของวงการ
ธุรกิจการเมืองของไทยที่ต่างต้องการเข้าไปทำธุรกิจในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา และใช้กลุ่ม
ผลประโยชน์เหล่านี้มาเป็นเครื่องมือบีบบังคับและกดดันรัฐบาลไทยให้ยอมผ่อนปรนให้กับ
นโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อปัญหากัมพูชา

เวียดนามรู้ว่า กลุ่มธุรกิจการเมืองของไทยต้องการแยก

ปัญหากัมพูชาออกจากการมีความสัมพันธ์ทวิภาคี (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ)
ระหว่างไทยกับเวียดนาม จึงได้พยายามรุกหนักด้วยการเชิญนักธุรกิจ นักการเมือง สื่อมวลชน
นักวิชาการของไทยไปเยือนเวียดนามและหวังใช้บุคคลเหล่านี้ กลับมาเป็นปากกระบอกเสียง
ให้กับนโยบายของเวียดนาม นับว่าเวียดนามประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในช่วงปลายยุคสงครามเย็นหลังรัฐบาลไทยประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาด
การค้า” (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เวียดนามยอมถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาหลังผลของการ
ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยปัญหากัมพูชาที่กรุงปารีส (Paris International Conference
on Cambodia หรือ PICC พ.ศ. 2533) ที่ระบุให้เวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจาก
กัมพูชา และจากความร่วมมือของประเทศสมาชิกถาวร 5 ประเทศของคณะมนตรีความมั่นคง
แห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้ประชุมหารือกันถึง 6 ครั้ง ช่วงพ.ศ. 2533 ทำให้ไทยสามารถออก
เอกสารที่วางกรอบของความตกลงทางการเมืองที่สมบูรณแบบในการแก้ไขข้อขัดแย้งใน
กัมพูชา ต่อมาเอกสารนี้ได้ถูกนำมาสู่การพิจารณาและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเซมรทั้ง 4 ฝ่าย
ทั้งได้รับความเห็นชอบโดยข้อมติที่ 668 ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และ
มติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่ 45 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533
(พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา: ผ่านร้อน.....ผ่านหนาว หน้า 182 - 183)

ปัญหากัมพูชายุติลงได้ด้วยอิทธิพลของปัจจัยภายนอกเป็น

สำคัญ ดังเช่น การกลับมามีความสัมพันธ์ปกติระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต การล่มสลาย
ของสหภาพโซเวียตและค่ายคอมมิวนิสต์ การที่จีนได้ตั้งเงื่อนไขว่าเวียดนามจะมีความสัมพันธ์
ปกติกับจีนได้ ก็ต่อเมื่อเวียดนามต้องถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาและยอมรับหลักการ
4 ข้อของขั้วมติ สหประชาชาติดังกล่าวแล้วข้างต้น การมีความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่าง
สหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียต ตลอดจนการที่ทุกประเทศอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่ปกติกับจีน

เหตุการณ์สำคัญดังกล่าวข้างต้น ล้วนมีอิทธิพลกดดันบีบ

ให้เวียดนามจำเป็นต้องเปลี่ยนนโยบายและท่าที เพราะชาติที่พึ่งและความช่วยเหลือที่เคย
ได้รับจากสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออก อีกทั้งมีผลทำให้
เวียดนามเริ่มตระหนักดีว่า หากต้องการอยู่รอดอย่างมั่นคง มีองค์การอาเซียนเท่านั้นที่จะ
สามารถเป็นแหล่งพักพิง ช่วยเหลือและคุ้มครองเวียดนามได้ในยุคหลังสงครามเย็น การมี
นโยบายเดิมที่มุ่งตอกล้มยูแองคะแวงรั้วให้ประเทศอาเซียนแตกแยกกัน และสร้างความ
แตกแยกในสังคมการเมืองไทย ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความอยู่รอดและความมั่นคงของเวียดนาม
ได้อีกต่อไป จึงกล่าวได้อย่างปราศจากข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นว่า การที่เวียดนามได้เปลี่ยน
นโยบายและท่าทีต่อการแก้ปัญหากัมพูชาจากเดิม มุ่งเผชิญหน้าเป็นปฏิปักษ์ต่อไทยและ
อาเซียน มาเป็นการมีนโยบายและท่าทีประนีประนอมบนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์
ร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงของเวียดนามที่มีได้มาจากความต้องการโดยสมัครใจ
แต่เป็นความเปลี่ยนแปลงในภาวะจำยอมเพื่อความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนามเป็น

สำคัญ ดังเป็นที่ประจักษ์จากการที่เวียดนามได้ขอเข้ามาเป็นสมาชิกองค์การอาเซียน และ
อาเซียนได้รับเวียดนามเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อ พ.ศ. 2538 หรือ 5 ปี หลังสิ้นสุดยุคสงคราม
เย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในส่วนที่เกี่ยวกับอิทธิพลของทฤษฎีโดมิโนต่อนโยบายของสหรัฐฯ
ช่วงสงครามเวียดนามนั้น กล่าวได้ว่าทฤษฎีโดมิโนได้ถูกนำมาอ้างเป็นเหตุผลในการกำหนด
นโยบาย และท่าทีของสหรัฐฯ ต่อภัยคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั่วทุกมุมโลก ตั้งแต่สมัยของ
รัฐบาลยุคประธานาธิบดีทรูแมน มาจนถึงสมัยของรัฐบาลประธานาธิบดีนิกสัน ความเชื่อมั่น
ในทฤษฎีโดมิโนของบรรดาผู้นำและผู้มีส่วนกำหนดนโยบายของสหรัฐฯ ต่อปัญหาภัยคุกคาม
คอมมิวนิสต์ มีผลทำให้ถือเป็นเรื่องจำเป็นที่จำต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้ฝ่าย
คอมมิวนิสต์สามารถครอบงำทั้งเวียดนามได้ ลาว กัมพูชา และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยสหรัฐฯ เชื่อว่าหากประเทศเวียดนามได้ตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์
โอกาสที่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้จะตกเป็นเหยื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยย่อมมีสูงมาก

ดังนั้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2507 รัฐบาลของประธานาธิบดี
ลินดอน จอห์นสัน ได้มอบให้สำนักข่าวกรองกลางของสหรัฐฯ (ซี ไอ เอ) ทำการศึกษา
วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ในอินโดจีนก่อนที่สหรัฐฯ จะตัดสินใจเข้าทำสงคราม
เวียดนามโดยตรง (พ.ศ. 2508) โดยให้วิเคราะห์และประเมินผลหากฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสบ
ชัยชนะทั้งในเวียดนามได้และลาว จะมีผลกระทบต่อนาคตของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้

อย่างไรบ้าง รวมทั้งผลกระทบต่อสถานภาพของสหรัฐฯ ในฐานะเป็นประเทศมหาอำนาจระดับโลกอย่างไบบ้าง

ผลการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ของสำนักข่าวกรองซีไอเอ มีเนื้อหาที่เป็นการท้าทายข้ออ้างของทฤษฎีโดมิโน โดยรายงานของซีไอเอได้ระบุชัดเจนว่า หากปรากฏว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จในเวียดนามใต้และลาว จะมีก็ประเทศกัมพูชา เท่านั้นที่มีโอกาสประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับลาว ส่วนโอกาสที่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ จะเจริญรอยตามกัมพูชาหรือไม่นั้น นับว่ามีน้อยมากและการแผ่ขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือไม่อาจถูกยับยั้งได้ ส่วนหากฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะสงครามเวียดนาม โอกาสที่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ จะหันไปอยู่กับฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือไม่นั้น รายงานศึกษาของสำนักข่าวกรองซีไอเอระบุว่า ขึ้นอยู่กับว่าปฏิกิริยาท่าทีและผลการดำเนินการของสหรัฐฯ ในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นเช่นใด และจะมีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด โดยฝ่ายซีไอเอ เชื่อว่าสหรัฐฯ ยังมีศักยภาพที่จะไม่ให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

(The Pentagon Papers: The Secret History of the Vietnam War; by Neil Sheehan,

Hedrik Smith, E.W. Kenworthy and Fox Butterfield หน้า 253 – 254)

4. บทสรุป

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามช่วง 46 ปีของยุคสงครามเย็นแบ่ง

ออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (ประเทศเวียดนามใต้) เริ่มตั้งแต่รัฐบาลของกษัตริย์เบ๋ไต้ที่รัฐบาลฝรั่งเศสสนับสนุน ตามด้วย รัฐบาลของนายโง ดิน เดียม ประธานาธิบดีคนแรกของประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม ที่รัฐบาล สหรัฐฯ สนับสนุนให้นายโง ดิน เดียมประกาศก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐเวียดนามและไม่ ยอมรับความตกลงเจนีวา พ.ศ. 2497 ที่ระบุให้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2499 เพื่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนเวียดนามทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ของเวียดนามใช้สิทธิกำหนดใจ ตนเองว่าต้องการให้เวียดนามทั้งสองภาครวมกันเป็นประเทศเดียว หรือให้มีการแยกเวียดนาม ออกเป็นสองประเทศ มาจนถึงรัฐบาลของนายเหงียน วัน เทียว ประธานาธิบดีคนสุดท้ายของ ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม (เวียดนามใต้)

ช่วงที่สอง เป็นช่วงความสัมพันธ์ไทยกับประเทศ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ชื่อประเทศเวียดนามที่รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้วหลังชัยชนะในสงครามเวียดนามของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518) ซึ่งไทยได้ให้การรับรองและได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2519 ในสมัยของรัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช

ระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2521 ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาของการ

เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ไม่นำเอาเรื่องความแตกต่างของระบบการเมืองและเศรษฐกิจตลอดจน
ความเชื่อด้านอุดมการณ์ที่ต่างกันมาเป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์ที่เป็นปกติระหว่างกัน
ทั้งสองฝ่ายยึดเรื่องผลประโยชน์เป็นตัวกำหนดระดับของความร่วมมือระหว่างกัน ฝ่ายไทย
ในช่วงนี้จะเน้นเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจและการค้า เป็นสำคัญ ขณะที่ฝ่าย
เวียดนามจะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและความอยู่รอดของเวียดนาม
หลังชัยชนะในสงครามกับสหรัฐฯ และความมั่นคงของเวียดนามที่ได้รับผลกระทบจากความ
ขัดแย้งรุนแรงระหว่างเวียดนามกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย (กัมพูชาภายใต้ระบอบเขมร
แดงของพอลพตและพวก) ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา

เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ฝ่ายเวียดนามจะ
มองความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามจากแง่มุมของภูมิรัฐศาสตร์เป็นสำคัญ เวียดนามมองว่า
ไทยมีความสำคัญต่อความมั่นคงของเวียดนาม (ไม่ว่าจะช่วงสงครามเวียดนามและหลัง
สิ้นสุดสงครามเวียดนาม) ด้วยเวียดนามถือว่าไทยเป็นฐานปฏิบัติการสำคัญที่สุดที่สหรัฐฯ ใช้
เพื่อทำสงครามกับเวียดนามและแม่สหรัฐฯ พ่ายแพ้สงครามแล้วก็ตาม แต่เวียดนามก็ยังมี
ความวิตกกังวลสูงว่า ไทยอาจยินยอมร่วมมือกับสหรัฐฯ ทำสงครามบ่อนทำลายเวียดนาม
ต่อไป ความระแวงที่มีต่อไทยดังกล่าวได้เพิ่มสูงขึ้นหลังเวียดนามมีปัญหาขัดแย้งอย่างรุนแรง
กับระบอบเขมรแดงตั้งแต่ พ.ศ. 2519 มีผลให้เวียดนามหันมาให้ความสำคัญกับไทยอย่าง
ชัดเจน (ดังรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อไทย ช่วงปี พ.ศ. 2521

ปรากฏข้างต้น) กล่าวอีกนัยหนึ่ง อิทธิพลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและท่าทีของเวียดนามต่อไทยตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเวียดนามจนกระทั่งสิ้นสุดปัญหา กัมพูชา (พ.ศ. 2518 – 2534) ในขณะที่ไทยมองเวียดนามหลัง พ.ศ. 2518 จากแง่มุมของความมั่นคงและผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของไทย โดยไทยเชื่อว่าหากประเทศทั้งสองสามารถมีความสัมพันธ์เป็นปกติระหว่างกันได้ ก็จะมีผลทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถมีผลประโยชน์ร่วมกันในหลายด้าน มีความร่วมมือระหว่างกันได้ เพราะสงครามเวียดนามสิ้นสุดแล้ว ความเคยเป็นอริต่อกันย่อมหมดไป อิทธิพลของปัจจัยภายนอกและของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ยังหาได้มีต่อความคิดด้านนโยบายของไทยต่อเวียดนามและต่อปัญหาความขัดแย้ง เวียดนาม – กัมพูชา ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2518 – 2522 ไทยเริ่มมองปัญหาความขัดแย้ง เวียดนาม – กัมพูชา เวียดนาม – จีน และจีน – สหภาพโซเวียต โดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของปัจจัยภายนอก (ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค) และปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์อย่างจริงจัง ตั้งแต่สมัยของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523 – วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531)

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามได้ (สาธารณรัฐเวียดนาม) เป็นความสัมพันธ์ทวิภาคีที่มีอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ และคอมมิวนิสต์ในลาวและกัมพูชาเป็นปัจจัยขับเคลื่อนความร่วมมืออย่างใกล้ชิดชนิดสนิทสนมระหว่างกัน ส่วนความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม (ที่รวมส่วนเหนือและใต้เป็นประเทศเดียวกัน ภายใต้ชื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หลังการสิ้นสภาพของประเทศสาธารณรัฐ

เวียดนามหรือเวียดนามใต้ จากการพ่ายแพ้สงครามแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ) ระหว่าง พ.ศ. 2519 – 2522 ถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ปกติที่แต่ละฝ่ายมีเหตุผลแตกต่างกัน (ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น) แต่เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2523 แม้ทั้งสองประเทศยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน แต่ก็ต้องถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ปกติที่มีลักษณะไม่ปกติ เพราะมีเรื่องปัญหาแก้มปูชา (การที่เวียดนามใต้รุกรานและยึดครองแก้มปูชาวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 – ปลาย พ.ศ. 2534) มาเป็นอุปสรรคทำให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันหยุดชะงักไปกว่า 10 ปี มีแต่ความตึงเครียดระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทหารเวียดนามใต้ละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทยบ่อยครั้งมาก สร้างปัญหาผู้อพยพให้กับไทย ตลอดจนเวียดนามพยายามตอกลิ้มสร้างความแตกแยกในสังคมการเมืองไทยและระหว่างไทยกับบางประเทศอาเซียน เช่น อินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยพุดกับไทยอย่างหนึ่ง แต่กลับไปพุดกับฝ่ายอินโดนีเซียและมาเลเซียอีกอย่างหนึ่ง สร้างความสับสนและความเข้าใจผิดในหมู่ประเทศสมาชิกอาเซียน และในกรณีของไทยโดยเฉพาะนั้น เวียดนามพยายามเจาะบางกลุ่มธุรกิจและกลุ่มการเมืองที่อยากมีบทบาทบีบให้รัฐบาลไทยยอมตามเงื่อนไขของฝ่ายเวียดนาม โดยหวังได้รับผลประโยชน์ตอบแทนด้านเศรษฐกิจจากฝ่ายเวียดนาม แต่เวียดนามหาได้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังได้ ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลไทยในยุคของนายกรัฐมนตรีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีความหนักแน่น มั่นคง และยึดมั่นในความถูกต้อง ความชอบธรรมของนโยบายของไทยและอาเซียนที่มีต่อการแก้ปัญหาแก้มปูชาทางการเมือง เป็นนโยบายของไทยและอาเซียนที่ได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากสหประชาชาติ (ประชาคมโลก) อย่างท่วมท้นและต่อเนื่องมาตลอด 12 ปี ของปัญหาแก้มปูชา

เกี่ยวกับเรื่องเวียดนามพยายามใช้การทูตวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ
เพื่อสร้างความแตกแยกและความเข้าใจผิดระหว่างไทยกับมิตรประเทศอาเซียนในเรื่องปัญหา
กัมพูชานั้น มีเหตุการณ์ในทางประจักษ์ที่เป็นการยืนยันให้เห็นถึงเจตนาแอบแฝงดังกล่าวของ
เวียดนาม กล่าวคือเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2530 สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์
ได้มีโทรเลขที่ 139/2530 ลงวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2530 รายงานมายังกระทรวงการ
ต่างประเทศว่า เวียดนามได้เสนอที่จะส่งคณะผู้แทนทางด้านวัฒนธรรมไปเยือนมาเลเซียใน
เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2530 รวมทั้งจะทาบทามไทยและอินโดนีเซียให้รับคณะผู้แทนด้าน
วัฒนธรรมของเวียดนามหลังการเสร็จสิ้นการเยือนมาเลเซียแล้ว ซึ่งเรื่องนี้ รัฐบาลมาเลเซียเห็น
ว่าประเทศอาเซียนควรมีการประสานงานกัน เพื่อร่วมกันตอบข้อเสนอของเวียดนามอย่าง
เหมาะสมต่อไป

ในเรื่องข้างต้น กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมืองได้
พิจารณาแล้ว มีความเห็นดังต่อไปนี้

- การเสนอส่งคณะวัฒนธรรมของเวียดนามมาเยือนมาเลเซีย
อินโดนีเซีย และไทย เป็นความพยายามของเวียดนามที่จะหาทาง
กระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีกับประเทศอาเซียน ในขณะเดียวกันก็
เพื่อลดความสำคัญที่อาเซียนให้แก่กัมพูชา ซึ่งไม่ว่าประเทศ
อาเซียนทั้งสามจะตอบรับหรือปฏิเสธเวียดนามในเรื่องดังกล่าวก็

ตาม มีแต่เวียดนามเท่านั้นที่จะได้ประโยชน์ทางการเมืองและด้าน
ภาพพจน์ ไม่มากนักเลย

- ในกรณีของไทยนั้น เชื่อว่าเวียดนามคงจะคาดหวังไว้แล้วว่า ไทยคง
จะปฏิเสธ เพราะไทยได้แสดงท่าทีที่ค่อนข้างชัดเจนที่จะไม่พัฒนา
ความสัมพันธ์สองฝ่ายกับเวียดนามจนกว่าปัญหากัมพูชาจะได้รับ
การแก้ไขทางการเมืองอย่างเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
และจนกว่าเวียดนามจะยุติการละเมิดอธิปไตยและดินแดนของ
ไทย ซึ่งเวียดนามได้ทำการละเมิดเป็นประจำ
- สำหรับการดำเนินการต่อไปนั้น ในขั้นนี้กองเอเชียตะวันออกเฉียง
ได้เห็นว่า ฝ่ายไทยอาจทำให้มาเลเซียและอินโดนีเซียตระหนักว่า
ไทยมีท่าทีที่หนักแน่นที่จะไม่รับข้อเสนอริเริ่มของการพัฒนา
ความสัมพันธ์ทวิภาคีกับเวียดนาม พร้อมกับแจ้งความเห็นของไทย
ในเรื่องนี้ให้มาเลเซียและอินโดนีเซียทราบด้วย ข้อเสนอการเยือน
ของคณะวัฒนธรรมเวียดนามมายังแต่ละประเทศอาเซียน แม้จะ
เป็นเรื่องทวิภาคี ซึ่งไทยไม่ประสงค์ที่จะขัดขวาง แต่ไทยเห็นว่า
ข้อเสนอดังกล่าวของเวียดนามถือได้ว่าเป็นการรบกวนการเมือง
ของเวียดนามที่มีเป้าหมายและแฝงเจตนา เพื่อแสวงประโยชน์จาก

ท่าทีที่แตกต่างกันของประเทศอาเซียน เพื่อดำเนินการรูกทาง
การเมืองขั้นต่อไป

(บันทึกกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมืองที่ 0305/309 ลงวันที่ 16 เมษายน

พ.ศ. 2530)

เกี่ยวกับความเห็นของกองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ข้างต้น

ในประเด็นที่ว่า “เป็นการรูกทางการเมืองของเวียดนามที่มีเป้าหมายและแฝงเจตนา” นั้น
ความหมายที่กองฯ ต้องการบอกให้รู้ก็คือ หากมีประเทศหนึ่งประเทศใดในสามประเทศ
อาเซียน (ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย) ตอบรับข้อเสนอของเวียดนาม ก็เท่ากับเวียดนาม
ประสบความสำเร็จในการสร้างความแตกแยกในหมู่ประเทศอาเซียน ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา
กัมพูชาและการที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเท่ากับอาเซียน
ไม่มีความเป็นเอกภาพในเรื่องนโยบายต่อปัญหา กัมพูชาและต่อเวียดนาม เพราะการให้การ
ตอบรับคณะผู้แทนทางวัฒนธรรมของเวียดนาม (ในขณะที่เวียดนามยังคงยึดครองกัมพูชาอยู่)
เท่ากับเป็นการส่งสัญญาณให้ประชาคมโลกเกิดความเข้าใจ (ผิด) ได้ว่า อาเซียนเห็นว่าเรื่อง
การที่เวียดนามได้รุกรานและยึดครองกัมพูชาหาใช่เป็นรากเหง้าของปัญหา กัมพูชาอีกต่อไป
แล้ว ซึ่งย่อมเป็นสิ่งที่เวียดนามต้องการให้เป็นเช่นนั้น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

มีข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมืองระหว่างประเทศที่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของเวียดนามทั้งต่อปัญหามลพิษและต่อไทย (ปัจจัยภายนอก) หลายประการในปี พ.ศ. 2529 ที่บีบให้เวียดนามเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องหาทางพบปะโดยตรงกับไทยเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิดระหว่างกันได้

ความข้างต้นได้รับการยืนยันในโอกาสเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย (เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนาม) เข้าพบนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2529 เพื่ออำลา ก่อนพ้นหน้าที่ตามประเพณีที่คณะทูตในเวียดนามทำกัน สรุปสาระสำคัญของการสนทนาระหว่างเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอยกับนายฟามวันดง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ ดังต่อไปนี้

- นายกรัฐมนตรีฯ ได้ให้ความเห็นว่า การพบปะกันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม และว่า เวียดนามถือว่าเวลานี้สถานการณ์กำลังสงบ การไม่พบปะกันทำให้มีการเข้าใจผิดกันได้ พร้อมย้ำว่าสถานการณ์เวลานี้สงบอยู่แล้วที่จะให้มีการพบปะกันดีกว่าพูดคุยกันผ่านประเทศที่สาม ซึ่งในประเด็นนี้เอกอัครราชทูตฯ ได้ตอบนายกรัฐมนตรีเวียดนามไปว่า ปัญหาสองฝ่ายระหว่างไทยกับเวียดนามไม่มีเท่าใด แต่มีปัญหา

กัมพูชาเท่านั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการทำให้ความสัมพันธ์ไทย –

เวียดนาม มีความก้าวหน้าและใกล้ชิดระหว่างกัน และว่าไทย

ต้องการให้เวียดนามมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีความ

มั่นคง แต่ไทยก็ไม่ต้องการให้เวียดนามไปครอบงำลาวและกัมพูชา

และจากปัญหากัมพูชาตัวเอง ที่นอกจากจะเป็นการละเมิดหลักการ

พื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศแล้วยังเป็นผลทำให้

เวียดนามละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย ทหาร

เวียดนามปะทะกับทหารไทยเสมอ

- นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้ปฏิเสธเรื่องทหารเวียดนามรุกรานและ
ละเมิดดินแดนของไทย ทั้งปฏิเสธเรื่องเวียดนามมีนโยบายครอบงำ
ลาวและกัมพูชาโดยอ้างคำพูดของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ที่
เคยกล่าวว่า “ไม่มีอะไรที่มีคุณค่าเท่ากับอิสรภาพและเสรีภาพ”
และว่าเวียดนามจะไม่ละเมิดพรมแดนของประเทศใด และในเวลา
เดียวกันก็จะไม่ยอมให้ประเทศใดละเมิดดินแดนของเวียดนาม
เวียดนามไม่มีนโยบายบ่อนทำลายประเทศไทยผ่านทางพวก
เวียดนามอพยพในภาคอีสานของไทย รวมทั้งปฏิเสธเรื่องทหาร
เวียดนามละเมิดอธิปไตยของไทย

- จากผลการสนทนากับนายกรัฐมนตรีเวียดนามครั้งนี้ เอกอัครราชทูต
ณ กรุงฮานอย ได้วิเคราะห์ท่าทีของเวียดนามในช่วงนี้ ดังนี้

“การที่นายกรัฐมนตรีฟามวันดงกล่าวว่า “สถานการณ์กำลังซับซ้อน”

ควรมีการพูดคุยกันโดยไม่ผ่านประเทศที่สาม น่าจะสะท้อนให้เห็นถึง

ความรู้สึกรู้สึกของเวียดนามเอง เกี่ยวกับการเดินเส้นทางทางการเมืองของ

สหภาพโซเวียตในระยะนี้ ซึ่งเวียดนามตระหนักอยู่เสมอว่า ปัญหา

ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรเป็นเรื่องที่ประเทศใน

ภูมิภาคนี้ตกลงกันเอง กระผมคิดว่า การที่นายกรัฐมนตรีบาชอฟ

เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตไม่ยอมพบกับนายเฮงซัมรินก็ดี

การที่การเจรจาระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีน เพื่อปรับ

ความสัมพันธ์ให้เป็นปกติต่อกัน ซึ่งได้มีความคืบหน้าไปอย่างรวดเร็ว

เกินคาด รวมทั้งการไปเยือนจีนของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์

และการจะไปเยือนจีนของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เยอรมันตะวันออก

ก็ดี ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เวียดนามมีความกังวลมาก เพราะ

นอกจากเวียดนามจะมองว่าเป็นแผนแยกเวียดนามออกจากยุโรป

ตะวันออกแล้ว ยังจะเป็นการปูทางให้สหภาพโซเวียตกลับมามี

ความสัมพันธ์ระดับพรรคกับจีนในโอกาสต่อไป ซึ่งเวียดนามได้กล่าว

กับบรรดาเอกอัครราชทูตของประเทศยุโรปตะวันออกในกรุงฮานอย

ว่า เวียดนามเห็นด้วยแต่ขอให้มีความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อ
เวียดนามด้วย”

(บันทึกของเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย เรียบเรียงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ กระทำที่กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม
พ.ศ. 2529)

เกี่ยวกับท่าทีของเวียดนาม (ผ่านคำพูดของนายฟามวันดง
นายกรัฐมนตรีเวียดนาม) ข้างต้น เราสามารถวิเคราะห์ได้เพิ่มเติมดังนี้

- เป็นที่แน่ชัดว่าเวียดนามมีความวิตกกังวลมากจากพัฒนาการด้าน
การเมืองระดับโลก (อิทธิพลของปัจจัยภายนอก) ที่เกี่ยวกับการ
พบปะเจรจาเพื่อหาทางปรับความสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นปกติ
ระหว่างจีน – โซเวียต ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อ
แก้ปัญหาแกมพูชาทางการเมืองในกรอบของขั้วมติดสหประชาชาติ
และย่อมจะไม่เป็นไปตามความต้องการของเวียดนาม ที่ในช่วง
พ.ศ. 2529 เวียดนามยังคิดว่าระบอบเฮงสัมรินที่เวียดนาม
อุปโลกนขึ้นยังสามารถผูกขาดอำนาจทุกด้านได้ต่อไปใน
แกมพูชา

- การที่นายกรัฐมนตรีเวียดนามย้ำเสมอเรื่องที่ว่าปัญหาในภูมิภาคนี้
พึงได้รับการแก้ไขโดยประเทศในภูมิภาคไม่ให้ประเทศภายนอกเข้า
มาแทรกแซงบงการตัดสินใจในปัญหาภูมิภาค ถือได้ว่าเป็น
เหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งอีกครั้งว่า เวียดนาม
กลัวฝันร้ายเหมือนในปี พ.ศ. 2497 ที่ฝ่ายโซเวียตและจีนได้ร่วมมือ
กันบีบให้เวียดนามจำเป็นต้องยอมรับผลของความตกลงเจนีวา
พ.ศ. 2497 ที่ให้มีการแบ่งเส้นเขตแดน (ในแง่การเมืองไม่ใช่ในทาง
กฎหมาย) ระหว่างส่วนเหนือและส่วนใต้ของเวียดนามที่เส้นขนาน
17 และให้มีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนของทั้งสอง
ส่วนใช้สิทธิกำหนดใจตนเองว่าต้องการให้รวมเวียดนามทั้งสอง
ส่วนเป็นประเทศเดียวกันหรือไม่ ซึ่งในที่สุดการเลือกตั้งดังกล่าวก็
มิได้เกิดขึ้น เพราะสหรัฐฯ มีส่วนสำคัญขัดขวางมิให้เกิดขึ้นโดย
สนับสนุนให้นายโง ดิน เดียม ประกาศแยกเวียดนามส่วนใต้
ออกมาเป็นประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม และได้มีผลนำไปสู่
สงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนามเหนือ (ประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม) หรือเป็นที่รู้จักกันในนามของ
สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง
(หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ไทย – ลาว และไทย – กัมพูชาในยุค

สงครามเย็น ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม (ทั้งในสมัยสงครามเวียดนามและหลังสงครามเวียดนาม) ก็ตกเป็นเหยื่อของอิทธิพลกำกับและครอบงำของปัจจัยความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ระหว่างค่ายโลกเสรีกับค่ายโลกคอมมิวนิสต์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถูกตีกรอบโดยความขัดแย้งดังกล่าว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ขาดความยืดหยุ่น ไม่เปิดโอกาสให้ดูแลผลประโยชน์แห่งชาติที่มีในแต่ละช่วงเวลา แต่จะบริบทได้อย่างแท้จริง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุค

สงครามเย็น แม้จะมีลักษณะชัดเจนเป็นระเบียบแบบแผน แต่ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นที่ประจักษ์ว่าสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์นั้น หาได้อยู่เหนือผลประโยชน์แห่งชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ) โดยข้อเท็จจริงแล้วมันเป็นเพียงเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของกลุ่มประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย เป็นเครื่องมือเพื่อรับใช้ผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของประเทศมหาอำนาจ อุดมการณ์จึงมีไว้เพื่อบรรเทาให้ประเทศอื่นๆ เชื่อ โดยกลุ่มประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่ายหาได้มีความเชื่ออย่างจริงจังในอุดมการณ์ที่ฝ่ายตนพยายามเผยแพร่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศอื่นๆ เชื่อและยึดมั่นอุดมการณ์จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือของ soft power ที่สำคัญมากประการหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจของแต่ละค่าย เป็นอำนาจที่พึ่งความยินยอมหรือความสมัครใจ

ของประเทศที่ตกเป็นเป้าของ soft power ดังกล่าว โดยประเทศที่ตกเป็นเป้าจะไม่รู้สึกถูกบีบ บังคับให้ยอมรับอุดมการณ์ที่ประเทศมหาอำนาจของแต่ละค่าย (อาทิ สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต) พยายามโน้มน้าวเกลี้ยกล่อมให้ประเทศต่างๆ เลื่อมใสในอุดมการณ์ของฝ่ายตน ด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านการเมือง การทหาร และด้านเศรษฐกิจ เพื่อแลกกับความภักดีของประเทศต่างๆ ที่เลือกที่เข้าสังกัดอยู่ในค่ายของตน อุดมการณ์จึงเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อกลบเกลื่อนปิดบังผลประโยชน์แท้จริงหรือวาระซ่อนเร้นของประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่าย นั่นก็คือการทำลายค่ายตรงข้ามเพื่อหวังมีอำนาจนำหรือการครอบครองเป็นใหญ่เหนือค่ายตรงข้าม (World Hegemon)

มีกรณีศึกษามากมายทั้งที่เกิดขึ้นก่อนยุคสงครามเย็น

ระหว่างยุคสงครามเย็น และหลังยุคสงครามเย็นที่พิสูจน์ให้เห็นในทางประจักษ์ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า อุดมการณ์นั้น หาใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบาย ผลประโยชน์เท่านั้นที่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบายและไม่มีประเทศใด (ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก) ที่จะเทศน์ในสิ่งที่ตนเองเชื่อ ประเทศที่ทำการเทศน์อุดมการณ์ จะเชื่อในสิ่งที่ตนเองเทศน์ให้ประเทศอื่นเชื่อก็ต่อเมื่อสิ่งที่ตนเทศน์นั้นเป็นค่านิยมที่เป็นสากล (เช่นเรื่อง ประชาธิปไตย หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม หรือเศรษฐกิจสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เสรีภาพ อธิปไตย ธรรมภิบาลและอื่นๆ) ไม่ขัดกับผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการ และไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ประเทศผู้ทำการเทศน์ต้องการ

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ ไม่ว่าจะเป็นช่วงสงครามเย็นหรือหลังสงครามเย็นว่า ในทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัจจัยผลประโยชน์เท่านั้น ที่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศ ต่อแต่ละเรื่องแต่ละปัญหา อุดมการณ์เป็นเพียงเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งของนโยบาย ต่างประเทศที่จะถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เพื่อตอบสนองเป้าหมายด้านผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังกรณีตัวอย่างมากมาย ดังต่อไปนี้

- ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองฝ่ายสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศพันธมิตร ตะวันตกมองว่าระบอบฟาสซิสต์ของอิตาลีและระบอบนาซีของเยอรมันสามารถเป็นแนวร่วมของฝ่ายเสรีประชาธิปไตย เพื่อต่อต้านภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์โซเวียต
- ก่อนที่ฮิตเลอร์จะทำการรุกรานโปแลนด์ก็ได้มีการทำสนธิสัญญาไม่รุกรานต่อกันระหว่างเยอรมันกับสหภาพโซเวียต
- เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว และเยอรมันได้เข้ารุกรานสหภาพโซเวียต เพื่อให้สงครามโลกครั้งที่สองยุติเร็วขึ้น สหรัฐฯ และกลุ่มพันธมิตรประเทศตะวันตกได้หันมายกย่องสตาลินว่าเป็นผู้ที่ต่อสู้

เพื่อประชาธิปไตยให้ความช่วยเหลือโซเวียตเพื่อเอาชนะฮิตเลอร์ใน
แนวรบด้านทิศตะวันออกของทวีปยุโรป

- ในยุคสงครามเย็น เมื่อสหรัฐฯ ชัดแย้งกับสหภาพโซเวียตก็ได้แสวง
ประโยชน์จากความขัดแย้งจีน – โซเวียต ด้วยการหันมาจับมือ
สร้างความเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับจีน ร่วมมือกันต่อต้าน
การแผ่อิทธิพลของโซเวียตทั่วทุกมุมโลก
- กรณีปัญหาแกมพูชา จีนกับอาเซียน ร่วมมือกันกดดันเวียดนามทั้ง
ทางการเมืองและการทหาร เพื่อให้เวียดนามถอนทหารออกจาก
แกมพูชา
- กรณีสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตกสนับสนุนระบอบเผด็จการ
(ไม่ว่าเผด็จการทหารหรือพลเรือนก็ตาม) ในประเทศกำลังพัฒนา
และด้อยพัฒนาทั่วโลกในยุคสงครามเย็น การสนับสนุนของฝ่าย
ตะวันตกเป็นการสนับสนุนระบอบเผด็จการในโลกที่สาม ไม่ใช่
เพราะประเทศเหล่านี้เป็นประชาธิปไตย แต่เพราะกลุ่มประเทศ
กำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาต่างยินดีร่วมมือกับสหรัฐฯ และ
ประเทศตะวันตกทำการต่อต้านฝ่ายประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์

เพื่อแลกกับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่สหรัฐฯ และกลุ่มประเทศ
ตะวันตกหยิบยื่นให้

กรณีตัวอย่าง 6 กรณีข้างต้น เป็นเหตุการณ์สำคัญทั้งที่เกิดขึ้นยุค
ก่อนสงครามเย็นและช่วงสงครามเย็นที่พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่เกี่ยวอะไรทั้งสิ้นกับ
ความเชื่อหรือความศรัทธาด้านอุดมการณ์ หากแต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ของแต่ละ
ประเทศ ในแต่ละช่วงเวลาแต่ละบริบทของยุคสงครามเย็น (หมายเหตุ: ผู้วิจัย)

ในกรณีของนโยบายต่างประเทศของไทย ไม่ว่าจะเป็นต่อประเทศ
จีนก็ดีหรือต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทศลาว และคอมมิวนิสต์
เขมรแดงก็ดี ทั้งในช่วงสงครามเวียดนามและหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม หาได้เป็นนโยบาย
ต่างประเทศของไทยที่มาจากเหตุผลและอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ แต่เป็นนโยบาย
ต่างประเทศของไทยต่อจีนและต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม ลาว และกัมพูชาที่มาจาก
เหตุผลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องของผลประโยชน์ด้านความมั่นคง
และความอยู่รอดของประเทศไทยมากกว่าด้านอื่นเป็นผลประโยชน์สูงสุดของทุกรัฐบาลไทย
ในยุคสงครามเย็น ซึ่งแตกต่างกับบางรัฐบาลไทยในยุคหลังสงครามเย็นที่มักยึดผลประโยชน์
ของพรรคและพวก (โดยอ้างว่าเป็นผลประโยชน์แห่งชาติ) และใช้นโยบายต่างประเทศเป็น
เครื่องมือเพื่อรับใช้ผลประโยชน์อันคับแคบของพรรคและพวกอันเป็นปรากฏการณ์ที่ตอกย้ำให้

เห็นได้ว่าหลังสิ้นสุดสงครามเย็นอิทธิพลของธุรกิจการเมืองได้เข้ามาครอบงำทั้งด้านการ
กำหนดนโยบายต่างประเทศและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างเบ็ดเสร็จ

ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ได้กลับมาเป็นปกติระหว่าง

กันอีกครั้งหลังสิ้นสุดปัญหาแกมพูชาจากผลของความตกลงของที่ประชุมระหว่างประเทศว่า
ด้วยปัญหาแกมพูชาที่กรุงปารีสเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ตามด้วยการเลือกตั้งในแกมพูชา
เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2536 ภายใต้การควบคุมขององค์การสหประชาชาติ มีผลทำให้
ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม มีพัฒนาการในทางสร้างสรรค์ ก้าวหน้า อย่างต่อเนื่อง เป็น
ผลประโยชน์ร่วมกัน จนทำให้เวียดนามสามารถเข้ามาเป็นประเทศสมาชิกประเทศที่ 7 ของ
องค์การอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2538 หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น พร้อมกับการมีสันติภาพและ
ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภาคผนวก (1)

ลำดับเหตุการณ์ในเวียดนาม

พฤษภาคม 2484	การจัดตั้งขบวนการเวียดนาม
2 กันยายน 2488	โฮจิมินห์ประกาศจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวและการเป็น
เอกราชของเวียดนาม	
23 พฤศจิกายน 2489	ฝรั่งเศสทิ้งระเบิดเมืองไฮฟอง
ตุลาคม 2492	คอมมิวนิสต์ชนะฝ่ายคณะชาติในสงครามกลาง
เมืองของจีน	
8 พฤษภาคม 2493	สหรัฐตกลงให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสด้าน
การทหารและด้านเศรษฐกิจในสงครามอินโดจีน	
7 พฤษภาคม 2497	ทหารฝรั่งเศสยอมแพ้ต่อเวียดนามที่เดียนเบียนฟู
21 กรกฎาคม 2497	การประชุมเจนีวาสิ้นสุดลงด้วยการเห็นความตกลง
เจนีวา	
8 กันยายน 2497	องค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูก
จัดตั้งขึ้น (องค์การซีโต้)	
26 ตุลาคม 2498	โง ดินห์ เดียม ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี
เวียดนามใต้	

20 กรกฎาคม 2499	สหรัฐฯ สนับสนุนประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียมใน การปฏิเสศที่จะจัดการเลือกตั้งทั่วไป ในขณะที่ผ่านเส้นตายตามที่กำหนดไว้ในความตกลงเจนี วา
ตุลาคม 2500	มีการสู้รบย่อยๆ ขึ้นในเวียดนามใต้ระหว่างกอง กำลังของประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม และผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
20 ธันวาคม 2503	การจัดตั้งองค์การปลดปล่อยแห่งชาติ (ขบวนการ เวียดนามเหนือหรือ NLF)
6 กุมภาพันธ์ 2505	สหรัฐฯ จัดตั้ง กองบัญชาการให้ความช่วยเหลือ ทางทหารต่อเวียดนาม (MACV) โดยมีพลเอกพอล ฮาร์กินส์ เป็นผู้บัญชาการกองทหารสหรัฐฯ
3 มกราคม 2506	สงคราม แอป แบค (Ap Bac)
พฤษภาคม – สิงหาคม 2506	มีการเดินขบวนโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในเมือง ใหญ่ๆ ของเวียดนามใต้
1 พฤศจิกายน 2506	ประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม ถูกสังหารในการ รัฐประหาร และนายพลเดื่อง วัน มินห์ หัวหน้าคณะรัฐประหารได้เข้ามารับตำแหน่ง ประธานาธิบดีของเวียดนามใต้
ธันวาคม 2506	เวียดนามเหนือส่งกองทหารเวียดนามเหนือ ประจำการเข้ามาในเวียดนามใต้
30 มกราคม 2507	เหงียน คานห์ ถอดถอนเดื่อง วัน มินห์ จากประมุข ของรัฐบาลเวียดนามใต้

- 20 มิถุนายน 2507 พลเอกวิลเลียม เวสต์มอร์แลนด์ สืบพยานตำแหน่งผู้บัญชาการ MACV จากพลเอกพอล ฮาร์กินส์
- 2 สิงหาคม 2507 เรือลาดตระเวนเวียดนามเหนือโจมตีเรือ Maddox ของสหรัฐฯ ในอ่าวตังเกี๋ยใกล้กับชายฝั่งเวียดนามเหนือ
- 4 – 5 สิงหาคม 2507 มีรายงานว่า ทั้งเรือ Maddox และเรือ C. Turner ถูกโจมตี เรือบรรทุกเครื่องบินสหรัฐฯ โจมตีตอบโต้ต่อเป้าหมายในเวียดนามเหนือ
- 7 สิงหาคม 2507 รัฐสภาสหรัฐฯ ผ่านข้อมติอ่าวตังเกี๋ยที่ให้อำนาจในการทำสงครามแก่ประธานาธิบดีลินดอน จอห์นสัน
- ตุลาคม 2507 พลเอกเหมียน คานห์ ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีเวียดนามใต้และนายตรัน วัน ฮวง เข้ามาดำรงตำแหน่งแทน
- 1 พฤศจิกายน 2507 ขบวนการเวียดมินห์ (NLF) โจมตีฐานทัพอากาศเปียน หัว
- 27 - 28 มกราคม 2508 ประธานาธิบดีตรัน วัน ฮวง ถูกบีบให้ลาออก และพลเอกเหมียน คานห์ กลับมาดำรงตำแหน่งใหม่
- 7 กุมภาพันธ์ 2508 ขบวนการเวียดมินห์ (NLF) โจมตีฐานทัพอากาศสหรัฐฯ ใกล้เมืองเปลงู ประธานาธิบดีจอห์นสัน สั่งการให้โจมตีทางอากาศตอบโต้เป้าหมายในเวียดนามเหนือ

- 13 กุมภาพันธ์ 2508 ประธานาธิบดีจอห์นสันสั่งการให้รณรงค์ที่จะเปิด
ต่อเมืองต่อเวียดนามเหนือ ภายใต้ชื่อ “ปฏิบัติการฟ้าคำรณ” การทิ้งระเบิดเริ่มวันที่ 2 มีนาคม
และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยมีการหยุดพักบ้าง จนกระทั่งถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2511
- 25 กุมภาพันธ์ 2508 สภากองทัพเวียดนามใต้ แต่งตั้งพลเอกเหงียน
คานห์ เป็นประมุขของรัฐ และให้พลอากาศเอกเหงียน เกา กี มาดำรงตำแหน่งแทน
- 8 มีนาคม 2508 กองกำลังรบหน่วยแรกสหรัฐฯ เดินทางถึงเวียดนาม
- 6 เมษายน 2508 ประธานาธิบดีจอห์นสันให้อำนาจกองทหารสหรัฐฯ
ปฏิบัติการเชิงรุกได้ เพื่อสนับสนุนกองทหารเวียดนามใต้
- 7 เมษายน 2508 ประธานาธิบดีจอห์นสันกล่าวสุนทรพจน์ที่
มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์เสนอให้มีการเจรจาอย่างไม่มีเงื่อนไขกับเวียดนามเหนือ
- 19 มิถุนายน 2508 พลอากาศเอกเหงียน เกา กี เข้ารับตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดที่แปดของเวียดนามใต้ หลังจากประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียมถูก
โค่นล้ม
- 21 - 28 กรกฎาคม 2508 ประธานาธิบดีจอห์นสันได้ตัดสินใจดำเนินการ
หลายประการในการนำสหรัฐฯ เข้าสู่สงครามใหญ่ในเวียดนาม เช่น เรียกเกณฑ์ทหารเพิ่มขึ้น
เป็น 35,000 นายต่อเดือน และจำนวนเพิ่มเติมอีก 50,000 นายจะถูกส่งไปเวียดนามถ้า
สถานการณ์จำเป็น และขยายการสู้รบทางอากาศต่อเวียดนามเหนือ
- 23 ตุลาคม - 20 พฤศจิกายน 2508 การสู้รบที่หุบเขา Ia Drang ซึ่งเป็นการสู้รบทางบก
ครั้งแรกที่สำคัญระหว่างกองทหารประจำการของสหรัฐฯ และเวียดนามเหนือ

4 กุมภาพันธ์ 2509	คณะกรรมการต่างประเทศของวุฒิสภาสหรัฐฯ ที่มีวุฒิสมาชิกเจ. วิลเลียม ฟูลไบรท์ เป็นประธานเปิดการพิจารณาทางโทรทัศน์เกี่ยวกับ สงครามเวียดนาม
6 กุมภาพันธ์ 2509	ประธานาธิบดีจอห์นสันจัดการประชุมเรื่องสงคราม เวียดนามที่ไฮโนลูลู เกาะฮาวาย
มีนาคม – เมษายน 2509	มีการประท้วงรัฐบาลไซ่ง่อน โดยพระสงฆ์และ นักศึกษา
8 - 26 มกราคม 2510	ปฏิบัติการ “Cedar Falls” เริ่มขึ้นในภาค สามเหลี่ยมเหล็ก ทางตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงไซ่ง่อน
22 กุมภาพันธ์ – เมษายน 2510	การปฏิบัติการ “Junction City” เริ่มมีขึ้นในเขต สงคราม ไกล่พรมแดนกัมพูชา
3 กันยายน 2510	เหียงน วัน เทียว ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี เวียดนามใต้
29 กันยายน 2510	ประธานาธิบดีจอห์นสันเสนอการหยุดยิงที่จะเปิด ในเวียดนามเหนือ ถ้ายอมตกลงเริ่มการเจรจาที่ชื่อว่า “สูตรซานอันโตนิโอ”
16 - 21 ตุลาคม 2510	กลุ่มต่อต้านสงครามจัดเดินขบวนต่อต้านการ เกณฑ์ทหารทั่วสหรัฐฯ มีการต่อต้านครั้งใหญ่ที่สุดที่ศูนย์การเกณฑ์ทหารเมืองโอ๊คแลนด์ รัฐ แคลิฟอร์เนีย

21 - 23 ตุลาคม 2510

สงครามเวียดนามที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี มีผู้เข้าร่วมถึง 1 แสนคน

30 พฤศจิกายน 2510 วุฒิสมาชิกยูจีน แมคคาที ประกาศตัวลงสมัครชิง

ตำแหน่งประธานาธิบดีกับประธานาธิบดีจอห์นสัน ในการแข่งขันของพรรคเดโมแครต

ประจำปี 2511

20 มกราคม – 14 เมษายน 2511 ทหารเวียดนามเหนือทำการโอบล้อมฐานทัพนาวิก

โยธินสหรัษฎ์ ที่ Khe Sanh

30 มกราคม – 10 กุมภาพันธ์ 2511 กองทหารเวียดนามเหนือปฏิบัติการโจมตีเมือง

ใหญ่ๆ ของเวียดนามใต้ในเทศกาลตรุษ Tet

20 กุมภาพันธ์ 2511 คณะกรรมการการค้าต่างประเทศของวุฒิสภา เปิดการ

พิจารณากรณีเหตุการณ์อ้างถึงปี 2508

28 กุมภาพันธ์ 2511 พลเอกเอิร์ล วิลเลอร์ แจ้งต่อประธานาธิบดีจอห์น

สันว่าพลเอกเวสต์มอร์แลนด์ต้องการกำลังพลเพิ่มเติมอีก 206, 000 นาย

12 มีนาคม 2511

การเลือกตั้งขั้นต้นที่รัฐนิวแฮมเชียร์

16 มีนาคม 2511 วุฒิสมาชิกโรเบิร์ต เคนเนดี ประกาศลงสมัคร

แข่งขันในพรรคเดโมแครตโดยมีนโยบายต่อต้านสงคราม

ประธานาธิบดีจอห์นสันสั่งจัดประชุมกลุ่ม “Wise

Men” ซึ่งกลุ่มฯ ได้แนะนำว่าไม่ควรเพิ่มกำลังทหาร แต่แนะนำให้จัดเจรจาสันติภาพในเวียดนาม

16 มีนาคม 2511

ทหารสหรัฐฯ หนึ่งหมวดสังหารประชาชนที่ไม่มี

อาวูตในหมู่บ้าน My Lai จำนวนหลายร้อยคน

31 มีนาคม 2511

ประธานาธิบดีจอห์นสันประกาศหยุดการทิ้งระเบิด

แต่ฝ่ายเดียวในการที่จะเปิดเหนือเส้นขนานที่ 20 และเขาจะหาทางเจรจากับเวียดนามเหนือ
ประธานาธิบดีจอห์นสันยังประกาศถอนตัวออกจากการแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดี
สหรัฐฯ

12 พฤษภาคม 2511

การเจรจาสันติภาพระหว่างสหรัฐฯและเวียดนาม

เหนือ เริ่มขึ้นที่กรุงปารีส

3 กรกฎาคม 2511

พลเอกเคลตัน อับรัมส์ เข้าดำรงตำแหน่งผู้

บัญชาการกองกำลังของสหรัฐฯ ในเวียดนามแทนที่พลเอกเวสต์มอร์แลนด์

26 - 29 สิงหาคม 2511

ที่ประชุมแห่งชาติของพรรคเดโมแครตในนครชิคาโก

เสนอชื่อรองประธานาธิบดีอีวเบิร์ต ฮัมฟรีย์ เข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ เกิดการ
จลาจลระหว่างตำรวจชิคาโกกับผู้เดินขบวนต่อต้านสงคราม

31 ตุลาคม 2511

ประธานาธิบดีจอห์นสันประกาศหยุดทิ้งระเบิด

เวียดนามเหนือเป็นการยุติปฏิบัติการ “ฟ้าคำรณ”

25 มกราคม 2512 การประชุมสี่ฝ่าย^๑เริ่มต้นเริ่มขึ้นที่กรุงปารีสระหว่าง
สหรัฐฯ เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติ (NLF)

18 มีนาคม 2512 ประธานาธิบดีนิกสันสั่งดำเนินการ "Operation Menu" ซึ่งเป็นการทิ้งระเบิดอย่างไม่เปิดเผยต่อฐานทัพอากาศคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา

8 มิถุนายน 2512 ประธานาธิบดีนิกสันประกาศให้มีการถอนทหาร
สหรัฐฯ 25,000 นายในสิ้นเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการให้เวียดนามใต้
รับผิดชอบตนเอง

10 มิถุนายน 2512 แนวร่วมปลดแอกแห่งชาติ (NLF) ประกาศจัดตั้ง
รัฐบาลปฏิวัติชั่วคราว (PRG) เพื่อเป็นการท้าทายต่อรัฐบาลประธานาธิบดีเหงียนวันเทียวของ
เวียดนามใต้

4 สิงหาคม 2512 มีการเจรจาจัดประหว่างนายเฮนรี่ คิสซิงเจอร์ ผู้แทน
พิเศษสหรัฐ กับนายชวณ ทูย ของเวียดนามเหนือที่กรุงปารีส

2 กันยายน 2512 โฮจิมินห์ถึงแก่อสัญกรรม

15 ตุลาคม 2512 การประกาศพักรบ (The Moratorium) ซึ่งเป็นการ
เดินขบวนต่อต้านสงครามที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สหรัฐฯ เกิดขึ้นทั่วประเทศ

3 พฤศจิกายน 2512 ประธานาธิบดีนิกสันกล่าวสุนทรพจน์ “Silent Majority” เพื่อปกป้องนโยบายสงครามในเวียดนามของตน

15 พฤศจิกายน 2512 มีการระดมคนมากกว่า 250,000 คนไปที่กรุง
วอชิงตัน ดี ซี เพื่อประท้วงสงครามเวียดนาม

- 18 มีนาคม 2513 พลเอกลอนนอล ชับโล่เจ้านโรดม สีหนุ ออกจาก
ตำแหน่งประมุขของรัฐ
- 27 มีนาคม 2513 กองทัพประจำการเวียดนามใต้โจมตีฐานของ
คอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือภายในประเทศกัมพูชาเป็นครั้งแรก
- 30 เมษายน 2513 กองทัพสหรัฐ คุกคามบริเวณพื้นที่ Fishhook ของ
กัมพูชา
- 4 พฤษภาคม 2513 กองกำลังพิทักษ์ชาติของรัฐโอไฮโอยิงใส่นักศึกษาที่
ชุมนุมเดินขบวนที่วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐเคนท์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 4 คน บาดเจ็บ 9
คน
- 9 พฤษภาคม 2513 คนหนุ่มสาวประมาณ 80,000 คน ส่วนมากเป็น
นักศึกษามหาวิทยาลัย เดินขบวนประท้วงอย่างสงบที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี เพื่อประท้วงเหตุการณ์
สังหารหมู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐเคนท์ กับเรียกร้องให้มีการถอนทหารสหรัฐ ทั้งหมดออกจาก
อินโดจีน
- 20 พฤษภาคม 2513 คนงานมากกว่า 100,000 คนในนครนิวยอร์ก
เดินขบวนสนับสนุน นโยบายการทำสงครามของประธานาธิบดีนิกสัน
- 24 มิถุนายน 2513 วุฒิสภาสหรัฐ ยกเลิกข้อมติว่าดั่งเกีย
- 30 มิถุนายน 2513 ทหารภาคพื้นดินสหรัฐ ยุติบทบาทในกัมพูชา
- 19 สิงหาคม 2513 สหรัฐฯ เห็นสัญญากับกัมพูชาเพื่อให้ความ
ช่วยเหลือทางทหารต่อรัฐบาลนายพลลอนนอล

สภาองค์กรสตรีแห่งชาติ ห้ามมิการใช้กำลังทหาร

กบฏเวียดนามใต้ถูกรณลาวเพื่อตัดเส้นทาง

กองทหารเวียดนามใต้ถูกรานลาวเพื่อตัดเส้นทาง

วนิสต์ตีโต้กลับ และผลักดันทหารเวียดนามใต้

ผลจำนวนมาก

ร้อยโทวิลเลียม แคลลี ถูกตัดสินให้มีความผิดข้อหา

ถูกลดโทษลง และได้รับทัณฑ์บนหลังจากสามปี

ทหารผ่านศึกเวียดนาม จัดเดินขบวนต่อต้าน

หนังสือพิมพ์ เดอะนิวยอร์กไทมส์ เริ่มจัดพิมพ์

อนเปเปอร์ส”

เหิงยวน วัน เทียว ได้รับเลือกตั้งซ้ำให้เป็น

ประธานาธิบดีนิกสันสั่งให้ทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือ

ประธานาธิบดีนิกสันเยือนประเทศจีนเป็นครั้งแรก

จีน

30 มีนาคม - 8 เมษายน 2515 เวียดนามเหนือเริ่มการบุกในเทศกาลอีสเตอร์ เป็นการรุกราน 3 ทาง ข้ามเขตปลอดทหารเข้ามาบริเวณที่ราบสูงภาคกลาง และทางตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงไซ่ง่อน

8 พฤษภาคม 2515 ประธานาธิบดีนิกสันสั่งการให้วางทุ่นระเบิดทำเรือทุกแห่งของเวียดนามเหนือ และรณรงค์การทิ้งระเบิดภายใต้ชื่อ Line Backer

20 พฤษภาคม 2515 ประธานาธิบดีนิกสันกับประธานาธิบดีเลียวเนด เบรสเนฟ ประชุมสุดยอดร่วมกันที่กรุงมอสโก

มิถุนายน 2515 พลเอกเฟรด เวย์แมน ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองทหารสหรัฐ ในเวียดนามแทนพลเอกเคลย์ตัน อับรัม

8 -11 ตุลาคม 2515 การพบปะอย่างลับๆ ระหว่างเฮนรี คิสเซนเจอร์กับเล ดุค โท ที่กรุงปารีส ทำให้มีลู่ทางยุติสงคราม

22 ตุลาคม 2515 ประธานาธิบดีเฮียง วัน เทียว ปฏิเสธข้อเสนอการยุติสงคราม

14 ธันวาคม 2515 สหรัฐฯ ยุติการเจรจาสันติภาพกับเวียดนามเหนือ

18 -31 ธันวาคม 2515 ประธานาธิบดีนิกสัน สั่งให้มีการวางทุ่นระเบิดครั้งใหม่ที่ทำเรือเวียดนามเหนือ และการทิ้งระเบิด “Line Backer II” ซึ่งถูกเรียกกันว่า “การทิ้งระเบิดวันคริสต์มาส”

28 ธันวาคม 2515 เวียดนามเหนือประกาศความตั้งใจที่จะรื้อฟื้นการ

เจรจา ถ้าวสหรัฐฯ จะยุติการทิ้งระเบิดเหนือเส้นขนานที่ 20 ต่อมาการทิ้งระเบิดของสหรัฐฯ ได้ยุติลงเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2515

8 - 18 มกราคม 2516 เฮนรี คิสซิงเจอร์ กลับมาเจรจากับเล ดุค โท ใหม่ที่ กรุงปารีส และมีข้อตกลงระหว่างกัน ซึ่งคล้ายกับข้อตกลงก่อนหน้านี้เมื่อเดือนตุลาคม 2515

23 มกราคม 2516 ประธานาธิบดีนิกสันประกาศการเซ็นสัญญาความ
ตกลงกรุงปารีส ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 27 มกราคม 2516

27 มกราคม 2516 สหรัฐฯ ยุติการเกณฑ์ทหาร

1 กุมภาพันธ์ 2516 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันมีจดหมายลับถึง
นายกรัฐมนตรีฟาม วัน ดง สัญญาจะให้ความช่วยเหลือการฟื้นฟูบูรณะเวียดนามเหนือหลัง
สงคราม

12 กุมภาพันธ์ 2516 เริ่มต้นการปลดปล่อยเชลยศึกสหรัฐฯ

21 กุมภาพันธ์ 2516 การหยุดยั้ง มีผลให้สงคราม 20 ปีในลาวยุติลงเป็น
ทางการ

29 มีนาคม 2516 ทหารสหรัฐฯ รุ่นสุดท้าย และเชลยศึกสหรัฐฯ

เดินทางออกจากเวียดนามใต้

4 มิถุนายน - 15 สิงหาคม 2516 สมาคมกองเกรสสหรัฐฯ สักดักันงบประมาณทั้งหมด
สำหรับกิจกรรมทางทหารของสหรัฐฯ ในอินโดจีน รัฐบาลประธานาธิบดีนixonขอทำความตก

สิงหาคม 2516

7 พฤศจิกายน 2516 สภาองเกรสสหรัฐอเมริกา ออกพระราชบัญญัติอำนาจ

กุมภาพันธ์ 2517

[illegible]

16 กันยายน 2517 ประธานาธิบดีฟอร์ด เสนอการให้อภัยโทษสำหรับผู้

6 มกราคม 2518 กองทัพเวียดนามเหนือ ฐานรุกรานจังหวัดป๋วก ลอง

28 มกราคม 2518 ประธานาธิบดีฟอร์ด ขอให้เพิ่มงบประมาณ

มีนาคม 2518 กองทัพเวียดนามเหนือ ปฏิบัติการโจมตี บริเวณที่

1370

12 มีนาคม 2518	บ้าน แม่ ทิวต ถูกยึดครองโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์
14 มีนาคม 2518	ประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว สั่งการให้กองทัพเวียดนามใต้ถอนตัวจากที่ราบสูงภาคกลาง
25 มีนาคม 2518	เวียดนามเหนือ เริ่ม “การรณรงค์ของโฮจิมินห์” เพื่อ “ปลดปล่อย” เวียดนามใต้ ก่อนฤดูฝนจะเริ่มขึ้น
8 – 21 เมษายน 2518	คอมมิวนิสต์มีชัยชนะในสงครามใหญ่ครั้งสุดท้ายของสงครามเวียดนามที่ชน ลีค ห่างจากกรุงไซ่ง่อน 30 ไมล์
12 เมษายน 2518	ประธานาธิบดีเหงียน วัน เทียว ลาออกและหลบหนีออกไปจากเวียดนามใต้
17 เมษายน 2518	เขมรแดงยอมรับการยอมแพ้ของรัฐบาลกัมพูชา และเข้ายึดครองกรุงพนมเปญ
29 -30 เมษายน 2518	ทหารสหรัฐฯ คนสุดท้าย และชาวเวียดนามใต้หลายหมื่นคนอพยพหลบหนีออกจากกรุงไซ่ง่อน
30 เมษายน 2518	กรุงไซ่ง่อนตกอยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นการสิ้นสุดของสงครามเวียดนาม

(จากหนังสือของ Mitchell Hall, “The Vietnam War: Seminar Studies in History หน้า 111 – 116)

ภาคผนวก (2)

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต

ลำดับพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม

1. เหตุการณ์ที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐ

สังคมนิยมเวียดนาม คือ การเดินทางเยือนเวียดนามของคณะผู้แทนไทย ซึ่งนำโดยนาย

พิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ในสมัยของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

เป็นนายกรัฐมนตรี) ระหว่างวันที่ 3 – 6 สิงหาคม 2519 ซึ่งได้มีการลงนามในแถลงการณ์

ร่วมจำนวน 2 ฉบับ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2519 โดยฉบับแรกเป็นการประกาศสถาปนา

ความสัมพันธ์ทางการทูต และฉบับที่สองเป็นผลการหารือระหว่างคณะผู้แทนไทยกับ

เวียดนามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคี ซึ่งแถลงการณ์รวมทั้งสองฉบับดังกล่าวถือเป็น

พื้นฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมือระหว่างไทยกับเวียดนาม

และทั้งสองฝ่ายรับที่จะดำเนินการโดยทันทีเพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามมีความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การพบปะกันระหว่าง ดร. อุปติศร์ ปาจารย์กูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ไทยกับนาย Nguyen Duy Trinh รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

ต่างประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2520 ณ สำนักงานใหญ่ องค์การ

สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก

3. ระหว่างวันที่ 13 ตุลาคม – 1 ธันวาคม 2520 คณะผู้แทนไทยและเวียดนาม ได้พบปะหารือกันที่นครเวียงจันทน์เป็นจำนวน 5 ครั้งเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง
4. พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ได้มีสารลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2520 ถึง นาย Pham Van Dong นายกรัฐมนตรีเวียดนาม แสดงความปรารถนาที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองซึ่งนายกรัฐมนตรีเวียดนามก็ได้มีสารตอบ ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2520
5. นาย Nguyen Duy Trinh รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามได้เดินทางมาเยือนไทยตามคำเชิญของรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ระหว่างวันที่ 9 -12 มกราคม 2521 และทั้งสองฝ่ายได้ยืนยันเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ซึ่งได้เริ่มมีการฟื้นฟูคืนสู่สภาวะปกติและดีขึ้นโดยอาศัยมูลฐานของแถลงการณ์ร่วม 2 ฉบับ ที่ได้กระทำระหว่างกันที่กรุงฮานอย เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2519 และถือว่า ความแตกต่างในระบบการเมืองของประเทศทั้งสองไม่ควรเป็นอุปสรรคใดๆ ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมืออันเป็นประโยชน์แก่ประเทศทั้งสองต่อไป และยังคงลงที่จะจัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตและแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตระหว่างกันโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

6. ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521 นาย Do Ngoc Duong ที่ปรึกษาและอุปทูตฯ เวียดนาม พร้อมด้วยคณะได้เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เพื่อเปิดสถานเอกอัครราชทูตเวียดนามและปฏิบัติงานในประเทศไทย
7. ในวันที่ 16 มีนาคม 2521 นายสนั่น ปลั่งประยูร ที่ปรึกษาและอุปทูตฯ พร้อมด้วยคณะได้เดินทางไปยังกรุงฮานอย เพื่อเปิดสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนามที่กรุงฮานอย ซึ่งคณะผู้แทนทางการทูตคณะนี้ นับได้ว่า เป็นคณะผู้แทนไทยคณะแรกที่เดินทางไปประจำการยังสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย
8. ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2521 นาย Hoang Bao Son เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย ได้เข้าเฝ้าฯ ถวายสาสน์ตราตั้ง
9. ไทยและเวียดนามได้ลงนามในความตกลงทางการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างกันเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2521 ที่กรุงเทพฯ เมื่อคราวที่นาย Nguyen Duy Trinh รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม เดินทางมาเยือนไทย และเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงทางการค้าและเพื่อส่งเสริมบรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศ คณะผู้แทนทางการค้าไทยโดย นายปรก อัมระนันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในขณะนั้น ได้เดินทางไปเยือนเวียดนามระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม ถึงวันที่ 3 มิถุนายน 2521 และจากการเยือนในครั้งนี้ได้มีการแต่งตั้ง

ให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด และธนาคารเพื่อการค้าระหว่างประเทศของเวียดนาม เป็น
ธนาคารตัวแทนของแต่ละฝ่าย และฝ่ายไทยได้เสนอที่จะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ
ด้านการเกษตรกรรมในสาขาต่างๆ แก่เวียดนาม

10. ในเดือนกรกฎาคม 2521 ดร. โกศล สิ้นธวานนท์ ได้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย
ประจำสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามคนแรก(3 เดือน 15 วันก่อนเวียดนามรุกราน
กัมพูชา) (หมายเหตุ:ผู้วิจัย)
11. นาย Pham Van Dong นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้เดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการ
ระหว่างวันที่ 6 – 10 กันยายน 2521 ตามคำเชิญของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
นายกรัฐมนตรี ซึ่งในระหว่างการเยือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระ
บรมราชวโรกาสให้นาย Pham Van Dong เข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักทักษิณราชินี
จังหวัดนครราชสีมา
12. นาย Nguyen Chan รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศเวียดนามได้เดินทาง
มาเยือนไทยระหว่างวันที่ 10 – 14 ตุลาคม 2521 เพื่อเจรจาและแสวงหาช่องทางในการ
ขยายการค้า ซึ่งในการเยือนในครั้งนี้ได้มีการเจรจาเกี่ยวกับการเดินเรือและการให้สินเชื่อ
ระยะยาวจำนวน 100 ล้านบาท แก่เวียดนามเพื่อซื้อสินค้าและบริการจากไทย ซึ่งต่อมา

ในวันที่ 23 มกราคม 2523 กระทรวงการคลังจึงได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยสินเชื่อ
ระยะยาวระหว่างรัฐบาลไทยกับเวียดนามในวงเงิน 100 ล้านดอลลาร์

13. เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม 2531

ได้มีการประกาศนโยบายต่างประเทศต่อเวียดนามและอินโดจีนว่า

“.....จะต้องเปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบมาเป็นดินแดนแห่งสันติภาพ โดยให้
เชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการผูกพันอย่างแน่นแฟ้นทางด้าน
การค้า การลงทุน และการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัย..... การปรับความสัมพันธ์กับ
เวียดนามเป็นจุดหมายของนโยบายที่สำคัญสูงสุดอันหนึ่งของข้าพเจ้า”

ซึ่งในการดำเนินนโยบายส่งเสริมความสัมพันธ์กับ

เวียดนามในด้านนี้ รัฐบาลได้แสดงอย่างเปิดเผยต่อการสนับสนุนให้นักธุรกิจเข้าไปลงทุน
และค้าขายกับเวียดนามจนทำให้ปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับเวียดนาม
ขยายตัวสูงขึ้น

(สมุद्रมเล็มเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการในโอกาสการเฉลิมฉลองการ
ครบรอบ 20 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างประเทศไทยกับ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (6 สิงหาคม 2539) (จัดพิมพ์โดย คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2539)

บทสรุปภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ 5 ประเทศเพื่อนบ้านในยุค

สงครามเย็น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น นั้นไม่พ้นจากการตกเป็นเหยื่อของอิทธิพลของปัจจัยความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ที่ทำหน้าที่กำกับและครอบงำด้านการกำหนดนโยบายและท่าทีของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านและของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกตีกรอบโดยความขัดแย้งระหว่างสองค่ายอุดมการณ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แม้จะมีความแน่นชิดและเป็นที่คาดการณ์ในทิศทางของพัฒนาการของเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างค่อนข้างแน่ชัด แต่ก็ยังเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ขาดความยืดหยุ่น ไม่เปิดโอกาสให้สามารถดูแลผลประโยชน์แห่งชาติในแต่ละบริบท แต่ละช่วงเวลาได้อย่างแท้จริง ทุกประเทศในภูมิภาคนี้ตกเป็นเหยื่อของอิทธิพลของสงครามเย็น ส่วนจะมากน้อยกว่ากันแค่ไหน ขึ้นอยู่กับนโยบายการเข้าไปพัวพันกับความขัดแย้งระหว่างสองค่ายอุดมการณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็นได้พิสูจน์ให้เห็นที่ประจักษ์ว่า สิ่งที่เราเรียกว่าอุดมการณ์นั้นหาได้อยู่เหนือผลประโยชน์แห่งชาติ (โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ) เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว อุดมการณ์เป็นเพียงเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของประเทศมหาอำนาจของทั้งค่ายโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อสนองผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของประเทศมหาอำนาจหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประเทศมหาอำนาจของทั้งสองค่ายหาได้เชื่อในอุดมการณ์ (ที่ตนเผยแพร่) อย่างไม่มีเงื่อนไข แต่จะมองว่าอุดมการณ์ที่ตนส่งเสริมและสนับสนุนนั้นมีไว้เพื่อเรียกร่องให้ประเทศอื่นๆ เชื่อ

อุดมการณ์จึงเป็น soft power ที่ทรงอิทธิพลมาก เป็นเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งในกล่องเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต เป็นอำนาจที่ได้มาจากการได้รับความยินยอมหรือความสมัครใจจากทุกประเทศที่ตกเป็นเป้าของอำนาจทางอุดมการณ์ ประเทศมหาอำนาจที่ทำการเผยแพร่อุดมการณ์ของตนเพื่อหวังให้ประเทศอื่นๆ ที่ตกเป็นเป้าของอุดมการณ์มีความเลื่อมใสในอุดมการณ์ที่ประเทศมหาอำนาจของแต่ละค่ายส่งเสริมและสนับสนุน จะจงใจให้ประเทศที่ตกเป็นเป้าเข้ามาสังกัดอยู่กับค่ายตนด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหาร เพื่อแลกกับความภักดีของประเทศที่ยินยอมเข้ามาสังกัดอยู่ในค่ายของตน อุดมการณ์จึงเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อกลบเกลื่อนหรือปิดบังผลประโยชน์แท้จริงของประเทศมหาอำนาจของแต่ละค่าย นั่นก็คือการทำลายฝ่ายตรงข้ามเพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการหวังที่

จะครองความเป็นใหญ่หรือการมีอำนาจนำในระดับโลกเหนือค่ายตรงข้าม (World Hegemon)

มีกรณีศึกษามากมายทั้งที่เกิดขึ้นก่อนยุคสงครามเย็น

ระหว่างยุคสงครามเย็นและหลังยุคสงครามเย็นที่พิสูจน์ให้เห็นในทางประจักษ์ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า
อุดมการณ์นั้น ھاใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบาย ผลประโยชน์เท่านั้นที่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้าน
นโยบายและไม่มีประเทศใด (ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก) ที่จะเทศน์ในสิ่งที่ตนเองเชื่อ ประเทศที่
ทำการเทศน์อุดมการณ์จะเชื่อในสิ่งที่ตนเองเทศน์ให้ประเทศอื่นเชื่อก็ต่อเมื่อสิ่งที่ตนเทศน์นั้น เป็น
ค่านิยมที่เป็นสากล (เช่นเรื่องประชาธิปไตย หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน ระบบเศรษฐกิจทุน
นิยมหรือเศรษฐกิจสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เสรีภาพ อิสรภาพ ธรรมชาติภาพและอื่นๆ) ไม่ขัดกับ
ผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการ และไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ประเทศ
ผู้ทำการเทศน์ต้องการ

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ได้รับการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ ไม่

ว่าจะเป็นช่วงสงครามเย็นหรือหลังสงครามเย็นว่า ในทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปัจจัยผลประโยชน์เท่านั้น ที่ทำหน้าที่เป็นปัจจัยชี้ขาดด้านนโยบายและท่าทีของแต่ละประเทศ
ต่อแต่ละเรื่อง แต่ละปัญหา อุดมการณ์เป็นเพียงเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งของนโยบาย

ต่างประเทศที่จะถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เพื่อตอบสนองเป้าหมายด้านผลประโยชน์อย่างใดอย่าง
หนึ่ง ดังกรณีตัวอย่างมากมาย ดังต่อไปนี้

- ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ฝ่ายสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศพันธมิตร
ตะวันตก มองว่าระบบฟาสซิสต์ของอิตาลีและระบบนาซีของเยอรมัน
สามารถเป็นแนวร่วมของฝ่ายเสรีประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านภัยคุกคาม
ของคอมมิวนิสต์โซเวียต
- ก่อนที่ฮิตเลอร์จะทำการรุกรานโปแลนด์ก็ได้มีการทำสนธิสัญญาไม่
รุกรานต่อกันระหว่างเยอรมันกับสหภาพโซเวียต
- เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว และเยอรมันได้เข้ารุกรานสหภาพโซ
เวียต ดังนั้นเพื่อให้สงครามโลกครั้งที่สองยุติเร็วขึ้น สหรัฐฯ และกลุ่ม
พันธมิตรประเทศตะวันตกได้หันมายกย่องสตาลินว่าเป็นผู้ที่ต่อสู้เพื่อ
ประชาธิปไตยให้ความช่วยเหลือโซเวียตเพื่อเอาชนะฮิตเลอร์ในแนวรบ
ด้านทิศตะวันออกของทวีปยุโรป

- ในยุคสงครามเย็น เมื่อสหรัฐฯ ชัดแย้งกับสหภาพโซเวียตก็ได้แสวง
ผลประโยชน์จากความขัดแย้งจีน – โซเวียตด้วยการหันมาจับมือกับจีน
สร้างความเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับจีน ร่วมมือกันต่อต้านการแผ่
อิทธิพลของโซเวียตทั่วทุกมุมโลก

- กรณีปัญหากัมพูชา จีนกับอาเซียนร่วมมือกันกดดันเวียดนามทั้งทาง
การเมืองและการทหารเพื่อให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา

- กรณีสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศตะวันตกสนับสนุนระบอบเผด็จการ (ไม่
ว่าเผด็จการทหารหรือพลเรือนก็ตาม) ในประเทศกำลังพัฒนาและด้อย
พัฒนาทั่วโลกในยุคสงครามเย็น การสนับสนุนของฝ่ายตะวันตกเป็นการ
สนับสนุนระบอบเผด็จการในโลกที่สาม ไม่ใช่เพราะประเทศเหล่านี้เป็น
ประชาธิปไตย แต่เพราะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาต่าง
ยินดีร่วมมือกับสหรัฐฯ และประเทศตะวันตกทำการต่อต้านฝ่ายประเทศ
ที่เป็นคอมมิวนิสต์เพื่อแลกกับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่สหรัฐฯ และ
กลุ่มประเทศตะวันตกหยิบยื่นให้

- กรณีสหรัฐฯ ทำการโฆษณาชวนเชื่อโจมตีกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก ปลุกระดมมวลชนให้ขึ้นมาต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ผ่านทางสถานีวิทยุยุโรปเสรี (Radio Free Europe) ขององค์การสหรัฐฯ ซี ไอ เอ จนมีผลในปี พ.ศ. 2497 ทำให้ประชาชนชาวฮังการีลุกขึ้นมาต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ฮังการี นำไปสู่การถูกรื้อปรามอย่างรุนแรงจากพรรคคอมมิวนิสต์ฮังการี โดยฝ่ายสหรัฐฯ และพันธมิตร องค์การนาโต้กลับนิ่งเฉยต่อการปรามปรามอย่างโหดเหี้ยมดังกล่าว เพราะเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์อันใดที่จะเข้าไปช่วยเหลือประเทศฮังการี

กรณีตัวอย่าง 7 กรณีข้างต้น เป็นเหตุการณ์สำคัญทั้งที่เกิดขึ้นในยุคก่อนสงครามเย็น และช่วงสงครามเย็นที่พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่เกี่ยวอะไรทั้งสิ้นกับความเชื่อหรือความศรัทธาด้านอุดมการณ์ หากแต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ของแต่ละประเทศในแต่ละช่วงเวลาแต่ละบริบทของยุคสงครามเย็น

ในกรณีของนโยบายต่างประเทศของไทยไม่ว่าจะเป็นต่อประเทศจีนก็ดีหรือต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ปะเทศลาว และคอมมิวนิสต์เขมรแดงก็ดี ทั้งในช่วงสงครามเวียดนามและหลังสิ้นสงครามเวียดนาม หาได้เป็น

นโยบายต่างประเทศของไทยที่มาจากเหตุผลและอิทธิพลของปัจจัยอุดมการณ์ แต่เป็น
นโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนและต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนาม ลาว และกัมพูชาที่มา
จากเหตุผลของปัจจัยภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องผลประโยชน์ด้านความ
มั่นคงและความอยู่รอดของประเทศไทยมากกว่าด้านอื่นๆ และ เป็นผลประโยชน์สูงสุดของทุก
รัฐบาลไทยในยุคสงครามเย็น ซึ่งแตกต่างกับบางรัฐบาลไทยในยุคหลังสงครามเย็นที่มักยึด
ผลประโยชน์ของพรรคและพวก (โดยอ้างว่าเป็นผลประโยชน์แห่งชาติ) และใช้นโยบาย
ต่างประเทศเป็นเครื่องมือเพื่อรับใช้ผลประโยชน์อันคับแคบของพรรคและพวก เป็น
ปรากฏการณ์ของอิทธิพลของธุรกิจการเมืองที่ได้เข้ามาครอบงำทั้งในขั้นการกำหนดและการ
ดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยหลังยุคสงครามเย็น (หลัง พ.ศ. 2533) อย่าง
เบ็ดเสร็จ

สัญญาเลขที่ RDG57110037

โครงการ"นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น: ห้ากรณีศึกษาเปรียบเทียบ"

ชื่อผู้รับทุน: นายสุรพงษ์ ชัยนาม

หน่วยงาน: นักวิจัยอิสระ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย พม่า มาเลเซีย ลาว กัมพูชาและเวียดนาม ภายใต้บริบทของสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น
2. เพื่อศึกษาสาเหตุ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ศึกษาที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของแต่ละประเทศที่ศึกษา(เฉพาะในส่วนที่มีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายต่อประเทศไทย) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งในระดับภูมิภาค ระดับโลก ตลอดจนนโยบาย บทบาทและอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่เกี่ยวข้องที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป (พอสังเขป)

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ระบุจำนวนชิ้นงาน หรือจำนวนครั้งด้วย)
เดือนที่ 1 – 6	1.ทำความเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีของโครงการฯ 2.ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านที่หนึ่ง(พม่า) - อ่านเอกสาร สัมภาษณ์ในประเทศและต่างประเทศ	1.รายงานบทที่ 1 (บทนำ) 2. ข้อมูล 1 ฉบับจากการลงพื้นที่ เช่น การสัมภาษณ์ตัวบุคคลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าด้วยนโยบายต่างประเทศไทยต่อพม่า
เดือนที่ 7 – 12	ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านที่สอง(ลาว) - อ่านเอกสาร สัมภาษณ์ในประเทศและต่างประเทศ ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านที่สาม (เวียดนาม) - อ่านเอกสาร สัมภาษณ์ในประเทศและต่างประเทศ	1.ข้อมูล 1 ฉบับ จากการลงพื้นที่ เช่น การสัมภาษณ์ตัวบุคคลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าด้วยนโยบายต่างประเทศไทยต่อลาว 2. ข้อมูล 1 ฉบับ จากการลงพื้นที่ เช่น การสัมภาษณ์ตัวบุคคลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าด้วยนโยบายต่างประเทศไทยต่อเวียดนาม

เดือนที่ 13 - 18	ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านที่สี่ (กัมพูชา) - อ่านเอกสาร สัมภาษณ์ในประเทศและต่างประเทศ ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านที่ห้า (มาเลเซีย) - อ่านเอกสาร สัมภาษณ์ในประเทศและต่างประเทศ	1. ข้อมูล 1 ฉบับ จากการลงพื้นที่ เช่น การสัมภาษณ์ตัวบุคคลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าด้วยนโยบายต่างประเทศไทยต่อกัมพูชา 2. ข้อมูล 1 ฉบับ จากการลงพื้นที่ เช่น การสัมภาษณ์ตัวบุคคลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าด้วยนโยบายต่างประเทศไทยต่อมาเลเซีย
เดือนที่ 19 - 24	เขียนรายงานการวิจัย วิพากษ์วิจารณ์	1. รายงานการวิจัย บทวิเคราะห์และบทสรุป